Shum
GHM

Historie af Danmark,

ved

Peter Friderich Suhm.

10de Tome

fra

Aar 1241 til 1286.

Kjøbenhavn 1809.

Trykt og forlagt af Johan Frederik Schultz, Kongelig og Universitetsbogtrykker.

Fortale.

Omstændigheder, der vare en Følge af den i Sommeren 1807 udbrudte Krig, have voldt, at nærværende 10de Tome af Suhms Verk over Fædernelandets Historie udkommer før den 9de. Imedens Hr. Professor A. Kall havde den 9de Tome, der indeholder Kong Valdemar den Andens Historie, i Arbejde, besørgede jeg, under hans Opsyn, Revisionen og Correcturen af denne Tome. Jeg har herved ganske fulgt hans ved Udgivelsen af den 8de Tome lagte Plan, ifølge hvilken, ved hver enkelt Tildragelse og Begivenhed, Citaterne, som tjene til Oplysning og Stadfæstelse, strax ere anførte. Tilforn bleve ved hvert Aars

Ende

Ende alle Henvisninger og Citationer, hvorpaa de under det Aar forekommende Begivenheder grundede sig, samlede under eet paa en for Historieforskeren besværlig Maade.

Paa samme Tid den 9de Tome trykkes færdig, vil der tillige ogsaa blive arbejdet paa den 11te, der kommer til at indeholde Erik Menveds Historie.

Kjøbenhavn, den 2den Januar 1809.

R. Nyerup.

Erik besteg Thronen efter sin Fader uden mindste Modsigelse (Hvitfeldt S. 208), endskiønt man snart skulde troe andet, naar man overvejer, at Krøniken, som slutter med 1286, skriver, at Valdemars Sæde stod ledigt, "vacabat sedes Waldemari." Langebek Script. Rer. Dan. Tom. II. pag. 437.) —— Maaskee at Erik har efter Sædvane ladet sig hylde i de forskiellige Landskaber, endskiønt allerede nogle Aar vare forløbne siden hans Kroning, og at Skribenten har anseet dette for et Mellem-Rige. Da nu Erik var for længe siden i Faderens levende Live erklæret for Konge og Med-Regent, og udnævnt til Eftermand, og af alle danske Fyrster dertil samtykt, man man billigen forundre sig over, at Cypræus i annal. episc. Slesv. p. 255, saa og Rock i den lybske Krønike, Mst. som slutter med 1525, og Broder Bojesen i den Slesvigske (ap. Menckenium III. 591) kan skrive, at han blev det med Faderens Villie, og at Abel tog deraf Anledning til at sætte sig op mod ham. Eriks Broder Abel var Hertug i Synder-Jylland, og besad desuden udi Fyen de Slotte Svinborg og Arreskov med mere, udi Siælland Skielskør, og udi Jylland Kolding, som han havde i Pant fra Kongen. Den tredie Broder Christopher var Greve, som Alberic vil (Chron. Alberici ed. Leibnit. Hanov. 1698. pag. 577) og blev Hertug i Lolland og Falster. Eriks Halvbroder Knud var Hertug i Bleking, som han kaldes ved 1247 i den samtidige Krønike, som slutter med 1252, Langebek V. 498; og Brodersønnen Olaus el-

Erik Plogpenning. Aar 1241.

Erik Plogpenning Aar 1241. ker Nicolaus var Greve i Halland. Dog skulde alle disse være den ældste Broder underdanige og tage deres Lande til Lehn af ham som Konge i Danmark.

Erik var allerede gift, og hans Svigerfader, den saxiske Hertug Albert, var saavel ved sin Magt som sin Forstand en ei ubetydelig Herre. Dette styrkede Erik; men paa den anden Side havde han ikke uden Døttre ved sin Dronning, og fik ei heller, hvilket giorde, at Riget efter hans Død maatte falde i en af hans Brødres Lod, hvorover Manges Øine vare henvendte til dem og ei til ham. Som Prinds havde han studeret i Paris, og var bleven opdraget ved det franske Hof, som Gebhardi skriver, algem. Welthist. XXXII. 532, uden at jeg veed, hvorfra han har det *), men om saa er, da har maaskee hans Faſters Dronning Ingeborgs Nærværelse i Frankrige draget ham did; hvorom alting er, saa havde han derved erhvervet sig en vis Artighed, som og temmelig Indsigt i Videnskaber og Statskundskab, men det havde og forøget hans Drift til Fornøielser, især til Fruentimmer, hvilket giorde ham gavmild, ja ødsel. Men strax ved sin Ankomst til Regieringen forandrede han sig, ligesom Henrik 5. i England og Friderich 2. i Preussen, maaskee ved at betragte den store og hæderlige Bane, som laae for ham, og blev paa engang alvorlig, stræng, en retfærdig Dommer uden Persons Anseelse, og holdt ivrigen over sin Høihed og Majestæts Rettigheder; herved giorde han sig forhadt saavel hos de Store som hos Almuen, der forhen havde draget Fordel af hans Ødselhed. Saaledes syntes vel alting stille, men der laae Sæd nok til Uro i Rigets Deling, i de mæg-

*) Ubentvil har Gebhardi denne Efterretning af Duisburg Chron. Pruss. cum Dissert. Hartknochii p. 130, som Suhm ogsaa siden selv citerer under Aar 1244. Nyerup.

mægtige Vasaller, i Kongens Savn af mandlig Afkom, og endeligen i Forandringen af Kongens Charaktèr; hvortil kom, at Erik vel havde Mod og var en Kriger ligesom hans Fader, men besad ei hans Overlæg og Siels-Styrke. Erik Plog-penning. Aar 1241.

Peder Strangesen Ridder, en anseelig Mand og en af Kong Valdemars ypperste Raadgivere, døde i Ribe paa Veien til det hellige Land, Script. Rer. Dan. I. 244. II. 630. III. 311. Han var gift med den navnkundige Frue Ingeborg af Kallundborg, Esbern Snares Datter. Script. Rer. Dan. IV. pag. 481. 501. 518. —— Ringsted Kloster brændte af. Script. Rer. Dan. I. 184. —— Erici Krønike i Script. Rer. Dan. Tom. I. 167, henfører det til 1242, hvilket og Hamsfort bifalder, Script. Rer. Dan. I. 288, læggende til, at Byen ogsaa brændte af. Ogsaa Hvitfeldt henfører det, Pagina 211, til 1242; men da den Nestvedske Krønike, som slutter med 1300, siger, Langeb. I. p. 370, at det skeede 1241 den 30 Mai paa en Torsdag, saa bør den som opgiver Tiden saa nøie, staae mere til Troende, og hermed i Henseende til Aaret stemmer overeens Krøniken, som slutter med 1286, ibid. Tom. II. 437, og i Henseende til baade Aar og Dag den forlorne Imago mundi hos Bartholin. Den 6 October paa en Søndag var en Formørkelse i Solen, ibid. II. 526, hvilken Annales Albiani ibid. I. 208. sige, strakte sig over den ganske Verden, til Bevis paa deres liden Kundskab i Astronomien. Hamsfort antegner, Script. R. D. I. 288, at en Comet lod sig ogsaa see, og at Peder Jngversen Provst i Roskilde døde den 28 September. Den hellige Nicolaus af Aarhuus hans Mirakler toge snarere til end af; saaledes rasede en smitsom Sygdom blant Faarene i den Bondebye Ranlog, en Bonde der lovede til ham det beste Faar af sin Hiord, alle mistede deres Faar undtagen han. ibid. V. 307.

Erik Plogpenning. Aar 1241.

Strax efter sin Regierings Tiltrædelse stadfæstede Kong Erik Knudsbrødrene i Odense alle deres Friheder og Rettigheder, og deriblant 40 og 3 Marks Sagefald, fordi de maatte næsten beværte alle dem, der droge giennem Riget. Af dette Brev er endnu en Afskrift til, af hvilken man erfarer, at da den blev givet, kunde man endda see af Sigillet paa den ene Side Scepteret i høire Haand, og paa den anden en Rytter med Fane og noget af Hesten. Af et Diplom udstædt af den brunsvigske Hertug Otto den 23 Mai til Roskild, sees, at han har været herinde, maaskee allene for at besøge sin Fætter, maaskee vel og i andet Ærinde. Ved det sælger han med Kong Eriks Tilladelse for 320 Mark purt og prøvet Sølv, efter Sieklands Vægt, til Hospitals-Brødrene i St. Hans den Døberes Kloster Antvorskov, den sig tilhørende Landsbye Ramsøe, med tilliggende Dam og tvende Møller og ligeledes 7 Øre i Bothorp og mere. Hertug Otto's, Kong Eriks, Hertug Abels, Junker Kristophers Sigiller bleve hængte ved. Overværende vare Ricard Abbed af Paraclita, Mester Andreas Kanik i Roskild og Ribe, Herre Jacob Suneson, Herre Wagen Gunnisøn, Herre Andreas Grósun, Herre Magnus Huguthi Søn, Herre Gorm Vilmanson, Christiern, og Bartholomæus Engellænder, Borgere i Roskild, samt mange andre hæderlige Mænd, Klerker og Leg. Thorkelin har ladet trykke dette Diplom. Diplomat Magn. I. 133. —— Under samme Dag og Sted solgte og skiødede han for 24 Mark Guld til St. Wilhelms Kloster af Paraclito (i Ebelholt) Landsbyen (villa) store og lille Lyngbye og hosliggende Flekke (oppidum) Uberop, med Agre, Enge, Skove, Fiskerier og alt tilhørende, med Tilladelse af Kong Erik, "licentia & libertate illustris Domini nostri Regis Erici," og lod dette Salg til desmere Stadfæstelse forsyne med sit

Sigil,

Sigil, som og med Kong Eriks, med Hertug Abels, og med Junker (Domicelli) Christophers (hvilket viser, at han endda ei var dengang Hertug i Lolland) Vidnerne vare Bispen af Roskild, Grev Albert (uden Tvivl af Gleichen, som var gift med Cæcilia, en Datter af Esbern Vognsen, thi paa Albert af Orlamünde tør jeg ikke tænke, da han venteligen var længe siden død) og Provst Boo, Prior Benedict, Christiern og Bartholomæus Borgere i Roskild. Mst. Bartholin. Tomus B. pag. 574. —— Den 15 Junii stadfæstede Paven fra Lateran Klosteret Ebelholt alle dets Privilegier. Script. Rer. Dan. VI. 154. —— Den 29 Julii gav en vis Magnus Oghæsun (Hugiti Søn?) ved sit Brev i Halmsted til det en Ager, han besad i Wreyninge, ibid. 155; og Søndagen for Alle-Helgen gav Gunni Jensøn med sine Børns Samtykke, sin Gaard i Amüntorp did for sig og sin afdøde Hustrues Marthes Siæle; hans Segl, Herre Trumo Sognepræst (Plebanus) i Helsinghe, og Aage Svenson kaldet Pibestok, deres Segl bleve hængte under. Brevet er givet i Søburgh. Ibid. 156. —— Den 5 Junii bekræftede Kongen ved sit Brev udi Roskild, i Overværelse af sin Dronning, af Ulric en Minoriter- (eller Franciskaner) Munk, og af sin Præst (Skriftefader venteligen) Peder, ved fuld Sundhed, at han vilde døe i Minoriter-Dragten, og i den begraves hos Minoriterne i Roskild. Hvitfeldt 1 Del S. 224. —— Saa tidlig har alvorlig Eftertanke over hans forrige vellystige Levemaade bragt ham til at tænke paa Døden og at forandre sit Væsen. Den 2 Julii stadfæstede Kongen ved sit Brev udi Roskild, hvori han, som allevegne, skriver sig de Danskes og Slavers Konge, Kapitlet i Roskilde dets Eiendele og Friheder, og befriede dets Bønder og "Garthsæde" for Leding, Stuth og al kongelig Rettighed, og det efter Forbøn af Magister Bo Provst i

Erik Plogpenning. Aar 1241.

Ro-

Erik Plog-penning. Aar 1241.

Roskilde. Hans og hans Brødres Hertug Abels og Herre, Domini, Christophers, Erkebisp Uffo, Nicolaus Bisp af Roskilde, Wage Gunnesøn, Andreas Grosøn, Magnus Uvæson (eller Ugathsøn), Haqvin Palmsøn, og flere deres Segl bleve hængte ved. Diplom. Magn. I. 134. —— Man har en dansk Oversættelse af den latinske Original, som og er til, af Aar 1458 den 14 Januari, i en Vidisse fra Landstinget. Imellem Kanikerne i Lund og Herre Asmund Tuki Søn opkom Strid angaaende Grændserne af Baldinglef, hvilken blev endt ved det at Følgende: Frende og Algut Brødre, David Søn af Thrughut, Brother Søn af Gisl, Hønd fra Lugher, Sven af Knalkathorp, Habram, Martinus, Decanus af Strypilsthorp, Karl Præst af Fathersthorp, aflagde deres edelige Vidnesbyrd om Grændseskiellene, som opregnes, og hvoriblant ere Bække, Kilder og Moser, og det paa Hulcabierg (under aaben Himmel) og i Overværelse af Knud, Erkedegn i Lund, bemeldte Herre Asmund og 6 lundiske Kaniker. Script. Rer. Dan. III. 473. —— Den 15 October udstædte Erkebisp Uffo udi St. Laurentii Kirke i Lund, for St. Stephani Alter, sit Stadfæstelses-Brev paa Mageskiftet imellem Jorden i Gemsæ og i Rythsjeryth, som Decanus Andreas besad, og Jorden og Skoven i Landsbyen Trallinslef i Stokby Sogn, som Tuno Scaclasøn besad, saaledes at han ei maatte anlægge nogen Mølle, ei heller anlægge W..rtæm (sive *Wærmæn*) eller Fiskegaard i Aaen Amin. Dette skeede i Overværelse af de Kaniker, Erkedegn Karl, Laurentius Søn af Andreas, forhen Erkedegn, Magister Blok, Magister Sacer Clementson, Nicolaus Tydsker og de flere, og de Abbeder Paul af Alle Helgens Kloster og Ordenen af Clugny, Manne af Petri og Pauli Kloster i Thumathorp, Johannes af St. Maria af Becchiaskog og Præmon-

stra-

stratenser Orden, af Martin Prior af det hellige Kors i Dalby, og af de Lægmænd: Toco Hevedsmand, Præfectus, i Lund, Thorsten Hac, Sacer Peders Søn, Tuko Swartsøn, Erkebispens Mundskienk, og af mange flere Klerker og læg Mænd, som vare kaldte til Synodet der. Erik Plog-penning. Aar 1241.

Fra Danmark, som fra andre Lande, sendtes efter Sædvane Munke til Ordenens almindelige Kapiller. Da skeede det, at de Udsendte fra de Klostre Herivad Tutavallis og Øm gik efter Aftens-Maaltid i Nonne-Abbediet i Runamunde ind i en Kro, hvor de til midt om Natten opførte sig lidet anstændig, og til Ordenens Vanære, hvorover de i deres egne Abbedier skulde hver Fredag i et heelt Aar ei faae andet end Vand og Brød, og det endda til Slutning efter alle andre, og engang om Ugen udstaae Disciplin i Kapitlet. Dette skulde Abbeden af Esrom bekiendtgiøre dem. Martene Thesaur. nov. Anecdot. Tom. IV. p. 376.

Fra Nyborgh tilskrev Kongen alle Slesviger, og bød dem for deres egen Nyttes Skyld, og under hans Naade, at giøre alt hvad Raadet i Byen befalede og forordnede. Brevet er uden Aar og Dag, men hører venteligen til dette Aar; det er afskrevet i den skiønne Copiebog af Slesvigs Privilegier f. I. p. 1, som jeg eier, og er det sidste Brev der af Aar 1731.

Alting synes at vise, at det har været godt og stille mellem Kongen og hans Brødre i dette Aar; thi Diplomata vise, at de have været underskrevne sammen; som en Følge heraf slutter jeg det var, at Hertug Abel den 8 November paa St. Willehadi Dag, frasagde sig i Hamborg Formynderskabet for sine Svogre de holstenske Grever Adolfs Sønner, og det i Overværelse af den bremiske Erkebisp Gerhard, som da og med Lykke umagede sig for at forlige igien Hertug Abel med Grev Gunzelin af Zwerin,

hvis

Erik Plog-penning. Aar 1241.

hvis dødelige Fiende han hidindtil havde været, fordi hans Fader havde fanget Hertugens Fader. Hvitfeldt I. S. 209. Alb. Stad. ad ann. 1241. —— Den 10 November drog derpaa den holstenske Grev Johan ind i Hamborg, og blev med stor Glæde imodtaget af Kleresiet og Folket, og blev da den saxiske Hertug Alberts Datter Elizabeth, som i den plattydske hamborgske Krønike kaldes Ilsecke, som endda var meget ung, ham lovet til ægte. Schüze Saml. zur hamb. Gesch. 33. Alb. Stad. loc. cit.

Gebhardi, Schüze og Christiani, (Christiani Gesch. Schlesw. Holst. II. 298-99. Schüze Gesch. von Hamb. II. 184. Gebhardi allgem. Welthist. 32 Theil p. 533.) vildfare derfor, naar de meene, at der i dette Aar var Krig mellem Erik og Abel, beraabende sig paa Hvitfeld, som dog henfører det til 1243, og ligeledes, naar de meene, at de holstenske Grever vare fraværende, og studerte i Paris, hvorhen de dog først droge 1244 efter den samtidige Albert af Stade ad ann. 1246. —— Ingen gammel Skribent taler om Uroe mellem Erik og Abel i dette Aar. Cornerus allene siger, apud Eccardum pag. 883. Tom. II., at Abel satte sig strax op mod sin Broder Erik, og henfører det til samme Aar Valdemar døde, som han urigtigen opgiver for 1242; men da han siger, at Grev Adolf hialp Abel, og han dog 1238 sagde sig fra Regimentet, saa synes heraf, at man heri ei bør lide paa ham. Den plattydske hamborgske Rimkrønike siger dog, Schüze Saml. S. 33, at de Brødre og Grever Johan og Gerdt kom i dette Aar tilbage fra Paris. Er dette rigtigt, hvorpaa jeg dog tvivler, da have de studeret der tvende Gange. Schüze meener, Gesch. von Hamburg II. 184, følgende Lambecius, at Erkebisp Gerhard af Bremen, som var en nær Beslægtet af de unge Grever, er derpaa bleven deres Formynder, allerhelst Johan

den

den ældste var endnu kun 11 Aar gammel. Lambecius er af den Tanke, hos Lindenbrog pag. 28, at Abel har frasagt sig Formynderskabet, for at undgaae Mistanke hos sin Broder Kong Erik, som truede ham med Krig. Erik Plogpenning. Aar 1241.

Den 13 April stadfæstede Henrik af Øsel og Wyk ved sit Brev til Riga, Forliget imellem sig og de tydske Riddere om Tienden i Watlant, Nouwe, Igere (Ingermanland), Carelen, hvilke laae mellem Rusland og den omvendte Del af Esthland, og der var Haab om, at de og skulde omvendes, da Ridderne havde der et fast Slot. Tienden bestod i den fierde Deel af Tienden af mangehaande Ting, undtagen af Pelzvare, hvorimod Ridderne skulde have alt det øvrige, nemlig Patron-Retten til Kirkerne, Fogderierne, og Fiskerierne, for deres Omkostninger og Fare ved Barbarernes Undertvingelse. Efter dette reiste Bisp Henrik til Rom for at opvarte Paven, og overlod sit Stigts Besørgelse til den tydske Orden og Mesteren eller Komthuren i Riga Andreas de Velven. Da nu denne var i Wyk, faldt de i Øsel fra Troen, ja skibede endog over til Wyk for at plyndre; men Andreas bragte dem til Lydighed, saa de maatte love at betale af hver Haken et halvt Skippund (Pund) Rug, og at lade det i Kogger, som Bispen eller den rigiske Mester dertil forskaffede dem. Naar Skatten erlagdes, da skulde Fogden engang om Aaret sidde i Retten hos dem; hvo der dræbte et Barn, skulde give 3 Oseringher i Straf, og Moderen pidskes om Søndagen paa Kirkegaarden paa sin bare Krop; hvo der ofrede, eller lod ofre efter hedensk Skik, skulde hver give en halv Mark Sølv, og den som ofrede, pidskes nøgen 3 Søndager i Rad paa Kirkegaarden; hvo der aad Kiød i Fasten, paa Apostel-Aftenen og i Qvatember, skulde bøde en halv Mark Sølv; for Manddrab i et andet Land bedrevet af dem skulde gives 10

Erik Plogpenning. Aar 1241. Mark Sølv; til Kirker og Præster skulde de betale ligesom forhen, forend de faldt fra, og erstatte al foraarsaget Skade. Dette Forlig findes i et Diploma, Andreas af Velven herom har udgivet, og indgaaet, dog Bispens Stigts Rettighed ubeskadiget. Det er underskrevet af Herre Nicolaus, som forrettede Bispens vices, Walther Præst, Commendator i Wyk og Stigtets Provst, de ældste af Estherne i Wyk, og mange flere. Saa tungt laae den katholske Lære paa alle Øseler og Esther. Bispen skiænkede Ordenen for dette den sydlige Deel af Øsel eller Setwen, paa Vilkaar at Havnen der skulde staae frie og aaben for alle ligesom alle Havnene i Wyk; ligeledes skiænkede han Ordenen den halve Del af Bondebyen Lode ei langt fra sit Slot. Arndts Liefl. Chron. II. 42. Gadebusch Liefl. Chron. 1 Theil 1 Abtheil. 233. —— Fyrst Wizlav af Rygen stadfæstede ved sit Brev Klosteret Eldena dets Gods og Rettigheder, gav det Frihed at kalde til sig, og at nedsætte hos sig paa dets Jorder af alle Folk, Konstnere og Haandværker, tillod det ugentlige Torvedage, skiænkede det aarligen 6 Mark Penge af rygisk Mynt; det er underskrevet af hans Sønner, Herre Jaroslaw, Fyrste af Rygen, Jaromer og Wizlaw, og flere. Dregeri Cod. Diplom. Pomer. I. 210. —— I et Diplom af Bisp Conrad af Camin, ibid. p. 212, tales om Wolyn, altsaa havde Julin allerede forandret Navn. Under et Diplom af Hertug Wartizlav 3. skriver En sig Johannes Danus, det er den Danske. Ibid. p. 215.

Kong Hakon holdt sig Vinteren over op i Bergen, og drog dersfra til Vigen, hvor han forlovede sin Datter Cæcilia med Gregorius Andersøn, en Brodersøn af Philip Baglekonge. Udi Kongehelle agtede han at tale med den svenske Kong Erik, fordi Varmerne bleve endnu ved at klage paa ham; dog Erik vilde

ikke

ikke komme, men sendte Hr. Birger i sit Sted, som var gift med hans Søster Ingeborg. Udi Kongehelle kom Keiser Friderichs Gesandt Mathias til Hakon, som bragte ham mange Foræringer, og deriblant 5 Blaamænd. Nogle af Skules Anhængere i det Tronhiemske bleve endda ihielslagne. Samme Sommer drog Kongen til Bergen, og forblev der ud paa Høsten, hvorpaa han begav sig til Tronhiem. (Hakons Levnet bag den danske Snorro af Aar 1633 p. 724. Torfæi Hist. Norv. IV. 241-42.) — Den 6 Julii tilskrev Paven fra Lateran Erkebispen af Nidaros og Bispen af Bergen, at han efter den norske Konges Begiering havde forandret hans Løfte at drage i Krig til det hellige Land, til at maatte stride mod nordlige Hedninger, da Veien til det første var for lang, Kongens Land fattigt, og de mellemliggende Sprog ubekiendte; det samme tilskrev han og Kongen selv den 8 Julii; begge disse Breve ere udskrevne ved Pavens Archivarius Herre Manni. (Raynaldi Annal. XV. p. 506). Den 8 Julii tilskrev Pave Gregorius fra Lateran Erkebispen i Tronhiem, at de ei burde ansees for rigtig døbte, som bleve døbte i Øl, om det endog var skeet af Mangel paa Vand. (ibid. p. 507.) Den 20 April gav han samme Erkebisp, som og Priorerne af Dominicaner-Ordenen, samt Cistercienser-Abbeden af Tutteren og Benedictiner-Abbeden af Holme i Nidaros Stigt, Befaling at undersøge de Jertegn, som den afdøde Erkebisp i Tronhiem Eisten eller Augustines sagdes at giøre efter Erkebispens egen, hans Lyd-Bispers og den norske Konges Breve, hvilke forlangte at erklære ham for Helgen. (ibid). Den 13 Julii, men efter Manni den 8, tilskrev samme Pave Provincialen af Prædiker- eller Dominicaner-Ordenen og Abbeden af St. Mikkels-Kloster i Bergen, at de skulde nøie undersøge Kong Hakons Levnet og Sæder, eftersom han havde forlan-

Erik Plog-penning. Aar 1241.

get

Erik Plogpenning. Aar 1241. get af Paven at krones, endskiønt han var Slegfred, saasom ingen ægtefødte vare tilovers. (ibid. 506. Spondanus I. 146).

Den 23 September blev den islandske Laugmand Snorro Sturlesøn dræbt paa sin egen Gaard Reykisholt, da han var 63 Aar gammel, af sin egen Svigersøn Gizur, som Kong Hakon havde udsendt med Befaling at bringe sig Snorro enten levende eller død, saafremt han vilde værge sig; dog dette var ei Faldet, saasom Snorro bad meget for sig, men Gizur vilde stille sin Hævn, og blev derfor Greve. (Johannæi Hist. eccles. Isl. I. 204-5. Langebek Scriptor. Rerum. Danicarum II. 515.) —— Kongen var vred paa Snorro, fordi denne havde lovet at formaae Islænderne til at underkaste sig ham, og ei holdt det, og fordi han 1236 havde sneget sig fra ham; dog hvad skulde den republikanske Snorro giøre, som var i en ærgierrig Fyrstes Magt? bedre og hæderligere havde han dog deet dengang, end siden. Hakon tænkte ei paa, at alle hans Forfædres Bedrifter vilde ligge begravne i Mørket, om Snorro ei havde skrevet, og hans egne med, om ei Snorro's Brodersøn Sturle skrev; lidet nytter det at stride, handle, arbeide, lide, om ei den store Skribent foreviger vor Daad. Snorro har uden Tvivl skrevet den prosaiske Edda, maaskee og lagt første Haand paa Skalda, men vist er det, at han har skrevet den udødelige Heims-Kringla eller de norske Kongers Historie til 1157, og derved blevet Nordens Polybius. — Kong Hakon stadfæstede ved sit Brev og Segl til Harald Konge af Man, som opholdt sig hos ham, Besiddelsen af alle de Øer, hans Forfædre havde eiet, for ham og alle hans Arvinger og Efterfølgere. Script. Rer. Dan. III. 231.

Krigen mellem Keiseren og Paven vedvarede, og fangede den første mange Prælater, som til Skibs vilde reise til Italien, at bivaa-

hvaane det Concilium, Paven havde udskrevet, og deriblant Kardinal Otto, som havde været Legat i Danmark. (Muratori Gesch. von Ital. VII. 543.) —— Saadan Keiserens Fremgang og Pavens høie Alder foraarsagede, at Pave Gregorius 9. døde den 21 Augusti. I October blev udi hans Sted Kardinal Godofred, en Maylænder, udvalgt til Pave, som kaldte sig Cælestinus 4, men døde den 17 eller 18 Dag efter, hvorpaa Sædet længe stod ledigt. Theodoric Provst i Zwerin blev udvalgt til Bisp der, men som han var uægte født, saa legitimerte Paven ham ved sit Brev af 20 Mai fra Lateran, og blev han derpaa den 29 Julii indviet i Minoriternes Kloster i Stade af den bremiske Erkebisp, Bispen i Verden, og Bisp Johan af Lybek. De 2 Stæder Hamborg og Lybek, som vel stode under Riget, den første tilligemed under de holstenske Grever, og den sidste under de saxiske Hertuger, men som paa en vis Maade vare frie ved deres tiltagende Magt, Rigdom og Fasthed, og ved de virkelig store Privilegier de nøde, som og ved det at deres nærmeste Skytsherrer vare svage og afmægtige, og Keiseren langt borte, disse 2 Stæder indgik nu det første Forbund sammen, hvorved de bestyrkede fælleds Magt, ogsaa saa at sige lagde Grund til det mægtige hanseatiske Forbund, der gjorde Stæderne saa vældige, Fyrsterne saa smaae, der forskaffede Handel Frihed Liv og Styrke i Tydskland, som i 14 og 15 Seculo var større der end nu, især Friheden, med mindre man vil ansee de store staaende Krigshære for nogen særdeles Styrke og Magt, der dog meer tiener til indvortes at undertrykke Borgernes Frihed, end udvortes at sætte dem i Sikkerhed. Dette Forbund groede efterhaanden til en frygtelig Høide, støttende sig paa de nordiske Rigers Handels, Søefarts, og Kræfters Aftagelse. Man kan i mange Maader ligne disse 2 Stæder med Athenen og

Erik Plogpenning. Aar 1241.

Lace-

Erik Plog penning. Aar 1241.

Lacedæmon. I dette Forbund blev afgiort, at Hamborg skulde forsvare Landeveiene mellem deres Bye og Traven mod Røvere, og holde Elven fra den og til Havet reen for Søerøvere; Lybekkerne skulde betale det halve af de paagaaende Omkostninger; fælles skulde de overlægge hvad som førte til begges Gavn, og med foreenede Kræfter forsvare deres Frihed og Privilegier. Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrogium lib. II. p. 26. Willebrandt Hans. Chron. 2te Abth. p. 3. 4. Traziger i Westphal. Monum. II. col. 1285. Beckers Gesch. von Lübek. I. 196. Schütze Gesch. von Hamb. II. 214. —— Raadet og Meenigheden i Soest tilskrev den 9 Junij Raadet og Borgerne i Lybek og bekiendtgiorde, at al Uvillie mellem dem var nedlagt, og at de paa begge Sider skulde behandle hinanden velvillige. Dreyer Spec Jur. publ. lub. p. 240. —— Advocaten, Raadet og Menigheden i Lybek indgik med dem af Hammaborch slig Foreening, at om Nogen blev giort landsflygtig fra en af Stæderne, saa skulde det gielde i dem begge. Den saxiske Hertug Albert skiænkede den 4 Martii i Bergestborp noget Gods til Klosteret Reynebek i det holstenske, hvilket tilligemed hans Titel, hvori han skriver sig Hertug af Saxen, Engern og Westphalen og Herre af Nordalbingien, viser, at han har tilegnet sig samme Høihed over alle Grever Klostre og Lande i sit Hertugdømme, som de forrige saxiske Hertuger. Man har og (i Scheidt vom deutschen Adel p. 357) et Diplom givet til Klosteret Lucka af en Johan Greve i Schovenborg, hvorved uden Tvivl forstaaes den holstenske Grev Johan Adolphi 4. Søn.

Mungolerne, som fast alle de Tiders Skribentere urettteligen kalde Tartarer, brød under deres Anfører Bath Chan fra det undertvungne Rusland ind i Polen. (Dlugossi Hist. Polon. lib. VII. col. 669. 87. Kadlubko. p. 37. Carusii Bibliotheca Sicula. p. 1065.)

Deres

Deres Mængde, talrige Rytterie, Grumhed, og meer end alt dette, de Christnes Ueni hed, og at Rusland og Polen vare delte i mange smaa Stater og Fyrstendømmer, gav dem allevegne Seier. De oversvømmede Polen og dræbte ved Lignitz den slesvigske Fyrste Henrik. Nu vendte Mungolerne sig giennem Moldau mod Ungarn, overvandt dets Konge Bela, som maatte flygte til Dalmatien, og omkom hans Broder. Pray Annales Hungar. I. 254-58. —— Allevegne efterlod de sig Spor af Mord og Brand, men som deres Mængde ei strak til at besætte og beholde disse store Lande, saa var deres Indfald en overgaaende Flod, og lod de sig neie med at plyndre og ødelægge. I Anledning af dette tilskrev Keiseren den 3 Julii sin Svoger den engelske Konge, og beretter ham deri Tartarernes Fremgang og Grumhed, samt opfordrer deri alle christne Riger og Folk til at lade sig korse imod dem; hvert Folk giver han en Charakter; saaledes kalder han Danmark det skibsrige "navalis Dacia," Norge det kaldes "glacialis Norvegia." Matthæus Paris. edit. Lond. 1644 pag. 377-79 —— Dog det kom ei hertil, saasom Tartarerne vendte af sig selv tilbage, og lod sig neie med at herske over Rusland. Conrad Hertug af Masovien betiente sig af denne Ulykke, faldt ind i Stor-Polen, og indtog det, kronende saaledes alle sine onde Gierninger. Efter Leo (Histor. Pruss. p. 80) døde Christian Bisp af Culm udi Preussen i dette Aar, og skrev en Bog om Preussernes Oprindelse, taget meget af Jarislaus Bisp af Plocz hans Bog. Erik Plogpenning. Aar 1241.

Til det Aar 1242 henfører Erici Krønike, Script. Rer. Dan. I. 167, Krøniken som slutter med 1317, og som maaskee er skrevet i Lund (ibid. II. 173). Gheismer, naar han skriver at Uenighed begyndte strax (ibid. II. 387) og Stral (ibid. III. 311) Krigens Begyndelse mellem Erik og Abel, og heri efterfølges de Aar 1242.

af

Erik Plog-penning. Aar 1242.

af Petrus Olai (ibid. II. 262) Hamsfort (ibid. I. 40. 288.) og Hvitfeld (I. p. 209-11). Aarstallet bør man ei tvivle paa, men desto mere uvis er man om hvad der er hændet i denne Krig dette Aar, da ingen af de benævnte gamle Skribentere opgive det mindste. Men da Hvitfeld har dog noget, og rimeligen havde en gammel nu forloren eller forstukket Skribent at gaae efter, saa vil jeg følge ham, dog saa at jeg viger fra ham, naar han modsiger den samtidige Albert af Stade. Abel havde i November forige Aar frasagt sig Formynderskabet for sine Svogre de holstenske Grever, venteligen for derved at stille sin Broders Mistanke. Men Erik, en fyrig ung Herre, som gierne vilde vinde de Lande tilbage, som hans Fader havde tabt og især Nordalbingien, det er Holsten Stormarn og Wagrien, tilligemed Hamborg og Lybek, forlangte nu af Abel, at han som hans Lehnsmand for Slesvig skulde giøre eet med ham imod dem, og staae ham bi med at erobre Nordalbingien, og at hævne den Spot og Skade, deres Fader var vederfaret. Leiligheden syntes nu gunstig, da Adolph var i Kloster og hans Sønner smaa. Man maa tilstaae, at det var tungt for Abel at bekrige sine egne Svogre, og derved forøge sin Broders Magt, og faae sit eget Land liggende midt imellem sin Broders. Han afslog derfor ei allene hans Begiering, men giorde endog Forbund imod ham med de holstenske Grever, Gunzelin af Zwerin, Henrik Burvin 3. af Meklenborg rettere Rostok, og Lybekkerne, hvilke sidste skulde med deres Flode angribe Riget til Sees. Erik havde derimod Albert af Saxen og Otto af Brunsvig paa sin Side. Rimeligen har den bremiske Erkebisp ogsaa holdt med de holstenske Grever, som deres Formynder. Kongen samlede nu en Hær over ganske Danmark, og drog dermed ind paa det Næs Eldenæs ved Kolding, Hertugens Slot, som han agtede at beleire,

hvor

hvor og Abel mødte ham med en stor Hær. Men da lagde mange gode Herrer og Fyrster, vemmeligen Albert, Otto, Gunzelin, Burvin, sig der imellem, og bragte et Forlig tilveie, saaledes at hver skulde beholde Sit, og Erik og Abel være gode Venner, mene og bevise hinanden alt Godt, hvilket de svore og tilsagde hinanden at holde under Guds Straf. Kirchberg apud Westphal. col. 814. Hvitfeld I. 211. Gebhardi i allg. Welthist. XXXII. 333. Christiani Gesch. Schlesw. Holst. II. 298 300. — Ved denne Leilighed blev den schwerinske Grev Gunzelin forligt med Kong Erik, og de saa gode Venner, at Gunzelin stod ham endog siden bi mod Abel; dog troer jeg neppe, at han, som Hvitfeld skriver, blev Eriks Mand, hvorimod det vel er rigtigere, naar han fortæller det om Burvin, thi man finder at Greverne af Rostok have erkiendt de danske Kongers Høihed, i det mindste bevises det ved et Diplom af 1257. Da Rostok er en Søestad, og dens Handel var i Tiltagende, saa var det vigtigt for de danske Konger at have en Slags Myndighed der, for derved at have fast Fod i Tydskland. Burvin ægtede endog siden Kongens Datter Margrete, Kranzii Vandalia lib. VII. cap. 3. eller snarere Sophie, som hendes egen Søn Valdemar kaldes hende i et Diplom af 1268. Westphal. Monum. III. col. 1511. — Franck vil, (Francks Meklenborg lib. V. 66) at han ægtede hende 1242, men da hun rimeligen var ægte fødet, og hendes Fader først giftede sig 1239 den 17 November, saa ere de vel ei engang komne sammen forend nogle Aar efter hans Død, som skeede 1250, da hun ei kan være fødet forend 1240; men underligt er det, at Erik skulde have havt 2 Døttre af det Navn Sophie. Den nyeste meklenborgske Skribent Rudlof, Mecklenb. Gesch. II. 69, giør hende til en Datter af Abel, men det er uden Tvivl en Feil, da hun

Erik Plogpenning. Aar 1242.

Erik Plogpenning. Aar 1243. kaldte sin eene, og maaskee ældste eller dog næstældste Søn Erik; og dersom dette ei var, saa kunde man tænke, at denne Sophie haver været Datter af Valdemar 3, og Eleonore, eller og maaskee, som Rudloff vil, af Abel, og lægger han til, at hun ei blev gift førend efter 1251. Kroniken som slutter med 1286, Script. Rer. Dan. II. 437, siger, at Riget blev deelt mellem Valdemars Sønner; maaskee Christofer og Knud have hver først faaet sin Deel i dette Aar i Anledning af Freden mellem Erik og Abel. St. Marie Nonnekloster i Roskilde brandte af, dog Erici Krønike, Script. Rer. Dan. Tom. I. pag. 167, henfører dette først til 1253. Den 2 April brændte Riber Bye og Domkirke af. Den 12 Januari døde Peder Kanik i Roskilde, den 24 Paul Kanik og Cantor der, den 20 Martii Johannes Johannis Søn en Adelsmand i Lund, og den 7 Maji Jordan Forstander for Bygningerne i Roskilde. S. R. D. I. 288. Den 1 Maji befriede Kongen ved sit Brev udi Ribe Kanikernes Bonder (villicos) der fra al kongelig Skat og Rettighed, saa at ingen af Kongens Fogder skulde falde dem besværlig. Udi samme Bye giorde han ved sit Brev af 3 Maji, Terpager Ripæ Cimbr. p. 626, alle Borgere i Ribe toldfrie udi sit gandske Rige, saa og eftergav han dem "Forband" og "Torggield" eller Skat. Det kommer mig for, at han ved disse Velgierninger har søgt at forbinde sig denne vigtige Bye, som grændsede op til Abels Land. Den 20 Junii gav han ved sit Brev til Naskov i Lolland med Samtykke af sine Mænd i Estland til den revelske Bisp Torchil, indtil han selv kunde komme der, aarligen 2 veiede Skippund (talenta) af 20 Haken, eet i Rug og eet i Byg, og det saavel af hans eget Gods, som af det til Andre forlehnede, og ligesom Estherne bragte Tienderne til deres Herre, saa skulde de og føre den til Bispen i Reval; hvorimod Bispen

(som

(som udentvivl var nærværende) lovede, indtil Kongens Ankomst did ei at kræve i Giesterie eller noget andet videre end som brugeligt havde været, og som Bisp Herman af Dorpt tog, og befal Kongen, at alle de af hans Lehnsmænd, som ei havde bivaanet dette Fordrag, skulde ligesaa fuldt holde det, som de der havde været tilstede. I Anledning heraf meldte Bisp Herman af Dorpt til Bisp Thorkil skriftligen efter hans Begiering, hvad han tog i Giesterie, paa sine Visitats-Reiser, nemlig een Kulmet Rug af 2 Haken, en Kulmet Hvede af 4, en Kulmet Havre af 1, en Kyllling af 2, et Læs Hoe af 20; og lod han sig paa sine Reiser forskaffe Kiød og hvad andet han behøvede, samt bestred de øvrige Udgifter. Hvitfeldt. 209. 210. Arndt liefl. Chron. II. 43. Gadebusch liefl. Jahrb. I. 236. Diplom. Magn. I. 185. —— Den 24 Junii stadfæstede Kongen ved sit Brev given i Kiøbenhavn, "Hafnie," Gaven af Strølille skiænket ved den afdøde Herre Wizlavs (da Wizlav Herre af Rügen levede længere end 1242, saa veed jeg ikke, hvad jeg herom skal sige) Testamente til Ebbleholt Kloster; og befriede det fra sin og Efterkommeres Paatale, saa og den Mølle, som hans Fætter, "Avunculus" Hertug Otto af Brunsvig havde skiænket did. Script. Rer. Dan. VI. 156. —— Venteligen hører til dette Aar, eller og næstforegaaende, endskiønt 1239 staaer under Afskriften, et Diplom givet af Kongen den 11 September i Vordingborg, Bartholin. Mst. Tomus C vol. II. p. 407, hvorved han gav til den til Reval valgte Bisp Torkil forhen Præst i Riber-Stigt, 80 Haken ved Reval, og desuden 40 Haken i Wironien, indtil han kunde blive ordineret, da han skulde overlade dem til Bispen i Wironien; dette giorde Kong Eric, fordi hans Fader den afdøde Kong Valdemar havde lagt Estland til den christne Troe, og beskikket Torkil til Bisp der, og til samme

Erik Plogpenning.
Aar: 1242.

Erik Plog-penning Aar 1242. Aar, Hvorvel og 1239 staaet under det i Afskriften, hører vel og Kong Eriks Diplom fra Roskild, den 21 September, ibid. pag. 401, hvorved han stadfæstede Bisp Torkil 80 Haken, 40 inden 1 Mil fra Reval Slot, til at føde Qvæg paa, og 40 i Wironien til bestandig Besiddelse, og skulde hans Hovedsmand (præfectus) i Reval Strig Agtsson uden Forhaling anvise ham dem. Den 11 November stadfæstede Kongen udi Odense til St. Knuds Kloster i samme Bye dets Frieheder og Rettigheder, især dets Møller og Fiskeriet i Aaen. Diplom. Magn. I. 135. —— Derved hang et rundt Segl af rødt Vox i en brun og grøn Silke Traad. Paa den eene Side forestilles Kongen siddende paa sin Throne, havende Scepter i høire Haand, og Eblet med Kors paa i venstre, og saadan Omskrift: Ericus Dei gratia Danorum Sclavorumque Rex; paa den anden Side saaes 3 kronede Leoparder, med mange Hierter mellemstrøede og Omskrift: Clypeus Erici Danorum Sclavorumque Regis. Dette Segl er stukket i Thorkelins Diplomatarium. (Tab. I.) Dette samme stadfæstede og Abel Hertug af Jylland ved sit Brev, ibid. p. 135, og giorde deres Bønder frie for al Tieneste til sig. I dette Brev skriver han sig Dei gratia, hans runde Segl var rødt, og hang i brune, hvide, sorte og blaagraae Silketraade. Paa den eene Side saaes en Rytter med Fane og Skiold og Omskrift: Abel Dei gratia Dux Jutiæ, og paa den anden 2 kronede Leoparder, den eene større end den anden og adskilte ved nogle faa Hierter, og Omskrift: Clypeus Abel Ducis Jutiæ. Mst. Bartholin. Tom. VI. 416-17. —— Af dette slutter jeg, at Erik og Abel have i November været gode Venner, og at Misforstaaelsen imellem dem haver maaskee begyndt i Julii, siden Kongen var i Maji og Junii i Ribe, Naskov, Kiøbenhavn. — Noodt Beyträge I. S. 163. og Westphal Monum.

Monum. III. præfat. 85 not. n. henføre til dette Aar det her foran S. 7 omtalte Diplom til Slesvigerne uden Datum, hvorved Kongen gav i Nyborg Slesvigerne Befaling at adlyde deres Raadmænd i alle Ting, hvilket viser Ælden af denne Byes Stads-Ret. Den værdige Bisp Gunner af Viborg, som nu havde naaet en meget høi Alder, forlangte nu 2 til 3 Gange forgieves af Erkebisp Uffo at maatte resignere. Pontoppidan vil, at Dominicaner Klostre bleve anlagte i Nestved og Helsinger, og er Hospitalet og den latinske Skole i sidste Stad endnu en Levning af Klosterbygningen, ligesom og St. Mariæ Sognekirke af Klosterkirken. Bosens Helsinger S. 182. Danske Atlas II. 285.

Erik Plog-penning. Aar 1242.

Den holstenske Grev Johan forundte Byen Kiel lybsk Ret, dog paa Vilkaar, at om han skulde komme i Krig med Lybek, saa skulde den lyde Hamborger Ret; derhos fastsatte han og dens Wicbeled eller hvad der uden for Byen hørte den til, og maatte der inden for den ingen ny Landsby anlægges, eller Rydning skee; Fiskeriet maatte den og have frit fra Kiel til Levoldesow og til Brug hugge Brænde der; blant Underskrifterne forekomme Bruno Biskop (maaskee Provst) i Hamborg og Lybek, Godeskalk præfectus, og 2 Bockvalder, samt flere. Ved et andet Diplom afstod han Tienden i Tanstede til den bremiske Erkebisp, som havde forlehnet ham dermed, imod at den skulde igien overlades til Mariæ Kirke i Utersen. Westphal. Monum. IV. 3498. —— I disse Diplomer skriver han sig comes Holsatiæ, og tiene de til at stadfæste Albert af Stade hans Beretning, at Johan var i dette Aar ikke i Paris. — Den rygiske Fyrste Witislaf solgte noget Gods til Klosteret Nieveacamp, og forbød at ingen maatte understaae sig at udmaale eller rebe det (for derved at tilegne sig det). I Diplomet herom (i Dregeri Cod. Diplom. I. 221-22) siges, at hans

ældste

Erik Plog-penning. Aar 1242. ældste Søn Jerzlav var Provst, hvorfor hans anden Søn Jaromar kom til Regieringen efter ham; her nævnes og hans Søn Wyslav, og en Jvan, saa at dette russiske Navn, som egentlig er en bedærvet Udtale af Johan, har og været giængs for andre slaviske Folk. Samme Witizlaw skiænkede ved sit Brev til Tripses (Tribuses) noget Gods til Klosteret Duberan. Westphal. Mon. III. col. 1483.

Gregorius Anderson holdt Bryllup i Tronhiem med Kong Hakons Datter Cecilia. Om Sommeren drog Kongen til Bergen, og blev der Vinteren over. Did kom Vræke Snorro's Søn til ham fordreven af Gizur. Kongen sagde til ham, at Gizur havde bedre fortient at dræbes end hans Fader, som ei skulde have bleven dræbt, om han havde adlydet ham. Vræke forblev hos ham og var i stor Naade. Clausens Snorro af 1633 p. 724. —— Biørn Möses Søn dræbte i Kiøbenhavn Skalden Jalgur, en af Hertug Skule's Anhængere, som var kommet did fra Sverrige. Nicolaus Bisp i Grønland døde. Script. R. D. III. 95. Harald Konge af Man kom fra Norge tilbage til sit Rige, og blev vel modtaget af sine Undersaattere, og havde Fred med Kongerne af England og Skotland, Script. Rer. Dan. III. 231; han bragte en stor Hær og Flode med sig fra Sudereerne og landede ved St Patricks Øe, men som Folket paa Man tog saa vel imod ham, saa forlevede han sine Folk, og lod dem drage hiem, efterat han havde givet dem Proviant med. Johnstone Ant. Celto-Norm. 34. —— Udi Skara i Vest-Halland oprettedes et Minoriterkloster. Scriptor. Rerum. Dan. V. 514. —— Grev Otto af Oldenborg tilbyttede sig Delmenhorst fra den adelige Slægt Brunsten eller Mulen, som havde det i Lehn af Bremer Kirke, og byggede han der med sin Broder Christan 3. Slottet Delmenhorst,

horst, og tog det til Lehn af samme Kirke, Script. Rer. Dan. III 181. 187; han byggede og et Slot i Berna, hvor han boede, og gav noget Gods til Rasted Kloster; hans Hustrue var af den Slægt Woldenberg, og døde han uden Børn og blev begravet i Hude. Hans Søsters Cunigundæ Sønner Hildebald og Giselbret vare efter hinanden Erkebisper i Bremen. Otto var en stridbar og urolig Herre, som fandt Behag i Rov og Brand, han var rig og mægtig, sparsom i Fredstider, men i Krig gavmild mod sine Riddere og Svenne. Otto var en Søn af Mauricius, og kom til Regieringen 1240. Hammelman Oldenb. Chron. p. 63 og 120. —— En Ditlev af Gadebusch, egentligen en Bülow, hvorimod Schwartz giør ham til en Pudbusch, og lader det og, at han tilligemed Borant og Bygnin har været en Søn af Isaac, der var Stoislafs Søn, og altsaa af det rygiske Fyrstehus, besad Loitz i Pommern og gav den lybsk Ret. Dregeri Cod. Diplom. I. 218. Schwartz Pommersche Lehnshistorie p. 170-172. it. 178-80. —— En Ridder Godefrid Bülow af Gadebusch solgte med sin Broders Johans og andre Arvingers Samtykke noget Gods til Kirken i Lybek. (Schröd. Papist. Mecklenb. I. 615.) Af et Diplom af de brandenborgske Marggrever og Brødre Johan og Otto, hos Dreger p. 224, sees, at de da besad de pommerske Egne af Colbas og Pyriz, hvilke de maa have indtaget i Krigen mellem dem og Pomern. Af Hertug Barnim den 1stes Diplom, Dreger I. p. 228, sees, at hans Gemahlinde hed Marienna, og taler han der om sine Baroner. Af de pomerske Diplomer sees, at dets da værende Hertuger Barnim, Wartislav, Svantibor have dels skrevet sig Slavernes, dels Pomernes Hertuger. Bisp Johan af Lybek gav i December noget Gods til sine Kaniker, og de Riddere Henric og Herman af Tralowe solgte for 160 Erik Plogpenning. Aar 1242.

Mark

Erik Plog-penning. Aar 1242. Mark lybsk til Bisp Johan af Lybek den tredie Del af Hals-Retten i Bosow, og Landsbyen Tureke, som de ved arvelig Lehn havde af deres Herre den holstenske Greve. *Ludvig* Reichsarchiv. Spicileg. eccles. II. 302-3. —— Svantopolk, Hertug af Danzig, befæstede sine Stæder ved Weixelen, og begyndte Krig med de tydske Riddere, befrygtende maaskee deres tilvoxende store Magt. Dette foraarsagede at Preuserne faldt fra dem, understyttede af ham. Duisburg Chron. Prussiæ Pars III. pag. 118-21. Dlugoss Hist. Pol. Pars I. lib. VII. col. 689 —— Den mitauiske Fyrste Conrad blev ved at bekrige sit Fædreneland Polen. — Tartarerne indtog Stæder i Ungarn og faldt ind i Østerrige. Keiseren kunde ei hindre det, da han bestandig havde Krig i Italien. Bisp Henrik af Øsel kom overens med de tydske Riddere, at Delingen af Wyk, hvorefter dem tilkom den fierde Del, skulde strax gaae for sig, da den ellers skulde have skeet om 5 Aar; derved fik de Sorven (paa Øsel) men den blev en fri Havn, som alle andre i Wyk. Byen Lesal skulde for den halve Del tilhøre Ridderne, den laae tæt ved Bispens Slot. Thomas, venteligen, hvorvel Skribenterne synes at giøre Herman Balk dertil paa den Tid, og var 1243 en Andreas, maaskee en Thomas har 1242 været Vice-Magister, og en Andreas 1243) det tydske Huses Mester forseglede tilligemed Bispen; heraf slutter jeg, at Lifland har havt een Land-Mester, og Preussen en anden, hvilke begge stod under Ordens-Mesteren, som boede i Marburg i Hessen.

Aar 1243. Kreniken af Wisbye i Scripr. Rer. Dan. I. 254, og den, som slutter med 1288, ibid. II. 437, sige, at der 1243 opkom Krig mellem Erik og Abel. Hamsfort derimod siger, ibid. I. 288, at Erik pensede i dette Aar paa Krig mod sin Broder; og fortæller intet videre om Krigen i næste Aar. Aarbøgerne af Esrom, ibid.

ibid. I. 245, de af Nestwed, som slutte med 1300, ibid. 370, de som slutte med 1323, ibid. II. 526, og den siellandske Kronike, ibid. II. 630, sægge til, at Kongen drog med sin Hær til Kolding mod sin Broder; Erici Kronike henfører vel dette sidste til næste Aar, ibid. I. 167, og følges deri af Hvitfeld, pag. 212, men da den har intet om Krig mellem dem dette Aar, og de andre Skribentere ere saa mange, og ligesaa gamle som han, saa troer jeg snarere, at Toget til Kolding er gaaet for sig i dette end i næste Aar. Hvitfeld fortæller, loc. cit., og har uden Tvivl havt en nu forloren eller skiult Kronike at gaae efter, at Aarsagen til deres Misforstand var, at Kongen vilde at Abel skulde tage Synder-Jylland til Lehn af sig med Ed og Pligt, hvorimod Abel meente, at det tilhørte ham frit og arveligen, hvori han dog handlede mod alt, hvad som var skeet tilforn, og brugeligt i Danmark. Paa begge Sider skeede Indfald og Plyndringer; Kongen giorde de fleste fra Kolding og Ribe af, og Abel faldt igien ind i Riget. Endeligen kom det til en Stilstand. — Klosteret Holme i Fyen brændte af. Script. Rer. Dan. I. 184. —— Udi Skelsker gav Kong Erik Hiøring Kiøbsted i Jylland det ældste Privilegium, danske Atlas V. 204, som af den haves, og hvilket Kong Christian stadfæstede 1459. Petrus Provst i Roskilde udstædte den 4 Julii sit Brev, Diplom. Magn. I. 137, om hvorledes Symon af Hom havde solgt og skiødet 3 Øre Jord i Skyld udi Bregnethwet og Proghænstorp til St. Clare Kloster i Roskilde. Den 29 Julii befriede Kong Erik ved sit Brev givet i Slagelse Indvaanerne (villanos) af Koke (Kiøge) for at svare den ny Told, (som han venteligen havde paalagt for at faae Penge til Krigen med sin Broder) dog saa, at Fremmede (hospites) der skulde betale den, og Kiøberne, som ei giorde det, skulde bøde med sit Liv og Hovedlod, Erik Plovpenning. Aar 1243.

Erik Plogpenning. Aar 1242. men om en Indvaaner ved en Tolder beskyldtes for at have havt Del heri (i Toldsvig med de Fremmede) da maatte han sværge sig fri med 6 andre Indvaanere, 3 af Kongens Mænd og 3 andre gode Mænd, som Tolderen udnævnede, men overbevises han, da straffes, som forhen meldt. Saaledes voxte Byrderne efterhaanden, og Menneskets naturlige Frihed indskrænkedes, og det paa en hel ubeleilig Tid for den danske Handel, da just den Hanseatiske stiftedes. Ved et Brev i Roskilde befalede Kongen Bønder og Indsiddere, coloni & inqvilini, som havde forladt Munkene i Sorøe deres Gods, at vende inden 15 Dage did, og at forrette deres skyldige Hoverie (Servitia); han forbød og deri under sin Hyldest og Naade, at ingen maatte forlokke nogen af deres Tienestefolk (familia ipsorum) med mindre saadan en vilde haardeligen straffes paa sin Formue. Fra Slangerup tilskrev Kongen Borgerne i Roskilde, og lod dem vide, at han efter trende roskildske Borgeres Vidnesbyrd, havde tildømt Nonnerne i St. Claræ Kloster i Roskilde, en Gaard i St. Jacobi Sogn i Wyndæbothæ, som en vis Christinæ Søn giorde Paastand paa. Som Vidne har Hr. Johan Laghy Søn underskrevet. Pave Innocentius 4., som var bleven udvalgt den 24 Junii, tilskrev fra Lateran den 31 December Broder Peder Prior i Dominicaner-Klosteret i Lund, hvilket Diplom findes trykt hos Lagerbring, (Swea Rikes Hist. i Qvart. Tom. II. 454) at da Paven vidste, at han sad inde med en vis Summa Penge, som han havde oppebaaret i Danmark, af dem der løste sig fra deres Løfte at lade sig korse til det hellige Lands Undsætning, saa befalede Paven, at han skulde skye disse Penge til Magister Johan af Placentia, Pavens Acolythus (en Kirkebetient næst Subdiakonus i Værdighed, som bruges til at bære Voxlysene, og til anden slig Tieneste) og Kapellan,

som

som Paven for dette og flere det apostoliske Sædes Vrinder sendte til Danmark.

Erik Plogpenning. Aar 1243.

Hertug Abel meddelte Byen Tøndern lybsk Ret; (danske Atlas VII. 254. Danckwerths Schlesw. Holst. 85. Christiani II. 594) den kaldes der "Civitas Tunderensis." Siden gav han i Ribe den 5 Augusti Bispen der, som Stedets Herskab, Frihed paa at hans Bønder og Landboer, "villici & coloni," og deres Tienestefolk skulde til evig Tid være fri for al Skat og Tieneste, undtagen "Leding, Qværsæde og Stud;" denne Frihed strakte sig til Tønder, Dahler og Balgum. Bisp Gunner kiøbte den Frihed for 200 Mark, som da gialdt 100 Mark puurt Sølv efter den mindre Vægt. Blandt Underskriverne forekomme Lagho Gudhmundsun, Agho Staller hos Bispen i Ribe. Af dette Document haves tvende i adskilligt forskiellige Afskrifter i Ribes gamle Pergaments Copie-Bog. — For at faae Afskrift af den lybske Ret blev Broder Reynhard Formand for Minoriter-Ordenen i Danmark, som derfor kaldes Minister Daciæ, sendt til Lybek. Den blev uden Overlæg indført i alle Ting i Tøndern, endskiønt deri findes adskilligt, som allene passer sig paa Lybek, som om Skib paa Traven, om Sølv til Mynten. Lybekkerne lode Gienparten giøre ved deres Byeskriver Henrik af Brunsvig, af Agt og Kierlighed til Hertug Abel. Westphal har ladet den trykke i Monum. Tom. III. 620-30. — Dette skeede efter Hertug Abels Begiering. Den var giort af den saxiske Henrik Løve. Saaledes opkom fleer og fleer ordentlige Kiøbstæder, som havde deres egne Bye-Retter, hvorved Landstingene og Bøndernes Magt svækkedes, og en nye Stand, nemlig Borgerstanden, opkom. I den tales om Told af Skib, Vin, Korn, hvad der skulde gives af hver Vogn, af Qvæg, hvad Fremmede skulde give, som kun var det halve. En Slegsfred maatte intet

Erik Plog-penning. Aar 1243.

arve; uden ægte Børns Samtykke maatte Forældrene intet bortegive; vilde en Enke i Byen gifte sig med en Ridder, saa maatte hun af al sin Boe ei beholde uden sine Klæder (saaledes søgte Borgerne da at forhindre Adelens tilvorende Magt,) at Myntmesteren skulde dømme om falsk Mynt; dersom en Qvinde havde stiaalet, saa skulde hun for den qvindelige Ærens Skyld ei hænges, men levende begraves; en Hoerkarl, som gribes i Gierningen, skulde trækkes frem og tilbage giennem Byen efter sit lønlige Lem. Altsaa er denne Artikel kommet ind i Riber Ret fra den lybske. Maade (Skieppe) Pund (Vægt) Alen var fastsat. Der var allerede Raadmænd og Byen havde Wictold. Tylter Eed gialdt. Ingen maatte nødes til Tvekamp, med mindre han var over 33 Aar og under 60. Intet Privet eller Hysken maatte bygges Gaden nærmere end 5 Fod, og Naboen nærmere end 3, eller en Kirkegaard end 7, i det mindste 5. De øvrige af disse Love kunde eftersees hos Westphal. (l. cit.)

Paven stadfæstede fra Anagnia den 24 September, Diplom. Magnæan. I. 304, et Forlig, som var sluttet ved Bisp Wilhelm af Modena det apostoliske Sædes Legat, mellem Kong Erik og den tydske Orden om Reval, Jerven, Wironien og Harrien, og som var hidindtil bleven ubrødeligen holdt. Kong Erik skal udi Lund have skiænket det revalske Sæde 14 Haken. Imellem Russerne og Landmester Herman Balke kom det til Krig; (Müllers Samml. russ. Gesch. I. 292. Gadebusch liefl. Jahrb. I. p. 237-40. Arndt liefl. Chron. II. 44-45.) Ved Iseburg nedlagde han 600 af dem, og rykkede derpaa tilligemed Bisp Herman af Dorpt for Plesko, hvis Regent Gerpold overgav den og drog bort. Dog den tapre Storfyrste Alexander af Novogorod indtog med sin Broder Andreas Plesko igien, samt flere Byer, hvilke han

fløi-

Ssifede; 70 Riddere satte da Livet til eller bleve fangne. Om Winteren faldt derpaa Ridderne ind i det Novogorodske og giorde stor Skade. Herman Balke sagde sig derpaa fra sit Embede, drog til Tydskland, og døde der 1245, efterat han havde været Landmester i Preussen i 12 Aar, og i Liefland tilligemed i 6. Duisburg Chron. Prusf. p. 61. —— Poppe af Ostena blev derpaa Landmester. Den 23 September tilskrev Paven Prioren og Brødrene af Dominicaner-Ordenen i Wisbye, Vastovii Vitis Aquilonia p. 177, at de skulde lade Korset prædike paa Gulland til Understøttelse for de tydske Riddere, som i Estland og Preussen krigede mod de Uchristne. De tydske Riddere skulde efter en Beretning i Langebeks 5 Tome p. 574 være i dette Aar komne til Kurland da der var ingen Bisp, men strax blev Henrik, Bisp i Semgallien, forflyttet did. Dog vise Diplomata, at dette ek er bleven bragt ret i Stand førend 1245. Den 1 October forenede sig i Riga sammen: Nicolaus Bisp af Riga, Herman af Dörpt, Henrik af Øsel, og Andreas Vice-Magister i Liefland, Estland og Semgallien (uvist om Wironien eller Swerten, maaskee at Herman Balke har takket af, førend man troer, og Andreas imedens været Vice-Magister til Poppe kom) til at staae hinanden bi mod hvem det var, som angreb en af dem, dog saa at de først skulde søge Fred, men ingen indgaae en særdeles; hvo der overtraadte dette Forlig, som var indgaaet for den nye stiftede Kirkes Skyld, skulde rette for sig. Denne Forening kan have sigtet saavel mod de Danske som mod Russerne. Gull. Plogpenning. Aar 1245.

Om Sommeren kom Gesandtere til Kong Hakon fra Suderøerne og Orkenøerne, hvilket opholdt ham længere, saa han derfor kom kun seent til Wigen, og end senere derfra tilbage, hvorover Storm drev ham ved Jederen ind til Stavanger, hvor han

Erik Plogpenning. Aar 1243. maatte opholde sig en Tid lang, og kom endeligen derfra til Bergen, hvor han forblev Vinteren over. Clausens Snorro af 1633. S. 724. —— Efter nogle islandske Annaler, Script. R. D. III. 95. saa aabenbaredes Wilhelm Degn i Bergen hans Hellighed, venteligen efter hans Død. Om denne Helgen finder jeg ellers ingen Efterretning. Canonieeret er han vist ei blevet. Bergsvin Bisp paa Færøe døde. — Den svenske Kong Erik havde Bryllup i Forisång med Cathrina af Folkunge-Ætten, en Datter af Suno Folkeson. Script. R. D. IV. 594. Lagerbring Sv. Histor. i Qvart T. II. 348. —— Den 24 Junii blev Kardinal Sinibald en født Genueser af den Slægt Fiesco valgt til Pave, og kaldte sig Innocentius 4. Det romerske Sæde havde da staaet ledigt over i halvandet Aar. Imellem denne Pave og Keiseren blev vel handlet om Forlig, men forgiæves, og Fiendskabet mellem dem steg paa det høieste i næste Aar. Muratori Gesch. von Ital. VII. 553-58. —— Den 3 Augusti tilskrev Paven fra Anagnia Erkebispen af Nidaros, at da den norske Hertug R. (venteligen skal det være K., og sigter til Knud, som ei var Hertug, men Greve eller Jarl) havde bedet, at da intet almindeligt Korstog nu ventedes, ham maatte tillades at forandre sit Løfte til at komme Kongen af Ungarn til Hielp mod Tartarerne, saa tillodes det ham herved, saafremt Tartarerne et Aar efter dette Brevs Ankomst atter faldt ind i Ungarn, men om det ei skeede, da skulde Erkebispen annamme af ham saa meget som Toget til det hellige Land frem og tilbage vilde have kostet ham, og nedlægge det paa et sikkert Sted, indtil det kunde sendes til Paven til det hellige Lands Understøttelse; derimod skulde Erkebispen løse ham fra hans Løfte og give ham Afslad. Dette Brev er afskrevet ved Marini. Man seer tydeligen deraf, at Paverne giorde intet omsonst.

Den bremiske Erkebisp giorde ved sit Brev given i Slottet Verne den 12 Junii bekiendt, at Grev Otto af Oldenborg havde lovet at frasige sig alle sine Rettigheder, som Fogderiet og mere, til Hove, hvilket tilhørte St. Marie Kloster i Osterholte. Pratjes Bremen u. Verden. VI. 412-13 *). —— Dette havde 6 Riddere lovet med ham, og tilligemed, at Grev Johan en Søn af afdøde Herre Christian 3., skulde, naar han kom til Skiels Aar og Alder, bekræfte dette. Erkebispen kalder Otto sin Beslægtede. Den saxiske Hertug Albert stadfæstede ved sit Diplom (Beylage zur Møllensche Deduction p. 35. No. 23) Salget af Byen Besluve, som Henrik Advocat i Møln havde giort for 400 Mark til Reynfeld Kloster, og som han havde i Lehn af Albert, hvorfor han først overgav ham det, og Hertugen igien Klosteret for 50 Mark. Mærkeligen skriver Albert sig her allene Hertug af Saxen Engern og Westphalen, og ikke Greve af Nordalbingien. Grev Wilhelm af Holland tog alle Kiøbmænd fra Lybek og Hamborg under sin Beskyttelse, Mandagen efter Mariæ Himmelfart, ved sit Brev i Leyden, Drejer Specimen Jur. publ. Lub. pag. 239, imod i Gerulit at give i Told den hundrende Mark af første Kiøb efter Eed, og af hver Bylt og Dragt (de sarcina unius viri) flandrisk Klæde, som de førte giennem hans Land, 2 Skilling i Told. Den 1 October stadfæstede Paven i Anagnia, Dreg. Cod. Dipl. I. 246, Hertug Conrad af Masovien hans Gave af Landet Culm til den tydske Orden; af hvilket Diplom sees, at Conrad (fød Landgreve af Thyringen) var da allerede Ordens-Mester, og at følgeligen Herman af Salze var død. Skade, at Ordens-Mesterens

Erik Plogpenning. Aar 1243.

*) Meningen synes snarere at være, at Grev Otto forærte Mariæ Kloster i Osterholt sine Rettigheder til Hove og dens Tilliggende. Nyerup.

Erik Plogpenning. Aar 1243.

sternes Tidsregning i det 13 Seculo er saa forvirret. Af et Diplom, hos Dreger I 229, sees, at Sambor Hertug i Pomern, Mestivini Søn og Svantopolks Broder, endda levede; han levede mest i Lubesow, og pleiede at skrive sig derefter. Iblant de mange polske Hertuger forekomme i et Diplom, ibid. p. 230, de Brødre Primislaus og Dobeslaus, Hertuger af Polen, og deres Moder Hertuginde Hedevig. De vare Sønner af Henric som faldt ved Lignitz, Brevet er givet til Gnesna. Saa mange smaa Herrer i Pomern og Polen havde været en ønskelig Leilighed for Danmark at gjøre de Rettigheder gieldende, som Valdemar 2. havde erhvervet i de Lande, om det ei selv havde paa denne Tid været afmægtig og indviklet i indvortes Uro. Af tvende Diplomer, i Dreg. Cod. Diplom. I. 234. 36. 38, sees, at Barnim 1. snart skrev sig Pomernes, snart Slavernes Hertug, og hans Gemahlinde Marianne Hertuginde i Stettin. Saa vaklende var Titulaturen i de Tider. Paven sendte Wilhelm Bisp af Modena atter som sin Legat til Preussen. Dlugoss Hist. Polon. I. 690. —— Førend han kom did, deelte denne ved sit Brev i Anagnia den 4 Julii, Dregeri Cod Dipl. I, 242. Acta Borusſ. II. 611, Landet Preussen imellem den tydske Orden og Bisperne, saaledes at den første skulde have de totredie Dele og de sidste den tredie Deel. Saadant maatte Preusserne finde sig i, saasom deres Land var erobret; han inddelte og Landet i 4 Stigter: 1) Culm; for den 2den satte han Floderne Wisla, Ossa, og Drusine Søe til Grændse; for den 3die det friske Hav, og Floden Pregora eller Lipza, og den drusinske Søe; og for den 4de Havet mod Vesten, Pregore mod Sønden, Floden Memel mod Norden, og Lithauen mod Østen, og var denne Part endnu ikke omvendt; og stadfæstede Paven dette fra Anagnia den 8 October. See Dogiel Cod.

Diplom.

Diplom. Polon. IV. 14. —— Af et Diplom, Dreger I. 243, sees, at Wartizlav skrev sig nu Hertug i Dymin; blant Underskriverne forekommer en Olric de Osten. — Ved sin Ankomst til Preussen forsøgte Wilhelm først paa at stifte Fred imellem Svantopolk og Ordenen, men da det var forgieves, saa lod han prædike Korset mod den første, han inddelte og Preussen i 4 Bispedømmet: Culm, hvis Bisp opholdt sig i Luban, Pomesanien, hvis Bisp boede i Risenburg; Warmien i Brunsborg, og Samland i Fischhausen. Dette sidste og Pomesanien er ikke mere til. Bispen af Cujavien havde Opsigt over Danzig og flere Stæder. De af Culm, Pomesanien og Samland traadte med Tiden ind i Ordenen. Duisburg Chron. Prusſ. Pars III. cap. 33. p. 121-26. — Svantopolk satte sig nu i Spidsen af de hedenske Preusser og bekrigede Ordenen, dræbte 4000 Christne, eller, som Cornerus (Eccard II. 884) vil, 3000 bevæbnede Christne fra Tydskland med Theodoricus af Haseldorp, og indtog alle faste Slotte, undtagen Thorn, Culm og Redim, hvorimod Ridderne indtog hans Slot Sardewicz. I denne Krig holdt de polske Hertuger med Ordenen, alleene Conrad af Masovien vedblev at krige mod sin Fætter Boleslav og gik ind i Palatinatet Sandomir, Scriptor. Sileſ. Rerum. Tom. II. 61, men blev slaget ved Suchdol, dog plyndrede han Bispedømmet Cracau. Tartarerne forlod Ungarn, og angreb den grækiske Keiser, hvorpaa Bela vendte tilbage til sit Rige igien. Pray. 273. —— Albert Erkebisp af Riga kalder sig i et Diplom af den 10 September Metropolitan af gandske Lifland, Estland og Preussen. Dogiel. III. 15. Erik Plogpenning. Aar 1243.

I Anledning af Russernes Fremgang kom Kongens Statholder i Reval selv til Danmark for at bede om Hielp, og fulgte de tydske Ridderes Sendebud med. I Anledning heraf besluttede Aar 1244.

Erik Plog-penning. Aar 1244.

Kongen selv at drage did, allerhelst han endnu havde Krigsfolk ved Haanden, som han havde samlet for Urolligheden mellem ham og hans Broder forrige Aar. Og paa det denne hans Broder ei skulde opvække nogen Uro, medens han var borte, saa overtalte han ham til at drage selv og hans Krigsfolk med. I Ystad samlede deres Skibe og Folk sig. Men imedens de vare i færd dermed, som og at sende Proviant, kom atter Bud fra Estland, at Storfyrste Alexander ei var draget videre frem, hvorover Hæren ei kom længer end til Ystad, men skiltes ad og hver drog hiem til sit; dog sendte Kongen nogle Folk til Estland for at besætte Fæstningerne og værge Grændserne. Saaledes fortæller Hvitfeld dette rigtigen, Tom. I. 212, og efter ham Pontanus, Hist. Dan. p. 329, allene de vildfare i Aaret og sætte 1245, da dog Aarbøgerne af Esrom, Script. R. D. I. 245, og Aarbøgerne, som slutte med 1286, ibid. II. 437, have begge 1244, hvilket og Tildragelsernes Følge hos de liflandske og russiske Skribentere bekræfter at være det rette, hvortil kommer, at ingen af vore gamle Danske har 1245, hvorfor og Hamsfort, Script. R. D. I. 288, har 1244. I dette Aar skal en pavelig Gesandt have været her inde, Script. Rer. Dan. loc. cit., maaskee Magister Johannes de Placentia, hvis Navn findes under et Diplom af 1245. Efter tvende af vore gamle Krøniker, Script. Rer. Dan. I. 184. II. 526, brændte Randers Bye af. Pontoppidan lægger til, i Annal. I. 656, at Franciscaner-Klosteret og 2 Kirker brændte da af der, uden at sige hvorfra han har det.

Den 2 April døde Mester Henrik Harpestreng, Kanik i Roskilde, bekiendt for sin Kundskab i Lægekunsten. Han giorde selv sit Gravskrift, og sagde deri, at han i Live efter Døden gav megen Skiænk til Roskilde Kirke. Pontopp. Annal. I. 656.

Script. Rer. Dan. I. 184. 288. —— Denne Mand har efterladt sig en Lægebog i det danske Sprog, hvoraf endnu anseelige Levninger ere tilovers, og udentvivl det ældste Mindesmærke af vort danske Sprog, som er kommet til os, næst vore gamle Lovbøger. Sproget deri nærmer sig den skaanske Dialect efter Ordene, endskiønt Constructionerne ere ganske anderledes. Den ældste Codex, som er nu tilovers, er skrevet strax efter 1400. Ny danske Magazin I. 37. 109. 130. Erik Plogpenning. Aar 1244.

Bisp Johannes af Slesvig døde; han blev begravet i Choret af Slesvigs Domkirke lige for Bispestolen, ei langt fra det Sted, hvor offentlige Lectioner holdtes; og stod endnu i Cypræi Tid, Cypræi Annales 244, paa hans Ligsten: "*Johannes Episcopus;*" men efter den danske Atlas, VII. p. 613, er det ei meer at see. I hans Sted blev en Dansk, Eskil den Sorte, Provst i Slesvig, Bisp og indviet af den bremiske Erkebisp Gerard. — Den 18 Februarii tilskrev Paven fra Lateran Sorøe Kloster, Diplom. Magn. I. 137, at ingen maatte kræve Tiende af det Gods, det havde erhvervet saavel for som efter Concilium, da dog nogle Prælater og Klerker af Lunde Province paastod at giøre det efter Concilium. Ligeledes fra samme Sted den 28 Februarii, ibid. 138, til Sorøe Kloster, at ingen maatte kræve Tiende af deres Qvæg, eller bandsætte og afsætte dem, som beviste dem godt, hvilket nogle Præster giorde. Atter fra samme Sted den 1 Martii til samme Kloster, ibid. 139, hvorved Paven tager det under sin Beskyttelse, og under samme Dag, ibid. 140, at Sognepræsterne ei maatte kræve Tiende af Uld, Melk og Lam af de Klosterets Faar, som græssede paa deres Sogne-Marker. Atter den 2 Martii, ibid. 141, hvorved han stadfæstede alle dets Privilegier. Fremdeles den 5 Martii, ibid., hvorved han forbyder, at dets Munke

 maa

Erik Plogpenning. Aar 1244.

maa ei udenfor Troens Sager indstævnes for noget Synode eller Ret, hvilket dog Prælaterne og de sædvanlige Dommere, samt Sognepræsterne, "ecclesiarum rectores," giorde under adskillig Paaskud. Under den 6 Martii, ibid. 143, erklærede han de Bandsættelser og Interdicter, som nogle Prælater havde udstædt mod Klosterets Tienere og Velgiørere, og dem som lod male paa Klosterets Møller, og bagede i deres Ovne, for ugyldige. Alting viser, hvor meget Paven yndede Munkene, og hvor meget de igien hadedes af de fleste Geistlige og Verdslige, ved det de greb for meget om sig, og under Religionens Skin trak alting til sig. Den 24 Martii tilskrev Paven fra Lateran Esrom Kloster om Tiende af dets Faar; den 26 bekræftede han dets Friheder og Rettigheder, Annal. Barthol. ecclesiast. ad ann. 1244. Mst; den 28de skrev han om dets Tiender, og den 30de, at man indstævnede dets Munke for Synoder og andre Retter; altsammen ligesom til Sorøe-Kloster. Den 29 Martii tilskrev Paven fra Lateran Provsten i Lund, om at undersøge Kapitlet i Aarhus dets Klager mod dets Bisp, som egenmægtigen brød dets Privilegier, og vilde mod dets Villie bortgive Kanonikater og Præbender, og at Provsten skulde dømme i denne Sag uden Appel. Ligeledes tilskrev han fra Lateran Provsterne af Lund og Slesvig om samme Sag, og hvorledes Bispen af Aarhus havde imod Kapitlets Villie indtrængt en Ugot Klerk af Aarhus Stigt til at være Kanik der, og da Kapitlet herover havde appelleret til Erkebispen af Lund, havde Bispen bandsat det; Erkebispen havde vel derpaa erklæret Bandsættelsen for Nul, men dog for det øvrige henvist Hovedsagen til Bispens Kiendelse; som det nu holdt ham for mistænkt, siden han selv var Part i Sagen, og han derpaa havde nægtet det Voldgiftsmænd (arbitros) saa havde det appelleret til det romerske Sæde. Disse tvende Provster

skulde

skulde nu undersøge denne Sag, og ved Kirkens Censur twinge de modwillige Vidner til at møde. Script. Rer. Dan. VI. 389-90. Diplom. Magn. I. 144-45. —— Den 18 September befriede Kong Erik ved sit Brev fra Lund, Script. Rer. Dan. VI. 397. alt det Gods, Kanikerne i Aarhus kiøbte for de 500 Mark af almindeligt Sølv de havde faaet af den roskildske Bisp Nicolaus, Kongens Canzler, for deres Gods i Giæfvininge (et Sogn og Bye i Somme Herred og Roskilde=Amt) fra alle kongelige Rettigheder, endog Leding, Stuth og Innæ. I Dominicanernes almindelige Kapitel, Martene Thesaur. nov. Anecd. IV. 1686, som holdtes i Boulogne, blev tilstaaet den Provinds Lombardie 3 Huse, Britanien 2 og Dacien 1, hvorved venteligen nye Klostre forstaaes. Paven skiænkede Aarhus Kirke 40 Dages Aflad i 5 Aar. Johan Pam gav Grunden af sin Gaard i Brobye til St. Peders Kloster i Næstved, og en Jord af en halv Mark Skyld og Huse derpaa af Værdi 8 Mark Sølv, samt 15 Læs Byg, 12 Læs Havre, 2 Læs Rug, 1 Læs Hvede til at bygge Gaarden paa Grunden, og at en brændende Lampe i Kirken Vin Oblater og Røgelse skulde holdes vedlige af Indkomsterne. Script. Rer. Dan. IV. 351. Erik Plogpenning. Aar 1244.

Om Foraaret drog de unge holstenske Grever Gerard og Johan til Paris, for at studere, efter Erkebisp Gerhards Raad. Grev Adolf, deres Fader, som nu var Franciscaner, gik paa sin Fod til Rom, for at faae Aflad for det meget Blod, han i sine Krige havde udgydet, og for at han kunde blive Præst og holde Messe. Efterat han havde kysset Pavens Fod, henviste Paven ham til Kardinal Diaconus Otto, som lod ham aflægge Skriftemaal for de to Poenitentiarii Reinard og Gerhard, hvorpaa disse gav ham i Lateran den 22 April et Afladsbrev, og Tilladelse

at

Kirk Plog-penning. Aar 1244. at forfremmes til alle geistlige Ordener, samt paalagde ham en stadig Poenitense. Derefter viede Paven ham selv til Subdiaconus; hvorpaa han ligeledes til Fods gik hiem igien, og besøgte underveis alle Franciscaner-Klostere, og græd allevegne meget. Saaledes tænkte Regentere paa den Tid endnu, ligesom sine gamle angelsaxiske Konger, men Spørgsmaal om de ei giorde mere Godt, i det mindste mindre Ondt, i Munkekappen end i Spidsen af deres Krigshær. Bisp Johan af Bosnien, Magister af Prædikerordenen, viede ham til Diaconus, og den lybske Bisp Johannes den 20 December paa den 4 Søndag i Advent i Lybek til Præst. Derefter holdt han i Bornhevede eller Zwentina paa 2 Søndag efter Hellig-3-Konger, som kaldes omnis terra, den 13 Januari 1245 sin første Messe i Franciscanernes Eremitage, hvor de havde et lidet Kapel, og siden i Hamborg i Franciscaner St. Mariæ Magdalenæ Kloster, som han havde ladet bygge, den anden Messe paa St. Gregorii Dag den 12 Martii 1245. Efter dette byggede han et Mariæ Kloster i Kiel, af Franciscaner Ordenen, af de Almisser han tiggede sammen, og levede der siden, som Franciscaner-Munk lige til sin Død 126.; han lod og bygge ny Kirker ved Oldenborg i Wagrien til Ære af St. Antonius af Padua, som var en Franciscaner. Cornerus apud Eccard. 884. Cypræi Annales. 252. Herman de Lerbeke apud Meibomium. 512-13. Westphalen II. col. 1584. Lambecii orig. Hamb. lib. II. p. 28-29. Schütze Samml. zur Hamb. Gesch. p. 34 og 41. Scriptor. Rerum. Danicarum I. 208. Albertus Stadensis ad ann. 1244. Christiani II. 112-15. Kranzii Metropol. lib. VIII cap. 11. —— Erkebisp Gerhard stiftede ved sit Brev given til Bremen til hans og de ham Beslægtedes Sieles Trøst Memorier i Klosteret Lilienthal. Til det hamborgske Kapitel gav Adolf

ved

ved denne Leilighed Tienden i Egnen Oldenborg, for dermed at udvide og udpynte den hamborgske Domkirke, at anskaffe Klæder og Kar til Gudstienesten, og til at oprette 2 Præbender, hver af 30 Marks Indkomst. Denne Gave, hvorom Brevet (Staphorst Hamb. Kirch. Gesch. II. 23. 138) er af 1245, skede med hans Sønners Samtykke, som maaskee er bleven indhentet fra Paris, eller og givet af dem for deres Bortreise, og forend Brevets Udstadelses, og strider imod det sidste, at deres Sigiller siges i Diplomet at være paasatte. Man maa altsaa enten antage, at Erkebisp Gerhard har beholdt deres Sigiller, for i fornødent Tilfælde at paasætte dem, eller og at Diplomet er udstedt tidlig i Aaret 1245, og at de strax efter ere reiste. Den 11 Augusti gav Erkebisp Gerhard ved sit Brev i Hamborg (Westphal. Monum. IV. 3496) Tienden af Tangstede til St. Mariæ Kloster i Uetersen, som de holstenske Grever Johan og Gerhard, Sønner af Broder Adolf, forhen Greve i Holsten, havde havt til Lehn af ham, og de frivilligen igien afstaaet til ham. Det er underskrevet af Broder (frater) Adolf, Godeskalk (præfectus) i Holsten, og flere. Den 6 Maji i Hoja satte Grevinde Adelheid af Raceborg sin Datter Adelheid, gift med Grev Ludvig af Raceborg, ind til Arving af alle sine Godser. Efter Tiden maa denne Adelheid have været gift med Bernhard 3, den sidste raceborgske Greve, thi Bernhard 2. havde vel og en Adelheyd, men hun var en fød Grevinde af Orlamünde, og ægtede siden Grev Adolf af Dasle; hvorimod Lambey i Gesch. v Ravnsb. 35 troer, at denne Adelheyd har stammet fra Hoja. Den 4 Februari skede udi Petershagen Forlig mellem Bisp Johan af Minden og de Grever og Junkere Gerard og Johan af Schowenburg (og Holsten) hvorved disse overlod Enhver til Stigtet, og toge det igien til Lehn af Bispen; Bispen maatte

Erik Plogpenning. Aar 1244.

bygge

Erik Plogpenning. Aar 1244.

bygge et Slot der, som de skulde tage halvt til Lehn af ham; de skulde komme ham med 60 harniskede Heste til Hielp mod alle og enhver; undtagen mod Grev L. af Hoja.

Den 5 April kom det paa den tilfrosne Peipus Søe ved den Landsbye Usmena til et hæftigt Slag mellem den novogorodske Fyrste Alexander og de tydske Riddere; den første vandt, 500 Tydske bleve paa Pladsen, 50 bleve fangne, og mange druknede i Aabningerne af Peipus. Alexander forfulgte den flygtie Hær en Mil, og holdt derpaa et seierrigt Indtog i Pleskov. Dette Nederlag var vel Aarsag til det herfra meldte Budskab, Hvitfeldt I. 212, som Kong Erik fik fra Estland. Derpaa sendte Ridderne Gesandtere til Novogorod og bad om Fred, som og blev sluttet paa Vilkaar, at de skulde aftræde alle indtagne Stæder. Petersburg. Journal 1777. IV. 6-9. Gadebusch liefl. Jahrb. I. 241-42. —— Ved denne Leilighed kaldes Peipus af Russerne den tschudiske See. Müllers Samml. russ. Gesch. I. 292-93. —— Alexander fik for denne Seier Navn hos sine Undersaatter af Stor-Fyrste. Den 15 Julii tilskrev Paven fra Genua (Act. Borusl. II. 615) alle Troende i Lifland, Preussen, Landet Culm, Gotland, Øland, Finland, Estland, Semigallien, Kurland, Lithauen, og de flere nye Omvendtes hedenske Lande og Øer, at han havde beskikket Wilhelm Bisp af Sabina, forhen af Modena, til det apostoliske Sædes Legat hos dem, og i de Stigter Prag og Olmütz, samt i Østerig, Steyermark og de flere Lande den østerigske Hertug Friderich tilhørende. — Bisp Nicolaus af Riga befalede ved et Brev i sit Embedes 14 Aar, at ingen Borger i Riga maatte sælge sin Grund eller Gaard til nogen geistlig Orden eller Kloster, men allene til en verdslig Person, dog maatte han give Beløbet deraf til en Kirke, eller Orden, og dette befalede han

for

for at forekomme at Byen ei skulde komme i Nogens Besiddelse, da den hidindtil havde været fri. Den 2 Juni tog den kurlandske Bisp Henric (Dreyer Spec. Juris publ. Lub. 170-71) ved sit Brev i Lybek alle dem, som strandede paa Kysterne af hans Stigt, under sin Beskyttelse, og forkyndte Straf over den, som i mindste Maade fornærmede dem, og skulde alt Gods, som kom til Landet, og hvis Eier kiendtes, bevares i Aar og Dag for at tilbagegives de rette Arvinger, da han vilde have afskaffet al Uskik heri, som skrev sig fra de hedenske Tider. Erik Plogpenning. Aar 1244.

Den skotske Kong Alexander, en modig og ærgierrig Herre, sendte tvende Bisper i Gesandtskab til Kong Hakon, og lod ham sporge, om han ei vilde oplade ham det Rige, som han havde i Suderøer, og de andre Øer der ligge vesten for Skotland, og som Magnus Barfod havde med Uret vundet fra Skoterne. Kongen svarede hertil, at Skoterne havde ingen Ret til Suderøerne og de andre didhen hørende Øer; Kong Magnus Barfod havde overvundet den suderøiske Konge Gudreckl (snarere Logman) og bragt Suderøerne under sig, som var hans Forfædres Arvelande. Nu sagde de skotske Gesandtere, at deres Herre vilde kiøbe Suderøerne, Kong Hakon skulde kun vurdere dem for rent Sølv eller Guld; Hakon svarede hertil, at han ei trængede til Sølv eller Guld, og vilde derfor ei sælge sine Lande for dem. Gesandterne drog derpaa bort med uforrettet Sag, men Alexander sendte ofte Bud om det samme, og fik altid samme Svar. Torfæi Hist. Norv. IV. 242. Clausens Snorro af 1633 S. 725. Script. Rer. Dan. III. 231. —— Orm Bisp i Oslo døde, som og Ristabiørn Abbed af Nidar-Holmen, eller Munkholmen. Script. Rer. Dan. III. 95. Torfæus l. cit. 243. —— Er dette sidste rigtigt, da kan Hakon ei have sendt ham 1257 i Gesandtskab til

Erik Plog-penning. Aar 1244. Spanien, med mindre det har været en anden Biørn. Nicolaus Ulfsson, Præst og Kanik i Oslo, af svensk Herkomst, skiænkede den 24 Junii ved sit Brev noget ham tilhørende Gods i Sverrig til det svenske Kloster Saba. Dette skede i Saba og indgik han og hans Broder Laurents da Broderskab med bemeldte Kloster.

Wilhelm Bisp af Modena og Kardinal af Sabine skrev fra Lyon den 29 November et Brev (Mabillon Vetera Analecta. 485) til Cartheuser-Prioren af Indhold: hvor meget det krænkede ham, at Paven havde giort ham til Kardinal, da han heller vilde have levet med sine kiære Cartheusere, og at han nu hastede til Norge, hvorhen Paven havde befalet ham at gaae.

Gizur kom fra Island til Kong Hakon, som den Sommer var i Bergen, men Foraaret i Trondhiem, hvorfra Ritabiørn, som bragte ham det venligste Brev nogen norsk Konge havde faaet fra en Pave, fulgte med ham til Oslo, drog derpaa nord, og døde paa Selløe; Kongen forblev Vinteren i Vigen.

Efter et Par Krøniker hos Langebek (Script. Rer. Dan. I. 184. 391) havde den svenske Kong Erik først Bryllup i dette Aar. Af et Diplom, given til Aros, sees at Ulf var da Hertug i Sverrig, "Dux Svevorum," som han selv skriver sig, Jarler Erkebisp i Upsal, og Kong Erik i Sverrige kaldes den 3, saa at Erik den Hellige regnedes for den første, som han og var siden Christendommen, men i den hedenske Tid havde der regieret mange af det Navn Erik. Den 3 Januari gav Paven Johannes af Placentia, som sendtes til Sverrige, ligesom til Danmark, Brev med for at inddrive Penge til det hellige Lands Indtagelse. — Imellem Keiseren og Paven tog Uvillien saaledes til, at den sidste undveg hemmelig fra Rom, drog til sin Fædernebye Genua,

og

og derfra til Lyon, hvor han ankom den 2 December, og besluttede at forblive en Tid lang. Muratori Gesch. VII. 557-61. —— Bisp Johannes af Minden og de schawenborgske (eller holstenske) Grever Gerard og Johan indgik et Forlig sammen (Lünigs Reichsarchiv Spicileg. eccles. II. i Anhanget pag. 113) om de Stridigheder, som hidindtil havde været imellem dem, især angaaende nye Opryddninger, og lovede Greverne at beskytte Bispen mod alle hans Fiender, undtagen mod Grev H. af Hoja. — Grev Otto af Oldenborg solgte den 23 April Gaarden i Landsbyen Ranunkhofen med Samtykke af sin Brodersøn Johannes til Klosteret Helgenrode, paa Vilkaar, at han og Forældre (progenitores) skulde blive deelagtige i dets Bønner, og komme i Broderskab med det. En Ekbert de Sefelth har blant andre underskrevet. Det er givet i Erkebisp Gerhards Sædes 25 Aar. Munkene i St. Johannis Benedictiner-Kloster i Lybek bleve, fordi de levede uordentligen, forflyttede derfra og til Cismar i Wagrien, og deres forrige Kloster indrømmet Cistercienser-Nonner. Den forrige Greve, nu Broder Adolph, sad i Commissionen over dem, og Brevet om deres Forflyttelse udstædtes af den lybske Bisp Johan den 2 Januari 1245. Beckers Gesch von Lübek. I. 198-200. —— Af et Diplom af den pomerske Hertug Barnim 1. (Dregeri Cod. Dipl. I. 247) læres, at hans Frænde Zvantobor, Kazimeri 1. Søn, skiænkede noget Gods til Klosteret Colbaz. Det er underskrevet af Zvantobor, og hans Søn Kazimer 2, samt Bartholomæus Wartizlavi Søn. Hvitfeld vil, S. 212, at denne Bartholomæus døde i samme Aar uden Sønner. Den ungerske Kong Bela skiænkede den 22 Maji (Dreger l. cit. 248) noget Gods til den tydske Orden. — Hertug Conrad af Masovien bekrigede sin Brodersøn Boleslaus ved Hielp af de hedenske Lithauer, Preusser

Erik Plogpenning. Aar 1244.

Erik Plog-penning. Aar 1244.

og Jaczvinger, og plyndrede og brændte Egnen ved Lublin (Script. Rer. Siles. II. 82) skaanende ei Kirkerne. Dlugoss. Hist. Polon. I. 697-701. —— Egnen ved Cracau og Sandomir blev og plyndret. Men da Conrad brød anden Gang did ind, ødelagde Preusserne hans eget Land Masovien, opeggede dertil af den pomerske Hertug Svantopolk, som paa samme Tid bekrigede den tydske Orden, og foer ilde frem i Culmer Land, og ligeledes i Cujavien ved Preussernes Hielp, og befæstede stærkt Slottet Swirzie, saa og Zantkir, begge beliggende ved Weixelen. Derimod indtog Ridderne Svantopolks Slot Sardewicz den 3 November, uagtet det havde St. Barbaræ Hoved, hvilket Paven skal have sendt ved en Gesandt, som en Gave til den danske Kong Eric, fordi de havde været Venner, da de studerede sammen i Paris, men Legaten skal have lidt Skibbrud ved Pomern, og var derved først faldet i Svantopolks Hænder, og siden i den tydske Ordens. Duisburg Chron. Pruss. 126-36. —— Den omstændeligste Efterretning herom findes i preussische Lieferung efter en utrykt Forfatter, som skrev i 16 Seculi Begyndelse. Der kaldes den danske Konge, som da var Prinds, Engelterus; 1219 (meget for tidligt) studerede han i Paris tilligemed Synebald, som siden blev Innocentius 4; Paven sendte ham efter hans Begiering St. Barbaræ Hoved, som da forvaredes i Arezzo tilligemed et Stykke af Christi Kors. Da Legaten kom til Lybek var Eric paa Gulland, saasom der da var megen Svaghed i Danmark. Legaten led Skibbrud ved Hola, og Svantopolk bemægtigede sig hans Gods og Person efter den da giængse Strand-Ret. (Duisburg loc. cit. pag. 130-31.) Fyrsten af Rygen havde Svantopolks Søster, og avlede Bispen af Camin med hende, som ved sin Forbøn befriede Legaten. — Heri er uden Tvivl endel urigtigt, men

men og meget lande. — Svantopolk beleirede derpaa Sarbevicz i 5 Uger, men forgieves. — Teodosia en Datter af Mstislaw, Mstislaws Søn, Fyrste i Halicz, og gift med den russiske Storfyrste Jaroslav af Wolodimer døde. Petersburg. Journal 1777. IV. 12. — Den Fyrste i Wladimir Jaroslaw, Jaroslaws Søn af Halicz, og Boris Basilii Søn af Rostow, toge deres Lande til Lehn af den tartariske Chan eller Konge, og vare Bulgarerne, der boede ved Wolga og Kama, bragte under Batu Chans Herskab, medens han selv krigede i Polen og Ungarn. (ibid. p. 208-10). Erik Plovpenning. Aar 1244.

Udi Odense holdtes et National-Concilium (Pontoppidans Annal. I. 657. Script. Rer. Dan. I. 184. Hvitfeldt I. 213) i den Uge i Februarii, som begyndte med Søndagen Sexagesima, i Overværelse af Pavens Nuncius Magister Johannes de Placentia, hvor alle danske Bisper vare nærværende, nemlig Erkebisp Uffo af Lund, Gunner af Viborg, Nicolaus af Roskilde, Peder af Aarhus, Gunner af Ribe, Johan af Børlum, Eskil af Slesvig, Ivar af Odense og hans Coadjutor Magister Petrus Dacus, som vel neppe er den Petrus Dacus, Commendator Ordinis Johannitarum i Odense, Gram (Dän. Biblioth. VII. 499) omtaler; thi det lader, at han henfører ham til 14 Seculum. De udgav nogle Constitutioner (Pontopp. l. cit. 658. Kofod Ankers Lovhist. II. 8-12) den 22 Februari i Erkebispens Navn, men underskreven af dem alle, beraabende sig paa ældre Statuter, af Pave Leo (9de der døde 1054). I disse Constitutioner bandsatte de af Gud Faders, den hellige Jomfrues, og nærværende Concilii Magt, alle dem, som for Vindings, Hads eller nogen Mands Yndest Skyld eller for nogen anden Sag paa en ondskabsfuld Maade berøve Aar 1245.

Kir-

Leid Plog-penning. Aar 1245. Kirkerne deres Rettigheder og Friheder, eller bryde og forstyrre dem, ligeledes dem som med Vold og Ondskab bortsnappe eller angribe de Geistliges Eiendele, som og dem, der lod dette giøre, bode eller understøttede saadant. Ingen maatte løses af dette Band uden ved Stigtets Biskop, efterat han havde giort tilbørlig Erstatning for tilføiede Skade og Uret. Dette Statut skulde i alle Provstemoder (Synodal Conciler) forkyndes for Geistlige og Legmænd i Landets Sprog, hvilket og alle Sognepræster skulde giøre paa de store Høitider i deres Kirker. — Det er meget trøstigt, som Pontoppidan anfører (l. cit. pag. 659) af Lucoppidans Samlinger, at Paven, endskiønt ellers en Ven af Kong Erik, paaminte ham ved sin Legat, at afstaae fra at twinge Bisperne til at give deres Kirkers Formue til Hærens Underholdning til Lands og Vands. Da Kongen havde allerede havt nogle Krigsoptog med sin Broder, ogsaa villet giøre et Tog til Estland, saa vilde han efter gammel Skik og Brug have Bisperne med, paalagde dem og Kirkerne Udgifter dertil, allerhelst Bisperne havde i fordum Dage været de fornemste og største Feltherrer. Men enten han nu krævede meer af dem, end de vel kunde giøre og give, eller og det kun syntes dem saa, saa besluttede de at betiene sig af Leiligheden, da Kongens Magt var svag, formedelst den Misforstand mellem ham og hans Broder, og at unddrage sig tildels, om ei ganske, fra de Pligter, dem paalaae som Borgere og Besiddere af store Lehn dem givne af Kongerne og Riget. Heraf opkom ogsaa i Danmark den bedrøvelige Strid mellem den verdslige og geistlige Magt, hvor man paa begge Sider forsaae sig, og gik for vidt, og som meer end alt andet svækkede Riget og giorde, at man ei med tilbørlig Styrke kunde sætte sig imod Hansestædernes dagligen tilvoxende Magt, da al Handel og Vandel tog af, og tilsidst rent undergik tilligemed Søe-

farten

farten og Floden. Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. I. 288) at dette Concilium i Odense holdtes for at afgiøre adskilligt om Kirkeskikkene, hvorfor og Hvitfeld skriver (loc. cit.) at de bleve ogsaa bandsatte, som foragtede dem. Kan vel være, og at man har foregivet dette, for at faae Leilighed til at sammenkalde et Concilium, og at Kongen ei skulde forhindre det; imidlertid staaer intet i Constitutionen om det, Hvitfeld skriver; og den viser selv, at man havde vigtigere Ting for end Kirkeskikke. I det roskildske Kirkes Register i Langebeks 7 Tome p. 131 anføres og denne Constitution, og deri lægges til, at de efterfølgende Bisper og Kapitler skulde i alle deres Synoder eller Landsmøder forkynde to Gange om Aaret denne Bandsættelse til deres samt Eiendeles og Tieneres Forsvar, og derfor skulde de, som forgreb sig paa det geistlige Gods, ei bandsættes, men kun forkyndes at være bandsatte, saasom de i Gierningen strax vare det, naar de giorde sligt. Skade, at Constitutionen afbryder der og er manglende. Man seer ellers heraf, at der er mere bleven fastsat paa bemeldte Concilium, end den almindelige Udskrift af Constitutionen viser. Uden Tvivl har den roskildske Bisp Nicolaus Stigsøn (Pontopp. Annal. I. 567) havt mest Deel i denne Sag, thi det paafølgende viser, at han var Kongens Fiende, endskiønt hans Kanzler, og den Mand Kongen havde elsket frem for alle og betroet sine største Hemmeligheder. Af Kongens Klage over ham til Paven i næste Aar (Raynaldi Annal. eccles. Tom. XIII. p. 560. No. 36. Vaddingi Annal. Minor. editio II. Tom. III. 147) sees, at han beskyldte ham for, ei alleene at have forvandsket hans og Rigets Midler, men endog at have indgaaet en edelig Forbindelse med sin Slægt mod Kongen, ja end og at have giort hemmelige Anlæg mod hans Liv, og som dette opdagedes, saa, istedetfor at bevise sin Uskyldighed, saa var han

Erik Plogpenning. Aar 1245.

Erik Plogpenning. Aar 1245. rømt ud af Riget, og draget til langt fraliggende Lande. Naar dette forholder sig saaledes, saa maa man undre sig over Aarbegerne af Esrom (Script. Rer. Dan. I. 245) deres Partiskhed, thi de ville, at Kongen og hans egne (maaskee Indvaanerne i Sielland eller Kanikerne) nødte ham ubilligen til at flye fra sit Stigt, og det uden hans Brøde, men allene formedelst deres Ondskab.

Hamsfort vil (ibid. p. 288) at Erkebisp Uffo holdt et Concilium i Lund, og at Bisp Nicolaus flyede, for ei at møde der; men jeg frygter for, at Hamsfort har kun dette af Stral (ibid. III. 311) som siger at alle Klerker mødte paa det generale Concilium, "Lundis," hvilket befrygtelig er en Læse- eller Skriverfeil istedet for Lugduni, allerhelst han strax derpaa fortæller om Bisp Nicolai Flugt. Er dette saa, da have Kongen og Erkebispen været paa den Tid gode Venner, og saa maa deres Uvenskab ei have været længe, endskiønt det efter Hvitfeld gik saa vidt, at Erkebispen for en Tid forlod Riget, og at Kongen imedens tog en Bygning fra Bispegaarden i Lund og lagde til Kongsgaarden der; dog siger han selv at de igien bleve forligte. Vel muligt og, at Erkebispen, endskiønt Geistlighedens Forfægter, har fundet Bisp Nicolai Forseelser alt for grove. Det lader at Bispen har taget Flugten ud paa Sommeren, eller om Høsten, thi man har et Diplom af ham af den 17 Junii. Først flyede han til Norge, og derfra til Frankerige, hvor han skal have bivaanet det store Concilium i Lyon, som ikke er muligt, da det holdtes sidst i Junii og først i Julii; derefter begav han sig til Clarevalle. Hvitfeld anfører, Tom. I. 213, adskillige Aarsager og Formodninger til hans Flugt, nemlig at han straffede Kongen, fordi han beskattede Kirkens og Geistlighedens Bønder og Tienere. Dette kan maaskee have givet den første Anledning til Misforstand imellem dem. Hvitfeld

feld siger, at andre meente, at Bispen var kied af den Uenighed mellem Brødre og Landsmænd. Dog hidindtil havde den ei havt saa slemme Følger, som den fik siden. Atter andre meente, at han hemmeligen holdt med Hertug Abel mod Kongen. Vel mueligt; allerhelst begge disse Brødre forfaldt næste Aar i aabenbar Krig sammen, som da maaskee kunde være kommet af det Kongen havde aabenbaret Hertugens Stemplinger med Bispen imod sig. Dog han har Skyld nok desuden, uden at beskylde ham paa bar Mistanke. Den nestvedske Krønike (Script. R. D. I. 370) som slutter med 1300, og den med 1325 (ibid. IV. 283) sige og, at Bispen blev uddrevet, som og Krøniken, som slutter med 1317, (ibid. II. 173) og den siellandske Krønike (ibid. 630). Andre derimod, som den der (ibid. 437) slutter med 1286 og Stral (ibid. III. 311) at han selv flyede eller gik bort. Efter Nicolai Flugt tog Kongen til sig alt Roskilder Stigts Gods og Eiendele, hvoriblant Kiøbenhavn. Erik Plogpenning. Aar 1245.

Saasom Paven afsatte Keiser Frideric paa Concilium i Lyon, saa var han betænkt paa at lade vælge en anden Keiser i hans Sted, og skal han da have tænkt paa sin Ven Kong Erik, saafremt han havde bivaanet Concilium i Lyon, og skal han allerede have været paa Reisen og være kommet til Lebus, som Hvitfeld S. 214 og Pontanus efter ham skrive. Dog da den første anfører Aventinus herfor, saa er det vist kun en Vildfarelse af ham, thi Aventinus taler aabenbar der om Abel, som jeg forhen har anført i Waldemari 2. Historie, endskiønt man maa tilstaae at han i sin latinske Historie ei nævner hvilken af Waldemars Sønner det var, men i den tydske siger han, maaskee kun ved Giætning, at det var Abel. Gram formener (Notæ in Meursium col. 404-6) at Keiserværdigheden kan først være bleven til-

 buden

Erik Plog-penning. Aar 1245. buden Eric, og da han ei vilde, saa Abel. Det er ikke urimeligt, at det at Abel har været saa nær ved at opnaae den høieste Værdighed i Christenheden og gik glip deraf, har siden giort ham fortrædelig, og stemt ham til Oprør mod sin Broder.

Til bemeldte Concilium i Lyon sendte den danske Konge og Kirke tvende Mænd for sig, Jacob Erlandson Domprovst i Lund og Mester Peder Erkedegn i Aarhus, som begge bleve meget anseete paa Concilium for deres Lærdom og anstændige Opførsel, og kom de siden hiem med Udskrifter og Udtoge af hvad paa Concilio var foregaaet. — Da den nye slesvigske Bisp Eskil bivaanede Concilium i Odense, som holdtes i Februari Maaned, saa kan jeg ei troe med Hamsfort, S. R. Dan. I. 288, at hans Formand Johan først døde i dette Aar, endskiønt den ældre Skribent Stral ogsaa siger det. Script. R. D. T. III. p. 311. —— I Anledning af denne Eskil formeredes ogsaa Uvillien imellem Kongen og Erkebispen, thi denne udrettede ei hvad Kongen befalede ham i Henseende til Eskil, nemlig ved geistlige Vaaben at tvinge ham til at aflægge Troskabs-Eed til Kongen, for de Besiddelser, han havde til Lehn af ham. Da Eskil var Bisp i Slesvig og Abel Hertug der, saa giver dette Formodning om, at de have holdt sammen mod Kongen, og den ene støttet sig ved den anden, og den roskildske Bisp Nicolaus været i Forstaaelse med dem. Men endskiønt Uvillien tog hemmeligen til imellem Kongen og hans Broder Abel i dette Aar, saa kom det dog endda ei til nogen aabenbar Krig.

Efter Hamsforts Annaler (Script. Rer. Dan. I. 288) døde Bisp Johan af Borlum i dette Aar og havde Provst Eskil til Eftermand, men efter Hvitfeld og Pontoppidan døde han

først

første 1247, og havde en Rudolph til Eftermand, som var Provst i Vestervig. Efter Hvitfeld døde ogsaa Bisp Jvar i Odense, og havde Provst Nicolaus sammesteds til Eftermand, men hvor blev da hans Coadjutor Petrus Dacus af? Erik Plog-penning. Aar 1245.

Udi Kolding den 22 October bevidnede den jydske Hertug Abel og Christopher Herre af Falster og Lolland, at de efter deres afdøde Beslægtet, Grev Albert (af Orlamünde), havde delt med deres Broder Kong Erik, hvad de besad paa Als, saa at de havde overladt og skiødet til Kongen i Elesstorp 90 Mark Guld, i Ulkebølæ 14, og 16 Skilling Guld, i Mialles 6 Mark Guld, i Wibøke 4 Mark Guld og 1 Mark Sølv, i Fialbothæ 8 Mark Guld og 2 Mark Sølv, i Liusapeld 3 Mark Guld og 6 Mark Sølv, i Litlenæs og Halmstad 4 Mark Guld, i Langesio Gunnildebol og 2 Ottinger og en halv for 15 Mark Guld og 6 Mark Sølv. Nærværende vare de Herrer Olav Mundskienk, Andreas Grosun, Nicolaus Petersun, Johan Niclesun, Andreas Palnisun, Laghi Gudmundsun, Peter Jonessun, Asmund Jopssun, Johan Finssun og Esbern Litlæ. Christophers mindre Segl er af grønt Vox og hænger i gult Silke. Deri sees en ilde dannet Løve, og Omskrift: S. Christofori Dni Lalandiæ ac Falstriæ. Da dette Document er vigtigt, saasom det viser at Grev Albert maa være død 1244 eller 1245, og at Christopher var 1245 Herre (ikke Hertug) af Falster og Lolland, saa har jeg ladet det trykke bag ved. Ridderen Wogn Gunnerson døde, som var med 1230 at underskrive Foreningen om Kong Waldemars Sønners Befrielse. Efter St. Michaelis Klosters Døde-Liste i Lyneborg (Script. Rer. Dan. V. 383) døde den 18 December, dog uden at opgive Aaret, en Grev Albert, Broder og Munk der, og holdtes en hel Tieneste Servicium

Erik Plogpenning. Aar 1245. over ham. Det er ikke rimeligt, at Grev Albert af Orlamünde herved forstaaes, men snarere Grev Albert af Gleichen, som var gift med Margrete en Datter af Esbern Wognsen og Fader til en anden Grev Albert. Langebek lader ham i sin 4 Tomes 5 Tabelle endda leve 1250, og Diplomata stadfæste det; han var en Søn af Grev Ernst af Gleichen, og af den navnkundige Fru Ingeborg af Callundborg. — Den 11 Januari stadfæstede Erkebisp Uffo ved sit Brev given i Aarhus, (Script. Rer. Dan. VI. 402. Diplom. Magn. I. 146) hvor han opholdt sig paa sin Visitats Reise, Forliget imellem Bispen der og Kapitlet om at vælge Kaniker og besætte Præbenderne, hvorom de havde havt en langvarig og kostbar Trætte, saaledes: at Bispen skulde vælge med de Kaniker, som vare tilstede, og han, ifald Stemmerne vare lige, giøre Udslaget. Absalon Prior-Provintialis og Provst Peder Rane, Hertugens Notarius, skreve blant andre under. At Abels Notarius var her tilstede, kommer mig underligt for, med mindre det tilkom Abel, som Hertug af Jylland, at have Del ei blot i Syd-Jyllands, men endog i Nørre-Jyllands Sager. Vel muligt, at den Uvillie, som da var mellem Kongen og den høie Geistlighed, har paaskyndet dette Forlig. Den 7 Februari gav Paven en Bulla i Lyon; (Thorkelins Diplom. Magn. I. 148) hvorved han forbød, at uden Prioren og Kapitlet i St. Knuds Kloster i Odense af Benedictiner-Ordenen deres Samtykke Bispen der ingen Coadjutor maatte faae, naar han ei længer var i Stand til selv mere at forrette sit Embede, og dette var vel Aarsagen at Petrus de Dacia, som før den Tid allerede var beskikket til Coadjutor, ei blev Bisp efter Ivars Død, endskiønt han var en lærd Mand. Den 17 Februari gav Paven atter fra Lyon samme Kloster sin Beskyttelses-Bulla, Thorkelins Diplom. ibid. 148.

Wil-

Wilhelm Kardinal af Sabina har blant andre underskrevet. Den 20 Februari tilskrev Paven fra Lyon den lundiske Erkebisp (Raynaldi Annales Tom. XIII. p. 552 No. 92-93) om at opmuntre Almuen til at følge den danske Konge, som giorde sig færdig at drage til Estland for at stride med de omliggende Hedninger og Barbarer; han formanede ogsaa ham og de andre Bisper til at understøtte Kongens Værdighed, og at hindre, at ingen Uro opvaktes imedens han var borte, eller at nogen Opstand skeede. Ved saadanne Løfter giorde Kongerne sig da Paverne bevaagne; men Stridighederne med Bisperne og Frygt for hans Broder Abel foraarsagede, vel at der blev intet heraf dette Aar. Den 17 Junii stadfæstede den roskildske Bisp Nicolaus ved sit Brev i Humbleøre (Stephanii Notæ in Saxonem p. 231-32) Stiftelsen af og Gaven til Nestved Kloster ved Frue Bothild og hendes Sønner, givne den 29 November 1135. Humble-øre bør maaskee søges ved Humlebek i Asminderød Sogn udi Siælland. Den 18 Augusti tilskrev Paven fra Lyon (Waddingi Annal. Minor. ed. 2da Tomus III. p. 443-45) Erkebisperne, Bisperne, Abbederne, Prioterne, Decanerne, Erkedegnene, Erkepræsterne, Provsterne, og andre Kirkens Prælater i Riget Dacia i Cassuben og Pomern om at tage Minoriter-Munkene i Forsvar og at forhindre al Uret og Besvær, som dem kunde tilføies; han beskikkede til at paasee dette under Navn af Conservatores, Erkebispen af Bremen og Bisperne af Hildesheim og Zwerin. Ligeledes tilskrev han paa samme Maade Prælaterne i de Riger Behmen, Sverrige og Norge, og de Landskaber Polen, Lifland, Slavien, Rusland og Preussen, og beskikkede til Conservatorer Erkebisperne af Cøln og Magdeborg og Bispen af Würzborg. Den 16 Februari stadfæstede Paven ved Brev fra Lyon Kapitlet i Viborg de Rettigheder og Frihed fra verdslig

Erik Plogpenning. Aar 1245.

Ret,

Erik Plogpenning. Aar 1245.

Ret, som Kong Valdemar og hans Søn Erik havde givet dem. Forend Concilium i Lyon holdtes, tilstod han og Kong Erik, som vilde krige mod Hedningerne, der i hans Riges Nàboelag foruroligede de ny Omvendte, tredie Delen af Tienden i hans Rige og Lunde Province, nemlig den, som anvendtes til geistlige Bygninger, thi den første Del af Tienden tilkom Bispen og den anden Sognepræsterne. Altsaa kunde Kongen bruge Pavens egen Tilladelse som et Skiold mod Geistligheden, naar han angreb det geistlige Gods. — Den 22 Augusti forligede Bisp Eskil af Slesvig Munkene af Lygum og Herre Ubbi Torthosson. En Mathæus Urnæ har været med at forsegle dette Brev; Kapitlet i Ribe udstædte 1262 en Vidisse deraf og Kapitlet i Slesvig ogsaa, uvist hvad Aar. Til dette Aar hører vel og det Brev de Cistercienser Abbeder: G. af Herivad, J. af Vitskøl, M(ichael) af Øm, S. af Tuis, P. af Holme, T. af Aas udstædte om at Bisp Tucho af Slesvig havde tildømt nogle Eiendele i Oxekel til Lygom Kloster imod Herre Ubby Thordsson, og at Bisp Gunnar af Ribe havde været med ham at bestigtige dem, og alle Tilstedeværende havde bekræftet, at Klosteret havde over i 30 Aar upaaanket besiddet dem. Til dette Aar hører vel og det Brev af alle de samme Abbeder til Erkebisp W(Uffo) i Lund om samme Sag, da de efter Visitations-Ordenen vare samlede i Herivad. Bisp Gunnar af Ribe stadfæstede ved sit Brev i Ribe den 12 September (Terpager Ripæ Cimbr. 118) Stiftelsen af Kapitlet ved Bisp Elias den 13 Julii 1145. Den 16 September forordnede han ved sit Brev (Dipl. Magn. I. 152) til at betale den Gield, som endnu trykkede Riberkirke for de 700 Mark Sølv (7000 Rigsdaler) hvormed hans Formand Bisp Tuvo, der var bleven fanget i det store Slag (ved Bornhovede) i Holsten mellem de Danske

og

og Tydske, var frikiøbt, skulde Indkomsterne af hver Sognekirke, naar den blev ledig, tages i det første Aar. Er derfor Gunnar død i dette Aar, som Hvitfeld vil, saa maa det være skeet seent, og ei den 24 Julii, som Hamsfort og Necrologium af Lygum-Kloster (Script. Rer. Dan. IV. 585) ville. Esger var hans Eftermand, og da man har et Diplom af ham af 1246, saa kan Gunnar ei først være død 1249, som Hamsfort (Script. Rer. Dan. I. 289) og Necrologium af Ribe (ibid. V. 564. VII. 193) ville. Han blev begravet i Lygum-Kloster. Man seer ellers heraf, at Necrologier, hvor troværdige de end ere, dog undertiden feile; thi ægte Diplomata bør dog staae meer til troende. Han skiænkede til de residerende Kaniker sine to Federne-Gaarde i Fuldera, og fik siden paa hans Dødsdag hver Kanik, som bivaanede Messen og Vigilierne, 2 Skilling. — Udi det almindelige Kapitel for Prædikeordenen, som holdtes til Cøln, tilstødes Danmark eet Hus, saafremt Bispen (i Stigtet) begierede det, og Provincial-Kapitlet gav sit Samtykke dertil. — Mærkelige ere disse Ord af det hamborgske Kapitel udi et Diplom hos Lambecius (i Res Hamburg. ap. Lindenbrog. p. 30) at de Præbender, Adolph havde givet did i Oldenborg, skulde den af hans Sønners Arvinger, som da var Herre af Staden Hamborg "Dominus civitatis" saafremt der vare flere Arvinger, bortgive; thi de vise noksom tydeligen, at Byen Hamborg stod under de holstenske Grever. Oldensworth Kirke i Synder-Jylland blev efter Cypræus p. 138 bygget i dette Aar. Godschalc, præfectus i Holsten, gav sit skriftlige Vidnesbyrd om noget Gods Brødrene af Eninthorpe havde givet til Reinfeld Kloster, da deres Søster Reinelde gik ind deri. Mærkeligen skriver Godschalc sig her Dei gratia. Blant mange Riddere har Scac de Rummore underskrevet. — Herman

Erik Plogpenning. Aar 1245.

Bisp

Erik Plogpenning. Aar 1245.

Bisp i Dorpt blev blind, og nedlagde derfor sit Embede. Bernhard var hans Eftermand. Gadebusch liefl. Jahrb. I. 242.

Den 7 Februarii forordnede Kardinal Wilhelm, som Pavens Legat, ved sit Brev til Lyon, at de 2 Dele af Kurland skulde tilhøre den tydske Orden og den tredie Del Biskopen, og det efter den preussiske Inddeling, som skulde tiene til Mynster. Ordenen havde da ei allene indtaget Kurland, efterat Kurerne havde dræbt deres Bisp Engelhardt, men og bygget Slottet Goldingen.

Den liflandske Ordens-Mester Henrik af Henneberg takkede af efter 2 Aar, og Diderich af Gruningen kom i næste Aar i hans Sted. Gadebusch loc. cit. Arndts Liefl. Chron. II. 46. —— Den 4 September tog Paven ved sit Brev fra Lyon til Bispen af Øsel ham og hans Sæde under sin Beskyttelse; og det samme gav han den 5 September ved et Brev Bisperne af Riga og Dorpt tilkiende. Hupel i diplomatische Bemerkungen p. 244 anfører Keiser Friderichs Diplom givet i Junii Maaned i Verna, til den tydske Høimester Henric af Hohenlohe og Ordenen, over alle de Lande, den erobrede i Rusland, Ludovien (venteligen Litthauen) og Semigallien, hvilke fra gammel Tid hørte til Riget, og at de i Henseende til dem skulde være fri for al Tieneste og al Afgift, og ei staae under nogen uden Keiseren. Wizlav Fyrste af Rygen gav ved sit Brev paa sit Slot Bart den 2 April (Dregeri Cod. Dipl. I. 251) Patronat-Retten af Kirken i Tribeses til Klosteret Neuencamp, med Samtykke af sin Søn Germar (eller Jaromer). Wartizlav Hertug af Dymin forekommer endnu i et Diplom af 18 Junii. Ibid. 253.

Ifølge Pavens venlige Skrivelse forlangte Kong Hakon af Erkebispen, at han og de andre Bisper vilde tilskrive Paven, at de maatte krone Kongen, hvortil de viste sig beredvillige, naar han

vilde forøge deres Rettighed og Frihed, og giøre dem saadan Eed, som Kong Magnus Erlingsøn havde giort. Kong Hakon svarede dem: "Kongerne have saalænge givet Eder Friheder og Rettebøder, at Vi kunde lidet lægge dertil; og have I dog selve videre "bruget og taget Eder til end som Eder samtykt og lovet haver været. Dersom Vi skulde sværge saadan en Ed, som Magnus "Erlingsøn giorde, tænke Vi, at det skulde være Os mere til "Vanære end til Ære; thi Magnus skiøttede ikke om hvad han "svor, paa det han kunde bekomme det, som ham ikke tilkom eller "burde medrette. Men Vi agte, at det skal med Guds Hielp "ikke giøres Os behov at kiøbe af Eder det, som Gud haver os "rettelig tilkaldet efter vor Fader og Forfædre; og skulle I det visselig vide, at Vi skulle saa ærligen med Guds Hielp bekomme "Norriges Krone at bære, saa at Vi hverken skal kiøbe os den til, "og ei med nogen Vold eller Krigsmagt tage eller røve Os den "til; saa at Vi siden saa frit og frelselig kunde bære den med Ære "som andre kronede Konger i andre Lande, ellers skal hun aldrig "komme paa vort Hoved." Ved sligt Svar (Clausens Snorro af 1633 p. 726. Torfæi Hist. Norv. IV. 243) viste Hakon sig værdig at bære Norges og Sverres Krone. Vinteren over opholdt Kongen sig i Bergen. Præsten Styrmur døde den 20 April i Island. (Script. Rer. Dan. II. 506. III. 96) Han havde meer end engang været Laugmand, og bærer i Historien Tilnavn af hiin Frode, for sin Kundskab; han har havt Deel i Landnama-Saga, og skal have skrevet Hordur og Holmveria-Saga, som 1756 er bleven trykt i Holum paa islandsk. Den 24 Junii døde Wrekia, Snorro Sturlesons Søn (ibid. 512), en urolig Mand. Den trondhiemske Erkebisp tillagde Norlændingerne paa Island svare

Erik Plogpenning. Aar 1245.

Erik Plog-penning. Aar 1245. Beskyldninger; men hvori de have bestaaet, veed man ikke, da Finnur Jonson har intet derom.

Laurentius Laugmand i Ostgotland bortrøvede den svenske Dronnings Søster (Benzelii Monum. 86. Rabenius de Westrogothiæ Legiferis pag. 72) og ægtede hende venteligen. Af denne Laurentius, som var Petri Søn, Laurentii Sønnesøn, og stammede fra en Petrus, haves et Diplom af dette Aar om en Gave til Nydale Kloster. Dalin mener, (Swea R. Hist. II. 203) at herved sigtes maaskee til Laurens af Wimmerby, men hvilken var gift med Philip Jarls Datter Dronningens Frænke. Paven gav ved sin Bulla af 9 Augusti (Celse Apparat. ad Histor. Sviogoth. pag. 69) 40 Dages Aflad til dem, som gav Almisse til Opbyggelsen af Upsala Domkirke, der ved Ildebrand havde taget Skade.

Den 17 Julii erklærede Paven (Muratori Gesch. von Ital. VII. 561) paa Concilium i Lyon Keiseren formelig i Band, og at have forliset sit Keiserdom og alle sine Riger. Dog den modige Friderich lod sig herover ikke forskrække, men geraadede i en heftig og billig Vrede, angreb Pavens og hans Anhængeres Bande, og lod afgaae Breve til alle christne Konger og Fyrster, altsaa ogsaa til Danmark, i hvilke han i de hæftigste Udtryk angreb Paven. Dog Tiden var endda ei kommen, at Pavens Magt skulde knækkes, og Folkene vare ei modne til Oplysning, men tvertimod begroede med Overtro; derfor faldt og denne bedrøvelige Strid forgeligt ud for Keiseren og hans Hus. Paa dette Concilium fastsattes ogsaa blant meget andet, at hvad Gods som Bisperne eller Klosterne eiede, hvoraf Leding og Landeværn pleiede at gaae, deraf skulde de opholde Tyngde og Tieneste. Altsaa ansaae Fædrene paa dette Concilium det ei for billigt, at det geistlige Gods skulde aldeles intet give til Staten. Dette Statut anfører Hvitfeld, (Tom.

(Tom. I. 212) men det forekommer ei i nogen Samling af Conci- lierne. Paven befalede og, at i den gandske Christenhed skulde Octaven af Jomfrue Mariæ Fødselsdag helligholdes. Script. Rer. Dan. I. 209. Erik Plogpenning. Aar 1245.

Paven giorde sig nu megen Umage for at bevæge nogen mægtig og duelig Fyrste til at modtage Keiserkronen, hvorfor og Gram holder det rimeligt (Notæ in Meurs. col. 404-5), at han i denne Henseende har henvendt sig til sin Ven, den danske Kong Erik; men ingen vilde, saa stor Agt og Frygt havde man for Keiseren, og holdt Kongen af Bøhmen, Hertugerne af Bayern, Saxen, Brunsvig og Brabant, samt Marggreverne af Meissen og Brandenborg med ham. — Den slaviske Hertug Barnim gav den 15 Augusti alle lybske Borgere fri ved sit Brev, (Dreyer Spec. Jur. Publ. Lub. 188) som strandede paa hans Land, og den 1 Julii udi Utrecht tog den hollandske Grev Wilhelm Lybeks Borgere, som reiste igiennem hans Land, eller led Skibbrud, under sin Beskiermelse (ibid. 232). — Grev Gunzelin af Zverin erklærede sig ved sit Diplom (Westphal. Monum. II. col. 2076) for en Vasal af den raceborgske Bisp Ludolph. I et andet Diplom (ibid. col. 2077) taler han om sin Broder Grev Henric. En Nicolaus til Belov har underskrevet det. — Casimir Hertug af Cujavien, den masowiske Hertug Conrads Søn, brød med de tydske Riddere og adskillige, der havde ladet sig korse, ind i Svantopolks Land (Scriptor. Rer. Siles. II. 61) hvor de plyndrede i 9 Dage og overvandt ham i et Slag, endskiønt han havde Preusserne til Hielp, og dræbte 1500 af hans Folk, samt toge mange til Fange. Efter Dlugloss (lib. VII. pag. 702-3) fik den pavelig Legat i Preussen, Hertug Casimir af Cujavien og Boleslau af Calitz til at bekrige ogsaa Svantopolk, og de Forbundne toge Slottet Na-

Erik Plogpenning. Aar 1245. fel fra ham. Fra Lyon tilskrev Paven den 28 December Erkebispen af Preussen (Heidenric, forhen Erkebisp i Armagh i Irland, og havde Paven giort Preussen til Erkesæde den 28 December 1244 efter Bisp Christians Død, men det stod kun til den 31 Martii 1256) og til alle Prælater og Klerker i Preussen, Lifland, Estland, Semigallien og Curland, hvorledes han, da det preussiske Sæde havde længe staaet ledig, havde beskikket Erkebispen af Armagh til Erkebisp i Preussen. Acta Boruss. II. 622-25.

Aar 1246. Efter vore beste gamle Krøniker saasom Erici, Aarbøgerne af Esrom, og Stral (Script. Rer. Dan. I. 167. 245. II. 311) var der atter Aar 1246 Krig mellem Kong Eric og hans Broder Hertug Abel, hvortil Aarbøgerne af Esrom lægge Broderen Christopher, som holdt med Abel. Anledningen til denne Krig var maaskee de Opdagelser Kongen havde giort forrige Aar om Hertug Abels Stemplinger med Bisp Niels af Roskilde (Gebhardi i allgem. Welthist. XXXII. 534), snarere den Krig, Kongen geraadede i med Lybekkerne efter Hvitfeld, men allersnarest det Indfald, Kongen giorde i Holsten, som maatte nøde Abel til for Svogerskabs og egen Sikkerheds Skyld at gribe til Vaaben; og at Kongen havde Krig med Holsten, det vidner den samtidige Albert af Stade (editio anni 1587. 4to, col. 219). Hvitfeld alene af de Gamle fortæller (Tom. I. 314), at Kongen vilde hævne sig over de Lybske for det Frafald, de havde giort i hans Faders Tid; og hertil fik han Leilighed, da de ei vare indsluttede i det Forlig mellem ham og hans Broder; derfor lod han gribe alle de lybske Kiøbmænd, han kunde overkomme, helst ved Sildefiskeriet i Skaane, og meente herved at tvinge dem til at indgaae de Vilkaar, han forelagde. Strax derpaa seilede han til Traven, lod opkaste

opkaste 2 Skandser ved den, for at betage dem al Handel, ja slaae en Kiede over Traven; men nogle svenske Skibe seilede den sønder, og fik derfor Frihed for Told. Herover maatte Kongen ophæve Beleiringen, og vende hiem, saasom Folket forløb, da Provianten var fortæret. Da dette ligner meget, hvad der skede i hans Faders Tid 1238, saa kunde man falde paa den Tanke, at Hvitfeld havde giort 2 Tog af eet. Efter dette gik de Lybske i Søen med en stor Flode vel bemandet og plyndrede de danske Kyster, gierende allevegne stor Skade med Mord og Brand. — Dersom kun et alt dette hører til 1247 eller 1248. — Holsten og Erkebispen af Bremen toge deres Parti. Denne holstenske Krig foraarsagede, (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. 9, 10. Alb. Stad. loc. cit. Script. Rer. Dan. I. 209. Herm. Lerbeke Chron. apud Meibom. I. 513) at Greverne, Johan, som da var 16 Aar, og Gerard kom tilbage fra Paris, hvor de havde studeret over i 2 Aar, og bleve, saasom deres Undersaatter længtes meget efter dem, imodtagne med stor Glæde i Hamborg af Kleresiet og Folket den 11 October, og fandt de da den danske Konge hans Hær og Bundsforvandte i Landet som Fiender. Disse hans Bundsforvandte vare den schwerinske Grev Gunzelin og de meklenborgske Fyrster Burevin og Niclot eller Nicolaus af Werle. Efter Stral (Script. Rer. Dan. III. 311) skeede der et stort Slag mellem Kongen paa den eene Side og Hertug Abel og de Tydske paa den anden, i hvilket mange omkom. — Er kun dette ei Slaget ved Oldesloe, som skeede i næste Aar, og hvorom Albert af Stade taler, allerhelst Stral ellers ei taler om det. — Efter Erici Krønike (Scriptor. I. 167) blev Stilstand "Treuga," giort mellem Kongen og Abel, som maaskee og hører til næste Aar. Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. I. 289), at Kongen var den 7 Augusti

Erik Plogpenning. Aar 1246.

Erik Plogpenning. Aar 1246.

paa Als, hvor han stadfæstede Lygum Klosters Privilegier; hvilket og er rigtigt; thi man har endnu Afskrift deraf, og angaaer det Tiender, som Paverne og Kongens Forfædre havde forundt det. Det haves i den gamle lygumske Copiebog. Det er og trykt i Langebeks 7 Tome pag. 325 i Processen mellem Kong Erik og Hertugen af Slesvig. Heraf slutter jeg, at Krigen med Abel og Holsten har begyndt kort efter. Hamborg, som i Anledning af denne Krig, da det holdt med sine Herrer de holstenske Grever, frygtede for en Beleiring, fik af bemeldte Grever overladt Vandet fra St. Marie Magdalene til Møllenport (nu Altonaer) til sin Befæstnings Forbedring, dog at ingen Skade skeede ved slig Befæstning paa den gamle Mølle, og at deres Moder Fru Heilwig (altsaa levede hun endda 1246, og kan derfor ei være den Hertuginde, som døde 1238, men det var uden Tvivl Valdemar 2. Søns Hertug Knuds Kone) maatte uden Gadens Skade udvide sin Gaard og Hauge, der laae ved Klosteret, lige til Fæstningen. Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrog. p. 31-33. —— Med Greverne fulgte hiem deres Lærer Herman en stor Philosophus, og giorde de ham til Sognepræst i Helgenhaven. Cornerus ap. Eccardum II. 888.

Jacob Sunesøn, som havde været en af Kong Valdemars fornemste Raad, døde den 19 Maji (Script. Rer. Dan. I. 289. II. 526. 630) og var hans Søn, Bisp Peder af Roskilde, død Dagen forhen for 21 Aar siden. Bertold Decanus i Hamborg indstiftede Sielemesse for dem, og gav Kanikerne derfor 6 Penge og Vicarierne 3, af Jorden i Gorrienverden. Jacob blev over 80 Aar gammel, var i Broderskab med den hamborgske Kirke, og skrev sig af Meen (Langebek Scriptor. Rer. Dan. IV. 492. V. 390) venteligen det ved Estland, men vel muligt og, at

han

han har været Hovedsmand over det danske Møen. Han lod paa sin Omkostning udskrive for den hamborgske Decanus Bertold, som endda var i Live 1255, og døde den 12 October, adskillige Bøger og deriblant sin Broders Andreæ Hexaemeron. (ibid. V. 411-12). At Jacob har været en mærkelig Mand, kan sees deraf, at fast alle vore gamle Aarbøger antegne hans Død, og tvende af dem ogsaa hans Hustrues, Fru Estrids, der ligeledes indfaldt i dette Aar. Jacob giorde (Script. Rer. Dan. I. 184) et Præbende af Landsbyen Østed, og gav i levende Live 2 Bool i Auhatør til at bekoste Gudstienesten i Roskilde Stigt. I de esromske Annaler, som og de næstvedske Krøniker (ibid. 245. 370) kaldes han en Mand af gudelig Hukommelse. Krøniken, som slutter med 1286 (ibid. II. 437) henfører allene hans Død til 1245. Erik Plogpenning. Aar 1246.

Juris Stigsøn en Broder af den flygtige roskildske Bisp Nicolaus blev dræbt af sine egne Tiunde (ibid. IV. 228); formodentligen har han været en haard Mand. Hans Børn vare Nicolaus Kanik i Roskilde, Peder, Tyge, Johan, Styg, Christina gift med Magnus Skoning, og Ulfhild gift med Jon Gisler. Foruden Bisp Nicolaus vare hans Brødre Ridder Tyge, Sunne Ridder, Aage, og Søster Margrete gift med Johan Gunneson, hvis Datters Christinæ Datter Øsa var gift med den bekiendte Marsk Stig. Jacob Sunesøns 3 Sønner Andreas, Johan og Bisp Peder døde førend han, men Datteren Inger overlevede ham, og ægtede først Marskalk Storia og siden Grev Conrad af Regenstein, et Grevskab og Slot i det Halberstadtske.

Abbed Michael af Øm Kloster døde den 7 September paa en Fredag, efterat han havde siddet i 11 Aar, 8 Maaneder og 2 Uger; han var den første som blev begravet i det ny Kapel, hvis

Erik Plogpenning. Aar 1246.

hvis Grundvolde endda kun vare lagde. Bisp Gunnar af Viborg holdt Tale over ham. Script. R. D. V. 259-60. Den 9 October blev Johan 2. valgt i hans Sted. Bisp Peder Elafsøn af Aarhus døde, hvorpaa Stigtet stod ledigt i 3 Aar, og blev han (S. R. D. V. 261) begravet i Øm Klosters ny Kirke, lige for St. Mariæ-Alter. Han havde skiænket den tredie Del af Sythring, nu Sødringholm, til samme Kloster, den anden tredie Del kiøbte det af ham for pure Penge og fuld Værd, og den tredie tilbyttede det sig af Johan Judæs for Horningthorp, nu maaskee Hørning i Hielmslev Herred, og gav Bispen dem Brev paa det hele Aar 1241. Udi Krøniken, som slutter med 1323, kaldes denne Bisp urigtigen Peder Topasøn, men hans Død henføres rigtig til dette Aar. Script. Rer. Dan. II. 526.

Fra adskillige Klostere blev efter Beslutning af det Provincial-Kapitel, der holdtes i Ribe (Script. Rer. Dan. V. 501-2) endel Dominicaner-Munke sendte fra adskillige Klostre til Reval, nemlig fra Lund, Randers, Viborg, Horsens, Aarhus, Roskilde, Sigtun, Holme i Fyen, Skeninge og Visbye. Den fra Visbye heed Daniel og blev den første Dominicaner-Prior i Reval. De 2 fra Roskilde vare Tydskere. I alt sendtes 12 Brødre. De Svenske klagede over, men siden under Unionen end mere, at utallige Dominicaner- og Franciskaner-Munke kom fra Danmark til dem, og bleve Skriftefædre, og aabenbarede siden for deres Landsmænd, hvad dem var bleven betroet. Hemming Gad som fortæller dette (ap. Joh. Magnum lib. 23 cap. 21. editio anni 1617 pag. 893) er og fortrydelig over, at disse Munke begreb i Henseende til deres Ordener Sverrige under det Navn "Dacia." Ibid. pag. 890.

Kong Eric skal i Roskilde for sin Siels Bedste have stadfæstet Gudme Kloster paa Øen Gulland alle de Eiendele og Gaver, som (hans Broder) Hertug Knud havde skiænket det. Maaskee har Knud givet dem noget i Begind. — I Januarii Maaned giorde Kong Erik ved sit aabne Brev givet i Ribe (Terpager Ripæ Cimbr. p. 178) Kanikerne i Ribe fri for Hesteholds, "Pedagium eqvorum" og al Tieneste i sit hele Rige. Man seer tydeligen, at han paa alle Maader søgte at have Ribe paa sin Side, da denne Bye var ham vigtig, siden den grændsede op til Hertugdømmet. Bisp Esger af Ribe (altsaa maa Formanden Gunner vart død 1245 eller 1246, endskiønt Mange, hvoriblant Møller, henføre hans Død til 1249, hvor jeg mere skal handle om ham) stadfæstede den 19 Junii sin Formands Gunneri Anordning om at Kanikerne skulde bidrage til at betale Kirkens Gield, paadraget ved at udløse Bisp Tuvo af Fængsel; han anordnede og, at hver Kanik skulde holde 2 Vicarier, som hver Dag skulde synge Messe hel tidlig om Morgenen om Jomfrue Marie og strax derpaa en for de Afdøde. Den 31 Martii dømte (S. R. Dan. VIII. 215) de ribeske Kaniker Johan og Nøsing, som beskikkede Dommere af Paven, i en Stridighed mellem Abbeden af Lygum Kloster og Sognefolkene af Lygum angaaende Tienden, saavel Præste- som Kirke-, der brugtes til at anskaffe Tømmer og Mursten til Kirkebygningen, og gaves af Qvæg, Honning, Hør og Kornet i Neger, at det skulde tilhøre Abbeden. Da Johan havde intet Signet, saa betiente han sig af Nøsings der var Cantor i Ribe. Den 4 Julii tilskrev Paven fra Lyon Mesteren og Brødrene af Prædikerordenen, at de vel skulde bevise Stigtets Bisper Lydighed og skyldig Ærbødighed, dog deres Ordens Indretning ubeskadiget, især i Hensigt til Ind- og Afsættelse af Prioren. Den 20 Julii overgav Paven til den

Erik Plogpenning. Aar 1246.

Erik Plogpenning. Aar 1246.

Franciscaner-Munk Simon af Alvernia (Diplom. Magn. I. 154. Wadding Annal. Minor. ed. 2da. III. 147) Undersøgelsen af den Klage, Kong Erik havde indgivet over Bisp Nicolaus af Roskilde, og bød ham at sende sig sikker Underretning herom. Ligeledes tilskrev han, seenere som det synes, Erkebispen af Lund, (Raynald. Annal. ecclesf. XIII. p. 560. No. 36) om at tvinge den slesvigske Bisp til at aflægge Troskabs-Eed til Kongen, og at melde sig, om dette ei skeede eller kunde skee, Aarsagen hertil. Den 17 Augusti skiænkede Saxo Thorberns Søn ved sit Brev i Slangerup i Nonneklosteret (Diplomat. Magn. I. 156) Landsbyen Nødebode (Bye og Sogn i Holboe Herred i Sielland) til Esrom Kloster for sine Forældres og sin Hustrues Malild Forældres Skyld, hvilke laae begravne i Esrom; endskiønt han havde forhen ofte trættet om bemeldte Eiendele imod Klosteret baade for og uden Retten. Vidnerne herved vare Mester Peder Ranes-Søn Kongens Kanzler, Mester Bo øverste Provst ved Kirken i Roskilde, Mester Adam Kanik der, Tuco Bondison Kanik i Kiøbenhavn "Haffnensis," Thrugil Prior i Ebelholt, Johan Subprior der, Mester Toti Rector over Skolerne i Kiøbenhavn, (in Hafnis), Præsten Asker Nonnernes Procurator i Slangerup, Herre Harald Marskalk, Herre Asker Bondisøn, Herre Jacob Bille, Herre Peder Yrr, Sverre Thrugils Søn, og mange flere. Kong Erik selv, Mester Peder Kanzler, og Mester Bo Provst i Roskilde, satte deres Segl for. Dette viser, at Kong Erik gik ei fra Als Bye mod Holsten, men først tilbage til Sielland.

Den 9 November tilskrev Paven atter fra Lyon den Minoriter-Munk Simon af Alvernia, (Wadding l. cit. p. 148) hvorledes Nicolaus Provst i Odense efter Bisp Jvars Død havde

med

med mange Legfolk trængt sig ind i Kapitlet, og ved mange Trudsler aftvunget Kanikerne at vælge sig til Bisp, hvilket og Erkebispen af Lund havde stadfæstet, ja viet ham, skrækket ved Trudsler, endskiønt han vidste, at bemeldte Nicolaus, som var født af en Concubine, var ved verdslig Magt bleven udvalgt paa en ucanonisk Maade, og nu holdt denne Bisp offentligen en Frille "Focaria," og begik mange andre utilladelige Ting, hvorfor han ei heller turde straffe sine Undergivne, som ei heller bivaanede Messen, naar han holdt den. Paven befaler derfor Simon at reise selv til Stedet, og undersøge, om alt dette forholdt sig saaledes, og om det ei uden Forargelse og Fare kunde taales, og derom indsende Beretning. Uden al Tvivl har Kongen havt Del i denne Udvælgelse, for dog at have en Bisp paa sit Parti. I de gamle Vers om Odense Bisper staaer (Pont. Ann. I. 572) om denne Nicolaus: Inde virum gravem sibi canonici Nicolaum tanqvam pastorem clerus statuit potiorem. Er dette rigtigt, da har man giort Paven en falsk Beretning. Pontoppidan vil, (loc. cit.) at Erkebisp Uffo indviede i dette Aar Nicolai Eftermand Jacob, og at han endnu samme Aar bivaanede Concilium i Ribe, som dog kun var en Provincial-Samling af Dominicanerne. Men Pavens Brev viser, at Jacob ei kan være bleven Bisp før 1247, da Nicolaus maaskee enten døde eller blev afsat. Den 30 Augusti stadfæstede Paven Klosteret Ebelholt Besiddelsen af de Byer, "villa", Lyngbymagle og Lyngbylille, samt Flekken, "oppidum", Uberop, som det havde kiøbt af den brunsvigske Hertug Otto. Script. Rer. Dan. VI. 156. Erik Plogpenning. Aar 1246.

Først i dette Aar begyndte den forrige holstenske Grev Adolph at anlægge Minoriter-Klosteret i Kiel, og blev det ei færdigt førend 1260. Script. Rer. Dan. V. 513.

 Da

Erik Plogpenning. Aar 1246.

Da Albert Erkebisp af Liefland Estland og Preussen, og det apostoliske Sædes Legat, opholdt sig paa denne Tid i Lybek paa sin Reise til Preussen, saa stadfæstede han der ved sit Brev givet i Augusti Maaned (Bericht von der Stadt Lübeks Eigenthumsrecht an dero Closter St. Johannis, Lübek 1657) den Foranstaltning, som Franciscaner-Broder Adolph (forrige Greve af Holsten) og Dominicaner-Broder Ernst (maaskee forrige Greve af Gleichen, Ingeborgs Mand) havde giort med den bremiske Erkebisps, den lybske Bisps, den holstenske Greves, det lybske Kapitels, samt de lybske Raadmænds og Byens Bifald, om at flytte Munkene fra St. Johannis Kloster i Lybek til Cismar, saasom de levede et forargeligt Levnet med Nonnerne i bemeldte Kloster, hvilket de lybske Bisper Bertold og Johannes ei havde kunnet udrydde ved deres flittige Visitationer, og som disse Nonner ei kunde synge, saa vare Nonner af Cistercienser-Ordenen bleve satte did.

Den 14 April gav den rygiske Fyrste Wizlav, og de yngre Fyrster (hans Sønner) Wyzlav og Jambor (uden Tvivl Jaromar) udi Neuenkamp (Diplom. Magn. I. 304-5) Cistercienser-Nonneklosteret Bergen i Rygen og i Roskilder Stigt den større eller øvre og mindre eller lavere Rettighed at dømme i capital Sager paa de Gods dem tilhørende uden mindste Forhindring af Fyrsternes Fogder. Blant Underskriverne forekommer en Mathæus Moltke. Fyrstens Kapellan og Protonotarius Sognepræst Johannes i Stekeborgh (venteligen et Sted paa Rygen, endskiønt jeg ikke kan finde det der, thi ikke kan jeg troe at herved sigtes til Stege eller Steke paa Møen) skrev det. Den 28 September stadfæstede Fyrst Jaromar 2. udi Stralsund (Dregeri Cod. Dipl. I. 264) Klosteret Hilda eller Eldena alt dets Gods, og giorde det fri for den verdslige Jurisdiction og Paalæg. Det er under-

underskrevet af hans Fader Herre Wyzlav, hvoraf Dreger ret Erik Plogpenning. Aar 1246.
teligen slutter, at han maa have afstaaet Regieringen til Sønnen, og hvilket tilligemed viser, at Wyzlav kan ei efter et forhen anført Diplom allerede være død 1244. Stridighederne mellem Rygen og Pomern om Gützkow blev nu endt, da det første overlod det til det sidste, og giorde derpaa meget til Bedste af Jaczas 2 Sønner ved at forlehne dem Byen Gützkow, hvilken Jacza som havde stredet med Albert Biørn om Besiddelsen af Brandenborg, levede endda 1253, og stammede fra det fyrstelige slaviske Hus i Gammel-Mark. See Schvartz von pomerschen Städten pag. 711-713.

Den 5 Februarii tilskrev Paven Bispen af Kurland, og gav ham Magt at visitere sine Kaniker, naar han vilde, siden Provsten og Kapitlet i Kurland havde ingen anden Øvrighed end Paven og stod under deres Bisp. Forhen havde de staaet under Mesteren af den tydske Orden, og skulde de vedblive at bære den Ordens Dragt, og rette sig efter dens Forskrifter, endskiønt de nu vare fri for at staae under den, hvorimod Ordenens Mester og Procurator Livoniæ var forbunden til at forsvare den curiske Kirke mod Lithauerne. Udi Lyon den 3 Martii forordnede (Gadebusch liefl. Jahrb. I. 244. Gruberi Orig. Liv. p. 274. Arndt liefl. Chron. II, 47) de Kardinaler Peder Bisp af Alba, Wilhelm Bisp af Sabina, og Johan Præst af St. Laurents i Lucina, at den tydske Orden skulde have den tredie Del af Semgallen, og Resten baade i det geistlige og verdslige tilhøre Bispen af Riga; Bispesædet i Semgallen derimod ophæves, og dets Bisp Henric af Lellesburg forflyttes til Kurland, som skulde have den tredie Del af Landet og Resten tilhøre Ordenen, dog det rigaske Domkapitel beholde de Haker, det der eiede, samt Dondaringen og Targete. Den

Erik Plogpenning. Aar 1246. ny udnævnte Erkebisp Albert skulde boe i Riga, saafremt den nu værende Bisp der vilde aftræde sit Stigt eller og lade sig forflytte, men hvis ikke, saa skulde Erkebispen dog udøve sin Magt i Riga og det gandske Erke-Stigt Den 9 Januarii tilskrev Paven fra Lyon (Dreyer Spec. Jur. publ. Lub. 154) alle den preussiske Erkebisp Alberts Lyd-Bisper i Preussen, Lifland, Estland, Semigallien og Kurland, og beskikkede derved Erkebisp Albert af Armagh til Erkebisp i Preussen, og underkastede ham alle Bisper i Preussen, Lif- og Estland, og belægger ham tillige med de allerstørste Berømmelser. Atter fra Lyon den 2 April (ibid. p. 155) tilskrev han alle Troende i Preussen, Lifland, Estland, Gotland, Holsten og Ruien (hvorved Dreyer forstaaer Rusland) og beskikkede ovenmeldte Erkebisp Albert til sin Legat i alle disse Lande; fremdeles fra Lyon den 24 April 1249 tilskrev han Erkebispen (ibid. 156) og gav ham Lov til at besøge det apostoliske Sæde, naar han fandt det nyttigt, endskiønt Legaternes Sædvane var herimod. Den 14 Julii stadfæstede Paven (Gadebusch liefl. Jahrb. I. 248) det rigaske Stigts Grændser, som Wilhelm af Sabina havde fastsat.

Den 27 Maji gav Herre (Dominus) Johan af Meklenborg, udi Byen Meklenborg, Borgerne i Riga Frihed at handle i sit Land og at nyde i Wismar og overalt i hans Land samme Frihed som i Lybek. Gadebusch l. cit. 247. Franks Meklenburg IV. 178. Schröders Wismar. Erstlinge. 71. —— Kurerne vilde ei finde sig i, at Slaverie under de Tydske skulde være forbunden med Daaben, og kaldte derover Lithauerne til Hielp under deres Storfyrste Mendog, mod hvilken hans Broders Ringolds 3 Sønner giorde Oprør, og antog de 2 af dem den grækiske Lære og den 3die den katholske. Gadebusch l. cit. 246-47. —— Ovenmeldte Erkebisp

Albert

Albert var allerede 1229 udnævnt til Bisp af Riga af den bremiske Erkebisp, men som Kanikerne i Riga havde allerede valgt Nicolaus, saa blev han efter nogle Aars Stridigheder forflyttet til Erkesædet i Armagh, men i dette Aar ved Wilhelm Bisp af Sabina beskikket af Paven til Erkebisp i Preussen og Lifland samt hans Legat der og i Rusland. — Den franske Kong Ludvig skiankede (Dacherii Spicileg. editio Paris. 1723 Tom. III. pag. 623) til sin Dronning Margrete i Levgeding Byen Orleans, det ny Slot Checiacum, og Novilla, ligesom Dronning Ysemburgis (Ingeborg Philippi Augusti Gemal) havde havt det i Livgeding. Erik Plogpenning. Aar 1246.

Om Høsten kom Kong Hakons Gesandtere tilbage fra Paven og sagde, at en Kardinal var ventendes til Norge næste Sommer, som efter Pavens Befaling skulde krone og salve Kongen. Dette lod Kongen strax tilkiendegive Erkebispen, og befalede at han strax skulde tilsige Bisperne og Abbederne samt de lærdeste Mænd i Landet, at de til den Tid skulde møde med ham i Bergen. Ligeledes sendte Kongen Bud til Lehnsherrerne, Laugmændene, Hofbetienterne og Befalingsmændene, samt alle andre de Fornemste i Landet, at de skulde tillave og klæde sig paa det stadseligste, og ligeledes næste Sommer møde i Bergen til hans Kroning, og sende hans Skib til England, at hente hvad han behøvede til saadan en Høitid, at han kunde imodtage og beværte Kardinalen, som det sømmede dem begge. Den Vinter opholdt Hakon sig i Tronhiem. Clausens Snorro. 727. Torfæus IV. 243. — Den 30 October tilskrev Paven fra Lyon Kongen, (Raynaldi Annal. XIII. 559. No. 32) at han havde fornummet hans Begiering ved hans Gesandtere Cistercienser-Abbeden af Hovedøe og B. Kanik af Tronhiem, og at han til den Ende havde beskikket Kardinal Wilhelm Bisp af Sabina til sin Legat i Norge og Sverrig,

og

Erik Plog-penning. Aar 1246. og var han ei allene en af de fornemste Kirkens Lemmer, men og elsket for sit uskyldige Liv, hvorfor Paven anbefaler ham paa det beste. Den 3 November tilkiendegav Paven dette ved sin Skrivelse for bemeldte Wilhelm, samt at han i hans Sted skulde krone Kongen af Norge. Den 7 November gav han den norske Konge Patronats-Retten over de Kirker i de hedenske Lande, som han eller Arvinger opbyggede og stiftede. Spondani Annal. 163. Raynaldi Ann. III. 560. —— Den 8 November tilskrev Paven atter Kong Hakon, og gav ham tilkiende, at han efter Overlæg med Kardinalerne tillod ham at være Konge, saavelsom hans ægte Arvinger, endskient han ei var ægte født, i Betragtning at hans Fader havde avlet ham i ugift Stand med en ugift, saa og for hans Fortienesters Ypperligheds Skyld. Thorkelins Diplomat. II. 28. Raynald. l. cit. No. 35. —— Thorkelin anmærker (ibid. Index pag. 7) retteligen herved, at Paven paa saadan Maade fastsatte en ny Arvefølge i Norge, thi der havde forhen uægte Børn regieret ligesaa fuldt som ægte, hvorfor og Kong Magnus Lagebæter siden forordnede, at en uægte Søn maatte være Konge efter sin Fader, naar han var erkiendt af ham og ei født i Blodskam eller i Hor. Da Kong Hakon forsikkrede at ville med en Hær drage til det hellige Land for at igientage det, saa giorde det Paven saa villig mod ham, og hertil sigter ovenanførte Patronats-Ret over Kirker. Den 3 Januarii døde Kong Hakons Svigerson Gregorius Anderson. Josfæyr Bisp over Orknøerne døde ogsaa. Olaf blev indviet til Bisp over Grønland, og Peter over Færøe. Script. Rer. Dan. III. 96. V. 385.

Vor Krønike, som slutter med 1286, (ibid. II. 437) synes at sige, at Folkungerne leed Nederlag i dette Aar, naar den skriver: "Folkenne corruere," dog er dette urigtigt, og skeede ei før

1248.

1248. Bisp Laurentius af Linkiøping skiænkede i Wisby den 15 Augusti noget til Nonnerne af Solberg i Wisbye. Den 3 November tilskrev Paven det hele svenske Klerese, at han havde beskikket Kardinal Wilhelm til sin Legat i Sverrige, og under samme Dag tilmeldte han det ham selv ogsaa. Den 4 November skiænkede Kong Erik udi Gotala i sit Riges 24 Aar (altsaa er han kommet 1223 til Regieringen) noget til Gudhom Kloster i Overværelse af Laurentius Biskop Skara, og sin Svoger, "gener." Herre Birger.

Erik Plog-penning. Aar 1246.

Den 9 Januarii gav den engelske Kong Henric i Westmünster et Leidebrev til Harald Konge af Man, om at kunne frit reise hen til, blive hos, og drage tilbage fra ham, og skulde det gielde til Pindse. Rymeri Foedera I. 441. —— Udi Paaskefesten giorde derpaa Henric ham vaabenfør udi London ved at binde Krigsbeltet om ham, og altsaa giorde han ham til Ridder, ligesom han havde giort hans Fader, og gav ham ved Afskeden anselige Foræringer, og paa den Maade blev Harald den engelske Konges Mand. Script. Rer. Dan. III. 232. Matthæus Paris. edit. Londinens. 1641. p. 706.

Henrik Landgreve i Thyringen, som Paven havde med megen Møie overtalt til at sætte sig op mod sin egen Herre Keiser Friderich, og til den Ende sendt ham anselig Penge-Understøttelse, blev nu valgt af Erkebisperne i Maynz, Cøln og Trier til Konge i Tydskland. Paven befalede nu, at Henriks Soldater skulde lade sig korse for at tiene mod Keiseren, og at de skulde faae ligesaa megen Aflad, som om de fægtede mod Tyrker og Vantroende. Hertug Albert af Saxen, Erkebispen af Salzborg, Grev Eberhard af Eberstein og nogle faa Andre holdt desuden med denne ny Konge. Forresten vedvarede Krigen mellem Keise-

Erik Plog-penning. Aar 1246.

ren og Paven og hans Parti, og søgte man endog at tage Keiseren af Dage. Muratorii Gesch. von Italien VII. 567-71. Albertus Stad. pag. 218. —— Den 2 Augusti i Erfurt solgte de Grever Ernst og Henric af Gleichen Fogderiet over 12 Hufen i Hershfeld til Klosteret Ichtershausen. Grev Sigfrid af Orlamünde gav Klosteret Heusdorff 5 Hufen i Krautheim og Maldingen. — Paven tilskrev (Schroders Pap. ſ. Mecklenb. p. 622) den 20 Augusti Bisp Johan af Lybek og Theodoric af Zwerin om at bilægge Rang-Striden mellem Kapitlerne i Bremen og Hamborg. Den tydske Ordens-Mester Henric af Hohenloh gav udi Culm den 14 April (Dregeri Cod. Dipl. I. 254) Dominicanerne Tilladelse til at bygge et muret Kloster i Elbing. Dette Sted var da kun omgivet med Planker. Den 31 Maji stadfæstede Paven (ibid. p. 256) alle Cistercienser-Ordenens Privilegier. Af Hertug Barnims Diplom af 27 Junii (ibid. 261) sees, at hans Gemahlinde Marianna da var død. En Conrad Kleist har her underskrevet. Overalt vise Diplomata, at Navnene af de adelige Slægter, som endnu blomstre i Danmark og i Tydskland, have allerede for en stor Del været til i det 13 Seculo, men før den Tid forekomme hel faa, og er Slægternes Historie hel mørk, ved det de ei førte bestandige Tilnavne, og Sigillerne ofte ere borte fra de gamle Diplomer.

Ved Brev fra Cholberch til alle Borgere i Lybek gav de pommerske Hertuger Barnim og Wartislav alle dem, som i Fasten for Handels Skyld kom til deres Land og led Skibbrud, deres Gods fri, og maatte ingen forulempe dem, og 1256 i Ukermünde Løverdagen efter Alle Helgens Dag stadfæstede Barnim ei allene dette, men og den Toldfrihed Lybekkerne havde havt fra hans Forfædres Tid.

Saa

Saasom Bisp Conrad af Hildesheim aftakkede formedelst Alderdom, saa skeede det, at nogle Kaniker valgte Henrik Provst af Heiligenstadt i hans Sted, og andre Herman Greve af Gleichen Provst i St. Cyriacus i Brunsvig. Da nu den brunsvigske Hertug Otto var dennes Beslægtede, saa tog han sig af ham, og formaaede hos Paven, at han lod ham stadfæste ved sin Legat den udvalgte Bisp af Ferrara, og blev da Hertug Otto, Kong Erik af Danmark, Hertug Albert af Saxen, de Marggrever Johan og Otto af Brandenborg, Greverne af Anhalt, Hertug Abel af Jylland, beskikkede til hans Forsvarere. Den anden derimod blev indviet af Erkebispen i Maynz, og stadfæstet af Keiseren. Otto førte Krig herom til 1249, og havde paa sin Beslægtedes Vegne det hele Land inde undtagen Wincenborg. Leibnitii Orig. Guelf. IV. 67. 210. Erik Plogpenning. Aar 1246.

Den bremiske Erkebisp Gerhard overlod den 8 April noget i Hadelener Land til den saxiske Hertug Albert, og den 31 Julii indgik han i Lesmone et Forlig med Byen Bremen, hvori den lovede, ei at krænke nogle af Erkebispens Rettigheder inden og uden for Byen. — Hertug Conrad af Masovien faldt atter ind i sin Fætters den cracaviske Hertug Boleslavs Land. Dlugoss Hist. Polon. I. 704. —— Den pavelige Legat Opiso Abbed af Mesana løste den pommerske Hertug Svantopolk af Band (Dlugoss. ibid. 705) efterat have svoret ei at ville staae de hedenske Preusser bi imod den tydske Orden og Casimir Hertug af Cujavien. Ved denne Fred fik Svantopolk iblant andet 70 fangne adelige Fruer tilbage, han satte Gidsler og deriblant sin ældste Søn Mestovin. Duisburg Chron. Prusf. 138. —— Jaroslav Storfyrste, Fader til den tapre Fyrste af Novogorod Alexander Navski, maatte reise til den store Tatar-chans Leir, hvor han

efter

Erik Plogpenning. Aar 1246. efter al Rimelighed blev forgivet. Petersburg. Journal 1777. IV. 217. Müllers Samml. russ. Gesch. I. 296. —— Den 3 Maji tilskrev Paven fra Lyon nogle russiske Fyrster, hvorledes han havde forflyttet Albert fra Erkesædet Armagh til at være Erkebisp i Preussen, Lif- og Estland, og hvorledes han vilde sende ham til Rusland som sin Legat. Raynaldi Annal. XIII. p. 559. No. 29.

Aar 1247. Nu brød Krigen ud i fuld Flamme imellem Kong Erik og hans Brødre, derpaa lade vore gamle Annaler ikke tvivle, og fortælle de ogsaa adskillige Omstændigheder om den, ihvorvel Hvitfeld (Tom. I. 214-16. conf. Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. 303-5. Gebhardi Algem. Welth. XXXII. 534-35) har mange flere, og da man ei bør tvivle paa, at han jo har havt nogen gammel Skribent at gaae efter, som nu er borte eller og ligger skiult, saa vil jeg og fortælle med hvad han har. — Aarsagen til deres Uvillie var, at Kongen paastod, og det med Billighed, at Abel skulde tage Jylland, Knud Blegind, og Christopher Lolland og Falster til Lehn af ham, og erkiende ham for deres Overherre, men da Abel, som den mægtigste, nægtede det, saa nægtede de andre det ogsaa, og det paa Grund, at de ei formeente, at besidde deres Lande som Lehn men i Arv efter deres Fader, hvorfor de ei fandt sig pligtige til nogen Lehntagelse, hvorimod de ellers vilde ære ham som en Konge, og findes pligtige til al broderlig Tieneste. Foruden dette paastod Kongen, at Abel skulde overlade sig Svinborg, som var hans Fædernearv. Dette var vel nyttigt for Kongen, men synes derimod ei at have været billigt. Misfornøielsen og Hadet mellem dem vorte nu til den Høide, at Kongen forjog sin ene Broder Hertug Christopher, hvilken Petrus Olai ved denne Leilighed dog endnu kun kalder Domicellus, som derpaa begav sig til

Abel i Slesvig, og fangede den anden, Knud, som han lod lægge i Lænker paa Slottet ved Stege paa Møen (Script. Rer. Dan. V. 498) og derefter forurroligede Abel i sit Hertugdømme. Denne giorde derpaa Forbund med den holstenske Grev Johan, med Erkebisp Gerhard af Bremen, og med Lybekkerne. Botho apud Leibnitium III. 364. —— Kongen havde derimod paa sin Side Grev Gunzelin af Schwerin, og de meklenborgske eller vendiske Fyrster Niclot og Henrik Burvin. Krantzii Vandalia lib. VII. cap. 24. p. 161. —— Da tænker jeg at det først skeete i dette Aar, hvad Hvitfeld fortæller at være skeet i forrige Aar, nemlig at Kong Erik lod anholde de lybske Kiøbmænd og Fiskere i Skaane og indsluttede Lybek selv. Tingen er rigtig nok, i hvad Aar den end er skeet, thi vor Petrus Olai (S. R. Dan. I. 123) og den ældre Crantzius fortælle det, og lægger den sidste til, (Krantzii Dania lib. VII. cap. 21) at Erik fulgte heri sin Fader, tænkende paa saadan Maade at tvinge Lybekkerne til Fred. Den gamle Skribent Kirchberg beretter og ved dette Aar (ap. Westphal col. 770) at Erik havde Krig med Lybek. Det Indfald, Erik giorde i det slesvigske Hertugdom, maa ei have været af Betydenhed, saasom man finder at Abel indtog allerede Ribe tilligemed Slottet saa tidlig som den 28 April (dette Datum synes dog at maa være urigtig siden man har (S. R. Dan. VIII. 178) et Brev af Kongen givet i Ribe den 5 Maji hvorved han giver Munkene i Lygum fri for al Told i Openra, og i alle Rigets Havne. De Bisper Peder af Aarhus og Nicolaus af Slesvig vare herved tilstede; men uden Tvivl har i Originalen staaet C det er Christopher, hvilket Afskriveren har urigtigen giort til E; thi Nicolaus blev ei Bisp i Slesvig førend 1250, og altsaa er Brevet give 1251) paa St. Vitalis Dag, og plyndrede den, fangede der ogsaa Stedets Bisp Esger, Erik Plogpenning. Aar 1247.

Erik Plogpenning. Aar 1247.

Eøger, som holdt med Kongen, da alle de andre Bisper vare ham imod for den flygtige roskildske Bisp Nicolai Skyld, og ligeledes de fleste andre Geistlige, og mange af Adelen, hvilke tilsammen holdt med Hertugen. Iblandt de Fangne vare og mange af Kongens Riddere og Svenne "milites & pueri", saa og hans tvende Døttre, Sophia, som siden fik den svenske Kong Valdemar, og Ingeborg, som fik den norske Kong Magnus, hvilke Abel lod sætte i Forvaring udi Segeberg, hvor de maatte sidde til Julen. Pontanus lægger til (Hist. Dan. p. 330) at han lod dem binde med Lænker; hvilket Hvitfeld ei har, og som ei heller er troligt. Hertug Christopher fulgte Abel paa dette Tog, og brød de nu videre ind i Jylland, brændte Vedel og Randers samt mange Bondebyer af. Tiden og Beliggenheden viser, at de derpaa først gik over til Fyen, hvor de tydske Krigsfolk brændte Odense af, (Script. R. D. I. 40. 167. II. 311) endskient Hvitfeld sætter det førend Ribes Indtagelse. Petrus Olai (ibid. I. 184) og Krøniken (ibid. II. 168) som slutter med 1263, berette at St. Knuds Kirke i Odense brændte af, og synes dette ei at være skeet, da de Tydske brændte Byen, men forhen. Nu samlede Erik sin Hær, indtog og brændte Svineborg, (ibid. I. 167) gik derpaa over til Jylland, hvor han igientog Ribe den 3 Junii (ibid. 245. 289) og fangede der mange af Hertug Abels beste Adel og Riddere, og lod dem føre til Sielland, drog derpaa ind i det Slesvigske, hvor han brændte Kolding, Hadersleb, Aabenraae, og mange Bondebyer. Undersaatterne bleve saaledes trængde overalt af begge Partier. Hvorledes det da gik til, seer man af den Beretning man har fra Øm Kloster, (Script. Rer. Dan. V. 260) og saaledes har det gaaet paa utallig flere Steder. Abels tydske Tropper toge dets Qvæg bort i Yne, og da Abbed Johannes

satte

fatte efter dem, for at formaae dem til at give Qvæget tilbage, slog og saarede de ham i den venstre Arm; begge Partier plyndrede de Klosterets Gods og Gaarden Horsnes blev aldeles afbrændt. Jutta Eriks Dronning opholdt sig paa Skanderborg, og lod hver Dag føre fra Klosterets Gaard Thyrning, hvad hun vilde, ja truede Broder Olav Qviter, Forstander for denne Ladegaard, "Grangia," (var et Slags smaa Klostere under de større, og som brugtes til Avling, hvor kun Laj-Brødre opholdt sig, og styredes allene af en Prior; de vare egentligen Ladegaarde, see History of Moray p. 257) samt Abbed Johannes med Hug og Slag; hun søgte og at opsnappe de Læs Korn, som Munkene førte fra Diursaa. Hertugen lod paa samme Tid opbrænde Nonnernes Bondebye (villa) Gamle-Wissing, hvorpaa Abbed Johannes lod med Pæle og Stykke forlægge Veien Asgarth, og fordærve eller nedsynke alle Baade og Skibe, Klosteret havde, at ei det samme skulde hændes dem, og Dronningen lod paa Baade bortføre Klosterets Gods til Skanderborg. Munkene lode da og bringe deres Klæder, undtagen de daglige, samt alle overflødige Fødevare i Sikkerhed til den nye Kirkes Taarn. Meget af dette kan vel undskyldes med Krigens haarde Nødvendighed, dog Brand aldeles ikke, men hvilket hørte til de Tiders grumme Krigermaade. Lybekkerne gik nu i Søen med en anseelig Flode, røvede rundtom paa de danske Kyster, og indtog Slottet i Stege eller Stegeborg, satte Hertug Knud der i Frihed og vandrede med meget Bytte tilbage.

Erik Plogpenning. Aar 1247.

I Anledning af denne Krig tilskrev Paven den 8 September fra Lyon (Dreyers Nebenstunden. 323) Kong Erik, at han ei maatte forhindre, at de lybske Borgere tiente og hialp, om de vilde, den nye valgte tydske Kong Henrik, særdeles da man paa-

Erik Plog-penning. Aar 1247.

stod, at de tilhørte Riget. Heraf skulde man snart slutte, at Erik holdt med Friderich.

Grev Gunzelin og de slaviske eller meklenborgske Fyrster, af hvilke den gamle Skribent Kirchberg hos Westphal IV. 770 kun nævner Nicolaus af Werle, gik nu efter Overlæg med Kong Erik imod den holstenske Grev Johan, som forhen den 4 October var af den hollandske Grev Wilhelm, som samme Dag var bleven udvalgt til romersk eller tydsk Konge, bleven giort vaabenfør eller wehrhaft "militiæ cingulo est accinctus" (Albertus Stad. edit. Helmstad. 1587. pag. 220). Imod denne Grev Johan gik de, og kom den 13 November paa St. Briccii Dag til Oldesloe, hvor de fangede endel Holstenere, og slog mange ihiel, der da vel forsvarede sig. De giorde og stort Bytte. Af denne Leilighed betiente den saxiske Hertug Albert sig, og fratog Gunzelin alt Landet Sønden for Elven lige til Helzen, og kunde de schwerinske Grever aldrig siden faae det tilbage. Franks Meklenburg lib. IV. p. 173-74. Gerdes Urkundensaml. 107. —— For denne Tid havde de holstenske Grever delt Landet imellem sig, (Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrog p. 33-34) saa at Johan den ældste fik gandske Wagrien, Byen Kiel, noget af Kremper Marsk, og endel af Marsklandene indtil Elven, og Gerhard derimod det øvrige, med hvilket han dog strax derpaa var misfornøiet, især dermed, at hans Broder havde faaet Kiel, han giorde derover Forbund med Lybekkerne, og den saxiske Hertug Albert, (saa siger Krantzius og henfører dette ogsaa til 1247, den gamle holstenske Krønike hos Westphal III. 52 derimod siger, at det var Albert af Brunsvig; naar saa er, da maatte Krigen være ført efter 1252; underligt er det og, at Albert af Stade taler slet intet derom, og han slutter med 1256. Maaskee det og snarere er skeet med Albert af

Bruns-

Brunsvig og Aar 1255, som Lerbeke vil (Meibom I. 513) drog imod sin Broder og beleirede Kiel, som dog forsvarede sig ved Borgernes Troskab, og Grev Johans Aarvaagenhed, saa de Forbundne maatte ophæve Beleiringen, hvorover Greven gav dem store Privilegier, og især et frit Torv til Lands og Vands. Dog denne Krig, som saa meget skadede de mod Danmark Forbundne, blev derfor efter en kort Tid bilagt af Erkebisp Gerhard og Hertug Abel. Johan beholdt Kiel, og overlod Krempe, som det synes, til Gerhard. Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. 11, 14. Erik Plogpenning. Aar 1247.

Lambecius mener, at Frygt for Hertug Albert formaaede Hamborgerne til at indgaae et Forbund med Byen Brunsvig, paa Vilkaar, at deres Borgere maatte opholde sig der, om end dets Hertug angreb dem fiendtligen. Efter nogen Tid, men uvist naar, tiltraadte Lybek dette Forbund. Willebrandt Hans. Chron. II. p. 6.

Da Albert var Kong Eriks Svigerfader, saa havde Hamborg og Holsten Aarsag til at frygte for ham, allerhelst det kunde falde ham ind at giøre de gamle saxiske Hertugers Rettigheder gieldende. At Gunzelin og de flere kun angreb Johan, synes og at vise, at han da har været uens med Gerhard, som maaskee hemmelig har holdt med Kong Erik, siden Hertug Albert tog hans Parti. Imidlertid havde efter den samtidige lüneborgske Krønike hos Eccard. col. 1412. Hertug Abel, Erkebisp Gerhard, Grev Johan og flere Herrer draget med samlet Magt op imod Ribe, hvilken de beleirede, men Kongen forsvarede den vel, og maatte de tilsidst formedelst Mangel paa Proviant forlade den, hvorpaa Kongen og Hertugen giorde Forlig sammen paa St. Thomæ Apostels Dag den 21 December (Hvitfelt I. 216) udelukkende de andre Fyrster, og bleve da Fangerne paa begge Sider og Kong Eriks Døttre løsladte.

Erik Plog-penning. Aar 1247.

Godecin Skræder, Magister (maaskee Dominicanernes eller Franciscanernes) i Roskilde, døde den 1 Februarii. Script. Rer. Dan. I. 289.

Den 13 Maji paa St. Servatii Dag brændte Sorøe Kloster næsten ganske af Klokken 3 om Eftermiddagen, nemlig Kirken, Sovekammeret, baade Munkenes og Conversernes, den store og mindre Giestestue, Klosteromgangen, Sygehuset, Bagerset, Bryggeriet, Klædekammeret, Underkieldermesterens Vaaning, Bispens Kapel, Sacristiet, Kieldermesterens Kammer, samt alle Haandværks- og Haugehuse; men Væverhuset, Hestestalden, og den konstige Vandbygning, ligeledes en Mølle af 4 Hiul, og Hestemøllen, bleve reddede. En Klokke smeltede op, men en blev i Behold. Script. Rer. Dan. I. 167. 245. 391. II. 630. IV. 535. 555. V. 457. —— Abbed Joseph i Sorøe blev afsat, og Johan Kare valgt anden Gang i hans Sted. Han var en Søn af Cæcilia, som var Jon Galins Datter, der var Suno's Søn, og Skialm Hvides Sønnesøn. Ibid. IV. 535. —— Hamsfort (ibid. I. 289) og Krøniken, som slutter med 1286 (ibid. II. 437) henføre urigtigen denne Brand til 1246.

Langebek er uvis paa, om Oluf Glug, Kongens Mundskienk, en Søn af Ebbo Glug og Sønnesøn af Gytha, der var Ebbo Skialmsens Datter (ibid. IV. 543) døde i dette Aar eller 1250; men jeg troer snarere, at han døde 1248. Holme Kloster skal være opbygt i dette Aar, (Pontoppidan Annal. I. 662) ei langt fra det Sted, det forhen stod. I Peder Elafsøns Sted valgte Kanikerne i Aarhus deres Erkedegn Peder Ugæthsen, som havde været sendt til Concilium i Lyon, men som han var af en stor Slægt, og holdt hemmelig med Hertug

Abel,

Abel, saa satte Kongen sig imod dette Valg, hvorfor han ei heller blev indviet førend 1249. Erik Plog-penning. Aar 1247.

Paven sendte den Minoriter-Munk Simon som sin Legat til Danmark, hvilket et Diplom af den 9 Maji 1250 beviser; han formanede Kongen til at give Bispen af Roskilde hans Gods tilbage, og unde ham selv Frihed at komme igien; men Kongen vilde ikke, hvorpaa Legaten overgav i Bispens Navn til den lundiske Erkebisp Slottet Hafn og endel Gods, og paalagde nogle Kaniker at tilbagegive Bispens Gods, samt bandlyse Præsten Hagen og flere, som holdt deraf tilbage. Kongen derimod forbød at ingen maatte svare (eller adlyde) Bispen og hans Fuldmægtig (Procurator). Den 2 November tilskrev Paven fra Lyon den lundiske Erkebisp, at da Kong Erik havde besluttet at drage i Krig mod de Hedninger og Barbarer, som faldt de ny Christne i Estland besværlig, saa overlod Paven ham herved for ti Aar tredie Delen af Tienden i Lunde Erke-Stigt eller Province, som anvendtes til Kirkebygning, for hans Omkostninger, dog saaledes, at Kirkens Lys holdtes vedlige. Erkebispen skulde nu lade denne Tiende indsamle ved geistlige Personer, derfra aftrække det fornødne til Kirken, og lade Kongen faae Resten, saafremt han virkelig drog mod Hedningerne. Dette giorde Erkebispen derpaa ved Brev bekiendt for alle sine Lyd-Bisper, og sendte dem tilligemed Afskrift af Pavens. Det til Bisp Kield eller Chetil af Viborg er kommet til os, dog da Gunner først døde 1251, og Ketil kom efter ham, saa maa man enten sige, at Erkebispen har først 1251 meddeelt den viborgske Bisp Pavens Brev, hvilket ei kan være, saasom Kong Erik allerede døde 1250, og Toget til Estland var da forbi; eller og at Ketil har været Gunners Hielpebisp, hvilket i Henseende til dennes høie Alder vel kunde synes

 tro-

Erik Plog-penning. Aar 1247.

troligt, men hvorom ellers ingen Efterretning haves; eller snarest, at Chetil er i Copien ved en Feiltagelse sat i Stedet for Gunner, da der i en ældre Copie har maaskee allene staaet G, hvilket en Ukyndig har giort til C.

Den 5 Martii 1245 havde Paven givet til de Præster af Minoriter-Ordenen, som droge til Saracenernes eller andre Hedningers Land, Magt til at paalægge deres Skriftebørn der Poenitentse og at løse dem af Band. Dette gav Erkebispen i Aar tilkiende ved et Brev fra Lund for Ordenens Minister i Dacia og de andre Brødre, og meddelte dem Udskrift af Pavens Brev. Samme Dag meddelte han dem og Udskrift af et andet Pavebrev af 20 November 1243, stadfæstet den 13 Januarii 1246, at de maatte, naar et Land kom under General-Interdict, holde Gudstieneste i deres Kirke med lukte Dørre, og med lav Røst, dog uden at ringe med Klokkerne, og med de Bandsattes Udelukkelse. Saa og et Pavebrev af den 20 November 1243, hvorved dem tillodes, naar de opholdt sig i et bandsat Land, at imodtage til Livets Fornødenheder af de Bandsatte selv. Atter et af 30 October 1243, hvorved han gav dem Magt til selv at afløse dem af deres Brødre, som for deres Forseelsers Skyld vare faldne i Band, uden at de derfor havde nødig at reise til Paven eller Stedets Bisper. Fremdeles den 25 Januarii 1243, at de endog maatte afløse Andre fra Band, naar de vilde gaae ind i deres Orden. Saa høit tog Paven sig af denne Orden, som tilligemed Dominicanerne vare i lang Tid hans troeste og fornemste Anhængere. Disse Privilegier havde Ordenen ei allene i Danmark eller Provincen Dacia, men i den gandske katholske Verden.

Den 19 December tilskrev Paven (Diplom. Magn. I. 158) Bisp Eskil af Slesvig (Kongens Fiende, som venteligen har havt

nogen

nogen Del i denne Bulla's Erholdelse) Provincial-Prioren af Prædikerordenen og Minoriternes Minister i Dacia, at han havde ladet paaminde Kongen, om hvilken han dog ellers skriver temmelig venskabeligen, ved Minoriter-Broderen Simon, om at lade Bisp Nicolaus af Roskilde faae Slottet Kopmannhafn og det mere Gods tilbage, som var bleven ham frataget, ei uden Kongens Vidende, hvilken Bisp havde af Frygt for Kongen maattet forlade sit Sæde, som han selv havde tilmeldt Paven. Men Kongen havde ei efterkommet dette, hvorover Bispen havde forlangt Ret. Paven giver disse 3 Mænd derover Fuldmagt til at bringe Kongen og de flere, som havde bemægtiget sig bemeldte Gods og Slot, til at igiengive Bispen det, tilligemed hvad de deraf havde imedens oppebaaret, eller kunde oppebære, og at tillade ham at boe i sin Bye og Stigt imod given tilstrækkelig Sikkerhed af Kongen, og skulde de tvinge Kongen hertil ved Interdict i hans særegne Lande (Domainer) og i Roskilde Stigt; og de Andre, som besad Godset eller hindrede dets Tilbagegivelse, ved Bandsætning; og dette skulde skee, om der end var nogen pavelig Bevilling enten til Kongen eller nogen af de andre, at de ei kunde bandsættes eller suspenderes, eller deres Land lægges under Interdict. Dog skulde Erkebispen af Lund lade bemeldte Slot bevogte af saadanne Mænd, der ei vare Kongen imod, indtil Bispen kunde igien komme i Naade hos Kongen. Kunde de ei alle 3 være overværende ved Iverksættelsen af dette, saa skulde dog den slesvigske Bisp med en af dem være det. Saaledes seirede Hierarkiet over Venskab hos Paven, og nu var Hierarkiet i sin største Vælde, hvis Vægt de danske Konger og Folk maatte føle i næsten hundrede Aar. Uklogt var det vist af de danske Regentere, som af alle andre, at de lagde sig ud med Bisper og andre Geistlige, saalænge da og Folk

Erik Plogpenning. Aar 1247.

Erik Plog-penning. Aar 1247.

Folk ei vare oplyste nok at afkaste det pavelige Aag, og selv det hele Hierarkies; thi da maatte de altid komme tilkort ved disse Stridigheder. Deres Formænd som og deres Eftermænd fra Valdemar 4. af, handlede derfor klogeligen i at være Venner med Paven og Bisperne, thi derved gik Tingene, om ei godt, saa dog taalelig, indtil endeligen den store Oplysning oprandt, som i mange Lande knusede og afskaffede Hierarkiets Magt.

Et mærkeligt Brev haves af 1 Februarii (Diplom. Magn. I. 157. Pontopp. Annal. I. 663) ved Offo Grip Prior ved St. Mikkels Kirke i Odense til Jacob Grip (eller Grib) Prior i Odense, som med sit Kapitels Samtykke havde tilladt bemeldte Offo at holde særdeles Skoler, paa Vilkaar, at han ei maatte imodtage nogen Scholar under 15 Aar, og ei imodtage Drengebørn af St. Albani Sogn uden Priorens og Kapitlets særdeles Tilladelse, og at han ei maatte tillade sine Skolarer Dants og Fastelavnsløben "ludos carnis-priviales." Jacob Abbed af Holmekloster, Væbner Andreas Iversen, og Johan Mulli Borgemester, "Proconsul," i Odense, underskreve med. Altsaa var der da particulære eller særdeles og venteligen latinske Skoler i Danmark foruden Kapitlernes og Klosternes, saa at der var god Adgang til at faae den da giængse Lærdom og Kundskab.

Den 18 Julii 1238 var et Minoriter-Kloster bleven stiftet i Tøndern af Ridder Johan Nafnesøn, og hans Hustrue Elsif (Elisabeth), og den 15 September i dette Aar blev Kirken indviet der af Bisp Egger i Ribe; thi det er en Feil, at i Minoriternes Historie hos Langebek (Scriptor. V. 512) staaer Gunner. Grev Johan af Holsten og Stormarn stadfæstede ved sit Brev (Westphal. Monum. II. 39) en Forening mellem Klosteret Neumünster og en vis Bojo angaaende en Dige og Sluse i Wilster

Marsk

Marsk dens Vedligeholdelse ved Søen Sladen (nu kaldet Nyendorp). Blant andre Adelsmænd har en Boldvin Crummendike underskrevet. Den 23 Februarii gave begge Brødrene de Grever Johan og Gerhard Lybekkerne det Privilegium (Dreyer Specim. Juris publ. Lub. pag. 210-12) at de ei allene i Oldeslo, men allevegne i deres Land skulde til evig Tid være fri for al Afgift og Told; de overgav tilligemed nogle Landsbyer med deres Jorder og alt tilhørende, som strakte sig lige til Lybek og Traven, til ...meldte Nye Lybek med den Ret, som kaldtes Weichbild. Olde eller Gammel-Lybek gav de den og med vedliggende Eng. De gave dem og Frihed at fiske i deres Vande, undtagen i de "Sepris" (venteligen indelukte Fiskeparker, eller og Dele af Søen, indtagne og afpælede ved Stakiter) som kaldes War (War er udentvivl samme Ord, som Ver i Norge, hvoraf Fiske-Ver *). — Strandrettighed, endskiønt den ansaaes for lovlig ved en slem Vane, ophævedes og i Henseende til Lybekkerne. Blant Underskriverne forekommer en Marqvard af Rennewe (Rønnov) Marskalk, en Bokewalde eller Buchwald, og to Reventloer. Det er klart, at den vexelvise Hielp, de trængde til fra hinanden mod Kong Erik, har bevæget de holstenske Grever til dette Skridt. Erik Plogpenning. Aar 1247.

I Anledning af Klage af de forflyttede Munke til Cismar, gav Paven den 14 December Bispen af Zverin og Abbeden af Utersen i Stigt Verden Fuldmagt at undersøge den Sag. Den 30 December skiænkede Georg Advocat og hans Hustrue Margrete ved Brev i Hammenburgh "Hamburg" (Staphorst III. p. 835) deres Gods og Mølle i Herwardeshuden til deraf at stifte et Cistercienser Nonnekloster. Blant andre var Hartvic Dapifer

hertil

*) Udentvil er det det samme Ord, som i et Diplom her foran pag. 6 kaldes Wærmen eller Wærten. Nyerup.

Erik Plogpenning. Aar 1247. hertil Vidne. Altsaa har Grev Adolf ei stiftet dette Kloster. Den 17 Augusti tog Paven fra Lyon dette Kloster Hervestehude under sin Beskyttelse. Dette Pavebrev haves kun paa plattydsk hos Staphorst. Hamb. Kirchengesch. 1 Theil. II. 25. —— Den pomerske Hertug Barnym gav i Tanclem Munkene i Reynevelo Toldfrihed i sit Land.

Saasom Bisp Johan af Lybek døde, saa forestod bemeldte pavelige Legat Albert til Preussen, Lifland og Rusland, som da opholdt sig i Lybek, bemeldte Stigt, med Tilladelse af Paven og den bremiske Erkebisp, hvorfor han kun skrev sig Minister ecclesiæ Lubicensis, og kaldtes af Paven Procurator ecclesiæ Lubicensis. Beckers Gesch. von Lübek. I. 201. —— I Anledning heraf aflagde Albert den 1 December sin skriftlige dobbelte Eed til Erkebisp Gerhard, om at ville igienbringe til Stigtet, hvad derfra var skilt, saa og at efterkomme hans Befalinger. Staphorst l. cit. p. 28. —— Burevin Herre af Rostok gav der den 19 Februarii ved sit Brev (Westphal. Monum. III. p. 1490) til Klosteret Doberan noget Gods i Deneschenburgh, som synes mig at have Navn af de Danske. Det siges at være givet, da den ny Konge Henrik Raspo regierede i Tydskland, og stred imod den forrige Keiser Frederich og hans Søn Conrad, hvilket viser, at Burevin har anseet Raspo for Konge. — Den tydske Orden befæstede Goldingen og Amboten i Kurland, hvorover den lithauiske Storfyrste Mændog kom Kurland til Hielp og udgierde begges Hær 30000 Mand, dog bleve de med 1500 Mand Dødes Forlis slagne af Ridderne. (Gadebusch liefl. Jahrb. I. 248. Arndt II. 48).

Kardinal Wilhelm drog over England til Norge, og vilde de Engelske afvende ham fra at drage did, sigende, at ingen Ære eller Godhed vilde bevises ham der, og han knap faae Føde og Under-

derhofdning, de talte og meget om det store og grumme Hav, og om de Norskes Haardhed og Uregierlighed. Men Kardinalen svarede, at han havde været der engang før og fundet det langt anderledes, at der var mange lærde og gode christne Mænd, og en from, og vennesælig Konge. Clausens Snorro p. 728. Torfæi Hist. Norv. IV. 245. —— Foruden den Ære at krone den norske Konge, og at bestyre og indrette Kirkesagerne i Norge og Sverrig, havde Wilhelm og den Forretning af Paven (Matthæus Westmonaster. 335) allevegne at opvække Keiseren Fiender, og at skaffe Paven Penge. Mathæus Paris vil (Histor. p. 731) at han blev og sendt som pavelig Gesandt til Danmark, hvorpaa jeg dog tvivler. I England opholdt han sig i 3 Maaneder, og skrabede imedens under Religionens Skiul 4000 Mark sammen, thi han prædikede flittig. Endeligen seilede han til Norge, og traadte der i Land paa Bodulphi Dag den 17 Junii, og kom ind ved Øen Eire, og Dagen derpaa seilede Kongen ham fra Bergen selv imøde paa sin forgyldte Drage med sit Raad og Hofbetientere, og alle Lehnsherrer og Befalingsmænd paa deres Skibe, hvoriblant ogsaa var Knud Jarl, en Søn af Hakon Galin. Kardinalen var i Begyndelsen Kongen meget hengiven, men efterat han havde talt med Erkebispen og de andre Bisper forandrede han sig. Erik Plogpenning. Aar 1247.

En Dag sagde Kardinalen til Kongen udi Christkirke, at eftersom han begierede at større Ære og Tieneste skulle ham giøres og vederfares af den geistlige Stand, end andre Konger her i Riget for ham giort var, og ydermere end Landets Sædvane var, da skulde han og betænke Kirken og Kirkens Forstandere og Personer med nogen ny Rettebod og Frihed, og begierede at han skulde sværge saadan en Eed, som Kong Magnus Erlingssøn havde giort, der først var kronet her i Landet. Kong Hakon svarede:

Erik Plog-penning. Aar 1247.

Vi formærke vel, at I tale det ikke af Eder selv, men af andre deres Fortale, Vi ville gierne unde den christelige Kirke og hendes Tienere saadan Frihed og Rettighed her udi Riget, som de have udi andre fri Kongeriger, dersom Kongen og den verdslige Stand havde sin Frihed, Ret og Værdighed saa fri og ubeskaaren som den Geistlige: og endog nogen for os havde det lovet og samtykket, som dem ei burde at giøre, og ei burde at gielde eller holdes videre end i deres Tid, saa ville Vi dog ikke forkrænke vore Børns og Efterkommeres Ret og Frihed, og med korte Ord at sige: dersom Vi skulde kiøbe Kronen af Eder, da vilde Vi heller miste den, og ingen Krone bære, end Vi ville tage nogen Ufrihed paa Os, og forkaste og forringe vor Frihed, og have I ikke behov at begiere det oftere af Os. Kardinalen lod sig sige og lovede at det skulde udi alle Ting være og blive efter Kongens egen Begiering, og han lod kalde Erkebispen og Bisperne for sig, med Kanikerne og andre Geistlige, og gav dem Kongens Svar tilkiende, og sagde derhos, at Kongen havde mere Ret at paastaae i denne Sag end de Geistlige, og at han vilde saadant ikke oftere af Kongen begiere, men vilde krone ham med saadan Ære og Herlighed, som en fri og Frelsherre og Konge sømmede og burde.

Den 29 Julii blev Kongen paa en Søndag og St. Olufs Dag kronet af Kardinalen, og beskriver Sturle i Hakons Saga dette saaledes: der Dagen skulde berammes, paa hvilken Kongen skulde krones, vilde Kardinalen, at det skulde skee paa en Apostels Dag: men fordi Kongen var af St. Olafs Slægt og Afkom, da vilde han selv, at den Ære skulde ham vederfares paa St. Olafs Høitids-Dag, og var der en langvarende Regn samme Tid paa Aaret, thi blev et stort Hus bered, til at holde Krønings

nings-Giestebud udi, hvilket Hus Kongen havde ladet bygge ved Stranden, og var 90 Alen lang og 90 Alen bred. Erik Plogpenning. Aar 1247.

Paa St. Olafs Dag gik Kroningen an, og vare disse Herrer der overværendes: Vilhelm Kardinal, Erkebisp Sigurd, Bisp Arne af Bergen, Bisp Askield af Stavanger, Bisp Torkild af Oslo, Bisp Pouel af Hammer, Bisp Henrik af Holle paa Island. Saa og disse verdslige Herrer: Hagen Hagensøn den unge Konge, Greve Knud, Junker Magnus, Sigurd Kongens Søn. Disse vare Raadet og Lehnshøfdinger: Gudi Jonssøn, Lodi Gunnersøn, Peter Povelsøn, Gunnar Kongens Frende, Moham Biscopøsøn, Find Gudisøn, Brynjolff Jon Dronningesøn, Sigurd Biscopøsøn. Nok vare der 10 Abbeder, og dertil Erkedegne, Provster og mesteparten alle Kanikerne i Riget, dertil 5 Lagmænd, og Kongens Marschalk og Fogeder og Befalingsmænd over Lehnene, og Hovedsmændene over Kongens Hof, med alle Hofsinderne og de fornemste Bender af hvert Lehn. Der vare og mange udlændiske Mænd. Det regnede samme Tid baade Nætter og Dage, thi blev der giort Tielding af rødt og grønt Klæde, alt fra Kongens Gaard og til Christkirkedør, baade oven over og paa begge Sider, at man kunde gaae fri for Regn, og inde paa Kongens Gaard var det tieldet med deres Landtield og Pauluner, at hver kunde gaae til sit Herberg uskadt for Regn.

St. Olafs Aften faldt paa Søndagen, men paa selve Hoitidsdagen efter Fromessen var ude i Byen, blev al Folket ved Trompeternes Lyd opkaldte til Christkirke, og gik 80 Hofsinder udi Brynjer og vel vebnede for Kongen at rømme Veien, og saaledes var Kongens Gang til Kirken bestillet, at første gik Hofsinderne væbnede som nu var sagt, dernest gik to Bannermestere med tvende

Erik Plog-penning. Aar 1247. Kongens Bannere, siden gik Fogederne og Befalingsmænd i Lehnene, og Kongens daglige Tienere og Kammer-Junkere, vel klædde og prydede, derefter fremtraadde Raadet og Lehnshøfdingerne med stadselige beslagne Sværde, saa gik 4 af Raadet og bar en Skive mellem sig, paa hvilken Kongens Vielse-Klæder, og hans kongelige Klæder vare lagde. Derefter gik Sigurd Kongens Søn, og Monam Biscops Søn, og bare hver et Rigets Sølv Spir, ovenpaa det ene Spir stod et Guld-Kors, og paa det andet en Guld-Ørn, efter dem gik den unge Kong Hagen og bar Kronen, og Greven bar Sverdet. Siden gik Kong Hagen mellem Erkebispen og en anden Biskop, siden kom efter den menige Hob. Ved Kongens Gaards Port mødte de andre Bisper, Abbeder og lærde Mænd udi Procession, og begyndte at siunge det Responsorium: Ecce mitto Angelum meum: og gik saa til Kirken, og Kardinalen mødte ham udi Kirkedørren, og begyndte med sine Klerker at siunge, og følgede saa Kongen til Altaret, og derefter blev Messen siungen, og Kroningen gik der siden for sig, med saadanne Ceremonier og Skikke som dertil hørde, og efter Messen følgede Erkebispen og alle de andre Kongen hiem igien udi samme Orden og Skik, og lovede og takkede Gud. Siden aflagde Kongen sine Vielse-Klæder, og tog sine kongelige Klæder paa, og bar Kronen den Dag.

Kongen gik derefter med Kardinalen til det Hus, som Maaltid skulde holdes udi, det var flitteligen bered og omkringdraget med kostelige Drætter, besat med Guld og Perler, og med Silke og skiønne Tappeter. Folket blev saaledes skikket til Sæde, at Kongen sad ved den ene Side inderst i Salen, og Kardinalen ved hans høire Side, og siden Erkebispen og Bisperne der ud ifra. Men ved Kongens venstre Side sad Dronningen, siden hendes

Moder

Moder Fru Ragnhild, dernæst Fru Christin Hagen Jarls Efterleverske, saa Cecilia Kongens Datter, siden Fru Ragnfrid, og dernæst Abbedisser og Fruer og Jomfruer med andre hæderlige Qvinder. Erik Plogpenning. Aar 1247.

Siden havde Abbeder, Priorer, Kaniker, og andre lærde Mænd et Bord, og Lehnshøfdingerne (det er Raadet og Adelen) sit synderlige Bord, desligeste Kongens Hof-Junkere og Hoffinderne deres Bord, og siden alle de andre hver efter sin Stand og Værdighed, saa at der vare 13 Rader med Folk langs efter Huset, og derforuden mange udi Tieldinger uden omkring Huset.

Den første Ret indbar disse Lehnshøfdinger, Monam Biscopsøn, Brynjolff Jonsøn, Gunnar Kongens Frende og Sigurd Biscopsøn.

Det første Bægere iskienkte unge Kong Hagen for sin Herr Fader Kongen, og Greve Knud for Kardinalen, og Sigurd Biscopsøn for Dronningen, og Monam Biscopsøn for Erkebispen. Siden gik hver til sit Sæde.

Siden Maaltidet havde Ende, lod Kardinalen begiere Lyd og Stilhed af alle Giesterne, og han forklarede meget af den christelige Tro for dem, og der efter sagde han: Gud være lovet at Vi have nu fuldendet og udrettet det som Os af vor helligste Fader Paven og alle Kardinaler befalet er, thi Eders Konge er nu kronet, og vederfaret saa stor Ære, som ingen tilforn udi Norge er hendt, og takke Vi Gud, at Vi ikke lode Os afraade eller afvende paa Veien af denne Reise, som en Part nok raadde Os, og sagde at Vi skulle ikke mange Mennesker finde her, og de som Vi fandt skulle vare ligere i deres Skik og Adfærd efter vilde Dyr, end efter Mennesker; men nu see Vi her utallige mange deilige Mennesker af dette Lands Folk, som have herlige Sæder og god Skik og Adfærd,

Erik Plog-penning. Aar 1247.

færd; desslige er her meget fremmed og ubekiendt Folk, og saa mange Skibe, at Vi aldrig have flere seet paa et Sted, og er det troligt at de haveført meget Gods hid til Eder. Os blev og sagt, at Vi skulle ikke faae her saa meget Brød og Mad som Vi kunde fortære, uden lidet og ondt: Men nu see Vi her saa overflødig meget af allehaande det som godt er, saa at Vi maa takke Gud. Nu befale Vi Gud baade Kongen og Dronningen, Bisper og lærde Mænd, Adelen og alt Folket, og bede ham, at Vi kunde saa fuldende vort Ærinde her hos Eder, at det kunde skee ham til Ære, og Eder og Os til evig Glæde. — Siden gik Kardinalen til sit Herberge med sit Folk. Kongen blev derefter nogen Stund hos sine Giester, indtil Bordene vare optagne. Siden talede han til dem alle, og sagde dem være sig meget velkomne, og takkede dem for deres Lydighed og Velvillighed. Dette Giestebud blev saaledes holdet i det Hus udi 3 Dage, og var alle Ting kosteligt og mindeslig tillavet, saa at alle fik nok og bleve vel tracterede, siden holdt han Giestebud udi Kongens Gaard i den Sal næst ved Søen udi 8 Dage, med alle de Ypperste i Landet, Geistlige og Verdslige, og talede han og Kardinalen og Bisperne hver Dag sammen om Landets Nødtørft og Gavn. Clausens Snorro. 1633. S. 729-34.

Det er intet Under at denne Kardinal var Kongen temmelig hengiven, naar det er rigtigt, hvad Mathæus Paris beretter (loc. cit. p. 741) at han fik af Kongen til Paven i Foræring 15000 Mark Sterling og selv uskatterlige Gaver foruden 500 Mark, som han udpressede af den norske Kirke. Ellers skal Kong Hakon i Alt have givet Paven 30000 Mark Sølv, det er 3 Tønder Guld, for sin Kroning og Legitimation, og have drevet det igiennem i Rom ved sit Sendebud den Engellænder og Cistercienser Munk Laurentius siden Abbed i Kirkestede i Lindsey.

Imer

Imedens Wilhelm opholdt sig i Norge, udgav han i Bergen følgende Anordninger. Den 13 Augusti hans aabne Brev (Pontoppidan. Annal. I. 662) om at Kanikerne ved Domkirken skulde forflytte deres hemmelige Mag, som faldt Prædikerbrødrene besværlig i deres Kloster og Hauge, og indeholder det tilligemed, at disses Kloster var bleven meget udvidet. Den 15 Augusti om samme Sag til Kongen, og tilligemed at bemeldte hemmelige Mag var opført paa Kirkegaarden, hvilket var ganske uanstændigt, siden det var et indviet Sted. Den 16 Augusti et aabent Brev (Diplom. Magn. II. p. 28) at Patronat-Retten over Kirkerne tilkommer Bisperne, undtagen i 3 Kapeller, hvortil Kongen og hans Sønner, saa længe de levede, skulde kalde, men efter deres Død Bisperne af Stavanger; at hvad Sager der anlagdes mod Erkebispen, skulde forhandles for Paven, mod nogen Bisp for Erkebispen, og mod nogen anden geistlig Person eller i nogen geistlig Sag, endog med en Verdslig, for Stigtets Bisskop, hvorimod alle verdslige Sager saavel af verdslige som geistlige Personer skulde føres for Kongen eller hans Dommere; hvo herimod handlede, skulde være bandsat, som og, hvo der satte sig op mod Kongen eller Riget, eller forstyrrede dets Fred, ligeledes hvo der vilde forføre en Nonne til Utugt. Denne Anordning haves ogsaa paa Norsk, og er maaskee giort paa samme Tid; hos Torfæus findes denne Anordning noget anderledes. Histor. Norveg. IV. 252. Den 17 Augusti et aabent Brev (Diplom. Magn. II. p. 30. Johannæi Hist. eccles. Island. I. 257-61) hvorved han tillod Almuen i Nødstilfælde at forrette Markarbeide og Fiskerie om hellig Dagene, forbød at Bisperne ei maatte drage Kirkernes Indkomster til sig i Vacance, ei heller bemestre sig den fierde Del af Tienden, som især skulde anvendes til Kirkernes Bedste, end mindre maatte de

Erik Plogpenning: Aar 1247.

Erik Plogpenning. Aar 1247.

de tage Kirkens Eiendele til sig; dette Brev haves og paa Norsk (Diplom. Magn. II. p. 31) med Kongens Stadfæstelse, hvilket viser, at Oversættelsen er giort paa samme Tid. Wilhelm afskaffede og al Jernbyrd (Clausens Snorro p. 735) og sagde at det ei sømmede christne Mennesker saaledes at friste Gud, og formanede til at man skulde føre Vidner.

Den Krig, som da var mellem de Danske og Lybske, giorde at Kiøbmænd og Skippere led megen Røverie og Overvold ved de danske Kyster af begge Partier. I Grønsund blev især nogle norske Skibe røvede. Kongen lod derover ansatte nogle danske vendiske og tydske Skibe i Bergen, og deres Gods tage i Forvaring. Kiøbmændene tog deres Tilflugt til Kardinalen, og for hans Forbøn gav Kongen dem det igien; dog gav han tilligemed tilkiende, at han ei vilde lade det gaae ustraffet hort, at hans Undersaatter led saa uskyldig Rov og Overlast. Clausens Snorro S. 735. Torfæus l. cit. p. 251.

Opfødt i despotiske og hierarkiske Principer, var det intet Under, at Kardinalen kunde ei lide den islandske Fri-Stat (Snorro & Torfæus loc. cit.) og at han meente, at al Krig og Mord paa Island kom deraf, at Islanderne havde ingen Landsherre og Øvrighed, som han løierlig nok sagde, da de dog havde Bisper og Laugmænd. Den norske Konge gav dette lettelig Bifald, og sendte den nylig indviede Bisp Henrik i Holum og Thord Kakali, en Brodersøn af Snorro Sturlesøn, til Island, for at bringe Landet under sig, og bragte ogsaa Thord noget af Landet under Kongen. Nu drog Wilhelm fra Bergen (Clausens Snorro p. 736. Torfæus p. 253) og lod Kongen ham ledsage af sin Frænde Gunnar med 4 Skibe, og fulgte ham med sin hele Flode til Florevaag. Wilhelm reiste over Stavanger og Tønsberg til Oslo,

hvor

hvor han den 29 September udgav et Beskiermelses-Brev for Cistercienser-Klosteret paa Hovedøe. Siden holdt han et almindeligt Ting i Kongehelle og drog derpaa til Vester-Gotland. Om Høsten kom Kong Harald af Man og Sydersøerne, til Hakon, som havde ladet ham fordre til sig, og drog med ham til Vigen, hvor Kongen gav en Forordning, som haves paa Norsk (Diplom. Magn. II. 33) om at give rigtig Tiende, og om talte Penge af hvert Qvæg, hvoraf de tvende Dele skulde sendes til St. Olufs Kirke i Tronhiem, og den tredie Del til St. Halvards Kirke; at alle Misdædere skulde giøres fredløse og udslæger, saafremt de ei gik til Skrifte og giorde Bod. Saasom Kongen havde lovet at drage med Hær til det hellige Land, saa gav Paven ham Tilladelse at hæve den tredie Del af det geistlige Gods, som Mathæus Paris vil p. 741, men kun den 20 efter Bzovius (Annal. ann. 1247 No. IV.) og efter Spondanus (Annal. Eccles. I. 166), hvilket maaskee er det rigtigste. Ved denne Leilighed skriver Mathæus af Westmünster p. 340, at Hakon var en klog, forsigtig og vel studeret Herre. I Anledning af det Hakon havde ladet sig korse, tilskrev den franske Kong Ludvig ham, som vilde til det hellige Land, at de kunde følges ad, og at han vilde overlade ham Skibs-anførselen, som en erfaren og mægtig Søemand, og at den franske Hær skulde adlyde ham. Brevet herom bragte Mathæus Paris, som skriver dette, til Hakon, men denne svarede, at hans norske Folk og de Franske kunde ei komme overens sammen; hans vare heftige, let opbragte, og taalede ingen Fornærmelse, og de Franske vare stolte, hvorover de ei kunde skikke sig sammen, men hver maatte drage for sig. Mathæus skrev derpaa til Ludvig om et andet Brev, og denne lod derpaa afgaae et til alle sine Embedsmænd, hvorved han bad dem at tage vel imod

Erik Plogpenning. Aar 1247.

Kors Plog-penning. Aar 1247. Kong Hakon og hans Flode, som agtede sig til det hellige Land. Dette Brev bragte Mathæus atter til Hakon, der, som en fornuftig, beskeden og vel lærd Herre, blev meget glad herover og gav Mathæus anselig Skiænk. Mathæi Paris Historia. Londini 1641. pag. 741.

Da Henrik Raspo døde paa denne Tid, saa har det nok været den Gang, at Paven har tænkt paa at ophøie Hakon til den keiserlige Værdighed, hvorfor han og, som Mathæus skriver, lod ham krone, dog denne kloge og sindige Herre sagde efter sin Kroning aabenbar og ofte, at han vel vilde bekrige Kirkens, men derfor ei alle Pavens Fiender, og det bekræftede han ved en stor Eed for bemeldte Mathæus. — Islænderen Gizur drog i dette Aar til Rom, for at faae Aflad for det skammelige Mord han havde begaaet paa Snorro. Script. Rer. Dan. III. 97. —— Bisp Olaf drog nu til Grønland. S. R. D. ibid.

Udi Upsal stiftedes et Minoriter-Kloster. Script. Rer. Dan. V. 514. —— Den 12 November stadfæstede Kardinal Wilhelm i Linkøping en Afgift til den upsalske Provst Bero (Magn. a Celse Apparat. p. 69), som Erkebispen af Upsal ogsaa havde stadfæstet, og hvortil den svenske Hertug Ulf havde givet sit Samtykke; og den 15 December stadfæstede han i Skenige Tillægget af Indkomster, som Bispen i Linkiøping havde givet Kanik He**or; han gav ogsaa den 5 December i Skenige 40 Dages Aflad til dem som besøgte Kirken i Sigtun; og den 20 December fierde Delen af Tienden, som anvendtes ellers til alle Kirkers Vedligeholdelse, til Domkirken i Linkiøping dens Fuldførelse og Forskiønnelse. Magnus a Celse, l. cit. —— Ved Juletider befalede den svenske Kong Erik og svenske Hertug Birgher med Raad af Bisp Villem af Sabina, at alle Bønder, som boede i Nydinge Land, øster og vester,

ster, og i Finvede i de 3 Herreder Ysebo, Sunderbo og Vesbo, skulde aarligen give 1 Skieppe Korn godt Maal til Nydala Kloster. Hertil vare Vidner Bisp Colo, Kongens Kantzler, Herre Carl, Hertug Birgers Broder, Herre Carl hans Søn, Herre Holmger, Herre Magnus Bentsøn, og flere i Rigets Raad. Kong Magnus stadfæstede det siden 1353 Mandagen efter Bartholomæi Dag. Det er vel dateret 1248, men hører uden tvivl til 1247, da man da begyndte Aaret med Jul. Desuden blev Holmger dræbt 1248. Imidlertid er noget at indvende imod de tvende Carler, som rigtig nok vare Brødre og Søn af Birger Jarl af Bielbo, men som neppe endda vare i Live 1247, og at henføre Diplomet til et ældre Aar gaaer ei an, siden Bisp Wilhelm af Sabina nævnes deri. Nyt Förråd af Handlingar rörande nord. Historien. 1 Stücket. p. 29-31.

Erik Plogpenning. Aar 1247.

Saasom Simon Bisp af Sudereierne døde den 28 Februarii og blev begravet i St. Germani Kirke paa Øen Patrick, efterat han havde siddet i 18 Aar; saa blev Erkedegn Laurentius udvalgt i hans Sted af Kapitlet paa Øen Man. Han drog strax til Tronhiem for at forestille sig for Kong Harald og Erkebispen, der skulde vie ham; dog Harald vilde, formedelst nogle Breve han havde faaet fra Man imod ham, ei erkiende ham, førend han kom med ham tilbage til Man, og i hans Overværelse udvalgtes af alt Kleresiet og Folket. Script. R. D. III. 232. Pontop. Ann. I. 664. Johnstone Antiqvit. Celto-Norman. 35. — Af Klosterbrødrene i Furnes pleiede altid fra gammel Tid Bispen paa Man at vælges.

Den nye tydske Konge Henric Raspo blev saaret i Beleiringen for Cölln, og døde den 26 Julii paa sit Slot Wartberg (Rothe apud Menkenium. II. 1736) og blev begravet i Eisenach i St. Catharine Kirke paa St. Julianæ Dag. Paven sendte der-

Erik Plogpenning. Aar 1247.

paa Kardinal Petrus Capucius til Tydskland (Alb. Stad. p. 219), og som Oldoinus (i Vit. Pont. Rom.) vil, ogsaa til Danmark, hvorpaa jeg dog tvivler, hvilken efter Mathæus Paris var en af dem, som skulde ophidse Verden imod Keiser Friderich; thi Paven tænkte at undertrykke alle Konger, naar han først havde undertrykt Keiseren. Wilhelm, Greve af Holland, en modig og tapper Herre af omtrent 20 Aar, lod sig da i Nussia den 3 October udvælge til romersk Konge, som derpaa blev understyttet af Paven med Penge, og den 1 November kronet i Achen; hvor dog Kardinal Wilhelm neppe kan have været tilstede, som der staaer hos Baluzius. Miscellan. VII. 377. —— Paven søgte og ved ham at forhindre Keiser Friderichs forehavende Giftermaal med den brunsvigske Hertug Ottos Datter, som man seer af Pavens eget Brev til denne Kardinal af den 26 October. Gruberi Origin. Liv. p. 255. —— Erkebispen af Magdeborg arbeidede paa dette Giftermaal. Udi Italien blev Friderich ved at stride med de lombardiske Stæder, især Parma, og de flere Pavens Anhængere. Muratorii Gesch. von Italien VII. 571-78. —— Bernard Bisp af Paderborn døde, og havde til Eftermand Simon, en Broder af den stridbare Bernard af Lippe; hvis Broder Otto Provst i Bremen blev Bisp i Münster. Albert. Stad. pag. 220. —— Alle disse vare Danmarks Fiender. Theodoric Bisp i Zwerin døde, og havde Provst Wilhelm til Eftermand. Albert. Stad. l. cit. — Grev Herman af Orlamünde døde. Klosteret Colbas i Pomern afbrendte, som Stral og Erici Krønike (Script. R. D. I. 167. III. 311) vidne. — Casimir Hertug af Masovien døde. Imellem Svantopolk og Ridderne opkom ny Krig (Duisburg Chron. Prusſ. pag. 139-58) i hvilken den første fratog dem Christburg, faldt ind i Cujavien og forenede sig med Preusserne; derimod blev

han

han slaget af Ridderne hvilke opbrændte Oliva. Landemester Popó døde og Henrik af Vida kom i hans Sted. Dlugoss Hist. Polon. I. 708-9. —— Svantopolk befæstede Kastellet Swetze og angreb Elbing. I dette Aar beskikkede Kong Eric en Theodoric til Bisp i Winland, som et Diplom af denne Bisp fra 1261 beviser. Erik Plogpenning. Aar 1247.

Den Fred eller Stilstand, som var sluttet imellem Kong Eric og hans Broder Hertug Abel, varede ei længer end til Philippi Jacobi Dag den 1 Maji (Hvitfeldt Tom. I. pag. 216-18. Christiani Schlesw. Hoist. Gesch. II. 305-10). Hvo der først brød den, findes ikke optegnet. Vist er det, at de bleve Uvenner og at Kongen indtog Arreskov i Fyen, og alle Christophers og maaskee Knuds Gods og Slotte. Arreskov var iblant Abels Fædernegods. Det er nu en Herregaard og ligger i Salling Herred og Øster-Hæsinge Sogn. Script. Rer. Dan. I. 245. V. 570. —— For desbedre at kunde falde ind i det Slesvigske, saa havde Kongen formaaet Fyrsterne af Meklenborg og maaskee Grev Guncelin af Schverin til paa ny at falde ind i Holsten, hvor Hertug Abel og Grev Johan mødte dem, og slog dem vel tilbage, og da anlagde maaskee den sidste det faste Slot i Oldeslo, hvoraf allerede i Cranzii Tid (Crantzii Vandalia lib. VII. cap. 25) intet Spor var tilbage, men herved fik Kongen fri Hænder at gaae ind i det Slesvigske, hvor hans Broder Christopher vel gik ham imøde med et stort Tal Folk, men blev slaget og fanget. Om Hertug Knud da og er bleven fanget, skal jeg ikke sige (Script. Rer. Dan. V. 498), vist er det, at den næstvedske Krønike (ibid. I. 370) som slutter med 1300, lader dem begge fanges i dette Aar, men herved maa betænkes, at de ei tale om Knuds forrige Fængsel ved Aar 1248.

Erik Plog-penning. Aar 1248. 1247. I dette Indfald blev Flensborg brændt og mange Bondebyer og det gandske Hertugdom næsten gandske lagt øde. Saasom nu Kongen krigede med sin ene Broder, og holdt den anden og maaskee den tredie med i Fængsel, saa hørte han herover meget ilde, og begyndte Adelen at sætte sig op mod ham. Herover besluttede han at forlige sig med Christopher, saafremt han vilde forskrive sig til ham og opholde sig ved hans Hof; han lovede at forskaffe ham Margrete til ægte, en Datter af Sambor eller Zambir, en pomersk Hertug, som residerede i Lydesowe i Bagpomern; han var Broder til den mægtige pomerske Hertug Svantopolk, som residerede i Danzig, og hvilken i den Krønike, der slutter med Christopher 1 (S. R. Dan. I. 25) kaldes Pomernes Konge. Disse tvende Brødre vare da Uvenner, og Sambor fordrevet af sin Broder, som Svantopolks Diplomer hos Dreger af 19 Junii og af November Maaned (Cod. Dipl. I. 269-70) bevise. Da nu Svantopolks Datter, Inger eller Margrete, thi hendes Navn er uvist, var uden Tvivl gift med Hertug Knud, eftersom han kaldte sin Søn Svantopolk, hvorvel hun kun var hans anden Kone, da hans første hed Hedevig af Brandenborg, saa har vel Eric havt til Hensigt med dette Giftermaal at forlige Svantopolk og Sambor og at trække ogsaa Knud paa sin Side, og derved at bestyrke sit Parti. Rimeligen har Margretes Moder været fra Meklenborg, som Langebek anmærker i en utrykt Seddel, efterdi hun havde eiet Gods i Meklenborg, og i Diplomer af 1270 og 1272 kalder Valdemar en Søn af Henric Burevin 3 sin patruum, (hvilket vel egentligen paa godt Latin betyder en Farbroder, men i Middelalderen i Almindelighed en beslægtet) og sin Frænde, consangvineum; maaskee hendes Moder har været en Datter af Henrik Burvin 1, og Søster til Burvin 2; men at hun

selv skulde have været Søster til Burvin 3dies Gemahlinde efter Baameisters Meening (apud Westphal. III. 993) kan ingenlunde være, da denne var uden Tvivl den danske Kong Erics Datter. Franks Meklenburg lib. V. pag. 66. —— Foruden dette lovede Erik sin Broder Christopher at ville give ham Pomern. Saa skriver Hvitfeld pag. 216, men uden Tvivl en Feil i Stedet for Femern (Messenii Scondia Tomus II. pag. 35); thi i Pomern eiede de Danske intet uden Rygen som et Lehn, da det ellers havde sin egen Fyrste. Christopher tog imod Tilbudet og blev sin Broders Mand og Tiener; derpaa overfaldt de begge Holstenerne som havde samlet sig i Wapenfeldt, maaskee Wewelsfleth Sogn i Wilster Marsk, og lode det nedbryde, hvilket viser, at det har været en Fæstning. De fangede mange Fornemme af Adel og lod dem føre til Danmark og maatte de siden løse sig ud for Penge. Men nu fik Kongen at vide, at den lybske Flode meget stærk og vel bemandet var i Søen (Beckers Gesch. von Lübek I. 204), plyndrede de danske Kyster og havde indtaget og opbrændt Kiøbenhavn med Kirkerne i Stiftet, og Landsbyerne, samt Huse og Bygninger, og bortført Helgenes Levninger, Bøger, Priviligier og Altarprydelser, som der siges i en Pavebulla af Aar 1250, samt nedbrudt Slottet, Absalon havde ladet bygge. Crantzii Dania lib. VII. cap. 21. Alexander af Soltvedel anførte deres Flode; han overfaldt og indtog ogsaa Stralsund paa dette Tog, venteligen fordi den tilhørte den rygiske Fyrste Jaromar, som stod under Danmark, vel og maaskee af Avind, fordi denne Byes Handel begyndte at blomstre. Willebrands Hans. Chron. II. 6. —— Saasom den kun var af Træe, saa brændte de den letteligen op, dræbte mange af Borgerne og førte mange fangne til Lybek. Becker l. cit. — Men Stralsunderne byggede ved Hielp af Hollænderne og Brabanterne deres

Erik Plogpenning. Aar 1248.

Huse

Erik Plogpenning. Aar 1248. Huse op igien af Steen. Saasnart Erik fik Tidende om alt dette, vendte han hasteligen tilbage, overfaldt de Lybske i Øresund og fratog dem 4 Skibe med meget Bytte, som de havde taget fra hans Undersaatter; imidlertid vendte dog de øvrige hiem med stort Bytte. Nu seilede han med sin Hær til Femern, indtog den, forjagede Holstenerne, og overgav Landet til sin Broder Christopher samt giorde hans Bryllup med Margaretha Sambiria, som af sin sortagtige Farve kaldtes den sorte Grete, og Sprenghest, fordi hun red sin Hest saa vel som nogen Mandsperson. Script. R. D. I. 25. II. 634. Hvitfeld 235. —— Petrus Olai vil (Script. R. D. I. 123) at Lybekkerne indtog Kiøbenhavn, imedens Erik var paa Femern, men Hvitfeld, hvis Myndighed er nok saa god, fortæller det i ovenanførte Orden. Til 1249 henføres Kiøbenhavns Ødelæggelse og Brand af Kroniken, som slutter med 1300, den med 1263, og den siellandske Krønike (Script. R. D. I. 370. II. 168. 630), men ligesaa gode og gamle, nemlig Stral (ibid. III. 311) den som slutter med 1325 (ibid. IV. 283), Erici Krønike (ibid. I. 168), den af Wisbye (ibid. 254) til dette; hvilket og kommer meer og bedre overens med Tingenes Følge. Endskiønt jeg maa tilstaae at Kirchberg henfører det (ap. Westphal. IV. 770) ogsaa til 1249. Ved denne Leilighed kalder Gheysmer (Script. Rer. Dan. II. 387) Kiøbenhavn kun villa. Paa denne Tid havde Kongen en Høvedsmand paa Slottet Rendsborg, hvilket vigtige Sted Kongen havde forbeholdt sig som Neglen til Holsten, hed Henrik Emelthorp, maaskee saa kaldet efter sit Gods, eller og Meldorp som Crantzius vil, og hvilket Bolten giver Bifald (Ditmars. Gesch. II. 334) og slutter deraf, at han er født i Meldorp i Ditmarsken, dog Gram viser (Notæ in Meursium col. 407) at det første Navn er rigtigere, hvortil kommer at Kirchberg l. cit.

kalder

kalder ham Emelendorf. Denne Mand var en duelig Kriger og fik Befaling at see til at overrumple Byen Slesvig. For desbedre at udrette dette, stillede Kongen sig an at ville paa andre Steder falde ind i Hertugdømmet for derved at forvilde Abel og drage hans Opmærksomhed fra Byen. Dette lykkedes; Emelthorp drog om Natten med et Tal Folk fra Rendsborg, kom samme Nat aforvarendes over Graven ind i Slesvig, førend Borgerne kunde gribe til Værge. Byen blev røvet og et stort Bytte taget. Abels Datter maatte skiule sig i gemeen Dragt og forstikke sig her og der, indtil hun omsider undkom. Bisp Eskil, som aldrig havde villet sværge Kongen og havde ladet sig indvie af den bremiske Erkebisp, blev forjaget (Script. Rer. Dan. VII. 167), og lagde Kongen alt hans Gods under sig, ligesom han alt forhen havde opbrændt mange af hans Landsbyer. Da siden Freden blev sluttet, gav Abel ham til Erstatning (Cypræi Annal. Episcop. Slesv. pag. 255) endel Gods i Jarnvithe. Saasom de Kongelige fore nu ilde frem, saa underkastede sig endel af Frygt, men flere bleve derimod Abel hengivne, ligesom og Bispen fremdeles holdt stivt ved ham, og forblev i Landsflygtighed. Eftersom nu Eric forblev i Hertugdømmet og regierede der som han vilde, saa kaldte Abel den bremiske Erkebisp, de holstenske Grever, Lybekkerne, Bisp Simon af Paderborn og flere tydske Fyrster til Hielp og forjog med dem Kongen fra det Slesvigske, drog derpaa ind i Jylland, og brændte allevegne, hvor han foer frem i det Haderslebiske, som herefter at dømme maa da ei have hørt til Hertugdømmet. Den bremiske Erkebisp var selv med. Dog droge de Tydske snart tilbage med meget Bytte, saasom Kongen drog mod dem med en stor Hær fra Derne og fra Skaane. Paa denne Tid begyndte Abel at bygge

Erik Plogpenning. Aar 1248.

Erik Plogpenning. Aar 1248.

Slottet Kolding til en Værn og Grændse-Fæstning, saasom han var i Besiddelse af Byen, hvilken Kongen havde sat ham i Pant.

Mange tydske Fyrster, især den saxiske Hertug Albert, som var Kongens og Grev Johans Svigerfader, Hertug Otto af Brunsvig Kongens Fætter, Marggrev Johan af Brandenborg, gift med Kongens Søster Sophia, besluttede nu alvorligen at forlige de tvende Herrer sammen (Messenii Scondia II. 35), og sendte til den Ende adskillige Gange Gesandtere til dem, men Kongen vilde ei vige fra sin Mening om Lehnstagelsen og andet. Endelig drog Marggrevinde Sophia af Brandenborg, begges Søster, endskiønt høifrugtsommelig, tilligemed nogle Gesandtere, selv til Danmark for at forlige dem og bevæge dem dertil ved sin Bøn, gode Raad og Formaning. Men i Flensborg kom hun i Barselseng og døde den 3 eller 2 November tilligemed Barnet, og blev begravet der i Graabrødre-Kirke i et lidet til den Ende bygt Kapel; men som samme Kloster blev nedbrudt i Friderici 2. Tid Aar 1579, saa lod Kongen begges Lig begrave i St. Nicolai Kirke i Choret lige for Alteret, hvor en Ligsten blev lagt over hende med denne Gravskrift giort af Statholder Henrik Rantzow: *Anno MCCXLVII obiit Domina Sophia Marchionissa de Brandenborch, filia quondam Regis Waldemari Secundi, hic sepulta cum prole sua nova edita.* Danske Atlas VII. 369. Marmora Dan. II. 38. Synderligt er det, at man ved Opgravningen fandt en Vox-Krone paa hendes Hoved, og underligt er det og at Rantzow har ladet sætte 1247 istedet for 1248. Hun var rimeligen fød 1217, da hun uden Tvivl har været en Datter af Berengaria, og naar saa er, kan hun ei være bleven gift mellem 1217 og 1230, som Buchholtz vil (Brandenburg. Gesch. II. 180, 81), men i det tidligste 1232. Sophiæ Børn vare Marggrev Johan 2, Marggrev

Otto

Otto 4. cum telo ɔ: med Pilen, Marggrev Conrad, og Eric, som blev Erkebisp i Magdeburg. Den, hun døde med, hed uden Tvivl Albert. Helena var hendes Datter, som fik Marggrev Theodoric af Meissen. Buchholz mener (loc. cit. p. 183) at hun og var Moder til Mechtild, som fik den pomerske Hertug Bogislav 4, med hvis Søster Hedevig Marggrev Johan 1. giftede sig efter 1252, hvorimod Pulkava vil (Dobner III. p. 220), at han ægtede Jutta, en Datter af den saxiske Hertug Albert, som vel neppe er rigtigt. Carstens har viist (Kiøbenh. Vidensk. Selsk. Skrifter VI. 181) at denne Mechtild har aldrig været en og den samme med den Mechtild, som var gift med Bogislai Fader Barnim og først døde 1315, og var den brandenborgske Marggreves Morits 3dies Datter. Erik Plagpenning. Aar 1248.

Imidlertid da Undersaatterne vare kede af denne grumme Krig, hvis bedrøvelige Virkninger de alt forvel følte, saa dreve de med slig Iver paa Freden (Cypræi Annal. Epis. Slesvic. p. 256) at den endeligen blev sluttet i Overværelse af Erkebisp Uffo og de flere Bisper og Rigets Raad, som Hvitfeld skriver p. 218, paa Vilkaar, at Abel skulde tage Sønder-Jylland til Lehn af Kongen, ligeledes Knud ogsaa Blegind, Christopher gauske vist ogsaa sine Lande; Skaden skulde ophæves paa begge Sider; Greverne af Holsten og Lybekkerne vare indbegrebne med i Freden; Alle igien faae, hvad dem var frataget. Kongen og Abel tilsvore hinanden et stadigt Venskab og Broderskab under høi Forpligtelse med stærke Eder; Breve bleve herom udstædte, og paa hver Side sat 20 Riddere og gode Mænd til Pant, paa Vilkaar, at de havde Lov at drage fra den, som brød Freden og at holde med den anden. Abel maatte da og, som den siellandske Krønike (apud Langebek Tom. II. pag. 634) vidner, overgive Gods og Liv i Kongens

Erik Plog-penning. Aar 1248. Hænder, det er give sig paa Naade og Unaade. Erkebisp Gerhard og Grev Johan vare ei ret fornøiede hermed, og maatte vende tilbage, uden at naae deres Hensigt.

Efter Albert af Stade pag. 226 b. lader det, at denne Fred først er bleven sluttet 1249, men da vist først i Aaret, saa er den venteligen sluttet sidst i 1248. Besynderligt er det, at de fleste af disse Omstændigheder findes allene hos Hvitfeld, som fra denne Konges Tid af bliver især vigtig, da de Kröniker og Documenter, hvoraf han har taget sit, ligge for en stor Del endnu skiulte, eller ere forkomne.

Efter Erici Krönike, Hamsfort, og Stral (Script. Rer. Dan. I. 168. 289. III. 311) døde Oluf Mundskiænk i dette Aar. Dæyenard Borger, "villanus," i Helsingborg døde den 27 Maji, thi han blev Himmelfarts Aften dræbt i Halstad; han gav til Kanikerne i Lund, som holdt Messe og Vigilier over ham, de 2 Dele af 5 Skilling annona i hans Gaard i Norhvitinge og af 1 Mark Penge i hans Gaard i Kakathorp i Færingtoft Sogn; Kanikernes Vicarier og de Fattige skulde have til lige Deling den tredie Del, og deriblant de, som ringede med Klokkerne, 1 Øre Penge. Langebek Script. Rer. Dan. III. 521.

Den 15 Maji stadfæstede Kongen i Vordingborg (Diplom. Magn. I. 306) Byen Revals Privilegier givne af Kong Valdemar, og samme Rettigheder, som Lybek havde, og da dens Borgere altid havde været toldfri, saa stadfæstede han det ogsaa. Saarede nogen en anden i Byen, saa skulde derfor gives Bod efter Kiendelse af Raadmændene og Kongens Mænd.

Den 2 April tilskrev Paven fra Lyon (Diplom. Magn. I. 159) Bisp Eskil af Slesvig angaaende at skaffe den fordrevne Bisp Nicolaus af Roskilde Frugten og Indkomsterne af det ham

fra-

fratagne Gods, som Minoriter-Munken Simon af Alvernia, sendt af Paven, havde tildømt ham, og tilkiendt de Kaniker i Roskilde Nicolaus Præst og Magister Peder, at overgive det til Erkebispen af Lund, som dertil var befuldmægtiget af den roskildske Bisp, og det under Bandsstraf for dem, og alle dem som handlede herimod, dog saa at Simon skulde ei forfare imod Pavens kiære Søn Kongen af Danmark, eller hans eget eiende Land (Domainer), dog derpaa havde disse tvende, nemlig Petrus, som kaldtes Kanzler, og Johannes Erkebisp, som udgav sig for Kongens Procurator, appelleret herimod, hvorover Bisp Nicolaus havde paa ny maattet tage sin Tilflugt til Paven. Da denne Bulla haves paa Membran i det kongelige Archiv, og der tydeligen staaer Joanne Archiepiscopo, saa veed jeg ikke, hvad man skal giøre af denne Erkebisp, thi ingen var af det Navn i gandske Norden paa den Tid; ei heller veed man, at Kongen havde sat en anden ind i Uffo's Sted, og det kunde han ei heller giøre; ei heller kunde Paven urigtigen have skrevet Johannes istedet for Uffo, eftersom Johannes var Kongens Procurator og Uffo derimod Bisp Nicolai; og til at mistænke den, har man ingen anden Grund end denne. Den 11 April tilskrev Paven atter (Diplom. Magn. l. cit. p. 161) Bisp Eskil, at han skulde forandre i Nicolai Bye og Stigt alt hvad som til hans Skade var foretaget i hans Fraværelse. Erik Plogpenning. Aar 1248.

Den 27 Julii gav Kardinal Wilhelm fra Lund Aflad (Brings Handlingar III. 200) til Velgiørerne af de Spedalskes Hospital i Lund, for at opmuntre dem til at giøre godt imod det, da det var fattigt. Den 7 October stadfæstede Paven ved sin Bulla fra Lyon (Script. Rer. Dan. IV. 564. Diplom. Magn. I. 162) Sorøe Kloster alle dets Friheder og Eiendele, som opregnes og

der-

Erik Plogpenning. Aar 1248.

deriblant Nesby. Den 18 November skiødede Jon (Diplom: Magn. I. 166), en Søn af Jon, og Sønnesøn af Ræymoth (denne Jon Reymoth Søn, som maa have levet under Valdemar 2, er neppe den Jon Rimordsøn, som omtales i Kiempeviserne p. 361, thi han har vel snarere levet under Eric Menved omtrent ved 1289, thi da levede en Benedict Rimordsøn hvis Broder den Jon vel har været; rimeligen har Slægtlinien været saaledes: Rimmord under Knud 6, Jon under Valdemar 2, Jon under Erik Plogpenning, Rimmord under Eric Glipping, og Jon og Benedict under Eric Menved) 19 Øre og 1 Skilling Jord i Vitherløselille til Esrom Kloster, som han havde faaet i Arv efter sin Moder Cæcilia, for 1 Mark og 2 Skilling Jord i Langeruth, 1 Mark i Horæthorp og 1 Gaard i Copmannæhaven i St. Mariæ Sogn, og det efter Raad af sin Morbroder Herre Peter Ebbo's Søn, og frasagde han sig og Arvinger alle Udflugter og al Hielp af canonisk og borgerlig Lov samt af de Vedtægter, der i Danmark giældte for Lov. Hans eget Segl, Kong Eriks, Peter Ebbo's Søns og Marskalk Haralds bleve hængte for. Først blev dette skiødet i Esrom Kloster i Overværelse af Absalon Prior og Kieldermester i Esrom, siden anden Gang i Slangerup paa Thrygge (som ellers kaldes Jorlunds, og mindes jeg ikke, at Trygge Herred ellers forekommer, men maaskee det og kan være forskrevet i den esromske Copiebog) Herredsting, og endelig tredie Gang i Ringsted paa Landstinget. Johannes var da Abbed i Esrom.

Den 24 Junii gav Sven Gødesøn ved sit Brev i Helsinghe (Script. Rer. Dan. VI. 157), sin Gaard i Trutstorp med Tilbehør til Klosteret Ebelholt, og den 23 October gav Esbern Ogesøn ved sit Brev i Ebelholt (Script. Rer. Dan. l. cit.), ligeledes

ledes til samme Kloster sin Gaard, "curia," i Herstedvestre, med Tilbehør, og en mansio (maaskee det samme som en Avlsgaard eller snarere Boel, Bolig) med Enge, Agre og en Grund, "fundus," i Brøndbyøstre for sin Siels Bedste, og sine Forfædres Befrielse af Skiærsild, hvorimod Munkene skulde aarligen efter hans Død holde Messer og Vigilier. Bisp Eskil af Slesvig stadfæstede (S. R. D. VIII. 208) i sit Sæde 4 Aar Bispetienden af Bulthorp Sogn til Lygum Kloster, som Bisp Waldemar havde skiænket did, og hans Eftermænd, Nicolaus den danske Konges Kanzler, Toke, og Johannes bekræftet; og stadfæstede han Gaver baade af Korn- og Qvæg-Tiende. Hertug Abel hang sit Segl for, saa og Bispen og Slesviger Kapitel. I Junii Maaned bekræftede (S. R. D. ibid. p. 247) Riber Kapitel Skiødet, som Swolm Skenesøn havde givet Broder Thorchill i Lygum paa 6 Ekar i Hemmingsbroth Enge, der grændsede op til de Enge, Lygum Kloster før eiede. Erik Plogpenning. Aar 1248.

Den 2 Januarii gav Hertug Albert af Saxen Kiøbmændene, som drog fra Soltwedel til Hamborg og ligeledes til Lybek, frit Leide, og fastsatte, hvad der paa Landeveiene skulde gives i Told af hver Vare: Lentz Brandenb. Urkunden. I. 45. —— De holstenske Grever Johan og Gerhard have blant andre underskrevet det, saa og Luder de Bluchere (Blücher); her kaldes et Skippund udtrykkelig en Talent. Den 28 Februarii solgte (Westphal. Monum. II. col. 40) de holstenske Grever Johan og Gerhard ved Mægling af deres Fader Adolf til Reiner Provst i Neumünster og Klosteret nogle Tiender for 140 Mark Penge, som deres Farfader Grev Adolf havde pantsat det for 60 Mark Sølv. — Ved samme Tid omtrent har vel og Grev Johan af Holsten og Stormarn givet det ved sit Brev (Westphal. loc. cit. col. 41) i Neumünster selv, at dets Hus i Damsleta skulde være fri for at

stille

Erik Plogpenning. Aar 1248. stille Arbeidsheste "Somarius," anderledes end efter sin Orden, og dets Bønder i Mor fri for Herpant (venteligen Udpantning for de ei fulgte Hæren). Den 13 December solgte (Lindenbrog Script. pag. 174) Gerhard af Stotle udi Slottet Haghen Advocatiet af Bramstede til Erkebisp Gerhard i Bremen, af hvilken han havde det til Lehn. Den 12 Augusti gav Grev Johan 20 "Jugera" (Hufen) Klosteret Reinefeld tilhørende fri for Leding og den Skat kaldet Grevenschat. Den 28 December giorde Elven stor Skade paa begge Sider ved Vandflod.

Den 19 Martii skiænkede den rygiske Første Germar (Jaromar) ved sit Brev i Tribuses (Schröders Papist. Meklenburg. I. 631-32) Landsbyen Ersen til den zwerinske Bisp Wilhelm, som derpaa den 16 Maji aflagde Eed til den bremiske Erkebisp Gerhard. Johannes Herre af Meklenborg stadfæstede Salget af Bekerwitz ved Herre Burchard Wulff for 600 Mark til Abbed Sifrid og Klosteret af Reinfeld. Schröder l. cit. 632-33. — Den rygiske Herre Barnuta, Jaromar 1. Søn og Wizlafs Broder, døde af Pest med sine 2 Sønner Johan og Jarislaw, men Dubslaf overlevede ham. Barnuta skrev sig af Cristow, og var gift med Slaomir fød Grevinde af Gutzkow. Schwartz Pomm. Lehnhistorie p. 190-91.

Den 3 Junii stadfæstede Kardinal Wilhelm i Wisby et Brev han forhen havde givet der, angaaende St. Jacobi Kirke i Wisby, som i Besynderlighed tilhørte Bispen af Linkøping (jeg læser Lincopensis istedet for Livonensis) og var hans meste verdslige Eiendom, og gav ham Frihed til, at han der maatte i Skolen undervise hvilke Drengeborn han vilde og meddele Alterens Sakramente til hvilke Fremmede han selv vilde, samt lade dem begrave der. Besynderligt er det, at liflandske Bisper Johann af

Riga,

Riga, H. af Ösel og B. af Dorpt bevidnede siden den 1 Maji 1287, at have seet dette Brev. Den 18 Augusti solgte Johan Abbed af Dunemende ved sit Brev i Lybek til Neumünster Kloster en "mansus" i Landsbyen (villa) Querenstede for 6 Mark Penge. Den 3 October afstod i Pløn N. forhen Abbed i Dargun og da Vice-Legat for Albert Erkebisp i Lifland, pavelig Legat i Estland, Preussen og Rusland, den halve Del af Riget Plesakewe, som dets Konge Ghereslaw havde skiænket til Kirken i Dorpt, til de tydske Riddere med det dorptiske Kapitels Samtykke, og det i Navn af Erkebisp Albert. Det er underskrevet af det dorptiske Kapitel og af de tydske Riddere. Bisp B. af Dorpt stadfæstede det siden Søndagen efter den 2 Februari eller Mariæ Renselses Fest 1249, fordi de tydske Riddere havde taget Stigtet i Forsvar imod Russernes Tyrannie. Erik Plogpenning. Aar 1248.

Den 5 October tilskrev Paven Bispen af Ösel (Baluzii Miscellan. VII, 504) at da han havde berettet, hvorledes Christne fra Lifland tilførte Hedningerne Vaaben, Jern, Træe, Heste og Fødevare uden at agte Bandsættelse, saa giver han herved Tilladelse, at enhver maa tage saadant fra dem og beholde det. Paa Klage af den lundiske Erkebisp tilskrev Paven ham den 24 November (Baluzius l. cit. pag. 433) at Citationer af den preussiske (og liflandske) Erkebisp ei skulde skade hans Metropolitan-Ret, som han sagde sig at have til Bispedømmet i Reval, Winland og flere estniske Stigter.

Paa denne Tid vare der Adskillige i Sverrige, som raadede dets Konge til at hævne paa den norske Kong Hakon den Brand, han havde forøvet i Vermeland, men Hertug Ulf Karlson, som meest stod for Regieringen, raadede herimod, thi han var en god Ven af Kong Hakon, og blev det da afgiort om Vinteren ved et

Erik Plogpenning. Aar 1248. svensk Sendebud i Oslo, at begge Kongerne skulde Sommeren efter mødes i Kongehelle. Clausens Snorro pag. 737. Torfæi Hist. Norv. IV. 254-55. —— Nu drog Hakon til Bergen, hvor Jon Dungaldsøn en Brodersøn af den manske Kong Harald, og Dugald Rudar-Søn, og maaskee Sønnesøn af den yngre Sumerlid, som var en Dattersøn af Olav Konge paa Man der døde 1142, kom til ham og forlangte den nordre Del af Suderøerne. Torfæi Orcades p. 164. —— Den 10 Junii brændte fast hele Bergen af. Slottet, endskiønt det var bygget af store Kampestene (molares), Bispens Gaarde, alle store Vaaninger, Kapellet, Brudehusene (thalami) og 11 Sognekirker lagdes i Aske; allene Kongens Gaard og 4 Klostere bleve staaende. Heden var stærk, og alting tørt. Det Skib, som havde bragt Mathæus Paris over til Norge, og hvilken til sin Lykke holdt da Messe i en Kirke ved Stranden, blev Dagen efter truffen af Lynild, een Mand dræbt og alle paa det saarede. Samme Torden slog ind i det Hus hvor Kongens Søn Magnus var. Kongen vovede sig meget yderligen for at giøre Anstalt til Ildens Slukning, som og endelig skeede ved at bære store Kiedler fulde af Vand fra de flere end 200 Skibe, som laae i Havnen, thi paa de Tider havde man endda ikke Sprøiter. Danske Snorro loc. cit. p. 738. Torfæus loc. cit. 255-56. —— Faa Dage efter havde Cæcilia Kongens Datter Bryllup med Harald Kongen af Man, hvilken Kongen havde besluttet at ære og ophøie fremfor alle hans Formænd paa Man; han erklærede og Jon for Konge over de nordlige Suderøer. Jon blev tilbage i Bergen og Dugald forblev hos Kongen Vinteren over, men Kong Harald og hans Dronning samt Bisp Laurentius og mange Adelsmænd seilede ved Mikkelsdagstider fra Bergen paa et stort Skib, men han satte til med Mand og alt ved

Rad-

Radland eller og ved Dynrauft, sønden for Hetland. Danske Snorro pag. 738-39. Script. Rer. Dan. III. 233. Torfæus loc. cit. 256. Johnstone Antiqvitat. Celto-Norman. pag. 36. Erik Plogpenning. Aar 1242.

Af Samlingen i Kongehelle blev intet, saasom Hakon kom for seent, og de Svenske vare imedens dragne bort.

Bisp Thorkil af Oslo døde efter Torfæus l. cit. p. 257 og Snorro p. 740, hvorimod de islandske Annaler (Script. Rer. Dan. III. 97) henføre det til næstforegaaende Aar, og kom Hakon Skolemester i hans Sted. Hiervard eller Hervo blev Bisp paa Orkenøerne. Erkebispen lod om Sommeren lægge Grundvold til den vestre Del af Christ-Kirke i Tronhiem, som blev det prægtigste af den og hvilket nu staaer uden Tag, og kaldes den gamle Kirke, endskiønt det er det nyeste af den hele Bygning.

Holmekloster eller Munkholmen ved Tronhiem var da geraadet i stor Armod (Torfæus l. cit. p. 258. Script. Rer. Dan. IV. p. 415), Conventet adspredt, Godset bortsolgt og afhændet ved Abbedens og Sakristanens Bedrageri, som dertil betiente sig af Sigillet, og endeligen tog begge Flugten. Prioren blev tilbage og forestod Klosteret. Erkebispen tog da dets øvrige Gods til sig, beskyldende Munkene for at de havde brudt deres Orden og St. Benedicti Regel, men Munkene skiød sig ind under Paven og Prioren reiste selv til Rom. Den flygtige Abbed døde imens i St. Albani Kloster paa Sellee i Norge. Prioren drog da med Brev fra Kongen til Mathæus Paris den berømte engelske Historieskriver, Munk i St. Albans udi England, ved hvis Hielp de kom i Rigtighed med deres Gield. Da Kardinal Wilhelm kom til Norge, beklagede de sig for ham i Henseende til Erkebispen, og at de vare uvidende om deres Regel. Efter hans Raad drog de atter til Rom, og forestillede Paven (Matth. Paris. editio Londin.

Erik Plog-penning. Aar 1248.

Londin. 1640. pag. 756) at der intet Sted i Verden vare saa ordentlige Benedictiner som i England, og intet regelbundnere Hus end i St. Albans, hvorfor de udbad sig Munken Mathæus til Reformator og Underviser, allerhelst han stod i nøie Venskab og Omgang med deres Konge, hvorpaa Paven gav dem et Brev med til Abbeden i St. Albans, hvori han befalede ham at lade Broder Mathæus følge med dem. Mathæus kom da atter til Norge (Script. Rer. Dan. IV. 415) og ved ham blev Klosteret sat paa Fode, og ved denne Leilighed var det nok, at Kong Hakon forærede ham de Guld-Fryndser og Galuner (auri-f. gium), som han siden gav til St. Albans Kirke i England.

Paa Norsk haves en Pavebulla (Diplom. Magn. II. 34) given Marie Messe Aften, hvorved uden Tvivl sigtes til den 7 September, eftersom Mariæ Fødselsdag der indfalder den 8 September, kaldes der Mariæ Messe fremfor alle de andre Mariæ Dage. I den stadfæster Paven Wilhelms Anordning om Arbeide tilladt paa hellig Dagene i uomgiængelig Nødvendighed. Mathæus siger (Matthæi Paris Hist. p. 753. Pontopp. Annal I. 664), at de 3 fornemste Kiøbstæder i Norge brændte af; han nævner selv Bergen, efter de islandske Annaler var Tønsberg den anden, og maaskee Oslo den tredie, thi havde det været Tronhiem, saa var det vel bleven optegnet. Den berømte Skald Olaf Thordar Søn, som kaldtes Hvitaskald, en Brodersøn af Snorro Sturleson, blev Laugmand paa Island. Script. Rer. Dan. III. 97.

Udi Skeninge i Sverrig holdtes en Rigsdag og Concilium, hvor Kardinal Wilhelm udgav Anordninger, hvori Præsternes Giftermaal erklæredes for ulovlige og deres Børn at forlise al Arv efter deres Fædre. I det siger Kardinalen (Lagerbrings Svenske Hist. II. 346. 355-59) at han fandt det hele Rige i indbyrdes Oprør

rør og opfyldt med Mord og Brand, da der var Krig mellem Kongen og nogle Adelsmænd, og ligesaa slet i sin geistlige Forfatning, da fast alle Præster vare Præstesønner, som toge alt rørende Gods efter deres Fædre. Han siger og at Hertugen (Ulf) regierede næsten det gandske Rige. Den 25 Maji stadfæstede Wilhelm i Wisbye (Magni a Celse Apparat. p. 72) Gaven, som Bisp Laurentius i Linköping havde skiænket til Solberg Nonnekloster i Wisbye af Indkomsterne af St. Olavs Alter i Akergarn. Erik Plogpenning. Aar 1248.

Kort efterat de Svenske havde forladt Kongehelle, døde Hertug Ulf, som de islandske Annaler (Scripr. Rer. Dan. III. 97) tillægge Tilnavn af Fasi ɔ: den Frygtsomme. Kongen giorde derpaa sin Svoger Birger til Jarl, en Søn af Magnus Månesköld. Kongen og Birger lod kort efter dræbe Herre Holmgeir Folkung, en Søn af Kong Knud den lange, som havde været i Slægt med Hertug Ulf, og de forviste Philippus hans yppersie Raad, som var gift med Holmgeirs Moder Helena, den svenske Kong Erics Søster og Knud den langes Enke, og Datter af den svenske Kong Knud, som døde 1199, og selv var en Dattersøn af den Grev Philip, som blev slaget af Baglerne ved Oslo Aar 1200, og var en Søn af Birger Jarl Brosle. Holmgeir blev halshugget, begravet i Skov-Kloster, og næsten anseet for en Helgen. De Uroligheder, som disse mægtige Folkunger opvakte, giorde vel deres Straf nødvendig, imidlertid er det mærkeligt, at Birger Jarl var selv en Folkung.

Fra Kongehelle sendte den norske Kong Hakon til Birger Jarl, forlangte hans Datter Rikiza til sin Søn den unge Kong Hakon, og giorde sig ham derved tilgedan. I Julen gav Kongen og Birger med Wilhelms Samtykke (Magni a Celse Apparat. 72. Nyt Förråd af Handlingar. I. 33-34) noget af Tienden i

Niu-

Erik Plog-penning. Aar 1248.

Minding og Finweb til Nydala Kloster, men da ellers intet senere Brev findes af Wilhelm givet i Sverrige, end et i Wisby af 5 Junii, og han derpaa reiste bort, saa kan det ei være givet i Julen, med mindre at deri sigtes til et ældre Samtykke af ham. Imidlertid døde Wilhelm dog ikke i dette Aar, som de islandske Annaler (Script. R. D. III. 97) ville, men først 1251. Mærkeligt er det, at den norske Kong Hakon aldrig giorde Toget til det hellige Land; hvorfor Spondanus mener (Annal. Tom. I. pag. 166), at han enten er bleven forhindret, eller og kun paa Skremt har foregivet det, for at bevæge Paven til sin Kroning.

Keiseren fortsatte Krigen med Paven og hans Anhængere i Italien (Muratori Gesch. von Italien VII 579-82), men ei med megen Lykke. I Tydskland giorde og den ny Kong Wilhelm megen Fremgang, og bestyrkede sig ved at forlove sig med Elisabeth en Datter af den brunsvigske Hertug Otto, hvorfor og Paven den 29 April erklærede (Origines Guelficæ IV. 211), at denne eller hans Familie kunde ei bandsættes af nogen pavelig Legat.

Den ærgerlige Strid mellem Staten og Kirken foraarsagede og at Tydskland opfyldtes med Mange, der prædikede en ny Lærdom, især til Schwäbisch-Hall, nemlig at Paven, Bisper og Præster vare Kiettere, og havde ei Magt at løse eller bandsætte nogen, at Prædiker- og Minoriter-Brødre ødelagde Kirken, og at deres og Cisterciensernes Regler duede ikke. Keiseren og hans Søn Conrad understøttede disse, hvorfor det er ingen Under, at Korset blev prædiket imod dem. Mathæus Paris vil, at der ligeledes en Hær imod Conrad fra Friesland, Gotland, Rusland, Danmark, Tydskland, og til det grændsende Lande, hvilke drev ham paa Flugt. — Raadet og Borgerne af Stade tog Borgerne

af

af Brunsvig, som opholdt sig hos dem, i Beskyttelse. Rehtmeiers Braunschw. Chron. I. 481. — Erik Plogpenning. Aar 1248.

Den 26 December døde Henric Greve af Orlamünde. Schannat Vindemiæ. I. 101. —— Efter et Diplom af Bisp Henric i Lyneborg fra Februarii Maaned, saa var Otto, den sidste Hertug af Meran, da død, men efter en anden Efterretning (Schannat l. cit.) døde han først ved Pindsetider ei fuldt 20 Aar gammel. Den 14 Martii beskikkede Paven Erkebisp Conrad af Cøln til sin Legat i Tydskland.

Hertug Svantopolk af Pomern indsatte den 19 Junii Johanniter-Ordenen ind igien i noget Gods, hans Broder Sandor havde frataget dem. Den 26 November saa og tredie Dag for Advents Søndag, det er den 19 December, forligte han sig (Dreg. Cod. Dipl. I. 270. Dogiel. IV. 15. Acta Boruss. II. 713) ved den pavelige Legat Johan eller Jacob Erkedegn af Lüttich med den tydske Orden og sin Broder Sambor og fik sin Søn Mestewin paa fri Fod. Henric af Wida var da Landemester i Preussen. Der tales om Pons Danensis det er Broen ved Dantzig. Med sine Sønners Mestevins og Wartislai Samtykke gav og Svantopolk i Stolpe den 2 December noget Gods til Dargun Kloster. Dreger l. cit. 283. —— Ovenmeldte Fred holdt Svantopolk siden godt til sin Dødsdag; han havde da kriget 11 Aar med den tydske Orden. Duisburg Chron. 168. —— Kroniken af Oliva synes at henføre denne Fred til efter 1252, men det strider mod Datum af Fredstractaten, som endnu er til. — Men den 8 December satte bemeldte pavelige Legat udi Thorn Hertug Svantopolk i Band, fordi han ei efter Løfte havde ladet sin Broder Ratibor ud af det haarde Fængsel, hvor han var bundet med Lænker, og ei givet ham og sin anden Broder Sambor deres Arv og

Eien-

Erik Plogpenning. Aar 1248. Eiendom igien, hvorover Sambor havde klaget, og dog havde Svantopolk lovet det ved Breve om Ratibor, og i Henseende til Sambor compromitteret paa Brødrene og Herrerne af Cassuben S. og R. og paa den tydske Ordens Vice-Magister i Preussen. Baczko Gesch. von Preuss. I. 266.

Paa Toget til Egypten, som den franske Kong Ludvig giorde, kunde de Tydske og Franske ei vel komme overens sammen, formedelst de sidstes Stolthed, som den norske Hakon havde sagt om dem. Du Cange ad Cinnamum p. 443.

I Danzeke (Danzig) den 30 Januarii gav den pomerske Hertug Svantopolk et almindeligt Beskiermelses-Brev for alle Skibe, der strandede paa hans Kyster, saa at hverken han eller hans skulde giøre deres Gods Forfang i nogen Maade, men tvertimod komme dem til Hielp. Saaledes gik denne priselige Herre videre end nogen anden Regent paa de Tider; thi man lod sig nøie med at vise sig saa gunstige mod enkelte Lande og Stæder.

Udi Werden den 22 December udstrakte den romerske Kong Wilhelm den Frihed han havde givet Lybekkerne ogsaa til Borgerne af Dortmund, og at de som af dem kom til Skibs til Holland og Seeland, skulde nyde samme.

Aar 1249. Christophers Gemahlinde Margrete bragte i Lolland sin første Prinds Erik til Verden (Script. Rer. Dan. I. 25), som siden blev Konge, og bærer i Historien det Tilnavn Glipping. Det Erik fødtes i Lolland giør det troligt for mig, at Christopher har faaet det tilbage af sin Broder Kong Erik og besiddet det tillige med Femern.

Den fordrevne roskildske Bisp Nicolaus døde i Clarevalle udi Frankerige den 25 Augusti paa St. Lucii Dag efter Hamsforts Annal. (S. R. D. I. 289. II. 630), men de feile saavelsom

Mag-

Magnus Mathæus, som lader ham døe den 24 September, da han dog efter den lundiske Gavebog (Pontoppid. Annal. I. 567. Script. Rer. Dan. III. 555. IV. 56. VII. 159) døde den 29 September; han døde som Bernhardiner-Munk. Kroniken, der slutter med 1286 (Script. R. D. II. 437), henfører urigtigen hans Død til 1248. Han havde været landsflygtig i 4 Aar og var en Velgiører af Klosteret i Næstved. Script. Rer. Dan. IV. 291. 314. —— Hamsfort giver ham det Tilnavn Hvide efter den vrange Sætning at den absalonske Slægt var det. Henriqvez (Menolog. Cisterc. pag. 323) giver ham Tilnavn af den Salige, og siger at han led meget for Kirkens Frihed; men det seer snarere ud til, at han vilde forraade sin Konge og sit Fædreneland. Hans Gravskrift lød saaledes: *Ante medium altaris Sancti Martini Episcopi jacet bonæ memoriæ Dominus Nicolaus Roschildensis Episcopus, consanguineus Domini Eschili Lundensis Metropolis in regno Daciæ Archiepiscopi, exul pro libertate suæ ecclesiæ, qui obiit anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono, octavo Cal. Octobris.* Stephanus var den Gang Abbed i Clarevalle, han havde taget imod Bispen, han besøgede ham i hans Sygdom, trøstede ham i hans Død, og begrov ham hæderligen. Manriqve Annal. I. Append. 510. Hanthaleri Fasti Campilil. II. Decas V. pag. 947. —— Jacob var da Provst i Lund, havde været sendt til Concilium i Lyon, og engang Pave Innocentii 4. Kapellan, maaskee paa bemeldte Concilium. Ham giorde Paven til Bisp i Roskilde (Script. Rer. Dan. VII. 159) efterdi han var en lærd Mand og en ivrig Forfægter af Geistlighedens Høihed, endskiønt Kongen og Kannikerne, i det mindste endel af dem, ønskede (Script. Rer. Dan. I. 185) Magister Asgot til Bisp. Jacob var en Søn af Er-

Erik Plogpenning, Aar 1249.

Erik Plogpenning. Aar 1249.

land og Cæcilia en Datter af Margrete, den navnkundige Erkebisp Andreæ Sunesøns Søster.

Udi Roskilde holdt Kongen en Herredag (Hvitfeldt I. 219-22) med Rigets Raad, og de fornemste Adelsmænd, givende tilkiende, at siden han nu havde Fred med sine Brødre, saa vilde han giøre et Pilegrimstog til Estland efter sine Forfædres Exempel, til at udvide og udbrede den christne Tro, at bekræfte, hvad han der alt havde, og at høre de Klager, den ene af hans Undersaatter kunde der have imod den anden, samt at afskaffe opkommen Uskik; hans personlige Nærværelse var derfor fornøden, paa det de tydske Riddere ei skulde fæste Fod i hans Land der, eller de Uchristne fortrænge de Christne; han vilde og giøre dette, for herved at vinde Fortieneste hos Gud, da han havde pavelig Befaling at drage did, hvorfor og Paven havde givet hans Fader det christne Kors, (eller Dannebrog-Kors, hvilket giendriver den Fabel om dets Nedfald af Himlen) i Vaaben, samt den tredie Del af Kirketienden, men da den ei kunde strække til til saadan et Tog, og de selv vidste, at der ingen Forraad af Penge var i Skatkammeret eller Dræselen, da Krigen havde fortæret dem, saa var hans Begierende, at der maatte blive lagt visse Penge paa hver Plong. Saadan Skat var ei usædvanlig. Kofod Anker giør det rimeligt (Lovhistorie 2den Del S. 118) at Store-Knud har allerede lagt den paa; Eriks Fader Valdemar havede den ogsaa; men da Kongen blev meget forhadt for den, saa at han derfor endog fik Tilnavn af Plogpenning, saa maa man troe, at han har paalagt den høiere end tilforn, eller og søgt at giøre den vedvarende. Men hvor høi den egentlig var, vides ei, og bekiender Hvitfeld pag. 219 sin Ukyndighed derom; han formener ellers, at Bisperne, som vare misfornøiede med at Kongen efter pavelig Tilla-

delse

delse havde tredie Delen af Kirketienden, hvilket gav ham Anledning til at trænge deres Beuder, og den menige Almue, at de ophidsede den skaanske Almue til Oprør. Vist er det, at da han kom til Lund, og søgte med gode Ord at overtale Almuen til dens Ydelse, giorde den Oprør og slog mange af hans Tienere ihiel, saa at han selv var i stor Fare, og maatte tage Flugten. Han reddede sig til Helsingborg, paa hvis Slot Bønderne belagde ham Tirsdagen efter Palmesøndag den 28 Martii, men han sneg sig derfra en Skiærtorsdag den 1 April over til Siælland, hvorpaa Bønderne skilte sig ad, indtil de spurgde, at han anden Paaskedag den 5 April var kommen igien med meget Folk, hvorpaa de gik ham imøde, og holdt et stort Slag med ham, hvori de bleve overvundne, hvorefter han drog til Lund hvor de dagtingede med ham og lovede ham Skatten med al Underdanighed og Lydighed, og forbandt sig til at give i Skat 15000 Mark. Petrus Olai (Script. Rer. D. I. 185) henfører dette urigtigen til 1250. Aarbøgerne af Esrom (Script. Rer. Dan. I. 245) kalde den Skat Aratrelef det er Plogskat; vel muligt, at man har brugt saa underligt et Ord, sammensat baade af Dansk og Latin. Disse Aarbøger har uden Tvivl Uret, naar de lade ham flygte fra Lund den 30 Martii 3 Dage for Paasken, saasom den i dette Aar indfaldt den 4 April; thi han flygtede fra Lund den 30 Martii, og fra Helsingborg den 1 April. Script. Rerum. Dan. I. 245. V. 570. Erik Plogpenning. Aar 1249.

Uden Tvivl stadfæstede Kongen paa Herredagen i Roskilde Gaven af Huseby og Ecterut ved Nicolaus Greve-Søn til Esrom Kloster, ved sit aabne Brev (Diplom. Magn. I. 168) til alle dem der bivaanede Landsting og Herredsting, thi det er givet i Roskilde. Paa samme Herredag forlangte han og Hielp af Kirketienden (Hvitfeldt I. 220), men man vilde ei tilstaae ham den,

 førend

Erik Plogpenning. Aar 1249.

forend han forevisste Pavens Brev, hvilket ogsaa var Ret efter Tidernes Tænkemaade, da ingen Konge eller Stat havde noget at sige over Kirkens Gode uden pavelig Tilladelse. Erkebisp Uffo udgav herom Anordning, at Kongen skulde hæve den. I Roskilde stadfæstede han og (Hvitfeldt I. 220. Arndt liefl. Chron. II. 48. not. b. c. Gadebusch liefl. Jahrb. I. 250) Gudvalle Kloster paa Øen Gulland 9 Landsbyer i Estland med alt Tilbehør, som det deels havde faaet af hans Broder Hertug Knud, deels kiøbt af de Tydske, dog skulde Bønderne giøre sædvanlig Tieneste til Reval Slot, som og paa Tilsigelse fare i Leding. Udi Lund gav han den 8 April til den roskildske Bisp Thorkill 4 Haken i Knate, som Ulric Blidemester havde forhen eiet.

Efter dette drog han med sin Hær til Estland, hvor han blev vel modtaget, og hvor Adelen tog sit Gods til Lehn af ham, og tilsagde ham sin Tieneste; han indrettede der og nogen Skik om Sognepræsters og Geistlighedens Underholdning, tilskrev og Korsherrerne eller de tydske Riddere, at de ei maatte befatte sig med hans Land i Estland, hvorpaa de svarede, at de ei heller vilde, naar han kunde forsvare det under Christendommen. Den 11 Maji begavede han Reval med lybsk Ret.

Det skal da være skeet i Estland, at den hellige Kong Wenceslaus af Behmen aabenbarede sig for ham i Søvne (Krantzii Dania lib. VII. cap. 21. Corneri Chron. apud Eccardum col. 521. Script. Rer. Dan. I. 124. Hvitfeldt. I. 220. Gramnii Notæ in Meursium col. 410-11. not. d. Dubravii Histor. Polon. pag. 34) tilkiendegav ham, at han skulde martyriseres ligesom han, og paalagde ham at stifte et Kloster der i hans Navn, samt gav tilkiende, at han skulde omkomme paa samme Maade, som han, hvilket sidste vist er Tillæg, thi ellers havde Erik vel udvist mere Mis-

tre til sin Broder. De bøhmiske Skribentere (som Balbini Epitome rer. bohem. pag. 39) vildfare, naar de sige, at Erik aabenbarede sig for Wenceslaus, thi Tidsregningen giendriver dem. Da Erik vaagnede, adspurgde han sine Bisper, hvem denne Wenceslaus havde været. De gave ham Besked og sagde at han blev dræbt af sin egen Broder Boleslav. Erik stiftede derpaa det Cistercienser-Kloster Padis (Gebhardi i Algem. Welthist. XXXII. 536) udenfor Reval, hvilket af Riccobald (ap. Eccard. pag. 1159) kaldes Ralba, maaskee ved en Feil istedet for Revalia. Men han maatte drage bort, forend det blev færdigt, og siden hindrede hans Død ham fra at fuldkomme det, dog gav han did store Eiendele, og indviede det, efter Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. 124) til St. Wenceslaus. Mueligt, at denne Drøm er en Munke-Legende, mueligt og, at han har virkelig drømt det, thi hvad drømmer man ikke! Gadebusch drager i Tvivl (Liefl. Jahrb. I. 249) om ei en ældre Kong Erik har stiftet dette Kloster. Den bøhmiske Skribent Pulkawa (apud Dobnerum p. 93) som slutter med 1350, taler allerede om denne Aabenbarelse, og at Erik indviede et Kloster Wenceslav til Ære, ligeledes taler Leo Urbenianus hos Lamius (Deliciæ Erudit. III. 46) ligeledes ogsaa Anonymus Leobiensis (i Pistorii østerrigske Skribentere Tom. I. col. 818) herom.

Erik Plogpenning. Aar 1249.

Efter sin Hiemkomst gav han ved sit Brev i Vordingborg (Pontopp. Annal. I. 665. Hvitfeldt. I. 221) den 11 September til Bisp Torkil i Reval, som han fra Præst i Riber Stigt havde ved Erkebisp Uffo ladet indvie, 80 Haker i Estland, som og 40 i Wironien, hvilke han dog skulde igien afstaae til den, som der blev forordnet til Bisp.

Erik Plogpenning. Aar 1249.

– I Kallundborg holdt Erkebisp Uffo et Provincial-Concilium (Pontoppidans Annal. I. 666) hvor alle danske Bisper og Kapitlernes Fuldmægtige mødte. Der blev givet adskillige geistlige Anordninger. Paa St. Calixti Dag den 14 October indviede Uffo Peder Ugoth-Søn til Bisp i Aarhus, efterat Kongen havde givet sit Samtykke dertil, og dog blev Peder ei hans gode Ven; han viste sig og strax fiendtlig imod Øm Kloster, og tvang det til at afstaae Sythring igien til Johan Judæs for Hærningthorp, og at give sig 80 Mark Penge. Alt dette foraarsagede, at Abbed Johan tog sin Afsked, hvorpaa Olav blev paa Mortens Dag den 1 November igien Abbed. Script. Rer. Dan. V. 260-61.

Den 28 April gav den jydske Hertug Abel i Kiøbenhavn sit Beskiærmelsesbrev (Diplom. Magn. I. 169) til Esrom Kloster, og den 24 Julii Kong Erik ligeledes (ibid. p. 173) paa Femern, som der kaldes Ymbria, og saaledes i næsten alle gamle Diplomer.

Den 27 Julii bød Paven fra Lyon (Diplom. Magn. I. 173) Erkedegnen af Aarhus at tvinge Kongen til at give Roskilde-Stigt igien Køpmanne-Havn og det mere Gods, da Bispen af Slesvig Dominicaner-Prioren og Minoriter-Ministeren i Danmark havde forsømt det. Bispen, som da var fordreven, var vel undskyldt. Den 19 September forundte Paven Cistercienser-Ordenen, at den ei maatte visiteres uden af sine egne Abbeder og Ordensbrødre, og ved et andet Brev af samme Dag, at ingen maatte bandsætte nogen af deres Tienere; og under samme Dag stadfæstede han dem alle deres Privilegier, givne af Konger og Fyrster.

Den 21 September stadfæstede Kongen i Roskilde Gaven af 80 Haken i Reval og Vironien, givne til Bisp Torkil i Reval af hans Fader Kong Valdemar. Den 22 September forbød Paven alle Geistlige, at de ei med Interdict eller Bandsættelse

maatte

maatte forurolige nogen Cistercienser. Den 24 bød han at Cistercienserne skulde forfremmes til geistlige Embeder uden at examineres af Prælaterne. Den 26 Februarii gav Hertug Abel Lygum Klosters Bønder og Tienere, "colonos & villicos", fri for al Tieneste og Rettighed til sig. Script. Rer. Dan. VIII. 182. Erik Plogpenning. Aar 1249.

Den 5 Augusti tilskrev Paven Kanik Rudolph i Ribe, at han skulde skielne i Trætten mellem Nonnerne af Dalum-Kloster paa den ene Side, og Taco Gudmundsen, Tuco af Bage-Herred og de flere paa den anden, og bandsætte dem, om de ei frastod at tilføie Klosteret Uret. Den 21 Julii til ham, at fælde Dom imod Ridder Pipera (altsaa var Pipero et virkeligt Navn, som kan tiene til at stadfæste Ælnothi Fortælling om Hellig Knuds Forræders Navn Script. R. D. III. 364) og de flere, som havde bemestret sig Priorindens og Klosteret af Dalums Gods beliggende i Wendel-Hus-Vinning- og Sunds Herreder, saa og dømme for bemeldte Nonner angaaende deres Gods beliggende i Torslunde, Langeland og Lolland imod Mathias Broch og de flere; ligeledes om deres Gods paa Ertøe, Als og Femern imod andre. Man seer heraf, at dette Augustiner-Kloster, som havde baade Munker og Nonner, var rigt og mægtigt. Det laae i Fyen i Odense Herred, og var stiftet af Bisp Simon 1183 og indviet til Jomfrue Marie. — Kongen bød ved sit Brev (Script. Rer. Dan. I. 341), at ingen maatte bruge Nestved-Klosters Bønder til at bygge Kogger (ɔ: et vist Slags Baade), opkaste Grøfter, hugge Brænde til Byerne, eller forurolige dets Bispetiender.

Johannes Karæ Abbed i Sorøe afgik anden Gang, havde Ingemar en Siellandsfarer til Eftermand, som døde efter 4 Maaneders Forløb uden at blive indviet, og blev begravet i Kapitlet, hvorpaa Johannes Karæ blev Abbed tredie Gang. Script.

Rer.

Erik Plog-penning. Aar 1249. Rer. Dan. IV. 535. —— Den 31 Maji skiænkede Ludger Hagensen (Script. Rer. Dan. VI. 157) til Ebelholt Kloster sin lille Vaaning, "mansulam." Nellerød.

Den 11 November skiænkede Asmund Sveinsen ved sit Brev givet i Kiøbenhavn, "Haffnis," sin store og mindre Gaard i Scoverlund med sin Hustrues Truende Minde til Klosteret Ebelholt De tvende Borgere i Kiøbenhavn Peder Jonsen og Johan Tygesen deres Segl bleve forehængte. Bisp Esger af Ribe formanede Indvaanerne af Almind Syssel til at give til St. Mariæ Kirkes Bygning i Ribe 1 Skieppe Havre af hver Ploug og 1 Ost af hvert Hus, som brugeligt havde været forhen. Esgers Formand Gunner var da død og bleven begravet i Lygum Kloster. Møller har (i Cimbria Litterata) korteligen beskrevet hans Levnet og henfører hans Død til dette Aar, men forhen har jeg S. 65 ved et Diplom bevist at han maa være død en Tid lang forend den 19 Junii 1246. Denne Gunner bevidnede (S. R. D. VIII. 219), uvist hvad Aar, at Johan Tolliesen havde i hans Nærværelse skiødet for en vis Pris til Lygum Kloster hvad han besad i Sylsted Mark baade i Forta, og i andre Jorder, Stuff undtagen. Ved et andet Brev (S. R. D. ib. 250) uden Aar bevidnede han, at Erkebispen havde paalagt ham at undersøge Tvisten mellem Lygum Kloster og Herre Ubby Tordsson om en Jord ved Jerenwath i Bekel, og at han tilligemed Bispen af Slesvig og næsten 200 Mænd af Egnens Nabolaug havde begivet sig did, og erfaret, at al den Jord var indgrøftet fra gammel Tid af Munkene, og efter alles Tilstaaelse erhvervet af Munkene ved de rette Eiermænd og hævdet i den foreskrevne Tid. Slesvig Bisp havde derpaa skriftligen tildømt Munkene den og Herre Ubby per contumaciam blev borte. Riber Kapitel udstædte og et Brev herom.

Greve Ernst af Gleichen skienkede (Schannat Vindemiæ literariæ collectio 2da pag. 12. Schottgenii & Kreysigii Scriptores Tom. I. pag. 725) til St. Peders Kirke i Erfurt noget Gods med Samtykke af sine Sønner Erwin og Albert, og laante 30 Mark Sølv af Henrik en Søn af Henrik Schwaber, Borger i Erfurt, paa Vilkaar at Greven skulde betale ham dem igien i Danmark, enten i Sølv eller i andet, der var ligesaa meget værd, og saafremt han tabte det paa Veien imellem Danmark og Erfurt, saa skulde St. Peders Kloster i Erfurt betale ham inden næstkommende Mortens Dag 40 Mark Sølv med fuld Vægt paa hans Vegne; og derfor have 8 Vol i Alichs sit Henrik Pengene i Danmark, og komr lykkeligen tilbage med dem, saa skulde hverken Klosteret betale Pengene, ei heller faae Godset. Erik Plogpenning. Aar 1249.

Den 18 April stiftede Erkebisp Albert udi Lifland i Lybek et Forlig (Bericht von der Stadt Lübeck Eigenthumsrecht an dero Closter St. Johannis. Lübeck 1697) imellem Cismar Kloster og Nonnerne i St. Johannes Kloster i Lybek. Den 15 Augusti stadfæstede de Grever Johan og Gerhard af Holsten, Wagrien og Stormarn, Gaven som Henrik Hamme havde giort af 2 "mansi" i Byhne til Reinefeld Kloster. Den forrige Greve, nu Broder Adolf, har underskrevet med. Den 13 December giorde samme Grever (Westphal. Monum. II. 40) den Gaard Dåmslete, tilhørende Neumünster Kloster, fri for al Afgift og Hestehold.

Den 4 April afstod den saxiske Hertug Albert (Beylage zur Möllenschen Deduction pag. 36. No. XXIII.) hvad Ret han havde sig hidindtil forbeholdt i Landsbyen Belowe til Reinefeld Kloster.

I Februarii Maaned blev et Forlig (Lünigs Spicileg. Eccles. 2ter Theil p. 305) sluttet imellem den liflandske Erkebisp Albert og det lybekske Dom-Kapitel paa den eene, og Greverne af Hol-

Erik Plog-penning. Aar 1249.

sten paa den anden Side, om Tienden i Landet Oldenborg. Den 27 Martii pantsatte Grev Johan i Lybek til Erkebisp Albert nogle Tiender for 300 Mark Penge.

Den 25 April udstædte Hertug Otto sit Brev i Brunsvig (Origin. Guelf. IV. 210), og indskiod sig deri for Paven for al Bandsættelse angaaende den Handel med hans Beslægtede, den hildesheimiske Bisp Herman af Gleichen, som han, Kongen af Danmark, Hertugen af Jylland og flere vare Formyndere for. Wartizlav 3. (pomersk) Hertug i Dymin skienkede til Reinefeld Kloster noget Gods ved sit Brev givet i Treptow. Dregeri Cod. Diplom. I. 284. —— Det er underskrevet af en Sven, Abbed i Hilda, som efter Navnet synes at være Dansk.

Fyrst Jaromar den yngre af Rygen gav i April udi Bergen, paa Rygen, (Dreger loc. cit. p. 296) med Samtykke af sin Fader Wizlaf, som og satte sit Segl for, noget Gods til Klosteret i Bergen. Jaromar gav det i sit sin Hustrues og sine Børns Navn, ja endog deres, han herefter kunde faae. Altsaa levede Wizlaf endda, men seenere findes ingen Efterretning om ham.

Johan en Søn af Grev Jaczo i Cotscove (Gützkow) forligte sig i Junii Maaned (Dreger loc. cit. 297) med Klosteret Hilda ved Megling af Hinze Beren og Friderich van der Osten. Deri nævnes Jonshagen, et dansk Navn, thi vort Jon er Johan.

Den 17 Maji gav den slaviske Hertug Barnym tilkiende i Stetin (Diplomat. Magn. I. 170. Dregeri Cod. Diplom. p. 302) at Fyrst Jaromar af Rygen havde forenet sig med sin Fætter Borante af Borantenhagen, en ædel Baron, om hvad han skulde besidde paa Den Rygen og paa det faste Land, og hvoraf han pantsatte noget for 500 Mark Sølv, som en Medgift til en Saa-

rig

Erik Plogpenning. Aar 1249.

vig Greve af Gützkow, der var forlovet med hans Broders 2aarige Datter, og fik Borante ved dette Forlig endnu den tredie Del af Halvøen Jasmund med Skoven der, som og Lehns-Retten over alle geistlige og verdslige Gods i hans Eiendom, og vare iblant Vidnerne de Slægter Brandt, og Zuhm, hans og Slægtes Lehnsmænd. Paa denne Tid levede ogsaa Ridder Boleslaf af Cristow, Søn af Herre Barnuta (Zuhm), der var den rygiske Fyrste Wizlafs Broder, og besad den Slægt ogsaa Lehns-Herligheden. Dette Diplom er vidimeret af Raadet af Stralsund 1421 den 2 Augusti ved Dithlev Sum, Kanik i Camyn og officialis for Erkedegnen i Tribuses udi Schwerins Stigt, udi hans Hus i Stralsund og i Overvarelse af Nicolaus Horst Provst i Roskilde, Procurator for Ridder og ædle Baron Prydbor af Pudbusch. Ridder Dolezlaus af Cristow, en Søn af Herre Barnute, forligte sig i November med Klosteret Hilda, og frasagde sig deri den Exception af ei tiltalt eller tilveiet Mynt. Dregeri Cod. Diplom. I. 311.

Kong Hakon forblev Vinteren over i Vigen, og sendte Kong Jon over til at tage vare paa Suderøerne, indtil han sendte en anden Regent did over. Dette giorde han efter at han fik at vide, at hans Svigerson Kong Harald havde sat til paa Havet. Clausens Snorro pag 740. —— Om Vaaren drog han til Kongehelle med en anselig Flode, hvorover den svenske Konge ei mødte, ei heller Birger Jarl, som var baade Konge og Jarl, efterdi Kongen havde en vanskelig Udtale. Endeligen mødtes dog Hakon og Birger i Lødese, hvor en fast Fred blev sluttet mellem Norge og Sverrig, og den unge Hakons Giftermaal med Jarlens Datter fastsat, og Brylluppet at skee, naar det behagede Forældrene. Clausens

Erik Plogpenning. Aar 1249. sens Snorro pag. 742, 43. —— Efter dette drog han til Tonsberg, og derfra til Bergen, hvor han forblev Vinteren over.

Bisp Henrik kom nu fra Island, og klagede over Tord Kakali. Snorro loc. cit.

Simon Bisp af Suderoerne døde efter de islandske Annaler (Scriptor. Rer. Dan. III. 98. Torfæi Orcades pag. 165), dog nogle af dem kalde ham Bisp over Færøerne, og andre over Orkenøerne, men det bliver vel den suderøiske og manniske Bisp Simon, hvis Død jeg forhen S. 99 har anført til 1247 efter Kroniken af Man. Willis (Survey of Cathedrals Tom. I. 364. rectius 374) henfører og hans Død og Laurentii Valg og Død til 1249, men det sikkerste er, at følge Kroniken af Man, allerhelst Willis og saa aabenbare feiler deri, at han lader Laurentius være den eneste Bisp af Man, som blev indviet af Erkebispen i Tronhiem, da dog Laurentii Eftermand Richard vel blev indviet i Rom, men af samme Erkebisp.

Den 6 Maji begyndte Regnald Olavs Søn at regiere paa Man, og den 30 Maji blev han dræbt af Ridder Yvar, en Frilles Søn af Godred og Farbroder til Regnald, i Russin uden for Kirken, og begravet i St Mariæ Kirke der. Script. Rer. Dan. III. 232. —— Harald en Søn af Godredi Don tiltog sig da Navn af Konge paa Man. Johnstone Ant. Celto-Norman p. 36.

Den skotske Konge Alexander samlede (Torfæi Orcad. pag. 164) en stor Hær og Flode, og tænkte at undertvinge alle Øerne, men han døde af en Feber den 8 Julii paa Øen Kervaray, eller Kerneras, som Sturle kalder Kiarbarey (Script. Rer. Dan. III. 232), i sit 51 Aar, blev begravet i Melros og havde sin Søn Alexander 3. til Eftermand, som da var kun 5 Aar gammel. Efter Mathæus Paris p. 770, eftersträbte hin Alexander den

kaps

uppre Ridder Oenus, det er Kong Jon, fordi han havde taget Erik Plog-
Suderøerne til Lehn af den norske Konge, hvormed og Sturle penning.
sønner svorne, ligesom hans Fader og havde toget dem til Lehn Aar 1249.
af den norske Konge. Chronicon de Mailros pag. 219.

Den nye Konge af Man forjog alle den forriges Venner, og satte de Landflygtige ind i deres Sted. Iblant andre lokkede han fra St. Mariæ Kloster i Russin en vis Adelsmand Dofnald, som var til Aars, og en sær Ven af den forrige Harald, og lagde ham i Lænker, men han bad flittig til Maria, hvorpaa Lænkerne faldt af ham, og han undkom ved Flugten til St. Mariæ Kloster i Russin. Johnstone l. cit. p. 37. —— Dette fortalte denne Mand selv til Skribenten af Kroniken af Man. Mange islandske Annaler sige, at Dulgald blev Konge over Suderøerne.

Den 28 December gav den engelske Kong Henrik ovenmeldte Kong Harald af Man et Leidebrev (Rymeri Acta I. 451) hvori han kaldes Artald.

Keiseren led et stort Forlis ved det hans naturlige Søn Entius Konge af Sardinien, blev slaget af Bologneserne og fanget; han sad 22 Aar i Fængsel, og døde endelig deri. Muratori Gesch. von Ital. VII. 585.

Bisp Wilhelm af Zwerin døde, og havde Provst Rudolph af den adelige Slægt Bülow til Eftermand. Albertus Stad. pag. 220-21. Schröders Papist. Mecklenb. I. 634-35.

Nicolaus, Herre af Werle, kalder sig i et Diplom (Schröders Papist. Mecklenb. I. 637) Herre af Gutzrowe.

Den pavelige Legat i Polen, Preussen og Pomern, og Kapellan Jacob forligte den 7 Februari den tydske Orden og de nye omvendte Preusser sammen (Dregeri Cod. Dipl. I. 286. Dogiel. IV. 17) afskaffede Jernbyrd for de sidste, bragte især dem i Pomesanien,

(Var-

Erik Plogpenning. Aar 1249.

(Varmia) Ermeland og Natangia til at love, at de ei meer vilde brænde deres Døde, eller begrave Heste, Mennesker, Vaaben, Klæder eller andre Kostbarheder med dem, men efter christelig Viis paa Kirkegaarden; ei mere giøre, naar Kornet var indhøstet, det Afgudsbillede Kurcko, og ei mere dyrke ham, eller nogen anden Gud, uden den sande Gud allene, ei heller taale fremdeles blant sig deres Præster, kaldte Tilusfones og Linguschones, som foregav, at de ved Begravelser saae den Afdøde ride paa en Hest med skinnende Vaaben igiennem Himlen til den anden Verden, ledsaget af et stort Følge; han bragte dem og til at love, at de herefter ei skulde tage flere end een Hustrue, ei sælge deres Døttre andre til Koner, og ei heller kiøbe Koner til sig selv og Sønner; mindre ægte deres Stifmødre eller Brødres Koner og nogen Beslægtet indtil fierde Led uden pavelig Tilladelse; ei at lade nogen arve sig, uden deres ægte fødte Børn, og ei at bortkaste eller dræbe deres Børn. Pomesanerne lovede at bygge 13 Kirker i deres Land, de af Warmien 6, og de af Natangien 3. Theodoric var da Landmester eller Magister i Preussen og Henric Vice-Magister. Landgreve Conrad af Thyringen skal da have været Ordenens Høimester. Alt viser en stor Overensstemmelse mellem de hedenske Preusser og vore hedenske Forfædre.

Et Diplom fra Hertug Wartizlav af Dymin af Junii Maaned (Dregeri Cod. Diplom. I. 298), omtaler den nyelig anlagde Bye Gripsvald, og et andet af October (ibid. p. 308) er udstædt af Herre Werner af Losiz, eller Loiz, en Søn af Detlev.

Fyrst Alexander af Novogorod havde nu maattet reise til den store tartariske Horde, og vidste saaledes at vinde Stor-Chanen, at han kom tilbage som Storfyrste eller øverste Regent over ganske Rusland. Petersburg. Journal 1777. IV. 285-87.

Den

Den dristige svenske Jarl Birger havde undertvunget de Erik Plog-
fri Tavaster, og anlagt nogle Fæstninger i Finland. Lagerbrings penning.
Svea Rikes Hist. II. 371-74. Aar 1249.

Paven tilskrev fra Lyon den 11 April i sit 6te Aar, altsaa 1249, Erkebispen og Bisper om at Erkebispen af Lifland og Preussen havde underrettet ham om Dominicaner-Broderens Henriks Fortienester, saa at Landet Curoefonien (venteligen Curland) kunde ved ham baade i det Aandelige og Verdslige faae mange Forbedringer, hvorover han beskikkede ham til Biskop der, men som Erkebispen var forjaget af sit Stigt, og derfor ei kunde i et andet indvie ham, saa bød Paven, at den vilde giøre det, som Erkebispen bad derom. Baluzii Miscellan. liber VII. pag. 478-79.

Efter de nestvedske Aarbøger, som slutte med 1300 (Script. Aar 1250.
Rer. Dan. I. 370), saa og Kroniken der slutter med 1286 (ibid. II. 437) den med 1300 (ibid. IV. 298), og den med 1347 (ibid. V. 457), døde Olav Mundskienk ei førend i det Aar 1250, og samme Aar døde og efter de første og efter den forlorne Imago Mundi hos Bartholin (annal. eccles. ad annum 1250 Mst.) en vis Abbed Nicolaus, som maa have været en mærkelig Mand, siden hans Død staaer optegnet i Annalerne.

Den 25 Februarii tilstod Paven (Thorkelin Diplom. Magn. I. 176) Minoriter-Munkene at de maatte lade alle Lig begrave i deres Kirker, dog saa, at de andre Kirker ei tabte noget. Den 5 April gav han ved sin Bulla (Diplomatar. Magn. ibid. 177) den ny roskildske Bisp Jacob Erlandsen Magt til efter hans egen Forestilling at ophæve Interdictet i Roskilder Stigt, som hans Formand den salige Bisp Nicolaus havde paalagt det, hvilket dog slet var bleven holdt, da Præsterne havde vedblevet at holde

Guds-

Erik Plog-penning. Aar 1250. Gudstieneste, og Klerket og Lægfolk havde undvæget den; og over hvilket Interdict de roskildske Kaniker havde appelleret til Paven især under det Paaskud, at Bispen havde forkyndt Interdictet, da han var udenfor sit Stigt.

Den 9 Maji tilskrev Paven (Dipl. Magn. ib. 178) sin Nuntius Broder Nicolaus, Eleemosinarius af Klosteret Treburch, som jeg ikke kiender, og Kapellan hos Kardinal Præst af St. Marcello, at han under Interdictets Paalæggelse paa Steder, hvor Kongen og Medskyldige især Præsten Hastin og nogle Lægfolk af Roskilder Stigt, som hen, skulde skaffe Bispen af Roskilde tilbagegivet Slottet Kopmannahafn, og det øvrige den roskildske Kirke fratagne Gods, som Kongen havde ei villet give tilbage, endskiønt Paven havde skriftligen paamindet ham derom; og om han ei kunde anderledes, saa skulde han forkynde dette Interdict, eller lille Band, udenfor Riget dog tæt ved dets Grændser. Kongen havde vel ei villet give Stigtets Gods tilbage, og forbudet, at ingen maatte møde enten for ham eller hans Fuldmægtig, "Procurator", den lundiske Erkebisp, men da den nu værende Bisp havde foresat sig, at giøre sig Kongen behagelig, sin Kirkes Rettigheder ubeskaaret, saa skulde Nicolaus alvorligen paaminde Kongen om Tilbagegivelsen, og naar det ei vilde hielpe, da først skride til Interdictet. Den 18 Maji tilskrev Paven atter (ibid. pag. 180) herom bemeldte Nicolaus, og udstrækker hans Magt til at bandsætte Kongen, Adelsmænd, og alle dem, som i denne Sag ei vilde være lydige, ja endog Riget selv, saafremt Interdictet ei vilde hielpe. Den 20 Maji paamindte Paven Kongen selv ved sin Bulla (ibid. pag. 182), som bemeldte Nicolaus bragte med sig, at tage vel imod den ny Bisp Jacob af Roskilde, og at tilbagegive ham det fratagne Stigts Gods, og at lade nu Al-Had hvile

mod den afdøde Bisp. Maaskee Annalerne have ved den ovennævnte Abbed Nicolaus forstaaet denne Nicolaus. Om Kongen har efterkommet Pavens Befaling, vides ei, tvivler dog derpaa, da han omkom i Augusti Maaned. Erik Plogpenning. Aar 1250.

Peder Ebbesen lod forkynde paa Landsting og Herredsting (Thorkelin ibid. 175) at hans Fader Ebbe Suneson havde skiødet sin Eiendel i Nørre-Herlef til Esrom Kloster; hans eget, Marskalk Harald, hans Søster Christine, og hans Søsters Cæciliæ Søn Johan, deres Sigiller bleve vedhængde.

Fru Ingeborg af Kalundborg, Esbern Snares Datter, og Ridder Peder Strangesens Enke, gav (Script. Rer. Dan. IV. 481-82 & 501-2) af stor Andagt til Sorøe Kloster for sine Synders Forladelse, sin Gaard i Brangstorp, den tredie Del af Bondebyen Ørsløfestre, og den tredie Del af den vedliggende Mølle, paa Vilkaar, at Indkömsterne deraf skulde bruges til Bygning af Kirkehvelvingen og til Vox-Lys paa det høie Alter; hun skiødede dette paa høie Alteret ved sin Søn Andreas, Kongens Marskalk, med Samtykke og i Overværelse af sin Broder Herre Hertug Knud (dette er Hovedstedet, som viser at Ingeborg og Knud vare Sødskende, da nu Esbern Snare var hendes Fader, og Valdemar derimod Fader til Knud, saa beviser dette, at hendes Moder Helena har været Kongens Frille, thi Knud blev født, imedens Valdemars Dronning Dagmar levede) og af hendes Dattersønner Herwin og Albert, Sønner af Grev Ernest i Gleichen. Den 2 April gav Hertug Knud til Sorøe Klöster af Venskab for dets Brødre sin Jord i Svaninge. Omtrent i dette Aar gav og (Script. Rer. Dan. IV. 513-14) Mundskienk Andreas, en Søn af Olav Mundskienk af Bavelse, til samme Kloster sin Eiendel i Sandbye, nemlig den

Erik Plogpenning. Aar 1250.

fierde Del af den. Ved St. Nicolai Grav i Aarhus skulde 2 blinde Fruentimmer have faaet deres Syn igien. Script. Rer. Dan. V. 307.

Den 1 Junii gav Grev Johan og Gerhard af Holsten i Hamborg (Staphorst. Annal. II. p. 30) til Præsten af St. Jørgens Hospital i Hamborg 14 Skiepper, og deres Moder (Hedvig) 4 Morgen Land i Boyerstene til samme Præst. Den 1 Julii stadfæstede de og (ibid. pag. 31) hvad deres Moder, Søster Heylevigis (thi hun levede allerede 1240 den 24 Februarii som Nonne i Klosteret Hervestelund, Staphorst l. cit. p. 22) havde givet til Brød og Vin i gandske Hamborger Provstie. En Reymbernus van Wedele har underskrevet. Den 19 Maji solgte Grev Johan af Holsten og Stormarn Bondebyen Zeretse til Nonne-Klosteret i Lybek. Dette skede i Lybek, og er blant andre lybske Raadmænd underskrevet af den navnkundige Alexander af Saltwedele. Den 31 Maji solgte Clemens, Præceptor for Johanniterne i Tydskland ꝛc., 4 Bondebyer i Raceborger Distrikt til Klosteret Reinefelden. Abbed Sifrid af Regnevelt (Reinefelden) giorde et Mageskifte i nogle Landsbyer med Provst Conrad og Nonnerne i Leine. Everhard Bäcke og hans Hustrue solgte 2 Landsbyer til Reinefeld Kloster, hvorover Raadet i Lybek udstædte sit Brev. Nonnerne af Cismar Kloster bleve nu forflyttede til St. Johannis i Lybek. Lünigs Spicileg. eccles. Tom. III. von Aebtissinnen p. 530. —— Herman, Advocat i Segeberg, gav for Slotsfolkene (castrenses) i Gemunde tilkiende, at 2 af Brødrene i Segeberg havde afstaaet deres Ret til Sidesnaunesløse.

Den 29 Maji forligede Bisp Theodoric af Reval sig med Abbeden af Dunamünde angaaende en Mølle ved en Mellemhandling af Herre Saxo Kapitain (Hovedsmand) af Reval og 7 andre

dre Riddere, som vare den danske Konges Vasaller. Bisp Nicolaus af Riga stadfæstede (Arndts Liefl. Chron. II. 33. Gadebusch I. 265) Sikkerhed af Veiene til Lands og Vands og paa Düna for Kiøbmænd, Fremmede og Indfødte, som hans Formand Bisp Albert havde givet dem. Kong Erik skal, efter Hiärne, have i forrige Aar tilskrevet de tydske Riddere i Preussen (som jeg i bemeldte Aar S. 124 har anført efter Hvitfeld) og Liefland, at de skulde holde sig fra hans Gods i Estland, saafremt han længer skulde beskytte dem. Didrik af Grüningen, Landmester i Liefland, takkede af (Arndt l. cit. p. 49. Gadebusch p. 255) for de Tvistigheder, han var geraadet i med Erkebisp Albert, og begav sig til Paven i Lyon. Andreas af Stukland kom i hans Sted. Erik Plogpenning. Aar 1250.

Aarbøgerne af Esrom (Script. Rer. Dan. I. 245) og den korte Krønike, som slutter med 1265 (ibid. V. 570), berette, at Kongen giorde et Tog til Friesland, og mistede der mange af sine Krigsfolk, som bleve dræbte. Hvitfeld siger pag. 222 (cfr. Bolten Ditmarſ. Gesch. II. 333) at Kongen havde samlet en stor Hær i Anledning af det Holstenerne beleirede Rendsborg, og vilde med det samme drage ind i Friesland, og fordre den Skat, Friserne forholdt ham og Riget, imedens Feiden stod paa; han vilde og straffe Ditmarskerne, fordi de siden Bornhoved Slag havde givet sig under Bremer Kirke, og efter Boltens rimelige Formodning fægtet imod ham under den bremiske Erkebisps Fane.

Grev Johan af Holsten, Erkebisp Gerhard af Bremen og Grevens Morbroder Bisp Simon af Paderborn, som og den lybske maaskee, vare i Begyndelsen af Augusti Maaned dragne med en stor Hær bestaaende af 1500 eller og 1400 efter den siellandske Krønike (Script. Rer. D. II. 634) Kyrasserere, eller pantserklædte

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Ryttere, foruden Fodfolket, op imod Danmark. Script. Rer. Dan. I. 209. V. 499. Albertus Stadensis col. 221. Lambecii Res Hamburg. apud Lindenbrog. pag. 35. —— Trætten var angaaende Rendsborg (Hvitfeldt pag. 222. Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. 16), som Holstenerne meente at burde have tilbage i Følge Fredsfordraget, at hver skulde have sit igien, og nu paastod de at den laae paa deres Grund; den var ogsaa vigtig for dem, da den var Nøglen til Holsten, og Kongen kunde igiennem den drage ind og ud af Holsten, naar han vilde. Kongen derimod sagde, at han ei havde taget den fra Holstenerne, og havde følgeligen intet at give igien, da hans Farbroder Kong Knud havde allerede sat sig i Besiddelse af den. Desuden havde han ladet den stærkt befæste; lagt tapre Mænd ind til Besætning, og beskikket Henrik Emelthorp til dens Hovedsmand. Holstenerne angreb den nu hæftig.

Imedens alt dette gik for sig (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. 311), sad Hertug Abel ganske stille, ligesom det aldeles intet kom ham ved, da han dog rimelig har havt hemmelig Deel deri. For at undsætte Rendsborg, var det især, at Kongen havde trukket en stor Hær sammen, med hvilken han allerede var kommen til Danmark, da han paa engang fik i Sinde at besøge sin Broder i Slesvig Bye, og det uden Leide, siden der nu var Fred imellem dem. Boissen apud Menken. III. 592. —— Rimeligen har han dog ladet Hertugen sin Ankomst vide, efterdi Albert af Stade skriver fol. 221, at Hertugen indbød ham venskabeligen til sig. Vel skal den Drøm om Wenceslaus ideligen have staaet ham for Hovedet, men han tænkte, at det ei skulde fuldbyrdes førend han havde faaet Klosteret i Lifland færdigt (Hvitfelt p. 222. Cypræi Annal. pag. 256), og desuden troede han sin Broder gode.

Ved Ankomsten blev han vel imodtaget paa Slottet, som laae ved Slien, og bad han da Hertugen at forlige ham med hans Svogre de holsteenske Grever, da han nu var kied af Krig og Blodsudgydelse. Efter Maaltid legede han med Terninger, eller, som Cornerus (apud Eccardum Tom. II. p. 894) og Hvitfeld l. cit. skrive, Skakspil, med Henrik Karkvider i et Hus, som var bygt ved Vandet, i Tanke siden at bade sig. Leiligheden syntes nu beqvem for Abel til at skille sig af med sin Broder, og derved maaskee at komme til at bestige Thronen. Hertil tilskyndtes han af Bisp Eskil i Slesvig; af Reiner, siden Biskop i Odense; af Ridder Henrik Karkvider; af Tyge Pust, Kammermester, "camerarius," (Script. Rer. Dan. II. 630) hvilket Hvitfeld oversætter ved Kammerjunker, og siger at han var i Abels Tieneste, en Dattersøn af Tyge, Skialm Hvides Søn, og gift med Gunild, en Datter af Nicolaus Falster, der i tredie Led stammede fra Adzer Røg; af Ridderen Lauge Gudmundsen, som med Ingeborg, en Datter af Anders Grosen, og Cæcilia Esbern Snares Datter, havde avlet Laugelille, og hvilken Lauge Gudmundsen havde maattet romme Danmark for Kongen, var en af de fornemste i Riget og nu Hertugen meget kiær, samt havde sat meget Ondt mellem Brødrene. Mærkeligt er det, at disse tvende sidste vare i Slægt og Svogerskab med den absalonske Familie, som i de fremfarne Regieringer havde været saa berømt for sin Hengivenhed mod Kongerne. Den Handel med den roskildske Bisp Nicolaus, som og var af samme Slægt, har vel bidraget endel til at giøre dem Kongen afspænstige. Kongen og Hertugen talede meget sammen om hvad Skade de forhen havde tilføiet hinanden. Du skal komme ihu, sagde Abel, at for 2 Aar siden da Du plyndrede Slesvig Bye, maatte min Datter blant andre

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Erik Plog-penning. Aar 1250.

fattige Piger og Qvinder løbe nøgen og barfodet i Skiul. Kongen svarede hertil: kiære Broder! vær tilfreds, jeg har endnu saa meget, jeg kan give hende til Skoe igien. Nei, gienmælede Abel, Du skal ei giøre det tiere. Efter hemmelig Aftale blev Kongen derpaa grebet med sine Svenne (pueri), bragt i en Baad, som til den Ende var bleven bragt did ved Broen, og roet ud paa Slien, og over til den anden Side, til den Del kaldet Sundet, hvor den er smallest. Lauge Gudmundsen, eller Pust efter den siellandske Krønike (Script. Rer. Dan. II. 631), adspurgte da Hertugen, hvad han skulde giøre med ham, og hvorhen føre ham, og fik til Svar: hvorhen Du vil; giør med ham, hvad Du vil. Lauge satte sig da i en anden Baad, og roede efter ham med flere Baade. Da Kongen hørte at nogle Baade roede fast efter, og at Folkene paa dem formanede hverandre hertil, spurgte han: hvem troe I der roe efter os der? Man svarede: af Røsten tykkes os det er Lauge Gudmundsen. Da sagde Kongen: nu beder jeg for Guds Skuld, at I lade mig bekomme en Præst, at jeg maa skrifte førend jeg døer. Nu kom Lauge og sagde til Kongen: Kong Erik, Du skal vide, at ret nu i denne Stund skal Du døe og det uden Forhaling. Hertil svarede Kongen: ja det vidste jeg vel, at jeg skulde døe, saasnart jeg kom i dine Hænder; men und mig dog en Præst, som jeg kan skrifte mine Synder for, og besørge min arme Siel. En Begiering, han med Møie erholdt. En Præst blev nu hentet fra et Kapel i en Landsbye ved Mesund, for hvilken han giorde Skriftermaal i Baaden, med et angerfuldt Hierte, thi han rev Haaret af sit Hoved, kradsede sig selv i Ansigtet og slog sig for Brystet, ja mishandlede, saavidt han fik Lov til, alle de Lemmer, hvormed han kunde erindre, at han havde syndet, bedende Gud om Naade; og

da

da Morderne nu skreg at han skulde døe, saa gav han Præsten ten Trøie, og den Guld-Hægte, han havde paa, da han intet andet havde, anbefalede sig til hans Bønner og gav ham et hemmeligt Vink, at han skulde skynde sig bort, hvilket han og giorde. Det lader næsten af Kroniken, som slutter med Christophers Død, (Script. Rer. Dan. I. 23) at dette er skeet paa Landet, thi derpaa slæbte de ham i Baaden, og efter Afløsningen tilgav Kongen dem, som skulde henrette ham, navnlig Herman Karkvider, og sagde blant andet: min Broder tilføier mig nu en voldsom Død, som jeg for Gud vel har fortient, men dersom han ei omvender sig, saa kommer han til at lide en skammeligere. Script. Rer. Dan. V. 499. —— Derefter blev hans Hoved afhugget med en Øxe ved tvende Hug, thi den, som skulde forrette det, vilde først ikke, og maatte bevæges dertil ved Løfte om Penge. (Dette skal efter danske Atlas T. 7 p. 715 egentligen være skeet paa det Sted, hvor endnu Levninger sees i Cosel Sogn af Kapellet zum finstern Stern paa Buberg Høi, og Cosels Kirke skal til Erindring deraf være bleven indviet til St. Laurentius). Den Omstændighed med de tvende Hug har vel udbragt det falske Rygte, som findes i Kroniken af Erfurt hos Schannat (Vindemiæ I. 103), at Kongen bad Bøddelen lemlæste sig, førend han afhug hans Hoved. Til det døde Legeme blev foruden de Jernlænker og Bøier det var beladt med, store Stene bundne, og hans Hielm til hans høire Haand, og derpaa Legemet, hvorved Hovedet hang ved et lidet Stykke Skind, nedsænket i Møsund, eller den vestre Side af Slien, hvorfra det efter 2 Maaneder flød op (Grammii Notæ in Meursium. 212. not. d.) eller, som Kreniken, der slutter med Christophers Død, vil, (Scriptor. Rerum. Dannicarum. I. 24) Dagen efter, hvilket er rimeligere, hvorvel den siel-

Erik Plogpenning. Aar 1250.

lands-

Erik Plogpenning. Aar 1250.

landske Krenike siger (Script. Rer. Dan. II. 631) efter nogle Uger, og blev fundet af Sorte Brødrenes eller Dominicanernes Fiskere, som med Skræk kiendte det, og af disse Munke begravet i deres Kirke (Script. Rer. Dan. I. 209. IV. 24) der laae udenfor Byen, og ei i Minoriternes som Mathæus Paris vil pag. 814, og skal den høire Haand have været over Vandet (Scriptor. Rerum. Danicar. I. 123. II. 262), ligesom den fordrede Hævn af Himlen; saaledes lagde man det ud. Det blev nedlagt i de Klæder og Lænker, samt med Hielmen, ligesom det blev fundet. Abel lod siden hans Legeme forflytte derfra til Nonnernes nye Kirke i Slesvig, og Bispen af Slesvig atter igien til St. Petri Kirke der. Saaledes omkom Kong Erik paa St. Laurentii Dag mod Morgenen den 10 Augusti paa en Tirsdag, og havde man Søndagen forud det Evangelium om Pharisæeren og Tolderen, hvorover den Tids Mennesker have giort deres Betragtninger; han var da 54 Aar gammel, og havde regieret paa 10de Aar efter sin Faders Død, og i alt fra den Tid han blev Faderens Medregent paa 19de Aar. Hvitfeld siger pag. 223, at andre Aarbøger, som jeg dog ikke kiender, ville, at intet Forlig var giort mellem Brødrene, at Kongen havde Slesvig inde, og Abel kun Gottorp, at Erik havde overlagt med Henrik Emelthorp, at han skulde fra Rendsborg anfalde Holstenerne fra en Side, Kongen vilde fra den anden giøre det, og lade sine Folk sætte over ved gamle Danervirke; imidlertid forblev han med faa Folk tilbage i Slesvig, hvilket Abel betiente sig af, overfaldt og dræbte ham. Hvitfeld er hengiven til at troe dette at være rigtigere; dersom det ei stod hos den samtidige Albert af Stade, og i vore Annaler, at han havde været Broderens Giest, og var bleven svigagtigen fanget og dræbt af ham, hvortil man kan lægge den meklen-

borgske Skribent Kirchberg (apud Westphal. col. 771-72), som skrev i næste Seculo, og den samtidige, og urigtigen saa kaldte slaviske Krønike, hvilken Langebek kalder Annales Albiani, (Script. Rer. Dan. I. 209) samt den samtidige engelske Mathæus Paris pag. 814 (cfr. Siffridus Presbiter apud Pistorium editio Struvii. I. 1044) ei at tale om mange senere, som kun rimeligen ere Efterskrivere. Hertil kommer at Albert af Stade udtrykkeligen vidner (fol. 220. b.) at Erik og Abel være blevne Venner 1249. Abel lod i Begyndelsen udsprede, at der var sprunget for mange Folk i Baaden, hvorved den blev omkastet; men dette giordes til intet, da Liget flod op, som og ved det Albert af Stade skriver (fol. 221. b. cfr. Lindenbrog. Scriptor. pag. 99) at strax ved St. Laurentii Dag sagde Rygtet, at Erik var enten fanget eller død. Da han sad paa sine Knæ for at halshugges (Hvitfeldt I. p. 224. Script. Rer. Dan. II. 387), blev han tilspurgt efter Hertugens Befaling, hvor hans Guld og Liggendefæ var nedlagt, hvortil han svarede, at den største Skat han havde i Verden, laae i en jernbunden Kiste i Roskilde, hvor Abel siden lod randsage, og fandt intet uden en graa Munkekappe med dertil hørende Strikker, og det S. 5 her foran omtalte Diplom paa Latin, at han vilde begraves der i Minoriter-Dragten, i hvilken han vilde døe (men deraf følger ikke, at han vilde frasige sig Regimentet, og begive sig i bemeldte Minoriterkloster i Roskilde) hvoraf vel Petrus Olai og Gheysmer (Script. Rer. Dan. I. 123. II. 387) have taget Anledning at foregivt, at Abel beklagede meget hans Død, da han fandt dette. Islænderne skrive Eric efter deres Sædvane Eirikr, (Scriptor. Rerum. Danicarum. I. 12) og Mathæus Paris pag. 814, og Duisburg Chronicon Prussiæ pag. 167, kalde ham Henrik. Efter en Kiæmpevise (Udgaven 1739 p. 219) skulle de

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Erik Plogpenning. Aar 1250

have draget Kongen i Hals og Haar, da han traadte i Baaden. Der, saavelsom i mange af vore gamle Annaler, og hos Mathæus Paris pag. 814, siges at Abel snarere burde hede Cain, og i Øm Kloster-Krønike (Script. Rer. Dan. V. 262) forandres Abel til Babel. I en Vise skal efter Hvitfeld pag. 224 staae, at Kongen tilspurgde en Spaaqvinde, hvor længe han skulde leve, og fik til Svar: til næste St. Laurentii Dag. Dog slige Spaadomme giøres altid bag efter. Alle ere enige i, at han omkom 1250, undtagen Flateyar-Annalerne, som have 1249 (it. Sommersberg Script. Siles. II. 84) og Cornerus p. 894, Petrus Olai paa et Sted. Cranzius (Dania lib. VII. cap. 21) og Bzovius (Ann. col. 594) sætte 1251. Den thyringiske Krønike hos Eccard er reent underlig, naar den sætter 1256. Guilhelmi af Nangis Krønike har 1252; samt kalder Henric, som han skriver ham, en berømmelig Konge. Ericus Olai har ogsaa 1252 i Histor. Svec. lib. III. pag. 110. — Endskiønt han havde saa store Stridigheder med Bisperne, saa giorde dog hans ynkelige Død, at han efter Tidernes Tænkemaade blev anseet for hellig, hvortil kom, at hans Legeme, som der sagdes, blev fundet helt og uforfulet, hvorfor han og i mange af vore, (for Ex. i Script. Rer. Dan. I. 254. V. 422), og de islandske Annaler (Script. Rer. Dan. I. 34. III. 89. 98) kaldes den Hellige, og ansaae den menige Mand ham i lang Tid for hellig; Munkene skrev og en hel Bog om hvad Jertegn der skede efter hans Død og ved hans Grav; imidlertid blev han dog aldrig canoniceret af Paven. Mirakler skulle være skede paa alle de Steder, han laae begravet, og tilsidst i Ringsted, hvorhen hans Broder Kong Christopher lod ham flytte 1257, og paastod Øienvidner (Script. Rer. Dan. I. 24), at Blinde havde faaet deres Syn, Værkbrudne deres Lemmers Brug, Halte deres Gang,

Døve

Døve deres Hørelse, Stumme deres Mæle, ja Døde deres Liv ved hans Grav. Korteligen, han blev anseet for Martyr, aller helst de fleste af dem, som havde været Aarsag i hans Død, omkom (Script. Rer. Dan. II. 631. Hvitfelt. I. 224). Abel i Marken mod sine egne oprørske Undersaattere, om hvilken de danske Kongers Genealogie, der slutter med Christopher 1, (Script. Rer. Dan. I. 24. cfr. Leibnitii Scriptores Brunsvic. III. p. 134. a.) skriver at han var Autor og Formand til hans Død; Lauge Gudmundsen, som var Abels fornemste Raadgiver, i Kiel, hvorhen han med sit Gods havde flygtet, som og med den kongelige Krone og mange Penge, som han havde faaet af Abel, da han ei længer turde forblive i Riget, og hvor han over Bretspil kom i Klammerie med sin Kamerat, som paa Stedet stak ham ihiel med en Dolk; og hans Bøddel Herman Karkvider dræbt, som Cornerus vil (pag. 894. Boissen apud Menken. col. 593) enten af Vender, der grov Græster, eller og efter Krøniken, som slutter med Christopher (l. cit. i Script. Rer. Dan. I. 24) radbrækket i Celn, uden Tvivl efter Erkebispens Befaling, som var den salig Konges store Ven, om og bemeldte Krønike forstaaer Karkvider herved, da den ei nævner ham, og om maaskee ei en anden ringere Person har forrettet Drabet. Tyge Post levede endda 1266, og havde mere blandet sig heri, end han burde, han var rig, mægtig og sund til sin Dødedag, og vil ofte bemeldte Krønike, som ender med Christopher, ei nævne ham, siden han endda var i Live. Bispernes Værdighed og hemmelige Anslag befriede dem fra al Straf, hvorfor og Erkebispen Jens Grand siden sagde, at denne Konges Død ei var bleven hævnet.

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Erik var en meget deilig og anselig Mand, tapper, elskværdig, mild og rund mod sine Venner, grum mod sine Fiender

 (Script.

Erik Plog-penning. Aar 1250. (Script. Rer. Dan. I. 23), færd efter sin Tid, meget hengiven til Kiødslyst, Pragt og Overdaad, især i sin Ungdom, andægtig, stor Ven af Munke, en ivrig Forfægter af sin og Rigets Helhed mod Bisperne og den store Geistlighed, men ingen Fiende, som det lader, af den mindre; han greb sig an over sine og Rigets Kræfter ved at ville vinde Nordalbingien tilbage, og paadrog sig derved mange Fiender, til Rigets største Ulykke. Kroniken som slutter med Christopher, mener, at han udslettede alle sine Feil ved sin ynkelige Død, og sande Poenitentse, og at alle de Mirakler, som skede ved hans Grav, bevise det. Script. Rer. Dan. I. 24. — Mærkeligt er det, at alle Valdemars efterladte Sønner kom paa en fæl Maade af Dage, og at deres Regieringer vare hel ulykkelige. Hovedfeilen bestod deri, at hver Prinds skulde have sit Land, ligesom Danmark ei var lidet nok før. Efterkommerne have ei vedblevet at kalde Erik den Hellige, men tvertimod Plogpenning, for den Skat han lagde paa hver Ploug, og i Henseende til de onde Følger, den havde i Skaane. Det lader, at Almuen har strax kaldet ham saa, men af Skribentere finder jeg ingen andre end Hamsfort.

I sit Skatkammer skal han ei have efterladt meer end 40 Mark og 2 Gylden (Hvitfelt p. 224), deels formedelst de Krige han havde ført, dels formedelst hans Gavmildhed. Hamsfort og Petrus Olai (Script. R. D. I. 123. 288) kalde ham den fierde Erik, men var Eiegod den første, saa var han i Grunden kun den fierde. Petrus Olai siger (Script. Rer. Dan. I. 123), at han var enfoldig, og ligefrem, frygtede Gud og skyede det Onde. I den lundiske Gavebog (Script. Rer. Dan. IV. p. 52) kaldes han en Konge af den lykkelige Hukommelse, og paa Ringsteder Tavle (Script. Rer. D. IV. 281) den Salige. Udi Øm Kloster-Kronike (Script.

Rer.

Rer. Dan. V. 261-62) kaldes Erik "en ærværdig og hele Riget yndelig "affabilis" Konge, elskelig for Gud og Mennesker, og som ei tænkte noget sligt om sin Broder, og blev myrdet af dem, han havde sat sin Lid til og vare hans Mænd "homines pacis suæ," hvorom vidtløftigen kan læses i vore Kroniker og Tidernes Handelinger, og blev Abel derpaa Konge ved Hielp af de Store, "favore Ducum" og af sine Medvidere." Alt dette af en samtidig Skribent er meget mærkeligt, og viser, at Abel havde Del i Mordet, samt at man da strax opskrev hvad som skede. Af følgende gamle Gravskrift over Kong Erik i Langebeks Scriptor. Rer. Dan. Tom. V. p. 421: Erik Plogpenning. Aar 1250.

Rex Erice jaces, indigni funeris omni (?)
Excipis (?) horrescit (?) vulnus, qvod frater, amicus,
Dux, socius, collega tuus, successor, & hæres
Proximus inflixit sub sacræ tempore noctis,
Sub laribus propriis, sub firmæ foedere pacis,
Excusare nolit commissa piacula noxæ,
Et sceleris purgare Ducem, sed gurgitis instar
Delicti facinus exuperat unda cruoris
Intumet, ad coelos & murmure judicis aures
Impugnat terraque levat cum voce qverelas.
Esto qvod ob culpæ meritum cepisse volebas
Germanum, Dux dire! tuum, cur non timuisti
Perdere jam captum? vel cur modo clade peremtum
Jactabas pelago? cur tandem nulla sepulto,
Catholici ritus, fusa prece, thura cremabas?
— — — bus orbasti carissima pignora regni
Matrem cum pueris regalia brachia nudans
At nullis auro digitos & pectora gemmis,
Solum servasti novos sceleris que ministros,

Skulde

Erik Plogpenning. Aar 1250.

skulde man næsten slutte, at Dronning Jutta havde været i Slesvig, da Kongen blev myrdet, og at Abel havde ladet hende fratage hendes Guldringe og Halssmykker med Ædelstene, men sparet de af hendes Folk, som havde Del i Forræderiet. Dog veed jeg ikke, hvad jeg skal giøre af de Ord: cum pueris, thi Sønner havde Jutta da ei i Live, og at kalde Døttre pueri er underligt; maaskee derved kun forstaaes hendes Opvartere og Svenne, men da er det underligt at kalde hende mater. Nicolaus feiler i den lundiske Bispekrønike (Scripr. Rer. Dan. VI. 625) naar han vil, at Erik dræbtes i Hedebye, da det dog skede paa Slien. — Man har og følgende korte Gravskrift over Kong Erik: Hic jacet Ericus Rex magni Regis amicus. Og siden giorde Bisp Lauge Urne af Roskilde ved 1520 saadan et Gravskrift over ham, som staaer i Pillen, ei udhugget men udarbeidet i en paalagt Gibs:

Illustris Daciæ Princeps, Rex divus Ericus,
Flumine, fraterno livore, necatus & ense,
Qvem variis signis scelerum decoraverat ultor
Christus, & hac con.li coelibe jussit humo,

da han lod hans Lig forflytte og indmure i den anden nordre Pille i Choret, hvor man igiennem et Hul kan see noget af Ligkisten, der er af Eeg. (Script. Rer. Dan. IV. 280. Reiersens Beskrivelse over St. Bendts Kirke p. 51-52. Danske Atlas III. 57.) —— Da Kong Christopher lod 1257 optage sin Broders Lig, lod han dog hans Arm og Lænker blive tilbage i Slesvig Domkirke, og tidsamlede Kapitlet deraf efterhaanden saa mange Penge, at det derfor kunde lade opbygge Omgangen eller Svalen. Danske Atlas VII. 595. —— Man lod og giøre hans Bikede af Træ (Cypræi Annales Episcop. Slesv. p. 58. Boissen apud Menken. 593), som forvaredes i Kapitelhuset, og hvor han forestiltes med et blegt og

blye-

blyeagtigt Ansigt, udslagne Haar, sort Skieg, og bundet om Hænder og Fødder, lang Kappe lige til Anklerne, spidse Skoe som Horn, Guld-Belte om Livet. Hvor hans Lig drev op, blev et Trækors sat; Fiskerne foregav at see himmelblaae Lys brænde paa det Sted i Floden, hvor han var bleven nedsænket. Cypræus loc. cit. —— Endnu vises i Slesvig Domkirke en Knokkel af Kongens Arm, tilligemed nogle Led af Lænkerne og flere Reliqvier. Erik Plogpenning. Aar 1250.

Udi Arreskov i Fyen findes denne Konges Billede med en dansk Underskrift og denne latinske:

Hic fratis ferro periit mox flumine mersus,
Hoc sed non omnis diluit unda scelus.

hvilket tilligemed Abels Billede skal være flyttet fra det gamle Arreskov; men Verset viser, at det neppe er ældre end det 16 Seculum. Danske Atlas III. 543-44. Wadskiærs poetiske Skueplads pag. 181.

Mathæus Paris vil, pag. 814, at Liget drev 3 Gange op paa Land, og at Abel lod det hver Gang kaste ud igien, og nedsænke. Saa urigtige Efterretninger fik man da i fremmede Land, thi Abel søgte tvertimod af al Magt at vælte Mistanken for dette Brodermord fra sig. Den brunsvigske Rimkrønike (Leibnitii Scriptor. Brunsv. III. 134. a.) roser Erik for at have været rig og gavmild. Spørgsmaal om det er til ham eller til Erik Glipping, at den tydske Poet Rimman van Zwiten, som døde 1269, sigter, naar han siger, at han vil til Kong Erik i Danmark, som tog vel imod Tydsklands Poeter. Efter Lambecius (apud Lindenbrog. p. 35) skulle Hamborgerne have været med at beleire Rendsborg, og efter Thraciger hos Westphal II. col. 1286, 2 af deres Raadmænd Werner af Ertenberg og Friderich Boye-Søn vare blevne fangne, og have maattet løse sig for

store

Erik Plogpenning. Aar 1250.

store Penge. I et andet gammelt Mannscript hos Lambecius findes den sidste kaldet Johan af Tvedorp.

Efter Hvitfeld pag. 225 skal Erik have avlet med Jutta 2 Sønner Christopher og Knud, hvilke begge dog døde førend han, og 5 snarere dog kun 4 Døttre, endskiønt den svenske Rimkrønike pag. 29 og taler om 5 voxne, Sophia, som fik Kong Valdemar af Sverrig, Ingeborg, som fik Kong Magnus af Norge, Agnes, som gav sig i Kloster og blev besovet af hendes Svoger Kong Valdemar, og Moder ved ham til en Erik, og desuden Margrete snarere Sophie, som fik Henrik Burvin 3. af Rostok; hun skal efter de nyere meklenborgske Skribentere have ægtet Burvin 1242, hvilket hendes Faders Alder ei tillader, men hendes Børn vise, at det dog maae være skeet førend Faderens Død, maaskee 1249, men da kan hun ei have været ægte fød. Vist er det, at Erik kun efterlod sig Døttre, som Petrus Olai og Gheysmer (S. R. D. I. 123. II. 387) vidne. Men har hun som fik Burvin, hedt Margrete, saa skulde man snarest troe, at hun havde været en Datter af Valdemar 3, og Eleonore, og opkaldt efter sin Farmoder Margrete Dagmar; dog viser et Diplom af 1268, at hun havde virkelig hedt Sophie; maaskee Valdemar har villet opkalde hende efter sin Moder. Abels Datter har hun ikke været da ingen af hendes Børn bleve kaldte Abel eller Mechtild. Bacmeister hos Westphal T. 2. col. 903, giør hende til en Søster af den danske Kong Christopher 1stes Dronning Margrete, og altsaa til en Datter af den pomerske Hertug Sambor, men at hun var en dansk Konges Datter, det bevidner Kirchberg c. 180 col. 837, og det viser ogsaa Navnene af hendes Sønner Valdemar og Erik.

De

De nyere Skribentere, som giøre Eriks Dronning Jutta til en Datter af den brunsvigske Hertug Albert, feile ganske, thi 1239, da hun blev gift, var han endnu et Barn, og rimeligen først fød 1230. (Origin. Guelf. Tom. III. Præfat. pag. 87.) Derimod gaaer det nok an, at de kalde hende Judith, thi det og Jutha er eet Navn. Den gamle saxiske Krønike hos Abel pag. 165, kalder hende aldeles uretteligen Mechtild, hvilket og Botho giør (Script. Brunsv. III. 365), og begge udgive hende for den brunsvigske Hertug Alberts Datter, hvis Vidnesbyrd dog et kan gielde imod den samtidige Albert af Stade (ad ann. 1239), hvorfor og Høier (Continuatio Annal. Alberti Stadensis p. 104-14) herligen igiendriver det, og viser derfor uovervindeligen, at Jutta giftede sig igien efter Eriks Død med en Borggreve af Rosenborg, som ligger i det Hartziske, og venteligen var Burchard 8, der levede efter 1273, og var af det qvernfurtske Hus, og tilligemed Borggreve i Magdeborg. Med ham avlede hun Sophia, som ægtede Hertug Erik af Langeland. Gram (Notæ in Meurs. col. 469 a.) og Scheidt give dette deres Bifald. Den brunsvigske Hertug Albert kalder i et Diplom af 1260 den 25 Februari (Orig. Guelf. Tom. III. Præfat. pag. 88. Lünigs Corp. Jur. feudal. II. 1358) Kong Erik den Gudfrygtige "pius," og siger at han har stiftet Sielemesser for ham i Klosteret Ebbekesdorp i det lyneborgske, ligesom for sin egen Fader Otto. Scheidt mener, at Albert kan maaskee have giort dette baade fordi Eriks Hellighed rostes overalt, som og fordi Erik var en Brodersøn af Alberts Farmoder. I en dansk Konge-Genealogie hos Langebek (Script. Rer. Dan. II. 165) kaldes Eriks Dronning Gutha, og i den runiske Kongeliste (ibid. I. pag. 30) Mechtild, som dog kommer allene deraf, at Abel er der udeladt.

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Erik Plogpenning. Aar 1250.

I Gheyomer (hos Langebek T. II. p. 393-94) fortælles om en dansk Konge, som meget ærede de Hellige-Tre-Konger, og derfor reiste med et stort Følge til Cøln, hvor de laae begravne, han gav did 3 konstigen forarbeidede Guldkroner, og desuden der til Fattige og Kirker over 3000 eller 6000 Mark. En Nat drømte han der, at see de 3 Konger med Kronerne paa Hovedet, som alle lovede ham godt, og den sidste den evige Glæde efter 23 Aar; de gave ham derpaa 3 Daaser fulde af Guld, Myrrha og Røgelse, hvilke han, da han vognede, fandt hos sig. Men er det Erik, som har været i Cøln, saa maatte det være skeet 1227, men rimeligen snarere da han reiste enten til eller fra Paris, og saa kan man af denne hans Gavmildhed indsee, hvi Erkebispen af Cøln tog sig hans Død saa nær. Adskillige gamle udenlandske Skribentere kalde denne Konge Henrik (Dlugoss Histor. Polon. I. col. 715), da det er meget brugeligt, at blande de 2 Navne Erik og Henrik sammen, saa at endog Henrik den Store kaldes af Matthæus Paris Herricus; men derimod kan ei sigtes til denne Konge ved Hentius, endskiønt Annalerne af Boulogne (i Muratorii Scriptor. Rer. Ital. XXIII. pag. 900) udtrykkeligen kalde ham Konge af Dacia eller Dania, da de berette at Kong Christian 1. besøgte 1474 hans Grav i Boulogne, thi derved maa sigtes til Keiser Friderich den 2dens Søn Hentius, Konge af Sardinien, som efter et langvarigt Fængsel døde i Boulogne.

En ubenævnt Autor i schlesvig-holsteinische Anzeigen for Aar 1750 p. 203-206, 212-214, vildfarer ganske, naar han trækker Dlugossi og Corners Beretninger om Petrus Danus til denne Tid, og mener at denne Kong Eriks Skat blev da ført til Polen, da dog Erik ingen Skat efterlod sig.

Hvil-

Hvitfeld siger pag. 208-9, at denne Konge skaffede hver Mand Lov og Ret, og derfor vare de Fornemme ham imod; da hans Broder var besvogret med de holstenske Grever Rigets Fiender, saa maatte deraf nødvendigen opkomme Uenighed, og er det ikke godt, at noget Rige, især et saa lidet er deelt mellem mange Herrer. Erik Plogpenning. Aar 1205.

Kofod om danske Gilder p. 35, siger at Kong Erik blev canoniseret 1257, men det blev han aldrig af Paven, som dette egentligen allene tilkom (Pontoppidans Annales I. 668), men vel blev han 1257 flyttet til Ringsted, og af den menige Mand anseet for Helgen. Imidlertid bleve Gilder oprettede ham til Ære (Bartholini Antiqvitat. 134. Terpager Ripæ Cimbr. p. 419. 421. 423. 425. 428), som i Ringsted 1266, hvis Skraa er trykt hos Kofod Anker i hans Efterretning om de gamle danske Gilder pag. 124-143, hvori han kaldes Beatus og Sanctus, og ligeledes i Skanør allerede 1256. I Skanør havde og Hertug Knud sit Gilde. Skade at denne Skanør-Skraa ikke endda er trykt, med mindre den i Pontoppidans Atlas Tom. II. pag. 346, for Store-Heddinge skulde være den. Efter Westphal Tom. III. præf. p. 4. skulde den være givet 1231.

Hvitfeld giver følgende Skildring over denne Konge og hans Regiering. "Denne Kong Erik var en from, gudfrygtig og retfærdig Herre, dog han havde sine Brøst og Brek, som ingen heller fuldkommelig findes. Han skaffede hver Mand Lov og Ret, med det første, udi hans Regimente, der han sad med Fred og Rolighed. Mange af de ypperste udi Riget var ham vred og modstaaelig, for han handthævede Lov og Ret. Knud hans Halvbroder paa Møderne, var Hertug over Blegind, fik siden Halland, og paa det sidste Lolland, som herefter skal beskrives. Christopher hans

 Bro-

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Broder var Hertug over Lolland og Falster. Derforuden havde Kongen og hans Brødre Arvegods og Patrimonialia; baade her udi Riget, saavelsom udi Synder-Jylland og Fyrstendømmet, som de endel havde arvet efter deres Herre Fader Kong Valdemar, og andre deres Slægt og Venner, endel havde kiøbt dem til. Abel havde til Arv Svinborg, Arreskov, Skielfisker, og meget mere Gods udi Fyen, Christopher vidste og sin Del, Kongen sin. Af første giorde Brødrene et med Kong Erik, siden tilfaldt de hans Vederpart, Rigets Uvenner, som fremdeles skal røres. De droge mange af Bisperne og Adelen med dem. Aldrig trives gierne et Rige, hvor mange Fyrster og Herrer findes udi; Himmelen haver kun en Soel; hvor mange skal regiere, der fødes kun Misforstand, Avind, Uenighed og Parti, den ene drager sig til den Ene, den anden den Anden til, saa alting ikke gaaer endrecteligen til, hvilket vi af lang Erfarenhed med dette Riges store Skade, Afbræk og Fordærvelse haver befundet. Særdeles taalte ikke dette Rige, som ikke var stort, at skiftes og deles udi mange Parter; endog Kong Waldemar, som en forstandig Herre, udi sin Velmagt, havde brugt dette vise Raad, og givet sine Sønner hver et Land, at oppeholde deres fyrstelige Stand af, derforuden deelt dem deres faderlige Arv imellem, paa det de efter hans Død kierligen og broderligen kunde leve med hverandre, og holde sammen, dog finder vi, hvor viseligen og vel alting var foretaget, særdeles udi Regimenter, som adskillige Forandringer ere undergiven, ofte meget at hende, som man ikke alt havde før seet, som her nu skede. Hans Broder Abel holdt sig ikke som en Broder til ham, men som en fremmed, han hængte mere til det Svogerskab han var udi, end hos broderlig Blod og Kierlighed. Det er ikke at sige af, hvad Trohed og Fasthed Svogerskab formaaer, det besvogrede

de gaaer undertiden for det baarne, hvilket hans Herre Fader nok, som for saae, og betænkte udi hans levende Live, at af dette Svogerskab med Holsten skulde stor Ulykke komme. Vi seer derfor Herrer og Fyrster som længe haver kriget og orloget sammen, ved intet fastere Baand igien at samles, end ved Svogerskab." Erik Plogpenning. Aar 1250.

I Seglet af Hertug Knuds Gildes Skraa i Slesvig sees Erik til Hest i Harnisk med draget Svard i den eene Haand, og en Fane i den anden. Kofod loc. cit. pag. 51. Trivetus, som slutter med 1307 (edit. A. Halli pag. 200) henfører Kong Henriks (istedet for Eriks) den berømmelige (inclytus) danske Konges Drab ved hans yngre Broder Abel for at regiere, urigtigen til 1251. Bartholin fortæller, efter en gammel Skribent, i sine utrykte Annaler ved 1241, at Kong Erik byggede et Kloster for Minoriterne i Roskilde, men at det stod længe i Bygning formedelst hans idelige Krige. En florentinsk Skribent, som slutter med 1341, og findes i Baluzii Miscellanea T. IV. pag. 100 b., kalder Kong Erik Amerik, henfører hans Død til 1251, og kalder hans Broder Abel Bel. — Det var uden Tvivl i denne Konges Tid at Godskalk Stadholder (præfectus) i Holsten døde den 15 September, i det mindste levede han endda 1245. Ligeledes Hartvic Drost, der døde den 14 September, see Langebeks Script. T. 5. p. 408. Der haves og uden Tvivl et Brev af denne Konge uden Aar, i det mindste staaer der E. Det er stilet til alle dem, som i hans Rige boede ved Havet, og befaler, at om noget Skib fra Herre Witzlafi Land (Rygen) kommer i Havn paa de danske Kyster, skal de søge at skaffe det med Vare i Behold til sit eget Land. Seglet har været af gult Vox, og sees deri Kongens Billeder med Scepter og Æble, og paa den anden Side 2 krøniede Løver.

Af

Erik Plog-penning. Aar 1250.

Af denne Konge haves 20 Mynter i det kongelige Mynt-Cabinet. Paa den ene findes en Dolk med Omskrift: Erik, og paa Reversen et stort E. i Midten, og rundtom smaae Kors. Paa nogle sees en Dolk mellem Soel og Maane og mellem de Ord: Ericus Rex; paa nogle Kongens Hoved midt for og derom Erik; nogle have paa Reversen Laurentii Rist til Beviis at de ere slagne i Lund, og andre en lille Krone; paa en Revers staaer en Bispestav mellem Ni hvilket uden Tvivl betyder Bisp Nicolaus i Roskilde; paa No. 3 sees paa Reversen mellem Korsets Vinkler Jacob, hvorved maae sigtes til Bisp Jacob af Roskilde siden Erkebisp i Lund. I Tillægget ved Kongens Myntsamling p. 21, findes endnu 3 Mynter af denne Konge, hvoraf de 2 første have paa den ene Side et E og paa den anden et A, hvorved uden Tvivl sigtes til Hertug Abel, Kongens Broder, og den 3 paa begge Sider et dobbelt Kors med Omskrift Rex. og Epe.

Efter Hvitfeld T. I. pag. 265, besad i denne Konges Formands og Eftermænds Tid den brunsvigske Hertug Otto adskilligt Gods i Danmark, som han og undertiden boede paa, nemlig Byen Salvitsborg og andet Gods, hvoraf han gav en Deel bort til Ebelholt, Esrom og andre Klostre. Han havde arvet det efter sin Moder Helena, Valdemars 1. Datter, og sin Fader den brunsvigske Hertug Wilhelm, og havde Helena faaet det i Udstyr.

Kong Eriks Enke Jutha ægtede, som sagt, siden Burchhard 8, Borggreve af Magdeborg, kaldet af Rosenborg, hvilket sidste Navn kun 2 af de Borggrever bare, og vare de egentligen af det qverfurtske Hus, som uddøde 1273, og avlede de sammen Sophia, som ægtede Hertug Erik af Langeland af det jydske hertugelige Hus, og stammede fra Kong Abel, hvilket altsammen

Høyer

Høyer har viist i sin smukke Afhandling de Sophia Langelandica. Dette bestyrkes og ved det Falckenstein af et Manuscript fortæller i sin thyringiske Kronike T. 2. P. 2. pag. 1120-1122, "at Erik Konge af Sverrige drog 1332 til Spanien, med hvis Konge han kom i saa stort Venskab, at han forærede ham Apostelen Jacobs høire Arm, fra Albuen til Skuldren, som han bragte med sig til Sverrige, did Grev Burchhard af Querfurt drog for at besøge sine "Ohmen" og "Neffen" Herrerne af Litzgau, de fornemste Adelige i Sverrige, men efter Kongens Død ægtede han ved bemeldte sin Beslægtedes Raad hans efterladte Enke Sophie, og førte hende hiem med sig tilligemed St. Jacobs Arm; med hende avlede han Burchard 10, (som døde 1332) og 2 Døttre: Sophie, som blev Klosterjomfrue i Roslebem og Mechtild gift med Herre Burchard i Falckenstein (Falkenst. Tradit. Corbeienses pag. 867); efter Sophiæ Død ægtede han Mechtild, Datter af en Greve af Orlamünde og Søster til Friderich og Herman Herrer af Weymar, og som forhen havde været gift med Henric Greve af Hohenstein (Henric var Greve i Hohenstein ved 1260, havde og en Mechtild til ægte, men hun skal have været født Grevinde af Linterborg). Efter hans Død drog hun med Jacobi Arm til Erfurt, og skiænkede den til Domkirken der." Naar man betragter at dette er anonym og snarere en Sagn end en Historie, saa synes mig at deri stikker dog den Sandhed, at Grev eller Herre Burchard af det querfurtiske Hus fik Kong Eriks Enke, og avlede en Sophie med hende; paa Regning af Tidens Længde og den uvisse Sagn maae skrives, at han giør Danmark til Sverrige, som slette Middelalderens Skribentere ofte giøre, at Tidsregningen er urigtig, at Dronningen kaldes Sophie ligesom Datteren, da hun dog hed Jutha, at den unge

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Sophie

Erik Plogpenning. Aar 1250.

Sophie siges at være bleven en Klosterjomfrue i Rysleben, hvor hun maaskee er bleven opdraget, og hun siden bleven glemt i det Querfurtske fordi hun kom saa langt bort, som til Danmark. Ved Herrerne af Litzgau forstaaes maaskee Greverne i Gotzgov i nu værende For-Pomern, som ofte med Rygen stod under dansk Herskab, og med dem kan det querfurtske Hus have været besvogret. Jutha kaldte nok sin ene Datter Mechtild efter sin Søster, og Sophie havde hendes første Mand Eriks Farmoder hedet; maaskee og hendes Mands Moder har hedet saa, thi hun havde opkaldt en af sine Døttre med Erik efter hans Farmoder Sophie. Men døde Jutha førend sin anden Mand Burchard, saa har hun ei kunnet 3die Gang blive gift med en Herre Nicolaus af Meklenborg og Werle, af hvilken Tanke jeg engang har været.

Abel.

Kong Abel.

Eriks Død giorde alle dem forfærdede og bedrøvede, der havde holdt med ham (Hvitfelt p. 226), hvorimod Abels Anhængere fryde de sig, og bleve de ædelste af Eriks Mænd strax fangne, bundne og fængslede, hans Krigsfolk i Holsten og ved Rendsborg forløb sig, og Grev Johan med de flere ophævede strax Beleiringen, i Tanke at Abel nu blev Konge, og at de letteligen kunde forenes sammen om den. Der blev og beskikket 12 gode Mænd, som skulde dømme, hvo der skulde besidde Rendsborg, hvem det med Rette tilhørte, og hvad Vederlag derfor burde skee (Hvitfeldt p. 227). Bisperne bleve især glade, og lod Abel strax den slesvigske Bisp Eskil komme tilbage, som havde beklaget sig for Paven over Kongen; han kom ufortøvet og blev vel imodtaget baade af Abel og menige Mand i Slesvig (Hvitfelt loc. cit.). Reiner II, som siden blev Bisp i Odense, Script. Rer. Dan. VII. 222, (han maae derved forstaaes, siden han endda levede 1266, og ei den da værende odenseiske Bisp Jacob, som døde allerede 1252) og maaskee da var Abels Hofpræst, lod sig da i sin Prædiken holden i Slesvig forlyde med, at han vel havde raadet til Kongens Fængsel, men undskyldte sig derimod for at have havt Deel i hans Død. Script. Rer. Dan. V. 613. —— Abel tilskrev strax Rigets Raad (Hvitfelt pag. 226), og besmykkede sin Broders Mord det beste han kunde, foregivende først: at Baaden havde vaeltet, da for

Abel.
Aar 1250.

 mange

Abel. Aar 1250. mange sprang i den, og siden, at Krigsfolket, og de der vare Kongens særdeles Uvenner, havde dræbt ham sig uafvidende, tillagde ham og mange Sager og Beskyldninger. Bisperne dreve og Abels Sag paa det beste hos Rigs-Raadet og hos Almuen, og forestilte og Raadet (Hvitfelt loc. cit.) at det var nyttigt at vælge ham til Konge: først fordi Erik havde ingen Sønner efterladt sig, for det andet: Abel var den ældste igienlevende Broder, for det tredie: hvis det ikke skede, turde han skille Riget ved Fyrstendømmet Jylland, som han indehavde, og for det fierde: da han var besvogret med de holstenske Herrer og havde opvakt dem og andre udenlandske Fyrster mod Riget, saa var han og den, som best kunde stille Krigen. Naar nu hertil lægges, at han havde den mægtige Tyge Pust paa sin Side, og venteligen mange af hans Slægt- og Svogerskab, og uden Tviol ogsaa brugte Penge, hvortil kom, at de Arve-Gods, han havde i Riget, Svinaborg, Skielskør og det mere, kunde derved igien forenes med det, saa er det intet Under at alle blev enige om, at vælge ham til Konge, og at man lukkede Øinene til for Konge- og Brodermordet, for hvilket af Arve-Ret og Følge burde efter Hvitfelt (l. c.) være ham forfalden. Klosterkroniken af Øm siger og (Script. R. D. V. 262), at Abel blev Konge ved de Stores, "Ducum", og hans Medvideres Raad, og Kirchberg (Westphal. IV. 772) at han blev Konge ved utroe Raad. Det er derfor langt fra, som den samtidige Mathæus Paris vil (edit. Londin. 1641 p. 814) at de Store i Danmark dømte Abel for Mordet til evig Landsflygtighed, og dræbte ham, da han satte sig herimod, et Rygte som udkom derved at han to Aar efter blev dræbt og det af nogle sine Undersaattere, men for en ganske anden Aarsag Skyld, nemlig for Skatter. Hvitfeld vil, p. 226, at han blev valgt den 1 November, men da blev han kronet, og

har

har man længe før den Tid Diplomer, hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge, saasom et til Viborg den 30 Augusti, om at hans Fogeder "exactores" og andre ei maatte falde Brødrene af Vitskøl-Kloster besværlige i Henseende til deres Friheder. Et andet ligeledes til Viborg af 3 September (Danske Magaz. V. 35-36), hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge og Hertug i Jylland, og derved befrier Kanikerne i Viborg deres Gods fra al Afgift, Leding, Overfart, og fremdeles, ligesom hans kiære Fader, og Broder Kong Erik havde giort, i Anledning af at Provst Knud havde skiødet til hans Fader med Kapitlets Samtykke Øen Aker beliggende imellem Mors og Salling, som var 30 Mark Guld værd med Huse og rørende Gods. Da nu efter den jydske Lov 4 Mand skulde udredes af hver Mark Gulds Jord, saa slutter Thestrup heraf i hans Krigsarmatur p. 195-197, at dette Land i det mindste gav 48 Mand i Leding, da Resten af Landet har hørt til de 4 Styreshavne, og at følgeligen Landet og maaskee hele Danmark har da været mere beboet end nu, thi nu er paa Aker kun 8 Bønder, ansatte til 85 Tønder Hartkorn, hvilket beviser, at 8 og en halv Tønde-Hartkorn gaaer paa 3 Mark Gulds Jord. I Valdemars Jordebog staaer at Kongen havde der 18 Mark Guld, altsaa 1250 otte og fyrgetyve. Men i mine Anmærkninger derved (Script. Rer. Dan. VII. p. 555, 55. not. 5, 564. not. 37) har jeg viist, at Ager efter en anden Beregning har kun stillet af de 30 Mark Guld 32 Mand, og naar man vil regne de 18 til omtrent 5 Mand, hvilket er dog en meget stærkere Udskrivning end nu, da der af 50 Tønder Hartkorn kun stilles 1 Mand, altsaa 2 Mand i det høieste af Ager, kan dette Forhold komme saavel overens med den gamle Udskrivning af Danmark og den nuværende Indretning. Da der ingen staaende Tropper var i gamle Dage, og Tøgene

Abel. Aar 1250.

Abel. Aar 1250.

gene varede i det høieste nogle Uger, saa kunde og da større Udskrivning skee end nu. Den 17 October i Roskilde gav han Borgerne, "villanos", i Wæ fri for Leding for deres Armods Skyld, ligeledes for Told i sit ganske Rige, dog skulde hans Bønder der betale af hver Fierding, hvor de besad dem, ham aarligen en Mark Penge paa St. Olufs Dag, og for Resten aldeles intet undtagen Proviant "assignatio vectigalium," naar han eller hans kiære Hustrue personligen opholdt sig deri. Da det næste Diplom er givet i Sisborg (Diplom. Magn. I. 184) saa tænker jeg, at han er bleven kronet i Roskilde, hvilket og Hvitfeld skriver p. 226, (Script. Rer. Dan. I. 289) og det venteligen ved Erkebisp Uffo, som og Hvitfeld skriver. Paa Alle-Helgens-Dag den 1 November blev han kronet til Konge, og hans Gemahlinde Mechtild til Dronning, som den samtidige Albert af Stade vidner; hvormed og Aarbøgerne af Esrom og Kroniken, som slutter med 1317 (Script. R. D. I. 245. II. 173) stemme overens. Efter alt dette forekommer det mig, som og Sagernes Tilstand synes at vise, at Abel har skyndet sig efter sin Broders Død ind i Jylland, og er bleven paa Landstinget der i Viborg valgt, samtykt og hyldet til Konge, og derpaa venteligen ligeledes i Sielland ved Isefiord, og rimeligen ogsaa paa Lybers Høi ved Lund i Skaane, efter gammel Skik og Brug, af alle frie Danske, saavel Adel som Bønder, thi hvorvel man ei kan nægte, at jo Adelen var meget mægtigere og talrigere end forhen, saa havde Bonden dog endda meget at sige, og hvad jeg efter Hvitfeld har anført om Rigsraader er meget misligt, og Spørgsmaal, om det endog var da med nogen Magt allerede til. Kongerne havde længe deres eget Raad, men derfor var det ei Rigsraad. Hvitfeld vil, at han først blev kronet i Julen, hvilket den samtidige Alberts Vidnesbyrd giendriver.

Men

Men vel mueligt at der da er bleven holdet en Herredag, som den aristocratiske Hvitfeld kalder det pag. 227, eller en Rigsdag, da han selv siger, at menige Stænder saa og Kiøbstædernes Fuldmægtige da svore og hyldede Abel, hvorimod han igien stadfæstede Kiøbstædernes Rettigheder, ligeledes Kirker og Klostre deres, af hvilke Hvitfeld har selv seet og læst nogle, især for Esrom og Ebelholt, og Ribe Kiøbstæd; men da den sidste er given den 17 October, saa viser dette, at Hvitfeld har undertiden læst med liden Agtsomhed. Uden Tvivl var dette første Gang, at Byernes Fuldmægtige mødte paa nogen Rigsdag, og søgte Abel vel herved at giøre sig elsket; jeg forestiller mig, at i Jylen have de hyldet Abel, som hidindtil ei havde giort det, da maaskee endeel ei kunde finde sig i, at en Brodermorder skulde sidde paa Tronen. Abel. Aar 1250.

Ved sin Krøning svoer han med 24 Riddere, ei allene efter Hvitfeld p. 226 men og efter den ældre Krønike, som slutter med 1317 (Script. Rer. Dan. II. 173), at han ei havde befalet at lade myrde sin Broder, men at Krigsfolket og Eriks særdeles Uvenner havde giort det ham uafvidende. Da mange vare overbeviiste om, og mange troede, at han havde Deel i sin Broders Mord, saa var slig Eed en Slags Nødvendighed for Abel. Saaledes føder den ene Misgierning den anden af sig. Da han krønedes, sad hans liden Søn Valdemar endda i Fængsel, saasom Erkebispen af Cøln, Conrad, en fød Greve af Hochstedt, hvilket Grevskab laae uden for Erke-Stiftets egne Grændser, havde ved sine Svenne og Vasaller snappet ham op tæt ved Cøln paa hans Hiemreise fra Rouen. Saa skriver Albert af Stade (ad ann. 1250 col. 221 b) og maae man af det Ord endda "adhuc" slutte at han havde siddet en Stund. Men efter Hvitfeld pag. 227 lader det, at han først er bleven fanget efter Eriks Død, saa-

Abel. Aar 1250. saasom Abel skal have tilskrevet ham i Paris, hvor han i nogle Aar havde studeret, som og Eriks Krønike, den der slutter med 1317 og Stral (Script. Rer. Dan. I. 168. II. 173. III. 311) vidne, at han skulde komme hiem, saasom han agtede at forlehne ham med Hertugdømmet Slesvig. Abels Broder Christopher havde vel forlangt det, men han undte ham det ikke og indsaae vel ved sit eget Exempel, hvor farligt det var, at giøre sin Broder for mægtig. Cornerus vil (apud Eccardum col. 897) at Valdemar havde studeret i Boulogne og at han først blev fanget 1251 efter sin Faders Død, hvilket sidste er især gandske urigtigt. Med Valdemar blev og hans Tugtemester Trugill de Witte fanget, og sad han paa fierde Aar. Hvitfeld gietter pag. 227, at Erkebispen af Cøln giorde dette af Had til Abel, fordi han havde myrdet sin egen Broder, hvorfor alle retskafne Fyrster og Herrer vare ham fiendske, hvorpaa jeg dog tvivler.

Den 8 November stadfæstede Abel i Sisborg (Dipl. Magn. I. 185) Klosteret i Esrom alle dets Friheder, ligesom hans Fader Valdemar og Farbroder Knud havde giort, af Kierlighed til Cistercienser-Ordenen, og atter paa samme Dag tog han det der under sin Beskyttelse ved et andet Brev loc. cit. 184. Den 9 November gav Abel i Roskilde (loc. cit. 186) Nonnerne der i Vor Frue Kloster al Frihed for deres Bønder, Tienere og Gods, iblandt andet for Leding, for at grave og sætte Planker op med andre, saa maatte og ingen borttage deres Skibe eller Gods, som led Skibbrud, naar de førte dem Brænde til. Ligeledes i Roskilde den 11 November gav han Hamborgerne (Schuback de jure littoris pag. 270. Lambecii Res Hamburg. apud Lindenbrog. lib. II. pag. 37) den Rettighed overalt i sit Rige at maatte beholde alt hvad de selv og paa egen Bekostning kunde redde af deres Skibe,

som

som strandede. Det er underskrevet af Bisp Esger i Ribe, Grev Johan i Holsten, Grev Ernst (af Gleichen), Herre Germar, Fyrste af Rygen, Herre Lage (maaskee Gudmundsen), Herre Tuke Bust, Herre Marqvard de Rennowe, Herre Thetlev af Bocvolde, og flere, som ikke nævnes. Alle disse have vist bivaanet Abels Kroning, og venteligen været blant de 24 Riddere, som svore ham frie. I det vedhængende Kongelige Sigil sees 3 Løver med mange Hiertter paa den bagerste Side, og Kongen siddende med alle Prydelser paa den forreste. Omskriften er som sædvanlig. Rimeligen har Abel givet Hamborgerne slig Friehedsbrev, fordi de havde hiulpet ham imod hans Broder Kongen, og kommer det mig for, at det sidste Tog mod Rendsborg har været en aftalt Sag mellem ham og de Forenede, for at trække Kong Eric did, og da at twinge ham til hvad man vilde; thi at Meningen skulde have været at dræbe ham, bør man ei tænke om saa mange Personer; ja maaskee Abel har ei selv i Førstningen tænkt det. Abel. Aar 1250.

Den 11 November skiænkede Tøkke Nielsen af Syersløff udi Roeskilde (Script. Rer. Dan. VI. pag. 158) til St. Wilhelms Kloster i Ebelholt sine 3 Gaarde med Tilbehør og Jorde i Syersløff-estre med Samtykke af sin Hustrue Anne Pethers Datter, og af sin Søn og Slægt, og skiødede dem det paa Stro Herredsting efter Sielands Lov; dog saa, at han selv og Søn skulde beholde det, saalænge de levede, og han efter sin Død begraves i Klosteret. Herre Peter Esbernsen, Sognepræst i Stro, og Johan, kaldet Knap, hang deres Sigiller ved. Den 15 November gav Abel i Vordingborg (Drejer Spec. Jur. publ. Lub. p. 66) Lybekkerne samme Frihed, som han havde givet Hamborgerne; venteligen af samme Aarsag; imidlertid vare begge disse Friheds-Breve gode og menneskekiærlige. Dette Brev skulde

Abel. Aar 1250. giælde, saalænge Lybekkerne holdt ubrødelig Enighed med ham. Fra Lyon den 4 November tog Paven sig de lybekske Kiøbmænd endnu mere an, i det han (Dreyer p. 28.) befol Bispen og Provsten af Raceburg ved Ban at fraholde dem, som under Paaskud af deres Fædrelands Skikke berøvede skibbrudne Lybekkere deres Gods. Brødrene i Mestved forundte han (Abel) (Script. Rer. Dan. IV. p. 338) og samme Frieheder, som hans Fader og Broder havde givet dem, nemlig Befrielse fra Leding, Stud, Qverſæt, Told, Kiørsel "plaustra", alle Kongelige Tienester og Rettigheder, "a causis omnium regalium actionum", eller Sagefald; deres Gods opregnes og ved denne Leilighed; han gav dem og Markedet i Mestved, og Midsommergield.

Den 8 December tilskrev Paven fra Lyon den lundiske Erkebisp, og gav ham tilkiende, at han paa Klage af Erkebispen i Upsal, og den hele Svenske Geistlighed, at Kongen i Sverrige og de Store, samt Almuen, satte Bisper af og ind, hermed stadfæstede Kardinal Wilhelms Anordning, at der skulde indrettes Kapitler ved de Kathedral-Kirker, hvor der endnu ingen var, og Bisperne af dem alene vælges, og at Bisperne maatte ei aflægge nogen Eed eller Troskab, eller tage noget til Lehn af nogen verdslig Person.

Nogle polske Skribentere ville (Hvitfeldt pag. 227) at ved denne Tid skulde først den danske Adelsmand Peter Dunin være kommet til Polen, og det danske Raad, som ei var for Abel, have tilbudet den polske Boleslav Kronen; dog jeg har forhen viist, at dette vedkommer Kong Nielses Tid.

Abel sendte Bud til Rendsborg, og lod indbyde Henrik Emelthorp til sig (Hvitfeldt pag. 229. Cromeri Histor. Polon. apud Pistorium II. pag. 484); dog da denne vidste, at Kongen var

ham

ham ikke god, fordi han havde holdt med Erik imod ham, saa vilde han ei komme, forend han fik Leide, hvilket han og omsider bekom, og paastod han tilligemed, at ville have for sig og Folk den Besoldning, de endda havde tilgode. Rimeligen har Abel i Aarets Slutning opholdt sig i Slesvig; thi da befriede han St. Johannis Kloster for al Afgift og Byrde, undtagen til Byernes Befæstning og Landeværn. Brevet er givet i Aar, men uden Dag. Det haves alene paa Høitydsk i Westphals 3 Tome col. p. 334, og kaldes han der Konge til Danmark og Venden, og Hertug i Sonder-Jylland. Vel findes det og hos ham paa Latin ibid. col. p. 359, men derunder staaer den 7 Martii 1250, som ikke kan være, thi da var Abel endda ei Konge, maaskee det skal være 1251. Efter Klosterkroniken af Øm (Script. Rer. Dan. V. pag. 262) var Abel ei gunstig mod Klosterne, især ikke mod det, da han tvang dets Abbed Olaf og Brodrene til at give sig 300 Mark Penge, for at faae Frihed for deres Bønder og Tienere, hvilken Bevilling hans Fader og Broder havde givet dem for intet; ved hvilken Leilighed Abel kaldes i denne Kronike en Brodermorder; rimeligen har han trængt til Penge. Bisp Peder Aghesøn af Aarhus, som stod i stor Naade hos Kongen, plagede ogsaa Klosteret, og fordrede 3 Aars Fortæring "apparatus" af det for de 3 Aar Bispesædet havde staaet ledigt, hvilket synes meget ubilligt, pressede og 190 Mark Penge ud derfor; han kom der og paa Visitats, og blev der saalænge han vilde, lod og bortføre alle dets Bøger, hvoriblant var mange dels kiøbte, dels forærede af hans Formand Peder Elassen. Vel svor han paa, læggende sine Hænder over Helgenes Levninger og over Evangelium, at saasnart han havde igiennemseet dem, skulde de blive tilbagesendte; men beholdt af dem tilbage for 200 Mark Penges Værdie. Foruden dette

Abel.

Aar 1250.

Eriks Død giorde alle dem forfærdede og bedrøvede, der havde holdt med ham (Hvitfelt p. 226), hvorimod Abels Anhængere frydede sig, og bleve de ædelste af Eriks Mænd strax fangne, bundne og fængslede, hans Krigsfolk i Holsten og ved Rendsborg forløb sig, og Grev Johan med de flere ophævede strax Beleiringen, i Tanke at Abel nu blev Konge, og at de letteligen kunde forenes sammen om den. Der blev og beskikket 12 gode Mænd, som skulde dømme, hvo der skulde besidde Rendsborg, hvem det med Rette tilhørte, og hvad Vederlag derfor burde skee (Hvitfeldt p. 227). Bispeerne bleve især glade, og lod Abel strax den slesvigske Bisp Eskil komme tilbage, som havde beklaget sig for Paven over Kongen; han kom ufortøvet og blev vel imodtaget baade af Abel og menige Mand i Slesvig (Hvitfelt loc. cit.). Reiner II, som siden blev Bisp i Odense, Script. Rer. Dan. VII. 222, (han maae derved forstaaes, siden han endda levede 1266, og ei den da værende odenseiske Bisp Jacob, som døde allerede 1252) og maaskee da var Abels Hofpræst, lod sig da i sin Prædiken holden i Slesvig forlyde med, at han vel havde raadet til Kongens Fængsel, men undskyldte sig derimod for at have havt Del i hans Død. Script. Rer. Dan. V. 613. —— Abel tilskrev strax Rigets Raad (Hvitfelt pag. 226), og besmykkede sin Broders Mord det beste han kunde, foregivende først: at Baaden havde væltet, da for Abel. Aar 1250.

 mange

Abel. Aar 1250. mange sprang i den, og siden, at Krigsfolket, og de der vare Kongens særdeles Uvenner, havde dræbt ham sig uafvidende, tillagde ham og mange Sager og Beskyldninger. Bisperne dreve og Abels Sag paa det beste hos Rigs-Raadet og hos Almuen, og forestilte og Raadet (Hvitfelt loc. cit.) at det var nyttigt at vælge ham til Konge: først fordi Erik havde ingen Sønner efterladt sig, for det andet: Abel var den ældste igienlevende Broder, for det tredie: hvis det ikke skede, turde han skille Riget ved Fyrstendømmet Jylland, som han indehavde, og for det fierde: da han var besvogret med de holstenske Herrer og havde opvakt dem og andre udenlandske Fyrster mod Riget, saa var han og den, som best kunde stille Krigen. Naar nu hertil lægges, at han havde den mægtige Tyge Pust paa sin Side, og venteligen mange af hans Slægt- og Svogerskab, og uden Tviol ogsaa brugte Penge, hvortil kom, at de Arve-Gods, han havde i Riget, Svinaborg, Skielskør og det mere, kunde derved igien forenes med det, saa er det intet Under at alle blev enige om, at vælge ham til Konge, og at man lukkede Øinene til for Konge- og Brodermordet, for hvilket al Arve-Ret og Følge burde efter Hvitfelt (l. c.) være ham forfalden. Klosterkroniken af Øm siger og (Script. R. D. V. 262), at Abel blev Konge ved de Stores, "Ducum", og hans Medvideres Raad, og Kirchberg (Westphal. IV. 772) at han blev Konge ved utroe Raad. Det er derfor langt fra, som den samtidige Mathæus Paris vil (edit. Londin. 1641 p. 814) at de Store i Danmark dømte Abel for Mordet til evig Landsflygtighed, og dræbte ham, da han satte sig herimod, et Rygte som udkom derved at han to Aar efter blev dræbt og det af nogle sine Undersaattere, men for en ganske anden Aarsag Skyld, nemlig for Skatter. Hvitfeld vil, p. 226, at han blev valgt den 1 November, men da blev han kronet, og

har

har man længe før den Tid Diplomer, hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge, saasom et til Viborg den 30 Augusti, om at hans Fogeder "exactores" og andre ei maatte falde Brødrene af Witskøl-Kloster besværlige i Henseende til deres Friheder. Et andet ligeledes til Viborg af 3 September (Danske Magaz. V. 35-36), hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge og Hertug i Jylland, og derved befrier Kanikerne i Viborg deres Gods fra al Afgift, Leding, Qversæt, og fremdeles, ligesom hans kiære Fader, og Broder Kong Erik havde giort, i Anledning af at Provst Knud havde skiødet til hans Fader med Kapitlets Samtykke Øen Aker beliggende imellem Mors og Salling, som var 30 Mark Guld værd med Huse og rørende Gods. Da nu efter den jydske Lov 4 Mand skulde udredes af hver Mark Gulds Jord, saa slutter Thestrup heraf i hans Krigsarmatur p. 195-197, at dette Land i det mindste gav 48 Mand i Leding, da Resten af Landet har hørt til de 4 Styreshavne, og at følgeligen Landet og maaskee hele Danmark har da været mere beboet end nu, thi nu er paa Aker kun 8 Bønder, ansatte til 85 Tønder Hartkorn, hvilket beviser, at 8 og en halv Tønde-Hartkorn gaaer paa 3 Mark Gulds Jord. I Valdemars Jordebog staaer at Kongen havde der 18 Mark Guld, altsaa 1250 otte og fyrgetyve. Men i mine Anmærkninger derved (Script. Rer. Dan. VII. p. 555, 55. not. 5, 564. not. 37) har jeg vist, at Ager efter en anden Beregning har kun stillet af de 30 Mark Guld 32 Mand, og naar man vil regne de 18 til omtrent 5 Mand, hvilket er dog en meget stærkere Udskrivning end nu, da der af 50 Tønder Hartkorn kun stilles 1 Mand, altsaa 2 Mand i det høieste af Ager, kan dette Forhold komme vel overens med den gamle Udskrivning af Danmark og den nuværende Indretning. Da der ingen staaende Tropper var i gamle Dage, og To-

Abel. Aar 1250.

gene

Abel. Aar 1250. gene varede i det høieste nogle Uger, saa kunde og da større Udskrivning skee end nu. Den 17 October i Roskilde gav han Borgerne, "villanos", i Wæ fri for Leding for deres Armods Skyld, ligeledes for Told i sit ganske Rige, dog skulde hans Bønder der betale af hver Fierding, hvor de besad dem, ham aarligen en Mark Penge paa St. Olufs Dag, og for Resten aldeles intet undtagen Proviant "assignatio vectigalium," naar han eller hans kiære Hustrue personligen opholdt sig deri. Da det næste Diplom er givet i Siøborg (Diplom. Magn. I. 184) saa tænker jeg, at han er bleven kronet i Roskilde, hvilket og Hvitfeld skriver p. 226, (Script. Rer. Dan. I. 289) og det venteligen ved Erkebisp Uffo, som og Hvitfeld skriver. Paa Alle-Helgens-Dag den 1 Novemher blev han kronet til Konge, og hans Gemahlinde Mechtild til Dronning, som den samtidige Albert af Stade vidner; hvormed og Aarbøgerne af Esrom og Kroniken, som slutter med 1317 (Script. R. D. I. 245. II. 173) stemme overens. Efter alt dette forekommer det mig, som og Sagernes Tilstand synes at vise, at Abel har skyndet sig efter sin Broders Død ind i Jylland, og er bleven paa Landstinget der i Viborg valgt, samtykt og hyldet til Konge, og derpaa venteligen ligeledes i Siælland ved Isefiord, og rimeligen ogsaa paa Lybers Høi ved Lund i Skaane, efter gammel Skik og Brug, af alle frie Danske, saavel Adel som Bønder, thi hvorvel man et kan nægte, at jo Adelen var meget mægtigere og talrigere end forhen, saa havde Bonden dog endda meget at sige, og hvad jeg efter Hvitfeld har anført om Rigsraadet er meget misligt, og Spergsmaal, om det endog var da med nogen Magt allerede til. Kongerne havde længe deres eget Raad, men derfor var det ei Rigsraad. Hvitfeld vil, at han først blev kronet i Julen, hvilket den samtidige Alberts Vidnesbyrd giendriver.

Men

Men vel muligt at der da er bleven holdet en Herredag, som den aristocratiske Hvitfeld kalder det pag. 227, eller en Rigsdag, da han selv siger, at menige Stænder saa og Kiøbstædernes Fuldmægtige da svore og hyldede Abel, hvorimod han igien stadfæstede Kiøbstædernes Rettigheder, ligeledes Kirker og Klostre deres, af hvilke Hvitfeld har selv seet og læst nogle, især for Esrom og Ebelholt, og Ribe Kiøbstæd; men da den sidste er given den 17 October, saa viser dette, at Hvitfeld har undertiden læst med liden Agtsomhed. Uden tvivl var dette første Gang, at Byernes Fuldmægtige mødte paa nogen Rigsdag, og søgte Abel vel herved at giøre sig elsket; jeg forestiller mig, at i Skaaen have de hyldet Abel, som hidindtil ei havde giort det, da maaskee endeel ei kunde finde sig i, at en Brodermorder skulde sidde paa Tronen. Abel. Aar 1250.

Ved sin Kroning svor han med 24 Riddere, ei allene efter Hvitfeld p. 226 men og efter den ældre Krønike, som slutter med 1317 (Script. Rer. Dan. II. 173), at han ei havde befalet at lade myrde sin Broder, men at Krigsfolket og Eriks særdeles Uvenner havde giort det ham uafvidende. Da mange vare overbeviste om, og mange troede, at han havde Del i sin Broders Mord, saa var slig Eed en Slags Nødvendighed for Abel. Saaledes føder den ene Misgierning den anden af sig. Da han kronedes, sad hans liden Søn Valdemar endda i Fængsel, saasom Erkebispen af Cöln, Conrad, en fød Greve af Hochstedt, hvilket Grevskab laae uden for Erke-Stiftets egne Grændser, havde ved sine Svenne og Vasaller snappet ham op tæt ved Cöln paa hans Hiemreise fra Rouen. Saa skriver Albert af Stade (ad ann. 1250 col. 221 b) og maae man af det Ord endda "adhuc" slutte at han havde siddet en Stund. Men efter Hvitfeld pag. 227 lyder det, at han først er bleven fanget efter Eriks Død,

saa-

Abel. Aar 1250. saasom Abel skal have tilskrevet ham i Paris, hvor han i nogle Aar havde studeret, som og Eriks Krønike, den der slutter med 1317 og Stral (Script. Rer. Dan. I. 168. II. 173. III. 311) vidne, at han skulde komme hiem, saasom han agtede at forlehne ham med Hertugdømmet Slesvig. Abels Broder Christopher havde vel forlangt det, men han undte ham det ikke og indsaae vel ved sit eget Exempel, hvor farligt det var, at giøre sin Broder for mægtig. Cornerus vil (apud Eccardum col. 897) at Valdemar havde studeret i Boulogne og at han først blev fanget 1252 efter sin Faders Død, hvilket sidste er især ganske urigtigt. Med Valdemar blev og hans Tugtemester Trugill de Witte fanget, og sad han paa fierde Aar. Hvitfeld gietter pag. 227, at Erkebispen af Cøln giorde dette af Had til Abel, fordi han havde myrdet sin egen Broder, hvorfor alle retskafne Fyrster og Herrer vare ham fiendske, hvorpaa jeg dog tvivler.

Den 8 November stadfæstede Abel i Siøborg (Dipl. Magn. I. 185) Klosteret i Esrom alle dets Friheder, ligesom hans Fader Valdemar og Farbroder Knud havde giort, af Kierlighed til Cistercienser-Ordenen, og atter paa samme Dag tog han det der under sin Beskyttelse ved et andet Brev loc. cit. 184. Den 9 November gav Abel i Roskilde (loc. cit. 186) Nonnerne der i Vor Frue Kloster al Frihed for deres Bønder, Tienere og Gods, iblandt andet for Leding, for at grave og sætte Planker op med andre, saa maatte og ingen borttage deres Skibe eller Gods, som led Skibbrud, naar de førte dem Brænde til. Ligeledes i Roskilde den 11 November gav han Hamborgerne (Schuback de jure litoris pag. 270. Lambecii Res Hamburg. apud Lindenbrog. lib. II. pag. 37) den Rettighed overalt i sit Rige at maatte beholde alt hvad de selv og paa egen Bekostning kunde redde af deres Skibe,

som

som strandede. Det er underskrevet af Bisp Esger i Ribe, Grev Johan i Holsten, Grev Ernst (af Gleichen), Herre Germar, Fyrste af Rygen, Herre Lage (maaskee Gudmundsen), Herre Tuke Bust, Herre Marqvard de Rennowe, Herre Thetlev af Bocvolde, og flere, som ikke nævnes. Alle disse have vist bivaanet Abels Kroning, og venteligen været blant de 24 Riddere, som svore ham frie. I det vedhængende Kongelige Sigil sees 3 Løver med mange Hierter paa den bagerste Side, og Kongen siddende med alle Prydelser paa den forreste. Omskriften er som sædvanlig. Rimeligen har Abel givet Hamborgerne slig Friehedsbrev, fordi de havde hiulpet ham imod hans Broder Kongen, og kommer det mig for, at det sidste Tog mod Rendsborg har været en aftalt Sag mellem ham og de Forenede, for at trække Kong Eric did, og da at twinge ham til hvad man vilde; thi at Meningen skulde have været at dræbe ham, bør man ei tænke om saa mange Personer; ja maaskee Abel har ei selv i Førstningen tænkt det. Abel. Aar 1250.

Den 11 November skiænkede Tøkke Nielsen af Syersløff udi Roeskilde (Script. Rer. Dan. VI. pag. 158) til St. Wilhelms Kloster i Ebelholt sine 3 Gaarde med Tilbehør og Jorde i Syersløff-estre med Samtykke af sin Hustrue Anne Pethers Datter, og af sin Søn og Slægt, og skiødede dem det paa Stry Herredsting efter Sielands Lov; dog saa, at han selv og Søn skulde beholde det, saalænge de levede, og han efter sin Død begraves i Klosteret. Herre Peter Esbernsen, Sognepræst i Stro, og Johan, kaldet Knap, hang deres Sigiller ved. Den 15 November gav Abel i Vordingborg (Drejer Spec. Jur. publ. Lub. p. 66) Lybekkerne samme Frihed, som han havde givet Hamborgerne, venteligen af samme Aarsag; imidlertid vare begge disse Friheds-Breve gode og menneskekiærlige. Dette Brev skulde

Abel. Aar 1250. giælde, saalænge Lybekkerne holdt ubrødelig Enighed med ham. Fra Lyon den 4 November tog Paven sig de lybekske Kiøbmænd endnu mere an, i det han (Dreyer p. 28.) befol Bispen og Provsten af Raceburg ved Ban at fraholde dem, som under Paaskud af deres Fædrelands Skikke berøvede skibbrudne Lybekkere deres Gods. Brødrene i Nestved forundte han (Abel) (Script. Rer. Dan. IV. p. 338) og samme Frieheder, som hans Fader og Broder havde givet dem, nemlig Befrielse fra Leding, Stud, Qverſæt, Told, Kiørsel "plaustra", alle Kongelige Tienester og Rettigheder, "a causis omnium regalium actionum", eller Sagefald; deres Gods opregnes og ved denne Leilighed; han gav dem og Markedet i Nestved, og Midsommergield.

Den 8 December tilskrev Paven fra Lyon den lundiske Erkebisp, og gav ham tilkiende, at han paa Klage af Erkebispen i Upsal, og den hele Svenske Geistlighed, at Kongen i Sverrige og de Store, samt Almuen, satte Bisper af og ind, hermed stadfæstede Kardinal Wilhelms Anordning, at der skulde indrettes Kapitler ved de Kathedral-Kirker, hvor der endnu ingen var, og Bisperne af dem alene vælges, og at Bisperne maatte ei aflægge nogen Eed eller Troskab, eller tage noget til Lehn af nogen verdslig Person.

Nogle polske Skribentere ville (Hvitfeldt pag. 227) at ved denne Tid skulde først den danske Adelsmand Peter Dunin være kommet til Polen, og det danske Raad, som ei var for Abel, have tilbudet den polske Boleslav Kronen; dog jeg har forhen viist, at dette vedkommer Kong Nielses Tid.

Abel sendte Bud til Rendsborg, og lod indbyde Henrik Emelthorp til sig (Hvitfeldt pag. 229. Cromeri Histor. Polon. apud Pistorium II. pag. 484); dog da denne vidste, at Kongen var

ham

ham ikke god, fordi han havde holdt med Erik imod ham, saa vilde han ei komme, forend han fik Leide, hvilket han og omsider bekom, og paastod han tilligemed, at ville have for sig og Folk den Besoldning, de endda havde tilgode. Rimeligen har Abel i Aarets Slutning opholdt sig i Slesvig; thi da befriede han St. Johannis Kloster for al Afgift og Byrde, undtagen til Byernes Befæstning og Landeværn. Brevet er givet i Aar, men uden Dag. Det haves alene paa hoitydsk i Westphals 3 Tome col. p. 334, og kaldes han der Konge til Danmark og Venden, og Hertug i Sonder-Jylland. Vel findes det og hos ham paa Latin ibid. col. p. 359, men derunder staaer den 7 Martii 1250, som ikke kan være, thi da var Abel endda ei Konge, maaskee det skal være 1251. Efter Klosterkroniken af Øm (Script. Rer. Dan. V. pag. 262) var Abel ei gunstig mod Klosterne, især ikke mod det, da han tvang dets Abbed Olaf og Brodrene til at give sig 300 Mark Penge, for at faae Friehed for deres Bønder og Tienere, hvilken Bevilling hans Fader og Broder havde givet dem for intet; ved hvilken Leilighed Abel kaldes i denne Kronike en Brodermorder; rimeligen har han trængt til Penge. Bisp Peder Aghesen af Aarhus, som stod i stor Naade hos Kongen, plagede ogsaa Klosteret, og fordrede 3 Aars Fortæring "apparatus" af det for de 3 Aar Bispesædet havde staaet ledigt, hvilket syntes meget ubilligt, pressede og 190 Mark Penge ud derfor; han kom der og paa Visitats, og blev der saalænge han vilde, lod og bortføre alle dets Bøger, hvoriblant var mange dels kiøbte, dels forærede af hans Formand Peder Elafsen. Vel svor han paa, læggende sine Hænder over Helgenes Levninger og over Evangelium, at saasnart han havde igiennemseet dem, skulde de blive tilbagesendte; men beholdt af dem tilbage for 200 Mark Penges Værdie. Foruden dette

Abel. Aar 1250.

Abel. Aar 1250. Uheld mødte og Abbeden selv et andet, nemlig at hans Broder Svend og Søster Margrete bleve begge paa en Dag dræbte ved Horsens, og hans egen naturlige Søn Svend, som Munkene gave det Tilnavn Papæ, druknede.

Omtrent ved denne Tid var megen Strid mellem Bispen af Kurland og den liflandske Ordensmester (Script. Rer. Dan. V. p. 572), fordi Commendator af Slottet Gældingen med Besætningen og mange Folk faldt, efter Wygands Tilskyndelse, Bispens Bondeby Barbo besværlig, ja plyndrede den, slog Folk ihiel, saarede andre, brød Bispens Kornhus op, og borttog 2 Dromer (Løb) og "Vadsække" med Klæder, uldne og linnede, samt 30 Par Skoe, og andet mere, som tilhørte Bispens Folk. Af mange Byer, som opregnes, borttoge de ogsaa mange andre Ting. De danske Ord: Vadsæk, Løb (et Slags Maal), Hakysren (Hakke eller Huggejern), Væv (Wepas), Boß (maaskee Bøtte), Ofr (maaskee Øre), Tunne (Tønde), Victen (maaskee Vægt), Humulus (Humle), Flascula (Flaske), som her forekomme, tiene til at stadfæste, at Kong Valdemar har havt Fod i Kurland. Bisp Rudolf af Zverin stadfæstede den 26 December i Zverin (Dregeri Cod. Diplom. I. pag. 315) Klosteret Neuen-Camp alle de Friheder, som hans Formænd Brunvard og Theodoric havde givet det, saa og Fyrst Wizlaf af Rygen og hans Søn Jaromer. Den 28 Januari gav og Paven (Dreger l. cit. pag. 317) bemeldte Kloster et Beskiærmelses-Brev til Erkebispen af Bremen og hans Lyd-Bisper. Bisp Thorkil af Reval bekiendtgierde ved sit Brev af 29 May, at Stridighederne mellem ham og Dünamünde Kloster om Møllen ved Zugenhake var bleven afgiort ved 8 af den danske Konges anselige og agtbare Vasaller, 4 paa hver Side, og Høvedsmand Saxo over dem, saa at han og hans Folk maatte betiene

tiene sig af Hytterne (til at fange Fisk "gurgustia") i Floden, og de af Boseke anlægge saadanne; de forsømte Korntiender skulde ei betales. Abel. Aar 1250.

Om Høsten drog Kong Hakon fra Bergen til Tronhiem (Clausens Snorro p. 743-44. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 263), hvor mange Islandere kom til ham, Bisp Henrik, Gizur, Tord Kakali og flere, og raadte Bispen til at sende Gizur til Island, da Tord havde der mere seet paa sit eget Gavn end paa Kongens, og bleve Bispens Ord troede. For den Ufred, Kongen en Tidlang havde havt af de Lybske, imedens Krigen stod paa mellem dem og Danmark, skrev han Keiseren til, og begierede, at de Norske maatte have frie og sikker Seilads til Lybek; herom kom nu Brev fra Keiseren (Clausens Snorro pag. 746. Torfæus l. cit.) hvori han meldte, at de skulde have den, og gav tilligemed tilkiende, at han bar stor Heiagtelse for Kongen fremfor andre Herrer i de nordiske Lande, saa at han vilde giøre ham til Skytsherre over Lybek paa sine Vegne, samt forlehne ham med den Ret, han havde derover, om han vilde lade det begiere, og Lybekkerne indgaae det. Til at forhandle dette, afsendte Kongen Biørn Moysis Søn til Lybek, og Herre Askatin og Amund Haraldsen til Keiseren, hvilke droge over Danmark, og derfra i 13 Dage til Venedig, hvor de hørte, at Keiseren var død i Apulien, hvorover de reiste tilbage til hans Søn Conrad i Schwaben, men bleve underveis fangne og af hans udløste; han tog ogsaa vel imod dem, men dog udrettede de ei deres Ærende saa vel, som om Friderich havde levet. At det langt fraliggende Norge skulde blive Skytsherre over Lybek, synes at vise, at den danske Søemagt havde meget tabt af sin Anseelse; hvorvel det og maae komme i Betragtning, at Lybek var da uforligt med Danmark.

Om-

Abel. Aar 1250. Omtrent ved denne Tid, noget før eller efter, er Bakke Nonnekloster bleven stiftet (Rami Norges Beskriv. pag. 193.) ligeover for Tronhiems Bye paa hin Side Elven, og var Kongens Frænke, Astrid, venteligen beslægtet med Kong Inge Baardsøn, Abbedisse der. Ved at efterregne Aarene i en Liste af Tronhiems Erkebisper hos Langebek Script. Rer. Dan. VI. pag. 616, saa skulde Sigurd være død i dette Aar, men han døde først 1252. Knud, en Søn af Magnus Brok, hvis Moder var en Datter af den svenske Kong Knud, Erik den Helliges Søn, kom til Kong Hakon (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 364), og som de vare hinandens Frænder, saa forblev han Julen hos ham i Tronhiem, tillige med Grev Knud, Erkebisp Sigurd, og flere fornemme Mænd.

Paa denne Tid gik der stort Rye og Rygte (Matthæus Westmonast. p. 348. Rami Norges Beskriv. p. 209) af den afdøde tronhiemske Erkebisp Augustini eller Eystens Jertegn. Den 29 November tilskrev Paven Bispen i Bergen (Thorkelins Diplom. II. p. 38), i Anledning af den tronhiemske Erkebisps og Kapitlets Klage, at udygtige Mænd, forsynede med apostoliske Breve, søgte ved verdslig Magt at indtrænge sig i geistlige Embeder, Erkebispen og Kapitlet til stor Fornærmelse, hvorover Paven tilmelder Bispen, at de apostoliske Breve skulde ei komme saadanne til Gode, og slige indtrængte kunne afsættes ved Erkebispen. Den 6 October gav Kongen i Bergen (Diplomat. Magnæan. II. p. 36-37) 4 Aar efter sin Kroning, Lybekkerne Frihed at beseile og handle overalt i Norge, og at nyde den Frihed, som de nogensinde best havde havt i Riget; hans Undersaatter skulde, naar de vare tilstede, af alle Kræfter beskytte dem imod deres Fiender, og alt dette samme skulde Lybekkerne igien giøre mod de Norske; thi endskient der i nogen Tid havde været megen Uenighed mellem begge Parter, saa skulde

dog

dog alting være nu forglemt, allerhelst de haarde Skikker deres Sen Abel.
debud J. af Bardvic og flere til Kongen, og ydmygeligen overgi- Aar 1250.
vet alle Ting til hans Villie og Kiendelse. Det er underskrevet af hans Søn den unge Kong Hakon, hans Søn Junker Magnus, Bisp Arne) i Bergen, den islandske Bisp Henrik), Herre Philip), Kongens Frænde, Herre B(iørn), Kongens Sendebud (hvilken herefter at dømme, maae have været 2 Gange i Lybek) og mange flere, iblant andre Herre G. og andre Baroner. Dette er den ældste Handels-Forening imellem de Norske og Tydske, som er kommen til os, hvorvel der venteligen have været ældre, i det mindste dreve de Tydske allerede stor Handel paa Bergen i Kong Sverres Tid. Paa Kongens Sigil (Thorkelin l. cit. Tab. I) forestilledes han siddende paa en Trone med draget Sværd i høire Haand, og Scepter eller et dobbelt Kors i venstre, med Omskrift: *Sigillum Domini Haconis, Illustris Regis Norvegiæ*, og paa den anden Side saaes han bevæbnet til Hest, og stod i hans Skiold en opreist Løve med St. Olufs Øxe, og Omskrift: *Rex Hako præclarus probus armis pectore gnarus*. Sønnens, den unge Kong Hakons, var ligedan. Den Sidstes Segl anfører Carstens i danske Vid. Selsk. nye Samling Tom. I. p. 103 og 197-198, men Skioldmærket er borte. Af Faderen anfører han og omtrent ligedan et Segl, men Brevet er uden Datum. Omtrent i dette Aar var det og uden al Tvivl, at Kongen fornyede ved sit Brev til Bisp Askil i Stavanger Kong Magni Erlingsens Gave af Byen Stavanger til Gud og den hellige Svithanus, og det efter Begiering af hans Ven Bisp Arne i Bergen, paa Vilkaar, at hans, naar han døde, Faders og Farfaders Navne, skulde indskrives i Bogen (Necrologium) og deres Navne opslaaes i St. Svithani Kirke, og alle Stiftets Kirker, og bedes for deres

Siele

Abel. Aar 1250. Giele hele Aaret igiennem paa hver Søndag og den Dag de vare døde. Dronning Margrete og mange andre vare Vidner hertil. Dette Brev haves ogsaa paa Norsk.

Da Kong Hakon havde lovet selv med en Hær at drage til det hellige Land, saa er det intet Under, at Paven, da den franske Kong Ludvig blev fanget i Egypten, søgte at opvække de Christne til hans Befrielse, og derfor den 29 November tilskrev (Waddingi Annal. Minor. III. p. 214. 246. 498) Prædikebrødrenes Prior og Minoriternes Minister, at de skulde under Bandsstraf drive Friserne, hvoraf mange havde ladet sig korse; og som vare gode Sømænd, og de Norske til at drage til det hellige Land, det til Undsætning, og det for at være den franske Dronning Blanca (Ludvigs Moder) til Behag.

Den berømte Skald og Historieskrivet Sturle Pordats Søn, en Broder-Søn af Snorre Sturlesøn, blev, efter Flatøyar Annaler, Lagmand paa Island i dette Aar, men efter de andre islandske Annaler først i næste.

Kong Hakon kaldte Harald Godredi Dons Søn skriftlig til sig, som havde imod hans Villie bemestret sig Sudersernes Rige, og da han indfandt sig, holdt han ham fangen, og agtede ei at lade ham komme tilbage. Magnus Olafs Søn og Johan Dugalds Søn og nogle Norske kom til den Havn Røghalwaht paa Man; men som Johan udgav sig for Konge, og Indvaanerne hørte intet om Magnus, saa vilde de ei vide noget af ham at sige; og da han forsøgte at lande, drev de ham tilbage, og omkom mange i Havet. Indvaanerne viste sig dog villige til at tage imod dem, saasnart de fremviste Breve fra den norske Konge, men de vilde ikke. (Script. Rer. Dan. III. p. 234.)

Den

Abel. Aar 1250.

Den svenske Kong Erik døde den 8 Februari paa Øen Gulland, og gav til Brødrene i Lund 1 Mark Sølv (Script. Rer. Dan. III. p. 485). Efter andre døde han den 2 Februari; men aldeles vildfare de, som lade ham døe 1249; thi af Sturle er det klart, at det skede 1250 (Lagerbring Svea Rikes Hist. II. p. 375). Efter hans Død var megen Uenighed om Kongevalget (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 263) da Philip, en Søn af Kong Knud den Lange, tragtede derefter, som og ommeldte Magnus Brokes Søn Knud, og endeligen Birger Jarl for sin Søn Valdemar, som ved sin Moder var af Kongehuset og en Datter-Datter-Søn af den danske Kong Valdemar I. Eriks Enke Cathrine blev Nonne i Gudhem, og døde 1253 (Lagerbring loc. cit. p. 376). Valdemars Parti arbeidede saa ivrigen for ham, endskiønt Faderen var fraværende i Tavaste Land, saa at han allerede den 10 Februari blev udvalgt til Konge (Script. Rer. Dan. IV. p. 594. Lagerbring loc. cit. p. 473. Erici Olai Historia Svecorum lib. III. pag. 109-12), og har man et Brev af ham givet den 22 September, hvorved han stadfæstede Wreta-Kloster dets Friheder. Birger vedblev at være Jarl eller Sverriges Hertug, som og et Diplom af Enkedronningen Kathrine til Gudhem Kloster stadfæster.

Den 3 December stadfæstede Paven (Magni a Celse Apparat. pag. 74) Stiftelsen af Skolen i Upsal ved Kong Erik og Birger Jarl.

Eric kaldes af gamle Skribentere den 3, da de regnede Eric den Hellige for den første; thi Johannes Magnus har først ført de mange Eriker ind. Vil man regne de visse hedenske Konger af det Navn Eric, med, saa bliver denne Eric den 9, og altsaa 2 mindre end Johannes Magnus her. Efter Grev Bondes Mening i Bings Samlinger Tom. I. p. 114-121 har

Abel. Aar 1250. den første Trolle levet under denne Kong Erik, heed først Ulf, men tog det Navn Trolle, og Slægten fra Sverrige udbredte sig til Danmark. Fra ham stammede i 4 Led Thorkil Knutson.

Den svenske Hertug Birger tilskrev Raadet og Borgerne i Lybek (Drejer Specim. Jur. publ. Lub. p. 115. 16. Cornerus apud Eccardum Col. 893. Lin. 22. 23), hvorledes han i Fasten havde sendt sine Sendebud Provst Eric og Johan Calvus til dem, i Anledning af det Uvenskab, som begyndte at opkomme iblant dem ved Forurettelser til Søes, og at de skulde sende en gammel og erfaren Mand til ham, hvilket de og havde giort, og havde de da handlet med ham angaaende den Forening, som den svenske Kong Knud den sariske Hertug Henric og den svenske Hertug Birger (Brose) havde sluttet mellem de Tydske og Svenske, og havde de derfor besluttet, at denne gamle Fred skulde fornyes og ubrødeligen holdes, og det i Overværelse af Erkebispen af Upsal og hans Lyd-Bisper, Herre Karl, Hertug Ulfs Søn, og Herre Karl, Hertug Karls Søn, og flere hæderlige Mænd. Lybekkerne skulde være frie for Skat og Told; vilde nogen af dem nedsætte sig i Sverrige, da skulde de leve efter svenske Lov og kaldes Svenske, og ligeledes Svenske, som nedsatte sig i Lybek, ansees for Lybekkere; alt andet som stód i bemeldte Forlig, som om Jernbyrd og besvangrede Enker, skulde holdes. Om nogen Lybekker eller Svensk foruroligede Søen, da skulde de giøres landflygtige. Da hverken Aar eller Dag findes under dette Diplom, saa henfører jeg det under dette Aar, fordi Kong Eric da døde.

Den 13 December døde Keiser Friderich 2 paa Slottet Fiorentino i Apulien (Muratori Gesch. von Ital. VII. p. 593), den største Keiser i Henseende til sine Egenskaber siden Carl den Stores

Tid,

Tid, men ulykkelig formedelst sine Stridigheder med Geistligheden. Abel.
Mathæus Paris og den Islander Sturle ophøie ham meget. Aar 1250.
Hans Søn Conrad arvede begge Sicilier efter ham.

Den saxiske Hertug Albert byggede Hamborg op igien tvertimod sin Faders Bernards Eed. Af et Diplom af Januari Maaned sees, at Otto og Johan vare da Grever i Oldenborg.

De forenede Stæder, Hamborg og Lybek, fik (Willebrandt Hans. Chron. II. Abtheil. p. 6.) anselige Handelsfriheder paa London af den engelske Kong Henrik.

Den Slaviske (eller Forpommerske) Hertug Barnim gav ved sit Brev til Landin (Buchholtz Gesch. von Markbrandenb. II. p. 154. Dreger Cod. Diplom. I. p. 324) tilkiende, at han uretteligen havde forholdt Marggrev Johan af Brandenborg hans Sønner Slottet og Landet Wolgast, der arveligen tilkom dem (dette maae være efter deres Moder Sophie, den danske Kong Valdemar 2 Datter, hvilket da viser, at her maatte mangle noget i Historien, endskiønt det er vist, at Valdemar 2 besad Wolgast, thi paa Fæderne Side finder man intet Slægtskab mellem Pomern og Brandenborg), og for at beholde det, overlader han til de brandenborgske Marggrever Uckermark og endel af Nyemark, og tilstaaer, at han tilligemed sin Frænde Wartizlaf tager alt sit Land ved Haandtagning til Lehn af dem, og at han vil staae dem bi mod alle, saavidt hans Ære det tillader ham. Altsaa fik den langvarige Krig mellem Brandenborg og Forpomern, hvorom kun lidet vides, herved en Ende, Brandenborg blev mægtigere, ja fik endog herved en Art af Overherskab over Forpomern (Buchholtz l. c. p. 180 85. Schwartz pommersche Lehnhistorie p. 176 - 83). Ved denne Leilighed skal og Johan have traadt i andet Ægteskab, og det med Mechtild, en Datter af Hertug Barnim, endskiønt Pulkava

 (Dobner.

Abel. (Dobner. I. 220.) kalder hende Githa, det er Jutta, og gior hende
Aar 1250. til en Datter af den saxiske Hertug Albert, hvilket ei kan være, da hans Datter Jutta var gift med den danske Kong Eric. Micrælius (III. 314) kalder Barnims Datter Hedevig, og vil at Barnim selv, efterat hans første Gemahlinde Marianna var død, saa og den anden Margrethe af Brunsvig, Enke efter den rygiske Fyrste Wizlav, paa hvilket Ægteskab jeg dog meget tvivler, giftede sig 3die Gang med Mechtild, den brandenborgske Marggrev Otto's Datter, og gav sin Søn Bugislav 4 Marggrev Johans Datter Mechtild; Barnims eget Giftermaal med Mechtild er meget uvist, og har det snarere været hans Søn Barnim 2 som har havt hende. Den bagpomerske Hertug Sambor, Svantopolks Broder, besad nu, efter Forliget med sin Broder, sit Land igien, som sees af nogle Gaver, han den 28 Augusti skienkede (Dreger Cod. Diplom. I. p. 321) i Pomerellen til det polske Kloster Lucke.

Aar 1251. Efter Petrus Olai (Scriptor. Rer. Dan. II. p. 263) holdt Abel Rigsdag eller Danehof i Rendsborg med de fornemste Mænd i Riget, nemlig Bisper, Rigsraad og Adel, omtrent ved Midfastetider, som i dette Aar gik fra den 18 til den 24 Februari. Der skal han have lagt nogle nye Love til Lovbogen, venteligen den jødske Lov. Hvitfeld vil p. 229, at dette er skeet paa Herredagen i Nyborg, som holdtes i August, efter Diplomer at dømme, hvorimod Hvitfeldt lader den holdes ved Midfastetid, og taler ei om den i Rendsborg, ligesaalidet som Petrus Olai om den i Nyborg. Nu omstunder kiender man ei disse Abels Love. Kofod Anker vidner i Lovhistor. II. pag 516, at de ingensteds findes; men efter Hvitfeldt loc. cit. bleve de givne, paa det alting kunde

igien

igien komme i Rolighed, og deriblant var maaskee, at Danehof skulde holdes hver tredie Aar i Nyborg, som Meursius col. p. 416 og Holberg 1 Del p. 320 skriver. Denne Anordning var de Danske meget kierkommen. Der blev ogsaa vedtaget (Hvitfeldt loc. cit.) at Knud skulde faae Blegind igien, og Christopher Lolland og Falster, og derimod afstaae Femern til de holstenske Herrer, og begge tage deres Lande til Lehn af Kongen. Da og Riget var geraadet i Gield og mange Slotte forpantede, saa blev det bevilget, at en almindelig Skat og Landehielp over alt Riget skulde oppebæres. Som og den norske Konge havde sendt Biørn Moyses Søn med Breve til den danske (Clausens Snorro p. 744), saa blev det afgiort, at begge Konger skulde om Høsten møde hinanden i Kongehelle, og der forenes om, hvad begges Undersaattere havde at klage over, især den norske Konge over de Danske, og herom affendte Abel Brev til Hakon. Der skulde og møde svenske Befuldmægtigede, for at afgiøre Sverriges Besværinger mod de tvende andre Rigers Indvaanere. Alting skulde forhandles paa en venskabelig Maade. Paa denne Rigsdag afgiordes ogsaa (Hvitfeldt loc. cit.) at Abels ældste Søn Valdemar skulde blive Konge efter ham, og om han døde uden Afkom, da Abels anden Søn. Dette bevilgede Hertug Christopher og beseglede med Rigets Raad herom et Brev. Efter det, som var skeet med Svend Estrithsens Sønner, syntes det, at Christopher havde mere Ret til Riget end Abels Børn; thi dengang fulgte den ene Broder efter den anden, uden at deres Børn kom i Betragtning, førend alle Brødrene vare døde. Det var derfor nødvendigt, at Christopher maatte indgaae dette, og afstaae sin Ret. Da Knud var ægte født, saa havde han efter de Principer, Valdemar 1 havde indført, ingen Ret til Riget, hvilket nu og gialdt i Norge

Abel. Aar 1251.

og

Abel. Aar 1252. virkelig Del af Danmark, og slige Tanker stadfæstedes med Tiden, ved det Slesvig beholdt Hertuger af hans Stamme, ja fik endog siden de holstenske Grever til Hertuger, hvorved det tydske Sprog indtrængte sig i den søndre Del især, saa at Indvaanerne der begyndte snarere at ansee sig for at være Tydske end Danske.

Grev Nicolaus 2 eller Claus af Nørre-Halland, hvilket bevises ved Diplomer af 1241 og 1287, døde, en Sønnesøn af Kong Valdemar 2. Alle vore Kroniker (f. Ex. Script. Rer Dan. I. p. 168. 370. II. p. 437. 631. III. p. 312. IV. p. 228) henføre hans Død til dette Aar, undtagen Petrus Olai paa et Sted, som har 1252 (Script. Rer. Dan. I. p. 185.) Han opnaaede kun en Alder af nogle og tredive Aar, var gift med Cæcilia, en Datter af Johannes, der var en Søn af Jacob Sunesøn (Script. Rer. Dan. IV. p. 548) og giftede sig siden med Mundskienk Andreas, en Søn af Olav Mundskienk. Nicolai Sønner vare Nicolaus 3 og Jacobus, som og Andreas, (som maaskee dog snarere har været en Søn af hendes anden Mands; thi i den hele hallandske Herrestamme finder man ellers ingen af det Navn Andreas) og tvende Døttre Alhed, og Cæcilia, som fik Tyge Tostensen. Morten Pedersen (i Biskop Absolons Herkomst p. 15. 16) vil, at Alhed fik Niels Tostensen; men jeg frygter for, at han har giort ham af Tyge. Nicolaus skal efter Morten Pedersen have ført en Guldgrib i rødt Feldt i sit Vaaben, med en Guldkrone over, hvilket maaskee neppe er rigtigt; thi snarere finder man, at de brugte en Løve.

To af vore Kroniker, Petrus Olai, og den som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. I p. 185. V. p. 529) ville at Hertug Knud ogsaa døde i dette Aar, som dog ei skete før 1260.

Der-

Derimod døde Bisp Gunner af Viborg paa St. Genesii Dag den 25 Augusti, som indfaldt paa en Fredag, og det Klokken 6, omtrentligen om Morgenen; han havde siddet i 30 Aar, og gik ind i sit 100, og døde af blot Alderdom, da al den naturlige Varme forlod ham, og han ei kunde fordøie mere. Denne Svaghed holdt ham hele Sommeren og døde han paa Asmild, efterat han havde giort sit Testamente i de fornemste Mænd af hans Stigt deres Overværelser han blev baaret af Prøvster, Klerker og Adelsmænd til Søen "Flagnum" hvor alt Kleresiet og Almuen modtog Liget med Kors og Faner, og førte det til St. Mariæ Domkirke i Viborg, hvor det blev nedsat i St. Ketils Begravelses Kapel ligefor dets Altar. Det var iført de nye Bispe-Smykker, som han 8 Aar for sin Død havde ladet giøre, og blev nedlagt i Cisterciensier-Ordenens Dragt, tilligemed Bispestav og Ring, og blev hans Liv og Levnet skrevet og indsvøbt i et Stykke Bly, lagt under hans Hoved. Denne Mand haver det Vidnesbyrd, at han var god førend han blev Bisp, og blev end bedre efter. Cisterciensernes Dragt, Orden og Regel holdt han i sit hele Embede, saa at han endog ofte paa Reisen steg af sin Hest, for at synge sine horas, baade om Natten og Dagen, og kunde han dem og Collecterne udenad, endskiønt han kun havde været Munk i 14 Aar, førend han blev Bisp. Paa Fest- og Høitidsdage læste han selv Lectierne af Bibelen, og de andre efter ham; han holdt selv Messe, og prædikede ofte Guds Ord for Almuen; thi han var hel veltalende og behagelig, saa at alle hørte ham gierne, endskiønt han prædikede ligesaavel om de Ondes Straf, som om de Godes Belønning i Himlen. I Qvatember, naar geistlige Grader efter Kirkens Brug uddeeltes, examinerede han de Geistlige nøie om deres Levnet, om deres Kundskab, om deres Rygte, endog naar de vare af et andet

Abel.
Aar 1251.

Abel. Aar 1251. Stigt, og ordinerede han saadanne ei uden særdeles Grund, og naar de havde Anbefalingsbreve; han var saa beløben i at ordinere at han kunde udenad alt hvad der skulde siges, og betiente sig ei af Formular-Bog; han var ogsaa erfaren i Skriften og de boglige Kunster, at naar skarpsindige og subtile Klerker kom tilbage fra Universitetet i Paris, kunde han med eet sætte dem ved første Spørgsmaal i Baroco; han fremsatte ofte indviklede og spidsfindige Spørgsmaal for sine Klerker, og naar de længe havde trættet herom, sagde han dem Opløsningen; hvor uvidende end de Klerker vare, der kom til ham, saa bleve de dog efter nogle Aars Forløb forbedrede, saavel i Kundskab som Omgang. Tre Munke som vare hans Kapellaner, bleve Abbeder, og forestod Suno Abbediet Tuta Vallis i mange Aar hel vel, indtil sin høie Alder. Svend og Johannes forestod det ogsaa, eller snarere Om Kloster, thi der var en Johannes Dosver siden Abbed; men om Svend finder jeg intet. Endel andre Munke som opholdt sig noget hos ham, bleve Priorer eller gode Prædikantere, og nogle af hans Klerker bleve Bisper, Provster, Magistre. Forfatteren af Gunners Levnet i Script. Rer. Dan. V. p. 575-80. Pontoppid. Annal. I. p. 594, som skriver alt dette, siger selv, at Johannes (som siden 1266 blev den anden Bisp af dette Navn i Børlum) og var saavel i Lærdom som Levnet hel berømmelig, var den sidste af hans Klerker, og at han sagde til ham: Johannes, tag dit Blækhorn og kom, hvorpaa han strax satte sig ved hans Fødder med Pergament og Blækhorn, "caucio, encaustum", og skrev, hvad han dicterte (saaledes brugte man endda i Danmark at skrive paa Knæerne ved Lærerens Fødder, ligesom i de gamle hebraiske, græske og romerske Skoler) og giorde han herved stor Fremgang; thi han var snild, lærvillig og opvakt, og fulgte siden som Magister og Bisp Gunners Fodspor i det meste,

og

Abel. Aar 1251.

og sagde siden ofte, at han og flere havde lært mere i boglige Konster og Omgang i Gunners Gaard, "curia", end mange andre med stor Bekostning ved Pariser Universitetet. I al sin Tale med sine Klerker, og dem de indbyrdes førte, indstrøede han Sentenser af de Hellige, Vers af Poeterne, eller noget saadant. I Selskab med store Lærde viste han sig større end de, med middelmaadig Lærde stor, og han kunde ogsaa nedstige med Salomon til de mindste Ting. Han fandt megen Behag i at adspørge Scholarerne om deres Begers Indhold, om deres Sang, og hvad de sagde sig at lære i Skolerne. I Gudstienester og Ordinationer var han alvorlig og andægtig, i Samtale mild og ynderig, ved sit Bord gjestfri og glad, og rettede sig efter sine anstændige Giester. To Høitider holdt han især med stor Bekostning, Mariæ Himmelfart og Julen, og beværtede han paa den første de Adelige, og deres Hustruer paa Asmild Nonnekloster, og i Julen havde han hos sig til Giest 4 Provster, og andre fornemme Geistlige, foruden Munke, Priorer, Præster. Sine Tienere, "pueros", baade de fornemmere og ringere, lod han da klæde af ny, og det godt, og drog megen Omsorg for, at dem ei feilede noget fornødent. I Julen sendte han fra sig til sine Venner og Stigtets Præster alle sine Løbere og Rideknagte, "cursores et garciones", hver med 2 Heste, saa at ingen uden anselige og hæderlige Folk vare hos ham, (heraf maae man slutte, at de pleiede at spise med ham); og endskiønt alle Folk hos ham lige fra Juleaften pleiede at leve hel vel, saa hørtes dog intet andet end anstændigt iblant dem og ikke et slet Ord; hørte han paa en anden Tid noget uanstændigt af dem, saa tog han det paa en alvorlig Fod, og sagde, at hverken Cistercienser-Ordenen eller hans geistlige Stand tillod ham at taale slige hos sig, og saaledes satte han dem tilrette, eller og skilte sig af med dem; han taalte

 ei,

Abel. Aar 1251. ei, at nogen af hans Folk maatte holde Falke eller Jagthunde. Paa sine Visitatser eftersaae han nøie, at Præsteklæderne vare rene, saa og Alt hvad til Gudstienesten hørte, og paalagde han de Præster, som heri forsaae sig, Pengebøder og anden Poenitentse. Saaledes paalagde han Hr. Knud i Ale, en ulærd, men ellers god Mand, Poenitentse, fordi den Steen manglede paa Alteret, som Consecrationen skulde skee paa, og tog desuden imod en Stud af ham, som han selv tilbød. Udi Asmild beværtede han og 2 Gange, i det mindste een Gang om Aaret, alle Viborg-Borgere paa det beste, baade med Mad og Drikke, saa at de havde nok at tale om det hele Aaret over. Hvorvel han altid var glad ved Bordet, saa dog mest, naar han havde en Cisterciensèr-Munk eller Abbed hos sig; han taalte ei, at nogen drog fra sig ubeværtet, og satte engang sin Kapellan Niels, siden Prior i Øm Kloster, tilrette, fordi han havde ladet en Munk reise, uden at indbyde ham til Bispens Bord. Han gik i en graa Kappe, foeret med hvide Lammeskind. Endskiønt han ofte havde Adelsmænd til Giest hos sig, saa tog han dog Diæten saa vel i Agt, at han aldrig drak den ene Gang mere end den anden. Hans Muudskiænk maatte altid bære hans Sølvbæger, saaledes som da brugeligt var hos de store og fornemme Herrer; hans Drik var fornemmelig dansk Øl og Miød, thi farisk Øl med de ny Bægere var endda ei kommen i hans Egn, og derom skiøttede de fleste endda ikke; men da Forfatteren skrev, var det kommet i almindeligt Brug, og blev i Gunners Tid en Bonde, som boede nær Viborg, og som havde kiøbt deraf for de Penge, han fik for Pors (hvilken de gamle Danske satte paa Øl, istedet for Humle), saa beskiænket af det, at han bed om sig, som en gal Hund, og søndersled med Tænderne 3 Pinde eller Tremmer i sin Vogn, hvor han var bundet til Lægten. Dette skede ved Søn-

dagen

dagen Rogate, hvorover Gunner prædikede paa den imod det tydske Øl, som giorde kloge Folk til galne. Til hans Ordentlighed hørte, at han aldrig om Sommeren tog nogen Middagssøvn, og brugte Eftermiddagen til at studere, skrive, dictere, eller og giøre Afregning med sine Forvaltere; han spiste kun engang om Dagen, undtagen, naar hans Husfolk, som ei vilde faste, nødte ham til anden Gang. For Nonnerne i St. Margrete Kloster i Asmild bar han saa stor Godhed, at de dagligen, endog naar han ikke var hiemme, fik en Portion Mad "in pitantiis" og Drikke fra ham, og paa tredie Ugedag forsynede han dem til Overflod med Mad, Fisk, Melkemad og Kiød. Samme Dag holdt han selv Messen for dem, og indviede dem, som endda ei vare det; han var Skriftefader for dem og mange andre Nonner og adelige Fruer, og kunde knap rive sig løs fra dem, naar han var hos dem, og havde Tid dertil. Kong Valdemar elskede ham saa høit, at han altid kaldte ham sin Fader, saavel i Breve, som i Tiltale, og ærede og elskede ham fremfor alle andre Bisper i sit Rige. Den unge Kong Valdemar elskede ham og som sin Fader, og ligeledes hans Dronning Eleonore. Naar han med de flere Lyd-Bisper og Erkebisp Uffo kom til noget Concilium eller Danehof, saa blev der giort mere af ham, end af alle andre, ligesom han kunde været deres Fader. Ja Erkebisp Uffo giorde mere af ham, end af sig selv, og nødte ham til at gaae for sig ind af Døren i Gunners eget Hus, givende til Aarsag: at han burde giøre, hvad Erkebispen sagde; at han var en Cistercienser-Munk, og Erkebispen derimod en Secular-Geistlig; at han havde 2 geistlige Grader mere end Erkebispen; at han havde viet ham ind til Erkebisp; at han var ældre end Erkebispen, og endeligen fordi det var hans Huus. Og saaledes nødte han ham mange Gange til at gaae for sig. Naar

Abel, Aar 1251.

han

Abel. Aar 1251. han skulde sende sine Drenge til Kongens Tieneste i Leding, saa besørgede han dem fuld Rustning og pantserklædte Heste, "dextrarii", og opskrev hele deres Udgift og Redskab, "utensilia", for enhver. Samme Omsorg drog han for alle sine Betientere og Tyender, endog den ringeste Løber, at dem intet skulde fattes. Han var meget stræng mod dem, der begik Manddrab, og vilde ei uden efter manges Forbøn eftergive dem en eneste Dag af den dem i Poenitentse paalagde første Faste. Derimod var han meget mild mod de Qvinder, som laae deres Børn ihiel i Søvne, og eftergav dem saameget af Poenitentsen han kunde. Men naar han saae Bønder komme til sig, sagde han ofte disse Ovidii Ord: Bella mihi video; dog eftergav han ofte af de ham skyldige Bøder, og tog imod 3 Mark Penge og mindre, istedet for 12, og for 3 Mark meget lidet, ja undertiden intet, seende altid paa deres Evne. Og endskiønt han altid saaledes tog lidet i Bøder af Forbrydere mod Kirken efter deres egen og omstaaendes indstændige Bøn, saa levede han og Betienterne dog altid i Overflødighed, og naar hans Officiales klagede herover, saa svarede han med Salomons Ord: at det var bedre at have lidet med Rette, end meget med Uret; herover var han og almindeligen elsket, saavel af de, der havde seet ham, som ikke seet ham, saa at de ønskede ham at leve længe og vel, naar det kom over ham paa Tale i Selskaber. Naar han visiterte Klostærne, saa havde han i det mindste 2 Munke dagligen til Bords hos sig, og sad paa Abbedens Plads, (Stol, Stallum) i Choret, naar han var fraværende; men var han nærværende, da indfandt han sig der ikke. Til Viborger Bispestol lagde han meget Gods og Eiendele. Sit sunde Syn og Hørelse beholdt han tilsidst. — Skade, at vi ei have flere saadanne Levnetsbeskrivelser fra de Tider. Jeg slutter, at Johannes Dowær, som siden blev Abbed i Øm,

har

har skrevet den; thi i den siges, at en Johannes, som havde væ- Abel.
ret Kapellan hos Gunner, blev Abbed der, og at han vil videre Aar 1251.
tale om ham, hvilket han dog ikke gior, og heraf slutter jeg ogsaa, at Abbed Svend har været den, som sad der fra 1249 til 1255. Nicolaus blev efter Gunner Biskop i Viborg, og indviet i Lund af Erkebisp Uffo; thi Kield eller Ketil, som nogle udgive for Bisp, var kun Nicolai Klerk.

Ved denne Tid gik stort Rye og Rygte af St. Helenæ Kilde ved Tiisbirk i Siælland (Pontoppidans Annales I. p. 672. Erik Hansens Fontinália Sacra) og hvor mange den forhialp til sin Sundhed, hvilke altid til Takfigelse satte et Crucifix did, eller og et Billede, som skulde forestille hende, hvilke vel efter et Landemodes Beslutning skulde borttages, men hvoraf endnu nogle staae, ja endog i vore Tider didsættes, da syge Folk af Almuen i Siælland giore endnu Reiser did.

Den 7 Martii sendte Paven en Bulla (Thorkelins Diplomat. I. p. 187) fra Lyon til Minoriternes Provincial i Dacia, og Broder Jacob Skogby af samme Orden, i Anledning af den roskildske Bisps Klage, at Advocaten og Borgerskabet "Communitas" af Lybek havde udrustet nogle Fribyttere, og under Paaskud af Stridigheden mellem dem og Kong Erik af Danmark "Dacia" plyndret og brændt Kopmannehafn og Landsbyerne derved, som alle laae til Bispens Bord, hvorfor Paven befaler dem at bandsætte disse Røvere, og det uden Appel, indtil de havde erstattet Roskilder Bisp Skaden, og søgte personligen Afflad i Rom, og havde Provincialens skriftlige Vidnesbyrd med sig. Kunde de ei begge være tilstede ved Udførselen af dette, saa skulde dog en af dem.

Den 10 April stadfæstede Kong Abel i Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 182) Lygum Kloster dets Friheder, og hvad Paven, Erke-

Abel. Aar 1251. Erkebisperne af Lund, Bisperne af Ribe og Slesvig, hans Formænd, de fremfarne Konger, og han selv forend han blev Konge, havde forundt dem.

Udi Vordingborg forundte Kong Abel den 25 April Borgerne i Rostok, fordi de havde staaet hans Fader og Brøder, samt kiære Svoger Barnim bi (saaledes oversætter jeg gener, thi Svigerson kan det neppe blive, da Tiden knap tillader, at Barnim kan have havt Kong Eriks Datter, mindre Abels, saa man derfor snart skulde falde paa de Tanker, at han havde havt en os nu ubekiendt Datter af Valdemar 2, eller snarere af Valdemar 3 og Eleonora), at de maatte nyde Fred i hans Rige og Hertugdom, hvor de kom, og beholde alt hvad de selv eller paa egen Bekostning kunde redde af deres strandede Gods; de maatte og sætte deres Heste i Land; han forundte dem og Underrets-Jurisdiction, undtagen i Drabssager, paa Markedet i Skanør, om nogen Trætte opkom mellem dem, og at dømme efter samme Ret, som Lybekkerne brugte der paa Markedet.

Den 6 Junii stadfæstede Abel i Roskild Ebelholt Klosters Friheder.

Fra Genua af fornyede Paven den 20 Junii for Cistercienser-Ordenen, at ingen Ordinarius maatte dømme dem.

Den 14 Julii gav Kongen paa Hagenskou Kiøbmændene i Faburgh (Foburg) fri for al Besværing og Told over ganske Danmarks Rige og Hertugdømmet. Dette Brev haves kun paa Dansk.

Paa Herredagen, som holdtes i Nyborg, gav Kongen (Thorkelins Diplom. I. p. 188. Pontoppidans Annal. I. p. 670. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 257-58. Arndts Liefl. Chron. II. p. 50. Hvitfeldt p. 230) den 8 Augusti ved 2 Breve til Bisp Henrik (Hvitfeldt og Gadebusch har Herman) paa Oesel og Wyk en

Aftrædelse af al den Ret, han kunde synes at have til Hesel og Wyk, og hvorpaa hans Fader Kong Valdemar og Broder Kong Erik havde, dog mod hans Villie, erhvervet pavelige Stevninger mod bemeldte Bisp og det for at belenne Bispens Troskab mod sig (da han efter Hvitfeldt S. 231. skal have været hans Canzler), som og for at udrydde al Anledning til Strid, paa det den ny plantede christne Kirke i Liefland kunde desmere tiltage. Det er underskrevet af Erkebisp Uffo, Bisp Eskil i Slesvig, Jacob i Roskild, Eger i Ribe, Jacob i Odense, Herre Christopher, Kongens kiære Broder, og de Herrer Grever Ernest af Glichen, Johan og Gerhard af Holsten, Gerbert eller Gisbert af Stoltenborch, og de Riddere, Tucho Bost, Kongens Kammermester, Andreas Pedersen, Johannes Nicolaisen, Saxo Pedersøn. Samme Dag og Sted afstod ogsaa Kong Abel (Thorkelin l. c. p. 306. Gadebusch l. c. p. 258-59. Hvitfeldt p. 231) for Venskabs og Enigheds Skyld, og for den christne Læres Bestes Skyld, til Mester Andreas og de tydske Riddere i Lifland og Estland al Tiltale til de Lande, Gerwien, som hans Fader Kong Valdemar havde allerede skriftligen afstaaet til dem, saa og Alenpoys, Norneecunde, Moche og Weigele, for hvilke hans Fader Kong Valdemar havde 2 Gange og hans Broder Kong Erik tredie Gang erhvervet pavelig Stevning mod bemeldte Riddere; desuden stadfæstede han og, hvad der var bleven afgiort mellem dem og hans Fader. Her forekomme samme Navne og Underskrifter med 14 vedhængende Segl, og synes ingen at fattes, endskient 16 have underskrevet. Abel. Aar 1251.

Den 13 Augusti gav Abel i Flensenborch Borgerne i Wismar, for Herre Johan af Meklenborg hans Fortienesters og Venners Skyld, den samme Ret angaaende Skibbrud, som

Abel. Aar 1251. Rostokkerne (læggende disse mærkelige Ord til), fordi det synes umenneskeligt og ugudeligt, om Folkes Gods, som de med Møie og Fare have reddet, røves af andre for Gierrigheds Skyld. Han giver dem og i Skanør samme Rettigheder og Friheder, som Lybekkerne havde faaet af hans Fader og af ham selv, saalænge bemeldte Herre Johan forblev i hans Lydighed. Dette synes at vise, at Meklenborg da stod i en vis Lehnsforbindtlighed med Danmark.

Den 24 September gav Abel i Skanør, for at forekomme de Stridigheder og Trætter, ja endog Meneed i Henseende til Toldens Betaling, der gik i Svang paa Skanør Marked af de saa kaldte Vinlandsfarere (uden tvivl Handlende fra de vendiske Stæder), med disses Samtykke, den Forordning, at hver Kogge, som lagde til Vesten for Skanør, skulde give 32 Skilling gode Sterlinger; men de som forfaldt øster paa, skulde aflægge deres korporlige Eed, naar Kongen det forlangte, at det var mod deres Villie, og give i Told 2 Skilling skaanske Mynt af hver Last. Men giorde Nogen Svig herimod, saa skulde alt hans Gods forfalde til Kongen, og kom han ei igien til Riget, saa skulde Borgerne i den By eller Land, han boede, overgive ham og Gods til Kongens Sendebud, og forsømte Borgerne dette, da skulde det komme dem til Last; men vilde saadan Vinlandsfar drage fra Skanør til Norge, og førte ei Sild med sig, men Lerred, Salt eller og sin Fætalie, da skulde han være fri for Told; dog saa, at Kongens Kammermester eller en anden paa Kongens Vegne havde Lov at randsage deres Skib og Gods; og da i hans Formænds Tid ofte var tilføiet skibbrudne Folk Vold, saa skulde de beholde, hvad de selv og paa egen Bekostning kunde redde, og Kongens Foged maatte ei befatte sig dermed. Det er underskrevet af Kongens

Frænde

Frænde Grev Ernest, Tuko Kammermester, Nicolaus, Hovedsmand, præfectus, i Lund, Martinus Porthagel. Samme Dag og Sted gav Kongen til de saa kaldte Findeslandsfar (Vinlandsfarere, hvilket efter mine Tanker tiener til at vise, at man ved Finland i Canuti 6 Tid bør forstaae Winland eller Venden) Frihed at kiøre og bortføre deres Sager Hellig-Aftener til Solens Nedgang; og paa Helligdagen selv fra det der ringedes til Aftensang, vesper, indtil Aftenen. Abel. Aar 1251.

Den 11 December tilskrev fra Roskild Broder S. Minoriternes Provincial i Dacia, og Broder Jacob Skogby af samme Orden, som Sættedommere af Paven, Decanus og Scholasticus i Lybek, meddelende dem Afskrift af Pavens ommeldte Brev under 7 Martii, og gav dem Fuldmagt til at stevne Advocaten og Borgerskabet af Lybek ved et Stevnemaal, istedet for trende, hen til Byen Odense, at møde der Tirsdagen efter Søndagen Lætare, ved deres Fuldmægtige for disse 2 Dommere eller de af dem beskikkede, for at svare for Bispop Jacob af Roskild; givende Decanus og Scholasticus derhos tilkiende, at de skulde være afsatte fra deres Embeder og Indkomster, saafremt de ei efterkom denne deres Befaling; de byder dem og, at lade sig skriftligen vide, hvad Dag og Sted de give dette tilkiende for Advocaten og Communet (Borgerskabet) i Lybek.

Bisp Peder af Aarhus stadfæstede Foreningen mellem sine Formænd og Klerisiet, om at give aarligen hver Sognepræst 3 Øre gangbar Mynt i Procuration (Visitats og Underholdningspenge) og Cathedraticum, og at Bispen skulde for Resten visitere paa egen Bekostning, endskiønt hermed forholdtes anderledes i andre Kirker, og det ogsaa var anderledes forordnet i Jure canonico.

Abel. Aar 1251. Den 25 May gav Abel Prædikebrødrene i Lund mange Friheder.

Duebrødre-Kloster, som laae uden for Roskild, blev nu flyttet ind i Byen af Bisp Jacob i Roskilde (Pontoppidans Annal. I. p. 672) og beriget med Indkomster af nogle Jorder, Møller og Tiender; men derhos paalagt at underholde 12 Fattige, flere end forhen, som og at stifte en Skole for 12 fattige Drenge, som skulde der lære Grammatica og Musiqven, og faae fri Spisning. Tvende af dem skulde med tilstrækkeligt Stipendium sendes til Paris eller andensteds.

Greverne Johan og Gerhard af Holsten og Stormarn skiænkede i Hamborg (Staphorst. I. p. 603) til St. Mariæ Kirke der al Ret til adskilligt Gods, som Friderich af Hasselthorpe havde havt til Lehn af dem. Den 7 Augusti gave de i Nyborg (Arndt liefl. Chron. II. p. 50) Borgerne og Kiøbmændene af Riga fri for Told og al Afgift i Hamborg, og overalt i deres Lande. De skrive sig her Grever af Holsten Wagrien og Stormarn. Deres Fader, Broder Adolph, deres Capellan Gervasius, Ridder Vrowin og flere have underskrevet med. Den 14 September eftergave de ved deres Brev i Stade Borgerne der al "Ungelt" og Told i deres Land efter Forbøn af den bremiske Erkebisp Gerard, undtagen at de skulde give "Ungelt" af Sæd, nemlig af en "Wichschepel" eller "Chor" Hvede eller Rug 2 Skilling, og af 1 "Chor" Byg 18 Penge, og af 1 "Chor" Havre 1 Skilling, og i Thodeslo (Oldeslo) Told ligesom Lybeks Borgere. Deres Fader Adolf har og underskrevet her med mange flere. De skrive sig her Grever af Stormarn, Wagrien, Holsten og Scowenburch, hvilket sidste det forekommer mig at de ei lagde til, undtagen naar de vare sønden for Elven, eller og i Hamborg; thi saa skrive

de

de sig og i et Diplom, givet der i deres Gaard tæt ved Minoriternes Kloster den 13 December, hvorved de skiænke noget Gods til Reinebek Frøken (Dominarum) Kloster, som deres Fader havde stiftet. Abel. Aar 1251.

Paa St. Barnabæ Dag den 11 Junii (Corner. apud Eccard. II. p. 895) eller og som Kirchberg vil (Westphal. IV. p. 772), Viti Aften den 14, brændte Lybek saaledes af, at kun den tredie Del blev igien staaende. Da den forhen var kun bygget af Leer og tækket med Straa, saa besol Magistraten, at den herefter skulde bygges af Mursten og tækkes med Tegl (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 205). Hvitfeldt beretter (p. 230), at Fyrst Jermer af Rygen lod bygge Kloster for sorte (Dominicaner) og graa Munke (Franciscaner) i Stralsund, vilde og have bygget et i Bard; men Borgerne satte sig derimod, og paastode, at de havde Besværing nok af Slottet.

Grev Johan forligte i Martii (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. p. 18) Erkebisp Albert og Ridder Henrik af Godow.

Den 13 Februarii tilskrev Paven fra Lyon Erkebisp Albert af Preussen og Liefland, angaaende Tvistigheden mellem Nonnerne af St. Johannis Kloster i Lybek, og Munkene i Cismar, som forhen havde boet i det andet.

Den 3 Martii udstadte Kardinaler Peder Bisp af Alba, Wilhelm Bisp af Sabine, og Johannes "tituli sancti Laurentii in Lucinia" deres Brev udi Lyon, hvorved de overlode de 2 Dele af Semigallien til Kirken i Riga, og den tredie Del deraf, samt de 2 af Kurland, til de tydske Riddere. Dette Brev som findes i det Kongelige danske, tydske Cancellies Archiv i en Udskrift, er ordlydende med et andet hos Nettelbladt og Gruber (Origines Livoniæ p. 274-76) af Aar 1245, og som jeg da har anført S. 56, men

hører

Abel. Aar 1251. hører uden Tvivl til dette Aar 1251, siden Paven stadfæstede da den 14 Martii i Lyon efter forommeldte Brevs Indhold Ophævelsen af Bispedømmet Semigallien, og Semigalliens Henlæggelse til Riga Stigt. Paven skriver her til Erkebispen af Liefland og Preussen, til Bispen af Riga, til den af Kurland, til Kapitlet i Riga, Theodoric den tydske Ordensmester, de tydske Riddere i Liefland og Kurland, og fører endog bemeldte 3 Kardinalers Brev hel og holden ind, som er af 3 Martii 1251. Bisp Nicolaus af Riga skiænkede derpaa ved sit Brev i Riga (Liefl. Jahrb. I. p. 259) den halve Del af sin Part i Semigallien, som Paven havde givet Stigtet, til Domkirken eller Kapitlet i Riga, som var fattig. Gadebusch vil, at dette Diplom er givet 1252.

Den 23 December tilskrev Paven fra Perugia Bispen og Kapitlet af Oesel og Wyk i Liefland (skulde vel snarere hede Estland, men for den rigiske Kirkes Skyld, som laae i Liefland, begyndte man at udstrække Lieflands Navn videre end det burde), og stadfæstede dette Stigts Grændser, saaledes som den afdøde Kardinal Wilhelm havde fastsat dem. Denne Mand døde i dette Aar, og havde Natten for sin Død følgende Syn i Drømme (Raynaldi Annales I. p. 606. No. 13) at hans gode Ven Kardinal Otto, som kort forhen var død, stod i en talrig Forsamling allene op for ham, og gav ham Sæde over sig, hvoraf Wilhelm forstod, at han snart skulde døe, og beredte sig dertil. Nu kalder Paris, eller rettere hans Fortsætter, ham en hellig Mand. Bisp Herman af Oesel og Wyk oprettede nu i Verona (det er Pernau), en Bye i Wyk, som han nyligen havde sat i Stand, en Kathedral-Kirke og 12 Kaniker, nemlig 1 Provst, 1 Decanus, 1 Scholasticus, 1 Custos, tilsammen Præster med Præbender, 3 Diaconi, 3 Subdiaconi og 2 Acoluthi, hvilke skulde vælge Bispen og gav

dem

dem 300 Haken af sit Mensal-Gods. Dette vigtige Brev giemmes i den oeselske Kirkes Register udi det, kongelige danske, tydske Cancellies Archiv, og har jeg ladet det trykke bag ved. Den 24 Februari bragte Paven (Arndts Liefl. Chron. II. p. 49) ved Kardinalerne Peter og Wilhelm et Forlig tilveie mellem Ordensmesteren Theodoric og Erkebisp Albert, hvorved den sidste lod sig nøie med en Del i Preussen og Kurland. Abel. Aar 1251.

Den russiske Kong Alexander i Novogorod eller Holmgard sendte Gesandtere, hvoraf Ridder Michael var den fornemste, til Kong Hakon i Tronhiem (Clausens Snorro p. 744. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 265) angaaende den Ufred, som var mellem begges skatgivende Undersaattere, Finner og Karreler, med Rov og Mord, og tilligemed at anholde om Kongens Datter Christina for Alexanders Søn, dog i Henseende til dette sidste blev ei svaret meget, for den Krigs Skyld Tartarerne da paaførte Rusland; men om Foraaret sendte Hakon Gesandtere, nemlig Vigleik, Præste-Søn, og Borchert N. med dem tilbage. De gik over Bergen, og kom om Sommeren til Holmgard, hvor Fred blev sluttet, og afgiort, at Finner og Karreler ei mere skulde befride hinanden, hvilket dog ei længe blev holdt. Den russiske Konge sendte prægtige Foræringer med dem, og traf de Hakon om Vinteren i Vigen.

Om Vaaren drog Kongen fra Tronhiem til Bergen (Clausens Snorro p. 745. Torfæus l. c. p. 266) og forblev der Sommeren over, tilligemed den svenske Herre Knud, Magni Broks Søn. Did kom til ham de 2 svenske Philipper, den ene en Datter-Søn af den Philip, som faldt ved Oslo, og den anden en Søn af Kong Knud den Lange, og bad ham hielpe sig til at indtage deres Faderne-Rige Sverrige, som de kaldte det; dog Kongen af-

slog

Abel. Aar 1251. slog dem dette, paa Grund af det Forlig mellem ham og Birger Jarl. Derimod sendte han (Snorro l. cit. Torfæus l. cit.) Bisp Henrik, Gizur, og Thorgild Skarde til Island, for at indtage den Part af Landet, som havde givet sig under ham, og at overtale de andre Parter dertil, dog Uveir drev dem tilbage til Tronhiem, hvor de forblev Vinteren over. Om Høsten drog Kongen til Kongehelle, for at møde den danske Abel, og mente mange, at da et Ægteskab skulde besluttes mellem Kongens Søn, Junker Magnus, og Abels Datter, men hverken Abel kom eller noget Bud fra ham, hvorover Kongen seilede til Monster Sund, og fik, efter en Tid lang at have ligget der, at vide ved vendiske og andre Kiøbmænds-Skibe, at Abel ei engang var paa Veien, hvorover han drog til Oslo, hvorhen Birger Jarl sendte (Claussens Snorro p. 746. Torfæus p. 266-67) sin Datter Rikiza, ledsaget af Bisp Laurents af Skara, Bisp Magnus af Westerås, Herre Carl Ulfsen, og mange andre fornemme svenske Adelsmænd (Lagerbrings Swea Rikes Historie II. p. 480), thi han kunde formedelst de indvortes Uroligheder ei selv komme; hun bragte meget Gods og Penge med sig, og var Indtoget anseligt. Hendes Bryllup med den unge Kong Hakon stod i Oslo. Ved Afskeden begavede Kongen de svenske Herrer anseligen.

Askatin, som havde været i Gesandtskab hos Keiseren, kom tilbage til Kongen i Bergen, og ligeledes Biørn Moysis Søn fra Lybek (Snorro p. 747), efterat have sluttet Fred med den.

Bisp Paul i Hammer døde (Script. Rer. Dan. III. p. 99). Klosteret paa Tuterøen brændte af.

Den svenske Kong Valdemar blev kronet i Linköping (Script. Rer. Dan. IV. p. 594) og udgav han kort efter der et Diplom den 24 April paa en Mandag. Dog de urolige Folkunger havde imedens,

dens, da de ingen Trøst fik i Norge hos Kong Hakon, begivet sig til Venden, hvorfra de med mange Folk og Skibe kom over til Sverrige, og mødte begge Krigshære hinanden i Westmansland ved Herrevads Broe. Birger Jarl, som maaskee frygtede for Udfaldet, greb da til Svig (Torfæi Hist. Norv. IV. pag. 267. Script. Rer. Dan. I. p. 245. 391. Hadorphs swenske Rimkrøn. p. 26. Ericus Olai p. 113. Vastovii Vitis Aqvilonia p. 80), bad Folkungerne til en Samtale, og lod dem give edelig Forsikring ved Bisp Kol af Linköping om Tryghed; men saasnart de kom over Broen, bleve de grebne og halshugne, nemlig Knud, en Søn af Magnus Brok, og af Cathrine, (enten Kong Knuds eller Kong Erik 2 Datter) Philip Persen eller Larsen, og Philip Knudsen, Hollingers Broder. Mange Tydske bleve da og nedlagde, men Birger lod de Svenske gaae. Nogle henføre denne Tildragelse til 1252, ville og, at der skede en Trefning (Lagerbrings Swea Rikes Hist. II. p. 480), hvori bemeldte trende Herrer bleve fangne. Abel. Aar 1251.

Paven befol ved en Bulla (*Bzovii Annal.* Ann. 1251. No. 8), at man skulde undersøge Ægtheden af den norske Erkebisp Eistens Mirakler.

Den 15 August gav Birger Jarl i Linköping (*Dreyer Specim. Jur. publ. Lub.* p. 106. 8) Lybekkerne et nyt Privilegium, og gav deres Skibbrudne Lov at beholde, hvad de selv kunde redde.

Den 25 December blev den unge skotske Kong Alexander giort vaabenfør af den engelske Kong Henric i York, og havde Dagen efter Bryllup med den engelske Konges Datter Margrete, og tog "Laudianum" og det mere til Lehn af ham, men vilde ikke tage Skotland selv, og den engelske Konge ei heller drive derpaa. Der var ved dette Bryllup over 1000 engelske Riddere klædte i

Abel. Aar 1251. Silke og over 60 Skotske, og Dagen efter havde de alle ny Klæder paa. (Matthæus Paris p. 829-30.)

Paven forlod nu Lyon og gik over Genua og Mayland til Perugia, hvor han forblev, da han ikke troede sig sikker i Rom. (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 4.)

Den romerske Kong Wilhelm havde den 25 Januarii Bryllup i Brunsvig med Hertug Ottos Datter Elisabeth. (Script. Rer. Dan. I. p. 210. Albertus Stad. fol. 221. b. Origines Gvelficæ Tom. IV. p. 72.)

Den 27 April indgik Bisp Anselm af Warmien eller Ermeland en Forening udi Elwing (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 331) med den tydske Orden, hvor der tales om en Rudolf af Lemetenberg, uden Tvivl et Slot, og som kan tiene til at oplyse, hvor Lemetenberg i Kong Valdemars Jordebog bør søges.

Paven forsøgte ved Skrivelse (Müllers russ. Samml. I. p. 302. Petersburg. Journal IV. p. 325) at overtale Alexander, Fyrste af Novogorod, som han kalder af Susdal, til at forene sin Kirke med den Latinske eller Katholske, hvilket dog Alexander, som en klog Herre, afslog.

I Culm den 22 Julii bekiendtgiorde dets Bisp Heidenric, at Paven havde selv indviet ham, og giort ham til Bisp der, og i Landet Lubav efter Bisp Wilhelms Inddeling. (Acta Borussica II. p. 721.)

Aar 1252. Bisp Jacob af Odense døde, og udvalgtes Peder i hans Sted; men Abel tvang Kanikerne med Magt til, saasom Peder var hans Uven, at antage Reiner, af Fødsel en Tydsker, som havde været den første Provincial-Minister af Minoriter-Ordenen i Dacia (Script. Rer. Dan. I. p. 124. 289. II. 263. V. 517. VII.

222.

222. Hvitfeldt pag. 231). Vist er det, at han har været en Minoriter-Munk, thi han kaldes Broder Reynar i Historien af Minoriter-Ordenen i Danmark (Scriptor. Rer. Danicar. V. pag. 511). Maaskee er det denne Reyner, som giorde den forargelige Prædiken i Slesvig (Scripr. Rer. Dan. V. p. 613) efter Kong Erics Drab. I Kallundborg holdt Kong Abel et Concilium (Script. Rer. Dan. II. p. 263.) (Danehof, Rigsdag). Radulph, Bisp i Berlum, frasagde sig Embedet, og gik i et Minoriter-Kloster (Script. Rer. Dan. II. p. 263. V. 517) og blev Provst Olav valgt i hans Sted, men uden Tvivl først indviet i næste Aar, ja maaskee endog ei før 1254, siden Erkebisp Jacob Erlandsen indviede ham imod Pavens Villie, da han var berygtet for adskillige lastværdige Gierninger, han havde bedrevet. (Hvitfeldt I. p. 268.) Abel. Aar 1252.

Den hellige Nicolaus af Aarhus hans Mirakler vedvarede endda, og skal en Spedalsk i Randers (Script. Rer. Dan. V. p. 307) være bleven lægt paa St. Hans-Dag, ved at anraabe ham.

Nu beskikkede Abel 6 gode Mænd af Slesvig Hertugdømme og 6 af Holsten, hvilke skulde kiende, om Rendsborg skulde tilhøre Danmark eller Holsten, og tilkiendte de Holsten det. (Hvitfeldt I. p. 231).

Den 6 Martii i Lyon bekræftede Paven ved Brev til Bispen af Slesvig (Mst. Bartholin. Tomus C, ell. II.) den verdslige Magt Kongen havde givet Slesviger Bisp Valdemar over Kirkens Bønder og Underhavende.

Den 4 April forenede Kong Abel sig i Ribe med Riber Bisp Eger, at denne skulde, istedet for Plog-Penge i Warvith, Almund og Harthe Syssler, bekomme af hver Plog 18 Penge, men af Warvith (Varde) og Læmwich (Byer) have en vis Summa

 aarlig,

Abel. Aar 1252. aarlig, ligesom hidindtil, men Resten skulde tilhøre Kongen, med mindre han forandrede sin Mynt. Kongen vilde desuden give Bispen for hans Troskabs Skyld af sine Plougpenge i bemeldte Syssel aarligen 50 Mark Penge. Dette skede i Overværelse af Broder Adulph (forrige Greve af Holsten), Broder Reiner (som endda ei var bleven Bisp i Odense), Herre Lagho Guthmundsun, Mester Symon, Ako, (begge Kaniker i Ribe), Ivar, Kongens Marskalk, det er Marsk, og endel flere Klerker og Legpersoner af Kongens Hof.

Christopher, som da var Herre, "Dominus", af Lolland og Falster, gav til Nestved Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 384) sine Fædernejord i Stubberop af 2 Øres Skyld.

Den 5 April overlod Kongen i Ribe (Script. Rer. Dan. I. p. 289. VIII. 113-14) til Lygom Kloster sine Eiendele i Schavenstrop og Præsentations-Retten til Bredewath Kirke, hvilket sidste Kong Christopher siden stadfæstede i Ribe den 11 Martii 1259, i Overværelse af Bisp Esger af Ribe, Nicolaus af Viborg, Peder Finsøn, Johan Genwether, Johan Gunnisun, Nicolaus Hack, Agho Esbernsun, og mange andre troværdige Mænd. Ved Collatsens Meddelelse herom vare Kong Abel, hans Marsk Ivar, hans Drost Peder Finssen og flere tilstede, og udstædte Riber Kapitel sit Brev herom den 29 Julii. Provst Grummo af Slesvig, som Kongen havde beskikket til Bevarer af Lygum Klosters Privilegier, udstædte siden (Script. Rer. Dan. VIII. p. 120. 121) uvist naar, sin Vidisse af Kong Abels Gavebrev. Den 1 May overlod Bundo Suyr (Script. Rer. Dan. VIII. p. 148) til Lygum Kloster 1 Ager ved Møllen Arndrop, indeholdende 2 "Nydyng" (maaskee 2 nydyngede eller giødede Stykker). Den 4 October udi Ribe bevidnede dets Bisp Esger

(Script.

(Script. Rer. Dan. VIII. p. 221), at Herre Agho Esbernsen havde i hans Overværelse skiødet til Lygum Kloster de Eiendele, Arnfast Wollæ havde for sin Siel forhen skiødet det, da Agho var Formynder for Arnfasts Arvinger. Abel. Aar 1252.

Den 23 May tilskrev Paven fra Perugia Bispen af Roskild, at han skulde handthæve Minoriter-Brødrene og deres Minister i Dacia mod alle dem, der vilde tilføie dem nogen Overlast, og handsætte slige.

Den 8 Januari befol Paven Decanus og Provst af Dorpt, at paasee, at Bispen og Kapitlet af Oesel og Wyk beholdt de Grændser af deres Stigt uantastede, som Kardinal Wilhelm havde tildelt dem.

Den 19 April stadfæstede Bisp H. af Oesel, en Prædikerbroder, som Megler, Forliget mellem Bisp Henrik af Kurland, en Minoriter-Broder, og Mester Andreas af det tydske Hus i Liefland og Kurland, hvorved den første afstod sin Ret til den tredie Del i Goldingen og Landet 2 Mile norden for, saa og til alt hvad de tydske Riddere havde, siden den kurlandske Bisp Engelberti Tid, erhvervet; derimod eftergav de Bispen 1100 Mark Sølv, som han for Beskyttelse maatte give dem af sin tredie Del; lagdes nogen ny Stad an i Kurland, da skulde Bispen af den og af Mynten have den tredie Del, og Ridderne de 2. Af dette Diplom haves kun en tydsk Oversættelse i det, danske Kongelige, tydske Cancellie.

Den 29 Januari bød Bisp Esger af Ribe (Scriptor. Rer. Dan. VIII. p. 132) Sognefolkene af Daler herefter at give til Lygum Kloster de 8 Skilling Rug, "octo solidos siliginis", som de hidindtil havde givet til ham selv.

Abel. Aar 1252. I Martii Maaned gav den rygiske Fyrste Jaromer (Dreger Cod. Diplom. I. p. 337) Landet Redewitz paa Rygen til Klosteret Hilda, imod at det eftergav ham de 6 Mark, han aarligen skyldte det, og desuden gav ham 30 Mark for engang.

I Følge den Tilladelse Rigets Stænder havde givet, at en overordentlig Skat maatte paalægges til at betale Rigets Gield med, indkrævede Kongen den ogsaa af de saa kaldte Strand-Friser, som beboede Eydersted, Nordstrand og hosliggende Øer og Udlande (Hvitfeldt I. p. 232. Heimreich Nordfres. Chronik. 1666. 12mo p. 134-41). Men disse, som ei vare vante til sligt, vilde ei give den, og paastede, at de behøvede den selv til at holde Diger og Dæmninger i Stand med imod Uveir og det indbrydende Hav. Hvitfeldt mener (loc. cit.), at de og blev satte høiere end andre i Fyrstendømmet, paa Grund, at de havde været saa villige, at give hans Formand Kong Erik en Brandskat, for ei at lide Skade paa deres Huse og Gaarde. Imidlertid vedblev de at undskylde sig, at deres Formue ei tillod dem at give saa meget. Men Kongen blev herover meget vred og end mere ophidset af andre, saa at han samlede en Hær, og besluttede rent at fordærve dem, og at give deres Gods til Priis. Om Vinteren, først i Aaret som det synes, da Isen endda laae, leirede han sig paa Gersten. Friserne samlede sig da og førte deres Patrons St. Christians Billede med sig, lovende at beslaae det med Guld, om han vilde staae dem bi. En saa stor Regn faldt da, at Isen gik op, og Kongen derover maatte dengang vende tilbage, saasom Veiene vare blevne alt for dybe og sumpige. Imidlertid varede det ei længe, førend han kom igien; men da blev han med en Piil skudt af Friserne i en Skov, hvor de skiulede sig, og døde han af dette Saar. Saa jevnt og simpelt fortæller den samtidige Sturle-

det. Den samtidige Albert af Stade skriver (Fol. 222), at han uformodentligen blev dræbt af dem, da han vilde twinge deres Overmod, "insolentia", og at det skede paa Petri og Pauli Dag, det er den 29 Junii, hvilket sidste og Kirchberg (apud Westphal. IV. p. 772) bevidner, og lægger til: hvo skulde beklage ham? Naar derfor den lundiske Gavebog sætter (Script. Rer. Dan. III. p. 530. IV. 48), at han omkom den 30 Junii, saa slutter jeg deraf, at han er bleven dræbt Natten imellem den 29 og 30. Disse 3 vidne, at han omkom 1252, hvormed og alle vore gamle danske Kroniker istemme, hvorfor det er saa meget desunderligere, at Hamsfort (Script. Rer. Dan. I. p. 40. 289) (som følges af Saxius og Mardus, og har taget det af Broder Boysen (apud Menkenium p. 595) og begge disse beraabe sig igien paa de utrykte eyderstädtiske Annaler) (Westph. Monum. IV. p. 1358-59) vil, det skede 1253 den 9 Julii. Tingenes Følge og Diplomer vise, at det maa være skeet 1252. Nogle tillægge ham 3 Aars Regiering; de have da regnet 1250 og 1252 for fulde Aar, men det er klart, at han kun regierede i 2 Aar mindre end 2 Maaneder. Abel. Aar 1252.

De esromske Annaler sige (Script. Rer. Dan. I. p. 245), at Abel blev dræbt ved Husenbro, uden Tvivl den samme, som i Nicolai lundiske Bispe Krønike kaldes Mildebro, venteligen den Bro over Floden Milde, ved Rantrum.

Abels Legeme laae en Tid lang, tilligemed de andres, paa Valpladsen, som Petrus Olai vidner (Script. Rer. Dan. II. p. 263) og blev endeligen ført til St. Petri Domkirke i Slesvig, og der begravet, som den anonymiske Krønike, der slutter med Christopher 1, bevidner. (Script. Rer. Dan. I. p. 25.

Corner

Abel. Aar 1252. Corner (apud Eccardum p. 897) og efter ham Cranzius (Dania lib. VII. cap. 22) ville, at Henrik Emeltorf eller Meldorf, som de kalde ham, bekrigede Abel ved Hielp af Friserne, og at det var derfor Abel igien angreb dem; dog de have uden al Tvivl blandet Abel med hans Eftermand Christopher. Hamsfort vil endog (Westphal. Monum. IV. p. 1701) at Ditmarskerne have staaet Friserne bi imod Abel for Nabolags Skyld, som og for fælleds Lighed i Sæder og Landets Beskaffenhed, og Cranzius, som er ældre, mener det samme (Dania libr. VII. cap. 22) og at Kongen havde villet vende sine Vaaben mod Ditmarskerne, naar han havde undertvunget Friserne. Efter utrykte eyderstädtske Kroniker, og efter den ældre Svaningii utrykte Historie, som igien maaskee har det af de eyderstædtske Kroniker, fortæller Hamsfort korteligen, men Hvitfeldt, Boysen apud Menkenium T. III. pag. 594. Cypræi Annales Episcop. Slesv. pag. 261-67 Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. pag. 320-23 og flere hel udførligen Abels ulykkelige Tog med andre Omstændigheder. Hvorvel de nu have aabenbar urigtige Omstændigheder, som i Henseende til Dagen og Aaret af Abels Død, og ogsaa ere ei ældre end det 16 Seculum, undtagen maaskee de eyderstädtske Annaler, hvis Alder ikke vides, saa er det dog ikke utroligt, at noget deraf forholder sig rigtigt, og derfor vil jeg her indføre det med Hvitfeldts Ord S. 232.

"Aar 1252 vor Frue Biergegang, da forsamlede Kong Abel sin Hær til Medelborg, er et lidet Land beslot, udi Treye hos Svaffnested, og drog med sit Folk over den Aae Mylde, hvilken løber ikke langt fra Husum udi Eyderen og fremdeles udi Vester-Hav, og er et Skilsmisse imellem Mildsteder Marsk, hvilken haver Navn af samme Aae, og Eydersted.

"Dagen

"Dagen derefter drog han med Ridder og Svende ned ad til Skibs, paa en liden Aaveet og Flod, heder Eyderen. Der gik han til Skibs med tre opragte Banner, og foer ned ad Eyderen, og kom med stor Magt og Velde udi en Havn, heder Ottesfiel, et Bisskud sønden for et Trakapel, heder Oldensverd. Derover foer han indendiges ad en slet Gresvei og Plads. Der leirede han sig med hans Hær, og slog der hans Telt ud, og lod sig der bestandse og begrave. Abel. Aar 1252.

"Næste Nat derefter grove de Nordherreds Mænd en Grav fra Ippenbül udi Vester til Norden for Oldensverd, ind udi Eyderen, saavidt, at Kongen kunde ikke komme derover; de Nordherreds Mænd de laae der indenfor paa Moret eller Morkoster med stor Magt, og forbød ham der, og vilde slaaes med ham. Men Kong Abel blev hos Eyderen, sønden den Kapel Oldensverd, udi 6 Dage, røvede og plyndrede ud med Eyderen, og tvang alle Eydersmænd, og tog stor Skat af dem, slog ogsaa mange ihiel.

"Men udi de samme 6 Dage forsamlede sig de 7 Skibherrer, paa Burmands Vei, paa deres rette Tingsted; og de sagde alle endrægteligen, hvorledes den ærværdige Keiser Carolus Magnus deres Forældre, af keiserlig Værdighed, havde frigivet, hvilket de hos ham forhvervet med Herreskiold; og før de vilde hylde Kong Abel, og give ham Skat og Told, før vilde de alle døe. Dermed bandt hver Skibherred sit Banner ved Stangen, og droge man af Huse udi den samme Nat med 7 Banner, imod Kongens Hær, før de aad eller drak, menende at omringe Kongen i sin Leir; men der var en Speidere, hed Rock, som advarede ham derom, at de Friser med Magt vilde værge dem. Han gav Kongen det Raad, at han giorde sig strax rede, at drage langs ned ud med Eyderen, paa det han kunde have en fri fællig Side, og det

Abel. Aar 1252. var udi en halv Ebbe hans Skibe kunde ikke udkomme; og den Tid det begyndte først at dages, og Kongen med sit Folk begyndte at røre sig, og vilde ophævde, da saae han den mægtige Hob Friser, og 7 Banner, som han neppe kunde overseе. Da forlod Kongen snart sit Paulun, Fanger, Skat, Skibe, og alt det han der havde, og de Friser sloge ham 300 Mand af sammestеds udi første Tilgang, Mange bleve derforuden jaget udi Eyderen. Den Tid de Friser nu havde jaget de Danske til den gamle Herbleck, den greb Kongen til Vaaben, og stod med de Friser en stor Puf ud, slog der og mange Friser; men hans Folk maatte omsider tage Flugten. De Friser fulgde efter til Ippenbul, der vendte de Norderherreds Mænd dem om, og de Eyderstæder, og de af Udholm, fulgde efter imod Jemenтow, der vendte de sig med stor Uvillie, og ville draget igien til Oldesverd til Kongens Paulun, der vilde de hvile, ædet og drukket noget. Kong Abel drog med hans Hær over ved Ekenedam, et godt Stykke ud med Eyderen udi Sender, der kom den store Magt af Koldenbyttel uformodendes imod ham, udi en staaendes Strid, hvor de holdt ham oppe en lang halv Dag ud. Der dette Rygte kom tilbage til de Eydersmænd oc Udholmer, vendte de dem snart, før de havde ædt og drukket, rettede deres Banner op, og greb Kongen an paa den aabne Side, og slog ham en stor Hob Folk af slet ned til Jorden, og der sloge de mange hans Skibmænd, som værgede sig, da tog Kongen Wike udi Medelnen ind, og de Friser slog mandeligen imod de Danske, og jagede Kongen over Myllerdam; der sloge de Friser ham ihiel, die Petri et Pauli, og det giorde en Hiulmand, hed Wenner, og alt hans Folk blev ihielslagen".

Trivetus i Annal. p. 202 og flere henføre urigtigen Abels Død til 1251. Mathæus Paris p. 814 henfører hel urettelі-

gen

gen Abels Død til de Store i Danmark, og sige, at de først dømte ham til Landsflygtighed, fordi han havde dræbt sin Broder Henrik, og siden dræbte ham, da han satte sig herimod (Gram. Notæ in Meursium p. 417. not. b). Man seer heraf, hvor lidet man kan troe, endog fornuftige og gode Skribentere, naar de ere fremmede; især fra noget langt bortliggende Lande. Abel. Aar 1252.

Hvitfeldt beretter fremdeles (p. 233), at Abels Legeme blev liggende paa Marken, indtil de af Slesvig løste det ind, og begrove det i St. Peders Domkirke. Broder Boysen har en lang Fortælling (apud Menckenium pag. 597) i om, hvad der hændtes med Abels Liig; hvilken Cypræus har efterfulgt (loc. cit. p. 266) og i Korthed staaer hos Hvitfeldt (p. 233) og de fleste af vore andre danske Historieskrivere, nemlig, at man Natten efterat han var bleven begravet i Domkirken, hørte der saadan Bulder og Skrig, at Kannikerne derved hindredes at forrette i den deres Vigilier, hvilket skede saa ofte, indtil Enkedronningen Mechtild fik Underretning herom, hvorover hun lod Liget derfra bortføre, og begrave i Moradsen Pøle ved Gottorp, hvilket Sted endnu i Boysens Tid kaldtes Abels Grav (Pontoppidans Annales, I. p. 547), ja endog i vor store danske Atlas (VII. p. 572), hvor den endnu forevises i en moradsig Bugt paa en Halvøe, og egentligen i den gamle Dyregaard eller Wildhoff, som strækker sig fra Kridtmøllen til den dobbelte Vold hos Danevirk, og er en Deel af den Gottorpske Skov eller Pølholtz. Da Abel ei døde i Band, saa veed jeg ikke, hvad jeg herom skal sige; maaskee Kannikerne have foregivet sligt, for at befordre Kong Eriks Hellighed, da det var en Vinding for Geistligheden at faae en ny Helgen; men at man skulde have slaaet en Pæl igiennem hans Kiste og Legeme, og at Mechtild skulde have tilladt det, kan jeg ingenlunde troe, hvor-

 vel

Abels Aar. 1252. det var en gammel nordisk Overtro, at man saa den Maade kunde, best hindre Gienganere fra at gaae om. 1. Det Følgende har Afsky for Abels Brodermord, Geistlighedens Lyst at canonicere Erik, og Overtro hos Almuen, aabenbare digtet, nemlig at Spøgelset forlod nu Domkirken, og at man derimod hørte ved Graven og Egnen deromkring frækkelig Bulder og Skrig, hvorved Reisende om Natten bleve forfærdede; især fortalte mange, at de hørte et Jægerhorn, saa at det ofte bragte Vagterne paa Gottorp i den Tanke, at en virkelig Jagt var for Haanden; man saae Abel i en sort Skikkelse paa en liden Hest, ledsaget af 3 Jagthunde, som vare gloende. Boysen meener loe, gie. at Fanden førte dette Spilop. Rimeligen kan man heraf slutte, at Abel har elsket Jagten, ligesom man af samme Aarsag digtede det samme om den store Kong Valdemar 4. Det var, vel Umagen værdt at eftergrave i den saa kaldte Kong Abels Grav, for at see, om man fandt en Benrad, eller noget, som kunde tiene til at bekræfte Sagnet om hans Begravelse i Skoven.

Alting viser, at Abel har været en ærgierrig, driftig, virksom og ordentlig Herre, hvorfor og Kroniken, som slutter med Christopher 1, giver ham det Vidnesbyrd (Script. Rer. Dan. I. p. 25), at han regierede mandhaftigen, "satis strenue", og Sturle, at han var en stor Høvding. Det lader og, at han har baaret megen Ære og Kierlighed for sin Fader. Men længe fortsat Twist og Had, onde Raadgivere, og en umættelig Herskesyge drev ham til det afskyelige Broder- og Kongemord. Nødvendighed og maaskee Venskab tvang ham til at beholde Morderne Tyge Pust og Lange Guthmundsen hos sig i Agt og Ære; thi det var først efter hans Død, at den sidste flygtede til Kiel (Script. Rer. Dan. I. pag. 210). Dette og tilligemed, at Folk derved kom maaskee

til

til mere Overbevisning om Abels Deltagelse i Eriks Mord, maaskee og at Abel har ved et og andet, os nu ubekiendt, stødt Adel og Almue for Hovedet, giorde, at man efter al Anseende var ei saa fornøiet med ham ved Slutningen af hans Regiering, som i dens Begyndelse, hvortil vel og kom, at han syntes meget gavmild med at formindske Rigets Provindser; thi om man end vil tilstaae i Henseende til Øesel og endel Landskaber i Estland, at de Danskes Ret til dem kunde være tvistig, og de maaskee og alt for vanskelige og bekostelige at forsvare, hvilket dog lettedes ved det de Danske beholdt Reval og omliggende Egn, der og kunde indvikle dem i Krige med Naboerne, saa er det dog aabenbart, at Rendsborg laae paa dansk Grund (gammel Rendsborg nemlig; thi ny Rendsborg ligger i Holsten) og at Abel bortgav den, for at have de holstenske Grever paa sin Side, og at de skulde staae hans Søn bi i at erlange Regimentet, og saaledes opofrede han Rigets Beste for sin Slægts og egen sære Fordel. De Handelsforeninger med Hamborg, Lybek, Wismar, Rostok vare vel menneskekierlige, og paa en vis Maade nyttige; men bleve med Tiden til Rigets største Skade, allerhelst de følgende Konger udstrakte og udvidede dem; thi bemeldte og flere Byer vare ret stemte og indrettede til Handel, ei saa de Danske, og derved bleve disse end mere nedstemte, og tilsidst rent udsuede af Hanse-Stæderne, og deres gamle Lyst til Skibsfart neddæmpet, hvorved Riget mistede sin fornemste Styrke. Abel. Aar 1252.

Efter Lyskander (Slægtbog p. 230) skal Abel, som Hertug, have bygget et Kloster i Liefland (venteligen Estland), hvorpaa jeg dog tvivler. Nogle mene, at Abel har anlagt Ebeltoft, men allene paa den Formodning, at det egentligen skulde hede Abelstoft. Men vist er det, at han giorde sit Slot eller Gaard i

Sles-

Abel. Slesvig, som laae ved den søndre Side af Domkirken og var bygget af Valdemar 1, og hvor Valdemar 2 havde resideret, til et
Aar 1252. Munkekloster af Augustini Orden, og kaldte det efter St. Nicolaus; og da han ei fik det fuldført, formedelst sin hastige Død, saa bragte hans Sønner Valdemar og Eric det i Stand.

Med Mechtild avlede Abel 3 Sønner (Hvitfeldt p. 234), Valdemar, den ældste, som ei kan være fød førend 1238, da Abel først giftede sig 1237, og han blev Hertug i Jylland efter sin Fader, Eric som blev Hertug der efter sin Broder, og Abel fød efter Faderens Død 1252. Desuden en Prindsesse, Sophia, som 1258 ægtede Bernhard 1, Fyrste af Anhalt Bernburg (Beckmans Anhalt. Histor. V Th. p. 79. Lenz Becmann. Continuat. p. 237). Rimeligen har hun været fød 1240 eller 1241 hvilket viser, at den Sophie, som ægtede Henrik Burevin af Rostok, kan ei have været Abels Datter. Underligt er det, at ingen af Berngerds Børn opkaldte hende, med mindre man vil sige, at de ere døde i deres unge Aar, og derfor ei optegnede i Historien; thi ikke skulde jeg troe, at hendes Minde havde været saa forhadt, at ingen af hendes Børn derfor opkaldte hende. Det lader, som de Danske ei have kunnet lide de portugisiske Navne; thi hvorfor kaldte Valdemar 2 ei nogen af sine Børn Alphonsus efter Berngerds Fader, men gav dem de fremmede og underlige Navne Abel og Christopher.

Paa Arreskog i Fyen skal og Abels Billede være (Pontoppidans Marmora Dan. I. p. 252. danske Atlas III. p. 544) ligesom jeg har fortalt om hans Broders Erics, med saadan Underskrift;

En cadit exhæres regno, subit improbus urnam,
Horrendum meruit talia fata nefas.

I den svenske Rimkrønike forsikres (p. 35) at Abel nu er i Helvede.

Af denne Konge haves 26 forskiellige Mynter i Kongens Myntcabinet; paa den ene staaer i Aversen en Rose og Omskrift: Abel Rex, og Reversen en Stierne med Omskrift: Danorum (p. 79-84. Tab. 18); nogle have et Kors og en Bispestav paa den anden Side mellem 2 Kors. Man finder og en med A paa den ene Side, og P paa den anden, uden Tvivl Bisp Peder af Roskild, og en anden med et kongeligt Brystbillede midt for, Sværd i høire Haand, og A ved venstre Side.

Chri-

Christopher I.

Kort efter Abels Død blev hans Broder Christopher udvalgt til Konge, som da var Hertug og Herre af Lolland og Falster, og det uagtet man forhen havde i Rendsborg 1251 samtykt, at Abels ældste Søn Valdemar skulde være Konge, og, om han ingen Sønner efterlod sig, da Abels næstældste Søn Eric. Baade Adel og Almue var herom enig, da de vare vrede paa Abel, fordi han havde dræbt sin Broder (Hvitfeldt I. p. 235), til hvilken Vrede vel og kom andre Aarsager, som og at Valdemar endda sad fangen hos Erkebispen af Cøln, hvis Udløsning Stænderne maaskee frygtede for vilde koste for meget (Gebhardi i allgem. Weltgesch. p. 541). Uden Tvivl havde Adelen især steget i Anseelse ved dette Valg, og faaet mere Magt over deres Tienere og Bønder end forhen, hvilket de sidstes paafølgende Opstand viser, hvorvel jeg ikke troer, at Adelen og Herremændene have da faaet noget skriftligt herom, i det mindste er intet saadant kommet til os. Christopher I. Aar 1252.

Abels efterladte Dronning Mechtild skal meget have fortrydt dette, hvilket er venteligt; men at hun skulle have brændt og ødelagt alle de Breve, lydende paa Venden og Nordalbingien, og givne af Keisere og Paver til Hertug Knud, Valdemar 1 og Valdemar 2, som Hvitfeld beretter p. 234 efter ældre danske Kroniker, især Erici og Petri Olai (Script. Rer. Dan. I. pag. 120. 163), som og efter den lybske Skribent Corner apud Ec-

Christopher I. Aar 1252.

cardum p. 487. og Erici Olai Hist. Svecor. p. 100, er ikke rigtigt; tvertimod de faldt deels i den schwerinske Grev Henriks Hænder, da han fangede Kong Valdemar 2, og deels maatte denne Konge ved sin Løsladelse overgive dem til ham (Wagner Gesch. des Europ. Nordens I. p. 387-88), siden han maatte afstaae sin Ret til Nordalbingien og Venden, i det mindste det nu værende Lauenborgske og Meklenborgske, og udi det schwerinske Archiv findes de endnu for en stor Deel; imidlertid siger dog den næsten samtidige hamborgske plattydske Rimkrønike hos Staphorst (Hamburg. Kirchengesch. T. 2. p. 119-120) at efter Kong Abels Død brændte, som de Danske sagde, en tydsk Viv, disse Keisers og Pavebreve over Nordalbingien, af Had til de Danske. Da hun nu og var en født holstensk eller nordalbingisk Prindsesse, saa er det ikke utroligt, at hun har brændt nogle, helst da nogle fattes, for derved at sætte sit Fædreneland i Sikkerhed for de Danskes Paastand. Pøtker nægter og, at Mechtild har brændt Brevene, og formoder, at Grev Henric af Schwerin har udleveret til Keiser Friderich dem, som nu fattes. Derimod er det troligt, at det er hende, som løste sin Herres Lig ud fra Friserne, og lod det jorde i Slesvigs Domkirke, hvorpaa Friserne skal have erklæret, at de vilde staae under Hertugdømmet Jylland, en Tanke, som deres Fiendskab mod Danmark og deres Beliggenhed kan have indgivet dem. Derefter gav Mechtild sig i Kloster og Løfte til Bispen af Odense, at hun stedse vilde leve i Enkestand, hvilket Løfte hun dog siden 1261 forandrede, da hun ægtede den svenske Birger Jarl (Script. Rer. Dan. V. p. 610. Hvitfeldt p. 234). — Diplomer vise, at Christopher er bleven hyldet, førend han blev kronet, og har for denne Tid udøvet sit kongelige Embede. Saaledes har man et Brev af ham givet til Ribe, allerede den 25 Julii (Script. Rer. Dan. VII. p. 326.

Terp-

Terpager Ripæ Cimbr. p. 686), hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge, og hvorved han erklærer Riber Borgere overalt i sit Rige fri for "Told, Torvegield, Forband og Strandvrag", og at alt hvad Raadmændene og Borgemesterne i Ribe besluttede, tilligemed Kongens Foged, det skulde staae ved Magt, hvad end Borgerne sagde derimod. Saaledes giorde Aristokratiet vældige Skridt fremad, saavel blant Adelen som blant Borgerne. Af Brevets Givelse i Ribe slutter jeg, at Christopher har været i Nærheden af Frisland, om ei med paa Toget, hvori Abel omkom den 29 Junii, og at han derpaa er bleven i Viborg valgt og hyldet til Konge, hvilket og Kreniken, som slutter med Christopher 1, vidner. (Script. Rer. Dan. I. pag. 25). Christopher I. Aar 1252.

Den 2 Augusti gav han Slesvigs Borgere ved Brev i Ribe (Nodts Beyträge I. p. 164) fri for Told, Torvgield, og al kongelig Afgift, hvor de handlede i hans Rige, ligesom de havde været i hans Faders og andre Forfædres Tid. Dette Brev findes afskrevet i den kostelige Copiebog, kaldet *Privilegia civitatis Slesvicensis* T. I. p. 2, som jeg eier, og er Originalen endnu til i det danske kongelige tydske Archiv. Kongen siger, at det blev givet i hans Riges første Aar, altsaa førend han var salvet, ja rimeligen endog hyldet i alle Landskaber, men venteligen efterat han var hyldet i Viborg.

I Ribe den 5 Augusti tog han (Script. Rer. Dan. VII. p. 325) Lygum Kloster under sin Beskyttelse, og bekræftede dets Friheder, saavel i Hertugdømmet som i Riget. Den 9 Augusti gav Kongen atter i Ribe et Brev (Terpager Rip. Cimbr. p. 179) til Kanikerne der om deres Bønders og Tieneres Frihed.

Den 25 September stadfæstede Kongen i Esrom (Diplom. Magn. I. p. 191) alle dets Friheder, og under samme Dag gav

 han

Christopher I. Aar 1252.

han det (ibid. p. 190) sit Beskiærmelses-Brev, og den 5 October stadfæstede han (ibid. p. 192) i Vordingborg Sorøe Klosters Friheder.

Imedens han var i Jylland, gav han og uden Tvivl Witskøl Kloster sit Beskiærmelses-Brev, og bekræftede dets Friheder og alle dets Eiendele, hvoriblant den hele Øe Ligh eller Livøe i Limfiorden, og den fierde Del af Læssøe.

I Helsingborg den 16 September bekræftede han (Script. Rer. Dan. VI. p. 160) Ebelholt Klosters Friheder, ligesaa gav han og Nestved Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 339) Forsikting paa alle dets Eiendele. Den 28 September, som det synes paa en Mandag, stadfæstede han Byerne Reval og Wesenberg deres verdslige Ret, som kaldtes Land-Ret (hvilket var Løse-Retten modsat, og fulgde den sædvanlige Arvegangsmaade), da han agtede mere at bekræfte end krænke deres Ret. Dette Diplom haves kun paa Tydsk og i Afskrift, og fører Kong Erics Navn (gelehrte Beyträge zu den rigischen Anzeigen auf das Jahr 1765. 2tes St.), hvilket ei kan være, naar det er givet 1252. Hupel siger og (Nachricht von Liefl. und Esthland p. 605) at det haves i Original, venteligen altsaa paa Latin, af Kong Christopher og Aar 1252.

De forskiellige Steder disse Breve ere givne paa, vise, at Kongen har reist om i Landet, og er efter gammel Sædvane bleven allevegne hyldet.

Kong Christopher meldte sig (Hvitfeldt I. pag. 235-36. Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. p. 328) som fød Værge til sin Broders Abels Børn, og da Skielskør og Svineborg med mere var dem tilfalden i Fæderne-Arv, saa forlangte han af Henrik Emelthorp, til hvilken disse Stæder vare pantsatte, at han skulde sværge ham, som Værge for Abels Børn, hvilket Henrik

ikke

ikke vilde giøre, menende Kongen ingen Ret dertil at have, da førnævnte udførte Abels Børn som deres Fæderne-Arv, og var ham pantsat. Herover samlede Kongen en Hær og vilde med Magt trænge ham derfra; men Henrik, som var en god Krigsmand, satte sig i Forsvarsstand, og samlede Folk og Fetalie i Skielskør, hvor han havde ladet bygge et fast Slot, og hvor Kongen belagde ham; men Henrik giorde et Udfald, slog Kongen derfra, og fangede mange af hans Hofsinder og Krigsfolk. Paa Flugten vilde Kongen have været ind i Kiøbenhavn, men den roskildske Bisps Folk formente ham det (Scriptor. Rer. Dan. V. p. 595). Aarbøgerne af Ryekloster henføre dette urettelig til 1254 (Script. Rer. Dan. I. p. 246). Over dette Anfald blev Henrik meget modig; giorde ofte Udfald fra Skielskør, og plyndrede omliggende Byer i Sieland; ja om man kan troe den nestvedske Kroniske, som slutter med 1300, Krøniken, som ender med 1310, og Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 185. 371. V. 526), saa var det allerede i dette Aar, og ei i næste, som Hvitfeldt p. 238 efter nogle ældre vil, at Henrik indtog Stege Slot, førte fra Møen og Falster alt hvad Kongen tilhørte, og giorde et meget stort Bytte.

Som Værge for Abels Børn giorde og Kongen Ansøgning (Hvitfeldt p. 236. Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. p. 328) om Slesvig eller Sønder-Jyllands Fyrstendømme hos de holstenske Grever Johan og Gert; dog de, som deres Morbrødre, havde ham mistænkt, at han ei saa troligen meente dem, som han foregav; de skrev ham derfor venligen til, og sendte deres Sendebud til ham, om at Abels Børn maatte nyde deres Faders Arvedeel Slesvig for Pligt og Tieneste, ligesom andre Fyrster og Herrer nød deres Lehn under det danske Rige. Men han skrev dem tilbage,

Christopher I. Aar 1252.

Christopher I. Aar 1252.

at det ei tilkom dem at bekymre dem om fornævnte Lehn, da det ei forlehnes af dem, men af det danske Riges; han vilde dermed giøre, som han agtede at forsvare; de maatte vide, at dette Lehn var ei af den Natur og Art, som Lehn i det romerske Rige, det var intet Arve-, men kun et personligt Lehn; hidindtil havde det ei været bortforlehnet som et Arve-Lehn, men kun til kongelige Børn for deres Livstid, eller og paa Kongens Naade; hans Fader Kong Valdemar havde snart forlehnet en af sine Sønner dermed, snart en anden; hans Brodrebørn havde desuden deres Fædernegods. I Grunden kan man ikke nægte, at Kongen havde Ret; men Spørgsmaal, om det var den rette Tid at foretage dette, da Kongen var ei ret befæstet paa Thronen, og det derfor ei sikkert at paadrage sig udenlandske Fiender, hvortil kom, at Riget var svagt formedelst de indbyrdes Krige, og at det ei heller syntes anstændigt at forurolige umyndige, og sine egne Broder-Sønner. Abel havde og allerede lagt Grund til den vrange Mening, at Sønder-Jylland var en Part for sig, og ei tilhørte Riget, ved at skrive sig Hertug af Jylland; ja Valdemar 2 havde selv giort det, lutter Stats-Feil, som ere begaaede uden Tal og Ende, i Henseende til dette Hertugdømme. Christophers Karrighed og Gierrighed har og uden Tvivl havt megen Indflydelse i denne hans Handlemaade, en Feil, som Kroniken, der slutter med hans Død (Script. Rer. Dan. I. p. 25) tillægger ham, endskiønt den ellers roser ham meget, sigende: "Han var i Navn og Gierning en Christopher, hvilket betyder Christ-Offer ɔ: Offer til Christus (den gode Skribent har været en slet Philolog; thi det betyder en, som fører eller bærer Christus i Hiertet) han traadte i sin Faders Fodspor, og søgte at udøve hans Gierninger, var taalig imod Forurettelser, og tragtede ei efter at hevne dem hastig; dog glemte han dem ei blodagtigen,

gen, han var en iverig Religionsdyrker, tappert og uforsagt i Krig, gudeligen hengiven til Almisser, vidt adskilt fra sine Brodre i Kydskhed, (allsaa har Abel og været ukydsk), saa at han havde ei Omgang med noget andet, enten adeligt eller uadeligt Fruentimmer, end sin Dronning; han var fornuftig i sin Tale, af prydelige Sæder og berommelig ved alle Dyder, undtagen at han ei gierne vilde lade sin kuyttede Haand op, (hvorved Forfatteren uden Tvivl sigter til hans Karrighed)". Mange derimod, nemlig Gheysmer, Petrus Olai, Kroniken, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. I. p. 124. II. 263. 387. V. 529) sige, at han var jevn (simplex) nedrig (humilis) og af maadelige Natur-Gaver og derover foragtet, og derfor mene de, at Bonderne giorde Opstand imod ham, som dog vel især foraarsagedes ved Geistlighedens og Adelens Haardhed. Hans Handeler med den norske Konge, som herefter skulde beskrives, synes dog at vise, at han ei var saa ligefrem eller jevn, men snarere underfundig og lidet ordholdig; men maaskee det og maa skrives paa hans Svagheds og Raadgiveres Regning, thi de fleste Konger ere ei onde, men kun svage.

Christopher I. Aar 1252.

Det er unægteligt, at Christopher blev ei efter Kirchberg (apud Westphal. col. p. 772) kronet paa Allehelgens-Dag den 1 November, men paa Juledag den 25 December efter Hvitfeldt og Petrus Olai, tilligemed sin Dronning Margrete, af den slesvigske Bisp Eskil, som Petrus Olai, Hvitfeldt og Kroniken, som slutter med 1410, vidne, og det udi St. Laurentii Kirke i Lund, og ei i Yderstad, som Cornerus vil (apud Eccardum p. 898), og hvilken jeg ikke kiender, med mindre det er Ystad, og derfor vildfarer Kroniken, som slutter med denne Konge, naar den (Script. Rer. Dan. I. p. 25) lader ham krones af Erkebisp Uffo (hvorvel man maa tilstaae, at det er underligt nok, at en sam-

Christopher I. Aar 1252.

samtidig Skribent har kunnet saaledes vildfare); thi var han bleven kronet af ham, og det da efter Kirchberg den 1 November, saa havde han venteligen taget de lundiske Kanniker i sin Beskyttelse, førend den 29 December, da han, ligesaavel som den 24, var i Lund, hvilket Diplomer vise. De islandske Annaler (Script. Rer. Dan. III. p. 99), som henføre hans Kroning til Aar 1253, vildfare.

Den 15 December døde Erkebisp Uffo af Lund (M. Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 69) i dette Aar, som Erici Krønike, Aarbøgerne af Esrom, den lundiske Gavebog (Script. Rer. D. I. p. 168. 246. VI. 643) og alle vore gode gamle Krøniker vidne, efterat have siddet paa 24 Aar, og ei døde han 1251, som Magnus Matthiæ vil, mindre 1253 eller 1254, efter Nettelbladts lundiske Bispekrønike. Uffo skiænkede Laurentii Kirke i Lund (Script. Rer. Dan. III. p. 430. 575. IV. 63) sin Jord i Sandbye, som bragte aarligen 11 Mark Penge ind, hvoraf den ene skulde uddeles blant Kanikerne, for Messer for hans Siel, paa hans Dødsdag, og den anden anvendes til Kirkens Bygning; til at bygge de store Hvelvinger i Kirken, gav han til hver 100 Mark Penge, til Vinduerne 200, til Prædikestolen, "ambo", 13 Mark Guld, til en Sølv Æske at giemme Helgenes Levninger i af Vægt 8 Mark puurt Sølv; han indsatte og paa sin Livstid 24 Præbendarier, og gav to Chorkaaber af sit Kapel med Casuler (Messehagel), Dalmatica, og subtilis (en Messesærk med Purpurkant). Hans Søster Christense (Script. Rer. Dan. III. p. 466. 576. IV. 64) som gav 4 Mark Sølv, til Kirkens Bygning, døde den 18 December; men uvist hvilket Aar, og den 11 Julii døde hans Moder Avina, men Aaret er ubekiendt, til hvis Sielemesse Erkebispen gav Kanikerne en Bol i Cathiese med tilliggende Mølle. Efter ham stod Sædet en temmelig Tid ledigt.

Den

Den 24 December gav Kongen ved sit Brev i Lund de det Christopher I. Aar 1252.
sorøe... (?) Hospital "Amos" tilhørende Bønder, Gaardsæte Mænd og alle deres Tyende fri for Leding, Stud, Inna, og al kongelig Byrde og Afgift, for sine Synders Forladelses Skyld, og den 29 December gav han ligeledes i Lund samme Frihed til Kanikerne i Lund deres Bønder og egne Tienere. Under dette Diplom staaer først givet i vort Riges første Aar, og ei under noget af de foregaaende, ei engang under det af den 24 December, hvilket stadfæster mig i den Mening, at han først er bleven kronet den 25 December, og derfor ei før efter den Tid har brugt bemeldte Formuler, da han vel forhen som udvalgt og hyldet ansaae sig for og skrev sig Konge, men dog ei fuldkommen, førend den geistlige Haand og Salve var kommet paa ham.

Den 14 Augusti skiænkede Authi Petersen af Ølskøp udi Ebelholt (Script. Rer. Dan. VI. p. 159) sin Gaard i Ølskøp med Tilhørende, og det med sin Hustrues Kathrines Samtykke, til Kanikerne i Ebelholt, imod at de derfor skulde efter hans Død holde aarligen en Messe med Vigilier af 3 Lectier for hans, hans Hustrues og Forfædres Siele. Hans og de velagtbare Mænd, "discreti", Esbern Jensen og Olav Povelsen, Borgere af Slangerup, og Boetius Nielson af Ulverød deres Sigiller bleve hængte for.

Bisp Rudolph af Børglum gik i et Franciskaner-Kloster (Hvitfeldt p. 216), kied af de indbyrdes Krige i Danmark. Provst Oluf blev valgt i hans Sted. Hvitfeldt henfører det til dette Aar.

Den 29 Julii gav Kapitlet i Ribe tilkiende (Script. Rer. D. VIII. p. 114. 124) at Lygum Kloster havde Ret at kalde til Bredwath Kirke. Ved Collatsen vare tilstede Kong Abel, og de Her-

Christopher I. Aar 1252. ter, Ivar Marsk, Peter Finsen Drost, Peter Jonssen, hans Broder Johan Frys eller Friis, og mange flere.

Erkebisp Sigurd indsatte den 13 October, uvist hvad Aar, Festdagen af alle Helgenes Levninger, som hvilede i Christ-Kirke i Nidaros, og giorde den til en dobbelt Hoitid. Denne Sigurd døde dette Aar den 6 Martii (Clausens Snorro pag. 747. Torfæus IV. p. 267-68. Script. Rer. Dan. II. p. 507. III. 99. VI. 616) og blev i hans Sted Hr. Sorle eller Serlo Kanik i Hamer udvalgt, som drog til Paven og blev viet. Førend sin Reise stiftede han ved sit Brev, givet til Tronhiem (Thorkelins Diplom. II. p. 39), som udvalgt Erkebisp, et fælles Bord for Kannikerne med Gaard og Grund, og gav dertil Bispetiendene af Hellig Korset, St. Olavs og St. Clementis Kirker i Nidaros, og St. Peters af Stein i Stigtet.

Efter Sturle samt Clausens Snorro p. 747 døde Bisp Povel af Hammer ei før i dette Aars Vaar, og viede Sorle at Pavens Gaard, venteligen i Perugia, Peder af Prædikerordenen i Hammer, ind til Bisp der, og Richard en Engellænder til Bisp over Suderøerne, som da havde været uden Bisp i næsten 6 Aar.

Kong Hakon blev Vinteren over i Oslo, og drog om Vaaren til Gaut-Elven, hvor han fandt Byrger Jarl (Clausens Snorro p. 747-48. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 268) og klagede for ham, hvor lidet Kong Abel holdt sine Ord, og ei var mødt i Kongehelle, og havde derved foraarsaget ham megen Ueilighed og Omkostning. Jarlen klagede og over, at de Danske havde tilføiet Sverrige stor Skade med Mord og Røverie, saa og styrket hans Fiender Folkungerne med Folk imod sig. Begge disse Herrer bleve derover enige med hinanden, at de i indeværende Aar vilde samle Folk, og i næste Aars Sommer bekrige Danmark; begge

skulde

skulde samles ved Gaut-Elven, Kongen skulde med sin Flode seile til Oresund, og Jarlen falde med 5000 Mand ind i Halland og Skaane, og samles med Kongen i Oresund, for at overlægge, hvad videre skulde foretages, saafremt de Danske ei tilbød antagelige Vilkaar. Kong Hakon drog fra Gaut-Elven til Tonsberg, og derfra til Bergen, hvor han forblev. Christopher I. Aar 1252.

Bisp Henrik, Gizur, og de flere drog nu til Island (Claussøns Snorre l. cit.: Torfæi Hist. Norv. l. cit.) og tog paa Kongens Vegne i Besiddelse den Del af Landet, som havde givet sig under Kongen; men de 2 første kom snart i Uvenskab sammen, og beskyldte Bispen Gizur for ei at være Kongen troe.

Fra Perugia, saa skal det være, og ei Paris, tilskrev Paven den 25 Februarii ved Wilhelm, Director af den romerske Skole og Kirkens Vice-Kantzler, Erkebispen af Tronhiem, hvori han umager sig med, at bevise Hierarkiets og det pavelige Monarkies Retmæssighed, taler om Nicolaus, Bisp af Albe, som Pave Eugenius sendte til Norge, og der i Tronhiem beskikkede Johan til Erkebisp, samt underlagde ham 8 Bispedømme, hvoriblant han nævner Hetland, alt dette bekræfter Paven, og forordner, hvilke Dage han maatte bruge Pallium. Dette Brev er funden i Alsted Præstegaard i Siælland, og haves kun i en slet dansk Oversættelse i Rostgaards Manuscript No. 225. Dog haves det og ellers paa Latin, og hører det rigtigere til 1253. Det er givet til Erkebisp Sorle, som da opholdt sig ved det pavelige Hof.

Den 12 December tog Paven ved sit Brev fra Perugia (Spondani Annal. I. p. 183. Raynaldi Annal. III. p. 620) til Kong Hakon, ham, hans Hustrue, Familie, Rige, Lande, og alle hans Gods under sin Beskyttelse, saasom han i egen Person agtede at anføre en Hær til det hellige Lands Undsætning, til hvilken

Christopher I. Aar 1251.

Ende han havde ladet sig korse. Rimeligen har Paven givet Kongen Tilladelse at hæve noget af Geistligheden Indkomster, og han vel anvendt det til det danske Tog i det næste Aar, og tvivler jeg meget paa, at saa fornuftig en Herre, som Hakon, har nogensinde alvorligen ment at drage til det hellige Land. Under samme Dag meldte Paven det samme til Erkebispen af Nidaros.

Den 1 December tilskrev Paven fra Perugia Kongen (Bzov. Annal. ann. 1252. No. 5), at om han kunde bringe de hedenske Sabiter (rimeligen forstaaes herved Samberne i Preussen; thi Duisburg (Chron. Pruss.) kalder dem (p. 169) Sambiter, og Landet Sabia; men da de tydske Riddere allerede havde en Del af Landet inde, og bekrigede det øvrige, saa havde det blevet vanskeligt for Kongen, at indtage, og end vanskeligere, at beholde et saa langt fraliggende Land) til den sande Guds Kundskab, saa skulde han beholde deres Land, naar det ei var andre til Skade, og satte han Erkebispen af Trondhiem og Bisperne af Oslo og Bergen til executores af dette.

Magnus Olafs Søn kom til Øen Man (Script. Rer. Dan. III. p. 234. Johnstone Antiqvir. Celto-normann. p. 40) og blev der af Indvaanerne med Glæde antaget til Konge. Langebek formener (l. cit.) at det kan have været over ham, at de Alders berømte Poet Archulius (maaskee den samme, som den engelske Alchymist Arturius i *Lelandi comment. de Script. Britan.* p. 272; eller snarere den bekiendte Galfredus Arturius, som var Historieskriver og Poet; om han ei havde levet 100 Aar tilforn, nemlig 1154; ib. p. 189 191) kan have giort et Digt, som Tanner har i vore Tider besiddet, og at Tanner har maaskee urigtigen giort Magnus til Godreds Søn.

Celsii

Celsii Krønike hos Langebek Tom. IV. p. 578. 594 henfører først til dette Aar Folkungernes Afslivelse i Sverrige, uden Tvivl urigtigen. Christopher I. Aar 1252.

Udi Julii Maaned toge Kong Valdemar i Sverrige, og Hertug (dux) Birger af Sverrige Frøkenklosteret Fogdø under deres Beskyttelse ved Brev givet til Stokholm, hvilket viser, at denne Bye er bleven anlagt nogen Tid, forend man almindeligen troer. Birger anlagde den til Forsvar mod Søersvere.

Birgers Moder Ingrid Ylfva døde den 26 October, og blev begravet i Vielbo Kirke. (Messenii Scondia lib. II. p. 39).

Den 21 October tilskrev Paven den upsalske Erkebisp Jarler, at han og Lyd-Bisper skulde understøtte Kong Valdemar og Birger Jarl i Rolighedens Vedligeholdelse mod de Oprørske, og den 23 October gav han Kongen, Jarlen, og Gemahlinde Ingeborg, Aflad for alle de Synder, som de af Hiertet angrede og bekiendte, inden 3 Maaneder, efterat de havde erholdet dette Brev. Om disse tvende Breve har jeg erholdet Efterretning ved min høistærede Ven Ceremoniemester Fredenheim.

Imellem Kong Conrad, Keiser Friderichs Søn, og hans uægte Broder Manfeld opkom Uenighed.

Henrik af Meklenborg, Herre af Stargard og Rostok, stadfæstede den 20 Martii (Schröders Papist. Meklenb. p. 649) Byen Rostok lybsk Ret.

Udi Junii Maaned tilskrev Albert, Erkebisp af Liefland og Preussen og den lybekske Kirkes Forstander, Rudolph, Bisp af Zwerin, og Friderich, Bisp af Razeborg (Schröder l. cit. pag. 650. Orig. Guelf. IV. p. 74. 248), alle tydske Fyrster, som opholdt sig ved Kong Wilhelms Hof, og viste sig misfornøiede med det, at Wilhelm havde lagt dem under Hertugen af Saxen, da de paastod at staae umiddelbar under Riget.

Den

Christopher I. Aar 1252.

Den 26 Junii tog Kong Wilhelm i Cobleutz Klosteret Reynfeld under sin Beskyttelse, og bekræftede alt hvad Hertugerne af Saxen og Brunsvig eller andre havde givet eller herefter kunde give det. Om dette Brev see Dreyers Nebenstunden p. 345.

Den 16 Julii gav Hertug Albert i Saxen Hamborgerne Frihed for alle deres Handelsvare for "Ungeld" i Lauenburg og i Eslingen; men af Proviant eftergav han dem kun den halve Ungelt; Told skulde de give som sædvanlig.

De forenede Hansestæder Lybek, Hamborg og Bremen lagde i dette Aar (Willebrandt Hans. Chron. II. Abtheil. p. 7) Grunden til deres siden store blomstrende Contor i Brygges udi Flandern, ved at sende Gesandtere til den flandriske Grevinde Margrete og hendes Søn Guido. Palme-Søndag gav denne Grevinde Margrete af Flandern og Hennegau, og hendes Søn Grev Guido (Drejer Spec. Jur. publ Lub. p. 253) efter Begiering af alle tydske Kiøbmænd, der søgte Gulland, og Gesandterne af Lybek og Hamborg den Frihed, at ingen af dem maatte i Flandern fordres til Tvekamp, og at de for Mishandlinger skulde dømmes efter Landets Lov, og den ene ei bøde for den anden, men allene den Skyldige, samt enhver af dem beholde, hvad han kunde redde af Skibbrud; for gammel Gierning maatte intet Skib anholdes. Ved Eed kunde de befrie sig for Gield, og ellers betale efter Stedets Lov.

Den 8 November gav Grev Johan af Oldenborg (Vogt Monum. Brem. I. p. 44) udi Neuenburg, novum castrum, (som da var en Fæstning i det Oldenborgske mod Friserne) ved Berne noget Gods af Klosteret Hilgenrode fri for Afgift. Blant Underskriverne er hans Kapellan og Drost "Dapifer".

Den

Christopher I. Aar 1252.

Den 9 Junii døde Hertug Otto af Brunsvig og Lyneborg (Script. Rer. Dan. I. p. 210. Orig. Gvelficæ IV. p. 76) da han var 48 Aar gammel, og blev begravet i Brunsvig; han efterlod sig 4 Sønner: Albert, som blev Hertug i Brunsvig, og var da 16 Aar gammel, Johan, Hertug i Lyneborg, Otto, Bisp i Hildesheim, og Conrad, Bisp i Verden. Den 15 Februarii anordnede Kong Wilhelm udi Brunsvig (Gruberi Origines Livon. p. 259. Origines Gvelf. IV. p. 239) efter Begiering af Hertug Albert i Saxen, at hans Frænder de Marggrevet Johan og Otto af Brandenborg skulde arve alle hans Lehngods, saafremt han døde uden Arvinger, eller og, hvis han havde Arvinger, at de døde i deres Mindreaarighed og uden Arvinger. Blant Underskriverne er Hertug Albert af Brunsvig. Af dette Diplom maa man slutte, at Alberti Sønner, Albert og Johan, ere først fødte efter denne Tid; imidlertid er det unægtigt nok, at han i et Diplom af 1256 siger at have giort det med Samtykke af sine tvende Sønner.

Den 12te Junii gav Wilhelm udi Antwerpen Borgerne af Stade og Bremen samme Friheder i Holland og Zeeland, som Lybekkerne havde. Wilhelms Broder Florenz gav den 12 Augusti i Middelborg bemeldte Borgere af Bremen og Stade (Dreyers Nebenstunden p. 348) samme Friheder i Antwerpen, som hans Broder havde givet dem i Holland. Den 28 September stadfæstede Wilhelm udi Antwerpen (Dreyers Nebenst. p. 347. Westphal. Monum. III. col. 20. 39) Bremerne de Friheder, som Keiser Henrich havde Aar 1111 givet dem. Gerhard, Erkebisp af Bremen, stadfæstede udi Stade Borgernes Friheder. Udi et Diplom af 18 Januari (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 335) siger Marggreve Johan af Brandenborg, at da Byen Prinzlaw var

Christopher I. Aar 1252. nu i hans Hænder, ved det hans kiære Frænde og troe (fidelis) Barnim, Slavernes Hertug, havde afstaaet ham (Ukermark). Dette viser, at Barnim var da Johans Vasal. Svantopolk, Hertug af Pommern, gav den 5 April udi Stolpe (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 339) noget Gods til Klosteret Dargun, og taler deri om sin Gemahlinde Ermegard og sine Sønner Mestwin og Wartislaw. Blant andre er det underskrevet af hans Broder Hertug Ratibur. Hvitfeldt beretter p. 232, at de Vender, som boede i Egnen af Wollin, Colberg og Belgard, ville de ei give Tiende til deres Bisp i Camin, men at Hertugerne Bugislaw og Wartizlaw tvang dem dertil. Wartizlaw af Demin levede endda og til 1264, men en Bugislaw paa den Tid kiender jeg ikke.

Den pommerske Hertug Sambor gav den 30 April Borgerne af Culm Toldfrihed i sit Land.

Den russiske Storfyrste Alexander maatte atter reise til Tartarernes store Horde (Müllers russ. Samml. I. p. 298-99. Petersburg. Journal 1777. IV. p. 290-91); derimod maatte hans Broder Andreas flygte fra Wladimir for Tartarernes Overmagt til Novogorod, hvor de ei turde tage ham ind, og derfra til Pleskow, og saa til Kolwan, som Russerne kalde den, og som er Reval, hvilken paa Estnisk kaldes Talina, det er Danilinna, eller de Danskes Stad, og derfra gik han over til Sverrig. Alexander kom derpaa i Besiddelse af Wladimir, hvor han siden meest opholdt sig. (Deguignes Hist. de Huns III, p. 352.)

Aar 1253. Kong Christopher udgav den 6 Februari udi Viiskel i Jylland sit Stadfæstelses-Brev til bemeldte Kloster paa dets Friheder iblant andet Strand-Rettighed. Det er underskrevet af Kongens

Kanzler

Christopher I. Aar 1253.

Kantzler Bisp Nicolaus i Viborg, hvilket viser, at han, og ei Ketill, er bleven Bisp der efter Gunner, og af Ebbe Galth og flere. For den Tid tænker jeg det var Kongen havde samlet en stor Hær sammen, for dermed at beleire Skielskør og Svineborg (Hvitfeldt p. 236), hvorover Henrik Emelthorp, som ei saae sig stærk nok til at imodstaae ham, forlod disse Stæder og seilede derfra, hvorpaa Kongen indtog dem, lod Befæstningerne nedbryde (Script. Rer. Dan. I. p. 254. 290. 371. II. 263. IV. 229. V. 511. 529), og Besætningerne, som laae i dem, halshugge. (Det lader og efter Krøniken, som slutter med 1317 (Script. Rer. Dan. II. pag. 174), at han da tog Møen tilbage). Man har et Diplom af ham (Diplomat. Magn. I. p. 192) givet i Februari eller Martii Maaned udi Svinæburgh til Borgerne, "villanis", der, hvorved han tager dem og deres Gods under sin Beskyttelse, og giver dem samme Love og Rettigheder, som de havde faaet i hans Faders Tid, og vil han, at alle de Pladser udenfor Byen, som vare bebyggede i hans Faders Tid, skulde vedblive at være bebyggede, og de øvrige ligge ud til Græsgang; de maatte og have Frihed til at afhente fra det hosliggende Thorøe alle Vindfælder til Husbygning og Brændsel. I det vedhængende Sigil sees Kongens Billede paa den ene Side, og paa den anden 3 Løver med Hierter om, men ikke 9 i Tallet, som Resenius forestiller dem, men mange flere, da man anbragte saa mange, som mueligt. Vel findes i Svantopolks Segl 1253 kun 9, men det er formedelst Mangel paa Rum. Han var Søn af Hertug Knud, og Sønnesøn af Waldemar II. [illegible]

[illegible] Datum 30 Martii i Nyborgh tog Kongen St. Johannis Kloster i Slesvig under sin Beskyttelse, og gav alle dets Undertvungne fri for alle kongelige Skatter og Ydelser. [illegible]

Christopher I. Aar 1253. Udi Viskøl den 9 Martii stadfæstede Kongen dette Klosters Privilegier og Rettigheder over 40 Marks og mindre Sager; skianker dem og hvad Vrag og strandet Gods, som kommer for deres Forstrand for Hulse-Mark fra Gethaa til Gasevad, dog de Skibbrudnes Ret forbeholden. Nærværende vare Kongens Kanzler Bisp Niels af Viborg, Ebbi Galth, og flere gode Mænd, som til desmere Sikkerhed beseglede Brevet. Det er trykt i dänische Bibliothek 6stes St. p. 140. 41, hvor det uretteligen tilskrives Kong Eric, og rettet i danske Magazin I Tome p. 140. 41.

Den 10 Martii stadfæstede Paven i Perugia Esrom Klosters Privilegier.

Den 2 April udstædte Bisp Eskil af Slesvig, Esger af Ribe, Peder af Aarhus, Jakob af Roskild, Nicolaus af Viborg og Reiner af Odense en Vidisse over et Diploma af 1248, og det paa Concilium i Nyburgh. Det blev og overveiet Forhandlingerne og Brevene af de med begge Parters Samtykke valgte Opmænd Broder Peder for Bispen i Viborg, og Johan for Bispen i Odense, hvilke tvende Bisper maae have havt nogen Tvist sammen.

Paa dette Concilium eller Danehof var det [illegible], at Christopher lod sin Søn Eric, som kun var paa 3 Aar, altsaa født 1250, endskiønt andre henføre hans Fødsel til 1247 eller 1248, snarest 1249, hylde til Konge, for derved at forsikre ham Riget efter sin Død, og at trænge Abels Sønner derfra.

Den 17 May forflyttede den roskildske Bisp Jacob, ved sit Brev givet i Roskild og trykt hos Hofman i Fundatsernes VI Tome p. 208-11, den Hellig Aands Hus eller det nye Hospital for 12 Syge, som laae uden for Roskilden Bye, midt ind i Byen ved St. Laurentii Kirke paa nogle Grunde liggende til Bispens Mensal-Gods, og skienkede dem til Hospitalet, tilligemed

en

en anden Grund hørende til en Kanik-Præbende, som han derfor gav Vederlag, samt en Meller-Bye, ham selv tilhørende, og nogle Bispetiender, hvorimod flere Syge skulde indtages i Hospitalet, og reisende Giester nyde der et Aftensmaaltid og Herberge een Nat over. Tolv Skolarer, som havde gode Vidnesbyrd, skulde faae Føde der i eet Aar, og ved Aarets Slutning skarpt examineres om deres Fremgang, de duelige beholdes, og de mindre duelige bortskaffes; de skulde boe i Husets nordre Bygning, for at være i Rolighed, og skulde alle Hellig-Aften og Dage bivaane Frotienesten (matutinæ) Messen og Aftensang; af dem skulde skiftevis paa de andre Dage kun 4 bivaane den første og störste Gudstieneste, og skulde de især lære Grammatica, samt at skrive, læse og synge, og betiene sig af de Beger i adskillige Faculteter, som Bispen havde givet til Hospitalet, og nævnet i et andet Instrument; naar tvende fandtes saaledes, at de kunde sendes til Paris, eller et andet Universitet, da skulde Hospitalet give dem i de 2 første Aar 2 Mark purt Sølv. Ingen Convers maatte antages i Huset, uden med Bispens Tilladelse; tog Husets Midler til, da skulde og Antallet af dem, som antoges, forøges. Tvende eller en Kanik fra den store Kirke skulde dagligen forføie sig did, efterse alle Ting, og modtage Regning for Indtægt og Udgift. Brevet er givet i Roskild, og underskrevet af Bispen og 10 Kaniker. Den 18 May formanede Bispen alle Troende i sit Stigt ved sit Brev givet i Köpmannähafn ((Thorkelins Diplom. I. p 193) til at komme ved deres Almisser bemeldte Hospital til Hielp, da det ei selv var rigt nok til at bekoste Forflyttelsen og at underholde de Fattige.

Christopher I. Aar 1253.

Den 9 Junii skrev Paven fra Assisium (Thorkelins Diplom. I, p. 194) til Erkebispen i Lund (hvilket Sæde da stod ledigt) til

 en

Christopher I. Aar 1253.

en Bisp, hvis Sæde ei staaer nævnet, men vnutelig har været den Roskildske; og til Magister Johan Strichil, Kanik i Roskilde (maaskee Erkedegnen), at han efter Begiering af den ædle Qvinde Ingeerth, Enke efter Grev Conrad af Regenstein udi Stigtet Halberstad (og Datter af Jacob Sunesøn), som vel fortiener det, formedelst hendes Hengivenhed til det romerske Sæde, som og efter den ædle Qvinde Agnes, Søster til Kongen af Behmen (Premislaus 2, og Datter af Wenceslaus 2, død 1243) hendes Begiering, havde tenet bemeldte Enke med Familie og alt hendes Gods, endog hvad hun i Fremtiden kunde paa lovlig Maade erhverve, under sin Beskyttelse, saa at de som forulempede hende, skulde underkastes Kirkens Censur.

Kong Christopher aabenbarede nu nærre sine Hensigter (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. p. 329 13.) med de Vanskeligheder han gjorde Abels Børn i Henseende til Forlehningen af Sønder-Jylland, nemlig at han agtede selv at beholde det, hvilket ei allene de selv og deres Morbrødre Greverne af Holsten, men mange andre tydske Fyrster, ansaae for Alees, vedkommende efter de tydske arvelige Mandslehn. Christopher forsamlede nu en Flaade og drog dermed til Als, hvor han indtog Sønderborg, og lod nedbryde de Feste og Skandser, som vare der anlagde til Landets Forsvar. Bisp Eskil af Slesvig var paa hans Side (Script. Rer. Dan. VII. p. 167), desuden havde han mange tydske Krigsfolk i sin Tieneste, blant andre Grev Guncelin af Schwerin (Franks Alt. u. neues Meklenburg lib. IV. p. 218. Chemnitz i Gerdes nützliche Samml. I. p. 107) som han derfor havde lovet aarligen 100 Mark Penge i Sold, og derfor sat ham i Pant de Gods og Huse Haraldstadt (uden Tvivl Haraldstæd i Sielland) og Warburg (i Halland) med Reden af Jarlofshagen (maaskee i Nærværelse af Warburg og paa hosliggende Geter Øen).

Imi-

Imedens Christopher opholdt sig i det Slesvigske, kom de norske og svenske Regentere ansættende mod hans Rige efter Aftale (Clausens Snorro S. 749-51. Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 269-70); den første drog med en mægtig Flode og Udskrivning af hele Landet fra Bergen til Tønsberg, hvor efterhaanden Hæren stødte til ham, og hvor han efterlod sig paa Slottet sin egen Dronning og sin Søns Dronning Rikiza. Et nyt Skib bygget i Ravnsholt, og kaldet Kors-Suden, det er Korsets Skib, var det største i hans Flode, endskiønt der var mange store Skibe, thi det havde 19, rettere 9, Alen fra Vandgangen og op til Skibsbordet. Et skrækkende Rygte om denne store Hær og Flode, som Hvitfeldt p. 297 udgiver for 300 Skibe, kom fra Halland til det øvrige Danmark, og tænkte Folk, at ingen kunde giøre den Modstand. Med den norske Konge fulgte hans Søn Kong Hakon, hans anden Søn Junker Magnus, Sigurd hans Frille-Søn, de Konger Jon og Dugald af Suderøerne, Grev Knud, Erkebisp Sorle af Tronhiem, som kom fra Pavens Hof, Bisp Arne af Bergen, Eskil af Stavanger, Hakon af Oslo, og mange Lehnsherrer. Hakon lagde ind i Lindingsholm ved Gaut-Elven, og da var Birger Jarl kommet med 5000 Mand østen for ved Guldbergs Eid (hvilket i Krøniken, som slutter med 1263, (Script. Rer. Dan. II, pag. 168) skrives urigtigen Gulbergheth) og havde mange ypperlige Herrer med sig, nemlig Karl, Ulf Jarls Broder, Karl, Ulf Folkes Søn, den russiske ved Tartarerne fordrevne Kong Andreas af Surdal, Broder til Kong Alexander af Holmgaard eller Novgorod, og mange flere. Den unge Kong Hakon drog til Birger Jarl, og de begge Søndagen for St. Hans-Dag til Kong Hakon, og berettede ham, at de danske Sendebud, 2 Bisper og 15 Riddere, laae ved Aaen oven for Guldbergs Eid, at

Christopher I. Aar 1253.

mange

Christopher I. Aar 1253. mange andre fornemme Mænd være hos dem, og at de vare beredte til at høre hans Klagemaal over de Danske. Udi den derpaa fulgte Samling paa St. Hans Dag holdt Birger Jarl mere med de Danske, end den norske Konge havde ventet. Saasom Danmark da var i en vaandelig Tilstand, og kunde vente med det første at angribes af mange tydske Fyrster, saa udfordrede Politiken af Jarlen, ei at lade de Norske blive for store paa de Danskes og maaskee siden Svenskes Bekostning; thi hans Søns Regimente var kun maadelig befæstet i Sverrige, da derimod Hakons var vel grundet i Norge. Efter Hakons eget Forslag blev da afgiort saaledes, at de Danske skulde betale og erstatte de Norske Alt, hvad de kunde bevise at have lidt Skade paa af dem, endog skulde de betale tilkommende Høst og for det øvrige skulde Kong Hakon have Halland i Pant, indtil Betaling skeede; ligeledes skulde Hakon betale tilkommende Høst de Danske, hvad Skade de havde lidt. Dersom Christopher ei holdt dette, da skulde nogle af de danske Riddere sidde i Forvaring hos Kong Hakon, og nogle hos Birger Jarl, indtil de bleve udløste, og blev herpaa Brev og Segl udstædt af begge Parter. Kongen og Jarlen havde derpaa adskillig hemmelig Samtale, hvorpaa hver drog hiem til sit Rige, og kom Hakon til Tønsberg ved St. Peders Fest den 1 Augusti. Petrus Olai skriver (Script. Rer. Dan. I. pag. 185) at de Svenske og Norske vendte uden Ære tilbage; saaledes kan Partiaand forblinde. Om Høsten sendte Kong Hakon Aslak Guus til Grændsen med Penge paa sine Vegne, men ingen mødte fra de Danskes Side for at tage derimod, eller for at betale, hvorover han drog til Birger Jarl, som lod ham vide, at den danske Konge agtede ei at betale noget til den Høst, men vilde, at Kongerne skulde samles til næste Sommer, hvortil Jarlen meget

raa-

raadede. Rimeligen søgte Christopher kun at vinde Tid til de slesvigske Sager vare afgiorde; maaskee og Penge manglede ham. Christopher I. Aar 1253.

I Anledning af denne Krig var det uden Tvivl, at Christopher begav sig til Jylland, og udgav der i Viborg den 21 Julii sit Stadfæstelses-Brev til Vitskøl Kloster paa alle dets Eiendele.

Paven tilskrev ham den 17 Augusti fra Assisium (Raynaldi Annal. XIII. p. 631) og formanede ham til at tilbagekalde de Breve, hvorefter han havde beskikket Geistlige i Lunde Stigt, som ei tilkom ham, og hvorover Kapitlet der havde klaget, og at give ny Breve, hvorved han tilholder bemeldte Kirkes Tienere og Vasaller at bevise den sædvanlige Lydighed. Rimeligen har Kongen søgt, medens Sædet stod ledigt, at trække Geistligheden igien ind under den verdslige Magt.

Den 18 Augusti stadfæstede Kongen i Roskild (Thorkelins Diplom. I. p. 195) Gaven af Brethaas og Lokaas til Esrom Kloster, som hans Fader Kong Valdemar havde givet did.

Nu havde de holstenske Grever Johan og Gerhard (Cypræi Annal. Episc. Slesv. p. 270. Messenii Scondia lib. II. p. 40) samlet en stor Magt, og de brandenborgske Marggrever Johan og Otto 3 forenet sig med dem, fordi Kong Christopher forholdt den førstes Gemahlindes Sophiæ Brudeskat, og fordi Otto var gift med den holstenske Grev Johans Datter Hedevig, som Hvitfeldt p. 237 og Christiani III. p. 19 ville, hvorved dog den sidste anmærker, at han endnu ei kunde have hende, saasom hendes Fader Johan var først fød 1230, hvortil kommer, at denne havde Beatrix, den bøhmiske Kong Premislai Søster (Buchholtz Brandenburg. Hist. II. p. 184. Pulkava apud Dobnerum III. p. 218), men Forvirringen kommer deraf, at man har forvexlet Marggrev Johans Sønner, Johan og Otto (hvoraf den

sidste

Christo-pher I. Aar 1253.

sidste havde den holstenske Greves Datter Hedevig, med ham selv og med hans Broder Otto. Mallet har indseet (Histoire de Danmark Tom. I. pag. 23 *), at det var Faderen Johan, og ei Sønnerne, som bekrigede Danmark. Henrik Emeldorp havde de beskikket til deres Feltherre, om hvilken den Tale da gik, at han havde en af Stærkodders Tænder (Script. Rer. Dan. I. p. 155) som han viste frem i Tydskland, og som havde 12 Tommer i Omkreds og 10 i Længden, og skulde være funden i Skaane. Bemeldte store Hær faldt ind i det Slesvigske, indtog Byen Slesvig, ikke St. Mathiæ Dag, det er den 24 Februarii, som Hvitfeldt vil p. 237, thi da maatte det være skeet i næste Aar, men St. Mathæi Dag, det er den 21 September, hvilket og Messenius rigtigen skriver, og som ogsaa den samtidige Fortælling (Cypræi Annal. p. 273-74) af de Mirakler, der da skede i Slesvig, beretter. Byen blev plyndret, Bisp Eskil, det ganske Klerisie og de beste Borgere fangne og førte til Segeberg. I dette Indfald blev endog Kirkerne i Slesvig plyndrede, samt Klosterne, endog hvor Nonner opholdt sig, ja man sparede ei engang de hellige Kar, hvori Jesu Legeme forvaredes. Det hele Hertugdømme gav sig nu under Greverne, thi det vilde heller have sin egen Herre, end staae under det danske Rige. Greverne overlod nu Rendsborg til Marggrev Otto for hans havde Omkostninger, som han beregnede til 6000 Mark, og som han beholdt i Pant indtil 1264. I ovenmeldte Fortælling staaer (Cypræus l. cit. conf. Script. Rer. Dan. IV. p. 24. V. 581) at nogle af disse Røvere, som havde plyndret i St. Petri og St. Mariæ Kirker, bleve paa fierde Dag efter den 24 September afsindige, og at nogle afslivede sig selv, forend Allehelgens-Dag, andre gik til Preussen at stride mod de Uchristne. Det kalder Skribentere Mirakler, da det dog var naturlige Følger

af

af beængstede Samvittigheder. Gemenligen tilskrives dette Indfald alene, at Kongen forholdt Abels Barn Fyrstendømmet, men Kirchberg (apud Westphal. IV. p. 773) og Kroniken, som slutter med 1313 (Script. Ret. Dan. IV. p. 24) sige, at de holstenske Grever vare vrede, fordi deres Søsterson var udelukt fra Tronen. Vel muligt, at Enkedronningen Mechtild vel og har stukket her under, især da Prinds Erics Udvælgelse betog hendes Børn alt Haab, og at et bittert Had har hersket mellem hende og Christophers Dronning Margrete, som nogle nyere (Hvitfeldt S. 242) ville. Efter Kirchberg (apud Westphal. l. cit.) skulle de forenede Tropper derpaa have oversvømmet Danmark, giort mange Fanger og røvet meget Gods, hvorved det bliver troligt for mig, at de have faldet ind i Nørre-Jylland. Dette er vist, at Lybekkerne og flere Stæder stode i Forbund med Greverne, og at de faldt ind i Skaane, hvilket hindrede Kongen i at drage til Slesvig. Ved Skaner holdt han et stort Slag med dem, hvori bleve mange Folk paa begge Sider. De skulle da have indtaget Nykiøbing i Falster. Endelig lagde sig nogle Herrer og Fyrster imellem (maaskee Sambor af Pomern, Albert af Saxen og flere) og bragte saadant Forlig tilveie, at Kongen skulde forskrive sig til at overlade Fyrstendømmet til Abels Børn, naar de bleve myndige, og da forlehne dem dermed (Script. Rer. Dan. I. pag. 124. 290. II. 174. III. 312); han skulde og overgive dem deres Fæderne Arvegods her i Riget, og giøre Regnskab for alt, hvad han deraf havde oppebaaret; derimod skulde de frasige sig den Ret de kunde have til Riget, efter Rigsdagen i Rendsborg. Saalænge de vare umyndige, skulde Kongen forestaae Fyrstendømmet, og skulde han stille til Forlovere Hertug Sambor og de vendiske (det er meklenborgske) Fyrster. Kongen skal da og have overgivet 2 faste Slotte til de branden-

Christopher I. Aar 1253.

Christopher I. Aar 1253. borgske Marggrevier. Som skriver Kirchberg l. cit. apud Westphal. Ved denne Fred forsikrede Kongen Riget til sin Søn, skilte derimod Danmark ved det Slesvigske, som blev til et Arvelehnsfyrstendømme; men saaledes maa det falde ud, naar man paadrager sig for mange Fiender.

Kong Erics Datter Agnes gik i Kloster, men rimeligen er det dog skeet senere; hendes Navn viser mig, at hendes Moder har hedt Agnes, som efter en Kronike hos Pezius (Script. Rer. Aust. I. p. 238. Lenz Becmann. continuat. p. 152) var en Datter af den østerrigske Hertug Leopold, og den saxiske Hertug Alberts første Gemahlinde, som han ægtede 1222.

I Vordingborg byggede Prædiker-Brødrene et Kloster.

Efter mange af vore Kroniker (f. Ex. (Script. Rer. Dan. I. p. 124. 185. 246. II. 168. VII. 153. 160. Raynaldi Annal. Tom. I. p. 631. No. 31) skal den roskildske Bisp Jacob Erlandsen være bleven i dette Aar udvalgt til Erkebisp i Lund, og det mod Kongens Villie; men han blev ei indviet af Paven førend i næste Aar.

Den 26 December døde (Script. Rer. Dan. III. p. 578. IV. 65) Trugot, Provst i Lund, en Søn af den bekiendte Tucho Pust, som gav adskilligt Gods i Sandbye til Kirken i Lund for Sielemesse til Kanikerne, deres Vicarier, og de fattige Skoledisciple, og stiftede til den Ende et Alter i Kirken.

Borgerne i Holbek dræbte en Præst, ved Navn Adser (Pontoppidans Annal. I. p. 674. Script. Rer. Dan. V. p. 390) med mange Hug og Saar, og slæbte hans døde Legeme i et Toug til Raadhuset, hvorpaa enhver spyttede ham i Ansigtet, og begrov ham som et Fæ udenfor Byen.

Herre

Herre Anders Aagesen, Ridder, giorde et Mageskifte (Script. Rer. Dan. IV. p. 503) med Sorøe Kloster, og skiedede det noget Gods i Sygthorp og Trupethorp med en Mølle, og fik derimod 5 Boel og 1 Otting og 100 Mark af gangbare Penge "Denarii usualii". Dette skede i April. Han havde retmæsig erhvervet dem af en vis Ebbe Spink med dennes Hustrues Arinæ Samtykke, og havde faaet det skiødet, først i Roskild i Kongens Overværelse, siden paa Landstinget i Ringsted, og endeligen paa Herredstinget i Merløse; men 30 Aar herefter, og efter Andreæ Død, blev Klosteret herover indviklet i Stridigheder. Christopher I. Aar 1253.

Den 6 December skiænkede Margrete Mathises Datter af Hall udi Ebleholt (Script. Rer. Dan. VI. p. 166) til dette Kloster med sin Søns Niels Truelsens Samtykke alt sit Gods i Halsnæs, nemlig 1 Boel i Hall og en Gaard i Hokendorp, for sin og sin Mands Truels Sieles Beste.

Den 21 October pantsatte Kongen ved sit Brev i Skelskør til sin Frende den brunsvigske Hertug Albert de 2 Lande Samsøe og Ondelaghe, med alt kongeligt og sit eget Arvegods derpaa, dog saaledes, at alle Besidderne derpaa saavel geistlige som verdslige skulde beholde deres Eiendomme og Friheder, og skulde Hertugen have bemeldte Lande i Besiddelse, indtil han kunde faae Øen Als, som Kongen havde overladt ham for bestandig (Orig. Guelf. III. Præf. p. 88). Heraf slutter jeg, at dette er skeet førend Freden med Holsten, og at de brunsvigske Hertuger ere blevne i Besiddelse af Samsøe og Ondelaghe indtil 1300, da de solgte den til den holstenske Grev Gerhard, fordi de ei fik Als. Heraf seer man og, at Hertug Albert har da hiulpet Kongen.

Langebek har i sit haandskrevne *Diplomatario* henlagt til dette Aar en Forordning af Kong Christopher, som findes og i

Christopher I. Aar 1253. en Membran af skaanske Lov, hvorved han befaler, at hver skulde nyde Kirke- Hus- Ting- og Vei-Fred, og at hver den, som brød herimod, skulde miste alle sine Eiendele og underkastes Livsstraf.

Den 25 Januari eftergav de holstenske Grever Johan og Gerhard Hamborgerne den Skat af deres Grunde, udenfor Byens Mure, kaldet Køniges-Jinss.

Den 10 May solgte Hartvic, Præfectus eller Statholder i Stormarn, og hans Brødre Marqvard og Gotscalc, 4 Boel i Bunebutle for 90 Mark til Reinebek Kloster.

I Junii solgte begge Greverne Johan og Gerhard af Holsten udi Lybek Landsbyen Lendist for 100 Mark lybske Penge til Klosteret Cismar.

Den 5 Julii stadfæstede begge Brødrene Johan og Gerhard, Grever af Holsten, Wagrien, Stormarn og Schowenborgh, i deres Gaard hos Brødrene i Hennenburg, Salget af Opryddningerne i Grevens Skov ved Landsbyen Grotensee ved Herre Herman af Barenstade, hvorom hans Sønner Henric og Otto af Barenstade bad. Blant Vidnerne forekomme disse 2 sidste og Herre Hartvic, Statholder af Stormarn.

Den 28 December stadfæstede den saxiske Hertug Albert paa Slottet Levenrode (Grupen Orig. Hannover. p. 195) Salget af 3 Boel i Northlote til Klosteret Lucke, ved Ridder Werner af Lothe, som han havde havt til Lehn af de schowenborgske Grever Johan og Gerhard, og de igien afstaaet til Hertugen.

Henric af Barmstede overlod noget Gods til Utersfeen Kloster (Westphal. Monum. IV. p. 3498) med sin Hustrues Adelheids og sine Sønners Henrik og Godeskalk deres Samtykke.

De

De tvende holstenske Grever stadfæstede den 3 Julii det Kiøb, som Hamborger Kapitlet havde giort med Herman af Barenstade.

Grev Johan af Holsten lovede den 1 November i Rendsborg at ville, tilligemed sin Broder Gerhard, pantsætte Bispen af Minden sine Eiendele i Steinede.

Fyrst Jaromer af Rygen skiænkede i Tribuses (Dreger Cod. Diplom. I. p. 342) Klosteret Neuencamp Mandskabet og Tienesten, "hominium et servicium", af 6 Boel (Hufen, mansos) i Landsbyen Grancin.

De Hertuger Barnim og Wartislav af Slavien og Dymin stadfæstede i Dymin den 24 Junii (Dreger l. cit. p. 344-46) den Gave, Herre (Hertug) Svantopolk havde givet til Bukov Kloster, en Datter af Dargum, da han stiftede det, og vedtoge, at om Landet der (i Bagpomern, thi Svantopolks Lande gik egentligen kun til Leba) som egentligen tilkom dem, igien kom under deres Herskab, saa skulde Klosteret dog beholde det, og skiænke, og have Magt til at nedsætte paa sine Jorder Tydske, Danske og Slaver.

Svantopolk, Hertug i Pomern, og hans Søn Mistovin, gav den 31 Julii (Dreyer Spec. Jur. publ. Lub. pag. 186) alle Christne, som lede Skibbrud paa deres Kyster, Tilladelse at de frit maatte beholde alt hvad de selv eller ved deres Venner kunde redde, og efter indgaaet Løfte og Forening betale de andre, som hialp dem. Ældre end dette er vel et andet Privilegium uden Aar og Dag (Dreyer l. cit. p. 193) givet af samme Svantopolk, Herre i Danzike, til Lybekkerne, hvorved han gav Godset paa deres Skibe fri, om de led Skibbrud paa hans Kyster, imod at betale af hver Kogge 10 Mark, og af et mindre Skib 5, og om de kom paa Grund, da maatte de lade sig hielpe af hvem de vilde.

Den

Christopher I. Aar 1253.

Den 10 Martii afstod Godefrid, Abbed i Valkena, ved sit Brev, givet til Riga, al sin Ret til Landsbyen Wawe, fordi de tydske Riddere havde givet ham Tilladelse til at erhverve de Gods, som laae i Gerwin og tilhørte Henrik Balke.

Den 20 Martii indgik Henrik, Bisp af Oesel og Wyk i Riga, et Forlig med Ewerhard af Seyne, den tydske Ordens Præceptor i Alemannien, samt Vicarius for Ordenens Magister generalis i Liefland, og de tydske Riddere, hvorved han afstod til dem Øen Mone, og overlod dem den fierde Part af alle ledige Lehn i Wyk, dog forbeholdt han sig 50 Haken, og af Øen Dageyden og Kilekunde skulde han og Ridderne have hver den halve Deel; de 2 Landsbyer i Karyes Sogn, som Ridderne hidindtil havde besiddet, skulde tilhøre Bispen. Delingen skulde være i Stand til Walborg Fest; den geistlige Jurisdiction forbeholdt Bispen sig. Der er blant andre vedhængt Erkebisp Alberts og den holstenske Grev Gerhards Sigiller. Den 4 April indgik samme Everhard af Seyne og Bisp Henrik af Kurland, et Forlig i Riga om Kurlands Deling, i Overværelse foruden Andre, af den oeselske Bisp Henrik; og den 20 Julii atter et andet i Goldingen om Lande, som ei vare blevne delte i det forrige, og hvilket hel mærkeligen er underskrevet af Broder Adolph, forhen Greve i Schowenburgk.

Den 24 Augusti gav Erkebisp i Liefland Estland og Preussen Albert udi Kakenhusen sin Stadfæstelse til Stiftelsen af Cathedral Kirken i Pernau ved den oeselske Bisp Henrik.

Den 23 September indgik Bisp Thorkil af Reval udi Ampele en Forening (Thorkelins Diplom. I. p. 308) med de tydske Riddere, angaaende Landene i Gerwien, saa at al Trætte og Tvetrægt

bragt skulde paa begge Sider nedlægges. Iblant Underskriverne er markelig den tydske Ridder, Broder Henrik af Holsten. Christopher I. Aar 1253.

Kong Hakon drog fra Tønsberg til Bergen, og derfra til Tronhiem (Clausens Snorre p. 751-752) hvor han forblev Vinteren over. Erkebisp Serlo stadfæstede i Nidaros (Thorkelins Diplom. II. p. 39) med alle Kanikers Samtykke og Underskrift det af ham forhen stiftede Bord for Kanikerne, og gav Collats over de dertil skiænkede Kirketiender. Udi det derved i en Snor hængende aflange Sigil af hvidt Vox forestilles Bispen i en velsignende Stilling med Omskrift: *Sigillum Serlonis Dei gratia Nidrosiæ Archiepi*, og paa den anden Side Maria med Barnet, for hvilket en ligger paa Knæ med oprakte Hænder og Omskrift: *S. Serlois Di Gra Nidrosien Archiepi.*

Den 25 Februari stadfæstede Paven fra Perugia ved sin Bulla (Thorkelins l. cit. p. 41-44) sendt til Erkebisp Serlo det tronhiemske Erkesædes Privilegier, hvorved foruden de fire norske Stigter de af Orkenøerne, Færøe, Suderøerne, Grenland og Island underlagdes det.

Den engelske Kong Henrik gav udi Merton den 30 April (Rymeri Acta Angl. I. p. 489. Script. Rer. Dan. III. p. 234) Magnus Arving til Man og Øerne frit Leide at reise med sin Familie igiennem sine Lande til Norge, hvor han (Johnston Antiqvitates Celto-Norman. p. 40) forblev et Aar over i megen Anseelse.

Den 11 Februari stadfæstede den svenske Erkebisp Jarler og alle hans Lydbisper udi Walby en Forening mellem Hertug Birger og Gudhem Kloster angaaende noget Gods, som den svenske Enkedronning Cathrine havde givet did. Vidnerne vare Kong Valdemar, Frue Hertuginde Ingeborg, Herre Holmger,

Hertug

Christopher I. Aar 1253.

Hertug Folkes Søn, Herre Carl, Hertug Ulfs Søn, og hans Broder Elav, Herre Knud Philippi Søn og endel flere.

Den 19 September stadfæstede Paven en Forening mellem Bispen af Linkøping og Gothlændingerne om Tienden. Efterretning om dette sidste er fra min Ven Fredenheim.

Herre Svantopolk (en Søn af Hertug Knud, den danske Kong Valdemar 2 Søn, og giver hans Navn Anledning til at troe, at Knud har avlet ham med en Datter af den pomerske Hertug Svantopolk. Da Svantopolk først døde 1310, saa maae han være bleven meget gammel; thi da han 1253 udgav et Diplom, saa er han venteligen fød 1235, men efter dette maatte han have været en Søn af Hedevig, som døde 1238) solgte i Suderkøping til den Russer, Herre Botulf, Borger i Suderkøping, en Grund til at bygge en Messe paa. Derunder hænger hans Segl, som ligeledes forekommer under Documenter af 1279 og 1288, hvori sees en gaaende Løve med 9 Hierter under, hvilket upaatvivleligen viser hans Udspring af det danske Kongeblod, og Omskrift: *Sigillum Svantopolk Kanuti Ducis Filius.*

Paven begav sig til Rom igien (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 11) og blev der med megen Ære modtaget.

Den slaviske Krønike (apud Lindenbrog. p. 206) vil, at Lybekkerne atter plyndrede Stralsund i dette Aar. Det samme siger og Corner ((apud Eccardum p. 897) læggende til, at Alexander af Soltwedel anførte dem, men det er nok samme Erobring, som skeede 1249.

Den tydske Kong Wilhelm var den 15 Februari i Brunsvig, og forlehnede der (Ludewigs Reliqviæ Mstor. II. p. 249) nogle faste Slotte, hvoriblant Tserewist, til de to brandenborgske Marggrever.

Den

Den 29 September eller og den 30 Julii i Harena fornyede den pomerske Hertug Svantopolk (Dogiel Cod. Diplom. IV. p. 24-25. Acta Boruss. II. p. 724-26) Freden med den tydske Orden, og forbandt sig til, saafremt han brød den, at overlade dem Dantzig, og at betale dem 3000 Mark, hvis flere end 100 af hans Ryttere faldt ind i deres Land. Hans Søn Mestwin besvor dette med ham. Christopher I. Aar 1253.

Af Myndowe, Konge i Lithauen, haves et Diplom fra dette Aar (Arndts Liefl. Chron. II. p. 52), hvilket Aarstal viser, at han i det foregaaende kan være bleven giort til Konge af Paven.

Erkebisp Albert satte i Junii Maaned (Arndt l. cit.) i Lybek alle dem i Band, som plyndrede Skibe, der gik mellem Lybek, Gotland, og op ad Duna, eller seilede til Lif- og Estland, eller plyndrede dem, efter at de havde strandet — Russer og tydske Riddere krigede sammen, og giorde Streiferier i begges Lande.

Af Diplomer hos Dogiel T. I. p. 291 og 390-392 sees, at Henric var den 19 April Bisp paa Øsel, og en anden Henric, Bisp i Kurland, efter hans Diplom givet paa Slottet Goldingen den 18 October.

Den 13 Martii gav den roskildske Bisp Jacob udi Kiøbenhavn (Script. Rer. Dan. I. p. 290) denne sidste Stad en Byelov, som findes trykt paa Latin hos Pontoppidan i hans Origines Havnienses p. 48-59, og i den første Tome af Thorkelins Diplomatarium p. 197-200, samt oversat paa Dansk hos Hvitfeldt p. 238-40. Originalen giemmes paa Latin i det Kongelige danske Geheime-Archiv, og en Transsumpt deraf fra 1275 den 22 Februari paa Kiøbenhavns Raatstue. Hvitfeldt troer p. 240, at det er Kiøbenhavns første Frihed, og vil jeg her efter ham indføre Indholden deraf. Aar 1254.

Christopher I. Aar 1254.

Hvem som inden Kiøbenhavns Mur og Graver begaaer nogen Forseelse, hvorfore skal bødes 40 Mark, da tage først Bispen 40, siden bødes til Byen andre 40, hvoraf Bispen tager Halvdelen atter, og Byen halv.

Udi lige Maade skal holdes med alle 3 Marks Sager, saa at Bispen tager 3 Mark, Byen og Bispen tilhobe 3 Mark. Af 9 Skilling Bøder skal Byen med Bispens Foged tage halv Straffen tillige.

Hvad som paa Byens Vegne indtages, skal forvendes til Byens Befæstning, Planker, Broer at giøre.

Om Bispen behøver personligen at forreise til Skaane, da skal Kiøbenhavns Indvaanere paa deres Omkostning skye ham 12 Mand; eier han selv Skib, da skal de forskaffe ham nødtørftige Skibsfolk, som skulde føre ham frem og tilbage paa deres egen Omkostning.

Alle Borgere skulde aarligen udlegge den Skat, som heder Midsommersgield, uden hvilke Bispen af særdeles Naade derfore befrier.

De som holde Kroerhuse at selge Øl, skal give aarligen til Ølgield 2 Øre, 1 om Sommeren og 1 om Vinteren.

De som boe paa Bispens Grund i Byen, skulde give aarligen til Jordskyld 12 Penninge.

De som bruge Sildefiskende, skulde give Bispen til Tiende en Ol for deres Vinterfiskende.

Hver Borger skal aarligen betale 2 Penninge for Tyvestud til Bispens Foged, for han holder de til Kost, som blive tagen udi Stolnet, til Retterdagen.

Ingen Giest maa kiøbe blodige Huder eller Faareskind, ikke heller opskiære Klæde eller Lærred, uden saa meget han bære kan under sin Arm, ikke heller holde tilfals paa Torvet, paa det han ikke dermed skal giøre Borgerne Forkiøb. Giør nogen herimod, han bøde 3 Mark, hvoraf Bispen tager halv, anden Halvdeel tager Byen til alminbelig Nytte som foreskrevet staaer; thi ikke udi slig Tilfald tages to Gange 3 Mark som før er sagt, for saadan Forseelse.

Ingen

Christopher I. Aar 1254.

Ingen Fremmed maa heller, Borgerne til Forfang, kiøbe Korn udi Skiepper, eller Flesk udi Vægt. Giøres derimod, da skal Borgerne tage Kornet og Bispens Foged, til deres Behov, og ikke videre.

Ingen Kiøbenhavns Borgere skal nødes at fare i Leding til Skibs, Hest, eller væbnet, uden for at forsvare Biskopsædet, om noget paakom; dog ikke videre fra Byen, end at de samme Dag kunde komme tilbage, hvilket biskoplig Gods de ere forpligtet, under deres Hovedlod, af al Magt at forsvare.

Hvis indenbyes nogen Borger, Kannik, deres Tyende, Kiøbmænd, eller nogen af Bispens Tienere skede nogen Overlast eller anden Uret, da skal alle Borgere komme den til Hielp, som lider Uret. Hvem det ikke giør, haver forbrudt sin Hovedlod.

Om nogen saadan Forfang skede, da skal Straffen sættes eftersom den Uret og det Forfang er til, efter Borgernes Tykke, hvilket tre Borgere skulde taxere, og tre af Bispens Tyende, giørende deres Eed tilforn, at de skal giøre en ret Vürdering. Hvis de ikke kan komme overeens, da skal al Sagens Omstand grandgiveligen forfares, og Bispen være den syvende, og da skal blive det de fleste giøre.

Om nogen ikke kommer, naar Stormklokken gaaer, eller holder sig tilbage, da skal hans Straf og Bøder sættes, eftersom Sagen er til.

Om udi Fredstider eens Andeel udi Graver forverredes eller Planker faldt, da skal han inden 3 Dage begynde at fuldfærdige hvad han bør. Skeer det ikke, da skal Menigheden tage Pant udi hans Bohave, og Straffen skal udi ligemaade sættes, som Forseelsen er til og Modtvillien.

Udiligemaade skal holdes med Veie og andet, som Menigheden synes nyttig, da skal Bispens Foged og Borgere tage Pant af biskoplig Myndighed, siden skal Straffen og Poenen sættes efter Forseelsen.

Ingen Borger skal nødes til at borge nogen indenbyes eller udenbyes noget sit Gods og Kiøbmandskab bort.

Christopher I. Aar 1254.

Hvem som laaner eller borger noget sit Gods til en vis Tid at betale, da skal han tage to Borgere til Vidnesbyrd, og om Tiden da ikke bliver holden, da skal den som skyldig er, eller hans Arvinger, staae derfor tilrette, og svaret i Byen; og naar saadanne Vidnesbyrd ere tagne, og om Tiden er forløben, da maa Borgerne lade anholde den Gieldener.

Ingen maa lade besegle Breve med Byens Segl, uden de ere flitteligen overseet af to Kanniker og nogen svorne Borgere, som ere betroede til Seglet.

Menigheden haver lovet for dem og deres Efterkommere, og det med Eed bekræftet, at aldrig nogen af dem skal sælge, pantsætte, give, forbytte, eller med nogen Titel afhændig giøre til nogen Fyrste, Ridder eller Herremænd, deres Grund og Eiendom, uden Bispens Villie, at den bliver ham tilbuden.

Hvis nogen af Nød blev Trængende, som af Fængsel, Fattigdom, eller nogen anden hendelig Vaade, og trængtes til at sælge sin Grund, da maa han det dog ikke giøre, uden den tilbydes Bispen tilforn. Skeer herimod, da skal det ingen Magt have, hvad Skin det skiønt kan gives; det skal ikke sælges Bispen dyrere, end som almindelig Jord og Bygning sættes.

Ingen udenbyes Mand skal indenbyes Mand tage udi Forsvar for nogen Sag, uden Bispens Minde, enten det er Enke, Faderløse, eller Umyndige.

Borgerskabet haver ogsaa lovet, hvilke som eie Huse og Grund der udi Byen, at de ikke skal for deres Grunde Skyld, forhindre det almindelig Beste, at Grave og Veie jo skal gaae for sig, som nyttige synes; dog at derfore skeer tilbørlige Vederlag; og korteligen, om til Byens Nytte almindelig begieres af nogen Borgere, Hus, Tømmer, Steen, Jern, Kalk, eller deslige, da skal ingen derimod sige, under des Straf som begieres, og dertil dobbelt.

Ingen skal stevnes for Bispen eller nogen andre Dommere, for hvad Sag det er, videre end til Roskild, uden Bispens Forlov.

Han

Han afskod ogsaa nogen Misbrug, som han havde fornummet, hvilken ikke fremdeles skal gielde, som er af de Penge, som haver været sædvanlig at gives for Ølgield til Skanør og Dagsarbeid, som han holdt dennem skyldig være, og at deres Skibe ikke fri maatte passere til Skanør. Christopher I. Aar 1254.

Item, at han eller hans Efterkommere ikke skulde forhindre Kiøbenhavns Borgere udi denne Frihed han dem givet havde, at de maa have fri Græsbed til deres Qvæg indtil Rasbæck.

Pontoppidan mener (l. cit.), at de Mure her tales om, skulde forstaaes om tilkommende og ei daværende Mure, og at den var allene befæstet med Planker og Graver; men denne Forklaring er neppe rigtig.

Samme Dag stadfæstede Bispen ogsaa, venteligen i Kiøbenhavn (Pontoppidans Annales I. p. 676) Kanikerne samme Sted deres Privilegier.

Denne Bisp var en lærd og forstandig Mand (Pontoppidans Annal. I. p. 556) af en stor Slægt, som forhen er sagt, og satte hans Fader Erland uden Tvivl Livet til ved Rendsborg den 29 September (Script. Rer. Dan. III. p. 557), maaskee i Erik Plovpennings Tid, og havde han selv været Kapellan hos Pave Innocentius 4 (Magni Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 701) samt hans daglige Giæst og meget elsket af ham, saa han (Jacob) endog havde anbefalet ham, nemlig Paven, den nærværende Mester Morten (Script. Rer. Dan. VI. p. 298), som siden blev saa bekiendt i Stridigheden mellem Kong Erik Menved og Erkebisp Jens Grand, hvorfor og Paven, som nøie kiendte Bispens Duelighed til at forfremme den geistlige Magt og Myndighed, var saa villig til at stadfæste hans Valg til Erkesædet i Lund ved Kanikerne der tvertimod Kongens Villie (Script. Rer. Dan. V. p. 596.

Hvit-

Christopher I. Aar 1254.

Hvitfeldt p. 240). I hvilken Anledning begge sendte Fuldmægtige til Paven, som afgiorde Sagen til Erkebispens Beste, hvorved det forblev. Den lundske Bispekronike, som Nettelbladt har udgivet (Schwed. Bibliothek. III. p. 184. Script. Rer. Dan. VI. p. 643), siger, at han var af Elinge og Alvatorpe Slægt, som jeg ikke kiender, og at han den 17 Februari blev paa Øen Rygen (hvorhen han som Roskilder Bisp var reist paa Visitats) stadfæstet af Paven til at være Erkebisp, det er at sige, fik da hans Bulla derom, og uden Tvivl befriet for at reise til Rom. Hamsfort siger og (Script. Rer. Dan. VII. p. 160), at en Bispeliste han havde faaet af Kapellan Oluf, henførte Begyndelsen af Jacobs Erkesæde til 1252; men at de Annaler, som vare oversatte paa tydsk (hvilke jeg ikke kiender) sagde, at det da var Christophers tredie Regierings-Aar, hvilket Hamsfort anseer for 1255 eller 1256, men som dog gierne kan være 1254. Hamsfort siger og, at han tiltraadte Erkesædet den 17 Februari paa Rygen; men Aaret 1256 han opgiver, er urigtigt, da det var 1254. — Han forlod derpaa Roskilder Stigt den 2 April, og kom den 5 paa Palme-Søndag til Lund, hvor han, saasnart mueligt, holdt en Samling med Almuen (Script. Rer. Dan. V. p. 583), og gav deri tilkiende, at han ofte havde hørt Klagemaal over sine Formænds Fogeder (exactores et officiales), at de i Kirkesager ubilligen plagede dem, hvorover han vilde være redebon til at forandre, hvad som kunde ved Sædvane være indført i Kirkeloven "Skraaen", som ei var billigt og derhos besværligt for Undersaatterne. Denne Tale behagede nogle, og bleve da de Herrer N., Præfectus i Lund, og N(icolaus) Tulissøn satte til at undersøge Skraaen; men som de formærkede, at Erkebispen vilde vige fra, hvad der var fastsat fra gamle Tider, og beseglet med Kongernes

nes og nogle Erkebispers Sigiller, saa vilde de ei have dermed at giøre. Imidlertid havde dog meget deraf forhen opvakt stort Skrig, ja Oprør, imod hans Formænd, som iblant andre mod Absalon, især i Henseende til Rævningernes Eed, da mange Rævninger kunde ei indfinde sig til bestemt Tid, deels for Tidens Korthed, deels for Uveir, eller og for deres lange Fraliggenhed, hvorover mange Fattige kom i Ulempe.

Christopher I. Aar 1254.

I Jacobs Sted blev Peder Bang udvalgt til Bisp i Roskild. Han var efter Nogle en Søn af Skielm Bang, ei den som levede ved 1158, og der var en Dattersøn af Tocko, Skielm Hvides Søn, thi det tillader Tiden ikke (Script. Rer. Dan. V. p. 621), men uden Tvivl var denne hans Fader en Sønnesøn af hin. Han var efter Petrus Olai (Script. Rer. Dan. II. p. 263) en Søstersøn af den rygiske Fyrste Jaromar *). Maaskee hans Fader snarere har heedt Andreas, nemlig den Andreas, som var en Søn af Peder Strangesøns Søster, og som derfor har kaldet sin Søn Peder. Denne Peder var en driftig, stiv og trodsig Mand, ligesom Erkebispen.

Sidst

*) Her er Petrus Olai udentvivl bleven misforstaaet, hvortil hans urigtige Foredrag har givet Anledning. Det heder nemlig: "Captus est Archiepiscopus Jacobus pro causa ecclesiæ a Christophoro Rege. Eodem anno Jarimarus princeps Rugianorum devastat Sialandiam in magna parte, et fecit magnam stragem rusticorum juxta Nestvet et illud oppidum cepit procurante Petro Bang, Episcopo Roskildensi, nepote ejusdem". At ejusdem skal henføres til Erkebispen, sees tydelig af Script. Rer. Dan. V. p. 529, hvor man udentvivl har den Kilde, Petrus Olai har øst af, og der læses udtrykkelig "procurante Petro Bang, episcopo Roskildensi, nepote Archiepiscopi". Hermed stemmer Hvitfeldt ogsaa overeens, som p. 231 kalder Peder Bang Jacobs Søstersøn.

Nyerup.

Christopher I. Aar 1254.

Sidst i May, som det synes, i det mindste efter den 12 May, da den tronhiemske Erkebisp Sorle døde (Clausens Snorro pag. 752. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 270) drog Kong Christopher til Gaut-Elven, hvor da den norske Kong Hakon og den svenske Birger Jarl mødte efter Afrale; men da vilde Christopher ei holde det sluttede Forlig, stolende paa Jarlen, som og holdt meget med ham, endskiønt han lod, som han gierne vilde have dem forligte. Christopher lod sig forlyde med, at Bisperne vare gangne videre i den Sag, end han havde befalet dem, og drog derpaa bort igiennem Halland, uden Forlig, og afkastede alle Broer bag efter sig. Efter Valdemars Jordebog (Script. Rer. Dan. VII. p. 536. Brings Monum. Scan. p. 86) holdtes Samlingen egentlig i Fiære Herred og Slep Sogn ved Danmarks Grændse. Der skiødede Enken Gundbiør i Bothekiar 8 Skilling Jord til Kongen; blant Vidnerne nævnes Thruels Danssun. Denne Samling henføres p. 752 udi den danske Snorro urigtigen til 1255; men alle Aarstallene ere tilsatte af Udgiveren.

Den holstenske Grev Johan haade nu udløst sin Søstersøn Hertug Valdemar fra Erkebispen i Cøln for 6000 Mark puurt Sølv (Script. Rer. Dan. I. p. 209) eller Gylden, som Hvitfeldt skriver p. 241, som bleve givne under Navn af hans Fortæring og Omkostning. Denne Udløsning udvirkedes ved Johans Sendebud og ved andre Fyrsters Skrivelser og Forbøn. Valdemar var en ung, dydig, from, lærd og gudfrygtig Herre (Hvitfeldt l. cit.) og havde siddet fangen paa fierde Aar. Valdemar opholdt sig derpaa nogen Tid hos sine Morbrødre, som atter anholdt hos Kongen, at han efter Løfte vilde forlehne ham med Fyrstendømmet, dog saa, at han vedblev at forestaae Regieringen der, indtil Hertugens myndige Aar. I Følge dette forlehnede

Kon-

Kongen ham (Script. Rer. D. I. p. 124 168 II. 174. 388. III. 312. Wagner Gesch. des Europ. Nordens I. p. 389. Christiani Gesch. von Schlesw. Holst. II. p. 332-34. Gebhardi dän. Gesch. p. 542. Meursius Histor. Dan. edit. Florent. p. 423. Holbergs Danm. Hist. 1 Deel) udi Kolding paa St. Hans-Dag med Fyrstendømmet Sønder-Jylland eller Slesvig, ved at give ham Banner eller Fane i Haanden, og derimod at forpligte sig til at være Riget huld og troe og tienstskyldig med at sidde i Rigets Raad, og være Rigets Fyrste; at lade Sagerne indkalde fra sig og Urne Landsting ind i Riget for Kongen og Danehof, at lade sine Undersaatter møde, naar de kaldtes i Leding og Skibsfærd. Om Fyrstendømmet skulde være et Arve- eller Person-Lehn, blev ei sat i det herom udstædte Brev. Og dette var første Gang, at Hertugdømmet blev bortforlehnet til andre end den regierende Konges Børn. Efter dette kom den slesvigske Bisp Eskil og de andre Fanger løs fra deres Fængsel i Segeberg ved St. Hans-Dags Tider. Besynderligt er det, at fast alle vore gamle Krøniker henføre denne Lehntagelse til 1253, men Hvitfeldt p. 241-42 retteligen til 1254; thi Byen Slesvig blev taget den 21 September 1253, og derefter skede Forlehningen paa St. Hans-Dag. Christopher I. Aar 1254.

Petrus Olai henfører (Script. Rer. Dan. I. p. 185. II. 263) ganske vist uretteligen, Bøndernes Opstand allerede til dette Aar.

Efter dette drog Kongen med en stor Skibsflode op ad Slien, og lod en Landmagt drage fra Kolding til Slesvig og møde sig der. Dette skede i Julii og Augusti Maaned, og vare mange danske Bisper der samlede med ham, imod hvilke skede i Kongens Overværelse mange og svare Trudsler (Script. Rer. Dan. V. p. 584-85) i Anledning af ovenmeldte skaanske Skraa, vel og fordi

 Erke-

Christopher I. Aar 1254. Erkebispen ei havde søgt sin Stadfæstelse (i det Verdslige nemlig, i Henseende til hans Forlehninger) hos Kongen, hvori mange Bisper holdt med ham, da den geistlige Magt sagte alt mere at unddrage sig den verdslige. Denne store Hær og Flode betyngede og tærede Landet meget (Hvitfeldt p. 241-42. Meursius p. 423. Pontanus p. 346); helst den drog ud paa den anden Side udi Hviding Herred, som grændser til Vesterhavet og det Ribiske, ja ødelagde Gasenborg (af det Navn findes nu de Landsbyer Vester- og Øster-Gasse i Scherenbeck Sogn og Terning Lehn; maaskee har Fæstningen lig et paa det høie Gasse-Bierg ved Gasse eller Gasse) og flere Stæder og Fester udi Landet. Saaledes foer han ofte om i Fyrstendømmet, under Navn at bestyre og see til det, og det altid med flere Folk end Behov giordes. Dette giorde han uden Tvivl for engang i Tiden at overgive Valdemar et forkket Land, men han giorde sig derved Indvaanerne afspænstige, og viste, at han ansaae Slesvig for et fremmed, ja fiendtligt Land.

At Kongen var i Slesvig Bye i Julii Maaned, bevises ved et Brev, Kong Abels Marsk, Ivar Takeson udstædte det den 15 Julii, hvorved han gav sit Gods i Ravenstorp til Lygum Kloster i Overværelse af sine Frænder de Herrer Harald, forhen Kong Valdemars Marsk, Nicolaus kaldet Hack, forhen Marsk hos Kong Christopher, Thomas kaldet Lekerluch, Tuvo kaldet Cardinal, dog saaledes, at om han fik Børn, da skulde de have det halve deraf igien. Og lod han hænge sit eget Segl for, som og Kong Christophers, og de Bispers, Esgers af Ribe, og Eskils af Slesvig, samt alle ovenmeldte sine Frænders.

Prædikerbrødrenes Kirke i Roskild, som var helliget St. Catherine, blev nu indviet. De udvalgte Broder Humbert til deres Ordens Magister.

Dominicanernes Provincial-Prior Absalon døde efter Bernard Guido hos Echard (Script. Ord. Præd. I. p. 410.) dette Aar i Roskild, efter at han havde forestaaet Embedet over i 20 Aar. Christopher I. Aar 1254.

Johan Rare, Abbed for tredie Gang i Sorøe, saa og Abbeden i Aselum, eller Aas, bleve afsatte paa Cistercienser-Ordenens almindelige Kapitel (Martene Thesaurus nov. Anecdotorum Tom. IV. p. 1403) og denne Beslutning dem forkyndet ved Abbeden i Esrom. Anledningen til denne haarde Dom var, at Abbeden af Cistertium havde overdraget dem med Fuldmagt at visitere Abbediet Herisvad, og havde de strax i første Møde, uden noget Bevis og uforhørt, afsat Abbeden, som deres eget Brev udviste, saa og 2 Munke beviidnede, en fra Cistertium og en fra Herisvad; denne deres Dom blev da og erklendt ugyldig. I den førstes Sted blev en Jyde, ved Navn Isaac, udvalgt til Abbed i Sorøe. (Script. Rer. Dan. IV. pag. 536. 555).

Den 25 Julii befol Paven ved sin Bulla fra Anagnia (Script. Rer. Dan. V. pag. 309-10 VI. 390. Thorkelins Diplom. I. p. 201. Raynaldi Annal. I. p. 642. ann. 1254. No. 30) Bisperne af Slesvig og af Viborg og A. Abbed af Øm Kloster, at de skulde undersøge Sandheden af de Tegn, som skede ved Nicolai, Kong Knuds Søns, Grav i Aarhus, og som Kong Christopher, den lundiske Erkebisp, de danske Bisper og Kleriet og Munkene i Danmark havde ved deres Breve tilmeldt Paven; de skulde og giøre Undersøgning om den Afdødes Liv og Sæder.

Den 12 Augusti gav og Paven ved sin Bulla fra Anagnia (Script. Ker. Dan. VI. p. 391. Thorkelins Diplom. I. p. 202) alle Troende i Lunde Erke-Stigt 40 Dages Aflad, som bidrog noget til Domkirkens Bygning i Aarhus, hvorom Bispen og Kapitlet der havde skrevet.

Christopher I. Aar 1254.

Udi Viborg blev Minoriter-Klosteret fra Grunden af opført ved Grevinde Mariana og hendes Sønner Albert, Greve af Eberstein, og Ludvig, Marskalk, hvilke to bleve siden begravne her i Klosteret udi Erik Glippings Tid under en Marmorsteen (Script. Rer. Dan. V. p. 513); hun var uden Tvivl gift med den Albert, som har underskrevet et Diplom i Hildesheim 1236, og findes hos Scheidt. Det Navn Albert lader at have været et Yndlings-Navn i denne Slægt.

Den 19 April blev ved mange Adelsmænds og andres Mellemhandling sluttet et Forlig (Script. Rer. Dan. IV. pag. 484. 506) mellem Sorøe Kloster og Herre Tuko's, en Søn af Bygrund, hans Arvinger angaaende Suserup, hvorved Klosteret beholdt de to Tredjedele og Arvingerne den ene Tredjedel.

Den 25 Augusti afstod Herre Peder Erreksøn, Drost (Script. Rer. Dan. IV. p. 590), i Overværelse af Kong Christopher og mange Adelsmænd ved sit aabne Brev sin formeene Ret til noget Sorøe Klosters Gods, som han med Magt havde efter nogle onde Menneskers Raad tiltaget sig, og som Bisp Skielm af Aarhus havde skiænket det.

Den 26 Martii gave de holstenske Grever i Hamborg (Thorkelins Diplom. I. p. 195 96. Rehtmeier Brunsw. Lüneb. Chron. I. p. 493) Borgerne af Brunsvig og Magdeburg, som handlede i Hamborg, Friheder, dog saa, at de af hver Læst Kobber, Tin, Messing, (æris) og Metal skulde give, i Told og Afgivt 1 Skilling, af hver Læst Blye 6 Penge, af hvert Kar (vas) Vin, kiøbt i Hamborg, 8 Penge, og af hvert halve 4, af et Kar Salve (ungventi) 1 Skilling, af et halvt 8 Penge; men af hvad der var mindre efter normannisk Vægt, en halvanden Penge (maaskee "tertium dimidium" skal sige halvtredie); af alt andet, som Klæde,

Linned,

Linned, Graaværk, Peber, Kummen, Regelse, Svovl, Vinsten (viai lapis) Mandler, Skindvare, al Slags Fit, ligeledes efter normannisk Vægt halvanden Penge for hver; for hvert Chor (chorus) Hvede de førte ud, 2 Skilling, for 1 Last Sild 1 Skilling, for stort Jern 2 Penge, for mindre 1 Penge, for "Calamin" (Kobber-Erts) og Kridt efter Vægten 1 Penge, for hver Pakke 2 Skilling, og for "Terningus" (maaskee Terninger at spille i Brettet med) 1 Skilling; den der besveg Tolden, eller glemte at angive, skulde give 9 dobbelt; opkom der Uenighed mellem Hertugen af Brunsvig, eller nogen andre Herrer, og de holstenske Grever, da skulde deres Undersaatter dog nyde Godt og Sikkerhed i saa Fald af Grevernes Leide, med mindre det sagdes dem op 40 Dage forud. Christopher I. Aar 1254.

Den 24 May afstod Grev Johan af Skowenburg udi Skowenburg (Scheidt vom Adel p. 404) noget Gods til Barsinghusen Kloster; blant Underskriverne er der en Ridder Wernher af Redhere.

Kardinal Diaconus Peter af St. Georgius ad velum aureum, Pavens Legat, gav den 31 October udi Lobii (maaskee Slottet Lukow i Vogtland) 40 Dages Aflad til alle dem, der besøgte Neumünster-Klosteret paa dets Festdag. Forhen den 24 September havde han i Utrecht givet 30 Dages Aflad til dem der hialp til at understøtte Kirken i Colberg.

Paa Slottet Lewenrothe gav den brunsvigske Hertug Albert (Grupen Orig. Hanover. p. 195) noget Gods til Lucca Kloster af Cistercienserordenen i Stiftet Minden, hvilket Gods de skovenborgske Grever havde havt til Lehn af ham, og som de igien frivilligen havde afstaaet ham.

Grev

Christo-pher I. Aar 1254.

Grev Johan af Oldenborg forligte sig (Cassels Bremische Urkunden p. 37-41) med Bremer-Borgere, og maatte de handle i alt hans Land uden at give Told; Friserne maatte og frit drage igiennem hans Land, og giorde de nogen Skade der, da skulde de anklages for Raadet i Bremen, han skulde og søge at holde Veien til Bremen fra Havet, saavel til Lands som til Vands, sikker saa meget muligt, ingen Fæstninger maatte bygges fra Havet af og til Byen Hoya; han skulde staae Bremerne bi mod alle, undtagen mod Erkebispen, og de igien ham.

Den brunsvigske Hertug Albert vilde gaae til Skibs fra Danmark til Engeland, i Tanke at komme i Svogerskab med Kong Henrik der; men han maatte for Modvind vende tilbage, hvorpaa han den 20 Julii blev i Brunsvig slaaet til Ridder af sin Morbroder Marggrev Otto af Brandenborg, og havde derhos Bryllup med Elizabeth, den brabantske Hertug Henrics Datter.

Saasom Nicolaus Bisp i Riga døde (Arndts Liefl. Chron. II. p. 53), saa blev Erkebisp Albert, der hidindtil havde forestaaet Stigtet Lybek, nu Bisp der, og var han det allerede i April, som et Diplom beviser. Udi Lybek kom Johan van Deyst i hans Sted (Meibom. Script. Rer. Germ. II. p. 397), en Brabanter og Skriftefader og Secretair hos Kong Wilhelm, og i en kort Tid Bisp i Samland. Ovenmeldte Diplom handler om Delingen af Semigallien mellem Erkebispen og Kapitlet paa den ene Side og den tydske Orden paa den anden, og er blant andre underskrevet af den holstenske Grev Gerard, og Otto Ridder af Barenstede. Man seer heraf, at Gerard er bleven over et Aar i Liefland, og har altsaa ei havt at bestille med den danske Krig, venteligen efter Overlæg med hans Broder, paa det at en af de

hol-

holstenske Hus kunde være forligt med Danmark, ifald Krigen skulde falde ulykkelig ud. Christopher I. Aar 1254.

Den 28 Januar stadfæstede Paven fra Lateran den rigiske Bisp Nicolai, samt Erkebisp Alberts Overladelse af Semigalliens halve Part til Kapitlet i Riga. Dette, tilligemed det forhen 1253 anførte Brev, bringer mig paa den Tanke, at Nicolaus allerede er død 1253, og Albert da kommen i hans Sted.

Bisp Henrik af Oesel og Wyk forligte sig og den 13 May med den tydske Orden efter Forslag, som var bleven giort i Riga i Overværelse af Erkebisp Albert. Blant andre har Prioren af Reval underskrevet.

Den 12 December paa St. Luciæ Aften blev i Sens "in civitate Senonensi" i Frankerige indgaaet Forlig (Dogiel Codex Diplomat. Polon. V. p. 20) mellem Erkebisp Albert af Riga, Bisp Henrik af Oesel, og Bisp Henrik af Kurland paa den ene Side og de tydske Riddere paa den anden, hvorved de sidste indgik at staae under Erkebispens og Bispernes Magt, saavel i det Verdslige som Geistlige, og det paa Grund af den Fuldmagt, som Ordenens Magister Poppo af Ostermach havde den 13 September givet til Theodoricus af Groningen, Ordenens Præceptor i Alemannien eller Tydskland. Bispen af Dorpt, endskiønt fraværende, fik og Del i denne Magt.

Udi Wismar den 19 September fornyede den rygiske Fyrste Jaromar (Drejer Specim. Jur. publ. Lub. p. 200-201) sin Faders Privilegier til Lybekkerne, især om Skibbrud, imod at de skulde give ham 200 Mark lybske Penge, og skulde dette Forlig være fra Mikkelsdag i dette Aar til Mikkelsdag i næste; skulde han da ville ophæve det, da skulde han give Pengene tilbage et heelt Aar efter; 3 Riddere lovede paa Fyrstens Vegne, og forsikkrede at

Christopher I. Aar 1254. gaae i Wismar ind i "obstagium", om det ei opfyldtes. De Herrer af Meklenborg, Johan og Henric den Yngre, vare, foruden andre, hertil Vidne.

Den 2 Januari fra Lateran tilskrev Paven Bispen af Aarhus, at da Kapitlet af Hammer havde tilmeldt ham, at hans kiære Søn den berømmelige norske Konge og nogle andre ogsaa, tagende Anledning deraf, var det besværlig, fordi det havde valgt en Bisp uden Kongens Tilladelse, hvortil det ei efter Brug eller Ret var forbundet, saa vilde Paven heri komme Kapitlet til Hielp, og maatte han, nemlig Bispen, ei tillade, at det, eller noget Lem deraf, blev derfor anfægtet, og skulde han bandsætte dem, der giorde sligt, Kongen allene undtagen; om de endog ellers havde af det romerske Sæde Befrielse for Band, Suspension, og Forbud, ei heller maatte drages uden for deres Stigt, eller ei længere end 2 Dages Reise. Dette er udskrevet ved Marini.

Den tronhiemske Erkebisp Sorle døde (Script. Rer. Dan. II. p. 509) den 1 May paa Philippi og Jacobi Dag, og noget forhen den anselige Lehnsherre Peter af Giske. Kanikerne i Tronhiem valgte derpaa Einar Smørbak (Torfæus IV. p. 270. Clausens Snorro p. 752), en Søn af den tronhiemske Laugmand Gunnar Grionbak, til Erkebisp, som da var i Paris for at studere, og sendte 2 Kaniker til ham, Kongen uafvidende, for at give ham det tilkiende. Samme Vaar døde Sigurd, Kongens Frilles Søn, og Bisp Askill af Stavanger.

Gizur kom fra Island til Kongen, og var mistænkt for ei redeligen at have fremmet sit Ærinde.

Kongen forblev længe i Vigen, men var Vinteren over i Tønsberg. Oslo brændte af. Nogle Gaarde i Rundsvolle udi Ørkedalen sank ned, eller rettere, glede ind, venteligen ved Regn.

Frue

Frue Christine døde (Script. Rer. Dan, III, p. 100) som først havde havt Jarlen Hakon Galin, og var ved ham bleven Moder til Grev Knud, og havde siden havt den vestgothiske Laugmand Eskill. Christopher I. Aar 1254.

Schøning har henlagt til dette Aar udi det kongelige Diplomatario et Diplom paa Norsk af Kong Hakon, til Erkebisp Eric, hvilket han retter til Einar, der sad fra 1254 til 1263, og hvilket er udskrevet af en slet og skiødesløs skrevet Copibog af det 16 Seculo. Da deri siges, at al Tvist nedlægges, som havde været mellem Riget og Bispedømmet, og at Kirken skal nyde alt, hvad Kardinal Nicolaus har tillagt den, og de Konger Eisten, Sigurd og Ingo havde lovet og svoret, og Kong Eistens Brev tilsagt, saa og Kong Magnus stadfæstet og Kongens egen Fader ved sine Breve, saa slutter jeg heraf, at Erkebisp Erik er rigtigt nok, men at der istedetfor Son Hakonar bør læses Son Sverris, og at Brevet omtrent hører til 1203.

Paven skrev den 11 Februari til Bisp Laurentius af Skara om Theodor, Kanik i Hamer. (Benzelii Monum. eccles. p. 231).

Kong Magnus beskikkede Magnus Olafs Søn til Konge over alle Øerne for sig og sine Arvinger, og ønskede, at det maatte gaae ham bedre end hans Broder; herpaa gav han ham Brev og Segl, og lod ham drage bort med megen Ære, hvorover alle hans Uvenner bleve hailigen forfærdede. (Johnston Antiqvitates Celto-Norman. p. 40. Scripr. Rer. Dan. III. p. 234).

Birger Jarls Gemahlinde, Ingeborg, døde i dette Aar (Script. Rer. Dan. I. p. 254. IV. 594) maaskee i Barselseng, eftersom hendes Søns Benedicti Fødsel antages i samme Aar; han blev siden Hertug i Finland og Bisp i Linkøping; hun blev begravet i Varnhem. (Messenii Scondia lib. II. p. 41).

Christopher I. Aar 1254. Kathrine, Abbedisse i Gudhem, maaskee Kong Eriks efterladte Dronning, solgte noget Gods til Ragnild Luciæ Datter. Blant andre er det underskrevet af Holmger Jarl Folkes Søn. Vist er det, at Kathrine var Nonne i Gudhem. Forhen havde Kathrine ved sit Testament af 11 Februari 1253 (Lagerbrings Swea Rikes Hist. II. p. 376-77) skienket Suderkøping til sin Søster Benedicta, som blev gift med den danske Svantopolk.

Den 17 April skrev Paven fra Rom til Greverne, Baronerne, og Adelen i Pomern og Schwerin om Kardinal Petri Legation; Underretning herom har jeg af Fredenheim.

Conrad af Sicilien døde den 21 May, hvorpaa hans Halvbroder Manfred kom til Regieringen (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 14).

Pave Innocentius 4 døde den 13 December i Neapolis (Muratori l. cit. p. 18) og havde den 21 Alexander IV til Eftermand, som var en god og from Herre, ei saa hæftig og herskesyg som hans Formand.

Grev Johan af Oldenborg gav Bremerne den 19 April adskillige Friheder. (Cassel Samml. ungedruckt. Nachricht. p. 37).

Bruschius taler (Chronolog. Monaster. German. p. 41) om Abbed Conrad i Reichenau udi Schweitz, at han var Baron og af fornemme Slægt fra Cimbrien (maaskee Holsten eller snarere Zimmern), og døde den 22 Junii 1255, efterat have siddet i 18 Aar.

Den bøhmiske Kong Premislaus lod sig den 14 December korse (Pulkava apud Dobner. p. 224) imod de Uchristne i Preussen, og holdt Julen i Breslau, hvorhen hans Svoger Marggrev Otto af Brandenborg kom i samme Ærinde.

De

De af Novogorod forjog Storfyrsten Alexanders Søn Basilius, men da Alexander drog op mod dem med en stor Hær, antog de ham igien, og tilgav Alexander dem det. (Müllers russ. Samml. I. p. 305.) Christopher I. Aar 1254.

Den 12 Martii beskikkede den nye lithauiske Konge Myndowe en Christian til Bisp i Litthauen (Dreger Cod. Diplom. I. p. 352) og gav ham Gods, og den 6 April overlod denne nye Bisp udi Riga (Dreger I. cit. p. 355) Bispetienderne af bemeldte Gods ikkden tydske Orden, for at beskyttes af den. Den 3 September gav Paven fra Anagnia Kong Myndow tilkiende (Dreger l. cit. p. 357-58), at Bisp Christian ei skulde staae under Erkebispen af Liefland og Preussen, men umiddelbar under ham selv, og ved en anden Bulla af samme Dag erklærede han den Eed, som han havde aflagt til bemeldte Erkebisp, for ugyldig, og befol ham at sværge den romerske Kirke til Bispen af Naumburg, og den September bød han ved Skrivelse til Bispen af Dorpt (Dreger l. cit. p. 359) denne at belægge alle dem med Kirkens Band, som vilde understøtte Erkebispens formente Ret, dog stadfæstede han dennes Indsætning af Christian til Bisp. Denne Stridighed tænker jeg har bragt Albert til at reise til Frankrige, agtende sig maaskee til Rom. Samme Dag stadfæstede Paven (Dreger l. cit. p. 360) Gaven, som Kong Myndow havde giort af noget Land til den tydske Orden.

Bisp Eskill af Slesvig døde (Script. Rer. Dan. I. p. 185. VII. 167) den 1 Martii, blev begravet i Choret i Slesviger Domkirke (Cypræi Annales p. 260) og havde Provst Niels der til Eftermand, som blev i Slesvig Bye indviet Pindsedag af den lundiske Erkebisp Jacob. Niels var ligesom hans Formand Kongen Aar 1255.

 meget

Christopher I. Aar 1255.

meget henglden. Stigtet var i meget slet Stand, da han tog imod det; men kom meget paa Fode ved det Frue Margrete Enke efter Agge Nommensen gav til Stigtet (Cypræi Annal. Episcop. Slesvic. p. 276-77) sit Gods paa Als, og udstædte et Kiøbebrev derover, ligesom hun havde solgt det for Penge til Bispen, paa det hendes Arvinger ei skulde kræve det igien.

Følgende Skribentere: Aarbøgerne af Esrom, de som slutte med 1286, (men som dog urigtigen anføre Freden mellem Danmark og Norge til 1256, da den først blev indgaaet 1257) samt Kroniken, som slutter med 1265, sætte alle (Script. Rer. Dan. I. pag. 246. II. 438. V. 570) Begyndelsen til Striden mellem Adelen og Bønderne i dette Aar, hvilket og er troligt, endskiønt det ei kom til fuldt Udbrud førend i næste; thi hvorfor skulde ellers Kongen have en Hær samlet i Vordingborg, som der siges (Script. Rer. Dan. V. p. 585. 592) i den troværdige Efterretning om Stridighederne mellem Kongen og Erkebispen, da man ei veed af nogen anden Krig han havde i dette Aar. Paa denne Samling var ogsaa Bisperne tilstede, og da skede atter mange og svare Trudsler imod dem i Kongens Overværelse, og uden Tvivl med hans Bifald; thi han sagde offentligen, at han vilde forsvare den skaanske Skraa med sit Sværd, og kaldte i den Hensigt til Hielp de mange Adelige, som da vare tilstede. Den pavelige Kapellan Ubald var og nærværende (Script. Rer. Dan. V. p. 592) og blev ved Kongens Trudsler mange af de Store ophidsede mod Erkebispen. Imellem denne sidste og Skaaningerne voxte Tvisten, og forlangte de sidste, at Skraaen skulde ofte læses for dem paa Tingene, som altid brugeligt havde været, paa det de desbedre kunde indprænte den i Hukommelsen, da de aldrig vilde vige fra den, som var bleven holdt i saa mange hellige Erkebispers Tid, og som de

havde

havde forhvervet sig for saa stor en Summe. Kongen bestyrkede dem heri ved sine aabne Breve til Raadhuset (Prætorium) i Lund, hvorved han opmuntrede det til at staae mandeligen imod, og ei at vige fra saa gammel Lov, da han selv vilde forsorge og beskytte den med dem. Heraf opkom ofte megen Trætte af Almuen imod Kirken paa Raadstuen, paa Tingene og paa alle Samlinger, hvorved og mange Anordninger, som vare fra lang Tid komne af Brug, fik atter Kraft, som i Ægteskabssager, og mange andre Ting, hvilke stred ganske mod Kirkens da vedtagne Principer. Endel vilde dog, at Sagen skulde bringes for Paven, og af ham dømmes; men de andre fik Overhaand, og paastod, at Skraaen skulde holdes til Punkt og Prikke (Script. Rer. Dan. V. p. 584. 88. 591) og ei berettes Paven noget derom, hvilket Erkebispen modsagde, foregivende, at Skraaens Holdelse vilde geraade til evig Fordømmelse.[1] Christopher I. Aar 1255.

Ligesom Kongen havde havt i Sinde at handle med det Slesvigske, saa handlede han virkeligen med Nørre-Halland, hvis Besidder Grev Nicolaus, som døde 1251, havde efterladt sig en ung Søn, heed Jacob, som efter Tidernes Tænkemaade syntes at burde sættes i Besiddelse deraf, hvorfor det og ofte blev søgt, at Kongen skulde forlehne ham dermed. Rigets Raad (saa skriver Hvitfeldt p. 242) giorde og Forbøn for ham, især fordi hans Fader havde maattet afstaae sin Modernearv, nemlig Halvdelen af Grevskabet Schwerin, udi Waldemari 2 Tid, og i dets Sted modtaget Nørre-Halland. Endskiønt nu Billighed syntes at være paa hans Side, saa kiærede Kongen sig dog ikke herom, men beholdt selv Nørre-Halland, og gav ham derimod en ringe Forlehning igien til Vederlag; thi Christopher vilde ei, at noget Arvelehn skulde besiddes i Riget, eller at det skulde blive mindre end det var, hvori han handlede rigtigen efter Politiken.

Udi

Christopher I. Aar 1255.

Udi Roskild døde (Script. Rer. Dan. I. p. 290) den 1 Januari Petrus Sybilla, den 20 Petrus Rufus, og den 17 Februarii Andreas Everbaltsen, alle Kanikker der, og siden den 31 December Petrus Regis, ligeledes Kanik der. Efter Petrus Olai (Script. Rer. Dan. VII. p. 153) blev Peder Bang først Bisp i Roskild i dette Aar, men han vakler og har ogsaa 1253 og 1254, rimeligen er han bleven det 1254.

Den 16 Augusti meddelte Kong Christopher i Sieburgh Reval Bye ved sit aabne Brev Lybsk Ret, saa at alle, som byggede og boede der, skulde nyde den.

Til den nye Pave Alexander skrev Kongen (Thorkelins Diplom. I. p. 204. 208. 209) en Forbøn for den ædle og andægtige Grevinde Ingerth af Reyngsten, at hun, da hun ei havde i Live, enten Børn, Forældre, Søstre eller Brødre, maatte faae Tilladelse til at stifte i Roskilde Stigt af sine egne Midler et Franciscaner-Nonnekloster, allerhelst Klostre af denne Orden laae i Danmark, Sverrige og Norge langt borte, og mange skikkelige Folk vilde dog heller i den Orden end i nogen anden tiene den himmelske Brudgom. Dette var Oprindelsen til det bekiendte St. Claræ Kloster i Roskilde Bye.

Den 4 Augusti tilskrev Pave Alexander fra Anagnia Bispen og Kapitlet i Aarhus (Thorkelins l. cit. p. 205. Script. Rer. Dan. VI. p. 392) og tog dets Personer og Gods under sin Beskyttelse, og under samme Dag atter til Kapitlet (Thorkelin l. cit. p. 206. Pontoppidans Annal. I. p. 678. Script. Rer. Dan. l. cit.) og stadfæstede Gaven af Liungheg ved Kanik Skæf til St. Kathrine Alter i Aarhus.

Den 17 April befol Paven fra Neapolis, at intet Cistercienser-Kloster maatte visiteres uden af Ordenens egen Medlemmer.

Den

Den 25 September erklærede han i Anagnia den afdøde Jomfrue Clara for Helgen ved en Bulla af heitravende og kostbare Ord, og befæstede derved Stiftelsen, hun havde giort af Nonner efter St. Francisci Orden. Denne Bulla omsendte Erkebisp Jacob af Lund i det danske og svenske Norden. Christopher I. Aar 1255.

Den 21 October, maaskee i dette Aar, tog Paven St. Knuds Kloster i Odense under sin Beskiermelse, stadfæstede at Brødrene der skulde allene have Magt at vælge Bispen i Odense, og dertil saavel en af deres egen som og udenfor Klosteret; at til Klosterbygningen skulde efter Erkebisp Eskils Forordning aarligen hæves en Afgift af Jylland, Sielland, Lolland, Falster og de andre Øer, at de Friheder, som Erkebisperne Eskil og Absalon og Kongerne Valdemar og hans Søn Knud havde givet Kirken der, skulde holdes; deres Prior skulde have samme Værdighed som en Abbed. Denne Bulla sendte han med sin andægtige Søn Jens (maaskee Bang, en Broder af Peder i Roskild, som maaskee er bleven Bisp i Odense i dette Aar, og Reyner der død; men vist er det, at han blev det ved verdslig Magt, hvorover baade Odense Stigt og Bye for hele Riget hørte ilde; ikke desmindre lod han sig indvie ved Erkebispen sin Frænde imod Kongens Villie, og heraf følger, at det var ham, som havde Del i Kong Eriks Skiebne, og holdt den forhen (p. 203) omtalte Prædiken i Slesvig. Imidlertid svor han dog Kongen og hans Søn Troskab, ligesom Erkebispen af Lund, og Bispen af Roskild havde giort) (Script. Rer. Dan. V. p. 613-14). Arnas Magnæus formener i en utrykt Seddel, at bemeldte Bulla er af Alexander 3, fordi han ofte opholdt sig i Tusculum, hvilket man ei veed om Alexander 4; men Tusculum ligger saa nær Rom, at han let kunde komme did.

Den

Christopher I. Aar 1255.

Den 13 December, (Raynald har Annal. eccles. II. p. 6. ann. 1255. No. 26) den 15 October, hvilket uden Tvivl er urigtigt) tilskrev Paven fra Lateran (Thorkelins Diplom. I. p. 209. Script. Rer. Dan. V. p. 310. VI. 393) Bispen af Viborg og Abbeden af Øm Kloster, at de skulde undersøge Beskaffenheden af St. Nicolai Mirakler, som hans Formand Innocentius havde overgivet dem og den afdøde Bisp i Slesvig (Eskil), udi hvis Sted Paven indsatte Prioren af Prædikerordenen i Aarhus.

Den 11 December befol Paven ved sin Bulla fra Lateran, at ingen maatte udstæde nogen Excommunication eller Interdict mod Cistercienser-Ordenen, og kaldte derhos tilbage alle de Undtagelser fra Interdict eller Excommunication, enten han selv eller hans Formand havde forundt nogen Person eller deres Land, med mindre det var en Konge, Dronning, Kongesøn eller Broder, eller andre saadanne høie Personer, som forhen kunde have faaet slig Frihed.

Maaskee det var i dette Aar, at Kongen (Script. Rer. Dan. IV. p. 339) gav Abbeden og Munkene i Nestved de samme Friheder, som de forrige Konger havde givet dem, og da det var bekiendt, at alle de, der boede i Nestved, stod under dem, (vare deres "Coloni") saa forbød han strængeligen, at ingen af dem maatte unddrage sig deres Lydighed eller tage sig andre Værger, "Tutores", og derved nægte at give dem Bøder for deres Forseelser (Sagefald); han forbød, at ingen maatte handle saa under sin Naades Fortabelse, som og derfor at miste alle sine Eiendele.

Den 27 April gav i Slangerup Agate Niels Datter af Syersløf-estre (Script. Rer. Dan. VI. p. 161) sin Gaard og Grund der til Kanikerne i Ebletoft, for hendes Mands Peder Svendsens, saa og Sønners Sieles Beste, efter hendes Broders Johannis

hannis Ebbesøns, og hendes Mands Brødres Johannis og Germen Svens Sønners Raad og Villie, og derimod skulde Klosteret antage hende som Søster, og saafremt hun vilde gaae derind, give hende Underholdning af hendes Livstid. Christopher I. Aar 1255.

Formedelst Stridigheder med Bisp Peder Ugæthsen af Aarhus, sagde Abbed Olaf af Øm Kloster sig fra Embedet (Script. Rer. Dan. V. p. 261. 267) efter at have forestaaet det i 5 Aar og 7 Maaneder, og havde den 8 Junii til Eftermand Aegot, forhen Kiøgemester (Cellerarius, den som havde Opsigt over Mad og Drikke i Klosteret) i Vitskøl Kloster.

Den 28 Martii skrev Paven fra Neapolis (Script. Rer. Dan. V. p. 269) to Breve til Abbeden i Cistertium, samt alle Ordenens Abbeder og Conventer, om at han havde erfaret, at naar Stigts-Bisperne og andre Prælater besøgte dem, og de da af Velvillighed beværtede dem, saa vilde de udlægge det som en Skyldighed, og fandt dem derved besværlige. Dette forbyder Paven, giver dem og Frihed til ei at visiteres uden af deres egne Abbeder og de Munke, de udsendte, og i Følge heraf forbyder han at give nogen Stigtbiskop eller anden Prælat Underholdning, "procurationes", siden de ei visiterte, og om derfor nogen Dom skulde fældes mod dem, saa erklærer han den forud ugyldig. — Efter Prædikerbrødrenes almindelige Kapitel, holdet i Meyland, saa blev Ordenen tilladt at oprette to Huse i Provincen Dacien.

Den 8 Januarii gav de to holstenske Grever i Lybek (Staphorst Hamb. Kirchenhist. II. p. 33) efter deres Faders Broders Adolfs Begiering endel af en deres Grund i Hamborg til Beginerne, et Slags Nonner, som mest opholdt sig i det Brabantske, og som ere de eneste der have Lov til at gifte sig.

Christopher I. Aar 1255.

Den 29 April ophævede de to holstenske Grever ved deres Brev i Hamborg (Staphorst l. cit. p. 34) den Skik, som endnu var brugelig i Ossenwerder, at en dræbt eller saaret Mands Frænder havde Magt til at fordre til Tvekamp eller paa anden Maade beskadige en af Morderens Frænder. De befol og, at ugifte Børns Efterladenskab skulde efter deres Død tilfalde deres Arvinger. Den 11 Junii stadfæstede de (Origines Gvelf. Tom. III. p. 492) Borgerne af Wisbye og Øen Gulland de Privilegier og den Sikkerhed i Holsten, som de havde havt i deres Faders Tid, som og efter Henrik Løves Privilegium af 18 October 1163, givet til Ertenborch, og dette giorde de af Kierlighed til deres Fader Adolph. Herom er udstædt en Vidisse af Prædiker- og Minoriter-Brødrene i Wisbye den 25 May 1368.

I Hamborg den 25 Junii blev udfærdiget et Forsvarsforbund (Dreyer Jus publ. Lubec. p. 15-18) mellem Hamborg og Lybek, eftersom de led megen Overlast og Uret af mange; hver Bye skulde betale det halve af den paagaaende Omkostning, og alting afgiøres ved begge Byers Raadmænd, saavel de gamle som nye; ingen af Byerne indgaae Forlig, uden den anden. Denne Forening skulde staae i 3 Aar fra St. Hans Dag, ogsaa forlænges, om det syntes tienligt; hvilken Part der brød dette, skulde lade nogle gaae i "obstagium" hos de andre. Begges Fuldmægtige sluttede egentligen dette i Odeslo. I Lybeks Segl sees et Skib med Mast og Toug og to ombord; og i Hamborgs et Taarn med to Stierner, som endda brugtes i 15 Seculo.

Den 10 Junii tilskrev Paven fra Anagnia Abbed Albert i Stade, at han skulde undersøge de Klagemaal, Cismar Kloster havde frembragt mod nogle Adelsmænd fra Lybek og Verden. Den 13 Julii beskikkede han Bisperne af Minden og Verden,

saa-

saadelsom "Thesaurarius ecclesiæ Hamburgensis" til at undersøge, hvi Benedictiner-Munkene vare blevne fordrevne fra St. Johannis Kloster i Lybek ved den bremiske Erkebisp og den lybske Bisp. Christopher I. Aar 1255.

Den rygiske Første Jaromer skiøtee den 17 April udi sin Bye Bart (Dregeri Cod. Diplomat. I. p. 372) et Stykke Land til dens Indbyggere, saa at de trygt maatte besidde det med lybsk Ret, og maatte ingen Orden anlægge i Byen selv eller dens tilhørende Land noget nyt Kloster, uden deres egen særdeles Tilladelse. Blant Underskriverne forekomme de Riddere Barantlo og hans Broder Stoislav af den putbuziske Linie.

Den 23 Januari forandrede Paven ved sin Bulla fra Neapolis (Raynaldi Annal. eccles. II. p. 13. ann. 1255. No. 64) Riga fra et Bispe- til et Erkebispedom.

Ordensmester Andreas i Liefland undertvang de oprørske Øseler (Arndts liefl. Chron. II. p. 54. Gadebusch liefl. Jahrb. I. p. 266.

Den 9 Januari tilskrev Paven fra Neapolis Abbeden og Munkene i Ryc Kloster udi Stigt Slesvig, roser dem for deres gode Vandel, og indrykkede den slesvigske Bisp Nicolai Brev om de dem tilstaaede Tiender.

Omtrent i dette Aar var det nok, at den tydske Ridder Berthold af Emelthorp døde den 1 Martii (Script. Rer. Dan. III. p. 492). Efter Navnet har han maaskee været Broder til Henrik Emelthorp, og vel muligt begge fra Ditmarsken. I det mindste viser dette, at denne Slægt var Tydsk.

Bisp H. af Øsel gav ved sit aabne Brev (Gudeni Codex Diplom. Tom. III. p. 1123) 40 Dages Afflad til dem, som understøttede Præmonstratenser-Nonnerne i Oldenburg, der vilde bygge en Kirke, Jomfru Mariæ til Ære. Venteligen har dette

Christopher I. Aar 1255.

Oldenburg søges i Lief- eller Estland; men hos Hupel finder jeg kun Witholm eller Oldenburgshof i Dünamünde-Sogn, men ingen Efterretning om, at der forhen har været et Kloster.

Fra Neapolis den 19 Martii skrev Paven til Erkebisp Albert af Riga (Gruberi Orig. Livon. p. 265. Raynald. Annal. Eccles. II. p. 13. ann. 1255. No. 63), at da de Brødre og adle Mænd Otho af Limborch og Tyderic af Rivel af Riga og Revals Stigter havde ladet ham vide, at de havde omvendt mange Hedninger i Nærheden af deres Land, saa bad de om en Bisp, og vilde de bygge og begave Kirken paa deres egen Bekostning, hvorfor Paven befaler Erkebispen at beskikke en Bisp der, dog uden at fornærme de tydske Riddere; men da intet videre vides om denne Sag, saa er vel intet heraf foretaget.

Om Vaaren drog Kong Hakon til Bergen, og samme Vaar kom Erkebisp Einar hiem til Norge fra Paven, og drog strax nord paa til Tronhiem, uden at tale med Kongen, som just tænkte heiligen herpaa. (Clausens Snorro p. 753. Torfæus p. 271).

Til Island sendte Kongen Ivar Engelsøn, som med Hielp af Bisp Henrik i Holum bragte Benderne i Skagefiord, Øyefiord, og Nordlendingers Fierding til at love den norske Konge Skat. Næste Sommer kom Ivar tilbage, og skyldte Gizurs Venner og Frænder for, at han ei havde udrettet saa meget for Kongen, som han vilde. (Snorro l. cit. p 753-53. Torfæus p. 272).

Nu drog Erkebispen til Kongen og fandt ham i Bergen, og bleve de da meget gode Venner. Da Einar var en stor Ven af den unge Kong Hakon, saa raadte han Kongen til at dele Landet mellem sine to Sønner Hakon og Magnus, imedens han selv var i Live. Kongen forestillede sit Raad dette, og var da nogle af en, andre af en anden Mening, hvorfor han tilsidst sagde, at

det

det var best Gud delede Riget imellem dem, naar den Tid kom (Snorro p. 754. Torfæus p. 271). Dette var ei en klog Beslutning af saa klog en Herre, og vilde have styrtet Norge i sine gamle Elendigheder; men saa fast var den fordærvelige Vane indgroet at dele Rigerne. Christopher I. Aar 1255.

Den unge Kong Hakon sendte om Sommeren Gesandtere, hvoraf Præsten Elis var den fornemste, til Alphonsus Konge i Castilien, med Falke og andet saadant til Foræring; de bleve vel imodtagne (Snorro et Torfæus loc. cit.). Vinteren over forblev Kongen i Bergen.

Den 26 Februari stadfæstede Paven i Neapolis (Thorkelins Diplom. II. p. 45) Erkebisp Sorles Stiftelse af et fælles Bord for Kanikerne i Tronhiem.

Knud, en Søn af Hakon Jarl byttede (Thorkelins l. cit. p. 46) 1 Mark Bool udi Hæggin ved Æggen i Sparabue, som Hertug Skule havde givet for Sielen af sin Datter Sigurd, som var Jarl Knuds Hustru, til Kanikerne ved Christ-Kirke i Nidaros, og derimod gav Knud dem 1 Mark Bool i Gaarden Fiskin i Surnadalen paa Nordmør, paa Vilkaar hvert Aar at holde Sielemesse for hende. Dette Brev er paa Norsk med Jarlens vedhængende Segl, som forestiller en harniskt Rytter til Hest med draget Sværd i Haanden. Dette Brev haves og paa Latin, men er uden Tvivl kun en Oversættelse.

Paven, forbittret paa Manfred, den nye Regent i Sicilien, skiænkede ved sin Bulla fra Neapolis den 9 April (Rymeri Foedera et Acta Angl. Tom. I. p. 893) bemeldte Rige, som et Lehn, til den engelske Kong Henriks Søn Edmund, og fordrede den 1 Junii ligeledes fra Neapolis (Rymeri Acta I. p. 553. Bullar. Magn. edit. Luxemburg. Tom. IX. addit. p. 11) i Anledning

Christopher I. Aar 1255.

ning heraf Troskabsed af Kong Henrik paa hans Søns Vegne. Dette bevægede ham og til at give den 11 May fra Neapolis (Rymeri Acta Angl. I. p. 549) Erkebispen af Canterbury og sin egen Kapellan Fuldmagt til at befrie Kongen af Norge og de fleste af hans Undersaatter fra at drage til det hellige Land, imod at de drog til Sicilien med den engelske Konge, og gav han dem Magt at tvinge endog den norske Konge hertil ved Censur og det uden Appel, og den 12 May giver han dem atter (Rymer l. cit.) *) Magt til at befrie den norske Konge og hans Undersaatter fra det Løfte at drage til det hellige Land, og at forandre det til at drage til Sicilien mod Manfred, som han ved denne Leilighed kalder det romerske Sædes Pest, og det saa meget mere Pest, som han laae det nær paa Halsen og havde indladt sig i Forbund med Saracenerne i Luceria.

Bisp Adam af Cathnes døde omtrent ved denne Tid, og efterlod en Beskrivelse af Suderøerne, en Historie af Skotland og adskillige Breve, som Tanner vidner (Bibliotheca Britann. p. 7) og hvilke til Historiens store Tab ei ere mere til.

Fra Neapolis den 10 Martii bevilgede Paven ved Brev til Erkebisp Einar af Nidaros, at han efter sin Begiering maatte tage en vis Summe af sine Lydbisper efter deres egen og Kapitlers Tilstaaelse, for dermed at bestride Bekostningerne af den lange Reise til Rom, allerhelst Erkesædet havde kun ringe Indkomster; Pavens Formand Gregorius havde alt tilladt sligt. Den 12 Martii stadfæstede han ved sin Bulla til Kapitlet i Nidaros Val-

get

*) Ved dette Diplom har Luxdorf giort den haandskrevne, udentvivl rigtige, Anmærkning, at det synes at skulle have et ældre Datum end det foregaaende.

Nyerup.

get som det havde giort af dets Kanik Enar til Erkebisp der, allerhelst han var prydet med Lærdom og ædle Sæder. Christopher I. Aar 1255.

Jarler, Erkebisp i Upsal, døde (Script. Rer. Dan. II. p. 168. Messenii Scondia illustr. Tom. II. p. 41) den 8 September, og blev begravet i Sigtun. Laurentius hans Eftermand var Minoritermunk i Lenkøping.

Mandagen for St. Hans Dag stadfæstede Bisp Laurentius af Linkøping ved Skrivelse til Kleresiet og Almuen paa Gulland, Kardinal Wilhelms der udgivne Forordning af 1247, at ingen Præstes Friller eller Sønner maatte efter hans Død arve "ab intestato", men vel efter Testamente af hans egne Arvemidler eller med Flid selv erhvervede.

Den 12 October døde Bertold, Decanus i Hamborg (Script. Rer. Dan. V. p. 411. Staphorst. Hamburg. Kirchengesch. II. p. 33), uvist om i dette Aar, men vist er det, at han ei omtales senere end 1255.

Den Hær, hvormed den bøhmiske Konge og de flere Fyrster kom til Preussen, bestod af 60000 Mand, han anlagde der Køningsberg, paa Preussisk kaldet Tuargste, eller rettere, han forbedrede den, da et brandenborgsk Diplom viser, at den allerede var til 1244; mange Preusser bleve døbte, og ganske Samland bragt under den tydske Orden, hvorpaa han vendte hiem igien. (Pulkava apud Dobner. p. 224-25. Duisburg Chron. Prussiæ. p. 17377).

Mechtild, Enke Marggrevinde af Brandenborg efter Albert 2, og Moder til Marggreverne Johan og Otto døde (Pulkava l. cit.); hun var en Datter af Conrad, Marggreve i Lausitz, som var en Sønnesøn af den bekiendte Marggrev Conrad i Meissen, der døde 1157.

Den

Christopher I. Aar 1255. Den pomerske Hertug Svantopolk overfaldt og indtog det polske Slot Nakel (Boguphalus apud Sommersberg p. 67). Sambor, Hertug af Pomern, forundte i Dirsfove den 16 May Byen Elbing Toldfrihed i alt sit Land (Dogiel Cod. Diplom. Polon. IV: p. 27).

Aar 1256. Ved Hellig-Tre-Kongers Tider reiste Erkebisp Jacob om paa Visitats i sit Erkestigt "Lundensem provinciam", og overlagde da og fastsatte med alle dem han kunde faae i Tale (Script. Rer. Dan. V. p. 584) at holde et Provincial-Concilium eller Synodus med sine Lydbisper og Prælaterne af Klosterne, samt den verdslige Geistlighed, og at sammenkalde dem til Søndagen Invocavit, det er den 5 Martii, udi Vedel eller Veile i Jylland, tænkende derved at giøre Kongen en Tieneste, da han gemenligen pleiede at holde sit aarlige Danehof paa Søndagen "Lætare", som det Aar infaldt den 26 Martii. I Følge heraf lod han ved sine Sendebud sammenkalde til bemeldte Tid og Sted de Prælater, som boede i de længst fraliggende Stigter. Men da Kongen fik dette at høre, lod han til samme Søndag Invocavit kalde alle de Store i Landet at møde sig til Danehof i Nyborg, for at overlægge Rigets Sager. Herom fik Erkebispen Kongens Brev 8 Dage for Peders Stol, det er den 15 Februari, i hvilken Anledning han paa Søndagen Sexagesima den 19 Februari (saa maa det være, og Septuagesima, som findes i Historien af Trætten mellem Kongen og Erkebispen (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 584) være en Skriverfeil; thi den indfaldt det Aar den 12) skrev fra Ribe tilligemed flere Bisper, og siden to Gange, Kongen til, og forestillte, at da han ei for Prælaternes og Kleresiets Skyld, men mest for de Undertrykkets Klagers Skyld, kunde forandre og udsætte Concilie-Dagen, og

det

det desuden syntes vist; at de holstenske Grever og vendiske Fyrster ei kunde formedelst Vinterens Strænghed møde i Nyborg paa den bestemte Dag, da det dog var mest for deres Skyld, at Kongen havde, efter sine egne Breve, udskrevet Danehoffet, saa udbad de sig, at Kongen vilde af Ærbødighed for Gud og den hellige Kirke, og for Kirkens Nytte og Nødvendighed, samt i Hensigt til de mange fattige Prælater, som vare indkaldte, opsætte Danehoffet (Hvitfeldt p. 244) til Søndagen Lætare den 26 Martii, allerhelst Kirken sielden bad ham om sligt og Nødvendigheden denne Gang tvang dem dertil, saasom det da var 10 Aar siden, at noget Provincial-Concilium var holdet. Disse Ord synes at vise, at det Concilium, holdet i Kallundborg 1249, har kun været en mindre Samling, men 1246 holdtes et Concilium i Ribe. Endskiønt nu Kongen ei gav dem noget vist Løfte om Opsættelse, saa sluttede de det dog heraf, at han svarede deres Sendebud Provst Amilius, at han agtede at oppebie bemeldte Grever og Fyrster. Erkebispen holdt da sit Concilium, og da Geistligheden der overveiede de Trudsler, som vare giorde Bisperne i Slesvig 1254, og i Vordingborg 1255 i Kongens Overværelse, og hvilket Kongen syntes at have samtykt paa sidste Sted, saa blev i Vedel den 6 Martii givet den bekiendte Constitution (Raynaldi Annal. II. p. 31. Script. Rer. Dan. V. p. 601. VII. 131. Hvitfeldt p. 449. Pontopp. Annal. I. p. 68) kaldet: *Cum ecclesia Daciana*, efter de første Ord den begynder med. Da Samlingen var berammet den 5 Martii, og man strax Dagen derpaa fattede saa vigtig en Beslutning, saa viser det, hvorledes Erkebispen har overilet alle Ting, og skyndt sig, at ingen Verdslig skulde indfinde sig, eller Kongen sende Nogen paa sine og Rigets Vegne at giøre Indsigelse. Man skulde næsten troe, at Kongen havde kaldt Erkebispen til Danehof, førend denne udskrev

Christopher I. Aar 1256.

Christopher I. Aar 1256. sit Concilium, eftersom Kong Eric siden lagde Erkebispen det til Last, at han havde holdt Concilium paa samme Dag som Kongen holdt Danehof. Dette er vist, at adskillige Bisper, hvoriblant Peder Ugothsen af Aarhus og Nicolaus af Slesvig, samt flere (hvortil Pontoppidan Annal. I. p. 683 regner Bisperne af Ribe, Viborg og Børlum) satte sig imod denne Constitution, hvorfor Erkebispen siden stedse hadede disse to Bisper. Constitutionen lyder oversat saaledes: "Efterdi den danske Kirke er undertkastet svar Forfølgning af Tyranner, saa at man ei har undseet "sig ved at udøse fornærmelige Trudsler i Kongens Overværelse mod "Bispernes Personer der sætte sig som en Forsvars-Mur for Guds "Hus, hvilke Trudslers Virkning er at befrygte, da Geistlighed "næsten mangler al Beskyttelse af den verdslige Magt, og hvis "Hovmod som er fri og tryg for Kongens Frygt, kan stige saa høit "i det Onde, som de selv ville, saa derfor beslutter det nærværende "Concilii Myndighed, at dersom nogen Bisp bliver fanget inden "det danske Riges Grændser efter Kongens Befaling, Medhold "eller Samtykke, eller af nogen Adelsmand inden Rigets Grændser, eller han og mister et Lem eller lider paa sin Person nogen "stor Vold og Uret, saa skal strax "de facto" (i Gierningen, paa "samme Sted) al Gudstieneste i hele Riget ophøre, naar man rimeligen kan formode, at saadant er skeet med Kongens Villie, "og det ei er tvivlsomt at han letteligen kunde have rettet (forekommet) sligt. Men tilføies sligt nogen Bisp ved en mægtig Mand, "der er udenfor Riget, og man kan slutte sig til, at det er skeet "efter Raad af Kongen, Fyrsterne eller Adelsmænd i Danmark, da skal "Gudstienesten ophøre i den lidende Bispes Stigt, og saafremt Kongen, paamindet ved Bisperne eller andre af den forurettede Bispes "Stigt (snarere ved to Bisper eller andre Geistlige af den forurettede "Bispes Stigt) efterlader eller opsætter i een Maaned at forskaffe den

"for-

"fornærmede Ret, saa skal Gudstienesten ligeledes ophøre i det ganske "Rige. Vi forbyde og under Bandsstraf, at ingen Præst eller Kapellan "hos en Adelsmand maae holde enten offentlig eller hemmelig Guds"tieneste for ham, enten paa hans Herregaard eller andenstads; "thi han, som gior det, maae vide at være falden i Bandsstraf". Vel anordnede Geistligheden i Hovedsagen her intet andet end hvad som paa de Tider galdt i alle christne Lande (Kofod Ankers Lovhist. II. p. 17-22) da Bisperne især paastod ei at staae under Kongerne eller Landenes Regieringer, men under Paven og tilligemed ham at udgiøre et særdeles særskilt Legeme fra Staten; men dette var dog meer end almindeligt, at Band skulde have Sted, naar Kongen ei hialp den forurettede Bisp og det inden saa kort en Tid som een Maaned, og at Band skulde have Sted paa blot Formodning; herved bleve Bisperne befuldmægtigede at blive saa trodsige som de vilde, og at begaae saa mange Misgierninger ustraffede. Imidlertid maa man tilstaae, at de Verdslige ofte behandlede Bisperne og andre Geistlige haardt og ubilligen, som det gaaer, naar Had og Stridighed opkommer.

Christopher I. Aar 1256.

Efterat Concilium var til Ende, begav Erkebispen og Prælaterne sig til Nyborg (Script. Rer. Dan. V. pag. 585. Hvitfeldt p. 244) hvor de ankom den 15 Martii, og hvor Kongen holdt Danehof med Adelen uden bemeldte Grever og Fyrster. Kongen fortørnet over Erkebispens Udeblivelse, og det han havde holdt Concilium i Kirken, svarede ham, da han tog sin Kabus af, paa hans Hilsen: Tarde venere bubulci (ↄ: Fæhyrderne kom seent), hvilket viser, at Kongen forstod Latin, og havde læst Virgilii Bucolica. Derefter holdt Kongen Danehof, ei paa Slottet eller i sit Kammer udi de fornemste og klogeste Mænds Overværelse, men under aaben Himmel paa Kirkegaarden, hvor baade Adelen og Almuesmænd

Christopher I. Aar 1256. mænd vare tilstede, hvilket viser, at dette var en ret Rigsdag eller Danehof efter gammel Skik og ei Herredag allene, som Hvitfeldt kalder den; og der anklagede han i alles Nærværelse Erkebispen haardeligen for den Forandring han vilde giøre i Skraaen, og for mange andre Poster, og tilbød andre ligeledes at anklage ham, ja opvakte nogle af Lunde Stigt og af Adelen mod ham; og endskiønt Erkebispen svarede, som Geistligheden paastod, med megen Billighed og Taalighed, saa fandt dog hans Svar og Undskyldning ei Sted hos Kongen. Dette skede den 17 Martii i Overværelse af Provst Sacer, Herre Johan Dros, som siden blev Erkebisp 1282, Trugot Thorstensen, Kanik i Lund, Unno og Peder, Kapellaner, samt Jacob og Benedict, Notarier.

Strax efter holdt Kongen atter en Rigsdag i Wordingborg (Hvitfeldt p. 245), didhen de vendiske Fyrster Borvin, Nicolaus og Jarmer af Rygen kom, som vare kaldte did, hvilket viser, at de tog deres Land til Lehn af Kongen. Borvin boede i Rostok og Nicolaus i Gutkov. De havde formedelst Frost og Is ei kunnet komme til den forrige Rigsdag. Da de vare Erkebispens Frænder *), saa søgte han ved dem at stille Kongen tilfreds, men forgieves, og tillagde Kongen ham i deres Overværelse (Script. Rer. Dan. l. cit. Pontoppidans Annales I. p. 685), at han var bleven Erkebisp mod Kongens Villie, at han ei indsatte de Personer til Kanonikater i Lund, som Kongen havde Ret at forestille dertil,

*) Dette Slægtskab mellem Erkebispen og de pommerske Herrer troer jeg man med Føie kan drage i Tvivl. Vel kaldes de i Script. Rer. Dan. V. p. 585 'consangvinei sui' som, hvis Brugen af sui var rigtig, maatte henføres til Erkebispen. Men uden Tvivl menes der Kongen, og var den danske Dronning Margrete, som bekiendt, en Datter af den pommerske Hertug Jambyr. (Jævnf. foran p. 255.)
Nyerup.

dertil, og ei heller til andre Kirker, over hvilke Kongen var Patron, og ei heller tillod andre Bisper at indsætte dem, at han igien bandsatte dem af Kongens Klerker, som Paven havde afløst fra Band; at han viede Bisper, Kongen uadspurgt, hvorved maaskee især havdes Hensigt til Jens Bang i Odense; at han ei vil afløse de Kongens Mænd, som vare satte i Band, hverken efter Kongens Bønner eller Befaling; at han hindrede Bisperne i at følge Kongen i Leding, da han magede det saa, at de bleve stævnede af Pavens Legater; at han forhindrede Kongens Danehof og Rigets Gavn ved sit Provincial-Concilium, og ei vilde opsætte det efter Kongens Villie og ham til Ære; at han havde giort Statuter paa bemeldte Concilium imod Rigets Rettigheder, at han havde faaet dem stadfæstet af Paven; at han havde sendt hemmelige Breve til den norske Konge, som var Rigets Fiende; at han havde bygget 3 Slotte, samt anlagt en Kiøbstad paa Kirkens Grund; at han tog Told af de Skibe, som lagde ind til Kirkens Grund, samt tilegnede sig Strandrettighed; at han giorde sig til Dommer i de Sager Kongen tilhørte; at han tilegnede sig 40 Marks Bøder paa Kirkens Jorder; at han tog i sin Tieneste de Kirkens Mænd, som hørte til andre Skibs-Reder; at han gav Kirkens Tienere, "homines", Forlov for Leding; at han ei tillod Kirkens Tienere, "familia", at svare og møde for verdslig Ret; at han skriftligen forbød Kirkens Tienere at svare for Kongens Dommere; at han ødelagde Hockestete Bye (nu Høgistad i Malmøhus Lehn) og tvang dens Sognefolk til at søge under Bandsstraf Tienesten i Baldringe Kirke; at han havde anklaget Kongen ved Pavens Hof, og dertil faaet nogle af sine Lydbispers Sigiller. Hvitfeldt lægger til (p. 245. conf. Script. Rer. Dan. V. pag. 595), at Kongen ogsaa besværgede sig over, at han havde bygget en Fæstning i Nisse-Aae i Halland

Christopher I. Aar 1256.

Christopher I. Aar 1256. land (nemlig Halmstad); at han havde anlagt en Møllestøbning i Aahus (maaskee af Kobber eller Jern); at han paa St. Laurentii Dag havde kaldet Kongen en Røver; at han havde opvakt Venderne imod ham; at han forhindrede Kongen at forestille 16 Personer til Præbenderne i Lund; at han havde forøget Choret i Lunde Domkirke, og nedbrudt Kongens og Dronningens Sæder; at han, da han var Bisp i Roskild, ei havde villet lade ham ind i Kiøbenhavn, da han flyede for Henrik Emelthorp, og endelingen, at han forfulgte Nonnerne i St. Peders Kloster i Lund, og giorde sig selv til Prior der. Og endskiønt ovenmeldte Fyrster giorde sig megen Umage for at bringe et Forlig tilveie mellem dem, saa kunde de dog ei faae andet Svar af Kongen, end at Erkebispen maatte ordentlig svare til een og hver af disse Klagepunkter. Dette skede Mariæ Bebudelses Aften den 24 Martii i Overværelse af ovenmeldte geistlige Personer og af mange Legfolk.

Alting synes at vise, at Erkebispen har havt Lyst til at giøre sig ligesaa uafhængig, som de tydske Bisper vare; men hvad der lod sig giøre i saa stort et Rige som Tydskland, hvor Regenterne vare ofte fraværende, det gik ei an i et mindre som Danmark. Bemeldte Statuter i Veyle bleve dog kun lidet holdte, deels fordi nogle Bisper ei samtykkede dem, deels fordi Kapitlernes og Klerekiets Fuldmægtige, der vel vare kaldte til Concilium, bleve ei indkaldte, ja endog foragtede, og ei adspurgte, hvorfor de og strax offentligen modsagde dem, ja nogle Kapitler appellerede endog, venteligen til Paven. Og Kongen selv, saasnart han hørte, saadan Constitution var udgivet, henholdt sig for sig og hele Riget, da det angik hele Riget, til Kapitlerne og Klerekiet, og appellerede til det apostoliske Sæde, og lod denne Appel forfølge ved sine offentlige, "solennes", Gesandtere, ved det romerske Hof, og derfor

som denne Constitution ei til nogen Virkning, og blev aldrig holdt af nogen, men tvertimod ved Ubrug afskaffet, ei heller nogensinde forkyndet for Kapitlerne, Klereset og Folket, ja ei ergang for dem i Lunde Stigt selv. Saa skriver Kong Eric Menved til Paven 1295 ((Script. Rer. Dan. VI. p. 295). Alting viser, at den mindre Geistlighed var bedre og ei saa trodsig som den høiere. Christopher I. Aar 1256.

I den derpaa følgende Leding talte Kongen ei videre med Erkebiskopen om denne Sag, da han var forhindret ved andre Forretninger. Siden Kirchberg fortæller (apud Westphal. col. p. 773) at de to brandenborgske Marggrever Johan og Otto bleve i dette Aar rent uddrevne af Danmark, saa tænker jeg, at Toget har gaaet mod dem, og de da maaskee mistet de to faste Pladser, som de havde der i Besiddelse siden omtrent 1200 og nogle og 30, da deres Fader Johan ægtede den danske Prindsesse Sophie og fik dem uden Tvivl i Brudeskat med hende. Rendsborg derimod som de holstenske Grever havde indtømmet dem for deres i Krigen giorte Omkostninger af 6000 Mark, beholdt de til 1264.

Bøndernes Opstand imod Kongen de Adelige og Geistligheden var nu steget til en stor Høide; aabenbare Misfornøielse og maaskee Opstand havde de allerede yttret i forrige Aar, men i dette steg den til saadan Høide, at de ødelagde og nedbrød Fæstninger, Slotte (Script. Rer. Dan. II. pag. 174. 263) og Herregaarde, iblant andre Fæstningen Refshaleborg udenfor Kiøbenhavn (Script. Rer. Dan. I. p. 246. V. 570. Hvitfeldt p. 259) som forsvarede Indgangen til dens Havn, og laae paa den Sandbanke, kaldet Refshalen; maaskee omtrent der, hvor siden Prøvestenen blev anlagt. Mange af vore Skribentere, nemlig Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. pag. 124) Riimkroniken, og Hvitfeldt, beraabende sig paa geistlige Skribentere (p. 255), tilskrive

Kon-

Christopher I. Aar 1256.

Kongens Udueligheb, Efterladenhed og Simpelhed Almuens Opreisning; men den sande Grund var vel den alt for store Magt Adelen og Geistligheden tog sig til over Almuen, og de mange Maader, Paalæg og Hoverie de plagede dem med; Kongen var forsaavidt Skyld, at han holdt med Adelen, og derfor istedetfor at lette Almuen og lindre deres Kaar, endog bekrigede den. Almuen var bevæbnet med Køller og Prygler, og lader det, at ei stort mange Selveierbønder, men snarere Husmænd og de som vare Adelens og Geistlighedens Tienere, havde Del heri, hvilket og maatte være, da de leed mere Overlast af disse tvende Stænder, end de egentlige Bønder. Erici Krønike, som og Stral (Script. Rer. Dan. I. p. 168. III. 312) skrive derfor: "Kothkarle vare alle galne meh kyluer", hvilket nogle af vore Krøniker (Script. Rer. Dan. I. p. 186. 371) oversætte ved: "clava ferit", og andre (ib. II. p. 438. III. 312) ved: Lex clavarum eller clavica, hvoraf man næsten maae slutte, at en Forordning er udgaaet, at ingen maatte bære Kylver, maaskee og, at her bør læses Kolve- eller Kolle-Kerle, fordi de vare bevæbnede med Køller. I det mindste taler Iperius udi *Martenes Thesaurus* T. 3. col. 564 om "Colvokerli" i Grevskabet Guines udi Picardi i det 11 Seculo under Grev Radulph, saa kaldte af *colve* ɔ: clava, og *Kerel* ɔ: rusticus, hvilket viser, at det danske Sprog var da i Brug der. Wallin er hel underlig i de gothlandske Samlinger p. 51, naar han af den urigtige Læsemaade i Erici Krønike: "Kochkarle war alle gallne meth Kylner", slutter, at her er optegnet et Slagsmaal mellem Kokkedrengene og Slafferne i Nonne-Klosteret paa Øen Gulland, hvor han meener, at denne Krønike er skrevet af Kong Eric af Pommern, som dog aldrig skrev den. Gram er den første, som (Notæ in Meurs. col. 427. Nota a.) har indseet og beviist, at Kot-Kerle her oversættes

sættes ved Almue, der laae i Koter eller Hytter, og som derfor endnu i det Holstenske kaldes Käthauer. Det lader, at Hvitfeldt (p. 247), Pontanus (p. 350), Pontoppidan (Annal. I. p. 690), Holberg (Danm. Hist. 1 D.) og Wallin (l. cit.) vist have læst: "Chor-Karle" istedet for: Rotkarle, og ment, at Almuen kaldte sig saa, fordi den antog sig Chorets eller Geistlighedens Sag, hvorfor Hvitfeldt skriver (p. 243) at Almuen satte sig maaskee op efter Erkebispens Tilskyndelse, hvilket var saa langt fra, at den tvertimod ogsaa angreb Geistligheden (Script. Rer. Dan. I. p. 290); ja Bønderne, "Bondones", det er fri og Selveierbønder, forfulgte endog Erkebispen *) med dragne Sværd til det høie Alter, som han selv klager (Script. Rer. Dan. V. p. 589), venteligen fordi han havde bandsat nogle af dem, vel og fordi han vilde forandre Skraaen. Hvor forbittret end Kongen var paa Erkebispen, saa finder man dog ei, at han har beskyldt ham for at have opviglet Almuen mod sig. Aarbøgerne af Wisbye skrive (Script. Rer. Dan. I. p. 255) "Kotkerlæ waræ galnæ met Kylvehang", det er: de gave Bank med Kylver. Efter den siellandske Krønike (Script. Rer. Dan. II. p. 283. IV. 283) var det især mod Ridderne, "milites", hvorved dog her maaskee forstaaes den ganske Adel, at Bønderne, "rustici", rasede med deres Køller. Rimeligen ere mange da blevne et Offer for deres Vrede, og Skade er det, at man ei har en omstændelig Beretning om denne borgerlige Krig, og

Christopher I. Aar 1256.

*) Det er ifter Stedets Sammenhæng sandsynligt, at de Ord "Bundones extractis gladiis usqve ad summum altare sese insequuntur" betyder at Bønderne forfulgte hinanden lige til høie Alter; ikke at de forfulgte Erkebispen. En Forklaring som Suhm ogsaa selv ved næste Aar antager.

Nyerup.

Christopher I. Aar 1256. og hvilke Slotte og Herregaarde der da ere blevne ødelagde; imidlertid synes det, at Oprøret har især hersket i Skaane og Sielland; thi i det første forfulgte de Erkebispen i Byen Lund; og i det sidste maatte Kongen holde et Slag ved Leire-Broe, hvor mange hundrede Bønder bleve ihielslagne, venteligen fordi de vare slet bevæbnede; imidlertid maa de dog i Førstningen af Opstanden have havt megen Fremgang, efterdi Kröniken, som slutter med 1300, skriver (Script. Rer. Dan. IV. p. 229) at deres Koller havde overhaand, "prævaluerunt". (Petrus Olai vildfarer (Script. Rer. Dan. II p. 263) naar han henfører Slaget ved Leirebroe til 1254, og Kröniken, som slutter med 1410, end mere (Script. Rer. Dan. V. pag. 529) naar den sætter det 1253.

Imidlertid bleve Bønderne ved dette Nederlag dog ei bragte til Rolighed, og derfor var det vel, at Kongen søgte at indgaae Forlig med Erkebispen, som og gik for sig i Lund paa følgende Maade: (Hvitfeldt p. 246. Script. Rer. Dan. V. pag. 586) Kongen kom efter ovenmeldte Tog, maaskee ved de brandenborgske Marggrevers Bestræbelse, til Lund, og var det hans Dronning Margrete og Svigerfader den pomerske Hertug Zambyr tilstede, som af al Magt arbeidede paa et Forlig, og overgav derfor Kongen Sagen mellem sig og Erkebispen til sin Lehnsmand i Lund, til sin Drost, til Broder Boetius af Prædikerordenen, og til end en af samme Orden, for at undersøge og behandle den. Erkebispen forordnede paa sin Side de to Kaniker i Lund, Provst Sacer og Johan Dros, tilligemed en Kanik der har skrevet den latinske Beretning, vi endnu have om Stridighederne mellem Kongen og Erkebispen, som skulde træde sammen med de andre, og overveie forhen anførte Klagemaal og nogle andre Punkter. Men imedens de handlede herom, kom nogle af Kongens Hoffinder, og

forlangte, at Erkebispen og Underhandlerne skulde komme til Kongsgaarden, for at slutte Forliget, hvilket og ved Dronningens og hendes Faders Mellemhandling og i deres og det hele kongelige Raads Overværelse blev saa hastelig og uventelig indgaaet, at man maatte forundre sig derover, og ei en eneste Artikel tilovers, som siden mere kunde opvække Splid. Efter dette var det vel først, at Erkebispen, Bisp Peder af Roskild, og nogle gode Mænd og Andere drog allevegne om i Landet og stillede Almuen (Hvitfeldt p. 243) ved at love, at den store Besværing, som den hidindtil havde lidt, skulde nu afskaffes, og de skulde alle nyde Ret og Lov efter den Dag; hvilket og Kongen lovede ved Brev og Segl, og lod det forkynde ved sine Befalingsmænd over alt Riget. Hvitfeldt ytrer her (l. cit.) den Mistanke, at Bisperne vel stillede Almuen, ved det de selv havde været de, der havde opegget den; dog Kongen anklager dem ikke for saadant *), og altsaa bør Historien ei giøre det. Skade at Kongens Brev herom er borte; thi af det kunde man best have indseet, hvad Almuen klagede over. Hvitfeldt skriver p. 235, at i den Krig mellem Eric og Abel var al Rigets Forraad opgaaet og fortæret, saa at al Tyngde og Besværing hang paa Almuen. De hastige Konge-Skifter havde indført nye Sæder, nye Skik, Tienere og Befalingsmænd, alting var nu forandret fremfor i Kong Valdemars Tid. I Krig brugte man Tydske for Sold og foragtede vore egne; ved de mange indkomne Fremmede og de Fremmedes Giftermaal (hvilke dog vore ældre Konger ogsaa indgik) kom fremmede Klædebon og Sæder ind. Alt dette giorde Folket, især Almuen, misnøiet.

Christopher I. Aar 1256.

*) Af Script. Rer. Dan. V. p. 595 som Suhm ogsaa anfører ved næste Aar, sees dog at Kongen virkelig ogsaa beskyldte Erkebispen dette.

Nyerup.

Christopher I. Aar 1256.

Den norske Krig, som man havde Aarsag til at frygte for, giorde vel og noget til, at Kongen forligte sig med Erkebispen og Almuen. Dermed gik saaledes til. (vid. Claussen Snorro pag. 754-57. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 272-74.) Om Vaaren ved Paaske sendte Kong Hakon Thorlaug Bosse og nogle andre til Erkebisp Jacob i Lund, for at erkyndige sig, om Kong Christopher agtede at holde noget af det 1254 sluttede Forlig. Erkebispen tog vel imod ham, og lod ham blive hos sig, imedens han sendte nogle af sine Mænd til Kongen i Roskilde; men denne, da han fik deres Ærinde at vide, beholdt dem hos sig og sendte nogle over til Skaane, for at gribe de norske Sendebud; men Erkebispen havde faaet Nys herom, advarede Thorlaug, og lod ham ride ind i Sverrige, beholdende dog nogle af hans Følge hemmelig hos sig, hvorpaa han kom til Hakon i Bergen, og lod ham vide, at Christopher ei agtede at holde Forliget med de Norske. Hakon stillede sig an, som han ei agtede det, og lod lægge sit Hovedskib Olafs-Suden ud, givende for, at han vilde seile til Trondhiem, men han seilede til Vigen, og sendte Brev iforveien, at intet Koffardieskib maatte seile længere østen paa end til Ekerøen, indtil videre Befaling. Ved sin Ankomst i Vigen lod han stævne til sig alle sine Lehnsmænd, og giøre Udbud overalt, og kom der en stor Hær og mange Skibe til ham, hvormed han drog til Ekerøe og havde da henved 300 Skibe. Nu sendte han de to Dele af sin Hær til Glaumstein i Halland, og befol dem at øde Landet med Sværd og med Ild. (Script. Rer. Dan. III. p. 101.) De anførtes af Ogmund Krækedans, Arnbiørn Posse, Baard af Hestby, Aslak Gaas og Paul Gaas, Amund Haraldsøn. En tredie Del skulde giøre Landgang i Geitskiær, den anførtes af Jon Drotning, Jon Lopins Søn, Porsur Kakali

og

og flere Sysselmænd af Vigen. De seilede alle til Mestur-Sund. Kongen kom selv efter did, og bleve da de Danske dræbte, som fandtes der. Ogmund gik i Land ved Glumstein og det uden Modstand, dræbte mange Danske, brandte Bygden sønder paa lige til [illegible]-Aaen. Om Søndagen derpaa den 27. Augusti kom de Danske med en stor Hær, og dræbte nogle af de Norskes Svende, hvorpaa de Norske droge bort, og brandte siden Kiøbstaden "[illegible]". Den norske Hær fandt Kongen i Elerøe, og skiftede derpaa Rovet efter hans Raad, og derefter sendte han i Gesandtskab til den danske Konge Symon, Prædikant, og Broder Sigurd, og lod ham adspørge, om han vilde forlige sig, eller have Ufred med de Norske. Den danske Konge tog slet imod Gesandterne, og lod sig mærke med, at han hiiligen fortrød paa, at de Norske havde herjet i hans Rige, og fik de intet Haab om Fred, maatte altsaa uforrettet Sag vende tilbage. Nu drog Kong Hakon fra Elerøe, og lod sin Søn, den unge Kong Hakon, efter sig med 100 meget store Skibe i Stromssund, anførte af ligesaa mange Lehnsmænd, hvoriblant Ogmund Krækedans. Selv drog Kongen til Vigen. Den unge Konge blev Høsten over liggende i Stromsund, og vare de Danske meget bange for ham. Han sendte Bud til alle de Herreder i Halland, som ei vare brændte, og paalagde hvert nogle 100 Stykker Qvæg i Skat, medmindre de vilde behandles ligesom de andre; de efterkom hans Udskrivning; de sendte Qvæg og nogle Vox, Lærred og Sølvpenge; alting blev ført til den unge Konge i Stromsund, hvor han blev liggende til Mortens Dag. Sielandsfarerne laae samlede ved Stranden hele Vinteren over, af Frygt for at han skulde komme og herje hos dem. Noget for Julen drog han til Tønsberg, for der at holde Festen. Dog lod han Ogmund Krækedans og Sysselmændene efter sig.

Christopher I. Aar 1256.

Hvit-

Christopher I. Aar 1256.

Hvitfeldt henfører p. 237 dette Tog urettelig til 1253, fordi han ei kiendte Hakons Saga ved Sturle.

Forliget mellem Kongen og Erkebispen varede knap et halvt Aar (Script. Rer. Dan. V. p. 586. Hvitfeldt p. 246) da bleve da atter Uvenner ved følgende Leilighed. En vis fornemme Frue var bleven sat i Ban, fordi hun havde fornærmet en Klerk ved Lunde Kirke, og som hun ei vilde give Erstatning, saa vilde Erkebispen ei afløse hende, endskiønt Kongen bad derom, hvorover denne blev paa ny fortørnet paa ham.

Prindsesse Jutta, en Datter af Kong Erik Plovpenning gik i Kloster (Script. Rer. Dan. I. p. 186) og blev Nonne, men uden Tvivl er det skeet senere.

Den fornemme Mand Peder af Anardorp, en Søn af Ebbe Sunesøn, som faldt ved Lena 1206, døde den 4 Februarii (Script. Rer. Dan. I. p. 185. III. 284. IV. 30. 229). Han var meget andægtig, gav 5 Bønder i Phatherstorp, 1 i Methorp, 9 Fierdinger i Hastæslef, 1 Boel i Akæthorp med Mølle og 6 Bønder (colonis) til at holde Brød og Vin for i Lunde Kirke; dog skulde 4 Mark Penge deraf trækkes til aarlig Siele Messe for ham, som skulde uddeles til Kanikerne og deres Vicarier, og til de fattige Skoles Disciple, som tiente i Choret, en halv Mark. Han efterlod to Sønner, Þorbern og Peder, og en Datter Cæcilia, som 1274 var gift med en Absalon. Peders Hustru hed Ingir. Efter Dalins Formodning (Swea Rikes Hist. II. p. 130) skulle de svenske Bielker stamme fra ham. Bartholin anfører (Annal. eccles. ad hunc ann. Mst.) for hans Døds Aar den forlorne Imago Mundi.

Efter Messenius Scondia illust. Tom. II. p. 42 og Peringskiold Monum. Ulleraker. p. 134. skal Erkebisp Jacob have i

Lund

Lund indviet Innocentius til Erkebisp i Upsal udi Jarls Sted. Christopher I. Aar 1256.

Erkebisp Jacob gav paa anden Paaskedag (Magni Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 71) alt sit rørlige og urørlige Gods i Howidstorp, Dagstorp, Særsløff og Nørre Hwitinge, samt sin Mølle ved Threie, til Lunde Kirke, forbeholdende sig dog den Magt derover, som han havde over andet Kirkens Gods. Dette skede i St. Laurentii Kirke i Lund i alle Kanikers Overværelse; saa og i Esberns Vognsens, Andreas, Erkebispens Broders, Mester Karl, Kanik i Dalbye, og flere. Samme Dag forordnede han ved et andet Brev, at deraf skulde underholdes med Fødevare saa mange fattige Skolediscipler, som mueligt, og skulde den levende Erkebisp af- og indsætte dem efter Behag. Efter Magnus Mathiæ l. cit. p. 72 ansatte han, siden deres Antal til 12.

Den 20 Junii tilskrev Paven fra Anagnia Kongen (Thorkelins Diplom. I. p. 207. Pontoppidans Annal. I. p. 679. Hvitfeldt p. 243) og stadfæstede derved Keiser Frideriks Overladelse til Kong Valdemar af alt Landet, som laae norden for Elven og Eldora (i Vidissen staaer Eldora, hvor ved nogle have forstaaet Eidora; men Keiseren kunde ei bortgive hvad som laae norden for Eideren, da det aldrig havde hørt til Tydskland, undtagen den smale Strimmel mellem Eideren og Slien i en kort Tid; imidlertid har Hvitfeldt l. cit. dog trykt Eldora) som han selv og hans Broder Kong Knud havde erhvervet, og ligeledes alt hvad Kong Knud og hans Fader Kong Valdemar havde erhvervet i Slavien, og dette giør han efter Kong Christophers Begiering. Dette Brev er indført i en Vidisse af Roskilder Kapitel, udstædt i Roskilde den 5 May 1301. Dette viser, at Kong Christopher havde i Sinde at forskaffe Riget igien den Udstrækning og Glands, det havde i

hans

Christopher I. Aar 1256. hans Faders Farbroders og Farfaders Tider; men dets Kræfter og andre Omstændigheder vare da ei dertil, og han sad knap sikker paa sin Trone hiemme.

Bisp Esger af Ribe forsikrede ved sit Brev, givet til Ribe, (Script. Rer. Dan. VIII. p. 198) Munkene af Lygum Kloster alle de Friheder og Herligheder, som alle andre Cistercienser-Munke nød i Danmark ved Paven og ved Kongen. Besynderligt er det, at han kalder Klosteret de partu Sanctæ Mariæ, under hvilket Navn det ellers ikke forekommer, da det ellers altid paa Latin kaldes *Locus Dei*; men vist er det, at det var indviet til Maria.

Den 1 Augusti skiænkede Grevinde Ingerdis af Regenstein, en Datter af Jacob Suneson (Script. Rer. Dan. V. p. 530) ved sit Brev givet til Lund (Thorkelins Diplom. I. p. 208) til Nonnerne af St. Francisci Orden udi Roskilde, i Overværelse af Erkebisp Jacob, Horlef (nu Haarløv i Biefverskov Herred) med to Møller, som aarligen gave 100 Mark Penge; Lynde (nu Linde i Karise Sogn), som gav 40 Mark Penge; Jetnæsleff (nu Jersløv i Karise Sogn), som gav 40 Mark Penge; Aggersthorp (maaskee Agerstrup Landsbye i Ringsted Herred), som gav 23 Mark Penge; Lyntstorp (i Biefverskov Sogn), som gav 15 Mark Penge; Ammæthorp (i Biefverskov Sogn) som gav 20 Mark Penge; Thornby lille (i Biefverskov Sogn), som gav 40 Mark Penge; Walby (maaskee Vibye i Ramsøe Herred), som gav 30 Mark Penge; Barnæthorp (maaskee Balstrup i Ringsted Herred, i det mindste lader det, at de alle have ligget i Siælland), som gav 20 Mark Penge; Scethæ (nu Skeby i Harrested Sogn), som gav 60 Mark Penge, og Stutteriet "eqvicium", der, som gav 19 Mark Penge; Anstorp (nu Amistofte i Snesløv Sogn), Ewalmæthorp (i Ringsted Herred) og Aethorp (i Jydstrup Sogn i Ringsted

Her-

Herred) som gave 30 Mark Penge, tilsammen 405 Mark Penge, og 120 Mark purt Sølv (det er 1200 Rigsdaler, hvilket viser, at 3½ Mark Penge gik da paa 1 Mark purt Sølv, og at følgelig, naar den sidste regnes til 10 Rigsdaler, en Mark Penge gjaldt da 16 af vore nu værende Mark), foruden andre Indtægter (obventiones), som kunde indfalde, venteligen af Sagefald og Boder. Til Executor af dette indsatte hun den Roskildske Bisp. Man seer heraf, hvor meget Gods adelige Personer da besadde, og hvor rige Klosterne efterhaanden bleve. Christopher I. Aar 1256.

Abbed Isaac i Sorøe takkede uden Tvivl af, og havde Nicolaus Skielms Søn til Eftermand. (Script. Rer. Dan. IV. p. 536).

Den 10 November gav den jydske Hertug Valdemar paa sit Slot Gottorp Borgemester og Raad i Slesvig Tilladelse til selv at vælge deres Byfoged (Advocatum), som de havde havt fra gammel Tid, som skulde paa Tinget have Øie med alle større og mindre Forseelser, og tage til sig, hvad deraf tilkom Hertugens Fiscus, samt overgive den halve Part til Hertugen og den halve til Staden. Forhen den 15 Julii stadfæstede samme Hertug (Script. Rer. Dan. VIII. p. 113) Lygum Kloster den Gave af Svanstorp og Patronat-Retten til Bretwath Kirke, som hans Fader Kong Abel havde givet det, og tog tilligemed under sin Beskyttelse alt deres Gods i Hertugdømmet, og gav det frit for al Leding, Afgift og Tieneste, alt hvad det havde faaet af det apostoliske Sæde, af Erkebisperne i Lund, Bisperne i Ribe og Slesvig, af hans Forfædre og af ham selv. Dette skede i Synderburg paa Als.

Den 13 Januarii solgte B., Provst i Zegheberg, og det hele Convent noget Land til Neumünster Kloster.

Christopher I. Aar 1256.

Den 28 September overlode de to holstenske Grever (Westphal. Monum. II. col. 43) Fogderiet eller Domme-Jurisdictionen (advocatiam sive judicium) til Neumünster Kloster for en der nær liggende Landsbye, dog Livsstraf undtagen.

Den 13 November indgik Bisp Johan af Lybek en Forening med de holstenske Grever (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 208. Lünigs Spicileg. eccles. II. p. 309), hvorved de sidste frikiendte alle hans Bønder for den saakaldte "Greveskat", hvorimod Bispen eftergav dem 165 Mark maalte (numeratæ, betalte) Penge, og 14 mesas annonæ; eftergav og al den Skade, de havde tilføiet Stiftet. Deres egne, deres Faders, Bispens og Kapitlets i Lybek, og Byen Lybeks Segl bleve hængte under. Brevet er givet i Rensevalde. Efter Krummendyke (apud Meibom. II. p. 397) skal Bispen have givet Greverne og Adelen 300 Mark for denne Frihed, og have opholdt sig et helt Aar og længere udenfor Stiftet, da han intet havde at leve af, saaledes havde Greverne medtaget hans Mensal-Gods. Forhen havde Kapitlet i Lybek den 5 Januari forskrevet sig til (Lünigs Spicileg. eccles. II. p. 311) ei at ville indgaae Forlig med de holstenske Grever, uden at Bispen blev deri indbefattet. Den 12 Martii havde Bispen tilveiebragt en Forening (Lünigs Reichs-Archiv Pars Specialis Continuat. I. Fortsez. III. p. 183-84) mellem Kanikerne i Stiftet Lybek og Raadet i Lybek, angaaende Gaverne til St. Nicolaus deres Forvaring og Anvendelse, og at Pladsen, som stødte op til Byens Mur, skulde tilhøre Raadet, og Kanikerne derimod aarligen faae 2 Skilling af St. Adriani Hus.

Udi Hamburch bekiendtgiorde Kapitlet der, at dets Decanus Berthold havde af sine Midler stiftet et Vicariat ved Kirken; mærkeligt er, at deri tales om 4 Hauger ved Alsteren og 2 paa-

neden

neden Gaden, og at han indsatte en Messe for Herre Jacob af Mone. Christopher I. Aar 1256.

Den 25 November indgik Greverne (Lünigs Spicileg. eccles. II. p. 310) en Treuge eller Stilstand med Bispen, indtil næste Hellig-Tre-Konger, og det ved Megling af Dominicaner, Franciscaner og Raadet af Lybek, hvilket viser, at Forliget af 28 September ei har hævet al Fiendskab mellem Greverne og Bispen. Den 22 December stiftede Bispen (Lünigs Spicileg. eccles. II. p. 311) og begavede et Cantorat ved Kapitlet i Lybek, og forordnede, at Cantor paa alle Høitider skulde gaae med en Sølvstav.

Men Tvivl var det i dette, og ei i forrige Aar, som Pontoppidan vil (Annal. I. 627. Cypræi Annal. Episcop. Slesvicens. p. 277), at en Adelsmand, kaldet Timmo Lille, af det Slesvigske, overfaldt med mange Bevæbnede om Natten den slesvigske Bisp Nicolaus i Bispegaarden, og førte ham hen paa et Sted, saa man længe ei vidste, hvor han var, og dette giorde han af ingen anden Aarsag, end af bare Gierrighed, og fordrede derfor af ham 1000 Mark for hans Losladelse.

De holstenske Grever eftergave Hamborgerne (Lambecii Res Hamburg. apud Lindenbrog. p. 39) den saakaldte Fredskilling og andre Rettigheder.

Den 14 Martii indgik Hertug Henric af Lothringen og Brabant en Handels-Tractat udi Bryssel (Schütze Gesch. von Hamb. II. p. 208. Lambecius l. cit. Willebrandt Hans. Chron. p. 7) med Hamborgerne, hvori stod, at om Greverne af Holsten end kom i Krig med ham, saa skulde Hamborgernes Handel dog have sin uforstyrrede Gang i alle hans Lande; en klog og menneskekiærlig Anordning, som neppe engang har Sted i vore Tider.

Christopher I. Aar 1256. De holstenske Grever indgik to Foreninger med Kanikerne i Hamborg (Staphorst. Hamburg. Kirchengesch. I. Tom. III. p. 745-46) om noget Gods i Grevenkop, og om en Skov der, solgt til dem.

Grev Henrik af Oldenburg udstædte den 1 April et Diplom i Wilderhusen. (Grupen Orig. Pyrmontanæ p. 87).

J Stralsund solgte den rygiske Første Jaromar (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 390) til Indvaanerne i Landsbyen Sarnekow alt hvad som laae indenfor deres Grændser, og forordnede, at ingen Slaver eller Solaner maatte herefter boe hos dem. Hvorfor Slaverne her kaldes Solaner, er mig ubekiendt.

Efter Kirchberg (apud Westphal. col. p. 773) blev Meklenborg i dette Aar nedbrudt, og i dens Sted af Første Johan opført en fast Borg i Wysmar.

Den 11 Martii opmuntrede Paven ved en Skrivelse fra Lateran (Raynaldi Annal. II. p. 19) alle Troende i Preussen, Pommern, Polen, Danmark, Sverrige, Norge, Gotland og ganske Tydskland til at lade sig korse og fægte med Hedningerne i Preussen og Lifland, og at staae den tydske Orden bi.

Paven stadfæstede ved sin Bulla fra Lateran den 15 May (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. Arndts Liefl. Chron. II. p. 54) Borgerne af Riga Frihed for Tienders Svarelse og andre Rettigheder, som Bisp Albert af Riga havde givet dem, og Bisp Nicolaus, samt Erkebisp Albert, siden stadfæstet.

Erkebispen forordnede i September (Arndt og Gadebusch l. cit.) at ingen i Riga maatte give sin Gaard og Grund til noget Kloster, men alene Værdien deraf, paa det at Antallet af dem, der forsvarede Byen, ei skulde formindskes, da den desuden var liden nok.

Bisp Henrik af Oesel anordnede ved sit Brev i Lybek, at ingen maatte bortrane Gods af forulykkede Skibe, men at det

skulde

skulde giemmes i et Aar, eftersom Lif- og Estland var bleven omvendt ved Kiøbmændenes Blod og paa deres Bekostning. Dette Brev er indrykket i en Vidisse af Bisp Johan i Lybek af 1341 den 9 Augusti. Christopher I. Aar 1256.

Kong Hakon kom paa Tilbagereisen fra det danske Tog til Tønsberg (Clausens Snoro p. 756-57. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 273-74), hvorfra han efter kort Ophold drog nord efter, og mødte paa Øster-Agde-Siden Præsten Elias, som kom tilbage fra sit spanske Gesandtskab, og gav tilkiende, at der vare komne Gesandtere fra Kongen i Castilien, af hvilke Ferant var den fornemste, som jeg forklarer ved Ferdinand, men den danske Oversættelse af Hakons Saga med Torfæi Bifald ved Franz. De havde Befaling at handle om vigtige Ting, og den spanske Konge tilbød den norske Konge sit Venskab og Forbund. Udi Raudasund (uden Tvivl Raudeyar Sund, ei langt fra Flekkerø) talte Kongen med dem, og gav dem efter sine gode Mænds Raad godt Svar, bad dem overvintre i Tønsberg, indtil han Vaaren efter kom tilbage. Selv opholdt han sig Vinteren over i Bergen.

Bisp Arne af Bergen døde (Script. Rer. Dan. III. p. 101. Antiqvitat. Celto Norman. p. 41), saa og Jarl Gibbon af Orkenøerne (Torfæi Orcades p. 165) og synes at have havt sin Søn Magnus til Eftermand. Efter Flateyar-Annalerne døde ogsaa Margrete, Kongens Datter, venteligen Hakons.

Magnus, Konge af Man, drog til den engelske Konges Hof, og blev der i Paasken giort vaabenfør af Kong Henrik (Matthæus Paris. p. 923 Script Rer. D. III. p. 234. Rymeri Acta I. p. 586), som derpaa gav ham frit Leide den 21 April i Westmynster, der skulde vare saalænge han forblev den engelske Konge tro. Henrik befol og (Rymeri Acta Tom. I. p. 586) alle sine Amtmænd

Christopher I. Aar 1256. mænd, "Ballivi", og troe Mænd, at de ei skulde tillade Harald Gothreds Søn, Ivar, og deres Rotte, som paa en forrædersk Maade havde dræbt Kong Reginald af Man, at opholde sig i deres Egn. Henrik holdt Magnus vel, og gav ham anselige Foræringer ved Bortreisen. Paa Tilbagereisen gav Magnus i Abbediet Turnes den 3 May paa Korsets Findelses-Dag ved sit Brev (Monast. Anglicar. 1661. II. p. 427) til alle sine Amtmænd og troe Mænd Klosteret i Cuningesheved (et Hospital i Lancaster-shire) dets Skibe og Gods fri for al Thol (saa skrives det i Diplomer) og al anden Afgift i alle sine Lande. Dette giorde han for alle sine Forfædres Sieles Skyld. Han skriver sig her Konge af Man og Øerne.

Den tydske Kong Wilhelm, Greve i Holland, blev af Vest-Friserne, som havde giort Opstand, dræbt (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 25. Albert. Stad. fol. 222. Wagenaer Gesch. der verein. Niederl. I. p. 382) den 28 Januarii, ei langt fra Alkmaar og Hoogtwoude, ved det Isen brast under ham. Ved denne Leilighed skriver Mathæus Paris (pag. 923. edit. Londin. 1641) at Friserne vare grove og udyrkede Folk, vel vante at krige til Søes og at stride paa Isen; de brugte til Vaaben Gaveloker, et Slags Kastespyde (de samme som de islandske Skribentere kalde Gaflok), danske Øxer (maaskee de virkelig fik dem fra Danmark, eller og at de alene kaldtes saa, fordi de vare giorte efter deres Maade) og Gæser, og vare bedækte med linnede og lette Harnisker. — Paven udelukte strax ved Skrivelse til de tydske Fyrster, den unge Conradin, en Søn af Kong Conrad, og Sønneson af Keiser Friderich, fra Kronen, hvilket, tilligemed anden Uenighed om Valget, voldt, at ingen tydsk Konge blev i dette Aar.

Bisp Herman af Camin dømte den 14 December (Dregeri Codex Diplom. I. p. 393) den Trætte mellem Klosteret Usedom, og de to Brødre og Grever af Guzcove, Johan eller Jaczo, og Conrad, Sønner af Jaczo kaldet af Saltwele. Christopher I. Aar 1256.

Hertug Albert af Brunsvig (Botho in Scriptor. Brunsvic. III. p. 366) fangede Grev Diderik af Eyerstein, som røvede i hans Land, og lod ham efter Lovene hænge i en Galge, hvor han først døde paa tredie Dag.

Ved den tydske Ordens Mester Popo hans Megling, blev (Dlugossi Histor. Polon. lib. VII. col. 742) Fred sluttet mellem Polakkerne og den pomerske Hertug Svantopolk.

Marggrev Johan af Brandenborg kom om Vinteren til Preussen (Duisburg Chron. Pruss. p. 181) for at stride mod de Uchristne; han var efter Duisburgs Vidnesbyrd en tapper og erfaren Mand.

To Svenske, hvorved (Müller russ. Samml. I. p. 306. 7) forstaaer Danske, Isun, et Navn han anseer for Suno, og Dittmann, kom med meget Mandskab og med Tschuderne til Narva Flod, for der at anlægge en Stad, i hvilken Anledning Storfyrsten Alexander giorde et Tog til Estland, og bragte mange Fanger hiem med sig; han bekrigede der og Jamen (Petersburg. Journal 1777. IV. p. 329) og ødelagde alt Landet ved Søekysterne.

Den 22 Februari gav Svantopolk i Wreta Kloster, i Overværelse af Junker Benedict, Jarlens (Birgers) Søn, Mester Mathias, Kanik i Linkøping, og Johan, Præst i Kæsing, og mange flere, to af sine Døttre ind i Wreta Kloster, og derfor adskilligt Gods til Klosteret, iblant andet nogle Ottinger paa Øland. Men saavel Svantopolks unge Aar, og end mere Benedicts,

Christopher I. Aar 1256. nedicts, da han først var født 1254, bringer mig paa de Tanker, at Ørnhielm som beretter dette i hans svenske Kirkehistorie har skrevet Aarstallet i Originalen urigtig af, og at det maaskee skal være endel Aar senere. Men da Brevet synes at være givet, medens Birger Jarl levede, da der staaer "Benedictus Domini Ducis filius", saa kan det ei være senere end 1266, da Birger Jarl døde. Svantopolks Døttre maa dog have været hel unge, da han gav dem ind i Kloster.

Aar 1257. Fierde Paaskedag den 11 April stod Kong Christopher paa Raadhuset i Lund, og holdt Hof, "curia", (Script. Rer. Dan. V. p. 586-601. Pontoppidans Annal. I. p. 688. seqv.) havende sin Kanzler Bisp Niels af Viborg hos sig, og tillod enhver at frembringe deres Klager over Erkebispen, som efter Indkaldelse var selv der tilstede, og svarede til de mange Klager og Spørgsmaal, der bleve frembragte, at han ei var pligtig eller vilde svare paa saadanne geistlige Sager, da Kongen var i slige ei hans Dommer, men Paven, under hvilken han umiddelbar stod. Kongen tog dette Svar meget ilde op, og befol, at alle Nærværende skulde efter Middagsmaaltid indfinde sig i Domkirken, og der lod han oplæse den skaanske Kirkelov, som var beseglet af forrige Konger og Erkebisper, og befol at overveie den, og spurgte Erkebispen, om han vilde holde den. Han svarede hertil, at han ei kunde holde det altsammen, saasom meget stred imod de hellige Fædres Forskrifter, imod de kanoniske Love og Kirkens Frihed; men hvad som kunde holdes uden Sielens Skade, det vilde han iagttage; men angaaende det øvrige burde Paven adspørges, og da kun det vedblive, hvad han bifaldt; men Resten afskaffes. Kongens Parti svarede hertil, at naar saa skulde være, og alle de Artikler, som

stode

stode i Skraaen, og til Malstævne (*maltus*, *placitum*) vare giorte i Lund, ei skulde holdes, da maatte Erkebispen ogsaa sige sig af med Tienden; dog hertil svarede han, at Tiende tilkom ham efter almindelig Ret, og var udenfor Skraaen. Denne Samling holdtes i Overværelse af fast hele Lunde Kapitel, og mange Klerker og Legfolk. Fredagen derpaa, den 13 April forlangte Kongen af Erkebispen, at han vilde afløse hans Tienere, "coloni", paa Hven i Lumme (Malmøhus Lehn) og Skaner, som han havde sat i Ban, hvortil han var villig, naar de vilde stille Borgen for at adlyde Kirkens Befalinger, og saa vilde han ei heller tilegne sig den Bod, "emenda", som i Sagefald tilkom ham, men lade den falde til Rentekammeret; dog hermed var Kongen og hans Raad ei fornøiet, hvorfor og Bansættelsen ei blev ophævet, ja Absalon, Prædiker-Brødrenes Provincial-Prior, som synes at have staaet i stor Naade hos Kongen, svarede paa Tilspørgsel, om han i Erkebispens Fald ei vilde afløse dem uden Borgen, at han ingenlunde giorde det. Erkebispen styrkedes herved i sit Forsæt, og lod Kongen sige, at han ei afløste dem uden slig Borgen. Kongen, fortørnet herover, sendte et Brev til Raadhuset, og lod det læse ved Kield eller Ketil, Klerk hos sin Kanzler Bispen i Viborg (dette Sted i Skribenten (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 587) om Tvistigheden mellem Kongen og Erkebispen har forvirret Hvitfeldt og mange efter ham, saa de have anseet Ketil og ei Nicolaus for Bisp i Viborg; thi der staaer: "per clericum Wiburgensis Episcopi *Cancellarium* regis nomine Ketillum", istedetfor: *cancellarii* regis nomine Ketillum). Deri stod, at Kongen fratog Erkebispen og alle hans Klerker, alle de Herligheder og Friheder, som de danske Konger havde givet dem, og at de skulde tiene Kongen og staae under hans Ret, som de havde giort, ferend de fik dem; deri be-

Christopher I. Aar 1257.

Christopher I. Aar 1257. befaledes og alle Erkebispens Mænd, "milites", at de inden 15 Dage skulde komme til Kongen, og afsægge Eed til ham, og tage til Lehn af ham, under Straf, at alt deres Gods skulde dem fratages, og de tiene ligesom andre Bønder, "rustici". Erkebispen lod herover Kield kalde for sig, som kom og udsagde, at han var den viborgske Bispes Klerk, og havde oplæst Befalingen paa den almindelige Raadstue efter Kongens Befaling. Erkebispen forkyndte ham derpaa at være forfalden i Band, siden han havde handlet mod Kirkens Frihed. Dette skede Løverdagen den 14 April, i Overværelse af Provsten, Erkedegnen, og mange Klerker og Legfolk paa Raadstuen.

Dette gav Anledning til, at Almuen paa ny samlede sig, og nedbrød de svageste af Kongens Slotte og Fæste, klagende over, at de formedelst de Mægtiges Vold og Tyranni afholdtes fra Guds Ord. Kongen rustede sig derfor mod dem, og nedlagde deres Forsamlinger hist og her. (Pontoppidans Annales I. p. 688).

Nu voxte Uvillien mellem Kongen og Erkebispen, og som Kongen vilde holde en Samling med den svenske Birger Jarl om deres hemmelige Sager, hvortil Tid og Sted var berammet ved Breve og Gesandtere, saa fordrede Kongen Erkebispen did at møde ved Fiælhesne udi Eretorp. (Hvitfeldt skriver Aaterp i Halland). Dette var kostbart og vanskeligt for Erkebispen, dog mødte han.

I Mellemtiden var Kongen i Jylland, og stadfæstede i Ribe den 2 May (Script. Rer. Dan. VIII. pag. 232) Dommen af Bisperne i Sleswig og Ribe i Sagen om nogle Eiendomme i Belle mellem Lygum Kloster og Broder Ubbo Thordson, og den 3 May gav Kongen i Ribe (Script. Rer. Dan. VII. p. 325-26) Skibene af Lygum Kloster fri for al Told i Obenroe og andre Ri-

gets

gus Havne, udi Overværelse af Bisp Peder i Aarhus og Niels i Sesvig.

Christopher I. Aar 1257.

Samlingens anden Dag efter Aftensmaaltid begyndte Kongen, (Script. Rer. Dan. V. p. 588) i Jarlens og mange Adelsmænds af begge Riger deres Paahør at klage over mange Artikler af Kirke-Retten og mangen Tieneste (servitia) af Kirken, som skyldtes ham, dens Nægtelse, men især at Erkebispen vilde forandre Skraaen, hvortil denne svarede, at alt dette var aldeles bilagt ved den mellem dem sluttede Fred ved Dronningen og hendes Fader den pomerske Hertug, samt nogle af de ypperste Mænd i Riget, og burde derfor ei oprippes paa ny, allerhelst siden intet Nyt var tilkommet, og han efter den Tid ei vidste at have forseet sig i noget mod Kongen, lagde og til, at han ei vilde sætte sig imod alt det i Skraaen, som ei stred mod Gud, og i alt det øvrige underkastede han sig Pavens Kiendelse. Den svenske Jarl var temmelig vel tilfreds med denne hans Erklæring. Kongen bød ham derpaa Dagen efter at sende nogle paa sin Side, for at undersøge Tvistigheden. De kom og (Scriptores l. cit. p. 589. Hvitfeldt p. 248), og deriblant Forfatteren af denne Beretning, og paa Kongens Side Grev Ernest af Gleichen og flere, dog intet blev afgiort; hvorpaa Kongen lod Erkebispen vide, at Sagen skulde paa ny foretages i Lund. I Følge dette gik han der til Kongen med 3 Geistlige, Provst Sacer, Kanik Johan Dros, og den egentlige, men ubekiendte Forfatter af Beretningen, samt to Legmænd, Herre Esbern Vognsen og Erkebispens egen Broder Drosten Andreas, og beskikkede disse 5 paa sine Vegne, for siden at aflægge ham Beretning derom, for om muligt at tilveiebringe et Forlig. Disse forhandlede derpaa herom i Kongens Overværelse med hans Raad, nemlig: Kantzleren den vibergske Bisp, Grev Ernest, Nicolaus,

Lehns-

Christopher I. Aar 1257. Lehnsmand i Lund, Erkebispens Broder, som var ligesaa meget paa Kongens Side, som den anden Broder Andreas tvertimod paa Erkebispens, og Drosten Peder Findsen Synde. Til Slutning foreslog Lehnsmanden Nicolaus som de sidste Vilkaar, at Erkebispen skulde frasige sig den Ret, han formente at have til Strandkysterne paa Kirkens Grund, og paa hvad derhen ved Storm blev drevet, saa og til deres Efterladenskab, som døde uden Arvinger paa Kirkens Grund, og endeligen alle 40 Marks Sager, og Collatsen af de Præbender ved Lunde Kirke, som Kongen der havde indrettet, at han ei vilde tage Folk af andres Skibs-Reder, ei heller giøre sine Folk ledingsfri, og at den Bod, som herfor erlagdes til Kirken, skulde han overlade til Rentekammeret, samt fuldkommen holde alle de Anordninger, som stode i Skraaen; naar han vilde love og holde alt dette, saa kunde han blive forligt med Kongen, og være hans Ven. Men Erkebispen svarede hertil, at disse Rettigheder tilhørte Lunde Sæde, som han ei vilde eller kunde bortgive uden Pavens Dom, hvilken han vilde adlyde. Kongen overgav derpaa sine Besværinger til Jarlen Byrge, og Erkebispen ligeledes sine af følgende Indhold: at de som bedrive Manddrab, Hoer, Blodskam, Mened, begynde nu atter igien alene efter egen og Almuens Myndighed ei at ville giøre offentlig Poenitentse; nogle vilde ei engang giøre den sædvanlige Poenitentse; de som vare bandsatte og i Forbud, understode sig at gaae i Kirke, og at bivaane Gudstienesten; Almuen understod sig at opgrave dem, som laae paa Kirkegaardene, og at begrave dem i hedensk Jord; at man ingen Agt havde for Lunde Domkirke, hvor Sakramentet forrettedes, og hvor Helgenes Levninger forvaredes; thi Bønderne forfulgte hinanden med dragne Sværde næsten til det hele Alter; siden Christopher var bleven Konge, vare udi

Lunde

Lunde Stigt foruden en Mængde Legfolk, blevne dræbte 8 Præster, og 2 lemlæstede, og derfor ingen Straf paalagt af Kongen; han begierer derfor, at Manddrabere skulde ei alene give Penge-Straf, hvilket de lidet agtede, men endog lide paa Kroppen, og samme Straf forlangte han over dem, der lemlæstede nogen, og især dem der giorde stigt ved, eller dræbte Geistlige, som alene stode under kongelig Beskyttelse; thi fordi Straffen var ringe, og Eftergivelse let kunde erholdes, derfor vare Menneskene saa tilbøielige til Drab og Saar; Legfolk satte sig til Dommere over Klerker og geistlige Personer, ja endog Nonner, og dømte dem fra Livet, ja lode dem begrave i Heden Jord; saaledes havde Hagen Palmesøn efter Kongens Befaling ladet hænge Converser af Cistercienser-Ordenen, som kunde rimeligen sluttes af Kongens Breve og andre Vidnesbyrd, og Borgerne af Hulæbak (Holbek) havde dræbt Præsten Asker, og siden trukket ham med et Toug om Halsen midt igiennem Byen til Raadhuset, og der dømt ham til hedensk Begravelse, og enhver Mand spyttet ham i Ansigtet; og hvorvel alt dette var almindelig bekiendt, saa havde Kongen dog ei skaffet nogen Ret herom; Nogle røvede Kalkene af Kirkerne og drak af dem i deres Giestebuder til Kirkens og Troens Foragt; Erkebispen formanede ham og til herefter at aflægge Omgang med de personligen Bansatte, og ei at vise dem Yndest, Raad og Hielp, paa det han ei selv herved skulde blive delagtig i deres Brøde, som han havde giort med mange Legfolk, og ogsaa med Mester Johan Stychil, som Erkebispen havde bandsat, fordi han havde understaaet sig at forhindre ham i Visitatser; thi fordi Kongen foragtede Kirkens Regler, saa foragtede mange Legfolk efter hans Exempel ei alene Prælaterne, men endog al Kirkens Dom og Ret, og bleve derved rent ugudelige; han formaner ham derfor til at give ham

Christopher I. Aar 1257.

Christopher I. Aar 1257.

og Kirken Erstatning, og ei at have Omgang med saadanne; men at straffe dem, og ei staae dem bi, saa og at rette ved sin kongelige Myndighed ovenanførte Forseelser, paa det at den christne Lære ei skulde afskaffes under hans Regiering, og Hedenskab igien indføres; og som Kirken ei kunde være sig selv nok, saa burde den verdslige Magt komme den til Hielp; han formaner og Kongen til igien at betale Beløbet af de Tiender, han havde oppebaaret i hans og flere Stigter, og ligeledes den Gield, hans Broder Eric var skyldig til mange Kirker, Klerker, og mange Fattige, eftersom han havde fulgt ham i Regimentet; han burde og igien give til Roskilder Kirke de Helgenes Levninger og andre Kostbarheder han havde faaet derfra, imedens Jacob var Bisp, saa og det Laan, Erkebispen havde giort ham af Pavens Penge, bestaaende af 100 Mark purt Sølv, og 200 Mark Penge i gammel Mynt, og som han, Erkebispen, havde tildels laant af andre, saa og giøre Erstatning, fordi han mange Gange krævet og advaret ikke havde igiengivet Tienden og Helligdommene og de laante Penge, og fordi han ved hemmelige Breve havde tilbagekaldt de aabne Breve til Myntmester Johan i Roskilde, hvorved han havde befalet ham at betale til Erkebispen de 00 Mark purt Sølv; ligeledes erindrede han ham om at godtgiøre, og det med tilbørlig Erstatning, hvad som hans Broder Kong Eric havde taget fra Kirkerne, og fra Erkebispen selv, da Provst i Lund, og fra andre geistlige Personer; saa og tilbagegive Erkebispens Huse, som vare anlagde i Lund paa Kongens Grund; han klager og paa, at Almuen og nogle af Kongens egne Undersaattere, "homines", skyde sig med Raab og Skrig under nogle Anordninger kaldte Skraa, som fordum vare indførte og taalte i den nyplantede Kirke, endskiønt de allerede da strede i adskilligt mod den canoniske Ret, og efter hvilken

ken de vilde dømme i de Ting henhørende til Kirke-Retten; og dog havde man ved Skikke, indførte af Erkebispens Formænd og ved pavelige Anordninger, efterhaanden frafaldet meget af dem; thi, som der siges i et Reskript af Pave Innocentius: Adskilligt blev i Kirkens Begyndelse fastsat af de hellige Fædre, paa det at de Troende ei skulde af Frygt for det Alvorligere vige fra det begyndte Gode, hvilket med Grund er bleven forandret, efterat Troen havde slaaet faste Rødder, og som Bisperne befvor at ville holde det apostoliske Sædes Decretaler og Constitutioner, saa kunde ingen af dem tvertimod sin Eed dømme imod den canoniske Ret, eller regiere sin Kirke efter bemeldte Statuter i Skaane; men dette dristige Raab haver sin Oprindelse fra Kongen selv der, ei alene mundtlig, men endog ved sine Breve, opæggede Almuen og sine egne Tienere dertil; thi saa lød hans Brev: (Scriptor. l. cit. p. 591. Hvitfeldt p. 250) "Christopher af Guds Naade ꝛc. sender sin "Hilsen og Yndest til dem, der boe i Skaane; Vi formerke, at "nogle søge at fornærme Eder, ved at forandre Eders gamle Love "og Sædvaner, hvorfor Vi ville og befale Eder, at I skulle i alle "Ting holde Eders Skraa, og være forvissede paa, at vi ville hert "hielpe Eder, og i alle Maader staae Eder bi"; derfor beder Erkebispen, at Kongen vilde ved aabne Breve tilbagekalde dette og andre slige Breve og mundtlige Befalinger, givne til den lundiske Kirkes Fornærmelse, til enten at forhindre dens Rettigheder og Friheder, eller og at nedbryde dens Huse og Bygninger, som Kongen havde giort i Halland, saa at han ei kunde bygge paa Kirkens Jord, hvad som var til dens Nytte; han skulde og ved et kraftigt Middel og ved kongelig Omsorg stille og tvinge Folkets og sine Undersaatteres Raab imod Kirkens Rettigheder givne ved de romerske Paver, og i hans Formænds Tid holdte, og alt hvad der

Christopher I. Aar 1257.

Christopher I. Aar 1257.

der var foretaget mod Kirkens Friheder; saa og forbyde, at intet blev af dem foretaget mod Kirkens Gods og Eiendele, og at ingen af dem forbød ham at bygge paa Kirkens Grund, at de ei skulde falde under Forbandelsen af Concilium i Odense (Aar 1245) som havde fordømt dem, der skilte Kirken ved dens Friheder og Rettigheder, eller forstyrrede dem, og som angrebe Geistliges Gods, paa det Kongen ei selv skulde falde i Mened, da han paa sin Kronings Høitid havde svoret at ville vedligeholde Kirkens Privilegier, Friheder og Rettigheder; han paaminder ham og at ville tillade Prælaterne frit at kunne betiene sig af deres Jurisdiction, og efter Pavens Anordninger kunne afgiere og dømme Kirkesager, og at fastsætte Statuter overensstemmende med den kanoniske Ret, og ei at forbyde Undersaatterne af Lunde Stigt at rette sig efter dem, ei heller tillade sine Lehnsmænd, "homines", at forhindre det; ei at mænge sig i aandelige eller Kirke-Sager, ja at forbyde, at ingen Appel maatte skee til ham fra nogen geistlig Dommer i slige Sager; og saafremt Kongen formente at have noget at klage over Erkebispen selv eller Lunde Kirke, at han da vilde lade det komme for Paven, eftersom Erkebispen staaer umiddelbar under ham, og efterdi Erkebispen er færdig til at underkaste sig hans Dom, og at adlyde den, og ei at tvinge ham eller nogen anden Prælat til at staae under sin Dom, eller at lade nogen Ting skee uden Dom, som Kongen havde begyndt ved at begiere "Vrag og Dannefæ" *),

og

*) Sammenlignes dette Sted med det foran S. 308 nyeanførte, synes at følge, at Ordet Dannefæ ikke blot har bemærket Skatte i Jorden, eller som Suhm i Noten til Script. Rer. Dan. V. p. 592 kaldet det: 'thesaurus mortui, qvi in campo in collibus invenitur, et ut res derelicta pertinet ad fiscum", men ogsaa den Jordes Efterladenskab, som ingen Arvinger har.

Nyerup.

Christopher I. Aar 1257.

og flere saadanne Ting af Lunde Kirke paa de Steder, hvor den besad Eiendom med de Rettigheder; og derfor advarer han Eder herved, at om der opkommer Trætte mellem Eder og Kirkerne, saa maa I ei afsige Dom derover, men overlade det til Paven; ligeledes ved Eders Breve at tilbagekalde og give Erstatning for de uanstændige og truende Ord, som I have brugt imod ham, som i Wordingborg 1255, og i Nyborg 1256 (her forkorter jeg hvad Kongen paa de Steder sagde og giorde, da det forhen er anført); han beklager og, at Almuen med nogle af Eders Tienere truer at anfalde og ødelægge Lunde Kirkes Eiendele, sigende, at de ere blevne opmuntrede hertil ved Eders Befaling og Velbehag deri, hvilket og Eders Lehnsmand i Lund giver tilkiende ved at svare, da vi formanede ham til at holde Almuen fra sligt, at han turde ei giøre det for Eder; derfor paaminder han Eder, selv at forhindre dem derfra, og derom at give ham Eders Brev, paa det at derved tydeligen kan vises, at det ei er eller har været Eders Villie. Han kærer og over, at Eders Fogeder nøde Geistliges og Munkes Tiunde til at møde for verdslig Ret, og ville ei, at de skulde staae under Kirkens forum, eller svare for en geistlig Dommer; han formaner Eder derfor, at I rette dette og give Prælaterne Eders aabne Brev over denne geistlige Frihed, paa det at Eders Fogeder kan derved holdes fra sligt i Fremtiden; han paaminder Eder og om, ei at forestille til ledige Kirker, uden til dem, hvor I vist have Patronat-Retten, og at I, ei til dem forestille uden duelige Personer, og at saadanne forhøres af Prælaterne om deres Kundskab, Sæder og Fødsel; thi heraf opstaae ofte Trætte mellem Eder og Prælaterne, allerhelst I forestille i Fleng Duelige og Uduelige, ja endog overlade Sieleomsorgen til saadanne, hvilket ei er tilladt nogen Legmand; han paaminder Eder og, ei at blande Eder i, at of-

Christopher I. Aar 1257.

fentlig Poenitentse skulde eftergives saadanne, som den er dem paalagt af Kirken; han klager og over, at Præster, Kirker og Klostere, som knap have det de kunne opholde sig med, giæstes ofte af Eder med et stort Antal Folk, Heste og Hunde, saa at I indtage deres Spise-Sale og Sovekammere, og trænge Munkene ud, som skeet er i Tvilum, Odense og Ringsted, hvorved Munkene nødes til at leve meget bundne; ja Munkene maa ei alene undertiden forskaffe Eder Tæring i deres Klostere, men endog undertiden udenfor dem, som skeet er med dem i Tvilum 5 Gange i eet Aar, 3 Gange i Klosteret og 2 Gange udenfor; han paaminder og, at da han skal have sine og Kirkernes Tienere fri, saa at I, hvis de blive hiemme fra Leding, eller i noget andet forsee sig, ei derfor tilegne Eder nogen Ret over dem, og ei paa den Tid Leding paabydes, da de just mest skulle tiene Prælaterne, tvinge dem til at lægge sig ind paa Eders Slotte, da I byder, at de Bispens Tienere, som ei have Heste, skulle blive fra Leding, og dermed være paa Eders Slotte; thi derved lokkes de til ei at holde Heste og at blive Prælaterne overhørige; fremdeles klager han over, at da I ofte formedelst Eders liden Forsynlighed og store Uorden ved Eders Hof og Hofsinder lide megen Mangel, saa kræve I af, og befaler Prælaterne det, som de ei ere pligtige til, og ei letteligen kunne opfylde, og naar de ei giøre det, da fortørnes I paa dem, og giøre de det, da giøre I det strax til en Rettighed og Vedtægt. Af det Slags ere Ledingstoge, som I udskrive længere og oftere end sædvanligt har været, foreskrive og ubeqvemme Tider til Leding, og forandre den sædvanlige, og iagttage ei engang de fastsatte, da I Selv i dette Aar kaldte Erkebispen fra hans Sæde at møde i Leding, førend Pindse, saa holdt I Selv helligt paa den Tid i hans Kirke, og hindrede ham derved i hans Embede, nemlig:

at

at helligholde Højtiden, at holde Synoder og at vie Præster; han klager og, at da han var Bisp i Roskilde, saa fornærmede mange Kirken der ved, at fratage den sit Gods, og hindrede ham i at see paa Kirkens Rettigheder, som i den Sag med Peder Tygesen og mange andre; og ligeledes hindre I ham i at forfølge sin Ret i Lunde Kirke, hvorved Roskilder Kirke har taget stor Skade, og Lunde Kirke tager dagligen, da han ei kan udøve sin Ret mod Overtrederne; derfor paaminder han Eder at tilfredsstille ham og Kirken heri; endvidere klager han, at I har meget forværret Mynten, hvorover ei alene Præster og Klerker, og især de som studere og reise udenfor Riget (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 593), men endog Paven i den Afgift, "census", han pleier at hæve af Riget, lider stor Skade; han paaminder Eder derfor, at stille Kirkerne og Paven tilfreds i det, som skeet er, og at sætte Mynten ned til sin gamle og almindelige Stand; ligeledes klager han over, at Eders Fogeder i Skaner, som ere Legfolk, behandle der geistlige Personer og alle geistlige Sager, og dømme i dem og afgiøre dem; ligeledes, at da I blev valgt til Konge paa alle Landsting, "communia placita", og saa at sige i hver Stigt, saa lovede I offentligen at lindre og afskaffe alle Besværinger, som vare fra Eders Forfædres Tider, Eders Farbroders, Faders og Eders Brødres, som havde været Konger (venteligen have de Danske paastaaet Harald Heins Love fornyede, og igien satte i Kraft) eller og ved deres Fogeder indførte, men I have aldeles ei giort det, tvertimod indført flere og tungere; han klager og, at Præster, som residere paa de Steder, hvor I have Patronat, forsage ham og den geistlige Ret Lydighed, og forrette Tienesten, endskiønt de ere suspenderte, og bansatte, saaledes giøre de paa Hveen (Wethen), hvor Eders Tienere endog understaae sig at holde Bispetienden tilbage uden Kirkens

Christopher I. Aar 1257

Dom. Han beklager og, at I dømme og lade dømme Livs Sager, "judicium sangvinis", paa St. Laurentii Kirkegaard i Lund, endskiønt I ofte ere blevne advarede derom; og da Gilder, "Sodalitia", og Drukkenskab ere Anledning til meget Ondt, som til Sammenrottelse og Stempling, som og Meneed, og Forsømmelse af Folks egne Sager, saa paaminder han Eder, Herre og Konge, at I ei tillade dem i Kiøbstæder, "villæ forenses", eller andensteds, ja endog at I forbyde dem. Lehnsmand A. havde først bekommet (paa Kongens Vegne) 10 Skippund Flesk, 6 Skippund Ost og Smør, en halv Læst Salt, 12 nedsaltede Stude, 300 tørre Fisk "duri pisces", 7 Vægt (pondera, venteligen Pund) Hvedemeel, 10 Vægt Rugmeel, 12 Øre Havre, 2 Mark Malt; og anden Gang 4 Vægt Smør, 2 Vægt Ost, 4 Vægt Honning, 3 Tønder (lagenæ) Viin, 1 Tønde Erter, 1 Bønner, 600 tørre Fisk, 13 nedsaltede Stude med 12 Faar, 6 Vægt Flesk, en halv Læst Salt, en halv Læst Malt, 1 Mark Rug, 400 Stykker (Frusta) Jern, og 2 Tønder Eddike. Lehnsmanden havde edeligen bevidnet, at de Madvare og hvad andet han 2 Gange havde faaet fra Bispegaarden i Lund, det var ei mere værd end 213 Mark Penge, men hans Eed kunde man ei rette sig efter; han havde og svoret, at af Tienden, han havde hævet i Bierga Herred, havde han ei faaet mere end 150 Mark og 12 Øre Penge; foruden Havren, og havde enten han eller andre i hans Navn faaet andet end Havre og Penge, saa vilde han aflægge sin Eed, ligeledes om Tienderne i Liudguthe-Herred, og Asbo Herred søndre, hvor han tilstod at have hævet 444 Mark Penge. I Roskild svor han angaaende 80 Mark og 12 Øre.

Af disse Erkebispens Klagemaal sees best Rigets da værende ynkværdige Tilstand, og at om Erkebispen, ved strengt at følge det

romer-

romerske Hofs Sætninger og at forsægte Kirkens Ret og den canoniske Lov og dens Forskrifter til det yderste, har givet Anledning til Uenighed i Riget, saa haver og Kongen og hans Raadgivere paa den anden Side gaaet for vidt ved at trykke Geistlighed og Almue. Christopher I. Aar 1257.

Nu fremkom Kongen atter med disse Artikler mod Erkebispen. (l. cit. p. 594.) Han havde ei skaffet ham Ret mod Bispen af Roskild, da han klagede over ham i Helsingør, i Henseende til adskillige Kirkers Rettigheder, og Collats af de Kirker, Kongen havde Patronatret til, saa og over Erkebispens Opførsel i Henseende til Kirken af Slaulose (Slagelse); Erkebispen erkiendte ham ei for Dommer, som skal være skeet paa Raadstuen i Lund; han havde bandsat Kongens Tienere i Skanør, Lummu og Sæby for meget store og aabenbare Misgierninger, og han var uforsonlig i Henseende til at eftergive Bøder for maadelige Forseelser. Bispen burde paa egen Bekostning igien indvie besmittede Kirkegaarde, og ei tage af Forbryderen mere end 3 Mark, og intet af Sognefolkene. Kongen forebragte og om Klosteret i Aas, som ei kunde staae, og om Graven i Flikinge (i Christianstads Lehn) og om Grundvolden af Lunde Taarn, om Kar ved Lund (saa kort gaaer den bispelig sindede Forfatter alt dette igiennem, saa man nu ei veed den rette Sammenhæng herom). Erkebispen gav sine Underhavende fri fra Leding, og vilde ei tillade Kongen at dømme dem, som bleve saaledes tilbage; han tog Folk fra andre Skibsreder, og vilde ei tillade sine Undersaattere at svare for Kongens Ret; han tilegnede sig Patronat-Retten af St. Peders Kirke i Helsingborg; han havde bedet dem, der vare Kongen gunstige, som Bisperne Peder og Nicolaus paa Concilium i Wæthlæ; han anklagede ham for Paven, og vilde ei, at Bisperne skulde være længere i Leding end

6 Uger

Christopher I. Aar 1257.

6 Uger paa italiensk Maade; og at enhver Bisp skulde have Magt at bansætte ham, om han forlangte mere; han vilde ei tillade sine Folk i Krigstid at ligge paa Kongens Slotte; han tilegnede sig Forstranden, giorde Kiøbstæder, tilegnede sig Told, Vrag og andet saadant, saa og 40 Marks Bøder i Byerne, hvor Kirken havde fuld Ret, nemlig baade den kongelige og geistlige; paa sine Bispdømmer kiendte han i Sager, der hørte til Kongens forum; han havde bygget i Risio Aae, og i Oversvømmelsen af Aas Mølle; paa St. Laurentii Dag havde han kaldt Kongen en Røver, og i et andet Aar opvakt Venderne imod ham; han havde og sagt, at han tiente ham mindre i Leding, end hans Formænd havde tient hans Forfædre; han vilde ei tillade Afgift af Kogger i de Stæder, som hørte til Kirken. Om Johan Stikil. Om Skraaen. Kongens Paastand at have Ret at forestille til 16 Præbender i St. Laurentii Kirke. Lunde Chor var bleven forøget, og Kongens og Dronningens Sæder nedbrudte. Efter Slaget i Skelfiskør havde han ei villet indlade ham i Kopmannehaven; han forfulgte Nonnerne i St. Peders Kloster i Lund, paastod at være deres Prior, og fratog dem deres Indkomster for Kongens Skyld; endeligen var han bleven Erkebisp, endskiønt Kongen havde modsagt.

Erkebispen svarede hertil (l. cit. p. 595), at da de Aaret forhen vare blevne Venner angaaende alt dette, det undtagen, som siden var opkommet, saa havde han ei nødig at svare til noget heraf, saasom alting syntes at være eftergivet. Men i Henseende til det andet, at han ei erkiendte ham for Dommer i Kirkesager, saa sagde han, at det var sandt, saasom Paven alene var Dommer heri; men han benægtede rent at skulle have kaldt ham en Røver, eller at have opvakt Venderne imod ham. Og i Henseende til de Sager Kongen havde imod den roskildske Bisp, da havde han hver-

Christopher I. Aar 1257.

kan nægte at skaffe ham Ret deri, eller nu nægter det, saasnart han vil forfølge den ved sin Fuldmægtig, "Procurator". Til alt det øvrige var han ei pligtig at svare, da det var eftergivet ved det forhen mellem dem oprettede Venskab.

Fredagen førend St. Viti og Modesti Dag, som indfalder den 15 Junii, foreslog Birger Jarl udi Fielhem i Halmstathe Lehn (provincia) følgende Forlig i Kongens og Erkebispens og mange Klerkers og Legfolks Overværelse; først adspurgde han Erkebispen, om han ei vilde bevise Kongen alle de samme Tienester, "Servitia", som hans Formand havde beviist mod Kongens Fader; dernæst spurgde han, om Kongen ei vilde unde Erkebispen samme Friheder og Rettigheder, som hans Fader havde forundt Erkebispens Formænd, og sluttede, at dette kunde være nok til Freden imellem dem, naar alt dette blev iagttaget. Dernæst i Henseende til visse Artikler i Skraaen, som Erkebispen sagde sig ei at kunne holde, da de stred imod de hellige Fædres Statuter, hvilke Erkebispen havde svoret at holde, da han blev indviet, sagde Jarlen, at det var billigt og ret, at en nøie Undersøgelse skede af disse Artikler, og at de som Erkebispen sagde sig ei at kunne holde, bleve underkastede Pavens Dom. Jarlen sagde og, at i en Tvist mellem Erkebispen af Upsal og Legfolk om nogle Artikler, som den sidste sagde sig ei at kunne holde, havde han ved Undersøgning af dem i Overværelse af Klerker og Legfolk, holdet med Erkebispen og fremmet hans Villie. Og da der blev talet om Erkebisp Anders Anordning imod dem, der lemlæstede andre, berettede Jarlen hvad Lov han havde givet mod saadanne, nemlig: alle deres rørlige Eiendeles Forbrydelse eller Confiscation, og Landsflygtighed uden Haab om at komme tilbage, uden efter deres Villie, som de havde forseet sig imod; heraf tog Erkebispen Anledning at sige, at

hvor

Christopher I. Aar 1257.

hvor de verdslige Love straffede Overtrædere, der havde Kirken ei nødig at paalægge dem haarde Vilkaar. Og som Kongen klagede over, at Erkebispen havde fortørnet ham, ved at indsætte Bisperne af Slesvig og Roskild ham uadspurgt, saa undskyldte Jarlen Erkebispen, sigende, at det tilkom Kanikerne og dem der valgte, og ei Erkebispen, at adsporge Kongen. Overalt lader det, at Birger holdt noget til Erkebispens Side, maaskee han og giorde det for at bringe Freden tilveie. Hvitfeldt siger (p. 252), at Birgers Vilkaar vare, at Erkebispen skulde overlade Kongen alt Vrag, som drev op paa Lunde Domkirkes Grund, alt Dannefæ i Lunde Sæde, samt Bortgivelsen af de Præbender, de danske Konger havde stiftet ved Lunde Kirke; men at Erkebispen svarede hertil, at Lunde Kirkes Friheder vare saadanne, at de ei uden Pavens Villie og Samtykke kunde overlades til nogen, da han stod umiddelbar under Paven. Kongen blev herover end mere fortørnet, og forbød Erkebispen at komme til Lund, forend han aldeles havde besvaret alt hvad der var forebragt imod ham i Samtalen i Skaane. Erkebispen mente, at han ei havde nødig at indlade sig heri, da alting var bleven afgiort ved Hertug Sambir og ved Dronningen. Endeligen besvarede han endel deraf saaledes: at da Sagen om hans Valg var bleven afgiort ved Paven i begge Parters Fuldmægtiges Overværelse, saa kunde herom intet Spørgsmaal mere være; at da det ei tilkom ham, men Kapitlerne at søge Kongens Samtykke i Bispevalg, saa kunde sligt ei lægges ham til Last, allerhelst han ei stadfæstede nogen Bisp hemmeligen, saa at Kongen kunde imodsige, om han vilde; at han ei søger at formindske eller hindre Kongens Ret til at besætte ledige Præbender, som tilhøre ham, ei heller kan erindre at have giort det, men om Kongen efter andres Tilskyndelse forestiller til Præbender, ham ei tilhøre,

høre, saa skulde han søge for Retten at afgiøre den Sag, eller og fremstiller saadanne, som der er en canonisk Undtagelse imod, saa maatte han ei forundre sig over, at Erkebispen ei kunde samtykke dem; han kunde ei erindre *), at have bansat nogen af Kongens Klerker, som Paven havde afløst, men om saa skeet var af nogen retmæssig Aarsag, saa burde han derfor ei tiltales; men havde han uden skiellig Aarsag giort det, da burde Sagen føres for Paven, saasom det var en Kirkesag, og Forseelsen begaaet mod Paven; thi endskiønt saadanne vel vare Kongens Klerker, saa burde sligt ei regnes ham til Fornærmelse, da det ei tilkom Kongen at dømme i aandelige Kirkesager. Saaledes troede han at giøre med Rette, og derfor burde Kongen ei undre sig over, at han ei kunde for hans Forbøn afløse de af hans Mænd, som retmæssigen vare bansatte; thi om han altid skulde agte hans Forbøn, saa vilde Kirkens Dom giøres til intet; han tænkte ei at forhindre Kongens Leding, men han kunde ei heller for den undsaae Udøvelsen af sin Rettighed, paa det at ei andre Folks Stolthed skulde foragte Kirkens Regler i Anledning heraf og af mere sligt; Kongen maatte ei henregne sligt til sin Fornærmelse, da Erkebispen var pligtig til heri at staae Bisperne bi, da han var Kirkens Advocat og Værge, og han deraf kunde vente sig evig Fortieneste og timelig Gavn; det kunde ei lægges ham til Last, og han kunde ei handle anderledes, om han stævnede Bisper ind for den pavelige Legat, da han havde svoret at adlyde Pavens Befalinger; han havde ei ved sit Concilium villet forhindre Kongens Danehof, som det Brev beviste, han og Bisperne havde sendt Kongen, hvori de opgave mange Aarsager for dets Holdelse til den Tid, og fordi han fik Kongens Brev tilsendt først i Septuagesima, og man da ei kunde forandre Dagen af Concilii Holdelse for de Fattiges og andres Skyld, som havde Sager der at

Christopher I. Aar 1257.

 frem-

Christopher I. Aar 1257.

frembære; Bispen havde og faaet vis Forsikring af den holstenske Greve og af Provst Amilius, at Kongens Danehof skulde opsættes for de Slesvigske (Fyrsters) og andres Skyld, som han havde at giøre med, og som ei kunde komme til den Dag; Prælaterne maatte og troe, at saa mange og store Bønner, som herom vare giorte til Kongen, maatte finde Sted, især da slig Kirkens Nødvendighed sielden indtraf; han havde alddrig giort nogen Anordning mod Rigets Ret og verdslig Jurisdiction; men om noget var giort, saa var det skeet for at befordre Sagernes Gang for Kirkens Domstol; og det maatte ei bevæge Kongen, at Kirken fastsatte noget om hvad der hørte til dens forum og Dom; thi ligesom der er to Sværde, det verdslige og geistlige, saa er der og to Fyrster eller Dommere, og forskiellige Domstole, og enhver kan anordne og give Love paa sin Maade; Kongen burde og vide, at ligesom det Aandelige gaaer for det Verdslige, saa gaaer og Kirkens Ret for de verdslige Retter, og naar de ere hinanden imod, saa gaaer det større for det mindre, nemlig det Aandelige for det Timelige (giør Afbræk paa det, denegat); thi Sielens Frelse, for hvis Skyld Kirkens Ret er indsat, er den fornemste og ulige vigtigere end al timelig Ting. (Dette var Geistlighedens hovedvildfarende Bevis, som bragte mange af dem paa Afveie i en god Mening, og som ofte da meest retskafne og nidkiære). Det var derfor intet Under, at Erkebispen ansøgte hos Paven om Forandring i de verdslige Anordninger, der hindrede Sielens Frelse, og bragte Menneskene til Døden, saasom Manddrab, Lemlæstelse og vrange Domme, og herved opløses den Beskyldning, at Erkebispen erholder nye Anordninger af Paven imod Rigets Ret; Erkebispen benægter at have sendt enten hemmelige eller aabne Breve til den norske Konge, som han var kommen i Venskab med, førend Christopher blev Konge, og

især

Christopher I. Aar 1257.

især i Anledning af den Høflighed, han havde beviist hans den norske Konge kunde og hidindtil ei kaldes offentlig Fiende af Danmark, endskiønt man ofte havde hørt hans Klagemaal over mange Forurettelser, helst da begge disse Riger, iagttagende den indbyrdes Fred og Forbund mellem dem, handlede bestandig frem og tilbage mellem sig, og tilbragte hinanden de fornødne Ting, og om der havde været Leilighed til Fornærmelse, saa var den dog bleven borttaget ved Forliget, sluttet mellem Kong Christopher og den norske Konge ved den svenske Jarls Mægling, og derfor syntes det ubilligt, at Erkebispen eller nogen anden i Danmark skulde unddrage ham Fred og Venskab, som Kongen selv havde altid holdt ham; han havde ei bygget noget befæstet Slot, mindre 3, men alene Huse, som før tilhørte ham, og var det hans Skyldighed at forbedre hvad han havde, og at beholde det, som ei kunde være nogen til Forfang, undtagen alene dem, som bare Avind til Kirken; og herved opløses ogsaa det, at han havde bygget en Kiøbsted; thi Prælater burde saaledes beskikke Kirkens Gods, at de kunde leve af retmæssige Indtægter, som de ved deres Omhu havde forskaffet sig, og ei af Rov og den Fattiges Besværing; Lunde Kirke besad Forstrand, og tilegnede sig deraf Told efter gammel og billig Vedtægt, allevegne hvor dens Grund rakte til Stranden, hvilken Rettighed var den nu betaget ved Kongens Fogeder, og derfor troede Erkebispen, at de vare forfaldne i Band, Kirken kunde derfor ei siges at indtage det, som den ei havde; han havde aldrig havt i Sinde, og kunde ei erindre at have sat sig til Dommer i Kongens Sager, og bad at det maatte siges, naar og hvor han havde giort det; thi ellers maatte de ansees for at fare med Løgn, som sagde sligt; han troede sig at eie 40 Marks Sager af Kirkens Bønder, især hvor Kirken eiede hele Byen, og dette kunde være Svar til

Christo-pher I, Aar 1257.

mange Poster; Kirken havde fra gammel Tid den Ret paa en fornuftig og hiemlet Grund at kunne giøre sine Undersaattere fri for Leding; thi ellers kunde de ei kaldes Kirkens Undersaattere, med mindre Kirken havde fri Magt til at bruge dem til sin Tieneste, som den vilde; det var efter Klerkernes almindelige Ret, at deres Tyende stod under Kirkens Dom; og det var dem forundt af Gunst mod Kirken og for deres Friheders Skyld, og kunde ei være anderledes, paa det at ondskabsfuld Angreb paa deres Tyende ei skulde blive dem selv til Skade og Besvær; han bad, at de Breve eller deres Indhold maatte fremlægges, som kunde bevise, at han havde hindret nogen i at staae til Rette eller svare for Kongens Dommere; thi ellers vare Anklagerens Kaar bedre, end den Anklagedes. — Kongen sendte ham og følgende 10 Poster til Besvarelse: 1) om Erkebispens Undersaattere, "homines"; 2) om Brag i Halland og Skaane; 3) om Dannefæ; 4) om 40 Marks Sager af Hærværk, Manddrab, Fredsbrud; 5) om Kirker og regulaire Præbender; 6) om Kongens Undersaattere, som ubilligen bebyrdes; 7) at han forbød sine Kiøbstæder at tiene Kongen; 8) at han forhindrede Leding og meget andet; 9) at han havde lovet i Nyborg at ville være god og billig mod Landet; 10) om Skiane. Til første Post svarede han, at endskiønt det tilhørte den kongelige Myndighed med Samtykke af de Store i Riget at paabyde Leding (saameget var alt Regieringsformen vegét fra den Demokratiske hen til den Aristokratiske; thi vel havde man ei turdet ved nogen ordentlig Lov udelukke Almuen fra at have Del heri, men man havde dog giort det i Gierningen), imidlertid tilkom det dog Kirken at overveie, hvilke af dens Undersaattere der vare tienlige til at giøre Leding med, og at udholde saa stort Arbeide, og hvilke der ikke kunde det, paa det at de Dueligste kunde udtages, og de an-

dre

dre blive hiemme med hans Tilladelse; thi en fornuftig og hiemlet Vedtagt bifaldt, at den som de umiddelbar tiente, kunde og efter Omstændighederne befrie dem fra denne Byrde; derfor pleiede han og at forsyne sine Skibe med sine egne Folk, og da selv paa deres Bekostning og med eget Arbeide at udstyre dem, hvilket de ei vilde giøre, om de ved andre, og ei ved ham kunde undertiden af grundig Aarsag befries fra Byrden; desuden havde Lunde Kirke paa nogle, ja mange Steder den verdslige Ret, og derfor bør der saadanne stedse være tilstede, som skulde sidde i Retten; han havde og Befæstninger, som for Fares Skyld og Fiendernes idelige Indfald udkrævede Beskyttelse og Besætning, og herimod stred ei, at hans Formand Uffo havde engang kaldet den verdslige Arm til Hielp imod slige haardnakkede Mennesker; thi det burde han giøre ei alene mod saadanne, men endog imod alle andre, som han ei selv kunde rette; og tilkom det Regenten i sligt at staae Kirken bi, siden han var dens Talsmand og Forsvarer, hvorved han dog ei erhverver nogen Ret til at handle ligeledes. 2) han troer, at hvor Kirken har Eiendele ved Søen, der besidder den og Stranden, hvilket almindeligen kaldes Førstrand, og at den derfor og har Rettighed til Vrag, hvorvel det paa nogle Steder ei følges, formedelst deres Efterladenhed, som skulde vaage over vore Rettigheder; 3) og 4) i alle de Byer og Pladser, hvor Erkebispen besad med fuldkommen Ret den verdslige Jurisdiction, der havde og Kirken af grundet og hiemlet Aarsag Dannefæ og 40 Marks Sager for Herværk, Manddrab og Fredsbrud; 5) imod de Kirker, Kongen havde Patron-Ret til, havde Erkebispen aldrig foretaget noget, eller agtede at foretage, men han vidste vel, at han ikke troede ham at have nogen Ret til de Collegial-Kirker og Præbender, som hans Formænds Gavmildhed havde stiftet ved Lunde Kirke, ligesom

Christopher I. Aar 1257.

Christopher I. Aar 1257.

som de ei heller havde havt; thi det er billigt, at de Ting, som Giverne selv have overgivet i en andens Vold og Magt, ei længere blive i hans, men den andens; thi ellers synes intet at være givet (ret ligesom at den Ære og Indkomst der hang ved Prebenderne, var intet); 6) og 7) at han intet havde hørt om Borgerne i Treleburg deres uretfærdige Kaldelse; men om det var skeet af nogen Aarsag, saa vilde han, saameget som det stod til ham, bringe det tilbage til sin forrige Stand; thi ubilligen at bebyrde nogen af Eders Undersaattere eller nogen anden Person, det vogte vi os for, og vi ville hellere taale end paaføre Fornærmelser; men om nogen anseer Udøvelse og Forfølgelse af vor Ret for en Fornærmelse, da have vi en geistlig Dommer over os, for hvilken det havde været anstændigere at klage end for Eder, da I efter Retten have ingen Dom i geistlige Sager; 8) og 9) han havde aldrig lagt Forhindring i Veien for Kongens Leding, men snarere befordret den, og om meget andet, han skulle have lovet i Nyborg, nemlig at være god og billig mod Landet, haabede han, at enhver, der havde Indsigt, vilde ei sige andet, end at han havde giort det; Kongen burde derfor have den Godhed ei at agte paa onde Menneskers Forebringende, men paa sine Forfædres andægtige Sind og Hensigt, som med fuldkommen Ret havde givet Gods til Kirkerne, og saa vilde han let finde, hvad Pligt han kunde fordre af Kiøbstæder og andre, hvor Giveren selv ei havde forbeholdt sig og Efterkommere noget, men bortgivet alt hvad han der havde; han burde og overveie, at Kirken stod under den kongelige Magt i alle sine Eiendele og i alle Ting; men at naar den foruden de sædvanlige Pligter, "Servitia", paalagdes Paalæg og Afgifter, saa bleve de af slettere Vilkaar end en privat Person, som naar han opfyldte den offentlige Skyldighed, var fri for sig og sit; hvad Nytte havde

Kirkerne af deres Eiendele, naar den verdslige Magt kunde efter Velbehag uden Maade og Maal betynge og plage dem; thi saaledes ophæves al Frihed, og alt Kirkens Gods kan borttages; Kongens Heihed maatte heri vogte sig for, at han ei paatrak sig nogen Smitte, ved at give Samtykke til de Bansatte, som søgte at formindske Kirkens Rettigheder, og at borttage dens Gods, og at han ei skulde begaae Mened, ved at anfalde dens Privilegier; hvad angaaer Skraaen, da, naar han er fraveget den i mange Artikler for de geistlige Anordningers eller en modsat Vedtægts Skyld, saa vilde han dog gierne undersøge enhver Artikel i den, og gierne holde af Gunst for Folket alle dem, som han med god Samvittighed og Kirkens Frihed og Conciliernes Anordninger ubeskaaren kunde holde, men hvilke han ei kunde uden at adspørge Paven, dem vilde han overlade til hans Undersøgelse. Christopher I. Aar 1257.

Efter saadanne Klager og Svar skiltes Kongen og Erkebispen misfornøiede ad, og blev der stor Tvedragt i Riget (Hvitfeldt p. 253). Bisp Peder Bang af Roskilde, hans Broder Jens Bang i Odense, og flere Prælater, samt Fyrst Jarmer af Rygen og flere, hvori blant de holstenske Grever, holdt med Erkebispen; derimod Bisp Nicolaus af Slesvig (Script. Rer. Dan. VII. p. 167), Nicolaus af Viborg, E. af Børlum, flere Prælater og mange Verdslige holdt med Kongen; dog kom det endda ei til noget offentligt Fredsbrud imellem Kongen og Erkebispen. Imidlertid udvirkede Erkebispen hos Paven, at han fra Viterbo af den 3 November (Raynaldi Annal. XIV. p. 31. Hvitfeldt p. 255) stadfæstede ved Brev til ham og hans Lyd-Bisper den bekiendte Constitution: *Cum Ecclesia Daciana*, giort i Veyle; og dette har uden Tvivl tient til mere at forbittre Kongen, og at giøre Erkebispen end modigere og mere paastaaende, end han hidindtil havde været.

Vore

Christopher I. Aar 1257.

Vore fleste og beste gamle Kreniker (Script. Rer. Dan. I. p. 290. II. 438. IV. 281. VII. 223) henføre til dette Aar, at Kong Christopher lod flytte sin Broders Eriks Lig fra Slesvig til Ringsted, alene Erici Krenike, den nestvedske Krenike, som slutter med 1300, Petrus Olai, hvorvel tvivlsom, Kreniken, som slutter med 1323, Stral og Hamsfort efter ham (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 371. II. 262. 526. III. 312. VII. 174) henføre dette til 1258. Christopher kom med sin Hær til Slesvig, og førte voldeligen Liget fra Choret i St. Petri Domkirke, da Bispen paa Stedet var ei tilstede, og nedsatte det med megen Høitid og Pomp i Choret af Mariæ og Benedicti Kirke i Ringsted hos hans Forfædre, østen for hans Fader Kong Valdemar, og skulle der da og siden være skeet mange Mirakler. Mange danske Bisper, saa og Adelige, vare tilstede ved hans Nedsættelse i Ringsted; hans Mirakler bleve opskrevne i en Bog, som er ei mere til. Svaningius i Bartholins utrykte Annaler vil (conf. Script. Rer. Dan. VII. p. 323. Hvitfeldt p. 245), at Eric er bleven canoniseret af Paven, som uden Tvivl er urigtigt. Hvitfeldt vil (l. cit.) at Christopher hastede fra Ringsted, efterat have nedsat sin Broders Lig der, og ilede over til Lund, hvor da blev forhandlet det forhen omtalte mellem ham og Erkebispen; hos Bartholin (Annal eccles. ad ann. 1258 Mst.) anføres af den Bog om Erics Mirakler, som gik til 1309, at Erics Lig blev flyttet og nedsat i Ringsted St. Egidii Dag, det er den 1 September, og heraf slutter jeg, at Hertug Valdemar døde i August, og at Christopher ved den Leilighed begav sig til Slesvig.

Den jydske Hertug Valdemar døde, og var vel omtrent kun 14 Aar gammel. Dagen veed man ikke, men den 8 Julii var han med at underskrive et Diplom. Denne Herre havde været en

freds-

fredsommelig Fyrste, og holdt Fred og Venskab baade med Danske og Jydske allev Holstenere for det Slægtskabs Skyld han var i med dem begge, saa og fordi Christopher havde forlehnet ham med Sønder-Jylland, og Grev Johan løst ham af Fængsel; hans næst ældste Broder Eric holdt sig til Hertugdømmet efter hans Død, anseende det for et Arvelehn; men, som intet stod herom i Valdemars Lehnsbrev, saa vilde Kongen have det forstaaet paa en anden Maade, og drog med en stor Hær til Slesvig, i Tanke at forene Hertugdømmet med Riget, hvorpaa Eric, der fandt sig for svag, veeg til Holsten, og Kongen besatte alle Slotte og Lehn med ny Befalingsmænd, og drog derpaa til Danmark igien. Eric kom ei heller i Besiddelse af Hertugdømmet, førend 1260 efter Christophers Død, hvilket har bragt Hvitfeldt i Vildfarelse, saa han ved den Leilighed skriver (p. 260), at Valdemar først døde 1260, glemmende saaledes, at han allerede engang forhen (p. 253) har ladet ham døe 1257, hvilket og Erici Krønike, Stral og Hamsfort bekræfte (Script. Rer. Dan. I. p. 168. III. 312. VII. 223), da ingen gammel derimod har 1260. Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. VII. p. 223), at Valdemar døde paa den Tid Kongen lod forflytte sin Broder Erics Lig, hvilket altsaa maatte være skeet noget seent paa Aaret.

Christopher. I. Aar 1257.

Dette Dødsfald er uden Tvivl skeet, efterat den norske Kong Hakon havde været i Danmark, som venteligen var i Julii Maaned, og hvormed saaledes tilgik (Clausens Snorre p. 759-64. Torfæi Histor. Norvag. Tom. IV. p. 275-78. Matthæus Paris p. 955). Saasom han formærkede ingen Fred at kunne faae med den danske Konge, saa sendte han fra Bergen Udbods-Breve om i al Norge, og befol Erkebisp Einar og hans Lydbisper at følge sig i Leding, og drog derpaa om Vaaren fra Bergen, værende

 selv

Christopher I. Aar 1257.

selv paa det store Skib Mariæ-Suden, som havde 30 Rum, var en saakaldet Drage, hvis Hoved, Svands og Sider vare forgyldte, og hvis Seil vare af adskillige Farver, og beprydede med indvirkede Billeder; foruden den havde han mange andre forgyldte Skibe, og hang forgyldte Skiolde ud paa deres Sider. Hakon kom til Tønsberg, hvor mange Folk og Skibe stødte til ham; did kom og Absalon, Provincial for Prædiker-Brødrene i *Dacia*, hvorved Munkene da forstode de 3 nordiske Riger, Danmark, Norge og Sverrige, hvorimod Sturle skriver, at han var Provincial over alle Klostre af den Orden i den norske Tunge, et Udtryk, som de gamle Islændere sielden brugte, da de gemenligen kaldte Sproget den danske Tunge, men Sturle opholdt sig ved den norske Konges Hof, og inden han døde var ganske Island kommet under norsk Lydighed. Absalon var sendt af Christopher, for at sige Hakon, at de Norske maatte ei herje paa hans Rige, da han vilde holde et Møde med ham, og forliges efter gode Mænds Raad. Hakon raadførte sig med sit Raad; men det mente, at man ei kunde tage for Alvor, hvad de Danske sagde, saasom de ei havde holdt, hvad de forhen havde lovet, og derfor gav Hakon tilkiende, at han efter sin Agt vilde seile til Danmark og fare fredeligen frem, indtil han kom i vis Erfaring, om den danske Konge vilde giøre Fred eller ei. Absalon drog hiem med slig Besked, og den norske Prior Sigurd med ham, udsendt af Hakon. Nu seilede Hakon fra Tønsberg, og kom St. Hans-Dag til Ekreen, og derfra drog han efter nogle Dage med en Flode af 315 Skibe til Danmark, som Sturle vidner, der selv var med; han seilede igiennem Øresund lige for Kiøbenhavn, og lagde sig i Refshaledybet en Tirsdag. De Danske forundrede sig meget over denne Flodes mange og store Skibe, hvis Lige ei forhen vare seete ved deres

Kyster.

Kyster. Om Fredagen kom Kong Christopher ogsaa til Kiøbenhavn med en stor Hær, og havde mange fornemme Herrer i Følge med sig. Man begyndte strax at tale om Fred, men det saae endda langt ud med den mellem Kongerne, hvorover de Norske opæggede deres Konge til at herje i Danmark, men Hakon vilde ikke, siden han havde givet de Danske 6 Dages Stilstand. Den norske Erkebisp Einar giorde sig megen Umage for Freden, men saavel de Danske som Norske regnede op hvad Skade de havde taget, og forhøiede dens Beløb; dog vare de Danske mere tilbøielige til Fred, da dem syntes, at den norske Hær var stærk. Endeligen tillod Hakon, at enhver Konge maatte vurdere sin og Undersaatteres Skade. Christopher forlangte da, at han maatte først vurdere; dette tilstod Hakon ham, saasom han derved fik den Fordel, at kunne antage og forkaste efter Behag. Christopher overlagde nu alting med sit Raad, og indsaae da, at det vilde blive vanskeligt paa denne Maade at komme til nogen Fred, allerhelst den norske Konge havde beredt alting til Krig, og allerede anviist sine Folk de beqvemmeste Steder til Landgang; herover eftergav Christopher al den Skade de Norske havde tilføiet de Danske, og den norske Konge, som ei vilde være mindre ædelmodig, giorde det samme, og dermed var Freden sluttet, en Fred, der behagede alle, undtagen Erkebisp Jacob og Fyrst Jermer, hvilket kan opvække den Mistanke, at de gierne havde seet Misforstaaelsen at blive ved, for desbedre at kunne udvide deres Magt, som det paafølgende synes at bevise. Christopher indbød derpaa Hakon til sig; han gik og i Land, og drak under hans Telt, og Dagen efter giorde den danske Konge ligesaa paa den norske Konges Hovedskib, og blev da et fuldkomment Venskab stiftet mellem dem, saa den ene skulde staae den anden bi, om han det behøvede, og Hakon være, Christopher I. Aar 1257.

 saa-

Christopher I. Aar 1257.

saalænge som han levede, Christopher som en Fader, og Christopher ham igien som en Søn, hvilken Indretning Forskielligheden af deres Alder befordrede, da Hakon var i det mindste 15 Aar ældre end Christopher; ja denne fælleds Hielp skulde ved vare bestandig blant deres Efterkommere, hvorpaa Brev og Segl blev givet, og stadfæstet med Jerneder og høi Forpligtelse; og dog brød begges Sønner den ei mange Aar efter; saa ustadig er Folkenes og Fyrsternes Venskab. Christopher gav derpaa Hakon anselige Gaver, og denne tilbød ham igien enten Mariæ-Suden eller 3 andre af sine Skibe, hvilke han vilde vælge, og Christopher tog herimod, og sagde, at han vilde udsee sig dem, og sende nærmere Beskeed til Norge. Derefter skiltes de ad med megen Venskab, og Hakon drog til sit Rige igien. Efter Hvitfeldt p. 247 begierede Hakon da Christophers Broder-Datter Ingeborg, hvis Fader var Kong Eric, til sin Søn Magnus, hvilket Ægteskab ogsaa blev samtykt, hvorover blev megen Glæde, allerhelst Eric holdtes da almindeligen for hellig. Hakon tog sig da og paa, siger Hvitfeldt ved (l. cit.) at forlige Kong Christopher og Birger Jarl, i hvilken Anledning et Møde holdtes i Halland; men jeg tvivler paa, at dette er rigtigt, da Mødet holdtes i Junii, og man desuden ei veed, at der var nogen Misforstand mellem Christopher og Birger. Hvitfeldt vil og (p. 248) at Kong Hakon gav sin Datter Ingeborg, venteligen en Frille-Datter, til Sti Anderson, en af de ypperste danske Riddere, som siden blev Marsk, og er bekiendt under det Navn Marsk Stig; men dette Giftermaal er neppe rigtigt, og vist er et andet urigtigt, hvorefter han tillægger denne Mand til Kone Inger, Jacob Svenesons Datter, som dog var gift med Grev Conradin af Reigenstein. Hvitfeldt anfører vel den norske Krønike for sig, i hen-

serende

fennde til, at Marsk-Stig skal have havt Kong Hakons Datter, og at den kalder Sti Hvitelader, men sligt staaer hverken i den trykte Hakons Saga paa Islandsk, ei heller i Undals danske Oversættelse; Torfæus nægter og (Hist. Norv. IV. p. 278) at det findes i nogen norsk Kronike; men vist er det, at Marsk-Stigs Hustru hed Ingeborg; dog lader det troligt, at han har været 2, om ei 3 Gange gift: kunde det bevises, at Ingeborg havde været Kong Hakons Datter, saa vilde det tiene til at vise, hvi de Norske toge sig Marsk-Stig an. Hakon skal og efter Hvitfeldt have giort sig forgieves Umage at forlige Kongen og Erkebispen. Petrus Olai skriver (Script. Rer. Dan. I. pag. 186) at den norske Konge lovede den danske Troskab: "Spopondit fidelitatem", ved hvilket Udtryk han synes at have forstaaet noget Vasalskab af den norske Konge, i Hensigt til den danske Konge; men om saa er, da har han feilet, og ladet sig forlede af den Troskab og Fred, de begge tilsvore hinanden. Den danske og norske Konges Samling i Kiøbenhavn har forledet Kroniken, som slutter med 1286, til at berette (Script. Rer. Dan. II. p. 438) at den danske og svenske Konge bleve forligte 1256 i Kiøbenhavn, og han har forledet Hamsfort til at efterskrive det (ibid. Tom. I p. 290). Paa saa værdig en Maade bleve disse to Naboer og Brødre først forligte. Desto værre, at de siden i Erik Præstehaders og Erik Menveds Tider saa grueligen bekrigede hinanden. Efter Matthæus Paris skulle begge Rigers Bisper have bragt dette Forlig tilveie.

Christopher I. Aar 1257.

Nicolaus Skalmson, Abbed i Soröe, udvalgtes til Abbed i Esrom (Script. Rer. Dan. IV. p. 536. 555), og havde Nicolaus Sielandsfar til Eftermand.

Abbed

Christopher I. Aar 1257.

Abbed Asgot af Øm lagde megen Vind paa at forflytte Kloster og Kirkebygning til et nyt Sted (Script. Rer. Dan. V. pag. 262-63 og 266), og Allehelgensdags Aften lod han henbringe alle Helgenes Levninger fra den gamle til den ny Kirke i et prægtigt Optog med Kors, Lys og Røgelse-Kar under Munkenes Sang, og overværende L., Archidiaconus i Aarhus, og mange andre Adelspersoner. Dagen efter udstædte han sit Brev, især til Cistercienser-Munkene, om at han gav to Gaarder, en i Glappethwæt, og en i Hagæthwet, som Olaf Qviter, Conversus i Øm, havde kiøbt og skiænket Klosteret, med alt deres Tilhørende til en aarlig "Pitancia" hver Allehelgensdag til Klosterbrødrene (det er en Portion Mad til hver Munk, saa kaldet af Picta, en overmaade liden Mynt). Han forflyttede og Munkenes Sovesal, og giorde deraf en Spisestue, dog varede det længe, inden det ny Kloster kom i Stand. Men endskiønt Asgot var en gavmild, glad og selskig Mand, saa havde han dog megen Fortred af den aarhusiske Bisp Peder Ugotsøn, som paastod, at Munkene skulde underholde ham og Følge hvert Aar i 3 Maaneder, hvilket de benægtede sig at være istand til, hvorimod han foreholdt dem, at de havde mere af Stiftets Indkomster, nemlig aarligen 40 Mark Penge i Afgifter af deres Tienere, som egentligen vare hans, og 14 Mark Havre af den saa kaldte Giaf; hvorimod denne Klosters Skribent paastaaer, at de havde intet af det første, uden den Fordeel, at deres Bønder og Gaardmænd havde ingen Besvær af Bispernes Fogeder, og af det andet kun 2½ Mark Havre. Bispen søgte derfor at bevæge dem til at afstaae det sidste til sig, og efter megen Underhandling herom, og efterat det havde kostet dem mange Penge, lode de sig endeligen efter mange Redeliges Raad overtale hertil, imod at han afstod Forpleiningen hos dem paa sine

Visi-

Visitats-Reiser, og derpaa havde de Ro i 3 Aar, til Bispens Død. Christopher I. Aar 1257

Den 3 Januarii befol Paven fra Lateran (Thorkelins Diplom. I. p. 210) den lundiske Erkebisp, at naar Francifcaner-Nonnerne af St. Damiani Orden i Roskild, og deres Abbedisse forlangte hans Hielp, i Henseende deres Eiendele, saa skulde han staae dem bi. Den 5 Januarii til den roskildiske Bisp (Thorkelin l. cit p. 211), at han gav Ingerdis, Enke efter Greven af Regenstein, Tilladelse til af egne Midler at oprette et Kloster i hans Stigt af St. Damiani Franciscaner-Orden. Den 4 Januarii gav han Nonnerne af St. Damiani Orden i Roskild Tilladelse (Thorkelin l. cit.) at holde til deres Gudstieneste og Skriftemaal to Minoriter-Brødre. Den 12 Januarii i Brev til Klosteret af St. Damiani Orden i Roskild (Thorkelin l. cit. p. 212) gav han deres Skriftefader, en Præst af St. Francisci-Orden, Magt til at afløse de Nonner, som vare forfaldne i Band, ved at lægge Haand paa nogle af deres Medsøstre (venteligen med Hug og Slag) Under samme Dag gav han alle dem 100 Dages Aflad (Thorkelin l. cit.) som besøgte bemeldte Kloster. End videre tillod han dette Kloster (Thorkelin l. cit p. 213) at maatte indkræve, søge og beholde alt Søsternes, baade rørlige og urørlige Gods, som de paa en retmæssig Maade havde bekommet, undtagen Lehnsgods; ligeledes gav han dem (Thorkelin p. 214) i Henseende til deres Fattigdom, fri for at underholde de pavelige Legater og Nuntier (fri for Procurationer), saa og for Afgifter, Collecter og Subsidier til dem, og erklærede alle de Bandsættelser og Forbud, som i den Henseende vare ergangne imod dem eller nogen af deres, for ugyldige. Overalt var denne Pave ligesaa meget for Munke og Nonner, især Minoriter og Dominicaner, som hans Formand Innocentius 4

der-

Christopher I. Aar 1257. derimod trykkede dem. Den 17 Januarii tilskrev han (Thorkelin l. cit. p. 215) den ædle Qvinde Ingerd, Enke efter Grev Conrad af Regenstein, af Roskilder Stigt, og tillod hende efter hendes Begiering, om hun indgik i St. Damiani Orden, endda at have alle Indkomster og Midler, som tilhørte hende, ligesaa fuldt som om hun var bleven i Verden. Under samme Dag tilskrev han (Thorkelin l. cit.) Kong Christopher, og anbefalede ham den Stiftelse af et Nonne-Kloster efter St. Damiani Regel, som bemeldte Grevinde forehavde. Ligeledes befol han samme Dag (Thorkelin p. 216) den lundiske Erkebisp at tvinge ved Kirkens Censur uden Appel, dog efter foregaaende Advarsel, alle dem som vilde lægge Grevinden noget i Veien i dette Forsæt. Kongen kaldes her efter Sædvane *illustris*, og hun *dilecta* og *nobilis matrona*, og Erkebispen *venerabilis frater*.

Til Peder, Provst af Roskilde, skrev Paven den 18 Januarii (Bartholins Annal. ann. 1257. Mst.) og stadfæstede det at Erkebisp Jacob havde, da han var Provst i Roskilde, med Kapitlets Tilladelse henlagt Kirken i Slaulose, hvis Collats tilhørte ham, til Provstiet, fordi dets Indkomster vare ringe.

Den 2 Februarii formanede han ved sin Bulla (Bartholins Annal. ad ann. 1257. Mst.) Erkebisperne, Bisperne, Abbederne, Priorerne, Provsterne, Erkedegnene, Rectorerne og alle andre Prælater i Dacien til, ei under Navn af canonisk Portion at borttage den halve 3die eller 4de Part af hvad gudelige Folk der forlod Verden, testamenterede i deres sidste Villie til Minoriter-Brødrene, i Betragtning af at disse levede i saa yderlig Fattigdom. Dette er indført i den viborgske Bisp Hermans Vidisse af 31 Augusti 1431, og anmærkes i den, at den pavelige Bulla var af Bly, og hang efter romersk Viis i en Hampestræng.

Den

Den 20 Februarii tog han ved Skrivelse til Provst og Kapitel i Viborg St. Margarethæ Kirke i Asmild dem tilhørende, og hvis Søstre levede efter St. Augustini Orden, under sin Beskyttelse. Christopher I. Aar 1257.

Samme Dag befol han (Bartholins Annales ad annum 1257. Mst.) de danske Bisper, at de skulde tvinge Munkene af Minoriter-Ordenen, som vare vendte tilbage til Verden, at gaae igien til deres Orden eller og til en anden.

Den 24 Februarii ved Skrivelse til den lundiske Erkebisp (Cypræi Annal. Episcop. Slesvic. p. 277-78. Pontoppidans Annal. I. p. 677) fortæller han at have hørt med Skræk og Smerte, hvorledes den Fordærvelsens Søn Tucco, kaldet den Lille, af Danmark, en Legmand af Slesviger Stigt, havde om Natten med en Mængde Bevæbnede fanget Bisp Nicolaus af Slesvig, lagt Haand paa ham, berøvet ham alt hans Gods, og holdt ham saalænge i Fængsel, indtil han havde truet ham til skriftligen at giøre Slesvig Kirke skyldig til ham for 1000 Mark Sølv, og at indgaae Eed, og stille Borgen for, et at ville søge ham for denne Behandling, ja endog at give ham 11 af sine Frænder til Gisler herpaa; og da de Brødre og Riddere Otto og Henrik af Barmstede (i Holsten) henhørende til Bremer-Stigt, sagdes at bevare disse Gisler efter bemeldte Kirkerøvers Begiering, saa skulde de formanes til at sætte dem paa fri Fod, og naar de ei vilde, da tvinges dertil ved Kirkens Censur. Samme Dag tilskrev han (Cypræus l. cit. p. 279) om det samme Minoriternes Gardian i Brunsvig, at formane Hertugen af Brunsvig til, naar den lundiske Erkebisp derom tilskrev ham, at bringe bemeldte Tucco, som stod under ham, og tiente ham, til uden Ophold at give den slesvigske Bisp Erstatning, ja endog hertil at bruge Tvangsmidler

 imod

Christopher I. Aar 1257.

imod ham. Paa samme Maade tilskrev han og det slesvigske Kapitel, læggende til, at Tucco (eller Timmo) havde bedrevet dette, da alting var fredeligt og roligt, at de Kammerater, som havde staaet ham bi, og lagt Haand paa Bispen, burde haardeligen straffes, at ei Adelen skulde ved Skaansel blive værre og fremdeles bedrive sligt, og paa det de skulde ei tænke, at Bisper, Klerker og Ordensmænd vare skabte til at taale sligt. Dethos bandsatte han Timmo og hans Medhielpere. Enhver maa tilstaae, at den geistlige Magt var da temmelig nødvendig imod de raa Folk, helst de raa Adelsmænd, da den verdslige Magt enten ikke kunde, eller maaskee ikke vilde, holde dem i Tømme.

Den 26 May gav Paven fra Viterbo Cistercienserne den Frihed ei at visiteres uden af deres egen Orden. Dette Diplom staaer i en Vidisse, givet den 21 Martii i Helsinget af den lundiske Erkebisp Thrugot.

Den 2 May stadfæstede Kong Christopher i Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 232) det Forlig, som var giort i Erics og Abels Tider mellem Munkene af Lygum Kloster, og Herre Ubbe Thordsen, som saaes af disse Kongers Breve, saa og af de Sønderjydske Bispers i Ribe og Slesvig; saa at ingen maatte derfor angribe Munkenes Ret til Bekle. Den 3 May gav Kongen atter i Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 178) disse Munkes Skibe fri for Told i Openra (Openrade) og andre sine Havne, i Overværelse af Bisp Peder i Aarhus og Nicolaus i Slesvig. I Lygum Klosters Copibog (l. cit.) staaer Ericus istedet for Christophorus; men venteligen har i Originalen allene staaet et C, hvilket vel er bleven læst for et E. Hamsfort henfører dette urigtigen til 11 May.

Den

Den 26 Junii gav Paven fra Viterbo Cisterciensferne fri for Afgift og Collect til hans Legater, erklærede og den Band Forbud eller Suspension, som de derfor kunde falde i, for ugyldig. Dette Diplom indeholdes i en Vidisse, given til Soree 1266 i Martii Maaned, Dagen efter Søndagen Lætare, af alle Cisterciensfer Abbeder i Dacia, som bevidne, at de have seet Originalen i Soree. Christopher I. Aar 1257.

Den 8 Julii bevidnede Kong Christopher i St. Mariæ Kirke udi Copmanhavn (Thorkelins Diplom. I. p. 217), den Gave, Enke-Grevinden Yngærth af Regynsten, havde givet af noget Gods (som opregnes) til at stifte og udstyre et Nonneklostter af St. Damiani Orden i Roskilder Stigt til Ære af St. Franciscus og den hellige Clara, saaledes dog, at hun skulde blive i Besiddelse af Godset i 3 Aar, og hæve alle Indkomsterne deraf fra næstkommende Mikkelsdag at regne, og havde hun til den Ende tortskiødet alt dette til Kongen, som forestilte Klosteret; dog skulde hendes efterladende Gield betales deraf efter den roskildske Bisps Skiønnende. Hendes Broders Johannis Søn Johannes, og Herre Andreas, Søn af Olav, Mundskienk, giftet med Cecilia, bemeldte Johannis Søster (som havde i første Ægteskab havt Nicolaus 2, Greve af Halland) vare herved nærværende, og frasagde sig at arve efter hende, imod at faae den tredie Del af Lubald paa Møen. Blant Underskriverne ere Kong Christopher selv, hans Dronning Margaretha, Erkebisp Jacob af Lund, Bisp Nicolaus af Viborg, Kongens Kanzler, som Yngerth havde ombedet at bivaane dette, Bisp Peder af Roskild, Hertug Valdemar af Jylland, Grev Ernest af Gleichen, Jngerth, Enke efter Grev Conrad af Reginstein, Andreas, Mundskiænkens Søn, Johannes, Johannis Søn, og Cæcilia, Andreæ

Christopher I. Aar 1257.

dreæ Hustru. Alle bevidnede de at have med egen Haand underskrevet, og ladet deres Sigiller vedhænge. Dagen og Tiden viser, at Christopher var denne Gang i Kiøbenhavn, i Anledning af den norske Konge. I Kongens Segl forestilles han siddende i kongelig Prydelse paa sin Throne; af Omskriften kan kun læses: *Christo Rex*; paa den anden Side er et Skiold med 3 Løver og mange Zirater, og Omskrift: *Clipe Regis.* I Grev Ernesti er en opstaaende Løve og Omskrift: *Sigillum i ken.* De andres Sigiller ere borte. — Den 16 Julii stadfæstede Paven fra Viterbo ved Brev til Priorinden og Conventet af Cistercienser St. Marie Kloster i Roskild (Thorkelins l. cit. p. 219) alt hvad Erkebisp Absalon havde som Bisp i Roskild givet did, og laae i de Herreder Strie, Lyongby, Jorlund, Stysins, Smorum, Litla, Samæ, Ramsio, Beveſcog, Faxæ, Steting, samt tredie Delen af de Gaver til St. Margaretæ Grav ved Havet. Ved et andet Brev til dem af samme Dag (Thorkelin p. 221) stadfæstede han ogsaa Absalons Gave til dem af 2 Møller og 1 Boel i Glum udi Roskilder Stigt. Den 20 Julii forbød han under Bandsstraf (ibid. p. 220) at ingen verdslig Fruentimmer maatte aflægge Besøg i bemeldte Kloster, mindre opholde sig længe der, som endel af Adel giorde med deres familia (Tærner) Klosteret til stor Bekostning. Den 26 Julii tilskrev Paven Bisp Peder af Roskild (ibid. p. 222), og bød ham, i Anledning af en Klage fra Soræ Kloster, ikke at besætte de ledige Præstekald, som hørte det til, imod dets Villie.

Den 13 Augusti tog Paven ved sin Bulla fra Viterbo (ibid. p. 223-27) St. Mariæ Kloster i Roskilde under sin Beskyttelse, og opregner deri alle dets Eiendele. Grevinde Inger beskikkede ved sit aabne Brev i Roskild (ibid. p. 222) den roskildske Bisp

Peder

Peder til Executor af sin sidste Villie, og gav alle sine Eiendele, saavel rørlige som urørlige, under hans Beskyttelse. Og ved et andet aabent Brev (Thorkelins Diplom. I. p. 209) gav hun tilkiende, at hun havde beskikket samme Bisp til sin Lavværge (Tutor) i Overværelse af Kong Christopher, og vilde derfor være fornøiet med, hvad denne Herre anordnede om hendes Gods. I det vedhængende Sigil, som er af hvidt Vox, sees et Slot i Vandet med 3 Taarne, paa det ene 3 Tindinger, paa det andet et Kors, og paa det tredie en Stork, med Omskrift: *Sigillum Domine Ing Com* Man har og denne Grevindes Testamente skrevet i Roskilde (Thorkelins l. cit. p. 229-30), hvori hun indsætter den roskildske Bisp Peder til Executor deraf, udvælger sin Begravelse hos Minoriter-Brødrene i Roskild, og giver dem derfor sit Sølvskrin, en Sølvbuddike med Christi Legeme i, et stort Psalterium og alt Redskaber til sit Kapel; til St. Clare Kloster-Nonner det hele Kapel, et Guldkors, et Guld-Paternoster med vedhængende Billede og St. Francisci Billede, ligeledes alt hvad som hørte til deres Kiøkken, Bagerie, Bryggerie, og alle sine Sengeklæder; til St. Lucii Kirke et Sølvæble; til Prædiker-Brødrene i Roskild en Sølvdrage og Buddike; til hver Dreng i hendes Gaard en halv Mark Penge; til Betaling i Tydskland 60 Mark purt Sølv af de 100 Mark purt hun fik for Salget af Svenstorp; hun havde og deraf givet 10 Mark purt, for at bringe Nonnerne fra St. Clare Kloster; det øvrige skulde uddeles til dem, som hun havde faaet det ovennævnte Mark purt Sølv af; til at bringe de ovenskrevne Mark Penge tilveie, skulde de utæmte Heste i Svenstorp sælges, men det øvrige deraf uddeles efter Bispens Godtbefindende; den Stue, hun havde for sine Penge ladet bygge i sin Gaard, gav hun til St. Clare Kloster. Desuden legerte hun

Christopher I. Aar 1257.

Christopher I. Aar 1257.

hun hørt til adskillige Personer 294 Mark Penge og 9 Mark purt; her tales og om Brthinge Kloster. Vidner vare Peter Othensøn, Decanus i Roskild, Fogeden Tuvo, Herre Michahel, endel Munke, og alle hendes Tyende.

I Begyndelsen af Augusti, Sabbatho, det er Løverdagen, for Laurentii Dag, gav Vender Tornbernsen og hans Hustru Sunnæ ved deres Brev i Slangathorp (Script. Rer. Dan. VI. p. 161) alt deres Gods i Skævinghe, nemlig 2 Gaarder og 1 Boel, til Ebelholt Kloster, og lod det tinglyse paa 3 Herredsting.

Den 1 October gav Kongen ved sit Brev i Ribe (Thorkelins Diplom. I. p. 309) til Borgerne i Reval denn samme Lov i det Verdslige, som Lybekkerne havde, med Samtykke af Thorkil, Bisp i Reval.

Den 12 October mageskiftede den roskildske Bisp Peder ved sit Brev i Roskild (Thorkelins Diplom. I. pag. 228) med Samtykke af Kapitlet, 2 Boel Jord, "mansio", af Augthæhøe (i Smerum Herred), som Jacob Sunesøn havde skienket ved sin sidste Villie til Vin i alle Kirker i Roskilde Bye og Stigt med Boligen (Gaarden, curia) i Sothætorp, som laae til Bispens Bord, og nær Byen; og paa det at dette skulde staae desto tryggere, saa gav han til Kanik Peder Othensun, som forhen havde været Jacob Sunesons Kapellan, istedet for 2 Boel i Walby ved Hafn, der hørte til hans Præbende, 1½ Boel i Walby østre ved Byen (Roskilde) og ½ Boel i Raverslef.

Tuko Lykky, hans Søn Peder og flere (uden Tvivl alle Raadmænd i Odense) tilstode ved deres Brev, at Akismath eller Eng, "pratum Aconis", ved Aaen tilhørte Knudsbrødrene.

Den 1 Junii afskaffede Paven ved Skrivelse til Raadet og Folket i Hamborg (Staphorst. Hamburg. Kirchengesch. II. pag. 34

Lam-

Lambecii Res Hamb. lib. II. p. 39-41) efter deres Begiering og Klage, den Overtro, at bære gloende Jern i tvivlsomme Tilfælde, hvortil Provsten i Hamborg endnu dømte stridende Parter. Christopher I. Aar 1257.

De holstenske Grever forundte den 2 Julii i Itzeho (Westphal. Monum. IV. p. 3210. Noodts Beyträge II. p. 404) denne By lybsk Ret, saa og Told- og andre Friheder, som deres Fader Adolf havde forhen givet den. Blant Underskriverne forekommer Ridder Timmo, maaskee den som fangede den slesvigske Bisp Nicolaus. I Grev Johans vedhængende Segl sees han til Hest med Stigbøiler og draget Sværd i høire Haand; og i Gherards Segl sees Gherard ligeledes, og i hans trekantede aflange Skiold, som han har i venstre Haand, sees et Neldeblad, som næsten skiuler Skioldet.

Den bremiske Erkebisp Gerard stadfæstede (Westph Monum. IV. p. 3275) de holstenske Grevers, hans Nepoters, Stiftelse af et Hospital i Kyl, hvorpaa de efter deres Faders Adolphs Paamindelse havde begieret hans Beskyttelse. Dette Brev stadfæstede siden Gerards Eftermand Hildebald udi Itzehoe i sit Embeds 12 Aar 1271; altsaa er han bleven Erkebisp 1259.

Abels Datter Sophia, som hidindtil var bleven opfødt hos de holstenske Grever sine Morbrødre, blev forlovet med Bernard I, Fyrste af Anhalt, en Søn af Henric I, og Sønnesøn af Bernard, Hertug i Saxen (Cornerus ap. Eccard. vol. I. p. 901. Lambecii Res Hamb. lib. II. p. 42. Beckmans Histor. von Anhalt V. p. 79. Lentz Becmannus contin. p. 237), og havde efter Annales Albiani (hos Langebek Script. Rer. D. I. p. 211) Bryllup med ham næste Aar i Henneberg paa St. Blasii Dag den 3 Februarii; hun levede endda 1284, og fødte ham 5 Prindser, Johan, Albert, Bernhard, Henric og Rudolph, og en

Dat-

Christopher I. Aar 1257.

Datter Sophia, som ægtede Grev Didrik af Hanstein og døde 1330; hendes Mand døde omtrent 1288.

Den 5 Januarii gav den engelske Konge Henrik udi Westmünster (Origin. Guelf. IV. Præfat. p. 6-7) Borgerne i Lybek, efter Begiæring af den brunsvigske Hertug Albert, store Friheder i sit Land, og deres egen "Hanse" (Gilde, Inne), hvorfor de skulde give 5 Skilling, ligesom Borgerne og Kiøbmændene af Cöln havde deres Hanse, og skulde dette vare saalænge Borgerne og Kiøbmændene af Lybek stode under bemeldte Hertugs Herskab, "Dominium", og Beskyttelse. Besynderligt er det, hvorledes Lybek er kommet fra den saxiske Hertugs Herskab under den brunsvigske Hertugs Herskab eller rettere Skyts, hvilket samme ogsaa er skeet med Hamborg og Bremen, som siden skal vises ved de Aar 1266 og 1276. Imidlertid viser dette, at Lybek og Bremen ei endda vare saa fri, som de siden bleve.

De to holstenske Riddere og Brødre Henrik og Otto af Barmstede frasagde sig i Bremen den 7 Junii deres Adelskab og Friheder frivilligen (Lindenbrog Scriptores rer. german. septentr. p. 175) og bleve Ministerialer af Bremer Kirke og Erkebisp, og aflagde derpaa deres korporlige Eed, hvilket samme ogsaa deres Hustruer og Børn, fødte og ufødte, skulde giøre, saasnart Erkebispen forlangte det, og har han venteligen overgivet dem deres Gods paa ny som Lehn. Uden Tvivl giorde de dette Skridt, for at sætte sig i Sikkerhed mod Pavens Anfald, i Hensigt til den slesvigske Biskops Sag.

Henrik, Hertug af Lothringen og Brabant, indgik i Loven den 23 September et Handels-Forbund med Hamborgerne.

Den 11 April udstædte Abbed, Henrik af Doberan, udi samme sit Kloster et Diplom (Westph. Monum. III. col. 1499-1501)

angaa-

angaaende en Gave Reimbert, Borger i Rostok, havde skienket Christopher I. Aar 1257.
bid, hvorved findes det mærkelige, at det er dateret udi Herre
Burewins den Yngres Aar, og da Herre Kong Christopher
styrede lykkeligen Riget Dacias thi dette sidste viser, at Burewin
og hans Land erkiendte den danske Konge for deres Lehnsherre,
hvilket ogsaa den nyeste meklenborgske Historieskriver Rudloff tilstaaer (Handbuch der Mecklenb. Gesch. II. p. 185). I et Diplom
af 15 May, udstadt af Volrad, Bisp af Halberstad (Kettner
Antiqvit. Qvedlenburg. p. 338) angaaende en Gaard, som Grev
Conrad af Regensteins Enke havde besiddet sin Livstid, forekommer Albert af Oldenburg, Kanik i Halberstad, blant Underskriverne; om han har været af den grevelige Slægt, er uvist; men
almindeligen den, som i Abbedissen i Qvedlingburgs Diplom af 1270
den 18 November kaldes Herre Albert af Oldenburch, Erkedegn
i Quedlingburg.

I et Diplom af den pomerske Hertug Svantopolk (Dregeri
Cod. Diplom. I. p. 397) tales om hans Broder Razibor, og
Sønner Mistwin og Warzlav. — Den 7 Junii tilstod den rygiske Fyrste Jaromar i Tribusees (Dreger l. cit. p. 402) Klosteret
Neukamp at maatte anlægge en Mølle.

Paven befol den 13 Martii Provst og Decanus i Lybek, at
holde over, at Forliget mellem Byen Riga og Erkebispen der angaaende nogle Tiender blev staaende i sin Kraft.

Udi Westmünster den 15 Junii tog den engelske Kong Henric efter hans Broders den romerske Kong Richards Forlangende de tydske Kiøbmænd, som havde et Hus i London, kaldet de
Tydskes Gildhalle, under sin Beskyttelse (dette var samme Selskab, som siden kaldtes Hansa), og gav dem samme Friheder,
som de havde havt i hans Forfædres Tid. Den 18 November

Christopher I. Aar 1257. 1280 stadfæstede hans Søn Kong Edvard det samme i Westmünster.

Den 14 Martii tilskrev Paven Prioren i Dunemünde, angaaende en Tvist mellem Byen Riga og Bispen paa Oesel om Hævelsen af en Afgift, vidner og deri, at Kardinal Wilhelm havde stiftet Oesel Bispedom. Barwin, Herre af Rostok, gav den 18 May (Arndts Liefl. Chron. II. p. 55. Gadebusch I. p. 268.69) Byen Riga Toldfrihed i sit Land, paa Vilkaar, at den aarlige aarligen for hans Siels Beste sende en bevæbnet Mand udi Krig mod Hedningene, ligesom den havde giort for hans Faders og Forfædres. Maaskee han dengang har giort et Tog til Liefland, hvorom Cranzius taler.

Ordens-Mesteren Eberhardt von Seine afstod sit Embede for sin høie Alders Skyld, og drog til Tydskland (Arndt og Gadebusch l. cit.). Saxo, den danske Konges Kapitain og Dommer i Reval, udstadte der den 30 April et Brev (Thorkelins Diplom. I. p. 310) angaaende Tvistigheden mellem Klosteret af Dunemünde og deres Tienere, "homines", som boede i Padis, paa den ene Side, og Henric af Kewele og Indbyggerne af Landsbyen Athen paa den anden, angaaende Fiskerie, Træhugst, Dyrejagt og Honningtagelse af Træer, og forligte dem i Overværelse af Kongens Vasaller; derved vare som Vidner 4 Riddere af Reval, Johannes, Hr. Saxonis Svoger, Johannes, Prior af Dunemünde, Herre Woogehne, Ridder, og flere. Dette Brev er indført i en Vidisse, given paa Revals mindre Slot den 29 Junii 1276 ved Henrik af Appenhus, Commendator i Reval, og ved hans Assessor Odvard af Kehle, Dommer over Vasallerne i Harrien, og har Dethbern Heuenstrid, Klerk af Slesvig Stigt og keiserlig offentlig Notarius, bevidnet dets Rigtighed.

Paven

Christopher I. Aar 1257.

Paven tilskrev den 19 April fra Lateran Menigheden af Riga; og stadfæstede Forliget, indgaaet 1225 i December mellem Byen Bispen og Ridderne ved Bisp Guilhelm af Modena, hans Legat.

Den unge Kong Hakon blev Julen over i Tønsberg (Claussens Snorro p. 757. Torfæi Hist. IV. p. 274), og fik da Bud fra Augmund, at de Danske havde truet meget; thi drog han efter Julen fra Tønsberg til Kongehelle, og derfra tilbage til Oslo efter hans Faders Befaling, men derfra fluxt tilbage til Kongehelle igien efter hans Svigerfaders den svenske Birger Jarls Begiering, og derfra til Lodese, hvor han ankom i Dimmelugen, og forefandt sin Svoger den svenske Kong Valdemar for sig, hvorpaa de rede sammen ind i Vestgothland, og mødte Jarlen i Leina, hvor de levede sammen i al Kiærlighed Paaske over, og forbød Birger Jarl under Livsstraf, at ingen maatte spotte de Norske eller kalde dem Bagger. Nu kom Hakon tilbage til Kongehelle, og red i den Uge meget ud paa Jagt med Høg og Hunde, men kom en Dag syg hiem, drog derover til Tønsberg, og lagde sig ind i Munkelif Kloster, hvor han døde den 5 May, som Torfæus og Clausen l. cit. ville, men efter Sturle den 30 April, uagtet al den Møie hans egne Læger og den spanske Gesandts Læge giorde sig. Han var meget elsket af alle Mand, var høi, velvoxen, af smukt Ansigt, fæer og stærk, let og rask, derhos den beste Rytter i Norge; saa skriver Sturle, Torfæus p. 275. Snorro p. 758 og Matthæus Paris, at han var en anselig ung Person. Hans Lig blev ført til Oslo og jordet i St. Halvards Kirke. Saasom Kongefølgen vaklede ved dette Dødsfald, saa lod Kong Hakon undervejs paa sit Tog til Danmark udvælge i Elfve sin davarende ældste Søn Magnus til Konge og til sin Eftermand, og gav Erkebisp Einar ham først Kongenavn.

Christoffer I. Aar 1257.

Efter Hiemkomsten fra det danske Tog begav Kongen sig til Tønsberg, hvor han forefandt sin Søn Magnus og Dronning Margrete, og derfra reiste de alle til Bergen, toge Enkedronningen Rigize med sig, og droge alle til Tronhiem, hvor de forbleve Vinteren over. Bemeldte spanske Gesandtere være sendte i det Ærinde at frie (Snorro p. 759. Torfæus p. 275. Script. Rer. Dan. III. p. 101) til Kongens Datter Christina, om hvis Deilighed der gik stort Rygte, enten til Kong Alphonsus af Castilien selv, der havde i Sinde at forskyde sin Dronning Violanta for hendes Ufrugtbarhed, eller og til en af sine Brødre, hvilken hun best behagede, og derfor formaae hende til at giøre Reisen med dem til Spanien. Udi Tønsberg paa sin Reise til Danmark beraadslog Kongen sig med Erkebisp Einar og de viseste Mænd, om man skulde bevilge dette; disse, mere drevne af at udbrede det norske Navns Ære i langt fraliggende Lande, end af Rigets og Prindsessens sande Nytte, raadede hertil, og i Følge heraf begav hun sig paa Reisen med Bisp Peder af Hammer, Simon, Prædikerbroder, samt flere Klerker og fornemme verdslige Herrer og 120 Opvartere, foruden fornemme Qvinder; hun fik med sig en Udstyr af flere Penge i Guld og Sølv, samt hvid og graae Pelsværk, og andre kostbare Sager, mere end nogen norsk Kongedatter havde for hende faaet. Kongen lod og udrede en stor Snekke til hende, og havde hun sit Værelse paa den ene Side, og den spanske Gesandt paa den anden; thi han kunde for Søesyge ei være hos andre. Nu gik de under Seil, venteligen fra Tønsberg, og kom lykkeligen til Yarmouth i Engeland. Derfra gik de til Normandie (Torfæus p. 279. Snorro p. 765), hvorfra nogle vilde, at de skulde fortsætte Reisen til Skibs; men da den spanske Gesandt havde noget vigtigt at afgiøre med den franske Konge, saa bleve,

for-

foruden de Heste, de havdeført med sig fra Norge, kiøbte 70 eller 75 andre, hvormed de rede til Kong Ludvig, som tog vel imod Gesandten, gav dem Breve med til alle Stæder i sit Rige, de skulde igiennem, og raadede dem til at drage over Narbone, hvor den Øverste i Byen beværtede Prindsessen vel en Dag over. Derfra kom de ind i Kongens af Arragonien Land og til Gerunda, hvor Statholderen, Bispen og 360 Personer droge hende i Møde, og holdt de to første i hendes Hestes Tømme paa hver Side lige til Herberget. Ved Barcelona kom Kong Jacob af Arragonien hende selv imøde med 3 Bisper og mange Folk; han ledte selv hendes Hest ved Tømmen, og beværtede hende og Følge i to Dage, samt gav hende og dem fri Underholdning i alt sit Rige. I hver By kom adelige Jomfruer dem imøde, samt Riddere og Baroner. Den 23 December kom de til Sarti i Castilien, uden Tvivl Soria, hvor Kong Alphonsi Broder Ludvig og Bispen af Astorga toge imod dem, og den 24 til Burgos, hvor de bleve indlagde i et Kloster, og hvor Alphonsi Søster Berengaria opholdt sig. Den 27 ofrede hun der paa Alteret et stort Sølv Bordkar, ligesom hun forhen havde giort i Rouen, og holdt man for, at ingen mere ærefuld Reise var giort fra Norge, siden Kong Sigurd Jorsalafars Tid. Den 28 droge de fra Burgos, og fik hun en Baldakin til Foræring af Berengaria, samt 7 prægtige Fruentimmer Sadler, og kom de samme Dag til Valladolid, hvor Kongen opholdt sig, som selv red hende med et stort Følge imøde, og førte hende ind i Byen, holdende i hendes Hestes Bidsel; hans Søn og en stor Skare af Riddere, Baroner, Prælater, samt en muhamedansk Konges Gesandtere vare med. Hun fik et godt Herberg, og naar Kongen og Dronningen besøgte hende, ledsagede de hende selv til Sæde. Saasom Violanta var

Christopher I. Aar 1257.

nu

Christopher I. Aar 1257. nu frugtsommelig, saa havde Kongen besluttet et at forskyde hende. Fra hans Svigerfader Jacob i Arragonien kom nu Gesandtere, som bade om Christina ham til Dronning, dog Prindsessen vilde ei, da han var for gammel. Derefter igiennemgik Alphonsus sine 4 Brødre for hende, og opregnede deres Egenskaber, dog saaledes, at hun og Gesandterne kunde mærke, at han tog sig mest af Philip, hvilken ogsaa behagede dem selv, og bleve de Aften Onsdag den 21 Februarii Aar 1258 forlovede. Det første hun da begierede, var, at en Kirke maatte opføres St. Oluf til Ære, hvilket blev hende tilstaaet. Derpaa holdte de Bryllup den 15 April, og den 17 kom Kong Hakons Gesandtere, Thorald og Biørn, did fra Norge. Bisp Peder vendte didhen tilbage igien; men nogle af de andre droge til Jerusalem og døde udenlands. Mariana (de rebus Hispaniæ lib. XIII. cap. 9. i Schotti Hispan. illustr. Tom. II. p. 596) henfører alt dette til 1254, men den samtidige og omstændelige Sturle (i Hakons Saga Mst.) bør heri alene troes. Lyschander vil (Grønlands Krønike edit. 1726 p. 39), at Christina fik i Brudeskat Valdecornea og Aboa (Alva) og at Afkom af hende skulde endnu være i Spanien; om Alva og Valdecornea siger Sanctius (i Schotti Hispan. illustr. Tom. I. p. 192), at hun fik dem i Medgift; denne Skribent slutter med 1469. Saavel han som Lucius (de rebus Siculis), der slutter med 1516, giøre Christina til en Datter af Kongen i Danmark, hvilket og den nyere Mariana giør, læggende til (l. cit. apud Schottum p. 597), at Christina levede kun kort, og døde af Sorg og Skam, fordi hun et fik Kongen, da man dog tydeligen seer af Sturle, at han ei havde vist lovet at ægte hende. Autor af Indices rerum ab Arragoniæ regibus gestarum i Schotti Tom. III. p. 89 som slutter med 1410, er den eneste bekiendte gamle Skribent

dent (af spansk nemlig) som siger, at Christina var den norske Konges Datter, (Christinam Regis Norvegiæ, Abroditas qvidam existimant, filiam), ved hvilket underlige Ord han maaskee har forstaaet Elotriber, et vendisk Folk, og anseet de Norske for dem. Ferreras, den nyeste spanske Skribent (Historie von Spanien IV. p. 278) synes vel at forkaste den hele Beretning om Christina, fordi der i den danske Historie tales intet om denne danske Prindsesse; thi han har ei vidst, at hun var en Norsk; og dernæst fordi Philip har til 1257 underskrevet som udvalgt Erkebisp i Sevilla, hvilket han ei kunde giøre, naar han allerede var gift 1254, hvilket han med Mariana antager, men alt dette falder bort, naar han først havde Bryllup 1258. Saameget bør man vogte sig for at forkaste Beretninger i den gamle Historie, forend man paa det nøieste har undersøgt alle Omstændigheder og opsporet alle Kilder. Sanctius siger (l. cit.) at Christine var smuk, og at Kong Alphonsus gav hende mange Gaver, da han undsaae sig over at have imedens havt Omgang med sin Dronning Violanta, saa at hun var frugtsommelig, da han havde havt i Sinde at forskyde hende. — I den utrykte Blomstervallasaga iblant Arnæ Mscr. 4to n. 527, 523 og 522 siges, at Mester Biørn, Kanik i Nidaros, var Formand for Christines Reise, og at Keiser Friderich fra Spanien bad om hende, men at hun ved Ankomsten tog efter hans Raad hans Broder Hendrik. Biørn hørte da over Keiserens Bord paa Tydsk en Saga læse, og førte den med sig til Norge. Noget saadant fortælles og i Wilkina Saga. Af Christine haves endnu en Psalter med Kalender foran, hvori staaer foran skrevet, at Jomfru Christine gav den til Fru Ingibor Ellins Datter.

Christopher I, Aar 1257.

Christopher I. Aar 1257. Richard, Bisp af Sodercer, indviede St. Mariæ Kirke i Russin (Script. Rer. Dan. III. p. 234. Antiqvit. Celto-Norman. p. 41) i Overværelse af Magnus, Konge af Man, og Symon, Abbed i Russin. Laurentius, Erkebisp i Upsal, blev indviet dette Aar efter Kroniken, som slutter med 1263 (Script. Rer. Dan. II. p. 168). Efter den døde ogsaa Karl samme Aar venteligen, maaskee han herved har sigtet til Carl Folkung, men efter andre omkom han først 1264.

I Tydskland bleve to udvalgte til Konger (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 32); Richard, den engelske Konges Broder, en meget rig Herre, af de fleste, som og strax kom derover (Script. Rer. Dan. I. p. 210), og derved blev erkiendt af mange, helst af Fyrster og Stæder ved Rhinen; men begik den Feil ei stadig at blive der, og derover blev aldrig erkiendt af alle; og Alphonsus, Konge af Castilien, af Erkebispen i Trier, Kongen i Bøhmen, Albert, Hertug i Saxen, Marggreven i Brandenborg og flere, men bliver neppe i Historien anseet for tydsk Konge, vel det hans Parti tog af, da han aldrig kom did over.

I Fries- og Stedinge-Land var en overmaade stor Vandflod den 13 December (Script. Rer. Dan. III. p. 189) og druknede mange Tusinde af begge Kiøn i Vest-Friesland.

Simon, Bisp af Paderborn, blev sat til Værge for Bremer Stigt, med Samtykke af Kapitlet og Ministeriales, for Erkebisp Gerhards høie Alders og Skrøbeligheds Skyld. Han blev strax uenig med Hertug Albert af Brunsvig, fordi denne imod Stiftet og Faders Løfte havde opbygget Harborg; dog blev snart en Stilstand sluttet.

Hartman, med Tilnavn Grunbach, blev Mester i Preussen (Duisburg Chron. Prussiæ pag. 183); han førte og det Tilnavn

navn Watmal, fordi han befol Bonderne at gaae i Vadmel. Christopher I. Aar 1257.

Paven gav fra Viterbo den 11 Julii (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 403) de tydske Riddere, som i Preussen strede mod de Vantroende, samme Aflad, som de der strede i det hellige Land. Den 26 Julii stadfæstede han Ordenen (Dreger l. cit. p. 407-9) alt hvad den havde erobret i Preussen, saa og Landet Culm, som Hertug Conrad havde skienket dem.

Storfyrst Alexander straffede haardeligen (Müllers russ. Samml. I. p. 307-8. Petersburg. Journal 1777. IV. p. 405.) endel Oprørere i Novogorod, lod udrive Øinene paa nogle, opskiære Næser paa andre, og straffe endel paa Livet, og beskikkede sin Søn Demetrius i Vasilii Sted til Regent der. Tartarerne kom da til Novogorod, rede om paa Gaderne, mærkede Husene, og udskreve Kopskat.

1258, i Begyndelsen af Aaret maaskee, holdt Erkebisp Jacob et Concilium i Kiøbenhavn (Pontoppidans Annal. I. pag. 693-95. Hvitfeldt p. 247), hvor han og hans Parti bandsatte alle Geistlige og Verdslige, og hver den, som anfægtede Constitutionen Cum ecclesia Daciana, der af Paven var bleven stadfæstet; thi hvorvel Kongens Procurator havde imodsagt den for Retten i Rom, saa havde dog Paven stadfæstet den i forrige Aar den 3 November; han bandsatte og alle dem, som appellerede imod den, eftersom Appel ei tilstædes dem der handle imod Canones; ligeledes bandsatte han dem, som sagde, at almindeligt geistligt Forbud intet betydede, og som foragtede at begiære Naade, og dette giorde han af Gud Faders, Jomfru Mariæ, St. Peders og St. Povels Apostler deres Myndighed; dog undtog han fra denne Band de Aar 1258.

Christopher I. Aar 1258.

Personer, som sige det paa den Maade, at de vilde det udføre for Retten for Paven, den geistlige Dommer, og skielligen bevise det; og hermed sigtede han til Bisp Nicolaus af Viborg, Bisp Oluf af Børlum, og maaskee Peder af Aarhus.

Den 24 Februarii var Erkebispen i Lund, og stadfæstede der (Script. Rer. Dan. VIII. p. 116. 124) Collatsen af Bredewatt Kirke i Ribe Stigt, som Bisp Esger i Ribe havde forundt Løgum Kloster med dens rette Patrons Kong Abels Samtykke. Heraf blev siden den 4 Junii 1277 udi Markethorp udstædet en Vidisse af en Bisp og hans Kapitel, uden Tvivl Slesviger.

Endskiønt alle vore Kroniker henføre først til næste Aar de holstenske Grevers Indfald i Sønder-Jylland, for at indsætte Hertug Erik der, saa er det dog uden al Tvivl allerede skeet i dette; thi hvorfor skulde de opsætte det til næste Aar, da Erik allerede var bleven udjaget i forrige, og dernæst vidner den samtidige Sturle, som i alle disse Aar opholdt sig ved den norske Kong Hakons Hof, at Christopher sendte om Sommeren Bud om Hielp til Sverrige og Norge, fordi Grev Alfs Sønner plyndrede Jylland, og Jermer giorde megen Uro i Sielland, saa at der var stor Ufred i Danmark. Dette sidste om Jermer strider med vore gamle Krønikers Beretninger, og synes det endogsaa, at han ej er draget til Sielland, førend efter Erkebispens Fangsel 1259; staaer der Bornholm hos Sturle istedet for Sielland, saa vilde jeg troe, at det var didhen Jermer havde draget, og ei først 1260, som vore Krøniker ville; thi i Pave Urbani Brev mod Erkebispen 1264 staaer (Script. Rer. Dan. V. p. 609-10. 612) at "endskiønt han efter Rigets Skik og Brug havde giort Kong Christopher af berømmelig Hukommelse, "homagium", og tilsvoret ham Troskabs-Eed over Alterens Sakramente, over et

Stykke

Stykke af det hellige Kors og andre Helgenes Levninger, saa havde han dog, foragtende Edens Hellighed, begaaet Majestæts Forbrydelse, og indladt sig i Sammenrottelse med Kongen med hans og Rigets mægtige Fiender, og staaet dem forræderisk bi med Penge, ja paa sin Bekostning sendt en Krigshær til Øen Borendæholm, som tilhørte Kongen, under Anførsel af sin Broder Andreas og den rygiske Fyrste Jermar"; endskiønt man nu maa tilstaae, at slig farlig Opførsel af Erkebispen billigen vilde tiene til at undskylde Kongen, hvi han i næste Aar satte Erkebispen i Fængsel, og tydeligen vise Fornødenheden af dette Skridt, saa troer jeg dog snarere, at Tingenes Orden og Følge er bleven forvendt i Kong Eriks og Dronning Margretes Forestilling til Paven efter Christophers Død; thi Sturle nævner dog Sielland og ei Bornholm, alle vore Kroniker henføre og Handelen med det sidste til 1260, og ei til 1258 eller før Christophers Død; desuden siger Sturle ogsaa kun, at Jermer giorde megen Ufred i Sielland, og ei at han plyndrede der, som han derimod siger, at Adolfs Sønner giorde i Jylland. Da Jermer tog offentligen Erkebispens Parti, og denne slog om sig med Bandsstraaler, og Jermer desuden var i Slægt med den roskildske Bisp Peder Bang, hvortil kom Holsteenernes Indfald i Sønder-Jylland, og Bøndernes Oprør i Sielland, hvilket venteligen altsammen har havt Sammenhæng sammen, saa havde Kongen største Aarsag til at frygte for Jermer.

Christopher I. Aar 1258.

*) Hakon og Birger samledes ved Gaut-Elven (Clausens Snorres S. p. 767. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 282), og taledes der sammen om den danske Konges Begiæring, samt afgiorde, at de i et halvt Aar vilde samle Hær i begge Riget, og staae Christopher bi imod hans Uvenner, og skulde hver komme ham til Hielp med

Christopher I. Aar 1258.

med 4000 Mand. Uden Tvivl have begge disse kloge Herrer indseet, at det var el deres Fordel, om Geistligheden blev for mægtig, da hvad der skede i Danmark, kunde siden blive en Regel og Rettesnor i Sverrige og Norge. Efter dette sendte Kong Hakon den belovede Mariesuden til Danmark, og tog Christopher med Fornøielse mod den, især mod det Budskab om Hielp. — Saasom Bønderne vedbleve at sætte sig op mod Kongen, saa maatte Kongen med sin Hær drage mod dem, og angreb han deres store Forsamling ved Byen Christorp, og nedlagde dem. Saa skriver Hvitfeldt p. 248, som urettelig henfører dette til 1257, da alle vore Kroniker have 1258; men om Stedet, hvor Nederlaget skede, ere de meget uenige; thi Erici Kronike, og den af Restved, som slutter med 1300 (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 371), nævne det ikke, Aarbøgerne af Wisbye (Script. Rer. Dan. I. p. 255) kalde det Kystorp, Hamsfort (Script. ib. p. 290.) Kuskersdorp, Petrus Olai (Script. II. p. 263) Kærsdorp, Kroniken som slutter med 1286 (Script. ib. p. 438) Kukætorp; (den som slutter med 1323, henfører urigtigen til dette Aar Slaget ved Lükkebro (Script. Rer. Dan. II. p. 526) som dog skede 1256); den Sielandske Kronike (Script. ib. p. 630) Kyrcæthorp; Kroniken, som slutter med 1300 (Script. IV. p. 229) Wistorp; den som slutter med 1325 (Script. ib. p. 283) Kiztorp; den som slutter med 1347 (Script. V. p. 457) Kistorp; den som slutter med 1410 (Script. ib. p. 529) Toftrup. Af de Navne Wistrup og Toftrup ere mange i Sielland, maaskee at Slag er skeet paa begge Steder. Erkebisp Jens Grand beskyldes siden (Script. Rer. Dan. VI. p. 290) i sin Twistighed med Christophers Sønnesøn Eric Menved, Kong Christopher for, at have ved sin Daarlighed og Ondskab forstyrret Riget, og at have tilladt sine Hofsinder, som fulgte ham,

ham, "persequendos suos", og sine Drabantere, "satellites", som han i alt for stor Mængde førte med sig, at plyndre, lemlæste og dræbe sine Undersaatter, helst Bønder og de Usleste. Endskiønt nu vel dette for endeel sigter til de Træfninger han holdt med dem som Oprørere, og det desuden er forestilt overdrevent ved Erkebispens og Geistlighedens Had, saa har man dog ingen Aarsag til at tvivle paa, at jo Kongen, Adelen og Herremændene have fornærmet og betynget Almuen, da den ellers aldrig giør en vedholdende Opstand. Følgerne bleve i det mindste, at Siellands Bønder blev alt mere og mere trælbaaren, som tilsidst endte med et fuldkommen Vornedskab, og at Adelens og Herremændenes Magt voxte.

Christopher I. Aar 1258.

Kongen lod nu forskrive et Danehof eller Rigsdag til Odense (Hvitfeldt p. 253. Script. Rer. Dan. V. p. 614) for at krone sin Søn den unge Erik, som forhen alle Stænder havde samtykt til at være Konge; men Erkebispen kom ei allene ikke selv, men forbød endog de andre Bisper at komme under Bandsstraf, som og skulde hvile over dem, som satte ham Kronen paa; hvorfor og Bisperne af Roskild og Odense, der vare Erkebispens Creaturer, undskyldte sig; dog kom Bisperne af Viborg, Børlum, Ribe og Slesvig, og adlød Kongens Kaldelse; imidlertid understod sig dog ingen af dem at krone ham. Dog lader det, at alle de Store og alle Riddere have da samtykt ham til at være Konge, og aflagt Huldskab og Mandskab til ham: men snarere er det dog skeet forhen 1253, da og Erkebispen havde med alle de Store aflagt Troskabs-Eed til ham, og giort ham "homagium"; men nu sagde han dog, at han ei burde være Konge, og vilde hverken efter Løfte selv krone ham, ei heller, som forhen er sagt, tillade andre det, endskiønt han selv havde bestemt Dagen til Kroningen, og vilde ei engang lade gielde andres Appel til Paven i denne Sag; saa han

skrev

Christopher I. Aar 1258.

skrev til Paven for Abels Børn imod Kongen (Script. Rer. Dan. V. p. 612), og vilde uden Tvivl have Hertug Eric til Konge efter ham. Det som mest forhindrede Kroningen, endskiønt alting var beredt til den, var det, at Bisp Jens i Odense nægtede at komme; thi da Kroningen skulde skee i hans Stigt og By, saa burde han venteligen være tilstede; og dog foretog Kongen sig intet mod ham, eller tilføiede ham nogen Skade. Men med Erkebispen var det nu kommen saa vidt, at det enten maatte bære eller briste, og holdt Kongen derfor ved Mortens-Dags Tider en Herredag i Kiøbenhavn, som Hvitfeldt skriver p. 254, hvorimod Petrus Olai og Sorøe Annaler (Script. Rer. Dan. I. p. 263) henfætte det ved samme Tid, kalde det et concilium provinciale, hvoraf man skulde slutte, at Siellands Bisp holdt det med flere Geistlige, hvilket og Stedet synes at vise. Hvorom alting er, saa fortæller Hvitfeldt, at Kongen holdt en Herredag med nogle af sine særdeles Tienere og Raadgivere, og at ingen Bisper vare tilstede. Der blev afgiort, at Kongen skulde søge at fængsle Erkebispen med nogle Bisper, og andre flere, for sin Sikkerheds og Myndigheds Skyld, endskiønt man vel forudsaae, at heraf vilde opkomme megen Fortræd. Kongen klagede især over, at han var kommen i Forfaring, hvorledes Erkebispen havde skrevet for Hertug Eric, Abels Søn, til Paven, og forestilt, at Christopher havde med Uret frastødt Abels Sønner fra deres fæderne Rige Danmark, endskiønt baade Erkebispen selv med flere Bisper og Rigens Raad havde i Rendsborg forskrevet dem til Abel, at hans Sønner skulde efter ham besidde Riget; Erkebispen klagede og over, at Christopher besværgede den geistlige Stand tvertimod gudelig og christelig Forordning, beskattede Kirkens Bønder og Tienere, begierede derfor, at Paven vilde afsætte ham, og igien at indsætte en

af

af Abels Sønner. Had og Vrede ophidsede altsaa Erkebispen saaledes, at han glemte sit Fædreneland, og hvor stor Ulykke han herved førte over det. Man finder derfor og, at Erkebispen Jens Grand i sit Forsvarsskrift til Paven mod Kong Erik Menved skriver (Script. Rer. Dan. VI. p. 298), at det var bekiendt af den, der vidste Historien, med hvad Ret og hvorledes Christopher var kommen til Riget. Det er altid slemt, at der er to Kuld Kongebørn af to Brødre i de Riger, hvor Tronfølgen ei ret er fastsat; allerhelst det lader, at den ældre Broders Børn burde have Fortrinet, hvorimod den yngres, naar han er sidst regierende, vist have Fordelen i Hænderne, hvilket vi ogsaa have i vor Tid seet i Østerrige. Fra den Tid af udsendte Kongen ofte nogen til at fangsle Erkebispen (Hvitfeldt p. 254), men det vilde ikke lykkes, efterdi de Udsendte frygtede for Almuen, som holdt med Erkebispen, som og for hans Broder Johannes Erlandsen, som var Gielkere og Hovidsmand paa Helsingborg. Hans anden Broder Nicolaus, Lehnsmand i Lund, holdt med Kongen, og raadede stedse sin Broder til at forlige sig med ham, og at tragte efter Fred; men Erkebispen vilde ei følge hans Raad. Christopher I. Aar 1258.

Ribe By og Slot opbrændte af Lynild med alt hvad Kongen der eiede; Geistligheden sagde, at det var Guds Straf, fordi Kongen forfulgte Bisperne; men Bispen af Ribe leed ligesaa stor Skade som Kongen. Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. I. p. 290), at Skaden skede ved en Vandflod; man maa og tilstaae, at vore gamle Skribentere, Erici Krønike, Stral (Script. Rer. Dan. I. p. 168. III. 312) og Cornerus (apud Eccard. col. 488) ere utydelige, naar de sige, at Ribe forgik ved Guds Dom. Hvitfeldt p. 254 og Terpager Ripæ Cimbr. p. 34 ville, at det var Lynild.

Christo-
pher I.
Aar 1258.

Efter Aarbøgerne af Lorom, efter Wormii og Ludewigii Udgaver, saa skulle Marggreven, venteligen den Brandenborgske, og de Danske førſt være blevne forligte i dette Aar, samt et Concilium, det er Samling, bleven holdet i Roskild, maaskee for at bringe dette tilveie.

Den 21 Januarii tilskrev Paven fra Viterbo (Thorkelins Diplom. I. pag. 230) Abbedissen og Conventet af St. Damiani Orden i Roskild, og gav dem, saa og deres Tjenere "familiares", og dem, som havde givet sig hen til dem, "oblati", Tilladelse at maatte ved lukte Dørre forrette Gudstienesten, naar et almindeligt Forbud var over Landet. Den 5 Martii gav Paven (Thorkelin ib. 231) Ministeren af Minoriter-Ordenen i Dacia, Norge, Sverrige og Riga Befaling, at maatte visitere dette Kloster. Den 28 Februarii tilskrev Paven (Thorkelin l. cit. p. 232) herom Nonnerne selv, hvilket Pavebrev indeholdes i et Circulaire af Erkebisp Jacob, given til Lund den 10 September. Erkebispens Sigil kan sees hos Thorkelin Tab. VII. Den 1 Martii gav Paven disse Nonner (Thorkelin l. cit. p. 234) Tilladelse at maatte søge, imodtage, beholde og overlade alt deres Arvegods, undtagen Feudalia eller Lehngods.

Den 8 April tilskrev Paven Erkebispen i Upsal og Bispen i Slesvig, at de skulde imodtage den lundiske Erkebisps Jacobs Afstaaelse, i Henseende til Omsorg for Stiftet, hvorved han dog forbeholdt sig pontificialia; hans mange Svagheder og andre Aarsager, venteligen Kiede over de Trætter med Kongen, formaaede ham til dette Skridt, og vilde han give sig ind i Minoriter-Ordenen, som dog ei synes at være bleven noget af denne Gang. Den 25 Augusti tilskrev Paven Bispen af Roskild om, at Borgerne i Slottet Copmannæhafn (Pontoppidans Annales I. p. 695), som

havde

baade i det verdslige og geistlige Sverd Bispen til med fuldkommen Ret, havde fanget en Diaconus, som var en offentlig Røver, og havde begaaet mange Misgierninger, og havde af egen Myndighed hængt ham op, hvorfor de nu begierede Afløsning. Paven befol, at Hovedmændene skulde stille sig personligen for ham selv, og Bispen paalægge de andre vedbørlig Poenitentse. — Kong Christopher gav den 27 August ved sit aabne Brev i Slesvig Bønderne, "bondones", af Hærrigsleth, (nu Herrestad i Mar-Rangstrup Herred, Tørning Lehn i Hertugdømmet Slesvig, hvilket Sogn og kaldes Tostlund) alle de Skikke og Rettigheder, som de havde havt i hans Faders Kong Valdemars Tid. Det er underskrevet af Grev Ernest (af Gleichen). Rimeligen var Kongen da i Slesvig i Anledning af Tvistighederne med Hertug Eric. Maaskee det og var i dette Aar, at Kongen tog Vitskøl Kloster under sin Beskyttelse (Dänische Biblioth. VI. p. 146-49) og stadfæstede arveligen alle dets Eiendele. Den 15 May havde Kongen været i Roskilde, og gav der Klosteret Ebleholt (Script. Rer. Dani VI. p. 162) al Kongens Rettighed paa Markedet, som holdtes udenfor dets Porte fra Viti og Modesti Dag og til Peders og Povels, saalænge Kongen levede og den daværende Abbed; og efter Kongens Død skulde Herligheden deraf uden Modsigelse tilfalde hans Eftermænd. Vidner vare Bisp Nicolaus af Viborg, Kongens Kantzler; Herre Nicolaus, Lehnsmand i Lund; Broder Boetius, Prædiker-Brødrenes Prior i Roskilde. Udi Tunder den 8 September forenede Bisp Esger af Ribe sig med sine Bønder i Tunder saaledes, at de til hver Reise skulde udrede en Vogn af 5 Ottinger laghefæstet Jord og paa deres Vogne føre Kieldermesterens Afgift til Liothorp, og hver Bonde aarligen føre 1 Læs Brænde og 1 Læs Høe til Bispens Gaard i Tunder. Den 13 September

Christopher I. Aar 125[illegible]

Christopher I. Aar 1258. tember gave Erkebisp Jacob i Lund (Thorkelins Diplom. I. p. 235) Afslad til dem, som kom St. Damiani Kloster i Roskild til Hielp med Almisser. Det samme giorde og Bisp Peder af Roskild (Thorkelin l. cit. p. 236) den 3 November. Denne sidste Bisps Sigil kan sees hos Thorkelin Tab. VII. Erkebisp Jacob bekiendtgiorde i dette Aar et Pavebrev, til sig af 3 Januarii 1257, hvorved han befoles at staae Nonnerne af St. Damiani Kloster i Roskild bi, i Henseende til hvad der gaves dem i Arv, og de fik ved Udstyr, Gave eller Almisse, da det var tungt for dem altid herom at have deres Tilflugt til Paven. Til dette Aar hører maaskee og den viborgske Bisps Nicolai Stadfæstelse af Witskøls Klosters Friheder (Dänische Biblioth. VI. p. 138) over dets Bønder og Brydier, "villici", og dets Tienestefolk, som Nicolai Formand, Bisp Gunner, havde givet dem. Langebek har optegnet i en utrykt Anmærkning, at den pomerske Hertug Sambor satte i dette Aar under et af sine Breve, at da regierede Christopher lykkeligen det danske Rige. Dette skal findes i den skrevne Kronike af Oliva, men i den trykte ved Simonetti staaer intet herom, ei heller hos Dreger, eller nogen anden. Er det sandt, da har maaskee Sambor giort det, for at være sikker mod de brandenborgske Marggrever eller nogen anden Fiende.

Lagerbring vil (Swea Rikes Hist. Tom. II. p. 485-86) at Pavens Tilladelse, at den svenske Kong Valdemar maatte ægte den danske Prindsesse Erik Ploupennings Datter, endskiønt de vare beslægtede i 3die Led, skulde være af dette Aar; men den er først af 1260, hvorved og den Grund bortfalder, at Frieriet skulde være skeet for 1258. Abels Datter Sophia havde paa St. Blasii Dag den 3 Februarii Bryllup med Bernard, Fyrste af Anhalt, og feirede Hamborgerne den med megen Pragt, for det

ved

ved at beklage de holstenske Grever. Grev Gerard af Holsten og Schovenborch afstod (Scheidt vom deutschen Adel p. 405) paa Slottet Stuwemborch den 24 Junii til Nonneklosteret i Wennigesse, al sin Ret til Gaarden Redesse. Den 10 September overlode baade Johan og Gerhard i Hamborg (Lambecii Res Hamb. apud Lindenbrog p. 44) den Afgift, kaldet Ungeld, til de hamborgske Kaniker, for det deres Fader endnu skyldte paa de der oprettede Præbender. Begge Greverne tilstode og den 10 October i Hamborg (Lambecius l. cit. p. 44-45) dens Borgere Rettighed og Jurisdiction paa visse Grundser, baade inden og udenfor Byen, og at de maatte bruge "Wickbeldenrecht", og det for den troe Tieneste, som disse Borgere, "burgenses", deres troe og kiære, dilecti fideles nostri, baade stadigen vist deres Forfædre og dem selv. Den brunsvigske Hertug Albert gav (Grupens Orig. German. II, p. 362) begge disse Grever tilkiende, ved sit Brev den 13 Januarii fra Hidzacker, at han havde overladt Grevskabet Steinwede til Kirken i Minden, og at de derfor burde i Henseende til dette Lehn ansee Bispen af Minden for deres Lehnsherre. Advocaten eller Fogeden og Raadet af Hamborg gave den 16 Martii i Hamborg (Rehtmeier Braunschw. Låneb. Chron. I. p. 494) et Beskiærmelses-Brev til de brunsvigske Borgere, som opholdt sig i Hamborg. Udi May Maaned udstædte den bremiske Erkebisp Gerhard 2 endnu et Diplom i Verden (Westphal. Monum. IV. col. 3483), og Tienden af Byen Krempe gav han, dog uvist i hvilken Maaned, til Klosteret Utersen, og derpaa døde han (Script. Rer. Dan. I. pag. 215. V. 404) en Løverdag paa St. Pantaleonis Dag den 28 Julii udi Slottet Vorden i en høi Alder, efterat have siddet paa det 39 Aar eller og 38 Aar, 10 Maaneder og 20 Dage, og havde været hel syglig i de 7 sidste. Efter det hamborgske Necro- Christopher I. Aar 1258.

 logium

Christopher I. Aar 1258

logium døde han paa Simeons Dag den 27 Julii. Den paderbornske Bisp Simon havde derfor forestaaet Stiftet i de sidste 7 Aar. Nu blev der et Schisma i Bremiske Kirke; de fleste valgte Hildebald, født Greve af Wunstorpe og Archidiaconus i Rustringen; men nogle faa valgte Provsten i Bremen Gerard af Lippe. Fra Anagnia skrev Paven den 18 Junii til Prioren af St. Michaelis Kloster i Hildesheim (Lünig Spicilegium eccles. continuat. III. p. 954-55), at han skulde reintegrere den Forening, hvorved Erkebisp Gerhard havde uden Kapitlets Vide og Samtykke overladt Byen Hamborg til Grev Adolf af Holsten, og igien lægge den under Erke-Stiftet. Rimeligen havde Paven ei fuldkommen været underrettet om denne Sag; thi Hamborg havde aldrig alene tilhørt Stiftet; men staaet for endeel under Hertugerne af Saxen, og siden under de holstenske Grever. Hamborgerne indgik en Forening med Albert og Johan, Hertuger af Brunsvig og Lyneborg (Lambecii Res Hamburg apud Lindenbrog p. 43), hvorved de fik fri Handel i deres Lande, og skulde Hertugerne staae dem bi mod hver Fiende, og saafremt Uvenskab opkom mellem Hertugen og de holstenske Grever, saa skulde Hamborgerne giøre sig al Flid for at bringe et Forlig tilveie. De holstenske Grever gave til Klosteret Herverdeshude nogle aarlige Indkomster i en gammel Mølle i Hamborg istedet for noget Gods, som var dem pantsat i Grevskaberne. Erkebisp Gerhard indgik en Forening (Staphorst Hamb. Kirchenhist I Th. IV Vol. p. 125) med Raadet i Hamborg, angaaende den Told, han skulde have af Skibene. — En langvarig Trætte, som havde været mellem de to Klostere, Doberan i Meklenborg og Esrom i Siælland, angaaende Paternitets Retten over Abbediet Dargun, og var bleven bragt for Cisterciensernes almindelige Kapitel, og af den overdraget til

Abbe-

Abbederne af Claravalle og Mortumundum, blev nu siden des afgiort (Westphal. Monum. III. col. 1505), at Retten blev tilkiendt Dykman, og Ejendom paalagt en bestandig Tavshed. Udi Stralsund stiftede den ryaiiske Første Jaromar Byen Damgaard (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 418) (nu Damgarten) og skriver dem dens Eiendele, giver den lybsk Ret, og Fredmede der frie for Told i 6 Aar, men Borgerne for bestandig. Efter Hvitfeldt havde han da Trætte med Meklenborg om Grændserne, og anlagde, som det synes, Damgarten i den Anledning. Den 16 Martii skienkede Greve Henrik af Oldenborg og hans Gemahlinde Elizabeth (Falke Tradit. Corbey. p. 748) noget Gods til Flotow Nonnekloster af Cistercienser Orden og var hun af den Slægt Flotow. Den 20 May stadfæstede Bisp Rudolf i Zwerin udi Lützowe Gaven (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 420), som de rygiske Fyrster Wizlav 1 og Jaromar 2 havde skienket til Klosteret Neuenkamp, nemlig Patron-Retten over Kirken i Tribeses. Den pomerske Hertug Barnim af Stettin gav (Willebrandt Hans. Chron. 3tie Abtheil. p. 7) Lybekkerne Told-Frihed i sit ganske Land. Pachymeres beretter (Corp. Hist. Byzant. XIII p. 40) at Palæologus der var den grækiske Keisers Formynder, kunde ei tage hvad han vilde af den keiserlige Skat, som forvaredes i Magnesia, fordi de øxebærende Celter (Varanger), som vare satte til at bevogte den, vare ei at formaae til at lade noget tages deraf, uden i alles deres Nærværelse. Christopher 1. Aar 1258.

Den norske Konge drog fra Tronhiem om Vaaren over Fieldet, og Dronningen til Bergen og derfra til Tønsberg. (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 284. Clausens Snorro p. 767) I Samtalen mellem Kong Hakon og Birger Jarl blev det afgiort, at den unge Kong Hakons Enke Dronning Rigiza skulde drage til hendes Fader i Sverrige, som og skede; men hendes Søn Junker

Christopher I. Aar 1258. fet Sverre blive hos den norske Konge. Fra Samalen ved Gaut-Elven drog Hakon til Tonsberg og derfra til Bergen, hvor han forblev Vinteren over. En stor Del af Tonsberg brandte af, hvorved Borgerne led megen Skade. Nu kom de Sendebud (Torfæus p. 285. Snorro p. 768) som havde fulgt Froken Christine, hiem til Skibs, og Bisp Peder igiennem Frankrige. Den spanske Konge havde ved Afskeden givet dem anselige Foræringer, og lovet at staae den norske Konge bi mod alle, undtagen mod Kongerne af Frankrige og Arragonien, ligesom og Hakon igien lovede at staae ham bi mod alle, undtagen mod Kongerne af Danmark, Sverrige og Engeland. Endvidere beretede Bispen, at den spanske Konge var da færdig at drage ud mod Muhamedanerne, og at han ønskede at have Hakon med sig paa dette Tog, efterdi Paven havde givet ligesaa stor Aflad til dette Tog som til et til Jerusalem.

Udi Bergen giorde Kongen Gizur til Jarl, og sendte ham med anselige Foræringer til Island (Snorro og Torfæus l. cit. Script. Rer. Dan. III. pag. 101) for at bringe det under Kongen, og til at give Skat. Ved Ankomsten taalede Gizur sulte for Indvaanerne, og bragte mange af de Fornemste til at love Skat, at aflægge Eed, og at tilsige Kongen Huldskab og Troskab, hvorimod de skulde blive hans Hofbetientere og Befalingsmænd. Eyolf den Riges Skibsfolge blev drabt i Finmarken (Script. l. cit. p. 102) og kom tvende Koner deraf til Norge efter 16 Aars Forlob. Paven tillod den 5 September (M. a Celse Apparat. ad histor. Sviogoth. p. 78), at Upsala Domkirke, som var slet og ringe, maatte forflyttes fra sit Sted til et andet, og dog beholde sit gamle Navn. — Wartizlav, pomersk Hertug i Cassuben, drog med sine Bundsforvandte, Polakkerne, imod den pomerske Hertug

ing Swantopolk (Sommersberg Scriptor. Siles. II. pag. 72), men som han delede sin Hær, saa overfaldt Swantopolk deirene, og overvandt den. Christopher I. Aar 1258.

Grev Johan af Oldenborg gav i November (Vogt Monum. Brem. T. I. p. 46) til Klosteret Liliendale Advocatiet af det Halve af en Fierding i Gronlande. — Samme Grev Johan indsatte ved sit Brev i Bremen (Cassels Samml. von Urkunden p. 42) 3 andre Personer til at holde over Forliget, sluttet 1254 mellem Greverne af Oldenborg og Byen Bremen, istedetfor de afdøde 3 svorne Cautionister. Byerne Coln og Bremen forligte sig i December angaaende adskillig Skade, de havde tilføiet hinanden, og blev tilligemed afgiort, at de colniske Borgere skulde kun hæfte Hovedskyldnernes Personer og Sager. Omtrent ved denne Tid giftede Grev Johan sig med Riza, en Datter af Grev Henrik i Hoja (Script. Rer. Dan. III. p. 189), og avlede 4 Sønner, Christian, Otto, Henrik og Mauritz med hende; Henrik døde ung, Mauritz blev Kanik i Bremen; de to andre regierede efter deres Fader. Swantopolk, Hertug af Pomern, gav sin Datter til Hertug Semovit af Masovien, og stod Brylluppet i Dantzig. Bisperne af Ermeland og Culm delede udi Elbing Sameland mellem den tydske Orden og den samelandske Bisp. (Dreger Cod. Diplom. I. p. 414).

Endeligen blev det sat i Værk, som Kongen havde overlagt med sit Raad, nemlig at gribe og fængsle Erkebispen (Hvitfeldt p. 254. Script. Rer. Dan. I. p. 185. 246. V. 529. Pontoppidans Annal. I. p. 695. Messenii Scondia Tom. II. p. 45); han var nemlig kommen med nogle faa Tienere til Gisleborg hans egen Gaard i Skaane. Aar 1259.

Christopher I. Aar 1258.

skrev til Paven for Abels Børn imod Kongen (Script. Rer. Dan. V. p. 612), og vilde uden Tvivl have Hertug Eric til Konge efter ham. Det som meest forhindrede Kroningen, endskiønt alting var beredt til den, var det, at Bisp Jens i Odense nægtede at komme; thi da Kroningen skulde skee i hans Stigt og By, saa burde han venteligen være tilstede; og dog foretog Kongen sig intet mod ham, eller tilføiede ham nogen Skade. Men med Erkebispen var det nu kommen saa vidt, at det enten maatte bære eller briste, og holdt Kongen derfor ved Mortens-Dags Tider en Herredag i Kiøbenhavn, som Hvitfeldt skriver p. 254, hvorimod Petrus Olai og Sorøe Annaler (Script. Rer. Dan. I. p. 263) henssætte det ved samme Tid, kalde det et concilium provinciale, hvoraf man skulde slutte, at Siellands Bisp holdt det med flere Geistlige, hvilket og Stedet synes at vise. Hvorom alting er, saa fortæller Hvitfeldt, at Kongen holdt en Herredag med nogle af sine særdeles Tienere og Raadgivere, og at ingen Bisper vare tilstede. Der blev afgiort, at Kongen skulde søge at fængsle Erkebispen med nogle Bisper, og andre flere, for sin Sikkerheds og Myndigheds Skyld, endskiønt man vel forudsaae, at heraf vilde opkomme megen Fortræd. Kongen klagede især over, at han var kommen i Forfaring, hvorledes Erkebispen havde skrevet for Hertug Eric, Abels Søn, til Paven, og forestilt, at Christopher havde med Uret frastødt Abels Sønner fra deres fæderne Rige Danmark; endskiønt baade Erkebispen selv med flere Bisper og Rigens Raad havde i Rendsborg forskrevet dem til Abel, at hans Sønner skulde efter ham besidde Riget; Erkebispen klagede og over, at Christopher besværgede den geistlige Stand tvertimod pavelig og al christelig Forordning, beskattede Kirkens Bønder og Tienere, begierede derfor, at Paven vilde afsætte ham, og igien at indsætte en

af

af Abels Sønner. Had og Vrede ophidsede altsaa Erkebispen saaledes, at han glemte sit Fædreneland, og hvor stor Ulykke han herved førte over det. Man finder derfor og, at Erkebispen Jens Grand i sit Forsvarsskrift til Paven mod Kong Erik Menved skriver (Script. Rer. Dan. VI. p. 298), at det var bekiendt af den, der vidste Historien, med hvad Ret og hvorledes Christopher var kommen til Riget. Det er altid slemt, at der er to Kuld Kongebørn af to Brødre i de Riger, hvor Tronfølgen ei ret er fastsat; allerhelst det lader, at den ældre Broders Børn burde have Fortrinet, hvorimod den yngres, naar han er sidst regierende, vist have Fordelen i Hænderne, hvilket vi ogsaa have i vor Tid seet i Østerrige. Fra den Tid af udsendte Kongen ofte nogen til at fængsle Erkebispen (Hvitfeldt p. 254), men det vilde ikke lykkes, efterdi de Udsendte frygtede for Almuen, som holdt med Erkebispen, som og for hans Broder Johannes Erlandsen, som var Gielkere og Hovidsmand paa Helsingborg. Hans anden Broder Nicolaus, Lehnsmand i Lund, holdt med Kongen, og raadede stedse sin Broder til at forlige sig med ham, og at tragte efter Fred; men Erkebispen vilde ei følge hans Raad. Christopher I. Aar 1258.

Ribe By og Slot opbrændte af Lynild med alt hvad Kongen der eiede; Geistligheden sagde, at det var Guds Straf, fordi Kongen forfulgte Bisperne; men Bispen af Ribe leed ligesaa stor Skade som Kongen. Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. I. p. 290), at Skaden skede ved en Vandsflod; man maa og tilstaae, at vore gamle Skribentere, Erici Krønike, Stral (Script. Rer. Dan. I. p. 168. III. 312) og Cornerus (apud Eccard. col. 488) ere utydelige, naar de sige, at Ribe forgik ved Guds Dom. Hvitfeldt p. 254 og Terpager Ripæ Cimbr. p. 34 ville, at det var Lynild.

Efter

Christo-
pher I.
Aar 1258.

Efter Aarbogerne af Lorom, efter Wormii og Ludewigii Udgaver, saa skulle Marggreven, nemeligen den Brandeborgske, og de Danske forst være blevne forligte i dette Aar, samt et Concilium, det er Samling, bleven holdet i Roskild, maaskee for at bringe dette tilveie.

Den 21 Januarii tilskrev Paven fra Viterbo (Thorkelins Diplom. I. pag. 230) Abbedissen og Conventet af St. Damiani Orden i Roskild, og gav dem, saa og deres Tiende, "familiares", og dem, som havde givet sig hen til dem, "oblatis", Tilladelse at maatte ved lukte Dörre forrette Gudstieneslen, naar et almindeligt Forbud var over Landet. Den 5 Martii gav Paven (Thorkelin ib. 231) Ministeren af Minoriter-Ordenen i Dacia, Norge, Sverrige og Riga Befaling, at maatte visitere dette Kloster. Den 28 Februarii tilskrev Paven (Thorkelin l. cit. p. 232) herom Nonnerne selv, hvilket Pavebrev indeholdes i et Circulaire af Erkebisp Jacob, given til Lund den 10 September. Erkebispens Sigil kan sees hos Thorkelin Tab. VII. Den 1 Martii gav Paven disse Nonner (Thorkelin l. cit. p. 234) Tilladelse at maatte søge, imodtage, beholde og overlade alt deres Arvegods, undtagen Feudalia eller Lehngods.

Den 8 April tilskrev Paven Erkebispen i Upsal og Bispen i Slesvig, at de skulde imodtage den lundiske Erkebisps Jacobs Afstaaelse, i Henseende til Omsorg for Stiftet, hvorved han dog forbeholdt sig pontificialia; hans mange Svagheder og andre Aarsager, nemeligen Kiede over de Trætter med Kongen, formaaede ham til dette Skridt, og vilde han give sig ind i Minoriter-Ordenen, som dog ei synes at være bleven noget af denne Gang. Den 25 Augusti tilskrev Paven Bispen af Roskild om, at Borgerne i Slottet Copmannæhafn (Pontoppidans Annales I. p. 695), som

haade

baade i det verdslige og geistlige Hoffe Bispen til med fuldkommen Ret; havde fanget en Diaconus, som var en offentlig Røver, og havde begaaet mange Misgierninger, og havde af egen Myndighed hængt ham op, hvorfor de nu begierede Afløsning. Paven befol, at Hovedmændene skulde stikke sig personligen for ham selv, og Bispen paalægge de andre vedbørlig Poenitentse. — Kong Christopher gav den 27 August ved sit aabne Brev i Slesvig Bønderne, "bondones", af Herrigsleth, (nu Herrestad i Aar-Rangstrup Herred, Tørning Lehn i Hertugdømmet Slesvig, hvilket Sogn og kaldes Toftlund) alle de Skikke og Rettigheder, som de havde havt i hans Faders Kong Valdemars Tid. Det er underskrevet af Grev Ernst (af Gleichen). Rimeligen var Kongen da i Slesvig i Anledning af Tvistighederne med Hertug Eric. Maaskee det og var i dette Aar, at Kongen tog Wiskøl Kløster under sin Beskyttelse (Dänische Biblioth. VI. p. 146-49) og stadfæstede arveligen alle dets Eiendele. Den 15 May havde Kongen været i Roskilde, og gav der Klosteret Ebleholt (Script. Rer. Dan. VI. p. 162) al Kongens Rettighed paa Markedet, som holdtes udenfor dets Porte fra Viti og Modesti Dag og til Peders og Povels, saalænge Kongen levede og den daværende Abbed; og efter Kongens Død skulde Herligheden deraf uden Modsigelse tilfalde hans Eftermænd. Vidner vare Bisp Nicolaus af Viborg, Kongens Kantzler; Herre Nicolaus, Lehnsmand i Lund; Broder Boetius, Prædiker-Brødrenes Prior i Roskilde. Udi Tunder den 8 September forenede Bisp Eger af Ribe sig med sine Bønder i Tunder saaledes, at de til hver Reise skulde udrede en Vogn af 5 Ottinger laghefæstet Jord og paa deres Vogne føre Kiøkkenmesters Afgift til Listhorp, og hver Bonde aarligen føre 1 Læs Brænde og 1 Læs Høe til Bispens Gaard i Tundir. Den 17 Sep-

Christopher I. Aar 125[illegible]

Christopher I. Aar 1258. tember gav Erkebisp Jacob i Lund (Thorkelins Diplom. I. p. 235) Aflad til dem, som kom St. Damiani Kloster i Roskild til Hielp med Almisser. Det samme giorde og Bisp Peder af Roskild (Thorkelin l. cit. p. 236) den 9 November. Denne sidste Bisps Sigil kan sees hos Thorkelin Tab. VII. Erkebisp Jacob bekiendtgiorde i dette Aar et Pavebrev, til sig af 3 Januarii 1257, hvorved han befoles at staae Nonnerne af St. Damiani Kloster i Roskild bi, i Henseende til hvad der gaves dem i Arv, og de fik ved Udstyr, Gave eller Almisse, da det var tungt for dem altid herom at have deres Tilflugt til Paven. Til dette Aar hører maaskee og den viborgske Bisps Nicolai Stadfæstelse af Vitskøls Klosters Friheder (Dänische Biblioth. VI. p. 158) over dets Bønder og Bryder, "villici", og dets Tienestefolk, som Nicolai Formand, Bisp Gunner, havde givet dem. Langebek har optegnet i en utrykt Anmærkning, at den pomerske Hertug Sambor satte i dette Aar under et af sine Breve, at da regierede Christopher lykkeligen det danske Rige. Dette skal findes i den skrevne Kronike af Oliva, men i den trykte ved Simonetti staaer intet herom, ei heller hos Dreger, eller nogen anden. Er det saa, da har maaskee Sambor giort det, for at være sikker mod den brandenborgske Marggreve eller nogen anden Fiende.

Lagerbring vil (Swea Rikes Hist. Tom. II. p. 485-86) at Pavens Tilladelse, at den svenske Kong Valdemar maatte ægte den danske Prindsesse Erik Plovpennings Datter, endskiønt de nære beslægtede i 3die Led, skulde være af dette Aar; men det er først af 1260, hvorved og den Grund bortfalder, at Frieriet skulde være skeet for 1258. Abels Datter Sophia havde paa St. Blasii Dag den 3 Februarii Bryllup med Bernard, Fyrste af Anhalt, og feirede Hamborgerne den med megen Pragt, for der-

med at besinge de holstenske Grever. Greve Gerard af Holsten og Schovenborch afstod (Scheidt vom teutschen Adel p. 405) paa Slottet Stovemborch den 24 Junii til Nonneklosteret i Wennigesse, sin Ret til Gaarden Redesse. Den 10 September overlode hans de Johan og Gerhard i Hamborg (Lambecii Res Hamb. apud Lindenbrog p. 44) den Afgift, kaldet Ungeld, til de hamborgske Kaniker, for det deres Fader endnu skyldte paa de der oprettede Præbender. Begge Greverne tilstode og den 10 October i Hamborg (Lambecius l. cit. p. 44-45) dens Borgere Rettighed og Jurisdiction paa visse Grundser, baade inden og udenfor Byen, og at de maatte bruge "Wickbeldesrecht", og det for den troe Tieneste, som disse Borgere, "burgenses", deres troe og kiære, dilecti fideles nostri, havde stadigen viist deres Forfædre og dem selv. Den brunsvigske Hertug Albert gav (Grupens Orig. German. II, p. 362) begge disse Greverr tilkiende, ved sit Brev den 13 Januarii fra Hidzacker, at han havde overladt Grevskabet Steinwede til Kirken i Minden, og at de derfor burde i Henseende til dette Lehn ansee Bispen af Minden for deres Lehnsherre. Advocaten eller Fogeden og Raadet af Hamborg gave den 16 Martii i Hamborg (Rehtmeier Braunschw. Lüneb. Chron. I. p. 494) et Beskiærmelses-Brev til de brunsvigske Borgere, som opholdt sig i Hamborg. Udi May Maaned udstædte den bremiske Erkebisp Gerhard 2 endnu et Diplom i Verden (Westphal. Monum. IV. col. 3483), og Tienden af Byen Krempe gav han, dog uvist i hvilken Maaned, til Klosteret Utersen, og derpaa døde han (Script. Rer. Dan. I. pag. 211. V. 404) en Løverdag paa St. Pantaleonis Dag den 28 Julii udi Slottet Vorden i en høi Alder, efterat have siddet paa det 39 Aar eller og 38 Aar, 10 Maaneder og 20 Dage, og havde været hel syglig i de 7 sidste. Efter det hamborgske Necrologium

Christopher I. Aar 1258.

Christo- pher I. Aar 1258

logium døde han paa Simeons Dag den 27 Julii. Den paderbornske Bisp Simon havde derfor forestaaet Stiftet i de første 7 Aar. Nu blev der et Schisma i Bremiske Kirke; de fleste valgte Hildebald, født Greve af Wunstorpe og Archidiaconus i Rustringen; men nogle faa valgte Provsten i Bremen Gerard af Lippe. Fra Anagnia skrev Paven den 18 Junii til Prioren af St. Michaelis Kloster i Hildesheim (Lünig Spicilegium eccles. continuat. III. p. 954-55), at han skulde redintegrere den Forening, hvorved Erkebisp Gerhard havde uden Kapitlets Vidske og Samtykke overladt Byen Hamborg til Grev Adolf af Holsten, og igien lægge den under Erke-Stiftet. Rimeligen har Paven ei fuldkommen været underrettet om denne Sag; thi Hamborg havde aldrig alene tilhørt Stiftet; men staaet for endeel under Hertugerne af Saxen, og siden under de holstenske Grever. Hamborgerne indgik en Forening med Albert og Johan, Hertuger af Brunsvig og Lyneborg (Lambecii Res Hamburg apud Lindenbrog p. 43), hvorved de fik fri Handel i deres Lande, og skulde de Hertugerne staae dem bi mod hver Fiende, og saafremt Uvenskab opkom mellem Hertugen og de holstenske Grever, saa skulde Hamborgerne giøre sig al Flid for at bringe et Forlig tilveie. De holstenske Grever gave til Klosteret Herverdeshude nogle aarlige Indkomster i en gammel Mølle i Hamborg istedet for noget Gods, som var dem pantsat i Grevskaberne. Erkebisp Gerhard indgik en Forening (Staphorst Hamb. Kirchenhist. I Th. IV Vol. p. 125) med Raadet i Hamborg, angaaende den Told, han skulde have af Skibene. — En langvarig Trætte, som havde været mellem de to Klostere, Doberan i Meklenborg og Esrom i Sielland, angaaende Paternitets Retten over Abbediet Dargun, og var bleven bragt for Cisterciensernes almindelige Kapitel, og af den overdraget til

Abbe-

Abbederne af Clairvalla og Mortmundum, blev nu saa bedes afgiort (Westphal. Monum. III. col. 1505), at Retten blev tilkiendt Dobmar, og Eredom paalagt en bestandig Lovshed. Udi Stral- Christo- pher 1. Aar 1258.
sund stiftede den rygiske Fyrste Jaromar Byen Dame- gard (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 418) (nu Damgarten) og skri- ver dem deres Eiendele, giver den lybsk Ret, og Fremmede der frie for Told i 6 Aar, men Borgerne for bestandig. Efter Hvitfeldt havde han da Trætte med Meklenborg om Grændserne, og anlag- de, som det synes, Damgarten i den Anledning. Den 16 Martii skienkede Grev Henrik af Aldenborg og hans Gemahlinde Eliza- beth (Falke Trad. Corbey. p. 748) noget Gods til Flotow Nonne- kloster af Cistercienser Orden og var hun af den Slægt Flotow. Den 20 May stadfæstede Bisp Rudolf i Zwerin udi Lützowe Gaven (Dregeri Cod. Diplom. I. p. 420), som de rygiske Fyrster Wiz- lav 1 og Jaromar 2 havde skienket til Klosteret Neuenkamp, nemlig Patron-Retten over Kirken i Tribeses. Den pomerske Hertug Barnim af Stettin gav (Willebrandt Hans. Chron. ater Abtheil. p. 7) Lybekkerne Told-Frihed i sit ganske Land. Pachymeres beretter (Corp. Hist. Byzant. XIII p. 40) at Palæologus der var den grækiske Keisers Formynder, kunde ei tage hvad han vilde af den keiserlige Skat, som forvaredes i Magnesia, fordi de øxebærende Celter (Varanger), som vare satte til at bevogte den, vare ei at for- maae til at lade noget tages deraf, uden i alles deres Nærværelse.

Den norske Konge drog fra Tronhiem om Vaaren over Fiel- det, og Dronningen til Bergen og derfra til Tønsberg. (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 284. Clausens Snorro p. 767) I Samta- len mellem Kong Hakon og Birger Jarl blev det afgiort, at den unge Kong Hakons Enke Dronning Rigiza skulde drage til hendes Fader i Sverrige, som og skede; men hendes Søn Jun-

ker

Christopher I. Aar 1258.

fer Sverre blive hos den norske Konge. Fra Sammelet ved Gaut-Elven drog Hakon til Tønsberg og derfra til Bergen, hvor han forblev Vinteren over. En stor Del af Tønsberg brændte af, hvorved Borgerne led megen Skade. Nu kom de Sendebud (Torfæus p. 285. Snorro p. 768) som havde fulgt Frøken Christine, hiem til Skibs, og Bisp Peder igiennem Frankrige. Den spanske Konge havde ved Afskeden givet dem anselige Foræringer, og lovet at staae den norske Konge bi mod alle, undtagen mod Kongerne af Frankrige og Arragonien, ligesom og Hakon igien lovede at staae ham bi mod alle, undtagen mod Kongerne af Danmark, Sverrige og Engeland. Endvidere berettede Bispen, at den spanske Konge var da færdig at drage ud mod Muhamedanerne, og at han ønskede at have Hakon med sig paa dette Tog, eftersom Paven havde givet ligesaa stor Aflad til dette Tog som til et til Jerusalem.

Udi Bergen giorde Kongen Gizur til Jarl, og sendte ham med anselige Foræringer til Island (Snorro og Torfæus l. cit. Script. Rer. Dan. III. pag. 101) for at bringe det under Kongen, og til at give Skat. Ved Ankomsten talede Gizur første for Indvaanerne, og bragte mange af de Fornemste til at love Skat, at aflægge Eed, og at tilsige Kongen Huldskab og Troskab, hvorimod de skulde blive hans Hofbetientere og Befalingsmænd. Eyolf den Riges Skibsfølge blev dræbt i Finmarken (Script. l. cit. p. 102) og kom tvende Koner deraf til Norge efter 16 Aars Forløb. Paven tillod den 5 September (M. a Celse Apparat. ad histor. Sviogoth. p. 78), at Upsala Domkirke, som var slet og ringe, maatte forflyttes fra sit Sted til et andet, og dog beholde sit gamle Navn. — Wartizlav, pomersk Hertug i Cassuben, drog med sine Bundsforvandte, Polakkerne, imod den pomerske Her-

tug

og Swantopolk (Sommersberg Scriptor. Silef. II. pag. 72). Christopher I. Aar 1258.
men som han deelede sin Hær, saa overfaldt Swantopolk deieene, og overvandt den.

Grev Johan af Oldenborg gav i November (Vogt Monum. Brem. T. I. p. 46) til Klosteret Liliendale Advocatiet af det Halve af en Fierding i Gronlande. — Samme Grev Johan indsatte ved sit Brev i Bremen (Cassels Samml. von Urkunden p. 42) 3 andre Personer til at holde over Forliget, sluttet 1254 mellem Greverne af Oldenborg og Byen Bremen, istedetfor de afdøde 3 svorne Cautionister. Byerne Cøln og Bremen forligte sig i December angaaende adskillig Skade, de havde tilføiet hinanden, og blev tilligemed afgiort, at de cølniske Borgere skulde kun hæfte Hovedskyldnernes Personer og Sager. Omtrent ved denne Tid giftede Grev Johan sig med Riza, en Datter af Grev Henrik i Hoja (Script. Rer. Dan. III. p. 189), og avlede 4 Sønner, Christian, Otto, Henrik og Mauritz med hende; Henrik døde ung, Mauritz blev Kanik i Bremen; de to andre regierede efter deres Fader. Swantopolk, Hertug af Pomern, gav sin Datter til Hertug Semovit af Massovien, og stod Brylluppet i Dantzig. Bisperne af Ermeland og Culm deelede udi Elbing Sameland mellem den tydske Orden og den samelandske Bisp. (Dreger Cod. Diplom. I. p. 414).

Endeligen blev det sat i Værk, som Kongen havde overlagt med sit Raad, nemlig at gribe og fængsle Erkebispen (Hvitfeldt p. 254. Script. Rer. Dan. I. p. 185. 246. V. 529. Pontoppidans Annal. I. p. 695. Messenii Scondia Tom. II. p. 45); han var nemlig kommen med nogle faa Tienere til Gisleborg hans egen Gaard i Aar 1259.

Skaane,

Christophers I. Aar 1259.

Skagne, ei langt fra det nu værende Landskrona, og der blev han om Natten den 6 Februarii efter St. Agathæ Dag, eller maaskee snarere Natten efter Mariæ Renselses Dag, det er mellem den 2 og 3 Februarii, overfaldet af sin egen Broder Niels, Kongens Lehnsmand i Lund, og af Henrik Meklenborg, en af Kongens Dravanter, med deres Selskab, fanget og bortført, og sat i Bolt og Jern paa Hagenskov i Fyen, hvor han forblev moxen i to Aar. Man seer af den Lethed, hvormed dette blev iværksat, at Erkebispen ei har forventet sig sligt. Denne Hæftelse skede saavel efter Kongens som Dronningens Befaling. Efter Kroniken, som slutter med 1317 (Script. Rer. Dan. II. pag. 174), blev Erkebispen fanget i Gisleburg Kirke. Petrus Olai mener (Script. Rer. Dan. II. p. 264), at det var især Sagen med Bornholm, som bevægede Kongen til at lade Erkebispen fængsle, dog dette paa Bornholm skede først efter Kongens Død. Alle vore Kroniker henføre retteligen Erkebispens Fængsel til 1259, alene den, som slutter med 1290, uretteligen til 1258. Forbittrelse og Tidernes raa Tænkemaade giorde, at, som Pavens Brev af 4 Junii vidner (Meursius Grammii col. 431. not. c.), man undsaae sig ikke ved at sætte paa Erkebispens Hoved, da man førte ham bort, en Hat med nedhængende Ræve-Rumper, saa og at iføre ham verdslig Dragt, og at binde hans Fødder sammen under Hestebugen. Hvorvel Erkebispen var vist en stor Forbryder mod Kongen og Riget, saa nyttede dog sligt til intet, uden til at forbittre. Erkebisp Jens Grand udi sit Klageskrift over Kong Erik Menved siger (Script. Rer. Dan. VI. p. 298), at alle Erkebisp Jakobs Venner, Frænder og Slægtninge stode ham imod, talte imod ham, og tilføiede ham Vold, drevne hertil ved Overtalelser og Løfter om Belønning af Kongen, og især hans Broder Nicolaus, Stat-

holder

holder i Skaane, "Præfectus Scaniæ", som var en af de ypperste Christopher I. Aar 1259.
Baroner i Landet, "Major Baro Terræ", alene Erkebispens Broder Andreas holdt med ham; dette giver ingen god Fordom for hans Sag. Udi Fængselet skal Kongen have ladet holde Erkebispen slet, venteligen ladet ham mangle fornødne Ting. Dette dristige Skridt opvakte, som ei andet kunde være, en forfærdelig Storm. Boetius, Decanus i Lund, og det ganske Kapitel der skrev strax den 4 Februarii (Script. Rer. Dan. V. p. 603), venteligen til hvert Landskabs i Danmark Geistlighed især, hvoraf det til dem i Halland lyder paa Dansk hos Hvitfeldt p. 256 saaledes: "Boetius, Decanus og det ganske Lunde Kapitel ønsker alle Decanis og Presbyteris i Halland Salighed udi Troen. Vi give Eder at vide, at Vor Erkebisp paa Vor Frue Nat med Magt udi sit Hus af nogle Dievelens Dravantere eller Knegte blev tagen, og aldeles imod al Ret henført fra sin Bolig, hvorfor vi befale, at I ikke skal tage udi Sinde at holde nogen Gudstieneste for Folket, og ei tilstæde dem at bruge Sakramenterne, undtagen dem alene, som Kirkeloven tilstæder, naar almindelig Interdict skeer, som er, at I engang om Ugen skal holde Messe uden Ringen, inden lukte Dørre, med middelmaadig sagte Røst, til at berede Christi Legeme, dem til en Tærepenge, som vandre herfra, dog at de udelukkes, som ere bandsatte. Dernæst, at I skal høre deres Bekiendelse, som vandre herfra, og døbe dem, som have Daab behov; men I skal vide, at Eder i ingen Maade tilstædes, at begrave de Dødes Legemer i christen Jord". Begge Bisper, Peder Bang i Roskilde og Jens Bang i Odense lode, som Hvitfeldt skriver p. 255. (Pontoppidans Annal. I. p. 697) allerede den 9 Februarii fælles Bandsbreve udgaae til Klereset i begge deres Stigter (Script. Rer. Dan. V. p. 601), hvorved de forbøde al Gudstie-

 neste

Christo- pher I. Aar 1259. neste for den store Uret, som deres værdige Fader af Lund led, saa og de andre geistlige Fædre deres Brødre, indtil de bleve fri giorte og fuld Erstatning var skeet for al den store Uret, Haan og Spot, dem og den christne Kirke var vederfaret. I samme deres Bandsbrev var og indført Constitutionen Cum Ecclesia Dacians med Pave Alexanders Stadfæstelse. Det sidste synes at vise, at Kongen havde da allerede ladet fange Provsten og Erkedegnen af Lund, og kastet dem i et fælt Fængsel, fordi de havde givet sig paa Reisen til Rom, for at klage over den Medfart mod Erkebispen. Kongen paastod (Script. Rer. Dan. V. p. 603), at han havde allerede appelleret til Paven, og vilde derfor forhindre, at ingen skulde komme ham i Forveien hos Paven med andre Forestillinger end han ønskede. I Processen mellem Kongen og Erkebispen synes dette de tvende Bispers Bandsbrev, som Hvitfeldt p. 256 henfører til 9 Februarii, at være givet den 13, og det i Kiøbenhavn. I Følge disse Bandsbreve blev Gudstienesten forhindret at holdes paa adskillige Steder i Skaane og Siælland, men aldeles ikke i Jylland, ved det alle Bisper der holdt med Kongen, og gave ingen Bandbreve ud. Dette beretter Kroniken, som slutter med 1340, og Petrus Olai efter den (Script. Rer. Dan. V. p. 529). Man seer heraf, at sund Sands var endda almindelig i Danmark, og at Geistlighedens Indflydelse var ei meget stor. Midt i denne Giæring døde, efter Hamsfort, Mester Alexander, Kanik i Roskild den 7 Februarii. I Anledning af denne Bandsættelse tilskrev Kongen (Script. Rer. Dan. V. p. 602. Pontoppidans Annal. I p. 639) Provsten og Kapitlet i Roskilde, og foreholdt det, at han elskede Kirkernes og de geistlige Personers Frihed og Rettigheder, indemnitatem (maaskee immunitatem), og især Roskilder Kirke, beraabte sig heri paa Gud, forundrede sig derfor

over,

over, hvi de opvakte Paven imod ham, da han ei havde forseet sig imod Roskilder Kirke, saa at de derfor ingen Aarsag havde at ophelde med Gudstienesten; thi endskiønt man satte Constitutionen Cum ecclesia Daciana imod ham, saa mente han dog, at deñ ei kunde bruges imod ham, siden han havde indskudt sig under Paven (Meursius Grammii col. 431. not d.). Den 24 Februarii skal Paven ved en Bulla til Erkebispen af Lund have befalet ham at skaffe Bisp Nicolaus af Slesvig og hans Cautionister Frihed, som Ridder Tuco Like af Danmark holdt fangen i det Bremiske, og dette lod han og vide til Minoriternes Gardian i Brunsvig, hvor bemeldte Tuco opholdt sig ved Hertugens Hof, og holdt dem fangen for 1000 Mark, Bispen havde lovet ham. Men disse Breve ere af 1257, hvor jeg og S. 337 her foran har anført dem, og denne Efterretning findes kun i Rosengaards Mst. n. 126 paa Universitetsbibliotheket, som er meget skiødesløs samlet og skrevet. — Den 1 Martii tilskrev Paven fra Anagnia (Celse Apparat. ad Histor. Sviogoth. I. p. 79. Vastovii Vitis aqvilon. p. 180. Raynaldi Annal. Tom. II. pag. 47. a.) Laurentius, Erkebisp i Upsal, og Bisperne af Linkiøping og Wiborg, at han, efter Begiering af den svenske Kong Valdemar og den danske Kong Christopher, tillod hermed, at den første maatte egte den andens Broders Erici 1 Datter Sophia, endskiønt de vare beslægtede i 3die Led (hvilket og var rigtigt; thi Valdemars Moder Ingeborg var en Sösterdatter af den danske Kong Valdemar 2, som var Sophiæ Farfader), i Betragtning, at herved blev en nøie Forbindelse mellem begge Riger og Konger, som var nødvendigt, ved det Hedningene, som grændsede op til Sverrige, foruroligede det ved bestandige Indfald, dræbte Mennesker og brændte Byer og Kirker.

Christopher I.
Aar 1259.

Den

Christopher I. Aar 1259.

Den 10 Martii udstædte Bisp Peder i Roskild i bemeldte By sit Brev (Thorkelins Diplom. I. p. 237), om hvorledes Peder Othensun, Erkedegn og Kanik i Roskilde, havde tilskiødet ham eet helt Boel i Flongi med tvende "Fæligh" og en Veirmølle, for at tiene til St. Lucii Kirkes Bygning i Roskilde, saa at der efter hans Død skulde dertil af Indkomsterne anvendes aarligen 20 Mark Penge, og derimod aarligen holdes Siele-Messe for ham, og gives 1 Mark til de Fattige, og 1 Mark til Brødrene, der bivaanede Messen. Dette skede i Overværelse af de Herrer Johan Erlandson, Nicolaus kaldet Wind, og Arnwind, Kanik i Kiøbenhavn, samt mange flere Klerker og Legpersoner.

Kort efter dette undveg Bisp Peder, og begav sig til den rygiske Fyrste Jermar. Hvitfeldt siger p. 255, at Kongen søgte efter at gribe Bispen; men om saa er, da maa han have giort det meget hemmeligen, eftersom han altid paastod, ei at have forgrebet sig imod ham. Vore gamle Kroniker kalde Jermar Bispens "nepos" (conf. Script. Rer. Dan. II. p. 263), og vidner Hvitfeldt p. 255), at Bispen tilskrev ham saa, og at Fyrsten derimod kaldte ham avunculum; men Hvitfeldt mener, at dette kun er en Oversættelse af den sædvanlige Curial-Stil Ohm og Vetter; kan vel være; dog, naar jeg betragter den overmaade nøie Forbindelse mellem disse to Herrer, saa hælder jeg mere til den Mening, at der har været Slægtskab eller Svogerskab mellem dem *). At Bispen biede saa længe med at begive sig ud af Riget, dertil har uden Tvivl været den Aarsag, at han først vilde være vis paa Jermar og de holstenske Grever. Bispen bortførte Kirkens Skat med sig, og delte den ud til dem (Hvitfeldt p. 255), som derved

at

*) Jevnfør Noterne foran S. 255 og 284.

Nyerup.

at sætte dem i Stand til at bekrige Riget; alt hvad han havde af de bispelige Indkomster og alle Fødevare gav han ogsaa til dem og andre Rigets Fiender. Paa samme Tid forlod ogsaa Biskop Jens Bang Odense (Hvitfeldt l. cit.) og begav sig til sit Slot paa Als, hvor han anlagde hemmelige Raad med Kongens Fiender mod ham, ligesom han og herfra havde sendt, og vedblev siden at sende Penge til Kieler Slot, de holstenske Grever tilhørende, paa det at de altid skulde have Midler i Haand til at bekrige Kongen. Forend Bisp Peder undveg, tilskrev Kongen ham og Roskilder Kapitel den 6 Martii fra Ribe (Script. Rer. Dan. V. p. 602) udi Overværelse af den riberske Bisp Tager, samme Kirkes Kapitel, Kapitlerne af Prædiker- og Minoriter-Ordenerne, og mange flere Kirker og Legfolk, hvis Segl bleve hængte for, at de ubilligen fornærmede ham, og at de ham til Foragt ophøldt med Gudstienesten, da han dog ei havde forseet sig noget mod dem eller deres Kirke, og at de ei kunde forekaste ham Erkebispens Fængsel, da hans Forseelser ei burde geraade til Kirkernes Skade, og da den Constitution Cum ecclesia Daciana ei kunde sættes imod ham, da han kunde og vilde bevise, at den var bygget paa falske Grundvolde, og at følgeligen den pavelige Stadfæstelse var ugyldig; hvorfor han og vilde om den og flere Klagemaal paa anden Tid og Sted atter appellere til det apostoliske Sæde, og underkastede sig, sine, sit Riges og Kirkers Stat bemeldte Sædes Beskyttelse; og skal Kongen have, efter Hvitfeldts Beretning l. cit. meenet, at de Geistlige ikke maatte være Dommere i deres egen Sag, helst efterdi Interdictet ikke af Paven var paabuden, men af dem som vare hans Modstandere, ei heller var det billigt, at det ganske Rige skulde lide Mangel og Brøst paa Salighed for et eneste Menneskes Skyld. Herved tænkte han, at belage Geistlighedens Forbud

Christopher I. Aar 1259.

Christopher I. Aar 1259.

bud sin Kraft, indtil Sagen kunde blive forhørt. Men efterat Bispen var undveget, tilskrev han Decanus og Kapitlet i Roskilde (Hvitfeldt p. 257. Script. Rer. Dan. V. p. 602), at da han hverken havde fornærmet deres Bisp eller dem eller deres Kirke, saa forundrede han sig over, hvi Bispen var draget bort, og hvi de havde underkastet Alle i deres Stigt Interdictet, og for Kongens Skyld ei holdt nogen Gudstieneste, hvorfor han anden Gang strængeligen bød dem, at de skulde, saasnart de havde faaet hans Brev, lukke Kirkerne op, og ei forbyde Gudstienestens Holdelse i dem, giorde de det ikke, da maatte de tilskrive sig det selv, om han indsatte andre Personer i deres Sted, som vare ham lydige, som kunde læse og synge hvad de vidste, og de selv derimod udelukkes fra al Ære og Indkomst; vilde de bruge Fornuft, saa vilde han og bruge Fornuft mod dem; men da de i denne Sag ei handlede fornuftigen, saa forundrede han sig ei over, at deres Villie herskede over deres Fornuft. Tredie Gang tilskrev han dem (Script. Rer. Dan. V. p. 603) fra Opensa (Apenrade i det Slesvigske) og befol dem atter strængeligen at oplukke Kirkerne i Stigtet, og strax ved Brevenes Annammelse at lade forrette Gudstienesten i dem, saafremt de agtede at forblive i Riget, og at nyde noget Godt der. Saasom de rettede sig efter disse kongelige Befalinger, saa skrev deres Biskop Peder fra Scabroth (maaskee paa Rygen; imidlertid findes der en Bondeby af det Navn i Ober-Lausitz, hvor jeg dog ikke troer, at Bisp Peder har opholdt sig) den 23 Martii til Decanus og Kapitlet i Roskilde, samt alt Klerisiet i sit Stigt (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 603. Meursius Grammii col. 431. Not. d), at han under Bandsstraf havde forbudet dem at forrette Gudstienesten, forend Erkebispen var kommen af Fængsel og Kirken nydt sin Ret; men da de forrettede Gudstienesten,

og

og derved overtraadte hans og Pavens Bud, saa vare de ved denne Gierning selv blevne irregulaire; han igientog derfor herved paa ny sit Forbud, enten at synge "qvatenus suspensa habentes organa", eller at forrette Gudstienesten, og forkyndte, at hver den, som herimod var ulydig, skulde uden al Naade miste Embede og Indkomst. — Forend Erkebispen blev fangslet, maa han i Lund have udgivet det Brev, som er uden Dag men af dette Aar, hvorved han skiødede til St. Damiani Nonnekloster i Roskild alt sit rørlige og urørlige Gods, som han for sit Fæderne Gods havde tilbyttet sig af Hr. Esbern Woghensun, beliggende udi Roskilder Stigt og Flackebierg Herred, hvorimod saavel Nonnerne som Minoriter-Brødrene og enhver Kapellan, der forrettede Gudstienesten i bemeldte Kloster, skulde i deres Messer have Erkebispen i Erindring saavel i Live, som efter Døden; de skulde og aarligen af denne Gave give rigelige Almisser til Fattige, og aflægge tilbørlig Regnskab derfor til dem, som havde Raadighed, Jurisdictionen, over Klosteret, og saafremt et Kloster af samme Orden blev anlagt i Lunde Stigt, saa skulde Klosteret i Roskild aftræde bemeldte Gods til det. Christopher I. Aar 1259.

Imedens Kong Christopher opholdt sig i Ribe, stadfæstede han der den 11 Martii sin Broders Kong Abels Brev, givet til Ribe 1252 den 5 April, hvorved han skiødede til Lygum Kloster sin Ret til Brevadt Kirke, ligesom han forhen havde skienket det Gods i Svavistorp. Ved Christophers Brev vare Bisp Esger af Ribe, Nicolaus af Viborg, Peter Finsun, og mange flere Vidner. Christophers med Abels Brev er siden indført i en Vidisse af 1273.

Fra Jylland hastede Christopher over til Siælland, da han fik at høre, at den rygiske Fyrste Jermar i Følge af den roskildske

Bisp

Christopher I. Aar 1259

Bisp Peder, som efter Tilstaaelse af den lundiske Erkebisp Nicolaus i hans Krønike (Script. Rer. Dan. V. p. 626) var den, som bragte Jermer til at plyndre Sielland, hvor [illegible] dit med en stor Hær. Fra Thorborg Slot ved Kaarsøe skrev Kongen den 15 April (Hvitfeldt p. 257. Script. Rer. Dan. V. p. 603) et Brev til Decanerne og de Geistlige i Halland, at han havde hørt, hvorledes de holdt inde med Gudstienesten og nægtede Almuen den, endskiønt han havde appelleret til Paven, hvorover han bød dem, at de strax efter Brevets Annammelse skulde begynde med den igien; han vilde holde dem undskyldt og fri for Paven og alle Mennesker, hvad end skede. Nu kom Jermer Fredagen efter Paaske den 20 April, eller og den 19, som Hvitfeldt vil, til Kiøbenhavn med sin store Hær. Byen og Slottet var da i Kongens Hænder; thi han havde taget til sig eller lagt Beslag paa saavel den lundiske Erkebisps som den roskildske Bisps Godser og Indkomster, hvilket Erkebisp Jens Grand (Script. Rer. Dan. VI. p. 281. 287) anslaaer for Lunde Kirke alene til 40000 Mark Sølv, saavel i Henseende til det rørlige som urørlige Godses Værdie og Indkomster af begge, foruden 3000 andre Mark Sølv, som Kirken led Skade, og blev sat i Omkostninger for. Jens Grand siger og ved denne Leilighed, at Erkebisp Jakob var en Mand af ædel Stamme, men ædlere ved sine Sæder og Levnets Hellighed og ypperlig i bogelige Kunster; han blev efter hans Sigende ei heller fængslet, fordi han i noget havde enten forstyrret Kongen eller Riget, men fordi han offentligen havde givet Kongen faderlige Raad til Rettelse, paa det han nytteligen kunde regiere Riget, om ei ved sig selv, saa dog ved andres Raad. Jermer kom ind i Byen paa det Sted, som siden efter ham kaldtes Jermers Gab (Hvitfeldt I. p. 259. Pontoppidans Origines Havnienf. p. 73), anlagde et

en

en Skandse, kaldet Jermers Skandse, ei langt fra Vesterport, som synes endda at have været til i Magni Matthiæ Tid, da han siger (Catalog. Episcop. Lund. p. 74), at denne Skandse eller Taarn lade mellem Vester og Nørre Port, rimeligen for at sætte sig i Sikkerhed mod Anfald, og for at kunne beleire Slottet, som han endeligen indtog og nedbrød, efter den roskildske Bisp Peders Indskydelse, som Kong Erik siden offentligen beskyldte Bispen for. Denne Slottets Nedbrydelse, saa og den forrige ved Lybekkerne 1248, gior det troligt, at der i senere Tider ei har været en Smule tilovers af Biskop Absalons Bygning. Crantzius vil (Vandalia lib. VII. cap. 28) at Jermer søgte herved at afkaste det danske Lehn Herskab, hvilket er meget rimeligt, og at Danmark var da i saa stor Foragt, at enhver vilde angribe det; men saa skeer det altid med Riger, hvor indvortes eller Borger-Krig raser. Rimeligen har denne Beleiring varet en Tid lang, og Christopher derfor forladt Siælland og begivet sig over til Jylland, for at komme dette Landskab til Hielp imod de holstenske Greuer og Hertug Eric, Abels Søn, hvilke vare faldne ind i Sønder-Jylland og ødelagde Landet ved Slien. I saa elendig en Tilstand var nu Danmark, at den fra alle Sider angrebes af Fiender og af dens egne Vasaller, ja Indfødde rodede i dens Indvolde. Men hvo andre vare Skyld heri end nogle faa fornemme geistlige Personer ved deres vrange og falske Begreber samt Overmod, og dernæst Kongen og hans Raad ved deres uforsigtige overilede og alt for raske Skridt og Fremfart. I saadan Nød sendte Kong Christopher Bud til den norske Kong Hakon og den svenske Birger Jarl (Hvitfeldt p. 255. Clausens Snorro p. 769. Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 284), og bad, at de efter Løfte vilde staae ham bi mod hans Fiender. Hakon lod strax stævne sine Lehnsmænd til

Christopher I. Aar 1259

Christopher I. Aar 1259.

sig og bød Leding ud. Ved denne Tid lader det, at den bekiendte Enke Grevinde Inger af Regenstein, Jakob Sunesøns Datter, er død (Thorkelins Diplom. I. p. 312), og blev hun efter sin Begiering begravet hos Minoriter-Brødrene i Roskild paa den høire Side af det store Alter under en Marmor-Sten. For sin Død havde hun den Fornøielse at see det af sig stiftede St. Claræ Kloster i Roskild udi Stand, hvorhen hun lod komme Søstre fra Strasborg (Script. Rer. Dan. V. p. 512. 528). Hun stiftede Minoriter-Klostre i Roskild, Kiøbenhavn, Kalundborg og Næstved. Den 23 April døde Nicolaus, Kanik og Præst i Lund (Script. Rer. Dan. III. p. 509. IV. 39) som skiænkede til Kirkens Bygning 5 Mark Penge, og til Kanikernes Bord 4 Kander, som veiede 3 Mark hvert Sølv. Omtrent ved denne Tid var det, at Cecilie, Enke efter Kongens Marskalk Harald, og hendes Søn Oluf overlode til Abbed Th* (Thorkelins Diplom. I. p. 240) og Conventet i Esrom en Jord af 2 Skilling udi Thoretharp med tilliggende Skov og Rør-Skiæring (arundinetum) i stedet for de 30 Mark Penge, som de efter den afdøde Haralds Villie skulde betale dem. Den 22 April bevidnede Bisp Esger af Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 241), at Conrad Hvid, Borger i Ribe, havde den Dag paa Grev Ernst (af Gleichen) hans Vegne skiødet til Lygum Kloster den Grund i Ribe, som Conrad Prane havde forhen eiet, og hvilken Klosteret havde betalt. Det maa altsaa først være efter denne Tid, at Kongen lod hæfte Bisp Esger. Aarsagerne ere ubekiendte, thi Bispen havde tient ham i mange Maader, og forfægtede vel Kirkens Frihed, men sørgede derhos ogsaa for Rigets Velfærd, og var from og fredsommelig, saa at mange fornemme Folk overgave deres Tvistigheder i hans Haand til at forlige dem (Script. Rer. Dan. VII. p. 193). Da Kongen der-

paa

paa bemestrede sig Kirkernes Tiender in natura, og gav sine Heste dem til Foder, da han venteligen behøvede meget Rytteri mod Hertug Erik og de holstenske Grever, saa har dette maaskee givet Anledning til Misforstaaelse mellem dem. Imidlertid lader det, at han selv igien har istaladet denne Viis; thi Hvitfeldt skriver p. 257, at han overlagde med ham, eftersom Esger altid var paa hans Side, hvorledes han kunde nedlægge den Tvedragt, som var opkommen mellem ham og Erkebispen. Men midt i denne Bestræbelse døde Kongen i Ribe, efter en kort Sygdom, som det synes; thi ellers havde man ei tilskrevet Gift hans Død. Efter det ribeske Necrologium (Script. Rer. Dan. V. p. 550) som Hamsfort har fulgt (Script. Rer. Dan. I. p. 290) døde han den 29 May; uden Tvivl bliver det derfor urigtigt, naar det lundiske Necrologium lader ham døe den 3 Junii; thi man bør mere troe det Riberske, da han døde og blev begraven i Ribe. Han var omtrent 40 Aar gammel, og havde regieret paa syvende Aar. Den Krønike, som slutter med ham, og er ham meget hengiven, skriver (Script. Rer. Dan. I. p. 25): "Hvad Christopher maatte lide af "sine Medbeilere, som paa en avindsfuld Maade hadede ham, "det kunne de bevidne, som have udstaaet Krigens Farer med "ham; den gamle Fiende misundte ham, og overtalte sine Lemmer "til troløs at rotte sig sammen til at befordre hans Død, og da de "tørstede efter hans Undergang, saa tvang de ham til at bugne un"der Døden ved deres Forfølgelse og Raadslag". Endeligen siges der: "at han endte sit Liv ved Gift. Udi Byen Ribe døde den al"lerchristeligste, Christianissimus, Konge, Aar 1259, og blev "begravet i St. Mariæ Kirke". Petrus Olai siger (Script. Rer. Dan. I. p. 124. V. 530) at nogle sige, han blev paa en forrædersk Maade ombragt, andre at han omkom ved Gift. Det samme har

Christopher I. Aar 1259.

og

Christopher I. Aar 1259.

og Kreniken hos Langebek, som slutter med 1410. Crantzius beretter (Script. R. D. II. p. 263), at Christopher var forhadt hos sine egne, og blev udjaget, hvilket er ganske urigtigt, endskiønt det og staaer i Kreniken, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. V. p. 529), men i sin *Dania* siger Cranzius (lib. VII. cap. 23) at han døde i Fred. Nogle, hvoriblant Annales Albiani hos Langebek, Cornerus apud Eccardum col. 904, Aarbøgerne af Esrom, de af Wisby, Kreniken, som slutter med 1415, den med 1317, Gheysmer, den med 1286, den med 1323, Stral, den lundiske Gavebog, som lægger til, at han var af en velsignet Hukommelse, det ribeske Necrologium, og Erici Krønike (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 211. 246. 255. 391. II. 388. 438. 526. III. 312. 523. IV. 44) fortælle ligefrem, at han døde i Ribe, hvorover man hvad den sidste Krønike angaaer, ei maa undres, saafremt Forfatteren har været Munk i Rye Kloster. Hamsfort siger alene (Script. Rer. Dan. I. p. 290), at nogle ville han døde af Gift, og den siællandske Krønike (Script. Rer. Dan. II. p. 631), at han blev omkommen i Ribe. Følgende derimod skrive rent ud, at han omkom ved Gift, Krøniken, som slutter med 1300 (Script. Rer. Dan. IV. p. 229) og de forøiske Aarbøger, som slutte med 1347 (ibid. V. p. 457). Overalt seer man, at Skribenterne vare deelte i to Hobe, den ene yndede Geistligheden, og fortalte alene, at Christopher døde, men den anden holdt med Kongen, og troede, at Geistligheden havde forgivet ham. Da Kongen saa skarpt satte efter den, lod fængsle Erkebispen og Bispen i Ribe, de to andre af Roskild og Odense undvege Riget for ham, da den Roskildske førte aabenbare Avindskiold mod Kongen og sit Fædreneland, og den Odenseiske praktiserede underhaanden med Hertugen af Slesvig og de holstenske Grever, saa giorde begge Partiers Had og Forbittrelse mod hinanden Alting troligt.

Chri-

Christophers efterladte Enkedronning, det hele Hof, ja alle de som holdt med Kongen, troede og sagde aabenbare, at han var forgivet. Saaledes lod Christophers Sønneson Erik Menved indsætte i sin Klage mod Erkebisp Johan Grand, som var en Søsterson af den roskildske Bisp Peder, at han og Erkebispen med deres Beslægtede, Yndere, Hielpere og Anhang havde saaledes forfulgt Kong Christopher, at de sagdes at have besørget ham afliver ved Gift, og herom gik endda i den Tid offentlig Ry og Rygte i Riget, og de vare derfor i et slemt Ord, og det var offentlig og notorisk der. Eric Menved forekastede og Johan Grand (Script. Rer. Dan. VI. p. 290) at han havde sagt, at man ei burde undre sig over, at Erik Glipping var bleven myrdet, da mange danske Konger vare blevne saaledes dræbte; thi Erik Menveds Farfader Kong Christopher var bleven forgivet, og hans Broder Kong Erik nedsænket i Vandet, uden at nogen Hævn var fulgt derpaa. Erkebispen nægtede vel (ibid. p. 300) at have sagt dette, men man seer dog heraf, hvor udbredt Rygtet herom var længe efter i Danmark. Ja Enkedronningen Margrete og hendes Raad vare saa overbeviste om, at Christopher havde endt sit Liv ved Forgift, at de endog bragte denne Sag for Pave Urbanus, Alexanders Eftermand, og skreve ham til, at Erkebispen havde indviet til Aarhus Stigt Kong Erics aabenbare Fiende, Arnfast, som sagdes at have ved Gift taget Kongens Fader af Live; saa skriver Paven (Script. Rer. Dan. V. p. 611) i sit Brev til Erkebispen af 1264. Altsaa sagdes ei alene offentligen strax efter Kongens Død, at han var bleven forgiven, men man nævnede endog Manden, som havde bedrevet Gierningen. Denne Arnfast (Script. Rer. Dan. V. p. 272) var Abbed i Rye Kloster i det Slesvigske, en lærd Mand, af fornem Herkomst, og ansaaes ogsaa for en skikkelig Mand. Forbit-

Christopher I. Aar 1259.

trelsen

Christopher I. Aar 1259.

trelsen og Mistanken mod ham var saa stor, at Dronningen og hendes Søn aldrig vilde tilstæde ham at blive Bisp i Aarhus, hvorover han og maatte vende tilbage til sit Abbedie, hvor han døde. De giorde sig og megen Umage for at tage ham til Fange, men forgieves; havde det kunnet lykkes, saa vilde man nu maaskee være underrettet om, hvorledes han satte denne onde Gierning i Værk, og hvilke der formaaede ham til den; det Sted han var fra, er allerede mistænkeligt. Imidlertid er den Anmærkning rigtig Gram gier (Notæ in Meursium col. 432. ndr. e), at Kongen vist ikke er bleven forgivet af Arnfast i Sakramentet; thi ellers havde Dronningen ei forglemt at opgive det for Paven, da det saa meget tiente til at forsterre denne geistlige Persons Brøde; imidlertid fortælle hel mange nyere Skribentere det som en afgiort Sag, at Christopher er bleven forgivet i Sakramentet. Uvist er det og, om Arnfast har forgivet ham i et Giæstebud hos sig, som Hvitfeldt beretter p. 257, eller og i en Drik efter Messenius; herom kan ut saameget mindre siges, som Sagen ei engang kom til nogen ordentlig Undersøgning i den Tid selv. Det lader, at man ei strax har havt Arnfast mistænkt, siden han som Provst og Abbed bivaanede Kong Erics Kroning i Julen, hvilket hans Underskrift beviser.

Udi Riber Domkirke blev Christopher begravet under en høid Steen midt i Choret, og siden Bisp Christian jordet der, saa hans Hoved vendte mod Kongens Fødder. Denne Steen var høiere end de andre, og allerede forslidt i Hvitfeldts Tid (Hvitfeldt p. 257. Terpager Ripæ Cimbricæ p. 205. 324. Danske Atlas V. p. 676). Af nogle smaa Tegn seer man, at den forhen har været overdraget med en Plade, hvorpaa venteligen en Skrift har staaet. Den ældre Svaningius har 1576 giort over ham en lang latinsk Gravskrift (Script. Rer. Dan. VII. pag. 206. Pontoppidans Marmora

Dan.

Dan. II. p. 51), hvilken er for nu til her at anføres. Enkedronningen Margrete gav til hans Sielemesse aarligen at holde 5 Mark Penge eller og 2 Skilling Grot (Terpager l. cit. p. 264) og skal der forhen have været ved Domkirken et Kapel, kaldet Kong Christophers Kapel, hvori den er bleven holdet. Mathæus Paris vil vel pag. 707, at han førte et lykkeligt Regimente, men da han var omgiven med Fiender udenlands og Oprør indenlands, saa indseer vel enhver, hvorvidt det kunde kaldes lykkeligt. Havde han indfaldet i lykkeligere og roligere Tider, saa havde han uden Tvivl havt de fornødne Egenskaber til at føre et lykkeligt Regimente; men nu søgte han, henreven af Omstændighederne, ved Haardhed, Stivhed og Mangel paa Ordholdenhed at erstatte hvad ham manglede. Han blev hadet af Erkebispen og flere Bisper, hvis umaadelige Magt og Ærgierrighed han søgte at sætte Grændser for; han skal og have forfulgt Bisp Reyner af Odense (Script. Rer. Dan. VI. p. 299) der ansaaes for en meget from og hellig Mand. For den Skyld sagde og Erkebisp Johan Grand (Script. Rer. Dan. VI. p. 298) at han ei havde været *Christi Cultor* ɔ: Christi Dyrker, men *Christi Cussor* ɔ: Christi Forfølger, dannende af Had et nyt og selsomt latinsk Ord. Jacob Lange, som var Provst i Lund, da Johan Grand var Erkebisp, sagde og, at Christopher havde regieret meget slet.

Christopher I. Aar 1259.

Med sin Dronning Margrete, som han alene elskede, og som var det værdig, avlede han: 1) Eric, som blev Konge efter ham, og var da 7 eller 11 Aar gammel, dog snarest det sidste, i det mindste 9 Aar. 2) Valdemar; hvilke begge overlevede ham, hvorvel Valdemar levede ei længe, og døde den 21 December, uvist hvad Aar, og blev begravet i Ringsted (Script. Rer. Dan. IV. p. 280). 3) Mechtild, som siden (Script. Rer. Dan. II. p. 634) ægtede Marggreve Albert

af

Christo-
pher I.
Aar 1259.

af Brandenborg (conf. Buchholtz Gesch. der Churmark Brandenb. 2ter Th. p. 252) og avlede hun med ham, som døde 1300, to Sønner, Otto og Henning, der døde unge, og Margrete, gift først med Premislav 2 af Polen, hvilket vel Buchholtz nægter l. cit., men det bevises af en samtidig Skribent, Fortsætteren af Albert af Stade (edit. Höjeri p. 26 og 32), og siden med Albert af Saxen - Lauenburg, og Beatrix gift med Henric Løve af Meklenborg, og døde hun 1314. 4). Nicolaus, hvilken døde i sin Barndom og det uden Tvivl før Kongen; og 5) Agnes maaskee, der allerede 1283 var gift med Johan 2, holstensk Greve i Kiel. Af denne Konge haves i det kongelige Mynt-Cabinet 30 Mynter. Paa nogle af dem staaer Cristoforus Rex Danorum, paa andre C. Rex, paa nogle C. og P., hvilket sidste man forklarer ved Peder, Bisp af Roskild. Et A paa nogle giør man til Aarhus. Ellers sees paa dem Cirkler, smaa Kors, Roser, Halvmaaner, Kroner, Stierner, Bispestav, og saa videre, og slutter man af slige Tegn og af Præget, at de, hvorpaa ingen Bogstaver findes, ogsaa tilhøre ham. De ere alle af Sølv, undtagen en, som er stærkt beblandet med Kaaber, og hvorpaa staaer S, som maaskee betydet Slangerup eller Slaulosia. Christophers Søn, Junker Valdemar, som overlevede ham, døde den 21 December efter den ringstedske Tavle (Script. R. D. IV. p. 280). At Christopher kaldte sin ældste Søn Eric, synes at vise, at han er bleven født, da Eric Plovpenning endda regjerede; thi ellers havde han vel først opkaldet sin egen Fader Valdemar, men muligt ogsaa, at ovenmeldte Valdemar har været ældre end Eric. Mechtild er vel fød imedens Abel regierede, og derfor bleven opkaldet efter Abels Dronning, og Nicolaus har vel faaet Navn efter den hallandske Greve Nicolaus. Da Christopher heit elskede sin Dronning, og dog ei opkaldte no-

gen

gen af sine Børn efter hendes Forældre og Slægt, saa viser det, at man ei har villet føre de fremmede vendiske Navne ind i Danmark, og af samme Aarsag har man vel ei heller opkaldet Berengaria og hendes portugisiske Forældre, og ei af noget Had til hende. Aar 1257 skal denne Konge have havt en Myntmester i Ribe, som hed Magister Johannes. I danske Magazin T. 2. p. 134 haves en Bulla fra Tusculum den 2 December uden Aarstal, hvorved saavel Alexander 3 som 4 kan forstaaes, da begge have udgivet Breve derfra, men i tvivlsomme Ting antager jeg helst den seneste Tid, og som Alexander allerede døde 1261, saa vil jeg handle herom paa dette Sted. Bullen er stilet til Conventet og Brødrene af Glandstorp Kloster, og stadfæster Paven dem derved deres Eiendele. Det er indført i en Vidisse af 1403 den 28 September, udstædt af Johan, Abbed af St. Laurentii Benedictiner Kloster i Essumbæk og flere, angaaende at Laurentius, Abbed af St. Mariæ Norræ Kloster og Benedictiner-Orden i Aarhus Stigt, havde forelagt dem bemeldte Bulle. I Magazinet mener Langebek og i Atlas T. IV. S. 463 Hofman, at dette Glanstrop eller Nørre Munke-Kloster er et af de ældste danske, og har været en Datter af Essenbæk. Men dette Kloster blev nedlagt førend den katholske Lære, og i 15 Seculo under Christian 1 lagt under Mariager. En Adelsmand, ved Navn Svend Bo, og hans Hustru Inge Thyt skal have stiftet det. Dette Kloster var indviet til de hellige 3 Marer ɔ: Marier, nemlig Christi Moder, Maria Magdalena, og maaskee Maria Marthæ Søster; hos Langebek T. 5. p. 307 i St. Nicolai Levnet kaldes dette Kloster Glechingstorp. Klosteret laae i Glenstrup Sogn, Nørre Hald Herred, Dronningborg Amt, og ei langt uden for Glenstrup By. See danske Atlas T. 4. p. 410. 411, 463. 464. Efter Resenii danske Adels-Lexicon T. 1. p. 165 Manuskript skal ved Aar 1259

Christopher I. Aar 1259.

Christopher I. Aar 1259

Paul Gaas have levet i Jylland, som havde til Vaaben en hvid Gaas i rødt Feldt, og paa Hielmen to af rødt og hvidt delte Vessel-Horn, hver besat med 3 Paafuglefiere. Henric, Abbed af Fulda, udstædte i Celn 1259 den 2 Julii et Brev til de Grever Otto, Ludolf (maaskee Ludvig), Herman og Conrad af Everstein; siden samme Dag og Aar til Grev Lodevic af Everstein. Aar 1265 den 3 October udstædte de Brødre Otto, Ludvig og Herman og deres Brodersen Conrad, Grever af Everstein, et Diplom, altsammen om Kirken i Hamelen. See Würdtwein nova subsidia diplomatica T. 3. p. 6. 9 og 20. I Aarhus Gavebog hos Langebek T. 6. p. 395 siges, at Kongen blev efter sin Død afløst fra den Band, Erkebisp Jakob havde lyst over ham, saa og ligeledes fra Bispens af Roskilde. Efter Hvitfeldt T. 1. p. 2[illegible] bleve Christophers Sønner Valdemar og Niels begravne i Ringsted, og siges ogsaa i den ringstedske Tavle hos Langebek T. 3. p. 280, at Junker Valdemar døde den 21 December, og blev begravet i Ringsted Kirke ved Fødderne af Hertug Knud og hans Søn Hertug Eric. Af Kong Christopher haves et Diplom uden Aarstal paa Pergament i Kongens Geheime-Archiv til alle Indbyggere af Jælingsyssel fra Koldingh, hvorved Kongen lod dem vide, at han tildømte Herre Nicolaus Brok Godset i Lynsholt, som var bleven ham skiødet paa Thinge, og som han uppaaanket havde besiddet i mange Aar, og som han havde tilbuden sig at værne ved Frænde-Eed. Joan Pætersen var herved Vidne. Fra Dulingh, som jeg ikke kiender, til samme tildømte han bemeldte Brok samme Gods fierde Gang. Poul Degn var herved Vidne. Spørgemaal dog, om disse 2 Diplomer ei ere af Christopher 2; thi et Diplom viser, at Nicolaus Brok levede 1294, og flere, at Joan Petersen levede 1299, 1314, 1317 og 1320. I et andet Diplom hilser Kongen Indvaanerne af Fyen at møde for sig Herre Nicolaus Brok den ældre og Peter Hamundsen inden 6 Uger, hvor han og opholdt sig i Riget. Det er fra Worthingburgh. Poul Degn var Vidne. Alle 3 ere paa Latin og uden Aarstal. I Valdemars Jordebog hos Langebek T. 7. p. 536 siges, at Haqvin Palnæsun skiødede til Kong Christopher 10 Mark Guld i Jord udi Kalundæburgh foruden meget andet Gods, som der opregnes. Retteligen skriver Rothe i Nordens Statsforfatning for Lehnstiderne p. 429, at efter Valdemar 2 begyndte de Rige at undslaae sig for Søetienesten, hvilket foraarsagede, at mange Bønder bleve adlede under Vilkaar at tiene til Søes, men heraf fulgte, at den danske Søemagt efterhaanden meget forfaldt.

Erik Glipping.

Erik Glipping Aar 1259.

Da saavel Geistlige som Verdslige havde svoret den unge Erik, saa blev han erkiendt og anseet for Konge over det ganske Rige. Hvad, som befæstede ham paa Thronen, var, at hans Moder Margrete, som af sin sorte Farve kaldtes den sorte Grete, og fordi hun vel red en Hest, Margrete Sprenghest, var en dristig og modig Regentinde, og just saadan, som hun burde være i slige vanskelige Tider, hvilke efter hendes Herres Død bleve end besværligere; thi Biskop Peder Bang lod nu, da han saae sig i Spidsen af Jermers Krigshær, fornye Bandbrevene. Der ankom ogsaa et Brev fra Paven, givet den 4 Junii i Anagnia, til Bisperne af Sverin, Lybek, og Paderborn (Script. Rer. Dan V. p. 604), hvorved han overdrager dem at formane Kongen til, at han een Maaned efter deres Advarsel skulde sætte Erkebispen, Provsten og Erkedegnen paa frie Fod, og give Erkebispen og Kirken fuld Erstatning for tilføiede Fornærmelser; men vilde han ei rette sig herefter, saa skulde de paa Steder, som dertil syntes dem beqvemme, offentligen sætte ham og hans Raadgivere i Band, og det uden Appel, paa hver Søn- og Festdag, med Klokkenes Ringning og tændte Lys, saa at alle og enhver skulde skye dem; men vedblev han endda en Maaned efter dette i sin Haardnakkenhed, saa skulde Danmark og de Steder, hvor Erkebispen holdtes fangen, belægges med Interdict, saa at ingen Gudstieneste maatte

der

Erik Glipping Aar 1259.

der holdes, uden Barndaab og Poenitentse for de Doende. Paa hvad Sted Kongen kom hen, skulde ligeledes skee, saalænge han forblev der, og ellers forfares mod ham efter Straffens Beskaffenhed og hans Haardnakkenheds Ondskab, og det uagtet den Constitution med Dags-Reiser, "Dieter", udgiven paa et almindeligt Concilium, (hvorefter Band ophørte paa det Sted, en Konge opholdt sig, og to Dages Reiser omkring det) eller og om Kongen havde Frihed af det apostoliske Sæde, athan ei kunde bandsættes, eller hans Rige paalægges Interdict; Paven giorde ogsaa hervede til intet alle de Breve, Tilstaaelser, Cautioner, Affstaaelser, Kontrakter, Frasigelser, som Erkebispen kunde udstæde i sit Fængsel, om de end vare edelige. I Indgangen tales noget om, at Kongen ei paaskiønnede den Velgierning, Gud havde beviist ham ved at give ham Riget, at han havde ladet fange Erkebispen, hvorpaa de forhen anførte slette Behandlinger ved hans Tilfangetagelse anføres, at han havde tvunget den roskildske Bisp til at blive landflygtig, og dumdristig befalet, at man skulde bringe ham sig levende eller død, og endelig at han havde ladet fange Provsten og Erkedegnen af Lund, som i denne Sag selv vilde reise til Rom, og holdt dem i et fælt Fængsel. Aarets Dag viser, at Paven end da ei kunde vide, at Kong Christopher var død, og overgav Paven fremmede Bisper denne Sag, for at vise sin Upartiskhed, da de danske Bisper vare enten med eller imod Kongen. Til Bispen af Viborg, Kongens Kanzler, klagede Paven ogsaa under samme Dag (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 605) over Erkebispens Fængsel, og siger, at han burde, siden Kongen, som der sagdes, fulgte hans Raad, giøre sig Umage for Erkebispens Befrielse hos Kongen, da han tverimod sagdes at være efterladen deri, hvorover han nu byder ham at formane Kongen til at løslade Erkebispen, Provstenog

Erke-

Erkedegnen, og at give dem vedbørlig Erstatning. Til Bispen af Aarhus klagede Paven ligeledes (l. cit.) og foreholdt ham det samme. Endelig tilskrev Paven Fyrst Jermer af Rygen, alt under samme Dag (l. cit. Hvitfeldt p. 259) og formanede ham til kraftig at lægge sig i denne Sag, og at udvirke bemeldte tre Mænds Løsladelse. Dette sidste Brev skal Bisp Peder Bang især have udvirket, imedens han endda opholdt sig paa Rygen, ligesom han og venteligt har udvirket alle de andre Pavebreve. Med den rygiske Hær, som var landet paa Siælland, havde og den slesvigske Hertug Erik indfundet sig, som sees af hans Diplom af 1264 (Danske Vidensk. Selsk. Skrift. VI. p. 220), hvori han siger, at for Nødvendighed havde tvunget ham til at gaae med Jaromar ind i Roskilde Stigt, og at dette Tog havde sin fornemste Hensigt til ham selv, hvorved Carstens (Vidensk. Selsk. Skr. l. cit.) godtgiør, at han sigtede til intet mindre, end Kronen, som baade Erkebispen og Bisperne af Roskild og Odense undte ham. De fandt da Biskop Peder i en Afkrog af hans Stigt af Frygt for Kongen, og førte ham da til hans Slot Kopmanhafn, under Haab af intet Forlig eller Stilstand. Carstens gier det meget rimeligt (l. cit.), at Ægteskabet mellem Erik og Jaromars eller Jermers Datter Margrete blev da aftalt. Erik Glipping Aar 1259.

Imedens skede paa St. Basilii Dag den 14 Junii tidlig om Morgenen (Script. Rer. Dan. VI. p. 313) ved Næstved paa Marken et skarpt Slag mellem Jermer og Bispens Parti paa den ene Side, og de siellandske Bønder paa den anden; thi Dronning Margrete havde ladet opbyde Mand af Hus udi Siælland til Fædrenelandets Forsvar, dog vare mange, som ei indfandt sig. En deel af de kongelige Hofsinder vare med i Slaget. Bønderne tabte og lede et stort Nederlag, og blev der efter nogle gamle Skribentere

Erik Glipping Aar 1259.

tere (Script. Rer. Dan. II. p. 263) 3000 Mand paa Valpladsen af begge Parter, men efter andre (Hvitfeldt p. 259) og deriblant Kong Eriks Klagepunkter mod Erkebispen, 10000 Bønder alene, foruden dem Jermer og Bispen tabte; dog efter Kong Erik Menveds Klage mod Erkebisp Johan Grand (Script. Rer. Dan. VI. p. 287) faldt der i alt kun 1800 af Bønder og Kongens Mænd, men efter Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 186) dræbte Jermer der 2200 Mænd; saa uvist er altid Tallet paa de Døde i Feltslag. Nogle af vore Kroniker, som Erici, Aarbøgerne af Esrom, Stral (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 246. III. 31.) og flere henføre dette aabenbar urigtigen til 1260. Ved denne Leilighed tog Jermer Næstved ind, brændte den af, samt plyndrede den, og fornyede nu Bispen Bandet mod Dronningen og hendes Anhængere (Hvitfeldt p. 259). Bispen var i Nærværelse, hvor Slaget stod, og hialp vel meget til at indprente sine Anhængere den fanatiske Iver, hvormed de vandt Slaget; han sagde offentlig, at de ihielslagne Bønder vare uværdige til al Sielemesse og christelig Begravelse, endskiønt de døde for deres Fædrelands og egne Rettigheders Forsvar; derimod fortiente de af det andet Parti Sielemesse og christelig Begravelse. Efter Seiren tvang Jermer Bønder og menig Mand til at holde Bispernes Parti, og røvede og brandskattede fast alle Kiøbstæder i Sielland, og foer allevegne frem med megen Tyranni.

Den norske Konge var imedens (Clausens Snorro pag 769. Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 284) kommen med sin Flode til Jadderen, hvor to danske Riddere kom til ham, og lod ham vide, at Kong Christopher var død, og at Enkedronningen og de danske Herrer bade nu, at han vilde komme dem til Hielp mod Rigets Fiender. Kongen gav sit Raad og troe Mænd dette tilkiende; men

men hvad de end raadede, saa vilde han ei andet end holde sit Ord, som altid hans Maade var. Han seilede derfor til Vigen, hvor et stort Antal Folk med mange Skibe kom til ham. Derpaa seilede han til Kiøbenhavn med sin hele Flode, og fandt Dronningen der. Birger Jarl kom ei videre med sine Folk end til Bleking. Dronningen og de danske Herrer lod da Hakon vide, at de vare forligte med de holstenske Grever, og derfor ikke behøvede hans Hielp; thi strax efter Christophers Død lod hun handle om en Stilstand med dem og Abels Børn paa nogle Aar, indtil hendes Søn kunde blive kronet; og for at give dette desmere Eftertryk, var hun med hendes Søn draget ad Fyen og Jylland, for at samle en Magt mod dem. Et af Vilkaarene var, at Erik, Abels Søn, skulde beholde Hertugdømmet Sønder-Jylland; da altsaa Erik ingen Paastand giorde paa Riget, saa viser det, at de oprørske Bisper havde heri kun lidt Anhang i Danmark. Imidlertid lade dog adskillige af vore gamle Skribentere ham dog ei komme i Besiddelse deraf, før i næste Aar 1260, da han maaskee først har faaet Forlehningen derover; men de samtidige Annales Albiani (Script. Rer. Dan. I. p. 211) lade ham 1259 komme i Besiddelse af det. Over denne Udsending lod Kong Hakon sig forlyde med, at de Danske havde ikke vel holdet deres Ord, i det de forgieves havde ladet ham udkalde af sit Rige med saa stor Omkostning. Imidlertid gav han og Dronningen dog hinanden anselige Foræringer. Imedens han laae i Kiøbenhavn, lod han tage en Holk under Malms eller Malmhaug, som Sturle kalder den, som var besat med Jermers Folk, og tilhørte Erkebisp Jacob. Kongen lod Folkene lede paa Tinget, og bad de Danske dømme, om de vare Kiøbmænd eller Søerøvere, og da de dømte dem for Søerøvere, bleve de alle henrettede. Da Jermer fik at vide, at Hakon

Erik Glipping Aar 1259.

Erik Glipping Aar 1259.

var kommet til Kiøbenhavn, flyede han strax tilbage til Rygen, og den norske Konge seilede hiem igien.

Ved sin tyranniske Fremfart havde Jermer opvakt saadant Had mod sig hos de Danske, at naar danske Tiggere kom efter hans Død til Rygen, og nogen der vilde give dem Almisse paa Vilkaar, at de skulde bede for Jermers Siel, saa vilde de ei tage mod Gaven, og viste yderste Afskye mod hans Navn. (Krantzii Vandal. lib. VII. cap. 28. p. 162.)

Med Marggreven Johan af Brandenborg holdt Dronningen efter Hvitfeldt p. 259, og Aarbøgerne af Nestved (Script. Rer. Dan. I. p. 371) en Samling i Rostok, hvor de bleve forligte angaaende den Brudeskat han havde tilgode efter sin Gemahlinde Sophie Valdemars Datter, og for hvis Skyld han havde holdt med de holstenske Grever mod Riget; hun raadførte sig da og med ham, hvorledes hun best skulde føre Regimentet, og gav han hende de beste Raad han vidste. Det Forlig mellem Danmark og Brandenborg, som Kirchberg apud Westphal. henfører til 1258, har vel alene angaaet de danske Befæstninger, Marggreven havde i Hænde. Ovenmeldte Samling i Rostok holdtes i October, thi der stadfæstede Kongen den 8 October (Cypræi Annales p. 255) i sin Moders Nærværelse Gaven af Jarnwith ved Kong Abel til St. Petri Kirke i Slesvig for den Skade Kong Erik havde i Krig tilføiet den. (Westphal. Monum. IV. col. 3113.)

Den 11 Augusti skal Erkebisp Jacob have ladet i Lund indføre Grevinde Ingers Stiftelsesbrev af St. Klare Kloster i Roskilde, udi en Vidisse, som haves i Original og paa Membran. Dog dette kan ei være troligt, og maa Vidissen enten være af 1255 eller og af et senere Aar, saafremt Erkebispen kom ei paa fri Fod før 1261 efter Hvitfeldt p. 260 og flere (Script. Rer. Dan. II. p. 264); Dog maa jeg tilstaae, at Aarbøgerne af Esrom

(Script.

(Script. Rer. Dan. I. p. 246) de af Nestved som slutte med 1300 (ibid. p. 371) og hvilke ere meget gode, og Kroniken som slutter med 13:7 (ibid. II. p. 17;) samt den forlorne Imago mundi hos Bartholin Mst. sige, at Erkebispen kom paa fri Fod allerede 1259; dog herimod kan indvendes, at Kongen først blev kronet i Julen 1259, og rimeligen har man vel ei turdet forhen slippe saa mægtig og urolig en Mand, med mindre Dronningen har strax derved villet vinde Venner for sin unge Søn, og synes det ogsaa vist, at Erkebispen har allerede om Sommeren i dette Aar 1259 været paa fri Fod.

Erik Glipping Aar 1259.

Den 7 September tog Kong Erik ved sit aabne Brev, given til Roskild (Dreyer Jus publ. Lub. p. 66:67 *) Borgerne af Lybek under sin Beskyttelse med sin kiære Moders Samtykke, saa at de skulde nyde alle de Friheder i hans Rige de forhen havde havt, og efter det Venskab de havde beviist hans Fader Kong Christopher. Især skulde de beholde alt, hvad de kunde selv redde af deres Skibe, som strandede paa de danske Kyster. Mærkelig skriver han sig her: Erik af Guds Naade, de Danskes og Slavers Konge, Kong Christophers Søn, maaskee paa det ingen skulde tænke paa Erik Abels Søn; imidlertid finder man dog forhen, omtrent ved 1203, at Valdemar 2 har skrevet sig Valdemari Søn; han kalder og de lybske Borgere sine kiære og særegne, "dilectos ac speciales nostros cives Lubecenses", hvilket viser, at man af slige Talemaader ei kan slutte til noget Lehnherskab; thi det havde Danmark ikke dengang over Lybek.

*) Paa en Afskrift af dette Document med Langebeks Haand har han antegnet, at Aarstallet 1254 hos Dreyer er urigtigt.

Nyerup.

Erik Glipping Aar 1259.

I Roskild, ventelig og i September Maaned, stadfæstede Kongen til Cistercienser-Klosteret Guthval (paa Øen Gulland) ei alene de Landsbyer, det havde erhvervet af Hertug Knud, men endog dem, det havde faaet af den tydske Orden i Est- og Wirland, og gav dem frie for al kongelig Rettighed, alene at de skulde giøre Leding og Tieneste til Reval-Slot.

Den 7 September udstædte Erkebisp Jacob (Mst. Bartholin VI. p. 996) i Roskild (altsaa var han i Frihed) en Vidisse af Bisp Absalons Stiftelses- og af Gavebrev til St. Marie Kloster i Roskild.

Ridder Johan, en Søn af Andreas Grosøn, gav (Script. Rer. Dan. IV. p. 483) til Sorøe Kloster en god Gaard i Høyinge af 9 Øre Jord i Skyld, hvilken Brødrene siden solgte for en Gaard i Nyløse, og mageskiftede denne sidste for en Gaard i Wandløse med Herre Absalon Gerethson og hans Søn. Men Wandløse mageskiftedes derefter med Nicolaus Thoddesøn for en Gaard i Slavelselille af 16 Skilling Jord i Skyld. Den 24 November paa en Mandag forligede de sig med Schielm Esgesøn af Kirkethorp ved Meglere (Scripr. Rer. Dan. IV. p. 498) angaaende et Mageskifte af Lothorp med Høvid, som de havde faaet af Herre Peder Ebbeson for Gield og i mortuario (ɔ: efter den Ret, hvorved altid noget efter en død Mand tilfaldt Kirken eller Sognepræsten, som af 3 Stykker Qvæg det næst beste, fordi de mistede Tiende og Offere, altsaa vare Kirker og Geistlige altid Arvinger i en Stervboe), og gave de desuden til, da Lothorp var 4 Mark i Jordskyld større, 36 Mark Penge, og 2 Heste af 12 Mark Penges Værdie, samt Boskab med Husene og tilsaaet Rug. Dette skede i Sorøe Kloster og siden den 1 December paa Ringsted Ting, "placitum", ved Mulstorp paa en Mandag, og endelig paa

Flakke-

Flakkeberg Herredsting i Joelinge den 2 December paa en Tirsdag.

Erik Glipping Aar 1259.

Første Juledag blev Erik kronet i Viborg (Carstens i Kiøbenh. Vidensk. Selskabs Skrifter VI. p. 225. Note 15), maaskee af Stedets Bisp, som var det kongelige Hus meget hengiven. Efter nogle var Erik da 7 Aar gammel, og efter andre 11, som jeg snarest troer at være rigtigt; thi da er han født 1248, (eller snarere 1249, og kunde da noget hen i 1259 være i sit 11 Aar) medens Kong Erik Plovpenning endda levede, og da er det rimeligt, at han er bleven opkaldt efter ham, som Stifter af hans Faders Ægteskab; men efter Eriks Død havde Christopher vel snarest opkaldt sin egen Fader Valdemar. Den 28 December stadfæstede han der alle Esroms Klosters Privilegier (Carstens l. cit.), og den 29 December, paa hans femte Kroningsdag, skiænkte han (Terpager Ripæ Cimbr. p. 205) til St. Marie Kirke i Ribe, hvor hans Fader Kong Christopher laae begravet, for hans Siels Beste, hvad han eiede i Landsbyerne Hwamæ, Hæstemølle og Qvimeruth, og det til bemeldte Kirkes Brug og Bygning. Hans Segl blev vedhængt, og nærværende vare hans kiære Moder Dronning Margareta, Bisp Esger af Ribe, Peder af Aarhus, Niels af Viborg, Niels af Slesvig, E (snarere O, det er Oluf) af Børlum, Provst Arnfast, Johan Genwæth, Peder Finsen Drost, Ebbe Galt, Johan Magnussen, Aage Skalæ, Tuko Star, og mange andre Klerker og Legfolk. Alle disse have vist bivaanet Kroningen. — Den 15 Januari solgte de holstenske Grever (Bericht von der Stadt Lübek an dero Closter St. Johannes habendem Eigenthumsrecht. Beylage No. 1.) udi Minoriterklosteret i Lybek Landsbyen Dazendorpe i Landskabet Oldenborg til Nonnerne af St. Johannis Kloster i Lybek for 700 Mark Penge.

Erik Glipping Aar 1259.

ge. Vidnerne vare deres Fader, Broder Adolf af Schawenborg, og mange flere, og paa samme Sted den 16 Januarii overgave de til samme Kloster den halve Del af Landsbyen Ronnowe ved Travemünde.

Paven befol den 18 Junii fra Anagnia (Origines Gvelf. T. IV. p. 125), Abbeden og Prioren af St. Michaelis Kloster i Hildesheim, paa Grund af den nu bremiske Erkebisp Hildebolds Klage, at de skulde tilholde de holstenske Grever at overlade Byen Hamborg, som den afdøde Erkebisp Gerhard havde overladt til deres Fader Grev Adolf, atter til Erkesædet, som havde Ret til den, og at holde dem til dette under Bands Forkyndelse for deres Personer, og Interdict over deres Land, og det uden Appel. Saa vrangt havde den begierlige Erkebisp forestillet Paven denne Sag. Den 20 Junii tilskrev Paven (Orig. Gvelf. l. cit. p. 126) om det samme Raadet og Byen Hamborg igiennem bemeldte Abbed og Prior, truende med Band, om de ei strax adlød. Derimod forligte Hildebold sig med Byen Bremen. Paven havde (Lambecii Res Hamburg. lib. II. p. 46) den 17 April stadfæstet ham til at være Erkebisp.

Gerard af Lippe, Provst i Bremen, døde i Lybek, hvorved Appellation til Paven af det hamborgske Kapitel, samt Borgerne der og af de holstenske Grever bortfaldt, saa og af den paderbornske Bisp Simon, der havde forestaaet Stiget i Gerhards sidste Aar (Chronica Slavica apud Lindenbrog p. 261). Hildebold var imedens forhen reist til Rom, og bleven der, som sagt, stadfæstet af Paven den 17 April og indviet af ham selv. Imedens Hildebold var borte, havde de holstenske Grever og Simon bekriget Stigt Bremen; men den sidste var bleven slaaet ved Mundeslo af de oldenborgske Grever. Ved Hiemkomsten opirhidsede

hidsede derfor Hildebold Borgerne af Stade mod dem af Hamborg, hvilke sidste derimod belagde Stade med en Flode, dog uden Fordel paa nogen af Siderne. (Lambecii Res Hamburgenses l. cit. apud Lindenbrog. Westphals Monum. II. 1288). Erik Glipping Aar 1259.

Fra Danmark vendte Hakon hiem til Bergen (Clausens Snorro p. 770) og forblev der Vinteren over. Olaf Pordars Søn, Subdiaconus i Island, døde (Script. Rer. Dan. III. p. 102); han var Broder til Sturle og Broderson af Snorro Sturlesøn, bar det Tilnavn Hvitaskalld, og havde været Hofpoet hos den danske Kong Valdemar 2. Han var en af dem, som mest arbeidede paa Skallda, og lagde nok sidste Haand paa den.

Af et svensk Diplom sees, at en Brydie, "villicus", kunde paa eengang baade selv eie en Gaard, saa og som Brydie forestaae en Gaard for en anden.

Grev Johan af Oldenborg skiænkede (Vogt Monum. Brem. I. p. 47) til Klosteret Hilgenrade endel Jord i Stura, for derved at godtgiøre den Skade, hans Drost Herre Reinfrid kaldet Mulo havde tilføiet bemeldte Kloster.

Vartislav, Slavernes og Cassubernes Hertug, angreb den pomerske Hertug Swantepolk (dog Boguphalus hos Sommersberg p. 153 henfører dette til 1258) i Forbund med den polske Hertug Boleslav af Kalish (Dlugoss Hist. Polon. lib. VII. p. 754-58), men en Part af hans Hær blev slaaet. Paa samme Tid ødelagde Tartarerne en stor Del af Polen, brændte Sendomir og indtog Cracau (Sommersberg Scriptor. Siles. II. pag. 82). Russer og Comaner fulgte med dem. De havde da allerede ogsaa undertvunget Besaraberne, det er: Indvaanerne af Besarabien, og troer jeg ikke, at dette Navn forekommer tidligere i Historien.

De

Erik Glipping Aar 1259.

De tydske Riddere havde bygget St. Georgii Slot paa et Bierg i Kurland i det Landskab Carsovien (Duisburg. Chron. Pruss. pars III. p. 184-89); didhen droge de fra Lifland og Preussen med en stor Hær, for at forsyne det med Proviant; undervejs fik de Underretning, at 4000 Lithauer havde skiændt og brændt i endel af Kurland, og bortført meget Bytte, samt Qvinder og Børn fangen. En Adelsmand af Pomesanien, kaldet Macto, Pipini Søn, gav da det Raad at sende alle deres Heste fra sig, og at angribe til Fods, saasom Hæren ellers vilde tage Flugten; men de danske Riddere, de fra Reval, og flere modsagde dette, og paastode, at de uden Heste ei kunde holde ud i Strid, saasom de vare for tung bevæbnede. Kurlænderne begyndte da at bede, at de maatte faae deres Qvinder og Børn igien, om de Christne vandt, hvortil de tydske Riddere vel vare villige; men Almuen af Preussen og Lifland var herimod, og paastode, at de burde uddeeles blant dem, som sædvanligt var. Kurlænderne billigen forbittrede herover, faldt de Christne an i Slaget bag fra, hvilket blev Aarsag til Slagets Forliis. Der faldt 150 Brødre, og deriblant Burchard von Hornhusen, Mester af Lifland, og Henric Botel, Marskalk af Preussen, foruden et meget stort Antal af Almues Mænd, og Frygten blev saa stor, at 3 til 4 Lithauer joge 100 Christne. Slaget skede paa en Slette i Kurland ved Floden Durbin St. Margrete Dag den 13 Julii. Ryktet herom udspredte sig lige til Island, og skrive de islandske Annaler herom, at Guds Riddere bleve svegne i Sameland.

De af Novgorod maatte nu beqvemme sig til at lade deres Huse optælle af Tartarerne og at give Skat (Petersburg. Journal 1777. IV. p. 406 7). Vel vare de et Par Gange paa Veien at giøre Opstand, men Storfyrst Alexanders Visdom forhindrede dette.

Den

Den 2 Januari 1260 bekræftede Kong Erik Vitskøl Klosters Privilegier, som nogle af hans Fogder vilde bryde an imod; han gav det og Strandrettighed paa dets Grund. Vidnerne vare Bisp Esger af Ribe og Herre Johan Genwit. Brevet er ventelig givet i Viborg, hvor han vel endda opholdt sig efter sin Kroning. Erik Glipping Aar 1260.

Den 10 Januari gav han i Helsingborg Indbyggerne, "villanos" af Wæ fri for Leding og Told, i Henseende til deres Fattigdom; dog skulde hans Bønder, "coloni", der give ham aarligen af hver Fierding 1 Mark Penge paa St. Olufs Dag, og forresten være fri for al Tieneste, undtagen for Underholdning, naar han selv personligen, eller hans Hustru, var der tilstede; og er det udgadt ligesom Erici Plovpennings. Brevet er givet i hans Riges første Aar.

Hvitfeldt p. 260 følgende Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 186) Kroniken som slutter med 1323 (Script. Rer. Dan. II. p. 526) og den med 1410 (Script. Rer. Dan. V. p. 530) vil, at Eric først blev kronet i dette Aar, da jeg forhen har ved et Diplom viist, at det skede allerede 1259. Petrus Olai siger rigtig nok, at det skede Juledag. Hvitfeldt vil, (l. cit.) at paa samme Tid holdtes en Herredag eller Danehof, i hvilken blev besluttet, at Erkebispen skulde loslades og komme igien til sit Stigt, paa det Kongen ei skulde have for mange Uvenner, og at han dog ei kom fri før 1261, med hvilket sidste Petrus Olai istemmer; men Kroniken, som slutter med 1323 (Script. Rer. Dan. II. p. 526) vil, at han allerede 1260 blev udeladt af Fængslet, men uden Tvivl er han allerede kommet ud 1259 (Script. Rer. Dan. I. p. 246), eftersom han da den 11 Augusti udstædte et Diplom i Lund. Petrus Olai (Script. Rer. Dan. II. p. 264) og Hamsfort (ib. VII. p. 160) ville, at han undflyede af Fængselet; men

Erik Glipping Aar 1260.

det er rimeligere, som Hvitfeldt fortæller p. 260, at han blev løsgiven, baade fordi denne lægger til, at han vedblev at være saa paastaaende, at han ei vilde tage mod sit Stigt, eller give nogen Revers fra sig, forend Paven havde kiendt i hans Sag, hvortil kommer, at han efter Kongens Klage mod ham skal i Lunde Domkirke og paa flere Steder have tilsvoret Kongen Troskab, hvilket han vel neppe havde giort, om han ei var bleven løsladt, men selv havde undveget. For at vise sit Gud hengivne Sind, var det vel, at han efter den pavelige Tilladelse (Script. Rer. Dan. V. p. 517) indgik da i Minoriter-Ordenen, dog saa, at han vedblev sit Embede.

Den 6 Martii holdtes et Danehof eller Parlement i Helsingborg (Script. Rer. Dan. I. p. 290), hvor Kongen udgav den 9 Martii en Forordning paa Latin, som endnu haves, efter Overlæg med de beste Mænd i Danmark. Rofod Anker henfører denne Forordning først til 1283 (Lovhistorie II. p. 45-51), men mig synes, at Langebek læser det, som staaer i Begyndelsen af Forordningen selv: anno domini MCCLXIX Martii hel vel saaledes: MCCLX IX Martii, allerhelst et Danehof holdtes virkelig efter Hamsfort (Script. Rer. Dan. I. p. 290) den 6 Martii dette Aar i Helsingborg, og slige Love mod Overdaad vare da hel nødvendige i Danmarks bedrøvelige Tilstand. Deri fastsættes, at ingen maatte gaae med overskaarne Klæder (det er Klæder, som der vare opskaarne og Huller i, hvilket da var meget brugeligt), men Klæderne skulde enten være af eet helt Stykke eller to; Kongen selv maatte ei gaae med saadanne; ingen maatte bære Guld eller Sølv, uden Kongen og hans Børn; dog maatte alle have Lov til at bære de Klæder, de havde, i eet Aar efter Forordningen; efter næste Pindsedag maatte ingen føre, sælge eller drikke tydsk Øl; hvo der

ha-

handlede herimod, skulde for hver Tønde (lagena) betale 40 Mark i Straf; enhver, som bryggede godt Øl, havde Lov til at sælge det saa dyrt han kunde; ingen maatte søge Herberg hos Klerker eller Legfolk, verdslige eller regulaire, men Kroer af tilstrækkeligt Antal skulde indrettes, hvor det Fornødne kunde faaes; men faldt nogen ind i en andens Hus, sønderbrød eller borttog noget der, da skulde han betale Kongen 40 Mark, og ligesaameget til den Fornærmede; men gik han fredelig ind i en Kroe, og vilde ei betale for hvad han havde nydt, da havde man Lov til at holde ham an; men slet han sig bort med Magt, da maatte Verten med to af sine Naboer gaae til Tinge og stevne ham til Erstatning efter Stedets Skik, og mødte han ei, da maatte han overbevise ham, hvor han havde forseet sig. Dræbte nogen en anden, da maatte han selv give den Dræbtes Frænder Bod i Penge og intet andet, og maatte hans Frænder ei tvinges til af Kongen at betale med ham, med mindre Manddraberen var fredløs paa Flugt, da skulde de nærmeste Frænder betale tvende Sale, og efter Landets gamle Skik annamme deres Stuth (ɔ: Hielp) af de Beslægtede; det var ei nogen af den Dræbtes Slægtninge tilladt at hævne sig paa nogen af Manddraberens Frænder, saalænge Manddraberen selv var i Live; hvo som handlede hertimod, skulde straffes, ligesom han havde dræbt en Uskyldig; dræbte nogen en anden enten i sit eget Hus eller i Kirken, da var det "Obothemaal", det er, at Manddraberen ei maatte stædes til Bod, forend den Dræbtes Slægtninge selv bade for ham. Da denne Forordning staaer trykt bag den jydske Lov, og denne Lov var en almindelig subsidiair Lov for det ganske Rige, saa slutter jeg deraf, at den er givet for hele Riget og ei for Skaane allene, endskiønt udstædt i Helsingborg, og det saameget mere, da det forekommer mig troligt, at de Forordninger, som udgaves paa Danehof, gialdt for hele Riget.

Erik Glipping Aar 1260.

 Vi-

Erik Glipping Aar 1260.

Bisperne af Roskild og Odense levede nu i deres Stigter igien. Den første søgte at vælte Skylden fra sig, at have formaaet Jermer til at nedbrynde Kiøbenhavns Slot, og formaaede derfor Paven til at udstæde den 29 Martii fra Anagnia en Bulle til Bispen af Sverin (Thorkelins Diplom. I. pag. 238), hvori han efter Bispens Forestilling bad ham at tilholde de Legfolk af Roskilde Stigt, som havde voldelig i Grund nedbrudt Kiøbenhavns Slot, igien at opbygge det, og at give Bispen Erstatning, og det under Bandsstraf uden Appel; dog maatte ingen i denne Anledning trækkes 3 til 4 Dages Reiser udenfor sit Stigt for Retten.

Det varede ei længe; før der paa ny kom Tvistighed mellem Kongen og Erkebispen, deels, som det synes, angaaende Bispevalget i Aarhus, og deels angaaende Bornholm, som det lader til Kongen vilde ene tilegne sig. De fleste Kroniker fra de Tider ere saa slette, at man vandrer i Mørket, naar gode Diplomer og Dokumenter fattes.

Bisp Peder Ugothsen af Aarhus døde, maaskee i Junii Maaned; thi jeg finder (Script. Rer. Dan. V. p. 264. 266. 267) at Asgot, Abbed i Em, som skal have været en god og venlig Mand, søgte for de idelige Stridigheder med ham at komme derfra, og som just Abbed Svend af Vitskøl takkede af, saa blev han af det hele Konvent udvalgt den 28 May i hans Sted, endskiønt de i Em nødig vilde være af med ham. I hans Sted blev Prioren Johannes Dofre, opfødt nær ved Klosteret, valgt den 26 Junii til Abbed, og blev den tredie af det Navn. Han var Gud hengiven, og levede for sig selv, skiøttede ei om Verdens Tummel, og sad til Begyndelsen af 1261. I hans Tid stod Aarhus ledigt, efterdi 6 af Kanikerne valgte Arnfast, Abbed af Rye Kloster, og 6 andre Magister Tuko til Bisp. Da den første var aabenbare beskyldt

skyldt for at have forgivet Kong Christopher, saa er det intet Under, at Kongen ei vilde have ham til Bisp (Script. Rer. Dan. l. cit. pag. 272. 611), hvorimod Erkebispen, som da var i aabenbar Krig med Kongen, og derfor havde undveget Riget, begivende sig ventelig til Sverrige, hvorhen nogle (Script. Rer. Dan. V. pag. 571) lade ham først drage 1262, tog med begge Hænder mod Valget af Arnfast, og viede ham til Bisp af Aarhus, endskiønt det tvistige Valg stod da under Undersøgning i Rom; men som det var mod Kongens Villie, saa turde Arnfast ei sætte sig i Besiddelse af Stigtet, eller vise sig der, men skiulede sig, undertiden, som det synes, i Em Kloster, i det mindste beskyldte Kongens Parti Munkene der derfor, og Bisp Tuko siden. Ja dette gik saavidt, at Kongens Marskalk Johan Ralf giestede Klosteret 7 Gange i eet Aar med 300 Heste hver Gang i det mindste, søgende at gribe bemeldte Arnfast, ja han svor paa at ville tage ham, om det end var paa det høie Alter. Munken, som skriver dette, siger, at Arnfast aldrig var der, siden han blev Bisp, men at han vendte tilbage til sit Rye Kloster, og forblev der til sin Død. Samme Munkeskribent skriver (Script. Rer. Dan. V. p. 267), at paa den Tid, saalænge Johannes 3 var Abbed, var der en stor Forstyrrelse i Danmark, saasom enhver giorde hvad ham godt syntes, da Kong Erik var endda en liden Dreng, som hverken vidste at regiere sig selv eller andre, hvorfor dette Prophetiske opfyldtes paa de Danske: Vee det Land, hvis Konge er et Barn. Eriks Moder styrede for Riget, og hun faldt Munkene af Om Kloster meget besværlig efter hendes Raadgiveres Tilskyndelse, saa at hun engang laae der paa deres Omkostning med 1600 Heste, foruden de Løbere og Fodgængere, som fulgte dem, og foruden Klerker og Baroner, som for Klagemaals Skyld søgte til

Erik Glipping Aar 1260.

Hoffet,

Erik Glipping Aar 1260.

Hoffet, og fra den Tid af tog Munkenes Velfærd af. Da Munkene uden Tvivl holdt aabenbar med Arnfast, saa er det intet Under, at de vare hadede af Dronningen og hendes Raad; man seer ellers heraf, hvor rigt og mægtigt dette Kloster maa have været. I Anledning af det stridige Valg var det uden Tvivl, at Jacob forbød (Script. Rer. Dan. V. p. 612) Aarhus Domkirke at oplukkes i et helt Aar. Saasom han og Kongen nu vare aabenbar Fiender, saa ophævede han vel Interdictet, for derved at vinde Folket, men bød dog, at det skulde holdes paa alle de Steder (Script. Rer. Dan. I. p. 186) hvor Dronningen med hendes Parti opholdt sig. Han bandsatte og Bispen af Viborg, uagtet han appellerede til Paven, ventelig fordi han havde kronet Kongen; thi Pave Urban skriver i sit Brev mod Erkebispen, at da Kongen var bleven kronet af dem, som kunde krone ham, saa havde Erkebispen bandsat saavel ham som dem, der havde kronet ham, og ladet Bandet mod dem offentlig forkynde, endskiønt de lovligen havde appelleret til Paven. Ved denne Tid var det vel og, at han erholdt Brev fra Paven, at ingen Bisp var forbunden til at følge Kongens Krigshær længer end 6 Uger, og at han ligeledes beførte Kongen i Rom, som den der ei var Katholik, men Kietter; dog dette sidste hører vel til senere Tider, da Kongen var mere voxen. Paa et Synod i Roskild erklærede han (Script. Rer. Dan. V. p. 612) at dets Bisp havde med sit Anhang retfærdigen omkommet de siellandske Bønder, og at der burde holdes Siælemesse for dem, men ingenlunde for Siellandsfarerne, som ei heller burde nyde christelig Begravelse.

Bisp Peder af Roskild bandsatte nu (Script. Rer. Dan. V. p. 613) Kongen selv og hans Broder Valdemar offentlig uden nogen foregaaende Advarsel, og ligeledes deres Moder Dronning

Margrete, og lod hendes Bandsættelse offentlig forkynde, uden at lade hende varsle. Uden Varsel bandsatte han og de Adelsmænd Henrik Mechelburg, Nicolaus, Lehnsmand i Lund, og de to roskildske Kaniker Ray og Aage; i sine Breve kaldte han Erik og Margrete hverken Konge eller Dronning. Tilsidst lader det, at han er draget ud af Landet; thi han overlod til Erkebispen sit geistlige Embede og beskikkede ham til sin Fuldmægtig i Henseende til Bandsættelsen af alle forommeldte, hvilket Erkebispen ogsaa paatog sig og forrettede.

Erik Glipping Aar 1260.

Iblant de Bandsatte var og Andreas, Kongens Mundskienk, som derover forfærdet tilskrev Erkebispen (Mst. Bartholin. VIII. p. 133) og gav tilkiende, at han efter Overlæg med de 3 Minoriter-Munke Karl, Lorenz og Astrad havde besluttet at skiende til St. Klare Kloster i Roskild alt sit Gods i Aversbøg, imod at han maatte vorde befriet fra Bandsættelsen, saa at Erkebispen vilde beskikke en i sit Sted, der kunde give ham Afløsning, og den blive bestandig og fuldkommen; dog vilde han overlade bemeldte Gods til Klosteret paa den Maade, at han atter kunde tilbytte sig det med bemeldte tre Brødres Bifald, saa og deres, som Erkebispen dertil vilde beskikke paa sine Vegne; i saa Fald vilde han i alle Ting herefter være bered til Erkebispens og hans Venners Tieneste, da han med Vished vidste, at Uvenner havde kun paa begge Sider opvakt den hidtil mellem dem værende Misforstaaelse. Dette Brev sendte han ham ved Broder Karl. Rimelig har Erkebispen givet ham Afløsning; thi en Følge deraf var vel, at han ved sit aabne Brev givet til Ekholm (maaskee Egholm i Lolland, Nørre Herred, Halsted-Kloster Amt og Horslunde Sogn) den 15 Julii overlod til Søstrene af St. Klare Kloster i Roskild alt sit rørlige og urørlige Gods i Stenløsemagle, Norden for Wærebro, saa og

den

Erik Glipping Aar 1260.

den tredie Del af Lyngesræ og den tredie Del af Alruth, som Herre Jacob Suneson havde besiddet, imod at han fik igien Sostrenes rorlige og urørlige Gods i Walengswith, som Erkebispen havde skienket dem og tilbyttet sig fra sin Svoger Herre Esbern Wagnosun; dog paa Vilkaar, at Klosteret skulde fuldkommen udbetale alle de Legata Andreæ Hustru havde fastsat ved sit Testamente, saa og al hendes Gield, som med Rette kunde tilkomme ham og hans Sønner at betale, dog den Gield undtagen, som han var skyldig til selv at betale efter sin Hustrues (Cæciliæ) første Mand Grev Nicolaus og efter hendes Farfader Herre Jacob Suneson, samt hans Hustru Frue Estrith. I det vedhængende Sigil staaer to Hiortetakker.

Den 6 Julii var Kong Erik i Middelfar (Mithelfaar) og overlod der (Pontoppidans Annal. I. p. 707. Cypræi Annal. p. 283) med Samtykke af sin Moder, og af Rigets Ypperste, "meliores", til Bisp Nicolaus i Slesvig, til Erstatning for den Skade, hans Kirke havde lidt, og for den megen Godhed han havde beviist ham, Sunderforthus, Norteferdhus, Lornebul og Møllen i Atebel, altsammen beliggende i Slesviger Stigt, til retmæssig Eiendom. Kongens, Dronningens og Bisperne af Ribe og Viborg deres Sigiller bleve vedhængte.

Nu kom Jermer atter til Danmark (Hvitfeldt p. 259) og drog Erkebispens Broder Andreas med sin Broders Folk med ham (Script. Rer. Dan. V. p. 610. 612. VI. 299), og lagde til Bornholm, som det lader at Erkebispen havde i Sinde at underlægge sig. De belagde Hammershus og tvang det til at overgive sig, hvor de dræbte 200 af Kongens Folk, og fangede endel, hvoraf de lod rette nogle, og endel fangne bortføre, for at faae Løse-Penge, som de skruede meget høit op, og derefter lod de

Hams

Hammershus nedbryde. Erkebispen tilstod selv, at alt dette var skeet efter hans Befaling, ligesom det og skede paa hans Bekostning. Andreas var derpaa i mange Aar Hovedsmand paa Bornholm, og paa dets Slot (ventelig det, hvoraf Levninger sees midt paa Landet, og som endnu kaldes Borgen; og hvoraf Landet maaskee har Navn; thi Hammershus var nedbrudt), og forsvarede det i al den Tid mod de Kongelige. Jermer skal efter Rantzow hos Schwartz (Pommersche Lehnhistorie p. 203) ogsaa have paa dette Tog erobret Lolland og Meen, ligesom ogsaa han og Søn Wizlaf beholdt Rønne Syssel paa Bornholm, som tilhørte Kongen, lige til 1277, ventelig eftersom det var aftalt mellem ham og Erkebispen. Jermer hævnede altsaa nu hvad Skade de Danske forhen havde giort paa Rygen, og vilde han aldeles ikke mere staae under Danmark (Schwartz l. cit.) eftersom dets Aag faldt (efter Eickstedt hos Schwartz i Historia finium Rugiæ p. 119) hans Undersaatere alt for tungt; hans Svigerfader den pomerske Hertug Svantopolk og hans Stiffader Barnim, Hertug af Stetin, skulle have sendt ham Hielpetropper til dette Tog. Fra Bornholm drog Jermer til Skaane, hvor han, i det han indtog og plyndrede en By, blev af en Qvinde ihielstukket med en Kniv. Dette sidste skriver Hvitfeldt p. 260. Den korte Krønike, som slutter med 1290, vidner og (Script. Rer. Dan. V. p. 571), at Jermer blev dræbt af en Qvinde, men henfører det til et urigtigt Aar, nemlig 1259. Alle vore andre Krøniker (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 255. 290. III. 312. V. 457) henføre derimod hans Død enstemmigen til 1260, hvilket endog de islandske Aarbøger giøre (Script Rer. Dan. III. p. 103), men de fleste sige alene, at han døde; dog Krøniken, som slutter med 1300 (Script. Rer. Dan. V. p. 229) siger, at han blev skammelig dræbt af en Qvinde; den sielandske

Erik Glipping Aar 1260.

Erik Glipping Aar 1260.

Kronike (Script. Rer. Dan. II. p. 631) at han omkom, "interiit", og ligeledes Kroniken, som slutter med 1206 (ib. 438) og Petrus Olai (I. p. 186), at han blev skammelig qvalt af en Qvinde; hvoraf Carstens, i Heinzes hist. Abh. T. I. p. 263, tager Anledning at forestille Sagen saaledes, at Jermer er bleven om Natten qvalt i sin Seng under en Qvindes Anførsel, og til den mere Vished om hans Død derpaa en Kniv stukket i hans Hierte. Da nu ogsaa Diplomer af hans Søn Wizlaf af Aar 1261 tale om ham som død, saa kan aldeles ingen Tvivl være om, at han er død 1260, men mere om hans Dødsmaade; thi vor Hamsfort selv vil, at han efter det danske Tog vendte hiem og døde kort efter. Imidlertid, da saa mange af vore gamle Skribenter sige det, seer jeg ingen tilstrækkelig Grund reent at forkaste det. Dog Schwartz giør ei alene dette, men vil og (Pommersch Lehnhist. p. 204) paa Grund af de pomerske Skribentere, som alle ere nye, at Jaromar har levet til 1283, og overladt Regieringen til sin Søn efter sin Faders Exempel; vel sandt, at han beraaber sig paa Diplomer, somd og hverken han eller nogen endnu har udgivet; paa et af Jaromar selv 1260, given i Vilemitz paa Rygen, som gierne kan være rigtigt (dette Diplom er trykt i Dähnerts pommersch. Biblioth. 3 B. p. 407, og ved det giver Jaromar sin Beslægtede Warzlai, Hertug af Demmin, hans Mænd fri fra al Overlast, om de strandede i hans Land); thi vore lade ham jo først døe 1260; og endelig paa andre af 1278, 1281 og 1283. Skade, at den ypperlige Dreger hører op med 1269. Rimeligvis ere disse Diplomer af Jaromar 3, denne Jaromar den 2dens Søn, af hvilken Mening min ypperlige Ven den heilærde Geheimeraad Carstens ogsaa er (Vidensk. Selsk. Skr. VI. p. 230); thi ikke kan jeg troe, at nogle af disse Diplomer vare fabrikerte af den pomerske Falskner, hvorom

Oel-

Oelrichs taler i hans historisch diplomatische Beyträge 2 Th p. 108. Efter Micrælius altes Pommerland lib. III. p. 370 var Jaromar gift 3 Gange, først med Julislawa, Datter af Conrad, Hertug i Masovien, dernæst med Elisabeth, den pomerske Hertug Svantopolks Datter, som var Moder til hans to Sønner, Vizlaf, der regierede efter ham, og Jaromar 3, som blev Bisp i Camin, og endelig med Elisabeth, Datter af Greven i Ruppin; men af alle disse Giftermaal er kun det andet upaatvivleligt.

Erik Glipping Aar 1260

Den 26 November gav Paven fra Lateran ved Brev til Minoriternes General denne Orden Tilladelse til at afløse Bandsatte, hvilken er indført i en Vidisse, udstædt den 17 Augusti 1272 i Verona af Otto, Erkebisp i Meiland, og Otto, Bisp af Minden.

Den 24 December stadfæstede Kongen i Viborg Kanikerne ved Domkirken eller St. Marie Kirke der de Gods og Rettigheder de besad efter Kong Abels Brev af 1250, og eftersom hans Farfader Valdemar, Fader Christopher, og Farbrødre Erik og Abel havde tilstaaet dem. Vidnerne vare Hr. Ebbe Galt, og Provst Arnfast, hvoraf jeg slutter, at denne Arnfast har været en anden end den berygtede, som nu vel var almindelig anseet for Kong Christophers Morder.

Herre Niels Wærer-Søn skiænkede til St. Peders Kloster i Nestved alt sit Gods paa Falster og flere Steder (Script. Rer. Dan. IV. p. 292. 321. 354), hvilket sidste beløb sig til 147 Mark, og skulde det bruges til Brødrenes Kost og de der holde Sielemesser for ham. Han bygde Choret (sanctuarium), maaskee den ganske Kirke, eftersom den brændte i næste Aar 1261, ved dette Kloster.

 Om

Erik Glipping Aar 1260.

Om Sommeren sendte de to norske Konger Hakon og Magnus Broder Nicolaus til Danmark, for at frie for Kong Magnus til Jomfru Ingeborg, Datter af Kong Erik den Hellige, og for tilligemed at reise til Saxen til hendes Morfader Hertug Albert, som ogsaa var Churfyrste og Rigets Drost. Men Albert svarede, at Ingeborg var Dansk paa Fæderne, hvorfor de Danske raadede for hendes Giftermaal; men derpaa lod han sine egne 2 Døttre herligen prydede trine ind, og sagde: For dem raader jeg, ifald nogen beder om dem. Nicolaus og de andre Sendebud drog nu tilbage til Danmark og derfra til Norge. Saaledes fortæller Sturle (conf. danske Snorro p. 772. Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 285-86), og synes dette at tilintetgiere Hvitfeldts Fortælling, at Ingeborg allerede var bleven forlovet med Magnus 1258.

Efter den Krønike, Celsius har udgivet, (Script. Rer. Dan. IV. p. 594), skal den svenske Kong Valdemar i dette Aar have havt Bryllup med Sophia, Kong Erik Plovpennings Datter, og hun være bleven kronet til Dronning; dog det synes sandere (Script. Rer. Dan. V. p. 530) at være forst skeet 1262.

Bisp Oluf Glob i Børlum eller Vendsyssel blev i dette Aar dræbt (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 290. II. 174. III. 312. Pontoppidans Annal. I. pag. 600. 708-9. Danske Atlas V. p. 515). Jakob Erlandsen havde indviet ham til Bisp imod Pavens Forbud, endskiønt han var berygtet for mange Laster (Script. Rer. Dan. V. p. 611), og dog holdt han siden med Kongen imod Erkebispen; hvorfor det er desforunderligere, at Kongen lagde Erkebispen siden til Last, at han havde indviet Oluf til Bisp; men man seer heraf, at naar to ere vrede paa hinanden, saa gribe de alle Leiligheder til Anklage. Denne Bisp havde i sin Ungdom studeret

ret i Paris, og var Provst i Børlum, da han blev valgt til Bisp der. Aarsagen til hans Drab var, at han havde indviklet Moderen til sin Frænde Jens Glob i en vidtløftig Proces i hendes Enkestand, og medens hendes Søn Ridder Jens Glob var udenlands, ja udvirket, at Paven havde sat hende og alle hendes paa hendes vidtløftige Godser i Thye i Band, hvorved Bispen fik Leilighed til at bemestre sig dem; hun reiste derover til Rom, traf sin Søn i Tydskland, og begge formaaede derpaa Paven til at ophæve Interdictet, og at befale, at hun skulde indsættes i Besiddelse af alt sit Gods. Ved Hiemkomsten søgte Jens Glob Bispen for dette; men han skiød sig ind under Paven. Som nu Jens ei kunde faae Ret, saa besluttede han at tage Hævn. Som han fik at vide, at Bispen holdt Visitats udi Hvidbierg Kirke i Thye, paa Thyholm i Refs Herred, saa overfaldt han ham der og nedhug ham i Kirken med alle hans Svenne og Folk; han skulde have havt sin Svoger Oluf Hase, der boede i Salling, til Hielp, som vel svemmede over Ottesund eller Venee i Limfiorden, og mistede ved den Leilighed 12 af sine Svenne, men kom dog for sildig. Da han kom til Kirken, mødte han Jens, som han adspurgde, hvorledes det nu stod til mellem ham og Bispen. Vi have forligt os, svarede Jens. Forligt, raabte Oluf, drog sit Sværd, og vilde hugge til ham; men Jens bad ham da gaae ind i Kirken. Saa haarde og hevngierrige vare endog vore Forfædres Gemytter. Stiftet kom derpaa under Interdict, hvorunder det laae i 7 Aar; Kirkerne bleve tillukte, især Hvidbierg Kirke, og smaa Kapeller opbygte i det Sogn og andensteds for dem, som erhvervede sig Tilladelse at høre Messe. Bispen blev begravet i Choret af Hvidbierg Kirke. Kroniken, som slutter med 1313 (Script. Rer. Dan. IV. p. 24) kalder ham Elavus, hvilket viser, at man just ei har nødig

Erik Glipping Aar 1260.

at

Erik Glipping Aar 1260. at forandre L i ovenanførte Diplom (p. 397) til O, men urigtig henferer den hans Død til 1262.

Knud, Hertug af Lolland, (thi efter Kong Christophers Død tog den unge Kong Erik Blegind, som var et Grændse-landskab, fra ham, og gav ham Lolland istedet (Hvitfeldt p. 242), for derved ogsaa at vise, at saadanne Herrer ei besad disse Lande med fuld Ret som i Arv, men allene af Naade) en naturlig Søn af Kong Valdemar 2, døde den 15 October (Script. Rer. Dan. I p. 185. 290. Hvitfeldt p. 260) og blev begravet i Ringsted udi St. Benedicti Kirke (ibid. IV. p. 280) ved de andre kongelige Lig paa venstre Haand af, og norden for Kong Valdemar og hans Dronning Leonore. Knud efterlod sig 2 Sønner, Svantopolk, som giftede, opholdt sig og døde i Sverrig, og Erik Langbeen, som blev Hertug i Sønderhalland, og døde 1304. Hvitfeldt lader (p. 260) Knud døe 1261, men feiler uden Tvivl heri. Knud var født 1210. Svantopolks Moder var uden Tvivl Hedvig, ei af Brandenborg, som Hvitfeldt vil, men snarere en Datter af den pomerske Hertug Svantopolk; da denne nu døde 1266, og Svantopolk satte 1256 to Døttre ind i Wreta Kloster, saa er han ventelig født 1234, og har giftet sig omtrent 1250; og Cæcilia, som overlevede sin Fader, var gift med Philip, og Moder til Birger og Inger, Priorinde i Sigtun; ventelig var hun Svantopolks Fuld-Søster. Et Diplom af denne Cæcilia, givet uden Tvivl efter hendes Faders Død, beviser, at hun var en Datter af Hertug Knud, at Birger var hendes Søn, og Inger Priorinde i Sigtun hendes Datter, som hun mod hendes Villie havde tvunget at gaae i Kloster; ved det giver hun en sin Søns Birgers Gaard til det Kloster, hvor hun vilde begraves. Ikke kan jeg troe, at hun

har

har været gift med den Folkunge Philip, Fader til Johan og Birger; thi man finder ellers ei, at hun har havt en Søn af det Navn Johan; dog kan det noget bestyrkes derved, at nyere svenske Historieskrivere kalde hendes Mand Philip, men lade ham falde 1200, rettere 1199, i Norge, som ei kan være; maaskee hun har ægtet Kong Knud den Langes Søn Philip, som omkom 1252. Efter Dalin T. 2. 191 var Iliane ogsaa Hertug Knuds Datter og gift med Thord Bonde, Gothernes Høvding. Spørgsmaal dog, om hun ei snarere har været Knud 6tes Datter.

Erik Glipping Aar 1260.

Den 29 April dømte (Script. Rer. Dan. IV. p. 516) de ædle og "discreti", hæderlige Mænd, Herre Esbern Karlsen, Herre Olav Ranesøn, Mikkel Henkelson, og Peder Skjelmsøn, som udvalgte Opmænd, i en Trætte mellem Sorøe Kloster og Herre Johan Ranesøn om Mageskifte af nogen Jord i Gyde'math og Windetorp, og maatte begge Parter forud stille Caution, og vedtage Straf af 10 Mark, om de ei rettede sig efter Dommen, som faldt ud saaledes, at Brødrene skulde lade ham beholde Jorden i Windetorpe af 2 Øre Jordskyld til evindelig Eiendom, og til Vished herfor sætte en Gaard af 5 Øre Jordskyld i Helghelefflitle i Pant.

Absalon, Prædikerordenens Provincial i Dacia, døde i dette Aar, som endel Kroniker (Script. Rer. Dan. I. p. 290) berette, efterat han havde forestaaet Embedet i 40 Aar; han lader at have været en duelig Mand og det kongelige Hus hengiven.

Den 21 May døde Magister Knud, Kanik i Lund (Script. Rer. Dan. III. p. 520. IV. 43), en Søn af Peder og Anna af Hunabiargh, en Mand af et uforsagt og bestandigt Sindelav; han var vel erfaren, ei allene i Logica og Naturkundskab, men

Erik Glipping Aar 1260.

og i begge Slags Jus, den canoniske og civile eller romerske; han havde viist sig meget gavmild mod Erkebispen, Decanus i Lund, og sine andre Medkaniker, som og mod sine Beslægtede. Ved sit Testamente skiænkede han til Kirkens Bygning i Lund 4 Mark Penge, til Kanikerne 6. En sin Gaard i Hunabiargh forordnede han, at saavel af dens rørlige som urørlige Eiendele skulde af Indkomsterne aarlig gives til de Fattige 2 Øre Penge, og det øvrige deles lige mellem Kanikerne og Minoriterne i Lund, som skulde være forbundne til, aarlig at holde Sielemesse for ham paa hans Dødsdag.

Den 14 October døde Bisp Thorkil af Reval (Script. Rer. Dan. III. p. 561. IV. 59) og gav til Kanikerne i Lund sit Sølvbæger, hvoraf han pleiede at drikke; hans Eftermand var uden Tvivl Olav.

Bisp Esger af Ribe holdt et Synod i Ribe den 21 October, i Anledning af den berygtede Constitution Cum ecclesia danica; thi Erkedegnen af Ribe og Provst Tuvo af Varvith Syssel vare blevne sendte til Wedel paa Kapitlets Vegne, men der ei blevne kaldte til nogle af de foregaaende Samlinger, saa at de allene hørte den blev oplæst, hvilket strax ved deres Hiemkomst mishagede Kapitlet, baade for denne Aarsag, saa og fordi Constitutionen syntes at indeholde falske og forvirrede Ting og en Sammenrottelse mod Regenten. Bispen bemærkede vel ei dette i Førstningen, og bifaldt den derfor, men siden kom han under Veir dermed, og besluttede derfor ei at holde sig til Skallen af dens Ord, men allene til dens sunde Mening. Som nu Bispen frygtede for, at Erkebispen skulde være fortrydelig herover, saa drog han til ham; men han lod sig ei mærke med noget, men som Bispen dog frygtede for ham, saa appellerede han fra ham til Paven, og igientog den Appel paa

bemeldte Synod, hvorover Erkebispen, endskiønt han var ude af Landet (venteligt i Sverrig), saasom han var mistænkt for Forræderie, lod ham i Riber Kirke offentlig forkynde de facto excommuniceret, som dog ei hindrede Kanikerne fra at have Omgang med ham, i hvilken Henseende de og appellerede fra Erkebispen til Paven. Alt dette indeholdes i Riber Kapitels Brev af 13 May 1261. Erik Glipping Aar 1260.

S. Bonaventura holdt Minoriterordenens almindelige Kapitel i Narbone (Waddingi Annal. Minor. IV. p. 133) hvor Dacia opregnes som den 28 Province og 8 Cathedrer i den, nemlig: Norge, Odense, Lund, Linkøping, Ribe, Aarhus, Sigtun, Roskild.

Abels Enke-Dronning Mechtild samt hendes Sønner Hertug Erik af Jylland og hans Broder Abel pantsatte i Slesvig (Hvitfeldt p. 241) den 12 May for 8000 Mark Sølv af stor Vægt alt sit Landgods mellem Slien og Eideren, nemlig: Svansø, Fretslet, Stapelholm, Jernvith Skov og Byen Rendsborg til sine Brødre de holstenske Grever Johan og Gerhard.

Mange af vore Krøniker (Script. Rer. Dan. I. p. 168. 290. III. 312. V. 614. Hvitfeldt p. 260) ansætte først Erik som Hertug i Sønder-Jylland i dette Aar; maaskee fordi han da først var i rolig Besiddelse deraf, ved den Stilstand, som han og de holstenske Grever havde i forrige Aar indgaaet med Kong Erik. Dette er vist, at Hertug Erik i dette Aar gav i Slesvig dens Borgere fri for Told, Torgpald, og al Afgift til sig; dog er Datum meget tvivlsom, og kan ogsaa læses 1264. (Noodts Beytr. I. S. 165.)

Paaskedag, den 14 April, stadfæstede han i Lygum Kloster ved sit Brev (Script. Rer. Dan. VIII. p. 121), hvori han skriv sig: *Dei Gracia Dux Jutiæ*, Gaven af Swanstorp i Bretvad

Erik Glipping Aar 1260.

Sagn, som hans Fader Kong Abel havde skiænket did, til dette Kloster. Udi Slesvig stadfæstede han den 13 May St. Johannis Kloster der sine Friheder; i det forehængende Sigil sees han til Hest med en prægtig Fane i høire Haand, og et Skiold besat med Stierner paa venstre Arm; paa den anden Side to Løver i et Felt bestreet med Hierter; i Omskriften kaldes han *Dux Jutiæ*.

Efter Underskriften skulde et Brev, udstadt i Cistercium, da Ordenens almindelige Kapitel holdtes, ogsaa være givet i dette Aar (Script. Rer. Dan. VIII. p. 192), hvorved Johan, Abbed i Cistercium, meddeler alle Christne Udskrift af Pave Urbani 4 Bulle, hvorved han stadfæstede alle Ordenens Privilegier; men da den er givet i Pavens første Aar den 1 December, altsaa 1261, saa kan Abbedens Brev herom ei være givet Aaret forud, men venteligt Aaret efter.

De holstenske Grever gave Staden Etseho, ved deres Brev i den (Noodts Beyträge II. p. 405. Westphal. Monum. IV., pag. 3211) den Frihed, at alle Skippere af Elven og Wilster, som kom op ad Sture til Byen, skulde der nedlægge deres Vare til Kiøb af Borgerne og Fremmede, hvorimod de ei, som forhen, maatte gaae længer op til Tzellingehusen og Erpestorpe, uden Raadmændene i Etseho deres Tilladelse. Kong Christian 4 stadfæstede dette siden i Bredstet den 4 Augusti 1620. Den 12 Martii gave de udi Pløn dens Borgere det saa kaldte Vleschawerberch, som laae ved Pløns Wickbelde. Kong Christian 3 stadfæstede dette siden 1542.

Johannes, Provst af Neumünster, befol den 26 Junii med Kapitlets Raad og Samtykke, i Henseende til de store Udgifter Klosteret hidindtil havde havt med at tage mod Giester, at for Alt som var givet til Syges Pleie, enten i Penge eller i rørligt og

Erik Glipping Aar 1260.

urørligt Gods, skulde kiøbes Gods eller andet for, hvoraf aarlig Indkomst kunde haves.

Den nye tydske Kong Vilhelm sendte den bremiske Hildebold en anseelig Hær til Hielp, Norden for Elven, til et Sted, kaldet Wildeskarne eller Wildescron, for at angribe de holstenske Grever, ventelig i Anledning af Hamborg; men Greverne beleirede dem og tvang Besætningen til at overgive sig (Christiani Gesch. von Schlesw. Holst. III. p. 50 31.) Grevernes egen Vassal Otto af Barenstede, og ventelig flere, holdt i denne Krig med Erkebispen; Hamborg derimod med Greverne, og kostede det Byen 9800 Mark lødig Sølv: derpaa blev Fred sluttet mellem Erkebispen og Greverne. Imellem Byerne Hamborg og Bremen blev da sluttet et Forbund, og visse Love Handelen foreskrevne.

Bisp Johan 2 af Lybek døde, (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 210.) og havde Johan 3 Tralov til Eftermand, og blev han viet hos Minoriterbrødrene, eftersom de holstenske Grever, der vare i Band, ventelig for deres Uvenskab med den bremiske Erkebisp, søgte at forhindre hans Vielse.

I Lybek holdtes det første hansiske Convent, (Becker loc. c. Willebrandt Hans. Chron. II. p. 7. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 274.) saavidt bekiendt er. Hvor mange Stæder der allerede vare i dette Forbund, vides ei tilfulde, dog var Lybek, som Hoved, Hamborg, Bremen, Brunsvig, vist allerede deri. Paa det blev handlet om Stapelen udi London i Engeland og Brugge i Flandern, saa og raadslaget om Handelsfriheder at søge i Norge og i Rusland, ligeledes om Landeveienes Beskyttelse mellem de Stæder Lybek, Hamborg og Brunsvig; man fastsatte og, at den ene Bye skulde sætte fuldkommen Tro til den andens Certifikater. Fra denne Tid af kaldtes Lemmerne af dette Forbund den tydske

 Hanse,

Erik Glipping Aar 1260.

Hanse, da de forhen alene hed det romerske Riges Kiebmænd.

Den 24 Februarii bevidnede Raadmændene, de 16 (Mænd) og det hele Land Rustringen, at Stadingerne paa hin Side Hunsau Floden havde forligt sig med Erkebisp Hildebold af Bremen, saa at de aldrig mere vilde sætte sig imod ham eller Bremer-Kirke, men hielpe ham til at ødelægge alle dem blant sig, der ei vilde adlyde ham. Rustringerne lovede at holde over dette Forlig, og at forfølge som dødelige Fiender alle de Stadinger, der brøde det.

Fyrste Johan af Meklenborg og hans Søn Henrik tilsagde Borgerne af Wismar Sildefangsten den 26 September.

Den 15 Junii stadfæstede den engelske Kong Henrik i Westminster Hansestædernes Frieheder og Rettigheder, som de skulde nyde i Engeland.

Wartizlaw den 3die, Hertug af Demin, gav (Dreger Cod. Diplomat. I. p. 433) udi Gripeswolde til sin Frænde, Herre Jaromar, Fyrste af Rygen, den Rettighed, at hvo af hans Undersaattere der led Skibbrud paa Wartizlaws Kyster, dem tog han under sin Beskyttelse, saa at de ingen Overlast skulde lide, og gav Jaromar igien Wartizlaws Undersaattere ligesaadan et Friehedsbrev, hvilket uden Tvivl er det forhen efter Schwartz anførte Diplom, givet til Vileminitz.

Det Nederlag de tydske Riddere lede i Fior, bevægede uden Tvivl Paven til at skrive den 20 Februar fra Anagnia de liflandske Bisper til (Dreger l. cit. p. 431), og at byde dem at sende den tydske Orden deres Vasaller og Undersaattere til Hielp mod Hedningene.

Den litthauiske Konge Myndowe eller Mendog led saa megen Overlast af sine hedenske Undersaattere, at han derover midt

Erik Glepping Aar 1260.

Mdr i Junii testamenterte den tydske Orden sit Wye (Dreger l. c. P. 438. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 172. Acta Boruss. III. pag. 742) saafremt han skulde doe uden ægte Sönner. Blant Underskriverne forekommer Minoriterbroderen Adolf og hans Socii, hvorved jeg neppe kan troe, at den berømte forrige holstenske Greve Adolf 4 bör forstaaes, allerhelst det Minoritecloster han havde oprettet i Kiel, blev just ferdigt i dette Aar.

Maaskee det var i dette Aar, at Paven ved Brev til Decanus og Kapitel i Oesel tog Oesel Kirke under sin Beskyttelse med alle dets Eiendele, nemlig 240 Haken i Wyk, 60 Haken i Korske, og hvad det eiede paa Oesel, hvoriblant nævnes "vineæ" o: Vingaarde, hvorved enten Humlegaarde maae forstaaes, eller og vineæ er indstikket af Ukyndighed, da den, der har opsat dette Brev, har meent, at Klima var i Liefland ligesom i Italien.

Den 13 Januari tilskrev Paven fra Anagnia Bispen og Kanikerne af Oesel, at da Domkirken laae i Pernau eller Perna, hvorefter og hvorfor Stiftet snart kaldtes Pernau og snart Oesel, saa bevilgede han herved efter deres Begiering, at det herefter alene skulde kaldes Oesel, som det og var kaldet i Stiftelsesbrevet. Ordensmesteren Andreas 2 blev Hoimester.

Om Vinteren i Begyndelsen af Aaret døde Bisp Peder af Hammer (Script. Rer. Dan. III. p. 102. Claussens Snorro p. 770. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 28) og valgte Kanikerne der en Kannik ved Navn Lodin til Bisp i hans Sted. Lodin var ikke Kong Hakons Ven.

Saasom Kong Hakon havde faaet Underretning om, at Gizur ei ret fremmede hans Ærende paa Island, med at betinge Skat af Landet, saa sendte han sine 2 Hofjunkere Ivar Arnliodson og Poul Lindson did om Sommeren, for at begiere Skat af han-

Erik Glipping Aar 1260.

ganske Landet; men Sunnlendingerne vægrede sig derved, hvor-over Sendebudene drog hiem med denne Beretning, og sagde, at de ei havde vægret sig, om de ei havde vidst, at det var Kongens eller Jarl Gissurs Villie.

Begge Konger droge nu til Gaut-Elven (Clausens Snorro p. 771, Torfæus p. 285); hvor de havde en Samtale med Birger Jarl, og giorde et fast Forbund og Venskab sammen, som skulde vare til deres Dødsdag, lovede og at møde der igien næste For-aar. Paa Hiemveien døde Bisp Henrik af Holum i Tensberg, og holdt Kong Hakon en skiøn Tale over hans Grav, roesende ham for mange Dyder. Begge Konger drog nu til Bergen, og derfra til Tronhiem, hvor de kom i Julii Maaned, og hvor Kongen lod stævne Erkebispen for Lodins Udvælgelse; Erkebispen blev vel vred, men Kongen appellerede til Paven, og Lodin afstod Stedet, hvorpaa Gilbert, Kongens Prædikant, som forhen havde været Erkedegn paa Hitland, blev Bisp i Hammer efter Kongens Begiering. Begge Kongerne droge nu til Bergen, hvor Hakon forblev om Vinteren; men Magnus reiste til Stavanger, og for-blev der Vinteren over. Den Vinter døde Junker Sverre (Snorro pag. 772. Torfæus p. 285), den unge Kong Hakons Søn, og sørgede Kongen meget over hans Død.

Paven skrev den 17 Julii fra Anagnia til Tronhiems Capitel (Thorkelins Diplom. II. p. 46), og erklærede det efter dets Begiering frit for al Afgift og Udlæg til alle og enhver, om end Pavens eller hans Legats Breve bød det.

Det lader, at den saxiske Hertug Albert er død sidst i dette Aar; i det mindste viser et Diplom i Ludvigs Reliqviæ MStor. XI. p. 575, at han endda levede den 26 Junii, og er det given i Elsworp; mig ubekiendt. Med sin første Gemahlinde Agnes, Dat-

ter af den østerrigske Hertug Leopold, synes han ikke at have avlet uden Jutta, som i første Ægteskab var gift med den danske Kong Erik Plovpenning, og var da ventelig kun 16 Aar gammel, eftersom hun blev gift 1239, og hendes Moder først 1222 med Albert, og dernæst Marienna, født omtrent 1224, gift med Barnim 1, Hertug i Stetin, og død 1245, og i andet med Burchard, Borggreve af Rosenborgh; Alberts anden Gemahlinde var Helena, Datter af Hertug Otto i Brunsvig, og opkaldt efter sin Farmoder Helena, den danske Kong Valdemar 1 Datter, og som først havde været forlovet med Landgrev Herman af Thyringen. Med hende avlede Albert 2 Sønner, Johan, den ældste, Stifter af den Saxen-Lauenburgske Linie, og Albert 2, Stifter af Churhuset Saxen, og som egentligen kun besad den saa kaldte Churkreds. Desuden havde han følgende Døttre med hende: Mechtild, rettere Elizabeth, gift med den holstenske Grev Johan, og 4 andre, som slet ingen Sammenhæng have med den danske Historie; dog vil jeg alene sige, at de 2 yngste, Agnes og Helena, vare uden Tvivl de, Faderen (her foran S. 412) viste frem for de norske Gesandtere.

Erik Glipping Aar 1260.

Grev Johan af Oldenborg overlod ved sit Brev i Delmenhorst (Vogt Monum Brem. I. p. 48) Landsbyen Stura til Johan Hyddenhagen og hans 3 Sønner til Lehn.

Den 30 Julii stadfæstede Paven (Vogt Monum. Brem. I. p. 149) Klosteret Reinfeld alle dets Friheder og Gods, hvilket opregnes, og deriblant Gaarden Tumpstede og Gaarden Tragistede i Ditmarsken, som den afdøde Marggrevinde Ermigardis havde skienket dem; derfor skulde de aarligen give til Paven 1 Byzantiner (en Guldmynt, omtrent af en Dukats Værdie), eftersom Marggrevinden med sin Broder Rudolph og Moder Oda, i hvis Arvedel Klosteret laae, havde forordnet.

Erik Glipping Aar 1260. Paa Slottet Thune tillod Hertug Albert af Brunsvig den 25 Februar (Origines Gvelficæ Tom. III. Præfat. p. 88) sin Vasal Segeband af Wittorpe, at maatte overlade et Hus i Bonstorpe til Kirken i Ebbekestorp; dog saa, at Nonnerne der skulde aarligen holde Sielemesse for den danske Kong Ericus Plus (Plovpenning), og for Hertugens Fader Otto, Senior (gemeenlig kaldet Puer), Hertug af Brunsvig.

Den 12 Martii forligte i Bremen den bremiske Erkebisp Hildebold, Grev Johan af Oldenborg, Raadet af Bremen og Rustringerne sig, at paa begge Sider af Weseren imellem Bleyen og Bremen intet fast Slot maatte bygges, uden Byen Bremens og Rustringernes Villie. Til den Tid havde været stor Krig mellem Erkebisen og Byen Bremen, hvori især mange Friser havde sat Livet til, og havde Erkebispen da bygget Versflete; Friserne fik mange Penge for deres ihielslagne Frænder.

Preuserne faldt nu anden Gang fra den christne Troe, og varede dette Frafald i 15 Aar (Duisburg Chronicon Pruss. p. 190-91); hvert Folk valgte sig en Anfører, nemlig Sambierne, Natangerne, Warmierne, Pomesanerne, og Bartherne, og maatte mange Christne da sætte Livet til.

Aar 1261. Den 7 Januar befriede Bisp Esger af Ribe ved sit Brev givet til Ribe (Terpageri Ripæ Cimbr. p. 179) alle Kanikernes Bryder og Bønder, endog dem, der dyrkede det mindste Stykke Jord, fra den saakaldte Giaf, at yde til sig, i hans Livstid, dog uden sine Eftermænds Fornærmelse, og uden at Kanikerne kunde derved faae Hævd herpaa. Under samme Dag og paa samme Sted stadfæstede han sin Formands Gunneri Brev af 1236 om Helgbrot (helligBrøde).

Den

Erik Glipping Aar 1261.

Den 22 Martii giorde Peder Oluffsøn af Kalværis (Carise) sit Testament udi Kalværis, hvorved han først forordnede at betale sin Giæld, som opregnes, dernæst skiænkede han til sin Kirke i Kalværis, hvor han vilde begraves, 12 Mark Penge til dens Indvielse; til følgende Klöstere: Æsgharum (det er: Esrom), Hæplâholt, St. Mariæ i Roskilde, Prædikerbrødrenes paa samme Sted, i Ringsted, og Sorøe, Munkene i Nestved, Prædikerbrødrene i Horthugdburgh (Wordingborg), Minoriterne i Kiøbenhavn, i Kallundborg, til hvert 10 Mark Penge; ligeledes til Nonnerne i Slangethorp, og Minoriterne i Roskild og i Nestved, til hvert af disse Klostre 15 Mark Penge; til Hospitalet i Kiøbenhavn, det i Roskild, og Helliggeistes paa samme Sted, det i Ringsted, i Slauløse og Athorp, til hvert 10 Mark Penge; til St. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn alle sine Skibe, som han der havde (hvilket viser, at Adelsmænd da handlede); til at indløse hans Kors (Løfte om at reise til det hellige Land) 100 Mark Penge; til hver Kirke i Stevnums Herred og i Fara Herred 1 Mark Penge, og til hver Præst med dem ogsaa 1 Mark Penge; til hans Præst Herre Hæming i Kalveris 5 Mark Penge, og til Degnen paa samme Sted 1 Mark Penge; han tillod Herre Jacob Astrathæ Søn i Holteighæ, at maatte for 20 Mark Penge igienkiøbe den Øre Skyld, som han havde overladt ham; hver af hans Drenge skulde have eet Føl (Polidrum); derefter opregnes endel Gaver til adskillige enkelte Personer; til hans øvrige Gields Betaling fastsætter han 300 Mark Penge, og hvad deraf blev tilovers, skulde efter Skiøn af hans Executores uddeles til fattige Enker og Forældreløse; alt hans Gods, som opregnes, og laae omstrøet i Siælland, skiænkede han med rørende og urørende til St. Claræ Kloster i Roskilde; dog saa, at Klosterets Forstandere (Provisores) skulde deraf udbetale for-

Erik Glipping Aar 1261.

fornævnte Legata og Giæld, og det øvrige tilhøre Klosteret. Vidnerne ved dette Testamente vare: hans Broder Herre Ingwar, Herre Hasten, Herre Johannes Ranisun, Herre Petrus Lind Ingwar Sun, Præsten Hr. Hæming, Broder Astrad og Broder Laurentius, Minoriter fra Roskild. Til Executores indsatte han Erkebispen, Bispen af Roskild, sin Broder Herre Ingwar, Herre Olav Ranisun, og hans Broder Hr. Johan, og hans kiære Frænde Broder Astrad; hvo som i mindste Maade handlede mod dette Testamente, skulde strax i Gierningen falde under Band. Dette Testament haves endnu in originali paa Pergament; det er og indført i en dansk Vidisse, udstædt til Roskild paa St. Annæ Dag 1527 af Sophie Bille, Abbedisse i St. Claræ Kloster i Roskild. I en gammel Pergaments-Seddel paa Universitets-Bibliotheket staaer, at alle hans Eiendele i Jord, Boskab og Møbler beløb sig til 700 Mark, og deraf skulde Herre Johan Ranæsøn betale de 204 Mark.

Den 26 April om Natten brændte Nestved Kloster (Script. Rer. Dan. I. p. 186. 371. II. 631) af, og blev det derpaa flyttet udenfor Byen til Skoven, og deraf almindelig kaldet Skov-Kloster, men nu Herlufsholm.

Den 20 April døde Provincial Prioren af Prædikerordenen i Dacia, den bekiendte Absalon, og kom Augustinus i hans Sted. Dette beretter Kröniken, som slutter med 1263 (Script. Rer. Dan. II. p. 168), som baade derfor, saa og fordi den nævner Dagen, og endelig fordi den synes at være skrevet af en Dominicaner Munk, bør vel staae mere til Troende, end andre Kröniker, der foran p. 415 henføre hans Død til 1260.

Den 13 May appellerede Kapitlet eller Kanikerne i Ribe (Terpageri Ripæ Cimbr. p. 206) fra Erkebispen til Paven, i An-

ledning

ledning af det han havde bandsat deres Bisp Esger, som havde appelleret til Paven, og saasom de frygtede for, at han vilde bandsætte dem, fordi de havde tilladt, at Kong Kristofers Legeme var bleven begravet i deres Kirke, hvilken Konge var taget af Dage i Ribe (*sublatus de medio*, af saa tvetydig en Talemaade betiente de sig af Frygt for Erkebispen), og om hvilken Erkebispen paastod, at han de facto var forfalden i Band, fordi han havde befalet at lade ham fange, hvilket vel var uimodsigelig sandt; men derhos og paa den anden Side, at han paa sit Yderste havde ei alene givet tydelige Tegn fra sig til Fortrydelse, men endog tydeligen fremført Ord, som indeholdt Løfter om at erstatte Erkebispen og Lunde Kirke, hvad imod dem var mishandlet, og som hans Arvinger vare skyldige at holde, om de kunde tvinges dertil; men hvorfor han selv dog burde holdes for afløst, saasom han paa sit Yderste havde erholdt Afløsnings Velgierning. Dette overmaade mærkelige Dokument findes i en Pergaments-Vidisse, givet til Ribe 1295 den 6te Dag efter Søndagen Qvasimodogeniti, og udstædt af Raadet i Ribe og af Minoriter- og Prædikerbrødrene der, i Anledning af den Stridighed mellem Kong Erik Menved og Erkebisp Johan Grand. Erik Glipping Aar 1261.

I samme May Maaned udstædte Erkebisp Jacob, ventelig i Sverrige, et Afladsbrev paa 40 Dage til alle Troende i Lunde Province (det er: alle de Stigter, han var Erkebisp over) for alle dem, som af Andagt besøgte St. Damiani Nonnekloster i Roskilde paa Patronens Dag, som og Indvielsens af Klosteret, paa alle Sielemessernes der, paa Dedicationers af Klosteret, paa de 4 Mariæ Dage, paa de Helgenes Francisci og Antonii, og Sanctæ Claræ, og i alle de Uger disse indtraf.

 Hvil-

Erik Glipping Aar 1261.

Hvitfeld vil (p. 260. Pontoppidans Annal. I. p. 709), at det var i dette Aar, at det danske Hof overgav sine Klagepunkter til Paven mod Erkebispen og Bisperne af Roskild og Odense. Bartholin (i Annal. Mst.) er vel herved noget tvivlsom, og mener, at det maaskee først er skeet 1264, og har foraarsaget Pave Urbani haarde Brev til Erkebispen; men da mig synes i Klagepunkterne selv ei at finde noget senere end 1261, saa slutter jeg heraf, at de virkelig ere indgivne i dette Aar 1261, men ingen Virkning have giort før 1264, deels fordi Pave Alexander døde i May 1261, og Urbanus først blev udvalgt i August, deels fordi Kongen og Dronningen bleve fangne i Julii, og hun først sat i Frihed 1262, og han 1264. Iblant de Klagepunkter mod Erkebispen forekomme følgende nye, foruden de forhen anførte (Script. Rer. Dan. V. p. 612. Pontopp. l. c.), at han bandsatte dem, som oplæste Kongens Breve (ventelig de, der vare stilede mod ham eller andre Geistlige, eller og befol dem ei at holde Interdictet), at han skrev til det romerske Hof for Abels Arvinger mod Kongen, at han beskikkede Præster til de Kirker, Kongen var Patron for, endskiønt Kongen præsenterede duelige Personer dertil; at han beskikkede Legfolk til geistlige Dommere; han var bleven kaldet til Rigets Forsvar ved Slesvig, men kom ikke med bevæbnede Folk, som han burde, og gik uden Tilladelse bort (uvist, naar dette er skeet, maaskee allerede i Christofers Tid); ligeledes, da han blev kaldet til Stikeburgh (maaskee som Bisp i Roskild i Erik Plovpennings Tid) til Rigets Forsvar, kom han ei heller; han vilde kiende i sine Lydbispers Sager, som ei vare stevnede ind for ham, og ei heller paa anden Maade vedkom ham; han vilde ei aabne vanhelligede Kirker (har maaskee Hensigt til Hvidberg Kirke, hvor Bisp Oluf Glob blev myrdet); han forhindrede udvalgte Bisper at til-

trade deres Embede (hensigter vel til Tuko i Aarhus); han havde erholdt Breve fra Rom, at ingen Bisp havde nødig længer at følge Kongens Hær end i 6 Uger. Imod Bispen af Roskild anføres (Script. l. cit. p. 613. Pontopp. p. 710), at han aldrig viste sig i Krig mod Rigets Fiender, hvortil dog enhver roskildsk Bisp var skyldig. Imod Bispen af Odense (Script. l. cit. p. 614. Pontopp. l. cit. p. 710), at endskiønt hverken Kong Kristofer eller Erik eller nogen af deres Parti havde tilføiet ham nogen Fornærmelse, Skade eller Ulempe, saa vilde han dog ei befordre til Præsteembedet dem, som Kongen dertil præsenterede, eller dog satte sig derimod i lang Tid, ja affatte endog dem, som vare indsatte, som kunde sees af Odense Provsti og i St. Marie Kirke der.

I Begyndelsen af Julii maaskee kom Birger Jarl med en stor Hær og Flode til Øresund og op til Kiøbenhavn, som Aarbøgerne af Esrom vidne (Script. Rer. Dan. I. p. 246. V. p 570), ventelig efter forrige Forbund og Aftale, for at hielpe de Danske mod Hertugen af Jylland og de holstenske Grever, maaskee ogsaa kaldet did af Dronningen. Dette er vist, at han laae i Øresund i Midten af Julii Maaned og noget længer hen; thi det vidner den samtidige Sturle (i Hacons Saga Mst.). Hvitfeld mener p. 260, at man betakkede sig for hans Hielp, fordi Jermer var død, hvilket han allerede var 1260, fordi man da havde Anstand med Holstenerne, som dog da var brudt, og fordi Erkebispens Sag var giort anhængig i Rom. Snarere tænker jeg, at Birger Jarl er vendt tilbage, fordi hans Nærværelse giordes ei mere nødig i Danmark efter det ulykkelige Slag paa Lohede den 29 Julii, hvor baade Kongen og Dronningen bleve fangne. Birger har da ventelig tænkt, at det var ude med deres Parti, og derfor ladet sig overtale af Erkebisp Jakob til at ægte Abels efterladte

Enke-

Erik Glipping Aar 1261.

Enkedronning Mechtild, endskiønt hun forhen havde giort Kydskheds Løfte til Bispen af Odense; men Erkebispen overtalte hende (Script. Rer. Dan. V. p. 610) ved mange Midler til at bryde sit Løfte, og at ægte Birger, som han ved hende tænkte at ophidse mod Kongen og det danske Rige, og ventelig derved at faae hendes og Abels Søn Erik paa Thronen; rimelig har hun og herved tænkt at styrke sin Søn Hertug Erik, om hvilken hun stedse vedblev at ønske, at see ham paa den danske Throne. Vel muligt og, at Birger har havt nogle politiske Hensigter herved, allerhelst han efter Sturle lod frie, imedens han laae i Øresund, til Ingeborg, Kong Erik Plovpennings Datter, for sin Søn den unge Kong Valdemar, hvilket viser, at denne ingenlunde var endda forlovet med hendes Søster Sophie, mindre havde endda havt Bryllup med hende, medmindre de Norske have feilet, og blandet Ingeborg med Sophie, eller at Birger har friet til Ingeborg for sig selv, som den danske Oversættelse af Sturle S. 774 siger. Rettelig skriver Lagerbring (Swea Rikes Historie II. p. 500) i Anledning af Birgers Tog til Danmark, at denne Tids Historie er meget ufuldkommen og indviklet. Dette er vist, at Birger ægtede Mechtild, thi det vidner Albert af Stade (under Aar 1241), og uden Tvivl i dette Aar; thi det vidne 7 forskiellige islandske Annaler (Script. Rer. Dan. III. p. 103). Efter Dalin (Geschichte Schwedens II. p. 185) skal Birger have avlet 3 Døttre med hende: Cathrine, som ægtede Sigge Guttormsen, hvilke begge bleve begravne i Alwastra; Margrete, som ægtede Leonard Ottesøn, Lagmand i Nerike; og Helena, som ægtede Ingemar, en dansk Adelsmand, hvilken Folkungerne ihielsloge 1240, hvilket Aarstal synes at vise, at Helena maa have været født af Birgers første Gemahlinde, medmindre hun

ti har været Birgers Datter, men kun Franke, som Ericus Olai skriver (Svenskes Historie, oversat af Sylvius p. 184.) Hvitfeld synes p. 242. 254 at henføre Mechtilds Giftermaal enten til 1254 eller 1258; men vist er det, at han urettelig sætter det for Kong Christophers Død; han vidner og, at Mechtild klagede meget over den danske Dronning Margrete, at hun opæggede sin Herre til megen Umildhed mod hende (og venteligsiden Sønnen Erik), og at hun derfor maatte gifte sig igien.

Erik Glipping. Aar 1261.

Anledningen til Krigen med Hertugen af Jylland og Greverne af Holsten var denne: Hertug Erik forlangte (Hvitfeldt p. 262. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. II. p. 345-47) nu af Kongen, siden han var kronet, at han skulde forlehne ham med Sønder-Jylland, men de kunde ei blive enige om Maaden; Kongen og hans Moder vilde kun unde ham det af Naade og paa hans Livstid; thi de havde allerede seet, hvor farligt det var, at have saa nær en Beslægtet og Medbeiler til Thronen i Besiddelse af saa vigtigt et Landskab, da han allerede selv havde bekriget Riget i Selskab af Jermar, de danske Bisper og de holstenske Grever; de paastod desuden, at de danske Lehn kun vare personlige og paa Livstid: han derimod forlangte, at Lehnet skulde være arveligt, efter de Tydskes Maade. Indvaanerne i Sønder-Jylland holdt for det meste med ham, undtagen Bispen af Slesvig, da de gierne vilde have deres egen Arveherre Over dette kom det til aabenbar Krig. Hertug Erik fik stor Hielp af sine 2 Mørbrødre, de holstenske Grever Johan og Gert, som heller vilde have en svag, end en mægtig Nabo, som og nogle andre tydske Fyrster efter Hvitfeldts Beretning l. cit. Kongen og Dronningen samlede derimod ogsaa en stor Hær sammen, og droge dermed ind i Sønder Jylland. Paa St. Pantaleons-Dag den 28 Julii skede Sønden

Erik Glipping Aar 1261.

den for Byen Slesvig og Dannevirke imellem dem og Ideren et stort Slag paa den saakaldte Lohede eller Kopperhede, paa Latin kaldet campus leoninus, som er en stor Slette. Den danske Hær anfortes af Rigets Marsk Peder Finsen og af Ivar Tagesen, den fiendtlige af Hertug Erik og af begge de holstenske Grever. I Begyndelsen fægtede det danske Fodfolk med god Lykke; men da alting syntes at gaae godt, toge de 2 Anførere med Rytteriet Flugten, uvist enten af Feighed eller fordi de holdt med Hertug Erik, eller og maaskee fordi de vare bestukne (Script. Rer. Dan. I. p. 124. II. 388. VII. 223.) Mange af Rigets ypperste og Adelsmænd bleve der slagne og fangne, og deriblant nogle (Script. Rer. Dan. VI. p. 299), hvis Sønner vare siden med at myrde Kong Erik. Fienden forfulgte de Flygtende lige til Leiren, indtog og plyndrede den, ja havde endog den Lykke at fange Kongen og Dronningen i en nærved liggende Landsbye, hvor de opholdt sig, for at oppebie Slagets Udgang. Dronningen blev strax samme Dag fort til Hamborg, og holdt der i en anstændig Forvaring (Script. Rer. Dan. I. p. 211) under Grev Gerts Opsyn. Kongen derimod, tilligemed den slesvigske Bisp, blev (Script. Rer. Dan. VII. p. 167) overantvordet til Hertug Erik, og sat i Forvaring paa Norborg Slot paa Øen Als uden Jern. Saasnart Erkebisp Jakob fik Tidende herom, hastede han til Norborg, og udvirkede (Script. Rer. Dan. V. p. 610) at Jernlænker og Boien bleve paalagde Bispen; men siden blev denne Bisp overantvordet Grev Johan til Forvaring, ligesom ogsaa de Herrer Erik, Johan, og Gert delte Fangerne i 3 lige Parter mellem sig. Erkebispen skal og have udvirket, at Dronningen siden blev nøiere bevogtet end forhen. Iblant Byttet var især en meget kostbar Kappe (*mantillus*), hvoraf Greven lod giøre en Chorkaabe til St. Marie

Erik Glipping Aar 1261.

deKirke, ventelig i Hamborg, der alene skulde bruges paa de store Høitider. Efter Cypræus i Annal. Episcop. Slesv. p. 275-76. faldt nogle 1000 Mand i dette Slag, og sees der endnu paa Marken en Høi, kaldet Dronningshøi, som skal, efter et ganske vist urigtig Sagn, være opkommen af bare Ihielslagnes Kobberhjelme. Cornerus i Eccardi Histor. med. ævi II. col. 488 henfører urigtigen Slaget til 1264, og end langt urigtigere berettes, at det var Kong Christopher, som blev fanget i det, hvilket Crantzius i Dania lib. VII. cap. 23 hvorvel tvivlsom har; men Cypræus Annales p. 275 uden mindste Tvivl. Den gamle holstenske Krønike i Leibnitii Accell. Hist. som er aldeles urigtig i den gamle Historie, gier (pag. 30.) Dronning Margrete til en Enke af Kong Valdemar 1, og Moder til Kong Knud 6.

Forunderligt er det, at Seierherrerne høstede ikke større Frugt af saa store Fordele, og at Hertug Erik ei besteg den danske Throne. Rimeligen have de holstenske Grever ei villet hielpe hertil; thi saa var Hertugdømmet bleven forenet med Riget igien. Man kan og slutte heraf, at de misfornøiede Bispers Anhang i Riget har ei været meget stort, og ligeledes at Birger Jarl har ei heller villet hielpe til Hertug Eriks Ophøielse paa Tronen.

Efter Cypræus l. cit. p. 285 skulle Hertug Erik og de holstenske Grever ved deres Brev givet til Slesvig have bevidnet, at den halve Del af Rendsborger Told hørte til Slesviger Bispedom; er dette saa, og Aaret rigtigt, da maae Brevet være udstædt før Slaget paa Lohede, og de tænkt derved at trække Bisp Nicolaus paa deres Side.

Den 7 Februar gav den jydske Hertug Erik i Slesvig (Noodts Beyträge I. pag. 165) efter Overlæg med sit Raad og de Øverste denne Bye 2 Markeder om Ugen, Tirsdag og Fredag,

Erik Glipping Aar 1261.

siden de nærmeste beliggende Thing og Kiøbstæder havde allerede Markeder, hvilket var dem til Skade.

Den 25 November udstædte Herting Erik af Jylland, som han efter Tidens Brug skriver sig, sit Brev i Sønderborg (Script. Rer. Dan. I. p. 291), hvorved han tog St. Knuds Munke i Odense med alt deres Gods under sin Beskyttelse, og gav deres Brydier, Bønder og Gardsædhæ fri for Leding og al anden Udgift og Tieneste til sig, ligesom de havde havt det i hans Forfædres Tid, og maatte ingen af hans Fogder falde dem besværlig i nogen Maade. Overværende vare Andreas Pedersøn, forhen Marskalk, Nicolaus Henricsøn, Helmeric Diaconus, Magnus Gunnarsøn, og mange flere. I Sigillets ene Side sees han til Hest med Skiold, og havende en Fane i høire Haand, og Omskrift: - - - Dei Gra Dux Jucie; og i den anden 2 kronede Løver i et Felt, besaaet med Hierter og Omskrift: Clipeus Erici Ducis - - - Af dette Brev maae man slutte, at Erik dog har villet tilegne sig noget Herskab i Danmark selv; men de Tiders Skribentere ere saa slette, at de glemme at give Oplysning om de vigtigste Ting.

Den 12 Julii gav Hertug Erik det slesvigske Domkapitel frie Raadighed over dets Bønder og Tienere, hvilket er indført i den slesvigske Bisp Nicolai Vidisse af 27 Februar 1437; han siger deri, at han tager Kapitlet under sin Majestæts Beskyttelse, i Henseende til de utallige Trængsler, det havde lidt; dets Bønder skulde være frie for al Afgift til ham, og paa det at hans Faders Kong Abels og hans Forfædres Synder kunde vorde eftergivne. Brevet er givet i Byen Slesvig.

Om Foraaret sendte den norske Konge fra Vigen Herre Askatin og Broder Nicolaus til Danmark, for at drive paa

Gif-

Giftermaalet (Script. Rer. Dan. II. p. 264. III. 103. Clausens Snorro p. 772-77. Torfæus IV. p. 286-90) mellem hans Søn Kong Magnus og Prindsesse Ingeborg hos Dronning Margrete, Grev Ernst af Gleichen og de flere hendes Formyndere. Efter nogen Tid kom Askatin tilbage (thi Nicolaus blev efter i Danmark) og fandt endda begge Kongerne i Vigen, bringende det Svar fra Dronningen og Jomfruen (Prindsessen) selv, at Kongen skulde sende et anseligt Gesandtskab med Folk og Skibe, for at lade hende hente, saa vilde Dronningen og hendes Frænder udstyre hende paa det beste. I Følge dette, udsendte Kongen Bisp Hakon af Oslo, Ogmund Krøgedans, Borchert Ogmundsen, Poul Gaas, Lodin Star, med 7 store Skibe (Ogmund og Poul vare sammen paa et Skib af 20 Rum; men de andre hver paa sin Drage) og mange velprydede Folk, og kom de til Hrosæ-Nas eller Horsens i Jylland paa den bestemte Tid, nemlig midt i Julii Maaned, men fandt ved Ankomsten ingen for sig, hverken fra Dronningen eller Grev Ernst, som kunde give dem nogen Besked, hvorover nogle af dem droge til Klosteret, hvor Ingeborg opholdt sig, ventelig Vissing eller Ring, som begge vare Nonne-klostere og laae ei langt fra Horsens; de forespurgde sig, om ingen Anstalt var giort til hendes norske Reise; men hun svarede, at ingen var giort, saavidt hun vidste; hun sendte derfor sin Tiener til Dronningen, men fik det Svar tilbage, at hun kunde ei saa hastig blive udstyret for den Krigs Skyld med Hertugen. Efter dette Svar drog Bisp Hakon op til Klosteret, og bad hende nu sørge og raade for sig selv, og sætte sin Sorg til Gud og Kong Hakon, og drage med dem. Længe undskyldte hun sig med, at dette kom saa hastig paa, og at derfor ingen Ting var istand; men Bispen svarede, at de havde alt med sig, hvad hun behøvede; ene-

Erik Glipping Aar 1261.

Erik Glipping Aar 1261.

delig bragte han hende til, at hun trolovede sig med Kong Magnus, og derpaa blev aftalt, naar de skulde afhente hende, saafremt ingen Efterretning imedens kom fra Dronningen om hendes sømmelige Udfærd. Paa samme Tid laae Birger Jarl i Øresund med den svenske Flode. Han sendte Bud til Biskop Hakon, og bad ham bie efter sig, saasom han gierne vilde tale med ham, om muligt; men Nordmandene bleve dog ved at skynde sig, og vilde ikke troe ham, da de vidste, at han havde bedet om Ingeborg for sin Søn Kong Valdemar, tvertimod de gik paa den bestemte Dag bevæbnede op til Klosteret, saasom de troede de Danske ilde, og Egnen der var meget folkerig, men lode dog et fornødent Antal blive tilbage at bevogte Skibene. De bade da Jomfruen følge med sig, og var hun nu villig og drog med dem, tagende alene 2 Riddere, sine Svenne, og 8 Fruentimmer med sig; Ridderne fik ei andet med sig, end hvad de stod og gik i; og fik de ei at vide, hvad paa Færde var, før underveis til Skibene. Prioren af Klosteret, hvor Ingeborg var i Kost, turde af Frygt for de Norske ei lukke sin Mund op, og vidste ingen af de Danske, hvad som skede. Ufortøvet lagde de Norske derpaa bort, og kom ei noget Sted i Land, før i Tønsberg den 28 Julii. Begge de norske Konger vare nu dragne fra Vigen til Bergen. Bisp Hakon sendte derover Bud med Breve til Kongen, og lod ham vide Jomfruens Ankomst, samt hvorledes alting var tilgaaet, at endskiønt hun var kun slet bleven affærdiget, saa fattedes det hende dog ei paa Gods og Rigdom i Danmark. Kongen blev meget glad over, at hun frivillig var fulgt med dem, og lod alting tillave paa det beste til at tage mod hende, og strax skrive efter Erkebispen, Knud Jarl, alle Bisper, samt alle andre fornemme Mænd; thi Kong Magnus hastede paa Brylluppet, og var saa

og Erkebispen komme paa eet Skib fra Stavanger, hvor de dagli-gen havde spist sammen. Den 5 September kom Jomfruen og Bisp Hakon til Bergen, og lagde først ind i Laxa-Vog; thi for-medelst Modvind havde de været 3 Uger underveis. Dagen der-paa drog Kongen Erkebispen og alle de Store hende imøde til Skibs, men kunde formedelst Modvind ei komme op, hvorover Kong Magnus Dagen efter drog paa en Baad til hendes Skib, fulgt af hele Borgerskabet, og tog han med en særdeles Kierlig-hed mod hende, og førte hende og Bisp Hakon til St. Michae-ls Kloster, hvor hun med Følge forblev i 7 Dage, herligen un-derholdt, saasom man ei vilde lade hende drage ind paa Slottet før Brylluppet. Kong Hakon sagde, efterat han havde seet hen-de, at han vel havde tænkt at giøre vel mod hende, førend han no-gensinde saae hende; men nu behagede hun ham saa vel, at han vilde bruge sin Godhed. Han lod derpaa berede 3 store Sale paa Kongs-gaarden, hvor Magnus vilde, at Brylluppet skulde staae. Paa en Søndag den 11 September skede det. Udi Steen-Salen spiste begge Kongerne, Erkebispen og hans Lydbisper, Knud Jarl, Hird-Mændene; men i Træ-Salen Hakons Dronning Margrete, Bruden og alt hendes Følge, samt adelige Fruer og Nonner, foruden mange andre fornemme Mænd. I Julesalen spiste Ogmund Krækedans, Erling Alfs Søn, Borgerska-bet og de fremmede Kiøbmænd. Giesternes Antal beløb sig til 900, foruden Opvarterne. Til den Tid var intet saa prægtigt Bryllup bleven holdet i Norge; enhver kunde faae Viin og anden Drik, eftersom han fordrede. Brylluppet stod i 3 Dage. I den Tid handledes der om Magni Kroning. Nogle af Raadet vare derimod, og mente, at Magnus, om saa skede, kunde derefter blive sin Fader saa lydig som hidindtil. Bisp Hakon, og de

som

Erik Glipping Aar 126

Erik Glipping Aar 1261.

som havde hentet Ingeborg, dreve derimod paa Kroningen, sigende, at de havde lovet hende, at baade hun og Magnus skulde begge krones. Endelig gik Magnus selv til sin Fader, og forestilte, hvor lydig han hidindtil havde været, saa han ingen Aarsag havde til herefter at tvivle paa ham. Kongen svarede hertil: det er sandt, Magnus Konge, at I have med stor Kierlighed og Villighed tient os, det er derfor billigt, at jeg beviser Eder den største Ære, som ved Guds Naade muligt er. Den 14 September paa Hellig-Kors-Dag, en Onsdag, blev derpaa Magnus, efterat Froemessen var holdet, kronet i Christkirke med samme Pomp og Skik, som hans Fader var bleven det. Optoget derhen var saaledes: først gik alle Hofbetienterne væbnede, for at holde Veien ryddelig; derefter alle Fendriker, Fehirder (qvæstores) og Droster; siden Lehnsmændene, blant hvilke 4 af de fornemste bar et stort Bord over deres Hoveder med de kongelige Klæder og Prydelser paa; siden gik Erling Alfson og Brynjolf Jonsen, hver med et Sølv-Scepter, prydet med meget Guld; derefter bar Jarl Knud Kronen, og var understøttet af 2 Stallere, fordi han var meget svag, og ved Siden af ham Gaut Jonsen med Sverdet; endelig gik begge Kongerne. Ved Porten af Kongsgaarden mødte Bisperne, Abbederne og hele Kleresiet dem i høitideligt Optog, og ledsagede dem lige til Alteret. Messen blev derpaa holdt, og siden gik Kroningen for sig. Den skotske Gesandt Ridder Missel stod i Choret, og ansaae alt dette med Forundring, da det ei var brugeligt i Skotland at krone Konger; og da han saae Kong Hakon selv, Erkebispen og alle hans Lydbisper binde Sværdet ved Magnus Side, brød han ud i disse Ord: "Mig er bleven sagt, at ingen "Riddere blive giorde i dette Land, men aldrig har jeg seet nogen "blive Ridder paa saa høitidelig Maade, da de fem øverste Her-

"dinge

"vinger blide Synrhet om ham." Erkebispen leder derpaa Magnus i sine kongelige Prydelser til det kongelige Sæde, efterat han for Alteret havde sat Kronen paa hans Hoved, og derefter blev Dronning Ingeborg kronet paa samme Maade. Kong Hakon gik derpaa til Magnus, som vilde reise sig af Sædet; men han lagde sine Hænder paa hans Skuldre, og sagde: "Paa denne Dag "skal Du ei staae op for nogen, thi den Dag er nu kommen jeg "længtes efter, at see mit Kiød og Blod saa hædret, saa langt fra "er det, at jeg skulde misunde Dig denne Værdie; thi derfor spurg"de jeg til Raads, at jeg vilde erfare, hvo der undte Dig godt, og "samme have tilforn viist sig lidet troe og velmenende mod vor "Slægt, da de ei søgte at dæmpe Tvedragten mellem mig og Dine "Frænder (hvorved han sigtede til Striden mellem sig og Hertug "Skule), dog beder jeg Gud alvarligen, at han vil tilgive dem." Erkebispen og de andre Bisper førte nu Magnus syngende ind paa Kongsgaarden, hvor han aflagde Kroningsdragten, og tog andre kongelige Klæder paa, men bar dog Kronen hele Dagen. Derefter var et kosteligt Giestebud, som Sturle besang. Kongerne gave derpaa anselig Skiænk til Erkebispen og de Store, og Magnus til sine Drabantere og mange flere. De Danske, som havde fulgt Ingeborg, fik og anselige Gaver, og vendte derpaa hiem. Dog beholdt Dronningen hos sig, hvilke af Fruentimmeret og Svennene hun vilde. Kong Magnus drog efter dette til Stavanger. Ved Afskeden sagde Erkebispen til ham: "Herre, jeg har altid nødigen skiltes fra Dig, men denne Gang skeer det med Glæde, thi min Samvittighed vidner med mig, at jeg har opfyldt alle Pligter mod Eder; jeg var den første, som gav Eder offentligen Kongenavn, jeg overgav Eder Dronningen ved den hellige Vielse; ved at salve Eder begge, satte jeg den kongelige "Krone Kröning Aar 1261.

Erik Glipping Aar 1261.

"Krone paa Eders Hoveder; men den sidste frabeder jeg mig, nemlig: at giøre Tieneste ved Eders Grav, og beder jeg den underlige Gud, at sligt aldrig maae skee." Kongen blev meget rørt over dette. De islandske Annaler give Dronning Ingeborgs Fader den danske Kong Erik Plovpenning Navn af den Hellige ved denne Leilighed. (Script. Rer. Dan. III. p. 103.)

Paa Dominicanernes almindelige Kapitel i Barcelona blev (Martene Thes. nov. Anecdotorum Tom. IV. p. 1730) paalagt Provincial-Prioren og Definitorerne af de Provincer Spanien, Rom, Provence, Tydskland, Polen, Ungern, Dacien, at de skulde tilholde de yngre Brødre, som vare lærvillige, at lægge sig efter Logica, og udi beqvemme Klostere i Tydskland indrette 2 til 3 Studia dertil.

Nicolaus Sielandsfar, Abbed i Sorøe, frasagde sig Embedet (Script. Rer. Dan. IV. p. 536. 555), efterat have forstaaet det i 4 Aar og 4 Maaneder, og begav sig til Aas-Kloster i Halland, hvor han døde og blev begravet i Kirken. Derpaa blev Isaak fra Jylland valgt anden Gang, og sad næsten et Aar, forvende en Nicolaus fra Sieland til Eftermand.

Minoriterne fik (Script. Rer. Dan. V. p. 513) et Kloster i Horsens, og gav Herre Nicolaus, Ridder af Baritzkov, dem sin store Gaard og Bolig i Horsens; han gav dem og alle sine Grunde og Pladser fra Badstuestrædet, vester paa til Byens Grave; som havde østen for sig en Byk, der stod sønden for Klosteret, saa og den almindelige Grund norden for det, og som strakte sig øster og vester, til en Grundvold for Klosteret. Tilsidst forlod denne Nicolaus alle Ting og blev Minoriter-Munk hos dem.

Peter Hvid skienkte i Esrom (Script. Rer. Dan. VI. p. 16[illegible]) Søndagen efter St. Benedicti Dag, som indfalder den 11 Juli[illegible]

sin Gaard i Myngbe for sin og sin Hustrues Siel og for sine Forfædres Udløsning af Skiærsilden, til Abbeden og Conventet i Ebleholt, og lod vedhænge sit og de hæderlige Mænds Peder Pibestoks og Niels Jensens Segl. Erik Glipping Aar 1261.

Saasnart Dronning Margrete var bleven fangen, lod hun skrive et Brev til den brunsvigske Hertug Albert (Script. Rer. Dan. I. p. 211. Script. Brunsv. III. p. 138), hvori hun bad ham om Hielp, og beskikkede ham til Forstander over det ganske danske Rige. Hun havde uden Tvivl seet denne Herre, da han 1253 var i Danmark, og desuden var han, ligesom hans Fader Otto, det danske Hof hengiven, og var han en Søstersøn af Kong Valdemar 2. Da han og stammede fra Henrik Løve, saa har han maaskee tænkt paa Hertugdømmet Saxen, sin Slægts gamle Eiendel, og mente ved denne Leilighed at bringe i det mindste Nordalbingien eller Holsten under sig. Desuden syntes Leiligheden bequem, fordi Grev Johan af Holsten havde i forrige Aar lagt sig ud med Lybekkerne; thi han havde begivet sig til Lybek, for at bivaane de Lege, som da holdtes i Julen; men da hændte det sig (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. p. 32-36. Beckers Gesch. von Lübek I. p. 212-14. Chronicon Slesvic. i Lindenbrog Scriptor. p. 206. Cranzii Saxonia lib. VIII. cap. 24. Cornerus apud Eccardum col. 908), at en holstensk Adelsmand Burchard Borth, som han for hans slette Opførsels Skyld havde forviist Landet, paa mange Maader søgte at forhaane ham. I 2 Dage taalte Greven det, men paa den 3die forgik Taalmodigheden ham, saa at han snappede en Kaarde fra en af sine egne Folk, og angreb ham. Burchard flyede, og Greven forfulgte ham ligefra Jakobi Kirke og til Apotheket, og som han saae, at han ei kunde hente ham ind, saa kastede han Kaarden efter ham som et Spyd, og giennemborede

 hans

Erik Glipping Aar 1261.

hans Ryg, saa han faldt død ned paa Stedet. Endskiønt Lybske Borgere agtede Greven meget høit, saa holdt de dog for, at deres Ret var bleven fornærmet, og søgte derfor at bemestre sig hans Person. Forgieves vilde han med sine faa Folk undflye af Portene, og maatte derfor tilsidst flygte op i Domkirkens Taarn, hvorfra Borgemesteren endelig formaaede ham til at lade sig føre til Raadstuen, og at forblive der, indtil Borgernes Hede havde sat sig. Men efter nogle Dage bragte nogle Adelige af hans Parti ham en Hest ved Middagstider, da alle Mand sadde tilbords, og man desuden lidet bevogtede ham. Ved Hielp af nogle sammenbundne Klæder lod han sig ned af Vinduet, og endskiønt han giorde et svært Fald, kom han dog paa Hesten, og undrendte. Men fra den Tid af pønsede han paa Hævn over Lybekkerne. Efter Slaget paa Lohede bad han de allerede forsamlede Krigsfolk (Cornerus l. cit. col. 910), at de vilde hielpe ham i at bekrige Lybek, og at revse den for den ham tilføiede Spot; Haab om Bytte giorde, at de bevilgede dette; thi ellers havde de skilt sig ad, og hver gaaet hiem til sit. Vasalskabet og Mangel paa Penge giorde, at de vigtigste Seiervindinger havde faa Følger, og hialp uden Tvivl med til at redde Danmark efter det ulykkelige Slag paa Lohede. De lybske Borgeres Gods og Jorder bleve nu plyndrede uden Modstand, hvortil de vare for svage, og Hæren vendte hiem med stort Bytte og skilte sig ad. Men nu kom Hertug Albert af Brunsvig (Script. Brunsv. III. p. 139. Cornerus l. c.) med en anselig Hær, hvoriblant 1600 Ryttere, de Danske til Hielp. Lybekkerne sloge sig til ham, saa og mange ved Grev Johan fordrevne holstenske Adelsmænd. De faldt ind i Wagrien, og ødelagde ei alene Bondebyer og Landgods, men endog de Stæder og Slotte Pløn og Oldenborg. Ved at forsvare Pløns Slot, faldt en

Ham-

Erik Glipping Aar 1261.

Hamborgs Canonicus en tapper og troe Mand (Script. Rer. Dan. I. p. 211), og Greverne meget hengiven, som først blev begraven i Segeberg, og siden fort derfra til Hamborg. Derefter droge de Forbundne op mod Kiel, hvor Grev Johan selv opholdt sig, og stormede til den baade til Lands og Vands fra 4 Kanter; mange Stene og andre Skud-Vaaben bleve da kastede ind i Byen. Men da Albert saae, at han ei kunde tage den ind med Storm, lod han mange Tønder og Vinfade fylde med Flesk og Svovl, og lægge i et stort Skib, som blev sat i Brand, og drevet hen mod Plankværket. Dette opvakte stor Skræk i Byen, og lod man Christi Kors bære om paa Befæstningen; strax vendte Vinden sig, og Skibet drev ud i Søen. Efterat Albert havde beleiret Kiel i en hel Maaned, og saae, at han intet kunde udrette, ophævede han Beleiringen, og drog til Pløn, hvilken By han igien plyndrede ind, og der lod han uddele Byttet. Derfra drog han med sine Tropper giennem Lybek, hvor megen Ære blev ham beviist; dog opholdt han sig der ingen Nat, men drog ufortøvet hiem. Efter den gamle holstenske Krønike i Leibnitii Accesſiones p. 37. og i Westphal. Mŏnum. III. col. 52 skal Grev Gerhard have holdt med Albert mod sin Broder Johan, og hiulpet til at beleire ham i Kiel, og Johan have givet Borgerne der for deres tappre Modstand, saa og dem i Itzeho og Oldenborg, lybsk Ret, samt Marked og Friheder til Lands og Vands, hvilket Grev Gerhard siden stadfæstede.

Adskillige islandske Annaler ville, at Grev Johan, som de kalde Jon, blev i denne Krig fanget af Hertug Albert, men hans Fængsel i Lybek har ledet dem i denne Vildfarelse.

Førend Slaget ved Lohede, døde (Script. Rer. Dan. V. p. 402. 506. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. II. pag. 115)

Adolf

Erik Glipping Aar 1261.

Adolf 4, forhen Greve i Holsten, men da Minoriter-Munk i 23 Aar, Fader til de holsteenske Grever Johan og Gert, i Kiel den 6 Julii i Minoriternes Marie-Kloster der, og blev begraven lige for det hoie Alter under en stor firkantet Steen, hvorpaa hans Billede i Minoriter-Dragt er at see, som findes hos Westphal. Monum. Tom. IV. col. 3057-58, stukket i Kobber, med følgende Omskrift:

Qvondam nostrorum pater et speculum dominorum,
Laus Holsatorum, Comes Adolphus, regula morum,
Fragrans flos florum, lux Schouenburg, gemma bonorum,
Sertum doctorum, cui contulit ordo minorum,
Ne fraus pravorum seducat demoniorum,
Nos prece justorum conducat ad alta polorum.

Inden til staaer paa Stenen: *Anno Domini MCCXXXVIII Dominus Comes Adolf ordinem fratrem intrauit, Deo ordinibus orbique charus abiit in Christo* 1261. Udi Mariæ Magdalenæ Kirke i Hamborg sees (Staphorst Hamb. Kirchengesch. II. p. 37) 2 Malerier af ham, paa det ene forestilles han i Krigs- og Grevedragt, paa det andet som Minoriter Munk, liggende i Grevens hans Vaaben, nemlig Nellebladet, sees paa Stenen. Den hamborgske Kirkes Dødeliste lader Adolf først døe den 8 Julii, og viduer, at han skiænkede Domkirken der 1400 Mark til Præbender og Kirkebygning. Saalænge Hamborg forblev ved den katholske Lære, bleve Sielemesser og Vigilier høitideligholdte i alle hans og Provstiets Kirker for ham og alle Hamborger Kirkers Velgiørere. Den gamle holsteenske Krønike i Westph. Monum. IV. col. 50 og i Leibn. Accesf. p. 35 beretter, at Adolf mødte som Minoriter Munk paa Kieler Gade, bærende en Kande Melk i Haanden, sine Sønner Greverne, ridende med stort Følge, hvorover han af Undseelse vilde

Kiule

Lille Kanden; men i det samme besindede han sig, og afle af Messen ud over sit Hoved, sigende: Du elendige Kind undsee Dig ved at bære Melk i Kanden; bær det nu over Hovedet Dig til Beskiæmmelse, og hav Apostelens Ord i Erindring: Vi ere giorte til et Vidunder for Gud og Mennesker. Adolf bygde Kirken Migenkerke i Landet Oldenborg (Westphal. og Leibnitz l. cit.) og indviede den Minoriteren St. Antonius til Ære. Med flere Prælater visiterte han Neumünster, for at bringe Brødrene til at drive Søstrene fra sig. Cranzius skriver i Saxonia lib. VIII. cap. 23 om ham, at han bragte Munkene i Neumünster i Orden, som havde for megen Omgang med Fruentimmer. — Erik Glipping Aar 1261.

Den 28 April bragte de 2 holstenske Grever et Forlig tilveie Bornhovede mellem Johan, Provst i Neumünster, og Ridder Etheler af Crummedicke, som havde anlagt en Bolig i Sognet Horst eller Bredenberge, der tilhørte Klosteret, som kiøbte det af ham for 70 Mark Penge, tilligemed 11 Husen (jugera), der forhen tilhørte ham, gav ham og desuden 20 andre Mark, hvorimod han lovede for sig Sønner og Sennesønner, aldrig at ville anlægge nogen Bolig i bemeldte Sogn, eller kiøbe og eie noget der, med mindre det blev ham skiænket eller han arvede det; han skulde heller mere forhindre Provsten eller hans Folk Brugen af Veien ver Vandet Stillenow, som var en Konge- og alfar Vei. Blant Underskriverne ere især mærkelige: Nicolaus Svav og Nicolaus Danus, saa og 2 Brødre af den Slægt Reimow, og 2 af en Slægt Tralow. (Westph. Monum. II. p. 43.)

Til dette Aar hører maaskee et Diplom (Scheidt vom Adel p. 16) af de holstenske Grever Johan og Gerhard til Bisp Wydekind af Minden (thi han døde 1261, og sad fra 1252), hvorved de, saafremt han gav sit Minde dertil, overlode til Klosteret

Erik Glipping Aar: 1261.

tucke Tienden af Hupethe, som de havde til Laan af Bispen ber, imod at kunne igienkiøbe det. De havde heri et kort Tid at spi ge til Raadet deres Ministeriales i Stavenburg.

Den 15 Martii bragte (Bericht von der Stadt Lübek Eigenthumsrecht an das Closter St. Johannes) Bisp Johan af Lybek et Forlig tilveie mellem de lybske canonici, og Abbedissen samt Nonnerne af St. Johannis Kloster i Lybek.

Den 21 December formaaede samme Bisp (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 211) de to Wolrad Sten, den ældre og yngre, til at afstræde sig i Lybek Fogderiet med alt tilhørende, som og at staae fra al Tiltale til de i og om Eutin liggende Gods.

Den 26 Julii udstædte den svenske Jarl (Dux) Birger sit Brev (Lambecii Rer. Hamb. i Lindenbrog. Script. p. 49) i Therm (i Bahuslehn eller det gamle Wigen ligger en Øe af det Navn, men det hørte dengang til Norge, og man veed ei, at Birger var dette Aar i Norge) til Advocaten, Raadet og Menigheden af Hamborg, og gav dem, efter deres Begiering ved deres Sendebud Herr Jordan, samme Toldfrihed i Sverrige, som Lybekkerne havde, og som de Svenske nøde i Hamborg; dog saa at ingen, uden Hamborger Borgere, maatte nyde godt heraf, hvilke Skipperne skulde troligen opgive for hver Stads Foged (Advocatus loci), og de Fremmede, som vare paa Skibene, ei nyde det. De, som lede Skibbrud, skulde beholde, hvad de selv kunde redde; døde nogen Fremmed i Riget, som ei havde retmæssig Arving, da burde alt hans Efterladenskab opskrives, og sættes under Præsten, Fogdens (exactor regis) og de beste Borgere paa det Sted, hvor han var død, deres Forvaring; kom saa inden Aar og Dag den rette Arving med Bevis fra sin By, saa skulde det ham udleveres; men kom ingen inden den Tid, da tilfaldt det Kongen; forsaae nogen

sig

sig, saa han derfor burde straffes paa Penge eller Kroppen; og skulde han alene lide, og intet tages af de Vare eller Penge, som en anden havde betroet ham eller givet ham med. Brevet er underskrevet af Laurentius, Erkebisp i Upsal, Henrik, Bisp i Linkøping, Karl af Aros, Adzer af Werio, Ragnvald af Gothland, og mange flere Adelige af vort Rige, hvilke sidste Ord ere mærkelige, da Riget ei tilhørte Birger, men Valdemar; men maaskee de alene ville sige, af vort, nemlig, af vort Folks, de Svenskes Rige.

Erik Glipping Aar 1261.

Den 18. October indgik Herre Johan af Meklenborg, og hans Søn Herre Henrik paa den ene Side, og Byen Lybek paa den anden en Forening i Wismar (Ungnade Amoenit. Diplomat. I. p. 9. 10) angaaende Slottet Dassowe, at om de kunde erobre det, saa skulde det aldeles nedbrydes og aldrig mere opbygges, hverken af dem eller deres Efterkommere, ja at de endog vilde forhindre andre fra at giøre det; derimod stadfæstede de Lybekkerne alle deres gamle Friheder paa Vandet og Landeveien.

Den 21 October skiænkede (Schröder Papist. Meklenburg. p. 682. 90) de 2 saxiske Hertuger og Brødre Johan og Albert (Alberti 1 Sønner af det anhaltiske Hus) Landet Tribuses lige til Stralesundt, som Herre Jaromars Søn Wizlaf der besad, og som i det Geistlige stod under Sverins Stigt, til bemeldte sverinske Bispedom, med al sin Rettighed, Tieneste og Brug, som da var eller derefter kunde blive, hvorimod der aarligen skulde holdes Sielemesser i Sverins Kirke for dem selv, deres Fader, Hertug Albert, og Stifteren Hertug Henrik. Deres Moder Helena, Grev Gunzelin (af Sverin) og mange flere skreve under med. De bevidne tilligemed heri, at de herved overgave det Land til at staae under Riget, "ad manus imperii resignamus." Disse

saxiske

Erik Glipping Aar 1261.

saxiske Hertuger vilde herved vise, at de havde samme Rettigheder, som de gamle saxiske Hertuger, og at de vare Henrik Løves Eftermænd, da dog Henrik Løve havde ved Magt og Erobring erhvervet sig Behaherredømmet over Meklenborg og endel af Pomern for sig selv og sit Hus, og ei for det tydske Rige. Paa den Tid maa der ellers have været en Slags nu ubekiendte Omstændigheder, som have givet disse Herrer Haab at kunne giøre denne Art af Ret gieldende over Landet Tribuses, og der maa have været Uvenskab mellem dem og den rygiske Fyrste Wizlaf. Schwartz vil (Schröder l. cit. p. 683 i Noten), at det gandske Diplom er falsk og opdigtet; men dertil seer jeg ingen god Grund.

Udi Razeburg solgte (Dreger Cod. Diplom Pomer. Tom. I. p. 447) Provst Volqvin og Kapitlet der det Gods Putniz, som den rygiske Fyrste Wizlav 1 havde skiænket dem, til Eckard af Dechow for 200 Mark Penge lybsk.

Den 31 October gav den rygiske Fyrste Wizlav (Dreger l. cit. p. 450-51) en Grund til Dominicanerne i Stralsund, som hans Fader af gudelig Hukommelse den berømmelige rygiske Fyrste Germar ogsaa havde villet og lovet, og ved hvilket Wizlav havde selv været nærværende; herved blev hængt hans eget, og hans Moders (Elizabeth var Wizlavs Móder, og rimelig sigtes herved til hendes Segl, altsaa levede hun endda, og følgelig har Jaromar ei ægtet Euphemia efter hende; thi man veed ei, at han forskiod Elizabeth) Segl. Man seer altsaa af dette Diplom, at Germar Jermer eller Jaromar var da allerede død, hvilket og Dreyer, der er saa nøiagtig, anseer for rigtigt. Af samme Diplom sees og, at Stralsund var endda kun omgiven med Planker.

Begge de norske Konger, Hakon og Magnus, droge om Foraaret til Gaut-Elven, for at have en Samtale med den svenske Jarl Birger (Torfæi Hist. IV. p. 286); men efterat de en Tidlang havde forgieves biet paa ham, seilte de til Tonsberg, og derfra til Bergen. Fra Skotland kom 2 Gesandtere til dem (Clausens Snorro p. 774. Torfæus p. 287), en Erkedegn og Ridder Missel, men som dog brugte mere sledske Ord, end fore med Trofasthed, som det syntes Kong Hakon. De vilde og reise bort uden Tilladelse; men han lod dem hente ind igien, og gav dem at forstaae, at nu maatte de blive i Norge Vinteren over. Ei længe efter Kong Magni Kroning døde Knud Jarl (Clausens Snorro p. 778. Torfæus p. 290), en Søn af Hakon Galin, og lod Kong Hakon ham herlig begrave i Christkirke i Bergen hos Faderen Hakon. Knud var en meget heslig Mand, vel lærd, samt prægtig, høi af Væxt og got skabt; men meget forfalden til Drik, hvoraf han og fik sin Sygdom; saa skriver den sanddru Sturle hos Snorro l. cit. Nogle tillægge ham en Søn Gregorius, og lade en anselig Slægt stamme fra ham, af hvilken den norske Drost Hakon Jonson var, som 1388 frasagde sig Retten til det norske Rige. Hakon Jonssons Genealogie anføres hos Dalin T. 2. p. 184 og 268 saaledes: Knud Jarl var gift med Ingrid, Skule Jarls Datter, de avlede Gregers (som rigtig nok var Søn af en Hertug Knud; men Spørgsmaal, om ei snarere en Søn af Hertug Knud af Reval, da Knud Jarl aldrig var Dux eller Hertug; Navnet Gregers eller Gregorius kan ei hielpe Eu til noget, da ingen Gregorius forekommer blant begge Knuds Forfædre; denne Gregers skrev sig til Salista og Arns, Kanuti qvondam ducis filius, og levede ved 1272, (see Stiernmans Hofdinge Minne p. 208); Gregers avlede Magnus, Karl og Hakon Læma,

Erik Glipping Aar 1261.

Erik Glipping Aar 1261. og Jon Magnussen Læma, som var gift med Kong Magni Smeks (naturlige) Datter, (Dalin p. 436 og 550) og denne Jon var Fader til Hakon Jonson. Underligt nok, at alle disse have opholdt sig i Sverrige, hvorfra de dog egentligen stammede; Navnet Læma kan ellers forklares af lam ɔ: halt, hvilket Tilnavn Knud Jarl bar. Da Knuds Farmoder hed Cæcilia, og var Kong Sverres Søster, saa bliver det Spørgsmaal, om den Cæcilia, som gav et Diplom efter 1260, dog ei snarere har været Knud Jarls Datter, end Datter af Hertug Knud i Reval. Efter Messenius i Theatro Nobil. p. 115 var Gregers gift med Ingeborg og hun Moder til Hakon Lema, og venlelig hans 2 Brødre; men et svensk Diplom af 1301 kalder hans Moder Frue Ingrid, og hendes Søster Margrete Gustafs Datter, og en anden Søster Ingeborg, som var gift med Benedict Peterson, og disses Broder Herre Karl, hvis Søn var Gustaf. Hakon Jonson Lema levede 1319 og 1321 efter Diplomer i Hadorphs Rimkrønike T. 2. p. 11 og 13, var Sverriges Marsk, og omtales 1312 i et Brev af Kong Birger, skal og allerede have været Ridder 1304, og uden Tvivl Fader til den norske Drost Hakon Jonson, som levede 1388. Knud Jarl ægtede Ingerid 1228, og 1233 var hun allerede død. I Hakons Saga Mk. siges, at denne Knud ingen Børn efterlod sig, altsaa bliver Gregorius snarere en Søn af Hertug Knud; men maaskee denne Gregorius rent bortfalder, og bliver ei anden end Guttorm, Søn af Birger Jarl, thi i Diplomet af 1272 staaer alene: G. *quondam ducis filius*, hvor dog Faderens Navn maa være udeladt. Underligt er det, at Paven Martinus i en Bulle af 1281 nævner *Gregorius filius clare memorie* (her kan Navnet ei læses, eller er ei udskrevet) *Ducis Sveciæ*. Her er det Dux Sveciæ underligt; thi

Erik Glipping Aar 1261.

det synes at pege paa Birger Jarl, og ei paa Hertug Knud, der, saavidt man veed, aldrig var eller skrev sig Hertug af Sverrige; men Paven har feilet i Navnet Gregorius, thi man veed vist (Lagerbring Swea Rikes Hist. II. p. 507), at Birger havde en Søn af det Navn Guttorm, som døde 1276; altsaa bliver Lema Slægtens Fæderne-Herkomst hel uvis, og neppe fra Knud Jarl; men paa Moderne stammede den fra en naturlig Datter af den norske Kong Hakon Magnussen, der døde 1319, og derfra Hakon Jonsons Ret til det norske Rige; og tænker jeg, at den norske Hakon Jonson har maaskee ei været i Slægt med den Svenske af samme Navn; men snarere stammet fra Agnes, en Frilledatter af den norske Kong Hakon, der døde 1319, hvilken Agnes blev gift med en Hafthor Aar 1302. (Stiernmann i Höfdingeminne pag. 208 lader en Knud være Fader til Gregers, som levede ved 1272, ham til Måns, som levede endda 1305, ham ved Ragnild Brahe til Gregers, som døde 1350, der havde ovennævnte Ingeborg, saa og til Johan, som endda levede 1355, og var gift med Anna, Magni Smeks Datter, og p. 210 og 211 siges, Gregers var Fader til Magnus, som endda levede 1358). Rimelig har Lema været en svensk Slægt af ubekiendt Herkomst, og ei stammet fra nogen af de 2 Knuder, og ei heller den bekiendte norske Drost Hakon Jonson fra den. Hafthor og Agnes avlede sammen Jon og Sigurd; Jon var Fader til den bekiendte Hakon Jonson, Norges Drost, veutelig kaldet Hakon efter sin Stamfader Kong Hakon. (Thorkelins Analecta p. XXV.)

Om Høsten kom 3 Sendebud til Kongen (Clausens Snorro p. 778), som han havde udsendt til Grønland, og havde været borte i 4 Aar, og bragte den Efterretning, at Grønlænderne vare

Erik Glipping Aar 1261. villige til at betale Kongen Skat, samt at bøde til ham for Manddrab. Om Sommeren sendte Kongen Hallward Guldsko til Island (Torfæi Histor. Norv. IV. p. 333), for at bringe det under sin Lydighed, og fremmede han sit Ærende vel.

Efter Brylluppet drog Kong Magnus først til Stavanger (Clausens Snorro p. 779), men derfra igien til Bergen, hvor han forblev hos sin Fader Kong Hakon Vinteren over.

Den 25 May døde Pave Alexander 4 i Viterbo (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 57), og havde den 29 August Urbanus 4 til Efterfølger, en kiæk og modig Mand, som strax opvakte den sicilianske Kong Manfred mange Fiender. Grækerne indtoge Constantinopel og maatte den latinske Keiser Balduin 2 flygte derfra.

Den 28 Februarii blev (Fordun Chron. p. 768) Margrete, den skotske Kong Alexanders Datter, født, som ægtede den norske Kong Erik Magni Søn.

Grev Johan af Oldenborg stadfæstede i Bremen (Cassels Brem. Urkunden p. 43) den 7 Martii det Aar 1254 mellem ham og Borgerne af Bremen sluttede Forening om at bilægge alle Stridigheder.

Den 1 May stadfæstede Paven fra Vatican den Anordning, at et Kanikedom i Bremen skulde staae et helt Aar ledigt efter Kanikens Død, og Indkomsterne anvendes enten til den Afdødes Gields Betaling, eller og til gudelige Stiftelser. Pachymeres fortæller i Corp. Byzant. Tom. XIII. p. 59, at da Palæologus vilde paasætte sig den græske keiserlige Krone, og udelukke Joannes derfra, saa vare de øxebærende Celter beredte til, enten at forsvare den unge Joannes, eller at aflive ham, ligesom de Store befalede dem.

Saa

Saasom Danmark var hovedløst, saa drev Dronning Margrete paa (Hvitfeldt p. 263), at den brunsvigske Hertug Albert skulde begive sig did hen for at styre det. Naar han egentlig kom did, vides ei tilvisse. Den 13 Januari var han endda i Tydskland, som sees af et Diplom hos Pistorius i Amoenit. Tom. VIII. p. 2342. Men ei længe efter tænker jeg, at han er kommet hidind; thi han maae endda om Vinteren have ført Prindsesse Sophie til Sverrige, da Hvitfeld vil, at hun havde Bryllup 1262, og af Sturle sees, at hun allerede var gift om Foraaret. Dette er vist, at Kong Valdemar og hans Fader Birger trængde paa Brylluppet, hvorover Dronning Margrete formaaede Albert at begive sig til Danmark, og at ledsage Sophie til Jonkøping, hvor Brylluppet stod. Efter den svenske Rimkrønike p. 31 hos Hadorf fulgte mange Fruer og Jomfruer hende, og fik hun til Medgift de 2 Kiøbstæder Malmø og Trelleborg i Skaane, og bragte meget Guld og Sølv med sig. Brylluppet var prægtigt, og Herrerne og Ridderne klædte i Sindal, et Slags Taft, og Baldakin, et kostbart Tøi, hvori Guld og Sølv var indvævet; der var Dystrenden eller Turnering, Dands og megen Fornøielse, og kostelig og god Mad. Valdemar skal da have været 20 Aar gammel, altsaa født 1242, og meget smuk og velskabt.

Erik Glipping Aar 1262.

I Sverrige giorde Albert sig megen Umage for at udvirke den danske Konges og hans Moders Løsgivelse; men man finder ei, at de Svenske have blandet sig heri. Derimod var Albert lykkeligere i Tydskland; thi først holdt han en Samling i Qvedlingborg med de 2 holstenske Grever Johan og Gerhard, og de 2 brandenborgske Marggrever Johan og Otto, hvilken ogsaa Dronning Margrete fik Lov selv at bivaane, og atter et i Soltwedel, hvorfra Dronningen vendte tilbage til Hamborg, og kom

det

Erik Glipping Aar 1261.

Adolf 4, forhen Greve i Holsten, men da Minoriter-Munk i 23 Aar, Fader til de holsteenske Grever Johan og Gert, i Kiel den 6 Julii i Minoriternes Marie-Kloster der, og blev begravet lige for det høie Alter under en stor firkantet Steen, hvorpaa hans Billede i Minoriter-Dragt er at see, som findes hos Westphal, Monum. Tom. IV. col. 3057-58, stukket i Kobber, med følgende Omskrift:

Qvondam nostrorum pater et speculum dominorum,
Laus Holsatorum, Comes Adolphus, regula morum,
Fragrans flos florum, lux Schouenburg, gemma bonorum,
Sertum doctorum, cui contulit ordo minorum,
Ne fraus pravorum seducat demoniorum,
Nos prece justorum conducat ad alta polorum.

Inden til staaer paa Stenen: *Anno Domini MCCXXXVIII Dominus Comes Adolf ordinem fratrem intravit, Deo ordinibus orbique charus abiit in Christo* 1261. Udi Mariæ Magdalenæ Kirke i Hamborg sees (Staphorst Hamb. Kirchengesch. II. p. 37) 2 Malerier af ham, paa det ene forestilles han i Krigs- og Grevedragt, paa det andet som Minoriter Munk, liggende i Graven; hans Vaaben, nemlig Nellebladet, sees paa Stenen. Den hamborgske Kirkes Dødeliste lader Adolf først døe den 8 Julii, og vidner, at han skiænkede Domkirken der 1400 Mark til Præbender og Kirkebygning. Saalænge Hamborg forblev ved den katholske Lære, bleve Sielemesser og Vigilier heitideligholdte i alle Stiftets og Provstiets Kirker for ham og alle Hamborger Kirkers Velgiørere. Den gamle holsteenske Krønike i Westph. Monum. IV. col. 50 og i Leibn. Accesf. p. 35 beretter, at Adolf mødte som Minoriter Munk paa Kieler Gade, bærende en Kande Melk i Haanden, sine Sønner Greverne, ridende med stort Følge, hvorover han af Undseelse vilde

Finle

skiule Kanden; men i det samme besindede han sig, og øste af Wiessen alt over sit Hoved, sigende: Du elendige Kiød undseer Dig ved at bære Melk i Kanden; bær det nu over Hovedet Dig til Beskiæmmelse, og hav Apostelens Ord i Erindring: Vi ere giorte til et Vidunder for Gud og Mennesker. Adolf byggede Kirken Wigenkerke i Landet Oldenborg (Westphal. og Leibnitz l. cit.) og indviede den Minoriteren St. Antonius til Ære. Med flere Præster visiterte han Neumünster, for at bringe Brødrene til at drive Søstrene fra sig. Cranzius skriver (Saxonia lib. VIII. cap. 23 om ham, at han bragte Munkene i Neumünster i Orden, som havde for megen Omgang med Fruentimmer. Erik Glipping Aar 1261.

Den 28 April bragte de 2 holstenske Grever et Forlig tilveie i Bornhøvede mellem Johan, Provst i Neumünster, og Ridder Etheler af Crumedicke, som havde anlagt en Bolig i Sognet Horst eller Bredenberge, der tilhørte Klosteret, som kiøbte det af ham for 70 Mark Penge, tilligemed 11 Hufen (jugera), der forhen tilhørte ham, gav ham og desuden 20 andre Mark, hvorimod han lovede for sig Sønner og Sønnesønner, aldrig at ville anlægge nogen Bolig i bemeldte Sogn, eller kiøbe og eie noget der, med mindre det blev ham skienket eller han arvede det; han skulde ei heller mere forhindre Provsten eller hans Folk Brugen af Veien over Vandet Stillenow, som var en Konge- og alfar Vei. Blant Underskriverne ere især mærkelige: Nicolaus Svav og Nicolaus Danus, saa og 2 Brødre af den Slægt Reinow, og 2 af den Slægt Tralow. (Westph. Monum. II. p. 43.)

Til dette Aar hører maaskee et Diplom (Scheidt vom Adel p. 116) af de holstenske Grever Johan og Gerhard til Bisp Wedekind af Minden (thi han døde 1261, og sad fra 1252), hvorved de, saafremt han gav sit Minde dertil, overlode til Klosteret

Lucka

Erik Glipping Aar 1261.

ducks Tienden af Hupethe, som de havde til Lehn af Bispen der, imod at kunne igjenkiøbe det. De havde heri ei kunnet ... Raade deres Ministeriales i Stavenburg.

Den 15 Martii bragte (Bericht von der Stadt Lübek Eigenthumsrecht an das Closter St. Johannes) Bisp Johan af Lybek et Forlig tilveie mellem de lybske canonici, og Abbedissen samt Nonnerne af St. Johannis Kloster i Lybek.

Den 21 December formaaede samme Bisp (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 211) de to Wolrad Sten, den ældre og yngre, til at afstræde sig i Lybek Fogderiet med alt tilhørende, som og at staae fra al Tiltale til de i og om Eutin liggende Gods.

Den 26 Julii udstædte den svenske Jarl (Dux) Birger sit Brev (Lambecii Rer. Hamb. i Lindenbrog. Script. p. 49) i Therno (i Bahuslehn eller det gamle Vigen ligger en Øe af det Navn; men det hørte dengang til Norge, og man veed ei, at Birger var dette Aar i Norge) til Advocatum, Raadet og Menigheden af Hamborg, og gav dem, efter deres Begiering ved deres Sendebud Herr Jordan, samme Toldfrihed i Sverrige, som Lybekkerne havde, og som de Svenske nyde i Hamborg; dog saa at ingen, uden Hamborger Borgere, maatte nyde godt heraf, hvilke Skipperne skulde troligen opgive for hver Stads Foged (Advocatus loci), og de Fremmede, som vare paa Skibene, ei nyde det. De, som led Skibbrud, skulde beholde, hvad de selv kunde redde; døde nogen Fremmed i Riget, som ei havde retmæssig Arving, da burde alt hans Efterladenskab opskrives, og sættes under Præsten, Fogdens (exactor regis) og de beste Borgere paa det Sted, hvor han var død, deres Forvaring; kom saa inden Aar og Dag den rette Arving med Bevis fra sin By, saa skulde det ham udleveres; men kom ingen inden den Tid, da tilfaldt det Kongen; forsaae nogen

sig,

Erik Glipping Aar 1261.

sig, saa han derfor burde straffes paa Penge eller Kroppen; da skulde han alene lide, og intet tages af de Vare eller Penge, som en anden havde betroet ham eller givet ham med. Brevet er underskrevet af Laurentius, Erkebisp i Upsal, Henrik, Bisp i Linkøping, Karl af Aros, Adzer af Wexio, Ragnvald af Finland, og mange flere Adelige af vort Rige, hvilke sidste Ord ere mærkelige, da Riget ei tilhørte Birger, men Valdemar; men maaskee de alene ville sige, af vort, nemlig, af vort Folks, de Svenskes Rige.

Den 18. October indgik Herre Johan af Meklenborg, og hans Søn Herre Henrik paa den ene Side, og Byen Lybek paa den anden en Forening i Wismar, (Ungnade Amoenit. Diplomat. I, p. 9-10) angaaende Slottet Dassowe, at om de kunde erobre det, saa skulde det aldeles nedbrydes og aldrig mere opbygges, hverken af dem eller deres Efterkommere, ja at de endog vilde forhindre andre fra at giøre det; derimod stadfæstede de Lybekkerne alle deres gamle Friheder paa Vandet og Landeveien.

Den 21 October skiænkede (Schröder Papist. Meklenburg p. 682-90) de 2 saxiske Hertuger og Brødre Johan og Albert (Alberti 1 Sønner af det anhaltiske Hus) Landet Tribuses lige til Stralesundt, som Herre Jaromars Søn Wizlaf der besad, og som i det Geistlige stod under Sverins Stigt, til bemeldte sverinske Bispedom, med al sin Rettighed, Tieneste og Brug, som da var eller derefter kunde blive, hvorimod der aarligen skulde holdes Sielemesser i Sverins Kirke for dem selv; deres Fader, Hertug Albert, og Stifteren Hertug Henrik. Deres Moder Helena, Grev Gunzelin (af Sverin) og mange flere skreve under med. De bevidne tilligemed heri, at de herved overgave det Land til at staae under Riget, "ad manus imperii resignamus." Disse

saxiske

Erik Glipping Aar 1261.

saxiske Hertuger vilde herved vise, at de havde samme Rettigheder, som de gamle saxiske Hertuger, og at de vare Henrik Løves Eftermænd, da dog Henrik Løve havde ved Magt og Erobring erhvervet sig Behaherredømmet over Mecklenborg og endel af Pomern for sig selv og sit Hus, og ei for det tydske Rige. Paa den Tid maa der esters have været en Slags nu ubekiendte Omstændigheder, som have givet disse Herrer Haab at kunne giøre denne Art af Ret gieldende over Landet Tribuses, og der maa have været Uvenskab mellem dem og den rygiske Fyrste Wizlaf. Schwartz vil (Schröder l. cit. p. 683 i Noten), at det ganske Diplom er falsk og opdigtet; men dertil seer jeg ingen god Grund.

Udi Ratzeburg solgte (Dreger Cod. Diplom Pomer. Tom. I. p. 447) Provst Volqvin og Kapitlet der det Gods Putnitz, som den rygiske Fyrste Wizlav 1 havde skiænket dem, til Eckard af Dechow for 200 Mark Penge lybsk.

Den 31 October gav den rygiske Fyrste Wizlav (Dreger l. cit. p. 450-51) en Grund til Dominicanerne i Stralsund, som hans Fader af gudelig Hukommelse den berømmelige rygiske Fyrste Germar ogsaa havde villet og lovet, og ved hvilket Wizlav havde selv været nærværende; herved blev hængt hans eget, og hans Moders (Elizabeth var Wizlavs Moder, og rimelig sættes herved til hendes Segl, altsaa levede hun endda, og følgelig har Jaromar ei ægtet Euphemia efter hende; thi man veed ei, at han forskiød Elizabeth) Segl. Man seer altsaa af dette Diplom, at Germar Jermer eller Jaromar var da allerede død, hvilket og Dreyer, der er saa uiagttig, anseer for rigtigt. Af samme Diplom sees og, at Stralsund var endda kun omgivet med Planker.

Begge

Begge de norske Konger, Hakon og Magnus, droge om Foraaret til Gaut-Elven, for at have en Samtale med den svenske Jarl Birger (Torfæi Hist. IV. p. 286); men efterat de en Tidlang havde forgieves biet paa ham, feilte de til Tonsberg, og derfra til Bergen. Fra Skotland kom 2 Gesandtere til dem (Clausens Snorro p. 774. Torfæus p. 287), en Erkedegn og Ridder Missel, men som dog brugte mere sledske Ord, end fore med Troefasthed, som det syntes Kong Hakon. De vilde og reise bort uden Tilladelse; men han lod dem hente ind igien, og gav dem at forstaae, at nu maatte de blive i Norge Vinteren over. Ei længe efter Kong Magni Kroning døde Knud Jarl (Clausens Snorro p. 778. Torfæus p. 290), en Søn af Hakon Galin, og lod Kong Hakon ham herlig begrave i Christkirke i Bergen hos Faderen Hakon. Knud var en meget heslig Mand, vel lærd, samt prægtig, høi af Væxt og got skabt; men meget forfalden til Drik, hvoraf han og fik sin Sygdom; saa skriver den sanddru Sturle hos Snorro l. cit. Nogle tillægge ham en Søn Gregorius, og lade en anselig Slægt stamme fra ham, af hvilken den norske Drost Hakon Jonson var, som 1388 frasagde sig Retten til det norske Rige. Hakon Jonssons Genealogie anføres hos Dalin T. 2. p. 184 og 268 saaledes: Knud Jarl var gift med Ingrid, Skule Jarls Datter, de avlede Gregers (som rigtig nok var Søn af en Hertug Knud; men Spørgsmaal, om ei snarere en Søn af Hertug Knud af Reval, da Knud Jarl aldrig var Dux eller Hertug; Navnet Gregers eller Gregorius kan ei hielpe En til noget, da ingen Gregorius forekommer blant begge Knuds Forfædre; denne Gregers skrev sig til Salista og Arns, Kanuti qvondam ducis filius, og levede ved 1272, (see Stiernmans Høfdinge Minne p. 208); Gregers avlede Magnus, Karl og Hakon Læma,

Erik Glipping Aar 1261.

Erik Glipping Aar 1261.

og Jon Magnussen Læma, som var gift med Kong Magni Smeks (naturlige) Datter, (Dalin p. 436 og 550) og denne Jon var Fader til Hakon Jonson. Underligt nok, at alle disse have opholdt sig i Sverrige, hvorfra de dog egentligen stammede; Navnet Læma kan ellers forklares af lam ɔ: halt, hvilket Tilnavn Knud Jarl bar. Da Knuds Farmoder hed Cæcilia, og var Kong Sverres Søster, saa bliver det Spørgsmaal, om den Cæcilia, som gav et Diplom efter 1260, dog ei snarere har været Knud Jarls Datter, end Datter af Hertug Knud i Reval. Efter Messenius i Theatro Nobil. p. 115 var Gregers gift med Ingeborg og hun Moder til Hakon Lema, og venteligt hans 2 Brødre; men et svensk Diplom af 1301 kalder hans Moder Frue Ingrid, og hendes Søster Margrete Gustafs Datter, og en anden Søster Ingeborg, som var gift med Benedict Peterson, og disses Broder Herre Karl, hvis Søn var Gustaf. Hakon Jonson Lema levede 1319 og 1321 efter Diplomer i Hadorphs Rimkrønike T. 2. p. 11 og 13, var Sverriges Marsk, og omtales 1312 i et Brev af Kong Birger, skal og allerede have været Ridder 1304, og uden Tvivl Fader til den norske Drost Hakon Jonson, som levede 1388. Knud Jarl ægtede Ingerid 1228, og 1239 var hun allerede død. I Hakons Saga Mst. siges, at denne Knud ingen Børn efterlod sig, altsaa bliver Gregorius snarere en Søn af Hertug Knud; men maaskee denne Gregorius rent bortfalder, og bliver ei anden end Guttorm, Søn af Birger Jarl, thi i Diplomet af 1272 staaer alene: G. *quondam ducis filius*, hvor dog Faderens Navn maa være udeladt. Underligt er det, at Paven Martinus i en Bulle af 1281 nævner *Gregorius filius claræ memoriæ* (her kan Navnet ei læses, eller er ei udskrevet) *Ducis Sveciæ*. Her er det Dux Sveciæ underligt; thi

det

det synes at pege paa Birger Jarl, og ei paa Hertug Knud, der, saavidt man veed, aldrig var eller skrev sig Hertug af Sverrige; men Paven har feilet i Navnet Gregorius, thi man veed vist (Lagerbring Swea Rikes Hist. II. p. 507), at Birger havde en Søn af det Navn Guttorm, som døde 1276; altsaa bliver Lema Slægtens Fæderne-Herkomst hel uvis, og neppe fra Knud Jarl; men paa Møderne stammede den fra en naturlig Datter af den norske Kong Hakon Magnussen, der døde 1319, og derfra Hakon Jonsons Ret til det norske Rige; og tænker jeg, at den norske Hakon Jonson har maaskee ei været i Slægt med den Svenske af samme Navn; men snarere stammet fra Agnes, en Frilledatter af den norske Kong Hakon, der døde 1319, hvilken Agnes blev gift med en Hafthor Aar 1302. (Stiernmann i Höfdingeminne pag. 208 lader en Knud være Fader til Gregers, som levede ved 1272, ham til Måns, som levede endda 1305, ham ved Ragnild Brahe til Gregers, som døde 1350, der havde ovennævnte Ingeborg, saa og til Johan, som endda levede 1355, og var gift med Anna, Magni Smeks Datter, og p. 210 og 211 siges, Gregers var Fader til Magnus, som endda levede 1358). Rimelig har Lema været en svensk Slægt af ubekiendt Herkomst, og ei stammet fra nogen af de 2 Knuder, og ei heller den bekiendte norske Drost Hakon Jonson fra den. Hafthor og Agnes avlede sammen Jon og Sigurd; Jon var Fader til den bekiendte Hakon Jonson, Norges Drost, ventelig kaldet Hakon efter sin Stamfader Kong Hakon. (Thorkelins Analecta p. XXV.)

Erik Glipping Aar 1261.

Om Høsten kom 3 Sendebud til Kongen (Clausens Snorro p. 778), som han havde udsendt til Grønland, og havde været borte i 4 Aar, og bragte den Efterretning, at Grønlænderne vare

 villige

Erik Glipping Aar 1261. villige til at betale Kongen Skat, samt at bøde til ham for Mandsdrab. Om Sommeren sendte Kongen Hallward Guldsko til Island (Torfæi Histor. Norv. IV. p. 333), for at bringe det under sin Lydighed, og fremmede han sit Ærende vel.

Efter Brylluppet drog Kong Magnus først til Stavanger (Clausens Snorro p. 779), men derfra igien til Bergen, hvor han forblev hos sin Fader Kong Hakon Vinteren over.

Den 25 May døde Pave Alexander 4 i Viterbo (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 57), og havde den 29 August Urbanus 4 til Efterfølger, en kiæk og modig Mand, som strax opvakte den sicilianske Kong Manfred mange Fiender. Grækerne indtoge Constantinopel og maatte den latinske Keiser Balduin 2 flygte derfra.

Den 28 Februarii blev (Fordun Chron. p. 768) Margrete, den skotske Kong Alexanders Datter, født, som ægtede den norske Kong Erik Magni Søn.

Grev Johan af Oldenborg stadfæstede i Bremen (Cassels Brem. Urkunden p. 43) den 7 Martii det Aar 1254 mellem ham og Borgerne af Bremen sluttede Forening om at bilægge alle Stridigheder.

Den 1 May stadfæstede Paven fra Vatican den Anordning, at et Kanikedom i Bremen skulde staae et helt Aar ledigt efter Kanikens Død, og Indkomsterne anvendes enten til den Afdødes Gields Betaling, eller og til gudelige Stiftelser. Pachymeres fortæller i Corp. Byzant. Tom. XIII. p. 59, at da Palæologus vilde paasætte sig den græske keiserlige Krone, og udelukke Joannes derfra, saa vare de øxebærende Celter beredte til, enten at forsvare den unge Joannes, eller at aflive ham, ligesom de Store befalede dem.

Saa-

Erik Glipping Aar 1262.

Saasom Danmark var hovedløst, saa brev Dronning Margrete paa (Hvitfeldt p. 263), at den brunsvigske Hertug Albert skulde begive sig did hen for at styre det. Naar han egentlig kom did, vides ei tilvisse. Den 13 Januari var han endda i Tydskland, som sees af et Diplom hos Pistorius i Amoenit. Tom. VIII. p. 2342. Men ei længe efter tænker jeg, at han er kommet hidind; thi han maae endda om Vinteren have ført Prindsesse Sophie til Sverrige, da Hvitfeld vil, at hun havde Bryllup 1262, og af Sturle sees, at hun allerede var gift om Foraaret. Dette er vist, at Kong Valdemar og hans Fader Birger trængde paa Brylluppet, hvorover Dronning Margrete formaaede Albert at begive sig til Danmark, og at ledsage Sophie til Jonkøping, hvor Brylluppet stod. Efter den svenske Rimkrønike p. 31 hos Hadorf fulgte mange Fruer og Jomfruer hende, og fik hun til Medgift de 2 Kiøbstæder Malmø og Trelleborg i Skaane, og bragte meget Guld og Sølv med sig. Brylluppet var prægtigt, og Herrerne og Ridderne klædte i Eindal, et Slags Taft, og Baldakin, et kostbart Tøi, hvori Guld og Sølv var indvævet; der var Dystrenden eller Turnering, Dands og megen Fornøielse, og kostelig og god Mad. Valdemar skal da have været 20 Aar gammel, altsaa født 1242, og meget smuk og velskabt.

I Sverrige giorde Albert sig megen Umage for at udvirke den danske Konges og hans Moders Løsgivelse; men man finder ei, at de Svenske have blandet sig heri. Derimod var Albert lykkeligere i Tydskland; thi først holdt han en Samling i Qvedlingborg med de 2 holsteenske Grever Johan og Gerhard, og de 2 brandenborgske Marggrever Johan og Otto, hvilken ogsaa Dronning Margrete fik Lov selv at bivaane, og atter et i Soltwedel, hvorfra Dronningen vendte tilbage til Hamborg, og kom

det

Erik Glipping Aar 1262.

det da endelig saa vidt, at Dronningen blev sat i Frihed (Hvitfeldt p. 264. Script. Rer. Dan. I. p. 124. 211-212), og vendte tilbage til Danmark; og de flygtige holstenske Adelsmænd bleve forligte med Greverne, og fik deres Gods igien; mellem Lybek og Greverne blev og sluttet Fred; ligeledes mellem Greverne og den brunsvigske Hertug Albert. Alt dette bragde Marggrev Johan af Brandenborg tilveie, som Forfatteren af den brunsvigske Rimkronike Scriptor. Brunsvic. Tom. III. p. 139. a. kalder "der hohe Mann", og blev da hans Søn Otto, som siden bar det Tilnavn med Pilen, gift med Grev Johans Datter Helwig, ligesom og hendes Søster Agnes, enten før eller siden, med Valdemar, Herre af Rostok. Den unge Konge kom derimod ei paa fri Fod, men blev af den jydske Hertug overgivet til Marggreverne af Brandenborg (Hvitfeldt p. 265. Script. Rer. Dan. I. p. 169), fordi de havde 6000 Mark at kræve hos de holstenske Grever, som de havde udlagt for den jydske Hertug Valdemars Befrielse; Hertug Erik har vel og herved tænkt at udvirke sig Stadfæstelsen af Jylland som et Lehn, naar Kongen engang kom løs, som saa langt borte var i sikkrere Forvaring, end hos ham paa Nordborg. Fornævnte brandenborgske Marggrever vare mægtige, tapre og kiække Herrer, især Johan, og havde alt længe havt Indflydelse i de danske Sager, besad og endnu Rendsborg som Pant. Da de holstenske Grever havde Brunsvig og Lybek samt Danmark til Fiender, stod ei heller i noget fast Venskab med Erkebispen af Bremen, saa er det intet Under, at de gave efter for brandenborgsk Megling. Om der da er blevet noget fuldt afgiort i Henseende til den jydske Hertug Erik, eller om det har henstaaet dermed til 1264, vides ei tilvisse; dog troer jeg snarere det sidste. Hvorvel Udfaldet synes at vise, at Brandenborg vilde trække Fordel af at

have

have Kongens Person i sine Hænder, saa at det maaskee har ei været mueligt efter da værende Omstændigheder at faae Kongen strax befriet, saa kan det dog give mange underlige Tanker, at Dronningen var forelsket i Albert, og haabede at faae ham til sin Mand, hvilket den gamle brunsvigske Rimkronike rent ud siger Script. Brunsv. l. cit. og som ogsaa bestyrkes ved Sturle. Derfor gav hun Albert saa overmaade stor Magt, og tillod ham at fare saa strængelig frem i Danmark, hvilket vel aldeles behøvedes, men dog opvakte almindelig Misfornøielse hos alle Undersaatter. Albert var født 1236, havde 1254 den 20 Julii havt Bryllup med Elizabeth, Datter af den brabantske Hertug Henrik, men som var 1261 død uden Børn; han var en høi, anselig, velskabt Herre, og kaldtes derfor Magnus eller den Store; Margrete var derimod omtrent født 1230, havde havt adskillige Børn, var fortladen af Ansigt, og i al sin Opførsel mere Mand end Qvinde; men derhos kiæk, mandig og uforsagt, og dannet saadan som hun burde være, for at redde Danmark i de slibrige Omstændigheder; men derfor er det intet Under, at Albert ei svarede til hendes Kierlighed, og at der blev intet af Partiet; men da jeg i et Brev fra den engelske Kong Henrik til Albert fra Wytsand den 15 December hos Rymer T. I. p. 543 finder, at da Albert kort forhen var hos Henrik, blev handlet om et Ægteskab mellem ham og Adelheid, Broderdatter af den engelske Dronning og Søster af Marggreven af Montferrat, og dets fuldkomne Afgiørelse kun beroede paa, at der skulde besluttes, hvad den engelske Konge vilde i den Henseende giøre for ham; saa er det vel mueligt, at den danske Dronning Margrete snarere var forelsket i hans Broder Johan, hvem den brunsvigske Rimkronike l. cit. p. 140. a. beskriver som meget kiøn, end i ham selv.

Erik Glipping Aar 1262.

Albert

Erik Glipping Aar 1262.

Albert kom ei længe efter Dronningen til Danmark med megen Stats, og blev herligen og med megen Kierlighed modtaget af Dronningen. Rimelig er Dronningen kommen paa fri Fod i April, thi tidlig om Foraaret reiste de 2 norske Konger fra Bergen til Vigen (Torfæi Hist. IV. p. 290. Clausens Snorro p. 779) for at beraadslaae sig med Birger Jarl, hvis Søn Valdemar havde da faaet Sophie, om Kong Erik Plovpennings Døttres Arv; dog Birger mødte ikke, undskyldte sig med vigtige Forretninger, og bad dem sende Gesandtere til Dronning Margrete, for at forfare om Ingeborgs og Sophies Eiendele, samt skifte mellem dem og deres 2 ugifte Søstre. De norske Konger sendte da Poul Gaas, Anders Plit og Thorlaug Bose til Danmark, ventelig i May Maaned, siden det skede om Foraaret. De fandt da for sig Hertug Albert, som styrede alting med Dronningen, og opholdt de sig hos ham hele Sommeren, men fik ingen Beskeed paa deres Ærende, hvorover Poul Gaas og Anders Plit drog ud paa Høsten bort, og fandt begge Kongerne for Julen i Tronhiem, og bragte den Beskeed, at Dronningen ei havde anviist dem noget Gods, som tilhørte Ingeborg, og at ei heller Skifte var giort mellem Kong Eriks Døttre; men dog havde de faaet at vide, hvor Ingeborgs Godser laae, og hvilke de vare. Mig forekommer det rimeligt, at da Thorlaug Bose blev tilbage, saa har han i dette Aar den 5 November, og ei 1263, som Messenius i Scondia illustrata T. II. p. 49 vil, tilveiebragt Skiftet mellem Eriks Døttre Sophie, Ingeborg, Agnes og Jutta; imidlertid henfører Hvitfeldt det dog p. 265 til 1263, men til den 15 November; og da han nævner Stedet, nemlig Lund, hvor Skiftet skede, og flere Omstændigheder, saa beholder han vel Ret. Da Danmark var i en forvirret og elendig Tilstand,

og Dronningen og Albert havde nok at giøre, saa er det intet Under, at denne Sag gik i Langdrag. Erik Glipping Aar 1262.

Ved denne Tid sendte Pave Urbanus en Magister Gerhard, som sin Nuncius, til Danmark, hvilken, ligesaavel som Paven, var det danske Hof mere gunstig end Erkebispen, hvorfor han og nogen Tid efter sin Ankomst stævnede Erkebispen at møde personlig i Rom, for at giøre Rede for sin Opførsel; dog Erkebispen kiærte sig ei om denne Stævning, og begav sig ei paa Reisen, og da Nuncius derfor og for andre hans Forseelser satte ham efter den sig af Paven givne Fuldmagt ordentlig i Band, agtede han det ikke, og vedblev dog at forrette sit Embede og Gudstienesten (Script. Rer. Dan. V. p. 611). Saaledes findet man, at han den 8 Julii var i Lund, og holdt der et Synod, hvor han stadfæstede et Testament, som Frue Estrid, en Datter af Herre Nicolaus, der var Alexanders Søn, og Enke efter Herre Peder Erlandsen, Erkebispens Broder, havde den 28 May giort i Byring (nu Børringe Säterie i Wemmenhøi - Herred i Skaane og i Børringe Sögn) og som hun nu igientog paa Synodet i Lund, ved at skiøde de i det ommeldte Gods til Priorinden af Byrthinge. Ved bemeldte Testament havde hun skiænket dette Kloster alle sine Eiendele i Skaane, bestaaende af Huse, Jorder og Skove, saa og hendes Jorder i Salby og Asum i Sieland, og til Clare Kloster i Roskild, Kalslunde og Østerleva i Sieland; dog saa, at deraf skulde gives 200 Mark Penge til Klosteret, Hospitaler og Kirker, efter Skiøn af hendes Frænde Astrad, Minoriter-Munk; hun lovede og at aflægge sin verdslige Dragt, og at paatage St. Benedikti Ordens Dragt, og leve sin øvrige Tid i Byrthinge Kloster, tienende Jomfru Maria; til executores indsatte hun Erkebisp

Erik Glipping. Aar 1262.

Jakob, Herre Erland, Erkedegn i Lund, og Herre Nicolaus Ondæ Søn. Af samme Dag haves et andet noget kortere Testamente af hende, dog af samme Indhold og begge paa Pergament.

Det var uden Tvivl efter denne Tid, at efter Befaling af Hertug Albert og hans 2 Raadgivere, den pavelige Nuncius, Magister Gerhard, og Jon Litlæ (Hvitfeldt p. 263. Pontoppidans Annal. I. pag. 711. V. 571), Lunde og Roskilde Kirkers Gods blev lagt Beslag paa, og Kanikernes Gods confisqveret, samt endel Kaniker og Prælater fangne, forhaanede og alting fratagen. Saa skrive Aarbøgerne af Esrom (Script. Rer. Dan. I. p. 246). Rimelig have disse fastsat et og andet paa Synodet i Lund, som var Hoffet og Landet skadeligt, og desuden vedblevet at lyse Band over Dronningen og hendes Parti. Mig forekommer det rimeligt, at dette har foraarsaget, at Erkebispen begav sig anden Gang til Sverrige, hvor han vist var næste Aar 1263, og ei til Rogen, som den ældre Svaningius siger i Kong Kristofers Gravskrift (Script. Rer. Dan. VII. p. 207), dog uden at nævne Aaret. Kroniken som slutter med 1313, lader ham begive sig til Sverrige 1263 (Script. Rer. Dan. IV. p. 25. V. 246); det samme giør og den, som slutter med 1265. Da Erkebispen og de andre Geistlige havde stor Slægt, mange Venner, og megen Anhang; Peder Findsen, og de flere, hvorom næste Aar, have vel og søgt at formere deres Anhang og Anseelse i saa forvirrede Tider, og maaskee underhaanden holdt med Hertug Erik; saa er det intet Under, at herover opkom en Opstand i Skaane, saa at Skaaningerne beleirede, indtog og nedbrøde Slottet Aahus (Hvitfeldt p. 264 Script. Rer. Dan. IV. p. 26. V. 571) som tilhørte Erkebispen, og hvilket Kongen tilligemed det øvrige geistlige Gods havde taget i

Be-

Beskrivelse. Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 186) henfører Beleiringen af Slottet Aahus til 1263, og lægger til, at mange bleve der slagne, og mange haardt saarede, og dets Nedbrydelse først til 1264, men feiler uden Tvivl i Aarene. Erik Glipping Aar 1262.

Den navnkundige Frue Ingeborg af Kallundborg, Esbern Snares Datter, og Enke efter Peder Strangesøn fra 1241 af, Halvsøster af Hertug Knud, Kong Valdemar 2 Søn, maatte da gaae i Landsflygtighed (Hvitfeldt p. 264. Script. Rer. Dan. I. p. 291. III. 313) da hun venteelig holdt med de Geistlige, og beskyldtes for at have hemmelig Forstaaelse med Rigets Fiender; besynderligt nok, at hun blev forjaget, da hendes ene Datter Elizabeth var gift med Nicolaus Erlandsen, Lehnsmand af Lund, som saa stærkt holdt med Kongen, og hendes anden Datter Ingeborg med Grev Ernst af Gleichen, der og var paa Kongens Parti, og hendes Sønnesøn Jon Litle, Søn af Andreas Marskalk, var en af Hertug Alberts fornemste Raadgivere. Hvitfeldt gier (l. cit.) Ingeborg til Enke efter Hertug Knud, da hun dog var hans Søster, og har heri Bifald af Gram Not. in Meursium 437. Not. a, da dog Pontanus Hist. Dan. p. 860, og siden Langebek, allerede have indseet det rette. Hvitfeldt siger (l. cit.) at hun efter sin Herres Død opholdt sig hos sin Stifsøn Hertug Erik, hvilket vel kan være; men Erik var hendes Brodersøn. Imidlertid giver Hvitfeldt ved denne Leilighed den rigtige Efterretning, at Knud havde været gift med Hedevig, en brandenborgsk Prindsesse, den samme, som efter Strals Krønike, der slutter med 1324 (Script. Rer. Dan. III. p. 310) døde 1238. Vel muligt, at hun kan have været Moder til Erik; men neppe til Svantopolk, efter hans Navn at dømme; men da maa Erik have opnaaet en høi Alder. Imidlertid da Ingeborg besad

Erik Glipping Aar 1262

Kallundborg efter sin Fader, saa har hun venteligt boet der; hvilket og bekræftes derved, at saa mange af vore gamle Krøniker kalde hende Ingeborg af Kallundborg. Dette Sted tilligemed Sæbyegaard, som og tilhørte hende, bleve confisqverede til Kronens Beste. Ingeborg begav sig efter dette til Slesvig, hvor hun opholdt sig i nogle Aar indtil sin Død. Dette synes og at vise, at hun har været i Forstaaelse med den jydske Hertug Erik.

Den Misforstaaelse, Hertug Albert havde opvakt med sig, foraarsagede vel, at han med alle sine Herrer og Mænd drog ud af Landet til sit Hiem, vigende saaledes Stormen for en Tid; men uden Tvivl i Tanke at komme igien, som han og giorde i næste Aar. Rimelig er dette først skeet i October, thi den 11 November udstædte han og Broder Johan et Diplom i Lyneborg, og siden begge den 17 December et andet i Wernemunde ved Rostok, om Salget af en Saltpande (sartago) i Lyneborger Saltværk til Klosteret Dobberan for 200 Mark puurt Sølv. Det skede i Overværelse af Grev Guncelin af Zwerin og hans Søn Helmold, og af Bisp Esger af Ribe, Grev Ernst af Gleichen, hvilke begge venteligt have fulgt med Hertug Albert ud af Danmark. Siden der i alle disse mærkelige Omstændigheder ei nævnes den bemerkte Hertug Sambor, Dronning Margretes Fader, saa kunde man deraf slutte, at han har været død før den Tid, dersom man ei fandt et Diplom af ham endda 1276, i det mindste af en Sambor, Hertug i Pomern. (Westph. Monum. III. p. 1506.)

Den 5 August antegne vore Aarbøger (Script. Rer. Dan. I. p. 169. II. 438. 631) en Solformørkelse, hvilket er rigtigt nok, thi efter ny Stil indfaldt den paa den 16 August.

Randers afbrændte i dette Aar (Script. Rer. Dan. II. p. 526) hvilket Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 196) urigtig henfører til 1261.

Ni-

Erik Glipping Aar 1262.

Nicolaus, Abbed i Sorøe, frasagde sig Embedet (Script. Rer. Dan. IV. p. 536), efterat have siddet næsten et Aar. Jakob, en Sielandsfar, kom i hans Sted, og forestod det trolig og godt. Johan af Dofre, Abbed i Em Kloster, vilde heller tiene Gud i Ro (Script. Rer. Dan. V. p. 264) end have med verdslige Ting at giøre, hvorfor han ofte forlangte sin Afskeed, og fik den endelig, hvorpaa han frasagde sig den 7 Januar; i hans Sted blev Boetius udvalgt til Abbed den 16 Junii, en Mand, som ei allene skrev Bøger godt af, men og forstod vel at male dem, og var desuden kunstig i mange Ting.

Den 8 September kom Magister Tuko hiem fra Rom (Script. Rer. Dan. V. p. 207.) og var der af Paven selv bleven viet til Bisp i Aarhus; han tilstod siden selv paa det Landemode, han holdt, at han for at erholde Sædet, var skyldig til det romerske Hof (venteslig til Kardinaler og Prælater) 600 Mark purt Sølv, og forlangte derfor af sine Underhavende, at de skulde hielpe ham til at betale dette. Saadant kan bringe En paa de Tanker, at det og har kostet Kongen og Dronningen noget retskaffent, for at faae det romerske Hof, nemlig Kardinalerne og Prælaterne, paa deres Side mod Erkebispen, thi ellers var det næsten umuligt for Verdslige, endog i den retfærdigste Sag, at faae der Medhold mod Geistligheden. Samme Høst Tuko kom hiem, blev Lagho, Convers af Em, svarligen saaret uden Aarsag paa Gaarden Røzmose (Script. Rer. Dan. l. cit.), hvorover Abbeden klagede for Bispen, men Bispen tog Voldsmændene under sin Beskyttelse, og giorde nogle af dem til sine Bønder, og andre til sine Brydier. Saasom Abbeden nu heraf sluttede, at Bispen ei var Klosteret gunstig, saa drog han til ham og forestilte ham, hvorledes hans Formand Peder Ugothsen ei heller havde været det, men var endelig kommen

til

Erik Glipping Aar 1262.

til sig selv, og havde i de 3 sidste Aar ladet det være med Fred, saa at de i Vacancer blot havde givet "Giaf" af de Eiendele, de havde erhvervet siden Concilium holdtes i Lateran 1215. Bispen svarede, at de skulde være gode Venner, naar de gave, hvad de vare ham pligtige; hvortil Abbeden svarede, at det vilde de giøre, men haabede tillige med, at Bispen ei krævede, hvad ham ei tilkom. Bispen svarede da, at han vilde lade ham vide, naar han agtede at komme der paa Visitats. Saaledes var der idelige Stridigheder mellem Bisperne og Abbederne, da disse paastode, fornemmelig kun at staae under Paven og deres egen Ordens Kapitler, og Abbeder af andre Klostre; Paverne og søgde at svække Bispernes Magt ved disse Ordener; hertil kom, at denne Bisp holdt med Kongen, Cistercienser Kloster derimod med Kongens Fiender. — Den 30 April døde Nicolaus Pung Pump, Cantor i Ribe (Scripr. Rer. Dan. V. p. 547), som gav til sin Sielemesse 4 Skilling Sterling (saaledes var allerede engelske Penge og Regning i Brug hos os) som skulde aarligen hæves af Skylden af en Grund i Bothæmengata, hvorpaa Wescill Beæm da boede.

Ivar Tagesøn, som tilligemed Peder Findsen, havde været øverste Feldtherre i Slaget paa Lohede, og uden Tvivl var en god Ven af den slesvigske Bisp Nicolaus, overfaldt (Hvitfeldt p. 264. Script. R. D. VII. 167) det Hus, hvor Bispen holdtes i Forvaring, og hvor kun liden Vagt var, førte ham derfra og til Bispegaarden Treya, ikke langt fra Husum, øster for den, som ligger i Treya Sogn, Treya Herred, der nu regnes til Amtet Gottorp.

Bisp Peder Bang af Roskilde skal (Pontoppidans Annal. I. p. 711) have indrettet St. Sigfrids Præbende ved sin Domkirke.

Erik Glipping. Aar 1262.

N., Erkedegn, og Kapitlet i Ribe, udstædte en Vidisse af den slesvigske Bisp Eskils Brev, givet den 23 August 1245 udi Jenewadth, angaaende et Forlig mellem Lygum Kloster og Herre Ubbi Thortsen, Klosteret til Beste, hvilket blant andre var underskrevet af Mathæus Urne (Script. Rer. Dan. VIII. p. 231-32).

Den 12 Martii stadfastede de holstenske Grever (Lentz Brandenburg. Urkunden I. p. 50) udi Sandowe (en Bondebye i Nyemark) i Overværelse af deres Herre, Marggreve Johan af Brandenborg, deres Fader Adolf, Frihedsbrevet til de brandenborgske Kiøbmænd, givet paa Slottet ved Hamborg i December 1236, angaaende hvor megen Told de skulde give af deres Vare i Hamborg, hvoriblant forekommer Wede (ɔ: Vand eller Weyd, til at farve Klæder med). Den 29 Januari blev Ægteskabskontrakten sluttet mellem den holstenske Grev Johans Datter Hedewig, og den brandenborgske Prinds Otto, Søn af Marggreve Johan.

Den 18 Junii udstædte Henrik Burevin, Herre af Rostok, og hans 2 Sønner Johan og Valdemar i Byen Rostok et Diplom, hvorved de fastsatte (Schrøders Papist. Meklenb. p. 698) at Byen skulde herefter kun have eet Raad og een Ret, da den hidtil havde havt 2, og at den aarlig skulde betale dem 250 Mark Penge i Byens Mynt. Dette skede efter Overlæg med Barnims Broder Nicolaus af Werle, Herre Henrik den Yngre af Meklenborg, og med Herre Johan af Meklenborg hans siden meddelte Villie. Blant Underskriverne forekommer Herre Johan af Cropelin og Herre Eler af Lewitzow.

Herre Johan af Meklenborg og hans Søn Herre Henrik indtoge og nedbrøde, tilligemed Lybekkerne, Slottet Darsowe, som ligger 3 Mile fra Lybek (Hvitfeldt p. 264. Beckers Gesch. von Lübek I. p. 215), og hvilket Grev Johan af Holsten havde i Pant,

og

Erik Glipping. Aar 1262.

og hvis Amtmand Schele von Nünnendorf, der var Ridder, giorde Landeveiene usikkre, hvorfor de og lode ham ophænge; bemeldte meklenborgske Herrer gientoge derpaa ved deres Brev udstædt til Wismar den 29 September (Ungnade Amoenit. Diplom. p. 11. Rudlof Meklenb. Gesch. II. p. 46) med Samtykke af deres Drenge og Vasaller, det Løfte til Lybekkerne, at bemeldte Slot skulde aldrig igien opbygges, og heller ingen anden Fæstning opbygges lige til Gnevesmølne. Blant Underskriverne forekommes Alveric af Barnekowe og Johan Moltеke.

Den 13 December solgte Johannes, Herre af Meklenborg, og hans Søn Henrik udi Wismar, i sit Kammer, hvor der var en Kamin, "caminata" til Arnold af Tremonia eller Dortmund (Schröders Papist. Meklenb. p. 70 1 3) Landsbyen Boydenstorp for 1000 Mark Lybsk, paa Vilkaar ei igien at sælge den til Klosterfolk, Geistlige eller Holstenere, hvilket sidste viser, at de meklenborgske Herrer ei vare Venner af Holstenerne, venteligt fordi Meklenborgerne vare gode Venner med Lybekkerne og de Danske.

Den 25 Januari kiøbte Bisp Johan af Lybek Landsbyen Riebekesdorp af den tydske Orden for 400 Mark Lybsk (Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 216), hvilket Kiøb Werner Ordenens Commendator i Lifland siden stadfæstede den 23 August i Lybek, og som han ei havde sit Sigil hos sig, saa blev den oeselske Bisps Hermans og Priorens af Dominicaner-Ordenen i Lybek satte for. Den 5 December kiøbte samme Bisp Jurisdictionen og Tienden i Melent og 7 andre af hans eget Mensalgods for 225 Mark Lybsk af Otto af Pløn. Brevet herom er udstædt i Lybek. Magistraten i Lybek stiftede (Becker l. cit.) foruden Domskolen nok en Skole ved Jakobs Kirke, kaldet derfor Jakobs Skole, med Samtykke af Bispen og Kapitlet.

Grev

Grev Alve (eller Adolph) af Schaumburgh (den holstenske Grev Johans eldste Søn) kiøbte den 23 April af Reymacke Grimpen Gaarden Velztide med 2 Husen og 1 Kothe. (Treuer Münchhaus. Geschl. Hist. p. 133.) [illegible]

Den pomerske Hertug Svantepolk skienkede (Dreger Cod. Diplom. Pomer. I. p. 454) den bucowiske Søe til Klosteret Bucow. Den slaviske Hertug Ratibur har underskrevet, hvilken Dreger ikke kiender;

Bisp Herman af Oesel, som synes at være bleven nylig valgt, overlod med sit Kapitels Samtykke den halve Patronat Ret i Kirkelande til den tydske Orden.

Den russiske Storfyrste Alexander sendte (Müllers Samml. zur Russ. Gesch. I. p. 310) sin Broder Jaroslaw, Søn Demetrius, og Fyrsten af Poloz, med en stor Hær mod Darpt, som de indtoge med Storm, og vendte hiem med meget Bytte. De lieflandske Skribentere Russow (fol. 24) og Kelch (p. 95) henføre dette til 1267, og berette derhos, at Russerne brændte Byen af, men kunde ei indtage Slottet.

Halvard var nu saa lykkelig, at han bragte alle Islændere norden, sønden og vester paa Landet (Script. Rer. Dan. III. p. 103. Clausens Snorro p. 780) til at sværge den norske Konge Lydighed, og at love ham Skat. Kong Hakon drog fra Tønsberg, efterat han var kommet fra Gaut Elven, til Oslo, og Kong Magnus til Sarpsborg, for at besee dette Lehn, som (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 291) hans Fader havde givet hans Dronning. Siden reiste de om Sommeren begge til Bergen, hvor Halvard kom til dem med de gode Tidender fra Island. Samme Sommer fødte Dronning Ingeborg en Søn, kaldet Olaf. Kong Hakon sendte Lodin Lepper og Hakon Eisil i Gesantskab til Sultanen af Tunis med Falke og andre norske Vare, som Sultanen tog meget vel imod.

Erik Glipping Aar 1262.

Efter Kroniken som slutter med 1263 (Script. Rer. Dan. II. p. 168) blev Dronning Rikiza bortgiftet i dette Aar til Slavien, hvorved Langebek retteelig forstaaer Birger Jarls Datter, og Enke efter den norske Kong Hakon den Unge. Den gamle meklenborgiske Skribent Kirchberg skriver (apud Westphal. col. 837) at Henrik af Werle var gift med Rike, en dansk Konges Datter, hvilken vist bliver denne Richiza. Navnet er rigtig, men hendes Herkomst urigtig. Han avlede med hende Henrik 2, Nicolaus og Rixa.

Den 3 November forbød Paven ved Brev til Bispen af Linkøping (M. a Celse Apparatus p. 81) al Handel med de Vantroende i Preussen og Lifland.

Grev Henrik af Hoya (Mushardt Rittersaal p. 324) tilbyttede den 3 September sig Elizabeth Arnolds Datter fra det ny Land imod Herre Henric Cleheoks ældste Datter, af sin Svigerfader Grev H(enric), Greve af Oldenborg, og overlod hans meldte Elizabeth igien til Bremer Kirke for Hildeburg den Foser Arnolds Hustru, og hendes Sønner, undtagen Drengen Jakob. Saaledes handlede de store Herrer paa de Tider med Mennesker, endog med Adelsfolk, som det Ord Herre viser; hvor underlig udmærker sig ei her Feudal-Regieringen.

Den russiske Storfyrste Alexander døde, efterat han endnu engang havde besøgt den tatariske Horde (Petersburg. Journal IV. p. 410-11), en klog og nyttig Regent; han blev giort til Helgen; Peter den Store byggede et smukt Kloster ved Newa ham til Ære, og Catharina 1 stiftede og oprettede en Ridderorden efter ham. Hans Broder Jaroslaw fulgte efter ham, og fik Sæde i Wladimir, og var i Besiddelse af Novgorod.

I Be-

I Begyndelsen af Aaret kom Hertug Albert af Brunsvig igien til Danmark, og tog Dronning Margrete mod ham med megen Høitid og Venskab, og beskikkede ham igien til Forstander over ganske Danmark, hvilket den gamle brunsvigske Krønike i Scriptor. Brunsv. III. p. 139. b. udtrykker saaledes, at hun gav ham Herskab og Magt over Sielland, Lolland, Langeland, Skaane, Fyen, Falster, Asone, (maaskee Als), Weideladt, som jeg ikke kiender (Meibom læser i Script. R. G. Tom. I. p. 538. Wendelandt, Pfeffinger i Braunschw. Gesch. I. p. 127. Wedeland, venteligVenden) og Femern, hvilket synes at vise, at han ei havde noget at sige over Jylland, maaskee fordi det var Kongen og Dronningen hengivent, og de misfornøiede Bisper derimod havde mange Anhængere i Skaane og paa Øerne. I Sielland besatte han strax med sine Krigsfolk alle Slotte og Stæder. Erik Glipping Aar 1263.

Den 15 Martii indgik Kong Erik Plovpennings Datter Agnes, som da var 14 Aar gammel, altsaa fød 1249, udi Augustiner-Ordenen (Hvidtfelt p. 265. Script. Rer. Dan. IV. p. 24. Pontoppidans Annal. I. p. 718) som Nonne, og overgav sig og alt sit Arvegods til den, og til Gud Jomfru Marie og den hellige Agnes. Dette skede i Dominicanernes Kirke i Roskild og under Dominicanernes Opsigt, og tog Broderen Herman, Dominicaner af Wisbye, Pavens Poenitentiarius Kapellan og Nuntius, mod hendes Løfte, og udstædte sit Brev derover. Endel Søstre gik og ind paa samme Tid, saa og de 2 Beguiner, Cylica og Elysabeth, hvorfor han tog dem med deres Gaard og alt hvad dem tilhørte, under den romerske Kirkes særdeles Beskyttelse. Hun kaldes i dette Brev *domicella*, og siges, hvor ung hun end var, længe at have havt dette Forsæt for sin Siels Beste.

Dron-

Erik Glipping Aar 1263.

saa Hertugen vilde besætte med sine Folk, ligesom Sielland, og derfor allerede var bleven Gielkere i Helsingborg, hvis Slot han besatte med sine Riddere, og tænkte derfra at faae det øvrige af Skaane i sin Magt (Script. Rer. Dan. I. p. 186. 291. II. 631), men Skaaningerne samlede sig og satte sig mod ham, og beleirede Helsingborg, hvor hans Riddere led stor Nød af Hunger, saa de maatte æde flere end 40 Heste. (Script. Brunsv. III. p. 40. 1.) Vel samlede Hertugen en stor Magt sammen i Sielland, for dermed at komme dem til Undsætning; men Vinden blæste ham bestandig imod, hvorover han sendte Prædikerbrødrene over til den danske Hær, som bragte det saavidt, at de lode de Tydske drage frit bort, imod at Helsingborg Slot blev dem overgivet; men efter Hvitfeldt l. cit. lader det, at han selv har været der, og er undkommen paa en Baad. Efter dette blev dog Hertugen en Tid i Danmark, og lod sin Broder den smukke Hertug Johan komme did ind med megen Pragt (Script. Brunsv. l. cit.), tog ogsaa herlig mod ham med mange Riddere, og blev Turnering og Ridderspil anrettet for ham, og han giort til Ridder; alt dette bekostede Dronningen, thi hun haabede vist (som det heder i den ofte citerte brunsvigske Rimkrønike), at faae ham (hvem? Albert eller Johan?) til Mand, om han selv vilde; dog blev intet heraf, venteligt fordi han maatte forlade Danmark, da fast Alle vare misfornøiede med ham, vel tildels og fordi de formærkte Dronningens Hensigt, og ei vilde staae under tydsk Regiment. Den 14 Junii var Hertug Albert endda i Danmark, thi da tog han ved sit aabne Brev (Script. Rer. Dan. IV. p. 341) Ringsted Kloster under sin Beskyttelse, samt alle dets Brydier, Bønder og Eiendele, og giorde det fri for al kongelig Rettighed, ligesom det havde været i Kong Valdemars Tid, saa at dets Tiende, om det forsaae sig i noget,

ei

Erik Glipping Aar 1263.

ei skulde staae til Rette uden for det selv, eller dets Advocater, og maatte ingen Foged, enten tydsk eller dansk, befatte sig med dem; og giorde nogen det, da truede han skaden en med sin Hevn. Man seer tydelig heraf, at Albert forestod Riget med fuld Myndighed, saa og at han havde fort mange Tydske herind. Strax efter dette maa begge Brødrene have forladt Riget, thi den 6 Julii udstedde de et Diplom i Lybek (Westph. Monum. III. p. 1507), angaaende lyneborgske Saltpander, tilhorende Klosteret Doberan, hvor Grev Guntelin af Zwerin, Grev Ernst af Gleichen, og Helmold af Zwerin, Grevens Søn (som endda ei var Ridder) have blant flere underskrevet.

Efter den brunsvigske Rimkrønike besluttede Hertugen at vende hiem igien, hvilket foraarsagede Dronningen Hierteforg og Bedrøvelse, dog gav hun ham Tilladelse dertil, og tilligemed mange og kostbare Foræringer; hans Bortgang gik og de danske Bisper, og andre hoie Herrer til Hierte, dem nemlig, som vare af Hoffets Parti. Rimelig har Dronningen ei ladet ham fare med sin gode Villie, men den næsten almindelige Misfornøielse nødet hende dertil; man maa tilstaae, at saavel for hendes, som Søns og Rigets Beste behøvede hun at giøre sig forbunden en fornemm, mægtig, kiek og ung Herre, og ved hvad Baand kunde hun giøre sig og Riget ham mere forbunden, end ved Ægtebaandet; men Bispernes Parti, og de Danskes Had til Fremmede og Tydske, giorde hendes Anslag til intet; hvorfor og mange af vore gamle Krøniker skrive (Script. Rer. Dan. I. p. 246. IV. 26. V. 571), at han med stor Skam og Beskiemmelse maatte forlade Landet, og tilskrive de hans Fangsel i samme Aar derfor Guds Dom. Corner vil (apud Eccard Tom. II. pl. 911), at Albert holdt med mange Fyrster en Samtale i Slesvig med den jydske Hertug Erik om

Erik Glipping Aar 1263.

den danske Konges Befrielse, dog uden Nytte. Vel henfører han dette til 1265; men da han siger, at Albert blev fanget i samme Aar, saa sees heraf at Samtalen er holdt 1263, venteligst paa hans Hiemreise fra Danmark. Efter Hiemkomsten holdt han en stor Turnering i Lyneborg (Script. Brunsv. III. p. 140. b.), hvortil indfandt sig henved 500 Riddere og Knaben, og deriblant Grev Henrik af Anhalt, som var gift med hans Søster Mechtild, og Grev Guncelin af Sverin; alle disse formaaede han til at drage med sig mod de meisniske Marggrever Albert og Diderich, som krigede om Thyringen med Landgreve Henrik af Hessen, der Aar 1258 havde ægtet Alberts Søster Adelheit. Ved Indmarschen i Thyringen foer Albert frem med Rov og Brand. Paa Simonis og Judæ Dag den 28 October skede et stort Slag imellem dem, ved Besemstädt ved Elster Flod, beliggende i Grevskabet Mansfeld nogle Mile fra Eisleben (Script. Brunsv. III. p. 141. a. Pfeffingers Braunschw. Hist. I. p. 128), i hvilket Hertug Albert selv med sine beste Riddere, 12 i Tallet, blev fangen, og der iblant Greverne af Anhalt og Schwerin, og Grev Johan af Eberstein. Albert blev overgiven sin Fiende Bisp Friderik af Merseborg til Forvaring, og sad fangen (Script. Rer. Dan. I. p. 212. III. 104) 1 Aar og 6 Uger. Forend Slaget giorde han efter den da brugelige Skik mange Knaben til Riddere. Slaget var egentlig et Overfald, og blev Albert med de fleste Riddere stærkt saaret, og i alt 556 Saxer og Hesser fangne, hvoraf de fleste vare saarede.

Den 15 Martii tog Paven ved sit Brev St. Clare Kloster i Roskild under sin Beskyttelse. Det er indført i en Vidisse af den roskildske Provst Peder.

Erik Glipping Aar 1263.

I Roskild gav Frue Margrete, Enke efter Herr Johan Gunæsøn fra Nørre Jylland, sig den 17 May ind i St. Clare Kloster, og skiænkte tilligemed didhen endel Gods, som opregnes, saa og 10 Mark Penge til St. Marie Nonnekloster i Randers, til Minoriterne der 5 Mark Penge, til de Spedalskes Hospital der 1 Mark Penge, til St. Bodolfi Kloster i Viborg 5 Mark Penge, og til mange andre Klostre og Kirker, til sin Søster, Nonne i St. Marie Kloster i Slesvig, 3 Mark Penge, til de 2 Beguiner Thore og Thruen i Prædikerbrødrenes Kloster i Roskild 1 Mark Penge. Dog forbeholdt hun sig selv 160 Mark Penge aarligen til sin egen fri Behandling, for at betale Gield med, og at giøre Erstatninger, om hendes Samvittighed skulde tilsige hende dem. Forhen havde hun paa Landstinget i Viborg affundet sig med sine Arvinger med deres gode Villie. Den danske Dronning Margretes Segl, den roskildske Provst Peders, Minoriter Søstrenes, hendes eget, og flere Segl bleve hængte for; dog var der kun 5, og have aldrig været flere. I Dronningens, som er aflangt rundt, sidder Moder Marie med Barnet; for hende ligger en, venteligt Dronningen selv, paa Knæ, som en Engel, der svæver over hendes Hoved, sætter en Krone paa; neden under en Firben. Omskrift: *Margareta Dei gratia Danorum Sclavorumque Regina.* I Provstens, som er ovalt, sidder Christus eller maaskee Pave Lucius paa en Throne i en Kirke i en velsignende Stilling, og en Bog i høire Haand, og en bedende Munk staaer ved hans Fodbet. Omskrift: *S. Petri - - - ensis - - - iti Roskilden.* I Minoriternes, som er lidet og rundt, staaer en Mand med et Taarn i Haanden, tre ligge paa Knæ for ham, en Stierne er nær dem. Omskrift: *S. Duar. Mois* (maaskee Mons) *Sci Francisci Rosk.* For desmere Sikkerheds Skyld blev giort en

Erik Glipping Aar 1263.

Copie eller Transscript af dette Gavebrev med Provst Peders og Søstrenes, ventelig af Clare-Kloster, Sigiller for. Det sidste, lidet, og ovalt, forestiller en Cherub med en bedende Person for sig, og neden under en staaende Munk, for hvem To ligge paa Knæ. Omskrift: *S. Dnar. Ordis - - - skild.* Denne Copie er ogsaa til, og staaer paa Ryggen skreven, at Margrete var Abbedisse, ventelig af St. Clare Kloster.

Den 21 May stadfæstede Bisp Nicolaus af Viborg, Kongens Kanzler, i Vieskøl dette Klosters Friheder fra Tiendegivelse til Sognekirkerne af alt deres Gods, som de med egne Hænder og paa egen Bekostning dreve.

Paven gav ved Brev af 1 October til Bisp Tuko i Aarhus (Script. Rer. Dan. VI. p. 393) alle de Korsede i Danmark den Frihed, at de ei maatte kaldes for nogen Ret udenfor deres Stigt, naar de kun mødte for dem, som vare deres retmæssige Dommere, (ordinarii). Paven sendte og til samme Bisp en Bulle, om dem som prædikede Korset, og et Privilegium for dem, og om Aarhus Kirkes Gods til Bispen af Viborg og Abbeden af Em Kloster; ja han gav Tuko 3 Gange Anbefalings-Breve og et særs Privilegium, angaaende Korsets Prædiken, og overlod ham Omsorgen for Roskilder Stigt i Bispens Fraværelse, hvilket viser, at Peder Bang var da atter udenfor Riget. Skade, at kun Titlerne af alle disse Diplomer haves (Script. Rer. Dan. VI. p. 395). At saavel den roskildske Bisp som Erkebispen opholdt sig da udenfor Danmark; fordi de vare satte i Band, og at Tucho, Bisp af Aarhus, da forestod det førstes Stift, kan sees af Pavens Brev til Bisp Tucho af 30 Junii, om at Kong Eriks Datter Agnes agtede at stifte og begave et Kloster i Roskilde Stigt af sine egne Midler, og derfor giver Paven ham Magt til, om han finder hende det

sen-

kienligt, at tillade Hende at iværksætte det, dog uden nogen andens Rettigheds Fornærmelse. Erik Glipping. Aar 1263.

Den 19 November bevidnede L af Obekke, Roskilder Advocat, ved sit Brev givet til Roskild, at Jakob Svensen havde i hans Overværelse skienket til St. Clare-Klosters Søstre i Roskild en Jord i Hæræstath af ½ Mark Skyld, og endel af Skoven han eiede i Nærheden af Svenstorp Mark, tilligemed Husene paa bemeldte Jord, og skiødede han det i Herre Thorbern Petersens Haand. Herfor bleve hængte L af Obekke, Thorbern Petersens og Wilhelm Hwit, Borger i Roskild, deres Sigiller. I den førstes Sigil, som er trekantet, staaer et Par Oxehorn.

Dronning Margrete udstædte den 28 November i Randers sit Brev, hvorved hun giver tilkiende, at da Hans, Søn af Skamil Torstensøn, havde sat sig op mod Kongen, og aabenbar foragtet Hans Majestæt, og derved forbrudt alt sit Gods, rørende og urørende, som efter hans Moder ham var arvelig tilfalden, hvorfor hun og efter Fædrenelandets gamle Love og Sædvaner havde lagt alt hans Gods under Kronen, saa havde hun nu skiødet det til evindelig Besiddelse til Herre Eger, Bisp i Ribe, for det adskillige Arbeide, Omkostning og Skade, som han mange Gange havde havt og lidt paa Rigets og hendes Søns Kong Eriks Vegne. Dette Brev haves kun paa Dansk hos Hvitfeldt i Bisp-krøn. p. 23. Pontoppidans Annal. I. p. 713, og en liden Efterretning om det paa Latin i Riber Stigts Copie-Bog paa Pergament, som nu er i min Værge, og kiøbt paa Salig Conferentsraad Klevenfeldts Auction.

Paaskedag den 1 April skiødede Bisp Eger i Ribe Statløs (nu Stadel i Hind Herred) og Mæslaby, som han havde af Herre Johan Ryt, til Kanikerne i Ribe. Blant Underskriverne forekomme de Riddere Johan Page og Eger Bonde. Den

Erik Glipping Aar 1263.

Den 10 December bevidnede samme Bisp ved sit Brev i Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 239), at den ribeske Borger Nøsung Ubbisøn havde skiødet til Munkene i Løghum en Kro (taberna) med Grund beliggende i Byen Ribe paa Torvet, som kaldtes Klædemonger Schamel. Blant Underskriverne ere de Ridere Johan Papæ og Tuko Svensøn.

Tuko Gudmundsøn gav sit Minde til (Script. Rer. Dan. IV. p. 348), at Næstved Kloster maatte beholde den Part af Gaarden i Alfverslef, som det havde arvet efter Herre Ingvars Testamente.

Paven skrev den 18 October til Bisp Tuko af Aarhus angaaende dem, som havde ladet sig korse i Danmark, og at han maatte dispensere 50 Geistlige der, som vare fødte i ulovligt Ægteskab (nemlig af Geistlige), naar de kun ei vare avlede i Hoer, Blodskam, eller af regulaire Geistlige, og ei eftersulgte deres Fædres Uløgt, og vilde personligen gaae over til det hellige Land, det til Undsætning, eller og sende gode Krigere i deres Sted, eller give af deres Gods dertil, som skulde anvendes efter Bispens Tykke, og da maatte de forfremmes til geistlige Ordener og Embeder.

Vore Aarbøger (Script. Rer. Dan. I. p. 212. 255. II. 527. III. 104) antegne en Formørkelse at være indfaldet den 24 Julii, hvilket er rigtigt.

I Flensborg blev (Script. Rer. Dan. V. p. 513) et Minoriter-Kloster stiftet af Herre Johan af Hvitting, forhen den jydske Hertugs Drost.

Paa Pindsedag den 20 May brændte (Script. Rer. Dan. II. p. 264. V. 530) en stor Del af Byen Lund af, tilligemed 4 Kirker.

Imellem Bisp Tuko af Aarhus og Em-Kloster stege Stridighederne paa det høieste (Script. Rer. Dan. V. p. 264-94. Pontoppidans Annal. I. pag. 712-13); han kom ei der til Visitats forend Marie Renselses-Fest; Munkene gik ham med Procession imode, og forte ham ind i Kirken, og siden i Stuen (stupa) da det var koldt, saasom der var en Ovn; men Bispen blev strax stodt over, at der ei var antændt uden Tællelys, som han og siden klagede over for Kongen. Dagen efter gik han i Kapitlet, og spurgde, om nogen havde noget at klage, om Munkene holdt deres Ordens Regel, og hvad de gav for Døren til de Fattige; thi Bispen formeente at have Ret at visitere; Abbeden derimod paastod, at dette ei kom ham ved, og at andre Abbeder tilkom Visitationen. Abbeden reiste sig derfor, og begyndte den Psalme: Herre vor Hielp, og gik ud med hele Conventet, efterfulgt af Bispen, som derpaa lod kalde Conventet sammen, for at tale med det om sine Procurationes for 3 Uger; men Abbeden havde forud stemt det, saa at enhver havde erklæret heller at ville doe, end give saa utilborlige Procurationer eller Giesteho'd. Herover kom Bispen og Abbeden i Strid; den forste sagde, at han vilde give ham og dem Frist til Fasten; men at de maatte tiene ham, som de pleiede at tiene andre Bisper; den anden, at hans Formand Bisp Peder havde tvunget dem til at overlade sig et og andet, imod at være fri for Procurationerne, og fremviste ogsaa herfor 2 Buller af Pave Alexander og Aar 1255. Bispen svarede herpaa, at om de ei vilde giore det for gammel Skiks Skyld, saa burde de dog giore det for de Eiendele de havde i Dyursøe; men Abbeden svarede, at herpaa havde de Pavens, Kongens og Erkebispens Friheds og Stadfæstelses Breve. Bispen drog nu vred bort, og sendte dem strax derpaa et Brev han havde skrevet til J. Lam og Provst

Erik Glipping Aar 1263.

Yvar,

Erik Glipping Aar 1263.

Yvar, Kaniker i Aarhus, at de personlig skulde begive sig til Em Kloster, og giøre der bekiendt for Munkene, at de maatte have hans 3 Ugers Procurationer færdig, saasom han vist vilde komme til dem paa Søndagen Invocavit, og ei fremkomme med slette Undskyldninger, da Bisp Eskil havde stiftet Klosteret og Bisp Svend beriget det, og forbeholdt sig og Eftermand Procurationerne, for det han havde givet dem Dyursøe; benægtede de det, da maatte de skriftligen og under deres Segl sende ham deres Grunde under canonisk Straf. Abbeden og Conventet tilskreve ham derpaa et vel meget ydmygt Brev, men afslog dog hans Begiering, og paastode, at hans Formand Bisp Peder havde paa Landemode i Aarhus eftergivet dem Procurationerne, imod at faae andre Afgifter og Giæf af dem, som mange af hans Formand havde eftergivet dem; de havde og lidt megen Fornærmelse og Berøvelse, saa de vare hel fattige; Bisp Svend havde og med Samtykke af de Ypperste i Danmark givet dem Dyursøe af sine egne Arvemidler, uden at forbeholde sig Procurationerne, hvilket kunde bevises ved hans eget Testament, og ved dets Stadfæstelse af de pavelige Legater, 2 Konger og 2 Erkebisper. Bispen sendte dem endda 2 Gange Breve herom; men som han ei vilde meddele dem Afskrift heraf, saa gav Abbeden alene mundtlig Afslag tilbage. Dagen for Invocavit sendte Bispen sine Kokke, men Klosterets Oeconomus, eller den, som havde Omsorg for fremmede Giester, viste dem til Abbeden, som svarede, at om Bispen kom som Giest, da skulde de faae alt det nødvendige til ham; men krævede han det som en Skyldighed, da slet intet. De vendte tilbage med dette Svar til Bispen, som opholdt sig i Woor Kloster. Han svarede, at de skulde drage til Em igien, og tage med Magt, om man ei vilde give dem med det Gode. Da de sagde Abbeden dette, svarede han, at

om

omde brugte Magt, saa vilde det blive til deres Ulykke. Men i det samme kom Bispen ridende med mange Bevæbnede. Abbeden gik ham imøde. Bispen strakte sin Haand ud, pegte paa det store Hus, som kaldtes Bispens Hus, ventelig fordi Bisperne havde der Herberg, og sagde: Er det ikke vort Hus? men Abbeden svarede: Munkene sige, at det er deres Hus, og ikke Eders; og oplæste strax derpaa sin Appellation. Bispen gik nu vred opad Trappen, og begyndte at bryde Døren i det øverste Kapel op. Munkene begyndte da at mumle mellem sig, at man skulde drive Magt med Magt tilbage. En fremmed Klerk, Johan Piper, fra Ribe, hørte det, løb strax op til Bispen, og sagde ham det. I det samme begyndte man at ringe med den store Klokke til det andet Maaltid. Bispen frygtede derfor, at der var Fare paa Færde for ham, gik ned af Altanen, og befol Hestene at føres frem. Ebbo Ugots Søn, en meget klog Adelsmand, som var i Bispens Følge, gik da til Abbeden, og sagde: I maa ei føre Eder saaledes op. Denne Mand var maaskee Broder til Bisp Peder af Aarhus, og den som var Marskalk 1248. Abbeden bespaadte sig da med de Ældste af Klosteret. De svarede, at best havde det været, om der ei var appelleret; nu kunde det ei skee anderledes, at Bispen kunde faae det Fornødne, end om han vilde give sit aabne Brev, at det skede ei af Skyldighed, men som med en Giest, og gav han saadant Brev, da maatte han siden holde det. Men da Ebbo bragde dette frem for Bispen, svor han, aldrig at ville give Brev for Underholdning og Mad, som man skyldte ham, og red derpaa skyndelig bort. Torsdagen efter klagede Bispen paa Tinget i Abo Syssel, at man havde drevet ham fra Klosteret med Stokke og Prygler, og ringet med Klokkerne, for at kalde Munkene, Converserne og al deres Tiunde sammen,

 for

Erik Glipping Aar 1263.

for at drive ham ud; han sagde og, at Munkene i Em Kloster skiulede mange af Kongens Fiender, i hvis Spidse han satte Bisp Arnfast. Mod Ugens Slutning kom Abbeden til bemeldte Ting, for at undskylde sig og Sine. Ridder Johan Kanne, en Ven af Abbediet, kom did, og formaaede Abbeden til at drage til Aarhus, hvor han og flere Klosterets Venner vilde stifte Forlig mellem Abbeden og Bispen. Men ved Ankomsten til Aarhus havde disse mange Adelsmænd Møie med at overtale Bispen til Samtale med ham i St. Klementis Kirkes Kapel, hvor Bispen frembragte sine Klager over det ham sidst mødte. Abbeden sagde: at det ikke var sandt, men Bispen besvor Sandheden deraf, hvorover alle Tilstedeværende holdt med ham. Men Abbeden besvor da ogsaa, at han aldrig havde seet Arnfast, siden han blev Bisp, og ei ladet det ringe med Klokkerne, for at tilføie Bisp Tucho noget Ondt; ja han tog sin Stole af, lagde den om sin Hals, og begyndte at forbande og bandsætte den, som først havde sagt og løiet dette, og sig selv med, saafremt han ved sig eller Sine havde giort, hvad Bispen beskyldte ham for. Abbeden giorde dette, paa det Dronningen ei skulde troe slig Beskyldning og ødelægge Abbediet. De Adelige lagde sig da imellem, sigende, at de ei kunde taale slig Strid mellem disse 2 geistlige Partier, og bade Bispen ei at besvære Munkene, om han ei havde Ret dertil. Men Bispen var heftig opbragt, og sagde: Høre I ikke, hvorledes han bandsatte mig i min egen Kirke? Men de svarede: Ei Eder, men den, som har løiet ham paa. Bispen forstilte sig nu, og sagde: Lad Abbeden komme i Morgen til Dofre Kirke, (hvilken laae Abbediet nærmest) og tage sine Privilegier med; Alt hvad som staaer i dem, ville vi holde. De vare alle fornøiede hermed. Abbeden drog hiem, holdt Raad med Sine, tog med sig de beste Privilegier og

Bisp

Bisp Svends Testamente, kom med de Ældste til bemeldte Kirke, men sendte iforveien de stærkeste Drenge af alle Værksteder, hvoraf der da var en stor Mængde; bød og alle Klosterets Brydier og Bønder i samme Sogn at komme bevæbnede til bemeldte Kirke, for at være istand til at modstaae Bispen, om han vilde bruge Magt. Men Bispen havde sammenkaldet alle sorte (venteligt Benediktiner) Abbeder, alle Provster og Priorer af sit Stigt, for at frembringe Klager mod Klosteret. Abbeden lod ved sin Ankomst oplæse et stort Privilegium, og alle forundrede sig over, at de havde saa mange og saa gode. Dette mishagede Bispen, og han forbød at læse flere, og lagde til: I haver Kirker, dem tage vi fra Eder. Men Abbeden fremdrog strax Pavens Stadfæstelse paa Wengs Kirke og oplæste det. Bispen forbød at læse flere, og sagde: alle Eders Privilegier ere ei en Bønne værd; hvo udvalgte dig til Abbed? hvo stadfæstede dig? og hvo indsatte dig mod vort Forbud? Abbeden svarede hertil: Fader Abbed (af Cistertium) har tilagt mig alt dette; thi han har Rettighed over mig og mit Hus; hertil svarede Bispen: vi bandsætte dig, fordi du siger dig at være Abbed, og vi bandsætte dit Convent, fordi det kalder dig Abbed, og vi bandsætte alle dem, der kalde dig Abbed. Abbeden reiste sig herved sigende: med samme Lethed, som I bandsætte mine Undergivne, afløser jeg, og skulle de Fraværende og Nærværende være udi vor Herres Jesu Christi Navn løste af denne Band. Nogle, som vilde smigre for Bispen, tog da Abbeden afsides, og sagde: du kan ei udholde din Biskops Vrede, og det anstaaer hverken dig eller andre at modstaae sin Bisp, gaa til ham, giv ham Erstatning, og værer gode Venner. Men han svarede: jeg har aldrig forseet mig mod ham i noget, undtagen at jeg hverken har eller kan give ham saa meget, som han vil have. Og hermed skiltes de ad.

Erik Glipping Aar 1263.

Erik Glipping Aar 1263.

Ugen efter lod Bispen stævne alle Klosterets Brydier og Bønder at møde paa adskillige Steder, blant andet i Grinaae, da Grinægs, som alle indfandt sig, da de ei turde afslaae det. Bispens officiales sagde da til dem: vender hver tilbage til sit Sted, og værer under Forbud eller Interdict, fordi I hidtil have tient Munkene af Øm, og dersom I ei snart forlade dem, da skulle I alle blive uden Tvivl bandsatte. Disse løbe derpaa hylende og grædende til Abbediet, og klagede over deres Uheld; Abbeden gav dem gode Ord, og sagde: at Taalmodighed overvinder Ondskab, værer imedens fredelige. Men bemeldte officiales bleve ved at stævne dem, og lagde dem Forbud paa, samt pressede Penge ud af dem, saa at næsten alle Brydier og Bønder vilde opsige Klosteret al Tieneste. Nu bad Abbeden komme til sig Bisp Niels af Viborg, Kongens Kantsler, Johan Kalf, Kongens Marskalk, med flere, og klagede sin Vaande for dem; hvorpaa disse droge til Bispen, og forestilte ham, at han ei burde saaledes uden Aarsag plage Klosteret. Men hertil svarede han: give de mig ei mine Procuratiøner, da vil jeg tilbedelt plage dem. Men de bade ham for deres Skyld denne Gang at afløse Klosterets Tienere (familia), paa det de kunde nyde Alterens Sacramente i Paasken, samt at han vilde holde en ny Samtale med Abbeden, som de alle kunde bivaane, og hvori Abbeden vist vilde tilstaae ham hvad billigt var, og hvis han ei vilde, de vilde de og blive hans Fiender. Bispen svarede: at han ei kunde afslaae dem noget. I Samtalen havde hver sine Venner med sig. Abbeden vilde oplæse Klosterets Privilegier og Breve; men Bispen tilstædte ham det ikke, og paastod, at det var Alle bekiendt, at alle hans Formænd pleiede hver Faste at opholde sig 3 Uger i Øm Kloster, og for denne Underholdnings eller Procurations Skyld havde Munkene frit Eiendele i Dyursøe, og derfor agtede han at

Erik Glipping Aar 1263.

tage disse til sig, saafremt de ei gave ham 3 Ugers Procurationer for hvert af de Aar, Bispestolen havde staaet ledig, saa og for det tilstedeværende Aar, og desuden Erstatning. Nu vilde Abbeden oplæse Bisp Svends Testamente. Men Bispen sagde: vi vide, at I have Forraad paa Skrivere, og at I kunne lade skrive, hvilke Breve I ville. Heraf sees, at man fra meget gamle Tider har havt Munkene mistænkte for at opdigte Breve og Privilegier, hvilket ikke er got for Kloster-Diplomatiqven, og tiener Papebroch og Jesuiterne mod Mabillon og Benediktinerne. Nu fandt Abbeden sig herover nødt til anden Gang at appellere til Paven, hvilken Appel er indrykket i de danske Eistercienser-Abbeder Asgot af Witskøl, M. af insula Dei ɔ: Holme i Fyen, Nicolaus af Tuta valle eller Tvis, deres Brev. I sin Appel indskyder Abbed Boethius sig fra Bisp Tuko i Aarhus under Paven, fordi han paastod, at Klosteret var skyldig at give ham Procurationes, som fulgte med Visitatsen, og at Bisp Svend havde derfor givet dem Dyursøe, da dog i hans Testamente stod ei meldt om nogen Giengield, og derfor vilde Bispen paalægge Klosterets Tienere uretmæssige Afgifter og Paalæg. Endskiønt de havde appelleret til Rom, saa havde han dog opbrudt deres Klosterdør; han havde og, efterat Dag til venlig Samtale mellem dem var fastsat af Bisp Niels, stævnet Klosterets Tienere for sig, lagt dem Forbud paa, og presset Penge af dem; han havde og under Appellen bandsat Abbeden, uden at han var overbevist om, eller havde tilstaaet nogen Forbrydelse, alene fordi han i sine Breve kaldte sig Abbed efter Ordenens Sædvane, og bandsat ligeledes hans Convent, fordi det efter Ordenens Brug kaldte ham Abbed; han havde formindsket, ja rent borttaget deres Rettigheder og Friheder, som tilkom dem og den hele Orden efter Pavebreve. Han udbad sig og apostolos

Erik Glipping Aar 1263.

(det er Breve, som Bispernes officiales udstadte, og som ved sig Lellighed tiente til Bevis) af ham, og om han nægtede dem, saa appellerte han og derfra til Rom. Men som han ei kunde faae dem, saa blev hans Appel underskrevet og forseglet i Aarhus Domkirke den 10 May af Bisp Niels i Viborg, Magnus Barthesøn, Peter Gunnissøn, Johan Ranna, Niels Bikar, Johan Ryyl, Knud Rabbi, Christiern Benediktsøn, Løki, Erkedegn i Aarhus, Mauritz, Vice-Erkedegn i Ribe, Poul Pæas, Magnus Deg, hvilke efter de ovenmeldte Abbeders Vidnesbyrd hørte til de Ypperste i Danmark. I Grunden have disse vel ei yndet Klosteret, fordi det holdt med Kongens Fiendet; men de kunde efter Retten ei nægte deres Vidnesbyrd, have vel og syntes, at Bispen, stolende paa Dronningens Venskab, foer for strængt frem. Vel lader det, at Klostrene vare skyldige at underholde Bisperne paa deres Visitats-Reiser, som og var rimeligt; men dog klagede Klosterne ofte for Paven, at Bisperne toge dem for stærkt med, dels ved at ligge for længe, dels ved at have for mange Folk med sig. Efter dette viste Bispen sig endnu større Fiende af Klosteret, hvorover de Cistercienser-Abbeder: A af Herivad, Esbern af Esrom, Asgot af Vitskøl, Jakob af Sorøe, N. af Tvis, M. af insula Dei, Johannes af Lygum, M. af Rye (altsaa var Arnfast alt død) tilskreve Erkebisp Jakob, som da opholdt sig uden for Riget, og udbade sig hans Hielp, siden han baade besad Magt og Visdom, mod Magister Tuko, der gav sig ud for Bisp i Aarhus, og som, foragtende det apostoliske Sædes Privilegier, besværede Abbeden og Conventet af Øm, forlangte utilbørlige Procurationer, gik bevæbnet ind i Klosteret, brød Døre og Huse op, bandsatte Abbed og Munke, lagde Forbud og Band paa deres Tienere, og det endog efter lovlig Appellation; Erkebispen skulde forhindre

de-

bemeldte Magister herfra ved Kirkens Censur, og skrive for Klosteret til Paven og Kardinalerne. Forhen i Fasten havde Tuko forbuden alle Præster i sit Stigt, under Bandsstraf, ei at forrette nogen Gudstieneste i Klosterets Kirker, hvilket de derfor ei heller turdet giøre, og herved tænkte han at tvinge Munkene til at forlade dem, paa det han herved kunde faae Leilighed til at tage dem bort; men Munkene forrettede derfor selv Gudstienesten i dem. I Anledning heraf tilskrev Bispen Abbed Boethius, at han høiligen forundrede sig over, at Munkene turde forrette Gudstienesten i Landsbyekirkerne, endskiønt de derfor vare truede med Band; Abbeden skulde derfor inden 14 Dage kalde dem tilbage, eller og selv møde for Bispen, og vise, om noget særdeles Privilegium tillod dem det, da det ellers var mod den canoniske Ret; han skulde og inden 14 Dage erlægge den Bod "emenda" som han havde vedtaget at betale Fredagen for Christi Himmelfart, for den Forsmædelse Foragt og uhørte Ringeagtelse han havde beviist ham i Klosteret. Dette viser, at Abbeden har begegnet Bispen utilbørlig, og at Klokkernes Ringning har vel sigtet til noget andet end Maden. Dog Munkeskribenten af Øm Kloster benægter, at Abbeden havde lovet at give Bod; men at Meglerne havde kun sagt det Dagen for Samtalen mellem Bispen og Abbeden, at han skulde giøre det for at faae Fred; men da der ingen Fred blev, saa faldt og Boden bort. Den 6 May tilskreve de danske Cistercienser-Abbeder af Herivad, Esrom, Tvis, Vitskøl og Insula Dei Paven, og klagede deri over Bisp Tuko af Aarhus hans Forhold mod Abbed Boethius og Øm Kloster; her turde de ei andet end kalde Tuko Bisp, da Paven havde selv indviet ham. Paa samme Maade skrev de under samme Dag Kardinalerne til. Ligeledes under samme Dag skreve de alle, nemlig de af Sorøe, Lygum og

Erik Glipping Aar 1263.

Rye

Erik Glipping Aar 1263.

Nye til Abbed J. af Cistertium og de 4 første Ordenens Abbeder, om samme Sag, sagde om Tuko der, at han gav sig ud for Bisp i Aarhus, og bade de disse Abbeder at tage Øm Kloster i Beskyttelse, og at skrive for det til Paven og Kardinalerne, at ei det og de flere Cistercienserklostre i Danmark skulde gaae tilgrunde. Men som Abbed Boethius mærkede, at han var for svag til at modstaae den mægtige Biskop, der kunde giøre med Kongen, som var et Barn, hvad han vilde (underligt nok af en samtidig Forfatter, da Kongen endda var i Forvaring i det brandenborgske, og kom først hiem i det næste Aar) og Erkebispen, som hans retmæssige Dommer, var fordrevet af Riget, saa fattede han en Beslutning, drog med en Munk til Tvis, og bad Abbeden følge sig til Vitskøl. Da de vare komne der, forlangte Boethius, at maatte der frasige sig Embedet. Abbeden af Tvis tog dette meget ilde op, og den af Vitskøl sagde, at det ei kunde skee der, men burde gaae for sig i Kapitlet i Øm, hvor han havde taget mod Abbed-Navnet. Men Boethius svor, at om han ei tog mod hans Frasigelse, saa lagde han Seglet for hans Fødder. Abbeden af Vitskøl adspurgde derpaa Boethius og den Munk, som fulgde med ham, hvem de holdt beqvem til Embedet i hans Sted. De nævnede strax Thuro, en adelig Mand, viis saavel i det verdslige som aandelige, og meget kiendt af de Ypperste i Danmark, og som da var paa Reisen i Vitskøl, hvor han havde været Abbed næst for den daværende, og siden i Esrom. Saaledes frasagde Boethius sig Embedet den 10 Junii, hvortil det lader, at han ei var beqvem, og samme Dag blev Thuro valgt i hans Sted, som strax søgte at vinde Bispens Yndest, men altsammen forgieves, endskiønt mange Samlinger bleve i den Hensigt holdte. Han fornyede derfor Appellationen, og den 21 October tilskreve Esbern af Esrom, Jo-

han

han af Lygum, og N. af Rye Paven, at endskiønt de selv neppe kunde puste for Modgang og Undertrykkelse, saa kunde de dog ei andet, end tage sig deres Medabbed Thuro af Øm an, som forfulgtes saa stærkt af Bispen i Aarhus, der satte tilside den særdeles Naade, Paven havde beviist ham, og agtede ei paa Abbedens Appellationer til Rom: han kaldte Abbeden, Munkene og Converserne til Tinge og for Retten, lagde Forbud paa, og handsatte deres Tienere for Tienders Tilbageholdelse, og stævnede dem dog ideligen for adskillige Retter ved Provsterne og sin Officialis, og gav tilkiende, at de alene kunde faae Afløsning og Ro ved at unddrage sig Munkenes Tieneste paa den Dag og Tid han fastsatte; Converserne stævnede han og for sig, og for hver Forseelse og Feil paalagde han dem Pengebøder, som andre Verdslige, der stode under ham; ja han lovede de Personer strax Afløsning, som sloge eller bersvede nogen af Klosterets Folk. Saaledes havde han paa St. Marci Dag den 7 October, der indfaldt paa en Søndag, ladet Scalmi, Munk af Klosteret, og derhos Præst, fange ved bevæbnede Folk paa Kirkegaarden af Rozmose Kirke, hvilken var givet til Klosteret ved dets første Stiftelse, og endnu holdt han ham i Fængsel. Samme Gang lod han 2 Heste borttage, og i samme Uge atter 2 andre, og blev Conversen, som vogtede dem, svarligen pryglet; han udelukte og fra de Troendes Samfund dem, som hørte Messen hos bemeldte Munke, saa og dem, som tillode Munkene at høre Messen i deres Kirker. Ved ovenmeldte Leilighed blev den femte Hest dræbt, og Converserne, som vare i Gaarden, pryglede.

Erik Glipping Aar 1263.

Hertug Erik af Jylland lod Bisp Niels af Slesvig fange, hvilket Erici Krønike (Script. Rer. Dan. I. p. 169) henfører til Aar 1262, men Hamsfort (Script. Rer. Dan. VII. p. 167) til

Erik Glipping Aar 1263.

dette: Hvitfeldt vil p. 265, at Hertugen giorde det, fordi Bispen var bleven besviget ved Ivar Tagesøn. Han lod belægge hans Gaard Træ og den ødelægge, samt sætte ham selv i haardere Forvaring efter Erkebispens Tilskyndelse. Førend dette skede, var det nok, at Bisp Niels med Kapitlets Samtykke overlod (Cypræi Annales p. 285-86) til Winneken og hans Brødre Eiendelene i Lundeberg som et Lehn, imod aarligen at svare til Bispen og hans Eftermænd 5 Mark. Maaskee det og var i dette Aar, endskiønt Cypræus l. cit. henfører det til 1261, at Hertug Erik og de holstenske Grever Johan og Gerhard bevidnede ved deres Brev, givet i Slesvig (Boissen apud Mencken. III. col. 600) at den halve Del af Tolden i Rendsborg tilhørte Bispen; thi jeg kan ikke troe, at det kan være af 1261, siden Bispen da holdt med Kongen, og blev fangen paa Lohede, med mindre Diplomet er udstædt for den Tid, for at faae ham paa deres Side.

Den 26 October udstædte Hertug Erik sit Brev (Script. Rer. Dan. VIII. p. 38-39) om en Trætte mellem Lygum Kloster og en Jakob Turvissen, angaaende en "Stuff" ɔ: en Part i Drowitt Skov, som han lod undersøge ved sin Drost Johan Hwitting, og dømte at hver skulde beholde sit.

Nu begyndte man med stor Bekostning at bygge Slesvigs Domkirke (Cypræi Annales p. 291. Pontoppidans Annal. I. p. 712. Boissen Chronicon Slesv. apud Mencken. III. p. 601) og som hertil manglede Penge, saa skreve Bispen af Slesvig og Kanikerne til Paven, om det var tilladt at fuldende Bygningen af Gaver, som Vedkommende havde erhvervet ved Aager, Rov og paa anden uretfærdig Maade, og just nu tilbødes dem 200 Mark Sølv, som de ei vidste om, paa hvad Maade de vare samlede, og af hvem de gaves. Kardinal Hugo af St. Sabina, som dette

næste

Erik Glipping Aar 1263.

næste Aar den 19 Martii, svarede herpaa, at Pave Urban tillod at anvende disse Penge til Kirkens Bygning, og at det var ganske tilladeligt, og intet at sige paa; men saafremt nogen siden meldte sig, og beviste at være rette Eiere til dem, saa forstod det sig, at de burde igien tilbagegives.' Med denne Kirkes Bygning varede det længe, inden den kom istand, og skriver Pontoppidan l. cit., at Nogle mene, at Grundvolden til den var bleven lagt 3 Aar forhen.

Den 7 May tillod den bremiske Erkebisp Hildebold ved Bren fra Stade (Noodts Beyträge I. pag. 187), at Yvenflets Nonne-Cistercienser-Klöster maatte flyttes fra dette fugtige Sted til Itzehoe, hvilket og den holstenske Grev Gerhard siden befordrede.

Til dette Aar henfører jeg et Diplom af de 2 holstenske Grever, givet til Hamborg den 24 April, som hel urigtig hos Staphorst (Hamb. Kirchengesch. I. p. 603) henføres til 1201, da ingen af disse Herrer endda var født. Ved det skienke de til St. Mariæ Kirke i Hamborg meget Gods, som Herr F. Hasselhorpe havde hidtil havt til Lehn af dem, og det give de med hans Samtykke.

Efter de samtidige og gode Annales Albiani (Script. Rer. Dan. I. p. 212) døde Grev Johan i dette Aar, og er det vist ham, som det hamborgske Necrologium taler om (Script. Rer. Dan. V. p. 396) og lader døe den 20 April, og til hvis Sielemesse Kapitlet i Hamborg gav 2 Mark af Indkomsterne i Landsbyen Stenwarde; men skulde saa være, da hører vel ovenmeldte Diplom af ham og Broder til 1261, og ei til 1263. Staphorst (Hamburg. Kirchengesch. II. pag. 43) lader ham døe den 28 Julii 1266; men begge Dele tilintetgiøres ved et Diplom han selv anfører (l. cit. III. p. 747) af hans Broder Gerhard af 22 Junii dette Aars

af

Erik Glipping Aar 1263.

af samme Mening ere dog Lambecius (Res Hamb. ap. Lindenbrog. p 52-59) og Christiani (Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 44) og have den gamle Lerbeke apud Meibom. p. 514 til Forgiænger. Johan blev begravet i Klosteret Reinfeldt; thi den hans Grav, som vises i Hamborger Domkirke, maa enten kun være et Cenotaphium, det er Mindes-Grav, eller og maa han siden være bleven forflyttet did. Efter Cornerus apud Eccard. p. 911 døde Johan 1264, det er 1263; thi han regner altid i det mindste eet Aar for meget. Med den saxiske Hertug Alberths Datter Elizabeth avlede han 3 Sønner, Adolf, Johan og Albert, som fik hans Part af Landet; men Albert blev siden Provst i Hamborg. Hans ene Datter Heilwig blev gift med Marggrev Otto 4 af Brandenborg, og Agnes med Valdemar, Herre af Rostok. Johan opnaaede kun en Alder af 36 Aar, og er altsaa født 1227. Han var en tapper, stridbar, urolig og ærgierrig Herre; hans ældste Søn Adolph 5 boede i Segeberg, og ægtede den pomerske Hertug Mistivi Datter, hvorfor han bar Navn af Pommer; og den anden Johan 2 boede i Kiel. — Johans Broder Gerhard stiftede ved sit Brev den 22 Junii i Segeberg Sielemesser for sin afdøde Broder i Hamborger St. Marie Domkirke (Staphorst Hamburg. Kirchengesch. III. p. 747), og gav dertil Landsbyen Stenwarde, og skulde hver Kanik derfor have 1 Skilling, og hver Vicarius 6 Penge; men derimod skulde Hamborger Kirke afstaae efter Grev Gerhards Regiering Tienden i Trucowe til Reinfeld Kirke, hvilket sidste synes mig ogsaa at bevise, at Johan er bleven begravet i Reinfeld og ei i Hamborg.

Erkebisp Hildebold af Bremen stadfæstede den 30 May i Bremen (Westph. Monum. II. col. 44) den Indretning, som der var giort om de Syges Pleie.

Efter

Erik Glipping Aar 1263.

Efter Thraciger hos Lambecius, Res Hamburg. i Lindenbrog. Scriptor. p. 52, saa skulle Hamborgerne have givet Grev Gerhard en stor Del Penge for fuldkommen at forlige dem med Erkebisp Hildebold, og han have forbunden sig dertil med mange Adelige, samt at give Pengene tilbage, om Forliget ei blev tilveiebragt; men han dog ei have giort nogen af Delene.

Advocaten Raadet og Menigheden af Lybek tilskreve (Lenz Brandenburg. Urkunden I p. 53) den 10 Junii deres Byes Aldermand paa Øen Gulland, samt alle Borgere og Kiøbmænd der, at de havde givet deres Venner af Soltwedel Stol og Selskab med sig i Byen Wisby, og samme Ret og Love, som de selv havde der. De lybske Borgemestere skrive sig her *magistri civium*; blant Underskriverne forekommer en Fromoldus de Vishusen.

Den 15 May overlod Grev Adolf af Dannenberg i Grabove med sine Arvingers Samtykke den fierde Del af Landsbyen Cruceen, som Bertold af Lengede havde i Lehn af ham, til Klosteret Dannemünde i Lifland, hvis Abbed Wenemar var tilstede blant Vidnerne. Originalen heraf forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv, hvorfor jeg anfører det.

Nicolaus (4) eller Niclot, Herre af Werle, gav den 28 Februar (Franks Meklenburg IV Buch p. 248-49) udi Robele Byen Penzlin Schwerins Ret. Han kalder Penzlin deri sit *feudum*, hvilket beviser, at han tog det til Lehn af de brandenborgske Marggrever, og kalder sin Fader Henrik af Rostok; hans Datter Hedewig var gift med Marggreve Johan 2 af Brandenborg. Det lader, at den pomerske Hertug Sambor, den danske Dronning Margretes Fader, har endda levet i dette Aar, i det mindste siger Kasimir, Hertug af Lancicien og Cujavien, i sit Diplom, givet i Junii Maaned (Dogiel Cod. Diplomat. Polon. IV, p. 29)

at

Erik Glipping Aar 1263.

at han har taget Hertug Sambor og Bisp Velimir af Wladislav til Opmænd mellem sig og Anno (af Saugerhausen) den tydske Ordensmester.

Paa Slottet Dancke den 12 Martii gav i et Brev til Lybekkerne den pomerske Hertug Zwantopolc (Dreyer Specim. Jur. Publ. Lub. p. 186) alle Skibbrudne fri paa Personer Skib og Gods i sit ganske Land, baade i Havet og paa Kysten; hvo der plyndrede dem, skulde give det Fratagne tilbage, og desuden 15 Mark Sølv i Straf og 15 Mark til Regenten.

I Riga forligte den tydske Ordensgeneral Magister i Lifland Andreas (forekommer hverken hos Arndt eller Gadebusch, med mindre derved sigtes til Anno, som efter den første kaldtes paa Latin Andreas) sig med Bisp Henrik af Kurland ved Bisp Henrik af Leal hans Middel. Diplomet herom forekommer i Afskrift baade paa Latin og Plattydsk i det tydske Cancellies Archiv i Kiøbenhavn.

Efter Hvitfeldt p. 265. og Schwartz pommersche Lehnhistorie p. 206 skulle Greverne af Eberstein først have nedsat sig i Pomern i dette Aar, da Herman, Greve af Gleichen, Bisp i Camin, forlehnede Grev Otto (sin Søstersøn) med det Herskab Nyegaard, og giorde hans Brødre Wizlaw, Mauritz og Bernhard til Domherrer.

Den 4 Martii indviede Erkebisp Einar (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 292. Clausens Snorro p. 782) Brando til Bisp i Holum, og Gilbert til Bisp i Hammer, i Overværelse af Bisp Peder af Bergen og Thorgils af Stavanger. Gilbert var af Fødsel en Hitlænder, og byggde Domkirken og Bispegaarden i Stavanger.

Midt i Fasten drog Kong Hakon fra Nidaros eller Tronhiem til Gaut-Elven (Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 292) for at tale

med

med Birger Jarl i Paasken; men da han kom til Liodhus eller Lodese, var Jarlen alt borte, hvorover Kongen drog til Tønsberg, og lod allevegne østerpaa udbyde Leding, og derfra kom han til Bergen den 23 May. Noget efter Hakons Reise fra Tronhiem drog og Magnus med begge Dronningerne derfra til Bergen, men selv drog han videre til Stavanger, samlede Folk af Rye Fylke og Agdasiden, samt megen Fetalie, og kom dermed til Faheren i Bergen, hvor alle haandgangne Mænd Sysselmænd og Lehnsmænd indfandt sig med mange Folk. Kongen holdt Ting ved Strandbredden udenfor Byen, og gav tilkiende, at han vilde fare til Skotland, for at hævne den Skade, Skoterne havde giort i hans Rige *). Magnus tilbød sig da at fare i hans Sted; men han takkede ham venlig derfor, og sagde sig som ældre at have mere Erfaring og Kundskab om Vesterlandene, hvorimod han overgav til ham al Bestyrelsen af Riget i sin Fraværelse, og beskikkede alting viseligen; bød sine Sysselmænd at eftergive Bønderne alle smaa Forseelser i hans Fraværelse, og alene at straffe de store. En deel Vikværinger gav han Lov at drage hiem, for at forsvare den østre Deel af Landet. Selv gik han ombord paa et stort nyt Skib af 27 Rum med 8 Mand i hvert (altsaa var det besat med 216 Mand) og havde han ladet det bygge af pure Eg i Bergen, og var dets Dragehoved og Hals forgyldt. Om Foraaret havde han allerede afsendt Jon Langelifs Søn og Henrik Skoter til Ørkenøerne, for at faae kyndige Veivisere, og drog de først til Kong Dug-

Erik Glipping Aar 1263.

*) See om dette Kong Hakons Tog: Clausens Snorro p. 782-793. Torfæi Histor. Norvag. IV. p. 292-304. Torfæi Orcades p. 165-171. Account of Hakos Expedition against Scotland by Johnstone. Havniæ 1782. 8vo. Script. Rer. Dan. III. p. 235.

Erik Glipping Aar 1263.

Duggal af Suderøerne, for at lade ham vide, at han til Sommeren kunde vente den norske Hær; Duggal lod da udsprede, at 40 Skibe fra Norge allerede vare komne ham til Hielp, hvilket skrækkede Skoterne fra det Forsæt at angribe Øerne. Noget før end Kongen var selv færdig, sendte han 8 Skibe iforveien, som dog bleve opholdte ved Modvind, saa de kun kom kort for ham til Suderøerne, og derfra til Dyrnæs i Skotland, hvor de indtoge et Kastel og brændte 20 Landsbyer; vendte derpaa om igien til Suderøerne, hvor de fandt Kong Magnus af Man. Endelig gik Kongen selv fra Bergen den 5 Julii med en Flode af 200 Skibe (Hvitfeldt p. 264) eller og af 160 (Buchanan Hist. Scot. lib. VII. p. 238) og besat med 20000 Mand efter Fordun (Scotichronicon. 8vo. Vol. III. p. 768), hvorefter kommer 125 Mand paa hvert Skib. De Bisper (Script. Rer. Dan. III. p. 104) Thorgils af Stavanger og Gilbert af Hammer fulgte med ham, saa og Jarl Magnus af Orkenøer paa et lang Skib, og Erik Doggals Søn, Fader til Kong Doggal, som Johnston l. cit. i Noten til p. 36 anseer for en Sønnesøn af Sommerled; men maaskee han snarere har været den tredie fra ham. Mange Høvdinger eller Lehnsmænd vare med ham, som Torfæus, Claussen og Johnston l. cit. opregne; men Gaute af Melo og Nicolaus af Giske bleve tilbage hos Kong Magnus. Han kom i Solundersunds Hav, saaledes kaldte de Norske da det store Vesterhav. Kongen havde lykkelig Bør, og kom efter 2 Dage med den største Del af Floden til Breydejar Sund paa Hitland, og kom derpaa til Orkenøerne, ei langt fra Kirkiuvog. Han besluttede da at sende endel af Hæren til Brede-Fiord, det er Firth of Forth, for at plyndre, og selv at blive tilbage paa Orkenøerne med de fleste Folk og største Skibe; dog heraf blev intet, da Bønderne og de ud-

Erik Glipping Aar 1263.

skrevne Krigsfolk (Torfæus p. 294. Johnston p. 43) nægtede at drage afsted, med mindre Kongen selv fulgte med. Den 29 Julii paa en Søndag holdt Kongen Olufs Fest med Messe, bevartede Anførerne paa sit eget Skib, og alle andre af Hæren paa de øvrige Skibe. Strax derpaa seilede han til Mula eller Forbierget af Ragnvalds Vog eller Sund, det er Ronaldsha, hvor han blev liggende en Tid lang, og sendte derfra til Cathnes, og lod der indkræve Brandskat, eller og forkynde Krig. Mange Indvaanere flygtede da derfra til Murray; de øvrige gave Skatten. Imedens Kongen laae i Ragnvalds Vog, indfaldt Solformørkelsen den 5 Augusti (Script. Rer. Dan. III. p. 104. Torfæus IV. pag. 294. Johnston. p. 44).

Ryget om dette Indfald kom til Engeland med Tillæg, at ei alene den norske Konge, men og den danske, var med en stor Flaade kommen til de skotske Øer, og at man endda ei ret vidste, hvorhen de vilde vende sig. Saa skriver Roger af Nevil (Rymeri Acta publ. I. p. 772), som den engelske Konge havde beskikket til Capitain i Grevskaberne norden for Floden Trent, i et Brev til Wilhelm af Merton, den engelske Konges Kanzler.

Den 9 Augusti seilede Kong Hakon mod Petlands Fiord, og bød Orkebøerne at følge, saasnart de vare færdige. Nu kom han til den Havn Halsøyfar Vig, derfra til Lewes, saa til Rafnsøe, og endelig til Sky-Sund paa det Sted kaldet Kerlingarstein eller Callachstane. Jon Langalefs Søn berettede ham, at den sydersiske Konge Jon var faldet fra, og havde slaget sig til Kongen af Skotland; men Hakon vilde ei troe det, før han selv erfarede det. Kong Magnus af Man kom derimod til ham. Nu seilede han til Øen Mylesund og derfra til Kjarvaren, hvor Kong Duggald kom til ham paa en Baad med Sydersingerne, og

Erik Glipping Aar 1263.

gen sendte did den Sudereer Sigurd med nogle lette Skibe, for at udforske Irernes Vilkaar. Johnstone mener hel rimeligen i Noten til p. 66, at ved disse Irer forstaaes de overblevne Ostmanner.

Hakon seilede nu med hele Floden senden for Ventire Næs, og lagde an i Hereyar eller Arran-Sund. Ved denne Tid kom der jevnlig Sendebud, Dominicaner- eller Franciscaner-Munke, fra den skotske Konge til ham, for at stifte Fred. Paa samme Tid gav han og Kong Jón løs, og gav ham Lov at drage hvorhen han vilde, samt anselige Foræringer. Han lovede at søge at bringe Fred tilveie mellem begge Kongerne, og at komme til Hakon igien, naar paaæskedes. Noget efter sendte Hakon Bisp Gilbert af Hammer, Henrik af Orkenøer, Anders Nielsen, Andreas Plyt og Poul Sur til den skotske Konge, som tog vel mod dem, og syntes at være tilbøielig til Fred. De toge derpaa bort, og de skotske Gesandtere kom strax efter. Hakon lod opskrive Navnene af alle de Øer vesten for Skotland, som han paastod at tilhøre sig, og Alexander opgav dem, han ei vilde miste, nemlig Bute, Arran og de to Kumraroer. Forskiellen mellem deres Paastand var ei stor, og dog blev der intet af Freden; thi Skotterne satte den ud, eftersom Sommeren var næsten forbi, og det onde Veir forhaanden; Hakon drog derover til Kumrarei, og troede den norske Hær, at det nu var ude med Stilstanden, og at den kunde komme til at plyndre; thi den begyndte at mangle Proviant. Hakon sendte nu atter en Bisp og Lehnsmand om Fred eller og om Slag, og kom skotske Riddere og Munke dem imøde; men den skotske Konge vilde ei stride, om Freden derimod blev talet meget frem og tilbage. Mod Aftenen begyndte mange Skotter at samles ovenfra Landet, hvorover de Norske ei troede Freden, og droge paa deres Skibe til

Kon

Erik Glipping Aar 1263.

Kongen, som sendte sin Hirdmand Kolbein Rige til den skotske Konge med hans Stilstandsbrev, og skulde kræve den norske Konges tilbage, samt foreslaae, at de skulde mødes med begge Hære, og da enten slutte Fred eller og stride sammen med al Magt. Den skotske Konge syntes ei uvillig til det sidste. Kolbein fik Leide- eller Stilstandsbrevet tilbage og kom til Hakon igien; berettede og, at Kong Jon havde meest fraraadet den skotske Konge at give sig i Slag. Med Kolbein fulgte 2 Munke, som skulde bevare ham fra Overlast; dem bad Hakon at melde deres Konge, at han tilbød ham en Træfning. Nu var af Fred og Stilstand til Ende, hvorover Hakon sendte 40 Skibe, anførte af de Konger Magnus, Duggal, Allin eller Allan, Duggals Brøder, Angus, Margad, Vigleik Prestesøn, og Ivar Holm til Skipefiord eller Loch-Long. Disse droge deres Baade over Land ind til den store ferske Sø Lokolofni eller Loch-Lomond, hvorom laae det Jarldom Losnach eller Lennox, og i Søen mange vel beboede Øer, hvilke de tilligemed omliggende Land skiændte og brændte. (Pennant Tour in Scotland and Voyage to the Hebrides p. 157). Allan drog da vidt og bredt om i Skotland, giorde stor Skade, og bortførte mange hundrede Stykker Qvæg. De Norske gik nu igien til Skibs, men en stærk Storm ødelagde 10 af deres Skibe i Skipefiord, og Ivar Holm døde af Sygdom.

Kong Hakon holdt Mikkelsdag, som indtraf paa en Løverdag, paa Sudersøerne, og Mandagen efter den 1 October opkom om Natten en stor Storm med Hagel og Regn, saa at et Lang-Skib og et Koffardiskib dreve ind paa de skotske Kyster; om Dagen tog Stormen til, og et Koffardiskib stødte ind paa Kongens Skib, stødte Gallionen af, og blev hængende i Ankertouget, som Kongen lod hugge af, hvorpaa det drev ind paa Landet. Kongen

Erik Glipping Aar 1263.

gen gik imens paa sin Baad, steg i Land paa en Øe, og lod der synge Messe for sig. Imidlertid maatte Kongens Skib lade falde indtil 8 Ankere, førend det holdt op med at drive. Mange Skibe maatte kappe deres Ankere, og andre dreve paa Grund; 5 Skibe dreve ind paa Land; mange troede, at denne Storm var opvakt ved Hexerie. Da Skoterne mærkede, at mange Skibe vare drevne paa Land, samlede de sig og skiøde paa de Norske, som betiente sig af deres Skibe som et Skiold, og værgede sig vel. Skoterne giorde snart Anfald, snart holdt de op dermed; mange Norske bleve saarede, men faa faldt. Som Veiret lagde sig, sendte Kongen sine Folk Undsætning paa Baade. Kongen drog selv med Thorlaug Bose til sine Folk. Da de Norske kom i Land, flyede Skoterne, og de Norske forbleve paa Landet Natten over; imedens førte Skoterne meget bort fra Skibene, men om Morgenen kom Kong Hakon selv i Land med mange Folk, og lod han da flytte Tøiet til sine Skibe. Kort efter saae de Skote-Hæren saa stor, at de mente Kongen selv var med. Øgmund Krækudans var der med sine Folk 200 i Tallet oppe paa en Bakke, ham angrebe Skoterne først. Med megen Møie overtalte da de Norske deres Konge til at drage til sine Skibe, som laae ved Cumbra-Øerne. Den hele norske Magt, som befandt sig paa Landet, bestod af 8 til 900 Mand under 9 Anførere, hvoraf de fleste stode ved Stranden; iblant dem vare 60 af Kongens Hofmænd. I den skotske Hær vare 1500 Ryttere, hvis Heste alle vare brynjede; selv havde de spanske Glavind og fuld Harnisk. Fodfolket var talrigt og bevæbnet med Bue og Spyd. De Norske forlode da Bakken, og trak sig ned til Søen, for ei at omringes. Anders Nielsen gik da op paa Bakken, og bad Øgmund vel at trække sig ned til Søen, men ei saa hastig, at det lod som han flyede. Skoterne angrebe

dem

dem da fast med Spyd og Sten, saa de ei kunde giøre andet, end at trække sig tilbage og værne for sig med Skioldene. Men da de nærmede sig Søen, skede det med saadan Fart, at de, som stode ved Stranden, mente at de flyede, hvorover mange sprang i Baadene og kom bort; dog vendte nogle tilbage, da deres Kamerader raabte, de skulde giøre saa. Anders Pot hoppede over 2 Baade og kom bort i den 3die; nogle Baade sank, nogle Mænd satte Livet til, og nogle Norske løbe ud i Søen. Hakon af Steine, Kongens Hirdmand, var blant de Slagne. Norden for den opdrevne Kugge holdt de Norske Stand under Anførsel af Anders Nielsen, Øgmund Krækudanz, Thorlaug Bose og Poul Sur. Striden var haard, men ulige; thi der var 10 Skoter om hver Norsk. Ferus, en ung, fornem og rig skotisk Ridder, red da kiekt ind paa de Norske, uden at nogen fulgte ham. Hans Hielm var belagt med Guld, og besat med dyrebare Stene, og hans Harnisk svarede dertil. Han red langs den norske Hær og tilbage igien. Anders Nielsen var da just kommen op mod Skoterne; han hug til ham giennem hans Brynie og Laar, og standsede Hugget ei før i Sadelen. De Norske toge hans kostbare Belte. Mange faldt da paa begge Sider, dog flest Skoter. Stormen var, medens Slaget stod, saa svar, at Kongen kunde ei lade sine Folk gaae i Land; dog kom Raugnvald og Eilif af Naustedal roende paa en Baad i Land, og fægtede tapperligen; dog blev Raugnvald dreven tilbage til sine Skibe; men Eilif viste sig overmaade tapper. Nogle af de Norske, som vare gangne paa Baadene, lode sig og see i Striden. De Norske samlede sig nu atter i Orden, hvorover Skoterne vigede tilbage op paa Høien. Længe fægtede man med Skud og Steen; men mod Aften søgte de Norske kiekt op ad Høien. Skoterne flyede nu rent bort til Bier-gene,

Erik Glipping Aar 1263.

Erik Glipping Aar 1263.

gene, og de Norske roede ud paa Baadene til deres Skibe. Dagen efter begrove de Norske deres Døde, og det i en Kirke efter Kongens Befaling, og var blant dem Kongens Hirdmænd Hakon af Steine og Thorgils Gloppe, Karlshofut, en rig Bonde fra det Tronhiemske, Hallkæll, en Bonde fra Fiordene, og 3 Kærtis-Svenne. Skoterne havde strax flyttet deres Døde bort, saa man ei kunde vide, hvor mange de havde mistet.

Fordun taler og i Scotichron. 8vo p. 768 om den store Storm, men vil, at de Norske mistede mange Folk, og deriblant en meget fornem Herre, som var Kongens "Nepos" (Script. Rer. Dan. III. p. 235), maaskee Gøstersøn, hvorved maaskee sigtes til forommeldte Hakon af Steine, hvorom man dog ikke veed, at han var Kongen nær beslægtet. Kroniken af Mailros taler og (Script. Rer. Dan. l. cit. Gale Scriptor. Rer. Angl. I. p. 225) om den store Storm, og at de Norske led et Nederlag, saa og at der kom Sygdom i deres Hær, hvorover Kong Hakon selv tilstod, at det var en guddommelig Magt, som drev ham tilbage. Hector Boethius vil (Histor. Scot. lib. 13. fol. 286), at Hakon var Tiden i Agt at angribe Skotland, da det var plaget af en stor Hunger, og at han ogsaa havde Danske med sig, som neppe har været saa. Han vil og, at Hakon, foruden Suderøerne, fordrede ... fangte 10000 Mark Sølv af den skotske Konge. Vel muligt, at dette kan være sandt; men naar han efter de Gamles Viis anførrer Taler af begge Konger, vil, at de begge vare med i Slaget, at den skotske Hær var 40000 Mand stærk, og at Alexander Stuwart anførte Skoternes høire Fløi, samt at Stormen kom først Dagen efter, hvorved den hele norske Flode, som bestod af 150 Skibe, gik til Grunde paa 4 nær, med hvilke Hakon undkom til Orkenøerne, saa indseer enhver, hvor overdrevent dette er, og at

man

man ikke bør troe Hector, som døde 1505, imod samtidige Skribenter. Efter Hector (l. cit.) mistede de Norske 24000 Mand, og Skoterne 5000. Slaget stod ved Largis eller Largs i Landskabet Cuningham (Pennant l. cit. 158. Buchanan p. 238).

Erik Glipping Aar 1263.

Imidlertid bragte dette Forlis og den sildige Aarsens Tid Hakon paa de Tanker, at vende tilbage til Ørkenøerne, og der at vintre over, for til næste Sommer at angribe Skotland med ny Kræfter. Fem Dage efter Slaget lagde han med Floden ind under Kumrey, og Dagen derpaa lod han opbrænde de strandede Skibe. Samme Dag lagde han til ved Melanseyar, hvorved Johnstone i Noten til p. 109 forstaaer Lamlash eller Alisa, hvor han laae i nogle Dage. Der kom hans Sendebud fra Irland til ham med Beskeed, at Irerne vilde underholde hans Hær, indtil han havde befriet dem fra det engelske Regimente. Hakon havde megen Lyst til det irske Tog; men hans hele Hær var derimod. Som nu Vinteren var imod, saa talede han med sine Folk, og gav tilkiende, at han vilde seile til Suderøerne, saasom Proviant manglede. Nu seilede han tilbage. Øen Ila paalagde han at give 300 Stykker Qvæg, dog kunde de, som vilde, betale i Ost og Meel. Da Kongen laae ved Bjarkarey eller Kjararey, droge Sendebud mellem ham og Kong Jon; men dog blev der ingen Samling mellem dem. Kongen fik og der at vide, at hans Folk havde plyndret paa Mulá og dræbt nogle Folk. Nu skiltes Kong Duggal og hans Broder Allan fra ham, og gav Hakon dem Kong Jons Rige; til Ruder gav han Bute og til Margad Arran; til Duggal gav han og Kastellet paa Kintire, som Guttorm Backakolf havde inde. Hakon havde nu igien faaet hvad Magnus Barfod havde mistet fra Skotland, og kunde Skoterne ei hindre det, fordi de ingen Flode havde. Paa Petlands Fiord satte et Skib til fra Rygia

Erik Glipping Aar 1263.

Fylke i et stort Mørke. Nu kom Kongen til Orkenøerne, hvor han forblev, saasom Vinden var ham imod; men de fleste af Hæren seilede tilbage til Norge, nogle med Orlof, men mange gave sig den selv; 20 Skibe beholdt han hos sig, samt alle Lehnsmænd; med de Bortseilende sendte Kongen Brev til Norge, og beskikkede det Fornødne. Løverdagen før Mortens-Dag kom han til Medellands Havn, og var meget syg, hvorover han bød Hovedsmændene at see til, at Skibene bleve vel lagde op. Selv red han til Kirkeby "Kirkiuvag" og tog Herberg i Bispens Gaard, med de af hans Mænd, som spiste med ham. Kongen og Bispen spiste med deres Mænd hver i sin Sal, og holdt Kongen Bord i det øverste Herberg. Den megen Nattevagt og Bekymring hele Sommeren over foraarsagede Kongens Sygdom, og maatte han nu holde Sengen i nogle Dage, hvorefter han blev bedre og var oppe i 3 Dage; men derefter gik han i Bad og lod sig rage, hvorpaa han samme Nat atter blev syg. I sin Sygdom lod han læse Bibelen og latinske Bøger for sig; men som de formedelst Sygdommen bleve ham for tunge, lod han læse for sig paa nordisk Helgenes Levnet, og, da de vare til Ende, siden den norske Historie fra Halfdan den Sorte af. Men som han mærkede, at Sygdommen tog til, saa fastsatte han visse Legata til sine Betientere, 1 Mark brændt Sølv til hver Hirdmand, ½ Mark til hver Gast, og Kærtis-Svend, og sine andre Tienestemænd; han lod og veie sit Bord-Sølvtøi, alt det som ei var forgyldt, og befol at give Legaterne deraf, ifald Penge ei slog til; han lod og skrive Brev til Kong Magnus om Regimentet, og andre Ting Hæren vedkommende. Dagen før Luciæ Dag fik han den sidste Olie, i Overværelse af Bisp Thorgils af Stavanger, Bisp Gilbert af Hammer, Bisp Henrik af Orkenøerne, Abbed Thorluf og flere lærde Mænd. Forend dette, kyste

alle

alle de, som vare i Værelset, ham; hans Maal var endda tydeligt. Nogle af hans Fortroligste spurgte da, om han havde anden Søn end Magnus, hvortil han heftigen svarede: Nei, og hverken Søn eller Datter, uden de, som alle vidste. Nu var de norske Kongers Historie igiennemlæst lige til Sverres Saga, hvilken man og læste i baade Nat og Dag, saasnart han var vaagen. Om Løverdagen tog Sygdommen overhaand, og han mistede sit Mæle; og midt om Natten døde han den 16 December (Script. Rer. Dan. II. p. 519. Torfæus IV. p. 300) efterat have regieret paa 47 Aar, og havde opnaaet en Alder af 59 Aar.

Erik Glipping Aar 1263.

Han dæmpede de indvortes Uroligheder i Norge, og vare siden ingen betydelige, idetmindste ingen Strid om den kongelige Arvefølge, saalænge Norge havde sine egne Konger. Han var vist baade en stor god og nyttig Konge, alene han havde ladet Snorro Sturlesøn være i Fred!

Alle Nærværende beklagede hans Død, og mange, som siden fik den at vide. Strax efter Kongens Død sang Bisperne og andre lærde Mænd Sielemesse over ham. Bisp Thorgils, Bryniolf Jonsen og 2 andre bleve hos Liget og besørgede det. Om Søndagen blev det baaret op paa den øverste Sal og lagt paa Baare, iført kostelige Klæder med Baand og Girlander om Hovedet. Kertis-Svennene stode om det med Lys i Hænderne. Almuen gik nu til og besaae Liget, og fandt det rødt og liveligt. Høitidelig Messe blev da sunget over det. Hirdmændene vaagede over Liget om Natten. Mandagen blev det baaret til St. Magni Kirke, og Tirsdagen blev det lagt i Kiste, og begravet der i Choret, lige for Trinene til St. Magni Skrin; derpaa blev en Sten lagt over Graven med Teppe over. Man besluttede da at holde Vagt ved

Erik Glipping Aar 1263.

Graven Vinteren over. I Julen udbetalte Biskopperne og Andreas Plytt alle Kongens Legater.

Sturle i Hacons Saga Mst. og Torfæus p. 302 beskrive Kong Hakon saaledes: han var ikke høi, men kun middelmaadig, dog vel voxen, bredskuldret, smal, høi naar han sad, hurtig og behændig, han havde lange Fødder og var noget skievbenet, af et smukt og bredt Ansigt, hans Haar var tykt og smukt, hans Øine store og kiønne. Meget lignede han Kong Sverre. Naar han var i god Lune, var han meget mild; men han kunde og see grum ud, naar han var vred. Han var gemenlig munter og lystig, mod den fattige og ringe Mand meget blid. I Høvdingernes Selskab havde han en mild Alvorlighed. Paa Tinge talte han meget godt og snildt; han havde megen Kundskab i Lov og i al Ret. I Krig viste han sig dristig og tapper, og dog forsigtig. Fremmede, som bleve sendte til ham, tilstode, at de havde ingen Regent seet, som mere viste sig baade Konge og Herre, og derhos dog omgiængelig; han forbedrede Lov og Ret, og gav en ny Lovbog (som Torfæus p. 300 anseer for den saakaldte Jernside); Bøder forringede han til den tredie Del; han afskaffede, at Frænden ei mere hævnede Frænders Død ved at dræbe af Manddraberens Slægt, hvilke de vilde, paalagde derimod Landsflygtighed og Midlers Forlis, endog Odelsgodsets; samme Straf lagde han paa dem, der hug Haand eller Fod af andre; enhver skulde kun lide for hvad han selv giorde, og Frænde ei betale for Frænde; hvo der tog Ægtemands Kone bort, blev fredløs; alt hvad der var tildømt Kammeret, endog Jorder, tillod han Arvingerne at indløse for 13 Mark og 8 Ørtug; dog undtog han Mord og alt Niddings-Værk, for hvilke alene Odelsgods tilfaldt Rentekammeret; dog tillod han Arvingerne at løse dem ind inden 10 Aar; han forbød og Lehnsmændene at paalægge

Skat-

Erik Glipping Aar 1263.

Skatter eller befale Girstebuder for sig, dog satte han sligt i Borgernes frie Villie. Fra St. Olufs Tid havde ingen saaledes antaget sig Religionens og Kirkens Sager. Paa Tromse, nordenfor hvilket ingen Sæd saaedes, bygde han en Kirke, og bragte alt Landet til den christne Troe. Mange Bjarmer (af Permia), som flyede for Tartarerne, kom til ham; han lod dem undervise i den christne Troe, og gav dem Malanger Fiord at beboe. Paa Ofotan bygde han en Kirke, og en Fæstning paa Agdenæs, et Træ-Slot i Tronhiem, med Kapel ved Kongens Herberg, og mange Bygninger paa Gul-Øen nordenfor Bergen, hvorhen han og gav en Kirke og en Guldring, og lod did flytte Gulethinget; i Bergen bygde han Apostlernes Kirke, og paa Slottet der en Stenbygning, saa og St. Olufs Kirke og et Kloster; Slottet omgav han med en Stenmur, og bygde 2 Taarne over de 2 Porte, samt 2 store Sale; ligeledes St. Katrine Kirke, og et Hospital for de Spedalske, hvortil han gav 100 Manada-Matabol; da Bergen var brændt, lod han den igien opbygge, omgive paa begge Sider med Mur, samt opføre Skandser og Forstæder; i Fiordens Slutning lod han opføre Allehelgens Kirke, og gav i sin Sygdom 100 Mannatematabôel dertil. Han lod og opføre en Stenkirke paa Augvaldsnes, som var en af de 4 prægtige Kirker i Norge, hvilken var faldefærdig i Torfæi Tid. I Tønsberg opførte han og mange Bygninger, især paa Bierget, omgav dem med en Stenmur, og opførte Taarne over deres Porte, og paa den saakaldte danske Klef. Ved St. Laurentii Kirke opførte han en Kongsgaard, og søndenfor St. Olai et Hospital for Spedalske, hvortil han lagde 300 Mark i aarlig Indkomst eller og 30 Mark Boel. Sundet ved Skeliastein, hvor før kun Fiskerbaade eller Færger kunde gaae, lod han grave op, saa at store Koffardie-Skibe eller

Kog-

Erik Glipping Aar 1263.

Kogger kunde gaae der; han oprettede en Kirke for Franciscanerne, som siden blev forflyttet til Drags-Vik; ligeledes et Kloster Jomfru Marie til Ære, samt en Stenkirke, som han skiænkede Jord af 50 Marks Indkomst. Paa Vaccabierg førte han et Slot op, og lod did flytte St. Nicolai Kirke i Oslo; paa Øren opreiste han en Kongsgaard og paa Valdisholm Huse; ved Kongehelle en Fæstning, paa Ragnhilderholm og i Byen en Kongsgaard. Paa Ekerøy lod han hugge Skoven bort, den dyrke, og der bygge en Kirke; ligeledes lod han Malstrand og mange andre øde Øer i Vigen beboe. Paa Øen i Mørs ved Ringakr lod han opføre en Stenbygning, og oprette en Giestestue eller Herberg paa Steiga, og istandsætte en næsten ødelagt Kirke. Paa Gaarden Hof i Breide lod han opføre en Kongsboe med Giestestue, og lagde Gods til dens Underholdning; ligeledes i Skaune paa Hedemarken, i Husaby og paa Ringsakr. Et Herberg paa Øen Vidheim i Miørs. I Tøpetyn et Kapel og en Giestestue, og Stenborg som Sverre havde anlagt, og Baglerne nedbrudt, lod han omgive med Mur. Fordun siger (Script. Rer. Dan. III. p. 235. Fordun Scotichron. edit. in 8vo p 769) at En giorde følgende Vers over ham:

Aco rex magnus, satis audax, mitis ut agnus,
Justis lætatur, injustos ense minatur.

Dette har megen Lighed med hvad hans Farfader Kong Sverre førte i sit Segl, hvoraf jeg næsten slutter, at Hakon har maaskee og ført dette.

Wallancey i sin Orkney p. 116 og 117 vil, at Kong Hakon blev begravet i Domkirken der, og at en Marmorsteen sees der endda til Tegn, men han blev kun bisat der.

Efter nogle islandske Annales (Script. Rer. Dan. III. p. 104) døde Erkebisp Einar i dette Aar. Oddoveriarne i Island, som

boede i den søndre Fierding, østen for Thiorsna, vedtoge (Script. Rer. Dan. l. cit.) at betale den norske Konge Skat.

Erik Glipping Aar 1263.

De Gesandtere Kong Hakon havde sendt til Sultanen af Tunis, kom tilbage (Script. Rer. Dan. III. p. 105) med gode Foræringer, tilligemed Gesandter fra Sultanen; men da var Hakon borte paa sit skotske Tog. Efter Biørns af Skarzse Msc. 4to cap. 5. p. 36 og 37 regierede Hakon den Gamle fra Gaut-Elven til Gandvik (den hvide Sø). Det samme siger og Snotro Sturlessøn i en Vise, anført i Arnæ N. 738, kaldet Miscellanea poetica, p. 33 og 34 efter min Udskrift, og Schønings Geographie over det gamle Norge p. 84 : 102 viser, at lige til Oluf Hakonsens Regiering strakte Norge sig til det hvide Hav, og som da strakte sig længere nord end nu. I Blomstervalla-Saga kaldes han den Rige, den Mægtige.

I Følge Hvitfeldt p. 265 holdtes den 15 November en Samling i Lund, for at afgiøre Skiftet mellem Kong Erik Plovpennings Døttre, som og blev tilendebragt, og blev alting beregnet efter Mark Guld og Sølv, Skilling og Øre. Der var paa de Svenskes Vegne tilstede, Karl, Ingemar, og Bengt, Kong Valdemars Klerk; paa den norske Konges Amund Haraldsen og Niclot Klerk; og paa de Danskes Vegne Erland, Erkedegn af Lund, Mester Trugot, Kanik, Anders Palleson og Niels Tulleson. Først efter dette tænker jeg, at Sophies Bryllup er gaaet for sig i dette Aar med den svenske Kong Valdemar i Jønkøping, hvor hun blev kronet. Ericus Olai (l. cit. p. 115) siger, at dette skede med megen og kongelig Pragt, og at mange Ridderspil bleve da øvede, og hun gik derover med et stort og anstændigt Følge af begge Kiøn, og fik til Medgift de 2 Byer Treleborg og Malmø; deri feiler han, naar han tilskriver hendes Fader Kong Erik dette.

Do-

Erik Glipping Aar 1263.

Dominicaner-Ordenens Magister Humbert blev entlediget fra sit Embede; saa forklarer jeg det Ord "absolutus" i Kroniken (Script. Rer. Dan. II. p. 168) som slutter med dette Aar 1263, og som begynder fra 916.

Paven tilskrev Bispen af Skara, og gav ham Lov at dispensere i Henseende til ægte Fødsel indtil 5 Led; han tilskrev og denne Bisp 6 Breve fra 4 October til 13 November angaaende at komme det hellige Land til Hielp, og lader han i denne Sag at have haft Pavens Fuldmagt for Sverrige.

Byen Hamborg forenede sig i sit eget og Bundsforvandtes Navn udi Leyden Tirsdagen efter Marie Himmelfart med Greve Wilhelm af Holland, saa skriver Willebrandt Hans. Chron. II Abtheil. p. 8. (men da regierede han ikke der) at de sikkert maatte handle og vandle i hans Land, og fik de anselige Toldfriheder, hvorimod de lovede ei at blande sig i hans Stridigheder med det tydske Rige; maaskee Aaret er urigtigt, og Navnet Wilhelm rigtigt.

Efter Duglos Histor. Polon. lib. VII. col. 769 blev den lithauiske Konge Mendog dræbt af sine egne Undersaattere, fordi han havde antaget den christne Troe. Imellem den tydske Orden og Samberne blev nu sluttet Fred (Duisburg Chronicon Pruss. p. 207) som dog brødes samme Aar. De af Natangis indtoge (Duisburg p. 211) Creutzburg efter 3 Aars Beleiring, og havde de angrebet den med 3 Taarner og 3 Blider. Fyrst Jaroslaw maatte tilstaae Borgerne af Novgorod mange Friheder, iblant andet, at hverken han eller hans vilde under noget Paaskud besidde noget Gods i deres Land; at ingen, uden novgorodsk Borgere, maatte handle paa den tydske Gaard der; ei udstrække Jagt, Fiskerie, Told videre, end gamle Fordrag gave ham Rettighed til; at

han

han skulde ændre alt hvad som stred mod deres Rettigheder, ei dømme nogen Novgoroder udenfor Byen. Man seer heraf, at Novgorod havde en fuldkommen republikansk Forfatning, og at dens Borgere havde megen Indsigt i Menneskets Rettigheder, hvorfor den og var i en blomstrende Tilstand over i 300 Aar. Erik Glipping Aar 1263.

Omtrent ved denne Tid antog den tartariske Regent i Rusland Bat Chan den muhamedanske Religion (Petersburg. Journal 1778 V B. p. 2. 3.), hvilken siden meget bredede sig ud blant Tartarerne.

Den 2 Januarii gav Paven (Bzovii Annal. ad ann. 1264 col. 706 No. X.) Kong Erik og hans Moder Margrete det Privilegium, at de, saalænge Stridighederne paastod mellem dem og Erkebisp Jakob, samt Bisp Peder Bang af Roskild, ei maatte lægges under Band eller Forbud. Rimelig har Paven samme Gang tilskrevet Erkebispen det haarde Brev, som haves hos Hvitfeldt paa Dansk p. 266-69; men ellers endnu paa Latin i Script. Rer. Dan. V. p. 609-12. Pontoppidans Annal. I. p. 714-17. Raynaldi Annal. ad ann. 1264 p. 110. No. 43). Hvitfeldt vil vel, at det først er skrevet, efterat Kong Erik er kommet paa fri Fod, og havde skrevet til Rom, og bedet at skille sig ved Erkebispen, hvorimod han lovede al Lydighed mod det romerske Sæde; men da man har et Diplom udstædt den 16 Augusti af Dronning Margrete alene til Rostok, saa slutter jeg, at hun er reist til Tydskland, for at bringe sin Søns Befrielse tilveie, og at han altsaa er kun seent paa Aaret kommen i Frihed. Da nu og Pave Urbanus døde den 2 October, saa bliver Tiden vel knap, at Kong Erik, om han end kom fri i Augusti Maaned, kunde skrive til Rom, og derfra faaes Svar. Hvorom alting er, saa forekaster Paven i sit Brev Erkebispen, at han ved sin Ondskab og Stolthed Aar 1264.

 havde

Erik Glipping Aar 1264.

havde ødelagt Lunde Stigt i det Aandelige, og bragt det i det Verdslige fra 6000 (Mark, lægger Hvitfeldt til) Sterlings aarlig Indkomst til knap 100 Mark (hvilket vel især er skeet ved den brunsvigske Hertug Albert); at han havde ført Krig med Kong Christopher, endskiønt han havde svoret ham Troskabs-Eed, og ved Fyrst Jermar af Rygen og sin Broder Andreas ladet indtage Øen Bornholm (som dog først skede efter Kongens Død); at han siden voldelig havde været i Besiddelse af samme Øe til den kongelige Værdigheds Skade og Forfang; at han havde bandsat Kong Erik og Moder Margrete; foraarsaget at Bispen af Slesvig var bleven bunden med Jernlænker i sit Fængsel, og formaaet Kong Abels Efterleverske Mechtild til, tvertimod det Kydskheds Løfte hun havde aflagt til Bispen i Odense, at ægte den svenske Jarl, hvorved Erkebispen tænkte at ophidse ham mod Kongen og Riget; han havde understaaet sig at forandre Fader-Vor og Symbolum jeg troer paa een Gud, og formanet sine Præster til, som samledes hos ham i et Synode, at undervise og oplære deres Søgnefolk deri, og da bemeldte Præster ei vilde dette, sigende at Almuen vilde forfalde til Kietteri, naar en anden Lære end den catholiske Kirkes blev prædiket for den, saa havde han aftvunget dem en Eed aldrig at giøre hans Begiering bekiendt, af Frygt for at det skulde komme for det apostoliske Sæde; han havde mod samme Sædes Befaling indviet Olaf, en Mand af slette Sæder, til Bisp i Børlum, og Arnfast, som sagdes med Gift at have aflivet Kongens Fader, til Bisp i Aarhus; han havde ei adlydt den pavelige Nuncii Magister Gerhards Stævnemaal, at reise til Rom, men nu ladet vente paa sig over et Aar, ja vedblevet at forrette sit Embede, endskiønt bemeldte Nuncius havde bandsat ham. Paven beder ham nu at forestille sig sin egen Opførsel, og at frasige sig

Erke-

Erkesædet til Prioren af Holmstad, og Prædikerbrødrenes Subprior (Gardian hos Hvitfeldt) i Lund, som Paven til den Ende efter sendte, og som han og ved andre Breve havde givet Magt til at modtage hans Afstaaelse. Men vilde han ikke, da nødtes Paven til at gribe til skarpere Midler.

Erik Glipping Aar 1264.

Om Erkebispen har, da han fik dette Brev, været i Lund eller i Sverrig, som jeg snarest troer, vides ei; maaskee han efter dette udveeg til Rygen, som den ældre Svaningius vil (i Mst. Bartholin. Tom. VII. vel I. p. 353), hvor Fyrst Wizlaf regierede, Søn af hans kiære afdøde Ven Jermer, og har der villet afvente Tiden, som og kort efter blev gunstig for ham ved Pavens Død. Maaskee Aarbøgerne af Esrom og flere af vore Krøniker (Script. Rer. Dan. I. p. 246. V. 571) have herafs taget Anledning at lade ham reise til Rom, som han dog neppe giorde før i næste Aar 1265.

Den 15 Martii forbød Bisp Esger af Ribe ved sit Brev i Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 131) til Sognefolkene i Daler, at ingen af dem maatte understaae sig, uden med Samtykke af Abbeden i Lygum at beskikke nogen til Vicarius (eller Kapellan) der, eller befatte sig med Sager didhen hørende under Bandsstraf.

Den 10 Februar giorde Agnes, Kong Erik (Plovpennings) Datter bekiendt ved sit aabne Brev i Roskild, at hun efter guddommelig Indskydelse og et dreven ved noget Menneske, havde aflagt Kydskheds Løfte til Hr. Hagen, Provincial-Prior i Dacia, og valgt at tiene Herren blant Søstrene af Prædikerbrødrenes Orden, hvilken Paven havde stadfæstet. Hun havde og, oplyst og veiledt ved Pave Urbani Naade og styrket ved den danske Dronning Margretæ Hielp, udvalgt et Sted til at bygge Kloster paa, som bemeldte Dronning havde dertil beskikket, og som var lovmæs-

 sig

Erik Glipping Aar 1264.

sig stadfæstet, hvilket hun vilde udstyre af sine egne Arvemidler, og det under Bestyrelse af bemeldte Ordens Magister og Provincial-Prior, da hun endnu ei havde giort Profession, og derfor underkastede hun de Søstre, som allerede vare kaldte, eller herefter blive kaldte til det Sted, hvor den hellige Jomfru Agnetis Kloster bygdes, bemeldte Ordens Disciplin efter St. Augustini Regel og Indretninger, og undergav det apostoliske Sædes Beskyttelse alt hvad dertil allerede var henlagt af Enge, Agre, Skove, Møller og alt andet, eller herefter kunde gives. Til Bekræftelse havde hun ladet vedhænge sit Sigil, Roskilde Kapitels, samt Roskilde Menigheds. Bisp Tucho af Aarhus, som da forestod Roskilde Stigt, meddelte da i Aarhus den 10 April ved Brev til hende (Pontoppidans Annales I. p. 719) i Følge Pavens Brev af 30 Junii 1263, den Tilladelse at maatte af egne Midler opføre og bygge et Nonnekloster i Roskilde Stigt, og det saameget mere, som han havde ved Hr. Benedict, Decanus, Peder, Provst i Roskild, og Minoritternes Gardian Absalon Frakke erfaret, at der var intet iveien, som kunde og burde hindre dette. Den 6 April opmuntrede samme Bisp ved sit aabne Brev alle Troende til for deres Synders Forladelse at bidrage til Bygningen af St. Agnetis Kloster og Kirke i Roskilde, som hel kostbart opførtes, og derfor eftergav han dem 40 Dage af paalagt Pœnitentse. I dette Aar blev maaskee Kirken og Klosteret for saavidt færdigt, at Agnes kunde der giøre sin høitidelige Profession i Dominikaner-Dragt til Hakon, Dominikaner-Ordenens Provincial-Prior i Dacia, og siden i Overværelse af Dronning Margrete og mange regulaire og verdslige Geistlige og Legfolk, og da velsignede ogsaa Bisp Tuco Stedet til Klosteret og Kirkegaarden efter hendes Begiering, samt indviede Alteret, hvilket fortælles i den roskildske Menigheds

nigheds Brev af 1296 den 21 April og i Bisp Johans af Ber-kum 1272. Ved hendes Profession vare og nærværende de ro-skildske Kaniker, samt nogle Borgere af Byen, og spurgde da den roskildske Prevst Peder Undsen hende ad, om hun enten ved Frygt eller Trudsler var bleven bragt til at blive Nonne, og om hun havde giort det altsammen enten tvungen eller frivillig, hvortil hun i alles Paahør svarede, at hun havde giort der efter den Hellig Aands Indskydelse og af Kierlighed til Jesus Christus. Prev-sten spurgde hende da: om hun vilde vende til Verden igien, hvil-ket endda stod hende frit for; hvortil hun svarede: at hun ei vilde, men hun vilde altid blive i samme Kloster. Bisp Tuco giorde hende samme Spørgsmaal, og hun svarede paa samme Maade, og bad Bispen stadfæste, at hun havde givet alt sit Arvegods til Klo-steret. Dette berettes i den odenseiske Bisp Gisicos Brev af 1296, hvor han fortæller, at han var selv tilstede i Rom, da Pave Urbanus stadfæstede Stiftelsen af St. Agnetis Kloster og de dertil givne Gods, og tog det under sin Beskyttelse. (Barthol. Mst. *H.* vel *VI* p. 925-34).

Erik Glipping Aar 1264.

Broder Reynard, Bisp af Odense, skiænkede den 30 Junii i Orkill, udentvivl i Tved-Sogn Sunds Herred og Nyborg Amt i Fyen, alt sit rørende og urørende Gods til St. Klare Kloster i Roskild. Blant Underskriverne forekommer hans kiære "Socius" Johan af Skaane, og hans Staldmester (Stabularius) Reynard. Besynderligt er det, at Reynard forekommer i dette Aar som Bisp i Odense, og skal allerede have været indsat af Kong Abel, og det med væbnet Haand, hvilket sidste ogsaa fortælles om Bisp Jens Bang. Men da nu denne sidste var Bisp i Odense 1256 1259 og 1261, saa maa enten Reynard være bleven fordrevet af ham, eller og godvillig have afstakket, og efter hans Død og Und-vigelse atter være kommen til det, eller og maa Jens Bang og

Rey-

Reynard være een Person, og det sidste Navn maaskee det han har baaret, da han blev Franciscaner-Munk, hvilket, foruden det at voldsom Indtrængelse i Stiftet fortælles om begge, ogsaa bekræftes derved, at den nøiagtige Hamsfort udelader Jens Bang i sin Fortegnelse af de odenseiske Bisper (Script. Rer. Dan. VII. p. 223), men modsiges derved, at han gior Reynar til en Tydsk; ikke heller kan jeg forestille mig, at Reynard har vedblivet at kalde sig Bisp, efterat han havde aftakket. Imidlertid da han skal have været en Tydsk, og Jens Bang var upaatvivlelig Dansk, saa maa de dog have været 2 forskiellige Personer, hvordan det end ellers har hængt sammen med dem.

Dronning Margrete gav den 16 Augusti i Rostok med de Ypperste af sit Rige (en mærkelig Talemaade) deres Raad, paa sin Søns Kongens Vegne, til sine kiære Borgere i Lybek (Dreyer Specim. Jur. Publ. Lub. p. 67), at de skulde have fri Magt og Raadighed over deres Vrag, som strandede paa de danske Kyster, og maatte Kongens Fogder ei lægge dem noget i Veien heri. Nærværende vare Bisp Niels af Viborg, Kongens Kanzler, Tuko af Aarhuus, Ernst, Greve af Glyken, Ebbo Ugoti Søn, forhen Marskalk, Johan Genweth, forhen Drost, Andreas Palmi Søn, Andreas, Mundskienk, Jon Litlæ, Hovedsmand i Lund, Absalon Andreas Søn, Strango hans Broder, Thornbern Saxisøn, Mathæus af Florthorp, Kongens Drost, Gregorius af Skaane, Nicolaus Andersøn, Peter Panne, Borth hans Søn, Peder Nielsen. Saasom Jon Litle var da Hovedsmand i Lund, saa var rimelig den forrige Hovedsmand Niels Erlandsen død, hvis Død antegnes under den 19 September i den lundiske Gavebog (Script. Rer. Dan. III. p. 557), og siges tilligemed, at han faldt i Krig, og gav til Kanikerne i Lund 2 Mark

Sølv,

Selv, ligesom og Nielses Broder Erland Erlandsen siges der at være død den 30 September, og at Kapellanen ved St. Marit Alter i Laurentii Kirke i Lund skulde aarligen holde Sielemesse for ham paa hans Dødsdag. Af ovenmeldte Diplom sees, at det hele danske Raad var da forsamlet i Rostok, og altsaa i et vigtigt Ærende; og hvad Ærende kunde være vigtigere, end at befrie deres Konge fra den brandenborgske Heftelse, i hvilken han da sad, som og Diplomet viser, ved at sige, at Dronningen udstædte det paa hendes Søns Vegne. Da han nu ogsaa efter alle vore gamle Krøniker (Script. Rer. Dan. I. p. 169. II. 438. 527. 632. III. 105. 313. IV. 229. V. 615) og de islandske Aarbøger virkelig kom i Frihed i dette Aar, saa sees heraf, at det er skeet seent. Skade, at man ei har Foreningen herom. Hans Frihed fik han paa Vilkaar at ægte den brandenborgske Marggreve Otto den 3dies Datter Agnes, som roses meget for sin Deilighed (Script. Rer. Dan. I. p. 125. II. 388. Buchholtz Brandenburg. Gesch. II. p. 169-70. 185), men som de begge endda vare unge, henstod det med Bryllupper til 1273, og skulde han ei faae noget i Medgift med hende, undtagen at Marggreverne skulde eftergive den jydske Hertug Erik de 6000 Mark han var dem skyldig, og hvorfor de havde Rendsborg i Pant, som atter nu skulde tilfalde ham, og derimod blive Fred mellem alle stridende Parter, og Hertug Erik forlehnes af den danske Konge med Sønder-Jylland, samt for slig Søne og Løfte stille Loven og Vissen. Petrus Olai, Króniken, som slutter med 1286 (Script. Rer. Dan. I. p. 125. V. 615) og Hvitfeldt p. 266 giøre Agnes urigtig til en Datter af den brandenborgske Marggreve Albert, ligesom og den bøhmiske Skribent Pulkava (apud Dobnerum p. 220) giør hende til Datter af Marggreve Johannes 1 Broder til Otto 3, hvilket ogsaa Gebhardi antager; men

Erik Glipping Aar 1264.

Erik Glipping Aar 1264.

men da maatte hun være Dåtter af Johannis anden Gemahlinde den pomerske Hedevig, som og Gebhardi (March. Aqvilon p. 152) antager, hvori hans Søn den unge Gebhardi (Algem. Welt hist. 8vo. XIV B. p. 28) følger ham, hvilket maaskee endda bliver det rigtigste, allerhelst det stadfæstes ved den ypperlige og samtidige Forfatter af Albertus Stadensis (ed. Höyeri p. 7. 8.) Det genealogiske Schema blev da saaledes:

Albert 1, Hertug i Saxen † 1261. — Agnes, Prindsesse af Østerrig.

Jutta, gift med Erik Plovpenning, født omtrent 1223.

Maria eller Marienna † 1245, gift med Barnim 1 i Stetin.

Hedevig, gift med Johan 1 af Brandenborg c. 1257, født c. 1240.

Agnes, født c. 1258, gift med Erik Glipping 1273.

Cornerus vil (apud Eccardum p 911-12) at der blev givet 30000 Mark Sølv for Kongens Befrielse, men han feiler ganske; thi han giør Erik til Christopher, og vil derfor, at Enken Dronning Margrete kom med det samme paa fri Fod. Petrus Olai feiler og, naar han (Script. Rer. Dan. I. p. 186) siger, at Kong Erik fik sin Frihed for 5000 Mark purt Sølv.

I Anledning af denne Fred, kom og alle Fanger løs, og den iblant den slesvigske Bisp Niels, som dog ei ret troede Hertug Erik, og derfor begav sig til Dronning Margrete, og opholdt sig i Vordingborg til sin Død (Script. Rer. Dan. VII. p. 167). Imedens og forhen optog Hertugen alle Stigtets Indkomster

3 Aar

3 Aar (Cypræi Annales p. 284). Bartholin mener, at Bispen maatte i sit Fængsel skiøde til Hertugen sine Gaarde i lille Gottorp, og hele Landsbyen store Gottorp med tilliggende Skov, Mølle, Jorder, Fiskeparker, samt Skoven Bagebol eller grote Dannework, hvorimod Hertugen overlod ham de Landsbyer Brokeslof, Brodersbye og Hurmark i Landet Svantsen af lige Gulds Værdi, hvilket alt sammen sees af Hertugens Diplom af 20 November 1268 (Cypræi Annales pag. 284-85). Endda i Cypræi Tid saaes Levninger af Slottet grote Gottorp, nærved Rugenkroch, som var rundt om omflodt af Vandet. Rigets slette Tilstand havde nødet Regieringen at tilvende sig nogle Kirketiender i det Slesvigske, som beløb sig til 462 Mark, som Kongen efter sin Moders Raad besluttede igien at erstatte Bispen, ved at pantsætte Kiøbstaden Aabenraae (Cypræi Annales p. 282) til ham med alle sine Indkomster, indtil han havde faaet fuld Betaling. Cypræus henfører dette (l. cit.) urigtigen til 1259, ved det han mener, at det var Kristopher og ei Erik, som blev fanget. Ligesaa urigtigen mener han og, at Bispen og Dronningen bleve siden Uvenner, og at han derfor holdt sig op udenfor sit Stigt. Bispen skal og have beklaget sig til Rigets Raad over de store Penges Udgift og Bekostninger, som Slesviger Kirke havde maattet giøre paa 4 Skibs-Reder, og bedet, at det maatte tages i billig Overveielse. Erik Glipping Aar 1264.

Efter Hiemkomsten indtog Kongen og nedbrød det faste Slot Arreskov i Fyen, som var Rebellernes Sæde, og havde tilhørt Peder Findsen. Alle vore Kroniker (saasom i Script. Rer. Dan. I. pag. 169. 255. 291. II. 438. 632) henføre dette til 1264, alene Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 186) til 1263, og Hvitfeldt p. 264 endog til 1262, og lader det skee ved Hertug Albert.

Erik Glipping Aar 1264.

Den 20 April gav den jydske Hertug Erik i Slesvig alle Borgerne der fri for Told og Torghgyal i alt sit Land, ligesom i hans Faders og Forfædres Tid, og forbød, at ingen maatte gjøre dem Forfang heri (Noodts Beyträge I. p. 166).

I December Maaned kom den fangne brunsvigske Hertug Albert paa fri Fod (Pfeffinger Braunschw. Hist. I. pag. 128. 29. Chron. Rythmic. i Script. Brunsv. III. p. 141), imod at overlade nogle Stæder og Slotte til Marggreven af Meissen, og desuden at give 8000 Mark Sølv. Saafremt det skulde være rigtigt, hvorpaa jeg høilig tvivler, som den ældre Svaningius vil, at Dronning Margrete skulde have sendt det skaanske Rytterie mod Marggreven af Meissen, og derved udvirket Alberts Befrielse; saa maatte det være skeet nu hun var i Tydskland.

Den 13 December gave E. Jagéd i Roskilde og Borgerne der tilkiende ved deres Brev, at Johan Myntmesters Arvinger havde solgt og skiødet til Søstrene Elysiby og Tybikka den Grund med alt tilhørende, hvorpaa den hellige Agnetis Søstre da boede. Dette viser, at St. Agnetis Kloster i Roskild var da bygget.

Niels Jurisson, Kanik i Roskild, døde den 11 April (Script. Rer. Dan. I. p. 291) og stiftede han af de Midler han havde faaet i sit Ægteskab, førend han blev Kanik, de Helgenes Andreæ og Thomæ Alter.

Peer Nielsen stadfæstede den Gave (Script. Rer. Dan. IV. p. 354) hans Morbroder Niels Werrisund havde 1260 skienket til Nestved Kloster.

I Randers holdt Minoriterne Kapitel (Script. Rer. Dan. V. p. 519), og finder man siden, at de jevnlig have holdet det i forskiellige Byer, paa det alle Klostere kunde have Del i de Fordele

og

og den Anseelse det gav dem. Siden holdtes intet i Randers for 1286. Besynderligt er det, at den lærde Vellejus har sagt Haandfort (Script. Rer. Dan. VII. p. 193), at Bispen i Ribe hed i dette Aar Esgot, da det dog var Esger. Erik Glipping Aar 1264.

Paa Dominicanernes almindelige Kapitel, holdet i Paris, blev beslüttet (Martene Thesaur. anecdot. IV. p. 1739), at 2 nye Huse maatte oprettes i Landskabet Spanien, 2 i Tydskland, og 1 i Dacia. Skade, at de ei benævnes.

Stridighederne mellem Bisp Tuko af Aarhus og Øm Kloster vedvarede (Script. Rer. Dan. V. p. 282-87). Abbed Thuro sendte i den Anledning 2 Munke af Klosteret, Herre Laurencius og Broder Boecius, til Rom, for at forsvare Klosterets Sag, og er deres Fuldmagt af 28 Januar. Som en Følge heraf, var det vel, at Paven den 22 May beskikkede Abbederne af Ringsted og Nestved til Dommere i denne Sag, og sagde i sit Brev, at om Bispen, som han beskyldtes for, forfulgte Munkene af Øm, belagde dem med ubillige Paalæg, og dem og Underhavende med Band, saa handlede han herved meget imod den Beskedenhed, der anstod en Bisp, og saa skulde disse Abbeder, om han ei vilde afstaae herfra, drage Sagen for sig, endskiønt det var udenfor hans Stigt, suspendere, forbyde, ja bandsætte ham, om han end havde Pavebrev for at sligt ei maatte skee, med mindre saadan Fritagelse stod Ord for Ord i Pavebrevet. Under samme Dag tilskrev ogsaa Paven til Provst og Erkedegnen af Slesvig, at de skulde tage Abbeden og Conventet af Øm i Beskyttelse mod Røvere, Ran- og Voldsmænd. Samme Dag tilskrev han og bemeldte Abbeder af Ringsted og Nestved, at de i Anledning af det Bispen havde bandsat Abbeden, Klosteret og alle dem, som hørte deres Messer, og dyrkede deres Jord, skulde kalde alle Vedkommende for sig, og dømme

Erik Glipping Aar 1264.

me uden Appel efter de canoniske Love. Til Bisp Tucho skrev Paven under samme Dag et Brev af lige Indhold med det første til Abbederne i Ringsted og Næstved. Kardinal Johannes tilskrev og den 7 Julii disse Abbeder og Hakon Provincial-Prior af Prædikerordenen i Dacia, som alle 3 vare satte til Dommere i denne Sag, og opmuntrede dem til at dømme rettelig i den Sag; men dog synes hans Ord at medføre, at han troede, Bispen forurettede Munkene. Kardinal Guido, der siden blev som pavelig Legat sendt til Danmark, anbefalede ogsaa den 6 Junii ved sit Brev Klosterets Sag til disse 3 Dommere, og sagde deri, at han fortrinlig elskede bemeldte Kloster. Abbed Philip af Clarevalle tilskrev Dronning Margrete den 14 September, og bad hende for den Godhed hun altid havde baaret for Clarevalle Kloster, at tage Øm Kloster i Beskyttelse mod Bisp Tucho, og at bringe ham til at afstaae fra at forurette det. Samme Uge Munkene vare afreiste til Rom, sendte Abbeden Munken Bero og de Converser Herman og Henric med Heste og andre Ting til Wenden, for at kiebe Korn, især til at underholde Giæster og Fattige med, da der paa den Tid var Hunger og Kornmangel i ganske Danmark. De droge til Horsens og vare der ifærd med at lade et Skib, da de midt om Natten bleve overfaldne af Bispens Folk (Script. Rer. Dan. V. p. 293); Hestene 3 i Tallet og Tøiet, nemlig Klæder, Kobberpenge, Sterlinger, og Tøier af over 100 Marks Værdi, dem frataget; Munken bundet med Reb og sat paa en Hest, under hvis Bug hans nøgne Been bleve bundne med en Lænke, og han derpaa holdt 19 Uger i Fængsel, og kunde han, efterat være bleven sat i Frihed, aldrig faae, især for udstanden Hunger, og fordi han laae bunden med Boier til en Klods, sin Helbred igien, eller ret Førlighed i sine Been eller Fødder. Da bemeldte Bi-

spens

spens Folk trebe ind i den ene Stue, hvor de Udsendte fra Rom sov, trykte de den ene Convers Henrik saaledes med deres Knæer, at han deraf døde faa Dage efter; men den anden Convers Herman plyndrede de ganske ud, og lode ham saa være. For alt dette kunde Klosteret dog ingen Ret faae, saasom de beskikkede Dommere boede i Roskilde Stigt, og Tucho forvaltede det, fordi Bisp Peder Bang var borte. Endelig blev efter Munkenes Hiemkomst fra Rom og med Raad af Klosterets Venner holdt i Aarhus i St. Clemens Kirke en Samtale med Bispen, og der den 26 November ved Megling af Bisp Esger i Ribe og Bisp Niels i Slesvig indgaaet det Forlig, at Abbeden lovede at give Bispen de Procurationer, som Bispens Formænd havde efter vedtagen Skik nydt af Klosteret, og hvad dem i Fasten angaaer, da bevidnede begge Meglerne, at de havde selv seet, da de vare i ringere geistlige Embeder, at Biskop Peder Elaffen var kommen did, og forblevet der undertiden i 3 Uger, undertiden ogsaa kortere; men aldrig havde han i det høieste flere end 4 Klerker og 5 Leg-Personer hos sig; de tilstode og selv at have seet, at naar Bispen maatte holde Ting med Riddere eller Almuen, saa drog han enten til Lands eller Vands langt bort fra Klosteret, for ei at falde det besværligt med Giæsterie; de tilstode og, at bemeldte Bisp lod overalt i sit ganske Stigt Klosteret beholde Biskops-Giaf og Hælighbrot saavel af dets Bønder som Brydier. Alt dette havde Bisp Tuko personlig lovet bemeldte Meglere, og flere tilstedeværende gode Mænd, at ville lade Klosteret nyde frit og ubeskaaret, og om ellers nogen Trætte opkom, da at afgiøre den efter Meglernes Villie. Af dette seer man, at Bisperne Tuko og Esger vare i Mellemtiden fra den 16 Augusti til den 26 November komne tilbage til Danmark fra Tydskland, og altsaa rimelig Kong Erik faaet sin Fri-

hed

Erik Glipping Aar 1264.

hed i det Tidsrum, samt Bisp Niels af Slesvig ogsaa. — Dog dette Forlig holdt Bispen ikke.

Den jydske Hertug Erik udstædte i dette Aar det mærkelige Brev (See foran S. 391), hvorved han bevidnede Bisp Peders af Roskild Uskyldighed, i Henseende til Jaromars Tog til Sielland 1259. Skade, at Dagen ei staaer under dette Brev; thi det er venteligt givet paa den Tid Freden blev sluttet, og for at befordre Bisp Peders Tilbagekomst. Da Erik i dette Brev ikke kalder Jaromar sin Svigerfader, da han dog har været gift med hans Datter Margrete, saa sees heraf, at han til den Tid har endda ei havt Bryllup med hende. Hertugens fulde og ubeskadigede Segl hænger for dette Diplom. I Slesvig tog han i Martii Maaned (Westphal. Monum. III. col. 361) St. Johannis Kloster under sin Beskyttelse og stadfæstede dets Friheder.

Greve Gerhard af Holsten og Schauenburg stadfæstede den 3 Februari paa Slottet Itzeho (Westphal. II. col. 44) Salget af Jurisdictionen og Rethold (judicium) af een Hufen i Godelande, som Andreas, Sognepræst i Kyl, havde givet til Peder, Kanik i Neumünster, for 18 Mark Mynt, med Samtykke af Ridder Nicolaus, kaldet Swaff, og hans Arvinger, da bemeldte Nicolaus havde forhen skienket den til Kirken i Kyl for hans Søns Tymmo's Siels Beste; dog stod det Nicolai Arvinger eller Hertugens egne frit for, om Retten dertil faldt til dem, igien at kiøbe bemeldte Jurisdiction for 3 Mark i brugelig Mynt.

Godeskalk Parkenthin, Statholder (Præfectus) i Holsten, solgte den 16 April (Westphal. l. cit. col. 45) ved sit Brev i Neumünster 4 Hufen i Landsbyen Halenbeke til Neumünster Kloster for 100 Mark Penge med sin Hustrues Samtykke, da det var hen-

des

Erik Glipping Aar 1264.

des Medgift; dog forbeholdt han sig Reluitionen eller Ret at igjenkiøbe det inden 4 Aar; ligeledes forbeholdt han sig og Jurisdictionen; men hvad Penge deraf indkom, vilde han trolig skye Klosteret, medmindre han kunde faae den overladt af Landsherren (saa han ventelig kun var Forpagter eller Forvalter derover) og da vilde han overlade den til Klosteret for 5 Mark for hver Hufen.

Den 13 December stadfæstede Grev Gerhard i Hamborg (Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrog p. 52) de Privilegier Keiser Friderich havde efter Gerhards Farfaders Grev Adolfs Begiering givet Hamborg, og siden Grev Adolf stadfæstet disse sine Mænd (homines, hvilket uovervindelig viser, at Hamborg stod under de holstenske Grever), og derefter Gerhards Fader Grev Adolf atter bekræftet. Desuden gav Gerhard dem al den Ret, som Lybekkerne havde i deres By.

Den 10 November brandte Neumünster Kloster af (Script. Rer. Dan. I. p. 212) som var saa berømt for sin Giestfrihed.

Advocaten og Borgemesterne i Hamborg gave Kiøbmændene i Hannover (Grupen Orig. Hanov. p. 144) Leide og Sikkerhed i Hamborg. Mere end den halve Del af Hamborg brændte af (Script. Rer. Dan. V. p. 509), hvorved mange Mennesker satte Livet til. Borvin, Herre af Rostok, forundte den 12 October (Nettelbladt Rostock. Nachricht 1752. p. 102) Borgerne i Rostok, som havde lidt meget ved en stor Ildebrand, den Frihed, at Møllere maatte boe hos dem, og have fri Kiørsel, desuden gav han dem en Mark beliggende i Nærværelsen, samt alle sine Rettigheder (jura) i Warnemünde, og alle Byens Enemærker lige til det saa kaldte Markscheide. At Herrerne af Rostok da endnu erkiendte den danske Konge for deres Lehnsherre, synes og at bekræftes derved, at her forekommer blant Underskriverne Herre Helf, Kongens Ridder,

Erik Glipping Aar 1264.

der, ved hvilken Konge vist sigtes til den danske. Efter Westph. IV. p 939 fornyede Hertug Henrik af Meklenborg denne Frihed den 20 October 1325.

Ridder Gerhard af Snakenborg solgte (Westph. III. p. 1508) den 27 Julii i Rostok for 360 Mark Penge Nyenhagen til Klosteret Doberan, af hvilket han havde det til Lehn, og lovede han paa RidderParole (fide militare) at ville frivillig gaae ind i Rostok, saafremt nogen af hans Arvinger foruroligede Klosteret herfor, og ei gaae ud igien, for han havde befriet Klosteret derfra.

Johannes med det Tilnavn Theologus, som ogsaa kaldes Knese Janike, Fyrste af Meklenborg, døde den 1 August (Franks Meklenburg IV Buch p. 250-5). Med hans Gemahlinde Luitgard, en Datter af Grev Poppo den 12te i Henneberg som han ægtede 1230, avlede han 6 Sønner, hvoraf Henrik den Ældste kom til Regieringen, og en Datter, ved Navn Luitgard, som var gift med den holstenske Greve Gerhard den 1ste. Johan var, efter sine Tider, en lærd Herre, især i Theologien, og bar deraf Tilnavn.

Fyrst Wizlaf af Rygen forligte sig den 13 Januari i Nyen Camp (Dreger Cod. Diplom. I. p. 472) med dette Kloster angaaende nogle Møller med sin Broders Jaromars Samtykke, som og med sine troe Mænds Borants og Guttans (som og vare af den rygiske fyrstelige Slægt); deri taler han om sin Fader Jaromar og gudelig Ihukommelse, hvilket atter viser, at han da allerede var død.

Hertug Wartizlaw (3) af Demin gav i sin sidste Sygdom den 1 May (Dreger l. cit. p. 475) noget Gods til Klosteret Hilda.

Da

Den slaviske Hertug Barnim af Stetin gav den 26 Junii i Gripeswold (Schwartz pommersche Städtehistorie p 261) denne By lybsk Ret, og lovede Abbeden af Hylda deri, med Samtykke af Abbeden i Esrom, at ville svare for Byen, om den ved canonisk Ret blev betynget af nogen. Blant Underskriverne er Lodern, Abbed af Esrom, Herre Henrik af Meklenborg. Erik Glipping Aar 1264.

Den 20 September indsatte Hertug Mistwin af Schwetz (Dreger p. 477-78) i Camin den slaviske Hertug Barnim til sin Arving ei alene af Schwetz, men og af alt hvad han kunde arve efter sin Fader (Svantepolk) og Broder (Wartizlaw). Dette giorde han uden Tvivl, fordi han ei formaaede at beskytte sig mod den tydske Orden; thi da Barnim vaa alt for fredsommelig til at beskytte ham, saa giorde han ligedan et Testament først til de brandenborgske Marggrever, og siden til den polske Hertug Premislav, og deraf kommer alle disse Staters Tiltale til Pomerellen eller nu værende Vestpreussen. Barnim arvede Dymin efter Wartislai Død, og derfor udstædte han den 11 Junii et Diplom der (Schroders Papist. Meklenburg p. 710-11), deri nævnes en Johan af Peniz, det er Penz.

Et Diplom af 13 December, givet uden Tvivl til Parchim i det Meklenborgske, til Beste af Dünemünde Kloster, viser, at Güncelin og Helmold, Grever af Zwerin, levede endda. Det findes i Original i det kongelige danske Geheime Archiv.

W., Abbed af Dünemünde, V., Abbed af Valkena, Heyderic, Prior i Riga, Sindran, Fuldmægtig for Dominicanernes Provincial, Henric, Fuldmægtig for Gardianen, og Conrad, en Minorit af Riga, bevidnede ved deres aabne Brev, udstædt den 28 Martii i den rigaiske Kirkes Kapitels-Hus, at Conrad den tydske Ordens Mester i Lifland havde i Overværelse af dem og

Erik Glipping Aar 1264.

og Erkebisp Albert af Riga, Alexander af Dorpt, og H., Decanus af Oesel, samt Fuldmægtigerne for den oeselske Bisp, Provsten af Riga, den største Del af Kapitlet der, Provsten af Dorpt, og mange Brødre af den tydske Orden, saavel geistlige som verdslige, erklæret, at han og Brødrene stode under bemeldte Erkebisps og Bispers Jurisdiction, ifølge Pavens Brev, som blev oplæst om Foreningen mellem Brødrene af Christi Stridsmænd (Sværdbrødrene) og det tydske Hus. Dette mærkelige Diplom findes i en Copibog i det kongelige danske tydske Cancellie. Besynderligt er det, at den liflandske Mester kaldes her Conrad; thi det viser, at de liflandske Skribentere vildfare, som kalde ham Jürgen af Eichstedt. Denne Bestutning af den liflandske Mester synes at stadfæste, hvad Arndts Liefl. Chron. II. p. 59, og Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 277 ville, at det var i forrige Aar 1263 den 13 Julii paa St. Margaretæ Dag, at Ordenen led ved Dürben det store Nederlag af Lithauerne, og ei 1260, som Duisburg Chron. Pruss. p. 187 vil. I dette Slag var det uden Tvivl, at den Folkung Carl, som (Erici Olai Histor. Svecor. p. 113-15) havde for Birger Jarl maattet flygte fra Sverrige, satte Livet til. Efter Koialowicz (Histor. Lithuan. Tom. I. p. 120) vare Danske de Tydske til Hielp i dette Slag.

Magnus besteg nu i Norge sin Faders Hakons Throne, og det uden Sværdslag og Uenighed, hvorfor han og, saa og for hans gode lykkelige og fredelige Regimente, kaldes af de islandske Annaler den Gode, og ellers og'en Lagebæter, det er, Lovenes Forbedrer, fordi han forbedrede Lovene, men lod dog Norge beholde sine 4 gamle Love, Froste- Gule- Heidsiwia- og Borgetings-Love, dog alle rettede efter Tidens Beskaffenhed. Fred og Ro foraarsagede i hans Tid Landets Velstand, derfor ogsaa Pragt og Yppighed, og havde Kongen megen

Lyst

Lyst dertil, saa og til Heitidelighеder og Aerestitler, hvorfor han skabede Grever og Baroner efter andre Landes Vis, hvilket bragte ham til at udgive den saakaldte Hirdskraa eller Hoflov, der vi- ser, at Pragt og Orden har havt Sted ved de gamle nordiske Hof- fer. Da han var from og andægtig, saa indrømmede han Geist- ligheden meget, og vel meget, hvilket foraarsagede hans Søn og Efterfølger Erik meget Bryderie.

Erik Glipping Aar 1264.

Kong Hakon havde paa sit Yderste befalet at flytte sit Lig til Norge, for at begraves hos sine Fædre (Clausens Snorro p. 793. Torfæus p. 301) i Følge hvilket det, da den strængeste Winter var over, blev paa hans store Skib ført over til Norge, og fulgte Thorgils Bisp af Stavanger, Erling Alfs Søn, og Andreas Plytt med det. Løverdagen den 10 Martii gik de til Seils, havde haardt Veir underveis, og lagde endelig ind i Laxa-Vog, hvorfra de sendte Brev til Kong Magnus, og droge derfra nord- paa til Bergen, hvor de ankom den 20 Martii. Dagen derpaa, som var St. Benedikt hellig, roede Kong Magnus med Bisp Peder Liget imøde, og lagde Skibet an ved Kongsgaarden, hvor- paa Liget blev opbaaret i Sommer-Salen. Dagen derpaa den 22 Martii blev det baaret til Christkirke, efterfulgt af Kong Mag- nus, begge Dronningerne, Hof- og Byfolket. Liget blev derpaa jordet i Kirkens Chor, og takkede derpaa Kong Magnus alle Til- stedeværende ved en smuk Tale (Clausens Snorro p. 794. Tor- fæus l. cit. Johnston Account of Hacos Expedition p. 141). Alle vare bedrøvede ved denne Ligfærd, som Sturle besang. Men samme Sturle giorde end mere; thi efter Kong Magni Regie- ring beskrev han 1265 Hakons Levnet, baade som Konge og før, i en simpel, mandig, ædel Stil, med megen Sanddruhed og Nøi- agtighed. Endnu er denne Historie ei udkommen paa Islandsk, men

 ven-

Erik Glipping Aar 1264.

ventes som Tillæg i den prægtige Udgave af Snorro, Hans Kongelige Heihed Arveprinds Frederik bekoster. Paa Dansk haves den oversat bag Snorro ved Hr. Peder Clausen, Præst i Undal, og besørget til Trykken af Oluf Worm.

Foraaret efter Hakons Død sendte de norske Baroner og Embedsmænd paa Orkenøerne Bisp Henric og Kanzler Askatin til Kong Alexander om Fred (Clausens Snorro p. 797. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 341); men de fik kun slet Svar, og truede Skotterne at dræbe eller fængsle alle Norske, som kom til dem, fordi de havde plyndret og brændt mere end den tredie Deel af Skotland, hvorover de Norske droge bort, og Askatin til Norge, hvor de berettede Kong Magnus dette, som derpaa sendte Ogmund Krækedanz til Orkenøerne, og satte ham derover, og Erik Dufgals Søn til Sudernøerne med et Skib af 8 Saxer, og besat med Hirdmænd, Gjestir og Kertisvenne; fra Orkenøerne skulde drage med dem Jon Th. og Erik Bosi, hver med sit Skib. Da Ogmund kom til Orkenøerne, hørte han, hvorledes Alexander havde sendt Hær til Cathnes, og drev Penge ind der, hvorover Ogmund vilde ei, at Hæren skulde forlade Orkenøerne.

Fordun skriver i Scotichron. 8vo p. 769, at den skotske Kong Alexander fik den 21 Januari udi Jedworth at vide, baade Kong Hakons Død, saa og, at hans egen Dronning havde født en Søn, ved Navn Alexander. Om Kong Magnus, siger han, En skrev: "Norica regna rego, nomine Magnus ego", hvilket Magnus rimelig har brugt i sit Signet. Alexander samlede nu en mægtig Hær, og besluttede dermed at seile til Man, hvorover dets Konge Magnus blev forskrækket, sendte Gesandterer til ham, lovede at komme til Skotland, og bad, at Stilstanden maatte vedvare. Men Alexander vedblev dog sit Forsæt,

sendte

sendte alligevel et Leidebrev til Magnus; men ved Byen Dunfres kom denne Konge ham imøde, og blev hans Mand, og tog Man til Lehn af ham, paa Vilkaar, at om den da regierende norske Konge vilde derfor angribe ham, saa skulde han altid have sikker Tilflugt hos den skotske Konge, og derimod forpligte sig til at sende ham, naar paakrævedes, 10 Galeier, nemlig 5 Fribytterskibe (Piratæ), hvert af 24 Aarer, og 5 andre, hvert af 12. Kong Alexander udsendte derpaa Alexander, Greve af Buchan, Wilhelm af Murray, og sin Dørvogter Alan, med en stor Hær af Krigsmænd og Bønder, "milites ac vernaculi", til Sudersøerne eller de vestlige Øer, hvor de ihielsloge dem, som i forrige Aar havde kaldet den norske Konge did, dreve nogle paa Flugt, hængte de Fornemste op, og vendte tilbage med stort Bytte. Derimod slog Dufgal Skoterne i et Slag, tog mange Penge fra dem, og dræbte en skotsk Lagman; dog maatte han endelig undvige for deres Overmagt til Ørkenøerne, hvorfra han siden efter drog mod dem; men hvorledes det Tog løb af, vides ei, fordi Sturle er her borte. Erik Glipping Aar 1264.

Da Hakon havde selv sendt de fleste norske Skibe hiem, og Magnus ei var stridbar (Torfæi Histor. Norvag. Pars IV. pag. 338), og maaskee bekiendt derfor, saa satte alt dette Mod i Skoterne, og betog dem af Man og Sudersøerne deres. Imidlertid sendte den norske Konge de Barfødder-Munke Mauritz og Sigurd i Gesantskab til den skotske Konge, som dog tog noget bedre mod dem, end mod de forrige, og sendte dem tilbage om Høsten, til den norske Kong Magnus, med Begiering, at sende ham nogle gode Gesandtere næste Sommer, som kunde handle om Fred mellem begge Rigerne.

Den

Erik Glipping Aar 1264.

Den Islænder Orm Ormsen svor paa Althinget i Island Skat til den norske Konge af dem, som boede i Side, og da havde alle Islænder svoret ham Skat (Script. Rer. Dan. III. p. 106. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 339), og saaledes kom ganske Island under Norge, hvilket Halvard Galsko og Thorvard Thorains Søn bragte Bud om til Bergen, hvor Kong Magnus opholdt sig Sommeren over. Islænderne gave sig heller under Magni Herredømme, end under hans Faders, og adlød stedse siden hans Bud. Thorvard gav da sit Land over i Magni Vold, fordi han havde dræbt 2 af Hakons Hirdmænd.

Sent paa Aaret efter Alle-Helgensdag seilede Magnus og hans Moder Dronning Margrete til Tronhiem; underveis lod han slukke en Ildebrand i Giske, og kom de begge til Roms Kloster, hvorpaa en Kertis-Svend boede.

Om Høst døde Nicolaus af Giskøe, den sidste af denne store Slægt, og efterlød sig kun en Datter Margrete, som da var det beste Giftermaal i Landet, baade for sin Herkomst, Rigdom og Skiønhed.

Den grønlandske Bisp Olaf forlod Island, efterat han havde opholdt sig der i 2 Aar, og drog til sit Stigt. (Script. Rer. Dan. III. p. 106).

Ingeborg fødte Magnus en Søn (Clausens Snorro p. 797), som blev opkaldt efter sin Fader, men levede kun i 18 Dage, og blev begravet hos sin Farfader.

Kong Magnus gav St. Mikkels Kloster af Munkalif udi Bergen sit Beskyttelses-Brev, venteligt sidst i December, siden det er dateret i hans andet Regieringsaar. Kanzler Erland forseglede det, og P. skrev det; det er paa Norsk.

Bisp

Bisp Hakon af Oslo havde skjænket Aar 1261, da han hentede Dronning Ingeborg, meget Gods til Kanikerne i Oslo. Dette stadfæstede han nu ved et norsk Brev i sit Bispedoms 17 Aar (Thorkelins Diplom. II. pag. 49), hans Segl hænger endnu derfor. Det er ovalt, en staaende Bisp i en velsignende Stilling findes i det, og Omskrift: - - - Sigillum Haconi - - - i Gra Asloensi Epi. Erik Glipping Aar 1264.

Birger var bleven udvalgt til Erkebisp i Nidaros udi Einars Sted, endskiønt han var en Præstesøn, men som han aldrig blev viet eller fik Pallium, da han døde først i næste Aar, saa bar han i sine 2 Breve kun Navn af *Postulatus* og "Erkebiskups Emni". Birger kom paa sin Reise til Rom, til Bergen, hvor Kong Magnus da opholdt sig; men de havde liden Omgang sammen, og var han Vinteren over ved Pavens Hof. Det ene af bemeldte 2 Breve er paa Latin og en Vidisse indført i et andet Diplom, udstædt 1307 i Tronhiem den 11 September ved Prioren og Conventet af Prædikerbrødrene der, og af Conventet paa Holm. Birger stadfæster deri Stiftelsen af Erkebisp Eerlo af et Commun-Bord for Kanikerne i Tronhiem, og af Erkebisp Enar afskaffet ved List og Magt, da han fratog dem de didhen lagde Tiender. Paa Norsk haves (Thorkelins Diplom. II. p. 48) et Diplom af samme Birger, og af Korsbrødrene, det er Kanikerne ved Christ-Kirke i Nidaros, hvorved han bragte et Forlig tilveie mellem dem og Prædikerbrødrene. Det er underskrevet af Birger selv, G. Prior i Elgiseter, Mester O. Arkipræst, Mester H., Sire Stefan og mange flere i Kapitlet i Tronhiem, dets Segl er rundt i hvidt Vox, og hæftet til en Pergaments-Snor; deri sidder en Konge, rimelig St. Oluf, i fuld Prydelse paa en Throne, og Omskrift: *Sigillum Capituli - - - vi Regis Et Martiris*.

Pave

Erik Glipping Aar 1264. Pave Urbanus paalagde ved Brev af 23 October (Bzovii Annales ad ann. 1264 col. 707. No. X.) den tronhiemske Erkebisp, at drage Omsorg for Korsets Prædiken, og at indsamle Collecter dertil, og paatog Dominicanernes Provincial-Prior i Dacia sig dette efter den norske Konges Begiering, ved hvilken Leilighed Kongen og Folket bliver rost for deres christelige Sindelag og Hengivenhed til det apostoliske Sæde.

Pave Urbanus den 4de døde (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 72) den 2 October i Perugia, og derpaa stod Sædet ledigt i nogle Maaneder.

Den polske Hertug af Cracau og Sendomir, Boleslaw den Kydske, undertvang og udryddede næsten det gandske hedenske Folk Jaczwinger (Dlugos Hist. Polon. I. Lib. VII. col. p. 770-71) som boede mellem Masovien, Rusland og Lithauen, var overmaade tappere, fordi det vidste at det efter Døden besiungedes af Poeterne, og var dets Sprog beslægtet med preussisk og lithauisk. Kadlubko (p. 37. i Histor. Poloniæ) kalder dem Jazwisiter, og vidner, at Slaget skede den 14 Junii.

Preusserne indtoge det Slot Wartenstein (Duisburg Chronicon Pruss. p. 215-16). Indvaanerne af Pskow valgte den Lithauer Domant til deres Fyrste. Storfyrsten Jaroslaw, som ei kunde lide, at en Fremmed skulde herske der, samlede en Hær, for at fordrive ham, og bad Novgoroderne at hielpe sig; men disse, som fandt, at Domant var en god Formur for dem, formaaede endog Jaroslaw til at staae fra Toget. (Petersb. Journal 1778. Vter B. p. 7-9.)

Aar 1265. Efterat det romerske Sæde havde staaet ledigt over i 4 Maaneder, blev Clemens den 4de udvalgt til Pave (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 74); han var født i Frankerig, og bar som Kardinal Navn af Guido, Bisp i Sabina, og da en anden Kardinal

Guido

Guido sendtes i dette Aar, som Legat, til Danmark, og denne, som nu blev Pave, havde 1263 været Legat i Engelland, saa har det givet Sammarthanus (Gall. Christ. IV. p. 247. Meursius (Hist. Dan. col. 439) og Pontanus (Histor. Dan. l. VII. pag. 362) Anledning til at blande dem sammen, hvilke a sidste Gram (Notæ in Meursium. Note c. 439) derfor giendriver. Erik Glipping Aar 1265.

Da Erkebisp Jakob fik dette Valg at høre, begav han sig paa Reisen til Rom (Script. Rer. Dan. I. p. 169. Hvitfeldt p. 269), i Haab at finde den ny Pave gunstigere mod sig, end den forrige, hvilket Haab ei heller slog ham feil. Hvitfeldt vil, (l. cit.) at han blev der i fulde 7 Aar; men det er ikke rigtigt, da han efter Erici Krønike (Script. Rer. Dan. I. p. 169) drog atter bid 1268. Det lader dog efter Petrus Olai (Script. Rer. Dan. II. p. 264), at han før sin Bortreise har ophævet det geistlige Forbud, undtagen paa de Steder, hvor Dronningen med hendes Anhængere var. Jakob skal ellers, saavel efter Petrus Olai (l. cit.) som Krøniken, der slutter med 1300 (Script. Rer. Dan. IV. p. 229) have flygtet fra Danmark, hvilket viser, at han da ei var paa Rygen, men at han paa ny maa en Tid lang have opholdt sig i Danmark.

Af et Diplom hos Terpager i Ripæ Cimbr. p. 687 sees, at Kong Erik var den 25 May i Ribe; thi ved det paalagde han alle verdslige Klerker og Munke, som siden Kong Valdemars Tid havde kiøbt Jorde eller Eiendele i Riber By, eller herefter kiøbte, at de skulde derfor, som andre deres Medborgere der, betale de almindelige Afgifter, naar behøvedes. Det er underskrevet af de Herrer Andreas, Mundskiænk, Absalon Andersen, Johan, Marskalk, Mathæus, Drost, og mange flere. Saasom nu Kongen befandt sig i den Egn, saa tænker jeg, at det er da han har ladet i

Erik Glipping Aar 1265.

Grund nedbryde Mogel-Tønder Slot, som Stral og Hamsfort, (Script. Rer. Dan. I. p. 291. III. 313) og Hvitfeldt p. 269 skrive. Rimeligen var det Kongens eget, og et Hertugens, siden Mogel-Tønder Sogn i det Aandelige endnu lyder under Ribe Stift. I denne Sommer, vist i dette Aar, var det vel og, at de Kongelige indtoge Hammershus Slot efter en lang Beleiring, og fik der Erkebispens Broder Andreas fangen, som længe havde tapperligen forsvaret Slottet (Script. Rer. Dan. VI. p. 299. Hvitfeldt p. 269). Saaledes kom hele Bornholm fra Erkesæder under Kronen; dog det varede ikke længe.

Paven beskikkede den 8 Junii i Perugia (Raynaldi Annal. XIV. p. 126-27. Spondan. I. p. 224) Guido, Presbyter, Kardinal af Titelen Sti Laurentii i Lucina, født i Burgundien, og en Cistercienser-Munk, til sin Legat i Danmark, og siger deri, at han elsker Danmark som et allerchristeligt Rige og meget hengiven til Gud og det romerske Sæde, og derfor ønsker han, at Kardinalen maatte der frembringe Sielenes Beste, Kirkens Frihed, Fred og Ro. Og som Uvenskab var opkommet mellem Dronningen og nogle Rigets Prælater, da Kongen endnu var ung, hvorved alt det forhen nævnte forstyrredes, saa sendte Paven derfor Kardinalen did som Legat, og ligeledes til Sverrige og til Erkestigterne af Bremen, Magdeborg, Salzborg og Gnesen, og de under dem liggende Lande, og skulde han see der at erhverve de tydske Ridderes Hielp mod de hedenske Preusser, Lithauer og Liver. Uden Tvivl bragte denne Kardinal det Brev med fra Paven til Kong Erik (Raynald. l. cit. p. 127-28), hvori Paven tager aabenbare Erkebispens Parti, og siger, at et Rygte om Kongens Uduskiv var kommet ud fra hans eget Rige, foreholder ham, hvor andægtige hans Formænd havde været, og hvilke Velgierninger det pave-

lige

lige Gæde har bevist dem, hans Moder og ham selv; hvorledes Pavens Kapellan Magister Gerard havde staaet dem bi allerede i Pave Alexanders Tid, hvormeget Pave Urbanus havde arbeidet, for at befrie Kongen og hans Moder, da de vare blevne fangne, og dertil brugt bemeldte Kapellan, samt til at true Prælaterne, og ved mange Opmuntringer og Bønner søgt at forskaffe dem Fyrsternes og de Stores Bifald. Nu sendte Clemens ham Kardinal Guido, og dog blev Kongen ved at kuldkaste Kirkens Frihed i sit Rige, og at forfølge og berøve endel Prælater og andre geistlige Personer, uden at tilbyde Fred og Erstatning, ja han nægtede endog Prælaterne Sikkerhed, og forbød at anvise noget Sted i sit Rige, hvor man kunde handle om Fred med dem. Paven truer ham derfor med Band, med Forbud, og med at hans Vasaller skulde løses fra deres Troskabs-Ed, og raader ham til at adlyde Legaten, og give Prælaterne og de Geistlige Erstatning, og ei efter nogles Raad at søge Udflugter ved Appel; naar saa skede, da vilde Paven behandle ham som sin Søn. Af nogle Udtryk skulde man næsten slutte, at Brevet var skrevet 1266 efter Guido's Ankomst til Danmark, men Raynald henfører det til dette Aar. Rimelig har Erkebisp Jakob havt Del med i dets Indhold. Hierarkiet var nu kommen paa sin høieste Spidse, og traadte alle guddommelige og menneskelige Love under Fødder.

I Vordingborg den 26 May stadfæstede Kongen St. Michaelis Nonnekloster i Reval af Cistercienser-Ordenen alle dets Eiendele; og den 13 April i Ringsted overlod han ved sit Brev efter sine troe Mænds Raad til de ædle Junkere Otto og Ludwic, Grever af Ravensburg, som vare ham og Riget ved Mandskab (homagium) forbundne, alt deres Broders Johans, Søn af Johan, rørlige og urørlige Gods i Riget.

 Den

Erik Glipping Aar 1265.

Den 11 Junii var Kong Erik i Roskild, og stadfæstede det Jakob Thyrisøns Testamente, hvorved han skienkte Blaustrup til Esrom Kloster. Brevet er underskrevet af Kongens Drost.

Paven gav i Perugia den 15 Junii Minoriterordenen den Frihed, at ingen af den kunde bandsættes af nogen pavelig Legat eller Underlegat, undtagen af en Legat de latere. Dette Brev forskaffede Erkebisp Jakob Minoriterne, medens han opholdt sig i Rom, og udbad sig derfor, at de vilde bede for ham, baade i Liv og Død; og Bisp Peder af Roskild bekræftede i Slesvig, (hvor han opholdt sig i sin Landsflygtighed) at han havde seet det 1265 den 22 Junii. Hans Segl hænger under i hvide og blaa Traade og er aflangt i rødt Vox. Paa den ene Side sidder han i velsignende Stilling med Omskrift: - - - *etrus Dei Gr.* - - - *ildensis Episcopus*; paa den anden Side eller Contra-Sigillet er et Kors med 2 Negler, vel giort, ligesom det ganske Sigil, og Omskrift: *S. Petri Episcopi Roskildensis.*

Den 22 Junii stadfæstede Paven i Perugia Kapitlet i Aarhus dets Friheder og Rettigheder, og den 1 Julii atter igien, næsten med samme Ord (Script. Rer. Dan. VI. p. 394).

Kong Erik var den 11 Julii igien i Roskild, og tog Esrom Kloster med alle dets Eiendele under sin Beskyttelse, og roser det meget ved denne Leilighed; Bispen af Borlum underskrev dette Brev Den 10 Augusti var Kongen i Ringsted, og stadfæstede der Revals Borgere det samme Grændseskiel til deres Qvægs Græsning, som Kong Valdemar havde givet dem. En Herre Hanbert har underskrevet det.

Dronning Margrete skrev den 13 Augusti fra Roskilde til Hovedsmanden, "Capitaneus", og alle dem, der beboede Reval By (conf. Arndts liefl. Chron. II. p. 60. Gadebusch Liefl. Jahrb.

I. p.

I. p. 278-79), at hun med sin Søns Kongens Samtykke giorde saadan Forandring i Reval Mynt, at af en Mark puurt Sølv skulde slaaes 6 Mark og 2 Øre Penge, og beholde altid en uforanderlig Værdi, og paalagdes det Raadmændene at passe herpaa, ligeledes at rette Vægten, som var bleven formindsket og forfalsket, og skulde alle de, der herefter forfalskede Mynt og Vægt, straffes efter lybsk Ret; imod Raadets Villie skulde herefter ingen beskikkes til Advocat (Foged, Skiærm-Foged) der. De Herrer Odeward af Lode og Harbert have underskrevet det. Under samme Dag tilskrev hun i Roskild (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 279. Arndts Liefl. Chron. II. p. 60) de Herrer Odeward af Lode, Hethenric eller Henric og hans Broder Eggebert af Wechschonel *), at de tilligemed Hovedsmanden i Reval og flere hendes Søns Kongens Vasaller skulde personligen besare de Grændseskiel for Grændsningen, som Kong Valdemar af hoilovlig Ihukommelse havde fastsat for Reval Slot og Byen, og lade sætte Mærker paa fornødne Steder, at ei Slot og By skulde skee Uret. Herre Harbert har underskrevet.

Erik Glipping Aar 1265.

Den 22 September stadfæstede Paven ved sin Bulle fra Perugia St. Clare-Kloster i Roskild dets Eiendele, og taler deri om Wingaarde, rimelig fordi man i Rom forestilte sig Danmark ligesom Italien.

Den 11 October gav han, ligeledes fra Perugia, alle dem, som besøgte Dominicanernes Kirker paa deres Indvielses-Dage, og de Dage, som holdtes til Erindring deraf, og 8 Dage efter, og paa Mariæ, S. Dominici, Petri Martyris og flere Helgenes Dage,

*) I Bredden af Diplomet denne Sag angaaende har Langebek tegnet: "skal vel være Wickeshøueth. Waldem. II. Jordebog p. 98." conf. Script. Rer. Dan. VII. p. 549. Nyerup.

Erik Glipping Aar 1265.

Dage, til hvilke de store Altere vare indviede i deres Kirker, 100 Dages Aflad. Dette Brev er indført i en Vidisse, givet i Viborg af den viborgske Bisp Nicolaus, som var Kongens Kantzler, af Aar 1266 (conf. Staphorst II. p. 42).

Den 20 November gav Paven alle Klostere af St. Claræ Orden efter deres Ansøgning, da de vare fattige, og dog mange af dem besad adskillige Eiendomme, fri for alt Giæsterie til de pavelige Legater og Nuntier, som og al anden Udgift, enten til den ytre til Landenes Regentere, og erklærede han for ugyldig alt det Forbud og Band, som i den Henseende kunde paalægges dem. Dette Brev indførte Erkebisp Jakob i sit Brev, givet i Perugia 1266, og sendt til Danmark. Af samme Indhold skrev Paven den 22 November, ligeledes fra Perugia, et Brev især til St. Claræ-Kloster i Roskild, og udvirkede Erkebisp Jacob det, da han personlig opholdt sig ved det romerske Hof, og udbad sig kun derfor, at Søstrene vilde ihukomme ham i deres Bønner, baade levende og død, og anbefale ham til andre Troende.

Den 27 Februarii lod Hr. Andreas, Præst i Slaugerup, sig indskrive blant Brødrene i Sorøe Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 496), og valgte at blive begravet der i Kirken, til hvilken Ende han gav til Klosteret en Jord af 7 Skilling Skyld i Eggerup By og Slavelse Herred, og skiødede det paa bemeldte Herredsting, hvorimod han fik af Klosteret 44 Mark i gangbar Mynt for Huse, Qvæg og rørende Gods.

Philip Stallare døde den 8 May (Script. Rer. Dan. I. p. 291), og gav til Roskilder Kirke til St. Mikkels Alter 1 Bol i Havertorp.

Nicolaus Pinc, Abbed i Nestved, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 371) og var uden Tvivl den Abbed, som Paven beskikkede

1265

1264 til Dommer i Sagen mellem Bisp Tuco af Aarhus og Om Kloster. Erik Glipping Aar 1265

Prindsesse Agnes blev i dette Aar canonisk udvalgt til Priorinde i St. Agnetis Kloster, og stadfæstet ved Hakon, Dominicanernes Provincial-Prior. Agnetis Søster Jutta, som da var 19 Aar, altsaa 1246, angav sig (Hvitfeldt p. 265) og at ville indgaae i Ordenen, og paatog Ordens-Dragt i Kong Eriks Nærværelse, og skiødede han paa hendes Vegne alt hendes Arvegods til Klosteret.

Bisp Tuko af Aarhus holdt ikke længe det indgaaede Forlig med Om Kloster (Script. Rer. Dan. V. p. 287); thi han kom did i Fasten med 100 Ryttere, og mange Løbere, og sendte ei en af dem fra sig, og dog betiænede hans Betientere Klosterets Tienere, da de havde stor Fordel deraf. Imidlertid fik dog Abbeden og Munkene der noget Mod, da de hørte, at en Kardinal af deres Orden kom som Legat til Danmark.

Bisp Niels af Slesvig døde i Vordingborg (Script. Rer. Dan. I. p. 169. V. 571. VII. 167) og blev der begravet, og blev Bundo, Cantor i Slesvig, udvalgt til Bisp i hans Sted, hvilken ligesaameget holdt med Hertug Erik, som hans Formand, havde været mod ham. Cypræus lader (Annal. Episcop. Slesv. p. 286) Bundo først blive Bisp 1270, og anfører dog selv (ibid. p. 287) et Diplom af 1268, hvori siges, at han var Bisp. Broder Boiosen (Menken. III. col. 600) er hans Forgiænger i denne Vildfarelse. Paaskedag, det er den 20 April, gav den jydske Hertug Erik (Noodts Beyträge I. pag. 166. 67) sine Borgere i Slesvig By fri for Told, Torgpald, og alle Afgifter til sig i hans ganske Land, hvor de handlede, ligesom det havde været i hans Faders og Forfædres Tid.

Den

Erik Glipping. Aar 1265.

Den 4 Augusti gav Hertug Erik i Slesvig sit Frihedsbrev i Slesvig til Raadet og Menigheden i Bremen (Cassel von Bremischen Freiheitsbriefen p. 8) for alle dets Borgere, som vilde komme til hans By Slesvig eller noget andet Sted i hans Hertugdømme, at de med deres Vare maatte uhindret opholde sig der, og reise frem og tilbage; og skulde nogen af hans tage noget med Uret fra dem, saa vilde han erstatte dem det dobbelt igien, naar de kun ei havde saa aabenbare forseet sig mod ham, at de fortiente at miste hans Naade.

Den 22 September forligede Hertugen sig i Almeenas med Bisp Tager af Ribe, hvorved han lader dem i Riber Stigt, som stode under hans Herskab (hvilket synes at vise, at Mageltunder har tilhørt Hertugen) vide, at, efter megen Uenighed, som havde været mellem ham og hans og Bisp Tager af Ribe, var endelig saadant Forlig giort, at Hertugen skulde staae ham, hans Kirke og Kapitel trolig bi, og forfremme deres Ret, hvorover han byder sine Undersaatter, han skriver til, at de skulde bevise Riber Bisp og Kirke den skyldige Ære og Lydighed i alle Maader. Dette Brev findes kun paa Dansk hos Hvitfeldt i Bispekroniken p. 24. conf. Pontoppidans Annal. I. p. 720. Fra denne Tid af slog Bispen sig fra Kongens Parti til Hertugens.

Efter Lambert af Aschaffenburg hans Fortsætter (Pistorii Script. I. p. 254), som ender med 1472, forgik mange store og velladte Skibe, saavel Galeier som Kugger, i Middelhavet og Dacien, ved hvilken sidste Skribenterne da gemenlig forstaae Danmark; men Sammensætningen synes at stride herimod.

Kardinal Guido kom nu paa sin Reise til Hamborg, hvor han den 21 December i et Brev (Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrogium p. 54) til Erkebispen af Magdeborg gav alle de mange

Skib,

Skibe, som fra adskillige Verdens Lande gik fra og til Hamborg, Beskyttelse, naar de led Skibbrud, mod dem, der vilde berøve og forurette dem. Den 23 December udstædte han der en Forretning og Vidneforhør (Lambecius l. cit. p. 55. Staphorst II. pag. [illegible]) i en tvistig Sag mellem Hamborger Kapitel og Prædikerbrødrene. Den 28 December udstædte han atter et Brev (Lambecius l. cit. p. 56), hvorved han med Hamborgernes Samtykke forsikrede den bremiske Erkebispes Procurator Thirard, Kannik i Bremen, at Hamborgerne ei vilde, i Følge hans forrige Brev til Erkebispen i Magdeborg, fordre Erstatning af den bremiske Erkebisp, for hvad Rov, Vold og Ran han eller hans Undersaatter kunde have begaaet paa Skibbrudne eller Søfarende, men at alt det foregangne skulde være forglemt, og ingen Erstatning derfor fordres. Erik Glipping Aar 1265.

Den 31 December tilskrev Paven fra Perugia (Martene Thesaur. Anecd. II. p. 259) Kardinal Guido, at det fornøiede ham at see af hans Brev, at han var kommen til Cøln; men han forundrede sig over, at han, foruden den ham betroede Legation, vilde forlange den Engelske, som O. havde; han maatte betragte, at han især var sendt til Danmark, og at nogle andre Lande være for Omstændighedernes og Beliggenhedens Skyld lagde til, og derfor ei forlange hele Tydskland; Paven kunde saameget mindre bevilge dette, da Landene desuden nok klagede over Legaterne; han selv behandlede dem lempelig, men kunde ei altid tæmme sine Legater, og dog maatte han bære Skylden for dem; Guido skulde kun sørge for, at befordre Danmarks Fred og fuldkomne Istandsættelse, saa vilde Paven i andre Ting tænke paa ham.

Ridder Otto af Barmstade overlod i Landsbyen Hertinge ved Elven (Dreger Cod. Diplom. I. p. 481) den 3 Martii til St. Marie Kloster i Ukermünde sin Patronret til Kirken i Morin, i Overværelse

Erik Glipping Aar 1263.

værelse af sin Herre Grev Gerhard af Holsten, Alverquard Ronnowe, og flere, hvoriblandt Grevens Kapellan og Kanik i Hamborg Johan kaldet af Werdingheborch, som maaskee betyder Vordingborg.

Den 16 Julii tilstod Grev Gerhard ved sit Brev i Itzehoe (Staphorst II. p. 226), at han med Samtykke af sin kiere Svigerske Elizabeth, Enke efter hans Broder Grev Johan, og hendes Sønner Adolph Johan og Albert, og sine egne Sønner Johan og Gerhard, havde givet sin Kapellan Johan af Wudingehusen det Kanonikat, som han selv Broder og Fader havde besat i Hamborg, og at besidde det paa samme Maade, som andre Kaniker der besad deres, saa at han ingen Del skulde have i Raadstue-Sager eller befatte sig dermed. Blant Underskriverne forekommer den ærværdige Fader Herr Harbord, Abbed af Sittier (Cismar), og Nicolaus Dansk, Grevens Advocat i Itzeho.

Hertug Johan af Brunsvig ægtede med stor Høitidelighed (Script. Rer. Dan. I. p. 212. Lambecius p. 53. Continuat. Alberti Stadensis p. 2) Grev Gerhards Datter Luitgard i Hamborg.

Grev Henrik den 3die af Schwerin døde, ældste Søn af Grev Guncelin den 3die (Schröders Papist. Mecklenb. p. 718). I et Diplom, givet til Stettin den 25 Julii af Herman, Bisp i Camyn (Dreger p. 485) forekommer blant Underskriverne en Grev Heinric Bork, hvoraf sees denne grevelige Slægts Ælde i Pommern.

Den berømte Hertug Svantopolk udstadte endnu den 21 Augusti et Diplom i Slawena (Dreger p. 486-87), som hans Søn Wartislaw har underskrevet. Den rygiske Fyrste Wislaf tilsod i Stralsund (Dreger p. 489) et Salg at skee til Neuencamp Kloster med Samtykke af hans Broder Jaromar og tvende Mand

Vo-

Barnim, Stoyzlaw og Gotslaw, lovede at Abbeden gav Fyrsten aarlig 50 tremodia *) Tremmer, maaskee Hvede, 10 Rug, 20 Byggmalt, og 20 Havremalt, som endda og længe efter brugtes til at brygge af. Samme Første skienkede og (Schröders Papist. Mecklenb. p. 712) til Klosteret Sonnen-Kamp een Læst Sild fra Stralsund. Erik Glipping Aar 1265.

Paven bød under den 15 Junii fra Perugia (Collect. Livon. van der Hardt p. 260) Bispen af Marienwerder i Pomern af Preussen at prædike Korset i de Riger Böhmen, Danmark, Sverrige, Norge, og i de Lande Friesland, Polen, Pomern og Gotland, som og i det bremiske Erkestigt og underliggende Stigter, og det uagtet, at da var anordnet at prædike Korset til det hellige Lands Understøttelse; de som havde ladet sig korse, og ei vare istand til at drage, skulde give af deres Formue, og de som droge did, skulde idetmindste blive der 1 Aar, og derfor faae eftergivet 40 Dages Poenitentse; for derved at understøtte de tydske Riddere i Lifland, Kurland og Preussen, af hvilke Hedningene havde for noget siden næsten ihielslaget 500 Riddere, og nu atter igien en stor Del, hvorover de nys omvendte vare faldne fra Troen til deres gamle Vildfarelse. Copi eller Afskrift af dette vigtige Brev findes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Den norske Kong Magnus sendte (Script. Rer. Dan. III. p. 236. not. f.) efter Overlæg med Hakons Raad, som havde fulgt ham til Orkenøerne, Bisp Gilbert af Hamer og sin Kanzler Askatin til Skotland, for at slutte Fred; de droge først til Engeland, og siden traf de Alexander i Roxberg, tilbøde ham de 2 Øer, Bute og Aran til evindelig Eiendom, hvorimod Magnus skulde

 be-

*) Dette Ord [illegible] Bønder ved [illegible] et Kornmaal paa [illegible] Skiepper. Nyerup.

Erik Glipping Aar 1265.

Grund nedbryde Mogel-Tønder Slot, som Stral og Hamsfort, (Script. Rer. Dan. I. p. 291. III. 313) og Hvitfeldt p. 269 skrive. Rimeligen var det Kongens eget, og et Hertugens, siden Mogel-Tønder Sogn i det Aandelige endnu lyder under Ribe Stift. I denne Sommer, vist i dette Aar, var det vel og, at de Kongelige indtoge Hammershus Slot efter en lang Beleiring, og fik der Erkebispens Broder Andreas fangen, som længe havde tapperligen forsvaret Slottet (Script. Rer. Dan. VI. p. 299. Hvitfeldt p. 269). Saaledes kom hele Bornholm fra Erkesædet under Kronen; dog det varede ikke længe.

Paven beskikkede den 8 Junii i Perugia (Raynaldi Annal. XIV. p. 126-27. Spondan. I. p. 224) Guido, Presbyter, Kardinal af Titelen Sti Laurentii i Lucina, født i Burgundien, og en Cistercienser-Munk, til sin Legat i Danmark, og siger deri, at han elsker Danmark som et allerchristeligt Rige og meget hengiven til Gud og det romerske Sæde, og derfor ønsker han, at Kardinalen maatte der frembringe Sielenes Beste, Kirkens Frihed, Fred og Ro. Og som Uvenskab var opkommet mellem Dronningen og nogle Rigets Prælater, da Kongen endnu var ung, hvorved alt det forhen nævnte forstyrredes, saa sendte Paven derfor Kardinalen did som Legat, og ligeledes til Sverrige og til Erkestigterne af Bremen, Magdeborg, Salzborg og Gnesen, og de under dem liggende Lande, og skulde han see der at erhverve de tydske Riddere Hielp mod de hedenske Preusser, Lithauer og Liver. Uden Tvivl bragte denne Kardinal det Brev med fra Paven til Kong Erik (Raynald. l. cit. p. 127-28), hvori Paven tager aabenbare Erkebispens Parti, og siger, at et Rygte om Kongens Uudskab var kommet ud fra hans eget Rige, foreholder ham, hvor andægtige hans Formænd havde været, og hvilke Velgierninger det pavelige

lige

lige Sæde har bevist dem, hans Moder og ham selv; hvorledes Pavens Kapellan Magister Gerard havde staaet dem bi allerede i Pave Alexanders Tid, hvormeget Pave Urbanus havde arbeidet, for at befrie Kongen og hans Moder, da de vare blevne fangne, og dertil brugt bemeldte Kapellan, samt til at true Prælaterne, og ved mange Opmuntringer og Bønner søgt at forskaffe dem Fyrsternes og de Størres Bifald. Nu sendte Clemens ham Kardinal Guido, og dog blev Kongen ved at kuldkaste Kirkens Frihed i sit Rige, og at forfølge og berøve endel Prælater og andre geistlige Personer, uden at tilbyde Fred og Erstatning, ja han nægtede endog Prælaterne Sikkerhed, og forbød at anvise noget Sted i sit Rige, hvor man kunde handle om Fred med dem. Paven truer ham derfor med Band, med Forbud, og med at hans Vasaller skulde løses fra deres Troskabs-Ed, og raader ham til at adlyde Legaten, og give Prælaterne og de Geistlige Erstatning, og ei efter nogles Raad at søge Udflugter ved Appel; naar saa skede, da vilde Paven behandle ham som sin Søn. Af nogle Udtryk skulde man næsten slutte, at Brevet var skrevet 1266 efter Guido's Ankomst til Danmark, men Raynald henfører det til dette Aar. Rimelig har Erkebisp Jakob havt Del med i dets Indhold. Hierarkiet var nu kommen paa sin høieste Spidse, og traadte alle guddommelige og menneskelige Love under Fødder. Erik Glipping Aar 1265.

I Vordingborg den 26 May stadfæstede Kongen St. Michaelis Nonnekloster i Reval af Cistercienser-Ordenen alle dets Eiendele; og den 13 April i Ringsted overlod han ved sit Brev efter sine troe Mænds Raad til de ædle Junkere Otto og Ludwic, Grever af Ravensburg, som vare ham og Riget ved Mandskab (homagium) forbundne, alt deres Broders Johans, Søn af Johan, rørlige og urørlige Gods i Riget.

Erik Glipping Aar 1265.

Den 11 Junii var Kong Erik i Roskild, og stadfæstede det Jakob Thyrisøns Testamente, hvorved han skienkte Blaustruth til Esrom Kloster. Brevet er underskrevet af Kongens Drost.

Paven gav i Perugia den 15 Junii Minoriterordenen den Frihed, at ingen af dan kunde bandsættes af nogen pavelig Legat eller Underlegat, undtagen af en Legat de latere. Dette Brev forskaffede Erkebisp Jakob Minoriterne, medens han opholdt sig i Rom, og udbad sig derfor, at de vilde bede for ham, baade i Liv og Død; og Bisp Peder af Roskild bekræftede i Slesvig, (hvor han opholdt sig i sin Landsflygtighed) at han havde seet det 1268 den 22 Junii. Hans Segl hænger under i hvide og blaa Traade, og er aflangt i rødt Vox. Paa den ene Side sidder han i velsignende Stilling med Omskrift: - - - *etrus Dei Gr.* - - - *ildensis Episcopus;* paa den anden Side eller Contra-Sigillet er et Kors med 2 Negler, vel giort, ligesom det ganske Sigil, og Omskrift: *S. Petri Episcopi Roskildensis.*

Den 22 Junii stadfæstede Paven i Perugia Kapitlet i Aarhus dets Friheder og Rettigheder, og den 1 Julii atter igien, næsten med samme Ord (Script. Rer. Dan. VI. p. 394).

Kong Erik var den 11 Julii igien i Roskild, og tog Esrom Kloster med alle dets Eiendele under sin Beskyttelse, og roser det meget ved denne Leilighed; Bispen af Borlum underskrev dette Brev. Den 10 Augusti var Kongen i Ringsted, og stadfæstede der Revals Borgere det samme Grændseskiel til deres Qvægs Græsning, som Kong Valdemar havde givet dem. En Herre Harbert har underskrevet det.

Dronning Margrete skrev den 13 Augusti fra Roskilde til Hovedsmanden, "Capitaneus", og alle dem, der beboede Reval By (conf. Arndts liefl. Chron. II. p. 60. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p.

Erik Glipping Aar 1265.

I. p. 278-79), at hun med sin Søns Kongens Samtykke giorde saadan Forandring i Reval Mynt, at af en Mark purt Sølv skulde slaaes 6 Mark og 2 Øre Penge, og beholde altid en uforanderlig Værdi, og paalagdes det Raadmændene at passe herpaa, ligeledes at rette Vægten, som var bleven formindsket og forfalsket, og skulde alle de, der herefter forfalskede Mynt og Vægt, straffes efter lybsk Ret; imod Raadets Villie skulde herefter ingen beskikkes til Advocat (Foged, Skiærm-Foged) der. De Herrer Odeward af Lode og Hanbert have underskrevet det. Under samme Dag tilskrev hun i Roskild (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 279. Arndts Liefl. Chron. II. p. 60) de Herrer Odeward af Lode, Hethenric eller Henric og hans Broder Eggebert af Wechschonek *), at de tilligemed Hovedmanden i Reval og flere hendes Søns Kongens Vasaller skulde personligen befare de Grændseskiel for Græsningen, som Kong Valdemar af hellovlig Ihukommelse havde fastsat for Reval-Slot og Byen, og lade sætte Mærker paa fornødne Steder, at ei Slot og By skulde skee Uret. Herre Hanbert har underskrevet.

Den 22 September stadfæstede Paven ved sin Bulle fra Perugia St. Clare-Kloster i Roskild dets Eiendele, og taler deri om Wingaarde, rimelig fordi man i Rom forestilte sig Danmark ligesom Italien.

Den 11 October gav han, ligeledes fra Perugia, alle dem, som besagte Dominicanernes Kirker paa deres Indvielses-Dage, og de Dage, som holdtes til Erindring deraf, og 8 Dage efter, og paa Mariæ, S. Dominici, Petri Martyris og flere Helgenes Dage,

*) I Bredden af Diplomet denne Sag angaaende har Langebek tegnet: "skal vel være Wickashouerth. Waldem. II. Jordebog p. 98." conf. Script. Rer. Dan. VII. p. 549. Nyerup.

Erik Glipping Aar 1264. Dage, til hvilke de store Altere vare indviede i deres Kirker, 100 Dages Aflad. Dette Brev er indført i en Vidisse, givet i Viborg af den vibergske Bisp Nicolaus, som var Kongens Kansler, af Aar 1266 (conf. Staphorst II. p. 42).

Den 20 November gav Paven alle Klostere af St. Claræ Orden efter deres Ansøgning, da de vare fattige, og dog mange af dem besad adskillige Eiendomme, fri for alt Gjæsterie til de pavelige Legater og Nuntier, som og al anden Udgift, enten til dem eller til Landenes Regentere, og erklærede han for ugyldig alt det Forbud og Band, som i den Henseende kunde paalægges dem. Dette Brev indførte Erkebisp Jakob i sit Brev, givet i Perugia 1266, og sendt til Danmark. Af samme Indhold skrev Paven den 22 November, ligeledes fra Perugia, et Brev især til St. Claræ-Kloster i Roskild, og udvirkede Erkebisp Jacob det, da han personlig opholdt sig ved det romerske Hof, og udbad sig kun derfor, at Søstrene vilde ihukomme ham i deres Bønner, baade levende og død, og anbefale ham til andre Troende.

Den 27 Februari lod Hr. Andreas, Præst i Slustorp, sig indskrive blant Brødrene i Sorøe Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 496), og valgte at blive begravet der i Kirken, til hvilken Ende han gav til Klosteret en Jord af 7 Skilling Skyld i Sortorp By og Slavelse Herred, og skiødede det paa bemeldte Herredsting, hvorimod han fik af Klosteret 44 Mark i gangbar Mynt for Huse, Qvæg og rørende Gods.

Philip Stallare døde den 8 May (Script. Rer. Dan. I. p. 291), og gav til Roskilder Kirke til St. Mikkels Alter 1 Bol i Havertorp.

Nicolaus Pinc, Abbed i Næstved, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 371) og var uden Tvivl den Abbed, som Paven beskikkede

1264 til Dommer i Sagen mellem Bisp Tuco af Aarhus og Øm Kloster.

Erik Glipping Aar 12 63

Prindsesse Agnes blev i dette Aar canonisk udvalgt til Priorinde i St. Agnetis Kloster, og stadfæstet ved Hakon, Dominicanernes Provincial-Prior. Agnetis Søster Jutta, som da var 19 Aar, altsaa 1246, angav sig (Hvitfeldt p. 265) og at ville indgaae i Ordenen, og paatog Ordens-Dragt i Kong Eriks Nærværelse, og skiødede han paa hendes Vegne alt hendes Arvegods til Klosteret.

Bisp Tuko af Aarhus holdt ikke længe det indgaaede Forlig med Øm Kloster (Script. Rer. Dan. V. p. 287); thi han kom did i Fasten med 100 Ryttere, og mange Løbere, og sendte ei en af dem fra sig, og dog betyngede hans Betientere Klosterets Tienere, da de havde stor Fordel deraf. Imidlertid fik dog Abbeden og Munkene der noget Mod, da de hørte, at en Kardinal af deres Orden kom som Legat til Danmark.

Bisp Niels af Slesvig døde i Vordingborg (Script. Rer. Dan. I. p. 169. V. 571. VII. 167) og blev der begravet, og blev Bundo, Cantor i Slesvig, udvalgt til Bisp i hans Sted, hvilken ligesaameget holdt med Hertug Erik, som hans Formand, havde været mod ham. Cypræus lader (Annal. Episcop. Slesv. p. 286) Bundo først blive Bisp 1270, og anfører dog selv (ibid. p. 287) et Diplom af 1268, hvori siges, at han var Bisp. Broder Boiesen (Menken. III. col. 600) er hans Forgiænger i denne Vildfarelse. Paaskedag, det er den 20 April, gav den jydske Hertug Erik (Noodts Beyträge I. pag. 166-67) sine Borgere i Slesvig By fri for Told, Torgpald, og alle Afgifter til sig i hans ganske Land, hvor de handlede, ligesom det havde været i hans Faders og Forfædres Tid.

Den

Erik Glipping Aar 1265.

Den 4 Augusti gav Hertug Erik i Slesvig sit Frihedsbrev i Slesvig til Raadet og Menigheden i Bremen (Cassel von Bremischen Freiheitsbriefen p. 8) for alle dets Borgere, som vilde komme til hans By Slesvig eller noget andet Sted i hans Hertugdømme, at de med deres Vare maatte ubehindret opholde sig der, og reise frem og tilbage; og skulde nogen af hans tage noget med Uret fra dem, saa vilde han erstatte dem det dobbelt igien, naar de kun ei havde saa aabenbare forseet sig mod ham, at de fortiente at miste sin Naade.

Den 22 September forligede Hertugen sig i Mindelighed med Bisp Tyger af Ribe, hvorved han lader dem i Riber Stigt, som stode under hans Herskab (hvilket synes at vise, at Mogeltønder har tilhørt Hertugen) vide, at, efter megen Uenighed, som havde været mellem ham og hans og Bisp Tyger af Ribe, var endelig saadant Forlig giort, at Hertugen skulde staae ham hans Kirke og Kapitel trolig bi, og forfremme deres Rot, hvorover han byder sine Undersaatter, han skriver til, at de skulde bevise Riber Bisp og Kirke den skyldige Ære og Lydighed i alle Maader. Dette Brev findes kun paa Dansk hos Hvitfeldt i Bispekroniken pag. 23. conf. Pontoppidans Annal. I. p. 720. Fra denne Tid af slog Bispen sig fra Kongens Parti til Hertugens.

Efter Lambert af Aschaffenborg hans Fortsætter (Pistorii Script. I. p. 254), som ender med 1472, forgik mange store og velladte Skibe, saavel Galeier som Kugger, i Middelhavet og i Dacien, ved hvilken sidste Skribenterne da gemenlig forstaae Danmark; men Sammensætningen synes at stride herimod.

Kardinal Guido kom nu paa sin Reise til Hamborg, hvor han den 21 December i et Brev (Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrogium p. 54) til Erkebispen af Magdeborg gav alle de mange

Skib,

Skibe, som fra adskillige Verdens Lande gik fra og til Hamborg, Beskyttelse, naar de led Skibbrud, mod dem, der vilde berøve og forurette dem. Den 23 December udstædte han der en Forretning og Vidneforhør (Lambecius l. cit. p. 55. Staphorst II. pag. 99. 141) i en tvistig Sag mellem Hamborger Kapitel og Prædikerbrødrene. Den 28 December udstædte han atter et Brev (Lambecius l. cit. p. 56), hvorved han med Hamborgernes Samtykke forsikrede den bremiske Erkebispes Prokurator Thirard, Kannik i Bremen, at Hamborgerne ei vilde, i Følge hans forrige Brev til Erkebispen i Magdeborg, fordre Erstatning af den bremiske Erkebisp, for hvad Rov, Mord og Ran han eller hans Undersaatter kunde have begaaet paa Skibbrudne eller Søfarende, men at alt det foregaaende skulde være forglemt, og ingen Erstatning derfor fordres. Erik Glipping Aar 1267.

Den 31 December tilskrev Paven fra Perugia (Martene Thesaur. Anecd. II. p. 259) Kardinal Guido, at det fornøiede ham at see af hans Brev, at han var kommen til Cøln; men han forundrede sig over, at han, foruden den ham betroede Legation, nu forlangte den Engelske, som O. havde; han maatte betragte, at han især var sendt til Danmark, og at nogle andre Lande vare for Omstændighedernes og Beliggenhedens Skyld lagde til, og derfor ei forlange hele Tydskland; Paven kunde saameget mindre bevilge dette, da Landene desuden nok klagede over Legaterne; han selv behandlede dem lempelig, men kunde ei altid tæmme sine Legater, og dog maatte han bære Skylden for dem; Guido skulde kun sørge for, at befordre Danmarks Fred og fuldkomne Istandsættelse, saa vilde Paven i andre Ting tænke paa ham.

Ridder Otto af Barmstede overlod i Landsbyen Hertinge ved Elven (Dreger Cod. Diplom. I. p. 481) den 3 Martii til St. Mariæ Kloster i Uetersunde sin Patronret til Kirken i Morin, i Overværelse

Erik Glipping Aar 1263.

værelse af sin Herre Grev Gerhard af Holsten, Marqvard Rennowe, og flere, hvoriblant Grevens Kapellan og Kanik i Hamborg Johan kaldet af Werdinghehorch, som maaskee betyder Wordingborg.

Den 16 Julii tilstod Grev Gerhard ved sit Brev i Itzehoe (Staphorst II. p. 216), at han med Samtykke af sin kiere Svigerske Elizabeth, Enke efter hans Broder Grev Johan, og hendes Sønner Adolph Johan og Albert, og sine egne Sønner Johan og Gerhard, havde givet sin Kapellan Johan af Wordingehorsen det Kanonikat, som han selv Broder og Fader havde stiftet i Hamborg, og at besidde det paa samme Maade, som andre Kaniker der besad deres, saa at han ingen Del skulde have i Raadhuus-Retten eller befatte sig dermed. Blant Underskriverne forekommer den ærværdige Fader Herre Herbord, Abbed af Sittker (Cismar), og Nicolaus Dansk, Grevens Advokat i Itzehoe.

Hertug Johan af Brunsvig ægtede med stor Høitidelighed (Script. Rer. Dan. I. p. 212. Lambecius p. 53. Continuat. Alberti Stadensis p. 2) Grev Gerhards Datter Luitgard i Hamborg.

Grev Henrik den 3die af Schwerin døde, ældste Søn af Grev Gunzelin den 3die (Schröders Papist. Mekleb. p. 713). I et Diplom, givet til Stettin den 25 Julii af Herman, Bisp i Camyn (Dreger p. 485) forekommer blant Underskriverne en Grev Heinric Bork, hvoraf sees denne grevelige Slægts Ælde i Pommern.

Den berømte Hertug Svantopolk udstedte endnu den 21 Augusti et Diplom i Slawena (Dreger p. 486-87), som hans Søn Wartislaw har underskrevet. Den rygiske Fyrste Wizlaf tilstod i Stralsund (Dreger p. 489) et Salg at skee til Neuenkamp Kloster med Samtykke af hans Broder Jaromar og tre Mænd

Be

Barant, Stoyslaw og Gotzlav, lovede at Abbeden gav Fyrsten aarlig 50 *tremodia* *), maaskee Hvede, 10 Rug, 20 Bygmalt, og 20 Havremalt, som endda og længe efter brugtes til at brygge af. Samme Fyrste skiænkede og (Schröders Papist. Mecklenb. p. 712) til Klosteret Sonnen-Kamp een læst Sild fra Stralsund. Erik Glipping Aar 1265.

Paven bød under den 15 Junii fra Perugia (Collect. Livon. von der Hardt p. 260) Bispen af Marienwerder i Pomern af Preussen at prædike Korset i de Riger Böhmen, Danmark, Sverrige, Norge, og i de Lande Friesland, Polen, Pomern og Gotland, som og i det bremiske Erkestigt og underliggende Stigter, og det meget, at da var anordnet at prædike Korset til det hellige Lands Understøttelse; de som havde ladet sig korse, og ei vare istand til at drage, skulde give af deres Formue, og de som droge did, skulde idetmindste blive der 1 Aar, og derfor faae eftergivet 40 Dages Poenitentse; for derved at understøtte de tydske Riddere i Lifland, Kurland og Preussen, af hvilke Hedningene havde for noget siden næsten ihielslaget 500 Riddere, og nu atter igien en stor Del, hvorover de nys omvendte vare faldne fra Troen til deres gamle Vildfarelse. Copi eller Afskrift af dette vigtige Brev findes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Den norske Kong Magnus sendte (Script. Rer. Dan. III. p. 236. nota f.) efter Overlæg med Hakons Raad, som havde fulgt ham til Orkenøerne, Bisp Gilbert af Hamer og sin Kanzler Askatin til Skotland, for at slutte Fred; de droge først til Engeland, og siden traf de Alexander i Rosberg, tilbøde ham de 2 Øer, Bute og Aran til evindelig Eiendom, hvorimod Magnus skulde

*) Dette Ord oversætter Dreyer ved Drømt ɔ: et Kornmaal paa 12 Skieppet. Nyerup.

Erik Glipping Aar 1265.

beholde alle de øvrige Øer, som hans Fader Hakon havde paastaaet; dog Alexander vilde ei tage herimod, hvorover Bispen drog hiem, berettede sin Konge Udfaldet, og raadte ham at ingaae Forlig med Skotterne. Alexander sendte dog derpaa (Chronicon de Mailros apud Gale p. 229) i Gesandtskab til Norge den Munk af Meilros Regnald af Roxburg, en veltalende og forstandig Mand, for at see at erlange Man og Sudøerne. Han fremførte denne Sag i en stor Forsamling af alle de norske Herrer, i hvilken Kong Magnus var af den Mening, at man for Freds Skyld skulde sælge dem til den skotske Konge; nogle af de Store bifaldt dette, men andre sagde det imod; men som Kongen blev ved sin Mening, saa gave de ham endeligen alle Bifald, og blev di gjort et Forbrag (Torfæi Orcad. p. 171. Gale l. cit. Claussens Snorro p. 797. Script. Rer. D. III. p. 107), dog til den skotske Konges videre Stadfæstelse, at den skotske Konge skulde aarligen give den norske 100 Pund Sterling, som en Recognition af "homagium" eller Lehn af ham til den norske, og til dets større Stadfæstelse og Sikkerhed skulde den norske Konge faae paa engang 4000 Mark af ham, som Alexander skulde lade udbetale til Bispen af Orkenøerne og paa bemeldte Øer. Saaledes gav den fredelige og svage Konge bort det hans tappre og raske Forfædre havde erobret og eiet.

Ranulph Higden p. 211 skriver, at Northumbernes Sprog fornemmelig i York har allevegne noget saa grovt ved sig, at de sydlige Engellændere kunne knap forstaae det, og mener han, at det kom af Barbarernes Naboelav, hvorved han uden Tvivl sigter til Skotter og Danske. Vist er det, at flere danske og norske Ord findes til denne Tiid i Northumbernes og Skotternes engelske Sprog end i de øvrige Engellænderes; thi det rette skotske Sprog er noget ganske andet, nemlig gallisk.

Efter

Efter Hector Boethius (Descriptio Scotiæ p. 3) omtales en Flod i Skotland, ved Navn *Nid*, hvilket Navn Elven ved Tronhiem bærer, og have rimeligen Norske derfra bragt Navnet did; thi man finder ei, at Skoterne nogensinde ere gangne over til Norge. Erik Glipping Aar 1265.

I Pennants Tour in Scotland 8vo p. 156-157 tales om de pictiske eller retere norske Casteller. S. 161 siges, at nogle Norske Byers Navne komme af det danske. S. 178, at de Danske have indført et Slags Pibe i Skotland.

Hector Boethius fol. 248 siger, at paa Stene sees de danskes Tegn (vennelig Runer). Til S. Andrews i Skotland kom og i Middelalderen mange Fremmede, og derblant Danske, og bleve der lægede ved St. Andreas Kraft (See Pontoppidans Vestigia T. 2. p. 292-93).

Kong Magnus tog ved sit Brev, som endnu haves paa Norsk (Thorkelins Diplom. II. p. 51), Kapitlet i Nidaros under sin Beskyttelse. Sigillet derunder er af rødt Vox, og Contra-Sigillet af grønt, og hænger i røde, grønne og gule Silketraader. I Sigillet sees en ung Konge siddende paa sin Throne i fuld kongelig Prydelse med Sværd i høire Haand, og paa den anden Side en Rytter i fuld Harnisk. Ved et andet norsk Diplom (Thorkelin l. cit. p. 52) til alle Mand i Throndelagen giver Kongen dem tilkiende, at han har giort et Mageskifte med Korsbrødrene i Nidaros. Af Sigillet er kun et Stykke hvidt Vox tilovers, og paa Contra-Sigillet sees Ego. Om Sommeren drog Magnus fra Tronhiem til Bergen, og kom der efter Paaske. Den 30 Martii tog Paven Kapitlet i Nidaros under sin Beskyttelse ved Brev (Thorkelins Diplom. II. p. 52) til Erkepræsten og det, hvoraf sees, at Birger da var død, og ingen Erkebisp endda valgt. Der

maa

Erik Glipping Aar 1265.

maa have været wegen Uenighed i Kapitlet, siden Paven (Torfæi Histor. Norveg. IV. p. 341. Script. Rer. Dan. III. p. 106) ....
lod Valget til Abbeden af Lyse, Abbeden af Holmen ved Nidaros, Prioren af Prædikebrødrene i Nidaros, og Forstanderen (custos) af Franciskanernes Kloster Munkelif, og valgte de Hakon, Bisp af Oslo, til Erkebisp.

Kong Magnus af Man, en Søn af Olaf, døde paa Slottet Russin (Camdeni Britannia p. 846), og blev begravet i St. Marie-Kirke i Russin. De kongelige Annaler henføre (Script. Rer. Dan. III. p. 107) vel først hans Død til 1266; men det bliver best at følge Kroniken af Man (apud Langebekium Tom. III. p. 236). Det lader, at Magnus, en Søn eller Sønnesøn af ham er derpaa bleven Konge, idetmindste regierede der 1293 en af det Navn. Efter Camdeni Britann. p. 847 førte Riget af Man 3 Menneske-Been i sit Vaaben.

Paven tilskrev den 1 October Erkebisp Hildebold af Bremen, og underkastede ham Bispedømmet Yxkol (i Lifland), som hans Formand havde stiftet i Rusland (Ruthenia) ved Presten Reynard.

Den 9 October blev i Minden sluttet Fred mellem Bispen og Kirken af Minden paa den ene, og Greverne af Everstein, hvor af Conrad nævnes, og Borgerne af Hameln paa den anden Side, paa Vilkaar, at Greverne skulde herefter tage Hameln til Lehn af Bispen i Minden, og ei af Abbeden i Fulda, at Kirken i Hameln skulde beholde alle sine forrige Privilegier, og Hameln aldrig komme under Hertugerne af Brunsvig.

De Nederlag den tydske Orden havde lidt, bevægede (Duisburg Chron. Pruss. Pars III. p. 219. Script. Brunsv. III. p. 141. a.) Hertug Albert af Brunsvig til at lade sig korse, og at drage til Preussen, de

de Christne til Hielp, med en udvalgt Har (af Riddere); det samme giorde og Landgrev Albert af Thyringen. Den brandenborgske Marggrev Otto den 3die drog ogsaa did med sin Søn; men der blev kun lidet udrettet, fordi Winteren var for mild, og man kunde best angribe Preusserne i deres utilgiengelige Skove, naar Søer og Moradser frøs til. Erik Glipping Aar 1265.

1. Kardinal Guido kom fra Hamborg til Lybek, uden Tvivl i Slutningen af næstforegaaende Aar (Lambecii Res Hamburg. apud Lindenbrog. p. 56. Staphorst Hamburg. Kirchengesch. II. pag. 42), og tog der af Geistligheden og de Fornemste i Byen mod ham i Procession. Derfra tilskrev han den 2 Januari Erkebispen af Hamborg, og forkyndte ham Hamborgernes Klage over den Vold, som i hans Erkestigt forøvedes mod skibbrudne Folk, saa at man giorde dem selv til Trælle, naar intet fandtes hos dem, som var værd at røves; han bød ham at bekiendtgiøre i sit Stigt, at det Berøvede skulde tilbagegives, og de Modvillige ved Band tvinges til at staae fra slig Uret. Under samme Dag tilskrev han og Prøvsten i Hamborg, at giøre denne sin Befaling bekiendt. Aar 1266.

Den 4 Januari stadfæstede han (Lambecius l. cit. pag. 57) Hamborgerne det Privilegium, Keiser Frederik den 1ste havde givet dem.

Den 9 Januari tilskrev han Bisp Ulric af Raceborg, hvorledes Lybekkerne klagede ligesom Hamborgerne over, at naar de eller andre til dem kommende eller fragaaende Skibe lede Skibbrud i Østersøen eller Vesterhavet, saa blev de plyndrede af Riddere eller andre mægtige Mænd, paa hvis Kyster de havde strandet, hvorover Guido giver ham tilkiende, at hvo der strander paa de danske, svenske, slaviske, pomerske eller frisiske Kyster, og i Elven, ere under det apostoliske Sædes og hans egen Beskyttelse, og at

alle

Erik Glipping Aar 1266.

alle de, som der baede, vare for Guds Skyld og den naturlige Rets Billighed pligtige til at komme dem til Hielp, ligesom de selv vilde hielpes i slige Tilfælde, og skulde de, som rettede sig herefter, faae 100 Dages Aflad; Alt i de strandede Skibe tilhørte de samme Eiere, eller deres Arvinger, som inden 2 Aar beviiste at være det, eller og inden 3, om de vare meget langt borte; dog skulde de, som biergede, faae Løn derfor efter gode Mænds Skiønnende; hvo der røvede noget af det strandede Gods, og ei inden 8 Dage gav det igien, forfaldt derved i Band, og skulde Gudstienesten ophøre i det gandske Sogn; de som vidende kiøbte af sligt, forfalde og i Band, og ligeledes Dommeren i den Egn, om han ei forskaffede det Fratagne tilbagegivet inden een Maaned; døde nogen af de Bandsatte uden Afløsning, da skulde hans Lig ei begraves, men udkastes i Havet. Man seer heraf, at Paven og den høie katholske Geistlighed ved sin Omhu at afskaffe den grumme Strandrettighed, og ligeledes fæle Trældom, giorde sig idetmindste ligesaa fortient af Verden, som den i andre Henseender har giort sig ufortient. I Følge dette skrev den raceborgske Bisp Ulric fra Lybek den 13 Januarii til Erkebispen af Lund, hans Lydbisper, Klerker &c. i Dania, at de skulde holde Guido's Anordning om Strandgods baade i Vester- og Østerhavet, nemlig Danmark, Sverrig, Slavien, Pomern, Friesland og Elven; og det i Anledning af Lybekkernes Klagemaal. Efter Magnæi Catalogus har dette Brev været i hans Manuscript-Samling, men er nu borte.

Derpaa skibede Guido over til Danmark, venteligt ei før end Foraaret i Martii eller April, idetmindste haves intet ældre Brev der af ham, end af 21 May; desuden bekræftes dette derved, at man har et Brev af ham i Dregers Cod. Diplomat. I. p. 521, givet til Rostok, hvorved han den 30 Martii giver Afløs-

ei

af Reventcamp nogle Friheder. Kongen tog haderlig med ham (Hvitfeldt p. 269) og forestilte ham sin Stridighed med Bisperne paa det beste, hvorfor han og forsikrede ham om Lov og Ret; men inden foie Tid blev han af andre Tanker, maaskee efterat han havde været i Sverrige, og venteligt talt med Mechtild, Birger Jarls Gemahlinde, imellem hvilken og Dronning Margrete var et uforsonligt Fiendskab, og lader det, at hun aldrig forlod den Tanke at sætte sin Søn paa den danske Throne. Erik Glipping Aar 1266.

Ovenomtalte Brev af 21 May gav Guido i Roskild til Bisp Tuko i Aarhus (Script. Rer. Dan. V. p. 289, 90) i Anledning af, at alle Cistercienser-Abbeder i Danmark havde tilskrevet ham, og klaget over Bispens ondskabsfulde Foretagender mod Øm Kloster. Alt dette foreholder Guido Bispen, læggende til, at han havde budet Riddere og Baroner at fange Munkene, flaae og berøve dem, da han havde Magt til at give dem Afløsning herfor, og bandsat Conventet, fordi det havde begravet en Manddraber, der havde gjort Bod paa sit Yderste. Han beder ham at afstaae fra sligt, og at gjøre Erstatning til Klosteret for det allerede skete. Dog Bispen agtede ikke dette Brev, ja klagede endog Klosteret an for Kongen, hvorover Kardinalen paa ny skrev ham til fra Roskild (Script. l. cit. p. 291), maaskee efter sin Hiemkomst fra Sverrige, foreholdt ham sit forrige Brev, og at han havde krævet Giestehold, "Procurationes", af Klosteret, under Paaskud, at han visiterte de Brødre, det havde af ham; han beder ham at aflade herfra, at han ei skal nødes til at forfare haardere mod ham. Imidlertid tilskrev ogsaa Dronning Margrete Abbeden og Conventet (l. cit. p. 290), og gav dem sin Unaade tilkiende over det de havde nægtet Bispen aarlig Giestehold, og bad dem bære Ærbødighed for Bispens Mildhed, "mansvetudo", og at adlyde, saa kiær de havde

Erik Glipping Aar 1266.

den kongelige Majestæts Naade, da han hverken vilde eller kunde eftergive den Uret, som skede Bispen.

Den 8 Junii var Guido i Lund, og tilskrev derfra Dominicaner-Søstrene i St. Agnetis Kloster i Roskilde, og gav dem, som paa visse Festdage besøgte deres Kirke, 40 Dages Aflad. Paa samme Dag og Sted gav han ved Skrivelse til Dominicaner-Brødrene i Danmark og Sverrige lige Aflad til alle dem, som paa visse Festdage besøgte deres Kirker. Dette Brev bekiendtgiorde den viborgske Bisp Nicolaus samme Aar i Viborg.

Fra Lund drog Guido til Sverrige, og udstædte der i Calmar den 24 Junii (Magni a Celse Apparat. p. 182-83) et Brev til Nydale Kloster om lige Aflad; den 7 Julii et Beskiærmelses-Brev for dette Kloster; under samme Dag Fuldmagt til dets Abbed og 4 Munke at prædike og skrifte i Linkøpings Stigt; den 2 Julii stadfæstede han dette Klosters Privilegier. Samme Dag gav han Aflad til dem, som besøgte Dominicanernes Kirke i Sigtun; den 15 Julii gav han dem 100 Dages Aflad, som hialp til Bygningen af Upsals Kirke, der var ødelagt ved Ildebrand; og den 1 Julii tillod han Mester Johannes, Canonicus i Skara, at tage mod andre geistlige Beneficia, foruden det Præbende han havde i Skara. Han skal og den 1 Augusti have udstædt et Aflads-brev for dem, der hialp til at istandsætte Wretæ Klosterbygning. Dog dette sidste Datum kan neppe være rigtigt, saafremt han samme Dag har udstædt et Brev i Roskild. Man seer heraf, at han ei er kommen videre end til Calmar.

Den 1 Augusti gav han i Roskild ved Brev til alle Troende i Danmark alle dem, som vilde komme St. Claræ Kloster der til Hielp, som for Fattigdom ei kunde faae sin Bygning færdig, og alle dem, som paa visse Festdage vilde besøge dets Kirke, Aflad i 60 Dage.

Nu

Nu reiste han til Ribe, og udgav der den 17 Augusti et Brev til Lygum Kloster, og erklærede det, i Følge Pave Alexandri den 4des Bulle og Frihed for Cistercienser-Ordenen, fri for at give ham som Legat noget, et engang Giæsteholds, saa at hvad Dom der i den Henseende kunde være fældet mod dem, eller nogen af deres, skulde være kraft- og magtesløs; og derpaa den 23 Augusti gav han 2 Breve (Script. Rer. Dan. VIII. p. 116, 117, 127), hvorved han stadfæstede Kong Abels Gave af Swanstorp og Bredewath til Lygum Kloster; begge ere omtrent af eens Indhold, men det ene er sendt til Abbeden og Conventet af Lygum, og det andet til den øverste Præst ved Slesviger Kirke. Siden den 25 Augusti gav han et Brev til alle Troende i Danmark (Pontoppidans Annal. I. pag. 725. Terpager Ripæ Cimbr. p. 84), hvorved han formanede dem til at komme med deres Formue Cantor og Kapitlet i Ribe til Hielp, som vilde bygge Kirken der, som var saa brøstfældig, at den truede med Nedfald, og lovede Kardinalen alle dem, som hialp til Kirkens Bygning, 100 Dages Aflad. Medens han opholdt sig i Ribe, gav han Bispen der og alle hans Eftermænd Magt til at eftergive 200 Dage af paalagt Poenitentse, hver Gang de i Byen eller Stigt holdt i Bispedragt heitidelig Messe og forkyndte Guds Ord; ligeledes gav han Erkedegnen og Kapitlet der Magt til at eftergive 100 Dage af Poenitentse, naar de paa Heitidsdagene forkyndte Guds Ord; ligeledes gav han dem samme Magt for alle dem, som paa første Søndag i Advent, paa Aske Onsdag, og 2den Paaskedag gik i Riber Kirke, for at høre Guds Ord af en Kanik. Han gav og 10 Bisper Magt til at eftergive 40 Dage af Poenitentse, naar det skede med Riber Bisps Samtykke, til alle dem, som søgte Kirken der paa visse Festdage, hvoriblant var de danske Helgenes Ketils, Thodgari og Nicolai, eller og som

Erik Glipping Aar 1266.

gave

Erik Glipping Aar 1266.

gave noget til Riber Kirkes Bygning, eller til anden Kirkens Fornødenhed. Dersom nogen gav til Kirkens Bygning, efterat den var tilendebragt, da fik de ingen Aflad.

I Ribe kom Abbeden af Øm Kloster til ham og klagede over Bisp Tuko, hvorover Guido stævnede ham did for sig (Script. Rer. Dan. V. p. 391), siden stævnede han ham til Slesvig, og atter til Lybek; men hverken mødte Bispen selv, eller sendte han nogen for sig med tilstrækkelig Fuldmagt, saa at de derfor kunde ved første Spørgsmaal ei svare for sig, og derfor kom de næsten alle bandsatte tilbage.

Paa samme Tid var Kongen selv i Ribe, hvor han ved Skrivelse den 26 Augusti til Kardinalen indskiød sig ved Appel for Paven, i Overværelse af Bisperne af Ribe, Viborg og Aarhus, samt mange Geistlige og Verdslige, og blev hans, samt bemeldte Bispers Segl hængt for. Bemeldte Appel staaer i Script. Rer. Dan. V. p. 607-9. Pontoppidans Annales I. p. 721-23. Hvitfeldt p. 270. Kongen siger deri, at han med al Ærbødighed og Beredvillighed havde taget mod Kardinal Guido som Legat, der var kommet for at stifte Fred i Riget, og nedlægge den Tvist, som var mellem Kongen og Riget paa den ene Side, og Erkebispen af Lund og Bisperne af Roskild og Odense (da Reynar i dette Aar og ei længe forhen var Bisp i Odense, saa tænker jeg, at han og Jens Bang har været een Person; thi det skulde ellers være besynderligt, om 2 Bisper i Odense efter hinanden havde havt Tvist med Kongen, hvortil kommer, at Erkebisp Jens Grand hos Langebek T. 6. p. 259 nævner kun, at Reyner, Bisp af Odense, blev forfulgt af Kongerne Christopher og Eric) paa den anden, og holdt til den Ende mange Samlinger og Underhandlinger med Kongen og hans Moder, hvoraf Kongen sluttede, at Kardinalen havde villet

befordre

befordre hans og Rigets Fred, saavelsom Gud og Retfærdighed tilbød ham; hvortil han og var forpligtet, eftersom Paven havde ved mange Rescripter befalet ham, at sætte Kongen og Riget i Sikkerhed, og at afskiære Kongens Fiender Passen og Veien til at skade ham, ved at staae ham bi med Raad Hielp og Gunst mod dem og alle deres Anhængere, paa det de kunde fraståe at besværge Kongen, og derfor skulde han paaminde dem, og endelig tvinge dem ved Kirkens Band, til hvilket at opfylde Kongen havde ofte venligen anbedet ham. Efter nogen Tid (een Maaned staaer i Hvitfeldts danske Oversættelse) havde han ladet Kongen vide ved Bisp Johan i Børlum, Peder, Erkedegn i Aarhus, og nogle flere, som Kongen havde sendt til ham angaaende denne Sag, at Kongen skulde bestemme et sikkert og beqvemt Sted til at holde Møde, for at handle om Fred, og give Erkebispen og bemeldte 2 Bisper fuld Frihed at komme did, og der at svare for og forsvare sig; hvilket og Kongen ved bemeldte Sendebud viste sig beredvillig til. Men imedens nu Kongen vedblev i dette Forsæt, og beraadslog sig med sine Raad herom, saa havde Legaten fattet et andet Sind, og bød Kongen og hans Moder Dronningen peremptorie (engang for alle, uden videre Stævning, Varsel eller Advarelse) stævne, at de enten ved sig selv eller deres Fuldmægtig skulde møde i Slesvig Fredagen efter Mathæi Apostels Dag (den 24 September) for at svare til de Klagemaal, Erkebispen, Bisperne, og flere havde at forebringe mod dem. (Heraf sees, at Erkebispen var da i Slesvig, og at alt dette uden Tvivl var et aflagt Raad mellem ham, Mechtild, Hertug Erik, og det hele Parti. Af Kongens Appellation maa man og næsten slutte, at foranførte Pavens haarde Brev til Kongen er først af næste Aar, efterat Legaten havde bandsat Kongen, og vrangelig forestillet Paven Kongens Sag paa det værste).

Erik Glipping Aar 1256.

Erik Glipping Aar 1266.

værste). Kongen kunde ei andet end heftig forundre sig over Legatens hastige Sinds-Forandring, især at han havde udvalgt ham saavel til et lidet sikkert Sted, som af mange Grunde var Kongen mistænkeligt, da det var der, hvor han var bleven fangen, og holdt fangen, og hans Moder ogsaa fanget der, ført ud af Riget, og længe holdt fangen; (heraf skulde man næsten slutte, at Kongen var i sit Fængsel stedse bleven forvaret i det Slesvigske, og ei bortført til det Brandenborgske); et Sted, hvor og hans kiære Farbroder, den berømmelige danske Kong Erik, var bleven af sine Avindsmænd saaledes behandlet, som mange af Rigets Adel vel vidste; Stedet grændsede og op til, og var saa nær Kongens og Rigets mægtigste og lovligste Fiender (Hertugen af Slesvig og Holstenerne), at Kongen hverken i Person eller ved Fuldmægtig kunde trygt drage did, for benævnte Fienders Rasendes og Spigs Skyld, uden med væbnet Maat og ved at samle en Krigshær, hvilket han for nærværende Tid hverken kunde giort eller var skyldig til, især da man burde spare de stridende Parter for Omkostning og Arbeid. Kongen havde derfor skikket sine særdeles Bud til Legaten, og ladet indstændigen begiære et sikkert og beqvemt Sted til sligt Møde; hvor han og vilde giøre Erkebispen og alle Klagerne fuld Sikkerhed; men endskiønt Kongen lod ham ei alene ved disse Sendebud, men og ved nogle af Rigets Bisper, bede herom, saa vilde han dog ikke. Derfor, da Kongen saae, at Legaten var heri og i flere Ting, som paa rette Tid og Sted skulde fremføres, ham imod, og at han mod Billighed og uden skiellig Aarsag faldt ham besværlig, saa og hans kiære Moder og Riget, hans troe Mænd og Undersaatter, og vel agtede end videre at falde besværlig, saa appellerede Kongen for sig, sin Moder, hvis Værge han var (altsaa var han ei myndig, og regierede selv, og var han da ikke 18 Aar) og alle forommeldte til

det

Erik Glipping Aar 1266.

det apostoliske Sæde, og undergav sig, Riget, og alle omnævnte til dets Beskiermelse, udbedende sig Bevis-Breve, "Apostolos."

Nu begav Legaten sig til Slesvig, hvor han den 1 September eftergav alle dem, som gik i Viborger Kirke paa Marie, St. Ketils, og Augustini Festdage 60 Dage af paalagt Poenitentse; samme Dag gav han og alle dem 40 Dages Aflad, som i Viborger Kirke hørte med Andagt Kanikerne prædike; den 28 September gav han alle dem, som paa Apostlernes Festdage, eller St. Ketilli, besøgte Viborger Kirke, eller sendte nogen did for sig, 60 Dages Aflad; og den 29 September dem 20 Dages Aflad, som med Andagt hørte Marie Messe, der daglig blev sunget i Viborger Kirke.

Paa samme Dag, som var den bestemte, fældte Legaten i Slesvig, da hverken Kongen eller nogen Fuldmægtig paa hans Vegne mødte, saadan Dom, at Kongen og hans Moder skulde inden en vis Tid, under Bandsstraf for dem og Forbud over Riget, erlægge for lidt Skade og Fordel deraf, til Erkebispen i Lund 10000 Mark, til Bispen i Roskild 2000, til Provsten (ventelig der) 300, til Mester Gotho 400, og til nok en Præst 20. Denne Dom indførte Bisp Bundo af Slesvig, Provsten og Kapitlet der, og Broder Michael Gardian i deres Vidisse. Saaledes har Pontoppidan bevaret os (Annal. eccles. Dan. I. p. 724) Indholdet af denne mærkelige Dom efter en Udskrift, som Hr. Peder Lucoppidan paa Taasing har giort deraf, og tilligemed mange flere Documenter bevaret ved Udskrift til Eftertiden. I Anledning heraf var det uden Tvivl, at Kongen tilskrev Legaten (Script. Rer Dan. V. p. 609. Hvitfeldt p. 291), at endskiønt Erkebispen og Bispen af Roskild havde begaaet mange Mishandlinger og svare Stykker mod ham og Riget, som bekiendt var, og som Legaten vel selv havde

Erik Glipping Aar 1266.

havde hørt af mange, medens han var i Riget, og endskiønt Legaten havde stævnet ham til et ubeqvemt Sted, som for mange Aarsager var ham mistænkeligt, og endskiønt der sagdes, at han endnu de facto havde holdt mod Kongen og Riget, hvorved han med Billighed fornærmedes, saa vilde han dog for den Ærbødighed og Lydighed, hans Formænd havde viist mod den romerske Kirke, hvis Fodspor han vilde efterfølge, ære Kirken og geistlige Personer med al Ydmyghed og Hengivenhed, og bruge sine Kræfter til at forsvare deres Rettigheder, saavidt Gud og Retfærdighed tillod; i den Henseende sendte han Bisp Luger af Ribe til Legaten, og havde givet ham Fuldmagt at tilbyde Erkebispen, Bispen og de andre deres Medbrødre paa sin og Moders Vegne saa tro og tryg Leide, som han med Rette var pligtig til at give, for at reise til deres Boepæle og Kirker giennem deres Stigt, da dog Kongen hverken havde uddrevet dem, eller befalet, at det skulde skee; og dette Leide var han virkelig ærbødig til at give dem, dog paa Vilkaar, at hverken Erkebispen eller Bispen førte fremmede Personer ind i Riget, i Anledning af hvilke, eller og ved hvilke Riget kunde foruroliges eller nogen Tummel afstedkommes; (herved sigtes maaskee til Hertugen af Slesvig); og samme Tryghed forlangte han igien for sig og sine af disse 2; kloge og vise Mænd af Riget, som havde Gud for Øine, skulde der nøie undersøge begge Parters Sag, og paa en billig Maade efter Legatens Raad og under hans Opsyn giøre Ende paa den. Men afsloge Erkebispen og Bispen dette, saa udbad Kongen sig ydmygeligen af Legatens Faderlighed, at han vilde værdiges at befrie ham og Riget fra deres Forfølgelse, og tilbagekalde, da Retfærdighed fordrede det, den Dom, han sagdes at have fældet mod ham. I vidrig Fald, og naar Fornærmelserne mod ham vedbleve, nødtes han til paa ny at appellere til Paven,

og

og ved nærværende Skrift at gjentage den forrige Appel, da han intet videre kunde giøre for at vise sin Uskyldighed. Erik Glipping Aar 1266.

Dog det romerske Hof og dets Legater vege aldrig fra det, de engang havde besluttet, og holdt bestandig hermed over deres Myndighed. Kongen havde ei underkastet sig Dommen, og ei til fastsatte Tid betalt Pengene, derved forfaldt han de facto i Band, som og Legaten forkyndte i Lybek, hvorhen han uden Tvivl kom i October Maaned, hvor jeg ei finder, at han har udstædt noget ældre Brev førend et af 13 October, som er stilet til Erkebispen af Upsal og Bispen i Linkøping (Magni a Celse Apparatus p. 83. Langebeks Scriptores II. p. 736), og hvorved han byder dem at formilde efter Forstand Straffen for dem, som fornærmede Kirker og Geistlige, og ved et andet Brev, af samme Dag og til samme Personer, anordnet han, at de og skulle formindske Straffen, som Kardinal Wilhelm havde anordnet mod de Præster, der holdt Friller.

Den 1 November tilskrev han Abbeden og Conventet af Bucow i Stiftet Camin (Dreger Cod. Diplom. p. 523), og gav det Lov til at modtage til Kirkens Bygning og fornøden Livs-Ophold i Gave indtil 100 Mark puret og prøvet Sølv, endog af Slige, som saadant havde erhvervet ved Aager, Rov, og paa anden ulovlig Maade, og som de ellers burde have igiengivet til de Forurettede; dog altsammen kun, naar disse sidste ei vare bekiendte; thi ellers naar de meldte sig, burde Klosteret give det tilbage.

Den 3 November bød han Sognefolkene i Bredenath (Script. Rer. Dan. V. p. 125), at de skulde afstaae fra, at hindre Lygum Kloster i sin Ret til deres Kirke.

Den 10 November tilskrev han Prædikerbrødrene i Danmark, at, da han havde, nødt dertil ved Retfærdighed, paalagt alle danske Lande Forbud, og han med Smerte havde hørt, at nogle Præla-

Erik Glipping Aar 1266.

ter ei lod det holde i deres Domkirker, saa formaner han herved Prædikerbrødrene til, som burde give Andre Exempel af Lydighed og Hellighed, og ei efterfølge de Onde i deres Oprør og Haardnakkenhed, i alle Maader nøie at iagttage Forbudet, endskiønt de kunde have Tilladelse af Paven ei at holde Forbud, saalænge Domkirken ei holdt dem, da slig Lighed med en ulydig og oprørsk Kirke ei erkiendtes. Heraf maa man slutte, at nogle Dominicanere have ei rettet sig efter Forbudet, og da Guido i næste Aar bandsatte Bisperne af Aarhus og Børlum, og Niels af Viborg døde i næste Aar, saa have de vist ei heller holdt Forbudet, som derimod Bundo af Slesvig og Esger af Ribe giorde, hvad enten denne sidste var nu paa den slesvigske Hertugs Parti, eller han og giorde det af Frygt for Bandsætning. Man maa og heraf slutte, at Forbudet er bleven bekiendtgiort i Lybek, siden Legaten kunde allerede den 10 November klage derfra over, at det ei holdtes i nogle danske Domkirker. Samme Gang lod han og Band udgaae med Kongen og hans Moder (Hvitfeldt p. 272) efter særdeles Befaling af Paven, i Henseende til Erkebispens, den roskildske Bisps, og nogle flere Geistliges Vestitur paa ny og Sikkerheds Givelse, hvori Kongen og Dronningen ei havde villet adlyde Prælaten, hvilket altsammen man seer af hans Brev, givet til Lybek den 10 September 1267. Alle vore gamle Kroniker bevidne og (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 186), at han i dette Aar bandsatte Kongen og Dronningen, og forkyndte Forbud over hele Landet, hvilket dog kun holdtes af faa; Kanikerne i Ribe, samt Nonnerne der, saa og alle Cistercienser- og Minoriter-Munke og Klostre holdt det dog i et og et halvt Aar; det er altsaa langt fra, som Hamsfort urigtig beretter i den odenseiske Bispekronike (Script. Rer. Dan. VII. p. 223), at Guido i dette Aar afløste Kongen og Folket.

Sperge-

Erik Glipping Aar 1266.

Spørgsmaal bliver dog, om Bandsættelsen og Forbudet ei snarere er bleven forkyndt i Slesvig samme Dag Dommen faldt end i Lybek; thi det er baade rimeligt, og Cornerus skriver desuden (ap. Eccardum Tom. II. col. 915) at Guido bandsatte Kongen i hans eget Rige, og skyndte sig derpaa at reise bort, for ei at falde i hans Hænder; og Slesvig hørte til Danmark, men Lybek ikke. Hvorom alting er, saa blev Bisp Tuko ei bandsat den Gang, hvor megen Umage end Abbeden af Hm Kloster giorde sig, og endskiønt Tuko hverken havde mødt for Legaten i Ribe, Slesvig eller Lybek. Munkeskribenten af Hm Kloster skriver (Script. Rer. Dan. V. p. 291), at Guido var en Mand ligefrem, mild mod alle, og dømte ingen, uden han endelig var nødt dertil, hvilket hans Forhold mod Kongen og Dronningen ei synes at vise. Som nu Abbed Thuro af Hm kunde ei faae sin Villie frem mod Thuko, saa blev han herover opbragt, og lod i mange geistlige og verdslige Personers Paahør fra Danmark, Tydskland, Frisland og Slavien (Script. Rer. Dan. V. p. 292-93) oplæse et Klageskrift mod ham, som indeholdt, at Bispen forlangte for sig og Eftermænd Procuration i Abbediet i 3 Uger med saa mange Folk og Heste, de vilde, og desuden i de 3 Aar, Stigtet havde staaet ledigt, og ikke var fornøiet med, at det tilbød sig frivillig at give ham aarlig Procuration, saalænge han levede; at han sendte en af sine Betientere i hver af dets Landsbyer, hvor Bønderne maatte svare for dem, og anklagdes Sag og Beskyldning mod dem, hvilken sidste de benægtede, hvorpaa de bleve stævnede at møde med deres 12 Vidner til Benægtelses-Ed til et langt fra liggende Sted i Stigtet, og boede deres Vidner saa langt fra hinanden, at der var 1 Dags Reise, ja mere mellem hver, hvorover de ei kunde møde til bestemte Tid og rette for sig, og derover tabte de Sagen, og bleve dømte til at give

 Bi=

Erik Glipping Aar 1266.

Bispen Erstatning efter hans eget Behag. Paa slig Maade presse de han mange Penge af dem, helst i Hosten, da de skulde fortiene noget, og derved bleve de saa fattige, at de ei kunde dyrke Abbediets Jorder, men maatte forlade dem. Paa en af Abbediets Gaarde havde han ladet prygle og fange den Convers Tuko, brække Dørene op, saa og en Kiste, og deraf ladet borttage Klosterets Penge og hans Klæder; Bispens Folk havde da og pryglet fire Converser der, taget en Hest fra dem, og alle Gaardens Ploge og andre Redskaber; han truede og Abbeden og hele Klosteret at ville efter Legatens Bortgang rase af al Magt mod dem; hvorfor de udbad sig af Legaten, at han vilde finde noget Middel herimod. Klagen indeholder desuden de fleste forhen anførte Ting i denne Stridighed. Efterat denne Klage var oplæst, forbandte alle Tilstedeværende slig Bisp (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 294).

Imedens Guido endnu var i Danmark, stadfæstede han uden Tvivl, at St. Maria Priorat i Nestved skulde bygges (Script. Rer. Dan. IV. p. 341), paa det Munkene, som nu vare flyttede udenfor Nestved, kunde der holde Messe.

Dagen efter at ommeldte Klage var oplæst, forlod Guido Lybek, og fulgte Abbeden ham til Bremen (Script. Rer. Dan. V. p. 294), hvor han i November holdt et Concilium, og fastsatte der adskillige Ting (Staphorst Hamb. Kirchengesch II. pag. 45:50. Westph. II. p. 2085. seqv) om geistlige Personers hellige Forhold, om ei at holde Friller, eller indgaae Ægteskab i forbudne Led, om at tilbagegive geistligt Gods, om særlig Havn, om Simonie, om at kunne giøre Testamente uden Hensigt til jus statutarium, hvori efter Raadet og mange andre Vidner af Staden skulde være tilstede, om ei at gaae med Vaaben ind i Kirken, om Mandslæt, og flere, alle enten nyttige i sig selv, og tienlige til at formilde

de

de haarde Sæder, eller og passende paa de Tiders Beskaffenhed.

Erik Glipping Aar 1266.

I Bremen blev Abbed Thuro af Øm syg, hvorover han overlod sine Sagers Bestyrelse til Erkebisp Jakob, som fulgte Legaten lige til Magdeborg, og bragte derfra med sig tilbage et Brev fra ham af 30 November til Bundo, udvalgt Bisp til Slesvig (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 295), hvorved han overdrog ham Sagen mellem Klosteret og Bisp Tuko, og gav Bundo Magt til ved Band at tvinge Tuko og hans Anhængere til Erstatning, og ligeledes Vidner, om de af Venskab, Had eller Frygt unddroge sig for at vidne.

Den 7 December var Guido endda i Magdeborg; thi da skrev han et Brev derfra til Bispen i Camin (Dreger Cod. Diplom. p. 523-24) om Grændsen mellem hans og det af Lybek, hvorom længe havde været Tvist, indtil den endelig var bleven bilagt ved den lifflandske Erkebisp, og stadfæstede Guido Foreningen herom. Men siden reiste Guido dybere ind i Tydskland, og holdt næste Aar i May Maaned et Concilium til Wien. Det er derfor ikke rimeligt, at han i Julii har indviet Bundo til Bisp i Slesvig, som Hvitfeldt vil (i Bispekrøn. p. 11), endskiønt Hamsfort og siger (Script. Rer. Dan. VII. p. 167), at Guido indviede ham, hvorvel jeg gierne tilstaaer, at Bundo kan være bleven indviet i Julen; thi i næste Aar finder man, at han allerede den 3 Februari skriver sig selv Bisp af Slesvig, og ikke udvalgt eller electus. Efter Cypræus (Annal. p. 286) indviede Erkebisp Johan ham, og det venteligt i Slesvig. Bundo havde forhen været Cantor i Slesvig.

Andreas, Mundskienk, blev fanget i dette Aar (Hvitfeldt p. 269. Script. Rer. Dan. II. p. 264. 632. V. 530), af hvem, siges

Erik Glipping Aar 1266.

siges ei; har Kongen ladet det gjøre, da har han venteli[g] ... med Erkebispen, hvilket og bekræftes ved det, han søgte at k[om]me af Erkebispens Band.

Den 23 Martii var Kongen i Nyborg, og holdt der ... Danehof, og gav (Terpager Ripæ Cimbr. p. 687) Borgerne i [Ri]be for deres langvarige Tieneste fri for alle deres Vahre i sit ... Rige at betale Told, Torvegiald og Strandvrag, og byder, at ... hvad Borgemester og Raadmænd i Ribe beslutte, tilligemed Kon[gen]s Advocat, skulde staae ved Magt, hvad end Medborgere ... sige imod; han forbyder og, at ingen af hans Fogder maatte ... gen Maade falde bemeldte Borgere besværlige for noget af dett[e], thi de vilde derved paadrage sig hans Vrede.

Den 25 April udstædte han i Naskov til dens Beboe[re] (Villani og et cives) et Brev, hvorved han skiænkede dem den ... the til Qvæg-Græsning, som de havde havt i hans Faders Tid, tilligemed Sigherstegs Mark, som han havde faaet af Mathæus, som nylig (i den Mening forekommer *quondam* ofte hos Middelalde[r]ens Skribentere) var bleven Drost.

Tidernes Skik og Tankemaade, vel og Samvittighed[ens] Nag for den store Andel, han havde havt i Kong Erik Plovpen[ning]s Død, bragte den bekiendte Tucko Piist til at tænke paa sin Siel, og derfor skiænkede han den 8 May i Roskilde (Script. Rer. Dan. IV. p. 515) til sine Brødre Munkene i Sorøe, for sine Synders Eftergivelses Skyld, hvad han besad i Lusæroth, nemlig en Jord af 5 Øre Skyld med sin Gaard og dertil liggende, og skiødede dem dette i Kongens og mange andres Overværelse, som bekræftede denne Gave med sit eget Sigil, saa og med Kongens, Dronningens, Bisp Tukos af Aarhus, Andreæ, Mundskienk[s], Herre Andreæ Nielsens og flere agtbare Mænds (discretorum)

deres

deres Sigiller. Kort efter døde Tuko Pust (Script. Rer. Dan. III. p. 578); thi hans Efte-Frue Gunnild, Søster af Herre Anders Nielsen, og Datter af Herre Nicolaus Falster, Stalker, gav i samme Aar for sine Synders Eftergivelse (Script. Rer. Dan. IV. pag. 499) til Sorøe Kloster sit Arvegods paa Møen, nemlig 8 Øre Skyld i Buzsingelitle, med tilliggende Huse, Agre, Enge, Skove, alt rørligt og urørligt Gods, og skiødede Klosteret det ved sin Broder Anders Nielsen paa det almindelige Ting.

Erik Glipping Aar 1266.

Den 13 May udstædte Dronning Margrete et Brev i Roskild, hvori hun skriver sig de Danskes og Slavers Dronning og Frue til Estland, og siges deri, at hendes Søn Kong Erik havde med alle sine ypperlige Mænds Raad og Samtykke overladt hende Estland og Wirland paa hendes Livstid til frit Behandling, og derfor stadfæster hun nu herved Revals Borgere, formaaet dertil ved deres Bønner og troe Tieneste, Lybeks Frihed og Ret, som de havde faaet den af hendes elskelige Mand og Herre Kong Christoffer, baade i geistlige og verdslige Tilfælde, saavidt hun med Rette kunde giøre; Herre Woghan Palnissun, Høvedsmand i Reval, var nærværende og befordrede denne Handel.

Den 7 Julii testamenterede Grevinde Margrete, Datter af Oluf, Mundskienk, og gift med Grev Ernst af Gliken, til Sorøe Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 497) sin Gaard i Nesby, tilligemed 1 Mark Jordskyld. Dette skede i Overværelse af Kong Erik og de ædle Mænd, Herre Grev Ernst, Anders, Mundskienk, bemeldte Margretes Broder, Anders Nielsen, og Olav Tagheson, hendes Arvinger.

Den 15 Julii indstiftede ved sit Brev i Aarhus Bisp Tuko (Script. Rer. Dan. VI. p. 409) et Cantori der af sit eget Gods med Kapitlets Samtykke, og beskikkede dertil Hr. Johan Lamb,

da

Erik Glipping. Aar 1266.

da Gudstienesten led, fordi der ingen ordentlig Cantor var, og skulde han derfor nyde 20 Mark af de gangbare Penge, hvortil Bispen gav sin Gaard i Bostorp, og skulde Cantor altid være en voxen Præst, som sang vel, og ei en Dreng, og bevaalt i Gudstienesten, og være skyldig at opvarte i Choret, baade hora om Dagen og om Natten; men naar Sygdom og verdslige Forretninger kunde hindre ham derfra, saa skulde han holde en duelig og skikkelig Vicarius til Succentor, og give ham 6 Mark gangbar Mynt mere, end de andre Vicarii fik. Han, nemlig Succentor, skulde forestaae Choret og Gudstienesten, holde Chorbøger, Kalken og alle Kirkens Redskaber, Kirken selv, Kapper og Dekker (Superpellicia), istand, og skye Sladder og Latter, ei forkorte eller forskynde Gudstienesten. Cantor skulde i Choret have Plads efter Erkedegnen og den første Provst, og, naar Bispen holdt Messe, styre Choret, oplæse Evangelium eller Epistlen.

I Skanør udgave de 18 Oldermand, som forestod det hellig Kong Erik af Ringsted hans Gilde, en Skraa for den den 2 September, som der siges i Bartholins skrevne Annaler ved 1266. Aar 1584 var denne Skraa i Eie af Kong Eriks Gilde i Kiøbenhaven, og for dens Skyld oversat paa Dansk, og kaldtes den "Longabeks Gilde-Skraa." Seglet er af Messing, og hænger ved Skraaen, som nu tilhører Kiøbenhavns Universitets Bibliothek iblant de magnæanske Haandskrifter. Langebek dømte 1763, at denne Codex kunde da have en Alder af omtrent 400 Aar, saa det dog ei er den første Original, hvorimod Rosfod Ancher anseer den for original, og har han ladet den trykke bag ved sin Afhandling om danske Gilder p. 127-43. Han anmerker (ibid. p. 47), at denne Skraa var mildere, end Kong Knuds, i Henseende til Straffen for udengildes Mand, der dræbte

en

Gildes Broder; thi i denne og i Hertug Knuds kunde man slippe med 40 Mark i Mandebod til den Dræbtes Arvinger; dog skulde alle Gilde-Brødrene deraf have 3 Mark, og naar man ei kunde erlægge dem, da skulde de, som udnævntes af Gildet, føre Sagen for Kongens Dom. Denne Skraa kommer ellers meget overeens med Hertug Knuds, ogsaa givet i Skaner, som Pontoppidan har ladet trykke i Annal. Tom. II. p 346, men temmelig feilagtig. I Henseende til anførte udengildes Manddraber, da maatte ingen af Gildes-Brødrene spise eller drikke med ham, eller være i Venskab med ham, eller have mindste Omgang med ham, førend han havde betalt Mandeboden; hvo som giorde dette, skulde hver Gang betale 3 Øre til alle Gildesbrødrene; dræbte en Gildesbroder sin Gildesbroder, nødtvungen dertil, da skulde han give i Mandebod til Arvingerne 40 Mark, og til Gildesbrødrene 9 Mark; men dræbte han ham af Had og Ondskab, da skulde han ud af Gildet, og bære Nidings Navn. Dræbte derimod en Gildebroder en, som ei var det, eller en mægtig Mand, da skulde Brødrene see at redde ham; vare de nær ved Vand, skaffe ham en Baad, Aarer, Øsekar, Øxe og Jern til at slaae Ild af Flint; behøvede han Hest, da skulde han have en frit Nat og Dag; men siden han leie den, og de følge ham til Skoven, men ikke ind i Skoven (alt dette kommer meget overens med store Knuds Gaardsret); skulde han betale 40 Mark for Manddrabet, da skulde de tilstedeværende Brødre gaae i Borgen for ham, og han selv betale, om han kunde; var han ei istand dertil, da skulde de betale det, om han nødtvungen havde begaaet Drabet; flyede han af Ondskab eller Feighed, da skulde han ud af Gildet, og bære Nidings Navn; hvo der af Frygt ei befriede i slig Tilfælde sin Broder fra Døden, og blev ved Vidnesbyrd herom overbeviist, skulde betale til alle Brødrene 3 Mark,

Erik Glipping Aar 1266.

Erik Glipping Aar 1266.

3 Mark, eller og rense sig ved 6 Brødres Ed, eller og som Niding forlade Broderskabet; anklagede en Broder den anden for en mægtig Mand, eller gik i Væriæmal (Caution) for ham paa noget Sted, og han fik deraf Skade og Skam, og overbevistes ved Vidnesbyrd herom, han skulde derfor bøde til ham 6 Mark, og til Brødrene ½ Pund Honing, eller og frie sig med 6 Brødres (Ed); skilte nogen sin Broder ved hans Penge ved at hykle for de Store, eller gav sig paa Fribytter-Skibe, for at plyndre ham ud, og overbevistes herom ved vis Dom, han skulde ud af Broderskabet, og være Niding for alle i Gildet; stod en ei sin Broder bi for Retten, eller aflagde Vidnesbyrd mod ham, og tilføiede ham derved Skade paa hans Gods, han skulde bøde til ham 3 Mark, og til Brødrene 3 Øre; stævnede en Broder en anden for Kongen, eller Bispen, Synodet eller Thinget, uden Oldermandens Tilladelse og Brødrenes Samtykke, hvorved han led Skade paa sit Gods, han skulde bøde til ham 3 Mark, og til Brødrene 3 Mark; fanges nogen Gildesbroder, da bør alle Brødre i det Bispedom give ham, hvad som almindelig kaldes Scuth, eller 3 Penge. Oldermændene i Gildet giorde og den Anordning, at om en Broders Gods blev confisqveret, enten af Kongen eller en anden Fyrste, saa skulde han faae 5 Penge af hver den Broder han kom til i Riget, eller uden for Riget; løste en Gildebroder sin Medbroder ud af Fængsel for 3 Mark, da skulde alle Medbrødrene betale ham dem igien, om den anden ei kunde; reddede en Medbroder den anden fra Skibbrud, saa skulde han give ham til Livs-Ophold indtil 3 Mark, eller 1 Skippund, og tage ham ind paa sit eget Skib, og alle Medbrødre betale ham det igien, naar den anden ei kunde; dersom nogen uden Oldermandens Tilladelse gik bort, førend Giestebudet havde begyndt, og efterat Kiedelen var hængt over Ilden, han skulde

betale

Erik Glipping Aar 1266.

betale ligesaa meget, som om han havde drukket; dersom nogen enten i Giestebudet eller udenfor kaldte sin Broder Niding, Tyv, eller med noget andet sligt Ord, hvorved han ei kunde sættes lige med andre Mennesker, han skulde bøde til ham 3 Mark og til Brødrene ligeledes, og Medsøstrene af Gildet skulde i lige Tilfælde straffes paa samme Maade, eller og skulde han rense sig med 6 Brødre; hvis han i Vrede enten trak sin Broder i Haaret, eller slog ham med knyttet Næve, da skulde han bøde til ham 1 Mark og til Brødrene 3; slog nogen sin Broder med Stok, eller en knudret Kiep, clava sulcata, som kaldtes Resti, da skulde han bøde 6 Mark til ham, og til Brødrene 3; men blev han bruun og blaa af Slagene, og behøvede Salve og Bandage, da 12 Mark til ham og 3 til Brødrene; vilde en med sine Brødres Hielp ei hævne sig over den, der enten i Ord eller Gierning havde fornærmet ham, da skulde han ud af Gildet, og søgte han Erstatning ved Lovene uden Brødrenes Samtykke, da skulde han enten sættes ud af Broderskabet, eller og betale ½ Mark Sølv til Brødrene; men dersom han efter adskillige Fornærmelser hævnede sig, og vilde ei igien efter Lovene give Erstatning, da skulde alle Brødrene staae ham bi. I Gildehuset maatte ingen komme med Øxe, Sværd, eller noget Vaaben; blev der Trætte mellem Brødrene, da skulde Møde samles for Raadmændene (maaskee Seniores ɔ: Oldermænd bør læses istedet for Senatores) og Medbrødrene for at forlige dem, og kom det ei dertil, da være den ude af Gildet, som foragter alle Gildebrødres Lov og Dom; dersom en ei indfinder sig i alle Brødres Møde, kaldet Stefon, han give 1 Skilling; hvo som brød et Voxlys, skulde give en Sølvøre, og hvo som frivillig eller ved Hændelse slog et Bæger itu, skulde kiøbe et andet, og desuden give 6 Penge, og lod en falde et Bæger, uden at det gik itu, den dog give

 6 Pen-

Erik Glipping Aar 1266.

6 Penge. Dersom en, siddende ved Giestebudet, faldt i Søvn, da give 1 Øre, og blev han efter der, uden at gaae hiem, da 2; spyede en der, eller og underveis, førend han kom hiem, da 6 Øre. Vil nogen ei holde Gildets Love, da være udenfor Giestebudet, og vil han ind igien, da give 3 Øre, ligesom i Forsningen, og desuden 9 Skilling for at komme ind igien; falder nogen af Drukkenskab i Gildehuset, eller førend han kommer til sit Hus igien, da give 1 Øre; dræber nogen Gildesbroder en anden Person, og vil igien ind i Gildet, efterat han har stillet den Afdødes Arvinger tilfreds, da give til alle Gildesbrødrene 1 Pot Honing, og komme ind igien i Gildet med Samtykke af den Dræbtes Frænder; har han af Vaade dræbt sin Medbroder, og stillet hans Arvinger tilfreds, da give, naar han vil ind i Gildet igien, 3 Mark purt Sølv til alle Medbrødrene, og saa gaae ind med Samtykke af den Dræbtes Frænder; dræbte en Medbroder en anden, og havde stillet hans Arvinger tilfreds, da maatte han med deres Samtykke gaae ind igien i Selskabet, naar han gav til alle Medbrødrene 3 Mark purt Sølv; havde han nødtvungen begaaet Manddrabet, da skulde han af hver Medbroder faae Skuth, det er 3 Penge. Dersom nogen Medbroder led til 3 Marks Skade ved Ildebrand paa den forreste Del af sit Hus, enten i Kiøkkenet, Stuen, Laden med Kornet, paa den Gaard, hvor han boede, da faae 3 Penge af hver Broder. Vilde en Bondemand (rurensis) gaae ind i St. Eriks Gilde, da skulde en Borger eller Gildesbroder gaae i Borgen for ham, eller og betale for ham, efter alt hvad i Skraaen skrevet stod, at han vilde holde alt, hvad i den stod skrevet. Drev nogen en Medbroder fra sit Sæde, og tog hans Plads ind med Vold, han skulde give 1 Øre (til ham), og ½ Mark til Brødrene, og gaae til sit eget Sæde igien. Dersom nogen Gildesbroder

blev

blev slaaet eller uanstændig behandlet paa Kroen eller over Bretspil, han skulde give ½ Mark Sølv til Brødrene, eller og rense sig med 6 Mænd, og maatte han blottet gaae fra Spillet, da skulde han for denne Skam og Skiendsel give 3 Mark. Havde en Gildesbroder vigtig Sag for Tinge, da skulde alle Medbrødre følge ham did, og hver den, som ei kom, give 1 Skilling Sølv, naar han overbevistes ved 1 Vidne, eller og alene sværge sig frie. Giorde nogen Gildesbroder Tummel, eller raabte, naar Raadmændene, eller Formanden, (Præpositus), talte, da give 6 Øre Penge. Raabte nogen uden gyldig Aarsag i Gildet, da give uden Modsigelse 1 Øre. Behøvede en sin Medbroders Hielp til et nærliggende Sted, da skulde den, som hverken vilde gaae eller ride did, give 1 Mark til Brødrene. Skulde en møde for Kongen eller Bispen, da skulde Oldermanden sammenkalde Brødrene til et Møde, og vælge efter Behag 12 af dem, som skulde følge ham, og efter Evne staae ham bi, paa Gildets Bekostning; vilde den Udnævnte ei, da betale ½ Mark Sølv, med mindre han skulde have Bryllup, var syg, eller havde nogen anden gyldig Aarsag, og da skulde en anden udnævnes i hans Sted. Havde en Broder, drevet af Nødvendighed, hævnet sig, og behøvede derfor Hielp i Staden til sit Livs og Lemmers Forsvar, da skulde 12 udnævnte Brødre være hos ham i Dag og Nat til hans Forsvar, og følge ham bevæbnede fra Herberget til Retten, og fra Retten til Herberget, saalænge han det behøvede; begik en Broder Hoer med sin sammedsvorne Broders Hustru, og en Broder vidnede at have seet ham gaae fra og til (hendes Hus), da skulde han udstødes af Gildet, som en Forvorpen og Niding; men var han i ondt Rygte derfor, og ei overvundet ved Vidner, da skulde han befrie sig ved 12 Brødres Ed, og forblive i Gildet. Bortrøvede en Broder sin Medbroders

Erik Glipping Aar 1266.

Hus-

Erik Glipping Aar 1266.

Hustru, Datter, Søster, eller Sønne- og Datter-Datter, og overbevistes herom ved 2 Vidner, da skulde han udstødes af Broderskabet. Oldermændene af St. Eriks Gilde i Skanør giorde og den Anordning, at ingen Bager maatte indtages i deres Broderskab, og de, som vare deri, ei forblive der længer. (Rofod mener, at Grunden hertil var, at Bagere vare forhadte, fordi de ei altid kunde skaffe godt og tilstrækkeligt Brød, og derfor bleve efter Stadsretterne haardt straffede). Herpaa følger, at disse Anordninger giordes i Skanør 1266, og derefter staaer følgende Minner, eller Skaaler, som skulde drikkes: Først skulde Salig Eriks Minne synges, og derefter Frelserens, saa Jomfru Mariæ, og skulde ved hver af disse 3 Minner Brødrene modtage Bægeret stædende; men derpaa, naar han havde faaet sit Bæger (et bicariis singulis receptis, som og kan betyde, naar alle 3 Bægere, eller Skaaler frembragtes; thi rimelig gik Bægerne eller Pokalerne om), da skulde de alle samtlig reise sig, og begynde Minnet syngende. Enhver, som gik ind i Gildet, skulde sværge over Lyset, at han vilde holde alt hvad i denne Skraa stod optegnet, efter Oldermændenes Samtykke, og alle Brødres, og derpaa modtage sine Privilegier. — Saavidt denne Gildes-Skraa, som i mange Henseender kommer overens med Kong Knuds og Hertug Knuds. Da den Aand, som besielede lige Lag, og fælles Fordel, giorde, at saadanne Anordninger mere holdtes end Lovene, saa kan man af dem bedre bedømme vore Forfædres Sæder, end af Lovene selv. Man seer da, at vore Forfædre vedligeholdt en Aand af Kiærlighed, Mod, Venskab, Sammenhold, at de strængt holdt over Sæderne; men at Venskabet og gik saa vidt, at de ofte maatte giøre Lovenes og Kongens Myndighed kraftesløse, hvorfor og Kongerne ei hvilede, før de fik Gilderne enten rent afskaffede eller og

strak-

fælleds. Bartholin i sine Annaler, i MS. taler under 1256 p. 167 om en latinsk St. Olavi Skraa for hans Gilde i Heddinge Magle. Erik Glipping. Aar 1266.

Den 4 October stadfæstede Kongen i Lund Cistercienser-Munkene af Dünemünde-Kloster alt det Gods, som de havde faaet af Kong Valdemar, og siden beholdt i hans Sønners Regierings Tid, med Tillæg, at de maatte udrydde Skove paa dem, og anlægge Haken i deres Sted, saafremt de havde havt den Frihed af de forrige Konger. Bispen af Børlum var Vidne hertil. Det var denne Bisp, som Forfatteren af den viborgske Bisp Gunners Levnet havde seet som den yngste Klerk hos Gunner (Script. Rer. Dan. V. p. 576) og som han roser for Kundskab og Sæder.

Søverdagen førend Marie Fødsel, som indfalder den 8 September, bevidnede Bisp Tyger af Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 148), at Nicolaus, Søn af Asker Ingretsen, havde solgt og skiødet til Lygum Kloster sin Gaard i Bilstertorp, Møllen i Arntorp, 2 Otting Jord i Arndrop Mark, og det for 640 Mark Penge af gangbar Riber Mynt, hver Mark Penge beregnet til 3 Skilling gode Sterling. Og derpaa den 8 September tilstode bemeldte Nicolai Brødre, Johan og Peter, (Script. l. cit. p. 149), at de samtykte dette Salg. Den 17 December skiødede Ridder Agho, kaldet Thysæsk, i Ribe, til den ribiske Bisps Tygers Kappe sin Gaard Svensholm med Grunde og Bygninger, Indhegning (pomaria), Kræer, Enge og Jorder, Agre og Græsgange, efter sin Død, om han ingen Børn fik med sin Hustru, til den ribiske Bisps Mensal-Gods, saa at de aldrig maatte sælges eller mageskiftes derfra; dog skulde hans Hustru Ingræth blive boende der efter hans Død i 10 Uger. Vidner vare hans 2 Søstre, hans 2 Neveux, Aner og Opi Asmundsun, og mange flere.

Mag-

Erik Glipping Aar 1266.

Magnus, Præst i Roskild, skiænkede til Nestved Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 402) sin Gaard i Luderop af 2 Øre Skyld, imod Vilkaar, at Munkene skulde daglig læse den Collect: *Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe.*

Alle Cistercienser-Brødre i Danmark bevidnede ved deres Brev i Sorøe den 8 Martii, at have seet Pave Alexanders den 4des Bulle af 26 Junii 1257 fra Viterbo, hvorved han gav alle Cistercienser-Abbeder og Conventer Frihed for alle Afgifter til sine Legater, samt Bandsættelse og Suspension i den Anledning. De danske Cistercienser-Abbeder udstædte denne Vidisse i Anledning af Stridigheden mellem Bisp Tuko og Øm, og for at fremvise den for Kardinal Guido.

I Dominicanernes almindelige Kapitel, som holdtes i Trier, give de Lov (Martène Anecdot. IV. p. 1743) at vende hiem (absolvimus, Ordet har flere end en Mening) til Provincial-Priorerne af Provence, Tydskland, og Dacia.

Nicolaus Petersen, forhen Kammermester, døde den 12 April (Script. Rer. Dan. I. p. 291). Erkedegn Jacob i Roskild var hans Søn. Den 5 Julii døde Tuko, velfortient Præst af Roskilder Kirke. I Ystad i Skaane stiftedes et Franciscaner-Kloster (Script. Rer. Dan. l. cit.)

Prindsesse Gutta aflagde nu sin Profession (Script. Rer. Dan. IV. p. 25), og paatog Dominicaner-Dragten, da hun var 22 Aar gammel, altsaa rimelig sidst i dette Aar, og gik ind i St. Agnetis Kloster i Roskild, og skiødede sig og alt sit Arvegods i Kong Eriks Kappe, og lod hun lægge Brevet derover paa Alteret i Klosterkirken; hun gav tilkiende, at hun giorde dette for Christi Skyld, og lod efter brugelig Skik sit Haar afskiære. Mange af Dronningens Jomfruer, som Dronningen især elskede, gior-

de

de Dronningen uafvidende Ed med hende i Klosteret, ligesom forhen med hendes Syster Agnete, og kom Dronningen ofte til dem i Klosteret, og havde da Omgang med dem. Agnes tog personlig Jutta op i Ordenen, og paalagde hende Dragten; dog skede den egentlige Profession til Acho, som var Provincial-Prior af Dominicaner-Ordenen. Dette skede i Overværelse af Kongen, Bisp Johan af Borlum, som bevidner det i et Brev af 1272 den 12 Martii, og mange andre Geistlige og Verdslige, hvoriblant Otto, Erkedegn af Aarhus, som bevidner det i et Brev af 1296 den 28 Martii. Paa Spørgsmaal, om hun ved Swiger Trubsel eller Tvang var bragt hertil, svarede Jutta, at det skede efter den Hellig-Aands Indskydelse og for Christi Skyld (Mst. Bartholin. Tom. *VI.* vel *H.* p. 925 34).

Gerhard, Præfectus i Holsten, stadfæstede (Westphal. II. p. 46) Kiøbet mellem R., Kanik af Neumünster, og Brødrene Timmo og Johan af Rolverstorpe, af Møllen i Rolverstorp og Bredenbeke.

Kapitlet i Hamborg stadfæstede og fornyede en Anordning om Tienden i Sullewelde, som den forhen havde givet efter Raad af Broder Adolf, forhen Greve og Herre af vort Land, og af hans Sønner, de ædle Mænd, Greverne Johan og Gerhard.

Den engelske Kong Henrik gav i Kenelworth den 8 November (Lambecii Res Hamb. p. 61) de hamborgske Kiøbmænd Tilladelse til at have deres Hanse (det er sluttede og efter visse Love regierede Kiøbmands-Selskab) over hans ganske Rige, og det efter Begiering af den brunsvigske Hertug Albert; dog skulde de deraf give Kongen og hans Arvinger de sædvanlige og vedtagne Rettigheder.

Af et Brev hos Rymer (Acta publ. I. p. 838) fra den engelske Konge til den brunsvigske Hertug Albert fra Kenilwurth den 4 No-

Erik Glipping Aar 1266. 4 November sees, at denne ægtede i dette Aar Adelheid eller Alvisia, Datter af Margrev Otto i Montferrat, og skulde derfor hver Paaske og Mikkelsdag faae visse Penge af Engeland, som og skulde formeres, ligesom Landets Tilstand tiltog; og ved et andet af 7 November, at Kongen vilde give ham 1000 Mark til at betale den Gield, han var kommen i, ved at have Bryllup med Alvisia i Engeland. Adelheid, Enke efter den brabantske Hertug Henrik, skal og have fornyet det Aar 1256 sluttede Forbund mellem hendes afdøde Herre og Hamborg. Grev Florents af Holland skal og have stadfæstet Foreningen mellem Hamborg og hans Fader Wilhelm; og Albert (af Voone), som besad endel af Zeland, have givet dem fri Handel i sit Land og deres egen Retholdt, hvilket dog ei kan være skeet forend 1269; thi først da kom Albert i Besiddelse af endel af Zeland.

Den slaviske Hertug Barnim skienkede den 11 Februari i Colberch (Dreger Cod. Diplom. p. 493) Landsbyen Wolzin i hans Land Trebosewa til Klosteret Rheinfeld. Wennemar, Abbed af Dünemünde, er blant Underskriverne. Samme Barnim stadfæster i et andet Brev, hvori han skriver sig Hertug af Stetin, Gaven, som Ridder Arnold af Sconenvelde giorde til Reinfeld Kloster of 2 Husen (mansi) i Landsbyen Thwetorpe.

Den 7 May brændte Wismar næsten ganske af (Hvitfeldt p. 269. Chron. Slav. apud Lindenbrog. p. 216. Corner. ap. Eccardum p. 915), og blev derpaa murede og teglhængte Huse opførte, istedetfor de slette og straatakte, som forhen vare der.

Herre Henrik af Meklenborg (som bar Tilnavn af Jerusalem) udstædte den 14 April i Wismar sit Brev til Byen Wismar, hvorved han skienkede den lybsk Ret (Franks Meklenburg IV. p. 28).

Den 27 October befol Valdemar, Herre af Rostok, (Westphal. IV. p. 971), at Volden i Rostok, hvorpaa var begyndt af hans Fader ved Bremer Port, for at anlægge et Kastel, skulde igien nedrives. Man maa heraf slutte, at Valdemars Fader Henrik Burvin den 3die var allerede blind, og at Sønnen derfor forestod Regieringen. Valdemars Moder hed Sophie, og var en dansk Konges Datter; da hun nu (Westphal. IV. p. 837-38) kaldte sin første Søn Valdemar, sin anden Henrik, og sin tredie Erik, saa skulde man næsten slutte, at hun havde været Valdemari den 2dens Datter; thi Abels, som de nyere meklenborgske Skribentere ville, tillader Tiden ei, at hun har været, ligesaa lidt som Eriks; og underligt vilde det da være, at hun ei havde kaldt sin Fader først op; dog da Valdemar den 2den havde en Datter, hed Sophie, gift med Marggrev Johan af Brandenborg, saa synes det ei heller, at hun kan have været hans Datter; snarest har hun været Valdemari den 3dies Datter med Eleonora, og født 1231; hendes Moder døde da i Barselseng. Erik Glipping Aar 1266.

Den slaviske Hertug Barnim gav den 12 Februari (Dreger p. 492) Byen Colberch Frihed at fiske Sild i Østersøen, saavidt deres Grændser gik, saa og i Persange Flod, uden at give Told deraf, som var 18 Penge for hver Aare, og een "Messa" (venteligt det samme som *Mesa* ɔ: Skieppe) Sild af Skibet.

Den mægtige og stridbare pomerske Hertug Svantopolk døde den 11 Januari i Danzig, og blev begraven i Oliva Kloster (Chron. Oliv. apud Simonetti pag. 74-75.) De pomerske Skribentere vide ei nok at ophøie ham, fordi han befriede deres Land fra Polakkernes Aag, hvorimod den polske Boguphalus kalder ham en Forræder. Micrælius (altes Pommerland pag. 284) tillægger ham en Alder af 92 Aar. Duisburg i

 Chron.

Erik Glipping Aar 1266.

Chron. Pruss. Pars 3. c. 208. p. 287 giør Sambor til hans Søn, da han dog var hans Broder, og han beretter og, at Sambor overgav sit Land til den tydske Orden, saasom han ei anstændig kunde leve deraf, og betingede sig fornøden Underholdning af dem. Svantopolks ældste Søn Mestowin begyndte strax Krig med den tydske Orden (Micrælii altes Pommerland p. 284-85. Duisburg p. 222), hvorover den ophidsede hans yngre Broder Wartizlav til at fange ham, og deraf kommer det vel, at denne sidste skriver sig i et Diplom fra dette Aar (Dreger p. 494) Hertug af Gdanzk. Imidlertid var Mestowin endnu paa fri Fod den 1 Junii; thi da bortgav han (Dreger p. 498) noget Gods ved et Diplom, hvori han skriver sig Hertug af ganske Pomern.

Fyrst Wizlaw den 3die af Rygen stadfæstede (Dreger p. 502) sin Farfaders Wizlavi den 1stes Gave af noget Gods til Kapitlet i Riga for sig og Hustrues Margretæ (Micrælius giør hende i Stamtavlen til en Datter af Otto Puer, Hertug i Brunsvig, som er urigtigt; thi det var hans Sønnesøn Wizlav den 3die, som havde Ottos Datter Agnes; snarere var hun en Datter af den polske Hertug Miesæco, idetmindste vil Radlubko p. 53, at den rygiske Fyrste (som Dlugoss kalder Wladislaw, hvilket noget ligner Wizlav) hans Datter havde Misecos Søn, hvilket maaskee er en Irring, og giort deraf, at Misecos Datter har maaskee havt Wizlaf) Siel, hvilket Wizlavi den 3dies Fader Jaromar den 2den hoilovlig Ihukommelse havde stadfæstet. Den 15 October stadfæstede samme Herre (Dreger p. 503) Gaven af noget Gods til Klosteret Neuencamp, som hans Farfader Wizlav, Fader Jaromar, han selv og Broder Jaromar havde skienket did. Herre B. underskriver sig her en adel Herre og Landsherrens Raad.

Samme Wizcelav, saa skriver han sig, tog for den særdeles Kierlighed han bar til Lybek, den under sin Beskyttelse (Dreyer Specimen Jur. publ. Lub. p. 190-91), og gav den alle de Friheder i Told, Afgifter, og andet, som de havde faaet af hans Farfader Herre Wizlav. Lyst Glipping Aar 1266.

Den 5 Martii stadfæstede den slavisk Hertug Barnim Klosterets Dargums Friheder (Schroders Papist. Meklenburg p. 714), fordi hans Forfædre havde stiftet og begavet det, og opregner han heri den gamle Kasimar Broder til sin Farfader, sin Farbroder den yngre Kasimar, og sin Farbroders Søn Wartislav, Hertuger af Demin og Pomern.

Efter den pomerske Hertug Svantopolks Begiering lode Lybekkerne afskrive deres Lov for Borgerne i Danzig, og sendte den til dem. Dette findes i Dreyers Sammlung vermischter Abhandlungen T. I. p. 445.

Indvaanerne paa Oesel giorde Oprør og faldt fra Christendommen; men den liflandske Ordensmester Jørgen af Aichstädt overvandt dem ved Carmel, hvorpaa han takkede af (Arndts Liefl. Chron. II. p. 60. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 281).

Regnald, Munk af Mailros, kom nu fra Norge tilbage til Skotland med gode Tidender om Freden, og vidner Kreniken af Mailros hos Gale p. 229. (Script. Rer. Dan. III. p. 237) at ingen, uden denne Munk, kunde have bragt slig Fred tilveie, saa viis og gudfrygtig var han. Kort efter kom den norske Kanzler og flere store norske Herrer til Skotland, som vare sendte did for Freden, som blev sluttet (Script. Rer. Dan. III. p. 107. Clausens Snorro p. 797. Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 343) og en ordentlig Tractat derover udfærdiget i Prædikerbrodrenes Kirke udi Perth paa en Fredag den 2 Julii af Indhold, at den var sluttet paa

Erik Glipping Aar 1266.

Magni Vegne ved hans Kanzler Herre Askatin, og Herre Andreas Nielsen, Friherre (liber Baro), som dertil vare forsynede med tilstrækkelig Fuldmagt, og paa den skotske Kong Alexanders Vegne ved hans Klerker og mægtige Mænd, som vare der tilstede, paa Vilkaar, at den norske Konge for Guds og Freds Skyld afstod til den skotske Man og Sydersøerne beliggende i Vester- og Sydhavet, med al den Rettighed, som hans Forfædre havde havt dertil fra ældgammel Tid, og med alle Indkomster og Tieneste, tilligemed den fulde bispelige Ret over Man, dog Nidaros Kirke sin Ret og Privilegier til Mans Kirke og Bisp ubeskaaren; den norske Konge forbeholdt sig og Orkenøerne og Hetland med Indkomster, Afgift og Lehnsrettighed; derimod skulde alle de afstaaede Øer herefter leve efter og følge skotsk Lov og Ret; men ingen paa dem staade til Rette for hvad de kunde have begaaet mod den skotske Konge eller hans Undersaatter, medens de stode under den norske Konge, eller derfor straffes paa Gods og Formue, men nyde lige Ret med andre Borgere, medmindre de i Fremtiden begik noget; vilde nogen af dem flytte til Skotland, da stod det dem frit for; ligeledes maatte de ubehindret flytte andensteds hen med deres Gods. Derimod forbandt den skotske Konge sig og Arvinger til evindelig at betale til de norske Konger aarlig 8 Dage efter St. Hans-Dag i St. Magni Kirke paa Orkenøerne 100 Mark Sterling af prøvet Mynt efter romersk Mynt, som var vedtaget i Engeland, Frankrige og Skotland, og at overlevere dem der til Bispen, eller hvem han i sit Sted beskikkede, eller og til Kanikerne mod tilbørlig Qvittering. Desuden skulde han i 4 Aar efter hinanden paa samme Tid betale 4000 Mark Sterling, nemlig 1267, 1268, 1269 og 1270, hver Gang 1000 Mark og dertil 100 Mark i Rente. Til desmere Bekræftelse svore bemeldte

nor-

norske Herrer i deres Konges Siel og deres egne Siele i Dominicanernes Kirke i Perth, læggende Handerne paa Evangelium, at dette skulde ubrødeligen holdes; ligeledes giorde og Adam, Greve af Gorek, og Robert Meynes, ved den skotske Konges, deres egne og Arvingers Siele og evige Salighed; desuden forbandt sig begge Parter til uden Rettergang at betale 10000 Mark Sterling, om de brød Forliget; dog skulde Freden desuagtet staae. Og underkastede begge Kongerne sig den romerske Konge (da Richard, den engelske Konges Broder), saa at, hvo af dem der rokkede Forliget, skulde efter een Varsel falde under Band, indtil han havde betalt de 10000 Mark. Enhver afstod og al den Ret, han efter nogen ældre Forening, Pavebulle, borgerlig eller canonisk Lov kunde have, som stred mod denne Pagt; al Fornærmelse, som den ene hidtil kunde have begaaet mod den anden, skulde herved være forglemt og nedlagt, og Fangerne paa begge Sider frigives paa Œerne; flyede en Konges Fiende til den anden Konge, da skulde han stræbe at forskaffe ham Naade, hvis ikke, ei tillade ham at være længer hos sig end Aar og Dag; men ingen af dem skulde modtage nogen, der havde begaaet Avindskiold. Strandede et norsk Skib paa de skotske Kyster, da maatte de lade bierge Godset ved sig og andre, og beholde eller sælge det og Skibet efter eget Behag, saalænge de ei opholdt med at bierge; berøvede eller fornærmede nogen saadanne skibbrudne Folk, da skulde de straffes som Fredsbrydere, om end anden Skik havde været før. Fandtes nogen, som handlede mod dette Forlig i en af begge Parters Rige, da skulde han straffes andre til Exempel. Af denne Fredsforhandling skulde giøres 2 Afskrifter, den ene sammenfoldet blive hos den norske Konge, og derved hænge den skotske Konges Segl, samt Bisp Gamaliels af St. Andrews, Bisp Johans af Glaskew,

Erik Glipping Aar 1266.

Herre

Erik Glipping Aar 1266.

Herre Alexanders Cimyn af Buchan, Patricii af Dumbar, Wilhelm af Marr, Adam af Gorch, Greve, og Robert af Meyners; under det, den skotske Konge beholdt, hang den norske Konges, Bisp Peders af Bergen, Thorgils af Stavanger, Gautes af Melo, Gamaliels Johansens, Fin Gautes Søns, Andreas Nielsens, og Kanzler Askatins Sigiller. Hvor fordelagtig end dette Fordrag var for Skoterne, saa mishagede det dog mange blant dem. Dette Fredsfordrag haves paa Latin hos Torfæus i hans norske (IV. p. 343-45) og orkenøiske Historie (p. 199), og hos Hvitfeldt paa Dansk i Eric Pomerani Krønet (p. 729-31). Flateyar-Annalerne henføre dette Forlig urigtigen til 1269, og nogle andre islandske Annaler endog til 1264. Den 9 Augusti lod Kong Magnus forkynde Forliget udi Bergen (Script. Rer. Dan. III. p. 107) paa St. Laurentii Aften paa vor Frelsers Kirkegaard paa et Ting. Magnus lod derpaa en Befaling udgaae til Øeboerne, at de skulde hylde den skotske Konge og adlyde ham som deres Herre. Den fastsatte Sum Penge i de 4 første Aar betalte Skoterne rigtig; men bleve derimod ofte de aarlige skyldige, ja efterlode undertiden rent at betale dem.

Den 24 September stadfæstede Paven fra Viterbo (Thorkelins Diplom. II. p. 54) ved Brev til Erkepræsten og Kapitlet i Nidaros, Erkebisp Serlos Anordning, om Kanikernes fælles Bord, hvilket er indført i en Vidisse, given til Tronhiem den 3 October 1307, af Prædikerbrødrene i Tronhiem, og af Benediktinerne paa Holmen, og desuden haves i Original.

Bisp Thorgils af Stavanger gav ved sit Brev i Bergen (Thorkelins Diplom. II. pag. 53) i sit Sædes 9 Aar, Bispetienden i Finøe til sit Kapitel efter Kong Magni Raad.

Kong

Kong Magnus bygde Allehelgens-Hospital (Script. Rer. Dan. III. p. 107. Torfæi Histor. Norveg. IV. p. 345) i Vaags-holmen i Bergen, og lod indvie Stenkirken ved det, som hans Fader havde begyndt paa, og han fuldbragte; ei langt derfra lod han og bygge St. Cathrinæ Kirke, og indrettede den og til Hospital for syge Folk. Magnus giorde og en Reise til Grændsen, og havde Samtale med Birger Jarl (Torfæus l. cit. pag. 347), hvilken Sturle ophøiede i en Flok af 12 Vers, og fik derfor et Compas til Foræring, indsvøbt i Baldekin, saa og en Kappe, halv af Baldekin, halv af Skarlagen, og en Kabus; de Svenske søgte og ved Løfte om store Foræringer at formaae ham til at drage til dem; men han undskyldte sig med at have begieret Tilladelse af Kong Magnus at vende tilbage til sit Fædreneland Island, hvorover Kong Magnus kunde ei holde sig fra at smile, saasom det ikke var sandt.

Erik Glipping. Aar 1266.

Efter en Krønike, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. V. p. 531) skulde Magni Søn Erik være født i dette Aar; men det skede ei før 1268.

Magnus udgav og (Mst. Bartholin. Tom. VII. p 637) en Forordning om adskillige Kirkesager, hvor iblant andet Indbyggerne i Skaun tilholdes aarligen at udgive en St Olufs og en St. Halvards Skut, de to Trediedele deraf til St. Olufs Kirkebygning i Tronhiem, og en Trediedel til St. Halvard i Oslo.

Efter den skotske Historieskriver Boethius liber XIII. fol. 289 b. blev det vedtaget, at et Hospital for fattige Folk skulde i Skotland oprettes paa begge Kongers Bekostning paa det Sted i Skotland, hvor Slaget havde staaet; saasom og Skotland paa de Tider mangelede en Erkebisp, saa vedvarede det en lang Tid (Usserii Brit. eccl-

Erik Glipping Aar 1266.

clef. primord. cap. 15. p. 644), at Bispen af Suderøerne blev i Nidaros indviet af Erkebispen der.

Den 17 Julii gav Birger Jarl i Calmar (Lagerbring II. p. 507) sin Gaard Karleby i Strengnes Stigt til Johanniterne i Eskilstun. Birger skriver sig her: *Dei gratia Dux Sweorum*, og nævner sine 4 Sønner: Waldemar de Svenskes Konge, Hertug Magnus, Junker Eric, og Benedict Skolar (den yngste). Laurentius, Erkebisp af Upsal, Henrik, Bisp af Linkøping, Ulf af Skara, Carl af Aros, Asker af Werio have underskrevet, da Henric af Hoonshnitt var Prior i Andwarthasfogh, hvoraf Langebek giør den rimelige Slutning, at Eskilstun har staaet under Antvorskov.

K., Søn af Ingiburg og Laugmand i Tiundeland, giorde og den 16 October et Mageskifte bekiendt mellem Nydale Kloster og Akon af Stukeboth i Werend.

Birger Jarl døde den 21 October (Lagerbring II. pag. 510. Script. Rer. Dan. I. p. 169. 291. II. 264. III. 107. 313), og efterlod ogsaa en uægte Søn Guttorm, som døde 1284. Birger var en fornuftig Herre og god Regent (Lagerbring II. p. 514) som giorde meget til Sverriges Beste ved gode Love, Fred i Landet, Venskab med sine Naboer Danmark og Norge, og Grændsernes Udvidelse paa den finske Side, samt ved at anlægge Stokholm.

Rosenhane i Svea Rikes Konunga Långde p. 23 tillægger Birger med Mechtild 3 Døttre: Cathrine, gift med Sigge Gutorms Søn til Lina, Margrete med Leonard Ottes Søn (Ørnfod), Ridder, Sverriges Rigsraad og Lagman, og Helena med Jngemar, en Dansk, ihielslaget af Folkungerne 1278. Dog tilstaaer Rosenhane, at ingen gammel svensk Skribent taler om disse Børn. Botin i Birger Jarl p. 253 og 254 siger, at

Ca-

Cathrine giorde sit Testamente 1285, og at Margrete døde 1305. Med Ingeborg avlede Birger ogsaa Richissa, født omtrent 1238, gift 1254 med den unge norske Kong Hakon, som døde 1257, hvorpaa hun ægtede Henric, Herre af Werle, døde førend 1282, og fik 3 Sønner ved ham. Efter Tidernes Viis blev Magnus Hertug i Sødermanland, og opholdt sig i Norkøping, Erik fik andre Lehn, og Bengt siden Finland. Nogle af vore Kroniker (Script. Rer. Dan. II. p. 438. V. 496), og nogle islandske Annaler henføre urigtigen Birgers Død til 1265. Erik Glipping Aar 1266.

Paven som havde formaaet den franske Kong Ludvigs Broder Karl, Greve af Anjou, til at bekrige Manfred, lod ham nu krone til Konge over Sicilien og Apulien den 6 Januar i Rom (Script. Rer. Dan. III. p. 106. Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 78) og forlehne med begge disse Riger, hvorpaa han svor Paven Lehns-Ed; derefter drog han ind i Riget, og den 26 Februar overvandt og ihielslog han den tappre Manfred ved Benevent, og besteg derpaa hans Throne.

Johan, Marggreve i Brandenborg, døde den 4 April (Pulkava apud Dobnerum p. 233) en tapper, mandig og stor Regent. Med sin første Gemahlinde Sophie, den danske Kong Valdemars den 2dens Datter, avlede han (Buchholtz Brandenburg. Gesch. II. p. 180-84) de Marggrever Johan den 2den, Otto den 4de, og Conrad, saa og Erik, som 1281 blev Erkebisp i Magdeborg, og de Døttre Helena, gift med Theodoric, Marggreve af Meissen, og Mechtild, gift med Boguslaw den 4de af Pommern. Med sin anden Gemahlinde Hedevig, Datter af den pomerske Hertug Barnim den 1ste, avlede han de Marggrever, Henric den 3die med Tilnavn ohne Land, og Johan den 4de, som først 1288 fik Deel i Regieringen, og af hvilke den sidste

Erik Glipping Aar 1266. 1290 blev Bisp i Havelberg; Agnes var og Johans Datter med Hedevig, og ægtede hun 1273 den danske Kong Erik.

Det var enten i dette, eller snarere i forrige Aar, at den brunsvigske Hertug Albert (Pfeffinger Braunschw. Hist. I. pag. 116) drog til Engeland, og ægtede der Adelheid, en Datter af Marggrev Otto i Montferrat. Den brunsvigske Rimkronike i Scriptores Brunsvicens. Tom. III. p. 141. b. roser meget hendes Skiønhed, og siger, at hun var en Søsterdatter af Dronningen i Engeland. Af Albert haves et Diplom hos Leuckfeld af 7 April (Antiqvitat. Walkenried. p. 255) som viser, at han da allerede var kommen tilbage fra sit preussiske Tog.

Grev Ludvig den Ældre af Everstein gav noget Gods til Klosteret Amelungxborne, for sin afdøde Grevindes Adelæ Siæl. I Diplomet nævnes hans Sønner Albert, Ludwig, Otto, og Bernhard. (Falke Tradit. Corb. p. 558).

Den brandenborgske Marggreve Otto den 3die drog efter Duisburg (Chron. Pruss. p. 220. Pulkava hos Dobner p. 233) først i dette Aar til Preussen med sin Søn, og anlagde der Staden Brandenburg.

Aar 1267. Den 2 Februarii holdt Kardinal Guido et Concilium til Breslau i Slesien af de polske Bisper (Raynaldi Annal. ad ann. 1267. p. 154. No. 64) og lod han der prædike Korset mod Saracenerne. Efter Dlugos (Histor. Polon. col. 731-32) skulde jeg snarere troe, at dette Concilium blev holdt 1268, eftersom han lader Guido forud den 11 Julii være i Cracau, hvilket bør henføres til 1267. Den 8 April kom han til Prag, og forblev der til den 27, og fik af den bøhmiske Geistlighed 150 Mark Sølv. Den 8 Junii beskikkede Paven ved Brev fra Perugia Cardinal Guido til sin Legat i Sverrige, og den 12 Junii til Kong Valdemar

om det samme. Under samme Dag til det hele svenske Klerese, Herter, Marggrever, Grever, Baroner og alle Christne i Danmark, Sverrige, Bremen, Magdeborg, Salzburg og Gnesen om Guidos Beskikkelse. Den 10 May holdt Kardinal Guido et andet Concilium til Wien i Østerrige (Siero apud Freher. I. p. 385. Pezii Script. Austr. I. p. 465. 727. 1283. Spondani Annal. I. p. 232) som varede i 3 Dage, og hvorhen bleve kaldte alle Bisper af Erkestiftet Salzburg; der bleve fastsatte og bekiendtgiorte den 12 May adskillige gode geistlige Anordninger, men ogsaa nogle meget haarde og ubillige mod Jøderne; han gav og dengang adskillige geistlige Anordninger for Ungarn. De første findes baade hos Canisius (Ant. Lect. IV. p. 82), Kollar (Analecta Vindob. I. p. 9), og Lambecius (Biblioth. Vindobon. lib. II. p. 57), saa og i Samlingerne af Concilia; men de sidste alene hos Lambecius og Kollar. Den 21 May skal han endda have opholdt sig i Wien. Forhen stadfæstede Paven den 28 April i Viterbo Guidos Anordning af 9 Januari 1266 om skibbrudne Lybekkere, og den 8 May tilskrev han ham selv fra Viterbo (Martene Thes. nov. Anecdot. II. p. 464) at der blev ham berettet meget fra Danmark og ei lidet fra Tydskland, som temmelig foruroligede hans Sind, og som han ei undrede sig over end mere angrede Kardinalens, da han i saa lang Tid havde maattet erfare bemeldte Folks Haardnakkenhed i Vildfarelse og Vildhed, og derfor ei kunnet udrette det han vilde, hvorfor Paven hermed kaldte ham tilbage, da han behøvede hans Hielp hiemme. Dog Guido vilde ei saaledes forlade halvgiort Gierning i Henseende til Danmark, og indfandt sig derfor atter i Lybek i September Maaned.

Erik Glipping Aar 1267.

Imedens havde den slesvigske Bisp Bondo ved Brev af 3 Februari (Script. Rer. Dan. V. p. 295) meddelt Dominicanernes

Prior

Erik Glipping Aar 1267.

Prior i Aarhus Afskrift af Guidos Brev til sig af 30 November 1266, hvorved han beskikkede ham til Dommer i Sagen mellem Bisp Tuko og Om Kloster, og i Følge hvoraf befol Prioren at stævne inden 8. Dage, efterat han havde faaet Brevet, Bisp Tuko til at møde for sig i Flensborg den 13 Martii, enten i Person, eller ved en vel udrustet Fuldmægtig, for at giøre Rede for sig med de Beskyldninger, Abbeden og Munkene af Om giorde ham, og til Beviis paa, at Stævningen var forkyndt, forlangte Bondo Brevet tilbage med Priorens Segl for. Bisp Tuko blev herover yderst opbragt (Script. l. cit. p. 296), reiste til Kongen, og forestilte ham, at aldrig var nogen Bisp bleven saa fornærmet, som han af Abbeden og Munkene i Om; især anklagede han Abbeden, at han havde talt Kongens Ære for nær hos Kardinalen. Kongen blev herover saa vred, at han truede at fratage Klosteret alle dets Eiendele, om det ei uopholdelig gav Bispen Erstatning, og at lade sætte Abbeden i Fængsel. Abbeden bad herover alle sine Medabbeder at forestille Sagen paa en bedre Maade for Kongen, hvilket de og giorde, og bevidnede, at Klosteret aldrig havde traadt Kongens Ære for nær hos Legaten, og bede derfor Kongen at formaae Bispen af Aarhuus til at afstaae fra sin Forfølgelse mod Klosteret; thi ellers nødes de til tilligemed det at forfølge Sagen for deres geistlige Dommer. Dette Brev giorde ei den beste Virkning hos Kongen, og blev den end værre ved den Efterretning han Dagen efter fik, nemlig et Brev af den jydske Hertug Erik af 22 Februarii (l. cit. p. 297), hvorved han tog Om Kloster, dets Underhavende og Eiendele under sin Beskyttelse med al Slags Understyrkelse, da det tilkom ham at beskytte Enker, Faderløse, Forladte og Klostermænd ved deres Rettighed. Brevet var bleven lest paa Hielmeslef Herredsting. Da nu dette var et Indgreb i Kongens

Rige

Rige og Myndighed, og Erik og han desuden vare Fiender, saa kunde det ei andet end hastigen opbringe Kongen. Abbeden blev nu saa bange for Kongens Vrede, at han flyede bort om Natten til den 3 May, og var borte lige til Allehelgens-Fest den 1 November; snart opholdt han sig imens i Rye Kloster, snart i Lygum, og snart i Slesvig, paa hvilket sidste Sted ogsaa Erkebisp Jakob opholdt sig i sin Landflygtighed, som Krønikeskriveren af Om Kloster bevidner (l. cit. p. 297), hvilket og bevises ved et Brev fra ham, givet i Slesvig den 26 May, til Peder, Provst i Roskild, Jakob Tukos Søn, Kanik der, Bo Diuræ, og Herlugh Retrissen, Riddere i samme Stigt, hvorved han tilkiendegiver, at den afdøde Niels Pedersen, Kammermester, havde giort et Mageskifte med St. Claræ Kloster i Roskilde, hvorved disse havde tabt meget, ligesom de og havde klaget for Erkebispen, at Herre Peder Olufsen (af Kalvaris) havde bemestret sig noget Gods, som Herre Johan Ranisøn havde skiænket dem, og ligeledes at Herre Anders Nielsen forholdt dem voldelig en Gaard, som Fme Estrid havde skiænket dem. Erkebispen beskikker herover bemeldte Herrer han skrev til, at undersøge disse Ting, paa det han derved kunde sættes i Stand til at dømme eller forlige Parterne. Men nu at komme til Bisp Tuko igien, da dristede Dominicaner-Prioren sig ei til at forkynde ham den første Stævning, hvorover Dominicaner-Munken Johan læste den op for ham Script. l. cit. p. 298). Den anden Stævning lod Bisp Bondo ham forkynde ved Johan, Abbed af Lygum, og som Tuko ei eller mødte efter den, saa holdt Bondo en Samling den 9 Martii i St. Peders Kirke i Slesvig, og lod derfra et Brev udgaae til L., Prior i Twis, angaaende den tredie Stævning, og hen den 7 May afhøre Vidner i Minoriternes Kirke i Slesvig: disse

Erik Glipping Aar 1267.

Erik Glipping Aar 1267.

disse edelige Vidner udsagde (l. cit. p. 299), nemlig Broder Biørn, Munk og Præst af Øm, at Bengt, Præst af Vorrke, havde paa tredie Paaskedag frataget dem 2 Heste, en sort og en graa, ud af deres Stutteri ("harughe", det samme, som det Franske haras) ved deres Ladegaard Snaghestorp paa Dofremark; og Broder Johan Hosenæs, Præst og Munk af Øm, beviduede det samme (det lader, at Munkene ei troestede sig til at bevise deres mange andre Klager mod Bisp Tuko, siden de ingen Vidner fremførte om dem). Derefter holdt Bisp Bondo atter en Samling den 22 May, hvor Abbed Thuro af Øm mødte, saa og Benedict, Bisp Tukos Kapellan, som udgav sig for hans Fuldmægtig, men blev stævnet at møde i Flensborg, for at paahøre og besvare nogle Vidner mod sig, efter hvilke han ei kunde være Fuldmægtig, som den der var i Band. Paa bestemte Dag mødte Abbeden, men Benedict ikke, og blev bemeldte Vidnesbyrd da oplæst mod ham, hvorpaa Fuldmægtigen blev erklæret for modvillig, og hans Part dømt til at betale Sagens Omkostning; dog begge Parter forelagt Dag igien til den 26 Julii i Slesvig, for at gaae videre i Sagen; og dersom da Bispens af Aarhus Part vedblev at være haardnakket, da maatte Bondo, skiønt nødig, fælde Bands Dom mod ham. Imidlertid da hverken Tuko eller hans Fuldmægtig mødte paa bestemte Dag, og Vidnesbyrdene bleve nøiere randsagede i Overværelse af den ribeske Bisp Esger, som udforskede Sagen til Grunde, og Abbeden derhos ved et nyt Klageskrift til Bondo forlangte, at alle paa hele Sagen gaaende Omkostninger maatte ham af Bisp Tuko erstattes, og ham for sin Overhørighed paalægges Bandsstraf, som skulde nøie holdes af alle, saa fandt Bondo begge Begieringer billige, og paalagde Bisp Tuko begge Dele. Dette skede den 3 August i St. Peders

Kirke

Kirke i Slesvig (Script. Rer. Dan. V. p. 299-300). Bondo dømte dette, som eneste beskikket Dommer; men som Erkebisp Jakob og Bisp Peder af Roskild vare tilstede med endel af deres Kapellaner, som de havde sendt a latere, saa tilføiede de og deres Sigiller tilligemed Bondo, og desuden Magister Sacer, Provst af Lund, Thrugil, Erkedegn, Esbern, Skatmester, Peder Foca, og endel flere Kaniker og mange Andre. Denne Dom bekræftede ogsaa Legaten Kardinal Guido ved sit Brev fra Lybek den 2 September (l. cit. p. 300) til Bisp Bondo. At erholde disse Breve og Domme, kostede Øm megen Arbeide og Omkostning, og Bisp Tuko agtede dem dog aldeles intet, som om de kun indeholdt løs Snak og Sqvalder; saaledes stolede han paa Kongen og Kongens Moder, ret ligesom de vare Regentere over den ganske Verden; saa skriver den gamle Munkeskribent af Øm Kloster (l. cit. p. 300), læggende til, at han satte mere sit Haab til dem end til Verdens Skaber, saa at han frygtede hverken for Bispernes, Kardinalernes, eller Pavens Bandsættelse, sigende, at han skiød sig ind under høiere Dommere, nemlig Kongen og Dronningen, hvilke han og saaledes ophidsede, at de truede med at borttage Klosterets Gods og at forjage Munke og Converser; de truede og at fange Abbeden og nogle af de Ældste, saa at de ei turde aabenbar gaae udenfor Klosterets Mure uden sikkert Følge; thi de, som giorde det, bleve pryglede, plyndrede, saarede, saa at hverken Brydie eller Bonde vilde mere tiene dem, ja nogle af Converserne understak af Klosteres Midler og toge Flugten, nogle solgte Qvæg, Heste, Fetalie og Agerdyrkningsredskaberne bort; Munkene begyndte derover at mangle baade Føde og Klæder, og nogle maatte længe gaae barføddede, og sidde tilbords uden Kapper. Knap den halve Del af Munkene blev tilbage, og mange Haandværks-Sæder stode stille;

Erik Glipping Aar 1267.

Erik Glipping Aar 1267.

stille; Kongen fastsatte dem mange Gange en Tid fra Paaske til St. Andreæ Fest, inden hvilken de skulde beqvemme sig til at give Bispen Giestbold i 3 Uger, og Erstatning, eller og paadrage sig Kongens Vrede. Men de fik dog altid Undsætning ved Samtaler og gode Venner. Ofte skiulede de i Jorden deres Privilegier, Kalke, Kirkeprydelser og Klosterets fornemste Redskaber, ofte toge de dem op igien, at de ei skulde forfule. Endelig forelagde Kongen Abbeden en vis Dag (maaskee den 1 November), paa hvilken han skulde personlig stille sig for ham, og han gav ham tilligemed Leidebrev, for at reise sikkert frem og tilbage; men kom han da ikke, saa vilde Kongen giøre, hvad han burde. Og her ender Historien om denne Stridighed (l. cit. p. 301) som uden Tvivl enten er skreven af Abbed Thuro selv, eller dog efter hans Befaling. Imidlertid har det dog været 1½ Blad mere, som med Flid er bortskaaren, ventelig fordi derpaa har staaet fornærmelige Ting mod Kongen og Dronningen, og om jeg ikke gietter feil, da maaskee Beskyldninger for Omgang mellem den sidste og Bisp Tuko.

De største Slag giorde endelig Kardinal Guido den 10 September i Lybek (Hvitfeldt p. 272); thi der fældte han fordetførste en Dom i Henseende til den Erstatning, som Erkebispen og Bispen af Roskild burde have for lidte Skade; han indsatte dem derved for det første i deres Embeder, tilligemed flere Prælater og Klerke, hvorfra de vare drevne ved den, som ei var deres Dommer og mod Rettens Orden. Han havde stævnet for sig Kong Erik og Dronning Margrete at møde enten i Person eller ved Fuldmægtig, for at høre Vurderingen paa de fratagne Ting og tilføiede Skade; men da ingen mødte for dem, uden Peter Aaby, og han paa Tilspørgsel, om han havde Fuldmagt og vilde svare for dem, svarede: at dertil havde han ingen Fuldmagt, men var allene kommen for at

bekiendt-

Erik Glipping Aar 1267.

bekiendtgiøre os, at vi af 3 Aarsager ei burde befatte os med de Bisperne, Prælaterne og Klerkerne fratagne Ting; først fordi de havde bemeldte Ting af Kongen, og at derfor Dommen tilkom ham og ikke os; for det andet, fordi Kongen havde appelleret fra Kardinalen og vedblev det; og for det tredie, fordi bemeldte Ting vare allerede tillagde Kongens Rentekammer for bemeldte Prælaters og Klerkers grove Forseelser; og derover forelagde han Legaten i Retten Kongens Brev med Segl for; Legaten erklærede derpaa efter Overlæg med gode og erfarne Mænd Kongen og Dronningen for haardnakkede, og at man nu kunde skride til at understøtte og fastsætte Erstatning for Prælaternes Skade. Imidlertid biede Legaten endda noget paa Kongens og Dronningens Ankomst, men forgieves; hvorpaa han lod Erkebispen først vurdere sin og Kirkens Skade, som anslog den til 10818 gode og gængse (legale) Pund Sterling, eller 16227 Mark Sterling, 13 Skilling og 4 Penge regnede paa hver Mark; Bispen af Roskild anslog sin Skade for 24045 Pund Sterling eller 36067½ Mark Sterling efter samme Beregning af Marken; Magister Sacer, Provst i Lund, forlangte 225 Pund Sterling; *Niels Godesøn*, Kanik i Roskild, 357 Pund Sterling og 7 Skilling Sterling; Magister *Bo*, Kanik i Ribe, 1000 Mark purt Sølv; *David*, Præst og Sogneherre (Rector) til Ruthe i Roskilde Stigt 20 Pund Sterling. Legaten paalagde da Erkebispen at giøre Ed for 10500 Mark Sterling, hver beregnet til 13 Skilling 4 Penge (hvilket viser, at det øvrige af hans Paastand har ei været saa rigtigt) Bispen af Roskild for 20500 Mark Sterling; Provsten i Lund for 320; *Nicolaus Godesøn* for 430; *Nicolaus*, Fuldmægtig for Magister *Bo*, for 650 Mark purt Sølv; *David*, Præst, for 25 Mark Sterling; men da de alle aflagde Eden, og forsikrede, at de fratagne Ting, Indkom-

 sterne

Erik Glipping Aar 1267.

sterne deraf, Skaden og Fornærmelserne, beløbe sig dertil og mere, saa dømte Legaten Kongen og Dronningen at give Erkebispen i Erstatning 10000 Mark Sterling, Bispen 20000, Provsten 300, Niels Godesøn 400, David, Præst, 20, beregnede hver Mark til 13 Skilling 4 Sterling (saa staaer istedetfor denarii eller Penge, saa at maaskee en Denarius har da i Engeland heedt Sterling), og det i gode og gængse (fuldmægtige, legale) og til Magister Bo 600 Mark puri Sølv (altsaa dog endel mindre end de forlangte); og dog forbeholdt han disse Prælater og Klerke at klage, om noget var frataget eller fortæret af bemeldte Gods, og Indkomster oppebaaret, fra den første Beregnings Tid af giort ved dem i Lybek, og indtil den 19 October 1266. Med det samme forkyndte han og Kongen og Dronningen bandsatte (Script. Rer Dan. II. p. 264. V. 530. Pontoppidans Annal. I. pag. 726) medmindre de til fredsstillede alle de Klagende inden næstkommende Juul med den ene tredie Part, inden Paaske med den anden Tredie-Part, og inden Mariæ Himmelfart, den 15 August med den tredie Tredie-Part. Til desstørre Bekræftelse blev denne Dom skrevet og forkyndt af Guilhelm de Alisia, det romerske Sædes Notarius publicus, og Kardinalens Segl vedhængt. Nærværende vare Erkebisp Jacob, Bisp Peder af Roskild, og de danske klagende Prælater og Klerker, 5 lybske Kaniker, Johan, Provst, og Morten, Præst paa Rygen af Roskilde Stigt, Nicolaus Wind, Kanik i Roskild, Magister Addo Physicus (det er Medicus), Kanik ved St. Gangerici Kirke i Cambray, og mange flere, som dertil vare især kaldte og anbudne.

Samme Dag beskikkede Legaten Bispen af Lybek (Script. Rer. Dan. V. p. 606-7. Hvitfeldt p. 272-73) ved Brev til ham hans Officiales og Vicarier, til Executor af Bandsættelsen, og mede

der deri, at han allerede forhen havde lagt Band paa den danske Konge og Dronning, og Forbud paa deres Lande, efter særdeles Befaling fra Paven, fordi de ei havde efter Retfærdigheds Love igien villet indsætte og erstatte Erkebispen af Lund, Bispen af Roskild, og nogle andre Prælater og Klerker, men som Kongen og Dronningen havde giort en ugrundet Appel til Rom, og drevet deres Sag der ved 2 Fuldmægtige, saa havde Paven dog for Rigets Beste efter Overlæg med Kardinalerne paalagt Guido at paaminde bemeldte Konge og Dronning, at give alle de klagende Geistlige Lov at vende tilbage til Riget, og at give dem edelig Forsikring, ei alene ved sig selv, men og ved 20 (Hvitfeldt har 24) af Rigets fornemste Mænd, som Kardinalen selv vilde udvælge, at de kunde sikkert komme did og opholde sig der, og derhos aabne Breve herpaa forsynede med Kongens, Dronningens, og forommeldte 20 Personers Segl; saa og at de vilde overgive dem alle deres Rettigheder, rørligt og urørligt Gods, og fredelig igiengive dem de deraf imedens oppebaarne Indkomster; saa skulde Band og Forbud ophæves, og derpaa de Ting undersøges og afgiøres enten ved Forlig eller Dom, som havde givet Anledning til Trætte mellem Kongen og Dronningen paa den ene Side, og forommeldte Geistlige paa den anden; men endskiønt Legaten havde, forlængesiden tilsendt Kongen og Dronningen Pavens Bulle herom, og desuden selv skrevet Brev til dem, og sendt det med troværdige Sendebud, og formanet dem til heller at adlyde Pavens Bud, end at omkomme, saa havde de dog ei svaret herpaa; derfor befol Kardinalen nu Bispen af Lybek, under Straf af Suspension, at lade i alle sit Stigts og Byers Kirker hver Søndag og Helligdag forkynde Band mod bemeldte Konge og Dronning, og deres Anhængere, Tuko, Bisp af Aarhus, Johan af Vorlum, Broder

Erik Glipping Aar 1267.

Ako,

Erik Glipping Aar 1267.

Ako, Provincial-Prior i Danmark (for Dominicanerne), Boetius, forhen Provst i Roskild, Peder, kaldet Abbed, Niels Hest, Niels Kary, Ako Eldi, alle Prædikerbrødre, Erland, som udgiver sig for Erkedegn i Lund, Niels Torkilsen og Thord, Kaniker i Lund, Broder Henrik, Prior af Andworthaskogh, og Jakob, Præst i Fleminge (i Skaane), Broder af Johanniterordenen, Mester Niels, kaldet Jyde, Peder Aaby, Peder Slet, Ako, Degn, Jon Fod, Jon, Prior af Dalum, Jon, forhen Provst paa Femern, som ei holdt Legatens Forbud, og overtalte og bragte andre til ei at holde det, hvorfor Kardinalen bandsatte dem, og erklærede dem offentlig for bandsatte, ved at udslukke Lys og under Klokkers Ringning; de Præster som heri forsømte at opholde eller opsatte at opholde Bispens Befaling, erklærede Legaten herved med det samme afsatte fra Embede og Indkomst, og bød Bispen at forkynde dem det særdeles og udtrykkelig.

Kroniken, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. V. p. 530) siger, og efter den Petrus Olai (Tom. II. p. 264) og Hvitfeldt (p. 272) at dette blev besluttet af Guido paa et Concilium i Lybek, tilligemed Erkebisp Jakob, Bisp Peder af Roskild, Esger af Ribe, og Bundo af Slesvig; men uden Tvivl er dette urigtigt; thi Guido behøvede som Legat ingen Dommer med sig, og Jakob og Peder kunde ei dømme i deres egen Sag. Vildfarelsen er vel kommen deraf, at Erkebispen og de 3 Bisper dømte den 3 Augusti i Slesvig i Sagen mellem Bisp Tuko og Øm Kloster. Under Guidos Dom har og hverken Bundo eller Esger skrevet. Dette er vist, at Guido løste Kongen i Band, og lagde Forbud paa Riget, saa det er langt fra, som Crangius og Aubery (Hist. des Cardinaux Tom. II. p. 297) ville, at han løste dem af Band, hvorfor og Spondanus (p. 228) modsiger den første.

Kon-

Kongens Kanzlèr den viborgske Bisp Niels døde i dette Aar (Script. Rer. Dan. II. p. 527. Hvitfeldt p. 273); han havde altid været Kongen meget tro. Hvitfeldt kalder ham urettelig en Kield, som dog kun var en ringe geistlig Person i Viborg paa samme Tid. Den odenseiske Bisp Reyner døde og. Efter Pontoppidans Annales I. p. 573 døde ogsaa den flygtige odenseiske Bisp Jens Bang, og efter hans Formodning paa Als; men jeg tænker snarere i Rye Kloster. At Reyner og Bang døde i eet Aar, kan og tiene til at bestyrke den Formodning, at de have begge været een Person. Men har Reyner været en Tydsk, saa kan det ikke være, med mindre han paa Moders Side har været en Halvbroder af den roskildske Bisp. I begges Sted indviede Guido i Lybek (Hvitfeldt p. 272) en Peder, Franciscaner-Munk og maaskee Tydsk, til Bisp i Odense (Script. Rer. Dan. VII. p. 223) som forhen allerede 1252 var bleven udvalgt til Bisp der; men som og Reyner blev det, og understøttedes af Kong Abel, saa havde han dengang maattet vige. Til Bisp i Viborg indviede Guido og en anden Peder, en Minoriter-Franciscaner- eller Graa-Munk, hvilket er et og det samme. Da begge disse nye Bisper vare Franciscaner, hvilke holdt det Forbud, Guido havde paalagt Riget, saa vare de vist ham og Erkebispen hengivne og Kongens Fiender.

Erik Glipping Aar 1267.

Medens Guido var i Lybek, befol han, at Forbud skulde lægges paa Vendsyssel-Stigt (Hvitfeldt p. 272), fordi dets Bisp Oluf Glob var ihielslaget, og tilskrev han og Kong Erik strængelig herom, at han skulde straffe saadan Misgierning, saafremt han ikke vilde være Vredens Barn og mistænkt i den Gierning. Dette giorde Guido venteligt før han sidste Gang bandsatte Kongen. Men som de fleste i Riget, endog Geistlige, vare paa Kongens Side, saa agtede Kongen ikke Legatens Bandlysning, og de

flyg-

Erik Glipping Aar 1267.

flygtige Bisper bleve ei igien indsatte, ei heller betalte han dem, hvad han var bleven dømt til. Uden Tvivl have de kiekke Bisper af Aarhus og Børlum bidraget meget til Kongens og Dronningens Standhaftighed. Den 26 October tilskrev Paven atter Guido fra Viterbo (Martene Thesaur. nov. II. p. 538), at han engang havde kaldet ham hiem til sig; men at han havde ei giort det af Aarsager, som vare ham selv mere bekiendte end Paven; men nu lader Paven ham vide, at han maa sende en Legat til Tydskland i Anledning af, at Conradin, som stammede fra Keiser Friderik, var kommen til Trident, agtende sig til Verona, hvilket allerede opvakte Giæring i Italien; hvorfor nu Guido maatte see paa sin egen Ære, og reise bort for Legaten kom, som han ellers maatte vige for. Af dette og forrige Brev lader det ei, at Pave Clemens var saa aldeles fornøiet med Guido. Efter dette forlod Guido endnu i dette Aar Lybek.

Kong Erik opholdt sig den 27 April i Ribe, og gav der (Dreyer Specim. Jur. Lub. p. 45) Borgerne i Lybek efter Raad med sine fornemste Mænd ("meliores Regni nostri") Frihed at maatte beholde alt deres Vrag af strandede Skibe i hans ganske Rige, og maatte ingen af hans Advocater eller Embedsmænd handle herimod. Det er underskrevet af Bisp Johan i Børlum, Greve Ernst (af Gleichen), Nicolaus (Jyde), Kongens Kantzler (hvilket synes at vise, at Bisp Niels af Viborg var da allerede død), N. Hak, forhen Marskalk, Johan Ralf, Marskalk, og Matheus, Drost Dette Diplom findes i en lybsk Vidisse af 1552 og ligeledes i en razeborgsk af 1599.

Den 8 Junii var Kongen i Nykiøbing, venteligen i Falster, o gav densamme Frihed til Borgerne af Wismar efter Begierin af hans kiere Frende Herre Henrik af Meklenborg (hvorledes ha

var Kongens *Consanguineus*, indseer jeg ikke; thi neppe var saa vant allerede kun Titulatur; maaskee Slægtskabet reiser sig fra Henriks Farfader Borvin den 2den, som var gift med den svenske Prindsesse Sophie, uden Tvivl en Datter af den svenske Kong Sverker den 2den). Han gav dem og samme Friheder i Skaner og paa andre Steder i hans Rige, som hans Farfader Valdemar andre hans Forfædre og han selv havde givet Lybekkerne der, saa at ingen af hans Advocater eller Fogder maatte handle herimod. Det er underskrevet af Grev Ernst af Glichen og Matheus Drost, og indført i en lybsk Vidisse af 1552.

Erik Glipping Aar 1267.

Den 7 Junii stadfæstede Bisp Tycho af Aarhus (Script. Rer. Dan. VI. p. 410) Overladelsen til Aarhus Kapitel ved Andreas, Broder af afgangne Johan Malend, 10 Mark Guld og 2 Mark Sølv Jord i Agistorp Mark, Vitreth Sogn, imod at de skulde holde ham med skikkelige Klæder, og aarlig give ham til Klæder 6 Mark Penge i gangbar Mynt; denne Forening gjordes i St. Clementis Kirke i Aarhus for Mariæ Altet.

Den 12 November overlod Steffen Othenssun i Roskild en Gaard med Bageri og Boder, som deels vare byggede, deels skulde bygges, og laae ved Siden af hans iboende Gaard, til St. Claræ Kloster der, indtil han kunde overgive det sit Gods i Stubbæthorp, som han havde paa Møen skiødet bemeldte Kloster, eller han og gav det tilbage det Sølv og de Penge, han derfor havde faaet af det. Underskriverne vare Provsten Peder Uncæsun og hans Broder Erkedegn Peder i Roskild. Omtrent i dette Aar var det vel og, at Peder Erre-Søn, forhen Kongens Drost, bekiendte ved sit Brev til Indvaanerne paa Møen, at Steffen Othæn-Sun havde i hans og mange troværdige Mænds Overværelse tilvundet sig efter Landets Love nogle Eiendele eller Jorder paa Møen,

 som

Erik Glipping Aar 1267.

som de Herrer Arnfast Gnæmersun og Nicolaus Gylla søgte ham for, og derpaa havde bemeldte Steffen skiødet dem St. Claræ Kloster til bestandig Eiendom.

Peder Nielsen og hans Broder Ingemar afstode (Script. Rer. Dan. IV. p. 378) i Kong Eriks Overværelse fra al den Ret de kunde have til det rørlige og urørlige Gods, som deres Morbroder Niels Wernisun havde skienket og skiødet til Nestved Kloster.

Udi Waghmelund, beliggende i Ribe Stigt, Lindenæs Amt, Hamrum Herred, Rind Sogn, skienkte Biskop Esger ved sit Brev (Script. Rer. Dan. VIII. p. 132) Daler Kirke til Lygom Kloster i Henseende til dets Fattigdom, saa at det maatte holde en Vicarius der for en anstændig Underholdning. Udi Ribe Tirsdagen efter Dionysii Fest, der indfalder den 9. October, altsaa den 12, gav Ridder Johannes Askersøn ved sit aabne Brev tilkiende, at han som Værge for sin meget syge Broder Nicolaus havde solgt og skiødet til Lygum Kloster Bilstedtorp, til hvilken Gaard hørte 14 Øre Jord "repdragen" (opmaalte) og 2 Otting i Arndrup-Mark med Mallen der, en Ager med Forthæ, og Fægangh i Wole-Mark, og tilstod han at have fuld Betaling herfor, og at ville staae dem inde for Tiltale.

Den berømte Frue Ingeborg af Kalundborg, Esbern Snares Datter, døde i en høi Alder i Slesvig i Landflygtighed (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 186, 291. II. 632. III. 319. IV. 229). Hvitfeldt feiler ganske, naar han formener (p. 273), at hun stammede fra Holsten, og var gift med Hertug Knud, Kong Valdemars Søn, da han dog var hendes Halvbroder. Imidlertid holder dog Gram (Notæ in Meursium col. 437. Nota a.) med ham mod Pontanus, som baade rettelig har givet hende Es-

bern

bern Snare til Fader, saa og Peder Strangesøn til Mand. Ved hendes Udvigelse bemestrede det kongelige Rentekammer sig hendes Fæderne-Gods, Kalundborg og Sæbye Gaard. Imedens hun endnu opholdt sig i Riget, saae hun i Aarhus ved St. Nicolai Grav en spedalsk Pige af 12 Aar blive helbredet (Script. Rer. Dan. IV. p. 307); ja hendes egen Søn Andreas, som laae for Døden, og blev ved hendes Bønner anbefalet St. Nicolaus, fandt hun karsk ved sin Hiemkomst fra Messen, hvorover hun sendte ham til Aarhus med Foræringer til St. Nicolaus. Mærkeligt er det, at hendes Svigersøn Grev Ernst af Gleichen forblev, uagtet hendes Landsflygtighed, i Kongens Raad og store Naade, og fra ham stamme mange efterfølgende Grever af Gleichen. Fra hendes Søn Andreas, Marsk, stammede og en anselig Slægt, hvoraf Johan Zwitting af Myløse endnu levede 1324. Hun havde desuden en Søn, ved Navn Johan, og i alt 6 Døttre, hvoraf 3 bleve Nonner.

Erik Glipping Aar 1267.

Erici Krønike, Hamsfort, og Strval (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 291. III. 313) henføre Bondos Indvielse til Bisp i Slesvig, ja den sidste endog hans Formand Nicolai Død, først til dette Aar; men Diplomer vise, at begge Dele høre til 1266, og viser et Brev af 14 Augusti i dette Aar fra Bisp Bondo, at han allerede da var Bisp. Ved det bevidnes, at Præsten i Warsteld havde givet noget Gods til Domkirken i Slesvig.

Den 19 October døde Guilhelm fra Upland (maaskee det Svenske) Kanik og Scholasticus i Roskilde, og Mester i de frie Kunster, "bonarum artium magister" (Script. Rer. Dan. I. p. 291). Mester Ingimar, Subdiaconus og Kanik i Lund, døde den 8 Julii, og gav han endel Gods til St. Mariæ, Nicolai og Margretæ Alter i St. Laurentii Kirke i Lund (Script. Rer. Dan. III. p.

Erik Glipping Aar 1267.

531. IV. 49) lige for hvilket han lade begravet; ligeledes gav han noget til Kirkens Bygning, og de, som forestode den, skulde og forestaae alt hvad han havde givet. Han skiænkte og desuden Kapitlet 2 Sølvbægere og 1 Bradpande, "Sartago", som var af 12 Mark Penges Værd. Ridder Nicolaus Pedersen, Kammermester, døde ogsaa (Script. Rer. Dan. I. p. 291. IV. 293. 325), og ligger begravet med sin Hustru Cæcilia i Varpeløv Kirke i Stevns Herred. Han var af den berømte Absalonske Slægt, og havde en Broder ved Navn Agho. Venteligt var det i dette Aar, at C(æcilia), Enke efter Kongens Kammermester Nicolaus Pedersen tilstod, at have udvalgt Herre Peder Undsun (eller Hune Sun), Provst i Roskild, Herre Peder Othænsun, Steffen Othæn Sun og Michael Hænkil Sun til Meglere mellem sig og hendes Sønner paa den ene Side, og Abbedissen af St. Claræ Kloster i Roskild paa den anden, angaaende noget Gods (nemlig Stenstorp) som i hendes Mands Tid var bleven mageskiftet, og vare for dette Document blevne hængte Herre Thuvo, Abbed af Om Kloster, og hendes eget Segl.

Bisp Reyner af Odense gav til sine Brødre Minoriterne i Svineburg (Script. Rer. Dan. V. p. 511) en Grund beliggende mellem deres Kirke og Veien der gik fra Fisketorvet til Havet, desuden Bøger og adskilligt andet, venteligt i sit Testamente, da han som S. 599 er anført, døde dette Aar.

Den 30 September stiftedes et Minoriter-Kloster i Trelleburg (Script. Rer. Dan. V. p. 513) og gav Catho, Kanik i Lund, Grunden dertil. Ved Ridder Hr. Holmger og hans Hustru Kathrine, blev og et Minoriter-Kloster stiftet i Ystad (Script. l. cit. p. 513); men naar derhos siges, at dette skede, da Alexander den 4de var Pave, og Ysarnus Erkebisp i Lund, da er det urig-

tigt

tigt. Paa denne Tid var Olav, Bisp i Reval; han indviede Kirken (der) til St. Nicolai Biskops og Jomfru Kathrinæ Ære (Script. Rer. Dan. l. cit.). Erik Glipping Aar 1267.

Paven gav fra Viterbo den 9 April alle dem, som aarlig paa Mariæ Festdage besøgte Viborger Kirke, 100 Dages Aflad.

Prindsesse Agnes gik nu af som Priorinde for St. Agnetis Kloster i Roskild (Script. Rer. Dan. IV. p. 25. Pontoppidans Annal. I. p. 731), og hendes Søster Jutta, som formedelst hendes ældre Aar var stadigere og anstændigere (maturior et discretior) blev paa en canonisk Maade dertil udvalgt, og stadfæstet ved Hakon, Dominicanernes Provincial-Prior.

Efter den erfurtiske S. Petri Krønike gik efter Mariæ Himmelfarts-Dag den 15 August 4 Skibe ud fra Rostok til Skaane, og førte for Fragt 40 Skiøger med sig, som tænkte at fortiene noget der, i Anledning af Sildefangsten; men endskiønt alle andre Skibe kom vel frem, saa satte disse 4 dog til med Mand og alt.

Den holstenske Greve Adolf den 5te bevidnede ved sit Brev af 22 Martii, at det Bispen af Lybek og hans Bønder undertiden havde understøttet ham, ei tilkom ham som nogen Ret, men var pur Godhed.

Den 6 eller 13 December stadfæstede den bremiske Erkebisp Hildebold i Bardesflete (Lambecius ap. Lindenbrog. p. 65) Keiser Friderici den 1stes Frihedsbrev til Hamborgerne.

Paven tilskrev den bremiske Erkebisp (Raynaldi Ann. ad ann. 1267. p. 148-49), at han havde giort ilde at beskikke Magister Thideric fra Bayren til Canonicus i Hamborg, endskiønt det var bekiendt om ham, at han lærte, at Christi Legeme ei virkelig var i Sakramentet, men at det kun betydde det; han skulde derfor bandsætte ham, og om han da ei forsvor sin Vildfarelse, saa sende ham til Rom, for at faae sin fortiente Løn.

Den

Erik Glipping Aar 1267.

Den stetinske og pomerske Hertug Barnym stadfæstede den 22 Februar i Stetin Gaven af endel Gods i Flekken Lezin til Klosteret Reyneveldе, skienket af hans Frænde, "cognatus", Hertug Wartyzlaw i Demin (Dreger Codex Diplom. p. 511).

Den 5 Januar gav den engelske Kong Henrik i Westmünster (Rymeri Acta publ. I. p. 839. Willebrandts Hans. Chron. II. Abtheil. p. 10) Borgerne og Kiøbmændene i Lybek efter den brunsvigske Hertug Alberts Begiering den Frihed, at ingen Beslag maatte i hans Rige lægges paa deres Gods for Gield, ei heller for deres Tieneres Forseelser, og ei heller vilde han tage til sig noget af deres Kiøbmands-Vare uden god Betaling. De maatte og have deres Hanse, og deraf betale 5 Skilling, ligesom de cølnske Borgere og Kiøbmænd.

Den 1 April blev i Brunsvig en Forening giort mellem Brødrene Albert og Johan angaaende Delingen af deres Lande (Origines Guelf. IV. Præf. p. 13) ved Mellemhandling af Marggreve Otto af Brandenborg. Albert fik da Brunsvig og Johan Lyneborg; nogle Lande beholdt de fælles, og deriblant deres Gods i Danmark, og al Tiltale, som de kunde have til Danmark. Scheidt mener (l. cit.), at det reiser sig af den Medgift Helena Valdemari den 2dens Søster og Ottonis Pueri Moder fik, da hun ægtede Hertug Vilhelm, eller og af den Sold Valdemar den 2den havde givet eller lovt Otto Puer, fordi han hialp ham; men Langebek troer i en skreven Anmærkning, og maaskee rettelig, at dette har reist sig af den Arv, Otto Puer skulde have efter sin Moder, da Arvegods efter Forældre tilfaldt efter de Tiders Maade endog Prindsesser. Endvidere fastsattes ved denne Forening, at begge skulde have Byen Brunsvig, og skrive sig Fyrster efter den. Begge lovede ved Haandtag og dette Skrift til deres Morbroder

Marggrev Otto, at ville troligen opfylde dette. Den egentlige Deling skulde skee Fredagen efter Walburgis Fest, det er den 4 May, paa Tinget ved det høie Træ. Erik Glipping Aar 1267.

Den 17 Julii i Rostok gav dets Herre Valdemar (Ungnade Amoenit. Diplom. p. 752) Lybeks Borgere fri for Told i sit Land. Den ædle Herre Wizlaw, Rygernes Fyrste, var herved Vidne.

Fyrst Wizlav af Rygen skiænkte i Stralsund (Dregers Cod. Diplomat. I. p. 519) Klosteret Neuenkamp 2 Hufen i Vogelsang med Samtykke af sin Broder Jaromar, og den 19 May stadfæstede han i Damma Gore (det er Damgarten) (Dreger p. 520) Klosteret Hilda eller Eldena hvad Gods det besad i hans Land. Hans egen Broder Jaromar, saa og Borant med Broder Zstoislaw have underskrevet. Bisp Herman af Camyn, født Greve af Gleichen, gav (Dreger p. 524) til Sognepræsterne i Egnen af Colberg og Coslin Frihed at oprette et Broderskab, imod at holde Sielemesser for Grev Henrik af Gleichen, og hans Søn Grev Henrik, og de Fruer Adela og Sophie Bispens Søstre, Grev Lambert af Gleichen, og for Bispens Moder Frue Sophie.

Den slaviske Hertug Barnim skiænkede Landsbyen Sulten til Klosteret Reynevelde frit og frank, med al høie og lave Ret af Hals og Haand. Originalen af dette Diplom findes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Efter de liflandske Skribentere (Arndt II. p. 61. Gadebusch I. p. 263) skal den lithauiske Konge Mendov, som de endda lade eye og falde fra Troen, og den russiske Konge, ventelig af Novgorod, samt Samegiterne, have forenet sig mod den tydske Orden i Lifland; den første have plyndret Landet til Wenden, og de nellemste som kom for sent, have brændt Dørpt af.

Erik Glipping Aar 1267.

Uden Tvivl hører til dette Aar et Diplom om et Markedsfrid, (som endda var til 1622) siden det var givet i Kong Magni den 4de Regierings-Aar, hvorvel det henføres til 1067, venteligt ved en Skriverfeil. Samme Aar tog ogsaa Kong Magnus Hovedøe Kloster under sin Beskiermelse. Efter Hirdskraa (editio Resen. p. 92) giordes i dette Aar et Forlig mellem Kong Magnus og den orkenøiske Jarl Magnus Gilberts Søn.

Den norske Kong Magnus Hagensen tilskrev fra Tunsberg alle Klerker og Verdslige, og alle dem, som boede og bygde i Norge, og bød dem at give rigtig Tiende, stadfæstede sin Faders Forordning, at man skulde nøie see til, at ingen blev falskelig berygtet for nogen Misgierning; men derimod skulde alle Horkarle, Manddrabere, Menedere, de som aflagde falsk Vidnesbyrd, og som begik andre gruelige Misgierninger, og som Sandemændene ei vilde sværge frie, samt ei selv vilde forbedre sig ved Poenitentse, ei taales i Bøygderne. Bønderne skulde paa deres Samlinger erklære dem udsleger og vilde, og enhver have Lov at slaae dem ihiel; Kongen selv betager dem Fred, Penge, Jordegods og rørligt Gods, samt byder dem at søge hen til andre Lande; thi han vil ei længer taale dem, som foragte christne Sæder, og Straffen skal vist falde paa dem; enhver havde vedtaget at betale en Penge for hvert Stykke Qvæg han vilde beholde; de fornemste Bønder i hver Bøygd skulde samle dem ind, og 2 Parter deraf bruges til at bygge St. Olafs Kirke i Nidaros, og den Trediedel til St. Halvard; alle skulde nu anraabe Gud, den hellige Jomfru Marie, St. Oluf Konge, St. Halvard, og alle Guds Helgene, at den langvarige dyre Tid maatte ophøre. Dette Diplom er trykt hos Pontoppidan i Annales Eccles. Dan. I. p. 728-29.

T

Erik Glippings Aar 1267

Den 5 Januar kom Herre Jon, Chorbroder i Nidaros, fra Pavens Hof (Script. Rer. Dan. III. p. 107. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 346) med Pallium til Bisp Hakon i Oslo, venteligt for dennes Sygeligheds Skyld; thi ellers maatte Erkebisperne ofte selv hente Pallium hos Paven. Derpaa kom Kong Magnus Palme-Søndag den 10 April til Nidaros (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 108) og paa Skiærtorsdag den 14 April lagde Bisp Peder af Bergen og Thorgils af Stavanger Pallium paa Hakon efter Pavens Befaling i Overværelse af Kong Magnus selv, hans Dronning Ingeborg, den grønlandske Bisp, og Gauti, Bisp af Færøe. Derpaa blev Andreas Bisp i Oslo og Jorund i Holum, og begge indviede af Hakon, som dog døde kort efter (Script. Rer. Dan. III. p. 514. Torfæus l. cit.) nemlig den 18 August. Hakon var en god og klog Mand, Kongen og Dronningen tabte i ham en kiær Ven. Af Erkebisp Hakon haves dog et latinsk Diplom (Thorkelins Diplom. II. p. 55), givet i Nidaros den 16 August, hvorved han skiænkte St. Andreæ Kirke paa Houg til Kapitlets Bordhold, forbeholdende sig dog Procurationes. Deri navngives 11 Kaniker. Det vedhængende Sigil har lidt Skade, dog kan man see en siddende og velsignende Bisp. Den 28 October blev allerede Jon Røde, Kanik i Nidaros, valgt til Erkebisp i Hakons Sted (Script. Rer. Dan. III. pag. 108. Torfæus l. cit.), uden Tvivl den samme, som havde ført Pallium fra Rom.

Kong Magnus lod i dette Aar giøre Gulethings Lovbog (Script. Rer. Dan. l. cit. Torfæus p. 347) og blev den vedtaget og samtykt af Almuen.

Dronning Margrete, Hakons Enke og Magni Moder, gik ind i Reins Kloster (Script. Rer. Dan. III. p. 109. Torfæus l. cit.), som hendes Fader havde stiftet; og skal hun være død samme

Erik Glipping Aar 1267.

flygtige Bisper bleve ei igien indsatte, ei heller betalte han dem, hvad han var bleven dømt til. Uden Tvivl have de kiække Bisper af Aarhus og Børlum bidraget meget til Kongens og Dronningens Standhaftighed. Den 26 October tilskrev Paven atter Guido fra Viterbo (Martene Thesaur. nov. II. p. 535), at han engang havde kaldet ham hiem til sig; men at han havde ei giort det af Aarsager, som vare ham selv mere bekiendte end Paven; men nu lader Paven ham vide, at han maa sende en Legat til Tydskland i Anledning af, at Conradin, som stammede fra Keiser Friderik, var kommen til Trident, agtende sig til Verona, hvilket allerede opvakte Giæring i Italien; hvorfor nu Guido maatte see paa sin egen Ære, og reise bort før Legaten kom, som han ellers maatte vige for. Af dette og forrige Brev lader det ei, at Pave Clemens var saa aldeles fornøiet med Guido. Efter dette forlod Guido endnu i dette Aar Lybek.

Kong Erik opholdt sig den 27 Apil i Ribe, og gav der (Dreyer Specim. Jur. Lub. p. 45) Borgerne i Lybek efter Raad med sine fornemste Mænd ("meliores Regni nostri") Frihed at maatte beholde alt deres Vrag af strandede Skibe i hans ganske Rige, og maatte ingen af hans Advocater eller Embedsmænd handle herimod. Det er underskrevet af Bisp Johan i Børlum, Greve Ernst (af Gleichen), Nicolaus (Jyde), Kongens Kanzler (hvilket synes at vise, at Bisp Niels af Viborg var da allerede død), N. Hak, forhen Marskalk, Johan Kalf, Marskalk, og Matheus, Drost Dette Diplom findes i en lybsk Vidisse af 1552, og ligeledes i en razeborgsk af 1599.

Den 8 Junii var Kongen i Nykiøbing, venteligt i Falster, og gav dersamme Frihed til Borgerne af Wismar efter Begiering af hans kiære Frænde Herre Henrik af Meklenborg (hvorledes han

var

Erik Glipping Aar 1267.

var Kongens *Consanguineus*, indseer jeg ikke; thi neppe var saa vant allerede kun Titulatur; maaskee Slægtskabet reiser sig fra Henriks Farfader Borvin den 2den, som var gift med den svenske Prindsesse Sophie, uden Tvivl en Datter af den svenske Kong Sverker den 2den). Han gav dem og samme Friheder i Skanør og paa andre Steder i hans Rige, som hans Farfader Valdemar andre hans Forfædre og han selv havde givet Lybekkerne der, saa at ingen af hans Advocater eller Fogder maatte handle herimod. Det er underskrevet af Grev Ernst af Glichen og Matheus Drost, og indført i en lybsk Vidisse af 1552.

Den 7 Junii stadfæstede Bisp Tycho af Aarhus (Script. Rer. Dan. VI. p. 410) Overladelsen til Aarhus Kapitel ved Andreas, Broder af afgangne Johan Malend, 16 Mark Guld og 2 Mark Selv Jord i Agistorp Mark, Vitreth Sogn, imod at de skulde holde ham med skikkelige Klæder, og aarlig give ham til Klæder 6 Mark Penge i gangbar Mynt; denne Forening gjordes i St. Clementis Kirke i Aarhus for Mariæ Alter.

Den 12 November overlod Steffen Othensøn i Roskild en Gaard med Bageri og Boder, som deels vare byggde, deels skulde bygges, og laae ved Siden af hans iboende Gaard, til St. Claræ Kloster der, indtil han kunde overgive det sit Gods i Stubbethorp, som han havde paa Møen skiødet bemeldte Kloster, eller han og gav det tilbage det Sølv og de Penge, han derfor havde faaet af det. Underskriverne vare Provsten Peder Unæsøn og hans Broder Erkedegn Peder i Roskild. Omtrent i dette Aar var det vel og, at Peder Erre-Søn, forhen Kongens Drost, bekiendte ved sit Brev til Indvaanerne paa Møen, at Steffen Othæn-Søn havde i hans og mange troværdige Mænds Overværelse tilvundet sig efter Landets Love nogle Elendesk eller Jorder paa Møen,

Erik Glipping Aar 1267.

som de Herrer Arnfast Gnæmersun og Nicolaus Gyllæ søgte ham for, og derpaa havde bemeldte Steffen skiødet dem St. Claræ Kloster til bestandig Eiendom.

Peder Nielsen og hans Broder Ingemar afstode (Script. Rer. Dan. IV. p. 378) i Kong Eriks Overværelse fra al den Ret de kunde have til det rørlige og urørlige Gods, som deres Morbroder Niels Werrisun havde skienket og skiødet til Nestved Kloster.

Udi Woghmelund, beliggende i Ribe Stigt, Lundenæs Amt, Hamrum Herred, Rind Sogn, skienkte Ribe Bisp Esger ved sit Brev (Script. Rer. Dan. VIII. p. 132) Daler Kirke til Lygom Kloster i Henseende til dets Fattigdom, saa at det maatte holde en Vicarius der for en anstændig Underholdning. Udi Ribe Tirsdagen efter Dionysii Fest, der indfalder den 9 October, altsaa den 12, gav Ridder Johannes Asterson ved sit aabne Brev tilkiende, at han som Værge for sin meget søge Broder Nicolaus havde solgt og skiødet til Lygum Kloster Wilstedtorp, til hvilken Gaard hørte 14 Øre Jord "repdragen" (opmaalte) og 2 Otting i Arndrop Mark med Møllen der, en Ager med Forthæ og Fagangh i Møle Mark, og tilstod han at have fuld Betaling herfor, og at ville staae dem inde for Tiltale.

Den berømte Frue Ingeborg af Kalundborg, Esbern Snares Datter, døde i en høi Alder i Slesvig i Landflygtighed (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 186, 291. II. 632. III. 319. IV. 229). Hvitfeldt feiler ganske, naar han formener (p. 273), at hun stammede fra Holsten, og var gift med Hertug Knud, Kong Valdemars Søn, da han dog var hendes Halvbroder. Imidlertid holder dog Gram (Notæ in Meursium col. 437. Nota a.) med ham mod Pontanus, som baade rettelig har givet hende Esbern

bern Snare til Fader, saa og Peder Strangesøn til Mand. Ved hendes Undvigelse bemestrede det kongelige Rentekammer sig hendes Fæderne-Gods, Kalundborg og Sæbye Gaard. Imedens hun endnu opholdt sig i Riget, saae hun i Aarhus ved St. Nicolai Grav en spedalsk Pige af 12 Aar blive helbredet (Script. Rer. Dan. V. p. 307); ja hendes egen Søn Andreas, som laae før Døden, og blev ved hendes Bønner anbefalet St. Nicolaus, fandt hun karsk ved sin Hiemkomst fra Messen, hvorover hun sendte ham til Aarhus med Foræringer til St. Nicolaus. Mærkeligt er det, at hendes Svigersøn Grev Ernst af Gleichen forblev, uagtet hendes Landsflygtighed, i Kongens Raad og store Naade, og fra ham stamme mange efterfølgende Grever af Gleichen. Fra hendes Søn Andreas, Marskalk, stammede og en anselig Slægt, hvoraf Johan Hwitting af Nyløse endnu levede 1324. Hun havde desuden en Søn, ved Navn Johan, og i alt 6 Døttre, hvoraf 3 bleve Nonner.

Erici Krønike, Hamsfort, og Stral (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 291. III. 313) henføre Bondos Indvielse til Bisp i Slesvig, ja den sidste endog hans Formand Nicolai Død, først til dette Aar; men Diplomer vise, at begge Dele høre til 1266, og viser et Brev af 14 Augusti i dette Aar fra Bisp Bondo, at han allerede da var Bisp. Ved det bevidnes, at Præsten i Warsteld havde givet noget Gods til Domkirken i Slesvig.

Den 19 October døde Guilhelm fra Upland (maaskee det Svenske) Kanik og Scholasticus i Roskilde, og Mester i de frie Kunster, "bonarum artium magister" (Script. Rer. Dan. I. p. 291). Mester Ingimar, Subdiaconus og Kanik i Lund, døde den 8 Julii, og gav han endel Gods til St. Mariæ, Nicolai og Margretæ Alter i St. Laurentii Kirke i Lund (Script. Rer. Dan. III. p.

Erik Glipping Aar 1267.

531. IV. 49) lige for hvilket han laae begravet; ligeledes gav han noget til Kirkens Bygning, og de, som forestode den, skulde og forestaae alt hvad han havde giort. Han skienkte og desuden Kapitlet 2 Sølvbægere og 1 Bradpande, "Sartago", som var af 12 Mark Penges Vard. Ridder Nicolaus Pedersen, Kammermester, døde ogsaa (Script. Rer. Dan. I. p. 291. IV. 293. 325), og ligger begravet med sin Hustru Cæcilia i Varpelev Kirke i Stevns-Herred. Han var af den berømte Absalonske Slægt, og havde en Broder ved Navn Agho. Venteligvar det i dette Aar, at C(æcilia), Enke efter Kongens Kammermester Nicolaus Pedersen tilstod, at have udvalgt Herre Peder Undsun (eller Zune Sun), Provst i Roskild, Herre Peder Othæn Sun, Steffen Othæn Sun og Michael Hænkil Sun til Meglere mellem sig og hendes Sønner paa den ene Side, og Abbedissen af St. Claræ Kloster i Roskild paa den anden, angaaende noget Gods (nemlig Snæenstorp) som i hendes Mands Tid var bleven mageskiftet, og vare for dette Document blevne hængte Herre Thuvo, Abbed af Øm Kloster, og hendes eget Segl.

Bisp Reyner af Odense gav til sine Brødre Minoriterne i Svineburg (Script. Rer. Dan. V. p. 511) en Grund beliggende mellem deres Kirke og Veien der gik fra Fiskertorvet til Havet, desuden Bøger og adskilligt andet, venteligi sit Testamente, da han som S. 599 er anført, døde dette Aar.

Den 30 September stiftedes et Minoriter-Kloster i Trelleburg (Script. Rer. Dan. V. p. 513) og gav Cacho, Kanik i Lund, Grunden dertil. Ved Ridder Hr. Holmger og hans Hustru Kathrine, blev og et Minoriter-Kloster stiftet i Ystad (Script. l. cit. p. 513); men naar derhos siges, at dette skede, da Alexander den 4de var Pave, og Jsarnus Erkebisp i Lund, da er det urig-

tigt.

sigt. Paa denne Tid var Olav, Bisp i Reval; han indviede Kirken (der) til St. Nicolai Bisskops og Jomfru Kathrinæ Ære (Script. Rer. Dan. l. cit.). Erik Glipping Aar 1267.

Paven gav fra Viterbo den 9 April alle dem, som aarlig paa Mariæ Festdage besøgte Viborger Kirke, 100 Dages Aflad.

Prindsesse Agnes gik nu af som Priorinde for St. Agnetis Kloster i Roskild (Script. Rer. Dan. IV. p. 25. Pontoppidans Annal. I. p. 731), og hendes Søster Jutta, som formedelst hendes ældre Aar var stadigere og anstændigere (maturior et discretior) blev paa en canonisk Maade dertil udvalgt, og stadfæstet ved Hakon, Dominicanernes Provincial-Prior.

Efter den erfurtiske S. Petri Krønike gik efter Mariæ Himmelfarts-Dag den 15 August 4 Skibe ud fra Rostok til Skaane, og førte for Fragt 40 Skløger med sig, som tænkte at fortiene noget der, i Anledning af Sildefangsten; men endskiønt alle andre Skibe kom vel frem, saa satte disse 4 dog til med Mand og alt.

Den holstenske Grev Adolf den 5te bevidnede ved sit Brev af 22 Martii, at det Bispen af Lybek og hans Bønder undertiden havde understøttet ham, ei tilkom ham som nogen Ret, men var pur Godhed.

Den 6 eller 13 December stadfæstede den bremiske Erkebisp Hildebold i Bardesflete (Lambecius ap. Lindenbrog. p. 65) Keiser Friderici den 1stes Frihedsbrev til Hamborgerne.

Paven tilskrev den bremiske Erkebisp (Raynaldi Ann. ad ann. 1267. p. 148-49), at han havde giort ilde at beskikke Magister Thideric fra Bayren til Canonicus i Hamborg, endskiønt det var bekiendt om ham, at han lærte, at Christi Legeme ei virkelig var i Sakramentet, men at det kun betydde det; han skulde derfor bandsætte ham, og om han da ei forsvor sin Vildfarelse, saa sende ham til Rom, for at faae sin fortiente Løn.

Den

Erik Glipping Aar 1267.

Den stetinske og pomerske Hertug Barnym stadfæstede den 22 Februar i Stetin Gaven af endel Gods i Flekken Letzin til Klosteret Reynevelde, skiænket af hans Frænde, "cognatus", Hertug Wartyzlaw i Demin (Dreger Codex Diplom. p. 511).

Den 5 Januar gav den engelske Kong Henrik i Westmünster (Rymeri Acta publ. I. p. 839., Willebrandts Hans. Chron. II. Abtheil. p. 10) Borgerne og Kiøbmændene i Lybek efter den brunsvigske Hertug Alberts Begiering den Frihed, at ingen Beslag maatte i hans Rige lægges paa deres Gods for Gield, ei heller for deres Tieneres Forseelser, og ei heller vilde han tage til sig noget af deres Kiøbmands-Vare uden god Betaling. De maatte og have deres Hanse, og deraf betale 5 Skilling, ligesom de cølnske Borgere og Kiøbmænd.

Den 1 April blev i Brunsvig en Forening giort mellem Brødrene Albert og Johan angaaende Delingen af deres Lande (Origines Gvelf. IV. Præf. p. 13) ved Mellemhandling af Marggrev Otto af Brandenborg. Albert fik da Brunsvig og Johan Lyneborg; nogle Lande beholdt de fælles, og deriblant deres Gods i Danmark, og al Tiltale, som de kunde have til Danmark. Scheidt mener (l. cit.), at det reiser sig af den Medgift Helena Valdemari den 2dens Søster og Ottonis Pueri Moder fik, da hun ægtede Hertug Vilhelm, eller og af den Sold Valdemar den 2den havde givet eller lovt Otto Puer, fordi han hialp ham; men Langebek troer i en skreven Anmærkning, og maaskee rettelig, at dette har reist sig af den Arv, Otto Puer skulde have efter sin Moder, da Arvegods efter Forældre tilfaldt efter de Tiders Maade, endog Prindsesser. Endvidere fastsattes ved denne Forening, at begge skulde have Byen Brunsvig, og skrive sig Fyrster efter den. Begge lovede ved Haandtag og dette Skrift til deres Morbroder

Marggrev Otto, at ville troligen opfylde dette. Den egentlige Deling skulde skee Fredagen efter Walburgis Fest, det er den 4 May, paa Tinget ved det høie Træ. Erik Glipping Aar 1267.

Den 17 Julii i Rostok gav dets Herre Valdemar (Ungnade Amoenit. Diplom. p. 752) Lybeks Borgere fri for Told i sit Land. Den ædle Herre Wizlaw, Rygernes Fyrste, var herved Vidne.

Fyrst Wizlav af Rygen skiænkte i Stralsund (Dregers Cod. Diplomat. I. p. 519) Klosteret Neuenkamp 2 Husen i Vogelsang med Samtykke af sin Broder Jaromar, og den 19 May stadfæstede han i Damma Gore (det er Damgarten) (Dreger p. 520) Klosteret Hilda eller Eldena hvad Gods det besad i hans Land. Hans egen Broder Jaromar, saa og Borant med Broder Jstoislaw have underskrevet. Bisp Herman af Camyn, født Greve af Gleichen, gav (Dreger p. 524) til Sognepræsterne i Egnen af Colberg og Coslin Frihed at oprette et Broderskab, imod at holde Sielemesser for Grev Henrik af Gleichen, og hans Søn Grev Henrik, og de Fruer Adela og Sophie Bispens Søstre, Grev Lambert af Gleichen, og for Bispens Moder Frue Sophie.

Den slaviske Hertug Barnim skiænkede Landsbyen Sulten til Klosteret Reyneveld frit og frank, med al høie og lave Ret af Hals og Haand. Originalen af dette Diplom findes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Efter de liflandske Skribentere (Arndt II. p. 61. Gadebusch I. p. 263) skal den lithauiske Konge Mendov, som de endda lade leve og falde fra Troen, og den russiske Konge, ventelig af Novgorod, samt Samogiterne, have forenet sig mod den tydske Orden i Lifland; den første have plyndret Landet til Wenden, og de mellemste som kom for sent, have brændt Dorpt af.

Uden

Erik Glipping Aar 1267.

Uden Tvivl hører til dette Aar et Diplom om et Markeskiel, (som endda var til 1622) siden det var givet i Kong Magni den 4de Regierings-Aar, hvorvel det henføres til 1067, deutelig ved en Skriverfeil. Samme Aar tog ogsaa Kong Magnus Hovedø-Kloster under sin Beskiermelse. Efter Hirdskraa (editio Resenii p. 92) giordes i dette Aar et Forlig mellem Kong Magnus og den orkenøiske Jarl Magnus Gilberts Søn.

Den norske Kong Magnus Hagensen tilskrev fra Tønsberg alle Klerker og Verdslige, og alle dem, som boede og bygde i Norge, og bød dem at give rigtig Tiende, stadfæstede sin Faders Forordning, at man skulde nøie see til, at ingen blev falskelig berygtet for nogen Misgierning; men derimod skulde alle Horkarle, Manddrabere, Menedere, de som aflagde falsk Vidnesbyrd, og som begik andre gruelige Misgierninger, og som Sandemændene ei vilde sværge frie, samt ei selv vilde forbedre sig ved Poenitentse, ei taales i Bøygderne. Bønderne skulde paa deres Samlinger erklære dem udsleger og vilde, og enhver have Lov at slaae dem ihiel; Kongen selv betager dem Fred, Penge, Jordegods og rørligt Gods, samt byder dem at søge hen til andre Lande; thi han vil ei længer taale dem, som foragte christne Sæder, og Straf skal vist falde paa dem; enhver havde vedtaget at betale en Penge for hvert Stykke Qvæg han vilde beholde; de fornemste Bønder i hver Bøygd skulde samle dem ind, og 2 Parter deraf bruges til at bygge St. Olafs Kirke i Nidaros, og den Trediedel til St. Halvard; alle skulde nu anraabe Gud, den hellige Jomfru Marie, St. Oluf Konge, St. Halvard, og alle Guds Helgene, at den langvarige dyre Tid maatte ophøre. Dette Diplom er trykt hos Pontoppidan i Annales Eccles. Dan. I. p. 728-29.

Den

Erik Glipping's Aar 1267

Den 5 Januar kom Herre Jon, Chorbroder i Nidaros, fra Pavens Hof (Script. Rer. Dan. III. p. 107. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 346) med Pallium til Bisp Hakon i Oslo, venteligt for dennes Sygeligheds Skyld; thi ellers maatte Erkebisperne ofte selv hente Pallium hos Paven. Derpaa kom Kong Magnus Palme-Søndag den 10 April til Nidaros (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 108) og paa Skiærtorsdag den 14 April lagde Bisp Peder af Bergen og Thorgils af Stavanger Pallium paa Hakon efter Pavens Befaling i Overværelse af Kong Magnus selv, hans Dronning Ingeborg, den grønlandske Bisp, og Gauti, Bisp af Færøe. Derpaa blev Andreas Bisp i Oslo og Jorund i Holum, og begge indviede af Hakon, som dog døde kort efter (Script. Rer. Dan. III. p. 514. Torfæus l. cit.) nemlig den 18 August. Hakon var en god og klog Mand, Kongen og Dronningen tabte i ham en kiær Ven. Af Erkebisp Hakon haves dog et latinsk Diplom (Thorkelins Diplom. II. p. 55), givet i Nidaros den 16 August, hvorved han skiænkte St. Andreæ Kirke paa Houg til Kapitlets Bordhold, forbeholdende sig dog Procurationes. Deri navngives 11 Kaniker. Det vedhængende Sigil har lidt Skade, dog kan man see en siddende og velsignende Bisp. Den 28 October blev allerede Jon Røde, Kanik i Nidaros, valgt til Erkebisp i Hakons Sted (Script. Rer. Dan. III. pag. 108. Torfæus l. cit.), uden Tvivl den samme, som havde ført Pallium fra Rom.

Kong Magnus lod i dette Aar giøre Gulethings Lovbog (Script. Rer. Dan. l. cit. Torfæus p. 347) og blev den vedtaget og samtykt af Almuen.

Dronning Margrete, Hakons Enke og Magni Moder, gik ind i Reins Kloster (Script. Rer. Dan. III. p. 109. Torfæus l. cit.), som hendes Fader havde stiftet; og skal hun være død sam-

Erik Glipping Aar 1267. me Aar, som der siges i de islandske Annaler, hvilke Bisken Harbo eiede, og som vel slutte med 1684, men hvis første Forfatter synes at have endt med 1394, og den anden med 1644, hvilken sidste uden Tvivl har været Biørn af Skardzøe.

Kong Magni Søn Olaf døde efter nogle Aarbøger den 24 April (Script. Rer. Dan. II. p. 507. Torfæus l. cit.)

Erkebisp Laurentius af Upsal døde (Script. Rer. Dan. III. p. 108. IV. 594) den 5 Martii, og blev begravet hos Minoriterne i Enkøping. Erkesædet stod derpaa ledigt til 1274, som meget kom deraf, at Sacer, Provst i Lund, som Pave Clemens den 4de beskikkede dertil, frabad sig det (Vastovii Vitis Aqvil. p. 186. Lagerbring II. 772).

Den svenske Kong Valdemar skiænkede, med Samtykke af sin Broder Magnus og sine andre Brødre, til Linkøping Kirke 3 Ottinger i Wadby. I Wexiø gav han Lybekkerne (Dreyer Spec. Juris Lub. p. 108-9) helst de Skibbrudne et Frihedsbrev.

De hedenske Preusser indtoge og forstyrrede Slottet Brandenborg (Duisburg Chron. Pruss. Pars III. p. 223). Paven gav den bøhmiske Konge Ottocar Lov til at sætte en til Konge i Lithauen, om han kunde tage det fra Hedningene; han opmuntrede ham og til at bekrige de Vantroende i Gotland (skal vel være Preussen) og omliggende Lande, og at lade Paven vide, om det var beleiligt at oprette et Bispesæde der.

Aar 1268. Kong Erik lod opbygge igien og befæste Kolding Slot (Hvitfeldt p. 273. Script. Rer. Dan. I. p. 169. 291. II. 388. 632. III. 313) mod Hertug Erik til en Værn for Rigets Grændser, hvilket viser, at Mistroe og Uvenskab vedvarede mellem dem. Hertugen havde da Kolding i Pant, hvorfor Kongen maatte indløse det fra ham. Han lod Slottet omgive med Skandser og Volde med Graver for, og kun opføre af Træ. Han skal og have udvidet Kolding By og bygget den søndre By (Contin. Alb. Stad. p. 4). Kong

Kong Erik og den svenske Kong Valdemar holdt en Samling (Script. Rer. Dan. I. p. 187. VI. 219. Hvitfeldt p. 273) i Fauredal eller Frauenwall, hvor de handlede om deres Rigers Anliggender. Erik Glipping Aar 1268.

Fra Kyndelmisse den 25 Martii og til Bodolphi Dag den 17 Junii var en stærk Hede og faldt ingen Regn, og dog blev det et meget frugtbart Aar (Hvitfeldt p. 273. Script. Rer. Dan. I. p. 187. VI. 219). Paa St. Benedikti Dag den 21 Martii indfaldt (Script. Rer. Dan. II. p. 264. 527) en forfærdelig Storm.

Den 7 May døde Peder Præst, Kanik i Lund (Script. Rer. Dan. IV. p. 41) som gav til Kirkens Bygning der 6 Mark Penge og en Gaard, beliggende i St. Mikkels Sogn, hvilken han kiøbte af Herre Gøto, "cellerarius" (Kieldermester, som da kaldtes Kiellere, Kieller-Svend, ventelig for Kanikerne) og skiænkede til Kanikernes Bord paa Vilkaar, at Forstanderne, "Procuratores", for det skulde faae 8 Skilling Penge, og de Fattige 4 Skilling. Den 22 December døde Præsten Matheus, Kanik i Lund (Script. Rer. Dan. III. p. 577. IV. 65) som gav til Kirkens Bygning der 2 Fierdinger Jord i Hwer, maaskee Hør i Froste-Herred, hvilke kaldtes Bondebol; han gav og til Kapitlet i Lund 3 Fierdinger Jord, og ligeledes et Sølvkar, og et Kar af Mazur-Træ, ventelig Valdbirk, "vas mazurinum", foeret med Sølv, og ligeledes til Kanikernes Bord, hvad han havde tilfælles med Brydien i Valdkærle, med den Bolig, hvoraf han var skyldig at giøre Tieneste til Kanikernes Bord af en Gaard i Høye, kaldet Bondebol.

Abbed Thuro af Øm Kloster døde ventelig (Script. Rer. Dan. V. p. 264) eftersom han var syg forrige Aar, og havde saa megen Modgang. Johan af Dover, som havde engang forhen

 været

Erik Glipping Aar 1263.

været Abbed fra 1260 til 1262, blev det nu igien, og havde imedens været Prior. Han var en gudelig Mand og af strænge Sæder. Maaskee Thuros Død har bragt Forlig tilveie mellem Klosteret og Bisp Tuko, idetmindste findes ei flere Stridigheder optegnede mell m dem.

Den pavelige Legat Guido reiste nu giennem Tydskland tilbage til Pavens Hof, hvorhen den lundiske Erkebisp Jakob fulgte ham (Script. Rer. Dan. I. p. 169. V. 571) og forblev der i næste Aar.

Lygum Kloster brændte rent af (Script. Rer. Dan. I. p. 169).

Den engelske Bisp Johan Gernsey af Winchester var bleven suspenderet, og drog derfor over Danmark til Rom, hvor han døde (Godwin Præsul. Angl. p. 279). I Danmark indviede han et Kapel i St. Knuds Kirke i Ringsted (Script. Rer. Dan. IV. p. 24) Søndagen før Christi Himmelfarts-Dag, det er den 13 May, og gav dem, som ved sig selv eller andre besøgte det paa Søndagen, Fredagen og Indvielsens-Dag, samt 8 Dage efter, 60 Dages Aflad.

Den 5 April var Kong Erik paa Thornborgh Slot ved Korsør, og tog der Esrom Kloster under sin Beskyttelse, samt stadfæstede alle dets Friheder. Matheus Drost var overværende. Den 14 May var Kongen i Nestved, og gav der Indvaanerne "villani" af Stege et Brev, hvorved de fik Frihed til at benytte sig af Kongens Skove der, og omliggende Græsgange for deres Heste og Qvæg ligesaafuldt, som de havde giort det fra hans Farfaders Kong Valdemars Tid, hvorfor ingen af Kongens Advocater, som kunde være der, maatte hindre dem deri. Matheus Drost var Vidne hertil. Maaskee han og dengang stadfæstede Nestved Kloster dets Privilegier, som Kong Erik den 5te eller Plovpenning havde givet 1239, ligesom han og ved et andet

Brev gav til Klosteret (Script. Rer. Dan. IV. p. 378) sin Gaard i Nestved, som da beboedes af Hr. Niels, Præst i Sandby. Samme Tid var det vel og, at Ridder Frænde Fak eller Frænsdofax gav (Script. Rer. Dan. IV. p. 292. 325) i Kongens Nærværelse med sine Arvingers Samtykke 9 Øre Jordskyld med Huse og rørligt Gods i Withby til Klosteret, og ligeledes i Kongens Nærværelse ved et andet Brev (Script. l. c. p. 356) Tjærby i Sieland og endel Gods paa Falster. Erik Glipping Aar 1268.

Den 7 Junii befriede Kongen i Sigersløf Esrom Kloster, som han bar særdeles Yndest for, dets Brydier, Bønder og Inderster (inqvilini) og alt deres Gods, saavel i Byen som i andre Kiøbsteder, og hvad de havde paa Landet, fra Leding, fra Fogedskrævelse af Innæ og Stuth, og al anden kongelig Byrde og Afgift; ei heller skulde de tilholdes at bygge, flye eller befæste Stæder, Slotte og Byer, medmindre hele Almuen dertil opbydes. Deres Converser, som opholdt sig paa deres Ladegaarde, skulde og være fri for sligt. Drosten Matheus har her atter været Vidne. Paa samme Dag og Sted gav Kongen (Script. Rer. Dan. VI. p. 163) næsten ligedan et Frihedsbrev til Ebelholt Kloster, og skulde jeg næsten troe, at det er ved Vildfarelse kommet ind i Esrom Klosters Copibog, eftersom man ikke veed, at der nogensinde har ligget en By ved Esrom, men vel ved Ebelholt.

Den 13 Junii befriede Kongen i Roskild alle Bønder og Gaardsæte-Mænd, som for nærværende Tid dyrkede og beboede Jorder, der tilhørte Kanikernes Bord i Roskilde, eller og laae til en Præbende der, fra Leding, Innæ og Stuth, og al anden kongelig Byrde, ja han eftergav al sin Ret over deres Brydier og Bønder og alle deres Tienere, Vrag Danefæ og Orbodemaalsager undtagen, og skulde disse deres Underhavende ei staae uden de-

res

Erik Glipping Aar 1268.

res Herrer tilrette for begangne Forseelser. Kanikerne lovede derimod at holde ved et særdeles Alter i St. Lucii Kirke Sielemesse for de Afdøde, ei alene saalænge Kongen levede, men endog efter hans Død. Nærværende herved vare Toke af Skaane, og Matheus Drost. Den 14 Junii gav han i Roskild Brydier og Bønder, som tilhørte St. Mariæ Nonnekloster i Roskild, samt alt Nonnernes Gods, saavel i Roskilder By som paa Landet, fri for Leding, samt alt andet for Tidernes Ondskab paakomne, nemlig at de ei skulde være forbundne til at grave, eller sætte Planker op med andre; for Forseelser skulde de ei heller staae uden under Nonnerne selv; ingen maatte heller understaae sig at borttage Brænde, som de havde til deres eget Brug, og Nonnernes Skibe, hvad enten de strandede eller ikke. Jon Litle og Matheus Drost vare herved nærværende.

Den 5 Julii gav Kongen paa Rigsdagen "concilium" i Slagelose de lybske Borgere for den særdeles Gunst, han bar for dem, og for deres Hengivenhed til sig, Frihed, naar de kom til Skaner Marked, at de maatte selv i Falsterbode dømme hvad Trætte og Skieldsord der opkom mellem dem, og det for den Dommer "Advocat" (Byfoged) som de selv indsatte. De maatte og, paa hvad Dag de lagde til Land, om det end var en Helligdag, bringe deres Varer og Tøi i Land. De Bisper Tuko af Aarhus, Johan af Børlum, Nicolaus, Hovedsmand i Lund, Jon Litle, Nicolaus Hak, forhen Marskalk, Matheus af Florthorp Drost, og flere ypperlige og Kongens Raad vare herved tilstede. Dette vigtige Document findes i en Copibog af Hansestædernes Privilegier i det kongelige Archiv, i en lybsk Vidisse af 1552, og i en razeborgisk af 1599. Lünig i Pars Specialis Cont. IV. Th. I. p. 1334 henfører urigtigen dette Brev til 23 Julii.

Et

Et Brev gav Kongen den 26 November (Script. Rer. Dan. VI. p. 401-2) og uden Tvivl i Aarhus, hvorved han befriede alle Kapitlet i Aarhus dets Brydier og Bønder, som laae til deres Bord og Kirkens Bygning, for Inne, Stuth og al kongelig Rettighed, og underlagde dem i Rettergang Kanikerne alene. Bisp Tuko og Uffo Drost vare herved tilstede. Da nu Matheus ellers var Drost, saa lader det, at der da idetmindste var 2 Droster, ligesom og flere end een Marskalk. Saasom Kongen laae da under Band og Riget under Forbud, saa maatte han derfor søge ved Foræringer og Friheder at vinde de Geistlige, paa det Gudstienesten kunde have sin ubehindrede Gang, og herved formeredes Geistlighedens Magt, Rigdom og Indflydelse, og svækkedes Kongens. Erik Glipping. Aar 1268.

Kongen stadfæstede og Roskilder Stadsret den 15 Junii (Kofod Ankers Lovhistorie II. p. 335-41. Danske Magazin V. p. 333-44) forfattet af ham selv, hvori han kaldes Ericus den 2den, da Forfatteren alene har tænkt paa hans Formand Erik Ploypenning. Den findes i danske Magazin paa Dansk. Den latinske, som er Originalen, er endnu ikke trykt. Kofod Anker handler om den i sin Lovhistorie, og siger, at den i at straffe er haardere end Landsloven, men mildere end Riber Ret. Samme blev siden indført i andre sielandske Kiøbstæder. Den er en af vore ældste Stadsretter. De første Anordninger i den angaae criminelle Sager. Man seer, at der da var Bagere og Bryggere.

Den 30 Junii i Nyborg tog han i Rigets beste Mænds Overværelse Lygum Kloster under sin Beskyttelse og bekræftede dets Privilegier (Script. Rer. Dan. VII. p. 326).

Estrid, Priorinde i Byrthinge Kloster, en Datter af Niels Alexanderson, skiænkede den 28 May i Byrthinge Kalfs-

Erik Glipping Aar 1268.

lunde og Gøthersløv i Sieland til St. Claræ Kloster i Roskilde; dog paa Vilkaar, at 200 Mark Penge skulde deraf udbetales til Klostre Hospitaler og Kirker efter hendes Frændes Franciskaner-Munkens Astrads Anordning, og havde hun aldrig tænkt, at hermed skulde anderledes forordnes, som hun og havde givet tilkiende, da hun gik ind i Klosteret, og siden, da hun paatog den geistlige Dragt, og derfor formente hun og (hendes Søsters Mand) Herre Anders Erlandsen (Erkebispens Broder) den Del af bemeldte Gods, som han uretfærdig besad og holdt tilbage. I Klosterets aflange Segl sees Jomfru Marie med Barnet siddende paa en Throne, og en Munk nedkástet for hende. Omskriften er: *Sigillum Sancte - - - rie - - yr - - ing.*

Den 25 Julii giorde Olav Rostok, Olav Ranisun, Mester Rano, Kanik i Roskild, Peder Hind og Olav Lange, samt mange flere, bekiendt i Nestved, at Peder Utnyrthing havde pantsat sine 2 Gaarde paa Ærræ til St. Claræ Kloster i Roskild for 60 Mark Penge gangbar Mynt; dog saaledes, at bemeldte Gaard ei skulde indløses af deres aarlige Indkomst. I Olav Rostoks runde Segl staaer et trekantet Skiold med en Baad paa Bølger, og Omskrift: *Sigillum Olavi Rostoc.*

Den 2 August afstod Andreas Erlandsen ved sit Brev, givet paa Borundeholm (Bornholm, hvoraf man maa slutte, at han enten endda har havt det i Besiddelse for sin Broder Erkebispen, og Kongen altsaa senere erobret det, end Hvitfeldt beretter, eller og at Andreas har desuagtet vedblevet at opholde sig der) Kalflund, som han tilstod hidtil utilbørlig, at have besiddet, og som Estrid, Priorinde af Byrthinge, hans Hustrues kiødelige Søster, havde skiænket og skiødet til St. Claræ Kloster; imidlertid havde han ei oppebaaret mere end eet Aars Indkomst af bemeldte

bemeldte Gods, som han skulde igien paa behørig Tid erstatte bemeldte Klosters Søstre. Estrid havde forhen været gift med Peder Erlandsøn til Kalfhind, Andreæ Broder, som i det seneste døde 1262. I Andreæ Erlandsens forhængende Segl findes et trekantet Skiold med 6 Baader vexelvis Sølv og rødrede; derom staaer: *S. Andreæ Filii Erlandi.*

Erik Glipping Aar 1268.

Den 9 October beskræftede udi Lund Herre Johan, Ridder, og de øvrige Sønner Døttre og Arvinger af Frue Cæcilia, Enke efter Nicolaus "Stabularius" (Staller), den Gave af Helleleve-magle, beliggende i Sieland, som hun havde giort til St. Claræ Kloster i Roskilde, i hvilket hun selv indgav sig og paatog Ordens-dragten, saa meget mere, da Klosteret var en ny Stiftelse, og havde intet til Overflod. I Cæciliæ vedhængende Sigil sees Façaden af en Kirke med Omskrift: *Sigillum Domine Cecilie de Oxlef.* I Ridder Johan Nielsens trekantede Segl staaer en Svane med udslagne Vinger og Omskrift: *Sigillum Jo*(hannis) *No* (Nicolai) *St.*(abularii). Cæcilia udstedte selv den 21 October, i Roskild uden Tvivl, sit Brev paa, at hun havde skiødet Hellelevamakkæ Provst Peder i Roskild til Hænde, og Søstrene af St. Claræ Kloster, i hvilket hun indgik, til Eiendom; hendes øvrige Gods vare: Gunnildærnth med Tilliggende, Ekithorp med Tilliggende, begge i Sieland, Slottet Oxlef med Tilliggende og Gøterslæf med Mølle og alt andet tilliggende, begge i Skaane, saa at det, hun forbeholdt sig, var derfor kun ringe, og kunde hun efter Landets Love have givet meget mere bort til gudeligt Brug.

Esbern Mognsun gav sin Hustru Gro Tilladelse at gaae ind i St. Claræ Kloster i Roskild med Samtykke af Bisp Tuko i Aarhus og sine Frænders Villie, nemlig Herre Gunni Kætilsun, P. Palnisun, N. Pipping, og sin Svoger Nicolaus Crok, og

Erik Glipping Aar 1268.

og tilligemed at give did en Gaard i Stysha; den østre Gaard i Barthæthorp, en Gaard i Stysving med Møllen der, og 2 Gaarde i Høstrild. I Esbern Vognsuns runde Segl staaer et trekantet Skiold med en Klokke i, og uden om det 3 Lilier. Af Omskriften sees kun - - - Wog - - - I Gunni Ketilsuns trekantede staaer en opreist Stige med 6 Hierter om; af Omskriften sees kun R. I Nicolai Croks trekantede sees en stor liggende Lilie, som vender sin overste Del til høire Side, med Omskrift: S. Nicolai Crok.

Den 18 November giorde Gro i Roskilde sit Testament. Hun var Enke efter Esbern Vognsun, hvilket viser, at han i sin Sygdom har givet hende Tilladelse til at gaae i Kloster, og er døet kort efter.

Den 29 Junii skiænkede Peder Esbernsen (Script. Rer. Dan. VI. p. 163) ved sit Brev i Eblehølt til dette Kloster sit Gods i Hærløf, som laae henimod Hafn, af ½ Mark Jordskyld, og blev selv Munk i Klosteret. Tuvo Jeitsen, Borgemester i Slangathorp, var med at skrive under.

Paven gav (ifølge Bartholins Annal. Mst. ad annum p. 1268) fra Viterbo den 8 August alle dem 100 Dages Aflad, som besøgte Viborger Kirke paa dens Indvielses-Dag, alle Mariæ Dage, St. Augustini Dag, og ottende Dagen efter Mariæ Himmelfarts. Ved en anden Bulle af samme Dag gav han og dem 100 Dages Aflad, som paa St. Ketils Dag besøgte Viborg Kirke, hvor St. Ketil laae begravet. Han tog og Kanikerne i Viborg under sin Beskyttelse, som ei styredes af en Abbed, men af en Provst.

Hertug Erik af Jylland tilstod ved sit aabne Brev i Slesvig den 20 November (Cypræi Annal. p. 284-85) at han havde

mag

mageskiftet med den slesvigske Bisp Bondo noget Gods, nemlig Gaarden i Lille-Gottorp, tilligemed Byen Store-Gottorp, hvorimod Bispen fik lige godt Gods i Schwanzen, siden det var pantsat til hans Morbroder den holstenske Grev Gerhard, og derimod overladt ham Ardel i Sundergos Herred, indtil det andet kunde blive indløst. Dersom dette var allerede pantsat til Gerhard, da Erik derfor tilbyttede sig Gottorp af Bisp Nicolaus, saa viser det tydelig, at denne Handel var tvungen paa Bispens Side, og ventelig indgaaet af ham, medens han sad fangen. I Hertugens Segl for dette Brev stod paa den ene Side to Løver, og paa den anden en Rytter med en Fane, hvorved Cypræus urettelig forstaaer St. Jørgen. Dette Brev findes paa Latin i Westphal III T. col. 291. IV Tom. col. 3114. Noodts Beyträge II. p. 14-17. conf. Pontoppidans Annal. I. p. 731-32.

Erik Glipping Aar 1268.

I Zwerin gav dets Bisp Herman 40 Dages Aflad til dem, som hielp til Bygningen af Porehe Kloster.

Wartislaw, Hertug af Pomern, gav Christi Himmelfartsdag paa Slottet Dancke Lybekerne et Frihedsbrev (Dreyer Spec. Juris Lub. p. 187-88) i Henseende til Skibbrud. — Bisp Johan af Lybek, F. af Dorpt, Grev Gerhard af Holsten og Stormarn udgave deres aabne Brev i Emekendorpe, om Forlig mellem Prez Kloster og 4 Brødre af Euren om Fogderettigheden over Klosterets Gods, som disse Brødre tilegnede sig, og herved frastode imod 320 Mark Lybsk.

Clementia, Abbedisse af St. Johannis Kloster i Lybek, og det hele Convent kiøbte af den holstenske Grev Gerhard 8 Husen i Landsbyen Rudendorp og 1 Husen og 1 Fierding i Wiredestorp for 245 Mark Penge lybsk Mynt, men overlod ham dem igien,

Erik Glipping Aar 1268.

imod at han overlod dem Landsbyen Dummerstorp. Originalen af dette Diplom er i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Den bremiske Erkebisp Hildebold var nu Hamborgerne saa bevaagen, at han i Werden den 16 May gav dem Tilladelse til (Lambecii Res Hamb. apud Lindenbrog. p. 64. Abhandl. von Bremenn. Verden VI. p. 148) at lægge an og betale Told i Vordesvlete, saa at de ei havde nødig at giøre det i Stade, om denne By skulde ei ville holde Forliget sluttet mellem dem og Hamborgerne ved Erkebispens Middel.

Af et Diplom, Herre Woldemar af Rostok udstædte der den 16 Februar ((Westph. III. p. 1511), sees, at hans Moder hed Sophia, og lader det, at hun da allerede var død (Rudloffs Gesch. von Meklenb. II. p. 70), og af et, Herre Henrik af Meklenborg udstædte i Wismar den 14 Junii (Westph. l. cit.) at hans Moder hed Luthgard.

Den 21 September skiænkede (Dreger Cod. Diplom. I. p. 533) den slaviske Hertug Barnim i Stetin den bukovske Sø til Klosteret Bucow, hvilken hans Morbroder den afdøde pomerske Hertug Svantopolk forhen havde skiænket. Altsaa var Miroslawa, Barnims Moder og Bugislai den 2dens Gemahlinde, en Datter af Mestwin den 1ste, Hertug i Pomern.

Den 9 October stadfæstede den pomerske Hertug Mastwislaw, Svantopolks Søn, udi Gdanzk (Dreger l. cit. p. 537) Klosteret Bucow dets Privilegier. Wislaw og Jaromar, Fyrster af Rygen, skiænkede den 5 Martii i Neuenkamp (Dreger l. cit. p. 539) dette Kloster noget Gods.

Tramate faldt med sine Samogiter (Arndts Liefl. Chron. II. p. 61. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 284) atter ind i Estland, og forstyrrede det gamle Pernau; men blev paa Tilbagemarschen slaget

ved

ved Dünemünde Kloster, i hvilket Slag den meklenborgske Fyrst Henric, som var kommet Ridderne til Hielp, blev saaret i Laaret, saa at han siden altid hinkede noget. De af Novgorod giorde store Anstalter til Krig (Petersb. Journal 1778. Vter B. p. 10-15 og 85-87. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 284-91) og indbøde Storfyrsten Jaroslaw at følge med sig; herover sendte Liflænderne Gesandtere til Novgorod, og forestilte, at de ønskede at leve i Fred sammen for Handelens Skyld; men, om Novgoroderne agtede kun at giøre et Tog mod Wesenberg og Reval, som vare danske Undersaattere, saa erklærede de at ville sidde stille, naar de af Novgorod kun vilde fornye det forrige Venskabs Forbund med dem. Hertil vare de villige, fornyede Eden, og sendte en af deres fornemste Borgere til Ordensmesteren og Bispoppen, at de skulde besvære Forbundet. Den 23 Januar rykte derpaa de russiske Fyrster Dimitri Alexandrowitsch af Jaroslaw, Swätoslaw og Michael, Sønner af Storfyrsten Jaroslaw; Fyrst Georg af Novgorod, og Domant af Pskov, en Lithauer af Fødsel, op mod Wesenberg i 3 Hobe, ødelagde Landet, indtoge en Plads, besat med Esther, og trængde frem til Floden Kegara, (maaskee Semme mellem Narva og Wesenberg) hvor de traf en dansk Krigshær for sig, hvortil nogle tydske Riddere havde stødt. I den danske Hær frygtede Russerne især for den middelste Trop, der var dannet som en Kile tæt sluttet, og bevæbnet med Landser, hvilken de kaldte Svinehoved eller Jern-Svinet, en fra ældgammel Tid bekiendt Slagorden i vort Norden; paa Fløiene stode de andre Tropper og Estherne. Den mellemste Hær af Russerne anførte Fyrst Georg med Novgoroderne; den høire Domant Dimitri og Swätoslaw, og den venstre Michael med de flere Fyrster. Svinehovedet eller Colonnen brød midt ind blant Novgoroderne, adsplit-

Erik Glipping Aar 1268.

Erik Glipping Aar 1268.

adsplittede deres Orden, nedslagde mange, og tvang Fyrst Georg selv til at tage Flugten; men paa begge Floiene fik Russerne overhaand efter en langvarig Strid, og nødte de andre til at flye i 3 Hobe, forfølgende dem paa venstre henimod Wesenberg. Ved Tilbagekomsten mod Natten fandt de, at Colonnen var brudt ind i Novgorodernes Vognborg, havde vel først besluttet at angribe dem, men lode det dog viselig beroe, af Frygt for at komme i Norden i Mørket, og derved fik denne liden, men seierrige, Trop Anledning at trække sig tilbage til sine øvrige Folk. Dette Slag skede den 18 Februar. Russerne forbleve 3 Dage paa Walpladsen, men begave sig derpaa hiem, og lod alene Fyrst Domant blive tilbage, som ødelagde Landet lige til Havet. De danske og tydske Riddere rykte derpaa om Høsten ind i Egnen af Pskow, hvor de giorde store Ødelæggelser og afbrændte dens Forstæder, forblev der og i 10 Dage, havde i Sinde at indtage Byen selv; men endelig ankom Hielpetropper fra Novgorod, under Anførsel af Fyrst Georg, og blev derpaa Fred sluttet. De lithauiske og vore Kroniker tale aldeles intet om dette Tog; men de russiske med alle disse Omstændigheder. Medmindre man vilde falde paa den Tanke, at herved sigtedes til det vore Aarbøger omtale, at 1270 faldt Matheus Drost i Estland; men da han endnu 1268 den 5 Julii har i Danmark underskrevet et Diplom, er det vel muligt, at han derpaa om Sommeren er draget til Estland, eftersom en anden Drost, nemlig Uffo, har siden den 26 November underskrevet, og det hele Aar 1269 igiennem; maaskee Russerne have feilet i Aaret, og at han er faldet 1269 eller og 1270, som vore ville.

Den 30 Julii skrev Paven fra Viterbo (Thorkelins Diplom. II. p. 56) til Kapitlet i Nidaros, og stadfæstede den Gave, som Erkebisp Hakon havde giort det af Haug Kirke, og haves en Vi-

disse

disse af dette paa Norsk, udstædt af Abbed Arne i Holm Kloster (Thorkelin l. cit.). Den 9 August tog han bemeldte Kapitel under sin Beskyttelse (Thorkelin l. cit.). Den 26 September beskikkede han (Raynald Annal. ad ann. 1268 p. 169) Bispen af Bergen og Abbederne af Tuterøen og Holme til at undersøge den tronhiemske Erkebisps Augustini eller Eistens Mirakler, for deraf efter at kunne canonisere ham. Erik Glipping Aar 1268.

Den 22 April holdt Kong Magnus og den svenske Kong Valdemar en Samling i Lødese (Script. Rer. Dan. III. p. 109. Torfæus p. 347) angaaende Grændseskiel mellem begge Riger. Magnus lod da og giøre en ny Lovbog, eller rettere forbedre den gamle, for Uplændingerne, kaldet Heidsivia-Lov, og ligeledes for Vikværingerne, og blev den bifaldt af Almuen (l. cit. p. 109).

Med den orkenøiske Jarl Magnus Gilberts Søn havde han (Torfæi Orcades p. 172) forrige Aar giort en Forening og Skraa om deres Forhold mod hinanden, og derved fornyet og forandret den, som var giort mellem Kong Sverre og Harald Madads Søn.

Jon var nu af Paven bleven indviet til Erkebisp, og kom hiem lidt for Juul til Nidaros (Script. Rer. Dan. III. p. 109), hvor han sang første Messe paa Juledag i Christ-Kirke. Dubgal, Sudersøernes Konge, døde, saa og Gøte, Bisp paa Færøe, og Gitzur Jarl paa Island, Thorvalds Søn, den 12 Januar, som da var 61 Aar gammel, og havde giort sig berygtet ved Snorro Sturlessøns Mord, og Sigvard, Bisp paa Skalholt (Script. Rer. Dan. III. p. 109. Torfæus Hist. Norv. IV. p. 347). Paa Island gik en Sygdom, kaldet den rysiske Sot (Script. Rer. Dan. l. cit. p. 110) som var ledsaget med idelig Spytten.

Kong

Erik Glipping Aar 1268. Kong Magni Søn Erik fødtes (Torfæus l. cit. Clausens Snorro p. 798) som siden blev Konge, og bar Tilnavn af Præstehader.

I Stokholm stiftedes (Script. Rer. Dan. V. p. 514) et Minoriter-Kloster.

Elar Jarl Byrgers Broder skiænkede i Wadstena Godset "Prædium" Aspelund, med sin Hustrues Samtykke, til Alfwastra Kloster den 27 October.

Tirsdagen for Luciæ Fest, som indfalder den 13 December, giorde den svenske Kong Valdemar ved sit Brev i Wisensøe et Mageskifte med Alvastre-Kloster, i Overværelse af sine Brødre Hertug Magnus og Herre Eric, samt sin kiære Hustru, Herre Svantopolc, sin Marsk Magnus ꝛc.

I Italien blev den ulykkelige Conradin overvundet af Kong Carl, fanget og offentlig halshugget i Neapolis den 29 October (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 92-98) og med ham endtes det berømmelige, mægtige, men tilsidst ulykkelige Hohenstauffiske eller Schwabiske Keiserhus. Man beskylder Pave Clemens den 4de for at have tilskyndet hans Halshuggelse; men denne Beskyldning er ei fuldkommen beviist. Kort efter døde Pave Clemens den 4de den 29 November, hvorpaa det apostoliske Sæde stod lange ledigt.

Den bøhmiske Konge Ottocar giorde atter et Tog til Preussen (Duisburg Chron. Pruss. p. 219. Sommersberg Scriptor. Siles. I. p. 83) med en stor Hær; men udrettede intet, formedelst den milde Vinter.

Aar 1269. Den 2 Februar var Kong Erik i Aalborg, og stadfæstede der Vitskøl Klosters Friheder (Pontoppidans Ann. I. p. 733) paa samme Maade, som alle andre Klostere havde dem. Nærværende

vare

vare Bisp Johan af Berkum og Uffo Drost. Efter Hamsfort (Script. Rer. Dan. I. p. 291) skal han og den 25 Januar i Ribe have bekræftet Lygum Klosters Friheder, og desuden begavet det med flere, saa og med flere Eiendele. Det findes ei i Lygum Klosters Bog. Erik Glipping Aar 1269.

Den 2 April tilskrev han og hans Moder Dronning Margrete fra Nyborg den ny Pave (Raynaldi Annal. Tom. XIV. p. 172), hvis Navn de lode staae aabent, da ingen endda var valgt, og ei heller endda saasnart blev. De forsendte Brevene med Magister Niels, Kongens Kanzler, og Peder, Erkedegn i Aarhus, som de afferdigede til Pavens Hof i adskillige Ærender, og især angaaende den Tvistighed, som var mellem dem og Erkebisp Jacob af Lund, Bisp Peder af Roskild, Provst Sacer af Lund, Mester Bo, Kanik i Ribe, David, Sognepræst i Ruthe af Roskilder Stigt; og havde de givet bemeldte 2 Mænd fuldkommen Fuldmagt at indgaae Forlig, som de agtede trolig at holde, og det baade med Straf og uden Straf, ligesom de fandt det tienligt, og t alt at underkaste sig Pavens Dom, eller hvem han dertil beskikkede. Man seer heraf, at Kongen og Dronningen vare nu kiede af denne langvarige Tvist, som tilføiede dem og Riget megen Skade.

Den 11 April kom den Adelsmand Thrugil Arnkietelsen (Script. Rer. Dan. IV. p. 507) i Broderskab med Sorøe Kloster, og gav did en Øre Jordskyld i Sallingh beliggende i det Bool, kaldet Wimundebool. Af dette mærkelige Sted sees, at Bool havde Navn forskiellige fra Bondebyens, og at flere end een kunde have Del i dem.

Den ribeske Bisp Egger udstædte den 12 April (Script. Rer. Dan. VIII. p. 128) en Vidisse til Paven af den pavelige Legat

Erik Glipping Aar 1269.

Guidos Stadfastelse, udstædt i Ribe den 23 August 1266, paa Kong Abels Brev af 4 April 1251 paa Svanstorp, og Rettighed at kalde til Brethewath Kirke, givet Lygum Kloster, og beder Bisp Esger Paven at ville stadfæste dette. Den 29 Junii tilstod Johan Acersen (Script. l. cit. p. 148) at have solgt og skiødet til Lygum Kloster 2 Ottinger Jord paa Arndorp Mark.

Kong Erik holdt et Danehof (concilium) i Nyborg, og udstædte der den 30 Junii et aabent Brev, hvorved han stadfæstede Lygum Kloster alle dets Privilegier og Gods, givne af Paven, Erkebispen af Lund, Bisperne i Ribe og Slesvig, og af hans egne Forfædre, baade i vort Hertugdom og Riget; saa lyde hans egne Ord. Dette synes at vise, at han neppe forhen har, som Hamsfort (Script. Rer. Dan. I. p. 291) vil, stadfæstet Klosterets Privilegier den 25 Januar i Ribe; idetmindste er det underligt, at han her ikke taler derom. Brevet haves paa Dansk i en Transsumpt, hvor det er oversat fra Latin, og udstædt i Ribe Domkirke den 4 November 1517 af Riber Domherrer.

Den 9 August befriede Kongen ved sit Brev, givet i Petersburgh tæt ved Sorøe (Script. Rer. Dan. IV. p. 565) dette Klosters Bryder og Bønder fra alt Arbeid ved hans Fæstninger og Slotte, og forbød sine Fogder at tvinge eller holde dem dertil. Nærværende var Drosten Hr. Uffo.

Den svenske Dronning Sophie kom til Danmark, og besøgte den 15 August sin Faders Kong Eriks Grav i Ringsted (Script. Rer. Dan. I. p. 247. Hvitfeldt p. 273) og gav dertil Offer, og har hun da uden Tvivl ogsaa besøgt sine Søstre Agnes og Jutta i St. Claræ Kloster i Roskild.

Efter Hamsfort (Script. I. p. 291) døde Cæcilia, som han urigtig kalder Christine, Nicolai Kammermesters Enke,

den

den 26 Januar; men Aaret efter lader han hende giøre et Testamente den 13 Januar. Erik Glipping Aar 1269.

I Helsingborg holdt Kongen et Danehof "comitia" i Martii Maaned, hvor adskillige Anordninger mod Overdaad, især Klædedragt, bleve giorte. Dersom Hamsfort (Script. Rer. Dan. l. cit.) har Ret heri, saa hører det, jeg under et andet Aar har anført, maaskee til dette Aar. Den 26 Junii holdt han et andet Danehof i Nyborg (Script. Rer. Dan. l. cit.) som varede nogle Dage, hvorfra han udgav Birke-Retten for Byerne og for Landet, hvorom mere siden.

I Helsingborg og Holbek bleve Klostre stiftede (Script. Rer. Dan. II. p. 438) begge uden Tvivl for Dominicaner, om hvilke man vist veed, at de havde et i Holbek, som laae Sønden for Kirken (Danske Atlas VI. p. 192), og hvis Bygninger Kong Christian den 3die gav 1536 til Byen; jeg finder idetmindste ei, at Minoriterne have havt Klostre paa disse Steder, og tier deres Historie derom, og nu var det gaaet af Brug, at man stiftede Klostre for andre Ordener.

Fra Paven kom en Legat, hed Benedict, hid ind (Script. Rer. Dan. II. p. 438. VII. 223) for at indsamle en Tiende, Paven havde forhen paalagt det danske Folk; han blev hæderlig modtaget af alle, især af Geistligheden.

Marggrev Albert den 3die af Brandenborg, en Søn af Otto den 3die, friede til, og fik Ja paa Kongens Søster Mathilde eller Mechtild (Script. Rer. Dan. II. p. 634. Hvitfeldt p 273). Da hun altsaa er opkaldt efter Abels Dronning Mechtild, saa slutter jeg, at hun er født, medens Abel regierede, omtrent 1251, da Christopher maatte smigre for Abel og Dronningen. Tillæggene til den sielandske Krønike melde urigtig

 (Script.

Erik Glipping Aar 1269.

(Script. Rer. Dan. II. p. 634) at Albert havde Bryllup med hende dette Aar, da det dog ei skede før 1271.

Gudmund Luciæ Søn, Kanik og Subdiaconus i Lund, døde den 14 May (Script. Rer. Dan. III. p. 516. IV. 41); han bekostede et Alter i St. Laurentii Kirke til Mariæ, Jomfru Kathrine, og hellig Kong Olufs Ære. Han gav 2 Gaarde til Kirkens Bygning, Kanikernes Bord, de Fattige, og Sielemesse for sig og Fader.

Manriqve beretter (Annal. Cisterc. Tom. I. p. 511. 291) at den lundiske Erkebisp Jacob, og den odenseiske Peder, (maaskee snarere roskildske, saasom han og Jacob vare da udenfor Riget) flyttede da Fædrene fra Clarevalle, og dette var den anden Flytning; maaskee derved forstaaes, at Ligene af de Fædre, som da laae begravne i Clarevalle, bleve bortflyttede; men hvorfor? dette er ligesaa mørkt, som Ordene. Men efter en foregaaende Beskrivelse paa saadan en Flytning eller Translatio under 1135, skulde man slutte, at herved forstodes, at de levende Fædre bleve formedelst Mangel paa Rum flyttede ind i andre Værelser eller i en ny Bygning. Saameget seer man heraf, at Jacob og Peder ei opholdt sig stedse ved Pavens Hof, især i denne Tid, da ingen Pave var.

Hertug Erik af Jylland stadfæstede den 11 Julii sine Borgere i Faburgh al den Ret og al den Frihed, som de havde havt i hans Salig Herre Faders Tid. Dette Brev haves kun paa Dansk.

Peder Jones Søn skiødede i Gothorp den 1 April, som det synes (thi Kanten af det gamle Pergaments-Brev er bortslidt) nogen Jord i Warnesmare med sin Hustrues Samtykke til Kong Eric. Blant Underskriverne nævnes Bisp Esger af Ribe, Bondo af Slesvig, Esgi Bonde, Niels Linde, Jones Petersun,

tersun, Johannes Zwiring; deri nævnes "Vivaria" hvorved uden Tvivl forstaaes Fiskeparker. Erik Glipping Aar 1269.

Erland, Erkedegn i Lund, Broder til Erkebisp Jacob, giorde den 21 October sit Testament i Lund, og skiænkede til et Alter, som skulde opferes i St. Laurentii Kirke, og til den Præst, som skulde betiene det, adskilligt Gods, som opregnes, og deriblant en Gaard i Lund med en Stue i, hvor han med sine Tiunde pleiede at bade sig; han forordnede og, hvilke Messer Præsten skulde holde, en Søndag om Treenigheden, en anden om Apostlerne, 3, 4 og 5 om visse Helgene, siette for de Afdøde og for Synder, og det ventelig bestandig i den Rad, hver Løverdag om Jomfru Marie; altsaa vare flere Helligdage opofrede til Helgenes Ære end til Guds, og aldeles ingen til Almuens Undervisning. Noget gav han og til dem, der skulde holde Sielemesse for ham selv, til Vicarierne, Scolarerne, Prædikerbrødrene, Minoriterne, de Spedalskes Hospital, den Hellig-Aands og andre Fattige; sit Stutteri i Flætoghe gav han til Erkesædet, alle sine Enge i Stangby til Nonnerne i St. Peders Kloster i Lund, noget til Brødrenes Bord i Hervad; saasom han havde af Erkesædets Penge kiøbt 5 Fierdinger i Sudathorp, saa skulde de falde til Erkesædet; til Kirkens Bygning i Lund gav han 4 Mark Penge; til hver Sognekirke i Lund 1 Øre Penge; til hver Sognepræst der 2 Øre Penge; til den øvre Kirke i Malmøye 2 Mark Penge, og 4 til den anden Kirke i Malmøgh; Malmø var altsaa allerede en ikke ubetydelig By; han gav og 2 Mark Penge til hvert af følgende Klostre: Dalby, Tumatharp, Ewith, Bækieskogh, Scrithlepeng (nu Sireklopinge Sogn og By med Stutteri i Malmøhuslehn og Onnebergs Herred, hvor da maa have været et Kloster, men hvorom jeg aldeles ingen Efterretning har, og ei heller finder noget i

Lan-

Erik Glipping Aar 1269

Langebeks Papirer eller i Gillbergs Beskrivelse af Skaane) og endelig As (Aros) i Halland. Følgende Sigiller bleve hængte herfor: Kapitlets i Lund, Jon Litles, Erlands eget, og de Herrers, Jakob Branssüns, Peder Thorlaksüns, og hans kiære Broders Nicolai (Hovedsmand i Lund) og flere Venners. Til Executores indsatte han Herre Joon Litle og hans Medkanik Mester Niels Torkilsen og Mester Tryge Tukesen.

Paa Danehof i Nyborg udgav Kong Erik den 26 Junii en Bylov eller Stadsret for Ribe (Rofod Ankers Lovhistorie 2den Del p. 341 - 51, og i Accessio Jurium dertil p. 255 - 267) som er den ældste i Danmark, næst den Svend Grathe gav Slesvig, og den Erik selv gav Roskild. Resenius har først udgivet den baade paa Latin og Dansk (Jura Civitatum Daniæ. Hafniæ 1683. 12mo oblong. Westph. Mon. IV. p. 1999); men Resenius begik den Feil, at han har tilskrevet Kong Christopher den 3die denne Kong Eriks Lov, og derimod Erik Kong Christophers Lov, givet 1443; en Feil Rofod Anker først har opdaget, ved at faae Originalen fra Ribe Raadstue, som er skrevet paa et eneste langt Blad paa een Alens Længde og derover, og er paa Latin, efter hvilken han trolig har ladet den aftrykke. De andre, baade latinske og danske findes i en Pergaments-Afskrift af den jydske Lov paa Riber Raadstue, og have ved deres Lighed ledet Resenius i Vildfarelse. Da den virkelige Kong Eriks Lov er meget kortere, end den anden, og bestaaer kun af 59 Artikler (Resenius har 74, som kommer deraf, at han har delet nogle i flere, og at den første hos ham, nemlig, at Riber Borgere skulde med deres Vare overalt i Riget være fri for Told, undtagen paa Høstmarkederne i Skaanør og Draghør, ei findes i den virkelige, og er maaskee i den bleven tillagt af Kong Erik) og derimod bestaaer Kong Christophers af

123 Artikler, saa kunde dette have oplyst Resenius, om han havde givet Agt herpaa; thi de nyere Love blive fast altid længere end de gamle. De vigtigste Anordninger i denne Byelov ere følgende: Slaaer Nogen en anden ihiel uden Sag indenfor Byens Frihed, da miste sin Hals, og om han rømmer, blive fredløs, og hans Frænder ei give Bod for ham (hos Resenius staaer tvertimod det sidste, men ved en Skriverfeil, hvoraf adskillige i hans Udgave, der forresten stemmer overens med den trykte hos Rofod); dræbte Nogen i Byen en anden, enten i hans Huus eller paa Gaden, Nat eller Dag, og ei blev greben paa frisk Gierning, da skulde 12 Vidner stævnes paa hver Side for Fogden (*advocatus*) og Raadet, for at undersøge, hvo Gierningsmanden var, og hvo af disse 12 der ei vilde det, have forbrudt 40 Mark Penge, den halve Part til Fogden, og den anden halve Part til Staden, og kunde de 12 ei blive enige, da de fleste Stemmer gielde, og de beedige deres Mening (i Engeland maa alle 12 Jurys være enige, hvilket er meget bedre); handlede nogen af dem uretfærdig herimod, da bøde 40 Mark, og aldrig grandske eller vidne mere; hvo der voldtog en Qvinde, og det overbevistes ham ved de 12 nærmeste Naboer, han miste sin Hals. Af den 4de Artikel sees, at *domesticus* betyder Husbonde, Eier af Huset, og *famulus* betyder Tiunde eller Tienestefolk. Til at overbevise den, som giorde En Vold i sit eget Huus, behøvedes kun 8 bosiddende Mænds Vidne eller og 8 af Naboerne, og maatte han da bøde til Husbonden 40 Mark Penge, til Fogden ogsaa, og til Byen ligesaameget (disse Penge og Bøder til Fogden hørte Kongen til, og vare gemenlig forpagtede); hvo der saarede en anden med dødeligt Vaaben, og overbevistes ved 8 bosiddende Mænd, han skulde miste sin Haand, medmindre et venligt Forlig med den Fornærmede kunde bringes tilveie ved Fogden og Raadet. Ingen

Bor-

Erik Glipping Aar 1269.

Erik Glipping Aar 1269.

Borger eller Fremmed maatte komme med Gevæhr til Byen; men lægge det fra sig, og ellers bøde ½ Mark Penge til Fogden, og li gesaameget til Byen, eller den Fremmede sværge over Helgenes Levninger, at han ei vidste det var forbudet. Hans Vært burde derfor sige ham det ved Ankomsten; forsømte han det, da bøde ½ Mark Penge til Byen, og bar den Fremmede Gevæhr, efterat det var bleven ham sagt, da skulde hans Haand giennemstikkes med hans egen Kniv, Sværd eller Spyd. Ingen Borger, enten frisk eller paa sit Yderste, maatte legere eller sælge sit urørlige Gods i Byen til Kirker, Klostre, Bisper eller Riddere; men vilde han legere det, da sælge det til Borgerne, og legere de derfor bekomne Penge til Kirker og Klostere; hvo som handlede herimod, bøde 6 Mark Penge til Byen og 6 til Fogden (dette viser, at Kiøbstæderne og Borgerne da følte sig, og vilde sætte Grændser for Geistlighedens og Adelens Magt og Udbredelse); hvo som med beraad Hu prygler en anden paa Gade, Stræde eller i et Drikkelaug (Ølsmaal) som ikke døer deraf, miste sin Haand; men døer den anden, da sit Hoved; gribes han ei i Gierningen, og benægter den, da værge sig med 12 Naboers Ed. Giver nogen en anden Ørfigen, eller slaaer ham med Næve paa Gade, Stræde eller noget Sted i Byen, bøde til den Fornærmede 3 Mark, til Fogden 1 og til Byen 1, naar det kan bevises ved 2 gode Mænd, som vare tilstede. Skielder En en anden ud for Tyv, Røver, Falskner, Meneder, Morder, Hoerkarl, (*Leccator*) (Horebarn), Løgner, og ei kan bevise det, da betale 1 Mark til ham, 1 til Fogden, 1 til Byen. Kivedes Qvinder sammen, da skulde de om Halsen bære Sten op og ned ad Byens Gader. Hvo der saarer en anden med Kniv, hans Haand skal igiennemstikkes med Kniv; hvo der dømtes fra sin Hals, og flyede, skulde være fredløs, og hvo der gier-

det

des fredløs og forsoor Staden, skulde miste sin Hals, om han kom igien uden Raadets Tilladelse. N. 16) hvo der giftede sig i Byen, og havde forhen Egtekone paa andet Sted, han skulde skilles fra den sidste, og intet nyde af hendes Gods, udjages af Byen, og for sligt miste sin halve Bo til Fogden og Byen. Stial han bort nogen anden Mands Kone, og flyede med hende, og blev greben med hende, da have sin Hals forbrudt (af denne 16 Artikel har Resenius giort to). 17) hvo der frembar falsk Sølv (som ei holdt-Prøve, eller var blandet med Kobber) og Myntmesteren erklærede det for falskt, og han paastod at have faaet det for sine Vare, han skulde være fri; men var han vidende om deres Falskhed (nemlig at det var falske Penge), da miste sin Hals; men frembragte en Bonde falske Penge, uvidende derom, da betale 1 Mark Penge til Byen og 1 til Fogden; men hvo det grebes med Stempel (til at giøre falsk Mynt) han miste sit Hoved. 18) førte nogen Skipper forfalsket Honning til Byen, da burde han sværge sig fri med sine Skibsfolk; men var det en Borger, da med 12 Naboer, kunde han det ei, da miste sin Hals, og Honningen brændes; ligesaa skulde forholdes med Vox og al anden forfalsket Vare. 19) Brugte Nogen falsk Skieppe, da bøde 1 Mark til Byen og 1 til Fogden, Skieppen udslaaes og hænges paa Torvet; ligeledes skee med falsk Pund, Maal og Vægt; men ingen anklages for Skieppe, Reb, eller Alen, uden han havde brugt det til at udmaale med; men havde han 2 Slags deraf, et større til at tage ind med, og et mindre til at maale ud med, da dømmes han som Tyv. 22) lurede Nogen forrædersk paa en anden, enten Nat eller Dag, og berøvede ham sit Gods, og overbevistes herom ved 12 Naboer, da miste sit Hoved. 23) stial nogen for Værdi af $\frac{1}{2}$ Mark Penge, da dømmes til at hænges; men var det af mindre Værdi, da

Erik Glipping Aar 1269.

Erik Glipping Aar 1269.

faae Tyvs-Mærke; men grebes han anden Gang i Aar eller mindre, da hænges. 24) Skulde en Qvinde hænges, der havde stiaalet, da begraves levende for den qvindelige Æres Skyld. 25) Tog nogen Livet af sig selv, eller ved retfærdig Dom mistede Hovedet, da tage hans Arvinger Arven; men hænges nogen for Tyveri, da have Staden den halve Arv, og Fogden den anden halve (saa stor var vore Forfædres Afsky for Tyve, mere end for Mord; Følge af deres haarde, fri og modige Sæder). 26) Gribes nogen med anden Mands Hustru, da er det Ret, at hun skal drage ham Gaderne op og ned ved hans lønlige Lem; dræber Manden en af dem eller begge i Sengen, og har Vidner derpaa, da bør han hverken bøde eller bedre. Lader nogen Jomfru sig frivillig beligge mod sine Forældres Villie, da have hun fortabt alt sit Gods. 28) Hvert Aar skulde Raadet forandres, saa at kun 4 af de gamle bleve tilbage. 29) Procuratores af Raadet oversættes i det Danske hos Resenius ved Raadets Tienere. 33) Præco civitatis oversættes ved Raadets Bud. 34) Staaer i det latinske dette Dansk: Raas Røvær ɔ: en der aabenbarer, røber, Raadets Hemmeligheder, og dette er skrevet ligesom det da udtaltes. 40) Oversættes *juramentum sola manu* ved: Ed med oprakt Haand; denne Talemaade brugtes, naar en svor alene. 42) Ingen maatte vidne i nogen betydelig Sag, medmindre han boede indenfor Byens Befæstning. 43) men om Guds-Fred og Blods-Udgydelse kunde hver ustraffelig Mand vidne, som havde været tilstede. 44) Ingen kunde fragaae, hvad han paa offentlig Ting havde bekiendt, om det end angik hans Hals, naar Fogden, Raadet og 2 bosiddende gode Mænd besvor at have hørt det. 47) For hvem betroet Gods eller Pant blev borte, han skulde alene rense sig med oprakt Haand over Helgenes Levninger, at det ei var skeet ved hans Forsøm-

sømmelse eller Villie. 48) Hvo der vilde sælge sit Gods, skulde 3 Gange med 2 gode besiddende Mænd tilbyde sin næste Frænde det. 49) Aarlig Jæste og Skyld skulde betales 2 Gange om Aaret, 15 Dage efter St. Hansdag, og 15 Dage efter St. Andree. 50) Havde nogen leiet et Hus, og draget ind i det, og det brændte siden, da betale ½ Aars Leie; men havde han beboet det længer end ½ Aar, da betale et helt Aars Leie. Vilde Eieren sige ham ud for Tiden, da kunde han alene sværge med oprakt Haand over Helgenes Levninger, og blive boende der et helt Aar, om han allerede var dragen ind; men hvis ikke, da kan Husbonden udvise ham. 54) Denarius sancti spiritus er de Fattiges Penge. 55) Saarede en Dreng af 9 Aar en anden til Døde, da bøde intet til Staden eller Fogden; men dræber han en ældre, da bøde. 56) Ingen maatte bygge Svinesti eller hemmeligt Mag nærmere Gaden end 5 Fod, og op til Volden end 3 Fod, og op til Kirken end 7 Fod eller i Nødsfald 5. 57) Hvilken Borger der upaaanket besad skiødet Jord paa Tinge inden- eller udenfor Byen i Aar og Dag, fik Hævd derpaa, og maatte ingen af Byen derfor søge ham; men var det i 3 Aar, da maatte ingen enten inden- eller udenfor Riget søge ham derfor.

Erik Glipping Aar 1269.

Naar Westphal vil, at Mester Jacob, Bisp i Slesvig, og Kongens Kanzler skal have forfattet Riber Stadslov, da kan han ei have giort det som Kanzler; thi det blev han først 1283, men Kongen maa have brugt ham dertil som en klog Mand. Rosfod Anker l. cit. viser, at adskillige Anordninger i denne Lov findes i ældre, som Soester, Slesviger og den gamle lybske, nemlig at bære Sten, Hoerkarlens underlige Omgang i Byen med Horkonen, Drabs-Straf paa Livet, og Saars med Haandens Forlis. Imidlertid findes dog meget, som først var indført i denne Lov, og

 som

som den meget forandrede Penge-Straf til Livs-Straf, saa ansaaes den almindelig for haard og stræng, hvorfor og Resenius vidner, at dette Ordsprog var giængs: Gud bevare mig for Riber Ret. Vist ere de haarde mod forrige Tiders nordiske Love, men ikke saa haarde som vore, der ofte ikke fuldbyrdes; de alt for milde Love havde vel og giort de raa Folk alt for uregierlige, og har den geistlige Jacob havt Del i denne Lovs Forfatning, da har han vist meget bidraget til Straffens Skiærpelse; thi den katholske Geistligheds Principe, at Synder skulde forsones, ledte til Haardhed.

Foruden denne særdeles Birkeret eller Bylov for Ribe, udgav Kong Erik ogsaa i Nyborg en almindelig Birke- eller Stadsret for alle Kiøbsteder (Kofod Ankers Lovhistorie II. p. 352-58). Denne Lov haves alene paa Dansk, og indeholder 65 Artikler. Afskrifter af den vare allerede i Hvitfeldts Tid meget rare, og Kofod Anker har kun seet en eneste skrevet 1543, hvorfor denne store Mand har saavel i dette som i meget andet giort sig vel fortient af det Almindelige, ved at lade den trykke bag ved den anden Del af hans danske Lovhistorie p. 185-207. Nyborg har en Stadsret givet efter Titelbladet 1272, som i alle Maader er lige som denne, undtagen at Dansken er noget nyere. Rimelig har Kongen ladet sende Afskrifter af denne almindelige Stadsret til alle Kiøbsteder. Da denne Lov findes saa sielden, ei engang skreven bagved vore almindelige danske Lovbøger, som den Jydske, Siellandske og Skaanske, saa har Kofod vel uden Tvivl Ret, naar han mener, at den formedelst sin Haardheds Skyld, da den i det meste stemmer overens med Riber Ret, ei har fundet Bifald, og ei er bleven almindelig vedtaget, men fortrængt af den senere Helsingborgske Birkeret, hvoraf derfor findes saa mange Afskrifter.

Den

Den Ret gialdt ei heller nogen Tid længere end i Fyen og Jylland; thi Sieland fulgte Roskilder Stadsret. Imidlertid er dog denne mildere end Riber Ret, da adskilligt er udeladt om Straffe for Misgierninger, som for Skade af andres Hus eller Qvæg og for Vold; ligeledes tales der ei om Selvmordere. Derimod er tillagt Artikel 59), at naar en Skieppe Rug gialdt ½ Mark eller 5 Øre, da skulde Brød veie 3½ Mark, og sælges for 2 Penge, og naar en Skieppe Hvede gialdt 1 Mark, da Brødet veie 12 Øre (det er 1 Øre og 2 Mark) og gielde 2 Penge. 60) Handlede nogen Bager herimod, da bøde 2 Mark Penge eller kastes i Fængsel. Var der et Brød en hel Dag fal paa Torvet, da skulde Borgerne (Bagerne snarere) bøde 2 Mark, og kiøbtes en Skieppe Rug mindre end 6 (vel ½) Mark, da skulde Stoff-Brød veie 2 Mark og 1 Øre (disse Tal ere uden Tvivl urigtige), og sælges for 2 Penge, og kiøbtes en Skieppe Hvede for (mindre end, ventelig) 1 Mark, da Brødet veie 10 Øre, og sælges for 2 Penge. 61) Tydsk Øl skulde sælges af Udsælgeren fra den ene Paaske til den anden Stovet for 12 Penge, og siden for 8, og hvo herimod handlede 3 Gange, gielde hver Gang 2 Mark, og 4de Gang miste sit Embede 1 Aar; hvo som handlede mod denne Skikkelse, skulde bære Sten og forsværge Byen Aar og Dag; et Stob dansk Øl skulde først sælges for 6 Penge, siden for 4; og hvo herimod handlede, bøde som for tydsk Øl. 62) En Overskiærer skulde have for 1 Alen Skarlagen 2 Penge, og for Engelsk (det er engelsk Klæde) eller Gienst (Gentisk) 2 eller 3 Penge, og for andet Almues-Klæde 1 Penge for Alen. 62) Juleaften pleiede hver Bager at give fra Arilds Tid Fogden 100 Sneher (maaskee Snese, det er 120), hvilket kaldtes Haandpenge, og giorde de det ikke, da hver give 3 Mark. 63) Hver Kiødmanger (Slagter) pleiede at give Juleaften 2 Øre Penge,

Erik Glipping Aar 1269.

Erik Glipping Aar 1269.

Penge, og Paasfeasten det halve til den samme; af hvert Fad Vin der skiænkedes, skulde Fogden og have 7 Pinter Vin. 65) Hvert Kro-hus, hvor Tydsk og Bremsk (Bremer) Øl skiænkedes, skulde give Fogden af hver Tønde 2 Stob. Af disse Artikler staae den 59, 61 og 62 i Kong Kristofers den 3dies Riber Ret, og slutter jeg heraf, at alle fra 59 til 65 ere maaskee yngre end fra denne Kong Eriks Tid.

Endelig skal ogsaa Kong Erik i Nyborg have udgivet en almindelig Birkeret (Hvitfeldt p. 274. Kofod Ankers Lovhistorie II. pag. 358-68. og i Accessio pag. 208-21), som skulde gielde paa Landet, "Rus", ligesom den foregaaende i Kiøbstæderne. Den haves alene paa Dansk, og bestaaer af 45 Artikler. Kofod formoder, at Ordet Birk er kommet til Danmark fra Norge, hvor det allerede brugtes i Kong Magni Barfods Tid; og lægger jeg til, maaskee af den navnkundige svenske Kiøbstad Birka. I Forbningen brugtes det derfor alene om Stads- eller Bylove, men i mange senere Tider, og længe efter denne Kong Erik udstraktes det og til Landet, da Adelen og Geistligheden fik mange og store Friheder for deres Landgods og især egen Jurisdiction eller Retshold, og nu omstunder bruges den alene for Landet og de Adelsmænd som have Birkeret eller Rettighed, det er Magt at dømme, og hvilke derved ere undtagne fra at staae under Herredsting. Denne Lands Birkeret kommer saa meget overens med Riber Ret, saa og den almindelige Birke- eller Kiøbstedret, at Kofod mener, den er uddraget af dem, ligesom en anden fra den forskiellig Land Birkeret af Helsingborg Birke- eller Stadsret. Men han mener ogsaa, og det uden Tvivl med Grund, at Kong Erik ei har givet denne Lov; men at den efterhaanden er bleven indført af Kiøbstedretterne

paa

paa de adelige og geistlige, ja vel og kongelige Godser, ligesom de to første Stænder udvidede deres Myndighed og Magt. Især er den Anmærkning af Rofod mærkelig, at hverken i denne Kong Eriks Haandfæstninger eller i nogen af de følgende Kongers findes mindste Spor af den; men Kong Valdemars Lov ene og alene stadfæstes. Imidlertid da den gaaer under Kong Eriks Navn, vil jeg her anføre nogle af de fornemste Artikler, og især dem, som ei staae i Kiøbstædretterne eller afvige fra dem. 1) Hvo som ihielslaaer inden Birkefrihed, Enemærke eller Fang, har forbrudt sin Hals (da Herregaardene havde endda neppe saadanne Enemærker, mindre Birk, som nu, saa er denne Artikel vel af nyere Tider, allerhelst Rofod vidner, at ingen ældre Afskrift haves af denne Lov, end fra 17de Seculum). 2) Tales om Birkefoged istedetfor Foged og Raad. 9) Om Kiv og Trætte inden Birk, at den, som slaaer anden, skulde give ham 6 Mark og ligesaameget til Herskabet, hvilket sidste Ord smager meget af Nyhed. 17) Om falsk Sølv, lægges Guld til. 26) Den som grebes med anden Mands ægte Hustru, skulde hænges, og hun drage Steen af By; her er og den forargelige Straf i Riber Ret ei fulgt. 27) Hvo som modgiør eller modstander sit Herskab eller hans myndige Foged med Ord eller Gierninger, han bøde halv mere end mod en anden, naar han overvindes ved 11 nærværende Vidner; smager og meget af Nyhed. 44) Om nogen, undtagen Birkemændene, findes i fri Enemærker med Skovhug, da har han forbrudt 2 Skilling Grot (dette synes og beviser Nyhed, da denne Mynt maaskee ei var brugelig her før 14de Seculum) til dem, som greb ham, og skulde de føre Heste og Vogn til Jorddrotten til et Bevis, og Skovhuggeren saa bøde Skaden til Jorddrotten. 45) Findes nogen af Birkemændene i fri Enemark at hugge grøn Bøg eller Eg med

Her-

Erik Glipping Aar 1269.

Herskabets Forbud, da havde de Magt til at tage fra ham saameget, som en Tønde Øl var værd, og skulde han første Gang bøde 3 Mark, anden Gang 6, tredie Gang 9. Dersom nogen af Birkemændene solgte Eg eller Bøg til Kiøbmand eller Landmand af sin Enemærkes Skov, da bøde første Gang 15 Mark til sit Herskab, den anden Gang 30; men den tredie Gang har han forbrudt sin Boeslod til sit Herskab, fordi det er Tyvs Sag og uærlig Gierning (disse to sidste Artikler bære tydelige Mærker af Nyhed).

Den danske Dronning Mechtild (Enke efter Kong Abel og Birger Jarl) skiænkede den 9 Februari i Kyl (Noodts Beyträge I. p. 5) og overlod efter Forening med Nicolaus, Minoriternes Minister i Dacien, en Grund i Slesvig, som grændsede paa den østre Side op til Minoriternes Kirke, med hvad Bygninger hun derpaa opførte, efter sin Død til Minoriterne i Slesvig, og lod sit Segl, sin Broder Gerhards, og sine kiære Sønners Segl henge for. Hos Westphal III. p. 282 kaldes denne Munk Nicolaus urigtig Mechtilds Broder. Da hun 1269 i Februari var i Kil, saa bliver det troligt, at hun kort efter Birgers Død har forføiet sig til Holsten. Det findes i min slesvigske Copibog f. 18. p. 1, og haves og i Original i det tydske Cancellies Archiv.

Den holstenske Greve Gerhard skiænkede den 17 Martii i Rendsborg (Westphal II. p. 46-47) en mansus i Landsbyen Eyderstede til Neumünster Kloster, forbeholdende sig alene Reluitions- eller Gienkiøbs-Retten for 20 Mark Mynt.

Den 25 Januari indgik Ridder Marqvard af Segeberg, en Søn af Herre G., forhen Præfectus, en Forening i Neumünster med Provsten og Kanikerne der, om Retholdet "judicium" i den tredie Part af Landsbyen Muthebroke, hvilket han og Arvinger havde som sit andet Gods af Grevens og Arvingers Haand.

Dets

Erik Glipping Aar 1269.

Bisp Johannes af Lybek og hans Farbroders, Herre G., Praefecti, Segl bleve vedhængte.

I October stadfæstede Grev Gerhard i Hamborg (Westphal IV. p. 3475) Gaven af Tienden af de Landsbyer Uppen og Brünsbüttel, givet af Herre Otto af Barenstadt til Uetersen Kloster, og skienkede Greven selv did sin Ret til bemeldte Tiende.

I Hamborg havde været Tvist mellem Kapitlet og Raadet, angaaende Kanikernes Boliger og andre geistlige Bygninger, deres Frihed, saa og om Geistlighedens aldeles Befrielse fra al verdslig Afgift og Skat, og om Kapitlets Jurisdiction, hvilken Tvist nu afgiordes (Staphorst II. p. 52-59. Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrog. p. 64, 65) saaledes, at begge Parter gave noget efter.

Den bremiske Erkebisp Hildebold gav den 10 October ved sit Brev i Stade Neuenwalder Kloster tilbage Retholdet "judicium" eller Fogderiet "Advocatia" i Landsbyen Moppekerechte, som hans Formand den store Hartwig (a) havde skienket det, og som en Foged "Advocat" af hans næste Formand Gherard havde uretfærdig frataget det, saa det skulde beholde den med baade den høie og lave Jus (Jurisdiction, Gerichtbarkeit).

Under et Diplom udstedt af den rateborgske Bisp Ulric, og Henric, Herre af Meklenborg (Schröders Papist. Meklenburg p. 717) den 27 Februari i Wismar forekommer blant Vidnerne den Ridder Herman Storm.

Den 24 May gav Woldemar, Herre af Rostok, ved sit Brev i Rostok sin Frue den ædle "illustris" danske Dronning (Margrete Kong Eriks Moder) Lov til at kiøbe saa mange Agre i hans Land, til hvis Dyrkning 4 Plouge behøvedes, hvor hun vilde, overladende hende al Eiendoms-Ret dertil, samt al anden Rettighed i Afgifter, Tiender, Skove, Enge, Græsgange, Vande,

Erik Glipping Aar 1269.

Fiskerier, ja alt hvad som tilkom ham, saa at hun fuldkommen kunde skalte og valte derover efter egen fri Villie og Behag. Paa Ryggen staaer skrevet, at hun kiøbte Schmarle eller Smerdele. Da han to Gange selver kalder Frue i dette Brev, hvoraf Originalen er i Rostokker Archives Gh, og en Afskrift i det kongelige Danske, saa viser dette, at Herrerne af Rostok have erkiendt sig for at være Vasaller af den danske Konge. &c.

De brandenborgske Marggrever Johan, Otto og Conrad stadfæstede den 12 Januari i Gripsvolde (Dreger Cod. Diplom. I. p. 544) Stiftelsen af St. Mariæ Kirke i Stetin ved den slaviske Hertug Barnim deres kiære Svoger "gener" (dette synes at vise, at han har været gift med deres Søster Mechtild, som og Pad Lava synes at sige (p. 233), eller og hans Datter Hedwig har været deres Stifmoder; man seer ellers heraf, at de brandenborgske Marggrever havde Overlehns-Herskabet over de slavisk-stetinske Lande). Fyrst Wizlaw af Rygen gav den 14 Martii (Dreger l. cit. p. 545) Klosteret Neuencamp Landsbyen Bocholte. En Guzlav Obelitz har her underskrevet.

Den 1 April tog den pomerske Hertug Mestwin ved sit Brev i Arnswalde (Dreger p. 546) af fri Villie og egen Bevægelse alle sine Lande til Lehn af de brandenborgske Marggrever Johan, Otto og Conrad, saa at de igien ved deres aabne Breve forlehnede hans Gemahlinde og Farbroder (hvoriblant Sambor var, den danske Dronning Margretes Fader, hvilket viser, at han endda levede) dermed, forbeholdende sig alene Belgard (paa sin Side Leba i det Lauenborgske i Pommern) med tilliggende Land, og gave Marggreverne ham Gemahlinde og Farbrodre derfor aarlig 100 Mark stendalsk Sølv; ligeledes gav han med deres Samtykke sin Datter i Udstyr 1000 Mark pravet Sølv, og skulde hen-

des tilkommende Mand give hende det samme i Medgift. Ved et andet Brev (Dreger p. 547) tilbød samme Mestwin at overlade dem Byen og Slottet Danzig "civitatem et castrum Gdanensem" da han havde udvalgt dem til sine Herrer og Beskyttere for sit Land og Liv (med den tydske Orden, og maaskee sin egen Broder Wartislaw); han forsikrer, at de vilde være velkomne for alle Helgene i Danzig, for Christus selv, for de tydske Borgere der, for Præsterne, og for de ham især troe Pomere.

Holl. Slipping Aar 1269.

Den 11 April stadfæstede den slaviske Hertug Barnim i Stetin (Dreger p. 548) alt hvad hans Fader Bugoslaw, Farbroder Kazimar, Fætter Wartislaw, Hertug af Dimin, og Farmoder den slaviske Hertuginde Anastasia, havde skienket til Belbuch Kloster.

Den 3 May stadfæstede den pomerske Hertug Mestwin i Stolpe (Dreger p. 555) Klosteret Bucow dets Gods, som hans Fader Hertug Svantopolc havde givet did. Hans Broder den pomerske Hertug Wartislaw var Vidne hertil.

Den liflandske Ordensmester Werner bekrigede Cureren (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 292. Arndts Liefl. Chron. II. p. 61) og afbrændte 3 af deres Slotte, hvoriblant Grubin. Men derpaa takkede han af, og reiste til Tydskland, hvorpaa Conrad af Mandern kom i hans Sted. Han mistede i Strid med dem af Novgorod Samogitherne og Lithauerne over 600 Mand og 20 Ordensbrødre; en anden Gang kom han selv i Fare, og mistede 10 Riddere; dog spægede han Semigallerne, forbød dem at streife i det Rigiske, og anlagde Fæstninger paa Grændsen; men som den russiske Storfyrste Jaroslaw havde og Tartarer i sin Hær (Petersburg. Journal 1778 V B. p. 90), som indjoge megen Skræk, saa sendte de tydske Riddere Gesandter til Novgorod med

 anse-

Wolk Slipping Aar 1269.

anseelige Gaver, bade om Fred, overladende dens Betingelse til Storfyrsten, som da og blev sluttet.

Den 21 August blev i Winchester sluttet en Forening imellem den norske Kong Magnus den 4de (nemlig har man kun regnet Magnus den Gode, Magnus Harald Haardraades Søn, og Magnus Barfod blant Kongerne af det Navn, udeladende Magnus Blinde og Magnus Erlingsen, som man har anseet for uretmæssige Konger) og den engelske Henrik den 3die; en stadig og endelig Fred og Enighed blev da indgaaet ved de norske Gesandtere, Kantzler Askatin, og Peder, Erkedegn af Hetland, som dertil havde fuldkommen Fuldmagt ved den norske Konges aabne Brev, som forblev i den engelske Konges Værge; dernæst blev afgiort, at alle de Berøvelser, Skader og Fornærmelser, som hidtil vare skete, skulde nedlægges (venteligt har de Engelske berøvet de norske Kiøbmænd i Anledning af den skotske Krig) og herefter begge Rigers Undersaatter og Kiøbmænd med deres Gods paa begge Sider vel behandles, saa at de frit kunde sælge og kiøbe. Skibbrudne Folk af begge Riger skulde have Lov at beholde Skib og Gods, at bierge Varerne, og sætte Skibene ved sig eller andre istand, saa længe de ei aldeles forlod dem; Embedsmændene "ballivi" skulde heri komme dem til Hielp; ingen af begge Kongerne skulde modtage den andens Fiender, men først forsøge, om de kunde skaffe dem Naade, og skede det ei, da efter et Aar vise dem bort fra deres Land. Rymer har udgivet denne Fredsslutning (Acta publ. I. p. 857) og hos os i det kongelige Geheime-Archiv findes en Afskrift deraf i det bergenske Stigts Pergaments-Register, og er den der indført i en Vidisse af Bisp Arne i Bergen, Kapitlet der, og Einar, Abbed i St. Michaelis Kloster der den 11 Junii 1309 (Thorkelins Analecta p. 44-47).

Paa

Paa Frostething, hvor Kong Magnus selv og Erkebisp John vare tilstede, blev af alle Stænder (ordines) der samtykt (Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 348. Script. Rer. Dan. III. p. 110), at Kongen skulde efter Behag udgive og forbedre Frostethings Lovbog i det Verdslige, samt fastsat, at Frostething skulde altid holdes ved Botholfi Messe, det er den 17 Junii. Bisp Henric af Orkenøerne døde (Torfæus l. cit.). Arne blev indviet til Bisp i Skalholt og Erland til Færøerne (Torfæus l. cit. Script. Rer. Dan. l. cit.). Den Vinter opholdt Kong Magnus sig i Tønsberg (Torfæus p. 349). Han giorde Islænderen Rafn Oddesøn til Ridder, og ham tilligemed Orm Ormsøn til sine Lehnsmænd paa Island (Torfæus l. cit. Clausens Snorro p. 798), for herved at vinde Indvaanernes Hierter. Erik Glipping Aar 1269.

Den 28 May stadfæstede i Stokholm B., Laugmand i Østgotland, Fulco, Erkedegn i Upsal, og flere, i Overværelse af Kong Valdemar, deres Frændes den svenske Jarls Karl Ulfsens Testamente, hvorved han gav til Sko-Kloster sin Gaard Sko. Dette synes at vise, at Karl Ulfsen er død i Sverrig, og at derfor den Karl, som satte sig op mod Birger Jarl, og omkom i Preussen, har været Karl, Søn af Jarl Karl.

Benedict, en Søn af Magnus (Minneskiold) mageskiftede den 29 October i Stucholm noget Gods med sin Hustru Ulvilde. Brevet herom underskrives af H., Bisp i Linkøping, Karl i Aros, Herre Fulco, Erkedegn i Upsal, Herre Philip, Herre Algot, Herre Ingivald, Herre Harald.

Saasom Keiser Richard opholdt sig mest i Engeland, og mange af de tydske Fyrster ei heller erkiendte ham, saa holdt Albert og Johan af Brunsvig og Lyneborg, Marggrev Otto af Brandenborg, Marggrev Wilhelm af Meissen, Gert og Henrik,

Erik Glipping Aar 1269. rik, ventelig Gerts Søn Henric, Greve af Holsten, Johan og Adolf, Grever af Wagerland, en Fyrstedag i Qvedlinborg, hvor de besluttede at holde Fred og Enighed mellem sig og i deres Lande. Saa fortæller Hvitfeldt p. 273. Cornerus apud Eccard. p. 918-19. og den lyneborgske Krønike hos Leibnitz Tom. III. p. 218, og lægger den første til, at de da lagde mange Raad op til (Hanse) Stædernes Ydmygelse. Buchholtz Brandenburg. Gesch. II. p. 205 henfører denne Samling til 1267, og lader kun møde der Albert og Johan af Brunsvig og Lyneborg, og Otto af Brandenborg.

Aar 1270. Den kongelige Drost Mathæus Florthorp var bleven sendt med en Hær til Estland, for at sætte sig imod Fienden: han stred nu med dem, men faldt i Slaget. Videre skrive vore gamle Krøniker ikke, alene at de urigtig kalde ham Mathias (Script. Rer. Dan. II. p. 264. 527. V. 530); men Hvitfeldt lægger til (p. 274) at det var mod Novgoroder, Russkoviter, Semgaller og Litthauer han stred og vandt; og at de havde forhen indtaget et stort Stykke Land. Hverken russiske eller liflandske Skribentere, undtagen Hierne af de sidste, 4 B. p. 257, som følges af Arndts Liefl. Chron. II. p. 62, og hvilken siger, at de Danske beholdt Marken, og vandt en herlig Seier, tale ellers om noget Tog i Aar, saa at man derfor snart skulde falde paa den Tanke, at dette var skeet 1268, eller snarere 1269, saafremt Dagen, Russerne opgive, nemlig den 18 Februari, er rigtig. Matheus var en Ven af Skov-Kloster ved Nestved, og venteligt indtaget i dets Broderskab, hvorfor og hans Navn skrives rigtig i dets Kalender (Script. Rer. Dan. IV. p. 322).

Den 19 Julii stadfæstede Kong Erik i Nyburgh Indvaanerne af Hærigstath, maaskee Herresta i Skaane, i Malmøhuslehn,

Erik Glipping Aar 1270.

lehn, som nu kun er en Bondeby, og som han selv medgav Brevet derpaa, deres gamle Love og Kiøbstedrettigheder *). Det er underskrevet af de Herrer Uffo Drost, S. Williamsun, og Wido Dyaconus.

Munkene i Nestved af Benedicti-Orden gave den 2 Junii (Script. Rer. Dan. V. p. 512. 515) Minoriterne Lov til at anlegge et Kloster i deres By Nestved efter Pavens Befaling, som de længe havde sat sig imod. De overlode dem en Grund, som beboedes af Johan Lerke og af flere, og tillode dem at tage Leer til at brænde Sten af, hvor de fandt det.

Den 23 Martii antegne vore gamle Kröniker (Script. Rer. Dan. I. p. 169. III. 313. Hvitfeldt p. 274) en Solformørkelse om Morgenen, hvilket ogsaa er rigtigt.

Andreas, Mundskienk, Herre af Thinstofte, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 187. 291. II. 632. III. 313. IV. 229. Hvitfeldt p. 274), han var en Søn af Oluf af Bavelse, som og havde været Mundskienk. Hans første Hustru Cæcilia havde forhen været gift med den hallandske Greve Nicolaus, hans anden Hustru, som han efterlod Enke, hed Margrete. Efter Erici Krønike (Script. Rer. Dan. I. p. 169) døde han først 1272; men det er urigtigt.

I Roskild døde (Script. Rer. Dan. I. p. 291) den 11 November Michael, Kanik og Cantor, og Peder Ottesen, Erkedegn.

Cæcilia,

*) Da Documentet er dateret Nyborg, saa muligen hermed menes Herrested i Vinding Herred i Nyborg Amt Fyen, som nu kun er en Bondeby.

Nyerup.

Erik Glipping Aar 1270.

Cæcilia, Enke efter Nicolaus Kammermester, skal (Script. Rer. Dan. I. p. 292) den 13 Januari have legeret noget Gods til Dalum Kloster, i Overværelse af Tuvo (maaskee Uffo) Drost, og Waldemar, Prior af St. Knuds Kloster i Odense, om hvilke begge Hamsfort skriver (Script. Rer. Dan. VII. p. 224), at de da vare i stor Anseelse; maaskee dette Testament er giort et andet Aar end dette, eftersom Hamsfort siger (l. cit.), at i dette blev det overleveret til Klosteret ved Henric Crember, Borger af Odense, og Jacob Thageson, Kanik i Ribe. Hamsfort lader og (l. cit.) Kong Abels Søn Abel døe i dette Aar, og begraves i Svineborg, hvor han boede; men da han efter Hvitfeldt pag. 236 fødtes efter Faderens Død, og gav sin Datter Margrete til Grev Helmold af Schwerin, saa tillader Tiden ei, at han kan være død saa tidlig. Skade kun, at det sidste ei er rigtigt; thi Helmoldi den 2den, Greve af Schwerins tredie Gemahlinde hed vel Margrete; men hun var efter Chemnitz (ap. Gerdesium p. 109) Datter af den slesvigske Hertug Erik, altsaa Abels Broderdatter.

Den 21 April, maaskee i dette Aar, døde (Script. Rer. Dan. III. p. 508. IV. 38) Margrete Erlands Datter, uden Tvivl Enke efter Esbern Vognsen, og gav hun til Kanikerne i Lund 2 Mark Sølv.

Omtrent i dette Aar skiænkede (Script. Rer. Dan. IV. p. 483. 502) Herre Johan Syundonis eller Suvendonis Søn til Sorøe Kloster 2 Øre Jord i Lille-Slavelse, som han skiødede det ved sin Frænde Peder Henningsen paa Alsted Herredsting, og lod sin Svoger Herre og Ridder Tuko, en Søn af Herre Jurys, sætte sit Segl for.

Andreas,

Andreæ, Mundskiænkes, Arvinger, nemlig hans Søn Herre Andreas, (hans Stifsøn) Junker Nicolaus Søn af Grev Nicolaus (i Halland), og hans efterladte Enke Margrete skiænkte og oversøde (Script. Rer. Dan. IV. p. 514) den 19 October til Sorøe Kloster hans Bolig "mansio" i Sandbye, som han ved sit Testamente havde givet dem, og som var den fierde Part af denne Bondeby.

Erik Glipping Aar 1270.

Johan Dovær, Abbed i Øm, frasagde sig (Script. Rer. Dan. V. p. 264) anden Gang sit Embede, og havde Conrad, født i Ribe, til Eftermand, en gavmild og prægtig Mand, derhos mild og from.

Uden Tvivl i dette Aar (thi Documentet har intet Aarstal, og er uden Tvivl senere end det her foran S. 618. af 18 Novbr. 1268) giorde Gro Datter af Gunni Wint, og Enke efter Esbern Vognsun, efter sit Sigende, ved den Hellig-Aands Indskydelse og ved Hielp af Guds Moder Maria, sit Testament. Til St. Clare Kloster i Roskild gav hun 5 Gaarde og 1 Mølle i Styfring; til sin Søster Frue Margrete, Enke efter Herre Jwar Tachisun, eftergav hun de sig skyldige 100 Mark Penge; til sin Søster Frue Botheld, Nicolai Crocks Hustru, sin Gaard i Bodorp, af 100 Mark Penges Værdi; saaledes gaaer det fort, og kommer i det meste overens med det foregaaende S. 618 omtalte Testamente, undtagen at noget er udeladt, nogle Navne anderledes, saaledes staaer her: "duobus claustris in Hartesilh Stubthorp et Guthum" og noget sidet lagt til, som til Slutning, med slettere Blæk og anden Haand, 8 Mark til St. Hans Hospitalsbrødre i Andwordskæh. Her har været 6 Segl for, som alle ere borte.

Johan Swirting, Drost hos Hertug Erik, skal efter Minoriternes Historie (Script. Rer. Dan. V. p. 513) være død i dette

Erik Glipping Aar 1270.

Aar, hvorpaa jeg dog tvivler, og kan Aarstallet let være urigtig skrevet i bemeldte Historie.

Omtrent ved denne Tid er nok den Fortegnelse giort over Landets Dyrkning og Indkomster, som findes i Langebeks Script. Rer. Dan. 5 Tome fra p. 615 til 621, hvorefter der i ganske Sieland da var 8339 Plouge, det er Bønder, naar man vil antage, at hver Bonde havde kun een Ploug, hvorefter nogle Herreder have da havt flere Bønder end nu, hvoriblant Stre-Herred, og andre færre, hvoriblant Stevens-Herred. Paa Falster vare 430 Plouge og paa Lolland 881½, Møen 240. Derefter opregnes 16 Kiøbstæder i Sieland, hvoriblant Skybi, som nu er kun en Bondeby, Stigsbur, maaskee Stege, Siøburgh, som nu er en Bondeby, og Hoghakiøping ved Roskild, nu en Bondeby, og ventelig Hagested; desuden Nakascogh og Saxakøpingh i Lolland, og Nykøping i Falster, tilsammen 19, hvilke alle gave 290 Mark, det er i det høieste 2900 Rigsdaler, og deriblant Kiøbenhavn 68 Mark, det meste næst Roskild, som gav 80, Næstved 40, og Kalundborg 33. Derefter opregnes i Jylland, Fyen og Sieland endel Bisper, Provster og Adelsmænd, som det synes; deriblant nævnes en Kammermester og en Marskalk, nemlig Stori, som var det i Valdemari den andens Tid, og som ventelig alle have besiddet Gods der. Af Bisperne ere nogle fra 12 Seculo. I Sieland nævnes Bisp Peder Andreæ Søn; dersom derved forstaaes Peder Bang, saa sees heraf, at hans Fader har hedet Andreas, og ei Skielm Bang, som Hvitfeldt vil, hvilket Tiden ei heller tillader (Script. Rer. Dan. V. p. 621. Nota e.), naar derved forstaaes den Skielm Bang, som levede i 12 Seculo.

Efter et Diplom af 1270 den 22 September (Schröders Papist. Meklenb. p. 720-23. Franks Meklenburg lib. V. p. 44.

Westphal IV. p. 942. Nettelbladt Rostock. Nachricht 1752. p. 117) maa Dronning Margrete have reist til Paven, ventelig for at erhverve sig og Søn hans Yndest, medens Clemens den 4de endnu levede, og være først hiemkommen i dette Aar. Vel strider herimod, at efter Raynaldus (Annal. XIV. p. 172) have hun og Søn tilskrevet Paven fra Nyborg den 12 April 1269, hvorefter at dømme hun da allerede maatte have været hiemme; men vel muligt, at Sønnen har kun skreven det fra Nyborg, sendt det til hende, og hun ladet i Italien sætte sit Navn til; thi ellers maatte man antage, at hun var reist 1267, og kommen tilbage 1268, eller først i 1269; men da er det underligt, at man ingen Virkning seer i Henseende til Bandets Ophævelse af hendes Reise; men er hun først reist 1268, og Paven altsaa døde noget efter hendes Ankomst, saa falder dette bort, da Pavestolen stod ledig baade 1269 og 1270. Hvorom alting er, saa siger Dronningen i sit Brev, som forunden at det findes i Original i Rostok ogsaa haves i en Vidisse hos os af 1272, at da hun engang "qvondam" var kommen tilbage fra sin Reise med et Stykke af Christi Kors, hvormed Paven havde beskiænket hende, og søgt til Skibs at gaae over "pertransire" til de Danskes Land, og havde i Sinde, efterat hun uskielligen havde ødelagt mange Klostere, igien at opreise dem, og til Erstatning at reformere nogle Ordener, saa havde hun 3 Gange antraadt denne Søreise; men hver Gang formedelst opkommende stærk Storm ei kunnet naae Danmark. Da nu al menneskelig Hielp var forgieves, saa havde hun taget sin Tilflugt til Gud, Guds Moder og det hellige Kors, og derpaa var hun lykkelig kommen til Warnau, og derfor havde hun besluttet, at Stykket af det hellige Kors skulde blive der i Slavernes Land, og efter Overlæg med hendes Raad udseet Slottet Hundesborgh til et Kloster; men

Erik Glipping Aar 1270.

 ende-

Erik Glipping Aar 1270.

endelig efter Begiering af Borgemester Herman Krudener i Lybek, samt mange ærede Mænd, og med fuld Samtykke og fri Villie af hendes særdeles Ven og Fætter (Patruus betyder vel egentlig Farbroder, men ofte ogsaa Fætter i Middelalderens Latin, eller "Nepos" og vel ogsaa Oncle à la mode de Bretagne) Herre Woldemar af Rostok, stiftet et Nonnekloster i Rostok, til Gud Faders, Jomfru Marie og det hellige Korses Ære, og givet det alle Friheder. Hun havde til den Ende ladet Brevet herom, som er givet i Rostok, forsegle med Herr Woldemars og sit eget Segl, hvori sees hendes kronede Hoved. Dette Sigil er firkantet i rødt Vox, og seer det, hun har paa Hovedet, ud som en Halvmaane. Det hænger i rødt og guult Silke. Vidnerne herved vare Johan af Snakenburgh, Lodevic Arbold, Heinric Fulmen, maaskee Torden, Johan af Cropelyn, hendes Ridder, Borgemester Herman Krudener, og mange flere hendes Raad, hvorved maa mærkes, at de alle vare Lybske. Saaledes stiftede hun (Westphal III. p. 993) hellig Korses Kloster i Rostok. Gebhardi og Wagner i Allgem. Weltgesch. i Octav Tom. XIV. p. 29. og XVI. 401 ville, at hun agtede at reise til Estland; men herom staaer ei et Ord i Diplomet, hvorfor vel Frank i Altes und neues Meklenburg lib. V. p. 39 lader rettere hendes Reise gaae fra Rostok til Danmark. I et andet Diplom af 1272 (Westphal IV. p. 942) kalder hun kun Valdemar sin Beslægtede "consangvineum". Bacmeister giver hende ud for Søster til Waldemars Moder Sophie; men det kan ikke være, da Sophie var en dansk Prindsesse, og maaskee det hele Slægtskab eller rettere Svogerskab har bestaaet deri, at Valdemar var Søn af Margretes Mands Broderdatter, og at Valdemars Moder var Broderdatter til Margretes Mand Christopher. Næmlig

Val-

Valdemar stadfæster mig i den Tanke, at Sophie var Datter af Kong Valdemar den 3die. Nu omstunder vises i dette Klosters Mur to smaa Stykker Træ af en Tommes Længde, og i Choret, ei langt fra Prædikestolen, et stort Maleri, forestillende Dronningens Landing.

Erik Glipping Aar 1270.

Omtrent i dette Aar er vel og den Optegnelse giort (Script. Rer. Dan. V. p. 622 = 23) over Søreisen fra Danmark til Estland giennem Østersøen, som gaaer fra Utlengi, en liden Øe ved Blegind, langs de svenske Kyster forbi Calmar og Stokholm over Alands Havet langs de finske Kyster til Hangø og Purkal, hvorfra var over det estniske Hav kun 6 Uge-Søe, hvilken Beregning bruges overalt, og hvorved en Sømil forstaaes, og derfra langs de estniske Kyster til Revalborg. Man gik og fra Hengø over til Hothensholm over det estniske Hav, som var 8 Uge-Søe med en Nordvestvind. Man seer heraf, hvormeget vore Forfædre krøbe langs Kysterne, da de hver Nat søgte Havn; hvor ufuldkommen Seiladsen endda var, og hvormeget længer en Reise derfor maatte da være end nu. Foran staaer Reiseveien fra Ribe til Accaron i Syrien, til Soes, hvilken kun varede i 37 Dage, saasom den mere er indrettet over det store Hav. Denne forekommer og i Scholiasten til Adam af Bremen.

To Lister over Nordens Erkebispedømmer med deres Lydbisper (Script. Rer. Dan. VI. p. 610 = 12) ere vel og giorde paa denne Tid. I den ene siges, at Bispen af Wironien stod under Erkebispen af Lund; men i den anden kaldes han Bisp af Reval. I den ene er to svenske Bispestole af Wexiø og Finland udeladte, ei at tale om, at de andre ere urigtig skrevne. Suderøerne staae i begge under den tronhiemske Erkebisp; men i den anden lægges Færøe to islandske og Grønland retteligen til.

Erik Glipping Aar 1270.

Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. VII. p. 224), at Bisp Peder i Odense er død i dette Aar; men rimelig er han først død 1276.

Den 21 Januari skiænkede den holstenske Grev Gerhard (Mushardt Rittersahl p. 140) i Langwedel Bremer-Kirke et Hus i Rinisberge.

I dette Aar fik Hamborg, saavidt man veed, sin ældste Lov, og findes den trykt hos Westphal Tom. IV. p. 2083. seqv., hvor han har jevnført den med og viist Overeensstemmelsen mellem den og den gamle lybske Lov, saa og Stades og Bremens Statuter.

Ridder Johan kaldet "luscus" og hans Søn tilstode ved deres Brev (Westphal III. p. 638), at de paa Fru Dronningens Vegne (maaskee Mechtild) vare forbundne til at betale Mortensdag 5 Mark til Herre Marqvard af Herce, og om de ei giorde det til bestemte Tid, da at møde i Kyl, efter Løfte-Retten (jura promissionis).

Under et Diplom, som Nicolaus eller Niclot, Herre af Werle (Westphal IV. p. 941-42) udstædte den 3 Martii i Gustrow, underskriver en Didrik fra Norge.

Anastasia, (Datter af Hertug Barnim i Stetin, og gift med Fyrst Henrik) Frue af Meklenborg (altsaa forestod hun allerede Regieringen for sin Mand, som maaskee endda ei var kommen tilbage fra sit liflandske Tog) og (Henriks Brødre) Nicolaus, Provst i Lybek og Zwerin, og Johannes, Junker af Meklenborg, udgave i Wismar den 31 Martii deres Brev (Schrøders Papist. Meklenb. p. 1028-29) om Gaarden Dorsten, som Borgerne i Wismar havde kiøbt af Hinceken, Junker i Meklenborg (denne Person er ubekiendt). Blant Underskriverne forekommer Grev Gerhard af Holsten, hans Søn Gerard, og mange Adelige.

Imid-

Erik Glipping Aar 1270.

Imidlertid vise Diplomata, givne i Julii i Wismar (Westphal III. p. 1511-12), at Henrik var da allerede kommen tilbage fra Lifland, og synes det sidste især at vise, at han da nylig var kommen hiem.

Grev Christian af Oldenborg havde Krig med Greverne af Welpe og Brochusen (Script. Rer. Dan. III. p. 190-91), samt nogle Adelige, overvandt dem, og lagde dem i Lænker, fangne paa Taarnet i Oldenborg. Grev Otto af Ravenberg og Hinrik, Advocat af Monte, stadfæstede den 20 Augusti i Blotouwe (Falke Tradit. Corb. p. 748), hvad den afdøde Grev Henric af Oldenborg havde givet til Nonneklosteret der.

Grev Borchard af Welpe og Junker Hildebold af Oldenborg overlode (Vogt Monum. Brem. I. p. 88) med Samtykke af deres Søstersøn Hildebold, deres Hus i Nyenstadt til Kapitlet i Bersen for 10 Mark Bremer-Sølv, og havde Hildebold lovet det til Grev Ludolf af Oldenborg og Herre Ludolf af Claholte.

De rygiske Fyrster Brødre Wizlaf og Jaromar den 3die bortforlehnede (Schwartz pommersche Lehnhistorie p. 213) noget i Landet Slawe, og ligeledes 1271 i Landet Rügenwalde, og saaledes har man Bortforlehninger af dem lige til 1277. Schwartz (l. cit.) formoder, uden Tvivl rigtigen, at de have giort det, fordi disse Lande vare overladte deres Moder Elizabeth, Datter af Hertug Svantopolc, til Brudeskat; man finder ei heller, at nogen satte sig herimod.

Kong Magnus tog Warne Kloster ved sit Brev under sin Beskiermelse, og var dette Brev endda til 1622.

I Tønsberg fødte Dronning Ingeborg den norske Kong Magnus den 10 April en Søn, kaldet Hakon (Script. Rer. Dan. II. p. 193.

Erik Glipping Aar 1270. II. p. 193. III. 110. Clausens Snorro p. 799) som siden besteg Thronen. Omtrent ved samme Tid indviedes Peder (Script. Rer. Dan. III. p. 110) til Bisp over Orkenøerne.

Franciscaner-Klosteret i Bergen brændte af (Script. Rer. Dan. III. p. 110).

Bisp Peder af Bergen døde, og havde Kongens Kantsler Askatin til Eftermand. Ligeledes døde Gaute Jonsen af Melum, en mægtig Mand, og Dronning Margrete Kong Magni Moder (Script. Rer. Dan. II. p. 193. III. 110. Claussens Snorro p. 799). Askatin gav, uden Tvivl strax efter sit Valg, til Kanikerne i Bergen, formedelst deres Fattigdom, St. Peders Kirke der med alt hvad den da eiede, og derefter kunde erhverve. Vidner hertil vare: Herre B. Biskop (hvor? maaskee det skal være Th og betegner Thorgils i Stavanger), samt endel andre Geistlige.

Bisp Thorgils i Stavanger stiftede ved sit Brev, som haves paa Norsk (Thorkelins Diplom. II. p. 58) et Hospital ved St. Peders Kirke i Stavanger, og gav Kong Magnus ved sit Brev en sin Odels-Kirke did.

Paa Island døde Sighvat Bødvars Søn og Sønnesøn af Thord, som var Snorro Sturlessons Broder (Script. Rer. Dan. II. p. 515); han stod i stor Naade hos Kong Magnus, og døde ved det røde Hav paa Veien til det hellige Land.

Den skotske Kong Alexander sendte en Flode til Øen Man (Script. Rer. Dan. III. p. 238) som vilde endnu ei være ham undig, og landede den den 7 October i Havnen Roghalwaht, og holdt Dagen efter Slag med Øboerne, forend Solens Opgang, i hvilket Slag faldt 535 Mannenser.

Den 3 Februari skienkede Eric, en Søn af Birger Jarl, i Birlbo, noget Gods til sin Søster Frue Christina, og lod Brevet

ret derom forsegle af sine Brødre Kong Valdemar og Hertug Magnus. — Erik Glipping Aar 1270.

Den 17 April befriede Kong Valdemar alt det Gods, Herre Arnvid Skagua eiede, fra Skov- Land- og Lagmands-Skyld.

Harald Gudmundsen skiænkede den 20 May noget Gods til Saba Kloster, og hans Hustru Christine en Kalk did.

Storfyrsten Jaroslaw søgte ved Tartarernes Hielp (Petersburg Journal 1778 V Band p. 90-95) at bringe Novgoroderne til en større Lydighed; men han maatte tage Flugten, og derpaa kaldte de Tydske og Tropper fra Pskow og Ladoga, samt Koreler og Ishorer til Hielp. Endeligen blev dog Fred sluttet ved Metropolitanerens Megling, og Jaroslaw indladt i Novgorod.

Opbyggelsen og Befæstningen af Kolding Slot foraarsagede megen Misfornøielse mellem Kong Erik og Hertug Erik (Corneri Chron. col. 919. Boissen 600. Pontanus p. 364. Meursius col. 441. Hvitfeldt I. p. 274. Gebhardi dän. Gesch. 4to p. 553. Christiani Gesch. der Herzogthümer II. p. 354), hvortil kom, at det Fængsel, Kongen med sin Moder engang havde udstaaet i det Slesvigske, sad endnu dybt i ham, og at han stræbte efter at hævne det; han besværgede sig desuden over, at hans Bønder i Hertugdømmet, som hørte til hans Arvegods, ei vederfores Lov eller Ret; ligeledes at han havde fordret Hertugen at komme til sig, men at han mødte ikke. Angaaende Als og flere Øer paa den Kant var og Tvist mellem dem, da Kongen paastod, at de hørte til Riget, og Hertugen derimod til Hertugdømmet. De trættede og sammen om Grændserne ved Ribe, om Kongens Fædernegods i Hertugdømmet, og om Abels Børns Fædernegods i Riget. Herover kom det til Krig. Fra Kolding faldt Besætningen ind i det Slesvigske, og havde didhen altid et trygt Tilflugtssted — Aar 1271.

Erik Klipping Aar 1271.

med Byttet, saa at ingen var derfor i Fyrstendømmet mere sikker for de Danskes Indfald. Kongen gik derpaa endelig selv derind med en anselig Hær, indtog Tønder-Slot, og ødelagde det, ligeledes de Byer Haderslev og Flensborg, og næsten alt Fyrstendømmet paa Byen Slesvig nær; thi de holstenske Grever vare uberedte, og derfor skede føie Modstand. Jeg slutter, at dette Indfald er skeet ud paa Aaret i August og September, deels fordi Hertug Erik døde af Bekymring i April Maaned næst Aar, deels fordi Diplomer vise, at Kongen var i April i Aalborg og i Julii i Sieland, og atter der i October. Efter Sædvane foer man da grusomt frem i Landet med Sværd og med Ild (Script. Rer. Dan. I. p. 292. III. 313. VII. 224), og plyndrede allevegne.

Den 6 April anden Paaskedag gav Kong Erik i Aalborg (Terpager Ripæ Cimbr. 688) sine troe Riber-Borgere Tilladelse at føre Flesk, Korn, Heste og andre Kiøbmandsvare ud af Riget til Flandern og andre Steder, hvor det kom dem tilpas. Nærværende vare de Herrer, Drosten Uffo, Lauritz Tukiesøn, og Godich, Advocat eller Byfoged af Ribe. Samme Uge, som var Paaskeuge, gav han dem (Terpager l. cit.) paa samme Sted ogsaa fri for Skat og Torvegield i alt sit Rige, i ovennævnte Personers Nærvarelse. Den 21 Julii stadfæstede han i Sengeløse i Overværelse af de Herrer, Drosten Hr. Uffo og Olav Haraldsen Overladelsen af Møllegrunden i Roskilde ved Røde-Port til Herre Thrugot Romundsøn og Tuno Arnfast ved Roskilder Borgere. Paa Amak den 23 Julii stadfæstede Kongen (Script. Rer. Dan. VI. p. 397. Pontoppidans Annal. I. p. 733) Gaven af Forsing og Almæthorp til Kanikerne i Aarhus i Hænde til Peder, Erkedegn i Aarhus, ved Stigot, Erkedegn i Roskild og Provst i Randers, for en Sielemesse for sig. Nærværende vare Bisp Johan

hen af Børlum, Johan, Provst af Falster, Johan Litle, Uffo Drost og Olav Haraldsen. Erik Glipping Aar 1271.

Junker Niels, Søn af Niels den 2den, Greve i Nørre-Halland (som døde 1251) og af Cecilia (det siden ægtede Andreas Mundskienk) døde (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 187 II. 632. IV. 229) og det for den 2 August, som et Diplom fra den Dag af hans Broder Jacob beviser, hvorved denne stadfæster sin Broders Testamente, som gav Arvegodset Skallæruth til Esrom Munke. Brevet er givet i Kiøbenhavn, og forseglet baade af Jacob og hans Broder Andreas.

Den 29 October udstædte Kongen i Siøburgh et Mageskifte med Esrom Kloster, hvorved han fik Withærsløstiile, og overlod det igien Møllen Sotæ med Grund, Dam, og Dambaand, og den hele Aae og Opdæmning, som kaldtes "Flothsmal" og Rørvæxten (arundinetum), imellem Møllen og Klosteret, samt en Vei af 6 Alens Brede over Kongens Grund fra Klosteret til Landeveien ovenfor Sotæbierg, hvilken han især lod Munkene anvise ved Herre Jon Litle. Hans Fogder maatte ei tvinge nogen, som forhen pleiede at lade male ved denne Mølle, til at male ved en anden, og ei heller nogen Bygning eller Dæmning anlægges mellem Sotæ og Holærhs, som var Kongens, eller nogen Hovedstok eller Dæmning ved denne sidste til den andens Skade. Nærværende herved vare Bisp Johan af Børlum, Grev Otto af Ravensberg, Junker Erik, den svenske Konges Broder, Absalon Andersøn, Jon Litle, Uffo Nielsen Drost, Olaw Haraldsen, Junker Erik, Søn af Hertug Knud (i Reval), Johan, Provst i Falster, Kongens Notarius, Erik, Kanik i Lund, Kongens Kapellan, og Povel Hwith, Advocat (maaskee Byfoged) i Siøburgh, samt mange andre Klerker og Legfolk.

Erik Glipping Aar 1271.

Grev Otto af Ravensberg var Morbroder til Grev Jacob af Halland, som et Diplom af 1278 beviser, og forekommer end da i et Diplom af 1282, hvorefter at bemeldte Cecilia maa have været en Grevinde af Ravensberg, eller og hun og Grev Otto havt fælles Moder.

I Montpellier holdt Dominicanerne et almindeligt Kapitel, hvorved de tillod (Martene Thesaurus Anecdotor. IV. 1760), at i Provence, Tydskland, Ungern, Dacia maatte i hver anlægges et Kloster paa de Steder, som Provincial-Priorerne fandt beleiligst, naar de kun ei hindrede andre Provincer.

Riber By brændte af, og ligeledes Meskirk med St. Peders Kirke (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 292. 371. III. 313. Pontoppidans Annales I. p. 733. Hvitfeldt I. p. 274).

Marggrev Albert den 3die af Brandenborg havde Bryllup med Kong Eriks Søster Mechtild, og avlede med hende Otto og Henning, der vare i Live Aar 1300, men døde visselig før Faderen, og 2 Døttre: Beatrix, som ægtede Fyrsten Henrik Løve af Meklenborg, og Margrete, som blev gift først med Kong Premislav af Polen, og siden med Hertug Albert af Saxen-Lauenburg. Kroniken, som slutter med 1523 (Script. Rer. Dan. VI. p. 219) henfører Mechtilds Bryllup først til 1272, hvilket og Lenz i Becmannus Enucleatus p. 66 67 bifalder; men Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 187) og Hvitfeldt (p. 274) til dette Aar.

Benedict, Decanus i Roskild, døde den 22 September (Script. Rer. Dan. I. p. 292. III. 268); han stiftede og lod opbygge St. Hans Evangelistes Alter i Roskilde Domkirke, og gav dertil en Gaard, beliggende søndenfor Heghæbrun, af hvilken gaves ved Mauritii Dag 6 Grot, og ved Urbani 4 til hans Sielemesse.

I Odense

I Odense giorde Prioren Hennekin (Script. Rer. Dan. I. p. 292. VII. 224) sig meget fortient af Børne-Skolerne.

Den 18 October stadfæstede Paven ved sin Bulle (Script. Rer. Dan. VIII. p. 117. 121) til Abbeden og Conventet i Lygum Kong Abels Gave af Beedwath til det. Samme Dag tilskrev han og Provsten i Slesvig (l. cit. p. 121-22), og bød ham tage Lygum i Forsvar mod alle dem, der foruroligede Munkene i deres Personer eller Eiendele, og at bandsætte saadanne, om de end havde Pavebreve paa at være fri for Sligt. Dette sidste Brev bekiendtgiorde Provsten ei før den 1 May 1273, hvilket viser, hvor langsomt Tidingerne da gik mellem Rom og Danmark; medmindre Pavens Brev ei har været af 18 October 1271, men 1272, thi det er givet i hans første Aar; imidlertid skal han dog være bleven udvalgt den 1 September 1271.

Den slesvigske Bisp Bondo indgik i Hadersleb, maaskee i dette Aar, Forlig med Kong Erik (Cypræi Annales p. 287) i Henseende til de Bekostninger han havde giort paa 4 Krigs-Skibe; og valgtes af begge Parter til Opmænd Andreas Pallisøn, Kongens Kanzler (saa skriver Cypræus; jeg finder ham ellers ikke under noget Diplom), samt Provsten og Erkedegnen i Slesvig, og blev dem paalagt under Ed at dømme, hvad som tyktes dem ret og billigt at være. Deres Dom faldt saaledes ud, at hvad Proviant Bispen havde havt paa det Skib, han selv var paa, kaldet Kerherda, det synes han at have selv betient sig af (og skulde venteligt altsaa ingen Erstatning have derfor); men hvad Proviant han havde havt paa de andre Skibe, det var samlet og forbrugt til Kongens Tieneste (og skulde venteligt altsaa erstattes).

Hertug Erik indgik og et Forlig (Cypræi Annal. p. 289-90) med samme Bisp, som i Krigen mellem ham og Kongen havde

maattet

Erik Glipping Aar 1271.

han efter deres egen Begiering havde forbedret og rettet især i Henseende til Stilen, saa og til Straffenes Formildelse, og Dommernes omhyggelige Omhu for og Grandskning med de Anklagede, paa det Ingen skulde straffes uskyldig, eller for haardt over Fortieneste. Af det Jon førte Lovbogen med sig, kaldes den Jonsbogen. Den blev ei tilendebragt og oversendt til Island med Jon, førend 1280; men i dette Aar 1271 sendte Magnus dog (Script. Rer. Dan. III. p. 111. Torfæus l. cit. p. 352) en Lovbog didover mest taget af Gulethingsloven, og bragt did ved Thorvard Thorarins Søn, den berømte Sturle Thordurs Søn, og Endrid Bøngull, hvoraf de to første egentlig havde forfærdiget den. Dog blev paa det almindelige Ting i Island kun strax vedtaget (Script. Rer. Dan. II. p. 193) den første Bog, nemlig Thingfare-Balken, som handlede om Rettergang, og den anden, kaldet Thegn-Skylda, som handlede om Kongens og Undersaatternes indbyrdes Skyldigheder, og dernæst de to Kapitler om Ægtebørns Arv og om Adoption eller Arfteac.

Anders Nielsen, en from Mand (Torfæus pag. 351-52) som tilligemed Kanzler Askatin havde sluttet den skotske Fred, drog den 17 Januari til Skibs fra Selia til det hellige Land, og havde en Præst, ved Navn Maurits, med sig.

Hansestæderne fik (Torfæus p. 352) Brev paa at anlægge et Contoir og Stabel i Bergen med store Friheder, og kunde føre ud og ind, hvilke Vare de vilde, og det fra den 3 May til den 14 September; men siden giorde de det og om Vinteren, som vel blev dem i Forstningen giort twistig, men siden tilladt; og derpaa boede deres Handelsmænd og Betientere der stadig, og opførte Huse langs ved Bryggen, hvor og Haandværksfolk fra de tydske Stæder nedsatte sig. Et af Husene der kaldtes Leppen efter Lodin Leppe, der ledsagede Prindsesse Christine til Spanien.

Kongen og Erkebispen holdt en Somling eller Parlament i Bergen (Script. Rer. Dan. III. p. 111. Torfæus p. 352); men det er ubekiendt, hvad der blev forhandlet. Bisp Oluf drog anden Gang til Grenland. Erik Glipping Aar 1271.

Kvæner, det er Cajaner, og Kyrialer, det er Kareler, røvede meget paa Helgoland (Script. Rer. Dan. III. p. 111. Torfæus p. 352); de vare nok endda frie, og stode hverken under Svenske eller Russer.

I Begyndelsen af Julen beskikkede Kongen (Script. l. cit. p. 112. Torfæus p. 352) Provst og Kanik ved Apostlernes Kirke i Bergen.

Den 29 April skiænkede Bisp Askatin i Bergen (Thorkelins Diplom. II. p. 59-60. Pontoppidans Annal. I. pag. 734) Kanikerne der for deres Armod den lille Trefoldigheds Kirke, beliggende paa St. Suniva Kirkegaard i Bergen, samt den halve Hellig Korses Kirke, og stadfæstede, at hans Formand Bisp Peder havde forhen givet dem den anden halve Del. Her nævnes hans Drost, Mundskienk og Kapellan; her forekommer og det Ord persona uden Tvivl i den Mening af Sognepræst.

Fra Bergen tilskrev Kong Magnus (Milzovii Presbyterologia p. 6-8) Sognefolkene i Wang (i Woss), og tillod dem, som hans Fader havde giort, at opføre der en muret Kirke istedetfor den gamle af Træ, og skulde de, som eiede Skove, enten skiænke eller sælge dem Træ dertil. Kanzler Towo beseglede det. Denne Kirke var indviet til St. Michael. I det forehængende Segl saaes efter Milzows Beretning Kongen siddende paa sin Throne, havende Lovbogen liggende hos sig; paa Seglets anden Side saaes en Løve med en Øxe. Men denne Lovbog forekommer mig mistænkelig, og troer jeg, at Milzow har taget en anden Figur derfor.

Erik Glipping Aar 1271.

Starkt Jordskielv (Script. Rer. Dan. I. p. 292. Messenii Scondia lib. II. p. 52) var paa adskillige Steder i Sverrige, hvilket man siden udlagde at betyde den Tvist, som opkom mellem Kongen og hans Brødre.

Den 6 April forligte den svenske Kong Valdemar en Tvist mellem Gothorm), Søn af Fru Ingegerd, og Herre Sygo, (maaskee en Søn af Hertug Guttorm), og H., Provst af Øland, angaaende en Gaard, som Ingegerd havde solgt til Provsten, og hvilken hendes Mand havde givet hende i Morgengave.

Den 2 April døde (Continuat. Matth. Paris) Richard, den engelske Kong Henriks Fader, som af adskillige tydske Fyrster erkiendtes for Konge i Tydskland, og derpaa stod Riget der aldeles ledigt.

Den 1 September blev Theobald, Erkedegn af Lüttich, valgt til Pave (Muratori VIII. p. 109-11), han var da paa en Pilegrimsreise i Syrien, og opholdt sig i Accon. Han lod sig kalde Gregorius den 10de, og kom først i følgende Aar den 1 Januar til Italien.

De pomerske Fyrster og Brødre Msczugius og Wartislaw krigede sammen (Dlugos Hist. Polon. p. 792-93). Den første havde Brandenborg til Hielp, og den anden Boleslaw, polsk Hertug af Kalisch, som den 31 October forligte sig (Dogiel Cod. Diplom Pol. IV. p. 30) i Wye-Vladislav med Theodoric af Gadersleben, preussisk Ordensmester.

Den russiske Storfyrste Jaroslaw den 3die døde (Petersburg Journal 1778 V. p. 97), efterat han havde giort en Reise til den tartariske Horde. Basilius, en Søn af Jaroslaw den 2den Fyrste af Roslow, blev derpaa Storfyrste i Wladimir; men de af Novgorod valgte Demetrius, en Søn af Alexander Newski,

til

til deres Regent, hvorover det kom til Krig mellem disse to Fyrster, og Demetrius afsagde sig Regieringen i Novgorod, da han mærkede, at Indvaanerne havde forandret deres Sindelav mod ham, hvorpaa Basilius blev ogsaa Regent der (Petersburg Journal 1778 p. 212 14). Erik Glipping Aar 1271.

Efter Chemnitz hos Gerdes forbandt sig den schwerinske Grev Guncelin den 3die med den jydske Hertug Erik. Forbundet havde ingen Følger; thi kort efter, den 11 April, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 187. 255. II. 527. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. II. p. 354. III. 52) Hertug Erik. (Kroniken, som slutter med 1317, lader ham (hos Langebek T. 2. pag. 274) først døe 1274. Aarbøgerne af Lorom ib. T. 1. p. 247 sige, at 1275 døde Hericus Dux Swecie, maaskee herved sigtes til ham af Slesvig, som da og kaldtes af Jylland). Han døde som Munk og Convers i St. Knuds Kloster i Odense (Script. Rer. Dan. III. p. 442. 505), hvilket han høilig elskede, og derfor gav det 1261 et Beskiermelsesbrev. Rimelig har Bekymring forvoldt hans Død; men om han, som Gebhardi Weltshistor. 4vo XIV B. p. 30, og Christiani l. cit. ville, har været rent fordrevet af sit Land, det skal jeg ei kunne sige; thi endskiønt det bliver temmelig rimeligt, at han er død i Odense, saa kan han og paa sit Yderste kun have erklæret sig for et Medlem af Klosteret der, og formoder Langebek, at han maaskee i Krigen 1271 har giort et Løfte, at blive Munk der. Naar Stral skriver (Script. Rer. Dan. III. p. 313), at hans Søn døde ogsaa, da vildfarer han vist, og skal det maaskee staae Kone; thi hans Gemahlinde Margrete døde samme Aar i Barselseng (Script Rer. Dan. I. p. 169). Vore gamle Kroniker, som i Script. Rer. Dan. I p. 371, fortælle hendes Død efter hans, dog uden at sige, at hun døde efter ham; men Gebhardi (l. cit.) Aar 1272.

 og

Erik Glipping Aar 1272.

og Christiani (l. cit.) ville, at hun døde forhen. De efterlode 2 Sønner, Waldemar og Eric, og maaskee Abel, om han ei blandes med sin Farbroder Abel i Svineborg; thi Gebhardi lader ham (l. cit.) døe 1279. og just i det Aar, eller og 1278. døde Farbroderen. Nyere, hvoriblant Hvitfeldt (S. 274), nævne ham kun, og findes han hverken hos Fortsætteren af Albert af Stade eller hos Corner; men snarere har den sidste Abel været en Søn af Hertug Valdemar, der døde 1312. Valdemar blev ei myndig før 1283, og giftede sig først 1288, hvilket viser, at de begge vare unge, da Forældrene døde, og slutter jeg deraf, at Valdemar er født 1265 og Erik senere. Fortsætteren af Albert af Stade skriver (p. 7), at Valdemar blev en gavmild Herre, og Erik en tapper, og at begge vare kloge og elskelige til deres Dødedag. Margrete var en Datter af den rygiske Fyrste Jaromar den 2den, og formoder Carstens (Videnskabernes Selskabs Skrifter VI. S. 332), at hun blev gift 1261. Corner (apud Eccardum p. 920) lader Erik døe 1271, altsaa et Aar for tidligt, da han ellers altid lader Tingene skee for sent. Den plattydsk skrevne Krønike har rigtig 1272, og siger, at Eriks Kone var Hertug Jaromars Datter.

Kongen paastod nu at være Formynder for de to unge Prindser (Cypræi Annal. p. 287), da han var deres nærmeste Slægt paa Fæderne Side, og da han som Nabo og mægtig kunde bedre end nogen see paa deres Beste, og tvinge de Modvillige; han lovede meget godt, og at forbedre Landets Tilstand; men vel muligt, at han hemmelig har tænkt at forene Hertugdømmet igien med Riget, idetmindste frygtede de holstenske Grever derfor, som vare paa Mødrene Side beslægtede med de unge Herrers Fader, og som fælles Fordel forbandt med dem, og ei skiøttede om at have en mægtig

istedet

isteden for en fang Rubo. Hvorom altingt er, saa krigede Kongen i Hertugdommet (Script. Rer. Dan. II. p. 264; 632. IV. 229. VII. 224). Han leiede og den bremiske Erkebisp Hildebold og hans Tropper (Boissen apud Mencken. col. 600), og skal Hildebold have været den første bremiske Erkebisp, der lod sig leie for Sold. Den bremiske Skribent Wolter skriver udtrykkelig (p. 60), at Hildebold imodtog Guld, og indtog Byen Slesvig for Kongen af Danmark, og i den Mening har ogsaa Cranzius i Metropolis lib. VIII. cap. 24 og Cypræus p. 288 taget det. I de bremiske Erkebispers Krønike (p. 100) siges derimod, at Hildebold tog Penge af den danske Hertug, hvorved da den Slesvigske maa forstaaes, og dette følges af Christiani; men jeg troer snarere, at her bør læses: a Rege, end: a Duce; thi medens Hertug Erik levede, blev Byen Slesvig nok ikke indtaget, og siden vare Eriks Sønner vel ikke istand til at give Penge. Dette er vist, at Byen Slesvig kom i Kongens Vold, og, var Hildebold da med, saa mistede han der endel af sine Folk og nogle bleve saarede. Dette synes at være skeet i May Maaned; idetmindste var Kongen da i Nørre-Jylland. De holstenske Grever Johan og Adolf, Johans Sønner, og Gerhard og Henric, Gerhards Sønner, formanede Kongen forgieves til at staae herfra, og mente (Script. Rer. Dan. V. p. 615. Cypræus p. 288) at være ligesaa nær til Værgemaalet, som han. Endelig samlede de en stor Hær (Script. Rer. Dan. I. p. 169. Cornerus apud Eccardum p. 920); gik over Eideren, plyndrede og brændte alt Landet lige til Slesvig, ja indtog den endog med en talrig Hær den 21 Augusti, men vendte tilbage den 27, efterat de havde mistet nogle af deres Folk, og førte meget Rov, især meget Qvæg, bort med sig. Min Svenske plattydske Krønike siger, at de vendte tilbage den 26 September. Da

Erik Glipping Aar 1272.

nu

Erik Glipping Aar 1271.

Grev Otto af Ravensberg var Morbroder til Grev Jacob af Halland, som et Diplom af 1278 beviser, og forekommer end da i et Diplom af 1282, hvorefter at denne Cecilia maa have været en Grevinde af Ravensberg, eller og hun og Grev Otto havt fælles Moder.

I Montpellier holdt Dominicanerne et almindeligt Kapitel, hvorved de tillod (Martene Thesaurus Anecdorot. IV. 1760), at i Provenc, Tydskland, Ungern, Dacia maatte hver anlegges et Kloster paa de Steder, som Provincial-Priorerne fandt beleiligst, naar de kun ei hindrede andre Provinceer.

Riber By brændte af, og ligeledes Mestved med St. Peders Kirke (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 292. 371. III. 213. Pontoppidans Annales I. p. 733. Hvitfeldt I. p. 274).

Marggrev Albert den 3die af Brandenborg havde Bryllup med Kong Eriks Søster Mechtild, og avlede med hende Otto og Henning, der vare i Live Aar 1300, men døde vist for Faderen, og 2 Døttre: Beatrix, som ægtede Førsten Henrik Løve af Meklenborg, og Margrete, som blev gift først med Kong Premislav af Polen, og siden med Hertug Albert af Saxen-Lauenburg. Kroniken, som slutter med 1523 (Script. Rer. Dan. VI. p. 219) henfører Mechtilds Bryllup først til 1272, hvilket og Lenz i Becmannus Enucleatus p. 66 67 bifalder; men Petrus Olai (Script. Rer. Dan. I. p. 187) og Hvitfeldt (p. 274) til dette Aar.

Benedict, Decanus i Roskild, døde den 22 September (Script. Rer. Dan. I. p. 292. III. 268); han stiftede og lod opbygge St. Hans Evangelistes Alter i Roskilde Domkirke, og gav dertil en Gaard, beliggende søndenfor Heghæbrun, af hvilken gaves ved Mauritii Dag 6 Grot, og ved Urbani 4 til hans Sielemesse.

I Odense

Erik Glipping Aar 1271.

I Odense giorde Prioren Tonnekin (Script. Rer. Dan. I. p. 292. VII. 224) sig meget fortient af Borne-Skolerne.

Den 18 October stadfæstede Paven ved sin Bulle (Script. Rer. Dan. VIII. p. 117. 121) til Abbeden og Conventet i Lygum Kong Abels Gave af Bredwath til dei. Samme Dag tilskrev han og Provsten i Slesvig (l. cit. p. 121-22), og bød ham tage Lygum i Forsvar mod alle dem, der foruroligede Munkerne i deres Personer eller Eiendele, og at bandsætte saadanne, om de end havde Pavebreve paa at være fri for Sligt. Dette sidste Brev bekiendtgiorde Provsten ei for den 1 May 1273, hvilket viser, hvor langsomt Tidingerne da gik mellem Rom og Danmark; medmindre Pavens Brev ei har været af 18 October 1271, men 1272, thi det er givet i hans første Aar; imidlertid skal han dog være bleven udvalgt den 1 September 1271.

Den slesvigske Bisp Bondo indgik i Hadersleb, maaskee i dette Aar, Forlig med Kong Erik (Cypræi Annales p. 287) i Henseende til de Bekostninger han havde giort paa 4 Krigs-Skibe; og valgtes af begge Partier til Opmænd Andreas Pallison, Kongens Kanzler (saa skriver Cypræus; jeg finder ham ellers ikke under noget Diplom), samt Provsten og Erkedegnen i Slesvig, og blev dem paalagt under Ed at dømme, hvad som tyktes dem ret og billigt at være. Deres Dom faldt saaledes ud, at hvad Proviant Bispen havde havt paa det Skib, han selv var paa, kaldet Kerherda, det synes han at have selv betient sig af (og skulde venteligaltsaa ingen Erstatning have derfor); men hvad Proviant han havde havt paa de andre Skibe, det var samlet og forbrugt til Kongens Tieneste (og skulde venteligaltsaa erstattes).

Hertug Erik indgik og et Forlig (Cypræi Annal. p. 289-90) med samme Bisp, som i Krigen mellem ham og Kongen havde

maattet

Erik Glipping Aar 1271.

maattet holde 4 Skibe til hans Tieneste, og bemande dem med Krigs- og Søefolk, og derfor maattet sælge sine Eiendomme Stunesholde og Siølam, hvorover han meget klagede, og negtede at giøre det fremdeles, hvoraf megen Strid opkom mellem ham og Hertugen. Til Opmænd at dømme i Sagen, bleve valgte Bisp Esger af Ribe, Grumno, Provst i Slesvig, Trugil, Erkedegn der, Tucco, Cantor der, Jacob, Provst i Warthan, Bertold, Provst paa Langeland og Kenik i Slesvig, samt Peder Mule og Johan Hvitting, Hertugens Drost. De dømte saaledes, at Bispen skulde herefter have Proviant og alle andre Rettigheder for sig alene paa Skibet Kerherda, men paa de andre 3 Skibe, Norgerharde, Riekarde og Godwith (Sundevit) da skulde det Halve være for Hertugens Regning og det Halve for Bispens, paa det at Bispen kunde nyde samme Skibsret, som andre paa deres Skibe; dersom Penge var bleven givet som Leding, da skulde Bispen have dem af sit eget Skib, men Hertugen det halve af de 3 andre.

Hamsfort vil (Script. Rer. Dan. VII. p. 224), at Johan den 2den blev Bisp i Odense i dette Aar; men Pontoppidan henfører det nok rigtig til 1276.

I Junii Maaned stadfæstede (Schröders Pap. Wekl. p. 730-31 Staphorst I. i. 55.) den bremiske Erkebisp Hildebold i Stade Hamborger Kirke dens Friheder og Eiendele, givne af hans Formænd Adalbero, begge Hartwiker og begge Gerharder, og det med Samtykke af hans Lydbisper i Ratzeborg, Zwerin og Lybek. Ligeledes stadfæstede han i Itzehoe (Westphal IV. p. 3273) det af hans Formand Gerhard 1257 under sin Beskiermelse tagne Hospital i Kiel. Den 18 Martii forlehnede han (Vogt Monum. Brem. II. p. 218) i Bremen Abbeden af Lucken med noget Gods, og i Wolde, uvist

hvad

hvad Dag, Klosteret Ellendal ligeledes med noget, og atter samme Kloster med noget, uvist hvad Dag og Sted (Vogt l. cit. II. p. 229-31). Skade, at dette ei staaer optegnet ved disse Diplomer; thi det kunde maaskee ellers afgiøre den mørke og vanskelige Sag, om Erkebisp Hildebold har i dette eller næste Aar bivaanet Slesvigs Beleiring; jeg helder til den sidste Mening, endskiønt det er mærkeligt nok, at han i dette Aar var i Junii Maaned saa langt inde i det holstenske som Itzeho.

Den meklenborgske Fyrste Henrik antraadte den 13 Junii (Schröders Papist. Meklenb. p. 729. Franks lib. II. p. 47) en Pilegrimsreise til det hellige Land, og beskikkede sin Gemahlinde Anastasia til Regentinde i sin Fraværelse. Kirchberg siger (apud Westphal IV. p. 774), at han tog mange Riddere og Knægte med sig.

De tydske Riddere lagde (Gadebusch Liefl. Jahrb. II. p. 293) Slottet Mitau an i Kurland.

Den svenske Kong Valdemar stadfæstede Byen Riga (Arndts Liefl. Chron. II. p. 62. Gadebusch Liefl. Jahrb. II. p. 294) dens gamle Friheder i Sverrige, siden de Svenske nød samme Ret i Riga.

Et Diplom, givet i Wenden, viser, at Halt var da Ordensmester i Lifland; deri nævnes Hemund, Bisp i Kurland, og Floden Liva. Dette Brev haves baade paa Latin og Plattydsk i det kongelige danske tydske Cancellies Copibog.

Den norske Kong Magnus tilskrev Islænderne, og kalder sig i Brevet Kong Hakons Søn og Kong Sverres Sønnesøns Søn (thi det norske Kongehus ansaae det rettelig for en Ære at stamme fra saa stor en Mand) (Torfæi Histor. Norveg. IV. pag. 349-51), og sendte dem med Laugmand Jon deres Lovbog, som

han

Erik Glipping Aar 1271.

han efter deres egen Begiering havde forbedret og rettet især i Henseende til Stilen, saa og til Straffenes Formildelse, og Dommernes omhyggelige Omhu for og Grandskning med de Anklagede, paa det Ingen skulde straffes uskyldig, eller for haardt over Fortienéste. Af det Jon førte Lovbogen med sig, kaldes den Jonsbogen. Den blev ei tilendebragt og oversendt til Island med Jon, forend 1280; men i dette Aar 1271 sendte Magnus dog (Script. Rer. Dan. III. p. 111. Torfæus l. cit. p. 352) en Lovbog didover mest taget af Gulethingsloven, og bragt did ved Thorvard Thorarins Søn, den berømte Sturle Thordurs Søn, og Endrid Bøngull, hvoraf de to første egentlig havde forfærdiget den. Dog blev paa det almindelige Ting i Island kun strax vedtaget (Script. Rer. Dan. II. p. 193) den første Bog, nemlig Thingfare-Balken, som handlede om Rettergang, og den anden, kaldet Thegn-Skyllda, som handlede om Kongens og Undersaatternes indbyrdes Skyldigheder, og dernæst de to Kapitler om Ægtebørns Arv og om Adoption eller Arfleiđ.

Anders Nielsen, en from Mand (Torfæus pag. 351-52) som tilligemed Kanzler Askatin havde sluttet den skotske Fred, drog den 17 Januari til Skibs fra Selia til det hellige Land, og havde en Præst, ved Navn Maurits, med sig.

Hansestæderne fik (Torfæus p. 352) Brev paa at anlægge et Comtoir og Stabel i Bergen med store Friheder, og kunde føre ud og ind, hvilke Vare de vilde, og det fra den 3 May til den 14 September; men siden giorde de det og om Vinteren, som vel blev dem i Førstningen giort twistig, men siden tilladt; og derpaa boede deres Handelsmænd og Betientere der stadig, og opførte Huse langs ved Bryggen, hvor og Haandværksfolk fra de tydske Stæder nedsatte sig. Et af Husene der kaldtes Leppen efter Lodin Leppe, der ledsagede Prindsesse Christine til Spanien.

Kon-

Kongen og Erkebispen holdt en Samling eller Parlament i Bergen (Script. Rer. Dan. III. p. 111. Torfæus p. 352); men det er ubekiendt, hvad der blev forhandlet. Bisp Oluf drog anden Gang til Grenland. Erik Glipping Aar 1271.

Kvæner, det er Cajaner, og Kyrialer, det er Kareler, røvede meget paa Helgoland (Script. Rer. Dan. III. p. 111. Torfæus p. 352); de vare nok endda frie, og stode hverken under Svenske eller Russer.

I Begyndelsen af Julen beskikkede Kongen (Script. l. cit. p. 112. Torfæus p. 352) Provst og Kanik ved Apostlernes Kirke i Bergen.

Den 29 April skiænkede Bisp Askatin i Bergen (Thorkelins Diplom. II. p. 59-60. Pontoppidans Annal. I. pag. 734) Kanikerne der for deres Armod den lille Treføldigheds Kirke, beliggende paa St. Sunivæ Kirkegaard i Bergen, samt den halve Hellig-Korses Kirke, og stadfæstede, at hans Formand Bisp Peder havde forhen givet dem den anden halve Del. Her nævnes hans Drost, Mundskienk og Kapellan; her forekommer og det Ord persona uden Tvivl i den Mening af Sognepræst.

Fra Bergen tilskrev Kong Magnus (Milzovii Presbyterologia p. 6-8) Sognefolkene i Wang (i Woss), og tillod dem, som hans Fader havde giort, at opføre der en muret Kirke istedetfor den gamle af Træ, og skulde de, som eiede Skove, enten skiænke eller sælge dem Træ dertil. Kanzler Towo beseglede det. Denne Kirke var indviet til St. Michael. I det forehængende Segl saaes efter Milzows Beretning Kongen siddende paa sin Throne, havende Lovbogen liggende hos sig; paa Seglets anden Side saaes en Løve med en Øxe. Men denne Lovbog forekommer mig mistænkelig, og troer jeg, at Milzow har taget en anden Figur derfor.

Erik Glipping Aar 1271.

Stærkt Jordskielv (Script. Rer. Dan. I. p. 292. Messenii Scondia lib. II. p. 52) var paa adskillige Steder i Sverrige, hvilket man siden udlagde at betyde den Tvist, som opkom mellem Kongen og hans Brødre.

Den 6 April forligte den svenske Kong Valdemar en Tvist mellem Giothorm), Søn af Fru Ingegerd, og Herre Sygo (maaskee en Søn af Hertug Guttorm), og Z., Provst af Øland, angaaende en Gaard, som Ingegerd havde solgt til Provsten, og hvilken hendes Mand havde givet hende i Morgengave.

Den 2 April døde (Continuat. Matth. Paris) Richard, den engelske Kong Henriks Fader, som af adskillige tydske Fyrster erkiendtes for Konge i Tydskland, og derpaa stod Riget ver aldeles ledigt.

Den 1 September blev Theobald, Erkedegn af Lüttich, valgt til Pave (Muratori VIII. p. 109-11), han var da paa en Pilegrimsreise i Syrien, og opholdt sig i Accon. Han lod sig kalde Gregorius den 10de, og kom først i følgende Aar den 1 Januar til Italien.

De pomerske Fyrster og Brødre Msczugius og Wartislaw krigede sammen (Dlugos Hist. Polon. p. 792-93). Den første havde Brandenborg til Hielp, og den anden Boleslaw, polsk Hertug af Kalisch, som den 31 October forligte sig (Dogiel Cod. Diplom Pol. IV. p. 30) i Wye-Vladislav med Theodoric af Gadersleben, preussisk Ordensmester.

Den russiske Storfyrste Jaroslaw den 3die døde (Petersburg Journal 1778 V. p. 97), efterat han havde giort en Reise til den tartariske Horde. Basilius, en Søn af Jaroslaw den 2den Fyrste af Roslow, blev derpaa Storfyrste i Wladimir; men deraf Novgorod valgte Demetrius, en Søn af Alexander Newski, til

til deres Regent, hvorover det kom til Krig mellem disse to Fyrster, og Demetrius afsagde sig Regieringen i Novgorod, da han mærkede, at Indvaanerne havde forandret deres Sindelav mod ham, hvorpaa Basilius blev ogsaa Regent der (Petersburg Journal 1778 p. 212-14). Erik Glipping Aar 1271.

Efter Chemnitz hos Gerdes forbandt sig den schwerinske Grev Guncelin den 3die med den jydske Hertug Erik. Forbundet havde ingen Følger; thi kort efter, den 11 April, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 187. 255. II. 527. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. II. p. 354. III. 52) Hertug Erik. (Kroniken, som slutter med 1317, lader ham (hos Langebek T. 2. pag. 174) først døe 1274. Aarbøgerne af Lorom ib. T. 1. p. 247 sige, at 1275 døde Hericus Dux Swecie, maaskee herved sigtes til ham af Slesvig, som da og kaldtes af Jylland). Han døde som Munk og Convers i St. Knuds Kloster i Odense (Script. Rer. Dan. III. p. 442. 505), hvilket han høilig elskede, og derfor gav det 1261 et Beskiermelsesbrev. Rimelig har Bekymring forvoldt hans Død; men om han, som Gebhardi Weltehistor. 8vo XIV B. p. 30, og Christiani l. cit. ville, har været rent fordrevet af sit Land, det skal jeg ei kunne sige; thi endskiønt det bliver temmelig rimeligt, at han er død i Odense, saa kan han og paa sit Yderste kun have erklæret sig for et Medlem af Klosteret der, og formoder Langebek, at han maaskee i Krigen 1271 har giort et Løfte, at blive Munk der. Naar Stral skriver (Script. Rer. Dan. III. p. 313), at hans Søn døde ogsaa, da vildfarer han vist, og skal der maaskee staae Kone; thi hans Gemahlinde Margrete døde samme Aar i Barselseng (Script Rer. Dan. I. p. 169). Vore gamle Kreniker, som i Script. Rer. Dan. I. p. 371, fortælle hendes Død efter hans, dog uden at sige, at hun døde efter ham; men Gebhardi (l. cit.) Aar 1272.

Erik Glipping Aar 1272.

og Christiani (l. cit.) ville, at hun døde forhen. De efterlode 2 Sønner, Waldemar og Eric, og maaskee Abel, om han ei blandes med sin Farbroder Abel i Svineberg; thi Gebhardi lader ham (l. cit.) døe 1279. og just i det Aar, eller og 1278. døde Farbroderen. Nyere, hvoriblant Hvitfeldt (S. 274), nævne ham kun, og findes han hverken hos Fortsætteren af Albert af Stade eller hos Corner; men snarere har den sidste Abel været en Søn af Hertug Valdemar, der døde 1312. Valdemar blev ei myndig før 1283, og giftede sig først 1288, hvilket viser, at de begge vare unge, da Forældrene døde, og slutter jeg deraf, at Valdemar er født 1265 og Erik senere. Fortsætteren af Albert af Stade skriver (p. 7), at Valdemar blev en gavmild Herre, og Erik en tapper, og at begge vare kloge og elskelige til deres Dødedag. Margrete var en Datter af den rygiske Fyrste Jaromar den 2den, og formoder Carstens (Videnskabernes Selskabs Skrifter VI. S. 332), at hun blev gift 1261. Corner (apud Eccardum p. 920) lader Erik døe 1271, altsaa et Aar for tidligt, da han ellers altid lader Tingene skee for sent. Den plattydske skrevne Krønike har rigtig 1272, og siger, at Eriks Kone var Hertug Jaromars Datter.

Kongen paastod nu at være Formynder for de to unge Prindser (Cypræi Annal. p. 287), da han var deres nærmeste Slægt paa Fæderne Side, og da han som Nabo og mægtig kunde bedre end nogen see paa deres Beste, og tvinge de Modvillige; han lovede meget gode, og at forbedre Landets Tilstand; men vel muligt, at han hemmelig har tænkt at forene Hertugdømmet igien med Riget, idetmindste frygtede de holstenske Grever derfor, som vare paa Møderne Side beslægtede med de unge Herrers Fader, og som fælles Fordel forbandt med dem, og ei skiøttede om at have en mægtig

istedet

Erik Glipping Aar 1273.

Ildebrandsforeren fang Rubo. Hvorom alting er, saa krigede Kongen i Hertugdømmet (Script. Rer. Dan. II. p. 264. 632. IV. 229. VII. 224). Han leiede og den bremiske Erkebisp Hildebold og hans Tropper (Boissen apud Mencken. col. 600), og skal Hildebold have været den første bremiske Erkebisp, der lod sig leie for Sold. Den bremiske Skribent Wolter skriver udtrykkelig (p. 809), at Hildebold imodtog Guld, og indtog Byen Slesvig for Kongen af Danmark, og i den Mening har ogsaa Cranzius i Metropolis lib. VIII. cap. 24 og Cypræus p. 288 taget det. I de bremiske Erkebispers Krønike (p. 100) siges derimod, at Hildebold tog Penge af den danske Hertug, hvorved da den Slesvigske maa forstaaes, og dette følges af Christiani; men jeg troer snarere, at her bør læses: a Rege, end: a Duce; thi medens Hertug Erik levede, blev Byen Slesvig nok ikke indtaget, og siden vare Eriks Sønner vel ikke istand til at give Penge. Dette er vist, at Byen Slesvig kom i Kongens Vold, og, var Hildebold da med, saa mistede han der endel af sine Folk og nogle bleve saarede. Dette synes at være skeet i May Maaned; idetmindste var Kongen da i Nørre-Jylland. De holstenske Grever Johan og Adolf, Johans Sønner, og Gerhard og Henric, Gerhards Sønner, formanede Kongen forgieves til at staae herfra, og mente (Script. Rer. Dan. V. p. 615. Cypræus p. 288) at være ligesaa nær til Værgemaalet, som han. Endelig samlede de en stor Hær (Script. Rer. Dan. I. p. 169. Cornerus apud Eccardum p. 929); gik over Eideren, plyndrede og brændte alt Landet lige til Slesvig, ja indtog den endog med en talrig Hær den 21 Augusti, men vendte tilbage den 27, efterat de havde mistet nogle af deres Folk, og førte meget Rov, især meget Qvæg, bort med sig. Min Presens plattydske Krønike siger, at de vendte tilbage den 26 September. Da

nu

Erik Glipping Aar 1272.

nu Kongen var dem for stærk, og hele Hertugdømmet med Slottet forblev i hans Hænder, saa og de unge Prindser, iblandt mindste Waldemar, som han derpaa rimelig opdrog ved sit Hof, saa var det best at tænke paa Forlig, der og blev sluttet paa den Maade, at Kongen beholdt Værgemaalet, og forblev i Besiddelse af Landet, til Prindserne bleve myndige, da han lovede at beleine dem med det, hvilket ei skede for 1283. De islandske kongelige Annaler (Script. Rer. Dan. III. p. 113), samt Flateyar-Annalerne og No. 410, 417 og 426 blant Magnæana sige, at Kong Erik seirede 1273 over de Tydske (det er Holsteenerne), maaskee at Freden et først da bleven sluttet, og at der er hændet meere i denne Krig, end vi nu vide, da vore gamle Aarbøger ere saa korte og ufuldstændige.

Den 16 Martii var Kongen i Nyburgh, og tog han der Søstrene af St. Claræ-Kloster i Roskild med deres Gods under sin Beskiermelse, og gav dem de sædvanlige Friheder. Dagen efter Mariæ-Dag, altsaa enten den 26 Martii, og følgelig for Hertugens Død, og maaskee medens han var syg, eller og snarere den 9 Julii, efter hans Død, var Kongen i Slesvig, og gav Slesvigs Borgere ved sit Brev (Noodts Beyträge I. p. 167) fri for Arnegiald (ɔ: Skorsteenskat) til evig Tid for deres tro Tieneste. Det findes i min slesvigske Copiebog f. 3. p. 1. Den 14 May var han i Akersburgh i Nørre-Jylland, og gav der Nonnerne af Øe Kloster de Friheder de havde havt i hans Farfaders Kong Valdemars Tid, hvoriblant var, at deres Bryder, Bønder og Gaardsete Mænd, som boede paa bemeldte Øe, ei maatte drages for nogen anden Ret, end for deres eget Ting paa Øen, og alene svare for deres Forvalter (Dispensator) og maatte Kongens Fogder og deres Befalingsmænd ikke hafe at giøre nogen Forfang. I Ringsted stadfæstede

han

han kiøbet af en Mølle i Roskild i St. Mortens-Sogn, giort af Nicolaus Hermansun, Byfoged i Roskild, og solgt af Roskilder Borgere. Denne Nicolaus solgte og skiødede den siden til St. Nicolai Kloster.

Erik Glipping Aar 1272.

Dronning Margrete skienkede den 2 Junii i Nykiøbing (Westphal IV. p. 942) den Landsby Smerdele af 4 Plouge med alt tilhørende, og beliggende under hendes Beslægtede Herre Woldemar af Rostok hans Herskab, til Hellig-Korses Nonnekloster i Rostok. I dette Brev er indført det forrige af 1270 om Stiftelsen af Klosteret.

I Odense den 31 Januari gav Ulf med Tilnavn Skab tilkiende ved sit Brev, at have skiødet paa Odense Ting til Johanniter-Prioren og Brødrene i Andwordskoff den halve Deel af det Gods hans Hustru havde arvet efter sin Broder i Kirketorp og Eseholt, og vilde han, at hans Svoger Niels eller og Svend Tockeson skulde paa hans Vegne, om han ei selv kunde møde, skiøde det til bemeldte Brødre paa Flachebierg Herredsting. Johan, Prior af Dalum, Niels, Cantor i Slesvig, Johan, Provst i Odense, Niels, kaldet Snikke, Albert, Præst i Sanderum, vare Vidner herved. Dette Brev er indført i et Dansk, givet af Kong Hans i Andwortskoff 1511 den 19 September.

Den 12 Martii bevidnede Bisp Johan af Børlum i Odense (Manuscript. Bartholin VI. p. 924), hvorledes de to Prindsesser og Søstre Agnes og Jutta vare begge indgangne i St. Agnetis Kloster i Roskild, og havde frivilligen givet deres Gods didhen. Dette er uden Tvivl kommen deraf, at de nu begge begyndte at fortryde dette, vilde forlade deres Kloster, og tage deres Gave tilbage (Pontoppidans Annal. I. p. 734), som de og virkelig giorde i dette Aar, som sees af et Diplom, udstædt af de roskildske Borgeres

Erik Glipping Aar 1272.

geres Menighed 1296 den 21 April (Bartholins Mst. Tom. VI. eller H. p. 931) og af Bisp Gisico i Odense 1296 den 22 Martii (ibid. p. 933); thi i dem begge staaer, at Agnes var 7 Aar i Klosteret og Jutta 4, hvoraf jeg slutter, at de have forladt Klosteret sent paa Aaret 1272; derpaa toge de deres bortgivne Gods med Magt til sig, mageskiftede, solgte, bortgave og overlode deraf saalænge de levede, og efter eget Behag. Den forviske Gavebog siger (Script. Rer. Dan. IV. p. 508), at Agnes forlod Klosteret, fordi Nonnerne vare alt for haarde og strænge mod hende.

Frederic, Sognepræst i Haraldstathæ, gav den 4 April i Munchæholm til St. Agnetis Kloster i Roskild alt sit rørlige og urørlige Gods i Særeløsæ og Schienswyghtmaghæ, i Overværelse af Dronning Margrete og Bisperne af Aarhus og Børlum, samt Provincial-Prioren Augustin, og Henning, Prior af Roskild, og mange flere; men som nogle af hans Arvinger sagde herimod, saa beviste han for Retten, at han havde betalt det fulde Kiøb for bemeldte Gods efter Lands Loven. Den 17 October bortskiænkede Ønder Fadheri Søn af Karsthorp, Minoriter-Brødrenes Gardian ved St. Claræ Søstre i Roskild, til sin Broder Knud, Jord og Hus i Karsthorp, Qvæg og Boskab undtagen, til sin Søn Aage, Alt hvad han eiede i Luffhæthorp og Ulkethorp med Qvæg og Boskab, og til St. Claræ Søstre al Jorden i Gutarud af 10 Skillings Skyld; men Husene og Boskabet der solgte han til dem, for at betale sit Gield med. Dette skede paa Tufæ Herredsting. Byfogden i Roskild Niels Axelsen forseglede med ham.

I Fyen skiødede Fru Ethle, Astradi Rykisuns Hustru, med sin syge Mands Samtykke, samt sine Sønners, til St. Claræ Søstre i Roskild en Arv hende var tilfalden i Lolland efter den afdøde Peder Utinyrthing, baade i rørligt og urørligt Gods for

20 Mark Penge i gangbar Mynt, som hun var dem skyldig. Hendes vedhængende runde Segl har i et trekantet Skiold 3 Lilier, og Omskrift: *S. Domine Etle.* Erik Glipping Aar 1272.

Den 20 November skiænkede Herre Anders, en Søn af Anders, Mundskienk, ved sit Testament til Soree Kloster (Langebek Script. Rer. Dan. IV. p. 500) sit Gods i Sneslef og Flakkeberg Herred, hvortil hans Broder Jacob, en Søn af Grev Nicolaus, gav sit Samtykke.

Den 1 Martii giorde Fru Juliane, en Datter af Tuli Bosøn, sit Testamente (Langebek Script. Rer. Dan. IV. p. 505) som skulde holdes, saafremt hun døde inden 3 Aar fra den Dag, og udvalgte hun at begraves i Soree hos hendes Forældre; deri gav hun alle sine Eiendele i Sustorp og Topshøwe til Soree Kloster, paa Vilkaar, at Munkene skulde sende en Person paa deres Bekostning til Jerusalem, en til St. Peder i Rom, og en til St. Nicolaus, samt og strax i Penge udrede alle hendes Gaver i Testamentet, saa og de af hendes og Broders Gaver i deres Testamenter, som angik hende; de skulde og daglig synge en Messe til St. Nicolai Ære; og hvad som da blev tilovers af hendes Gave, skulde tilhøre Klosteret. Hendes Mand Peder Lauritsen, Ridder, og hendes Søn vare herved nærværende, og gave deres Samtykke hertil. Uden Tvivl har Juliane været en underlig Frue, og de gode Soree-Munke betakket sig for denne Gave, hvorfor man (Langebek l. cit.) og finder, at hun 1287 giorde en anden Anordning.

Den 13 Julii skiænkede Gundhe Pedersen (Script. Rer. Dan. VI. p. 164) sit Gods i Awordhe til Kanikerne i Ebleholt.

Den 11 Julii bevidnede Bisp Esger af Ribe i Leghum (Script. Rer. Dan. VIII. p. 98), at Frellan Tomissen havde over-

Erik Glipping Aar 1272.

overladt sit Arvegods i Bürgermark, den Grund undtagen, han da beboede, til Lygum Kloster, for adskillig Uret, han havde tilføiet Klosteret, og derhos at lade det istedetfor sin beboede Grund faae en anden ligesaa god, som skulde fuldrebes i Længden og Breden. Samme Bisp Esger stadfæstede den 27 Junii i Lygum (Script. Rer. Dan. VIII. p. 122. 126), at Bredwath Kirke stod under Lygum Kloster; dette Brev staaer i en Vidisse af den slesvigske Bisp Bondo, af 1277, hvilket viser, at Hamsfort (Script. Rer. Dan. VII. p. 167) og Hvitfeldt (p. 274) feile, naar de lade Bondo døe 1272. Under samme Dag gav Bisp Esger ogsaa fra Løghum (Script. Rer. Dan. VIII. p. 126) Vicarius for Kirken i Bredwath tilkiende, at han stod under dette Kloster, og at det oppebar Indkomsterne af Kirken. Den 20 May stadfæstede han Kong Abels Brev herpaa. En Vidisse fra dette Aar af Bisp Peder i Odense (Script. Rer. Dan. VIII. p. 214), givet i Cistertium, da det almindelige Capitel der holdtes, paa et Pave Gregorii Brev af 1234 den 23 Januari til Cistercienser-Ordenens Beste, viser, at Peder endda levede, og ikke var død 1270 eller 1271, som Hamsfort vil (Script. Rer. Dan VII. p. 224). Den 18 Julii bevidnede Riber Bisp Esger (Script. Rer. Dan. VIII. p. 218) ved sit Brev i Lygum (saa forskiellig skrives dette Klosters Navn), at Eryk Eschelsen gav til det en Eng i Hesteholm. Herre Johan Pape var med blant Vidnerne. Den 1 Augusti i Lygum bevidnede Riber Bisp Esger, at Kong Abel, der havde qvasi Besiddelsen af Patronats-Retten til Bredtwadt Kirke, havde overladt den til Lygum, og Legat Guido befæstet det.

Cardinal Guido, som havde været Pavens Legat i Danmark, døde den 20 May. Han var Abbed i Cistercium fra 1255 til 1262, og forbød der at uddele Sakramentet under begge Slags;

satte sig ellers mod adskillige Helgenes Tieneste, og hindrede en i at blive canoniseret, men dyrkede St. Bernard ivrigen; blev efter Manriqve (Annal. Cistert. p. 167) ogsaa sendt som Gesandt til Norge, hvorpaa jeg høilig tvivler, og døde efter ham af Pesten paa Concilium i Lyon 1273, som dog først holdtes 1274.

Den 6 May var et overmaade stort Jordskielv i Danmark (Script. Rer. Dan. II. p. 527. III. 258. VII. 194), som indjog megen Skræk.

Johan Erlandsen døde i Baand og Lænker den 25 December (Script. Rer. Dan. III. 313. 578. IV. 65), og gav til Kanikerne ved St. Laurentii Kirke i Lund 2 Mark purt Sølv; uden Tvivl holdt Kongen ham i Fængsel, men hvorlænge, er uvist; et Diplom viser, at han 1267 havde sin Frihed. Han var en mægtig Mand, Broder til Erkebisp Jacob, og havde været Gielker paa Helsingborg.

Udenlands var nu meget stor Hunger (Script. Rer. Dan. I. p. 292) fra Fasten og lige til Kornhøsten, saa at Mange døde af Sult i Lybek og paa flere Steder. I Friesland og ganske Westphalen var Hungeren og meget stor (Chronicon Emonis in Frisia apud Hugonem Accessiones ad histor. civil. et eccles. I. p. 550) og intet at faae tilkiøbs, uden i Danmark og Venden, hvor der var stor Overflødighed af Korn. I Friesland og Vestphalen var og stor Faaredød, og strakte Hungeren sig til Landskabet Trent og Egnen ved Ems-Floden; thi i 4 Aar havde der været alt for megen Regn, og derfor slet Korn. Deres Tilstand blev og slettere, ved det de Danske og Vender vilde ei for Kornet modtage Qvæg og andet saadant, men alene Penge, som Friserne manglede.

Bisp Tycho af Aarhus døde efter den 4 April (Script. Rer. Dan. II. p. 527. VII. 212). Imedens han opholdt sig i Rom,

 for

Erik Glipping Aar 1272.

for at indvies, skrev han St. Clementis Levnet, og førte mange af hans Levninger derfra med sig, som han nedlagde i St. Clementis Kirke i Aarhus; han elskede meget sine Kaniker. Hamsfort (Script. Rer. Dan. VII. p. 212) lader ham først døe 1287, men Hvitfeldt p. 274 og Kroniken, som slutter med 1323 (Script. Rer. Dan. II. p. 527) henføre hans Død til dette Aar. Langebek har blant sine skrevne Sager bevaret et Stykke af Bartholini i Kiøbenhavns Ildebrand forlorne første Tome eller A, som findes i Bartholins skrevne Annaler af det 13 Seculo fra 1201 til 1250, hvori siges, at Tygo døde paa Samsøe St. Clementis Dag eller den 23 November, da der blev sunget: Ite Missa est, og at Paven indviede ham i Anagnia, fordi Erkebisp Jacob ei vilde vie ham, under Paaskud af hans ringe Fødsel. Han bragte Paven igien St. Nicolai Mirakler i Erindring, og døde fuld af gode Gierninger. Dette er ventelig skrevet af en Kanik i Aarhus; hvem skal man nu mest troe? enten ham eller Abbeden af Øm, som laster denne Bisp? Saameget synes hans Handlinger at vise, at han har været en driftig, kiæk og forstandig Mand, sit Fædreneland og Kongehus meget hengiven. At Tyge er død 1272, stadfæstes derved, at under et Diplom af 1274 underskriver Peder, Udvalgt til Aarhus, hvilken baade Hamsfort, Hvitfeldt og Pontoppidan forbigaae, ja endog Poulsen, som i Bibliotheca Aarhus. p. 22. 23 blander Tycho 1 og 2 sammen; og endskiønt han lader den første rigtig nok døe 1272, saa lader han den anden allerede være Bisp 1267.

Abbed Conrad af Øm frasagde sig Embedet, og havde (Script. Rer. Dan. V. p. 264) Johan af Horsens, saa kaldet, fordi han var født der, til Eftermand, og forestod Embedet vel med Nogles Raad, saa han ikkun havde smaa Stridigheder.

I Ribe døde den 10 May Mester og Kanik Niels Røde (Script. Rer. Dan. V. p. 548) som tilligemed var Kanik og Officialis i Paris; han gav til Marie Kirke i Ribe 2 Sølv-Lamper og andre gode Klenodier.

Erik Glipping Aar 1272.

Dominicanerne holdt i Florents et almindeligt Kapitel (Martene Thesaur. nov. Anecdot. IV. p. 1767), hvor Provincial-Priorerne af Tydskland, Ungern, Dacien og Grækenland bleve forløsvede, og fik derhos Tilladelse ei strax igien at kunne vælges til samme Embeder.

Udi Itzehoe den 17 Augusti solgte (Pfeffingers Braunschw. Hist. II. pag. 761. Meibomii Script. German. I. p. 539) de holstenske Grever Gerhard og Johan (den første uden Tvivl Gerhard den 1ste, og Johan den 2den vist en Søn af Johan den 1ste) 16 Husen i Geinhusen, som Ridder Herbold af Herboldessen havde i Pant fra dem, hvilket kaldtes Wedeschacht, til St. Marie Kloster i Itzeho. Dette skede med Samtykke og fri Villie af deres Arvinger, nemlig Ludgard, Hertuginde af Lyneborg (gift med Hertug Johan, hun var en Datter af Gerhard den 1ste), Elizabeth (hendes Søster) gift med Greven af Welpe, Gerhard, Adolph, Henric og Albert (Gerhard den 1stes Sønner), samt af hans afdøde Broders Børn, Heilwig, gift med Marggrev Otto (4 af Brandenborg), Agnete, gift med Herren af Rostok (Valdemar) og Sønner Adolph og Albert, samt Gerhards andre Døttre Heilvig (der siden fik den svenske Kong Magnus) og Mechtild (her nævnes altsaa ingen Cathrine, som Højer (Contin. Alb. Stad. p. 22) giver Hertug Otto den 1ste af Stetin til Gemahlinde, og lader Mechtild døe i sine unge Aar; men heraf slutter jeg, at Gerhard har ingen flere Døttre havt, og at Mechtild er altsaa den, som har været gift med

Otto

Erik Glipping Aar 1272.

Otto den 1ste). Dette mærkelige Brev er forseglet af den bremiske Erkebisp, (hvorved man dog snart skulde falde paa den Tanke, han var kommen de holstenske Grever til Hielp mod Kong Eric, saasom Slesvig blev erobret den 21 Augusti; medmindre det skulde komme i Betragtning, at Gerhard den 1ste synes ei selv at have været med i Krigen; men dog hans Søn Gerhard den 2den, saavelsom Johan den 2den, der var med at udstæde Brevet) samt af Hertug Johan af Brunsvig, Grev Burchard af Welpe, Grev Ludolph af Wunstorp.

Den 29 Augusti giorde den holstenske Grev Johan bekiendt ved sit Brev i Kyl (Meibom. l. cit. p. 540), at han paatog sig at forskaffe sin Broder Adolphs Samtykke til Salget af 16 Husen i Geinhusen.

De saxiske Hertuger Johan og Albert overlode i Lauenburg den 9 October 9 Husen i Wenetorp og 1 i Mersch til Klosteret Reynebeke, og stadfæstede, hvad den ædle holstenske Grev Adolph havde givet did.

De Brødre Hartwic og Henric af Reveclo (Reventlow) skiænkede i Dransave (Noodts Beyträge I. p. 188 - 89) noget Gods beliggende i Ditmarsken til Itzeho Kloster, med Samtykke af deres Broders Hustru Fru B., og hendes Sønner, og Herre Johan Walstorpe, under Betingelse at stifte et Alter, hvor deres og Forfædres Sielemesser kunde læses. I Seglet sees en Cirkel og deri 4 Ymper, som Vinranker, med Omskrift: *Hartwic von Reweclo.* De Riddere Johan og Henric Rale, Brødre, solgte (Noodt l. cit. p. 190) den 28 October Landsbyen Barbeke med Mølle og 10 Husen, som aarlig gav 10 Metzen Rug efter det store Maal, og Mellen 7 Metzen Rug efter det lille Maal, for 250 Mark Penge lybsk (det er 2750 Mark lybsk nu omstunder) til Margrete, Abbedisse i Itzeho, og Nonnerne der.

Et

Erik Glipping Aar 1272.

Erkebisp Hildebold af Bremen gav i April Maaned i Bremen Borgerne Mynt-Frihed.

Hertug Henrik af Meklenborg blev den 25 Januari fanget (Franks Mekleuburg lib. V. p. 48. Rudlof II. p. 61) i det hellige Land og ført til Babylon i Egypten, hvor han forblev i 26 Aar uden mindste Efterretning fra ham.

Den 23 October udstædte Valdemar, Herre af Rostok, i Rostok sit Bevis paa (Westphal III. p. 1513), at Stridigheden mellem Klosteret Doberan og Ridder Gerhard Snakenborch og Sønner var bilagt. Der nævnes de Riddere Johan Moltiko, saa og de Brødre Matheus og Everhard af samme Navn.

Liflænderne droge ind i det Pleskovske med 800 Mand, men bleve med Forlis tilbage slagne, hvorpaa Mesteren Otto af Rodenstein drog stærkere did (Arndts liefl. Chron. II. p. 62. Gadebusch I. p. 294. Petersb. Journal Vter B. 1777. p. 215-16). Pleskoverne ventede Undsætning fra Novgorod, men som den tøvede at komme, saa gik de dem under Fyrst Domant imøde. I Slaget faldt 5000 Russer og 1350 Liflænder, hvoriblant Bisp Alexander af Dorpt, hvilken, som alle Bisper der, tog Vielse og Stadfæstelse i Danmark, og sad i Rigets Raad; saa skriver Hvitfeldt p. 274, men hvorpaa jeg heilig tvivler. Pleskoverne tilskreve sig dog Seieren.

Erkebisp Albert i Riga døde (Arndts liefl. Chron. II. p. 63. Gadebusch I. p. 296) og havde Johan af Lünen til Eftermand.

Den 31 Augusti stadfæstede Pave Gregorius den 10de fra Rom Forskiellen paa Præbenderne i Oesel-Kapitel efter Bisp H. Begiering.

Erik Glipping Aar 1272.

Udi Norge brændte Stavanger af (Script. Rer. Dan. III. p. 112.)

Kong Magnus faldt i en dødelig Sygdom (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 353), saa at han endog efter Julen fik den sidste Olie af Bisp Askatin. Siden opholdt han sig Sommeren og Vinteren over i Tønsberg. I Julen indsatte Kongen efter Bisp Askatins Raad en Provst og Korsbrødre ved Apostel-Kirken i Bergen, og begavede dem rigeligen. Om Sommeren vilde han have en Samtale ved Gaut-Elven med den svenske Kong Valdemar; men han biede der forgieves fra den 8 til 21 September, og drog derpaa til Tønsberg, hvorhen Valdemar atter sendte Bud, og forlangte en Samling, som blev fastsat at skulle gaae for sig i Sarpsborg. Valdemar havde da efter sin Faders Død tabt meget af sin Yndest; han lod gribe Jon Philipson i en Kirke og fængsle. Med sin egen Broder Junker Eric levede han og i slet Forstaaelse, saa at denne kaldte sig selv Eric Intet, og opholde sig længe i Danmark; kom dog nu tilbage; men var mistænkt hos Kongen. En Dag udbad han sig at ride ud for Fornøielse, men undveg da til Norge med faa Svenne, og kom til Magnus i Varns. Den danske Konge sendte og Bud om Venskab, og Magnus ligeledes igien.

Til dette Aar henfører Langebek Gaven, Bisp Thorvald af Stavanger giorde med sit Kapitels Samtykke af endel Gods til Hospitalers Oprettelse ved St. Peders Kirke saa store, at Præsten og hans Tienere kunde boe der, og de Syge i Byen modtages, indtil de bleve friske eller døde, at de ei herefter, som hidindtil, skulde bæres mellem Husene, svage, fulde af Saar og halv døde. Dette viser, at de vare spedalske.

Den berømte Sturle blev atter Laugmand paa Island. Paa Island blev Kong Magni Lov fuldkommen antaget (Script. Rer. Dan. II. p. 193. III. 112), undtagen de tó Capitler om Arv, fordi de vare, som Torfæus (p. 353) mener, alt for subtile, og derved blev den gamle islandske Lovbog afskaffet, kaldet Gragaas, efter Kong Magni den Godes Lov, fordi den mest var taget af den. Erik Glipping Aar 1272.

Den 9 April giorde P. Wringisili Søn i sin store Sygdom sit Testamente i Forsith, hvorved han gav til alle Munke- og Nonneklostere i Sverrig af Minoriter- og Dominicaner-Orden til hvert 1 Mark Sølv, hver Mark beregnet til 12 Skilling Sterling, og til hvert Hospital 1 Mark Penge; dog saa, at de Sterlinger han havde i Nydals Kloster, skulde tilhøre Munkene der, og udvalgte han der sin Begravelse; disse Penge skulde anvendes til at bygge et Oratorium der, Jomfru Marie til Ære. Desuden gav han endel andet Gods til bemeldte Klostre; til sin Hustru S., en Gaard i Inzachind, og desuden sine forarbeidede Guld- og Sølv-Hægter og Ringe, Sadler, Bidseler og Klæder, som hun havde brugt, og 4 Heste, og det rørlige Gods paa hendes Børns Gaarder, hvorimod hun skulde frastaae at søge det rørlige Gods paa hans egne Gaarder, som tilkom hans Arvinger; han gav og den Slavinde Helena fri med hendes Søn og 3 Døttre; for at gienkiøbe sit Løfte om at reise til Jerusalem, betroede han sin Brydie P. paa Forsith 20 Mark Sterling, hver beregnet til 12 Skilling, til det hellige Lands Understøttelse, og til hans eget Ophold, 40 Stykker Graaværk, og 60 Huder, som han kunde sælge. Saaledes tilvendte Geistligheden sig efterhaanden Landets Fedme og Marv paa Bekostning af Hustru, Børn og Arvinger.

Erik Glipping Aar 1272.

Den 27 April giorde G. (maaskee Guttorm, Birger Jarls naturlige Søn) et Mageskifte med Risbergs Kloster. Af 30 April 1281 haves en Bulle af Pave Martinus til Erkebispen og Kapitlet i Upsal, hvorved han stadfæster Gaven til Upsala Kirke af Gregorius, (rettere Guttorm, thi herved kan ei sigtes til Gregers eller Gregorius, Søn af den norske Knud Jarl, eller snarere af Hertug Knud af Reval, thi han var kun Greve eller Jarl, og ei Hertug, mindre Hertug i Sverrig), Søn af den berømmelige afdøde (Birger) Sverriges Hertug.

I et Kong Valdemars Diplom, givet den 22 Martii i Galqvist, nævnes Herre Swantapulk.

Den 16 November døde i Westmünster den engelske Kong Henric den 3die (Gale Script. Brittan. Tom. II. p. 98), en mildelmaadig Regent, som lod Tingene gaae sin egen Gang, og blev derover næsten anseet for Helgen, hvorfor Walter Hemingford (apud Gale II. p. 593) skriver om ham: han var ærefuld i det Verdslige, og ei mindre i Christo; andægtig, gudfrygtig, og, endskiønt enfoldig i Regierings-Sager, saa dog af stor Andagt med Gud. Under ham lagdes end større Grund til den engelske Frihed, end under hans Fader; hans Søn Edvard den 1ste var driftig, klog, tapper, lykkelig, haard og grum.

I et Diplom af 23 Januari (Menken Script. I. p. 692) forekomme de Brødre og Grever Herman og Otto af Orlamünde.

Den 12 Martii indgik (Menken l. cit. p. 538) Grev Albert af Glichen et Forbund med Menigheden af Erfurt til Byens Forsvar. Hans Søsters Mand Grev Frideric den Yngre af Bichlingen har underskrevet med. Denne Albert var maaskee den, som var gift med Cæcilia, Esbern Vognsens Datter, og var en Søn af Grev Albert, og Ernest, gift med Ingeborg, Datter

Erik Glipping Aar 1272.

ter af den bekiendte Ingeborg af Kalundborg, var maaskee hans Broder.

I et Diplom, givet den 9 Februari paa det ny Slot Eberstein (Schannat Vindemiæ I. p. 146) nævnes en Grev Otto af Eberstein.

Marggrev Conrad af Brandenborg besatte nu (Dlugos Hist. Polon. lib. VII. p. 793. Buchholtz Brandenb. Gesch. II. pag. 207) efter Hertug Mistwins Forlangende Byen og Slottet Dantzig; men Mistwin forandrede efter sin Broder Wartislaws Død sit Sindelav, og krævede Dantzig tilbage, som Conrad ei vilde give, inden han betalte Krigsomkostningerne, hvorpaa Herre Mistwin indsatte den polske Prinds Primislaw, en Brodersøn af Hertug Boleslaw, til sin Arving. Radlubko vil (Hist. Polon. p. 38), at denne Hertug Boleslaw fangede den 19 Januari Sambor; men han skulde være den danske Dronning Margretes Fader, som endda levede.

Marggrev Theodoric af Meissen kom (Duisburg Chron. Pruss. Pars III. p. 225-26) med en stor Hær de tydske Riddere i Preussen til Hielp. Theodoric og Gunther Brødre af Regenstein vare med ham.

Fyrst Wizlav af Rygen gav (Meibomii Scriptores III. p. 359) Klosteret Riddagshusen et Privilegium. Det ligger ½ Miil fra Brunsvig i nuværende Fyrstendømme Wolfenbüttel. I Stralsund den 3 April gav han denne By det Privilegium med sin Broders Samtykke, at den skulde aarligen kun give ham og Arvinger 200 Mark gangbare Penge.

Marggrev Johan af Brandenborg gav i Lybek (Dreyer Spec. Jur. Lub. p. 194) Onsdagen efter Mariæ Himmelfart Lybeks Borgere fri for Told og Afgift i hans By Dancekę paa Floden

Erik Glipping Aar 1272.

Wizla og i hele Pommeren, samt Frihed at bierge skibbrudne Gods.

Aar 1273.

Uden Tvivl var den ny Pave, Gregorius den 10de, Erkebisp Jacob ei meget bevaagen, hvorover denne begyndte at finde sig i billige Vilkaar, ventelig ogsaa kied af de langvarige Stridigheder, og gav tilkiende ved sit Brev i Rom (Meursius Grammii p. 441. Note c. Raynaldi Annal. ad ann. 1269. No. 10. p. 173), hvor han opholdt sig ved Pavens Hof, at han overgav Stridighederne om Kirkeretten til geistlige Mænd, hvilke, om de ei bleve enige, skulde bringe Sagen for Paven; men hvad Stridigheden om verdslige Sager angik, da skulde Kongens og hans fælles Venner, som de selv skulde vælge, dømme i dem; han vilde igien begive sig til sit Sæde i Lund, saafremt Kongen gav ham et Sikkerheds-Brev, underskrevet af ham og 20 danske fornemme Mænd, og med dem, som havde indtrængt sig i Præste-Embeder, medens han var borte, vilde han handle efter Billighed. Dette Brev har uden Tvivl været af forrige Aar, eftersom Kongen gav det sit Bifald, og udstædte i dette Aar Brev derover den 24 Februari i Nykiøbing, hvoraf kun Slutningen haves hos Raynald, hvori staaer ei andet, end at han samtykker bemeldte Forlig. Paven havde udskrevet et almindeligt Concilium at holdes i Lyon, hvor han og selv ankom i November, endskiønt det ei blev aabnet før i næste Aar i May. Rimeligen har Erkebispen fulgt ham did, eftersom vore gamle Skribentere ville, at det var paa Concilium i Lyon at Stridighederne mellem ham og Kongen bleve bilagde, hvilket er uegentligen talt; thi de som skulde holde Concilium, begyndte først at indfinde sig i Slutningen af dette Aar; men som Erkebispen døde paa Hiemreisen den 16 Februari paa Rygen, saa maa det fuldkomne Forlig være bleven sluttet sidst i dette Aar i Lyon. Ved det bleve

han

Han og Kongen aldeles udsonede (Pontoppidans Ann. I. p. 735. Hvitfeldt p. 275) han igien indsat i sine Embedsforretninger og Indkomster, og til nogenlunde Skades Erstatning ham givet af Kongen 15000 Mark lødig Sølv. Ridder Jon Litle af Tommerup i Skaane var, tilligemed nogle danske geistlige Herrer, tilstede, og bragte dette Forlig tilveie. Erik Glipping Aar 1273.

I Ribe den 27 September stadfæstede Kongen (Terpager Ripæ Cimbr. p. 181) sin Faders Privilegier til Kanikerne der.

Den 11 November havde Kongen Bryllup (Script. Rer. Dan. I. p. 255. 371. II. 264. 527. 632. IV. 229. V. 531. Hvitfeldt I. p. 275) i Slesvig med den smukke brandenborgske Prindsesse Agnes, en Datter af den brandenborgske Marggrev Johan den 1ste med hans anden Gemahlinde; nogle faa af vore Krøniker, og deriblant Petri Olai (Langeb. Script. I. p. 187) henføre det til 1274. Det holdtes med stor Stads; der var Herre-Hof og Forsamling; Kongen slog der hendes Broder Marggrev Otto med Pilen til Ridder, og holdtes der Renden, Stikken og Turnering nogle Dage af Tydske og Danske. Han tog hende efter Løfte uden Medgift.

Raadet og Borgerne i Roskild gave efter Paaske, det er efter den 9 April, deres Samtykke til, at Niels Hermansün, Borger i Roskild, bygde en Mølle udenfor Byen med Norden i St. Mortens Sogn, og tilegnede sig Grunden, hvorpaa den skulde anlægges. For dette Brev hænger Roskilds runde Segl, hvori sees en udstrakt Ørn med Omskrift: *Sigillu - - - ilden - - -*

Kongen fritog den 23 Junii ved sit Brev paa Sioburgh, Esrom Munkes Brydier, Bønder og Gardsetæ-Mænd fra Leding, Innæ, Stuth og al anden kongelig Tieneste og Byrde, og skulde de ei heller svare uden til Klosteret selv i 40 Marks og ringere

Erik Glipping Aar 1273.

gere Sager. Herved vare nærværende, Johan, Provst paa Falster, Ingimar Skialigh, og Joon Reep.

Den 20 September stadfæstede Dronning Margrete i Nykøping alle Reval-Byes Friheder og Ret, som den havde hat fra Kong Valdemars Tid og siden, læggende til, at alle, som opholdt sig i den, skulde holde bemeldte Byes Ret og Vedtægt. Da man har flere end et Brev af hende givet i Nykiøbing, saa skulde jeg næsten troe, at den har hørt til hendes Livgeding, eller at hun idetmindste har havt sin Bopæl der. Den 10 October gav Kongen Revals Borgere og Indvaanere et Brev af samme Indhold, som hans Moders af 20 September. Her skriver han sig Hertug af Estland, ligesom hun Frue.

Den 1 May udstædte Provst Grummo af Slesvig (Script. Rer. Dan. VIII. p. 120-23) sin Vidisse over Lygum Klosters Ret til Brevadt Kirke, og indførte deri Kong Abels Brev af 5 April 1252, Kong Christophers af 11 Martii 1259, Hertug Eriks af 14 April 1260, Pave Gregorii trende af 18 October 1272, det ene til Lygum Kloster, og de to andre til Provsten af Slesvig, alle om samme Sag.

Bisp Esger af Ribe døde (Hvitfeldt p. 275. Script. Rer. Dan. I. p. 169. V. 539. VII. 193) den 14 Februarii eller og den 6te, og staaer det første i Riber Necrologium, det sidste i Lygum Klosters. Stral kalder (Script. III. p. 313) ham urigtigen Estil. Han skiænkede til de residerende Kaniker i Ribe sine Eiendomme i Stathel, og til Sielemesse for sig 4 Mark Penge; han blev begravet i Lygum Kloster, hvor saa mange ribiske Bisper ligge, og siges om ham i den Gravskrift, som er opsat over dem alle: (Script. Rer. Dan. VII. p. 209. Pontoppidans Annal. I. p. 585).

Erik Glipping Aar 1273.

Post Esgerus adest, qvi multos nobilitavit,
Ecclesiamqve suam per plurima dona beavit

- - - - - - - -

Inter tres medius jacet hic Esgerus humatus,
Ipsius a dextris præsul reqviescit Olavus
Ad lævam pausat Burlanensis Nicolaus.

Af Esger haves et Diplom uden Aar (Terpager p. 180), hvorved han bandsætter alle de Bønder, og paalægger dem 3 Marks Straf, som omgaaes dem, saafremt de faldt Kanikernes Brydier og Underhavende (villici et coloni) besværlige ved at kalde dem til deres Samqvem, eller ved at twinge dem til at nedbryde Huse og Byer, eller til Pengeudgift, da baade Kongen og Hertugen havde befriet dem fra al kongelig Rettighed og Byrder. Brevet er til Beboerne af Hvittanger. Tuco eller Tyge, en Munk, blev hans Eftermand enten i dette eller næste Aar (Script. Rer. Dan. VII. p. 194). Rimeligen er han bleven valgt i dette og viet i næste. Efter Esgers Død giorde Kapitlet i Ribe nogle Anordninger (Mst. Bartholin. Tom. K. vel VIII. p. 452), som hver Kanik skulde besværge at ville holde, om han blev Bisp, og som især løbe ud paa at have Agt for Kanikerne, og at følge deres Raad; dernæst at han vilde klæde sig, som det kunde være en Bisp anstændigt og gaae med Tonsuren; at han ei vilde beskikke Uværdige til Sognepræster, ei i Kirkens Sager, helst geistlige, følge Legfolks Raad; ei tilegne sig Kirkernes Tiender, eller give andre dem; efter sin Evne give til Bygning af Domkirken, og andre Kirker, samt gudelige Stiftelser og Fattige, og til al offentlig Nytte; nøie opfylde sine bispelige Forretninger; søge at forbedre Bispegodset; give Mandrabere den mindst mulige Naade; forsvare Kirkens Rettigheder, endog ved at reise til Rom, om det saa synes de fleste i Kapitlet;

ind-

Erik Glipping Aar 1273.

indskrænke sine Udgifter saameget Anstændighed tillod; ei at bandsætte nogen af Vrede, Had eller Letsindighed, uden at have forud advaret ham 3 Gange, som et almindeligt Concilium bød; at bringe Klosterne, især Nonneklosterne, til deres tilbørlige Stand, ei at sætte Lægfolk over dem, og ei, uden Bispens Samtykke, at lade antage ny Lemmer der; at give Tiender af alle sine Bispegaarde og Jorder; ei at forfremme aabenbare Forfølgere af Kirken; ei at sætte sine Heste paa Foder hos Sognepræsterne i Julen eller andre Tider, og ei, som Erkebisp Andreas af Lund har forbudet, tillade Erkedegnen, Provsten eller andre der havde Jurisdiction, at sætte deres officialis ind i deres Sted, naar de vare borte, men alene deres Medkaniker, Mænd, som vare erfarne i Lov og Ret. Saafremt Kanikerne have giort disse Anordninger, fordi de ansaae Tøger for at have overtraadt dem, saa maa man tilstaae, at han ei har forestaaet sit Bispe-Embede, som han burde. Af Tøger haves et Diplom (Script. Rer. Dan. VIII. p. 163-64) uden Aar, hvorved han bevidnede, at Lygum Kloster havde skiødet endel Jorder, som nævnes, til Johan, kaldet Snur. Nogle af disse Jorder belægges med det Navn Fæstebool.

Den 13 Januari samlede Aarhus Kapitel sig (Script. Rer. Dan. VI. p. 414-15) i Domkirken der, efterat Bisp Thuco var bleven begravet, for at vælge en i hans Sted, og overdroge de da Valget til Strigot, Provst i Randers, Magnus Knudsen, og Otto, Præst; hvilke da bleve enige om at udvælge til Bisp Peder, Erkedegn i Aarhus, en lærd, forsigtig og kyndig Mand i geistlige og verdslige Sager, som var istand til at forsvare Aarhus Kirkes Rettigheder, hvorpaa Provst Strigot postulerte ham til Bisp, og antog det hele Kapitel Valget, hvorefter det af bemeldte Provst blev forkyndet Folket. Thuco, Provst i Aarhus, var

herved tilstede, samtykte og underskrev selv, og ligeledes de andre 8 Kanikker, og blev derpaa Kapitlets Segl sat for. Men som Erkebispen var da fraværende, saa kunde Peder ei blive indviet, og bar derfor i næste Aar endda kun Navn af Udvalgt. Erik Glipping Aar 1273.

Johan af Horsens sagde sig fra at være Abbed i Øm (Script. Rer. Dan. V. p. 264), og havde derpaa Conrad fra Ribe til Eftermand, som blev det saaledes anden Gang.

Abbed Michael af Rye Kloster døde (Script. Rer. Dan. I. p. 169).

Hungeren vedvarede endda udenlands (Beckers Gesch. von Lübek I p. 217. Hugonis Accesſ. ad histor. eccleſ. et civil. p. 550) fra Fasten indtil Høsten; men da blev der stor Overflødighed, saa at en Skieppe Rug kunde da kiøbes for 9 Penge (nu 9 Skilling lybsk) som forhen havde kostet 5 Skilling, det er nu 3 Mk. 12 Skilling lybsk, en Skieppe Byg ligeledes for 9 Penge, som forhen havde kostet 3 Skilling, nu 3 Mk. 4 Sk., en Skieppe Havre for 6 Penge, nu 6 Skilling lybsk, som forhen havde kostet 2 Skilling, det er 1 Mark 8 Skilling lybsk. Nu derimod blev der dyr Tid i Danmark og Venden; thi da de pleiede der at saae Sommersæden (Byg nemlig) meget sent ei før efter Bonifacii Fest, det er den 5 Junii, og der i dette Aar indfaldt en stærk Tørke efter den Tid, saa forgik næsten al Sommersæden; derfor var der største Mangel i Gripsvald, hvor man i mange Aar havde havt stor Overflødighed paa Korn, og derfor førte Kiøbmændene fra Friesland, hvor Aaret havde været meget godt, Bønner til Danmark.

Bisp Bundo af Slesvig gav (Cypræi Annal. p. 291. Pontoppidans Annal. I. 734. Boiſſen Chron. col. 601) til Geistligheden ved St. Marie Kirke i Slesvig Bispetienden i Alver Sogn, paa Vilkaar, at den skulde deles i 4 lige Parter, 1 til Cantor,

Erik Glipping Aar 1273.

1 til Decanus og Subdiaconus, 1 til Klokkeren, som ringede med Klokkerne, og den fierde Del til Vorlys, store og smaa, men Cantor skulde staae for Uddelingen. Alver Kirke laae i Rungholt ved Havet, som tilsidst borttog den, og var det en almindelig Mening, at den blev forlagt til Haderslev, hvor siden endel Kaniker boede, hvilke Hertugen afskaffede 1530 i Reformationen.

Prindsesse Jutta havde nu ei alene forladt sit Kloster, men fik endog en heftig Attraa efter at besøge sin Søster den svenske Dronning Sophie (Lagerbring II. p. 535-26), og endskiønt, om man heri kan troe Ericus Olai (lib. III. p. 118), hun havde adskillige fornemme Friere, og hendes Slægt ogsaa raadte hende til at gifte sig, saa vedblev hun dog at paastaae, at hun stedse vilde leve Jomfru, men paastod derhos bestandig den svenske Reise, som man endelig maatte tilstæde hende. Hun fik derfor med sig et anseligt Følge af begge Kiøn, og mange Heste, og modtog Kong Valdemar hende stateligen. Men som han var en letsindig og letfærdig Herre, saa forelskede han sig i hende, og hun bevilgede ham alt for meget, og blev endelig frugtsommelig, og Moder til en Søn, kaldet Eric; Hvitfeldt siger (p. 275) til Sophie; maaskee hun har faaet Tvillinger, eller og giort Barsel 2 Gange. Dronning Sophie tog sig det meget nær og falmede. Kong Valdemar blev meget forhadt, og hans Broder Magnus, som higede efter Riget, fik herved Leilighed at giøre ham Skade. Juttæ Søster Agnes, som og havde forladt Klosteret, vedblev dog at leve kydsk (Script. Rer. Dan. IV. p. 508). Paa Klage af Priorinden og Conventet af St. Agnetis Kloster i Roskild beordrede Paven Bisperne af Skara og Linkøping (Pontoppidans Annal. I. p. 734) at formaae Jutta til at vende tilbage til Klosteret, og at igiengive det fratagne Gods, og om hun ei giorde det,

da

da at sætte hende i Band. Disse beskikkede i deres Sted Prioren af Dominicaner-Ordenen og Peder Gulbrandsen af samme Orden i Roskild, som, da deres Formaninger vare forgieves, formelig satte hende i Band, hvori hun forblev mange Aar, uden at skiøtte derom, som Pave Nicolaus den 3die i sin Bulle (Mst. Bartholin. Tom. VII. eller H. p. 967) til Erkebispen af Lund den 22 September 1279 bevidner. At Jutta alene blev bandsat, og ei Agnes ogsaa, kom vel af hendes grove Forseelse med hendes Svoger, og svenske Bisper bleve vel valgte til at formane og bandsætte hende, fordi hun opholdt sig i Sverrige. Erik Glipping Aar 1273.

Den 13 April indbød Paven skriftligen den udvalgte Bisp Fulco i Upsal, og Erkebisp Jon eller Johan i Nidaros (Magni a Celse Apparatus ad Hist. Sviogoth. p. 85. Vasthovii vitis Aqvilonia p. 181) til at bivaane Concilium i Lyon; han skal og have indbudet en dansk Bisp at bivaane Concilium der, maaskee Peder af Odense, som allerede forhen var i Frankrige. Erkebisp Jacob og Bisp Peder af Roskild fulgte med Paven selv did.

Den 4 Martii stadfæstede den holstenske Grev Adolph (Meibom. Scriptor. German. I. p. 540) Salget af Geinhusen ved hans Farbroder Grev Gerhard og egen Broder Johan.

Hertug Johan af Brunsvig solgte (Scheidt vom teutschen Adel p. 80. Westphal Monum. III. p. 1515) den ny Saltkilde ved Lyneborg til Klosterne Amelunxborn, Dobberan og Rheinfeld, paa Vilkaar, at den skulde ødelægges. Blant andre forseglede Grev Gerard af Holsten Brevet herom.

Den 24 Julii stadfæstede Grev Gerhard den 1ste i Hamborg (Staphorst III. p. 748) Salget af Grotense ved de to Brødre Grabowe til Hamborger Kirke. Under det ene har Marqvard, Præfectus af Stormarn, skrevet.

Erik Glipping Aar 1273.

Den 9 September tilstod Hertug Johan af Brunsvig udi Brunsvig (Meibom. Scriptor. I. p. 539), at han nu efter Grev Burchard af Welpes Begiering godvillig tilstod at samtykke Indretningen om Geinhusen med Beringeroda Kirke, som hans Svigerfader (gener) den holstenske Grev Gerhard havde giort, og ved hvis aabne Brev han forhen uvillig havde hængt sit Segl.

Den 25 Julii antoge Lybekkerne (Gruberi Orig. Livon. pag. 202) Borgerne af Saltwedele til Sæde og Samqvem med sig i Byen Wisby ved Brev til Byen Lybeks Oldermand paa Gotland.

Breve af 15 Augusti og 7 September, udstædte af den bremiske Erkebisp Hildebold selv, bevise, at han endda levede; men han maa være død mellem den 7 September og 25 October, thi da udgav Kapitlet i Bremen en Beslutning (Staphorst II. p. 56) over de Rettigheder, som en ny Erkebisp skulde tilstaae Hamborger Kirke. Hildebold var en myndig og mægtig Herre, og efterlod Stigtet stor Rigdom. Efter nogen Uenighed blev hans Mosters Søn Giselbert af Brunchorst udvalgt til Erkebisp (Staphorst l. cit.), som var Fætter af den oldenborgske Grev Christian, og var Grev Otto den Ældre af Oldenborg hans Morbroder, og hans Broderdatter blev gift med Grev Henric den 1ste af Holsten. Corner (p. 922 ap. Eccardum) skriver Hildebold urigtigen Hildebrand.

Under et Diplom af 5 Augusti og af Nicolaus, Herre af Werle, udstædt i Gustrowe (Schroders Papist. Meklenb. p. 737) har en Otto af Revetlo underskrevet.

Den lieflandske Ordensmester gik (Arndts Liefl. Chron. II. p. 63. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 297-98) med 18000 Mand ind i Rusland, og lod endda nogle Tusinde sætte paa Baade over Peipus; han opbrandte Isborsk, beleirede Pleskov; men ved Storfyrste

Ba-

Basilii Megling blev Fred sluttet. Bispen af Dorpt anlagde til Værn Slottet Neuhausen paa Grændsen.

Erik Glipping Aar 1273.

Udi Norge saaes en Comete (Torfæi Hist. Norv. IV. p. 353. Script. Rer. Dan. III. p. 112.)

Midt i Fasten mødtes de Konger Magnus og Valdemar i Sarpsborg (Script. Rer. Dan. l. cit. Torfæus l. cit.) og giorde Magnus der al Bekostningen. Magnus havde taget vel mod Junker Eric, og fulgte han med ham did. Magnus forligte Brødrene sammen. Han forligte og Bo Galin, som en Stund havde opholdt sig hos ham, med Valdemar, og afgiorde, at Jon Philipson skulde mødes med Valdemar i Skara, og sværge sig fri med 12 Mænd. Begge Kongerne levede glædelig og fortrolig sammen, og gav Magnus til Valdemar mange Foræringer. Han sendte Bisp Arne af Skalholt og flere gode Mænd imod ham, og Olaf af Stein og flere gode Mænd til Skara, for at være nærværende ved Eden mellem Brødrene og Jon Philipson i Skara. Men de bleve ei enige om Eden, og Misfornøielsen voxte i Sverrige. Om Foraaret drog Magnus fra Tunsberg og da mødte Jon Philipson ham, og beklagede sig, at Valdemar havde jaget ham ud, og holdt ei, hvad han havde lovet Magnus. Han fulgte derpaa Kongen til Bergen. I Bergen lod Kongen (Torfæus IV. p. 353) Rafn Oddsen og Thorvard Thorarinsun sværge hinanden Troskabsed i Erkebisp Jons Overværelse, samt mange andre fornemme Mænds, og satte dem over Island, hvorhen de droge tilligemed Bisp Arne.

Mortens-Dag blev paa Island (Script. Rer. Dan. II. 193. III. 113) ved Understøttelse af Rafn Oddsen og Laugmand Sturle det øvrige af Magni Lovbog, nemlig Arvebalken, vedtaget.

Mag-

Erik Glipping Aar 1273.

Magnus Gibbons Søn, Jarl over Orkenøerne, døde (Script. Rer. Dan. II. p. 193. III. 112), hvorvel Torfæus i sin Historie af Orkenøerne (p. 172) først henfører hans Død til 1274.

Erkebisp Jon anordnede, at alle Præstegrunde skulde staae under Bispernes Opsigt.

Den Vinter opholdt Kongen sig i Bergen, og lod han bygge der et Kongekapel ved Søen i Kongsgaarden i Kastellet.

Maaskee det var i dette Aar (thi Aarstallet 1262 er urigtigt, og kaldes Magnus ogsaa deri Haqvinus), at begge Konger Magnus og Erik, Fader og Søn, udgave i Bergen den 15 Julii et Brev til alle troende Christne, hvorved de gave tilkiende, at de havde indgaaet med Herre Woldemar, Hertug og Fyrste af Demin og Gripeswold (hvo var denne, allerhelst man finder hos Schwartz Gesch. der pommersche Städte p. 170. 277, at 1274 besad Hertug Barnim Stetin, og 1278 hans Søn Boguslav Staden Gripswold; den rimeligste man kan falde paa, er Valdemar, Herre af Rostok) Raadet og Borgerne i bemeldte Stad en bestandig Fred og Forbund ved fælles Breve, saa at Borgerne af denne By kunde frit og trygt efter gammel Vis handle og vandle i Norge. Dette vigtige Brev findes i en Vidisse, som Dominicaner og Minoriter i Gripeswold have udstædt, og hvoraf haves en Afskrift i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv. Skade, at den pomerske Historie er paa denne Tid meget mørk og forvirret.

Den 1 Augusti blev i Bergen giort et Forlig (Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 353-57. Raynaldi Annal. ad ann. 1273. No. 19-20. p. 209) mellem Kong Magnus og Erkebisp Jon af Nidaros, angaaende at denne havde efter sin Hiemkomst fra Rom fundet, at Kirken blev fornærmet i mange Maader, i det at Sager, som

burde

burde dømmes af den efter jus canonicum, blev dømt af verdslige Fogder og Balliver efter Lands Lov og Ret, at da der ellers vare mange fri Personer under Nidaros Kirke, saa vare de, der tiente i Erkebispens Gaard, og arbeidede idelig ved Kirkens Bygning, ei fri, saasom alle Kirkens Friheder vare ved Ubrug betagne, og især den, at Kong Magnus (Erlingsson) havde givet sig og Riget til St. Oluf, og befalet, at til Tegn herpaa skulde efter hans og alle følgende Kongers Død deres Krone skiænkes til St. Oluf i Nidaros Domkirke, saa og en anden, han maaskee og havde givet, hvorefter de norske Konger skulde vælges, og Erkebispen med de andre Rigets Bisper have ved Valget de fornemste Stemmer. Nu havde Erkebispen faaet Pavens Brev til det almindelige Concilium (af 13 April fra Rom), hvori enhver Prælat befaltes, at han skulde opgive de Ting, han troede at burde forandres i sit Stigt. Han havde nu vel besluttet at opgive dette for Paven, men, for at forekomme skadelig Tvist mellem Kirken og Riget, først at handle herom med Kong Magnus, som havde svaret hertil, at han vel for en retfærdig Dommer kunde svare til enhver Post især i Henseende til Valget, og Gaven af Kronen, hvorom neppe kunde beviises, at Nidaros Kirke havde været i rolig Besiddelse deraf, og at det derfor var noget Nyt, at det krævedes af ham, som ei forhen var vedtaget, og især da der handledes om hans Riges Underkastelse, da han paastod at have ved Arveret faaet Riget af sine Forfædre og Formænd, og agtede ligeledes ved Guds Naade at efterlade sine Arvinger og Eftermænd det frit og roligt; men dog da han elskede Nidaros Moderkirke, saa vilde han, som en Elsker af Fred og Retfardigheds Dyrker, begave den med anseligere Friheder og Herligheder end forhen, og blev da efter mange Underhandlinger med Raad og Samtykke af Bisperne, Baronerne, Kanikerne

Erik Glipping Aar 1273.

Erik Glipping Aar 1273.

kerne i Nidaros og flere afgiort i Bergen, at Erkebispen for Freds Skyld afstod for sig og sine retmæssige Eftermænd i Nidaros Kirkes Navn fra al Ret til at vælge Kongen, fra al Underkastelse af Riget og fra Kronens Overgivelse, paa Grund af ovenmeldte Magni Lov, og al anden Grund, saalænge der var nogen, som kunde og burde retmæssigen arve Riget; men fandtes ingen retmæssig Arving, da skulde Erkebispen og Bisperne have første Stemme blant de andre adelige og agtbare Konge-Vælgere; derimod frasagde Kongen sig for sig og Arvinger og Eftermænd al den Ret han hidtil havde kunnet have i geistlige Sagers Undersøgelse, og forbød alle Fogder og Laugmænd over det hele Rige at blande sig i dem, nemlig naar Geistlige trættede indbyrdes, eller søgtes af Legfolk, i alle Ægteskabs, Løfters, Tienders, Patronat-Retters, Fødsels, Testamenters Sager, især Gaver til gudeligt Brug, Forsvar for Pilegrime til St. Oluf eller andre hellige Steder, alle Sager om geistlige Besiddelser, Kirkerov (sacrilegium), Mened, Aager, Simonie, Kietteri, Skiørlevnet, Blodskam, Hoer (altsaa herte flere end de halve Sager under geistlig Ret); Erkebispen og Bisperne maatte og, som Kongens Formænd havde tilladt, beskikke duelige Personer til de kongelige Kapeller, uden Kongens og nogen Leg-Persons Samtykke og Præsentation; Kongen og ingen verdslig Magt skulde blande sig ind i Valget af Bisper eller Abbeder i Nidaros Province, men Valget være frit; Kongerne maatte ei uden Bispernes Samtykke og de Vises Raad forandre Landsloven eller Pengebøder; Erkebispen og hans Eftermænd maatte kiøbe Fugle, graa Falke, Høge og Graaværk; af sine egne Jorder vilde Kongen give Tiende efter de canoniske Anordninger; Erkebispen maatte, naar ham det syntes, og Landets Overflødighed det taalte, sende 30 Læster Mel til Island; Kongen

efter-

eftergav og Erkebispen aarlig Tolden af 1 Skib fra Island; han gav Erkebispen og hans Folk fri for Leding og Skibes Trækkelse, samt Ledings Skat, saa at af de 100, som kaldtes Skutelsvenne, skulde nogle være fri, saa og to andre Personer, som de udvalgde; men de øvrige skulde selvanden nyde denne Frihed De andre Bisper i Norge selv skulde hver have 40 Mand fri, medmindre Kongen, Erkebispen og Bisperne holdt det for tienligt, at det skulde være anderledes for en sær Nødvendighed. Enhver Sognepræst skulde med to af sine Tiunde være fri for Ledings Skat, og 1 af dem, hvilken de selv vilde, for Leding. Erkebispens Folk, som vare paa Skibene, eller i hans Følge, skulde dømmes og straffes af Erkebispen selv, medmindre det kom til Drab og Lemlæstelse, da de dømtes af Kongen og hans Dommere; men var det skeet paa andre Steder, da kunde den Fornærmede stævne dem enten for Kongen eller Erkebispen efter Behag; Halvdelen af Bøderne herfor tilfaldt Kongen, og Halvdelen Erkebispen; forbød han at sælge, kiøbe eller flytte fra Sted til andet, da forstødes herved ei Bisperne, Klerkerne eller Legfolk, som vare især i deres Forretninger, dersom ei ved Ophold Riget skede nogen Skade; Erkebispen maatte og holde en Mand i sin Gaard til at slaae Penge. Nærværende ved denne Forening vare: Bisp Thorgils af Stavanger, Andreas af Osloe, Askatin af Bergen, og følgende Baroner: Brynjolf, Rogvald, Andreas Gregoriussen, Berno Erlungsen, Elív af Naustdal, Andreas Plut, Aslac Gus, Thore, Kongens Kanzler, 5 Kaniker af Nidaros og andre forstandige og agtbare Mænd. Paa begge Sider stode de efter Brevet derom fra al Exception af Svig, Bedrageri, restitutio in integrum, deres Formænds Breve, Indulgentier og Privilegier, som

Erik Glipping Aar 1273.

Erik Glipping Aar 1273.

Navne afviger fra Originalen, hvorfor hænger Bispens hvide Vox-Segl i røde, grønne, gule, hvide Silketraade, hvori sees Levninger af en siddende Bisp, og af Omskriften: - - - - *Stavagrensis Ep* - - ; og paa den anden Side sees St. Swithuni Bryst-billede i grønt Vox med Omskrift: Sigillum Sancti Swithuni.

Den 2 May gav Kongen tilkiende, hvilke Høvdinge-Navne han vilde tillægge sine Sønner; alle Baroner, Laugmænd, Erkebispen og alle Bisper vare da tilstede. Den 3 May, hørte han i Apostlernes Kirke tidlig om Morgenen Tider og Messen, og i Christ-Kirke en anden Messe om den Hellig-Aand. Derefter blev holdt Ting paa Christ-Kirkegaard, hvor Viglæik Stallare talte i Hans fets Navn; siden Erkebispen om den Sorg Junker Olafs Død havde forvoldt; men derpaa om den Glæde alle Norske havde over Kongens Børn og Arveret. Kongen holdt derpaa en smuk Tale, og endte med at give sin Søn Erik Kongenavn, og Hakon Hertugs (Script. Rer. Dan. II. p. 193. III. 112), hvorpaa de lagde deres Hænder paa St. Sunnivæ Skrin, og svore derover.

Paven sendte i næste Aar 1274 i sit Sædes 3die Aar og ei 1273, som Magnus A. Celse vil (i Apparatus ad Histor. Sviogoth. p. 85), Magister Bertrand, Amalrici Søn, Kannik af Rheims og sin Kapellan, til Sverrig og Danmark, for at indsamle Understøttelse til et Tog til det hellige Land, nemlig, efter Concilii Beslutning i Lyon, Tiendedelen af al geistlig Indkomst i 6 Aar, fra forløbne St. Hansdag; Bullen herom er af 20 September.

Bisp Henrik af Linkøping udstædte den 25 Julii udi Bro sit Brev til Arvingerne af Herre Karl Ulfsen om hans Testamente.

Uden

Uden Tvivl sigtes til den danske Prindsesse Jutta, naar der i en gammel tydsk Bog hos Scheffer (Insignia Sveciæ pag. 108) staaer: Joatha von Danmark zwang ire engen Sun mit ir zu unkeuschen. Erik Glipping Aar 1273.

Rudolph, Greve af Habsborg, blev den 29 September udvalgt til Konge i Tydskland, og lige fra den Tid har det Hus vedligeholdt sig som et af de anseligste og mægtigste i Europa.

Albert og Ernest, Grever og Brødre af Glichenstein, udstædte (Schannat Vindemiæ II. p. 13) et Diplom til St. Petri Kloster i Erfurt.

Den 3 September afstod den pomerske Hertug Mestwin i Drawe (Gerken Cod. Diplom. Brandenburg. I, 210) Landene Stolpe og Slawe til de brandenborgske Marggrever Johan, Otto og Arnold, og fik dem igien som et Lehn af dem, for sig og Børn, hvorfor han kalder dem sine Herrer.

Polakkerne, som vare komne Mistwin til Hielp, indtoge nu Slottet og Byen Dantzig (Dlugos Hist. Polon. lib. VII. col. 797) for ham fra Marggrev Conrad i Brandenborg.

Den unge Hertug Premislav af Posen ægtede i Stetin (Dlugos l. cit. col. 803. Sommersberg Scriptor. Siles. II. p. 90) Lutgard, Datter af den meklenborgske Fyrste Henrik den 1ste, og af Anastasia, Datter af den stetinske Hertug Barnim den 1ste, hvilken var Stifter af dette Ægteskab, og førte Premislav hende den 7 Julii til Posen.

Erkebisp Jacob døde paa sin Reise til Danmark Natten mellem den 18 og 19 Februarii paa Øen Rygen, og holdtes Sielemesse aarlig for ham den 4 April i St. Laurentii Kirke i Lund ved Mariæ Alter, og Sielemesse for hans Forældre den 30 September af bemeldte Alters Indkomsters femte Part, og havde han lagt dertil Aar 1274.

3 Gaar.

Erik Glipping Aar 1274.

3 Gaarder i Borgby, hvoraf den halve Indkomst gik til Kirkens Bygning, og af den anden halve Del det halve til Kanikerne, og det halve til deres Vicarier, og fik de i Taarnet 1 Øre, ventelig de som ringede med Klokkerne. Han blev begravet i Minoriternes Kirke-Chor i Lund.

Da han allerede for mange Aar siden havde indtraadt i Minoriter-Ordenen, dog saa, at han vedblev sit Embede saalænge han vilde, saa er det intet Under, at han vilde lade flytte sit Legeme fra Rygen til Lund, for at begraves i deres Kirke; men derfor frasagde han sig ikke Stigtet, og oplod det for sin Frænde Erland, og blev Minorit, fordi han ei vilde forlige sig, som Hvitfeldt skriver, tvertimod han forligede sig virkelig; men dette er vist, at al hans egen Slægt forlod ham, undtagen hans Broder Andreas. Han indsatte 7 aarlige Festdage i Lunde-Chör (Magni Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 76) skal og have stiftet Skole-Disciplernes Alter. Hans Broder Andreas levede ham over, og døde i en høi Alder i Landflygtighed uden nogen Erstatning. Hans anden Broder Erland Erlandsen, forhen Erkedegn (Script. Rer. Dan. I. p. 371) blev derpaa en Søndag den 15 April udvalgt til Erkebisp. Fast alle vore Krøniker (Hvitfeldt I. p. 273. 275. Script. Rer. Dan. I. p. 125. 169. 247. 371. II. 264. III. 113. 488. 503. IV. 31. 229. V. 517. 531. VI. 626. 643. VII. 160) samt de islandske Annaler lade Jacob retteligen døe 1274, allene et Par af vore (Script. Rer. Dan. III. p. 313) lade ham døe 1275, ja den som slutter med 1317 (Script. II. p. 174) endog førstl 1279, den som slutter med 1286 (Script. II. p. 438) allerede 1272; men at han er død i dette Aar 1274, bevises uovervindelig ved et Brev af den roskildske Bisp Peder, udstædt til Eisburgh den 23 May (Raynaldi Annal. ad Ann. 1269. No. 10. 11. p. 173).

Skade,

Skade," at Raynald ei har anført det hele Brev. I May blev endelig Kongen og hans Moder og denne roskildske Bisp forligte (Script. Rer. Dan. VI. p. 287), hvilket denne bevidnede ved et Brev af 10 May givet i Rustan, ventelig Roskild (Raynaldi Ann. l. cit.), saa at denne langvarige Trætte, som havde været fra Kong Christophers Tid, blev aldeles nedlagt, og Bispen og hans Kirke eftergave altíng, hvorpaa denne Bisp levede sin øvrige Tid i Rolighed. Erik Glipping Aar 1275.

Dronning Agnes fødte (Hvitfeldt p. 275. Script. Rer. Dan. II. p. 264. 527. 635. V. 531) Mikkelsdag sin første Søn, som blev kaldet Erik, vel efter sin Fader, men maaskee og efter Erik Plovpenning, som ansaaes for hellig; Hvitfeldt siger, at efter nogle blev Prinds Erik først født 1275.

Efter nogle af vore Skribentere (Script. Rer. Dan. I, p. 187, VI. 219. Cornerus apud Eccardum p. 924) skal der have været stor Hunger i Danmark i dette Aar.

Mester Henrik, Broder i Paraclito eller Ebelholt (Script. Rer. Dan. I. p. 187), og forhen Cantor og Kanik i Roskilde, døde den 18 Januar, og den 13 Martii (Script. l. cit. pag. 292) Provst Peder Unæson, Provst i Roskild, Asker, Kanik og Sacrista der, den 8 August, og Niels Trugothsøn, Kanik der, den 16 September, snarere 17 August.

I dette Aar bleve ved Astrolabium og Gardagæ Sinuum giorte astronomiske Observationer i Roskild (Script. Rer. Dan. III. p. 267. 68) som udviste, at den længste Dag var der 17 Timer og 4 Minuter, og den korteste Dag 6 Timer 54 Minuter, og derover giorte Tavler for hver Dag efter Solstitierne den 15 Junii og 15 December, og efter Polhøiden, saaledes, at naar man fandt Dagen, saa stod paa den høire Side af dem, hvorlænge den var-

rede

Krift Slipping Aar 1274.

rede i Roskild, og paa alle Steder af samme Højde, saa at man kunde finde Solhøiden og dens Sted paa Himlen, og hver Dag og Nat Timernes Beløb i Roskilde efter Tavlen. Efter 288 Aar fra 1274, da Tavlen blev giort, maatte alt dette anticiperes een Dag. Man seer heraf, at vore Forfædre have ei saa aldeles forsømt Videnskaberne, som almindelig troes.

Tyco udvalgtes (Script. Rer. Dan. VII. p. 194) efter Adskillige først i dette Aar til Bisp i Ribe.

Den 6 May skiænkede den rige Frue Cecilia, Peter Ebbesens Datter og Herre Absalons Hustru, Landsbyen Collæruth til Esrom Kloster med alt, baade rørligt og urørligt tilliggende Gods; hendes Møder var endda i Live; ved Skiødningen var Kongen selv tilstede, hans og Moders Segl bleve hængte for, saa og Frue Ceciliæ Mands, Herre Jon Litles, Herre Oluf Haraldsens og Frue Cæciliæ, Søster af Herre Jon. Brevet blev udstædt i Laugscohus.

Den 29 May indgik Klosteret i Vitskøl og Provsten i Viborg den Forening i Lyon ved Concilii Holdelse (Pontoppidans Annal. I. p. 735-37), at den Strid, som var mellem dem, angaaende et Kapel paa Læssøe, skulde ved deres Hiemkomst afgiøres inden Mortensdag ved Opmænd, og Bisp Johan af Børlum ei paa nogen Maade holde med nogen af Parterne. Nærværende vare Peder, Erkedegn og udvalgt Bisp til Aarhus, Niels, Sognepræst ved St. Peders Kirke i Viborg, og Villegripp, Kanik i Aarhus. Følgende underskreve: bemeldte udvalgte Bisp Peder, Mester Niels, den danske Konges Kanzler, Guilielm, Prior i Odense, og Niels, Cantor i Slesvig; den pavelig Notarius publicus Johannes, kaldet Rictus de Gvartino, skrev og forkyndte det og satte sit Segl for.

Den

Erik Glipping Aar 1274.

Den 23 Julii stadfæstede Paven i Lyon (Terpager Ripæ Cimbr. p. 177) til Bisp Tuco af Ribe den Herlighed, Kong Knud den 6te havde skiænket Riber Kirke, nemlig den halve Del af Indkomsterne i Riber By, undtagen Forband, Vrag, og 40 Marks Sager.

I Lyon giorde Mester Niels Thorkilsen sit Testamente den 16 August, hvorved han gav til det hellige Land 20 Mark Penge, til Lunde Kirkes Bygning 6, til Kanikernes Bord 20, af hans rørende Gods i Aby over Vurderingen, som skulde anvendes til Underholdningen af en Præst, der Dag og Nat skulde opholde sig i Choret paa Helligdagene; hertil gav han og al sin Jord i Saxstorp, som han havde arvet efter sin Morbroder Herre Thyge Christensen, saa og den hele Jord, han der havde faaet af Herre Thorkil Bille, og skulde bemeldte Præst derfor hver Uge holde 3 Messer for de Afdøde, nemlig den ene Dag for Legator selv, den anden for hans Fader Thorkil Bille, og Morbrødre Tyge og Ebbe, og den tredie for hans Moder Frue Benedicta og Søstre, de Fruer Margrete, Cecilie og Johanne, ved Mariæ Magdalenæ og salig Nicolai Alter i Kraftkirken; af den øvrige Indkomst af Saxtorp Jord skulde hans Faders og Moders Dødsdag holdes i Lunde Kirkes Chor, og hver Gang ofres ½ Mark Penge til Uddeling mellem de Kaniker og Vicarierne, som bivaanede Vigilierne og Messerne; til at traktere Kanikerne skulde gives ½ Mark Penge, til de fattige Skoles-Discipler 2 Øre Penge, og til andre Fattige ligeledes 2 Øre; af hvad der endda blev tilovers, skulde det Fornødne til Alteret anskaffes; fremdeles gav han til alle Helgenes Kirke 1 Mark Penge, til St. Peders Nonneklosters Kirke 1, til Prædikerbrødrenes Kirke 1, til Minoriterne 1, til at pryde det hellige Kors i Kraftkirken 4, til hver Præst ved Sognekirkerne i

Erik Glipping Aar 1274. Lund 1 Øre Penge, til Dalbye Kirke 2 Mark Penge, til Tumethorp 2, til Brysethorp 1, til Wæmundeløf 1, til Sarthorp 1, til Halmstathe i Halland 1, og til Præsten der ½.

Omtrent den 22 August, thi det er dateret inden 8 Dage efter Mariæ Himmelfart, meddelte Kongen i Nackschof dens Borgere samme Friheder, som Byen Nestvedt og andre Kiøbstæder i Sieland havde.

Den 20 September beskikkede Paven (Langebeks Script. Rer. Dan. III. p. 113) ved sin Bulle fra Lyon Magister Bajamund af Vitia, Kapellan hos Kardinalen af St. Eustachio, til at indsamle i Skotland de geistlige Tiender, som Concilium i Lyon havde tilstaaet for 6 Aar til det hellige Lands Understøttelse, og tillagde Paven ham 3 Skilling Sterling af disse Penge for hver Dag han havde at bestille med at indsamle dem. Paa samme Maade tilskrev ogsaa Paven Erkebispen af Tronhiem, angaaende ganske Norge; til Mester Albert, angaaende Erkestifterne Celn Bremen og Magdeborg, og Bispedømmet Camin; til Mester Bertrand, Amalrici Søn, Pavens Kapellan og Kanik i Rheims, angaaende ganske Danmark og Sverrige. Denne Bulle er besørget afskrevet i Rom ved Professor Mallett (Lagerbring Swea Rikes Hist. II. p. 731-32).

Den 13 November beskikkede Paven ved sin Bulle fra Lyon (Waddingi Annal. Minor. IV. p. 408) Dominicanerne og Minoriterne til at prædike Korset mod Saracenerne, og tilskrev derom bemeldte Ordeners Provincial-Ministrer overalt, ogsaa dem i Danmark.

Af forhen anførte astronomiske Efterretning fra Roskild, som staaer foran i dens Gavebog, og med Aarstal 1274 ved, er det nok Bartholin (Annal. Mst. ad ann. 1274) har sluttet, at man først i

dette

dette Aar har begyndt paa denne Bog, saa at derfor de Efterretninger, som ere ældre, som om Kong Svend Estrithsen, og om Saxo Grammaticus, skulde da først eller senere være indførte. Erik Glipping Aar 1274.

Erkebisp Erland stadfæstede (i dette Aar, som Bartholin vil (Mst. I. cit.), hvorvel Langebek henfører hans Brev til 1275, og maaskee rettere, da han her skriver sig Erkebisp, og ei Udvalgt, hvilket viser, at han allerede havde faaet Pallium) Kanikerne i Viborg den Rettighed, som de havde nydt over i 50 Aar fra Bisp Nicolai Tid af, at de maatte besøge de Syge, paalægge dem Poenitentse, og salve dem med den sidste Olie.

De holstenske Grever Gerhard, Adolph og Johan stadfæstede Salget af et Fiskevær i Zwentina Flod ved Ridder Henric af Thorente til Provst Johan og Nonneklosteret i Poretz for 65 Mark lybsk.

Grev Gerhard af Holsten og Schauenburg opgav (Meibomii Scriptor. I. p. 540) Geinhusen til Bisp Otto af Minden, af hvem han havde det i Lehn. Grev Ludolph af Wunstorpe, og Grev Burchard af Welpe, samt flere, vare Vidner hertil.

Den 22 Junii stadfæstede Paven fra Lyon ved Brev til Abbeden og Klosteret af Reinewalde det indgaaede Forlig med Hertug Johan af Brunsvig, om at tilstoppe den ny Saltkilde i Lüneborg, og ei at lade grave eller anlægge nogen anden ny Saltkilde der, eller paa noget Sted i sit Land.

Hertug Johan af Saxen stadfæstede den 5 Februari i Lowenborch sin Faders Alberts Frihedsbrev til Hamborgerne om den Afgift, kaldet Ungelt. Vidner herved vare hans (afdøde) Søsters Mand (Sororius), Grev Helmold af Swerin, og flere.

Den 5 og 6 November stadfæstede Keiser Rudolph i Hagenau (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 218) Byen Lybeks Privilegier,

Erik Glipping Aar 1274.

gier, givne ved Keiser Frideric den 2den, saa og at Ingen Fuske sættes til Rigsfoged der, uden han var Byen behagelig. Den 19 November udstædte Rudolph fra Nürnberg et Lehnsbrev til den lybske Bisp Johan, hvorved han forlehnede ham Regalierne.

I et Diplom af 5 November, givet i Yggersleve ved Grev Helmold af Sverin (Schroders Papist. Meklenb. p. 739), nævner han sine Brødre Guncelin, Johan og Nicolaus, og underskrive som Vidner de Grever Olric og Henric af Regenstein.

Den pomerske Hertug Mistwin stiftede den 5 Januar ved sit Brev, givet i Slottet Sweza (Westphal Monum. III. p. 1517) Klosteret ny Doberan i sit Land, og gav Abbeden der Bloddom, dog at dømme ved Andre.

I det nuværende meklenborgske kom det (Franks Meklenburg lib. V. p. 52, 53) til saadan Uenighed mellem de meklenborgske Fyrster Johan og Nicolaus paa den ene Side, og Niclot af Werle paa den anden, angaaende Formynderskabet for den fraværende Fyrste Henriks Børn, at nogle Adelmænd fangede de to første, som derover beklagede sig for deres Paarørende, Grev Gerhard af Holsten og Guncelin den 3die af Zwerin, hvilke derpaa afbrændte disse Adelmands Gaarder; men Fyrst Niclot af Werle forligede Tingen, og Johan blev med 6 Riddere beskikket til Formynder.

Lithauer, hos hvilke Girmond regierede, og Semgaller giorde et Indfald i Lifland, ja lige til Oesel (Hvitfeldt p. 275. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 298. Arndts Liefl. Chron. II. p. 63) plyndrende allevegne. Ordensmesteren Otto af Rodenstein, Bisp Frideric af Dorpt, Bisp Herman af Oesel, og den danske Hovedsmand Sigfrid af Reval forenede deres Magt og angrebe dem paa Tilbagemarschen ved Karkus i den pernauiske Kreds paa Isen;

men

men det faldt saaledes ud, at 42 Riddere, eller 54, samt Ordensmesteren og 600 Tydske bleve paa Pladsen, og Bisp Herman blev saaret, hvorpaa Seierherrerne streifede om vidt og bredt. Andreas af Westphal blev derpaa Ordensmester, men endnu samme Aar blev han dræbt med 20 Riddere.

Den 3 April gav Friderik, Bisp af Dorpt (Arndt l. cit. Dreyer Spec. Jur. Lub. p. 168-69) i bemeldte By Kiøbmændene der Rettighed, at alt hvad de biergede af de Skibe, der strandede i hans Stigt, skulde tilhøre dem, Skibene være toldfri, og de have Lov til at holde Boder ved Stranden (af Peipus) og Flodbreddene. Denne Bisp skal derpaa være død i dette Aar.

Grev Adolf af Holsten og Schavenborch skiænkede ved sit plattydske Brev noget Gods til Kirken i Avenberg i Ossenwerder, paa Vilkaar, at læse Sielemesser for ham og Forfædre. (Schütze Samlung. zur Hamb. Gesch. p. 9).

Ved Concilium i Lyon vare tilstede fra Norge (Langebeks Scriptor. III. p. 113. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 359) Erkebisp Jon af Nidaros, Bisp Andreas af Oslo, og Bisp Askatin af Bergen, og kom de hiem samme Aar. Erkebispen led paa Hiemveien Skibbrud ved Eids-Vog, nordenfor Bergen, paa Søndagen for Allehelgensdag den 28 October. Han førte hiem med sig (Scipt. Rer. Dan. II. p. 194. Bartholins Annales Mst. ad ann. 1274) en Torn af Christi Krone, som den franske Kong Philip sendte efter Overlag med sit Raad den norske Kong Magnus fra Paris til Foræring, i hvilken Anledning Kong Magnus gik den fra Apostlernes Kirke i Bergen høitidelig imøde paa Theodori Dag den 9 November, og holdt Erkebispen selv Messen. Denne Torn laae inden i en klar Chrystal, som en Sølvengel holdt mellem Hænderne; Philip havde overgivet den til Erkebispen paa St. Nicolai

Erik Glipping Aar 1274.

Dag den 6 December, hvilket viser, at det er skeet paa Erkebispens Hiemreise og Aar 1273. Tornen kom den 3 November til Bergen, og blev først forvaret i Domkirken, og ei før den 9 for den hyppige Regns Skyld flyttet til Apostlernes Kirke. Herom staae 6 Lectioner i det tronhiemske Breviarium (Torfæus l. cit.). Saa omhyggelige have vore Forfædre været i at optegne overtroiske Ting. Aarligen holdtes en Festdag i Norge til Erindring heraf. Paa bemeldte Concilium fik alle de fuld Aflad, som lode sig korse til det hellige Land. Til dette Aar henfører Thorkelin (Diplom. Magn. II. 61-62) Magni Stiftelsesbrev af Apostlernes Kirke i Bergen, hvorved han beskikkede adskillige Præster ved den. Man har ikkun et Stykke deraf paa Latin.

Den 24 Junii var Kongen selv paa Gulething, og blev der Borgarthings Lov vedtaget (Pauš norske Love III. p. 174), hvorpaa han siden sendte denne Lov til Bisp Andreas af Oslo, og alle øvrige Guds og sine Venner i Borgerthings Lag, og opregner han i Fortalen hver Balks eller Bogs Indhold, og siger hel mærkelig tilsidst, at de skulde vare ham ad om hvad der fattedes i denne Lov, da Sligt mere var skeet af hans Vankundighed, end af ond Hensigt. Saa skreve Kongerne, da de endda vare Folkets Fædre og ikke Despoter.

Paa Island bleve 22 hvide Biørne dræbte, venteelig komne did fra Grønland paa Drivisen.

Fra Concilium i Lyon sendte Paven en Bulle til Erkebispen af Nidaros, som bivaanede Concilium, angaaende hans Lydbispers og andre norske Prælaters Stridigheder med Kong Magnus, fordi han og Formænd mindskede saavel hans som de andre norske Kirkers Friheder og Rettigheder, og deres Embedsmænd dømte i Sager, som stode under den geistlige Ret, ja at Kongen kaldte

dem

Erik Glipping Aar 1274.

dem til Krigstog, endskiønt de havde ingen Regalier af ham, og nægtede endog efter en af hans Formænds Kong Magni Anordning at lade til Nidaros Kirke føre sin Krone efter sin Død til Tegn, at han var bemeldte Kirke undergiven. Endelig var det kommen til Forlig med Samtykke af Bisperne, Prælaterne og Kanikerne i Nidaros, saa og Rigets Baroner, dog under paveligt Bifald, hvilken Paven herved gav, dog med Tillæg, at om Kongen eller Eftermænd skulde bryde dette, saa skulde Erkebispen og Kirken i Nidaros igien have den Ret til Kongevalget, og Kongens og det norske Riges Underkastelse, som de havde havt før denne Forening. Men forsaae Erkebispen eller Eftermænd sig herimod, saa skulde han tabe den Ret og Frihed til de 100 Mænd Kongen havde givet ham, og Lydbisperne den til de 40. Slig Trætte skulde af 2 Mænd, 1 paa hver Side, paaskiønnes, og kunde de ei blive enige, da den tredie kaldes til. Skulde det behøves, at den norske Konge maatte have Formynder eller Værger, da skulde Erkebispen have en og den første Stemme ved sligt Valg. Derpaa anføres Foreningen, som blev sluttet mellem Kongen og Erkebispen i Bergen 1273 den 1 Augusti, saa og Kong Magni Brev herom til Paven af samme Sted og Aar den 15 Augusti; hvis Indhold jeg i dette Aar har indført. Er meddeelt af Marini.

Af den svenske Kong Valdemars Forseelse med hans Svigerinde, vel og af andre Ting, toge hans Brødre Hertugerne allerede i forrige Aar Anledning at betiene sig af den almindelige Misfornøielse og at stemple imod ham, hvorpaa han skrev Paven til, som derpaa den 9 Januar fra Lyon (Magni a Celse Apparatus p. 85-86. Lagerbring Swea Rikes Historie II. p. 529) tilskrev Erkebispen af Upsal og Bispen af Linkøping, at den svenske Konge havde meldet, at forhen var ofte Oprør skeet i Sverrige, og En opkastet

til

Erik Glipping Aar 1274. til Konge mod den rette; og da han ingen Overmand erkiendte uden den romerske Pave, da Riget var den romerske Kirke skatskyldigt (censuale), saa havde han bedet Paven at see til, at Sligt herefter ei skulde skee, hvorfor Paven nu tilskrev dem for ved sin Myndighed at forhindre Sligt. Nu tænkte **Valdemar**, at alting var sikkert, og reiste derfor til Rom efter Aflad (Lagerbring l. cit. Cornerus ap. Eccardum p. 924). Men imedens han var borte, fik Hertug **Magnus** Leilighed at bestyrke sit Parti, hvorfor Kongen fandt ved Hiemkomsten alting i Forvirring, og var **Magnus** beskikket til Rigets Forstander. En Herredag holdtes derpaa om Sommeren i Transjanås (Lagerbring l. cit. p. 53. Svenske Rimkrøn. p. 37-38. Ericus Olai lib. III. p. 120), hvor Kongen, alle hans Brødre, Bisperne og de fornemme Adelsmænd mødte; men hvorvel man giorde sig megen Umage at forlige Kongen og **Magnus**, var dog alting forgieves, endskiønt den eene Broder Hertug **Benedict** i Finland, som tilligemed var Bisp i Linkøping, var saa ædelmodig at tilbyde ei alene sit Hertugdøm men endog alt sit Fædernegods til Deling mellem de Tvistende, for at vedligeholde Enighed i den kongelige Slægt, læggende til, at Kirken nok formaaede at føde ham. Nu endtes Herredagen. Hertugen forkyndte Kongen Krig og undsagde ham. Kongen skyndte sig til Stokholm og **Magnus** til Nykøping; men som denne ei fik saa stort Anhang som han ventede, saa begav han sig i næste Aar tilligemed sin Broder **Erik**, en god og enfoldig Herre, til Danmark, for med fiendtlig Magt at bekrige sit Fæderneland.

Den 13 Februar giorde i Sigtuna Herre **Karl** af **Phane**, en Søn af den navnkundige Herre **Ivar Blaae**, med sine Børns **Johans** og **Ingeborgs** Samtykke, et Mageskifte med Skoklosters; hans Søster **Kathrine** var og nærværende. Men i et

andet

andet Document, udstædt i Sko den 15 April, kaldes denne Kathrine Riælwonis Datter, maaskee hun og Karl have kun været Halv-Sødskende.

Den 26 April tilskrev Paven Bisp Bengt af Linkøping om de Legfolk paa Gulland, som forhindrede Opfyldelsen af Gaver ved Testamente til gudeligt Brug; og om samme Sag mod Legfolk i Wisby tilskrev han og (Magni a Celse Apparatus p. 86) Abbederne af Guthval Nydal og Warnhem.

Den 17 August tilstod Paven Fulco, udvalgt til Erkebisp i Upsal, at maatte tage Pallium af Bispen i Aros (Vastovii Vitis Aqvilon. p. 185), dog at derved skede Kirken i Lund ingen Præjudice; maaskee dette er skeet, fordi Erland endda ei var indviet til Erkebisp i Lund. Under samme Dag tilskrev han og den udvalgte Fulco (Magni a Celse Apparatus p. 87), at han sendte ham Pallium (eftersom Sacer, Provst i Lund, havde skriftlig frasagt sig Erkesædet), ved den upsalske Kanik Roger, som Bispen af Aros, der skulde indvie ham, skulde meddele ham, dog uden Præjudice for Kirken i Lund, under hvilken den af Upsal stod. Den 16 havde han beskikket ved sit Brev denne Fulco, forhen Erkedegn (Vastovii Viris Aqvilon. p. 186) til Erkebisp, og den 17de tilskrev han Bisp Israel af Aros om samme Sag (a Celse l. cit.).

Omtrent i dette Aar tilskrev Paven den udvalgte Erkebisp i Upsal, at han gav efter Kongens Begiering alle dem deres Synders Forladelse, som korsede sig mod Kariaterne (det er Karelerne, hvori aabenbare stikker Ptolomei Careotæ). Dette Brev har jeg Underretning om af Fredenheim. Den 9 Januar havde og Paven fra Lyon tilskrevet Erkebispen, og gientaget sin Formands Alexandri den 4des Brev til en af Bispens Formænd, om at opmuntre de Svenske til at modsætte sig Hedningerne af Carelen,

Erik Glipping Aar 1274. len, Jngrien, Lapland og Watland (maaskee Tavastland) deres Grumhed.

Senere end dette Aar finder jeg ei omtalt den spanske Prinds Don Philip, som havde været gift med den norske Prindsesse Christine (Ferreras Gesch. von Spanien IV. p. 331); han og hans Broder Kong Alphonsus af Castilien havde en lang Tid været uenige, men i dette Aar forligte de sig.

Aar 1275. Den 29 Januar gav Bisp Peder af Roskild paa sit Slot Hiortholm sine Borgere af Kiøpmanhafn Toldfrihed for de Personer, som gik til Skibs derfra til Malmøyhæ, naar denne sidstes Borgere fik igien samme Frihed, naar de skibede over til Kiøpmanhafn; de maatte og selv fastsætte Udgiften ved Bryllupper, ligesom i Ribe og Lund; hvo herimod handlede, skulde bøde til Bispen 3 Mark Penge, og ligesaameget til Byen; paa Helligdage, undtagen de største, maatte saavel Rige som Fattige føre Vare fra Broen eller Skibet, naar de gave 1 Penge i St. Olufs Blok til de Spedalskes Underholdning; de Skibe, som strandede mellem "Kiøpmanhafn", "Amakæ", "Awarthæha" (gammel Wartow) og "Scegshovet", skulde ei ansees for Vrag; Raadmændene i Kiøbhavn maatte ei dømmes som Tyve eller Røvere, eller trækkes for den Ret, hvor saadanne dømtes; de maatte ei tvinges til at paalægge nogen Renselses-Ed, og i hvad Sag eller Contract 2 af dem vidnede, kunde ingen forsvare sig imod ved nogen Lov; enhver bosiddende Mand i Byen, som vilde seile bort, maatte giøre det med Byfogdens Tilladelse, om han end havde en eller flere Processer for ham. Dette Brev stadfæstede siden den roskildske Bisp Stigot i Hafn den 13 December 1279. Stigots Segl er af grønt Vox, og hanger i røde, grønne og gule Silketraader. Af dette Diplom haves en dansk Oversættelse, som vel neppe er ældre end fra forrige Seculum.

Den

Den 12 Februar gav Kongen ved sit aabne Brev Nonnerne af Øe (nu Oxholm, beliggende paa Øeland, en Øe i Limfiorden, Aalborg Stigt, Øster-Han Herred) det sædvanlige Frihedsbrev for Leding og al kongelig Afgift, og at deres Underhavende ei maatte trækkes for nogen anden Ret, end deres eget Ting, som havde giældet fra hans Farfaders Kong Valdemars Tid. En Herre Bagland var herved Vidne. Erik Glipping Aar 1275.

Den 22 Februar stadfæstede den roskildske Bisp Peder i Kiøbmanhafn (Resenii Descriptio Samsoæ p. 29-37) denne Byes Lov, som hans Formand Bisp Jacob havde givet der 1254 den 13 Martii. Nærværende ved Peders Stadfæstelsesbrev vare Johan, Provst i Roskilde, 2 Kaniker af Kiøbenhavn, Henrik Orlughsun, Bispens Stallare, Eschil Krakæ, Bispens Foged i Kiøbmanhafn, og 4 kiøbenhavnske Borgere, foruden mange andre Klerker og Legfolk. I Byens forhængende Segl sees en Mur med to firkantede Taarne ved hver Ende, og et høiere Taarn midt paa, midt imellem Sol og Maane; Vandet gaaer op til Muren. Omskriften er: *Secretum Civitatis Haffniensis.* Resenius meener (Descriptio Samsoæ p. 28), at ved dette Taarn sigtes til det saakaldte Blaataarn.

Herre Anders Nielsen, en Sønnesøn af Alexander, som var Erkebisp Absalons Søstersøn, overlod og skiødede den 7 April (Script. Rer. Dan. IV. p. 485. 502) til Sorøe Kloster alle sine Eiendele i Ørsløfvestre, nemlig 7 Øre og 2 Penge Jordskyld, og fik derimod af Klosteret Eiendelene i Stubbathorp ved Faxe, og 40 Mark Penge gangbar Mynt; forhen havde det faaet adskillig Jord i bemeldte By, ved det Beboerne deraf havde givet sig til at være Converser i Sorøe, og meget havde det kiøbt af Herre Peder Thygesen og af flere. Den 28 April stadfæstede Herre

 An-

Erik Glipping Aar 1275.

Anders Pedersen Wæther ved sit Brev fra Hildesruthholm den Gave, som Frue Cæcilia, Datter af Jon Regnothsun, havde giort til Esrom Kloster i Pederstorp og Opesthorp med Samtykke af de Herrer Anders Nielsen, Ingemar Skyelge, og Johan Sywndssun.

Den 12 Junii bevilgede Provst Johan og Kapitlet i Roskild, at en aarlig Sielemesse maatte holdes for Niels Hermanssun, Borger i Roskild, fordi han havde skiænket did 1 Boel af 10 Øre i Landsbyen Hwilwingenørre, saa at den halve Del skulde anvendes til Kirkens Bygning, og den anden halve Del efter Kanikernes eget Behag.

Den 28 October overlod Frue Christine, Enke efter Aske Hælshtsun, sin Søn Klerken Johan hans Eiendele i Hambrum Herred til fri Raadighed. De Herrer Johan, Prior af Østerløf, Palno Nielsen og Christiern Aggisun satte deres Segl for.

Den 11 November stadfæstede Kongen ved sit Brev i Laghaholm Gaven, som Herre Strango Andersun havde giort paa Sielands Landsting til Prioren og Johanniternes Kloster i Andwardskogh af alle sine Eiendele i Norræthorp i Slauløse Herred.

Riget blev nu løst af Forbud og Band (Hvitfeldt p. 275), venteligt ved Erkebisp Erland; men om det er skeet paa et Kirkemøde i Lund, er hel uvist; thi alt hvad Hamsfort, Hvitfeldt, Stral, Aarbøgerne af Nestved, og Petrus Minorita sige derom (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 248. II. 388. 632. III. 313), synes at passe sig paa det store Concilium i Lyon, og kan i Latinen Concilium Lugdunense og Lundense let forbyttes, ligesaavel som Aarstallet, hvilket Hvitfeldt angiver at have været 1276 for det i Lyon, da det dog var 1274. Erici Krønike synes at sige (Script. Rer. Dan. I. p. 169), at en Kardinal ophævede Forbu-

det.

den. Denne Bandsættelse havde været 17 Aar. Pontoppidan siger (Annal. I. p. 737), at Almuen blev glad ved dens Ophævelse, ei alene fordi Kirkerne nu aabnedes, Messe og Prædiken holdtes, men og fordi Orgelværkerne nu igien gik, og Klokkerne ringede; men paa den Tid var der vist hel faa Orgelværker, og jeg har desuden forhen sagt, at denne Bandsættelse holdtes næsten af Ingen. | Erik Glipping Aar 1275.

Hr. Johan, Abbed i Rye-Kloster, døde; ligeledes Asker, Kanik og Sacrista i Roskild, den 8 August, og Niels Trugotsen, Kanik der, den 16 September (Script. Rer. Dan. I. p. 292). Gram fortæller (Dän. Bibl. VII. p. 486-88) efter Felibien (Histoire de Paris Tom. I. lib. IV. p. 279. lib. VIII. p. 356. Tom. III. 225), at en vis dansk Doctor gav til sine studerende Landsmænd et Hus ved St. Genoveves Kirke i Paris, til et Collegium, kaldet efter dem Collegium Danorum; imidlertid tilstaaer dog Felibien selv (l. cit.), at der længe forhen havde været studerende Danske i Paris, nemlig i Anledning af, at St. Wilhelm kom fra Frankrige, og blev Abbed i Eskilsøe i Danmark. Men derfor kan det gierne være, at de ei før 1275 fik et eget Collegium der. Men, naar Gram mener (l. cit. p. 488), at Erkebisp Erland har 1275 stiftet dette Collegium, fordi han da var flygtet fra Danmark til Gallien, saa falder dette bort, da man siden har opdaget, at Erland aldrig flyede; men at han har forvexlet ham med Eskil. Kanikerne af St. Genovefa havde overladt denne Bygning til de Danske, paa Vilkaar, at betale dem en aarlig Afgift, og aldrig at overlade den til Geistlige eller Munke.

To Taarne ved Domkirken af Slesvig, tilligemed endel af Kirken selv, faldt ned. (Bartholin Annal. MSt. ad ann. 1275).

Den 12 September blev (Script. Rer. Dan. I. p. 187) et Dominicaner-Kloster stiftet i Holbek.

Sil-

Erik Glipping Aar 1275.

Sildefiskeriet gik saa overflødig til i Skaane (Script. Rer. Dan. I. p. 187), at et Bogulaes deraf solgtes for een Øre Penge.

Magnus Matthiæ taler allerede om (Series Episc. Lund. p. 78), at Nogle tillagde Erland en Klage over hans Fængsel ved Keiseren, som da maatte være Rudolph. Hvitfeldt siger mere bestemt (p. 276), at han blev i Tydskland anholdt efter Keiser Rudolphs Befaling, fordi han skulde have stemplet imod hans Valg, men at han dog kom snart løs, og vendte derpaa syg og skrøbelig tilbage, kommende ei videre end til Tydskland, og faaende aldrig Pallium, saa at han døde ei som Erkebisp, men allene som udvalgt. Dog da foranførte Brev viser, at Erland skrev sig Erkebisp, saa har han og faaet Pallium, ventelig uden at reise efter det; og da man ei heller kan indsee, hvorledes han i Danmark kunde stemple mod Keiser Rudolphs Valg, saa bliver det rimeligt, at denne Klage er skreven af Erkebisp Eskil, hvorom jeg har handlet i den foregaaende 6te Tome S. 275-76.

Conrad, Abbed i Øm Kloster, døde (Script. Rer. Dan. V. p. 264) efterat have siddet 1 Aar og 7 Maaneder, og blev hæderlig begravet i det ny Kapitel. Han var den fierde Abbed af Øm, som døde i sit Embede, og vare de foregaaende Magnus og Michael vist, og uden Tvivl Thuvo; Johan Dovær blev derpaa tredie Gang Abbed.

Herre Niels Thruulsun døde den 22 October (Script. Rer. Dan. V. p. 564), og gav en Grund i Githung Mark og Nybøl Sogn af 2 Skilling Bygs aarlig Indkomst, og Jorder i Linvi Wester Nybøl By af $\frac{1}{2}$ Øre Bygs Indkomst, til Riber Kirke for Sielemesse.

Aug-

Augustiner-Munkene i Danmark holdt et Provincial-Concilium den 8 April i Grindervlef (Script. Rer. Dan. V. p. 633), et Augustiner-Kloster i Viborg-Stigt, Skivehus-Amt og Nørre-Herred, hvor der fastsattes, at i Skriftemaal skulde den Hellige Augustinus nævnes strax efter Jomfru Maria, enhver Munk skrifte idetmindste eengang om Maaneden for sin Prælat; men de, som vare Præster, oftere; Prælaterne skulde efter Behag paalægge dem Straf, som handlede mod Regelen; intet urørligt Gods maatte afhændes uden det hele Kapitels Samtykke; Psalmerne skulde tydeligen og langsomt oplæses; man skulde gaae med Klæder af een Farve sukte og efter Reglen; Kapperne skulde være meget kortere end Overklæderne, men Kabusserne længere og videre end sædvanlig; et stærkt Fangsel skulde være i hvert Kloster, og Overtræderne straffes efter deres Forseelsers Beskaffenhed; en forsømmelig Prælat i at rette andre, eller som selv forsaae sig, skulde straffes af alle Prælater.

Erik Glipping Aar 1275.

Nu brøde de svenske Uroligheder retskaffen ud. Den 5 Februar var det forsaavidt endda stille; thi da udgav Kong Valdemar et Diplom i Fyæholm til sin Tiener "famulus" Karl Ellafsün, ja endog den 16 April var det stille; thi B., Laugmand i Østgotland, udgav da et Diplom, hvorved han stiftede et Kanonikat i Linkøping for sin, Faders, Moders og Hustrues Margretes Siele, og dette blev forseglet med Kong Valdemars, Hertug Magni og Bisp Henrik af Linkøping deres Segle. Men strax efter dette steg Uenigheden saa høit, at de Brødre Hertug Magnus og Junker Eric begave sig fra Sverrig til den danske Kong Erik (Ericus Olai p. 121. Hvitfeldt p. 277-78. Lagerbring II. p. 535. Svenske Rimkrønr. pag. 38. Jo. Magni Hist. Gothor. et Sveon. lib. XIX. cap. 22. p. 725-27) og sluttede Forbund med

ham,

Erik Glipping Aar 1275.

ham, og blev Brev derpaa udstædt i Sønderborg, hvorpaa Magnus samlede et stort Antal Folk i Danmark, baade Tydske og Danske, hvoriblant vare 700 Ryttere, som alle anførtes af Jacob, der siden blev Greve i Halland, og af Marsk Stig; Kongen gav dem med 100 Ryttere af sine egne Hofsinder, og lovede Hertug Magnus og Junker Erik derfor at give ham 6000 lødig Mark, samt aarlig 1000 Mark, og desuden et Slot i Pant, hvilket han selv vilde vælge. Med denne Hær rykkede de ind i Vestergotland, og sagde Magnus aabenbare, at han enten skulde indtage hele Sverrige eller og døe derover; hvorimod Valdemar igienmælde, at han vilde stride med ham, om Danske og Tydske turde mode. Han samlede derpaa og en stor Hær af Bønder og sine Hofsinder, og lod de første drage over Tividen til Hova, men selv for blev han med det beste Krigsfolk i Rendebodda Natten over, igiennem de Skoven mellem sig og de andre, og lagde han sig til at sove; men Dronningen satte sig til at spille Skak. Magnus overfaldt derpaa de andre ved Hova i Vestgatland den 15 Junii paa en Fredag eller og den 4 Julii, overvandt og nedlagde dem. I dette Slag tale nogle vore Kroniker (Script. Rer. Dan. I. p. 125. VI. 636. VII. 224), især om Marsk Stig, og sige de, at han har fanget Kong Valdemar, afsat ham og indsat Magnus. Om Slagets ulykkelige Udfald blev Kongen underrettet ved en Rytter, som blodig og ilde tilredt havde reddet sig deraf, hvorpaa han flyede til Vermeland og derfra til Norge, hvor han opholdt sig hos Erling Alfsen, og efterlod sig hos ham sin Søn Eric, da han atter drog ind i Sverrige med sin Dronning. Dronning Sophie skal derimod være blevet fanget, hvorpaa jeg dog tvivler. Da hans Hofsfolk saae, at han havde forladt dem, droge de afsted ind i Merike. Ei alene alle islandske Annaler (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 114)

214) men og Minoriternes Aarbøger af Wisby (Script. I. p. 255) sige, at Valdemar flyede til Norge. Kroniken, udgivet af Celsius, siger (Script. Rer. Dan. IV. p. 594), at Slaget skede paa en Fredag den 24 Junii; men den Dag indfalder paa en Mandag, og den 25 paa en Løverdag. De gamle islandske Annaler hos Langebek (Tom. II. p. 154) henføre Slaget til 4 Julii. Maaskee Valdemar blev tilligemed Dronningen fanget paa den Dag, men det er ei ret rimeligt; thi saasom han og afstod Riget til sin Broder, saa blev Magnus strax derpaa udvalgt til Konge, og den 22 Julii kalder han sig i et Diplom, udstædt i Upsal, endda de Svenskes Hertug. I dette Brev kalder han Erik sin allerkiereste og elskeligste Broder, og blev det forseglet af Erkebisp Fulco i Upsal, hans Lydbisper af Skara, Linkøping, Strengnes, Aros og Abo, samt hans Broder Eric. Derved gav han til Upsal Kirke de Gaarde Sorum, Girlstir, Skieggistir og Godset Wesalby med alt Tilliggende, venteligt for den erlangte Seiers Skyld. Men den 6 October skriver han sig derimod Konge i et Brev, givet i Linkøping, hvorved han stadfæster sin Formands og Broders Valdemars Frihedsbrev af 1275 i September og udi Stokholm til Borgerne i Riga for Told i Sverrige; altsaa havde Valdemar da afstaaet Riget, og altsaa var han fanget før den Tid. Det lader, at han blev sat paa fri Fod tilligemed sin Dronning Sophie, efterat han havde frasagt sig Kronen, og det uden nogen Betingelse, hvorpaa han begav sig til Kongehelle. Efter Torfæus (Hist. Norv. IV. p. 361), som beraaber sig paa gamle norske Efterretninger, flyede han tilligemed Sophie fra Fængselet i Ragnhildesholm til Konghelle. Da han blev fanget, skal han have siddet over Borde. Alting viser, at han har været en from, vellystig, godtroende og efterladen Herre, og Magnus derimod en

Erik Glipping Aar 1275.

Erik Glipping Aar 1275.

vellystig, kiek, listig og streng. Ericus Olai siger (pag. 123) og Lagerbring (p. 535), at den danske Konge holdt Magnus for sin Fordels Skyld, og for at svække og udmatte Sverrige. Saa meget er vist, at ingen Misforstand findes optegnet forhen at have været mellem Kongerne Valdemar og Erik. Ellers har det vel og giort meget, at Junker Erik van 1275 en Grund hos Kong Erik; og hvo veed, hvad de da have udklaget sammen! Alting synes at vise, at de svenske Bisper og mægtige Herrer vare Valdemar imod, og holdt med Magnus. Den sidste siger og Alberti Stadensis Fortsætter det (p. 8). De svenske Skribentere (Ericus Olai p. 117. Svenske Rimkrön. p. 34) beskylde Dronning Sophie for at have ved sin Stolthed foraarsaget Uenigheden mellem Valdemar og Magnus (conf. Hvitfeldt p. 278 Lin. 18 nedenfra).

Imidlertid finder man, at Valdemar vedblev at skrive sig Konge i Sverrige, eftersom han den 18 December udstædte i Lubese et Stadfæstelsesbrev paa sin Faders Fridsbrev til Hamborgerne, da han og paa samme Tid giorde der sin Datters Ingeborgs Bryllup med den holstenske Greve Gerhard den 2den, der som kun Aarstallet af dette Brev er rigtigt hos Lambecius i Origin. Hamburg lib. II. p. 66. Lagerbring anfører vel (p. 538), at Magnus og Valdemar bleve i dette Aar forligte, og at den sidste beholdt det hele gothiske Rige, men hans omflakkende Levemaade i Danmark og Norge de to næste Aar synes mig at vise det modsatte.

Byen Bremen ansøgte (Wilkbrandt II. p. 11) hos Byen Lybek om at maatte optages i det hanseatiske Forbund, men formedelst Stridigheder Bremen havde med London, blev det ikke bevilget før efter nogle Aar.

Bisp

Bisp Johan af Lybek stadfæstede (Bericht von der Stadt Lübek an dero Closter St. Johannis habenden Eigenthumsrecht) Forliget mellem Clemen-Kloster og Nonnerne af St. Hanses Kloster i Lybek, som hans Formand Johan havde giort. Erik Glipping Aar 1275.

Den [illegible] Januar udstædte Anastasia i Wismar (Schröders Papist. Meklenb. p. 740. Franks lib. V. p. 57) et Gavebrev til Sonnencamp Kloster, hvori hun kalder sig Regent i hendes Mands Fraværelse "Domina Magnopolensis vicem dilecti domini et mariti nostri absentia fideliter gubernans."

Grev Gunzelin den 3die af Zwerin døde enten i Begyndelsen af dette Aar, som Franck vil (Francks Meklenburg V. p. 55) eller og den 23 October i næst foregaaende efter Rudloffs Meklenb. Gesch. II. p. 65, og efterlod sig 4 Sønner, Helmold, Nicolaus, Guncelin den 4de, og Johan, hvilken sidste blev Geistlig.

Woldemar, Herre af Rostok, solgte den 11 December i Rostok (Franck V. p. 57) Landsbyerne Remezow og Lypen til Borgerne i Rostok med sin Faders Herre Borwini Samtykke. Herre Henrik af Meklenborg stadfæstede dette siden i Warnemünde 1325 den 27 Julii (Westphal IV. p. 944). Eymar Friso af Oldendorpe, en Strandfriser, blev for begaaet Røveri sat fast i Bremen (Cassels Urkunden-Samlung p. 44) og løsladt paa Forbøn af de oldenborgske Grever, imod at betale 100 Mark i Straf til Greverne og til Byen, og Løfte, at Friserne ei mere skulde plyndre Nogen paa Weseren. Brevet herom er udstædt i Oldenborg den 4 Julii.

Den 6 Julii udgav den pomerske Fyrste Casimir sit Brev i Camin, hvorved han stadfæstede Kirken dens Friheder for sig, Hustru og Børn. Spørgsmaal, hvo denne Casimir har været; hos Micrælius finder jeg intet om ham, og overalt er den pomerske Histo-

Erik Glipping Aar 1274. len, Jngrien, Lapland og Watland (maaskee Tavastland) deres Grumhed.

Senere end dette Aar finder jeg ei omtalt den spanske Prinds Don Philip, som havde været gift med den norske Prindsesse Christine (Ferreras Gesch. von Spanien IV. p. 331); han og hans Broder Kong Alphonsus af Castilien havde en lang Tid været uenige, men i dette Aar forligte de sig.

Aar 1275. Den 29 Januar gav Bisp Peder af Roskild paa sit Slot Hjortholm sine Borgere af Kiøbmanhafn Toldfrihed for de Personer, som gik til Skibs derfra til Malmøghæ, naar denne sidstes Borgere fik igien samme Frihed, naar de skibede over til Kiøbmanhafn; de maatte og selv fastsætte Udgiften ved Bryllupper, ligesom i Ribe og Lund; hvo herimod handlede, skulde bøde til Bispen 3 Mark Penge, og ligesaameget til Byen; paa Helligdage, undtagen de største, maatte saavel Rige som Fattige føre Vare fra Broen eller Skibet, naar de gave 1 Penge i St. Olufs Blok til de Spedalskes Underholdning; de Skibe, som strandede mellem "Kiøbmanhafn", "Amakæ", "Awarthæha" (gammel Wartow) og "Scegshovet", skulde ei ansees for Vrag; Raadmændene i Kiøbhavn maatte ei dømmes som Tyve eller Røvere, eller trækkes for den Ret, hvor saadanne dømtes; de maatte ei tvinges til at paalegge nogen Renselses-Ed, og i hvad Sag eller Contract 2 af dem vidnede, kunde ingen forsvare sig imod ved nogen Lov; enhver bosiddende Mand i Byen, som vilde seile bort, maatte giøre det med Byfogdens Tilladelse, om han end havde en eller flere Processer for ham. Dette Brev stadfæstede siden den roskildske Bisp Stigot i Hafn den 13 December 1279. Stigots Segl er af grønt Vox, og hænger i røde, grønne og gule Silketraader. Af dette Diplom haves en dansk Oversættelse, som vel neppe er ældre end fra forrige Seculum.

Den

Den 12 Februar gav Kongen ved sit aabne Brev Nonnerne af Øe (nu Orholm, beliggende paa Øeland, en Øe i Limfiorden, Aalborg Stigt, Øster-Han Herred) det sædvanlige Frihedsbrev for Leding og al kongelig Afgift, og at deres Underhavende ei maatte trækkes for nogen anden Ret, end deres eget Ting, som havde gieldet fra hans Farfaders Kong Valdemars Tid. En Herre Bagland var herved Vidne. Erik Glipping Aar 1275.

Den 22 Februar stadfæstede den roskildske Bisp Peder i Køpmanhafn (Resenii Descriptio Samsoæ p. 29-37) denne Byes Lov, som hans Formand Bisp Jacob havde givet der 1254 den 13 Martii. Nærværende ved Peders Stadfæstelsesbrev vare Johan, Provst i Roskilde, 2 Kaniker af Kiøbenhavn, Henrik Orlughsun, Bispens Stallare, Eschil Krakæ, Bispens Foged i Køpmanhafn, og 4 kiøbenhavnske Borgere, foruden mange andre Klerker og Legfolk. I Byens forhængende Segl sees en Mur med to firkantede Taarne ved hver Ende, og et høiere Taarn midt paa, midt imellem Sol og Maane; Vandet gaaer op til Muren. Omskriften er: *Secretum Civitatis Haffniensis.* Resenius mener (Descriptio Samsoæ p. 28), at ved dette Taarn sigtes til det saakaldte Blaataarn.

Herre Anders Nielsen, en Sønnesøn af Alexander, som var Erkebisp Absalons Søstersøn, overlod og skiødede den 7 April (Script. Rer. Dan. IV. p. 485. 502) til Sorøe Kloster alle sine Eiendele i Ørsløsvestre, nemlig 7 Øre og 2 Penge Jordskyld, og fik derimod af Klosteret Eiendelene i Stubbathorp ved Faxe, og 40 Mark Penge gangbar Mynt; forhen havde det faaet adskillig Jord i bemeldte By, ved det Beboerne deraf havde givet sig til at være Converser i Sorøe, og meget havde det kiøbt af Herre Peder Thygesen og af flere. Den 28 April stadfæstede Herre

Erik Glipping Aar 1275.

Anders Pedersen Wæther ved sit Brev fra Hildesrutholm den Gave, som Frue Cæcilia, Datter af Jon Regmothsøn, havde giort til Esrom Kloster i Pederstorp og Opesthorp med Samtykke af de Herrer Anders Nielsen, Ingemar Skyelge, og Johan Sywndesun.

Den 12 Junii bevilgede Provst Johan og Kapitlet i Roskild, at en aarlig Sielemesse maatte holdes for Niels Hermanssun, Borger i Roskild, fordi han havde skienket did 1 Boel af 10 Øre i Landsbyen Hwilwingenøtre, saa at den halve Del skulde anvendes til Kirkens Bygning, og den anden halve Del efter Kanikernes eget Behag.

Den 28 October overlod Frue Christine, Enke efter Asker Hælshtsun, sin Søn Klerken Johan hans Eiendele i Hambrum Herred til fri Raadighed. De Herrer Johan, Prior af Østerløf, Palno Nielsen og Christiern Aggisun satte deres Segl for.

Den 11 November stadfæstede Kongen ved sit Brev i Laghaholm Gaven, som Herre Strango Andersun havde giort paa Sielands Landsting til Prioren og Johanniternes Kloster i Andwardskogh af alle sine Eiendele i Norrathorp i Slauløse Herred.

Riget blev nu løst af Forbud og Band (Hvitfeldt p. 275), venteligt ved Erkebisp Erland; men om det er skeet paa et Kirkemøde i Lund, er hel uvist; thi alt hvad Hamsfort, Hvitfeldt, Stral, Aarbøgerne af Nestwed, og Petrus Minorita sige derom (Script. Rer. Dan. I. p. 169. 248. II. 388. 632. III. 313), synes at passe sig paa det store Concilium i Lyon, og kan i Latinen Concilium Lugdunense og Lundense let forbyttes, ligesaavel som Aarstallet, hvilket Hvitfeldt angiver at have været 1276 for det i Lyon, da det dog var 1274. Erici Krønike synes at sige (Script. Rer. Dan. I. p. 169), at en Kardinal ophævede Forbu-

det.

det; Denne Bandsættelse havde varet 17 Aar. Pontoppidan siger (Annal. I. p. 737), at Almuen blev glad ved dens Ophævelse, ei alene fordi Kirkerne nu aabnedes, Messe og Prædiken holdtes, men og fordi Orgelværkerne nu igien gik, og Klokkerne ringede; men paa den Tid var der vist hel faa Orgelværker, og jeg har desuden forhen sagt, at denne Bandsættelse holdtes næsten af Ingen. Erik Glipping Aar 1275.

Hr. Johan, Abbed i Rye-Kloster, døde, ligeledes Asker, Kanik og Sacrista i Roskild, den 8 August, og Niels Trugothsen, Kanik der, den 16 September (Script. Rer. Dan. I. p. 292). Gram fortæller (Dan. Bibl. VII. p. 486-88) efter Felibien (Histoire de Paris Tom. I. lib. IV. p. 279. lib. VIII. p. 356. Tom. III. 225), at en vis dansk Doctor gav til sine studerende Landsmænd et Hus ved St. Genoveves Kirke i Paris, til et Collegium, kaldet efter dem Collegium Danorum; imidlertid tilstaaer dog Felibien selv (l. cit.), at der længe forhen havde været studerende Danske i Paris, nemlig i Anledning af, at St. Wilhelm kom fra Frankrige, og blev Abbed i Eskilsøe i Danmark. Men derfor kan det gierne være, at de ei før 1275 fik et eget Collegium der. Men, naar Gram mener (l. cit. p. 488), at Erkebisp Erland har 1275 stiftet dette Collegium, fordi han da var flygtet fra Danmark til Gallien, saa falder dette bort, da man siden har opdaget, at Erland aldrig flyede; men at han har forvexlet ham med Eskil. Kanikerne af St. Genovefa havde overladt denne Bygning til de Danske, paa Vilkaar, at betale dem en aarlig Afgift, og aldrig at overlade den til Geistlige eller Munke.

To Taarne ved Domkirken af Slesvig, tilligemed endel af Kirken selv, faldt ned. (Bartholin Annal. Mst. ad ann. 1275).

Den 12 September blev (Script. Rer. Dan. I. p. 187) et Dominicaner-Kloster stiftet i Holbek.

Sil-

Erik Glipping Aar 1275.

Sildefiskeriet gik saa overflødig til i Skaane (Script. Rer. Dan. I. p. 187), at et Vogulæs deraf solgtes for een Øre Penge.

Magnus Matthiæ taler allerede om (Series Episc. Lund. p. 78), at Nogle tillagde Erland en Klage over hans Fængsel ved Keiseren, som da maatte være Rudolph. Hvitfeldt siger mere bestemt (p. 276), at han blev i Tydskland anholdt efter Keiser Rudolphs Befaling, fordi han skulde have stemplet imod hans Valg, men at han dog kom snart løs, og vendte derpaa syg og skrøbelig tilbage, kommende ei videre end til Tydskland, og faaende aldrig Pallium, saa at han døde ei som Erkebisp, men allene som udvalgt. Dog da foranførte Brev viser, at Erland skrev sig Erkebisp, saa har han og faaet Pallium, venteligt uden at reise efter det; og da man ei heller kan indsee, hvorledes han i Danmark kunde stemple mod Keiser Rudolphs Valg, saa bliver det rimeligt, at denne Klage er skreven af Erkebisp Esik, hvorom jeg har handlet i den foregaaende 6te Tome S. 275. 76.

Conrad, Abbed i Øm Kloster, døde (Script. Rer. Dan. V. p. 264) efterat have siddet 1 Aar og 7 Maaneder, og blev hæderlig begravet i det ny Kapitel. Han var den fierde Abbed af Øm, som døde i sit Embede, og vare de foregaaende Magnus og Michael vist, og uden Tvivl Thuvo; Johan Dovær blev derpaa tredie Gang Abbed.

Herre Niels Thruulsun døde den 22 October (Script. Rer. Dan. V. p. 564), og gav en Grund i Sithung Mark og Nybøl Sogn af 2 Skilling Bygs aarlig Indkomst, og Jorder i Linvi Vester Nybøl By af ½ Øre Bygs Indkomst, til Riber Kirke for Siælemesse.

Augu-

Augustiner-Munkene i Danmark holdt et Provincial-Concilium den 8 April i Grimkerslef (Script. Rer. Dan. V. p. 633), et Augustiner-Kloster i Viborg-Stigt, Skivehus-Amt og Nørre-Herred, hvar der fastsattes, at i Skriftemaal skulde den Hellige Augustinus nævnes strax efter Jomfru Maria, enhver Munk skrifte idetmindste eengang om Maaneden for sin Prælat; men de, som vare Præster, oftere; Prælaterne skulde efter Behag paalægge dem Straf, som handlede mod Regelen; intet urørligt Gods maatte afhændes uden det hele Kapitels Samtykke; Psalmerne skulde tydeligen og langsom oplæses; man skulde gaae med Klæder af een Farve sukte og efter Reglen; Kapperne skulde være meget kortere end Overklæderne, men Kabusserne længere og videre end sædvanlig; et stærkt Fængsel skulde være i hvert Kloster, og Overtræderne straffes efter deres Forseelsers Beskaffenhed; en forsømmelig Prælat i at rette andre, eller som selv forsaae sig, skulde straffes af alle Prælater. Erik Glipping Aar 1275.

Nu brøde de svenske Urolighederer retskaffen ud. Den 5 Februar var det forsaavidt endda stille; thi da udgav Kong Valdemar et Diplom i Fyæholm til sin Tiener "famulus" Karl Ellafsun, ja endog den 16 April var det stille; thi B., Laugmand i Østgotland, udgav da et Diplom, hvorved han stiftede et Kanonikat i Linkøping for sin, Faders, Moders og Hustrues Margretes Siele, og dette blev forseglet med Kong Valdemars, Hertug Magni og Bisp Henrik af Linkøping deres Segle. Men strax efter dette steg Uenigheden saa høit, at de Brødre Hertug Magnus og Junker Eric begave sig fra Sverrig til den danske Kong Erik (Ericus Olai p. 121. Hvitfeldt p. 277-78. Lagerbring II. p. 535. Svenske Rimkrøn. pag. 38. Jo. Magni Hist. Gothor. et Sveon. lib. XIX. cap. 22. p. 725-27) og sluttede Forbund med

ham,

Erik Glipping Aar 1275.

ham, og blev Brev derpaa udstædt i Sønderborg, hvorpaa Magnus samlede et stort Antal Folk i Danmark, baade Tydske og Danske, hvoriblant vare 700 Ryttere, som alle anførtes af Jacob, der siden blev Greve i Halland, og af Marsk Stig. Kongen gav dem med 100 Ryttere af sine egne Hofsinder, og lovede Hertug Magnus og Junker Erik derfor at give ham 6000 lødige Mark, samt aarlig 1000 Mark, og desuden et Slot i Pant, hvilket han selv vilde vælge. Med denne Hær rykkede de ind i Vestergotland, og sagde Magnus aabenbare, at han enten skulde indtage hele Sverrige eller og døe derover; hvorimod Valdemar igienmælde, at han vilde stride med ham, om Danske og Tydske turde møde. Han samlede derpaa og en stor Hær af Bønder og sine Hofsinder, og lod de første drage over Tyviden til Hova, men selv forblev han med det beste Krigsfolk i Rendebodda Natten over, havende Skoven mellem sig og de andre, og lagde han sig til at sove; men Dronningen satte sig til at spille Skak. Magnus overfaldt derpaa de andre ved Hova i Vestgotland den 15 Junii paa en Fredag eller og den 4 Julii, overvandt og nedlagde dem. I dette Slag tale nogle vore Kroniker (Script. Rer. Dan. I. p. 125. VI. 626. VII. 224), især om Marsk Stig, og sige de, at han har fanget Kong Valdemar, afsat ham og indsat Magnus. Om Slagets ulykkelige Udfald blev Kongen underrettet ved en Rytter, som blodig og ilde tilredt havde reddet sig deraf, hvorpaa han flyede til Vermeland og derfra til Norge, hvor han opholdt sig hos Erling Alfssen, og efterlod sig hos ham sin Søn Eric, da han atter drog ind i Sverrige med sin Dronning. Dronning Sophie skal derimod være blevet fanget, hvorpaa jeg dog tvivler. Da hans Hoffolk saae, at han havde forladt dem, droge de afsted ind i Nerike. Ei alene alle islandske Annaler (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 114)

n. 14) men og Minoritebrødres Aarbøger af Wisby (Script. I. p. 255) sige, at Valdemar flyede til Norge. Kroniken, udgivet af Celsius, siger (Script. Rer. Dan. IV. p. 594), at Slaget skede paa en Fredag den 24 Junii; men den Dag indfalder paa en Mandag, og den 25 paa en Løverdag. De gamle islandske Annaler hos Langebek (Tom. II. p. 154) henføre Slaget til 4 Julii. Maaskee Valdemar blev tilligemed Dronningen fanget paa den Dag, om det ei er saa tydligt; thi saasom han og afstod Riget til sin Broder, saa blev Magnus strax derpaa udvalgt til Konge, og den 22 Julii kalder han sig i et Diplom, udstædt i Upsal, endda de Svenskes Hertug. I dette Brev kalder han Erik sin allerkiereste og elskeligste Broder, og blev det forseglet af Erkebisp Fulco i Upsal, hans Lydbisper af Skara, Linkøping, Strengnes, Aros og Abo, samt hans Broder Eric. Derved gav han til Upsal Kirke de Gaarde Strøm, Giriştir, Skieggistir og Gobset Westhalby med alt Tilliggende; venteligen for den erlangte Seiers Skyld. Men den 6 October skriver han sig derimod Konge i et Brev, givet i Linkøping, hvorved han stadfæster sin Formands og Broders Valdemars Frihedsbrev af 1275 i September og udi Stokholm til Borgerne i Riga for Told i Sverrige; altsaa havde Valdemar da afstaaet Riget, og altsaa var han fanget før den Tid. Det lader, at han blev sat paa fri Fod tilligemed sin Dronning Sophie, efterat han havde frasagt sig Kronen, og det uden nogen Betingelse, hvorpaa han begav sig til Kongehelle. Efter Torfæus (Hist. Norv. IV. p. 361), som beraaber sig paa gamle norske Efterretninger, flyede han tilligemed Sophie fra Fængslet i Ragnhildesholm til Konghelle. Da han blev fanget, skal han have sidet over Borde. Alting viser, at han har været en from, vellystig, godtroende og efterladen Herre, og Magnus derimod en

Erik Glipping Aar 1275.

Erik Glipping Aar 1275. delstig, tiek, listig og streng. Ericus Olai siger (pag. 123) og Lagerbring (p. 535), at den danske Konge stod Magnus bi for sin Fordels Skyld, og for at svække og ydmyge Sverrige. Saameget er vist, at ingen Misforstand findes optegnet forhen at have været mellem Kongerne Valdemar og Erik. Ellers har det vel og giort meget, at Junker Erik var 1275 en Stiuf-Søn af Kong Erik; og hvo veed, hvad de da have aftalt sammen? Almindelig synes at vise, at de svenske Bisper og mægtige Herrer være Valdemar imod, og holdt med Magnus. Det de sidste siger og Alberti Stadensis Fortsætter det (p. 8). De svenske Skribentere (Ericus Olai p. 117. Svenske Rimkrön. p. 34) beskylde Dronning Sophie for at have ved sin Strenghed foraarsaget Uenigheden mellem Valdemar og Magnus (conf. Hvitfeldt p. 278 lin. 18 nedenfra).

Imidlertid finder man, at Valdemar vedblev at forblive Konge i Sverrige, eftersom han den 12 December udstædte i Lybeke et Stadfæstelsesbrev paa sin Faders Frihedsbrev til Hamborgerne, da han og paa samme Tid giorde der sin Datters Ingeborgs Bryllup med den holstenske Greve Gerhard den anden, dersom kun Aarstallet af dette Brev er rigtigt hos Lambecius i Origin. Hamburg lib. II. p. 66. Lagerbring anfører vel (p. 538), at Magnus og Valdemar bleve i dette Aar forligte, og at den sidste beholdt det hele gothiske Rige, men hans omflakkende Levemaade i Danmark og Norge de to næste Aar synes mig at vise det modsatte.

Byen Bremen ansøgte (Willebrandt II. p. 11) hos Byen Lybek om at maatte optages i det hanseatiske Forbund, men formedelst Stridigheder Bremen havde med Lynden, blev det ikke bevilget før efter nogle Aar.

Bisp

Bisp Johan af Lybek stadfæstede (Bericht von der Stadt Lübek an dero Closter St. Johannis habenden Eigenthumsrecht) Forliget mellem Cistercer-Kloster og Nonnerne af St. Hanses Kloster i Lybek, som hans Formand Johan havde giort. Erik Glipping Aar 1275.

Den [illegible] Januar udstædde Anastasia i Wismar (Schröders Papist. Meklenb. p. 740. Frank lib. V. p. 57) et Gavebrev til Sonnencamp-Klostet, hvori hun kalder sig Regent i hendes Mands Fraværelse "Domina Magnopolensis vicem dilecti domini et mariti nostri absentia fideliter gubernans."

Grev Gunzelin den 3die af Zwerin døde enten i Begyndelsen af dette Aar, som Frank vil (Franks Meklenburg V. p. 55) eller og den 23 October i næst foregaaende efter Rudloffs Meklenb. Gesch. II. p. 65, og efterlod sig 4 Sønner, Helmold, Nicolaus, Guncelin den 4de, og Johan, hvilken sidste blev Geistlig.

Woldemar, Herre af Rostok, solgte den 11 December i Rostok (Frank V. p. 57) Landsbyerne Remezow og Lypen til Borgerne i Rostok med sin Faders Herre Borwini Samtykke. Herre Henrik af Meklenborg stadfæstede dette siden i Warnemünde 1325 den 27 Julii (Westphal IV. p. 944). Eymar Friso af Oldendorpe, en Strandfriser, blev for begaaet Røveri sat fast i Bremen (Cassels Urkunden-Samlung p. 44) og løsladt paa Forbøn af de oldenborgske Grever, imod at betale 100 Mark i Straf til Greverne og til Byen, og Løfte, at Friserne ei mere skulde plyndre Nogen paa Weseren. Brevet herom er udstædt i Oldenborg den 4 Julii.

Den 6 Julii udgav den pomerske Fyrste Casimir sit Brev i Camin, hvorved han stadfæstede Kirken dens Friheder for sig, Hustru og Børn. Spørgsmaal, hvo denne Casimir har været; hos Micrælius finder jeg intet om ham, og overalt er den pomerske Histo-

Erik Glipping Aar 1275.

Historie, helst hvor Dreger slipper, i at føre fort Værkes; man kan derfor mistænke Ægtheden af dette Diplom, allerhelst Casimir her siger, at han har stiftet Kirken i Camin, hvilket dog Casimir den 1ste giorde, og selv siger i et Diplom fra 1175, der dog er et ganske andet end dette; derimod siger [illegible], at Bisp Herman af Camin var nærværende, og han var rigtig nok Bisp der paa denne Tid, da derimod Conrad var det 1175. Imidlertid da dette Brev er forbægtigt, og findes alene hos Lünig (Spicileg. Eccles. Tom. II. Anhang p. 7), som ei siger, hvorfra han har faaet sine Diplomer, saa tør jeg ei paa Grund af det indføre en ny pomersk Fyrste, som er alle Historieskrivere hidindtil ubekiendt. Efter Schwartz (pommersche Lehnhistorie p. 215) skal dog paa denne Tid have levet en Casimir den 3die, som stammede fra Ratibor Wartizlawi den 1stes Broder, og skal denne Casimir være død allerede forrige Aar 1274; men er bemeldte Diplom rigtigt, da maa han først være død 1275. Den pomerske Hertug Barnim arvede hans Lande. Hvitfeldt (p. 275) tillægger Casimir, en Søn ved Navn Swantobor, som skulle være død i dette Aar, og Barnim have efter ham arvet Landet, men det er uden Tvivl urigtigt.

Hos Scheidt (vom Adel p. 22 og 23) forekommer et Diplom, givet den 8 November i Huxaria af Raadet og Menigheden der, hvorved Grev Lodewic den Yngre af Everstein er Vidne, og hvis Segl blev og forhængt.

Den 26 Julii i Landsbyen Bete ved Segeberg forbandt Grev Gerhard af Holsten (Gerken Cod. Diplom. Brandenb. III. p. 288-89) 8 af sine Riddere i ligesaa mange Afsoders Sted at sige god for sig til sin kiere Svoger (socer, thi Otto var gift med Gerhardi Broderdatter) Marggrev Otto af Brandenborg, for

de

de Penge, han var ham skyldig, som skulle staae til næste Walpurgs Dag. Brevet blev leveret i Grevens Vasallers Overværelse til den strange Ridder Herre Henrik Dunker, som var sendt paa Marggrevens Vegne. Erik Glipping Aar 1275.

Den 15 October stadfæstede de Grever Gerhard, Adolph, Conrad og Johan et Forbund med de brandenborgske Marggrever Johan, Otto og Conrad (Gerken l. cit. p. 290).

Fyrst Wizlaf af Rygen gav i Stralsund den 4 November Kiøbmændene fra hans kiære Beslægtede Herren af Stetin hans Lande (Dähnerts pomm. Urkunden III. p. 444) frit Leide i sit Land, om der end skulde opkomme nogen Uenighed mellem ham og bemeldte Herre af Stetin og hans Efterkommere, paa Vilkaar, at de Rygiske nyde ligeledes frit Leide i Landene af den stetinske Herre.

Den 24 Martii gav Erkebisp Johan af Lifland (Dreyer Specim. Jur. publ. Lub. p. 159-60) i Lybek alle Kiøbmændene, fordi Christendommen var ved deres Blod Møie og Bekostninger plantet i Preussen, Liv-, og Estland, et Privilegium, hvorved han fornyede de forhen dem givne af Erkebisp Albert og Kardinal Guido, hvilket han igientog i Riga den 25 Julii. Den 16 Julii gav Keiser Rudolph i Aronne Byen Lybek den Ret (Dreyer Specim. Jur. Lub. p. 152-53) at maatte ved "Morgensprake" forsikre sin Handel i Preussen, Lifland og andre det romerske Rige underkastede Lande.

Giligin, Søn af Storfyrsten Garimond, blev (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 300) udi Kierno, ei langt fra Wilda, indsat af Walter af Nordeck, Mester i Lifland, til Storfyrste i Lithauen, og hans Broder Trabo til Regent i Schamaeten af den russiske Storfyrste. Ordensmesteren skal derpaa (Arndts Liefl. Chron. II. p. 64.

Erik Glipping Aar 1275.

II. p. 64. Gadebüsch I. p. 303-4) have undertvunget Schamaiterne og Semgallerne, forstyrret Tarvete og Mesothen, og skienket Geistligheden i Riga den halve Deel af sine Erobringer.

Den norske Kong Magnus lod (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 113. Torfæus IV. p. 360. Clausens Snorro p. 799) lægge Grundvold til en Kirke i sin Hauge (Græsgaard) i Bergen. Marcus af Galloway blev viet af den tronhiemske Erkebisp til Bisp over Suderøerne, og sendt did af den skotske Kong Alexander, og bleve 4 af hans Eftermænd endda viede af den tronhiemske Erkebisp.

Paa Laurentii Dag den 10 August faldt en ugemen stor Hagel (Script. Rer. Dan. III. p. 114. Torfæus p. 360. Snorro p. 799) i det Tronhiemske udi Skavne mellem Ørkedalen og Gaulardalen, saa at der vare Stene, som veiede 15 eller 18 Øre, det er 30 eller 36 Lod.

Pavebreve bleve sendte til Island (Script. Rer. Dan. III. p. 114. Torfæus p. 360) og tilligemed Brev fra Erkebisp Johan om Hielp til det hellige Land og om at bede for det.

Den 17 August udstædte Erkebisp Johan sit Brev i Nidaros (Thorkelins Diplom. II. p. 62) i sit Sædes 7de Aar, om 40 Dages Aflad for alle dem, som aarlig besegte eller hialp paa de store Festdage og paa St. Vincentii Dag den nylig afbrændte St. Swithuni Domkirke i Stavanger, hvilken dog allerede afbrændte 1272.

Kong Magnus reiste (Torfæus p. 360) med Dronningen og sine Sønner fra Bergen til Tronhiem, og bivaanede Frosteting. Ved Apostlernes Peders og Pauls Fest den 29 Julii kom han til Nidaros, og den 2 Julii bekiendtgiorde han paa Øreting (Torfæus l. cit.) sine Sønners ny Titler, og den 2 August reiste han derpaa tilbage til Bergen.

Kro-

p. 3.) Krøniken af Man, hos Johnstone (Antiqvit. Celto-Normann. p. 41-42) henfører til dette Aar, hvad jeg forhen har fortalt under 1270 efter Udgaven af samme Krønike hos Langebek (III. p. 238). Erik Glipping Aar 1275.

Dominicanernes Provincial i Dacia tilskrev, som det synes, fra Skaane, Dominicanerne i Sictun, at have faaet et Brev fra Ordenens Magister Johan fra Lyon den 6 November, venteligt 1274, om en Forening mellem ham og Minoriternes General Magister Jordan, hvorledes de Stridigheder, som opkom mellem begge Ordeners Lemmer, skulde bilægges og afgiøres.

Boleslaus Calvus, Hertug af Lignitz i Slesien, havde (Sommersberg Script. Siles. I. p. 299. Dlugos Histor. Polon. I. col. 805) efterat hans første Gemahlinde Hedevig af Anhalt var død 1259, giftet sig igien med Adleyd, en Datter af den pomerske Hertug Sambor, og uden Tvivl Søster til den danske Dronning Margrete; men han levede ilde med hende og elskede andre Fruentimmer, og deriblant en Sophie van Doren, som det lader at han siden ægtede, hvorfor og Adleyd omtrent i dette Aar forlod ham, og gik tilbage paa sin Fod forklædt som et Mandsfolk, til sin Fader. Saavidt man veed, havde hun ingen Børn med ham; sin øvrige Tid levede hun ugift, og et Diplom viser, at hun var død 1309 den 5 Februar.

Den lærde svenske Petrus de Dacia, fød i Wisby (Grams Dan. Bibl. VII. p. 491. Echard Scriptor. Ordinis Prædicat. I. p. 407. Lagerbring II. p. 859-61), døde i Skeninge, hvor der var et Academie for alle dem, der havde studeret i Paris af Dominicaner-Ordenen, og hvor han var den første Lector i Theologien fra 1271 den 25 Februar. Til Skeninge kom han 1271 den 6 Februar, efterat have studeret i Paris, hørt Thomas Aqvinas og

i Cøln

Erik Glipping Aar 1275. i Coln Albertus Magnus fra 1245. Han har vidtløftig beskrevet sin Discipelindes Christianæ Stumbelensis Levnet, som staaer i Acta Sanctorum Jun. Tom. IV. p. 270-283. Hun var Nonne i Erkestiftet Coln, og overlevede ham længe, da hun først døde 1312. Petri Bog om hende tilligemed hendes Legeme, giemmes hos Kanikerne i Julich. Det er klart af alle hendes Fristelser og Henrykkelser, at hun har været stærk hysterisk, og havt en hæftig Imagination og Andagt. Noget har vel og bestaaet i Bedrageri, uvist af hvem, og noget er overdrevent fortalt og tillagt.

I Cisterciensernes General-Capitel blev paalagt Abbeden fra Sverrige (som Ordenen havde deputeret did) at fængsle nogle af sine Converser (Martene Thesaur. nov. Anecdot. IV. p. 1449) og ei at lade dem gaae ud, uden Capitelets Tilladelse, fordi de sagdes at have skaaret Næsen af en Munk.

Den russiske Storfyrste Basilius døde i Kostroma i sit 36te Aar, og havde sin Brodersøn Demetrius, en Søn af Alexander Newski, til Efterfølger som Storfyrste i Wladimir og Fyrste i Novgorod (Petersburg Journal 1778 V. p. 215-285).

Aar 1276. Den 23 August døde Erland (M. Matthiæ Series pag. 78) udvalgt Erkebisp til Lund, uden at være indviet eller at have faaet Pallium (Script. Rer. Dan. I. p. 125. 169. VI. 626. 643); rimelig har han været syglig, og derfor hindret i at reise til Rom, som man maaskee har paastaaet. Han gav en Fierding Jord i Flatsgæ, som han der kiøbte af Sægut (Script. Rer. Dan. III. p. 543. IV. 53) med alt tilliggende rørligt Gods, og en halv Fierding i Catthæthorp, nu Kattorp i Luggude Herred i Skaane, med alt tilliggende rørligt Gods, paa Vilkaar, at af Indkomsterne skulde 1 Mark Penge gives til Kanikerne i Lund deres Maaltid paa hans

Døds-

Erik Glipping. Aar 1276.

Vodsdag, ½ Mark til Messen, og 1 Mark deles mellem Vicarierne eller Skolarerne, som bivaanede den paa den Dag; 12 Øre Penge skulde deles mellem Prædikerbrødrene, Minoriterne, de Spedalskes Hospital (eller St. Jørgens) og Helliggeistes, samt andre Fattige efter Decani Skiøn, og skulde bemeldte Decanus og saa forestaae Godset, og hvad det bragte mere ind, tilhøre ham; til Decanus forærede han og den Eng, han havde af Moder Felix, som laae mellem Engene ved Rabymagle. Hvitfeldt tilskriver (p. 276) Erland urettelig den Beklagelse, som jeg forhen (i 6te Del S. 275-76) har efter Gram tilegnet Eskil, der reiste mere end engang i Tydskland, og blev der fanget af Keiser Frideric, hvorimod intet saadant er bekiendt om Erland. Dennes Eftermand var Trugot eller Thrugot Thorstensøn, Kanik i Lund (Hvitfeldt p. 277. M. Matthiæ Series Ep. Lund. p. 82. Script. Rer. Dan. I. p. 371); men om han blev endnu valgt i dette Aar, eller i Begyndelsen af næste, er uvist.

Tuko, Bisp i Aarhus, indviede (Script. Rer. Dan. V. p. 512) i Lund i Minoriternes store Kirke 3 Altere til Jomfru Marie, St. Hans Evangelist, Francisci og Cathrinæ Ære; inden for Choret mod Norden til Englenes, Claræ, Cæciliæ og Margretæ; mod Sønden til St. Hans den Døbers, Petri og Pauli, Magdalenæ, Antonii, og alle Apostlers; Kirkegaarden der imod Vesten med en Græsgaard og Omgangen nordenfor Kirken bleve ei indviede.

Hvitfeldt beretter (p. 278. cf. Script. Rer. Dan. I. p. 247), at Kong Erik indtog Slottet Æmeltorp i Fyen, hvor Henric Æmeltorp forhen havde boet, og advarer han herved, at man ei maa tænke paa Almetorp eller Almerup i Skaane. Aarbøgerne af Esrom

Erik Glipping Aar 1276.

rom (Script. T. p. 247) kaldte det Almethorp; rimelig har en mægtig og gienstridig Adelsmand boet der.

Dronning Agnes fødte sin anden Søn Christopher (Script. Rer. Dan. I. p. 187. 247. II. 527) paa Mikkelsdag den 29 September.

I Nyborg holdt Kongen et Danehof, det er Rigsdag, hvor han lod sin unge Søn Erik give Kongenavn, og svore alle de Fornemme ham Lydighed, undtagen Marsken Stig eller Stigot. Saavidt fortælle Aarbøgerne af Esrom (Script. Rer. Dan. I. p. 247) og Kroniken, der slutter med 1497 (Script. Rer. Dan. V. p. 625); men Hvitfeldt lægger (p. 278) til, at det er uvist, om Marsk Stig nægtede at giøre som de andre, enten fordi Faderen endda levede, som han engang havde svoret (et Paaskud som og Buris brugte i Waldemari den 1stes Tid) og fordi den anden var for ung, eller og for hans Hustrues Skyld, som der siges, at Kongen skal have krænket, medens han var fraværende og anførte Krigshæren i Sverrige. Om denne sidste Sag tales i Kiempeviserne (Udgaven af 1764 p. 221 o. f. f.), af hvilke 8 ere om Marsk Stig, og hans Uenighed med Kong Erik; de ere temmelig gamle, og vare giængse her i Riget, førend Anders Vedels Tid; men om deres Indhold vil jeg spare at tale, til jeg kommer til Kong Eriks Drab. Da denne Konge almindelig beskyldes for ugemeen Utugt, saa bliver det ikke utroligt, at han og har krænket og voldtaget Marsk Stigs Hustru.

Bemeldte Danehof holdtes paa Dionysii Dag, hvoraf ere 2, af hvilke den ene indfaldee 8 April og den anden 9 October. Paa den udgav Kongen en Forordning (Rosod Ankers Lovhist. II. p. 34. 35. 532. 33), hvorved han sigtede til, at sætte sit Liv i Sikkerhed, hvilket giør det troligt, at Marsk Stig og flere vare da

alle-

allerede hans Fiender. Den bestaaer af 6 Artikler, og foreskriver den 1, 3 og 4 Edens Maade, hvorved Den skulde befrie sig, som beskyldtes for at have staaet sin Herre efter Livet, eller mod sin Herres Villie og Vidende at have forbundet sig med nogen anden, eller paa nogen Maade med Raad eller Daad at have hindret sin Herres Ære, Gavn eller Bedste. Den anden handler om, at om nogen skiuler for sin Herre, at Egteskab sluttes mellem fyrstelige og fornemme Personer (principes) som kunde blive hans Herre til Skade, da skulde han, om han derom overbevistes ved 12 Mænds Ed, bøde til Kongen 100 Mark Sølv. I den 5te siges, at kun de faa, som bivaanede bemeldte Danehof, gave det Bifald, at Kongen som Sagsøger maatte selv udnævne Edsmandene, og vilde derimod, at Sagvolderne, det er de Anklagede, skulde giøre det. I den 6te forordnes, at om nogen brød med bevæbnet og voldsom Haand og med overlagt Raad ind i en andens Gaard (curia) og dræbte ham i hans egen Gaard, eller i Kirken og paa Tinget, da skulde han have forbrudt sin Hovedlod, og hans Person være i Kongens Haand. Upaatvivleligt er det, at Adelen og de Store tiltoge da i Magt, bleve gienstridigere, end de forhen havde været, og betiente sig dels af Kongens unge Aar, og dels af Naboslægten i det Slesvigske, til at svække Kongemagten; men paa den anden Side er det og vist, at Erik ei var den Herre, som kunde raade Bod paa dette, da han var ustadig, haard og henfalden til Jagt og Vellyst.

Den 18 May udstædte Kongen i Wordingborg "Vorthingeburgh" et Frihedsbrev til Borgerne i Stralsund, hvorved han giver dem Magt til ved deres egne Embedsmænd at afgiøre de Tratter, som paa Markedet i Skaane kunde opkomme, mellem dem selv indbyrdes, eller og mellem dem og andre, naar de ei henhørte under

Erik Glipping Aar 1276.

der Kongens Embedsmænd (officialis), ligesom han og Forfædre havde givet Borgerne i Lybek og Rostok.

Bisp Peder af Roskild stadfæstede den 23 Junii (Mst. Bartholin. Tom. V. p. 163) paa sit Slot Hiortholm (som laae ved Enden af Fur-Søen, tæt ved det nuværende Friderichsdal) Kapitlet i Kiøbenhavn dets Privilegier. Den 18 April indviede samme Bisp (Script. Rer. Dan. I. p. 187) Brødrene i Holbek deres Kirkegaard.

Den svenske Bisp Peder døde (Pontoppidans Annal. I. p. 574), og havde i næste Aar Johan til Eftermand.

Bisp Thuco af Ribe sad i Retten Fredagen efter Lætare i Lygum Klosterkirke (Script. Rer. Dan. VIII. p. 118) i den Sag mellem Klosteret og Magnus, Erkedegn af Aarhus, angaaende Bredwatt Kirke, fordi Kongen havde da forestillet En til Præst der; men Sagen blev ei paadømt, men henvist til Fredagen efter Treføldigheds Søndag i Ribe.

Den flygtige svenske Kong Valdemar indfandt sig nu i Bergen (Torfæus IV. p. 361-64. Script. Rer. Dan. III. p. 114. 115. Ericus Olai p. 123. Lagerbring II. p. 539-41) hos den norske Kong Magnus, og søgte hans Raad og Bistand mod sin Broder, til hvilken Ende Magnus udskrev Leding, og kom med 160 Skibe til sit Riges Grændser, og til Kongehelle den 21 Junii, hvor han forblev 3 Dage, og Valdemar imedens med sin Dronning Sophie og Søn Eric, som var 5 Aar gammel, i Ragnhildesholm, og imidlertid var den norske Dronning Ingeborg med sine Sønner Kong Eric og Hertug Hacon i Tønsberg. Den 26 Junii en Tirsdag seilede Kong Magnus fra Kongehelle til Froskaborg ved Gaut-Elven, fulgt af sin Erkebisp og Bisperne i Oslo og Bergen, samt mange fornemme, verdslige og geistlige Herrer. Kong

Val-

Valdemar med de svenske Herrer, som havde fulgt ham, og de danske Gesandtere, Johan, Bisp af Børlum, Tuko af Aarhus, Henrik, Prior af Antvorskov, Johan Litle af Skaane, Johan Reinmards Søn og Ulf Drostes Sønnesøn indfandt sig og der. Paa samme Tid kom og did fra Danmark de Herrer Otto, Greve af Ravensborg, og Jacob, en Søn af den hallandske Grev Nicolaus, og formodentlig Otto's Søstersøn, eller og hans Svoger, saa at Otto rimelig har havt Jacobs Søster, idetmindste kaldes Otto hans *avunculus*, der ofte i Middelalderen betyder Svoger. Den 27 Junii kom den svenske Magnus did i Følge med Erkebispen af Upsal, og Bisperne af Linkøping, Skara og Nerike, eller Strengnes, snarere Westerås; han besøgte den norske Konge; i Waldemars Telt blev handlet om Forlig mellem Waldemar og Magnus, som paastod at være Konge, fordi Erkebisp Fulco havde kronet ham Pindsedag. Saasom den svenske Magnus paastod ei at ville handle om Freden, uden at den unge Prinds Erik Waldemarsen var tilstede, hvilket synes at vise, at han var ægte født, saa førte den norske Magnus ham ved Haanden ind i Forsamlingen, og bragte han det og ved sin Veltalenhed saavidt, at begge Brødrene voldgave Sagen til 8 uvillige Mænds Kiendelse paa hver Side. Kong Waldemar valgte da Erkebispen af Tronhiem, Bisperne af Bergen og Børlum, Henrik, Prior af Antvorskov, Johan Litle, Erling Alfssen og hans Søn Alf, samt Olav af Stein. Magnus valgte Erkebispen af Upsal, Bisperne af Linkøping, Skara og Nerike, Herre Jon Philipsen, den øverste Lagmand Algaut, Ulf Kurs Søn, Bødvar, Søn af Ulf Rose, og Karl Marsk. Den norske Magnus skulde give Udslaget, og formilde de Andres alt for svare Paastand. Men som Waldemar fordrede Riget igien

Erik Glipping Aar 1276.

med

Erik Glipping Aar 1276.

med Bifald af den norske Magnus og sine Opmænd, og de Svenske ei vilde overlade ham uden Helsinge- og Vermeland, og alt hvad der laae vestenfor Veneren, samt 300 Mark aarlig, saa blev der intet af Forliget, og den norske Magnus tilligemed Waldemar og deres Følge droge den 3 Julii til Ragnhildesholm, og den 6te til Kongehelle, og siden begav Magnus sig til Tønsberg, fulgt af den svenske Dronning Sophie og hendes Børn Erik Ingeborg og Kathrine.

Saasom nu den norske Magnus, venteelig af Fredelighed, ei understøttede Waldemar, saa begav denne sig til Danmark, hvor han snarere ventede Hielp, saasom Erik og den svenske Magnus vare da blevne Uvenner. Og ved denne Leilighed har han maaskee opholdt sig en kort Tid i Lybek. Magnus søgte imidlertid at bestyrke sig ved Forbund, og ægtede til den Ende i Calmar den holstenske Grev Gerts Datter Helvig, en meget dydig Prindsesse (Christiani Schlesw. und Holst. Gesch. III. p. 55. Script. Rer. Dan. I. p. 255), hvor hun den 11 November blev kronet af Erkebisp Fulco; efter nogle er det urigtigt, som ville, at hun blev først kronet 1281, og i dette Aar kun viet til Magnus. Aarsagen til Uvillien mellem Magnus og Eric var (Svenske Rimkr. p. 40. Ericus Olai lib. III. p. 126. Hvitfeldt p. 279. Gebhardi dän. Gesch. 410 1 Th. p. 555), at denne forbrede forgieves af ham de sig belovede Penge for Hielpetropperne, og at Magnus ei heller gav disse deres Sold, hvorover de paa Tilbagemarschen giorde endel Skade i Sverrige. Herover faldt Magnus (venteelig baade til Lands og Vands, som det synes, i det mindste skriver Cornerus (apud Eccardum p. 925), at Magnus drog til Skaane med en Flode) ind i Halland og Skaane (Hvitfeldt p. 279), foer frem med Mord, Brand og Plyndring, og ødelagde især 3 Herreder, som grændsede op til

Sver-

Erik Glipping Aar 1276.

Sverrige; men da han kom til Rigna-Bro (maaskee en Bro over Rønne Aae ved Engelholm), mødte ham den danske Drost Uffo, som nødte ham at vende tilbage; dog bragte han alt Byttet hiem med sig. Nogle (f. Ex. Script. Rer. Dan. VI. p. 219. 627) henføre vel dette Tog til 1277; men da Aarbøgerne af Esrom, Hamsfort, Petrus Olai, og Kroniken, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. I. p. 187. 247. 292. V. 531) have 1276, og andre (saasom Joh. Magnus lib. XX. cap. 1. p. 728) henføre til et og samme Aar Magni Kroning og Bryllup, efter hvilket sidste Feldtoget strax skede, saa har jeg antaget 1276, hvilket og best lader sig forene med Tingenes Følge. Ericus Olai (l. 3. p. 126) siger og, at Bryluppet skede 1276, og at Magnus giorde Toget til Skaane strax derefter; det samme siger og den gamle svenske Rimkronike p. 40.

Den 11 Junii var en stor Ildebrand i Lybek (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 219), som Cornerus (ap. Eccardum col. 927) henfører til den 15de, og holdt man siden den Tid nøiere den 1251 givne Anordning at bygge alle Huse af Steen, og at tække med Tegl istedetfor med Straa. Biskop Johan Tralov af Lybek døde, efterat have siddet i 17 Aar, og havt jevnlig Strid med sine Kaniker. Johan havde bygget det murede Slot i Eutin, og sat Stiftet derved i stor Gield, som hans Eftermand Burchard van Serken, Domherre og Cantor i Lybek, en Mand paa 80 Aar, da han blev valgt, udi et Sæde af 41 Aar afbetalte (Chronicon Lubecense ap. Meibom. II. p. 397. Becker l. cit. p. 220).

Hertug Albert af Saxen stadfæstede (Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrogium II. p. 66) Hamborgerne den 24 August de Friheder, hans Fader Hertug Albert Aar 1252 og hans Broder Hertug Johan Aar 1274 havde givet dem.

Den

Erik Glipping Aar 1276.

Den tydske Ordensmester i Lifland og Erkebispen i Riga gave (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 305) de forenede eller Hanse-Stæder Frihed for Told og Sikkerhed for strandet Gods, og at de maatte have deres egen Dommer i Riga og andre liflandske Stæder; men naar Müller (i Russ. Saml. V. p. 418) heraf vil slutte, at de tydske Stæder fik først i dette Aar Contoirer i Pleskow og Novgorod, saa er det urigtigt; thi af alt hvad jeg forhen har anført, sees tydeligt, at de længe forhen have havt Contoirer i Novgorod; derimod siger han rigtigen, at de seilede til Reval og Narva, og gik derfra (ventelig giennem Søen Peipus) over Dorpt og Pleskow til Novgorod.

De slaviske Hertuger Barnim og hans Søn Bugislav skiænkede (Rangonis Pomerania Diplomat. p. 165-77) Byen og Landet Colberg til Bisp Herman af Camin for 3500 Mark Sølv, og tales deri om Guld- Sølv- og Jern-Gruber, samt Saltkilder hidhen hørende; dog saa, at By og Land skulde beholde deres Privilegier og Toldfrihed til Lands og paa Floderne. Blant Underskriverne forekommer Grev Otto af Everstein.

Af Diplomer (i Leibnitii Scriptor. Brunsv. II. p. 513-14) sees, at Ludvig og Conrad, Grever af Everstein, da levede. En Simon, Greve af Everstein og Zweybrücken, forekommer og hos Tolner (Histor. Palat. in Cod. Diplom. p. 74), og en Henric af Gleichen hos Mencke (Script. German. I. p. 540).

Anastasia, Enkefyrstinde af Meklenborg, og Johan og Nicolaus, Provster i Lybek og Zwerin, Formyndere for hende og Sønner, forsikrede i Wismar den 18 Januar (Rudlof Cod. Diplomat. Megapol. col. 91-96) den lybske Domkirke den aarlige Skat af Grevismühlen, Grewersmolen.

Ny-

Rygernes Fyrste Wizlaf skienkede den 12 Julii i Tribezes Bondebyen Niendorf i Landet Loitz, med sin Broder Jaromars Samtykke, til Jomfru-Klosteret Jvenai. En Johan de Osten har blant andre underskrevet. Erik Glipping Aar 1276.

Thorgils, Bisp i Stavanger, døde (Script. Rer. Dan. II p. 294. III. 115. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 361), og havde Arne til Eftermand. Den 29 Julii beskikkede Kong Magnus i Tønsberg (Script. Rer. Dan. III. p. 115. Torfæus l. cit.) Magnus Magni Søn til Jarl over Orkenøerne.

Omtrent den 20 April (thi i Diplomet staaer ½ Maaned efter Paaske, og den indfaldt den 5te i dette Aar) oprettede Kong Magnus ved sit Brev i Bergen de to Hospitaler, ved Allehelgens Kirke med 30 Senge for Mænd, og ved St. Kathrinæ Kirke med 20 Senge for Qvinder. Brevet haves baade paa Norsk (i Thorkelins Diplom. II. p. 63-65) og Latin (i Pontoppidans Ann. I. p. 748-50). Denne Stiftelse giorde han, efter Raad af Abbed Erik i Munkeliv, og Kanikerne i Bergen. De Syge skulde hver nyde dagligen een Ret Mad og fornøden Drik; men paa Festdagene to Retter og en halv Bolle Drik; derhos faae fornødne Klæder. Ved den første Kirke skulde være 2 Præster, og ved den anden 1, af hvilke den ene skulde have frit Bord, samt 3 Mark, og til Underholdning 3 smaa Maal kaldte Ystur og paa Fest- og Helligdage 1 Bolle; den anden Præst, som skulde holde Sielemesser, især for Kongens afdøde Moder, 10 Mark, og hvad der ofredes paa Alteret, undtagen Guldsmykker; den tredie skulde nyde det samme som den anden. Oeconomus skulde staae for alle Ting, saa og for Jordegodset didhen hørende dets Forvaltning; knurrede nogen af Qvinderne mod ham, eller giorde ellers noget galt, skulde saadan En stax af Hospitalet; hvad nogen efterlod, som døde der,

Erik Glipping Aar 1276.

skulde tilhøre Hospitalet; hvad som i Almisse gaves did over ½ Mark, skulde anvendes til at kiøbe Jord for, eller til Husenes Flyening; men hvad som var derunder, gaae til Bordholdet. Kongens Merkismand Ormur forseglede det. Det Latinske er en Pergaments-Vidisse af 1422, udstædt af nogle Kaniker i Bergen; men det Norske findes alene paa Papir, og er det ogsaa udstædt i Navn af Biskop Askatin i Bergen, og hang ei alene Kongen, men og Dronningen Ingeborg, Bisp Askatin og Abbed Eric deres Segl for; ellers er det af samme Indhold, som det latinske, og begge udstædte i Kongens Riges 13de Aar.

I det danske Cancellies Archiv haves i det ældste Register Udtog af et Gavebrev fra den svenske Kong Waldemar til den norske Kong Magnus for det Venskab og Kierlighed han havde beviist ham, over to Sogne paa Hüsegen, Lyngby og Tyie, som til evig Tid skulde høre til det norske Rige.

Den 4 December tillod Paven ved Brev fra Viterbo (Schlegels Saml. 1 B. V St. p. 176) Erkebispen af Nidaros efter hans Begiering, at han maatte overlade Indsamlingen af Tienden til Paven udi Garde-Stigt i Grønland til Andre, allerhelst Veien did var saa lang, at han behøvede 5 Aar for at reise frem og tilbage; hvilket synes at vise, at man ofte ei har kunnet for Is komme til og fra Grønland.

Fra Bergen den 15 May tilskrev (Thorkelins Analecta p. 158) Kong Magnus den engelske Kong Edvard, forsikrede ham om sit Venskab, og sendte ham ved sin Ridder Herre Yvo til Bevis derpaa 3 hvide Falke og 8 graa, som han troede neppe at være i hans Land, saa og et Sølvbæger, 20 Timmer hvide Væselskin (maaskee Hermeliner) og Hoved med Tænder af en Rosmar (eere), hvilket Dyrs Natur Bringeren skulde forklare. Den engelske Konge kaldes her vestra Excellentia.

Den

Den 21 September udstædte den svenske Kong Magnus i sit andet Riges Aar (hvilket synes at vise, at han har regnet sin Regierings Begyndelse fra Hofve Slag) udi Øster Aros sit Brev paa Salget af sin Gaard i Seanold og Godset i Harg til Sco Jomfru-Kloster, i Overværelse af Magnus Drost, Johan Philipson og hans Broder Byrger og mange flere. I Aros, i sit Riges første Aar, altsaa førend det nylig anførte Diplom, gav han, efter Begiering af den liflandske Mester Ernest (Arndt i Liefl. Chron. II. p. 64-65 giør Walter af Nordink da til Mester, og efter Diplomer lader det, at de begge have været Mestere paa engang, en Omstændighed, hvis Sammenhæng man endnu ei kan oplyse) Borgerne af Riga samme Friheder i sit Rige, som de af Gotland og Lybek havde i Henseende til Toldfrihed og Paalæg, Handel og Vandel, undtagen om han dreven af Nødvendighed fandt fornøden i Henseende til Kiøb og Salg at anordne noget i sit Land. Erik Glipping Aar 1276.

Siggo af Lynnom (maaskee en Søn af Guttorm og Sønnesøn af Siggo, begge anførte under 1271 S. 666) og hans Hustru Christina gave en Gaard i Lynnom til Alvastra Kloster, hvor de vilde begraves; til desmere Sikkerhed bleve Kong Magni og Bisp H. af Linkøping deres Sigiller forehængte.

Den 29 Martii skiænkede (Acta Boruss. III. p. 284. Baczko Gesch. Preuss. I. p. 399. Dogiel Cod. Diplom. Polon. IV. p. 30-31) Hertug Sambor af Pomern udi Elbingen til den tydske Orden Landet Wenzeke eller Mewecht med hosliggende Lande med fuld Rettighed og Herskab, "pleno jure, jurisdictione, judicio et districtu". Deri tales om Bævere, og nævnes en Johan af Haderslève, Raadmand i Elbingen. Keiser Rudolph stadfæstede samme Dag i Bopart (Dogiel l. cit. p. 31-32), hvad de pomerske

Erik Glipping Aar 1276. Hertuger Mestwin og hans Beslægtede Ratibor havde givet til Ordenen.

Basilius, Jaroslaws Søn, Fyrste af Novgorod, døde i Kostroma uden nogensinde at have personlig forestaaet Regieringen i Novgorod. (Müllers Russ. Samml. V. p. 418).

Aar 1277. Thrugot, udvalgt Erkebisp til Lund, maatte nu selv reise til Rom (Hvitfeldt p. 277. Script. Rer. Dan. VI. p. 626), for at hente Pallium; og blev han indviet af Pave Nicolaus den 3die selv; nogle af vore gamle Annaler sige vel (Script. Rer. Dan. I. p. 125. 292. 371) at Pave Johannes den 2den indviede ham; men da denne Pave allerede var død den 12 May (Raynaldi Annal. ad ann. 1277. p. 262), Nicolaus først blev udvalgt den 25 November (Raynaldus l. cit. p. 272), og Thrugot ei indviet før den 27 December, saa er det klart, at Nicolaus og ei Johannes har indviet ham, hvilket og Hamsfort og en Anonymus om de lundiske Erkebisper (Script. Rer. Dan. VI. p. 643) sige. Af hvad Aarsag Thrugot maatte selv reise til Rom, er ubekiendt, imidlertid maatte de fleste Erkebisper da giøre det. Han maatte da forskrive sig og sine Efterkommere til at søge Vielsen i Rom, og derfor at give 4000 rhinske Gylden (Script. Rer. Dan. VI. p. 643. Pontoppidans Annal. I. p. 750. M. Matthiæ Series Episc. Lund. p. 82), af hvilke Pave Martinus den 5te dog siden efterlod Erkebisp Peder Lykke de 2000. Denne Udgift foraarsagede, at alle den lundiske Erkebispes Lydbisper i Danmark, Norge (og Sverrig lægger Svaning til hos Bartholin Mst. Vol. J. pag. 353, hvorved dog kun Erkebisperne der venteligt forstaaes) bleve taxerede, saa at Udgiften for Pallium til Rom endelig beløb sig til 30000 Gylden. Har dette været saa, da have venteligt mange Sportler til Pavens Cancellie-Betientere været herunder begrebne,

og de skandiske Erkebisper vel ei heller forglemt sig selv. Først i næste Aar kom Thrugot til sit Sæde. Langebek formoder i en utrykt Seddel, at denne Erkebisp har været Broder til David Thorstensen Drost. Erik Glipping Aar 1277.

Bisp Peder Bang af Roskild døde den 24 Junii (Script. Rer. Dan. I. p. 170. II. 632. III. 268. 314. VII. 153. 169. Pontoppidans Annal. I. pag. 569), og havde Stig eller Stigoth til Eftermand, som dog ei blev indviet for i næste Aar. Peder havde givet til sin Kirke det Præbende Averbald og meget andet.

Kanik Mattheus gav (Script. Rer. Dan. III. p. 268) til Kanikernes Bord, for at fire hans Dødsdag, en vel besat Gaard i Jenæthorp, som var af 10 Øres Skyld, og maatte Kanikerne deraf give 7 Mark, 3 til de Fattige, 2 i Offer, 13 Øre til Sognepræsterne og de 3 øvrige Øre til deres Vicarier, for at holde hans Sielemesse. Heraf sees, at 8 Øre gik da paa 1 Mark.

Den 24 Januar bevidnede Bisp Peder et længe for sin Død ved sit Brev givet til Biskopsthorp, at den roskildske Provst Johan havde i hans Overværelse frastaaet den Tiltale, han paa sin og Moders Cæciliæ Vegne havde til Roskilder Kapitel for en Jord af 5 Skillings Skyld i Ølsemagle, som hans Morbroder Niels Skælm havde forhen besiddet der. Originalen af dette Diplom forvares paa Pergament i Universitetets Bibliotheque i Kiøbenhavn. Bispens Segl er endnu helt, og ligesaa det af 1268, og de foregaaende af 1258 og 1259. Provst Johans Segl er aflangt, og har paa den ene Side en Kirke med 2 Taarne, hvorover sidder Jomfru Maria med Barnet; midt i Kirken ligger et nøgent Menneske, og underst forestilles en Person i bedende Stilling. Omkring staaer: *S. Johis Prep. - - - Roskildensis.*

Paa

Erik Glipping Aar 1277. Paa den anden Side sees i et trekantet Skiold en Stierne mellem 2 Hiortehorn; altsammen i et rundt Skiold med Omskrift: *Johis Prepositus Roskilden.*

Den 29 Martii gav Kong Eric i Roskild Borgerne i Stralsund samme Rettighed, naar de led Skibbrud, som de havde havt i hans Farfaders Kong Waldemars Tid; Kongens Fogder maatte ei tage eller kiøbe noget af dem mod deres Villie, og betale dem den rette Værdi for hvad de kiøbte; Kongens Kanzler Nicolaus var Vidne. Diplomet bevares i Stralsund, og er trykt hos Schwarz (i pommersche Städtehistorie S. 59); Sigillet er stort og rundt, hænger i røde Silketraader og er af hvidt Vox, paa den ene Side forestiller det Kongen siddende paa sin Throne med et trekløftet Spir i høire Haand, Eble eller Verdens Kugle med dobbelt Kors over i høire, Omskrift: *Ericus Danorum Slavorum* - - - Paa den anden Side sees i et trekantet Skiold 3 kronede Løver (Hierterne har Academiet af Rostok, som beskriver dette Sigil i en Copi af 1552, beliggende i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv, enten glemt at anmærke, eller og have de været udslettede), og Omskrift: *Erici Danorum Regis.*

Den 5 August i Roskild gav Kongen Lybekkerne (Dreyer Spec. Jur. Lub. 46) den Frihed, at ingen af hans Fogder maatte forurolige dem, naar de reddede deres strandede Gods.

I Nykiøpingh, uvist hvilket, gav Kongen (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 306. Arndt II. p. 64) den 21 September Borgerne af Riga Toldfrihed paa det skaanske Marked, begav sig og Strandrettigheden i Henseende til dem. Pergaments-Originalen forvares i Archivet af Secretariatet i Riga.

I Malmø, vehtelig paa Hen- eller Tilbagereisen fra det svenske Tog, stadfæstede Kongen til Herre Niels Ulfsøn det

Kiøb

Kiøb han havde giort med Fyrst Wizlaf af Rygen om Rodne og Rodne-Herred paa Bornholm, hvorpaa han af bemeldte Fyrste havde faaet Skiøde, og Fyrsten forhen af Riget med Tilladelse at sælge det. Vidner under Kongens Brev vare Jon Litle og David Thorstensen, Henrik Marsk og Gotfrid Tenbings. Dette Diplom haves kun i Udtog hos Hvitfeldt p. 449. 421. Da Wizlav besad Rodne-Herred og var Jaromars Søn, saa er det troligt, at han har faaet det, da han og Riget forligte sig efter hans Faders Død.

Erik Glipping Aar 1277.

Kongens Moder Dronning Margrete gav den 21 August (Hvitfeldt p. 281. Arndts Liefl. Chron. II. p. 64) i Vordingborg Kapitlet i Reval Magt til selv at vælge sin Bisp, hvilken Ret Kongerne forhen havde havt, saa og at formaae Erkebispen af Lund til at indvie ham. Hun siger ellers deri, at nogle af de foregaaende danske Konger havde bragt Estland til Troen, og beskikket Torkil til Bisp der. Hun stadfæstede tilligemed Bispen og Kapitlet i Reval deres forrige Rettigheder, og forsikrer, at hun vil formaae sin Søn Kongen til at stadfæste dette, som dog ei skede før 1283. Brevet blev skrevet og forseglet i hendes Raads Overværelse. I det skriver hun sig de Danskes og Slavers Dronning, og Frue af Estland; og da dette Land var overladt til hendes egen Bestyrelse, saa var det i den Egenskab, at hun bortgav denne Herlighed, som dog Kong Christian 1 Aar 1496 ligeledes ved sit Brev bortgav, forbeholdende sig dog Patronat-Retten. Imidlertid siger dog Hvitfeldt p. 281, at Kongerne vilde siden ei holde Kapitlet Dronning Margretes Brev, og at det ei kom i Brug. Hvitfeldt har ladet det trykke (l. cit. conf. Pontoppidans Annal. I. p. 739-40. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 307); ellers er der en gammel Copi deraf i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv.

Erik Glipping Aar 1277.

chiv. Man seer ellers heraf, at Dronningen, som i sine yngre Aar havde tappert forsvaret Rigets Rettigheder mod de Geistlige, blev i sine ældre andægtig, og dem hengiven; naar Alderdom og Død nærmer sig, da tænker man anderledes end forhen, og da blander man Guds Sag og Geistlighedens verdslige Fordele sammen, helst i en overtroisk Religion. I Lifland 1454 beskyldte man dette Diplom for at være urigtigt, da man formedelst Uvidenhed i vor Historie ei kiendte nogen anden Dronning Margrete, end den der døde 1412, see Langebeks Script. Rer. Dan. VIII. p. 323.

Johan blev Bisp i Odense (Pontoppidans Annal. I. p. 574. Langebeks Script. Rer. Dan. VII. p. 224) og indviet af Erkebisp Thrugot. Han skal have været en ustraffelig Mand, og givet de Danske, som studerede i Paris, Underholdning af Knuds Klosters Indkomster; ogsaa efter Prior Henneckins Forlangende have anlagt en Skole i Odense, samt holdt Præsterne til anstændige Seder; han giorde Knudsbrødrene i Odense meget godt, og afskaffede nogle unyttige Skikke.

Bisp Thuco af Aarhus stiftede den 31 December (Script. Rer. Dan. VI. p. 410) ved sit Brev givet til Aarhus, et Præbende af Albeck Kirke i Omunger Syssel, og overlod det til Mester Mathias og Eftermænd; han lagde og dertil Trediedelen af Tienden af sine Gaarder Farskogh og Sveghestorp, beliggende i Liunghogmark, og det fordi han fra Barndommen af var bleven opfødt ved St. Clementis Kirke.

Andreas, af Guds Naade Abbed i Allehelgens Kloster, og Eric, Erkedegn i Lund, bevidnede ved deres Brev fra Lund den 28 Martii, at de havde seet Pave Alexandri den 4des Brev af 21 Februar 1256. til Erkebisperne og Bisperne i Dacia (det er

alle

alle 3 nordiske Riger) om at nogle Minoriter-Munke forlode deres Klostre, ja endog tildels giftede sig; han byder under Bandsstraf at holde dem til at vende tilbage til deres Klostre, eller og at gaae ind i andre Ordener.

Nicles Willelmsun, Bager af Roskild, bekiendtgiorde den 20 December ved sit Brev, at have solgt og skiødet paa Jacob Jærnhowoths Vegne en Jord i Hegby af 10 Skillings Skyld til St. Claræ Jomfru-Kloster i Roskild. N(icolaus) Hermansun, Advocat (Foged) i Roskild, bevidnede ved sit Brev af samme Dag dette Kiøb, og kalder Jacob Jærnhowoth sin Frænde (affinis). Hans aflange Sigil forestiller 2 Hunde paa Jagt i en Skov efter en Hare, med Omskrift: *Nicolai Hermanni.* Thrugot Romildsun, Borger i Roskild, gav den 13 December sin Beslægtede (cognatus) Jacob Yernhofvit Tilladelse at sælge bemeldte Jord. I hans runde Segl staaer et trekantet Vaaben, hvori en Pyramide uden Basis; oven paa hver Side af den en Ibs-Skal, og neden under ligeledes, tilsammen 3 Ibs-Skaller.

Den 10 September overlod Herluht Thomæsun ved sit Brev i Roskild til Søstrene af St. Claræ Kloster i Roskild sin Fædernearv i Ulvæmose, og det samme giorde og hans Stifmoder Botild Bøses Datter, og havde han forhen skiødet dem det paa Ringsted Landsting og i de fornemste (meliores) af Landet deres Overværelse; derimod havde Søstrene igien skiødet ham bemeldte Botildis Fæderne- og Mederneary. Junker "domicellus" Eric (maaskee en Broder af den hallandske Grev Jacob efter Langebeks utrykte og rimelige Formodning), Junker Jacob (denne Greve selv) Herre Martin Broder af Brevets Udstæder og Herluht selv hang deres Segl for. I Junker Eriks Segl staaer et trekantet Vaaben, delt i 2 Felt, i det øverste en gaaende kronet

Erik Glipping Aar 1277.

Løve, og i det nederste 10 Hierter (for at vise, at det hallandske Grevehus stammede fra Kongerne). Omskrift: *S. Domicelli Erici* - - - Hans Broders Jacobi er ligeledes, undtagen at derom staaer: *S. Domicelli Jacobi Filii Comitis Nicolai.* Dette viser, at han endda ikke var bleven Greve i Halland, og har det maaskee opvakt hans Fiendskab mod Kongen, at han forholdt ham et Lehn, som han troede at have Arveret til. Martini Thomæ-Søns Segl er trekantet med 3 dobbelte Stiger over hinanden, og Omskrift: *S. Martini Thomas Sun.* Hans Broder Herluths er næsten det samme paa Omskriften nær; dette synes altsaa at have været et Slægtvaaben.

Den 8 Julii afstod Frue Ethlæ, Herre Astræth Ruki Søns Enke, udi Oræthbec sine Eiendele Sauenes i Lolland, som hun havde arvet efter sin Broder Esbern Lylæ, til Søstrene af St. Claræ Kloster. Pergaments-Originalerne af disse 5 Breve giemmes paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliothek.

Den 27 November skiødede i Viborg de Brødre Herre Johan Ascersum og Magnus Lillæ alt deres Gods i Hambrum Herred, som de havde af deres Moder Frue Cristine, til Bisk op Tyge i Ribe, og skulde deres Moder modsige dette, da gave de ham Forsikring (contraplegium) i deres Fædernegods i Toketh orp. Overværende ved dette Skiøde vare Junker Jacob og 7 andre Adelsmænd, som der navngives, hvoriblant en Lillæ, en Buggi, en Høk.

Mester Rano, Kanik i Lund, gav og skiødede (Script. Rer. Dan. IV. p. 349) i Kongens Overværelse til St. Peders Prædiker-kloster i Nestved 2 Gaarde og Møllen i Botorp i Magnstorp Sogn, saa og ½ Mark Skyld i Flinterup, paa Vilkaar, at Conventet skulde sige Messe for ham, og endelig en Jord af 10 Skillings

Skyld

Skyld i Lundby. Rigets Kanzler udstadte en Vidisse herover, uvist af hvad Aar. Peter Praam skiødede (l. cit. p. 356) til samme Kloster i Overværelse af Dronning Margrete 3 Øre og 1½ Penge Jord i Sandre-Withby, som Klosteret havde kiøbt af ham for 42 Mark. Erik Glipping Aar 1277.

Den Herre og Ridder Andreas, en Søn af Peter, kaldet Wæther, og Johan hans Broder, skiødte og solgte (Script. Rer. Dan. IV. p. 483. 502). til Sorøe Kloster den 2 Februar 7 Øre Skyld i Slavelse Lille, og det fri for al Tiltale.

Johan Horens, Abbed i Øm, afgik i dette Aar (Script. Rer. Dan. V. p. 264), og havde en Olav til Eftermand.

Nicolaus Precianus var ved denne Tid Minoriternes Magister i Dacia (Script. Rer. Dan. V. p. 526), og Hieronimus var da Ordenens generale Minister. Nicolai Formand Sweno blev begravet i Roskild, og hans Eftermand Karl nordenfor det høie Alter sammesteds under en Marmorsten, der siden blev opsat paa et af Altarerne.

Den 6 Junii bekiendtgiørde Bisp Tycho af Ribe (Script. Rer. Dan. VIII. p. 109) i Lygum Kloster, at Gyehe, kaldet Raat, af Kumleth, havde i hans Nærværelse skiænket det Halve af sine rørlige og urørlige Gods til Klosteret. Den 4 Junii i Markethorp bekræftede (Script. Rer. Dan. VIII. p. 124) Bispen, vermelig af Ribe eller Slesvig, med sit Kapitel, Erkebisp Jacobs Stadfæstelse af Gaven af Bretvadt Kirke til Lygum Kloster, og det ved at hænge begges Segl for. I Lygum Kloster den 8 November stadfæstede Riber Bisp Thuco (Script. Rer. Dan. VIII. p. 124) Foreningen mellem Abbeden der og Sognefolkene af Daler, at de skulde af hver Otting give i Tiende 1 Skilling Rug, hvilke Abbeden modtog, og vilde de hellere give tærsket i Skieppen, end Negen paa Agrene.

 Den

Erik Glipping Aar 1277.

Den svenske Magni fiendtlige Indfald i Skaane foraarsagede (Hvitfeldt p. 279. Ericus Olai lib. III. p. 127-29. Svenske Rimkronike p. 41-43. Lagerbring II. p. 547. o. f.) at Eric nu antog sig den flygtige Valdemar, som havde begivet sig til ham, og besluttede at sætte ham igien paa Thronen; og i Følge heraf lod Valdemar sin Broder bekiendtgiøre i Sanda, at han igien forlangte det hele Rige. Til den Ende giorde de Danske fra Hellig-Tre-Konger og til Paaske mange smaa Indfald i Werende og Smaaland, hvor de fore ilde frem med Rov og med Brand. Valdemar fulgte med dem, og gav Lybekkerne i Wexiø (Dreyer Spec. Jur. Lub. p. 108. Lagerbring l. cit. p. 550) Stadfæstelse ved sit Brev paa deres forrige Friheder i Sverrige, hvilket viser, at de erkiendte ham for den rette Konge. Ved Indtagelsen af Wexiø lod Valdemar opbrænde den samt Domkirken, hvorfor han for at forsone det, gav did Tullegarn i Sødermanland. Denne Fremgang giorde ham og de Danske sikkre, saa at de overlode sig til Giestebuder og Fornøielser, allerhelst efterat de havde faaet en ny Forstærkning fra Danmark, anført af Palno Hvid og Bengt Alfsen, stærke og tapre Mænd med flere end 100 Riddere; dog satte de Udposter ved Trønax i Smaaland; men dette kunde ei forhindre, at jo den svenske Feltherre Ulf Carlsen, samt to danske Herrer, Peders Pors af Halland og Ofve Diwer (maaskee Dyre) og flere Danske, som vare uddrevne, og havde rømt til Sverrige, hvor Magnus gav dem Gods og Underholdning, kom med 200 jernklædte Ryttere forbi dem, endskiønt de giorde Anskrig, og overfaldt den danske Hær, da den sad til Bords; vel satte den sig til Modværge, men i Uorden, og derfor bleve de slagne, da nogle af dem vare bevæbnede, andre halv, andre slet ikke; begge Anførerne, samt flere, bleve derfor fangne, dog satte paa fri Fod med

For-

Forsikring at indfinde sig i Søderkøping, om Freden ei imedens blev giort. Den svenske Rimkrønike vil dog (p. 43), at Bengt Alfsen undkom; thi han havde en meget rask Hest. Men derpaa ud paa Sommeren og hen mod Vinteren, droge begge Kongerne Eric og Valdemar atter op mod Sverrige, og faldt ind i Vester-Gylland, hvor de brændte Skara, og forbleve i Landet Vinteren over, hvorom mere i næste Aars Historie. Hvitfeldt (p. 279. 280) antager, at Krigen førtes i begge Aar 1277 og 1278, og paa den Maade kan de stridige Beretninger herom i vore gamle Aarbøger (Script. Rer. Dan. I. p. 247. 255. 292. 391. II. 265. III. 115. V. 531. VI. 627) best forenes; da nogle som Ericus Olai henføre Togene til 1276 og 1277, hvilket vist er urigtigt, andre til 1277 og 1278, og atter andre deels alene til 1277 og dels alene til 1278. Lagerbring anmærker (T. 2. p. 685), at Almuen havde intet at bestille med Magni Valg; men at Kongernes Valg siden forblev i Adelens Hænder. Kong Magnus mistede ellers i dette Aar en stor Støtte, i det hans Broder Hertug eller Junker Eric døde, hvorvel nogle Krøniker henføre hans Død til 1276.

Erik Glipping Aar 1277.

I September, som det lader (Torfæi Hist. Norv. IV. pag. 365), forlod den svenske Dronning Sophie Tønsberg, hvor hun hidtil havde opholdt sig hos sin Søster den norske Dronning Ingeborg, og begav sig til Danmark med sin Søn Eric og med de norske Gesandtere Stallarne Audun Hugleiks Søn og Guttorm Gidæ Søn; men sine Døttre Ingeborg og Cathrine lod hun blive efter hos sin Søster. Petrus Olai siger og (apud Langebek. II. p. 265), at den svenske Dronning var i Danmark med sin Søn; men Erici Krønike siger (ibid. I. p. 169), at hun var der med sine Sønner, hvilket dog vel neppe er rigtigt, endskiønt

Erik Glipping Aar 1277.

Albert af Stade hans Fortsætter (editio Höjeri p. 9) taler om en Kong Valdemars Søn ved Navn Valdemar, som dog uden Tvivl er kun en Forbyttelse af Navne. Dette er vist, at hun og Kong Valdemar tilstode ved deres Brev i Copenhaven den 8 September tilligemed Arvinger (Gerken Codex Diplom. Brandenb. III, 80-81. Lagerbring II. p. 879-80), at de overgave Landet Gotland til fast Arv og Eiendom til de brandenborgske Marggrever Johan, Otto og Conrad, saafremt de ved Forlig eller paa anden Maade kunde skaffe dem den halve Del af deres Gods beliggende i Sverrige, og forbandt de sig desuden til i 4 Aar at betale Marggreverne hvert Aar 1000 Mark Sølv; men hvis Gotland ei faldt i Kongens Lod, saa skulde han give dem ligesaa godt Land paa et andet Sted, som de vilde antage; kunde de ei skaffe ham det fornævnte, foruden hans Arv, men dog noget, saa skulde han deraf overlade dem den Trediedel, og siden Gotland, om han fik mere.

Grev Christian af Oldenborg døde (Continuat. Alb. Stad. p. 10) i Bremen, og blev begravet i St. Mariæ Kloster i Hude; han var i Slægt med den bremiske Erkebisp Giselbert, og havde i sin Ungdom været Scholasticus i Bremen, hvorfor han meget elskede det Sted og Kleresiet; han var en giestfri Herre, og Elsker af et godt Glas Viin; hver Dag sang han, som en Præst, Jomfru Mariæ og den Helligaands canoniske Timer med de 7 Poenitentse-Psalmer; hans Enke Jutta døde Aaret efter, og blev begravet i Rested Kloster.

Keiser Rudolph beskikkede ved sit Brev fra Wien den 27 September (Potkens Saml. I. p. 16) Hertugerne Albert af Saxen og Albert af Brunsvig til Byen Lybeks Beskyttere, saa og over Alt hvad Riget besad i Saxen, Thyringen og Slavien.

Woldemar, Herre af Rostok, gav der den 5 December Privilegier til Saltværket i Sulte, nu Sülze. En Herre Johan Moltiko (Moltke) har underskrevet det.

Erik Glipping Aar 1277.

Udi Golenbeke den 18 Januar solgte (Gerken Cod. Diplom. Brandenb. I. p. 247-48) Fyrst Wizlaf af Rygen til sine Svogere "Soceri" Johan, Otto og Conrad, Marggrever af Brandenborg, Landet Zlavia, med sine Slotte, og Byen Rügenwalde for 3600 Mark Sølv brandenborgsk, hvorfor de lovede med 20 Riddere, saaledes at Wizlav skulde korte deraf af 2300 Mark, som han tilligemed sine Medforlovere den slaviske Hertug Barnim, og sin Beslægtede (consangvineus) Herre Woldemar af Rodstok, havde lovet for sin Herre den danske Kong Eric, saafremt han og Forlovere bleve i Live og betalte som de burde; men skede tvertimod, da skulde Marggreverne betale Wizlav dem, nemlig Aaret efter 1000 Mark i Fasten, og atter Aaret efter 1000 Mark; for de øvrige 300 Mark havde Wizlav faaet 25 Mark Guld af Kong Eric, og hvad det beløb sig til, naar det solgtes, skulde gaae af; for de øvrige 1000 Mark overlode Marggreverne til Wizlav deres Land i Danmark, nemlig Errøe, Sæbye (Seboy) og Grosbøl (hvilke Marggreverne maaskee besad efter deres Moder Sophie) under Navn af Salg, og skulde 4 Riddere paa hver Side aflægge forporlig Eed herfor; men var dette Land ei 1000 Mark værd, da skulde Marggreverne give til den fulde Værdi; Errøe med Allodier skulde de strax i Kong Erics Overværelse giøre efter det danske Riges Skik Warandia (Garanti, Forsikring) for som en Arv paa værdig Maade; hvorimod Wizlav lovede ligeledes med 20 Riddere "Warandia" for inden Aar og Dag, at Landet Zlavia med Slotte og Byen Rügenwalde var hans Eiendom og Arv; Marggreverne

skulde

Erik Glipping Aar 1277.

skulde og befrie ham fra 319 Mark, som han havde lovet for i Magdeburg. Dette skede ved Cynsowe Bro.

Efter Schwartz (i pomersche Städte p. 61-62) var det i dette Aar, at Stralsund blev overfaldet af Lybekkerne.

Erkebisp Johan af Riga, Herman Bisp af Oesel, og Ernest, tydsk Mester i Lifland, gave den 4 April Friheder til alle Kiøbmænd, som vilde beseile Lifland (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 309, 10. Arndt II. p. 65), og maatte de i Sager mellem sig dømme efter den Ret, som gialdt paa Øen Gulland; men imod Liflænderne skulde dømmes efter Landets Lov. Afskrift heraf haves i det kongelige danske Geheime-Archiv efter en rigaisk Privilegiebog. Keiser Rudolph havde vel og Hensigt til Danmark, da han befuldmægtigede de saxiske og vendiske Rigs-Vicarier at tilbagekalde alle fra Riget afhændede Gods og Eiendomme (Orig. Gvelf. Tom. IV. præfat. p. 3. Pötken Meklenburg. Urk. I. 15-17).

Den norske Kong Magnus opholdt sig Vinteren over i Tønsberg. Der giorde han og sit Testament (Script. Rer. Dan. VI. p. 247-52. Thorkelins Diplom. II. pag. 253-59) betænkende sin Død, endskiønt han var frisk og sund. Arnas Magnæus lod det trykke for sig 1719, som var vel, da Pergaments-Originalen opbrændte 1728 med Universitetets Bibliotheque i den store kiøbenhavnske Ildebrand. Det er paa Latin. Deri giver han til hver Skibsrede (Skibsrede var i Norge det samme, som forhen i Danmark kaldtes Havnelag — nu Sølimiter — en vis Egn, hvoraf ei alene Skibsfolk udskreves, men og i de Tider Skibe udrededes) paa Helgeland (hvorved det hele norske Nordland forstodes) 3 Mark af gangbar Mynt, og vare der 13 Skibsreder; til Numedalen 27 Mark til 9 Skibsreder; Sparbøygden 24 Mark til 8 Skibsreder; Eina Fylke 21 Mark til 7 Skibsreder; Verdalen 15 Mark

(til

Erik Glipping Aar 1277.

(til 5 Skibsreder, hvilke her ere, af Forglemmelse maaskee, udeladte, eller snarere maaskee ingen Skibe udredede, fordi det laae inde i Landet og rakte ei til Søen); Skogn 15 Mark til 5 Skibsreder; Størdalen 24 Mark til 8 Skibsreder; Strinden 24 Mark til 8 Skibsreder; Guldalen 30 Mark til 20 Skibsreder; Orkedalen 24 Mark til 8 Skibsreder; Nordmør 48 Mark til 16 Skibsreder; Romsdalen 24 Mark til 8 Skibsreder; 16 Sunmør 48 Mark til 16 Skibsreder; Fiordene 45 Mark til 15 Skibsreder; Sogn 48 Mark til 16 Skibsreder; Hordeland 96 Mark til 32 Skibsreder; Rogaland 96 Mark til 32 Skibsreder; Agdesiden 45 Mark til 15 Skibsreder; fra Rygiarbit til Borg-Syssel 48 Mark til 16 Skibsreder; fra Kamborn til Svinesund 48 Mark til 16 Skibsreder; fra Svinesund til (Gaut-) Elv 48 Mark til 16 Skibsreder; og i Rigets andre Dele: til Gudbrandsdalen 30 Mark; til Hadeland 30; Hedemark 30; Rommesylke 30 (i alt 274 Skibsreder, hvoraf kun 63 vare sondenfields, hvilket viser, hvormeget mægtigere og folkerigere det nordenfieldske da var). Af dette Testament blev giort en Afskrift og lagt i Minoriternes Kloster i Bergen. Desuden gav han Gods til Nein Jomfru-Kloster, som indbragte aarlig 30 Mark gangbar Mynt; til en Præbende han havde stiftet ved Domkirken i Bergen, Gods af 60 Løb (Cōfinata), for at holde Sielemesse for de afdøde Troende, især for hans Faders, Moders og egen Siæl under den høie Messe, og til alle Kanikerne, for at opmuntre dem desmere, 100 Mark gangbar Mynt; af sin Moderneаrv gav han til Jomfru-Klosteret Nunnesæter i Bergens By Gods af 70 Løb; til Kanikerne ved St. Halwards Domkirke i Aslo Gods af 3 Mark gangbar Mynt, for at holde aarlig Messe paa hans Dødsdag; St. Stephani Hospital i Tønsberg Gods af 20 Mark aarlig; Præmonstratenser Klosteret

Erik Glipping Aar 1277.

steret i Marisco3h Gods af 10 Mark; i Penge gav han til Benedictiner-Klosteret Holm (Munkholmen) i Nidaros Stigt 120 Mark Sterling, for derfor at holde saavel de Verdslige, Geistlige, som Munke i bemeldte Stigt med Oblater og Vin i Alterens Sakramente; Prædikerbrødrene i Nidaros 12 Mark Sterling; Kannikerne ved den store Kirke i Bergen 120 Mark Sterling, for at holde Brød og Vin, og 30 Mark Sterling for Messe for ham paa hans Dødsdag; Minoriterne i Bergen 12 Mark Sterling, og 700 Mark gangbar Mynt til deres Klosterbygning; Nonnerne der i Nunnesæter 40 Mark Sterling; de Spedalskes St. Catrine Hospital i Bergen 100 Mark Sterling; de Fattiges Allehelgens Hospital i Bergen 60 Mark Sterling; Lyse Cistercienser-Kloster 12 Mark Sterling; Bispen i Stavanger 120 Mark Sterling, for at holde Brød og Vin der i Stigtet; Bispen af Aslo ligeledes 120 Mark Sterling paa samme Vilkaar; Nonnerne i Gimsøe 30 Mark gangbar Mynt; Nonnerne i Aslo det samme; Prædikerbrødrene i Aslo 12 Mark Sterling; Cistercienser-Munkene i Hovedøe 30 Mark gangbar Mynt; Hospitalet i Varns 20 Mark gangbar Mynt; Minoriterne i Kongehelle 12 Mark Sterling, og til deres Klosterbygning 120 Mark gangbar Mynt; Bispen i Hammer 120 Mark Sterling til Brød og Vin. Til alle følgende Landskaber, nemlig de to halve Dele af Helgeland, to halve Dele af Nummedalen, de 8 Tronhiemske, og til Nordmør, Søndmør, Fiordene, Sogn, Vos, Nord- og Sun-Hordeland, Rogneland og Agder, og det eftersom de indeholdt Skibreder, 3 Mark i Fætalie (ventelig til hvert Skibsrede). Efter sin Død vilde han begraves hos Minoriterne i Bergen. Sine Executører, Bisperne af Aslo og Bergen, paalagde han trolig at holde alt dette, eftersom Pave Clemens den 4de havde ved sit Brev til dem fra Viterbo den 6 August

gust 1268 paalagt dem. Til desmere Stadfæstelse havde Kongen ladet hænge sit og andres Sigiller for dette sit Testamente.

Erik Glipping Aar 1277.

Minoriter-Klosteret i Bergen regnedes (Script. Rer. Dan. IV. p. 412-13) til Provincen Dacia og Custodien Norge, det var helliget St. Oluf, paa hans og Mariæ Dagene var der Afflad at faae, saa og paa Francisci, Antonii og Claræ-Festdage i alle Octaver (eller ottende Dagen efter disse Festdage) og paa Aarsdagen af Templets Indvielse. Barns Hospital tilhørte (Script. Rer. Dan. IV. p. 417) Johanniter-Ordenen. Nonneklosteret eller Nunnesæter i Aslo (l. cit. pag. 419) var meget rigt.

I Tønsberg opholdt Kong Magnus sig til den 12 August (Torfæus IV. p. 365) reiste derpaa til Osloe, siden omkring i Osloe Stigt, holdt et stort Ting paa Eidsvol, vendte tilbage til Osloe, kom den 8 September atter til Tønsberg, derfra den 28 September til Sarpsborg, hvor han holdt Ting, og hvor hans Kanzler Thorer holdt Bryllup; den 13 October kom han atter til Tønsberg, og blev der Vinteren over. Den Sommer blev det store murede Slot i Tønsberg færdigt (Torfæus l. cit.) og Pillerne opsatte. Askatin, Bisp i Bergen, døde, og Arne blev indviet til Bisp i Stavanger. Med Thilerne, det er, Indvaanerne af Thellemarken, blev Kongen forligt (Torfæus p. 366); hvori deres Stridighed har bestaaet, veed man ei, ei heller hvorvidt den er gaaet. Den gode Magnus elskede meget Pragt, gav derfor (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 115) sine Lehnsmænd Baron- og Herrenavn, og Skutel-Svennene Ridder og Herrenavn; dog anmærker (Torfæus p. 366) hel vel, at nogle bare 4 Aar for denne Tid allerede Baroners Navn, hvilket han mener dog kun kan have været for dem især. Lagmand Sturle kom fra Island til Norge. Marcus blev i Tønsberg viet til Bisp over Sudereerne.

 Erke-

Erik Glipping Aar 1277.

Erkebisp Jon eller Johan af Nidaros stadfæstede i Nidaros i sin Raadstue "Mal Stofe" den 30 April et Mageskifte (Thorkelins Diplom. II. p. 73 - 74) mellem Korsbrødrene og Arne Blikafole, og gav dem som boede paa Blike, Tilladelse at betiene sig af Skoven Blik. Brevet er paa Norsk, og givet i hans Erkebispedømmes 9de Aar. Den 10 Julii gav han i sit Sædes 10de Aar i Tønsberg (Thorkelins Diplom. II. pag. 65 - 66) St. Mariæ Kirke i Mæren til Kanikernes Bord i Nidaros. Det vedhængende aflange Segl af grønt Vox er meget beskadiget; men man seer dog tydelig paa den ene Side en Bisp, som sidder paa en Throne og i velsignende Stilling, og paa den anden Side Maria med Barnet oven paa en Kirke, og en bedende Bisp nederst paa Knæ. Omskriften er: *Secretu Arciepi. Nidrosien.* Brevet er paa Latin.

Den 9 August bleve i Tønsberg Kongen og Erkebispen forligte (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 115). Foreningen herom er paa Latin trykt hos Thorkelin (l. cit. p. 66 - 73). Erkebispen havde sagt at Kirken havde kun tilladt, at visse Ting bleve afgiorte for den verdslige Ret, som dog hørte under den geistlige, saa og at Magni Erlingsens Privilegium givet til Nidaros Kirke ei blev holdt, især om at Erkebispen og Bisperne skulde have de fornemste Stemmer i Kongevalget; alt dette havde Kongen imodsagt, hvorover Erkebispen havde overladt alting i Kongens Skiøn. Kongen havde derpaa med Raad af Bisperne, Baronerne, Kanikerne i Nidaros, og andre Domkirkers Kaniker i Norge, i Minoriternes Kirke i Tønsberg indgaaet følgende Forening med Erkebispen, at denne havde med Kapitlets Samtykke frasagt sig og Eftermænd al Ret til Kongevalget, til nogen Underdanighed fra Kongens Side, og til Overgivelse af Kronen efter Døden til St. Oluf; men derimod forbeholdt sig alle Kirkens øvrige Privilegier. Men skulde

ingen

ingen Arving til Riget være, da skulde Erkebispen og Bisperne have de første Stemmer i Kongevalget. Derimod frasagde Kongen for sig, Arvinger og Eftermænd al Ret til at dømme i Sager, som tilhørte Kirken, og forbød sine Fogeder og Laugmænd at blande sig deri, nemlig naar Geistlige trættede indbyrdes, eller med Lægfolk angaaende Ægteskab, Fødsel, Patronater, Tiender, Løfter, Vidnesbyrd, især om Legater til Kirker, gudelige Steder og Munke; Beskiærmelse for dem, der søgte St. Olufs Grav, og andre Domkirker i Norge, om Kirkernes Eiendele, hellig Brøde (sacrilegium), Meneed, Aager, Simonie, Kietteri, Skiørlevnet, Hoer, Blodskam, og alt sligt, som med fuld Ret tilhørte Kirken; dog Kongens Ret i Henseende til Pengebøder ubeskaaren." Kongen tillod og Erkebispen og Bisperne at beskikke Geistlige til de kongelige Kapeller, og til andre Kirker og Kapeller i deres Stigter. Ved Bisp- og Abbeds-Valg i Nidaros Erkesæde vilde Kongen paa ingen Maade blande sig; men det skulde gaae efter Kanikernes Valg, som dog for Confirmationen skulde give Kongen Valget tilkiende. Ingen Bisp, Abbed eller Klerk skulde gaae til Felts med Kongen eller give noget dertil, medmindre Faren var saa stor, at Bispen og de klogeste Geistlige selv tillode det. Ei heller vilde Kongen imod Fædrenelandets Love og fastsatte Bøder forandre noget til Kirkernes eller Klerkernes Skade. Erkebispen maatte, som hidindtil, kiøbe Fugle, Falke og Høge. Kongerne skulde af deres Jorder og Gaarder give Tiender efter de canoniske Anordninger; til Island maatte Erkebispen aarligen sende 30 Læster Mel, helst naar der var Overflod i Landet; han overlod ham og Tolden, (vectigalia) maaskee Ladningen, aarlig af et Skib fra Island; han gav og alle dem Tryghed, som reiste til St. Oluf og andre norske Domkirker frem og tilbage, hvad enten der var Krig eller Fred, med-

Erik Glipping Aar 1277.

Erik Glipping Aar 1277.

og, at Magni kiække Søn og Efterfølger Erik vilde ei holde denne Forening.

Foruden dette Hoved-Document, har man endnu et norsk Brev af Kongen til alle Mand i Viken (Thorkelins Diplom. II. p. 75), hvorved han forbyder efter Overlæg med Bisp Hakon, at ingen maatte tage Aager af Penge, Korn og Kiør, hvilket skede i Norge mere end i noget andet christent Land, og var en Usæd, Paven bandsatte hver 2 Maaned. Kongen havde forhen talt herom paa Tinget ved Gaut-Elven, og paa Hauge-Ting ved Tønsberg, og paa Grund af disse Thinges Holdelse i Kongens Overværelse er det, at Thorkelin henfører dette Diplom til dette Aar, da ellers intet Aarstal staaer under det.

Man har et andet Kong Magni Brev, som haves baade paa Latin i en Afskrift hos Bartholin (Mst. Tom. III. ell. D. p. 793), saa og paa Norsk i en Pergaments-Codex i den magnæanske Samling (Thorkelin l. cit. p. 75-78), hvilket Brev er givet i Bergen den 13 September i Kong Magni Regierings 14de Aar (herved maa anmærkes, at da man ei vel kan ansee denne saa nøie Opgivelse af Datum for urigtig, saa maa man enten ansee den forhen efter Torfæus og han efter islandske Annaler opgivne Magni Reisetour for urigtig, eller at høre til et andet Aar, eller og troe, at Magnus er strax efter sin Ankomst til Tonsberg den 8 September reist Dagen derpaa derfra, da han dog neppe kunde allerede den 13de give et Diplom i Bergen, saasom Landeveien didhen er meget slem; Skade, at Sturlees udførlige Historie af Magnus er borte). Ved dette Brev gav Kongen Erkebispen, at han maatte tage alle Bøderne for de Saar, som hans Tienere paaførte hinanden, undtagen naar det var skeet i Kongens Nærværelse, da Kongen fik de halve Bøder, men alle Bøder, om de havde dræbt

eller

eller lemlæstet hinanden, endog i Kongens Fraværelse; hvo det ei vilde møde, naar de vare stævnede for Erkebispen og Kapitlet, skulde paalægges samme Pengebod, som den verdslige Ret paalagde. I Nidaros maatte Erkebispen lade mynte ved een Mand og hans Svend saa megen god baade smaa og stor Sølvmynt, baade i indvortes Gehalt og Værdi (at sinaleika oc skyrleika), ligesom Kongen lod slaae. De Steen- og Træ-Arbeidere samt andre Daglønnere, han holdt i sin egen Gaard og gav Mad, og som arbeidede paa St. Olufs Kirke og Erkebispens Gaard, skulde være frie for "Leidangs Gerd" (Leding) og for at trække Skibe, medmindre det syntes Kongen og Erkebispen nødvendigt til Landets Forsvar. Kongen eftergav og den Ret han havde til Almindingen paa Ilevold, hvor Erkebispen havde ladet bygge et Hospital, saa og til de murede Huse nordenfor Nidarbakken, som Kongens Umbødsmand (Skatte-Indkræver) Jon Tinskafin havde fordum overladt Erkebisp Einar. Disse 3 sidste Poster staae ei i den latinske Afskrift. I Henseende til Bøderne efter Sagefaldet gav Kongen Bisperne i Osloe, Bergen, Stavanger, og Hammer samme Ret som Erkebispen. [illegible]

Torfæus anfører og (Histor. Norveg. IV. p. 364-65) en Forening i Tønsberg mellem Kongen og Erkebispen, hvorved bestemtes, at fuld Tiende skulde gives over ganske Norge, undtagen i Hammers Stigt, Romerige og Soløer, af alle dem, som havde bortfæstet Huse, Agre, Brygger-Redskaber, Møller, Badstuer, Bagerovne, Skove, Saltpander, Fiskegarn og Dragvod; men af dem, som havde fæstet dem, kun af Fordelen, Omkostningerne fradragne. Med Skibe skulde saa forholdes, at Bortfæsterne skulde give Tiende af Totrediedele af Fordelen, da den Trediedel ansaaes for at gaae til Bekostningerne; af hvad der fortientes ved en Koe,

Erik Glipping Aar 1277.

skulde gives 5 Penge, og ligeledes af saa mange Faar og Gekker, som regnedes paa en Ko. Naar Bortfæsteren eller hans Fuldmægtig ei kunde betale, da maatte Fæsteren i hans Sted, og da blev det fradraget Bortfæstningen. Den Ost, som blev tillavet Fredagen for St. Hansdag, tilhørte efter Brug de Fattige; men den Ost, som lavedes paa "prædia censuaria" ɔ: de Gods, som laae til Kongens Fadebur, som ei bortfæstedes eller bortbyxledes, Fredagen for St. Olufs Fest, skulde gives Tiende af, saa og af al Ulden af de Faar, som græssede paa Øer og Almindinger (incultis) af Træfrugt, og alle saavel store som smaa Kiøkkenurter. Sædvanlig Tiende skulde gives af Rug, Hvede, Hamp, Hør, Neper, Erter, tørret Fisk, Sælhunde, Hvalfisk, Søhunde, Tran af Fiske-Lever, og skulde Styrmændene ei alene give for deres Deel, men og see til at Skibsfolk giorde det; dog saaledes, at Kongens Rettighed, samt Strandrettighed og Bekostningerne paa Skibene, og andre Rettigheder ei formindskedes, og det saaledes, at de funde aflægge Ed derpaa. Erkebispen skulde af Fiskeværene (piscaria) have Tiende af tør Fisk, og desuden saa mange Fisk, som paalagt var Kiøbmændene. Tiende skulde og gives af hvad Jagten frembragte; af Salt, Møllesteen, som huggedes udaf Klipperne, af Arbeids- og Haandværkslon, det 20 af alle Begkar, og det 20 Pund af alt hvad der forhandledes paa Torvet. Opkom Tratte herom, da skulde Kongen udvælge een og Erkebispen een Person til at kiende heri; og være de uens, de da have Magt til at udvælge den tredie. Saaledes bragte en ilde forstaaet Gudsfrygt den fromme Konge til at give efter for den davarende Geistligheds umættelige Gierrighed; og saavidt, troer jeg neppe, at Tienden er bleven drevet i noget Land.

Af 22 September haves atter et norsk Brev (Thorkelin l. cit. p. 79-80) af denne Konge i Bergen (hvilket gior det umuligt, at han den 28de kan have været i Sarpsborg; men mærkeligen siges her, at det er givet i hans 18de Aar, hvilket synes at pege paa 1279 eller 1280, 1281) til hans Frænde Herre Erland Alfsøn, Herre T. Biskopsøn, Herre A. Hugblæiksøn, Lagmænd, og alle sine Sysselmænd, og haandgænge Mænd, Borgertings Mænd, og alle andre Guds og sine Venner, og takker han deri Vikværinger og Uplændiger for deres Kierlighed og gode Villie, og giver dem tilkiende, at han har i Tønsberg afgiort al den Tvist, som om Tienden var mellem ham og Erkebispen, og mellem lærde Mænd og Legfolk, og at de skulde rette sig efter den (hvilket synes at vise, at dette Brev ogsaa er givet 1277, og at den Reisetur Torfæus lader Magnus holde 1277, hører til 1276, hvortil og de islandske Annaler No. 410 og 412 henføre den). G. Gydusfun forseglede Brevet, og Thord Præst skrev det.

Erik Glipping Aar 1277.

Westphal anfører (Monum. IV. col. 1257. Tab. 13. No. 7) et Brev af Kongens Søn Hertug Erik om Privilegier for undte skibbrudne Stralsundere og Rostokkere, og har ladet stikke Hertugens vedhængende Segl, hvor han sees til Hest med en Løve, holdende en Øxe i sit Skiold, og ligedan en paa Hielmdækket; men uden Tvivl urigtigen ladet Øxen krummes noget; i Contra-Sigillet sees en opstaaende Løve med en ret Øxe i Forfødderne.

Guttorm, Birger Jarls Frille-Søn, døde efter nogle islandske Annaler (Torfæus p. 365) dette Aar, men Lagerbring (II. p. 507) henfører hans Død til 1284. Den upsalske Erkebisp Fulco døde den 3 Martii (Script. Rer. Dan. IV. p. 594), og blev Jacob Israelsen udvalgt i hans Sted. Den svenske Magnus udstædte den 31 Martii et Diplom i Arós i sin Regierings første

 Aar,

Erik Glipping Aar 1277. Aar, hvori han skriver sig Konge og stadfæster Overgivelsen af Gaarden Flazsta ved Junker Niels til Sko Nonnekloster. Men seligen skriver Waldemar sig i et Diplom, givet til Roskild den 17 August, ogsaa de Svenskes Konge, hvorved han pantsætter til sin kiære Tiener Garo sin Gaard Hasler i Ostgotland for 60 Mark Penge, som han havde laant ham; og til desmere Sikkerhed lod han hænge baade sit eget og sin Dronnings Segl for. Altsaa var Dronning Sophie i Danmark forend den 17 August, og efter Torfæus skal hun forst være reist did i October, hvilket atter viser, at Magnus's Reisetur er skeet 1276, og ei 1277, som Torfæus vil.

Demetrius Alexandrowitsch kom til Regieringen i Novgorod (Petersburg Journal 1778 p. 285. Müllers russ. Samml. V. p. 419).

Aar 1278. Begge Kongerne Eric og Waldemar forbleve med deres Hær i Vestgotland en Stund af Vinteren; men vist ikke fra Hellige Tre Konger til Paaske, som Hvitfeld vil (p. 280. conf. Script. Rer. Dan. I. p. 247) blandende dette Aars Tog med det, som skede i forrige Aar; thi et Diplom viser, at Kong Eric var allerede den 15 Martii tilbage i Jylland. De plyndrede og brændte Landet, og indtoge Slottet Axelval (Script. Rer. Dan. I. p. 255). Den svenske Magnus var forsigtig, og holdt sig maaskee ei stærk nok til et Slag, hvorved han og forhindrede de forenede Konger fra at udrette noget stort. Endelig lagde de ædelste og fornemste Mænd af begge Rigerne sig imellem, og bragte et foreløbende Forlig tilveie (Hvitfeldt p. 282. Ericus Olai p. 230. Svenske Rimkrøn. pag. 44. Jo. Magni Histor. Gothor. Sveonumqve p. 730), hvorved Magnus lovede at udbetale til Eric de ham skyldige 6000 Mark, og derpaa blev Fred og Venskab mellem dem, og Erik vendte tilbage

tage til sit Rige med sin Hær. Valdemar kom og igien til Danmark, hvor han besad sin Dronnings Medgift Malmø og Trelleborg. Lagerbring har (i Svea Rikes Histor. II. p. 549) godt giendrevet nogle af hans Landsmænds Foregivende, at Magnus af Afsky til Blods Udgydelse ei vilde vove noget Slag. Et Diplom viser, at han den 22 Januar var i Ørebro, altsaa langt fra Krigens Sæde. Rimelig har Eric vendt tilbage i Februari Maaned. Aarbøgerne af Wisby berette vel (apud Langeb. I. p. 255), at Eric led noget Nederlag ved Ethagy, og maatte med Skamme vende tilbage; men dette er uden Tvivl det samme, som skede forerige Aar, og i svenske Rimkronike p. 42 berettes at være hændet i Mitogr eller efter en anden Codex i Niuthungr. Saaledes blev denne Gang ikke tænkt paa Valdemar; men efter al Anseelse tog den norske Konge sig ham derpaa an; thi mange islandske Annaler sige (Script. Rer. Dan. III. p. 125-16. Torfæus IV. p. 366), at den norske Magnus kom med sin Hær til Gaut-Elf, og strax derpaa fortælle de, at Valdemar kom igien til sit Rige, hvilket dog kun maa forstaaes om en Del deraf. Uden Tvivl have de Danske fortrydt herpaa, eftersom kort efter siges, at de Svenske truede med at bekrige Norge efter de Danskes Tilskyndelse (Torfæus IV. p. 366). Her maa man atter beklage, at den ypperlige Sturles Historie om den norske Kong Magnus er bortkommet. Dette norske Tog til Gaut-Elven er rimelig skeet i May Maaned; thi man har (Dreyer Spec. Jur. Lub. p. 143) et Diplom af Eric givet paa Femern den 18 May, og et Diplom af Valdemar den 17 Junii, hvori han allerede skriver sig fordum de Svenskes Konge; altsaa har Sammenkomsten og Foreningen i Laholm mellem Eric og den svenske Magnus da allerede været holdet; thi der frasagde Valdemar sig Kongenavnet, og forbeholdt sig alene Vest-

Erik Glipping Aar 1278.

og

Erik Glipping Aar 1278.

og Østgotland, hvorimod Magnus skulde være Konge og beholde Upland, altsammen venteligen en Følge af det norske Tog, saa og af den Beskyttelse Eric gav Waldemar. Kroniken, som slutter med 1415 (Langebek I. p. 392), siger, at Valdemar havde regieret i mange Aar med Ære, og lader det og, at man ei kan forekaste ham andet, end alt for stor Kierlighed til Kionnet, og en Slags Ustadighed, hvorimod Magnus, som de Gamle rose saa meget, har, efter sine Handlinger at dømme, været en ærgierrig og derhos svag Herre, hvilket altsammen Lagerbring (l. cit. p. 552) herlig har udført. Rimeligen have Eric og de danske Herrer søgt paa denne Samling at ophidse de Svenske mod de Norske, venteligen deels af Fortrydelse, at de Norske havde blandet sig i Waldemars Sag, hvortil den norske Konge dog havde megen Aarsag, da han var Svoger til Valdemar, og fordi han engang havde antaget sig ham, og deels fordi den norske Konge paastod, at Eric ei havde giort Rede for hans Dronnings Ingeborgs Arv (Hvitfeldt p. 281), hvorimod Eric henviste ham til Hertugen af Sønder-Jylland, hvor hendes Gods laae. Ericus Olai har i sin Historia Svecorum Gothorumqve i Korthed, og i Udtog kun som det synes, bevaret følgende Breve: a) Pag. 139 af den svenske Magnus, hvorved han giver tilkiende, at alle Sager, Fornærmelser og Spørgsmaal mellem ham og hans kiæreste Broder den danske Kong Eric vare nedlagde og endte, og at han havde lovet at betale til den danske Konge eller hans Eftermand 4000 Mark puurt Sølv efter Cølns Vægt i visse Terminer, og derfor pantsat ham Lødese med tilliggende Lande, hvortil Hvitfeldt (p. 282) lægger, at den svenske Ridder Svantepolk (Søn af Hertug Knud, Kong Waldemari den 2dens Søn) skulde have Lødese Slot inde, og deraf betale Kong Eric aarlig 100 Mark lødig Sølv, indtil alt

var.

var afhentet; samt at Erik siden atter afslog til 2000 Mark; b) Pag. 140 et Brev af Waldemar, hvori han endda skriver sig de Svenskes Konge, skilet til alle troende Christne, hvorved han frasagde sig det svenske Rige, og overlod det til sin Broder den svenske Herre Hertug Magnus (hvoraf man næsten skulde slutte, at dette Brev var af 1275) med al Regiering og Ret, og overlod ham Kronen med alle Regalier, og lovede urykkeligen, at han aldrig enten hemmelig eller aabenbare skulde enten ved Ord eller Skrift i Riget eller udenfor det handle herimod; c) Pag. 142, samt i Messenii Scondia Tom. XII. pag. 191, et Brev af Kong Eric, hvilket er givet Logoholm 1278, som mærkeligen fastsætter baade Aar og Sted, og i Henseende til Aaret, hvori Waldemar forligte sig med sin Broder, kommer overens med vore gamle Aarbøger; deri lover Eric sin kiæreste Broder Magnus, at om nogen af dennes Mænd herefter satte sig op imod ham, saa skulde de ingen Tilflugt faae hos ham, eller han bevise dem Hielp og Undset, og derimod lovede Magnus ham det samme igien; og endeligen d) p. 142 nok et Brev af Eric, hvori han siger, at, da han meget attraaer, at Fred og Venskab skulde være mellem ham og Magnus og begges Riger, saa havde de med Raad af begges tro Mænd lovet hinanden, at Erics ældste Datter skulde, naar hun blev mandvoxen, egte Magni Søn, som var Arving til Sverrige, og om Eric selv døde imens, saa skulde han dog indsette det saaledes, at han fik hende; men dersom intet blev heraf ved hans Skyld, saa forpligtede han sig til at betale Magnus 10000 Mark purt Sølv; de forpligtede sig og til at hielpe hinanden mod hvem det var; der blev og afgiort om den holstenske Greves Datter Magni Dronnings hendes Medgift.

Erik Glipping Aar 1278.

Kon-

Erik Glipping Aar 1278.

Kongerne af Danmark og Norge valgte den svenske Magnus til Dommer i den Sag mellem dem, og underkastede sig hans Dom og endelige Afgiørelse, som og blev afsagt i Calmar. Af dette maa man slutte, at Slaget ved Skanør var da allerede skeet, hvorom mere siden. Paa den Samling i Lagholm vare mange Riddere tilstede, som øvede sig i Turnering og anden Ridderspil (Hvitfeldt p. 282. Er. Olai 138-39); blant de Danske udmærkede sig da mest Peter Skaaning, som havde Hollinger Søn af Lagmand Carl i Sverrige med sig, og Magnus Dysevald, som lod udraabe, om nogen Uplænding vilde møde sig, imod at sætte sin Hest og 100 Mark Penge til Priis; den svenske Erengisel Plata mødte ham, og kastede ham i første Dyst langt bort af Hesten. Ved denne Leilighed bleve mange Lanzer brækkede.

Af ovenanførte Aarsager opkom den Krig mellem Danmark og Norge, hvorom vore Aarbøger alene tale, og ikke de islandske; dog siger den svenske Ericus Olai og (p. 149), at der var Uvillie mellem Danmark og Norge, som den svenske Kong Magnus bilagde i Calmar, som jeg forhen har sagt. Den norske Flode kom til Skanør, og tænkte ved Sildefangstens og Handelens Forstyrrelse at tilføie de Danske en uboedelig Skade; dog den blev slaget tilbage med Forliis af mere end 5000 Mand. Messenius vil (p. 57), at de Danske havde Wenderne (det er Hansestæderne) til Hielp mod de Norske; nu siger vel Crantzius (i Norvegia lib. VI. cap. 2), at de vare blevne uenige med Magnus (som han urigtigen kalder Olaus, og henfører Tingen til 1280; maaskee han har tænkt at tale om den Krig, som siden var mellem Hansestæderne og Magni Søn og Eftermand Eric), hvilket brød ud til aabenbare Krig, saa at Kongen fratog dem deres Friheder, og de igien hindrede Farten til Norge, hvilket foraarsagede Mangel der,

hvor-

Erik Glipping Aar 1278.

hvorover de Norske forlangte, at deres Konge skulde slutte Fred med dem, som og blev giort ved den svenske Konges Megling, og alting derpaa sat paa gammel Fod. Hertil kommer, at man har et Frihedsbrev af Kong Erik til Lybeks Borgere, givet den 18 May, og et af den norske Konge, givet dem den 18 Julii, hvilket synes at vise, at man paa begge Sider giorde sig Umage for at faae dem paa sin Side; men i ingen af dem tales dog om Bistand i Krig eller Uvillie. Kreniken, som slutter med 1323, og synes at være skrevet af en Jyde, taler og (Script. Rer. Dan. II. p. 527) om Uenighed mellem de Danske og Tydske i Skaner; men da den intet melder om noget Slag mellem de første og de Norske, saa er maaskee Tydske sat istedetfor de Norske; hvorover denne Sag ei videre kan oplyses, og maaskee det bliver rettest, at de vendiske Stæder ei have taget Del i Krigen mellem de Danske og Norske. Alle vore Aarbøger (f. Ex. Script. Rer. Dan. I. p. 187. 292. V. 615. 624) henføre ellers Skanør Slag til 1277; men Tingenes Sammenhæng viser, at det maa være skeet 1278.

Som nu Valdemar vendte tilbage til Sverrige (Script. Rer. Dan. I. p. 170), saa efterlod han i Danmark sin Søn Eric til Gidsel, hvilken Fortsætteren af Albert af Stade (p. 9), uden Tvivl urigtig, kalder Waldemar.

Petrus Olai taler om (Script. Rer. Dan. I. p. 187), at nogle Dandsende druknede i Vandet, ved det Broen gik itu under dem, ventelig er dette skeet i Danmark; dog siger Trithemius (Chron. Hirsaug II. p. 35), at det skede i Mastricht, fordi de ei vilde holde op at dandse, endskiønt Sakramentet blev baaret forbi.

Erkebisp Thrugot kom (Hvitfeldt p. 281) hiem fra Rom, og holdt sin første Messe den 29 Junii. I Lunde Kirke indviede han Stigot, Bisp af Roskild, og Jacob, Erkebisp af Upsal (Script.

Erik Glipping Aar 1278. (Script. Rer. Dan. I. p. 247. Hvitfeldt p. 281), med hvilken sidste han dog havde megen Trætte, eftersom han ved sine Fuldmægtige havde paastaaet at faae Pallium af Paven selv, og Erkebispen af Lund derimod ved sin Fuldmægtig Kanik Peder af Lund paastod, at det burde skikkes sig, og af ham igien overgives til den af Upsal, hvorpaa Paven sendte det til Bisperne Henric af Linkøping og Stigot af Roskild, som begge skulde modtage Eden af den upsalske Erkebisp; dog uden at fornærme den lundiske Erkebisp, eller at tillægge den upsalske nogen ny Rettighed. Pavens Bulle herom er (Vasthovii Vitis Aqvilonia p. 187.-88. Magni a Celse Apparat. p. 88) fra Vatican den 5 April.

Efter endel af vore Krøniker (f. Ex. Script. Rer. Dan. I. p. 292) døde Alf, en meget ædel Mand, i dette Aar. Man kunde herved med Langebek i en trykt Anmærkning tænke paa Junker Abel, hvis Død nogle af vore Krøniker (Script. Rer. Dan. I. p. 187. II. 632. V. 531), og Hvitfeldt efter dem (p. 281) omtale under dette Aar, endskiønt han først døde 1279, allerhelst Stral (Script. Rer. Dan. III. p. 314) siger, at Junker "nobilis puer" Alf døde. Langebek i en utrykt Anmærkning gietter paa en holstensk Greve Adolf, som paa plattydsk udtales Alf; men da levede ingen, uden Adolf den 5te af Segeberg, som først døde 1308; det første bliver vel derfor det visseste, allerhelst de som nævne Alf, ei nævne Abel, og tvertimod.

Naar den siellandske Krønike (apud Langebek II. p. 631) henfører til dette Aar den unge Erics Valg til Konge, saa feiler den i Aaret; thi det skede 1276.

Den 22 November døde (Script. Rer. Dan. I. p. 292. III. 268) Erkedegnen Jacob i Roskild, en Søn af Nicolaus Kammermester, som var en Dattersøn af den mægtige Mand Suno

Ebbe-

Erik Glipping Aar 1278.

Ebbesen. Niels og hans Hustru Cæcilia ligge begravne i Varpelsw Kirke i Stevns-Herred. For denne Jacob blev oprettet et Altar i Domkirken i Roskild at holde Sielemesse ved, og maatte Kapellanen af Offeret dertil give til Messen 6 Øre og til de Fattige 2. Jacob var Broder i Nestveds St. Peder-Kloster. Men da Nestved Kalender lader ham (Script. Rer. Dan. IV. p. 312) døe den 12 October, saa maa man næsten troe, at denne har været en anden og yngere.

I dette Aar fik Øm Kloster en ny Abbed (Script. Rer. Dan. V. p. 265), da Olav enten døde eller afgik, efterat have siddet kun ½ Aar. I hans Sted kom Peder Pape, som forhen havde været Prior og Convers i Vitskel, samt Magister conversorum (Lærer eller Forstander for Converserne) og "Vestiarius" der, det er den, som stod for Klædekammeret; han var en god Skriver og Illuminator, samt sagde godt til eller dicterte.

I Laneburgh, nu Lønborg, en Bondeby i Riber Stigt, Lundenes Amt, Nør-Herred, Lønborg Sogn, udstædte Kong Eric den 15 Martii sit Brev (Origines Gvelf. Tom. III. Præfat. p. 89) om, at mellem ham og Hertug Albert af Brunsvig var, som det fremmede deres Slægtskab (thi Albert var en Datter-Sønnesøn af Kong Waldemar den 1ste) til deres Venskabs desstørre Bekræftelse besluttet, at Hertugen skulde give sin Datter til den af Kongens Sønner, som blev de Danskes Konge efter ham; men som hertil for Slægtskabs Skyld behøvedes pavelig Dispensation, saa lovede Kongen ved sine Sendebud at forskaffe den fra St. Hansdag af inden i Aar; til bemeldte Hertugens Datter gav han til hendes Livgeding Samsøe med alt Tilliggende og Rettighed frit at besidde, hvoraf hun kunde faae 600 Mark puurt Sølv (det er 6000 Rigsdaler, en Summa man neppe skulde troe Samsøe da kunde inde-

Erik Glipping Aar 1278.

indbringe); men skulde noget fattes deri, da vilde han erstatte det af andet Gods; men blev det mere, da tilhørte det hende; skulde hendes Mand Kongens Søn døe, uden at have efterladt Afkom ved hende; da skulde hun dog beholde bemeldte Land med Indkomster og Tilliggende, saalænge hun levede; døde Kongen, da skulde Hertugen være Rigets Formynder, indtil Kongens Søn blev voxen. Herpaa gav Kongen Hertugen sin Haand, og vilde desuden stille Borgen herfor; paa begge Sider lovede de at staae hinanden bi med Raad og Daad. Dette viser, at Kongens 2 Sønner Eric og Christopher vare da allerede fødte; men Hertugens Død 1279, og Enkedronningens Margretæ 1282, forvoldte vel, at af dette Ægteskab blev intet; rimelig har Margrete stiftet denne Handel. Samme Dag udstædte Kongen der et andet Brev (Orig. Gvelf. l. cit. p. 90), hvori han siger, at Hertug Albert af Brunsvig havde lovet, naar Ægteskabet mellem hans Datter og Kongens Søn var bleven fuldbyrdet, at afstaae fra at fordre Erstatning for al den Skade og Udgift han havde havt for Kongen og Riget (i den Tid han var Formynder og Kongen sad fangen); dog forbeholdt han sig Hagenskov Slot med al Rettighed og Tilliggende for 4000 Mark som et Pant, dog Kongen forbeholdet at indløse det for bemeldte Penge. Men skulde formedelst nogen Hindring Ægteskabet ei komme til Virkelighed, da skulde Hertugen have frit Søgsmaal til Kongen og Riget. Ved et andet Brev (l. cit.) af samme Dag tilstod Kongen, at han paa Femeren (Imbria) vilde 8 Dage efter Valborgs Fest den 1 May møde Hertug Albert, og der efter Kiendelse af den ærværdige Mand Broder Henrik Hoscheid, Johanniter-Ordenens Prior i Dacia Sverrige og Norge, endelig afgiøre alting mellem sig og Hertugen; men skulde nogen gyldig Hindring indtræffe, da vilde Kongen betimelig give Hertugen den

til-

Erik Glipping Aar 1278.

rikkende, og fastsatte paa samme Land en Samling til 8 Dage efter St. Hansdag. Da Hertugen havde engang været Rigets Formynder med de fleste Danskes Misfornøielse, saa er det rimeligt, at Kongens Moder, hans Veninde, har bragt dette Forlig tilveie, og Kongen derved søgt at forekomme al Irring og at afværge Krig. Saasom Hertugen havde Krig i dette Aar (Pulkava ap. Dobnerum p. 239. Chron. Brunsvic. ap. Leibnitium III. p. 143. b.) med Marggreven af Brandenborg, med Erkebispen af Magdeborg, og med sin egen Broder Bisp Otto af Hildesheim, saa har dette vel bevæget ham til at indgaae Forlig med Kongen. Om der er bleven noget af den femerske Samling, tier Historien om; dog troer jeg det, baade fordi man finder at Kongen og Hertugen vare meget gode Venner i næste Aar, saa og fordi Kongen udstædte den 18 May et Brev paa Femern (Dreyer Specim. Jur. publ. Lub. p. 143) til sin Advocat i Reval, og alle dem der beboede Reval og Estland, hvorved han stadfæstede de kiære Borgere i Lybek alle de Friheder, Rettigheder, som han og Forfædre havde givet dem i hans Land Reval og Estland.

Bisp Tuco eller Tyco af Ribe beskikkede den 27 Martii ved Brev i Lygum Kloster (Terpager Ripæ Cimbr. p. 494) en Vicarius ved Darum Kirke med Sognefolkenes Villie, som aarligen skulde deraf give 2 Mark Rug til Scholasticus eller Rector i Ribe, og denne derfor undervise alle Børn i Sognet, saavel fattige som rige, og 100 fattige Discipler af Stiftet, uden at faae noget videre derfor. Den 7 Januar eller og 10 Junii (thi det er givet Knud Martyrs Dag) bekræftede samme Bisp ogsaa i Lygum (Script. Rer. Dan. VIII. p. 132) med Samtykke af dets Abbed Johan og det ganske Kloster, at Sognefolkene i Daler skulle yde deres Tiende i Skieppen, hvoraf 10 gik paa 1 Riber, og ei i

Kiærne3

Erik Glipping Aar 1278.

Kirerne; dog saa, at Klosteret skulde have af hver Otting Jord i Sognet 1 Skilling Rug af bemeldte Skieppe hver Mortensdag.

Ved Treføldigheds-Søndag tilskreve Erik, Provst i Himber-Syssel og Kanik i Lund, samt 12 Mænd af Lyg-Herred, Erkebisp Thrugot (Script. Rer. Dan. VIII. p. 243), og bevidnede, at i deres og Fædres Tid havde Vandet løbet fra Aspehro til Herr Magnus Benedictsøn hans Mølle i Wysteby, og aldrig nogen Riber Bisp før den nærværende ført Klage herover paa noget Thing.

Den 12 May tilstod Jacob, en Søn af Grev Nicolaus (i Halland), at have solgt alt sit rørlige og urørlige Gods i Kymbæsløf til St. Claræ Søstre i Roskild for en vis beloved Summa, og derfor havde han givet Bringeren af Brevet Niels Mandorp Magt til at skiøde dem det. I Pindsemugen fra den 8 til 11 Junii stadfæstede han i Nestwith Niels Manthorps Skiøde herom, saa og Magt at faae Aldebrand fra Egbymora, ligesom andre hans Husfolk (de familia nostra). Hans eget Sigil, Grevens af Ravensberg, og David Thorstensens bleve hængte for. Jacobs er rundt, og forestiller i et trekantet Skiold i den øverste Afdeling eller Felt en gaaende kronet Løve, og i den nederste 10 Hierter, med Omskrift: *S. Domicelli Jacobi Filii Comitis Nicolai.* Grevens af Ravensberg har paa den ene Side et trekantet Skiold med 3 Pyramider uden Basis over hinanden bestrøet med mange Kors og inddelt i mange smaa Felt. Paa den anden Side sees i et rundt Skiold en Hielm, hvoraf opvoxer et stort Træ, med Omskrift: *Galea Comitis de Ravensbertk.* David Thorstensens er rundt med et trekantet Skiold delt i 4 trekantede Felter, det øverste og nederste hvide, og de 2 paa Siden rudede; Omskrift: *S. Davidis Filii Thorstein.* I samme Uge solgte i Nestwith bemeldte

(Jun:

Erik Glipping. Aar 1278.

(Gaver) Jacob til Niels Manthorp sine Eiendele i Wanløf, med Raad og Samtykke af sin Svoger (thi Jacobs Morbroder var Otto ingenlunde, da Jacobs Moder Cæcilia var Datter af Johan, Sønnesøn af den berømte Suno) Grev Otto af Ravensbergh, Herre David Thorstensen, og flere sine Slægtningers og Venners, eftersom Niels havde med sit Gods i Kyndæløsæ og paa flere Steder fornøiet ham. Jacob selv, Greven af Ravensbergh, Herre David, og de Herrer Jon Litlæ, Uffo Droft (Dapifer), Thrugot Petersen, Peter, Advocat af Slottet Kalding (Colding), og Ulav Carlsun hængte deres Sigiller for, hvoraf det første er meget beskadiget og de andre borte.

Den 19 Junii gav Bisp Stigot af Roskild (da han ei kaldes electus her, saa maa Erkebispen af Lund allerede have indviet ham, og heraf skulde man næsten troe, at Thrugot holdt sin første Messe den 29 Junii ei 1278, men 1277; men om saa var, da maa han være bleven viet i Rom 1276 af Pave Johannes og ei af Nicolaus) et Afladsbrev ud paa sit Slot Hyortholm til alle Troende, som vilde besøge St. Claræ Kloster i Roskild og skiænke Gaver did.

Den 19 Julii eftergav Johan i Børglum udi Aghøs alle dem 40 Dage af deres Pœnitentse, som vilde bidrage noget til St. Mariæ Kirkes Bygning i Bækkyskogh. Af det Navn er et Kloster i Skaane.

Paven udstædte den 8 September fra Viterbo en Bulle til Bisp Johan (maaskee af Børlum) Erkebispens (maaskee Vicarius, og da kan man begribe, hvi han kom til at forrette i Skaane) og til Kanikerne i Roskild, om at bringe igien under Bandsstraf til St. Agnetis Kloster i Roskild, der lod sig styre af en Priorinde, alle de Eiendele, som vare derfra komne, (herved sig-

tedes

Erik Glipping Aar 1278.

tedes til Prindsesserne Agnes og Jutta, som havde tilenkaldet deres Gaver), og ligeledes under Bandsstraf at indkalde alle de Vidner, som af Venskab Had eller Frygt vilde holde sig fra at vidne.

Bo, det er Botildis, Enke efter Aker Bodwins Søn, stadfæstede det Testamente, hendes afdøde Søn Bondo havde giort af sit Gods til St. Claræ Kloster i Roskild, og derfor giver hun Saxo Fuldmagt til at skiøde det paa sine Vegne i Synesthorp. I det vedhængende Segl synes at staae: S. Nicolai Mandorp; men er det saa, da er det venteligt i senere Tider taget fra Junker Jacobs Diplom, og hængt under dette, som ei sieldent er skeet.

Abbed Jacob i Ringstath (Ringsted) og det hele Convent solgte og skiødede for Penge til Overbringeren af Brevet Degn Godefrid, Kanik i Roskild, deres Gods i Dostorp med Fortog (pomerium), Enge og Agre, en Part i Holeskov, og en Part af Grunden i Gamlærud af 4½ Penges Jordskyld.

Den 24 October gav den lundiske Erkebisp Thrugot, Primas i Sverrige, i Lund Aflad til alle dem, som besøgte og gave Skiænk til St. Claræ og Damiani Klostre i Roskild.

Efter Petrus Olai (Script. Rer. Dan. V. p. 511) skal et Minoriter-Kloster være stiftet i Holbek, og i Trælleborg bleven holdet et Kapitel af Minoriterne.

Den holstenske Grev Adolf den 5te af Segeberg, hvis Søster Helwig var gift med den brandenborgske Marggreve Otto den 4de, tog (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. Th. p. 56) han og den brunsvigske Hertug Alberts Parti mod Erkebispen af Magdeborg, og blev fanget i Slottet Aken ved Elven.

Willebrandt (Hansische Chron. 2 Th. p. 11) siger, at Hansestæderne fik af Hertug Woldemar og Gotthard i Slesvig (af

hvil-

Erik Glipping Aar 1278.

hvilket sidste Navn aldrig nogen Hertug har været der) frit Leide for Kiøbmændene giennem det gandske Land indtil Flandern; man vilde gierne give dem hvad der toges fra dem, forfølge Røverne til det Yderste, og begunstigede Skibbrudne.

I et Diplom Hertug Johan af Sachsen (Lünig Pars specialis Contin. IV. Theil II. Fortsez. p. 641) gav han den 20 Martii til Byen Lüneborg, at efter den normaniske Vægt, smaaere Pund (mollius), hvoraf skulde gives for Salve 2½ Penge i Told.

I Ratzeborg solgte (Nachricht von dem an die Stadt Lübek rc. Beylage p. 274) de sachsiske Hertuger Johan og Albert den 18 October til St. Johannis Kloster i Lybek de to Landsbyer Dechowe og Utech i Landet Ratzeborg. Blant Underskriverne er Johannes, forhen Abbed i Cicimer.

Imellem Bisp Burchard af Lybek og Byen opkom en stor Strid (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 211-23. Bericht von dem Eigenthumsrecht der Stadt Lübek an dem Closter St. Johannis. Lybek 1657. Beylage No. 3) angaaende om Franciskanerne havde Ret at begrave nogen i deres Kirke; denne Trætte gik saavidt, at Bispen forlod Byen, opholdt sig 4 Aar i Eutin, satte den i Band, men Gudstienesten blev imedens forrettet ved Franciskaner og Dominikaner i andre Kirker. Endskiønt den bremiske Erkebisp holdt med Bispen, saa antog Paven sig dog Byen, og befol begge Bisper at ophæve Bandet; men imens døde Pave Nicolaus 1280.

Ermengard, Grevinde af Oldenborg, pantsatte (Vogt Monum. Brem. I. p. 50) den 11 November i Hoya Advocatien af det Hus, Herman af Wolde beboede, til Klosteret i Bersen for 10 Mark eller for 1 Marks aarlig Indkomst, for derfor at holde Messe for hendes afdøde Søn Ludwig, og dette giorde hun med Samtykke af sin Fader Greve Henric af Hoya, hendes Brødre

Erik Glipping Aar 1278.

Henric, Kanik i Münden, Gerhard, Kanik i Bremen, og Grev Johan af Haya, og hendes Sønner, de Børn (pueri) Willebrand og Gerhard.

Saasom falske Tidender kom til det Mekleborgske (Franks Meklenburg V. p. 72), at den fangne Fyrst Henric var død i Egypten, saa begyndte Herren af Werle, med Marggreven Otto af Brandenborg, og Greven af Schwerin, heftigen at angribe Fyrstinden Anastasia, som i den Beængstelse søgte om Hielp til sin Fader den pomerske Hertug Barnim, til Fyrste Wizlaf den anden af Rygen, til Woldemar, Herre af Rostok, og til den holstenske Grev Gerhard. De andre beleirede Wismar, men Indbyggerne sloge dem af Marken, og derpaa kom det til Fred.

Woldemar, Herre af Rostok, solgte (Frank l. cit. p. 74) den 21 December Grunden af Slottet Hundesburgh til Borgerne i Rostok. Johan Moltcke, Ridder, har blant andre underskrevet.

Willebrandt skriver (Hansische Chronik. II. p. 11), at den danske Kong Eric gav Hansestæderne et Frihedsbrev af Indhold, at deres Skibe ei skulde tiene Kongen i Krig, medmindre det ved mindelige Beste udfordrede det, at ingen tydsk Kiøbmand skulde sættes fast, som kunde stille Borgen, medmindre Sagen angik Hals og Haand; ingen uværdige og ærelose Folk i Kongens Land kunde aflægge Vidnesbyrd mod Byernes Borgere.

Bisp Hermann af Camin stiftede ved sit Brev den 18 Junii (Rangonis Pomeran. Diplomat. p. 177) St. Mariæ Benedictiner Nonnekloster i Colberg. Det er underskrevet af Junker Otto, Greve af Everstein.

Den bøhmiske Konge Ottocar faldt i Strid med Keiser Rudolph den 27 August (Pulkava ap. Dobnerum p. 238).

Newa

Erik Glipping Aar 1278.

Nerva blev (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 115. Torfæus IV. p. 366) viet til Biskop i Bergen, og Thorfinn i Hammer. Den sidste og Konnikerne i Hammer havde (Mst. Bartholin. Tom. IV. vol E p. 748-49) Stridighed med Bispen og Kapitlet i Oslo, som paastode at have Ret til at have Indseende med Bispevalget der. Erkebisp Johan af Nidaros dømte heri paa Tønsberg Slot til Beste for Hammers Bisp og Kapitel, og paalagde dem af Oslo evig Tavshed.

Den 24 Januar bød Erkebisp Johan ved sit Brev paa Norsk i Nidaros (Thorkelins Diplom. II. p. 80), at alle Kirker skulde i hans Stigt give den halve Del af Offeret til Bygning af Spiret ved Marens Kirke, som Foraaret forhen var nedfaldet.

Kong Magnus gav den 18 Julii i Tønsberg (Thorkelin l. cit. p. 81) et Frihedsbrev til de tydske Søstæder, og især til Lybek efter deres Raads og Menigheds Begiering, som blev frembragt ved de to lybske Raadmænd de forsigtige og ærbare Mænd Henric Stenéken og Alexander. Efter Overlæg med sit Raad befriede han de Kiøbmænd, Giester og Indkommende fra Nattevagt, som ei leiede Hus i hans Rige paa et Aar, eller et halvt; Mordere og beryggtede Personer maatte ei vidne mod dem. Alle smaa Vare maatte de kiøbe paa Bryggethe, paa Gaderne og paa Baadene (barellis), saa og alt Slags Peltsværk; dog ei en Dekre, eller 10 Stykker paa engang; ligeledes Smør, naar det ei gik over Vet (sophinr); fra Halvards Fest til Mariæ Himmelfart; de skulde og være fri for at trække Skibe, medmindre de vare saa store, at man behøvede deres Hielp, da skulde de venligen formaaes hertil. Sine Fogder (ballivi) og andre Betientere havde han tillagt Befaling, at de ei maatte hindre dem fra at sælge i 3 Dage til hvem de vilde fra den Tid af de havde givet dem deres Ankomst

til-

Erik Glipping Aar 1278.

tilkiende, og skulde de og give dem tilkiende, hvad de for Kongens Regning vilde for Betaling beholde, og skulde denne Frihed gielde; medmindre et almindeligt Forbud kom ud at føre noget fra det ene Sted til det andet; strandede nogen Tydsk, da skulde han beholde hvad han selv kunde redde, og maatte Ingen bemestre sig stranded Gods, medmindre Eieren selv havde forladt det; ingen af dem, som stilte Borgen for sig og mødte for Retten, maatte for nogen Forseelse fængsles, medmindre det var en han skulde halshugges for eller miste Hovedet; de som strandede, havde og Lov til at kalde til Hielp alle dem, som boede indenfor det Skibsrede, og da skulde have for Bjergen af hver Last 6 Øre Norsk, samt efter uvillige Mænds Kiendelse noget vist for Skibets og Redskabets Redning; hvo der lovlig kaldet til Redning ei kom, skulde ved Straf tvinges dertil. Alle Dommere skulde være tilholdte paa en fornuftig Maade at behandle Lybekkerne og deres Gods. Brevet er paa Latin, og staaer bag paa det: Det behager Kiøbmændene kun slet (maaskee dem syntes at 8 Dage at sælge udi var for lidt); det findes i en samtidig Pergaments-Afskrift i det rostokske Archiv, i en Pergaments-Original i Lybek, og paa plattydsk hos Willebrandt (III, p. 3). For den lybske Original hænger det runde Segl, hvor Kongen sidder paa en Throne i fuld kongelig Prydelse med en Løve ved sine Fødder, og Omskrift: - - - *Regi - - - vagie.* Paa Contra-Sigillet sees Kongen til Hest i Harnisk med draget Sværd i høire Haand, Hielm paa Hovedet og Skiold i venstre Haand, hvori en opstaaende Løve. Omskrift: - - - *Nori* - - - Skioldemærket er næsten borte. Den latinske Text er forniden hos Thorkelin l. cit. ogsaa trykt i Dreyers Specim. Jur. Publ. p. 91-93.

Den

Den 3 September gav den orkneiske Bisp Peder (Thorkelin l. cit. p. 83) ved sit Brev i Tønsberg 40 Dages Afslad til alle dem, der ved Almisse kom den afbrændte St. Swithuni Domkirke i Stavanger til Hielp, eller besøgte den paa visse Helligdage. Af Sigillet i hvidt Vox er kun lidt tilovers. Den 7 September gav Bisp Andreas i Oslo ved sit Brev i Tønsberg (Thorkelin p. 84) 20 Dages Afslad til alle dem, som paa visse Festdage besøgte Domkirken i Stavanger. Original-Membranen forvares paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheque. Ved et latinsk Brev (Thorkelin p. 85) som Arnas Magnæus henfører til dette Aar, forbandt Kong Magnus sig og Efterkommere til at præsentere for Kapitlet og Bispen i Bergen til Confirmation Præsten ved Apostlernes Kirke der. Efter Glipping Aar 1278.

Kong Magnus drog til Gaut-Elven (Script. Rer. Dan. III. p. 116. Torfæus IV. p. 366), og havde, efter de islandske Annaler hos Bisp Harboe, budet Leding ud; thi de Danske giorde sig megen Umage at ophidse de Svenske mod Norge.

Ulf Søn af "Honger", hvorved Langebek forstaaer Holmgeir, og hans Hustru C(hristine) Haralds Datter bekiendtgiorde ved deres Brev i Kanshamar af den 2 Januar, at Magnus Haraldsen havde for 180 Mark Penge kiøbt af dem Gaarden Fisloryd.

Den svenske Kong Magnus gav i Ørebro den 22 Januar sit Brev til St. Hans-Hospital i Eschilstune, paa at have solgt det for 32 Mark gangbar Mynt Kronens Jorde i Galtubrun af 16 Stilling.

Den 17 Junii gav Woldemar, forhen de Svenskes Konge, ved sit Brev tilkiende, at have overladt sin Gaard i Husaby mellem Wyka (maaskee i Norge, som dens Konge Magnus kan

Erik Glipping Aar 1278.

have skienket ham; men maaskee snarere herved sigtes til Husaby i Dalarnie i Husaby Sogn, som ei ligger langt fra Wyka Sogn) til sin Datter Frue Ingeborg i Medgift (altsaa havde hun allerede havt Bryllup med den holstenske Grev Gerhard den 2den). Den 28 October gav samme forrige svenske Konge Waldemar i Skeninge sin Gaard Lúdduſtath til Frøken, "Domicellæ" Margreta Ragnilds Datter, og vedhængte sit eget Sigil, saa og sin Hustrues Frue Sophiæ, og de ædle Herrers Johannis Philipsens og Swantapolchs. I Sigillet staae 3 Løver med Hierter imellem, hvilket aabenbare er taget af den danske Kong Waldemari den 2den, som var hans Mormoders Broder, og hvis Sønnedatter han var gift med, og mener min værdige Ven, den fortreffelig lærde Geheimeraad Carstens (i Videnskabs Selsk. Skrift. ny Saml. I Tom. p. 165. Tavle II. Fig. 2), at dette er skeet deels for Slægtskabets Skyld, og deels for Waldemari den 2dens Navnkundighed. Den 5 August stadfæstede Bisp Henric af Linkøping det Valdemar, forhen de Svenskes Konge, havde giort i Henseende til sin Datter Frue Ingeborg med Husaby.

Den 9 Julii gav Brunnulph, Decanus i Linkøping, sit Brev i Calmar paa den Bondeby Lagmazthorp til Decanatet, som Benedict den svenske Konges Broder havde givet; blant andre Segl blev og Jacobs den Udvalgte i Upsal hængt for, hvilket synes at vise, at han først efter denne Tid er bleven viet af den famdiske Erkebisp, hvilket dog strider med Pave Nicolai Bulle, med mindre Aaret i denne er urigtigt, og at det skal være 1277.

Det lader ellers, at den svenske Kong Magnus har ei været meget agtet i sit Land, og derhos været underkastet mange Efterstræbelser, hvorunder maaskee deels hans Broder Waldemar kan have stukket, og deels under Paaskud, at han formeget yndede

Frem-

Fremmede, Tydske og Danske (Ericus Olai lib. III. p. 131-37. Joh. Magnus lib. XX. p. 531. Messenii Scondia II. p. 57. Lagerbring II. p. 571); blant disse sidste vare især de fornemste Peder Pors og Ingemar Nielsen med Tilnavn Skjalg, som allerede forekommer i Diplomer af 1273 og 1275. Den første fik (Hvitfeldt p. 282) til Belønning for sin Krigstieneste et meget fast Slot, hvorfra han forøvede mange Røverier, og plagede de Fattige. Engang bad han Kongen til sig, og tog ham da til Fange over Borde, og tvang ham til at betale med at overlade sig Lødese Slot med Underliggende, hvoraf jeg slutter, at dette er skeet i et senere Aar, efterat den danske Eric havde faaet sin Betaling og Svantopolc ei længere besad det. Imidlertid vedblev Kongen dog siden at være hans Ven. Hvitfeldt siger (p. cit.), at Peder Porse var fra Halland. Ingemar satte Livet til i dette Aar, hvormed saaledes tilgik (Hvitfeldt p. 283). Kongen havde givet ham sin Frænke Helena til ægte, hvorover han blev stolt og foragtede de Indfødte, saa at det kom til haard Ordverling mellem ham og Folkungerne, der vare af samme Slægt som Kongen, og derfor dristede sig til at sætte ham til Rette for den store Yndest han beviste ham. Nu hendte det sig, at Dronning Helvig med sin Fader den holstenske Grev Gerhard den 1ste kom til Skara i Vestgotland, hvor og Ingemar var, biende paa Kongen, saa og de Folkunger Johan Philipsen, Johan Carlsen, Amund Tursen, og Philip af Runaby, hvilke sidste grebe efter overlagt Raad til Vaaben, dræbte Ingemar og fangede Grev Gerhard, og indelukte ham paa Slottet Ymseborg. Dronningen forskrækket herover søgte sin Sikkerhed i et Dominicaner-Kloster der. Johan Philipsen var Hovedmand for dette, og beleirede derpaa Jenkøpings Slot. I saadan Nød greb Magnus til Forstillelse, roste overalt Folkungernes

Erik Glipping Aar 1278.

Erik Glipping Aar 1278. gernes Foretagende, ved Breve, Sendebud og i Samqvem, og udlod sig maaskee dengang med, at det fortrød ham, hvad som var skeet med hans Broder Waldemar; herved bragte han dem til at ophæve Beleiringen for Jønkøping, og at sætte Grev Gerhard paa fri Fod, som strax derpaa reiste hiem.

Imellem Sambor, pomersk Hertug, og uden Tvivl den danske Dronning Margretes Fader, og hans Broders Svantopolcs Søn Mistwin af Danzig opkom Krig og Uenighed, fordi Sambor havde overladt sit Land til den tydske Orden; i hvilken Sambor blev forjaget, men taget i Beskyttelse af de tydske Riddere, hvorpaa han en Tidlang opholdt sig i Thorn; flygtede tilsidst derfra af Frygt for samme Riddere, og begav sig til sin Datter Salome, som var gift med Hertugen af Cujavien, en Søn af Hertug Casimir der, som døde 1273, hvor han i dette Aar, som det synes, blev begraven i Juniwladislaw, maaskee Inowlaz i Storpolen og Woywodskabet Lenczie. Dlugos skriver dette i Histor. Polon. lib. VII. col. 813.

Storfyrsten Demetrius giorde et Tog mod de frafaldne Kareler (Petersburg Journal 1778 p. 285-86); bragte dem igien under Novgorods Herskab, og omgav Koporie, som de tydske Riddere forhen havde bygget, med en Steenmur til Grændsernes Sikkerhed mod de Svenske. Müller (i Samml. Russ. Gesch. V. p. 419) henfører dette til 1280; ja siger endog, at andre udsætte det til 1297.

Aar 1279. Af Kong Eric haves kun 2 Diplomer i det Aar 1279. Det ene er paa Latin, givet til Aalborg, og forvares i det kongelige danske Selskabs Archiv; men Dagens Antegnelse er bortkommet (Pontoppidans Annal. I. p. 751-52). Med det tager han Nonnerne af Øe Kloster, nu Oxholm, i Burglum Sogn, under

sin

Erik Glipping Aar 1279.

sin Beskyttelse, og giver alle dets Eiendele fri for al kongelig Rettighed og Tieneste; dets Brydier, Bonder og Gaardsete-Mænd (inqvilini) maatte ei trækkes udenfor deres eget Værneting i den Skov de beboede, som brugeligt havde været fra hans Farfaders Kong Waldemars Tid, og skulde de ei svare uden for Nonnernes Oeconomus (Dispensator). Drosten Herre Peder var Vidne hertil. Den 24 Januar gav han i Nyborg paa Danehof (concilium) (Script. Rer. Dan. I. p. 292. VIII. 177) Adskilligt til Esrum Kloster, og stadfæstede dets Privilegier i Overværelse af Rigets beste Mænd.

Erkebisp Thrugot var i Viborg, uden Tvivl i Anledning af det Concilium, han agtede at holde i Vedel; udi Viborg blev i hans Overværelse Striden bilagt mellem den viborgske Provst Thomas og Herre Johannes Andreæ Søn, angaaende nogle Eiendele paa Øen Blaaur, saaledes, at den sidste skiødede for visse Penge til den første, hvad han havde kiøbt af Peder Koch; herom udstædte Erkebispen sit Brev den 22 Januar med endel fornemme Mænds Segl under. Den 25de i samme Maaned afstod Swendo Gormsen ved sit Brev i Roskild sin Eiendel i Birkisdam til St. Claræ Kloster, saaledes, at de skulde have over deres Jorder samme Vandfald, som den afdøde Niels Kammermester havde havt, da han eiede Dammen; han selv, saa og Junker Jacob, Andreas Nielessun, Nicolaus Hermansun og Nicolaus Mathessun af Ishogh hang deres Segl for.

Den 17 Martii stadfæstede Bisp Stigot af Roskild et sin Formands Peders, som havde været Kongens Kanzler, hans Brev (Bartholin Mst. Tom. V ell. F p. 104), hvorved han havde skiænket til Kanikerne der Indkomsterne af de ledige Beneficier, kaldte Annalia, saa og Jord af 10 Mark Guld paa, at bequemt

Erik Glipping Aar 1279.

qvemt Sted. Den 1 Junii gjorte han ved sit Brev i Roskild med sit Kapitels og Decani J. Samtykke et Mageskifte med Nicolaus, kaldet Rane, og bortgav Sturpinge af 12 Mark Jordskyld, Uglethorp af 8, og Skoven Klinteskogs; bekom derimod Witherløse af 14½ Mark. Nicolaus gjorde dette med Raad af sin Broder Herre Peder, Foged, Advocat i Kolding; dette Brev er indført i en Vidisse af den revalske Bisp Henric, Minoriter, og Gardianen Peder i Kiøbenhavn, givet der 1302 den 25 Januar.

Paven befol ved sin Bulle den 13 Junii (Pontoppidans Annal. I. p. 750. Waddingi Annal. Minor. Tom. V. p. 87. Bzovii Annal. ad ann. 1279 col. 849. No. 7), at Prædikerbrødrene og Minoriterne i Danmark og Sverrige skulde overgive, hvad de havde havt til det hellige Lands Undsætning, til hans Kapellan Bertram Aliwaria, Kanik i Bremen *), som var beskikket at indsamle Tienderne i de Egne. Ved Breve af 8 og 21 Junii dadlede Paven skarpt (Bzovius l. cit.) Kongerne i Danmark og Sverrige, fordi de havde anvendt til deres eget Brug nogle af disse Penge.

Udi Thomæthorp, nu Tommerup, en Bondeby i Riber Stigt, Berlum Amt, Wandfuld Herred, Engberg Sogn, bekræftede Bisp Tycho af Aarhus ved sit Segls Paahæftelse den Dom Erkebisp Thrugot havde fældet i Vedel paa Concilium i Overværelse af Bisperne i Slesvig, Aarhus og Roskild og flere saavel Klerker som Legfolk, og af de fornemste i Riget, om en langvarig Strid mellem Bisp Tycho i Ribe og Ridder Johan Urnæ om en Gaard i Haræskogh, hvilken blev tildømt Bispen, og Aar-

*) Hos Bzovius l. cit. kaldes han Canonicus *Bremensis*, men hos Wadding *Ramensis*, hvilket sidste nok bliver det rigtigste.

Nyerup.

Aarhus Bisp indsat til Executor, for at undsætte og forsvare ham derved. Erik Glipping Aar 1279.

Efter den bortkomne Imago mundi hos Bartholin holdtes Concilium i Vedel den 28 Februar (conf. Script. Rer. Dan. I. p. 247. 292. III. 314. V. 625. VI. 627), men efter den nestvedske Krønike, som slutter med 1300 (Script. Rer. Dan. I. p. 371), holdtes det den 19de, venteligt har det varet længer end een Dag. Pontoppidan, følgende nogle af vore Krøniker, henfører det urettelig til 1278.

Thrugot bereiste (Script. Rer. Dan. VI. p. 219) i dette Aar alle danske Stigter.

Dronning Margrete gav i Nykøbing den 24 Julii Revals Borgere Rettighed til at forbyde Kiøbmændene fra Tydskland og Gulland at sælge Klæde efter Alenmaal i deres By uden Samtykke af hele Raadet og Byen, medmindre saadan En rettede sig efter Revals Bylov (havde taget Borgerskab). Det samme bekræftede Kongen ved sit Brev i Roskild den 30 Julii.

Jacob, Grev Nicolai Søn, pantsatte den 8 August for 62 Mark gangbar Mynt sin Gaard Færsløf til St. Claræ Kloster, imod at Pengene skulde blive dem betalte til Mortensdag; men skede det ikke, da skulde de imedens hæve Indkomsterne af bemeldte Gaard.

Den 10 August solgte og skiødte Nicolaus Kanuti Søn (Script. Rer. Dan. VI. p. 416) alt sit Gods i Hælugnes til Aarhus Kapitel.

Den 18 September befol Paven ved sin Bulle fra Viterbo Erkebispen og Decanus i Lund (Mst. Bartholin Tom. VI ell. G p. 962), at de skulde see til at faae tilbage til St. Agnetis Kloster i Roskild, som pleiede at styres af en Priorinde, alt det Gods, som

 uret-

Erik Glipping Aar 1279.

uretmæssigen var derfra bleven skilt, og bandsætte dem, som imodsagde, saa og dem, som ei vilde vidne. Ved en anden Bulle fra Viterbo den 22 September til samme Erkebisp (Mst. Barthol. ibid. p. 966) skrev Paven om, hvorledes Jutta, Datter af den afdøde danske Kong Eric, havde uden hendes Foresattes Tilladelse forladt St. Agnetis Kloster i Roskilde, hvor hun for endel Aar tilforn havde giort Løfte og levet, siden vanket om, og voldelig tilegnet sig adskilligt Klosteret tilhørende Gods, uagtet mange Paamindelser og Pave Gregorii den 10des Brev til Bisperne af Skara og Linkøping, om at tilholde hende under Bandsstraf at vende tilbage til Klosteret og at tilbagegive dets Gods, hvorom og bemeldte Bisper havde ved Prædiker, Priorer, og Broder Peter Gudbrandsen af samme Orden i Roskild paamindet hende, og da intet vilde hielpe, bandsat hende, som hun i mange Aar havde foragtet; Priorinden og Conventet havde derfor bedet Paven at stadfæste dette. Nu byder han derfor Erkebispen at give Jutta een Maanedsfrist efter Forkyndelsen; og om hun saa ei bequemmede sig, da at bandsætte hende hver Søn- og Festdag med alle sædvanlige Heitideligheder.

Den 11 November tilkiendegav Cæcilia, Enke efter Olav Haraldsen, at som hendes salig Mand havde givet til Esrom Kloster alt sit Gods i Wæghby, saa havde hendes Farbroder Absalon Andersen skiødet det til bemeldte Kloster paa hendes salig Herres Grav, i Overværelse af Junker Jacob, Herre Joon Litlæ, Herre Peder Saxæson, Herre Olav Tagæson, Herre Absalon Nicleson, Herre Johan Ebbæson, og mange flere, og stadfæstede hun hermed dette Skiøde.

Den 5 December bevidnede Nicolaus, Erkedegn af Ribe, Christiern, Provst af Warwith Syssel, og flere (Script. Rer. Dan. VIII. p.

VIII. p. 96); at Abbed Johannes af Lygum, havde ladet falde sin Tiltale til Tagstath, hvor Herre Marck Bondyesen boede, og til flere Jorder, da bemeldte Marck havde beviist, at de vare hans Enemærker; hvorimod han igien lod falde Tiltalen til en vis Stuff Jord, som Klosterets Syndicus havde beviist at tilhøre det. Kom ved en Hændelse noget Qvæg af Klosteret ind paa Enemærken, da skulde dermed overbæres. Marck skiødte til Klosteret 3 Otting, mindre end 5 gamle Mark, i Boddsholmæ.

Den 12 December stadfæstede den roskildske Bisp Stigot i Kiøbenhavn denne Byes Privilegier, som en hans Formand Jacob Erlandsen havde givet 1254, og Bisp Peder ogsaa stadfæstet 1275, hvilke 2 Breve ere indrykkede. Pergaments-Originalen er i det kiøbenhavnske Raadhuses Archiv. Stigots Sigil er af grønt Vox, aflangt, og hænger i røde, gule og grønne Silkesnorer, og sees Bispen der siddende i en velsignende Stilling; Kiøbenhavns Sigil er borte. Dette Brev er trykt af Resen (Descriptio Samsoæ p. 36-37), og Pontoppidan (Origines Hafn. pag. 49), og findes Udtog deraf hos Hvitfeldt (p. 238-40).

Petrus Olai, hvorvel vaklende, og Aarbøgerne som slutte med 1410, lade Junker Abel, Søn af Kong Abel, døe 1278, medmindre de som tale om Junker Alf, forstaae derved Abel; men alle vore andre Aarbøger (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 247. II. 265. 632. IV. 229) lade ham døe 1279; og de som slutte med 1317 (Script. Rer. Dan. II. p. 174) have alene 1280 *); han døde i Svineborg, og blev begravet der i Minoriterkirken; hans Død indfaldt Paaskedag, som indtraf dette Aar den 2 April. Hvitfeldt vil (p. 281), at Kongen kiøbte hans Arvedel baade i Riget

*) See foran under Aar 1278 S. 770.

Erik Glipping Aar 1278. tilkiende, og skulde de og give dem tilkiende, hvad de for Kongens Regning vilde for Betaling beholde, og skulde denne Frihed gielde, medmindre et almindeligt Forbud kom ud at føre noget fra det ene Sted til det andet; strandede nogen Tydsk, da skulde han beholde hvad han selv kunde redde, og maatte Ingen bemestre sig strandet Gods, medmindre Eieren selv havde forladt det; ingen af dem, som stilte Borgen for sig og mødte for Retten, maatte for nogen Forseelse fængsles, medmindre det var en han skulde halshugges for eller miste Hovedet; de som strandede, havde og Lov til at kalde til Hielp alle dem, som boede indenfor det Skibsrede, og de skulde have for Umagen af hver Last 6 Øre Norsk, samt efter uvillige Mænds Kiendelse noget vist for Skibets og Redskabets Redning; hvo der lovlig kaldet til Redning ei kom, skulde ved Straf tvinges dertil. Alle Dommere skulde være tilholdte paa en venskabelig Maade at behandle Lybekkerne og deres Gods. Brevet er paa Latin, og staaer bag paa det: Det behager Kiøbmændene kun slet (maaskee dem syntes at 8 Dage at søge ind var kun lidt); det findes i en samtidig Pergaments-Afskrift i det rostokske Archiv, i en Pergaments-Original i Lybek, og paa plattydsk hos Willebrandt (III. p. 3). For den lybske Original hænger et runde Segl, i hvor Kongen sidder paa en Throne i fuld kongelig Prydelse med en Løve ved sine Fødder, og Omskrift: - - - *Regie* - - - *vagie*. Paa Contra-Sigillet sees Kongen til Hest i Harnisk med draget Sværd i høire Haand, Hielm paa Hovedet og Skiold i venstre Haand, hvori en opstaaende Løve. Omskrift: - - - *Nori* - - - Skioldemærket er næsten borte. Den latinske Text er forunden hos Thorkelin l. cit. ogsaa trykt i Dreyers Specim. Jur. Publ. p. 91-93.

Den

Den 3 September gav den orknøiske Bisp Peder (Thorkelin l. cit. p. 83) ved sit Brev i Tønsberg 40 Dages Aflad til alle dem, der ved Almisse kom den afbrændte St. Swithuni Domkirke i Stavanger til Hielp, eller besøgte den paa visse Helligdage. Af Sigillet i hvidt Vox er kun lidt tilovers. Den 7 September gav Bisp Andreas i Oslo ved sit Brev i Tønsberg (Thorkelin p. 84) 20 Dages Aflad til alle dem, som paa visse Festdage besøgte Domkirken i Stavanger. Original-Membranen forvares paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheqve. Ved et latinsk Brev (Thorkelin p. 85) som Arnas Magnæus henfører til dette Aar, forbandt Kong Magnus sig og Efterkommere til at præsentere for Kapitlet og Bispen i Bergen til Confirmation Præsten ved Apostlernes Kirke der.

Erik Glipping Aar 1278.

Kong Magnus drog til Gaut-Elven (Script. Rer. Dan. III. p. 116. Torfæus IV. p. 366), og havde, efter de islandske Annaler hos Bisp Harboe, budet Leding ud; thi de Danske giorde sig megen Umage at ophidse de Svenske mod Norge.

Ulf Søn af "Honger", hvorved Langebek forstaaer Holmgeir, og hans Hustru C(hristine) Haralds Datter bekiendtgiorde ved deres Brev i Ranshamar af den 2 Januar, at Magnus Haraldsen havde for 180 Mark Penge kiøbt af dem Gaarden Fisloend.

Den svenske Kong Magnus gav i Ørebro den 22 Januar sit Brev til St. Hans-Hospital i Eschilstune, paa at have solgt det for 32 Mark gangbar Mynt Kronens Jorde i Galtubrun af 16 Skilling.

Den 17 Junii gav Woldemar, forhen de Svenskes Konge, ved sit Brev tilkiende, at have overladt sin Gaard i Husaby mellem Wyka (maaskee i Norge, som dens Konge Magnus kan

have

Erik Glipping Aar 1278.

have skienket ham; men maaskee snarere herved sigtes til Husaby i Dalarnie i Husaby Sogn, som ei ligger langt fra Wyka Sogn) til sin Datter Frue Ingeborg i Medgift (altsaa havde hun allerede havt Bryllup med den holstenske Greve Gerhard den 2den). Den 28 October gav samme forrige svenske Konge Waldemar i Schöninge sin Gaard Luddustath til Frøken, "Domicella" Margrete Ragnilds Datter, og vedhængte sit eget Sigil, saa og sin Hustrues Frue Sophiæ, og de ædle Herrers Johannis Philipsens og Swantapolchs. I Sigillet staae 3 Løver med Hierter imellem, hvilket aabenbare er taget af den danske Kong Waldemari den 2den, som var hans Mormoders Broder, og hvis Sønnedatter han var gift med, og mener min værdige Ven, den fortreffelig lærde Geheimeraad Carstens (i Videnskabs Selsk. Skrift. ny Saml. I Tom. p. 165. Tavle II. Fig. 2), at dette er skeet deels for Slægtskabets Skyld, og deels for Waldemari den 2dens Navnkundighed. Den 5 August stadfæstede Bisp Henric af Linkøping det Valdemar, forhen de Svenskes Konge, havde giort i Henseende til sin Datter Frue Ingeborg med Husaby.

Den 9 Julii gav Brunnulph, Decanus i Linkøping, sit Brev i Calmar paa den Bondeby Lagmazthörp til Decanatet, som Benedict den svenske Konges Broder havde givet; blant andre Segl blev og Jacobs den Udvalgte i Upsal hængt for, hvilket synes at vise, at han først efter denne Tid er bleven viet af den lundiske Erkebisp, hvilket dog strider med Pave Nicolai Bulle, med mindre Aaret i denne er urigtigt, og at det skal være 1277.

Det lader ellers, at den svenske Kong Magnus har ei været meget agtet i sit Land, og derhos været underkastet mange Efterstræbelser, hvorunder maaskee deels hans Broder Waldemar kan have stukket, og deels under Paaskud, at han formeget yndede

Frem-

Fremmede, Tydske og Danske (Ericus Olai lib. III. p. 131-37. Joh. Magnus lib. XX. p. 531. Messenii Scondia II. p. 57. Lagerbring II. p. 57.); blant disse sidste vare især de fornemste Peder Pors og Ingemar Nielsen med Tilnavn Skjalg, som allerede forekommer i Diplomer af 1273 og 1275. Den første fik (Hvitfeldt p. 282) til Belønning for sin Krigstieneste et meget fast Slot, hvorfra han forøvede mange Røverier, og plagede de Fattige. Engang bad han Kongen til sig, og tog ham da til Fange over Borde, og tvang ham til at betale med at overlade sig Lødese Slot med Underliggende, hvoraf jeg slutter, at dette er skeet i et senere Aar, efterat den danske Eric havde faaet sin Betaling og Svantopolc ei længere besad det. Imidlertid vedblev Kongen dog siden at være hans Ven. Hvitfeldt siger (p. cit.), at Peder Porse var fra Halland. Ingemar satte Livet til i dette Aar, hvormed saaledes tilgik (Hvitfeldt p. 283). Kongen havde givet ham sin Frænke Helena til Ægte, hvorover han blev stolt og foragtede de Indfødte, saa at det kom til haard Ordvexling mellem ham og Folkungerne, der vare af samme Slægt som Kongen, og derfor dristede sig til at sætte ham til Rette for den store Ubdest han beviste ham. Nu hendte det sig, at Dronning Helvig med sin Fader den holstenske Greve Gerhard den 1ste kom til Skara i Vestgotland, hvor og Ingemar var, biende paa Kongen, saa og de Folkunger Johan Philipsen, Johan Carlsen, Amund Turesen, og Philip af Runaby, hvilke sidste grebe efter overlagt Raad til Vaaben, dræbte Ingemar og fangede Greve Gerhard, og indelukte ham paa Slottet Ymseborg. Dronningen skrækket herover søgte sin Sikkerhed i et Dominicaner-Kloster der. Johan Philipsen var Hovedmand for dette, og beleirede derpaa Jenkøpings Slot. I saadan Nød greb Magnus til Forstillelse, roste overalt Folkungernes

Erik Glipping Aar 1278.

Erik Glipping Aar 1278. gernes Foretagende, ved Breve, Sendebud og i Samqvem, og udlod sig maaskee dengang med, at det fortrød ham, hvad som var skeet med hans Broder Waldemar; herved bragte han dem til at ophæve Beleiringen for Jonkøping, og at sætte Grev Gerhard paa fri Fod, som strax derpaa reiste hiem.

Imellem Sambor, pomersk Hertug, og uden Tvivl den danske Dronning Margretes Fader, og hans Broders Svantopolcs Søn Mistwin af Danzig opkom Krig og Uenighed, fordi Sambor havde overladt sit Land til den tydske Orden; i hvilken Sambor blev forjaget, men taget i Beskyttelse af de tydske Riddere, hvorpaa han en Tidlang opholdt sig i Thorn; flygtede tilsidst derfra af Frygt for samme Riddere, og begav sig til sin Datter Salome, som var gift med Hertugen af Cujavien, en Søn af Hertug Casimir der, som døde 1273, hvor han i dette Aar, som det synes, blev begravet i Juniwladislaw, maaskee Inowlaz i Storpolen og Woywodskabet Lenczkie. Dlugoß skriver dette i Histor. Polon. lib. VII. col. 813.

Storfyrsten Demetrius giorde et Tog med de frafaldne Kareler (Petersburg Journal 1778 p. 285-86), bragte dem igien under Novgorods Herskab, og omgav Koporie, som de tydske Riddere forhen havde bygget, med en Steenmur til Grændsernes Sikkerhed mod de Svenske. Müller (i Samml. Russ. Gesch. V. p. 419) henfører dette til 1280; ja siger endog, at andre udsætte det til 1297.

Aar 1279. Af Kong Eric haves kun 2 Diplomer i det Aar 1279. Det ene er paa Latin, givet til Aalborg, og forvares i det kongelige danske Selskabs Archiv; men Dagens Angivelse er bortkommet (Pontoppidans Annal. I. p. 751-52). Ved det tager han Nonnerne af Øe Kloster, nu Oxholm, i Burglum Stigt, under

sin

sin Beskyttelse, og giver alle dets Eiendele fri for al kongelig Rettighed og Tieneste; dets Bryder, Bønder og Gaardsæde-Mænd (inqvilini) maatte ei trækkes udenfor deres eget Værneting i den Skov de beboede, som brugeligt havde været fra hans Farfaders Kong Waldemars Tid, og skulde de ei svare uden for Nonnernes Oeconomus (Dispensator). Drosten Herre Peder var Vidne hertil. Den 24 Januar gav han i Nyborg paa Danehof (concilium) (Script. Rer. Dan. I. p. 292. VIII. 177) Adskilligt til Lygum Kloster, og stadfæstede dets Privilegier i Overværelse af Rigets beste Mænd.

Erik Glipping Aar 1279.

Erkebisp Thrugot var i Viborg, uden Tvivl i Anledning af det Concilium, han agtede at holde i Vedel; udi Viborg blev i hans Overværelse Striden bilagt mellem den viborgske Provst Thomas og Herre Johannes Andreæ Søn, angaaende nogle Eiendele paa Øen Mors, saaledes, at den sidste skiødede for visse Penge til den første, hvad han havde kiøbt af Peder Bøch; herom udstædte Erkebispen sit Brev den 22 Januar med endel fornemme Mænds Segl under. Den 25de i samme Maaned afstod Swendo Gormsen ved sit Brev i Roskild sin Eiendel i Birkisdam til St. Claræ Kloster, saaledes, at de skulde have over deres Jorder samme Vandfald, som den afdøde Niels Kammermester havde havt, da han eiede Dammen; han selv, saa og Junker Jacob, Andreas Nielessun, Nicolaus Hermansun og Nicolaus Mathessun af Ishogh hang deres Segl for.

Den 17 Martii stadfæstede Bisp Stigot af Roskild et sin Formands Peders, som havde været Kongens Kanzler, hans Brev (Bartholin Mst. Tom. V ell. F p. 104), hvorved han havde skiænket til Kanikerne der Indkomsterne af de ledige Beneficier, kaldte Annalia, saa og Jord af 10 Mark Guld paa at be-

Erik Glipping Aar 1279. qvemt Sted. Den 1 Junii giorte han ved sit Brev i Roskild med sit Kapitels og Decani J. Samnykke et Mageskifte med Nicolaus, kaldet Rave, og bortgav Seurppinge af 12 Mark Jordskyld, Uglethorp af 8, og Skoven Klinteskogt; bekom derimod Witherløse af 14½ Mark. Nicolaus giorde dette med Raad af sin Broder Herre Peder, Foged, Advocat i Koldinge; dette Brev er indført i en Vidisse af den vvalske Bisp Henric, Minoriter, og Gardianen Peder i Kiøbenhavn, givet der 1302 den 25 Januar.

Paven befol ved sin Bulle den 13 Junii (Pontoppidans Annal. I. p. 750. Waddingi Annal. Minor. Tom. V. p. 87. Bzovii Annal. ad ann. 1279 col. 849. No. 7), at Prædikerbrødrene og Minoriterne i Danmark og Sverige skulde overgive, hvad de havde havt til det hellige Lands Undsætning, til hans Kapellan Bertram Alvaria, Kanik i Bremen *), som var beskikket at indsamle Tienderne i de Egne. Ved Breve af 8 og 21 Junii dadlede Paven skarpt (Bzovius l. cit.) Kongerne i Danmark og Sverrige, fordi de havde anvendt til deres eget Brug nogle af disse Penge.

Udi Thomarthorp, nu Tommerup, en Bondeby i Riber Stigt, Berlum Amt, Wandfuld Herred, Engberg Sogn, bekræftede Bisp Tycho af Aarhus ved sit Segls Paasættelse den Dom Erkebisp Thrugot havde fældet i Vedel paa Concilium i Overværelse af Bisperne i Slesvig, Aarhus og Roskild og flere saavel Klerker som Legfolk, og af de fornemste i Riget, om en langvarig Strid mellem Bisp Tycho i Ribe og Ridder Johan Urnæ om en Gaard i Haraskogh, hvilken blev tildømt Bispen, og Aar-

*) Hos Bzovius l. cit. kaldes han Canonicus *Bremensis*, men hos Wadding *Remensis*, hvilket sidste nok bliver det rigtigste.

Nyerup.

Aarhus Bisp indsat til Executor, for at undsætte og forsvare ham derved. Erik Glipping Aar 1279.

Efter den bortkomne Imago mundi hos Bartholin holdtes Concilium i Vedel den 28 Februar (conf. Script. Rer. Dan. I. p. 247. 292. III. 314. V. 625. VI. 627), men efter den nestvedske Krønike, som slutter med 1300 (Script. Rer. Dan. I. p. 371), holdtes det den 19de, venteligt har det været længer end een Dag. Pontoppidan, følgende nogle af vore Krøniker, henfører det urettelig til 1278.

Thrugot bereiste (Script. Rer. Dan. VI. p. 219) i dette Aar alle danske Stigter.

Dronning Margrete gav i Nykøbing den 24 Julii Revals Borgere Rettighed til at forbyde Kiøbmændene fra Tydskland og Gulland at sælge Klæde efter Alenmaal i deres By uden Samtykke af hele Raadet og Byen, medmindre saadan En rettede sig efter Revals Bylov (havde taget Borgerskab). Det samme bekræftede Kongen ved sit Brev i Roskild den 30 Julii.

Jacob, Grev Nicolai Søn, pantsatte den 8 August for 62 Mark gangbar Mynt sin Gaard Færsløf til St. Claræ Kloster, imod at Pengene skulde blive dem betalte til Mortensdag; men skede det ikke, da skulde de imedens have Indkomsterne af bemeldte Gaard.

Den 10 August solgte og skiødte Nicolaus Kanuti Søn (Script. Rer. Dan. VI. p. 416) alt sit Gods i Hælugnes til Aarhus Kapitel.

Den 18 September befol Paven ved sin Bulle fra Viterbo Erkebispen og Decanus i Lund (Mst. Bartholin Tom. VI ell. G p. 962), at de skulde see til at faae tilbage til St. Agnetis Kloster i Roskild, som pleiede at styres af en Priorinde, alt det Gods, som

 urets

Erik Glipping Aar 1279.

uretmæssigen var derfra bleven skilt, og bandsætte dem, som imodsagde, saa og dem, som ei vilde vidne. Ved en anden Bulle fra Viterbo den 22 September til samme Erkebisp (Mst. Barthol. ibid. p. 966) skrev Paven om, hvorledes Jutta, Datter af den afdøde danske Kong Eric, havde uden hendes Foresattes Tilladelse forladt St. Agnetis Kloster i Roskilde, hvor hun for endel Aar tilforn havde giort Løfte og levet, siden vanket om, og voldelig tilegnet sig adskilligt Klosteret tilhørende Gods, uagtet mange Paamindelser og Pave Gregorii den 10des Brev til Bisperne af Skara og Linkøping, om at tilholde hende under Bandsstraf at vende tilbage til Klosteret og at tilbagegive dets Gods, hvorom og bemeldte Bisper havde ved Prædiker, Priorer, og Broder Peter Gutbrandsen af samme Orden i Roskild paamindet hende, og da intet vilde hielpe, bandsat hende, som hun i mange Aar havde foragtet; Priorinden og Conventet havde derfor bedet Paven at stadfæste dette. Nu byder han derfor Erkebispen at give Jutta een Maanedsfrist efter Forkyndelsen; og om hun saa ei beqvemmede sig, da at bandsætte hende hver Søn- og Festdag med alle sædvanlige Høitideligheder.

Den 11 November tilkiendegav Cæcilia, Enke efter Olav Haraldsen, at som hendes salig Mand havde givet til Esrom Kloster alt sit Gods i Wæghby, saa havde hendes Farbroder Absalon Andersen skiødet det til bemeldte Kloster paa hendes salig Herres Grav, i Overværelse af Junker Jacob, Herre Joon Lilæ, Herre Peder Saxæsøn, Herre Olav Tagæsøn, Herre Absalon Nicleosøn, Herre Johan Ebbæsøn, og mange flere, og stadfæstede hun hermed dette Skiøde.

Den 5 December bevidnede Nicolaus, Erkedegn af Ribe, Christiern, Provst af Warwith Syssel, og flere (Script. Rer. Dan. VIII. p.

VIII. p. 96), at Abbed Johannes af Lygum, havde ladet falde sin Tiltale til Tagstath, hvor Herre Marck Bondyesen boede, og til flere Jorder, da bemeldte Marck havde bevist, at de vare hans Enemærker; hvorimod han igien lod falde Tiltalen til en vis Stuff Jord, som Klosterets Syndicus havde bevist at tilhøre det. Kom ved en Hændelse noget Qvæg af Klosteret ind paa Enemærken, da skulde dermed overbæres. Marck skiødte til Klosteret 3 Otting, mindre end 5 gamle Mark, i Boddsholmæ.

Den 12 December stadfæstede den roskildske Bisp Stigot i Kiøbenhavn denne Byes Privilegier, som en hans Formand Jacob Erlandsen havde givet 1254, og Bisp Peder ogsaa stadfæstet 1275, hvilke 2 Breve ere indrykkede. Pergaments-Originalen er i det kiøbenhavnske Raadhuses Archiv. Stigots Sigil er af grønt Vox, aflangt, og hænger i røde, gule og grønne Silkesnorer, og sees Bispen der siddende i en velsignende Stilling; Kiøbenhavns Sigil er borte. Dette Brev er trykt af Resen (Descriptio Samsoæ p. 36-37), og Pontoppidan (Origines Hafn. pag. 49), og findes Udtog deraf hos Hvitfeldt (p. 238-40).

Petrus Olai, hvorvel vaklende, og Aarbøgerne som slutte med 1410, lade Junker Abel, Søn af Kong Abel, døe 1278, medmindre de som tale om Junker Alf, forstaae derved Abel; men alle vore andre Aarbøger (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 247. II. 265. 632. IV. 229) lade ham døe 1279; og de som slutte med 1317 (Script. Rer. Dan. II. p. 174) have alene 1280 *); han døde i Svineborg, og blev begravet der i Minoriterkirken; hans Død indfaldt Paaskedag, som indtraf dette Aar den 2 April. Hvitfeldt vil (p. 281), at Kongen kiøbte hans Arvedel baade i Riget

*) See foran under Aar 1278 S. 770.

Erik Glipping Aar 1279.

Riget og i Fyrstendømmet. Hans Datter Margrete ægtede Grev Helmold den 2den af Sverin, og gav sig efter Faderens Død i Kloster med noget Gods, saa siger Hvitfeldt (l. cit.); men efter Chemnitz (i Potkens meklenburg. Urkunden II. p. 15 og 20) var den Margrete, som Helmold fik 1289, og forlovedes med 1287, en Datter af den slesvigske Hertug Eric, hvilket og er rettere. Abels Margrete døde 1281, og da og 1282 skal jeg handle mere om hende. Efter Hvitfeldt føddes Abel efter sin Faders Død.

Marianna, Enke efter Herre Johan Niklessun, døde (Script. Rer. Dan. II. p. 632). Hvitfeldt lægger til (p. 281), at han eiede Kaas, af hvilket Navn er en Landsby i Aalborg Stigt, Vendsyssel, Hvetbo Herred, Jetsmark Sogn. Thrugot, Bisp i Reval, forhen Kanik i Roskild, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 292) den 2 Julii.

Andreas, Søn af Nicolaus Kammermester, en Adelsmand i Fyen, angreb sin Moders Christinæ Testament (Script. Rer. Dan. I. p. 292), hvorefter hun havde givet Gods til Dalum Kloster, hvis Prior Andreas havde beskikket til Fuldmægtig i denne Sag Mester Jacob, Kanik i Lund, og taget til Vidner Johan, Erkedegn i Lund, og Niels, Provst i Odense. Erkebisp Thrugoth beskikkede Bisp Tycho af Aarhus til Dommer, og forelagde dem Dag for sig i Martii Maaned i Helsinger; dømte og den 13 April til Nonnernes Gunst; imidlertid blev Sagen ført hele Sommeren over for Bispen i Aarhus og Provst Woldemar.

Franciscaner-Klosteret i Odense blev stiftet og bygget (Script. Rer. Dan. V. p. 513. 516. VI. 255. VII. 194. 224) efter Kongens Tilladelse og Befaling indviet af Riber Bisp Tuco den 9 August Jomfru Maria til Ære. Der fastsattes, at aarligen skulde

Erik Glipping Aar 1279.

de Dagen af Alterets Indvielse helligholdes, og hver den som paa samme Dag besøgte Kirken, faae 40 Dages Aflad. Den blev af Munkene beboet den 15., og da første Gudstieneste holdt der. Kongen gav hertil sin egen Gaard med Plads og Bygninger efter sit Brev.

Udenfor Restved paa det Sted, hvor den rygiske Fyrste Jarmer overvandt de siellandske Bønder, blev den 24 Julii holdet i Kongens, mange Adelsmænds, og utallige Almues Mænds Overværelse en Fægtning (Script. Rer. Dan. I. p. 371) mellem nogle Fægtere "Pugiles", fra Femeren, af hvilke det ene Parti vel vandt efter megen Fægtning; men dog bleve de paa begge Sider haardt saarede.

Den Ridders-Frue Christine, Enke efter Herre Andreas Niclessøn, gav ved sin sidste Villie (Script. Rer. Dan. IV. p. 512) til Sorøe Kloster sin Gaard i Ludethorp med alt rørligt og urørligt Gods; hendes Broder Oluf Taghessøn tog den strax efter hendes Død i Besiddelse, foregivende, at Testamentet var ugyldigt efter Landets Love, endskiønt han selv havde bekiendtgiort det over hendes Grav. Men Bisp Stigot af Roskild dømte ham paa Landemode der til at igiengive den; dog Oluf appellerede fra den Dom, men forfulgte ei sin Appel, mødte ei, og endelig forligte sig, og underkastede sig Dommen den 21 October. Sorøe Munke bortbyttede den 1 November (Script. Rer. Dan. l. cit.) Sundby med Gedethorp i Biefverskov Herred med Ridder Tholf Michelssøn og Samtykke af hans Hustru Margrete og Søn Andreas, og skiødede han dem Gedethorp paa Siellands Landsting, i Overværelse af Junker Eric, Søn af Hertug Knud (som døde 1260 og var Valdemari den 2dens Søn, hvoraf jeg slutter, at Eric er født under og opkaldt efter Kong Eric Plovpenning), som da havde Forsædet paa Landstinget; efter deres

Ben-

Erik Glipping Aar 1279.

Venners Raad lagde Munkene 120 Mark Penge til, foruden 100 Mark som Tholf fik af Husene og det rørlige Gods i Sundsbye efter uvillige Mænds Vurdering. Herre Peder Jakobsen, som var beslægtet med Frue Margrete, Herre Tholfs Hustru, samtykte dette Mageskifte, og Erkebisp Johan (skal vel være Trugot) af Lund, og Bisp Stigot af Roskild bekræftede det.

Bisp Stigot indviede (Script. Rer. Dan. V. p. 512) Minoriternes Kirke i Kalundborg, saa og den Kirke de sidste fik i Roskild. Jacob, Cantor i Ribe, døde (Script. Rer. Dan. V. p. 560) den 8 September, og gav for sin Sielemesse 2 Mark Penge af Jordskyld, og lagde dem til det Alter, som var nærmest Herre Nicholai Knutsens.

I Kalundborg og Ribe holdt Minoriterne (Script. Rer. Dan. VI. p. 572) Kapitel.

Dagen før Christi Himmelfart overlod (Script. Rer. Dan. VIII. p. 98) Tuko, Klerk, ligesom hans Fader Herre Johan Pape havde giort, nogen Jord i Micoldenmark til Lygum-Kloster paa samme Vilkaar, nemlig, at maatte indløse dem for 40 Mark Penge. Den 11 Junii forligte Erkebisp Gyselbert af Bremen og den brunsvigske Hertug Albert sig i Grafft om Flekken Wilshausen og Gaarden i Deuerden, og lovede den sidste, at hans Broders Johannis Søn Otto skulde bekræfte dette, naar han blev myndig.

Den danske Konge sendte (Chron. Brunsv. apud Leibnitium III. p. 1446) sin tilkommende Svoger Hertug Albert Hielpetropper i Krigen mod Hildesheim og Magdeborg; men det lader ei, at Hertugen beholdt dem længe, men sendte dem hiem med mange Taksigelser til Kongen. Men strax derpaa døde Hertug Albert selv den 15 August i Byen Brunsvig, og blev der begravet hos

sin

sin første Gemahlinde i St. Blasii Kirke, og efterlod sig (Leibnitii Scriptor. Brunsv. l. cit. col. 47. b.) en Datter Mechtild og 6 Sønner, hvoraf Henric, den ældste, var da kun 12 Aar gammel, og ved Alberts saa tidlige Død gik det besluttede Svogerskab med Danmark tilbage. Efter Corner (col. 930) skal Hertug Albert have skilt Grev Guncelin af Sverin ved den Deel af hans Grevskab, som laae søndenfor Elven, fordi han ved Oldeslohe i Wunnekenbruk Skov havde røvet meget Gods fra Lybekkernes Vogne. Erik Glipping Aar 1279.

Hertug Barnim den 1ste, den Gode, af Pomern, døde i Byen Dam, da han var 68 Aar gammel, blev begravet i Stetin i Mariæ Kirke, og havde sine Sønner Bogislav den 4de, Barnim den 2den, og Otto til Efterfølgere.

Ernst af Raceborg og Landmester i Lifland byggede (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 311-13. Arndt II. p. 65-66) Dünaborg, fik Hielp af de Danske fra Reval, og faldt med dem ind i Lithauen, hvorfra han vendte tilbage med meget Bytte; dog Lithauerne fulgte og overvandt ham i et stort Slag ved Ascherade den 9 Martii, hvor den danske Statholder i Reval Elert, rettere Eiler, mistede en Hest under sig, og maatte med mange Saar tage Flugten, da han vilde erobre Fanen med Marie-Billedet igien, som ved Bannermesterens Henrik af Tiesenhausens Død var faldet i Fiendens Haand, hvilket sidste var Aarsag i, at de Christne tabte Slaget, da de derover bleve modløse; Landemesteren selv tilligemed 71 Riddere bleve paa Pladsen. I Ernsts Sted blev Conrad af Feuchtwangen, Landemester i Preussen, tilligemed Landemester i Lifland. Gadebusch (l. cit. p. 313) sammenblander den revalske Bisp Thorkil, som døde 1260, med Trugot, som døde 1279.

Erik Glipping Aar 1279.

Karlerne fangede i Fieldene (Script. Rer. Dan. III. p. 116. Torfæi Histor. Norv. IV. p. 366) den norske Konges Sysselmand Thorbiørn Skeni, og dræbte 35 Mænd af hans Følge, venteligt fordi han vilde kræve Skatten ind hos dem.

Den Islænder Rafn Oddsen, som var bleven giort til Kongens Mærkismand, vendte tilbage til sit Fædreneland (Script. Rer. Dan. II. p. 194. III. 116. Torfæus p. 367); han modtog fra Kongen mange Foræringer, og havde udvirket, at adskillige Islænderes Besværinger vare blevne hævede; han udvirkede tillige med Thorvard Thorarins Søn, at mange Anordninger, som Kong Hakon den Gamle havde givet Grønlænderne, bleve antagne af dem.

Den 4 May tilskrev den norske Magnus fra Bergen den engelske Kong Edvard (Rymeri Acta publica Tom. II. p. 1071) og tilbød ham at forlange, hvad ham behagede af det der faldt i Norge, og til Bevis paa sit gode Sindelav sendte han ham nogle Falke. Ved et andet Brev maa Magnus have begieret nogle Helgenes Levninger af ham, eftersom Edvard i sit Brev til ham af 23 September fra Westmünster (Rymer l. cit. p. 1074) skriver, at han efter hans Begiering sendte ham nogle i et Papir med sit private Segl for; derhos bevidner han, at baade han selv Dronning Alianna og Børn vare friske, og ønsker at høre det samme fra ham.

Den 7 August gav Kong Magnus i Bergen et Frihedsbrev til Kiøbmændene i Bremen efter Byens og Raadets Begiering, saa at dens Kiøbmænd, Giester og Fremmede, maatte handle i hans Rige, ei tvinges til Natteholde, naar de ei leiede Hus for et helt eller halvt Aar; og kommer dette Frihedsbrev i alting overens med det han Aaret forhen gav Lybek. Det staaer trykt hos Cassel

(den

(von Bremischen Freiheitsbriefen p. 10), og deraf haves ogsaa i det danske tydske Cancellies Archiv Efterretning om en Transsumpt af 20 April 1346 i Bremen ved den oldenborgske Grev Conrad, den delmenhorstiske Christian, og den Adelsmand Rudolph af Diepholdt, saa og Efterretning om en anden Transsumpt af samme Aar og Dag ved Erkebisp Otto af Bremen, Mauritz, Decanus, Kapitlet i Bremen, og Grev Gerhard af Hoya.

Den Uro, Folkungerne havde forrige Aar opvakt i Sverrige, og den Tilbøielighed mange havde viist at bære til den afsatte Waldemar, har maaskee bevæget denne til, uden Tvivl ei uden sin Broders Kong Magni Tilskyndelse, reent at frasige sig endog Gotland (Script. Rer. Dan. I. p. 392. Ericus Olai pag. 137-40. Lagerbring II. p. 554); dog forbeholdt han sig sit Fæderne Arvegods. Hvitfeldt vil (p. 282), at det skede i Askanæs, og at han igientog det i Morasten. Rimeligen er dette skeet sent paa Aaret, eftersom man finder, at han i August endda skrev sig fordum de Svenskes Konge. Efter dette begav Waldemar sig til Danmark, hvor han forlystede sig i Armene af en vis Christine, venteligen en Dansk, som Aarbøgerne af Wisbye skrive. (Script. Rer. Dan. I. p. 255. Hvitfeldt p. 282. Ericus Olai p. 140).

Eric, Kong Magni førstefødte Søn, døde (Script. Rer. Dan. IV. p. 594).

I Telge holdtes et Concilium (Script. Rer. Dan. V. p. 639-43. Nettelbladt Schwed. Biblioth. II. p. 125), hvorpaa den upsalske Bisp Jacob havde Forsædet, og hvor adskilligt fastsattes i Henseende til de Geistlige; men især er en Anordning (Lagerbring II. 756-57) til Kongernes Sikkerhed mærkværdig, som synes at sigte til Valdemar; thi deri siges, at da nogle Konger ere blevne dræbte i Oprør, andre fangne, andre drevne i Landflygtighed, og

 tvungne

Erik Glipping Aar 1279.

tvungne til at opholde sig i fremmede Lande, saa skulde alle de, som saaledes glemte deres Troskab og al Anstændighed, at de forgrebe sig paa en af Kirken kronet Konge, være forfaldne med deres Raadgivere og Anhængere i Kirkens Band. Paa det bleve og De bandsatte, som nægtede Helvede, og paastode, at Skiørlevnet og Renters Tagelse ei vare dødelige Synder, samt ei vilde staae under Paven, St. Peders Stol, og den romerske Kirke. Hvo skulde have tænkt, at slige Kiettere da vare i vort Norden, hvor al fri Undersøgelse i Religionen synes at have været qvalt! Men da de vare i Sverrige, saa vare de vel og rimeligen i Danmark og Norge; og hvo veed, hvad der er bleven besluttet paa Concilium i Vedel.

Den 10 Januar stadfæstede Valdemar, forhen de Svenskes Konge, i Skara Oprettelsen af et Canonicat ved sin Broder den svenske Kong Magnus. Den 31 Januar udgav samme Waldemar et Brev i Waldinbyerh, nu Walleberga, et Sogn og Landsby i Skaane, Ingelsta Herred, mellem Ystad og Cimbrishavn, hvoraf man næsten skulde slutte, at han ei troede sig sikker i Sverrige, maaskee for det Oprør, som forrige Aar var der. Den 5 Martii stadfæstede Magnus igien det Canonicat, som hans Broder Waldemar, da han var de Svenskes Konge, havde oprettet i Linkøping. Folkungen Birger Philipsen gav paa sin Gaard Hyds den 29 Martii sin Gaard Thyebull til Nonneklosteret Fods, med sin Hustrues Ulvillæ Samtykke, da de begge vare satte i Band, fordi de havde havt Samleie sammen, forend Dispensation var erholdt. Samme Birger gav ved sit Brev af 1 April sit Samtykke til Canonicatet i Linkøping, med Bifald af Valdemar, forhen Konge, og hans Broder Magnus de Svenskes Konge. Den 15 May giorde Ulfhild, Datter af den ost-

gothiske Lagmand Magnus, et Mageskifte med sin Mand Birger Philipsen, i Overværelse af sin Broder den ostgothiske Lagmand Benedict. Waldemar, forhen de Svenskes Konge, afstod den 20 August et Gods i Ladarsstadt til Margrete Ragnilds Datter sin elskede Hustrues Sophiæ Tærne, (famula). Den 11 October stadfæstede i Yds ovenmeldte Birger Philipsen Mageskiftet med sin Hustru, og bleve blandt andres Segl Kong Magni, den upsalske Erkebisps, og (de Folkungers, og) Herrers Johan Philipsens og Johan Karlsens Segl vedhængte. Saalænge vedblev Kong Magnus at forstille sig mod Folkungerne, til hans Hævn kunde sikkert udbryde. Dagen efter den 12 October udstædte Ulfhild ogsaa sit Brev herom i Yds, og hang de selvsamme deres Segl for; deri nævnes en vis Dan af Arestad, som er hel mærkeligt; thi det viser, at Dan var dog et brugeligt Navn hos os.

Erik Glipping Aar 1279.

Paven tilsendte Kong Magnus en Bulla den 21 Junii fra Vatican (Magni a Celse Apparat. pag. 188-89), hvori han handlede om Sammenskuddet eller Collecten til det hellige Lands Understøttelse, og opgav de udenlandske Kiøbmænd fra Siena og Florentz, som stode derfor. Af Bertrandi Amalrici hans Fuldmægtiges Optegnelse sees, at af Sverrige var indsamlet 6 Mark og 5 Unzer Sølv, 28 Mark og en halv svenske Penge, som beløbe sig til 1220 Mark 5 Unzer og 10 Sterling Sølv efter Vægten af Troyes i Frankrige; en Regning jeg ikke forstaaer mig paa.

Boleslaus den Kydske, Hertug af Cracau og Sendomir, døde (Kadlubko p. 40), en andægtig, men derhos uduelig Regent, og havde til Eftermand Lestko den Sorte, Søn af Hertug Conrad i Masovien; ligeledes døde den 7 April Boleslav den Gudfrygtige, Hertug af Kalisch, og havde sin Brodersøn Premislav,

Erik Glipping Aar 1279. Aar 1280.

mislav, Hertug af Posen, til Eftermand. (Dlugossi Hist. Polon. lib. VII. col. 816. 817. Kadlubko Histor. Polon. p. 41).

I Begyndelsen af Fasten, som 1280 begyndte den 10 Martii, var Kong Eric i Aalborg, hvor han ved sit Brev gav sin kiære og fortrolige Thyge, Bisp af Ribe, Magt til at indrette den Del af Riber Mynt, som han besad, efter eget Behag, saa frit som det fandtes, at hans Formænd havde benyttet den, saa at ingen herefter maatte forhindre ham heri; herved vare tilstede Kanzleren Nicolaus), Junker Eric, Hertug Knuds Søn, og Drosten Peder). Den 28 April gav han paa Koldingborg Byen Slesvig, i Henseende til al den Møie og Fortræd, den havde havt for hans og Rigets Skyld, fri for Told i alt sit Rige til evig Tid. Peder, Credentzer, (skal vel være Drost), var Vidne herved. Brevet haves kun paa plattydsk i Westphals 3die Tome p. 294, og kaldes Erik der de Danskes og Venders Konge.

Den 12 Junii var Kongen i Wordingborg, og gav med al Ret og Frihed i sit Raads Overværelse til Raadet og Borgerne i Gripeswold (Gripsvald), en Mark i Skaane ved Falsterbode, kaldet Vitta til den, hvilken laae paa den ene Side mellem den gamle Indhegning "indago" og de Tydskes Kirkegaard, og paa den anden mellem Strantbredden og Stralsundernes Mark eller Vita; de maatte og, saalænge Fiskeriet paastod, vælge sig paa Skaane Marked en Foged "Advocatum" som havde baade den øvre og nedre Jurisdiction, endog i Livssager; ingen maatte oprette Boder der, uden den, Fogden og Borgerne selv tillode det. Heraf er en Afskrift i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv; 1754 besad og Professor Schwartz en Vidisse i Afskrift deraf, hvoraf Originalen var i Gripswalde By-Archiv; Vidissen er givet til Gripswald 1359 den 9 August af Barnim, Hertug i Stetin,

Erik Glipping Aar 1280.

tin, Slavien, Casubien og Pomern, saa og Fyrste i Rygen; der findes og i ovenmeldte tydske Cancellies Archiv en Vidisse af 1359 den 14 August udstædt af Martin, Abbed i Hilda, hvorefter Erics Frihedsbrev maatte være givet til Vordingborg den 14 Julii; men jeg troer det er kun en Feilskrivelse af pridie Idus Julii, istedetfor pridie Idus Junii, allerhelst man af den første Dag har et Frihedsbrev af samme Konge til samme Bye udstædt i Naskov. Af dette findes en Vidisse i Gripswalde By Archiv; hvorved Kongen stadfæster Gripsvolde Borgere alle de Friheder og Fordele, som fremfarne danske Konger havde givet dem paa St. Hans-Markeder i Riget, saa at de ei skulde give høiere og anden Told, end de vare vante til, og skulde de, naar de bleve anklagede, ei tvinges til at forsvare sig ved mistænkte Personer, men alene ved ubetrygtede Personer. Vidissen er udstædt af Prædikerbrødrene i Gripswold og Minoriternes Gardian 1336 den 29 August. Og at dette Diplom er udstædt den 14 Julii 1280 i Naskov, stadfæstes derved, at i det tydske Cancellies Archiv haves Afskrift af et Frihedsbrev til Lybekkerne under samme Dag, Aar og Sted, hvorved de Friheder stadfæstedes dem, som de havde faaet af ham selv og fremfarne Konger paa de skaanske Markeder og andensteds i Riget, saalænge de vare Kongen hengivne, "qvamdiu nobis devoti fuerint", forresten kommer det overens med de førrige.

I Othense den 10 August tog Kongen (Dreyer Spec. Jur. Publ. Lub. p. 144) alle Kiøbmænd under sin Beskyttelse, som enten til Lands eller Vands droge til hans Land Estland; Bisp Joan af Reval var herved tilstede.

Udi Fannathorp skiødede Bisp Thyge af Aarhus den 13 Januar (Script. Rer. Dan. VI. p. 411. Pontoppidans Annal. I. p. 753) sin Gaard Tosthesel til Kanikernes Bord; men som den var

ham

Erik Glipping Aar 1280.

ham nødvendig paa hans Reise, saa gav han dem aarlig at hæve af sin "Staf" i Hasslug Herred 2½ Mark Havre, saa og ½ Mark Havre til Drik for de fattige Skolediscipler, som fik Almisse udenfor Kanikernes Port, og skulde hæves af Hasslug Herred.

Den roskildske Bisp Stigot gav den 26 Februar Borgerne i Kiøbenhavn Lov til, uden Told og Afgift, frit at bryde Kalksteen paa Saltholmen.

Den 2 May gav den aarhusiske Bisp Thyge i Øm Kloster et Afladsbrev (Pontoppidans Annal. I. pag. 752. Beyer de origine et increm. Flensburgi p. 20) paa 40 Dages Poenitentse til alle dem, som vilde give noget til at opbygge St. Mariæ Kirke i Flensborg af Mur, allerhelst bemeldte Kirke eiede ingen Gaarder, men nød alene frivillige Tilskud af gode Folk. Denne Kirke blev bygget færdig 1285. Saaledes bleve Kirker og smukke Bygninger opførte ved Overtro og Misbrug, som ellers ei vare blevne til.

Den 24 Junii overlod Raadet og Menigheden i Roskild et Stykke Jord til St. Claræ Kloster, som grændsede op til dets østre Side, og laae imellem det og Landeveien til Byen, og hvorom forhen havde været Trætte mellem Byen og Klosteret; dog skulde Klosteret holde Veien vedlige med Træ- og Steenbroer, og begyndte denne Vei fra Bygraven, og gik til Bakken, der flød fra det gamle Hospitals Mølle.

Udi Hiartherp paa Johannis Pelæ Bryllup tilstod Eric Niclæssun at være skyldig 200 Mark Penge til adskillige Kirker i Ribe Stigt for Tiende-Oppebørsel, og derfor at have skiødet til Bisp Tyge der det Halve af alt sit Gods i Saxæhaghæ, som han herved stadfæstede.

Peter Gyurtsun overlod den 11 November ved sit Brev i Roskild til St. Claræ Kloster i Roskild ½ Mark Jordskyld i Heur-

bye

Erik Glipping Aar 1280.

hue i Finsbool, som han forhen havde med sin Moster tilskiødet det paa Ramsø og Fars Herredsting, og af hende i Spialthorp at have faaet fuld Betaling derfor. Følgende Sigiller: Junker Jacobs, Junker Erics, Herre Peders, Kongens Kammermesters, Herre Andreas Niclessuns, og hans eget bleve vedhængte.

Provst Ulav of Aarhus blev saaret af en vis udenbyes Præst, Søn af Jacob Blærug, Borger i Aarhus, som derfor maatte give i Bod (Script. Rer. Dan. VI. p. 431) til Bispens Bord ½ Boel, og Siettepart en af en anden Boel i Ølstath, som vare skyldsatte for 4 Mark Guld, og hvori saaedes 7 Øre Korn aarlig, og samledes 30 Læs Høe; Brydien, som boede derpaa, maatte give 16 Skilling Korn (annonæ).

I Løghum Løverdagen for Midfaste-Søndag bekiendtgiorde Riber Bisp Tucho (Script. Rer. Dan. VIII. p. 6), at da March Røøt havde, efter Bisp Esgers Brev, solgt til Løghum Kloster den fierde Del af Alsleff Otting i Drawidt Skov for 26 Mark Penge, saa bød han bemeldte Marchs Arvinger at afstaae denne Otting til Klosteret, eller 14 Dage efter Brevets Læsning at betale dens Værdi med behørig Erstatning under Bandsstraf. Den 30 Martii bekræftede Bisp Tucho et Mageskifte (Script. Rer. Dan. VIII. p. 16) mellem Klosteret og Anne Assers Datter, og skulde hun give sine Døttres Formynder ligesaa godt Gods igien af sine fæderne Jorder. Den 22 September tilskreve Bundo, Bisp af Slesvig (Script. Rer. Dan. VIII. p. 39), Tucho af Ribe, Jacob, Provst af Baruth-Syssel, Peter Jonesson, Johan Jonsson, og Johan, kaldet Grybby, og bevidnede, at Martha, kaldet Litlæ, havde solgt den fierde Part af en Otting i Drawidt, og skiødet til Lygum Kloster; men nu vilde hendes Søn Tuvo efter andres Tilskyndelse derfor forurolige Klosteret,

Erik Glipping Aar 1280. endskiønt Marthe havde af Venskab endog, før hun solgte den, tilladt det at hugge Giardsel.

Den lundiske Erkebisp Trugot døde den 2 May (Script. Rer. Dan. I. p. 125. 170. 188. 247. 293. II. 632. III. 314. 511. IV. 40. VI. 626. 643. VII. 224. Hvitfeldt p. 283. M. Matthiæ Ser. Ep. Lund. 83. Pontoppidans Annal. I. p. 560), og var han meget fortient af Knuds Brødre i Odense. Den 4 May en Løverdag blev han begravet. Han gav til sin Sielemesse sin Jord i Getherslef, som han havde kiøbt af Nicolaus Plovpenning (altsaa bar flere end Kong Eric dette Øgenavn) for 60 Mark Penge, og ligesaameget, som han havde kiøbt i samme Bondeby af Felix Petersun; den halve Del skulde anvendes paa hans Sielemesse, og den anden halve Del gaae til Kanikernes Bord den Dag, og indbragte disse Jorder aarlig 1 Mark Korn og 3 Mark Penge (denarii) i rede Penge (promti). Kroniken, som slutter med 1319, henfører (Script. Rer. Dan. IV. p. 25) hans Død hel urigtigen til 1283. Vore gamle Kroniker og Hvitfeldt beklage meget, at han tog Pallium hos Paven, og lod sig vie af ham, og ved den Udgift paadrog sin Kirke utaalelig Byrde, da hans Formænd vare blevne viede af deres Lydbisper i Erkestiftet. Vore fleste Aarbøger berette, at Johan Dros, Kanik i Lund, blev Trugots Eftermand endnu i dette Aar, hvilket og bliver troligt derved, at den lundiske Erkebisp Nicolaus selv siger i sin Kronike (Script. Rer. Dan. VI. p. 627), at han sad i 10 Aar, og vist er det, at han først døde 1289, ligesom og at han først blev indviet 1282, vemtelig for de store Bekostningers Skyld.

Den roskildske Bisp Stigot døde og den 11 September (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 247. 293. III. 268. VII. 153. 160), og gav til sin Sielemesse en Boel Jord i Tokathorp med fuld Be-

sætning

Erik Glipping Aar 1280.

sætning (cum tota instructione sua), og viste sig ellers gavmild og yynd mod Roskilder Kirke; han døde meget hastigen. Nogle henføre hans Død urigtigen til 1279, og Krøniken, som slutter med 1286, ligesaa urigtigen (Script. Rer. Dan. II. p. 438) til 1281. Stiggot havde forhen været Provst i Randers og Kanik i Aarhus, og gav derfor (Script. Rer. Dan. VI. p. 124. 25) til Bispebordet i Aarhus Forsing, uden Tvivl Fosinge, en Bondeby i Sieland, Kalundborg Amt, Arts Herred, og Udby Sogn, hvilken var ansat for 10 Øre Jordskyld, som beløb sig til $1\frac{1}{4}$ Boel, hvoraf de 6 Øre laae i en Afdeling "divisio", og de 4 i anden; thi i Sieland giorde 8 Øre altid en Boel; i hvert af disse Øre kunde saaes 1 Øre Sæd, og indsamles omtrent 5 Læs Høe; hver Øre Skyld, gialdt 30 Mark Penge; der var 4 Gaarde, 1 for Brydien og 3 for Bønderne; Brydien eller Forpagteren gav 20 Mark Penge, og tog han derimod Hoveriet eller Tienesten "servicia" af Gaardsidderne eller Bønderne, maaskee Husmænd, Fæstehusmænd, hvoraf hver gav 1 Skilling Penge, 2 Høns og 18 Dages Arbeid. Heraf følger, at en Eiendom af 300 Mark Penges Værdi gav 20 Mark Penge i Forpagtning, det er $6\frac{2}{3}$ i pro Cento.

Den beste Del af Nestved paa begge Sider af Aaen brændte af den 21 April (Script. Rer. Dan. I. p. 187. 372) tilligemed den store Kirke.

Petrus Olai vil (apud Langebek. I. p. 188), at den danske Konges Datter blev først i dette Aar bortlovet til den svenske Konges Søn; men jeg troer snarere, at det er skeet 1278, som jeg forhen S. 767 har anført.

Den 20 April stadfæstede den jydske Hertug Waldemar i Tøndern (Script. Rer. Dan. I. p. 293) Lygum Kloster sine Friheder. Altsaa har Valdemar udøvet Regierings-Sager, imedens

 han

Erik Glipping Aar 1280.

han endda stod under Kongens Formynderskab; hvilket end mere bevises derved, at Valdemar gav ved sit Brev paa Tranekjær den 29 September Borgerne af Svineborg Tilladelse til at lade deres Qvæg græsse paa Thorøe, og at føre Vindfæller derfra til Brændeved og Husbygning; dette synes og at vise, at Kongen ei har, idetmindste ikke strax, bemægtiget sig Svineborg efter Junker Abels Død, hvilken Abel Waldemar kalder sin Farbroder; see Rostgaards Mst. No. 325. 410, hos mig p. 38-40. Maaskee Valdemar har arvet Svineborg efter Abel, og udøvet herskabelig Ret kun i sine Arve-Eiendele.

Petrus Olai, Kroniken, der slutter med 1323, og den som slutter med 1410, ville (Script. Rer. Dan. II. p. 265. 527. V. 531), at Kong Erics Søn Eric blev i dette Aar udvalgt til Konge, men jeg har anført det ved 1276 S. 730; i det høieste har det denne Gang kun været en Stadfæstelse.

Imellem Sorøe Kloster og de Adelsmænd, og veiteligen Brødre, Tuko Jurisøn og Grigot Jurisøn og deres Medarvinger, opkom en Tvist (Script. Rer. Dan. IV. p. 498) over Eiendelen Ødemark, Skoven i Nørre Piuxtwit og Tilhørende, hvorom 12 Nævninger i Sládelse-Herred efter Kongens Befaling og efter Landets Love skulde paa bestemte Dag og Sted aflægge deres Ed om bemeldte Eiendom tilhørte Klosteret; og da de gjorde det, blev det paa samme Herredsting den 22 November tilkiendt Klosteret, hvorom 2 Breve bleve udstædte, et af Herredstinget om Edens Aflæggelse, og et som var Kongens Stadfæstelse.

Peder Papæ, Abbed i Øm, døde enten, eller afgik i dette Aar (Script. Rer. Dan. V. p. 265), og havde Johan Horsens til Eftermand, som var nu tredie Gang Abbed.

Som

Saasom Karl, Minoriternes Minister i Dacia, var død (Script. Rer. Dan. V. p. 526), saa blev Nicolaus Nius udvalgt i hans Sted. Erik Glipping Aar 1280.

Bisp Thyge i Ribe indviede den 18 August (Script. Rer. Dan. VI. p. 255) Minoriternes Kirke i Ribe til St. Laurentii Ære, og fastsatte den aarlige Helligholdelse heraf til den 24 Junii. Samme Aar holdt Minoriterne Kapitel i Ribe (Script. Rer. Dan. V. p. 519), hvor og vare tilstede Custodes af Sverrige og Norge.

I Vestervig holdt Augustinerne et Provincial-Kapitel (Script. Rer. Dan. V. p. 634. Pontoppidans Annal. I. p. 753) den 1 Julii efter Provst Th * * * i Viborg, hans Forslag, fordi salig Trugoth, Erkebisp i Lund, havde frataget Brødrene i bemeldte Kloster Frihed at spise Kiød, naar de alle vare samlede i Refectorium (ɔ: Spisestuen), og det havde han giort paa sin Visitats-Reise. Brødrene bade om Middel herimod, som blev bifaldet af alle, indtil dette Forbud var bleven igienkaldet, om det billigen kunde gienkaldes; dog saaledes, at Overensstemmelse i Faste skulde holdes i Viborg, som i andre Klostre, saa at om den brødes, saa kunde og den anden Tilladelse tilbagekaldes, og den som saaledes forsaae sig offentlig, skulde og offentlig bekiende i Kapitlet; hvo der holdt sig fra de canoniske Timer, skulde først fratages Ost, anden Gang Ost og Smør, og tredie Gang faste paa Vand og Brød; hvo der formindskede Klosterets Gods, som han burde formere, og ei betalte Laan, førend han frasagde sig Embedet, skulde i eet Aar miste den offentlige (solemnis) Drik, og hver Fredag, Apostel-Fæsternes, Jomfru Mariæ, og Qvatember-Aftenerne faste paa Vand og Brød, og være den sidste i Choret, i Kapitlet og ved Bordet, gaae i Optogene, Omgangene, Processionerne, med en

sort

Erik Glipping Aar 1280.

fort Kappe; den Utugtige skulde i 3 Aar sættes i Fred "paciatur" (det er leve alene i en mørk Stue eller Kielder), eller maaske paciatur skal forklares ved at lide dette i 3 Aar; dersom nogen Kanik eller Convers brød vældigen nogen Klosterbygning, eller røvede noget med Magt, da skulde han straffes ligesom den, der forødte Klosterets Gods.

Kongen gav Slagelse Borgere fri for al Told, undtagen den paa Skanør Marked.

I Roskild solgte (Script. Rer. Dan. VI. p. 164) Ragho Tuesøn og Nicolaus Hansøn den 28 April deres Eiendele i Ubethorp til St. Thomæ og Wilhelmi Kloster af Paraclito i Ebelholt, og skiødede dem det efter Landets Love paa Sielandsfar almindelige Landsting i Ringsted, og paa Herredstinget i Slangethorp. Deres Segl, samt de Herrers Olav Tagesøns og Peder Ysaacs Broders, bleve vedhængte.

Munkene i Rye Kloster i det Slesvigske forlode det (Hvitfeldt p. 284) med stor Sorg ved Kyndelmesse-Tid; dog kom de did igien, og vare der lige til Reformationen. Danckwerth (Beschr. von Schlesw. Holst. p. 102) mener, at Kongen har maaskee givet det til sine Soldatere; ei urimeligt er det, at han har baaret Had til det, siden Arnfast, som beskyldtes for at have forgivet hans Fader Kong Christopher, havde været Abbed der.

Hvitfeldt henfører (p. 282) til dette Aar, at Jutta, Erik Plovpennings Datter, døde; men et Diplom beviser, at hun endda levede 1284; han forbinder og dermed, at Lagholms Slot blev nedbrudt i Krigen mellem de Norske og Danske; men det hører vist til en senere Tid, og paa denne Tid synes det, at der har været Fred mellem de Danske og Norske. Af disse to Tings Forbindelse har Messenius sluttet, at Jutta sad fangen paa Lagholms

Holms Slot, hvilket Lagerbring godt har giendrevet (Swea Rikes Historie II. p. 526-28), men feiler uden Tvivl selv, naar han mener, at Jutta gik, for at bøde for sin Forseelse, ind i Kloster, og døde der, da det tvertimod lader, at hun levede i Verden til sin Død.

Erik Glipping Aar 1280.

Den 17 Martii stadfæstede Grev Johan af Holsten og Stormarn ved sit Brev, givet til Hamborg, alle sine Borgere i Hamborg de Friheder, som Keiser Friderik, hans Oldefader Adolf, Farfader Adolf, og Fader Johan havde givet dem, saa at Hamborger Kiøbmænd skulde være fri for at give Told; ingen Befæstning anlægges Byen paa 2 Mile nær; de have Frihed at fiske i Elven og Billen; de maatte betiene sig af Græsgangene; deres Vare paa Vogne og Skibe ei hæftes, medmindre de havde forseet sig; de maatte frit hugge Brænde; af Boder skulde ⅓ tilhøre Dommeren og ⅔ Byen; enhver maatte bytte Sølv paa hvad Sted i Byen han vilde, undtagen lige udenfor Myntehuset; de havde og Magt til at prøve Gehalten og Vægten af Myntmesterens Penge; de vare befriede for alle Krigstog, og at bidrage noget til Landets Forsvar.

Udi Gramtzowe (af hvilket Navn Büsching har en Flekke i Uckermarck; men som Schrøder (i hans Papistisches Meklenburg p. 754) og Langebek i en skreven Anmærkning sætte i det holstenske, og af hvilket Navn jeg intet lignende finder, uden Grømbs i Wagrien, Cismar Amt, som nu er en Flekke med en Sognekirke, ei langt fra Cismar, hvoraf jeg næsten skulde slutte, at Cismar-Kloster var for en Tid forlagt did hen) i det udstædte Provsten Johan, Prioren Johan, og det ganske Convent deres Brev den 18 Martii til Kapitlet i Raceburgh om et Broderskab mellem dem.

Provst

Erik Glipping Aar 1280.

Provst Johan, Henric Prior, og det hele Convent i Neumünster bevidnede ved deres Briv af 13 April, at Ridder Thiler, kaldet Bistekesse, med sin Broder Timmo, havde skiænket en "mansus" i Bondebyen Brugke til Sognepræsten der, med Vilkaar, at han skulde holde en Kapellan, samt med ham messe for et Alter, han paa sin Bekostning skulde opbygge, for Ridderens og hans Forældres Siele.

Sagen mellem Byen Lybek og dens Bisp Burchard blev af Kardinal Jacob de Colonna, som Paven havde beskikket til Dommer, paadømt den 27 October i Viterbó (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 223), derved Bandet ophævet, og Bispen og Kapitlet paalagt at vende tilbage.

Udi Verden den 7 April indgik Erkebisp Giselbert af Bremen og Hertug Otto af Brunsvig et Forlig angaaende Flekken Wildehusen, og Gaarden Daverden. Det er blant andre underskrevet af Grev Gerhard i Holsten og hans Søn Gerhard, og giemmes Affkrift deraf i det kongelige danske Geheime-Archiv. I Stade den 25 October stadfæstede (Schroders Papist. Meklenb. I. p. 755) Erkebisp Giselbert i Bremen, Ulric af Raceborg, Herman af Zwerin og Burcard af Lybek Bandet mod dem, der fornærmede Geistligheden og Kirkerne. Herre Johan af Meklenborg stadfæstede i Wismar den 31 Julii Gaven af de "mansi" i Sau-gontin, som Gerwinus, Myntmester i Wismar, havde skiænket til Cismar Kloster.

En Johan Moltike nævnes i et Diplom af Herre Henric af Werle (Schroders Papist. Meklenb. I. p. 758-60) den 1 December.

En Tvistighed mellem Decanus B, og det ganske Kapitel af Rameslo paa den ene Side, og Prøvsten af Raceburg paa den anden blev (Schroders Papist. Meklenb. I. p. 757) bilagt.

Her

Erik Glipping Aar 1280.

Hertug Johan af Saxen ophævede ved sit Brev paa sit Slot Løvenburg den 2 November (Westphal. II. p. 2198) den almindelige Brug, som endda paa den Tid var i Raceburger Landskab, af Tvekamp i Rettergang, og indførte i dets Sted Renselses-Ed, og derimod skulde til Taksigelse gives af hver mansus 12 Skilling i Hamborger Penge, som skulde erlægges i Lybek til at afbetale hans og Faders Alberts Gield, og forresten skulde hverken han eller hans Arvinger med Vold inddrive nogen anden Afgift paa hans Vasallers fri Gods, uden hvad de vare forbundne til at give ham.

Thraziger (apud Westphal. II. p. 1294. cf. Lambec. Orig. Hamb. p. 66) taler om en Stridighed mellem Byerne Hamborg og Harderwyk (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 56), da den sidstes Borgere kiøbte alt Kornet op om Hamborg, og solgte det med stor Fordel; de første frygtede heraf dyr Tid, forbød denne Handel, og søgte at hindre den med væbnet Haand, og blev det forligt saaledes, at de sidste ei maatte kiøbe, uden naar de første tillode det.

Byen Bremen havde selv tilskrevet den engelske Kong Edvard om, at Mairen og Borgerne i London havde i 14 Aar forhindret deres Handel paa Engeland, og bad ham raade Bod herpaa, hvorpaa han i Westmünster den 17 November stadfæstede de tydske Handlende den Yeldehall i London, med tilhørende Friheder og Sædvaner, som hans Fader Kong Henrik havde givet dem.

En Ludvig, Greve af Everstein, forekommer hos Falck (Tradit. Corb. p. 902) i et Diplom givet til Hørter.

Adelheid, Enke efter den brunsvigske Hertug Albert, og som nu skrev sig Frue til Hertesberg og Grevinde i Scovemburgh, tilskrev sin Beslægtede, den engelske Kong Edvard (Rymeri Acta

Erik Glipping Aar 1280.

II. p. 1079), og beklagede sig over sin Mands Broder Conrad, Bisp af Verden, som hendes Mand havde paa sit Yderste beskikket til hendes Formynder, at han begegnede hende og Sønner ilde, hvorover hun sendte sin Kapellan Alexander til den engelske Konge; og da denne ei kunde Fransk (saa dybt var da det engelske Folk nedsat, at dets eget Sprog ei taltes ved Hoffet), saa udbad hun sig, at en Klerk, som forstod Latin, maatte beskikkes til at handle med ham.

Bugizlav, Slavernes Hertug, skiænkede i Treptow den 18 Januar Bondebyen Twedorp til Bisp Herman af Camin, og fraskrev sig al Ret dertil, saavelsom hans Brødre Barnim og Otto. Blant Underskriverne forekommer mærkeligen Broder Theodoric, Magister af Gaarden Rorich; thi herved kan man tænke paa Byen Rerich i Caroli Magni og Godefrids Tider, som synes at have ligget i det Meklenborgske. Den Pergaments Original heraf er i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Semigallerne giorde Opstand mod de tydske Riddere, og søgte ganske at udrydde Christendommen hos sig, dog de bleve snart undertvungne (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 314-15. Arndt II. p. 66).

Langebek henfører til dette Aar 1280 en Anordning af den trondhiemske Erkebisp Johan eller Jon og alle hans Lydbisper, hvoriblant de to islandske og Erland, Bisp af Færøerne. Grunden, hvorfor han henfører den til dette Aar, er vel fordi i Ein-ningen deraf staaer, at alle de bandsættes, som ei vilde adlyde værdig Herre Magnus, Norges Konge, saa og fordi de to islandske Bisper vare dette Aar i Norge. Den er paa Norsk, og en Afskrift deraf giemmes i Arnæ Magnæi Samling paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheqve. Heri stadfæstes Kardinal Wilhelmi Anordninger, saaog den Forening, der var

saa

Erik Glipping Aar 1280.

faa Aar siden tilforn indgaaet mellem Kirken og Staten; bandsættes alle de, som fornærme Kirken indenfor Nidaros Erkebispedømme; forbydes, at ei Ting maa holdes paa nogen Helligdag, og de, som giøre saa, udelukkes fra Kirkens Samfund i 3 Maaneder; ingen maatte opsætte sit Bryllup længere end 1 Aar og 3 Maaneder fra den Tid af han fæstet var; ingen maatte føre usømmelige Ting ind i nogen Kirke, som en Løb Smør og andet saadant; de hellige Fædres Regler skulde aarligen oplæses for Almuen i hvert Biskopsdømme og i hver Herreds-Kirke; disse forfaldt i Band, de som forlode den rette Troe, de som lærte vrang Troe, de som lærte anderledes end den hellige romerske Kirke, og foragtede Daabens og Alterens Sakramente, alle dem nogen Bisp dømte forvanstroende i sit Stigt; alle saadanne tabte Lovenes Beskiermelse, maatte ei vidne, og kunde ei arve efter noget Testamente, ei selv giøre Testament eller tage Arv efter nogen; vare de Dommere og Klerker, da afsattes de; ligeledes alle de, som nægtede, at den romerske Kirke var Christendommens Hoved; de som lagde Haand paa Klerk og Klostermand, de som foranstaltede Sligt, eller og hialp dem; de som beskadigede dem, eller satte dem i Fængsel, thi slig Magt havde ingen Legmand over nogen Klerk; endog om en Jarl, eller anden Embedsmand giorde Sligt, da forfaldt han i Band, saafremt han inden een Maaned efter ei rettede for sig; ligeledes de, som giorde nogen Anordning mod den hellige Kirke, dem undtes dog 2 Maaneders Frist at rette sig; enhver havde Lov til at give til den hellige Kirke alt eller noget af sin Fædernearv efter sin Død, ja og i levende Live; de faldt og under Band, som satte Ild paa nogen Bygning, der tilhørte Kirken, og kunde ei faae Afløsning, uden af Paven selv eller og paa deres Yderste; ligeledes de, der beskadigede nogen Kirke eller noget i den; de som forfalskede Pavebreve;

Erik Glipping Aar 1280.

breve; de som forskaffede Saracenerne Vaaben, Skib, Jern eller noget der kunde tiene i Krig; de som ranede christne Kiøbmænd og skibbrudne Folk; de som vilde twinge nogen geistlig Mand til Afløsning af Band; og endelig alle de Legmænd, hvad Værdighed de end besad, som lagde noget Kirkens-Gods under Legmand. Hvorvel et og andet Godt findes i disse Anordninger, saa er det dog aabenbar, at de lagde de Verdslige under et utaaleligt Aag, og forøgede Kirkens Vælde over alle Grændser.

Den 14 Martii udstædte (Thorkelins Diplom. II. p. 86-89) i Nidaros dets Kapitel, Thomas, Abbed af Cistercienser-Klosteret Tuteroen, Hakon, Abbed af Cluniacenser-Klosteret Holm, og Thrond, Prior af Helgesæter og Kanik, deres Vidnesbyrd om, at de efter nøie Randsagelse havde tilligemed to Magistre af Prædikerordenen, og Presterne i Nidaros By fundet, at dens Kirkens Gods beliggende i det Trondhiemske, var fri for Skat, Afgift og al Paalæg, saa at dens Bønder ei gave noget til Kongen eller nogen anden, uden til Kirken alene. Blant Underskrifterne nævnes Petrus de Dacia, en Prædikerbroder, uvist om den bekiendte af det Navn, og ellers mangfoldige andre.

Den 6 May skrev Kong Magnus fra Bergen til den engelske Kong Edvard (Rymeri Acta II. p. 1074-75), takker ham for al beviist Godhed, især ved nyligen at sende ham Helgenes Levninger ved en meget anstændig Klerk, giver tilkiende, at han er behæftet med en svar Sygdom, og anbefaler derfor til Edvards Hielp og Raad sine tvende Sønner, der endda vare unge, Eric, som var Konge og beskikket Eftermand, og Hertug Hakon, og at han havde besluttet at lade Eric krone i Bergen paa St. Hansdags tilligemed sendte han ham 2 ædle hvide Falke, og 6 graa, alle 8 vel afrettede, og det ved Herre Erland, Provst for hans

Ka-

Kapel, og Richard sin Drabant (Serviens). Men førend dette Brev gik af, døde Kong Magnus i Bergen den 9 May (Script. Rer. Dan. II. p. 265. III. 116. V. 531. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 367), og blev venteligt begravet der. Efter det svenske Minoriter-Diarium, udgivet af Lagerbring (p. 10), blev han begravet hos Minoriterne i Bergen den 1 Junii. Han havde regieret paa 18 Aar, og var 42 Aar gammel. De islandske Aarbøger kalde ham den Gode, et Tilnavn han bar med Rette, da han var meget mild og naadig, holdt god Fred al sin Tid inde i Landet, og gav fortreffelige Lovbøger, Froste- og Gulethings for Landet, Hird-Skraaen for Hoffet, som er efter 1273 (Torfæus p. 368) og den saa kaldte Jons-Bog for Island, som endnu gielder, og som Jon Laugmand bragte didhen over med sig i dette Aar (Torfæus l. cit.), samt Bylove for Bergen og Tronhiem; derfor bærer han og det Tilnavn Lagebæter ɔ: Lovforbedrer; og findes de fleste af disse Love trykte, hvorvel kun paa nyt Dansk, i Pauses Samling af gamle norske Love; men Hirdskraa er først udgivet paa Dansk af vor berømmelige Hvitfeldt til Kiøbenhavn 4to 1594, siden paa det gamle Norsk med Dansk og Latin af Dolmer 4to 1666 Kiøbenhavn, og atter af den bekiendte Resenius til Kiøbenhavn 4to 1673 paa islandsk med Tillæg af Dolmers latinske Version og Noter, samt af Resenius selv forøget med Store Knuds Vitherlags-Ret. Hirdskraa kom og ud, oversat paa Svensk, Stokholm 8vo 1648 ved Johan Buræus. For Freds Skyld gav han Suderøerne bort (Torfæus p. 367) og indrømmede ligeledes Geistligheden alt for meget; heri begik han Stats-Feil; men hvilket Menneske er uden Feil; Tidernes Forfatning og Tænkemaade tiene ham og meget til Undskyldning, og enhver Konge kunde ei heller have Lyst og Gaver til at slaae saaledes om sig som Sverre,

Erik Glipping Aar 1280.

Erik Glipping. Aar 1280.

Sverre, hvilket og var kun lidet nyttigt for Landet. Torfæus giendriver godt (Norvegia p. 367-68 og i hans Grönlandia p. 249) en Beretning hos Lyschander (Grønl. Krønike p. 41-42), at Grønland skulde have Aar 1263 vægret sig for at give Norge Skat, hvorom Magnus lidet skiøttede, men at de bleve tvungne dertil ved den danske Kong Eric, som dog paa den Tid var selv fanget; hvorfra Lyschander har denne Beretning, er mig aldeles ubekiendt. Skade, at den Historie, som den fortreffelige Sturle havde skrevet om Kong Magnus, er borkommet, og at lidet Haab er tilovers at finde den, da man veed, at en islandsk Amtmand besad en Codex deraf sidst i forrige Seculo, og brugte den til Omslag om Breve; dog er et lidet Stykke deraf endnu tilovers.

Efter Magnus blev hans ældste Søn Erik Konge, som da kun var 12 Aar gammel, hvervel nogle af vore Krøniker tillægge ham 14. Han tilskrev strax den 17 May fra Bergen den engelske Kong Edvard et Brev (Rymer l. cit. p. 1075. Thorkelins Analecta p. 62-64), melder deri sin Faders Død, eftersom Magnus havde været den engelske Konges særdeles Ven, takkede for Venskab, udbad sig Vedligeholdelsen deraf, og meldte, at han skulde krones St. Hansdag, undskyldte sig dermed, at han maatte betiene sig af sin Faders Signet, eftersom Tiden var for kort til at giøre et nyt. Dette Brev er uden Tvivl bleven sendt ved Richard, Abbed af Lyse-Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 411), efterdi Edvard i et ander til ham melder (Rymer. ibid. p. 1078), at denne Abbed havde berettet, hvorledes Eric havde i Norge ladet gribe en vis Ridder, i Tanke at det var Guido af Montfort, Kong Edvards Fiende; Edvard takker herfor, og beder, at han maatte blive ham ufortøvet tilsendt, da han vilde betale de paagaaende Omkostninger; han anbefaler ham bemeldte Abbed som

en brav og sædelig Mand, saa og den Ridder Johan, Rolands Søn, der trolig tog sig af hans Fader. Augustinus eller Eisten, den norske Konges Seneschal (omtrent Hofmarskalk nu), tilskrev ogsaa Edvard (Rymer I. p. 143) meldte deri, at have hørt meget berømmeligt tale om ham, og især af Lyse-Abbed, som bragte dette Brev med sig, samt at det giorde Seneskalken ondt, at en vis Ridder, som man meenede at være Guido af Montfort, havde, imedens han, Seneskalken, opholdt sig i Skotland, hemmelig sneget sig derfra til Norge, hvor han ved sin Tilbagekomst til Norge ei fandt ham anholdt, som han havde ønsket, endskiønt han derfor havde giort sig megen Umage, hvorfor han bad Kongen at fæste fuldkommen Tro til Abbeden efter dette hans Creditiv. Derpaa den 13 Januar, venteligt 1281, blev en Forening giort mellem Richard, Abbed af Lyse Kloster, og Thomas af Jppegrave (den engelske) Konges Client, paa den ene Side, og de norske Baroner Bernard Erlingsen og Auden Hugleiks Søn paa den anden, at de sidste skulde giøre sig al mulig Flid for at gribe Guido af Montfort, der hemmeligen var undveget af Norge, da han mærkede, at bemeldte Abbed søgte at gribe ham, hvorimod de to første skulde betale dem 200 Mark Sterling for paagaaende Omkostninger til at gribe ham, hvad enten han blev grebet eller ikke, og skulde Thomas derfor blive tilbage som Gidsel, og de begge betale dem bemeldte Penge, saasnart Guido var grebet og førend han blev overleveret, og desuden skulde de giøre sig Flid for at formaae den engelske Konge til endvidere at belønne bemeldte Baroner, som derfor skulde siden bevise ham videre Tieneste.

Den 14 Julii gav Bisp Jorund af Holum et Afladsbrev i Bergen (Thorkelins Diplom. II. pag. 92) til alle dem, som besøgte

Erik Glipping Aar 1280.

fort Kappe; den Utugtige skulde i 3 Aar sættes i Fred "paciatur" (det er leve alene i en mørk Stue eller Kielder), eller maaskee paciatur skal forklares ved at lide dette i 3 Aar; dersom nogen Kanik eller Convers brød vældigen nogen Klosterbygning, eller røvede noget med Magt, da skulde han straffes ligesom den, der forødte Klosterets Gods.

Kongen gav Slagelse Borgere fri for al Told, undtagen den paa Skanør Marked.

I Roskild solgte (Script. Rer. Dan. VI. p. 164) Ragho Tuesøn og Nicolaus Hansøn den 28 April deres Eiendele i Uberthorp til St. Thomæ og Wilhelmi Kloster af Paraclito i Ebelholt, og skiødede dem det efter Landets Love paa Sielandsfar almindelige Landsting i Ringsted, og paa Herredstinget i Slangethorp. Deres Segl, samt de Herrers Olav Tagesøns og Peder Ysaacs Broders, bleve vedhængte.

Munkene i Rye Kloster i det Slesvigske forlode det (Hvitfeldt p. 284) med stor Sorg ved Kyndelmesse-Tid; dog kom de did igien, og vare der lige til Reformationen. Danckwerth (Beschr. von Schlesw. Holst. p. 102) mener, at Kongen har maaskee givet det til sine Soldatere; ei urimeligt er det, at han har baaret Had til det, siden Arnfast, som beskyldtes for at have forgivet hans Fader Kong Christopher, havde været Abbed der.

Hvitfeldt henfører (p. 282) til dette Aar, at Jutta, Erik Plovpennings Datter, døde; men et Diplom beviser, at hun endda levede 1284; han forbinder og dermed, at Lagholms Slot blev nedbrudt i Krigen mellem de Norske og Danske; men det hører vist til en senere Tid, og paa denne Tid synes det, at der har været Fred mellem de Danske og Norske. Af disse to Tings Forbindelse har Messenius sluttet, at Jutta sad fangen paa Lagholms

holms Slot, hvilket Lagerbring godt har giendrevet (Swea Rikes Historie II. p. 526-28), men feiler uden Tvivl selv, naar han mener, at Jutta gik, for at bøde for sin Forseelse, ind i Kloster, og døde der, da det tvertimod lader, at hun levede i Verden til sin Død.

Erik Glipping Aar 1280.

Den 17 Martii stadfæstede Grev Johan af Holsten og Stormarn ved sit Brev, givet til Hamborg, alle sine Borgere i Hamborg de Friheder, som Keiser Friderik, hans Oldefader Adolf, Farfader Adolf, og Fader Johan havde givet dem, saa at Hamborger Kiøbmænd skulde være fri for at give Told; ingen Befæstning anlægges Byen paa 2 Mile nær; de have Frihed at fiske i Elven og Billen; de maatte betiene sig af Græsgangene; deres Vare paa Vogne og Skibe ei hæftes, medmindre de havde forseet sig; de maatte frit hugge Brænde; af Bøder skulde $\frac{1}{3}$ tilhøre Dommeren og $\frac{2}{3}$ Byen; enhver maatte bytte Sølv paa hvad Sted i Byen han vilde, undtagen lige udenfor Mynthuset; de havde og Magt til at prøve Gehalten og Vægten af Myntmesterens Penge; de vare befriede for alle Krigstog, og at bidrage noget til Landets Forsvar.

Udi Gramtzowe (af hvilket Navn Büsching har en Flekke i Uckermarck; men som Schrøder (i hans Papistisches Meklenburg p. 754) og Langebek i en skreven Anmærkning sætte i det holstenske, og af hvilket Navn jeg intet lignende finder, uden Grømbs i Wagrien, Cismar Amt, som nu er en Flekke med en Sognekirke, ei langt fra Cismar, hvoraf jeg næsten skulde slutte, at Cismars Kloster var for en Tid forlagt did hen) i det udstædte Provsten Johan, Prioren Johan, og det ganske Convent deres Brev den 18 Martii til Kapitlet i Razeburgh om et Broderskab mellem dem.

Provst

Erik Glipping Aar 1280.

Provst Johan, Henric Prior, og det hele Convent i Neumünster bevidnede ved deres Brev af 13 April, at Ridder Thiller, kaldet Bistekesse, med sin Broder Timmo, havde skiænket en "mansus" i Bondebyen Brugke til Sognepræsten der, med Vilkaar, at han skulde holde en Kapellan, samt med ham messe for et Alter, han paa sin Bekostning skulde opbygge, for Ridderens og hans Forældres Siele.

Sagen mellem Byen Lybek og dens Bisp Burchard blev af Kardinal Jacob de Colonna, som Paven havde beskikket til Dommer, paadømt den 27 October i Viterbo (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 223), derved Bandet ophævet, og Bispen og Kapitlet paalagt at vende tilbage.

Udi Verden den 7 April indgik Erkebisp Giselbert af Bremen og Hertug Otto af Brunsvig et Forlig angaaende Flekken Wildehusen, og Gaarden Daverden. Det er blant andre underskrevet af Grev Gerhard i Holsten og hans Søn Gerhard, og giemmes Afskrift deraf i det kongelige danske Geheime-Archiv. I Stade den 25 October stadfæstede (Schröders Papist. Meklenb. I. p. 755) Erkebisp Giselbert i Bremen, Ulric af Raceborg, Herman af Zwerin og Burcard af Lybek Bandet mod dem, der fornærmede Geistligheden og Kirkerne. Herre Johan af Meklenborg stadfæstede i Wismar den 31 Julii Gaven af de "mansi" i Smagontin, som Gerwinus, Myntmester i Wismar, havde skiænket til Cismar Kloster.

En Johan Moltike nævnes i et Diplom af Herre Henric af Werle (Schröders Papist. Meklenb. I. p. 758-60) den 1 December.

En Tvistighed mellem Decanus B, og det ganske Kapitel af Rameslo paa den ene Side, og Prøvsten af Raceburg paa den anden blev (Schröders Papist. Meklenb. I. p. 757) bilagt.

Her-

Hertug Johan af Saxen ophævede ved sit Brev paa sit Slot Løvenburg den 2 November (Westphal. II. p. 2198) den almindelige Brug, som endda paa den Tid var i Raceburger Landskab, af Tvekamp i Rettergang, og indførte i dets Sted Renselses-Ed, og derimod skulde til Taksigelse gives af hver mansus 12 Skilling i Hamborger Penge, som skulde erlægges i Lybek til at afbetale hans og Faders Alberts Gield, og forresten skulde hverken han eller hans Arvinger med Vold inddrive nogen anden Afgift paa hans Vasallers fri Gods, uden hvad de vare forbundne til at give ham. Erik Glipping Aar 1280.

Thraziger (apud Westphal. II. p. 1294. cf. Lambec. Orig. Hamb. p. 66) taler om en Stridighed mellem Byerne Hamborg og Harderwyk (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 56), da den sidstes Borgere kiøbte alt Kornet op om Hamborg, og solgte det med stor Fordel; de første frygtede heraf dyr Tid, forbød denne Handel, og søgte at hindre den med væbnet Haand, og blev det forligt saaledes, at de sidste ei maatte kiøbe, uden naar de første tillode det.

Byen Bremen havde selv tilskrevet den engelske Kong Edvard om, at Mairen og Borgerne i London havde i 14 Aar forhindret deres Handel paa Engeland, og bad ham raade Bod herpaa, hvorpaa han i Westmünster den 17 November stadfæstede de tydske Handlende den Yeldehall i London, med tilhørende Friheder og Sædvaner, som hans Fader Kong Henrik havde givet dem.

En Ludvig, Greve af Everstein, forekommer hos Falck (Tradit. Corb. p. 902) i et Diplom givet til Hørter.

Adelheid, Enke efter den brunsvigske Hertug Albert, og som nu skrev sig Frue til Hertesberg og Grevinde i Scovemburgh, tilskrev sin Beslægtede, den engelske Kong Edvard (Rymeri Acta II.

Erik Glipping Aar 1280.

II. p. 1079), og beklagede sig over sin Mands Broder Conrad, Bisp af Verden, som hendes Mand havde paa sit Yderste beskikket til hendes Formynder, at han begegnede hende og Sønner ilde, hvorover hun sendte sin Kapellan Alexander til den engelske Konge; og da denne ei kunde Fransk (saa dybt var da det engelske Folk udsat, at dets eget Sprog ei taltes ved Hoffet), saa udbad hun sig, at en Klerk, som forstod Latin, maatte beskikkes til at handle med ham.

Bugizlav, Slavernes Hertug, skiænkede i Treptow den 18 Januar Bondebyen Twedorp til Bisp Herman af Camin, og frasskrev sig al Ret dertil, saavelsom hans Brødre Barnim og Otto. Blant Underskriverne forekommer mærkeligen Broder Theodoric, Magister af Gaarden Rorich; thi herved kan man tænke paa Byen Rerich i Caroli Magni og Godefrids Tider, som synes at have ligget i det Meklenborgske. Den Pergaments-Original heraf er i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Semigallerne giorde Opstand mod de tydske Riddere, og søgte ganske at udrydde Christendommen hos sig, dog de bleve snart undertvungne (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 314-15. Arndt II. p. 66).

Langebek henfører til dette Aar 1280 en Anordning af den trondhiemske Erkebisp Johan eller Jon og alle hans Lydbisper, hvoriblant de to islandske og Erland, Bisp af Færøerne. Grunden, hvorfor han henfører den til dette Aar, er vel fordi i Slutningen deraf staaer, at alle de bandsættes, som ei vilde adlyde en værdig Herre Magnus, Norges Konge, saa og fordi de to islandske Bisper vare dette Aar i Norge. Den er paa Norsk, og en Afskrift deraf giemmes i Arnæ Magnæi Samling paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheqve. Heri stadfæstes Kardinal Wilhelmi Anordninger, saaog den Forening, der var for

saa

Erik Glipping Aar 1280.

saa Aar siden tilforn indgaaet mellem Kirken og Staten; bandsættes alle de, som fornærme Kirken indenfor Nidaros Erkebispedømme; forbydes, at ei Ting maa holdes paa nogen Helligdag, og de, som giøre saa, udelukkes fra Kirkens Samfund i 3 Maaneder; ingen maatte opsætte sit Bryllup længere end 1 Aar og 3 Maaneder fra den Tid af han fæstet var; ingen maatte føre usømmelige Ting ind i nogen Kirke, som en Løb Smør og andet saadant; de hellige Fædres Regler skulde aarligen oplæses for Almuen i hvert Biskopsdømme og i hver Herreds-Kirke; disse forfaldt i Band, de som forlode den rette Troe, de som lærte vrang Troe, de som lærte anderledes end den hellige romerske Kirke, og foragtede Daabens og Alterens Sakramente, alle dem nogen Bisp dømte for vantroende i sit Stigt; alle saadanne tabte Lovenes Beskiermelse, maatte ei vidne, og kunde ei arve efter noget Testament, ei selv giøre Testament eller tage Arv efter nogen; vare de Dommere og Klerker, da afsattes de; ligeledes alle de, som nægtede, at den romerske Kirke var Christendommens Hoved; de som lagde Haand paa Klerk og Klostermand, de som foranstaltede Sligt, eller og hialp dem; de som beskadigede dem, eller satte dem i Fængsel, thi slig Magt havde ingen Legmand over nogen Klerk; endog om en Jarl, eller anden Embedsmand giorde Sligt, da forfaldt han i Band, saafremt han inden een Maaned efter ei rettede for sig; ligeledes de, som giorde nogen Anordning mod den hellige Kirke, dem undtes dog 2 Maaneders Frist at rette sig; enhver havde Lov til at give til den hellige Kirke alt eller noget af sin Fædernearv efter sin Død, ja og i levende Live; de faldt og under Band, som satte Ild paa nogen Bygning, der tilhørte Kirken, og kunde ei faae Afløsning, uden af Paven selv eller og paa deres Yderste; ligeledes de, der beskadigede nogen Kirke eller noget i den; de som forfalskede Pavebreve;

Erik Glipping Aar 1280.

breve; de som forskaffede Saracenerne Vaaben, Skib, Jern eller noget der kunde tiene i Krig; de som ranede christne Kiøbmænd og skibbrudne Folk; de som vilde twinge nogen geistlig Mand til Afløsning af Band; og endelig alle de Legmænd, hvad Værdighed de end besad, som lagde noget Kirkens-Gods under Legmand. Hvorvel et og andet Godt findes i disse Anordninger, saa er det dog aabenbar, at de lagde de Verdslige under et utaaleligt Aag, og fomerede Kirkens Vælde over alle Grændser.

Den 14 Martii udstædte (Thorkelins Diplom. II. p. 86-89) i Nidaros dets Kapitel, Thomas, Abbed af Cistercienser-Klosteret Tuteroen, Hakon, Abbed af Cluniacenser-Klosteret Holm, og Thrond, Prior af Hælgesæter og Kanik, deres Vidnesbyrd om, at de efter nøie Randsagelse havde tilligemed to Magistre af Prædikerordenen, og Præsterne i Nidaros By fundet, at dens Kirkens Gods beliggende i det Trondhiemske, var fri for Skat, Afgift og al Paalæg, saa at dens Bønder ei gave noget til Kongen eller nogen anden, uden til Kirken alene. Blant Underskrifterne nævnes Petrus de Dacia, en Prædikerbroder, uvist om den bekiendte af det Navn, og ellers mangfoldige andre.

Den 6 May skrev Kong Magnus fra Bergen til den engelske Kong Edvard (Rymeri Acta II. p. 1074-75), takker ham for all beviist Godhed, især ved nyligen at sende ham Helgenes Levninger ved en meget anstændig Klerk, giver tilkiende, at han er behæftet med en svar Sygdom, og anbefaler derfor til Edvards Hielp og Raad sine tvende Sønner, der endda vare unge, Eric, som var Konge og beskikket Eftermand, og Hertug Hakon, og at han havde besluttet at lade Eric krone i Bergen paa St. Hansdags tilligemed sendte han ham 2 ædle hvide Falke, og 6 graa, alle 8 vel afrettede, og det ved Herre Erland, Provst for hans

Ka-

Kapel, og Richard sin Drabant (Serviens). Men førend dette Brev gik af, døde Kong Magnus i Bergen den 9 May (Script. Rer. Dan. II. p. 265. III. 116. V. 531. Torfæi Hist. Norveg. IV. p. 367), og blev venteligt begravet der. Efter det svenske Minoriter-Diarium, udgivet af Lagerbring (p. 10), blev han begravet hos Minoriterne i Bergen den 1 Junii. Han havde regieret paa 18 Aar, og var 42 Aar gammel. De islandske Aarbøger kalde ham den Gode, et Tilnavn han bar med Rette, da han var meget mild og naadig, holdt god Fred al sin Tid inde i Landet, og gav fortreffelige Lovbøger, Froste- og Gulethings for Landet, Hird-Skraaen for Hoffet, som er efter 1273 (Torfæus p. 368) og den saa kaldte Jons-Bog for Island, som endnu gielder, og som Jon Laugmand bragte didhen over med sig i dette Aar (Torfæus l. cit.), samt Bylove for Bergen og Tronhiem; derfor bærer han og det Tilnavn Lagebætter ɔ: Lovforbedrer; og findes de fleste af disse Love trykte, hvorvel kun paa nyt Dansk, i Pauses Samling af gamle norske Love; men Hirdskraa er først udgivet paa Dansk af vor berømmelige Hvitfeldt til Kiøbenhavn 4to 1594, siden paa det gamle Norsk med Dansk og Latin af Dolmer 4to 1666 Kiøbenhavn, og atter af den bekiendte Resenius til Kiøbenhavn 4to 1673 paa islandsk med Tillæg af Dolmers latinske Version og Noter, samt af Resenius selv forøget med Store Knuds Vitherlags-Ret. Hirdskraa kom og ud, oversat paa Svensk, Stokholm 8vo 1648 ved Johan Buræus. For Freds Skyld gav han Suderøerne bort (Torfæus p. 367) og indrømmede ligeledes Geistligheden alt for meget; heri begik han Stats-Feil, men hvilket Menneske er uden Feil; Tidernes Forfatning og Tænkemaade tiene ham og meget til Undskyldning, og enhver Konge kunde ei heller have Lyst og Gaver til at slaae saaledes om sig som

Erik Glipping Aar 1280.

Sverre,

Erik Glipping. Aar 1280.

Sverre, hvilket og var kun lidet nyttigt for Landet. Torfæus giendriver godt (Norvegia p. 367-68 og i hans Grönlandia p. 249) en Beretning hos Lyschander (Grønl. Kronike p. 41-42), at Grønland skulde have Aar 1263 vægret sig for at give Norge Skat, hvorom Magnus lidet skiøttede, men at de bleve tvungne dertil ved den danske Kong Eric, som dog paa den Tid var selv fanget; hvorfra Lyschander har denne Beretning, er mig aldeles ubekiendt. Skade, at den Historie, som den fortreffelige Sturle havde skrevet om Kong Magnus, er bortkommet, og at lidet Haab er tilovers at finde den, da man veed, at en islandsk Amtmand besad en Codex deraf sidst i forrige Seculo, og brugte den til Omslag om Breve; dog er et lidet Stykke deraf endnu tilovers.

Efter Magnus blev hans ældste Søn Erik Konge, som da kun var 12 Aar gammel, hvorvel nogle af vore Kroniker tillægge ham 14. Han tilskrev strax den 17 May fra Bergen den engelske Kong Edvard et Brev (Rymer l. cit. p. 1075. Thorkelins Analecta p. 62-64), melder deri sin Faders Død, eftersom Magnus havde været den engelske Konges særdeles Ven, takkede for Venskab, udbad sig Vedligeholdelsen deraf, og meldte, at han skulde krones St. Hansdag, undskyldte sig derhos, at han maatte betiene sig af sin Faders Signet, eftersom Tiden var for kort til at giøre et nyt. Dette Brev er uden Tvivl bleven sendt ved Richard, Abbed af Lyse-Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 411), efterdi Edvard i et andet til ham melder (Rymer. ibid. p. 1078), at denne Abbed havde berettet, hvorledes Eric havde i Norge ladet gribe en vis Ridder, i Tanke at det var Guido af Montfort, Kong Edvards Fiende; Edvard takker herfor, og beder, at han maatte blive ham ufortøvet tilsendt, da han vilde betale de paagaaende Omkostninger; han anbefaler ham bemeldte Abbed som

en

en brav og sædelig Mand, saa og den Ridder Johan, Rolands Søn, der trolig tog sig af hans Fader. Augustinus eller Eistein, den norske Konges Seneschal (omtrent Hofmarskalk nu), tilskrev ogsaa Edvard (Rymer I. p. 143) meldte deri, at have hørt meget berømmeligt tale om ham, og især af Lyse-Abbed, som bragte dette Brev med sig, samt at det giorde Seneskalken ondt, at en vis Ridder, som man meente at være Guido af Montfort, havde, imedens han, Seneskalken, opholdt sig i Skotland, hemmelig sneget sig derfra til Norge, hvor han ved sin Tilbagekomst til Norge ei fandt ham anholdt, som han havde ønsket, endskiønt han derfor havde giort sig megen Umage, hvorfor han bad Kongen at fæste fuldkommen Tro til Abbeden efter dette hans Creditiv. Derpaa den 13 Januar, ventelig 1281, blev en Forening giort mellem Richard, Abbed af Lyse Kloster, og Thomas af Yppegrave (den engelske) Konges Client, paa den ene Side, og de norske Baroner Bernard Erlingsen og Auden Hugleiks Søn paa den anden, at de sidste skulde giøre sig al mulig Flid for at gribe Guido af Montfort, der hemmeligen var undveget af Norge, da han mærkede, at bemeldte Abbed søgte at gribe ham, hvorimod de to første skulde betale dem 200 Mark Sterling for paagaaende Omkostninger til at gribe ham, hvad enten han blev grebet eller ikke, og skulde Thomas derfor blive tilbage som Gidsel, og de begge betale dem bemeldte Penge, saasnart Guido var grebet og førend han blev overleveret, og desuden skulde de giøre sig Flid for at formaae den engelske Konge til endvidere at belønne bemeldte Baroner, som derfor skulde siden bevise ham videre Tieneste. Erik Glipping Aar 1280.

Den 14 Julii gav Bisp Jorund af Holum et Afladsbrev i Bergen (Thorkelins Diplom. II. pag. 92) til alle dem, som be-

søgte

Erik Glipping Aar 1280.

søgte den afbrændte St. Swithuni Kirke i Stavanger, og under samme Dag og Sted giorde Bisp Thorfin af Hammer (l. cit. p. 91) det samme, og den 24 Julii Bisp Arne af Skalholt (ibid. 260).

Imedens blev Eric kronet den 17 Julii i Bergens Domkirke til Konge paa St. Swithuni Dag (Torfæus l. cit. p. 369-70) ved den trondhiemske Erkebisp Jon, og aflagde da følgende Ed paa Evangelium: "Jeg sværger og lover for Herrens Aasyn og hans "Helgene at iagttage Fred og Retfærdighed, i Henseende til Herrens "Kirke og mit undergivne Folk, at udvise, som jeg bør, tilbørlig "Ære mod Bisperne og Kleresiet, efter den Værdighed, Gud har "givet mig, og ubrødeligen at vedligeholde Kirken hvad Kongerne "have givet og meddelt den, saaledes som afgiort er mellem Kirken "og Riget; at afskaffe de vrange Love og fordærvelige Sædvaner, "især dem, der stride imod den kirkelige Frihed, og at udgive gode "Love efter mine troe Mænds Raad". Og som dengang var Tvivl om Kongens Ed, saa lod Erkebispen den indføre i et Brev (Thorkelins Diplom. II. p. 92-93) han derom udstædte i Bergen den 25 Julii, tilligemed 7 af hans Lydbisper: Andreas i Oslo, Jorund af Holum, Erland af Færøe, Arno af Skalholt, Arno af Stavanger, Nerva af Bergen, Thorfin af Hammer. I Bisp Andreæ aflange Segl staaer en opreist og velsignende Bisp med Omskrift: *S. Andree - - i Gra - - - Ep - - - nsis*, og i Contra-Sigillet forestilles St. Halvards Drab med Omskrift: *Secre - - - vensis Ep - - -* Udi Nervæ aflange Sigil en meget udslettet staaende Bisp, og i Contra-Sigillet Marie med Barnet ovenpaa en Kirke mellem 2 Taarne, og nederst en Bisp paa Knæ i en bedende Stilling med Omskrift: *Sec - - - ervæ Gra - - Bergensis Ep.* I Arno's af Stavanger ligeledes en velsignende,

men siddende Bisp, som er meget udslettet; i Contra-Sigillet: Maria, Barnet, og en Bisp ligesom i næst forrige Segl, med Omskrift: - - - *Stavangriensis* - - - Erkebispens Segl er borte, og de øvrige meget bedærvede.

Erik Glipping Aar 1280.

Bisp Arno af Skalholt, men som i Diplomet skriver sig Arnisius, gav i Bergen den 31 Julii sit Brev paa (Script. Rer. Dan. IV. p. 413), at han overgav med Erkebispens Samtykke St. Nicolai Kirke udi Kirkiubør paa Vestemanør (i Island) til St. Mikkels Kloster ved Bergen.

Kapitlet i Nidaros gav der den 5 October et Vidnesbyrd (Thorkelin l. cit. p. 94), hvorledes Erkebispen havde kaldet til sig i Consistorium de Baroner Halkel og Johan, og Amtmanden "Ballivus" Erland, og venskabeligen og mildelig foreholdt dem, at de ei skulde formindske noget af Kirkens Rettigheder, og ei fratage den sit Gods, for ei at forfalde i Pavens Band; da han ingenlunde vilde taale, at Kirken blev paalagt Skatter og Afgifter, allerhelst Forlig var giort mellem Kirken og Riget og endelig stadfæstet, og derfor havde han strax for Kong Magnus modsagt det, saasnart han fornam det var indført i Bogen (ventelig i Lovbogen), og havde Magnus derpaa svaret: "Behager det forrige Eder bedre, saa lad det blive som det var". Dette skede i Overværelse af bemeldte Kapitel.

Den grønlandske Bisp Oluf døde i dette Aar. (Script. Rer. Dan. III. p. 116).

I Sverrig overlod den 16 August i Dafs Waldemar, forhen de Svenskes Konge, i Nærværelse af hans Broder Kong Magnus, og med Samtykke af sin kiære Hustru og af sine Børn, endel Gods til A., Bisskop i Strengnes, for nogen Skyld til ham af 100 Mark Penge gangbar Mynt, med fuld Rettighed og Eiendom.

Erik Glipping Aar 1280.

Hans Hustru Sophie, fordum de Svenskes Dronning, gav samme Dag sit Samtykke til, at hendes kiære Mand Waldemar, forhen de Svenskes Konge, solgte til Lagmand Tucho af Werende den Gaard Husby i Ostgotland, som han, efterat Egteskab var indgaaet mellem dem, havde kiobt af begges fælles Midler. Man seer heraf, at den ulykkelige Herre maatte for Pengemangel afhænde sit Gods. Da Dawoe ligger i Mælaren og i Westmanland, og var iblant det Gods Kong Magnus gav sin Dronning Hedevig i Livgeding, saa sees heraf, at Waldemar ei altid var i Danmark, men ogsaa opholdt sig i Sverrige hos sin Broder Kong Magnus.

Under en Forordning, Kong Magnus gav i Stokholm, findes Swantopolk Knuzsuns Navn. — Den svenske Kong Magni Søn Byrger blev født (Script. Rer. Dan. I. p. 255), som siden blev Konge efter ham.

Magnus havde nu længe forstilt sig for Folkungerne; endelig fik han dem ved meget smigrende Breve lokket til den Gaard Gællaqvist udi Byen Skara, hvor han lod dem fange og føre til Stokholm, og der halshugge (Script. Rer. Dan. I. p. 255. Svenske Rimkrønike p. 48-49. Ericus Olai p. 137-38. Joh. Magn. lib. XX. cap. 4. p. 734. Messenii Scondia II. p. 59. XII. 132. Lagerbring II. p. 577-82) udi Taarnet ved Nørrebro den 20 August nemlig Herre Johan Philipsen, Herre Johan Carlsen, hans Sødskendebarn, Birger den førstes Broder (maaskee dog Johan og Birger vare Sønner af Philip, Kong Knud den Langes Søn og af Cæcilia, Hertug Knuds Datter og Swantopolks Søster) Ridder Hollinger, som var gift med Helena, Søster til Philip af Rumby, og mange flere. Philip af Rumby beholdt med Nød Livet, ved at miste alt sit Gods; de Andres, saavel Mænds som Qvinders,

ders, Gods bleve confiscverede. Mange af de Henrettede vare ældgamle Mænd og Kongens egne Sødskendebørn. De bleve ei dømte efter Landets Love, men den gamle romerske juliske Lov om Majestætsforbrydelse opsøgt, som dog aldrig havde havt nogen Lovskraft i Sverrige, paa Grund af, at de havde dræbt Kongens Mænd, som var en Part af hans Legeme; skyldige vare de vist, men saavidt begyndte man allerede at udstrække, og det i det fri Sverrige, Ministrenes Høihed og Rettigheder! Jeg finder ei nogen stor Forskiel mellem denne Magni og Christiani den 2dens Opførsel, undtagen, at den sidste Konge dræbte flere. Man maa tilstaae, at om der end var en Slags Fornødenhed for begge at straffe noget haardt, saa opførte de sig dog begge baade falskt og grumt. Den største Forskiel var, at Magnus derved befæstede Roligheden, og faaer derved almindeligen et godt Vidnesbyrd imod Fortieneste, og at Christian derimod forstyrrede, og bliver derfor kastet efter Fortieneste. Erik Glipping Aar 1280.

Den 22 August døde Pave Nicolaus den 3die (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 144-45), en Mand af stor Geist og af vidt udseende Anslag; men derhos overmaade hengiven til Nepotismus. — Den 20 Januar bekiendtgiorde (Dreyer Spec. Jur. publ. Lub. p. 173-74) Raadet og Borgerne i Goslar, at de vilde staae Lybeks Borgere bi i den Ret, som de og alle Kiøbmænd nøde i Novgards Gaard (curia), saa at der ei skulde appelleres til nogen anden end Byen Lybek. Dette samme bifaldt og de Byer Cøln, Dortmund, Stade, Magdeborg, Halle, Brunsvig, Wismar, Rostok, Gripswald, Elbingen, Kiel, Hannover, Lyneborg, Paderborn, Lemgov og Hørter, nemlig: at der fra Oldermanden og de hanseatiske Kiøbmænd i Novgorod skulde alene appelleres til Lybek. Man seer heraf, hvor vidt strakt det hanseatiske

 For-

Erik Glipping Aar 1280. Forbund allerede var, dets tidlige Selvstændighed, og at Lybek var allerede dets Hoved og Middelpunkt.

Imellem Novgoroderne og deres egen Fyrste Demetrius, som tilligemed var Storfyrste i Wladimir, brød det ud til Krig (Petersburg Journal 1778 p. 286), som dog blev bilagt ved Bisp Clemens.

Pachymeris fortæller (lib. VI. cap. 29. p. 344. edit. Rom. anni 1666), at da Keiser Michael Paleologus laae i Marken mod Perserne ved Floden Sangaris, saa sendte han Øxebærerne (Barangerne) imod dem, for at hindre dem Overgangen.

Aar 1281. Den 3 May gav den roskildske Bisp Ingvar i Kiøbenhavn sin Foged "Advocatus" og Raadmændene Magt til at forordne og indrette alt hvad de saae at tiene Stedet og Indvaanerne det til Nytte og Ære, og især at bestemme Maal og Vægt, og at sætte Priser paa Vare, fornemmelig paa tydsk Øl (*Trafnisia*, maaskee saa kaldet af Floden Trave, fordi det derfra indbragtes fra Lybek), hvilket hidindtil ved Efterladenhed søgtes af alt for slet Maal; hvo som handlede imod bemeldte Raads Anordninger, skulde belægges med Band (denne hyppige Bandlysning og Bandsætning har vel da giort ligesaa liden Virkning, som de hyppige Eder i vor Tid). Brevet er paa Latin; men man har ogsaa en nogenlunde gammel dansk Oversættelse deraf.

Svend, Bisp af Børlum, (altsaa maa hans Formand Johan være død, enten sidst i forrige eller først i dette Aar), udstædte den 28 August i Roskild et Afladsbrev for alle dem, som gave Almisse til den Hellig-Aands Hospital i Roskild. Samme Dag og Sted gav Bisp Johan af Reval ligeledes et Afladsbrev til dem, der gave Almisse til bemeldte Hospital.

Kre-

Kroniken af Æstved, som slutter med 1300, vil (Script. Rer. Dan. I. p. 372) at den danske Konges Datter først blev i dette Aar bortlovet til den svenske Konges Søn. Rimeligen har hun først været bortlovet til Eric, og efter hans Død til Broderen Byrger, som hun og siden fik. Hun var nogle faa Aar ældre end han; men begge vare endda Børn: saa gammelt er det, at Natur maa vige for Statskunst.

Erik Glipping Aar 1281.

Efter nogle af vore gamle Kroniker (Script. Rer. Dan. II. p. 265. 527) hiemsøgtes Danmark i dette Aar med Qvægpest. Hvitfeldt lægger (p. 284) Hunger til, hvilket er rimeligt.

Den 27 April testamenterede Frue Juliane, en andægtig og adelig Matrone, og Enke efter Ridder Jacob Haffre til Sorøe Kloster sin Gaard i Thyslose (Tyvelse) med alt Tilliggende, og en Skov af 2 Øre, beliggende mellem Aas Skov og Glumsø Skov (venteligt den saa kaldte Vester-Skov), paa Vilkaar, at Brødrene daglig skulde have hendes Siel i Erindring, og hvert Aar den 16 Februar blive af Indkomsterne deraf bedre bevartet end ellers. Og den 20 Julii samme Aar overlode hendes Arvinger Herre Johan Holmgers Søn, Gram Pethers Søn, Cristine, Enke efter Herre Uffo Tang, og de øvrige Medarvinger den til Klosteret til evindelig Eiendom. Denne Juliane var en Datter af Asker Julenesen af Lundforlund og af Frue Etla, og hendes Mand Jacob var fra Skaane. Saavel hun som Forældre bleve begravne i Sorøe Kirke, saavelsom og hendes Broder Nicolaus Raalamb. (Script. Rer. Dan. IV. p. 543-44)

I Aalborg holdt Minoriterne et Kapitel (Script. Rer. Dan. V. p. 513. VI. 572). Om saa er, da kan deres Kloster der ei først være bleven oprettet 1303. Efter Bartholin holdt Augustinerne Kapitel i Twilum (Script. Rer. Dan. V. p. 634), et Kloster af

Erik Glipping Aar 1281. deres Orden i Aarhus Stigt, hvori fastsattes, at Proviantmesteren og Cellarius skulde forsyne de Syge, og noget om Munkenes Klædedragt. Efter Pontoppidan (Annal. I. p. 754) skal Kongen have skienket til Kanikerne i Viborg noget Gods, for at holde Messe og Vigilier for hans og Forfædres Siele.

Cornerus beretter (p. 933), at ved Schagen blev fanget en Fisk af Skabning som en Løve, der efter hans Mening spaaede de paafølgende Ulykker. Men det har været en virkelig Søløve, eller kun snarere den saa kaldte Rosmær.

Mere end den halve Part af Hamborg brændte af (Chron. Slav. ap. Lindenbrog. p. 206. Staphorst II. p. 60) og mange Personer af begge Kiøn satte Livet til i Ilden, da de vilde redde deres Gods. Hvitfeldt vil (p. 284) efter Renner i den bremiske Kronike, at kun eet Hus blev tilbage paa Fiskketorvet.

Erkebisp Giselbert af Bremen oprippede de gamle Tvistigheder med Hamborg, som havde været i hans Formands Hildebolds Tid (Christiani Gesch. von Schlesw. Holst. III. p. 57, 58. Lambecius ap. Lindenbrog. p. 67), hvorover Byen henvendte sig til den holstenske Grev Gerhard den 1ste, som tilligemed sin Søn Greve Gerhard den 2den lovede den og sine hamborgske Bergere ved sit Brev (Lambecius l. cit.), givet til Hamborg den 5 Februar, venskabelig Megling imod ham og Ridder Henric af Barmstede; og dersom det ei kunde hielpe, da Forsvar; tilligemed lovede han at haandthæve dem de Friheder, Keiser Frideric og hans egne Forfædre havde givet dem. At Hamborgerne frygtede for Henrik af Barmstede, maa have reist sig af følgende: Spangenberg fortæller (Schaumb. Chron. p. 89), om man kan troe ham, at de skal have staaet de holstenske Grever bi imod ham, og hiulpet dem til at indtage hans Land, som han igien maatte indløse for 5000 Mark Sølv.

Ved

Ved sit Afladsbrev af 26 April, som giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv, opmuntrede Bisp Ulric af Raceburg alle Troende at komme Bygningen af Neumünster Kloster til Hielp, som ei selv besad Midler nok dertil. Erik Glipping Aar 1281.

Til en Præbendes Vedligeholdelse i Hamborg gav Grev Gerhard den 29 Junii (Staphorst II. p. 215) af sin Told der aarligen 12 Mark og 8 Skilling, indtil den Summa af 125 Mark var betalt. Dette skede med Samtykke af hans Sønner Gerhard, Adolph, Henric og Bruno. Blant Vidnerne forekomme Grev Burchard af Welpe, og Johan, Herre af Meklenborg. Pave Martinus den 4de, som var bleven udvalgt den 22 Februar, gav Hamborgerne ved sin Bulla af 7 Julii (Lambecius p. 69. Staphorst II. p. 59) Frihed til at oprette en grammaticalsk Skole i St. Nicolai Sogn. Den 10 August stadfæstede den holstenske Grev Johan i Kyl Salget af Landsbyen Godevsdestorp ved Ridder Wulfeld for 390 Mark til Klosteret i Porez (Preetz).

I Melsdorp blev en Forening sluttet mellem Hamborgerne og Ditmarskerne ved nogle Franciscanere fra Hamborg deres Mellemhandling (Schuback de jure littoris p. 271. Bolten Dithmars. Gesch. II. p. 341-45). Den indeholdt, at om en Hamborger eller Lybekker, Borger eller Giest, kom fra Havet, Elven Eideren, eller til Lands til Ditmarsken, da skulde han Skib og Gods have fuld Sikkerhed og Ditmarskerne nyde det samme i Hamborg; handlede nogen i Ditmarsken herimod, saa skulde Sognet han boede i, tvinge ham til Billighed; tog han Flugten, da maatte han ei komme tilbage, og da skulde den Fornærmede faae Erstatning af hans efterladte Gods; var Sognet for svagt til at tvinge ham, da skulde alle Ditmarskerne staae det bi; forsømte de det, da skulde dette

For-

Erik Glipping Aar 1281.

Forlig derved ansees for at være kuldkastet; alle gamle Forlig mellem dem bleve herved stadfæstede. Dette Document begynder med disse Ord: Milites, Advocati et Universitas terre Ditmercie; Schuback vil, at kun 13 ditmarsiske Sogne, som her alle opregnes, indgik dette Forlig med Hamborg. — Kapitlet i Lybek solgte den 30 August (Roodts Beyträge I. p. 191) til Abbedissen og Conventet i Itzehoe for 27 Mark Penge 3 Husen i Landsbyen Eunige, som Herre Ywar, Ridder af Revenclo, hans Venner og Arvinger havde skienket det.

Den holstenske Grev Gerhard den 1ste døde den 21 December (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 59-60. Staphorst II. p. 60. Lambecius p. 71), og blev begravet i Hamborger Domkirke. Hans egentlige Residence havde været Rendsborg, og derfor regnes hans 2 Sønner Henric den 1ste og Gerhard den anden med Tilnavn den Blinde til den rendsborgske Linie; hans eene Søn Adolph blev Greve i Schaumburg; hvor Bruno blev af, er mig ubekiendt; Christiani gaaer (l. cit.) ham rent forbi; en Albert og Mechtild døde i deres unge Aar. Af hans Døttre fik Heilvig den svenske Kong Magnus; Luidgard, af nogle kaldet Agnes, Hertug Johan af Lyneborg der døde 1277; Elizabeth, Grev Burchard af Welpe; Cathrine, Hertug Otto den 1ste af Stetin. Christiani tillægger ham og (l. cit.) en Søn Otto, som jeg ellers ikke kiender. Hans første Kone var Luitgard, Datter af den meklenborgske Fyrste Johan med Tilnavn Theologus; hans anden Adelheid, Datter af Herman, Baron af Warberg i det Paderbornske, døde efter Lerbeke (apud Meibomium p. 514) 1285 den 26 October.

Hertug Otto den Strænge af Lyneborg havde Krig med Lybekkerne (Scriptor. Brunsv. III. p. 176), men Aarsagen hertil for-

tîes;

ties; han sendte 600 Hielme, hvoriblant mange Riddere, mod Byen, og sloge de Borgerne paa Flugt, som havde giort et Udfald. Erik Glipping Aar 1281.

Margrete, en Datter af Ridder Abel og Sønnedatter af Kong Abel, døde i det meklenborgske Kloster Zarrenthien (Schrøders Papist. Meklenb. I. p. 761. Frank V. p. 80), og efterlod Klosteret alle sine Eiendele ved sin sidste Villie.

Prædiker- og Minoritterbrødrene i Riga bevidne ved en Vidisse, uvist af hvilket Aar, at de have seet Pave Alexandri (venteligen den 4des) Bulla til Cistercienser-Ordenen, om at ingen maatte fornærme (Dünamünde, som det synes) Kloster; ligeledes Pave Gregorii den 10des om Dünamünde-Kloster, og Bisp Johannis af Reval hans Brev i Reval af 20 Martii 1281, om en Stridighed mellem hans Formand Turgot og Dünamünde-Kloster om Kapellet Padis, som han nu bilagde ved Magling af Adskillige, hvoriblant Ridder Erhard, maaskee Statholder i Reval, og Kanik Poster af Reval, paa følgende Maade, at bemeldte Kapitel skulde ligge under Sognekirken af Hertele; dog at deraf ei skulde opstaae nogen Skade eller Fornærmelse for Dünamünde-Kloster. Sognepræsterne af Hertele skulde enten ved sig selv eller deres Kapellan forrette Gudstienesten og uddele Sakramenterne paa alle Søn- og Festdage. Skade, at dette Document er meget slet afskrevet i von der Hardts liflandske Samling p. 263.

Udi Norge afhændte den 5 Februar i Kong Erics første Aar Broder Borger i Fuldmagt af Herr Havard, Abbed i Hovedøe, til Jon Kolbeinsøn, hans Hustru Thorbjørg, og de Børn de havde sammen, ja endog dem hun havde havt med sin første Mand, 3 Boder med Tofte udi Skanken, i Oslo Stigt, med Stue over

Erik Glipping Aar 1281.

med Indkleve og Skur over Forstuen, saa og en Svalekleve (en Svale er en Omgang i anden Etage eller Loft; men hvad Kleve skal sige, forstaaer jeg ikke, medmindre det betyder en smal Gang) og et Loft med et hemmeligt Herberge (Privet) derfra, paa Vilkaar, at holde disse Bygninger vedlige, dog at de maatte tage Temmer og alt andet af Klosterskoven; men efter alle disses Død skulde Bygninger og Loft igien tilfalde Hovedbo. Berger lovede og, at berede Pallen (Sædet) i Dagligstuen til Sæde for dem, og Rum i Stuen for Mændene, de leiede Husene til, efter Gaardsbondens Skiøn; han skulde og skaffe dem Broderskabsbrev af Abbeden og Brødrene; hvorimod de paa deres Side afstraadte til Klosteret adskilligt Gods, beløbende sig til 9 Marks og 1 Øres Bol. Dette mærkelige norske Brev oplyser nogenlunde de gamle Norskes Bygningsmaade paa Landet.

I Bergen udstædte Bisp Narve den 17 Martii i dette Aar sit aabne Brev paa, at den Sommer 1280, da Kong Eriks Kroning skede, saa (efter den) havde Erkebispen mange Samtaler med Kongen, Dronningen (hans Moder) og hans Raad, hvori han forestillede dem, at der være giorte ny Love til Kirkens Fornærmelse imod den Forening, som forhen var sluttet mellem Riget og Kirken, som han ydmygeligen bad at maatte rettes, og som de havde lovet før Kroningen, og at de som paalagde Klerker eller deres Gods Skatter, Byrder og Plager, undertastede sig deres Band; men som de snarere forsvarede end rettede dem, saa bad han, at bemeldte Love maatte enten ved andre Breve med Kongens og hans Mænds Segl for, eller og ved et Kapitel i Loven, erklæres for ingen Virkning at have, indtil Kongen kom til skiønsom Alder, og man da efter skiønsomme Folks Raad kunde gavnligere fastsætte herom, saaledes som Kongen havde lovet paa sin Kro-

nings-

Erik Glipping Aar 1281.

ningsdag; eller man og vilde sende disse Breve med sikkre Bud fra begge Sider til Paven, som da endeligen kunde dømme heri; dog ovennævnte Herrer vilde ingenlunde samtykke heri, og forlangte desuden Afskrift af de Anordninger, som Erkebispen med sine Lydbisper havde giort i det Provincial-Concilium, han paa samme Tid holdt, hvilket de og fik i den bergenske Bisps Overværelse. Dette Brev har Erkebispen indført i sin Transsumpt udi Nidaros den 4 April 1281. Vi lære af dette vigtige Brev, at der forrige Aar er bleven holdet et Provincial-Concilium i Bergen, ventelig kort før og en Tid efter Magni Død, hvor de geistlige Anordninger ere giorte, som jeg under forrige Aar har anført og som allerede da have foraarsaget Misforstaaelse mellem Riget og Kirken, som vedvarede dette hele Aar, og udbrød til aabenbare Fiendskab i næste. Kirken havde og spændt Buen saa høit, at Kongen eller rettere hans Raad kunde ei længere være rolig Tilskuer heraf, uagtet hans edelige Forpligt.

Udi Roxburgh i Skotland blev den 25 Julii et Brev udstædt mellem den skotske Kong Alexander, hans Datter Frøken Margrete, med Samtykke af hans Søn Alexander, og hans ganske Raad paa den ene Side, og den norske Kong Erics Gesandtere, Peder, Bisp af Orkenøerne, Herre Berner, Baron af Berkey, Mester Bernard, Kanik, og Minoriterbroder Maurits paa den anden (Script. Rer. Dan. II. p. 195. 255. III. 117. Torfæus IV. p. 370. Clausens Snorro p. 802. Rymeri Acta II. p. 1079. editio tertia I. Pars IV. p. 84), om en Ægte-Pagt mellem bemeldte norske Konge og Frøken Margrete, (endskiønt hun var meget ældre end den norske Konge; thi hun var født den 28 Februar 1261), og forpligtede den skotske Konge sig til at give hende med 14000 Mark Sterling af ny og gangbar Mynt, saaledes at 25 Mark (ventelig

Erik Glipping Aar 1281.

Sølv) regnedes paa hver 100 Mark, og skulde de erlægges i Bergen paa den skotske Konges Bekostning, saaledes at Frøkenen skulde bringe den fierde Del med sig, den anden fierde Del betales 1282 ved Peders Fængsel (den 1 August), den tredie 1283 ved samme Tid, og den fierde 1284 ligeledes. Gesandterne lovede derimod, at deres Konge skulde have Bryllup med Frøkenen (Domicella) i det seneste inden Mariæ Fødselsbag (den 8 September), medmindre lovligt Forfald hindrede, og da i det seneste Dagen efter Johannis den Døbers Halshuggelses-Fest (altsaa den 30 August Aaret efter); paa hendes Bryllupsdag skulde hun krones til Dronning; den norske Konge skulde give hende 1400 Mark af gangbar norsk Mynt aarlig i Jord, eller og Værdien deraf, om den foranbredes, og et anstændigt Livgeding (Bopæl, Munerium) og derpaa give hende Brev, og paa Bryllupsdagen lydeligen stadfæste det, saa at hun kunde beholde det, saafremt han skulde frafalde; det stod den skotske Konge frit for at give det Halve af Udstyren i Jord, saa at 100 Mark aarlig Indkomst skulde regnes i 10 Aar paa 1000 Mark; dog skulde det Pindsedag forud tilkiendegives den norske Konge. Ved Margretæ Ankomst til Norge skulde hende indrømmes et Slot, eller anden sikker Bolig, hvor hun med sit Følge og Pengene kunde trygt opholde sig under den skotske Konges Skyts, og paa den norske Konges Bekostning, og skulde den norske Konge og de Store holde hende der sikker, og Kongen af Norge ei have nogen usømmelig Adgang til hende, eller legemlig Omgang med hende (denne Clausul har vel Philippi Augusti Opførsel mod den danske Ingeborg foraarsaget); skulde den norske Konge døe efter Brylluppet, da skulde hun beholde sit Livgeding, om hun forblev i Landet; men drog hun derfra, da 1400 Mark aarlig, hvor hun end var, at have i Bergen af den norske Kon-

ges Kammer ved Vindsetider, eller og selv lade ved sin Fuldmægtig hæve den af Jordernes Afgift, og skulde noget mangle i den aarlige Betaling, da havde hun Ret til for det øvrige at holde sig til Jordenes Afgift; saalænge hun forblev der, skulde hun og nyde, hvad en Enkedronning pleiede efter Landets Lov og Skik at faae; hun skulde og inden de to første Aar efter Kongens Død faae den halve Del af Udstyret betalt enten i Norge eller i Berevic i Skotland; derimod skulde Eric efter hendes Død beholde hendes Livgeding, saa og den halve Del af Udstyret, medmindre han brød Ægteskabet; men den anden halve Del af Medgiften skulde tilfalde hendes Børn, om hun havde faaet nogen; men hvis ikke, da tilfaldt den Kongen af Skotland, og hans Arvinger; døde den norske Konge for Bryllupper, hende urørt, da skulde hun med alle Pengene føres tilbage til Skotland paa de Norskes Bekostning; ophævedes Ægteskabet, da maatte hun og frit drage bort, medmindre hun var frugtsommelig; døde hun førend Bryllupper, da skulde og Medgiften føres tilbage til den skotske Konge i Berevic; kom den underveis til nogen Skade, da skulde hver Part bære den halve; men døde den skotske Konge uden ægte Søn, eller de ei efterlode nogen ægte Søn, og Margrete havde Børn med den norske Konge, da skulde hun og de arve det skotske Rige og hendes Faders andre Eiendele, eller ogsaa hun, om hun ingen Børn havde, efter det skotske Riges Love og Sædvaner; og tilstod den skotske Konge, at bemeldte hans Datter og hendes Livsarvinger skulde frit lades til al Arv og al Rettighed efter de skotske Love og Sædvaner; Erics og Margretæ Døtter og Døttre skulde arve og følge i alt hvad de kunde, endog i Riget, saafremt det var norsk Lov og Skik; de norske Gesandtere lovede, at alt dette skulde holdes og fuldbyrdes, naar deres Herre fyldte 14 Aar; men han døde

Eric Glipping Aar 1281.

han

Erik Glipping Aar 1281.

han herimod, da forpligtede de sig, Arvinger, deres Konge og hans Arvinger og det norske Rige at betale til den skotske Konge i Berevic 100000 Pund gode og gyldige Sterlinger; de forpligtede sig og til den Summa af 100 Mark, som den norske Konge fik aarligen af den skotske Konge, og til Orkenøerne med al Rettighed, saafremt den norske Konge ei stadfæstede Ægteskabet, naar han fyldte sine 14 Aar, saa at den skotske Konge skulde arveligen besidde de bemeldte Øer, alle de Breve han havde paa de 100 aarlige Mark, vare døde og magtesløse, hvorimod de Breve den skotske Konge havde i sin Forvaring over den norske Konges Frasigelse paa Øerne skulde blive i sin Kraft; dette samme skulde og skee, om den norske Konge ei betalte de 100000 Pund. Skulde den skotske Konge eller hans Datter handle mod denne Forening, da forbandt han sig ligeledes til at betale 100000 Pund gode og gyldige Sterling i Bergen; ligeledes gav han og Forsikkring, saafremt hans Datter veeg fra Pagten eller ei vilde fuldbyrde Ægteskabet, naar den norske Konge havde fyldt sine 14 Aar, i ganske Man (hvortil vel og Suderøerne regnedes) med al Ret han dertil havde eller kunde faae, saa at den arveligen skulde tilhøre den norske Konge og hans Arvinger; og skulde Brevene om den norske Konges Frasskrivelse paa bemeldte Øer, og som vare i den skotske Konges Forvaring, ikke gielde, og derimod den skotske Konges Forskrivelse paa 100 Mark aarlig, som den norske Konge havde i Forvaring, vare i fuld Kraft. Men naar den norske Konge havde fyldt sine 14 Aar, og stadfæstet Ægteskabet, da skulde alle disse fælles Forpligtelser intet gielde, undtagen at hun frit maatte forlade Norge, og saafremt hun og hendes Børn ei frit kunde tiltræde Arven og deres Rettigheder; og da de norske Gesandtere havde fuldkommen Fuldmagt, saa besvor Herre Berner af Berkei denne Forening i sin

Herres

Herres Siel; de lovede og, at Dronningen, den norske Konges Moder, og de andre Store af Riget, som forhen havde besvoret dette, skulde, saasnart muligt, igientage deres Ed i de skotske Sendebuds Overværelse, det som engang i Norge var svoret ind i deres Siel ved Ridder Robert Lupellus og Mester Godefrid (alting synes at vise, at der allerede er bleven handlet om dette Ægteskab i forrige Aar); 12 andre fornemme skotske Herrer besvore og saa dette i de norske Gesandteres Overværelse; de norske Riddere Viven, Berners Broder, Johan Tuini Søn, Jsaac Gautes Søn, Andreas Peters Søn, Elav Arnfinsøn og Duduen af Slindon svore og, læggende deres Hænder paa Evangelium, at de som Gidsler vilde forblive i Skotland, efter den skotske Konges Velbehag, og indtil Eric havde fyldt sit 14 Aar og fuldbyrdet Ægteskabet; og i denne Henseende og til deres Sikkerhed gav og den skotske Konge hele Man til Forsikkring. Og blev af denne Forening et Duplicat send til Norge. Denne Ægtepagt er den ældste af kongelige Personer i vort Norden, som er kommen til os.

Erik Glipping Aar 1281.

Den 12 August, eller snarere allerførst i Maaneden, seilede Margrete fra Skotland over til Norge. Med et stort Følge kom hun til Norge den 14 August; hende fulgte Grev Walter Bellok, Grevinden af Menteth, Abbeden af Balmorinach, Bernard af Montealto, og mange andre Riddere og Adelsmænd; hun blev kronet af Erkebispen imod den norske Enkedronnings Villie. Efter Bryluppet vendte hendes Følge tilbage. Grev Walter og hans Hustru kom og vel tilbage, men Abbeden, Bernard og mange flere forgik med Skib og Gods, og blev Duplicaten af Ægtepagten borte med dem. (Fordun Scotichron. ed. Edingburg 1752. fol. Tom. II. p. 124-25. Octav-Udgaven Vol. III. 782).

Den

Erik Glipping Aar 1281.

Den 27 September skiænkede Auden Hugleiks Søn ved si Brev (Thorkelins Diplom. II. p. 95), der er paa Norsk, 5 Manadamata Bol (et Manadamata Bol eller Mannatabol er efter Arnt Berntsen i 2den Bog p. 31 et Bol, hvoraf 8 gik paa en hel Gaard, og gaves deraf aarligen 18 Marker Smør, og paa nogle Steder 1½ Pund eller en halv Løb (maaskee *lagena*) Smør, og regnedes saadan Mannatabol for at være 9 Spand Kornsæd) til Munkelifs Kloster i Bergen, beliggende i Unnersæter paa Stein næs i Sundfiord.

Islænderne aflagde Troskabsed til den norske Kong Eric og hans Broder Hertug Hakon, og modtoge Ledin Loppur og Lagmand Jon den. Den saa kaldte Jons-Bog eller Lov blev og nu paa det almindelige Ting vedtaget (Script. Rer. Dan. II. p. 195 III. 117. Torfæus p. 370).

Den 4 Martii tilskrev Paven den norske Konge (Bzovii Annal. ad ann. 1281. p. 878. No. 7), beskyldte ham for at være gierrig og ubillig, og formanede ham til at afskaffe den Anordning, hvorved han havde forbudet, at ingen maatte sælge Levnet til Geistlige, og at de Penge, som vare indsamlede af Collecter til det hellige Lands Understøttelse, ei maatte føres ud af Riget.

Den upsalske Erkebisp Jacob døde den 25 October (Script. Rer. Dan. IV. p. 595. Lagerbring II. p. 776), og havde den Prædiker-Munk og Erkedegn i Upsal Johan Adolphsen til Eftermand den 29 December. Udi Suderkøping lod Kong Magnus sin Dronning Hedevig krone den 29 Julii (Messenii Scondia II p. 59), og samme Dag brændte næsten den ganske By af. Samme Dag stadfæstede han og ved sit Brev alle Geistlighedens Friheder og Rettigheder, taler meget gudelig deri, hvorledes Gud havde givet ham Riget, og hvorledes han alene havde befriet han fra

fra mægtige Fienders Efterstræbelse og Svig. Den 13 August tilskrev Pave Martinus Erkebispen og Kapitlet i Upsal (Magni a Celse Apparatus p. 89), og stadfæstede derved nogle Gaver, som den ædle Mand Waldemar, en Søn af Birger, Hertug i Sverrig, havde skiænket til Kirken did, for at stifte nogle Præbender deraf, da han vilde tilbytte sig det Himmelske for det Jordiske. Ingrid, en fornem adelig Enkefrue, reiste til Compostella Rom og Jerusalem, og fik nærværende i Rom Stadfæstelse af Paven (Celse l. cit. Lagerbring II. p. 805) paa det Nonnekloster hun havde stiftet i Skeningе efter Augustini Regel; hun ansaaes siden for hellig. Den 30 April stadfæstede Paven (Celse p. 89) de Foræringer, Gregorius, en Søn af Hertugen i Sverrig, havde givet til Upsals Kirke. Lagerbring har uden Tvivl Ret, naar han (II. p. 507) ved denne Gregorius forstaaer Guttorm, Hertug Birgers Søn. Den 29 December fastsatte den svenske Kong Magnus (Acta Litteraria Sveciæ I. p. 222) hvad Ølands Indvaanere skulde give i Skat, som hidindtil ei havde været bestemt, hvorover de plagedes saaledes, at nogle havde taget Flugten, andre ødelagdes af Hunger, Mangel og Pest, mere end ved Fiendes haand; han paalagde derfor hver Bonde at give aarlig 4 Maader Byg af 14 Tommers Omkreds, som kaldtes Mund, og 4 Mark Smør af Ølands større Vægt, som kaldtes Bisman (ventelig Bismer); hver Skiplagh skulde give 8 Mark Penge, 16 Penge regnet paa 1 Skilling, til at forsyne Slottet med Stude, Faar og Sild; 8 Bønder skulde udrede 1 Læs Hø aarlig, eller og 8 Skilling Penge, og 2 Bønder 1 Læs Brænde om Sommeren og 1 om Vinteren; ingen skulde give mere, uden han selv befol det, naar han kom der; Bøder bleve fastsatte for dem, der forsømte at betale; fra deres egen Laugmand maatte de indstevne til den østgothiske

Erik Glipping. Aar 1281.

Erik Glipping Aar 1281.

Laugmand; ingen maatte fængsligen anholdes paa Slottet, som kunde værne om sig med Lands Lov og Skik. Alt dette er vel godt, men synes dog at vise, at Kongen handlede med Øland efter eget Tykke, uden at spørge Indvaanerne ad.

Den engelske Kong Edvard brød med en stor Hær ind i Wales (Th. Wikes p. 110. Fordun. III. 784. Annal. Waverleienses p. 235), undertvang det ganske Land, dræbte dets sidste Regent Levelinus, og lod Aaret efter hans Broder David grueligen henrette i London, og fra den Tid af har Wales hørt under den engelske Krone. Mathæus af Westmünster henfører (p. 411) dette til 1282 og 1283. Johannes, Erkebisp af Canterbery, formanede ved sin Skrivelse fra Lameheth (Lambeth) den 2 November (Wilkins Concilia II. p. 65) Kong Edvard til at lade geistlige Personer beholde den Rettighed at dømmes af Geistlige, og beraaber sig paa, at Kong Knud lod saa skee, saa og Kong Hardeknud og alle Konger for og efter denne lige til Henric den 2den.

Henric, Hertug af Breslau (hvilket da tilligemed hele Slesien regnedes til Polen, og stammede ogsaa Hertugerne der fra Wladislaw, Boleslai Søn) han fangede ved List (Dlugos Histor. Polon. I. lib. VII. col. 822-23) Hertug Przemislaw af Storpolen og flere Fyrster. For at hævne dette, drog dennes Broder Lestko, Hertug af Cracau, understøttet af Meczug eller Mistuwin, Hertug af Pomern, med en stor Hær ind i Slesien, og tvang Henrik til at sætte Przemislav og de Andre i Frihed.

Storfyrsten Demetrius blev ved Tartarernes Hielp fordreven (Petersburg Journal 1778 p. 287. 288) af sin egen Broder Andreas, baade fra Wolodimer og Nowgorod, hvilken By ei vilde tage mod ham, og maatte han give sine 2 Døttre og adskillige Bojarers Fruer til Gidsler paa, at han herefter vilde behandle den

paa en venskabelig Maade, og indrømme dem Coporier, hvorpaa Demetrius flyede til de tydske Riddere i Lifland, og Andreas blev Storfyrste, og tilligemed Regent i Nowgorod (Müllers russ. Samml. V. p. 419). Erik Glipping Aar 1281.

Adelen havde længe været misfornøiet med Kong Erics Regiment, hvortil, som Hvitfeldt (p. 284) mener, Junker Jacob og Marsk Stig meget bidroge, den første, fordi Kongen ei vilde forlehne ham med Nørre-Halland, og den anden, fordi Kongen havde krænket hans Hustru, hvilket sidste man altsaa har troet en kun Tid før Kongens Død; til disse Misfornøiede maa vel og den slesvigske Hertug Waldemar lægges; Adelen ophidsede ogsaa Bønderne og menige Almue for adskillige ny Besværinger, som vare blevne indførte (Kofod Ankers Lovhist. II. p. 36). Efter den meget gode Fortsætter af Albert af Stade (p. 13) og min skrevne plattydske Krønike brød det endog ud til en aabenbare stor Krig mellem Kongen og Adelen og Hertug Waldemar, og skal Kongen, efter den sidste, have indtaget hele Hertugdømmet paa Gottorp nær, mod hvilket Kongen oprettede det Hus Luzeborch; men 1283 blev Kongen forsonet med sin Adel og med Hertugen, og fik Grev Jacob Halland igien. Efter vore egne, Erici Krønike, Petrus Olai, og Krøniken, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 188. V. 531), var det kun Tvist mellem Kongen og alle de Fornemme, som vare bevægede mod ham. At Kong Erik har ofte ladet sine Sindslidelser mere herske end sin Forstand, kan ikke nægtes; men det er ogsaa vist, at de Store og Adelen betiente sig af Omstændighederne, af Kongens Ustadighed, af Tidernes Tænkemaade til at befordre det allevegne mere indbrydende Aristocratie. For at dæmpe dette, blev et Hof (Danehof) udskrevet til Wordingborg, hvor den 19 Martii en meget mærk- Aar 1282.

 værdig

Erik Glipping Aar 1282.

værdig Forordning blev udgivet, som haves paa Dansk, dels bag ved den sielandske Lov trykt hos Gotfrid af Ghemen, dels i adskillige Codices af den skaanske og jydske Lov, hvoraf en er paa Universitets-Bibliotheqve, men paa intet eneste Sted fuldstændig; dog kan den faaes fuldstændig af Gotfrid af Ghemen og den jydske Lovs Codex, naar de jevnføres; hvorfor jeg har ladet den trykke bagved. Her siges, at Kong Eric Christophers Søn fastsatte efter alle Danskes Raad, og de Danske vedtoge, at hvert Aar skulde i Midfaste holdes et Hof; Kongen skulde een Maaned forud bekiendtgiøre over hele Landet, at Hof skulde holdes paa det Sted han selv vilde have det; dog saa, at man kunde komme til til Skibs; 2) Kongen lovede Riget, at han intet Brev vilde give paa at lade fangsle nogen Mand, førend han var lovligen anklaget paa Herreds- og Landsthing, og ei havde villet staae til Rette hverken med Lov eller Bod, medmindre han blev grebet i Tyveri, tog Qvinde med Vold, eller og hug og dræbte nogen Mand i den By Kongen var; den Anklagede skulde Kongen ved et Brev byde at rette for sig inden 15 Dage, og kom han ei førend den 16, da skulde han bøde Bonden, som klagede, 1 Mark og Kongen 3; rettede han endda ei for sig, da skulde Kongen ved et andet Brev byde ham at giøre det den tiende Dag, og hvis ikke, da bøde Bonden 2 Mark og Kongen 3; kommer han endda ikke, da paalagdes ham ved tredie Brev, at møde inden 5 Dage, og ellers at bøde 3 Mark til Bonden og 3 til Kongen; og derpaa ved fierde Brev kalde ham for sig, byde ham at rette for sig, og at bøde til Kongen 40 Mark i rede Penge, 26 Mark og 16 Ørtug, hvilket er Konge-Lov; vilde han ei møde for Kongen, da skulde Kongen af sin Gaard beskikke gode Mand, for at giøre Bonden Ret, og pante ud 6 Mark af hans Bo for Brevet, og til Kongen 40 Mark,

og

og 9 Mark for de Breve; men tog nogen Brev paa en Mand, der ei var anklaget paa Thinge, da skulde han bøde Bonden 3 Mark og Kongen 3, fordi han havde sagt usandt for Kongen. (Man maa heraf slutte, at hvad de Danske mest klagede over, var, at Kongen lod Folk uhørt og upaaklaget fængsle og lægge i Bøder; man seer og heraf, hvilke Gierder man da satte for Folks personlige og Eiendoms Sikkerhed, og hvor stærkt Friheden da virkede; denne Anordning kaldtes Rigets Ret og Dele). Ved denne Samling vare tilstede Bisp Peder af Viborg, Tyge af Aarhus, Tyge af Ribe, Ingwar af Roskild, Grev Otto af Ravensborg, Hertug (Fyrste) Waldemar af Rostok (hvilket synes at vise, at han erkiendte den danske Konge for sin Lehnsherre), Grev Albert af Glichen, Grev Albert af Everstein, Junker Bernard af Gustrow (uden Tvivl Broder til Johan og Henric af Werle, og den som døde 1286) og alle de beste Mænd i Riget, baade Lærde og Læg.

Samme Dag blev og udgivet den latinske Forordning (Rosød Ankers Lovhist. II. p. 42. 533), hvorved Kongen efter Klage af hans egne og udenlandske Kiøbmænd fornyer den gamle Lov om Strandvrag af hans Farfader Kong Valdemar, strængeligen forbyder sine Fogder, Betientere og alle andre at lægge skibbrudne Mænd noget i Veien, under Straf paa deres Gods og Personer. Niels Gielkere (præfectus) i Lund, Andreas hans Broder, Jon Litle og Peder Drost underskreve med.

Efter dette finder man Kongen den 1 Julii i Roskilde, hvor han ved sit Brev stadfæstede Lybeks Borgere de Friheder og Rettigheder, de havde i hans Rige. Vidne herved var Peder Drost. Den 2 Julii gav han alle, som boede og byggde i Reval By lybsk Ret, og forbød, at ingen fra Tydskland, Gulland eller noget an-

det

Erik Glipping Aar 1282.

det Sted maatte sælge enten linned eller uldent Klæde eller Vadmel efter Alenmaal, eller Sild, Salt eller nogen anden Ting efter det Maal kaldet *Culmet* (mig ubekiendt, dog skal det betyde 2 Maader, men hvilke?) uden med Raadets og Byens Tilladelse, medmindre han havde taget Borgerskab der. Herved vare nærværende Grev Otto af Ravensborg, Rigets Kanzler (et Embede han maaskee har forrettet efter Magister Niels Jydes Død i dette Aar, og indtil Bisp Jacob af Slesvig blev det i næste), Peder Drost og Herre Johan af Wrangelle. Den 5 Julii var Kongen i Sorø, hvor Esbern Andersun skiødte i hans Overværelse til Niels Hermansun alt det rørlige og urørlige Gods han i Bondebyen Thorstenstorp og dens Mark havde arvet efter sin Broder Niels Andersun, og tilligemed 2 Parter i Bremmæ Mølle. Kongen bekræftede dette ved sit Brev, hvortil Herre Peder Drost var Vidne.

Imidlertid maa Misforniøielsen i Riget ei ret have standset, hvorfor et nyt Danehof holdtes i Nyborg i Fyen den 29 Julii (Hvitfeldt p. 284. Script. Rer. Dan. I. p. 293. VII. 160. 284 Kofod Ankers Lovhist. II. p. 42), hvor en Forordning udkom, der, tilligemed den foregaaende i Vordingborg, kan ansees for den første Haandfæstning eller skriftlige Forpligtelse, en dansk Konge har givet, og findes den baade paa Latin og Dansk; den latinske er trykt ved jydske Lov, og findes den saavelsom den danske i nogle Codices af den; begge har jeg ladet trykke bag ved. Deri siges, at efter alle beste Mænds Raad i Riget har Kongen stadfæstet, hvad han lovede i Vordingborg, nemlig, at hvert Aar skulde i Fasten holdes et Parlament, som kaldtes Hof; ingen maatte for nogen Misgierning, hvorfor han skulde miste Livet eller Lemmer, fængsles, uden han enten frivillig havde bekiendt, eller var for Ret-

ten

ren lovlig overbeviſt, eller og grebet paa ferſk Fod; men ſaadan En undes Tid til at flygte ud af Riget, ſaaſom der ſtod i Lovbøgerne; ingen maatte ſtraffes haardere end Lovbøgerne tilholdt, eller uden han var lovlig overbeviſt (meget billigt og nyttigt mod Vold og arbitraire Magt); efter dette følger den ſaakaldte Rigens Ret, ligeſom i den vordingborgſke Forordning, alene med den Forſkiel, at Bøderne ere her meget mindre. Rimeligen har den vordingborgſke Forordning alene angaaet de Lande, ſom fulgte Sielands Lov, ligeſom den Nyborgſke dem, der fulgte jydſke Lov, hvorunder og Fyen laae, og derfor holdtes vel i næſte Aar et Danehof i Helſingborg for dem, der fulgte ſkaanſke Lov. Hvitfeldt beregner, hvad der ſkulde gives for Rømningsbrev og Straxbrev, ſom han kalder det, til 13 Daler 1 Mark 4 Skilling efter de i hans Tid brugelige Penge. Desuden lover Kongen at ville ubrødeligen holde den berømmelige Kong Valdemars Lov og nedlægge al Uſkik, ſom imod dens Bydende var indført, og iſær følgende: 1) at ingen ſkulde age Kongens, hans Huſtrues, Børns eller Droſtes Fadebur udenfor ſit Herred (ſaa gamle og langt ældre ere Kongereiſer), og ſkulde Ombudsmanden "officialis" leie Vogn for den, ſom ikke mødte, og denne betale Vognen med 3 Mark; 2) Kongens Styhæ-Korn (Stedkorn, et Slags Landgilde Kongen fik i de Tider) ſkulde efter Sædvane betales af hvert Herred St. Anders Dag; 3) Bønder ſkulde ei tvinges til at bygge eller forbedre Kongens Gaarder (Taarne ſtaaer i den Danſke, hvilket er mærkeligt; thi de Tiders Slotte beſtode meſt i Taarne og vare Donjons), Møller, Fæſter (caſtra) eller anden Bygning, uden i Nødstilfælde, og ſkulde de ei giøre andet heri, end hvad brugeligt var i Valdemars Tid; de maatte ei heller tvinges til at give Giæs, Høns eller andet til Kongens Bord, uden hvad ſædvanligt havde været i Valdemars

Erik Glipping Aar 1282.

Erik Glipping Aar 1282.

det Sted maatte sælge enten linned eller uldent Klæde eller Vadmel efter Alenmaal, eller Sild, Salt eller nogen anden Ting efter det Maal kaldet *Culmet* (mig ubekiendt, dog skal det betyde 2 Maader, men hvilke?) uden med Raadets og Byens Tilladelse, medmindre han havde taget Borgerskab der. Herved vare nærværende Greve Otto af Ravensborg, Rigets Kanzler (et Embede han maaskee har forrettet efter Magister Niels Jydes Død i dette Aar, og indtil Bisp Jacob af Slesvig blev det i næste), Peder Drost, og Herre Johan af Wrangelle. Den 5 Julii var Kongen i Sorøe, hvor Esbern Andersün skiødte i hans Overværelse til Niels Hermansün alt det rørlige og urørlige Gods han i Bondebyen Thorstenstorp og dens Mark havde arvet efter sin Broder Niels Andersün, og tilligemed 2 Parter i Bremmæ Mølle. Kongen bekræftede dette ved sit Brev, hvortil Herre Peder Drost var Vidne.

Imidlertid maa Misfornøielsen i Riget ei ret have standset, hvorfor et nyt Danehof holdtes i Nyborg i Fyen den 29 Julii (Hvitfeldt p. 284. Script. Rer. Dan. I. p. 293. VII. 160. 224. Rofod Ankers Lovhist. II. p. 42), hvor en Forordning udkom, der, tilligemed den foregaaende i Vordingborg, kan ansees for den første Haandfæstning eller skriftlige Forpligtelse, en dansk Konge har givet, og findes den baade paa Latin og Dansk; den latinske er trykt ved jydske Lov, og findes den saavelsom den danske i nogle Codices af den; begge har jeg ladet trykke bag ved. Deri siges, at efter alle beste Mænds Raad i Riget har Kongen stadfæstet, hvad han lovede i Vordingborg, nemlig, at hvert Aar skulde i Fasten holdes et Parlament, som kaldtes Hof; ingen maatte for nogen Misgierning, hvorfor han skulde miste Livet eller Lemmer, fængsles, uden han enten frivillig havde bekiendt, eller var for Ret-

ten

Erik Glipping Aar 1282

ren lovlig overbeviſt, eller og grebet paa ferſk Fod; men ſaadan En undes Tid til at flygte ud af Riget, ſaaſom der ſtod i Lovbøgerne; ingen maatte ſtraffes haardere end Lovbøgerne tilholdt, eller uden han var lovlig overbeviſt (meget billigt og nyttigt mod Vold og arbitraire Magt); efter dette følger den ſaakaldte Rigens Ret, ligeſom i den vordingborgſke Forordning, alene med den Forſkiel; at Bøderne ere her meget mindre. Rimeligen har den vordingborgſke Forordning alene angaaet de Lande, ſom fulgte Sielands Lov, ligeſom den Nyborgſke dem, der fulgte jydſke Lov, hvorunder og Fyen laae, og derfor holdtes vel i næſte Aar et Danehof i Helſingborg for dem, der fulgte ſkaanſke Lov. Hvitfeldt beregner, hvad der ſkulde gives for Rømningsbrev og Strаxbrev, ſom han kalder det, til 13 Daler 1 Mark 4 Skilling efter de i hans Tid brugelige Penge. Desuden lover Kongen at ville ubrødeligen holde den berømmelige Kong Valdemars Lov og nedlægge al Uſkik, ſom imod dens Bydende var indført, og iſær følgende: 1) at ingen ſkulde age Kongens, hans Huſtrues, Børns eller Droſtes Fadebur udenfor ſit Herred (ſaa gamle og langt ældre ere Kongereiſer), og ſkulde Ombudsmanden "officialis" leie Vogn for den, ſom ikke mødte, og denne betale Vognen med 3 Mark; 2) Kongens Styhræ Korn (Stedkorn, et Slags Landgilde Kongen fik i de Tider) ſkulde efter Sædvane betales af hvert Herred St. Anders Dag; 3) Bønder ſkulde ei tvinges til at bygge eller forbedre Kongens Gaarder (Taarne ſtaaer i den Danſke, hvilket er mærkeligt; thi de Tiders Slotte beſtode meſt i Taarne og vare Donjons), Møller, Fæſter (caſtra) eller anden Bygning, uden i Nødstilfælde, og ſkulde de ei giøre andet heri, end hvad brugeligt var i Valdemars Tid; de maatte ei heller tvinges til at give Giæs, Høns eller andet til Kongens Bord, uden hvad ſædvanligt havde været i Valdemars

Erik Glipping Aar 1282.

demars Tid, dog maatte man vel bede dem om Sligt til Forœring; 4) Jordegne Bonder havde og Lov til at paatage sig at være Brydier hos andre; dog saa, at de svarede kongelige Rettigheder af deres Jord (heraf troer jeg er fornemmelig opkommet, at Fæstebønder svare baade til Konge og Herremand); 5) Kongen lovede ei at ville bygge paa andens Jord, uden Eiermandens Tilladelse; 6) Kongens Ombudsmænd (Embedsmænd) skulde ei stævne nogen for sig, men for deres eget Ting; 7) Kongens aabne Breve og Privilegier skulde blive i deres Kraft, uden hans troe Mænd kunde paa Danehof overbevise ham om, at de burde igienkaldes; 8) Ingen skal miste sin Jord for nogen anden Forbrydelse, end for Majestæts, medmindre han var overbeviist ved Ed af Worthælder (det er Wortholdd eller Ordholdnævn, hvortil udnævnedes af de beste og viseste Adel og Rigets Mænd, for at dømme, om En havde holdet Ord. (See Weyles Glossarium i Ordholdnævn p. 600 og Terstrup om Tingene p. 45); 9) I Henseende til skibbrudne Mænd vilde Kongen holde Loven; 10) Kongen vilde ei paalægge egne eller fremmede Kiøbmænd nogen ny Tvingsel, men holde dem deres gamle Friheder; og de Sædvaner, som fulgtes paa Skanør, skulde blive i deres Kraft; 11) Vilde nogen tiltale Kongen om noget Gods han havde bemægtiget sig, da vilde han henstille det til de gode Mænds Raad og Overlæg, som samledes paa de aarlige Parlamenter; 12) Ingen skulde uskielligen giæste Klostre, Klerke eller Legmand, men lade sig nøie med hvad Forstanderen (Domesticus paa hvert Steed) havde og vilde give; tog han noget voldeligen, da maatte Klerken forfølge det med Herværk, Ran eller Band, og Legmanden med Herværk og Ran; 13) den danske Kirke skulde have al den Frelse og Frihed, som den havde under Kong Valdemar, der i alle Maader havde villet holde den ved Magt; og paa

det,

Erik Glipping Aar 1282.

det, at dette skulde destryggere holdes, saa vare Erkebisp Johannis af Lund, Peders af Wiborg, Svens af Berlum (Hamsfort siger Niels udvalgt til Børlum, som ogsaa virkelig forekommer i et Diplom af 1283), Thyges af Aarhus, Thyges af Ribe, Ingvars af Roskild, Jakobs af Slesvig, Johans af Odense, Johans af Reval, Otto's, Greve af Ravensborg, Kongens Kanzler (Epistolarum Magister), Herre Waldemars af Rostok, og Kongens eget Segl blevne hængte for. Det er kun i nogle Affkrifter, at Bisp Sven af Børlum lægges til. Hamsfort lægger til Ivar Foth og Stig Pors Dommere, samt Bisp Johan af Reval og Hertug Valdemar af Jylland. Man maa tilstaae, at disse Anordninger synes vise og billige, og at Kongen maa have hersket temmelig egenraadig og vilkaarlig. Udi de danske Affkrifter skriver han sig de Danskes og Venders Konge.

Under samme Dag den 29 Julii bød han i Nyborg, at alle de, som udenfor Reval Byes og Slots Marker og Grændser havde Agre, skulde nedbryde alle Gierder og Indhegninger om dem, inden næstkommende Mortensdag, og hvis de ei giorde det, bød han sin Statholder (capitaneus) i Reval, de 12 af hans Geschworne (jurati) og Byens Borgere, at tvinge dem til at bøde 60 Mark Sølv til Kongen, og ligesaameget til Byens Menighed, efter de Wilkaar, som forhen vare giorte ved Eylard, Kongens forrige Capitain i Reval. Venteligen have disse ved deres Indhegninger hindret Byens Græsgang paa det almindelige Fælled. Den 16 December var Kongen i Flensborg, og gav der ved sit Brev (Schuback de jure littoris p. 272) de ham kiære Borgere i Hamborg alle de der sædvanlige Friheder, naar de strandede i hans Land; nærværende ved det vare Peder Drost, Laurents Thikisun, Nicolaus Lendi, Werner af Methingh, som hos Schuback skrives

ves Merching og ellers Merching, og Johan Pencyn, hos Schuback Penzin, og ellers Pence. Samme Dag og Sted gav Kongen de ham kiære Borgere i Slesvig i Henseende til alt hvad de havde udstaaet for ham og Riget, fri for al Told paa Markedet i Skaane; Peder Drost var Vidne herved. Vel muligt, at dette Ophold i Hertugdømmet har havt til Aarsag den Krig, som da uden Tvivl var mellem Kongen og Hertug Valdemar, og som jeg slutter deels deraf, at efter Alberti Stadensis Fortsætter (p. 13) var i dette Aar stor Krig mellem Kongen og hans Adel (conf. Hvitfeldt p. 284), deels deraf, at i næste Aar tiltraadte Hertugen først Regimentet i sit Land, og da først skal og Kongen være bleven forligt med Jyderne, og Slesvigerne vare og ere jo Sønder-Jyder, og endelig deels deraf, at Cornerus (col. 933) ved 1280 (som skal være 1282, hvilket man ei maa agte hos ham), siger, at da blev Tvistigheden mellem Kongen og Hertugen bilagt, og fik Hertugen sit Land igien, som Kongen voldelig havde fratarget ham, saa at han intet havde, uden Gottorp Slot, som Kongen ei kunde indtage, men havde saaledes indsluttet det, ved at bygge et andet Slot lige over for, at Hertugen neppe turde gaae ud af Gottorp.

Efter et Document, Mallet har ladet udskrive i Rom (Lagerbring IV. Fortalen p. XX-XXXIII), var paa denne Tid Magister Bertrand Almarici, Kanik i Rheims, Pavens Kapellan, beskikket af Paven til at indsamle i 7 Aar i Danmark og Sverrige, hvad der indkom til det hellige Lands Hielp, og mange Aar efter hans Bortgang blev Huguitio, Sognepræst af Castelleon i Arezzo Stigt, beskikket dertil, som indsamlede i Norge, hvor Erkebisp Johan af Nidaros havde samlet Tienden i eet Aar, da han døde. Ovennævnte Almalric blev endelig Erkebisp i Ar-

les,

Erik Glipping Aar 1282.

les, og har i May Maaned dette Aar udgivet en Efterretning om at indsamle Tienden i Danmark og Sverrige. Indkomsterne bleve sendte ved Kiøbmænd fra Florentz, som sendte dem fra Sverrige. I Danmark af de 9 Byer og Stigter (herved maa agtes, at Reval er bleven anseet for det niende) indsamledes i 6 Aar 55203 Mark og en halv Kobberpenge; af Rua (Rygen) eller Slavien 177 Mark Penge, som sagdes at gielde mere end andre; desuden 427 Mark Sølv efter dansk Vægt, saa og 54 Skilling og 10 Penge Sterling; af Forsoninger (Satisfactiones) og Bøder (condemnationes) 636 Mark Kobberpenge, 663 Mark og 5 Unzer Sølv efter dansk Vægt, 3 Mark og 14 Sterling Guld efter samme Vægt. Man seer heraf, at Danmark har da indbragt det apostoliske Kammer, thi didhen gik alt, hvad som indsamledes til det hellige Land, omtrent 3 Gange saameget som Sverrige. Disse Penge bleve saaledes udbragte, at 24285 Mark Kobberpenge bleve vexlede med 4273 Mark Sølv efter Troyes Vægt, og 120 Mark Sølv efter dansk Vægt bleve udbragte til 106 Mark 5 Unzer og 1 Qvart Sølv efter Troyes, og 794 Mark 5 Unzer Sølv efter dansk Vægt til 661 Mark 7 Unzer Sølv efter Troyes Vægt; 150 Mark Sølv Dansk fra Reval efter svensk Vægt udbragtes til 128 Mark 10 Sterling Sølv efter Troyes; 25065 Mark dansk Penge (denarii) udbragtes til 11574 Pund og 17 Skilling (Sous) af Tours; 177 Mark Penge fra Rua til 120 Pund (livres) af Tours; og 3 Mark 14 Sterling Guld til 75 Pund af Tours; alt det Hele af Danmark og Sverrige 61568 Mark og 1 halv Penge udbragtes til 5600 Mark 2 Unzer og 15 Sterling Sølv efter Troyes Vægt og 14198 Pund og 12 Skilling af Tours; alle 1061 Mark og 5 Unzer Sølv af begge Riger til 932 Mark 3 Unzer og 1 halv Sølv efter Troyes Vægt, hver Marks Sølv af Tours udbragtes i

Erik Glipping Aar 1282.

Paris til 53 Skilling (Sous) og 4 Penge (deniers) af Tour. Af det Hele blev liggende tilbage i Forvaring hos Indsamleren og Kapitlerne i Danmark 2609 Mark Kobberpenge og 196 Mark Sølv efter dansk Vægt. Men alt dette flød dog ikke ind i Pavens Skatkammer; nei! Erkebispen havde for sin Umage daglig 3 Skilling Sterling og Indsamlerne ogsaa endel. Man seer af Efterretningen om denne Beregning, at han er kommet hid til Skibs; forresten er denne Regning meget indviklet og kiedsommelig, fordi Bogholderiet endda ei var bleven til en Kunst, og man ei forstod at fremstille Tingen tabellarisk. Naar det Indbragte beregnes til vore nu værende danske Penge, da beløber det sig omtrent til 42000 Rigsdaler for alle 7 Aar, det er 6000 aarlig; beregnet efter $7\frac{1}{2}$ Rigsdaler for hver Mark Sølv, som den gialdt i Valdemari den 2dens Tid. Saameget trak Rom alene under Navn af det hellige Lands Understøttelse fra Danmark og Sverrige. Om Norge er og tilføiet en Efterretning, hvori siges, at den tronhiemske Erkebisp nedsatte de indkomne Penge dels ved sin Kirke, og dels lod dem forblive hos Indsamlerne; men som han kom i Trætte med sin Konge for sin Kirkes Skyld, forlod han Riget, og døde udenfor det. Uguitio samlede det og mere til, og nedsatte hos nogle Kiøbmænd i Florentz 520 Mark Sølv efter norsk Vægt, af Godhed som de ny engelske Sterlinger, hver Mark beregnet til 12 Skilling og 6 Penge, og hvilke udgiorde 503 Mark 2 Unzer og 16 turonensiske (Grosser) i Sølv efter romersk Vægt og Sterlings Gehalt; hver norsk Mark veiede Fierdedelen af 1 Unze, og 4 Gran mindre end en romersk Mark. Desuden 4400 Mark smaa (subtilis, maaskee af de smaa norske Sølvmynter af Sverre og Magnus, som endnu, ihvorvel sielden, forekomme) norsk Mynt efter norsk Vægt; alt dette reduceret til purt venetiansk Sølv beløb sig

til

Erik Glipping Aar 1282.

til 717 Pund 8 Unzer og 8 Tarener Sølv efter romersk Vægt; desuden 500 Mark i gammel grov norsk Mynt, hver Mark beregnet til 8 Skilling, hvorimod til 1 romersk Pund udfordredes 13 Skilling og 3 Penge, og indeholdt hvert Pund efter Vægten af de norske Penge, og beregnet efter venetiansk Sølv 1 Fierdedel og 1 Sølv Tarener; og reduceret til venetiansk Sølv beløbe disse norske Mark sig til 408 Pund 1 Unze 8 Tarenner og 7 Gran Sølv efter romersk Vægt. Hos de florentinske Kiøbmænd nedlagde Uguitio 500 Mark af norsk smaa Mynt efter norsk Vægt, hvilket reduceret til venetiansk fint Sølv udgiorde 81 Pund 6 Unzer og 20 Tarener Sølv efter romersk Vægt. Det Hele af Norge beløb sig til 2314 Mark 2 Unzer 23 Tarener, og 7 Gran Sølv efter romersk Vægt. Alt dette beløber sig i vore Penge omtrent til 17400 Rigsdaler; men Skade, at man ikke veed, i hvor mange Aar det blev indsamlet. Dog lader det, at Norge i dette Fald bragte mindst ind af de 3 nordiske Riger. For desstørre Troværdighed sendte Uguitio eet norsk Pund i Bly under sin Forsegling til Kiøbmændene i Florentz.

Broder Augustinus Dacus, med hvilket Navn i Munkestilen de Danske, Norske og Svenske kaldtes, Dominicanernes Provincial-Prior, døde; han ansaaes for en gudfrygtig, lærd og klog Mand, og beklædte Embedet først fra 1254 til 1266, da han blev afskediget paa Ordenens Kapitel i Trier, og siden fra 1272 til sin Død: han var efter Petri Daci Beskrivelse af Christinæ Stumbelensis Levnet (i Acta Sanctor. Jun. Tom. IV. p. 324. 422) hendes store Ven, og antog derfor hendes Broder blant Convers-Brødrene, som han ellers hel nødig giorde. Han skal have skrevet en Undervisning for Prædikantere, kaldet Rotulus pugillaris, som Qvetif (Scriptor. Ordin. Præd. I. p. 388) mener endda at ligge i en Krog her i Norden, hvorpaa jeg dog tvivler.

Den

Erik Glipping Aar 1282.

Den 22 Julii udstadte Kongens Moder Dronning Margrete i Nykiøbing sit Brev til Borgerne af Reval angaaende deres Bymark, hvilket Kongen hendes Søn 8 Dage efter stadfæstede i Nyborg, som forhen er anført; de 12 Geschworne (jurati) kalder hun deri Rigets. Efter dette skibede hun over til Rostok, hvor hun den 4 December bevidnede ved sit Brev, at de ædle Frøkener, Agnes og Jutta, Døttre af Kong Eric (Plovpenning), havde længe været Søstre i St. Agnetis Kloster i Roskild, og baaret der Klosterdragt, samt staaet under Prædikerbrødrenes Opsyn; Agnes havde stiftet Stedet og i Dronningens Nærværelse giort Profession, været der i mange Aar, siden i nogle Aar Priorinde, indtil Jutta, som var ældre, og syntes forstandigere, var bleven det; Dronningen vidste dette saameget desbedre, som hun ofte havde omgaaets med dem i Klosteret, og de ogsaa havde overtalt, hende uafvidende, nogle af hendes Jomfruer, som hun meget elskede, til at gaae ind med dem i Klosteret; Dronningen forsikrede, at hun paa ingen Maade enten ved Smiger eller Frygt havde formaaet disse Frøkener hertil, og at Rigets Værge Hertugen af Brunsvig havde forgieves søgt at bringe Agnes herfra, saa stor havde hendes Andagt været; de kunde ikke heller undskylde sig med deres unge Aar, da Agnes var 15 og Jutta 20, da de gik ind i Ordenen; til des større Bekræftelse havde Dronningen ladet vedhænge sit Segl, og sin Skriftefaders, Broder Petri, som havde været tilstede ved alt dette; Originalbrevet forvares i det kongelige danske Cancellies Archiv, og det er afskrevet i Bartholin. Mst. Tom. VI. ell. H. pag. 925-26. Rimeligen drog Margrete over til Rostok, for at besøge det af sig der stiftede Kloster, og didhen kunde hun let komme fra Nykiøbing i Falster, hvor det lader hun i sin Enkestand mest har opholdt sig. Hvorom alting et, saa døde hun derovre, som

alle

Erik Glipping Aar 1282.

alle vore Kroniker (Script. Rer. Dan. I. p. 188. 293. 372. II. 632. III. 314. IV. 229. VII. 224. Hvitfeldt p. 284. (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 316. 19) ville, endnu i dette Aar, men i det ribiske Necrologium (apud Langebek V. p. 544) staaer ved 26 Martii antegnet, at da døde den berømmelige (illustrissima) Dronning Margrete, og at for hendes Sielemesse blev didhen givet 1 Mark Sølv; da man nu ved alle andre Dage i Necrologierne, hvor Dronning Margretes Død staaer antegnet, kan sige hvilken Margrete det var, saa maa herved sigtes til den berømte Margrete Sambiria, og altsaa er hun død 1283, hvilket Aar de meget gode islandske Annaler i Langebeks 2den Tome, som slutte med 1313, ogsaa have (p. 195), medmindre derved snarere forstaaes den norske Kong Erics Dronning Margrete. Efter Cranzius (Vandalia l. VII. cap. 36. p. 166) opholdt Margrete sig hos sin Søstersøn Waldemar, Herre af Rostok, og døde de begge i eet Aar 1281, og bleve begravne i Doberan; det sidste er nok rigtigt, men Waldemar døde 1282 den 10 November, og Margrete rimeligen 1283. Efter dette skulde Sophie Valdemars Moder have været Samborii Datter og Margretæ Søster, hvilket kunde tiene til at vise, hvi Margrete saa meget elskede Rostok. Bacmeister (Westphal. III. p. 993) bifalder derfor dette; men den gamle Kirchberg siger (apud Westphal. col. 837), at Sophie var en dansk Konges Datter, og i et Diplom af Sønnen Valdemar selv kaldes hun Sophie; ellers vidner Kirchberg ogsaa (l. cit.), at hun blev begravet i Doberan. Sophie var nok en Datter af Waldemar den 3die. At Eric beholdt sin Krone, derfor maatte han takke denne sin mandige og kloge Moder; hun naaede neppe de 60 Aar. Den gamle holstenske Kronike (Leibnitii Accesſ. p. 30. Westphal. III. p. 42) tillæg-

ger

Erik Glipping Aar 1281.

han herimod, da forpligtede de sig, Arvinger, deres Konge og hans Arvinger og det norske Rige at betale til den skotske Konge i Berevic 100000 Pund gode og gyldige Sterlinger; de forpligtede sig og til den Summa af 100 Mark, som den norske Konge fik aarligen af den skotske Konge, og til Orkenøerne med al Rettighed, saafremt den norske Konge ei stadfæstede Ægteskabet, naar han fyldte sine 14 Aar, saa at den skotske Konge skulde arveligen besidde bemeldte Øer, alle de Breve han havde paa de 100 aarlige Mark, vare døde og magtesløse, hvorimod de Breve den skotske Konge havde i sin Forvaring over den norske Konges Frasigelse paa Øerne skulde blive i sin Kraft; dette samme skulde og skee, om den norske Konge ei betalte de 100000 Pund. Skulde den skotske Konge eller hans Datter handle mod denne Forening, da forbandt han sig ligeledes til at betale 100000 Pund gode og gyldige Sterling i Bergen; ligeledes gav han og Forsikkring, saafremt hans Datter veeg fra Pagten eller ei vilde fuldbyrde Ægteskabet, naar den norske Konge havde fyldt sine 14 Aar, i ganske Man (hvortil vel og Suderøerne regnedes) med al Ret han dertil havde eller kunde faae, saa at den arveligen skulde tilhøre den norske Konge og hans Arvinger; og skulde Brevene om den norske Konges Fraskrivelse paa bemeldte Øer, og som vare i den skotske Konges Forvaring, ikke gielde, og derimod den skotske Konges Forskrivelse paa 100 Mark aarlig, som den norske Konge havde i Forvaring, være i fuld Kraft. Men naar den norske Konge havde fyldt sine 14 Aar, og stadfæstet Ægteskabet, da skulde alle disse fælles Forpligtelser intet gielde, undtagen at hun frit maatte forlade Norge, og saafremt hun og hendes Børn ei frit kunde tiltræde Arven og deres Rettigheder; og da de norske Gesandtere havde fuldkommen Fuldmagt, saa besvor Herre Berner af Berkei denne Forening i sin

Herres

Erik Glipping Aar 1281.

Herres Siel; de lovede og, at Dronningen, den norske Konges Moder, og de andre Store af Riget, som forhen havde besvoret dette, skulde, saasnart muligt, igientage deres Ed i de skotske Sendebuds Overværelse, det som engang i Norge var svoret ind i deres Siel ved Ridder Robert Lupellus og Mester Godefrid (alting synes at vise, at der allerede er bleven handlet om dette Ægteskab i forrige Aar); 12 andre fornemme skotske Herrer besvore og saa dette i de norske Gesandteres Overværelse; de norske Riddere Viven, Berners Broder, Johan Tuini Søn, Jsaac Gautes Søn, Andreas Peters Søn, Elav Arnfinsøn og Duduen af Glindon svore og, læggende deres Hænder paa Evangelium, at de som Gidsler vilde forblive i Skotland, efter den skotske Konges Velbehag, og indtil Eric havde fyldt sit 14 Aar og fuldbyrdet Ægteskabet; og i denne Henseende og til deres Sikkerhed gav og den skotske Konge hele Man til Forsikkring. Og blev af denne Forening et Duplicat send til Norge. Denne Ægtepagt er den ældste af kongelige Personer i vort Norden, som er kommen til os.

Den 12 August, eller snarere allerførst i Maaneden, skibede Margrete fra Skotland over til Norge. Med et stort Følge kom hun til Norge den 14 August; hende fulgte Grev Walter Bellok, Grevinden af Menteth, Abbeden af Balmorinach, Bernard af Montealto, og mange andre Riddere og Adelsmænd; hun blev kronet af Erkebispen imod den norske Enkedronnings Villie. Efter Brylluppet vendte hendes Følge tilbage. Grev Walter og hans Hustru kom og vel tilbage, men Abbeden, Bernard og mange flere forgik med Skib og Gods, og blev Duplicaten af Ægtepagten borte med dem. (Fordun Scotichron. ed. Edingburg 1752. Fol. Tom. II. p. 124-25. Octav-Udgaven Vol. III. 782).

Den

Erik Glipping Aar 1281.

Den 27 September skiænkede Auden Hugleiks Søn ved sit Brev (Thorkelins Diplom. II. p. 95), der er paa Norsk, 5 Manadamata Bol (et Manadamata Bol eller Mannatabol er efter Arnt Berntsen i 2den Bog p. 31 et Bol, hvoraf 8 gik paa en hel Gaard, og gaves deraf aarligen 18 Marker Smør, og paa nogle Steder 1½ Pund eller en halv Løb (maaskee *lagena*) Smør, og regnedes saadan Mannatabol for at være 9 Spand Kornsæd) til Munkelifs Kloster i Bergen, beliggende i Unnersæter paa Stefunæs i Sundfiord.

Islænderne aflagde Troskabsed til den norske Kong Eric og hans Broder Hertug Hakon, og modtoge Ledin Loppur og Lagmand Jon den. Den saa kaldte Jons-Bog eller Lov blev og de paa det almindelige Ting vedtaget (Script. Rer. Dan. II. p. 195. III. 117. Torfæus p. 370).

Den 4 Martii tilskrev Paven den norske Konge (Bzovii Annal. ad ann. 1281. p. 878. No. 7), beskyldte ham for at være gierrig og ubillig, og formanede ham til at afskaffe den Anordning, hvorved han havde forbudet, at ingen maatte sælge Sølvmynt til Geistlige, og at de Penge, som vare indsamlede af Collecter til det hellige Lands Understøttelse, ei maatte føres ud af Riget.

Den upsalske Erkebisp Jacob døde den 25 October (Script. Rer. Dan. IV. p. 595. Lagerbring II. p. 776), og havde den Prædiker-Munk og Erkedegn i Upsal Johan Adolphsen til Eftermand den 29 December. Udi Suderkøping lod Kong Magnus sin Dronning Hedevig krone den 29 Julii (Messenii Scondia II. p. 59), og samme Dag brændte næsten den ganske By af. Samme Dag stadfæstede han og ved sit Brev alle Geistlighedens Friheder og Rettigheder, taler meget gudelig deri, hvorledes Gud havde givet ham Riget, og hvorledes han alene havde befriet ham

fra

fra mægtige Fienders Efterstræbelse og Svig. Den 13 August tilskrev Pave Martinus Erkebispen og Kapitlet i Upsal (Magni a Celse Apparatus p. 89), og stadfæstede derved nogle Gaver, som den ædle Mand Waldemar, en Søn af Birger, Hertug i Sverrig, havde skiænket til Kirken did, for at stifte nogle Præbender deraf, da han vilde tilbytte sig det Himmelske for det Jordiske. Ingrid, en fornem adelig Enkefrue, reiste til Compostella Rom og Jerusalem, og fik nærværende i Rom Stadfæstelse af Paven (Celse l. cit. Lagerbring II. p. 805) paa det Nonnekloster hun havde stiftet i Skeninge efter Augustini Regel; hun ansaaes siden for hellig. Den 30 April stadfæstede Paven (Celse p. 89) de Foræringer, Gregorius, en Søn af Hertugen i Sverrig, havde givet til Upsals Kirke. Lagerbring har uden Tvivl Ret, naar han (II. p. 507) ved denne Gregorius forstaaer Guttorm, Hertug Birgers Søn. Den 29 December fastsatte den svenske Kong Magnus (Acta Litteraria Sveciæ I. p. 222) hvad Ølands Indvaanere skulde give i Skat, som hidindtil ei havde været bestemt, hvorover de plagedes saaledes, at nogle havde taget Flugten, andre ødelagdes af Hunger, Mangel og Pest, mere end ved Fiendes haand; han paalagde derfor hver Bonde at give aarlig 4 Maader Byg af 14 Tommers Omkreds, som kaldtes Mund, og 4 Mark Smør af Ølands større Vægt, som kaldtes Bisman (ventelig Bismer); hver Skiplagh skulde give 8 Mark Penge, 16 Penge regnet paa 1 Skilling, til at forsyne Slottet med Stude, Faar og Sild; 8 Bønder skulde udrede 1 Læs Høe aarlig, eller og 8 Skilling Penge, og 2 Bønder 1 Læs Brænde om Sommeren og 1 om Vinteren; ingen skulde give mere, uden han selv befol det, naar han kom der; Bøder bleve fastsatte for dem, der forsømte at betale; fra deres egen Laugmand maatte de indstevne til den østgothiske

Erik Glipping. Aar 1281.

Erik Glipping Aar 1281.

Laugmand; ingen maatte fængsligen anholdes paa Slottet, som kunde værne om sig med Lands Lov og Skik. Alt dette er vel godt, men synes dog at vise, at Kongen handlede med Øland efter eget Tykke, uden at spørge Indvaanerne ad.

Den engelske Kong Edvard brød med en stor Hær ind i Wales (Th. Wikes p. 110. Fordun. III. 784. Annal. Waverleienses p. 235), undertvang det ganske Land, dræbte dets sidste Regent Levelinus, og lod Aaret efter hans Broder David grueligen henrette i London, og fra den Tid af har Wales hørt under den engelske Krone. Mathæus af Westmünster henfører (p. 411) dette til 1282 og 1283. Johannes, Erkebisp af Canterbery, formanede ved sin Skrivelse fra Lameheth (Lambeth) den 2 November (Wilkins Concilia II. p. 65) Kong Edvard til at lade geistlige Personer beholde den Rettighed at dømmes af Geistlige, og beraaber sig paa, at Kong Knud lod saa skee, saa og Kong Hardeknud og alle Konger før og efter denne lige til Henric den 2den.

Henric, Hertug af Breslau (hvilket da tilligemed hele Slesien regnedes til Polen, og stammede ogsaa Hertugerne der fra Wladislaw, Boleslai Søn) han fangede ved List (Dlugos Histor. Polon. I. lib. VII. col. 822-23) Hertug Przemislaw af Storpolen og flere Fyrster. For at hævne dette, drog dennes Broder Lestko, Hertug af Cracau, understøttet af Moczug eller Mistuwin, Hertug af Pomern, med en stor Hær ind i Slesien, og tvang Henrik til at sætte Przemislav og de Andre i Frihed.

Storfyrsten Demetrius blev ved Tartarernes Hielp fordrevet (Petersburg Journal 1778 p. 287. 288) af sin egen Broder Andreas, baade fra Wolodimer og Nowgorod, hvilken By ei vilde tage mod ham, og maatte han give sine 2 Døttre og adskillige Bojarers Fruer til Gidsler paa, at han herefter vilde behandle dem

paa

paa en venskabelig Maade, og indrømme dem Coporier, hvorpaa Demetrius flyede til de tydske Riddere i Lifland, og Andreas blev Storfyrste, og tilligemed Regent i Nowgorod (Müllers russ. Samml. V. p. 419). Erik Glipping Aar 1281.

Adelen havde længe været misfornøiet med Kong Erics Regiment, hvortil, som Hvitfeldt (p. 284) mener, Junker Jacob og Marsk Stig meget bidroge, den første, fordi Kongen ei vilde forlehne ham med Nørre-Halland, og den anden, fordi Kongen havde krænket hans Hustru, hvilket sidste man altsaa har troet en rum Tid før Kongens Død; til disse Misfornøiede maa vel og den slesvigske Hertug Waldemar lægges; Adelen ophidsede ogsaa Bønderne og menige Almue for adskillige ny Besværinger, som vare blevne indførte (Rofod Ankers Lovhist. II. p. 36). Efter den meget gode Fortsætter af Albert af Stade (p. 13) og min skrevne plattydske Krønike brød det endog ud til en aabenbare stor Krig mellem Kongen og Adelen og Hertug Waldemar, og skal Kongen, efter den sidste, have indtaget hele Hertugdømmet paa Gottorp nær, mod hvilket Kongen oprettede det Hus Luzeborch; men 1283 blev Kongen forsonet med sin Adel og med Hertugen, og fik Grev Jacob Halland igien. Efter vore egne, Erici Krønike, Petrus Olai, og Krøniken, som slutter med 1410 (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 188. V. 531), var det kun Tvist mellem Kongen og alle de Fornemme, som vare bevægede mod ham. At Kong Eric har ofte ladet sine Sindslidelser mere herske end sin Forstand, kan ikke nægtes; men det er ogsaa vist, at de Store og Adelen betiente sig af Omstændighederne, af Kongens Ustadighed, af Tidernes Tænkemaade til at befordre det allevegne mere indbrydende Aristocratie. For at dæmpe dette, blev et Hof (Danehof) udskrevet til Wardingborg, hvor den 19 Martii en meget mærk- Aar 1282.

 værdig

Erik Glipping Aar 1282.

værdig Forordning blev udgivet, som haves paa Dansk, deels bag ved den sielandske Lov trykt hos Gotfrid af Ghemen, deels i adskillige Codices af den skaanske og jydske Lov, hvoraf en er paa Universitets-Bibliotheqve, men paa intet eneste Sted fuldstændig; dog kan den faaes fuldstændig af Gotfrid af Ghemen og den jydske Lovs Codex, naar de jevnføres; hvorfor jeg har ladet den trykke bagved. Her siges, at Kong Eric Christophers Søn fastsatte efter alle Danskes Raad, og de Danske vedtoge, at hvert Aar skulde i Midfaste holdes et Hof; Kongen skulde een Maaned forud bekiendtgiøre over hele Landet, at Hof skulde holdes paa det Sted han selv vilde have det; dog saa, at man kunde komme did til Skibs; 2) Kongen lovede Riget, at han intet Brev vilde give paa at lade fængsle nogen Mand, førend han var lovligen anklaget paa Herreds- og Landsthing, og ei havde villet staae til Rette hverken med Lov eller Bod, medmindre han blev grebet i Tyveri, tog Qvinde med Vold, eller og hug og dræbte noget Mand i den By Kongen var; den Anklagede skulde Kongen ved et Brev byde at rette for sig inden 15 Dage, og kom han ei førend den 15, da skulde han bøde Bonden, som klagede, 1 Mark og Kongen 3; rettede han endda ei for sig, da skulde Kongen ved et andet Brev byde ham at giøre det den tiende Dag, og hvis ikke, da bøde Bonden 2 Mark og Kongen 3; kommer han endda ikke, da paalægges ham ved tredie Brev, at møde inden 5 Dage, og ellers at bøde 3 Mark til Bonden og 3 til Kongen; og derpaa ved fierde Brev kalde ham for sig, byde ham at rette for sig, og at bøde til Kongen 40 Mark i rede Penge, 26 Mark og 16 Ørtug, hvilket er Konge-Lov; vilde han ei møde for Kongen, da skulde Kongen af sin Gaard beskikke gode Mand, for at giøre Bonden Ret, og pante ud 6 Mark af hans Boet for Brevet, og til Kongen 40 Mark,

Erik Glipping Aar 1282.

og 9 Mark for de Brevr; men tog nogen Brev paa en Mand, der ei var anklaget paa Thinge, da skulde han bøde Bonden 3 Mark og Kongen 3, fordi han havde sagt usandt for Kongen. (Man maa heraf slutte, at hvad de Danske mest klagede over, var, at Kongen lod Folk uhørt og upaaklaget fængsle og lægge i Boder; man seer og heraf, hvilke Gierder man da satte for Folks personlige og Eiendoms Sikkerhed, og hvor stærkt Friheden da virkede; denne Anordning kaldtes Rigets Ret og Dele). Ved denne Samling vare tilstede Bisp Peder af Viborg, Tyge af Aarhus, Tyge af Ribe, Ingwar af Roskild, Grev Otto af Ravensborg, Henrig (Fyrste) Waldemar af Rostok (hvilket synes at vise, at han erkiendte den danske Konge for sin Lehnsherre), Grev Albert af Glichen, Grev Albert af Everstein, Junker Bernard af Gustrow (uden Tvivl Broder til Johan og Henric af Werle, og den som døde 1286) og alle de beste Mænd i Riget, baade Lærde og Leg.

Samme Dag blev og udgivet den latinske Forordning (Rosod Ankers Lovhist. II. p. 42. 533), hvorved Kongen efter Klage af hans egne og udenlandske Kiøbmænd fornyer den gamle Lov om Strandvrag af hans Farfader Kong Valdemar, strængeligen forbyder sine Fogder, Betientere og alle andre at lægge skibbrudne Mænd nogel i Veien, under Straf paa deres Gods og Personer. Niels Gielkere (præfectus) i Lund, Andreas hans Broder, Jon Litle og Peder Drost underskreve med.

Efter dette finder man Kongen den 1 Julii i Roskilde, hvor han ved sit Brev stadfæstede Lybeks Borgere de Friheder og Rettigheder, de havde i hans Rige. Vidne herved var Peder Drost. Den 2 Julii gav han alle, som boede og bygde i Reval By lybsk Ret, og forbød, at ingen fra Tydskland, Gulland eller noget an-

Erik Glipping Aar 1282.

det Steed maatte sælge enten linned eller uldent Klæde eller Vadmel efter Alenmaal, eller Sild, Salt eller nogen anden Ting efter det Maal kaldet *Culmet* (mig ubekiendt, dog skal det betyde 2 Maader, men hvilke?) uden med Raadets og Byens Tilladelse, medmindre han havde taget Borgerskab der. Herved vare nærværende Greve Otto af Ravensborg, Rigets Kanzler (et Embede han maaskee har forrettet efter Magister Niels Jydes Død i dette Aar, og indtil Bisp Jacob af Slesvig blev det i næste), Peder Drost og Herre Johan af Wrangelle. Den 5 Julii var Kongen i Sorøe, hvor Esbern Andersun skiødte i hans Overværelse til Niels Hermansun alt det rørlige og urørlige Gods han i Bondebyen Thorstenstorp og dens Mark havde arvet efter sin Broder Niels Andersun, og tilligemed 2 Parter i Bremmæ Mølle. Kongen bekræftede dette ved sit Brev, hvortil Herre Peder Drost var Vidne.

Imidlertid maa Misfornøielsen i Riget ei ret have standset, hvorfor et nyt Danehof holdtes i Nyborg i Fyen den 29 Julii (Hvitfeldt p. 284. Script. Rer. Dan. I. p. 293. VII. 160. 224. Rofod Ankers Lovhist. II. p. 42), hvor en Forordning udkom, der, tilligemed den foregaaende i Vordingborg, kan ansees for den første Haandfæstning eller skriftlige Forpligtelse, en dansk Konge har givet, og findes den baade paa Latin og Dansk; den latinske er trykt ved jydske Lov, og findes den saavelsom den danske i nogle Codices af den; begge har jeg ladet trykke bag ved. Deri siges, at efter alle beste Mænds Raad i Riget har Kongen stadfæstet, hvad han lovede i Vordingborg, nemlig, at hvert Aar skulde i Fasten holdes et Parlament, som kaldtes Hof; ingen maatte for nogen Misgierning, hvorfor han skulde miste Livet eller Lemmer, fængsles, uden han enten frivillig havde bekiendt, eller var for Ret-

ten

ren lovlig overbeviist, eller og grebet paa ferst Fod; men saadan En undes Tid til at flygte ud af Riget, saasom der stod i Lovbøgerne; ingen maatte straffes haardere end Lovbøgerne tilholdt, eller uden han var lovlig overbeviist (meget billigt og nyttigt mod Vold og arbitraire Magt); efter dette følger den saakaldte Rigens Ret, ligesom i den vordingborgske Forordning, alene med den Forskiel; at Bøderne ere her meget mindre. Rimeligen har den vordingborgske Forordning alene angaaet de Lande, som fulgte Sielands Lov, ligesom den Nyborgske dem, der fulgte jydske Lov, hvorunder og Fyen laae, og derfor holdtes vel i næste Aar et Danehof i Helsingborg for dem, der fulgte skaanske Lov. Hvitfeldt beregner, hvad der skulde gives for Rømningsbrev og Straxbrev, som han kalder det, til 13 Daler 1 Mark 4 Skilling efter de i hans Tid brugelige Penge. Desuden lover Kongen at ville ubrødeligen holde den berømmelige Kong Valdemars Lov og nedlægge al Uskik, som imod dens Bydende var indført, og især følgende: 1) at ingen skulde age Kongens, hans Hustrues, Børns eller Drostes Fadebur udenfor sit Herred (saa gamle og langt ældre ere Kongereiser), og skulde Ombudsmanden "officialis" leie Vogn for den, som ikke mødte, og denne betale Vognen med 3 Mark; 2) Kongens Stytha-Korn (Stedkorn, et Slags Landgilde Kongen fik i de Tider) skulde efter Sædvane betales af hvert Herred St. Anders Dag; 3) Bønder skulde ei tvinges til at bygge eller forbedre Kongens Gaarder (Taarne staaer i den Danske, hvilket er mærkeligt; thi de Tiders Slotte bestode mest i Taarne og vare Donjons), Møller, Fæster (castra) eller anden Bygning, uden i Nødstilfælde, og skulde de ei giøre andet heri, end hvad brugeligt var i Valdemars Tid; de maatte ei heller tvinges til at give Giæs, Høns eller andet til Kongens Bord, uden hvad sædvanligt havde været i Valdemars

Erik Glipping Aar 1282.

Erik Glipping Aar 1282.

demars Eid, dog maatte man vel bede dem om Sligt til Forøring; 4) Jordegne Bønder havde og Lov til at paatage sig at være Brydier hos andre; dog saa, at de svarede kongelige Rettigheder af deres Jord (heraf troer jeg er fornemmelig opkommet, at Fæstebønder svare baade til Konge og Herremand); 5) Kongen lovede ei at ville bygge paa andens Jord, uden Eiermandens Tilladelse; 6) Kongens Ombudsmænd (Embedsmænd) skulde ei stævne nogen for sig, men for deres eget Ting; 7) Kongens aabne Breve og Privilegier skulde blive i deres Kraft, uden hans troe Mænd kunde paa Danehof overbevise ham om, at de burde igienkaldes; 8) Ingen skal miste sin Jord for nogen anden Forbrydelse, end for Majestæts, medmindre han var overbeviist ved Ed af Worthælder (det er Wortholdt eller Ordholdnævn, hvortil udnævnedes af de beste og viseste Adel og Rigets Mænd, for at dømme, om En havde holdet Ord. (See Weyles Glossarium i Ordholdnævn p. 600 og Testrup om Tingene p. 45); 9) I Henseende til skibbrudne Mænd vilde Kongen holde Loven; 10) Kongen vilde ei paalægge egne eller fremmede Kiøbmænd nogen ny Tvingsel, men holde dem deres gamle Friheder; og de Sædvaner, som fulgtes paa Skanør, skulde blive i deres Kraft; 11) Vilde nogen tiltale Kongen om noget Gods han havde bemægtiget sig, da vilde han henstille det til de gode Mænds Raad og Overlæg, som samledes paa de aarlige Parlamenter; 12) Ingen skulde uskielligen giæste Klostre, Klerke eller Legmand, men lade sig nøie med hvad Forstanderen (Domesticus paa hvert Steed) havde og vilde give; tog han noget voldeligen, da maatte Klerken forfølge det med Herværk, Ran eller Band, og Legmanden med Herværk og Ran; 13) den danske Kirke skulde have al den Frelse og Frihed, som den havde under Kong Valdemar, der i alle Maader havde villet holde den ved Magt; og paa

det,

det, at dette skulde destryggere holdes, saa vare Erkebisp Johannis af Lund, Peders af Viborg, Svens af Berlum (Hamsfort siger Niels udvalgt til Berlum, som ogsaa virkelig forekommer i et Diplom af 1283), Thyges af Aarhus, Thyges af Ribe, Ingvars af Roskild, Jakobs af Slesvig, Johans af Odense, Johans af Reval, Otto's, Greve af Ravensborg, Kongens Kanzler (Epistolarum Magister), Herre Waldemars af Rostok, og Kongens eget Segl blevne hængte for. Det er kun i nogle Afskrifter, at Bisp Sven af Borlum lægges til. Hamsfort lægger til Jvar Foth og Stig Pors Dommere, samt Bisp Johan af Reval og Hertug Valdemar af Jylland. Man maa tilstaae, at disse Anordninger synes vise og billige, og at Kongen maa have hersket temmelig egenraadig og vilkaarlig. Udi de danske Afskrifter skriver han sig de Danskes og Venders Konge.

Under samme Dag den 29 Julii bød han i Nyborg, at alle de, som udenfor Reval Byes og Slots Marker og Grændser havde Agre, skulde nedbryde alle Gierder og Indhegninger om dem, inden næstkommende Mortensdag, og hvis de ei giorde det, bød han sin Statholder (capitaneus) i Reval, de 12 af hans Geschworne (jurati) og Byens Borgere, at tvinge dem til at bøde 60 Mark Sølv til Kongen, og ligesaameget til Byens Menighed, efter de Vilkaar, som forhen vare giorte ved Eylard, Kongens forrige Capitain i Reval. Venteligen have disse ved deres Indhegninger hindret Byens Græsgang paa det almindelige Fælled. Den 16 December var Kongen i Flensborg, og gav der ved sit Brev (Schuback de jure littoris p. 272) de ham kiære Borgere i Hamborg alle de der sædvanlige Friheder, naar de strandede i hans Land; nærværende ved det vare Peder Drost, Laurents Thikisun, Nicolaus Lendi, Werner af Methingh, som hos Schuback skri-

Erik Glipping Aar 1282.

ves Merching og ellers Merching, og Johan Pencyn, hos Schuback Penzin, og ellers Pence. Samme Dag og Sted gav Kongen de ham kiære Borgere i Slesvig i Henseende til alt hvad de havde udstaaet for ham og Riget, fri for al Told paa Markedet i Skaane; Peder Drost var Vidne herved. Vel muligt, at dette Ophold i Hertugdømmet har havt til Aarsag den Krig, som da uden Tvivl var mellem Kongen og Hertug Valdemar, og som jeg slutter deels deraf, at efter Alberti Stadensis Fortsætter (p. 13) var i dette Aar stor Krig mellem Kongen og hans Adel (conf. Hvitfeldt p. 284), deels deraf, at i næste Aar tiltraadte Hertugen først Regimentet i sit Land, og da først skal og Kongen være bleven forligt med Jyderne, og Slesvigerne vare og ere jo Sønder-Jyder, og endelig deels deraf, at Cornerus (col. 933) ved 1280 (som skal være 1282, hvilket man ei maa agte hos ham), siger, at da blev Tvistigheden mellem Kongen og Hertugen bilagt, og fik Hertugen sit Land igien, som Kongen voldelig havde frataget ham, saa at han intet havde, uden Gottorp Slot, som Kongen ei kunde indtage, men havde saaledes indsluttet det, ved at bygge et andet Slot lige over for, at Hertugen neppe turde gaae ud af Gottorp.

Efter et Document, Mallet har ladet udskrive i Rom (Lagerbring IV. Fortalen p. XX-XXXIII), var paa denne Tid Magister Bertrand Almarici, Kanik i Rheims, Pavens Kapellan, beskikket af Paven til at indsamle i 7 Aar i Danmark og Sverrige, hvad der indkom til det hellige Lands Hielp, og mange Aar efter hans Bortgang blev Huguitio, Sognepræst af Castellion i Arezzo Stigt, beskikket dertil, som indsamlede i Norge, hvor Erkebisp Johan af Nidaros havde samlet Tienden i eet Aar, da han døde. Ovennævnte Almaric blev endelig Erkebisp i Arles,

Erik Glipping Aar 1282.

les, og har i May Maaned dette Aar udgivet en Efterretning om at indsamle Tienden i Danmark og Sverrige. Indkomsterne bleve sendte ved Kiøbmænd fra Florentz, som sendte dem fra Sverrige. I Danmark af de 9 Byer og Stigter (herved maa agtes, at Reval er bleven anseet for det niende) indsamledes i 6 Aar 55203 Mark og en halv Kobberpenge; af Rua (Rygen) eller Slaview 177 Mark Penge, som sagdes at gielde mere end andre; desuden 427 Mark Sølv efter dansk Vægt, saa og 54 Skilling og 10 Penge Sterling; af Forsoninger (Satisfactiones) og Bøder (condemnationes) 636 Mark Kobberpenge, 663 Mark og 5 Unzer Sølv efter dansk Vægt, 3 Mark og 14 Sterling Guld efter samme Vægt. Man seer heraf, at Danmark har da indbragt det apostoliske Kammer, thi didhen gik alt, hvad som indsamledes til det hellige Land, omtrent 3 Gange saameget som Sverrige. Disse Penge bleve saaledes udbragte, at 24285 Mark Kobberpenge bleve verlede med 4273 Mark Sølv efter Troyes Vægt, og 120 Mark Sølv efter dansk Vægt bleve udbragte til 106 Mark 5 Unzer og 1 Qvart Sølv efter Troyes, og 794 Mark 5 Unzer Sølv efter dansk Vægt til 661 Mark 7 Unzer Sølv efter Troyes Vægt; 150 Mark Sølv Dansk fra Reval efter svensk Vægt udbragtes til 128 Mark 10 Sterling Sølv efter Troyes; 25065 Mark dansk Penge (denarii) udbragtes til 11574 Pund og 17 Skilling (Sous) af Tours; 177 Mark Penge fra Rua til 120 Pund (livres) af Tours; og 3 Mark 14 Sterling Guld til 75 Pund af Tours; alt det Hele af Danmark og Sverrige 61568 Mark og 1 halv Penge udbragtes til 5600 Mark 2 Unzer og 15 Sterling Sølv efter Troyes Vægt og 14198 Pund og 12 Skilling af Tours; alle 1061 Mark og 5 Unzer Sølv af begge Riger til 932 Mark 3 Unzer og 1 halv Sølv efter Troyes Vægt, hver Marks Sølv af Tours udbragtes i

Erik Glipping Aar 1282.

Paris til 53 Skilling (Sous) og 4 Penge (deniers) af Tour. Af det Hele blev liggende tilbage i Forvaring hos Indsamleren og Kapitlerne i Danmark 2609 Mark Kobberpenge og 196 Mark Sølv efter dansk Vægt. Men alt dette flød dog ikke ind i Pavens Skatkammer; nei! Erkebispen havde for sin Umage daglig 3 Skilling Sterling og Indsamlerne ogsaa endel. Man seer af Efterretningen om denne Beregning, at han er kommet hid til Skibs; fornemsten er denne Regning meget indviklet og kiedsommelig, fordi Bogholderiet endda ei var bleven til en Kunst, og man ei forstod at fremstille Tingen tabellarisk. Naar det Indbragte beregnes til vore nu værende danske Penge, da beløber det sig omtrent til 42000 Rigsdaler for alle 7 Aar, det er 6000 aarlig; beregnet efter $7\frac{1}{2}$ Rigsdaler for hver Mark Sølv, som den gialdt i Valdemari den 2dens Tid. Saameget trak Rom alene under Navn af det hellige Lands Understøttelse fra Danmark og Sverrige. Om Norge er og tilføiet en Efterretning, hvori siges, at den tronhiemske Erkebisp nedsatte de indkomne Penge deels ved sin Kirke, og deels lod dem forblive hos Indsamlerne; men som han kom i Trætte med sin Konge for sin Kirkes Skyld, forlod han Riget, og døde udenfor det. Uguitio samlede det og mere til, og nedsatte hos nogle Kiøbmænd i Florenz 520 Mark Sølv efter norsk Vægt, af Godhed som de ny engelske Sterlinger, hver Mark beregnet til 12 Skilling og 6 Penge, og hvilke udgiorde 503 Mark 2 Unzer og 16 turonensiske (Grosser) i Sølv efter romersk Vægt og Sterlings Gehalt; hver norsk Mark veiede Fierdedelen af 1 Unze, og 4 Gran mindre end en romersk Mark. Desuden 4400 Mark smaa (subtilis, maaskee af de smaa norske Sølvmynter af Sverre og Magnus, som endnu, ihvorvel sielden, forekomme) norsk Mynt efter norsk Vægt; alt dette reduceret til purt venetiansk Sølv beløb sig

til

til 717 Pund 8 Unzer og 8 Tarener Sølv efter romersk Vægt; desuden 500 Mark i gammel grov norsk Mynt, hver Mark beregnet til 8 Skilling, hvorimod til 1 romersk Pund udfordredes 13 Skilling og 3 Penge, og indeholdt hvert Pund efter Vægten af de norske Penge, og beregnet efter venetiansk Sølv 1 Fierdedel og 1 Sølv Tarener; og reduceret til venetiansk Sølv beløbe disse norske Mark sig til 408 Pund 1 Unze 8 Tarenner og 7 Gran Sølv efter romersk Vægt. Hos de florentinske Kiøbmænd nedlagde Uguitio 500 Mark af norsk smaa Mynt efter norsk Vægt, hvilket reduceret til venetiansk fint Sølv udgiorde 81 Pund 6 Unzer og 20 Tarener Sølv efter romersk Vægt. Det Hele af Norge beløb sig til 2314 Mark 2 Unzer 23 Tarener, og 7 Gran Sølv efter romersk Vægt. Alt dette beløber sig i vore Penge omtrent til 17400 Rigsdaler; men Skade, at man ikke veed, i hvor mange Aar det blev indsamlet. Dog lader det, at Norge i dette Fald bragte mindst ind af de 3 nordiske Riger. For desstørre Troværdighed sendte Uguitio eet norsk Pund i Bly under sin Forsegling til Kiøbmændene i Florentz.

Erik Glipping Aar 1282.

Broder Augustinus Dacus, med hvilket Navn i Munkestilen de Danske, Norske og Svenske kaldtes, Dominicanernes Provincial-Prior, døde; han ansaaes for en gudfrygtig, lærd og klog Mand, og beklædte Embedet først fra 1254 til 1266, da han blev afskediget paa Ordenens Kapitel i Trier, og siden fro 1272 til sin Død: han var efter Petri Daci Beskrivelse af Christinæ Stumbelensis Levnet (i Acta Sanctor. Jun. Tom. IV. p. 324. 422) hendes store Ven, og antog derfor hendes Broder blant Convers-Brødrene, som han ellers hel nødig giorde. Han skal have skrevet en Undervisning for Prædikantere, kaldet Rotulus pugillaris, som Qvetif (Scriptor. Ordin. Præd. I. p. 388) mener endda at ligge i en Krog her i Norden, hvorpaa jeg dog tvivler.

Den

Erik Glipping Aar 1282.

Den 22 Julii udstædte Kongens Moder Dronning Margrete i Nykiøbing sit Brev til Borgerne af Reval angaaende deres Bymark, hvilket Kongen hendes Søn 8 Dage efter stadfæstede i Nyborg, som forhen er anført; de 12 Geschworne (jurati) kalder hun deri Rigets. Efter dette skibede hun over til Rostok, hvor hun den 4 December bevidnede ved sit Brev, at de ædle Frøkener, Agnes og Jutta, Døttre af Kong Eric (Plovpenning), havde længe været Søstre i St. Agnetis Kloster i Roskild, og baaret der Klosterdragt, samt staaet under Prædikerbrødrenes Opsyn; Agnes havde stiftet Stedet og i Dronningens Nærværelse giort Profession, været der i mange Aar, siden i nogle Aar Priorinde, indtil Jutta, som var ældre, og syntes forstandigere, var bleven det; Dronningen vidste dette saameget desbedre, som hun ofte havde omgaaets med dem i Klosteret, og de ogsaa havde overtalt, hende uafvidende, nogle af hendes Jomfruer, som hun meget elskede, til at gaae ind med dem i Klosteret; Dronningen forsikrede, at hun paa ingen Maade enten ved Smiger eller Frygt havde formaaet disse Frøkener hertil, og at Rigets Værge Hertugen af Brunsvig havde forgieves søgt at bringe Agnes herfra, saa stor havde hendes Andagt været; de kunde ikke heller undskylde sig med deres unge Aar, da Agnes var 15 og Jutta 20, da de gik ind i Ordenen; til des større Bekræftelse havde Dronningen ladet vedhænge sit Segl, og sin Skriftefaders, Broder Petri, som havde været tilstede ved alt dette; Originalbrevet forvares i det kongelige danske Cancellies Archiv, og det er afskrevet i Bartholin. Mst. Tom. VI. ell. H. pag. 925-26. Rimeligen drog Margrete over til Rostok, for at besøge det af sig der stiftede Kloster, og didhen kunde hun let komme fra Nykiøbing i Falster, hvor det lader hun i sin Enkestand mest har opholdt sig. Hvorom alting er, saa døde hun derovre, som

alle

alle vore Kroniker (Script. Rer. Dan. I. p. 188. 293. 372. II. 632. III. 314. IV. 229. VII. 224. Hvitfeldt p. 284. (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 316-19) ville, endnu i dette Aar, men i det ribiske Necrologium (apud Langebek V. p. 544) staaer ved 26 Martii antegnet, at da døde den beremmelige (illustrissima) Dronning Margrete, og at for hendes Sielemesse blev didhen givet 1 Mark Sølv; da man nu ved alle andre Dage i Necrologierne, hvor Dronning Margretes Død staaer antegnet, kan sige hvilken Margrete det var, saa maa herved sigtes til den berømte Margrete Sambiria, og altsaa er hun død 1283, hvilket Aar de meget gode islandske Annaler i Langebeks 2den Tome, som slutte med 1313, ogsaa have (p. 195), medmindre derved snarere forstaaes den norske Kong Erics Dronning Margrete. Efter Crantzius (Vandalia l. VII. cap. 36. p. 166) opholdt Margrete sig hos sin Søstersøn Waldemar, Herre af Rostok, og døde de begge i eet Aar 1281, og bleve begravne i Doberan; det sidste er nok rigtigt, men Waldemar døde 1282 den 10 November, og Margrete rimeligen 1283. Efter dette skulde Sophie Valdemars Moder have været Samborii Datter og Margretæ Søster, hvilket kunde tiene til at vise, hvi Margrete saa meget elskede Rostok. Bacmeister (Westphal. III. p. 993) bifalder derfor dette; men den gamle Kirchberg siger (apud Westphal. col. 837), at Sophie var en dansk Konges Datter, og i et Diplom af Sønnen Valdemar selv kaldes hun Sophie; ellers vidner Kirchberg ogsaa (l. cit.), at hun blev begravet i Doberan. Sophie var nok en Datter af Waldemar den 3die. At Eric beholdt sin Krone, derfor maatte han takke denne sin mandige og kloge Moder; hun naaede neppe de 60 Aar. Den gamle holstenske Kronike (Leibnitii Accesſ. p. 30. Westphal. III. p. 42) tillæg-

Eric Glipping Aar 1282.

ger

Erik Glipping Aar 1282.

ger Dronning Margrete Danevirkes Befæstning, men gier hende uretteligen til Canuti den 6tes Moder, og Boisen (col. 571) henfører dette urigtigen til 1285, og siger, at hun giorde Muren og Graven 20 Fod bred. Af nogle gamle Skribentere kaldes hun Mæretha, og Kongen efter hende Eric Mæretasøn (Rosod Ankers Lovhist. II. p. 487), deels maaskee fordi hun levede saalænge hen i hans Regiering, og deels fordi hun var saa navnkundig en Dronning.

Den 10 Februar solgte Esgy Marchorsøn Klerk, Niels Ingimærsun hans Broder, og Peter Bundi deres Svoger (gener) 8 Skillings Jord med Bygningerne i Guthingstølitla til St. Agnetis Kloster i Roskild, og skiødede det til Klosterets Fuldmægtig Tuvo Arnfastsun, Decanus i Roskild; de fik derfor 22 Mark og en halv gangbar Mynt beregnede til 5 Mark Sterlinge lødige (legales) i Vægt, og desuden 28 Mark gangbar Mynt. Brevet er givet i Roskild in provinciali prætorio ɔ: Landemodets Hus.

Bisp Ingvar af Roskild gav i Kiøbenhavn den 18 Februar (Pontoppidans Annal. I. p. 755) Kapitlet der efter dets og dets Decani L. Ansøgning fri for Bispehold, som de gave paa Grund af at de besad Sognekirker (paa Landet), i sin Levetid, fordi deres Indkomster vare saa ringe. Den 18 May stadfæstede han i Kiøbenhavn (som bestandig endda kun kaldtes Hafn) denne Byes Friheder og Privilegier (Script. Rer. Dan. I. p. 293), som hans Formænd Jacob Peder og Stigot havde givet den. Originalen heraf forvares i Kiøbenhavns Raadstue-Archiv. Den 12 Junii gav samme Ingvar i Roskild St. Claræ Klosters Bønder og Brydier fri for al Afgift og Byrde til sig, undtagen i geistlige Ting. Originalen forvares i det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheque.

Den

Den 9 December bevidnede i Ribe Jacob, Bisp af Slesvig, Johan udvalgt og stadfæstet til Odense (altsaa var han neppe endda indviet), Nicolaus, kaldet Hack, forhen Marsk, Stig (Stigotus), Kongens Marsk (Marscalcus), Niels Knuthson, og Jacob, Grev Nicolai Søn, at de havde seet et Brev af Kong Christopher til Riber Bisp af 1255 den 14 Martii. Af den rigeste Bisp Tyge haves der et Brev uden Dag (Terpager p. 171), hvorved han forandrer den hidtil brugelige Skik i Riber Stigt, at naar en Klerk døde mellem Paaske og Jacob Apostelsdag, da fik han for den Tid intet af Indkomsterne, men alting faldt til hans Eftermand, saa at de, eller rettere deres Bo, om de endog døde paa Philippi og Jacobi Dag eller derefter, skulde have fuld Indkomst derfra og til næste Paaske, for dermed at betale deres Gield, og giøre Testamente derover; thi det var ellers hændet ved den forrige Skik, at deres Gield ei kunde betales, ja de ei engang anstændig begraves. I Ribe bleve adskillige Statuter med Kapitlets Samtykke giorte (Terpager Ripæ Cimbr. p. 169) og blant andet fastsat, at alle rede (prompti) Penge af Offer, Kirker og andet Gods skulde uddeles til de residerende Kaniker; Melkvare og Festalie skulde de Kaniker faae, som havde været flittigst tilstede; de Syge, og dem, som vare fraværende i Kapitlets Ærende, skulde intet afgaae; enhver Kanik, enten han var Præst eller ikke, nær- eller fraværende, skulde lade sin Tieneste i Choret forrette ved en Præst; ingen skulde kaldes residerende, uden han lovede og holdt at være tilstede i eet Aar; om en Kanik lod forrette sin Tieneste ved en anden Kanik, saa skulde han dog selv bivaane den daglige Froetieneste (matutinæ) af de 9 Lectier, Messen og Aftensang; han skulde efterlade sin Eftermand Hus og Qvæg i ligesaa god Stand, som han havde faaet dem; Bisp Tyge og Kapitlet forordnede og, at

Erik Glipping Aar 1282.

Erik Glipping Aar 1282.

at den halve Indkomst for eet Aar af de ledige Præstekald (det halve Naadsensaar) skulde tilfalde Kapitlet. Kapitlet blev paalagt af Bispen ei at forsegle noget Brev, forend det var Erkedegnen forelæst, siden Cantor, og endeligen i Kapitlet.

St. Lucii Kirke i Roskild, det er Domkirken, afbrændte baade inden og uden (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 183. 247. 293. 372. II. 438. IV. 229. Hvitfeldt p. 284) tilligemed Kanikernes Boliger og Klokkehuset, som var over Mariæ Kapel, ved Middagstider, enten den 29de eller 28de August, eller og den 25de eller 2?de May; men skulde det være sandt, som Petrus Olai skrivet (Script. Rer. Dan. I. p. 188), at og St. Laurentii Kirke i Lund brændte, saa kunde det første vedkomme Roskild og det sidste Lund. Ilden kom fra Kiøkkenet i Erkedegnens Gaard.

Johan Dros blev først i dette Aar indviet til Erkebisp i Lund (Script. Rer. Dan I. p. 247. II. 527. Hvitfeldt p. 284); men om det er skeet af Paven, vides ikke. Kroniken, som slutter med 1317, lader (apud Langebek II. p. 174) Johan først blive Erkebisp 1283, og derfor Trugot da først døe, ligesom andre 1282; men det er vist, at Trugot døde 1280, og kommer alt dette alene deraf, at Johan ei blev indviet før 1282. Frue Cæcilia Absalons Hustru døde (Script. Rer. Dan. I. p. 247. II. 632. Hvitfeldt p. 284); uden Tvivl var hun en Datter af den anselige Mand Peder Ebbeson (Script. Rer. Dan IV. p. 548). Den 25 Junii døde Anders Erlandsen Drost (Hvitfeldt p. 284. Script. Rer. Dan. I. p. 293), og havde Anders Jonsen til Eftermand; man seer heraf, at der var flere end een Drost ad Gangen; thi Peder Drost har paa disse Tider underskrevet næsten alle Kongens Breve. Nogle af vore Kroniker ville (Script. Rer. Dan. II. p. 438. 527. Pontoppidans Annal. I. pag 755), at i mange

Lande

Lande saaes ligesom en Drage eller Drager i Luften, hvorved vel sigtes til Nordlys. Bundo, Bisp i Slesvig, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 170. III. 314. VII. 167. 68. 174. Hvitfeldt p. 284), hvilket Cypræus (p. 293) urigtigen henfører til 1281, og havde Provst Jacob i Slesvig til Eftermand, som blev indviet af Erkebisp Johan. Erik Glipping Aar 1282.

Imellem Sorøe Kloster og den Adelsmand og Ridder Peder Olafsen af Tiufstorp var Tvist (Script. Rer. Dan. IV. p. 506) angaaende Nedbrydelse af Møllen ved Kongs-Kilde; endelig kom det den 20 Julii ved Herre Niels Drukken, Herre Johan Ebbesøn, Herre Olav Lunge, Matheus Ta, og Johan Symensøn til saadant Forlig, at han inden tilkommende Paaske skulde forskaffe Klosteret enten ved Kiøb eller Mageskifte Gods, som laae imellem hans, enten i Topshøw, eller i Gedethorp, hvor der paa hvert Sted var 8 Skilling Jord, eller og i Skulethorp, hvor der var ½ Mark Skyld, og mere, som Herlugh Thomassøn besad, hvilket skulde vurderes efter Megleres Skiøn, og der tilligemed skulde paa hans Vegne tilkiende Klosteret Erstatning for lidte Skade, og for den Mølle han havde opført, dog at Klosteret beholdt ubeskadiget sine Eiendomme ved Møllen i Skove, Enge og Græsgange; men blev ikke Gods kiøbt efter Klosterets Tykke, da skulde han fornøie det med sit Arvegods i Egistorp.

De to Brødre, Jacob og Jonas, havde enten efter eller om hinanden været Abbeder i Sorøe (Script. Rer. Dan. IV. p. 536. 555), en af dem døde i dette Aar, og havde Awo en Iyde til Eftermand. Johan Horsnes, Abbed i Øm, døde (Script. Rer. Dan. V. p. 265), efterat have siddet tredie Gang i halvandet Aar, og havde Tucho Piscis (maaskee Fisk) til Eftermand. Jeg skulde næsten troe, at Bisp Ingwar i Roskild var først ble-

Erik Glipping Aar 1282.

ven, indviet i dette Aar, eftersom en liden Krønike, der slutter ved 1290, henfører (apud Langebek V. p. 571) hans Formands Stigots Død først til dette Aar, da han dog vist døde 1280.

Augustinerne fastsatte paa deres Kapitel i Viborg (Script. Rer. Dan. V. p. 634), at den Broder, som vidste sig skyldig i nogen aabenbare Forseelse, og foragtede at komme til Kapitlet, skulde paa samme Dag sættes paa Vand og Brød, og dog i næste Kapitel straffes efter sin Prælats Behag for sin Forseelse.

Niels Knutsen, Ridder, skiænkede til Aarhus Bispers Bord (Script. Rer. Dan. VI. p. 425) 2 Brydier og 7 Gardseter i Bothorp, som kunde saae 2 Mark Korn aarlig, naar alting pløiedes, og avle 60 Læs Høe; ligeledes gav han en Skov, hvor 300 Svin og flere kunde ansættes, saa og 2 Fiskedamme med gode Fisk i, og derimod fik han istedet 4 Gaarde "Curtes" i Urchistorp, 2 i Wulwtorp, 1 i Ørskov, og 1 i Blekvild.

Niels Menved (besynderligt nok, at dette Tilnavn var i Brug, førend Kong Eric, den da regierende Erics Søn, bar det, hvorover det vel maa have en anden Oprindelse, end man almindelig troer), Kapellan ved Domkirken i Aarhus, kiøbte næsten et halvt Bol i Næsbye, som tilhørte Øm Kloster (Script. Rer. Dan. VI. p. 431-35), og hvori kunde saaes 12 Øre Korn, da den tredie Del vår bevoxet med Lyng, og avles 30 Læs Høe: men da der vare flere Eiere i Bolet, saa blev alting med Tiden saa forvirret, at det maatte rebes, paa det enhver kunde faae sit. Han gav Øm 140 Mark Penge herfor, det er omtrent 310 Rigsdaler efter vor nuværende Mynt. Heraf sees, at et Boel, som endda kun var slet, gialdt da 620 Rigsdaler, naar 1 Mark Penge beregnes til 12 Rigsdaler 20 Skilling, som den var værd i Waldemari den 4des Tid. Han opførte de nødvendige Bygninger, som

vare

Erik Glipping Aar 1282.

vare næsten ganske forfaldne, og besatte det med Qvæg og andet fornødent. Ved sit Testamente gav han siden det halve af Gaarden og Jorden til St. Clemens Kirke i Aarhus, hvis Fuldmægtig han engang havde været, og den anden halve Del til Bispens og Kanikernes Bord, og egentlig til deres Drik, og det fordi han af Gunst havde faaet Adgang til deres Drik, som kaldtes fælles eller commun.

Den 28 Junii bekiendtgiorde Raadet og Borgerne af Slesvig, at imellem dem og Flensborger Borgere var bleven giort saadan Forening (Seelen Memorab. Flensb. p. 195), at om nogen af dem, sine Borgere uadspurgt, anklagede en anden uden Grund for de Mægtige, saa skulde han bøde 3 Mark Sølv; ingen maatte giøre "Forkiøp" for den anden; den ene skulde hielpe den anden i Skibbrud; havde nogen at klage over en anden, da tage med to andre Borgere til sin By, og der ende sin Sag lovligen, eller bøde til sine Borgere 3 Mark Sølv.

Bartholin antager i sine utrykte Annaler ved 1282, at de Forordninger, som staae i hans Tome B p. 605 bag ved Nyborgs Herredag 1282, ere paa samme Tid givne der af Bisperne. De indeholde, at hvilken Qvinde der laae sit Barn ihiel, skulde giøre Pœnitentse i 3 Aar, hvoraf hun i det første skulde Tirsdag og Torsdag kun spise Grød, og derpaa kunde hun af Bispen introduceres i Kirken; i de 2 andre Aar skulde hun Tirsdag, Torsdag og Løverdag spise Fisk; men i Fasten, 3 Uger for St. Hansdag, 3 for Mikkelsdag, og i den ganske Advent, skulde hun hver Løverdag kun nyde Vand og Brød; hvo der bortsnappede Jomfruer og Enker, skulde poenitere i 3 Aar, og i al den Tid være udenfor Kirkens Samfund; for Lemlæstelse skulde og poeniteres ligesom for Drab; lagdes et udøbt Barn ihiel, førend Moderen var frisk,

da

da skulde 7 Aars Poenitentse paalægges Faderen som Drabsmand; fordrev nogen sit Foster, som bevislig havde Liv, da skulde hun poenitere, som for Drab. Omkom noget Barn i Ildebrand eller Vand ved Forsømmelse, da skulde Moderen poenitere i 1 Aar med sædvanlig Faste; skede Drab i Kirken, da skulde den igien indvies med en Bisp; spildtes andet Blod der, da havde Bispen Magt til at rense Kirken; skede ellers Vold der, da var det nok, at Stedet bespræiigedes med Vievand; men skyedes kun Kirkens Vægge, da behøvede Kirken ei at indvies paa ny, medmindre det store Alter flyttedes eller opbrændte, eller og Kirketaget faldt ned; begikkes grov Blodskam med Datter, eller og med Datter og Moder tillige, eller og med 2 Søstre, da skulde Bisperne enten forsende de Skyldige til Paven, eller om de bleve hiemme, skulde de poenitere i 14 Aar, og Drabsmænd i 7 med tilhørende Faste og Afhold fra visse Spiser; efter 2 Aar maatte de først indlades i Kirken, og det paa Skiærtorsdag; var Drabet skeet en Søndag, da maatte han aldrig paa den Dag spise Kiød; og var det skeet Mandag, Onsdag eller Løverdag, da skulde han paa de Dage holde sig fra Melkemad; var det Tirsdag eller Torsdag, da fra Kiød; var det Fredag, da skulde han nyde Grød, Brød og Øl, dog uden Drukkenskab. Spørgsmaal dog, om disse Anordninger ei snarere ere giorte 1284.

Adolph, Johan, og Albert, Grever i Holsten og Stormarn, stadfæstede den 13 Martii Byen Hamborgs Privilegier (Lambecii Res Hamb. II. p. 72 og 67); blant Underskriverne forekomme Marqvard Drost, og Nicolaus de Wedele, Ridder. Greverne love og her deres hamborgske Borgere Hielp mod den bremiske Erkebisp og Ridder Henric af Barmstede, som ofte fornærmede dem paa Gods og Krop. Den 3 November bevidnede

Erik Glipping Aar 1282.

Grev Gerhard den Yngre af Holsten og Scovenburg udi Oldenburg (i W... rien), at Ridder Theodoric af Niverstorp havde for ham tilstaaet ingen Ret at have til Landsbyen Nivestorp, tilhørende Klosteret Cismar. Herved vare blant andre nærværende Vulveke af Ratlov og hans Broder Marqvard. Den 25 August protesterede udi Stade Thomas, Kanik af Bremen og Klerk i Scovenburch (Schüze Beweis p. 46) mod Grev Gerhard af Holsten og hans Broders Børn, i Overværelse af den bremiske Erkebisp Giselbert og de Bisper Ulric af Raceburg Herman af Zwerin og Burchard af Lybek, imod det, at de ulovligen og med Uret besad den bremiske Kirkes Gods, nemlig Byen Hamborg med Tilliggende, hvilket dog ei kunde præscriberes eller af nogen Erkebisp afhændiges.

Waldemar, Herre af Rostok, døde den 9 November (Frank V. p. 84-85), og havde med sin Gemahlinde Agnes, Datter af den holstenske Grev Johan, avlet 3 Sønner, Johan, Nicolaus og Burewin, hvoraf den første og sidste døde i Rostok 1284 af Pest. Den mellemste Nicolaus beholdt altsaa Landet alene; han kaldtes Barnet (das Kind) af Rostok, dels fordi han var meget ung, da Faderen døde, dels fordi han sin hele Tid opførte sig mere barnagtig end mandig. Agnes var 1287 endda i Live. Waldemar blev begravet i Doberan.

De schwerinske Grever Helmold og Nicolaus sendte, som Patroner for Klosteret Zarrenthien, Gesandter til den danske Kong Eric (Chemnitz ap. Pötken II Stück p. 15) i Henseende til Jomfru Margrete, Datter af Junker Abel, hendes Gods, som hun havde testamenteret Klosteret Zarrenthien, da hun døde 1281 (Hvitfeldt p. 236. 307), og hvorhen hendes Fader havde givet ... ende; disse Gods havde Kongen taget i Besiddelse, og nu blev

for-

Erik Glipping Aar 1282.

forligt saaledes, at han derfor skulde give Klosteret 800 Mark fint Sølv; endskiønt hendes Fader Abel skal efter Hvitfeldt (p. 236) selv have solgt sit Gods til Kongen. Den 24 Junii solgte Herre Henrik af Meklenborg ved sit Brev i Sternberg (Schröder l. cit. p. 766) Landsbyen Warckstorff i det Nye Buckowiske til Klosteret Cismar for 816 Mark lybske Penge. De Riddere Eghard af Qvitzow, Rosendal af Plesse og flere have underskrevet. I et Diplom af 15 December (Schröder l. cit. p. 770) kalde Nicolaus og Henric, Junkere af Werle, deres afdøde Moder Rickeza, forhen Dronning af Sverrig, da hun dog kun var en svensk Prindsesse, og Enke efter den unge norske Kong Hakon, Hakon den Gamles Søn.

I Lyneborg den 1 April solgte Hertug Otto af Brunsvig 3 Saltpander (Chori) i Lyneborg, til Gerhard af Bettendorpe, Borger i Hamborg, med Rettighed at kunne bortsælge, skienke, og pantsætte dem, og skulde der opkomme nogen Trætte mellem Hertugen og Byen, saa skulde det dog ei giøre ham noget Skaar i den ubehindrede Brug af hans Eiendom. De lyneborgske Raadmænd gave under samme Dag deres Bevis paa, at dette er skeet. Underligt er det, at de her kalde ham Gerard af Mezekendorp, da dog begge Originalbrevene forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Den 18 May blev ved den apostoliske Legat sluttet Forlig i Slottet Milik (Dogiel Cod. Diplomat. IV, p. 32-34) mellem Hertug Mestwin af Pomern og den tydske Orden, hvorved Hertugen aftraadte til den Landet Wencke eller Meven, undtagen hvad Klosteret Oliva der besad, saa og Hertugdømmet Sweze, Neuenburg og Timowe, samt nogen Part af Pomern, hvilke Hertugens Farbroder Ratibor havde forhen aftraadt til Ordenen, da han gik

ind

Erik Glipping Aar 1282.

ivrit den, hvorimod Ordenen vilde tilbagegive til Hertugen alle de Breve paa Land, som de ellers havde havt af Mestwin selv og hans Farbrødre, hvoriblant var det Privilegium Hertug Sambor (den danske Dronning Margretes Fader) havde givet dem. Dette Forlig stadfæstede Paven den 8 November udi Montefiasco.

Hansestæderne forligede sig med Byen London (Willebrandt II. p. 37) angaaende nogle Stridigheder dem imellem, og Kong Edvard stadfæstede Forliget.

Den rygiske Fyrste Wizlaf gav i Riga den 19 April (Arndts Liefl. Chron. II. p. 67. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 316) Borgerne der fri for al Told og Skibsvrag (ↄ: Strandret) i sit Land, og udstædte desuden flere Diplomer i Riga. Den 22 Martii udstædte den rigiske Erkebisp Johan en Vidisse over et Kong Abels Brev, givet til Nyborg den 8 August 1251, hvorved han hævede alle Stridigheder mellem sig og den tydske Orden og dens Mester Andreas i Lifland, hvorom her foran ved Aar 1251 S. 193. Pave Martinus den 4de stadfæstede i Montefiasco den 13 September denne Afstaaelse, hvilken findes i en Vidisse af Bisp H. af Reval den 10 Februar 1303.

Byen Nidaros eller Tronhiem brændte af (Script. Rer. Dan. III. p. 117. Torfæus IV. p. 370). Saasom Erkebispen blev bestandig ved ei at ville give efter for Kongen, saa droge (Script. Rer. Dan. l. cit. Torfæus l. cit.) han, Bisp Andreas af Oslo, og Thorfin af Hammer udaf Landet, ja det lader endog, at Kongen har giort dem landflygtige. Jon fik derfor af Geistligheden Tilnavn af den Bestandige (Script. Rer. Dan. II. p. 195), og døde i Landflygtighed den 21 December udi Skara i Vestgotland. Man seer heraf, hvormeget Roligheden havde tient til at stadfæste den

Erik Glipping Aar 1282.

kongelige Magt i Norge; thi man har ingen Aarsag til at t[illegible] paa, at Bisperne jo gierne vilde have opvækket Uro.

Gyrid Bradz Datter skiænkede ved sit norske Brev til Mu[illegible] keliskloster i Bergen den Jord Wik i Hardanger af 19 Manada[illegible] matabol, imod at hun derfor skulde hver Dag have 1 Bolle [illegible] halvandet Pund Meel, 3 Lob Smør, og fornødent Slagtequ[illegible] eengang om Aaret, samt Grav i Mikkels-Alter i Munkelif Kl[illegible] sterkirke. Ved et norsk Brev (Thorkelins Diplom. II. pag. 96) solgte og Erling, Brodersøn af Bisp Peter, og "Person" v[illegible] Mariæ Kirke, til Abbed Erik af Munkelif 3 Mark Boel i Ro[illegible] sanæs for 3 Mark brændt Sølv, saa og en halv Manadamatabo[illegible] i Thornsey. Den 4 Martii tilskrev Paven fra Orvieto, Erkeb[illegible] spen af Nidaros, at han havde meldet ham, at Tienden gaves pa[illegible] Island og paa Færøerne paa en Maade, som ei saa let kunde om[illegible] byttes eller giøres i Penge, og derfor ei beqvemmeligen føres t[illegible] det hellige Land eller det apostoliske Sæde; af Grønland gave[illegible] Tienden i Oxe- og Sælehunde-Huder og Tænder og Toug af Hval[illegible] fisk (funibus balænarum, maaskee Fiskeben), hvorover Erkebispe[illegible] bad om Forholdsbefaling, hvad herved skulde giøres. Paven b[illegible] der at bytte det om i Sølv og Guld, saa godt som muligt, og a[illegible] sende det med den øvrige Tiende af Norge til det apostoliske Sæde; Paven lod og Breve afgaae til den norske Konge, med Begiering, at han ei vilde eller lade forhindre slig Sendelse, og at han vilde tilbagekalde sin Forordning, at ingen Legmand maatte sælge Sterlinger eller Sølv til de Geistlige. De 2 Breve herom til Kongen haves ogsaa, og ere af samme Dag og Sted; i det første siger Paven, at hans Formand Gregorius den 10de havde paa Concilium i Lyon tilstaaet Tienden af alle geistlige Indkomster i 6 Aar til det hellige Lands Hielp; og i det andet formaner han Kongen

til at gienkalde sin Forordning, hvorved blant andet befales, at hver Legmand, som solgte Sølv til en Klerk, skulde give visse Pengebøder. Disse 3 Breve ere meddelte ved Pavens Archivarius Marini. (conf. Raynaldi Annal. ad ann. 1282. p. 331-32).

Erik Glipping Aar 1282.

Den 28 Martii forbød den svenske Kong Magnus ved et svensk Brev i Konungxbergh, at ingen af hans Embedsmænd i Øster-Gylland maatte oppebære noget Spannemaal af geistlige Personer, nemlig af deres egen Fædernegods. Dette Brev haves og paa Latin. Den 24 Junii stadfæstede han i Rugbyarghum den Gave Wiglogh Nielsøn havde ved sit Testamente skiænket Riseberg Kloster. Den 25 Junii ligeledes han og hans Broder Benedict Gaven af Gaarden Normaløsa, som deres Søster Frue Cristine havde skiænket til Linkøping Stigt. Den 13 Julii skiænkede Siggo af Lynnom, saafremt han ingen Børn fik, sin Gaard i Hurstad til Linkøpings Sæde og til samme Alter, hvortil hans Hustru havde givet. Kong Magni og Bisp H. af Linkøping deres Segl bleve forehængte. Baade Siggo og hans Hustru bleve begravne i Alvastra efter Lagerbring Tom. 2 p. 508. Deres Søn Suno er venteligt født efter denne Tid; af ham haves et Diplom 1311 den 12 November, hvorved han solgte endel af Karlabye til Alvastre Kloster. Af den svenske Kong Magnus haves et Brev, givet i Skara den 18 May, og indført i en Vidisse af Bisp Siggo af Skara, givet i Lækkiu 1345 den 29 September; Magnus igiengiver derved til Børnene af Johan og Birger Philips Sønner, som ved Oprør havde forbrudt deres Gods til Kronen, bemeldte Gods. Endel Bisper, Kongens Broder Benedict, Herre Swantapulch og flere hang deres Sigiller for. I Sigtun skiænkede Kongen den 14 Julii en Grund, som Herre Philip Petersen forhen havde besiddet, og hvor Arno Nor-

 man

man og hans Hustru Bierløta en Tid havde boet, til Prædikerbrødrene der. Den 25 Julii skiankede Kongens Broder Benedict udi Sko med Samtykke af Frue Helena, Holmgers Enke og Philips-Datter, Gaarden, Refstadh til Sko Nonnekloster, hvilken var tilligemed meget andet confisqveret, og givet ham af Kongen, fordi bemeldte Herrer havde sammensvoret sig mod Kongen og hans Ministrer, og nu meende mange, at Rentekammeret eller Fiscus havde ubilligen tilegnet sig deres Enkers Midler; altsaa vilde Bengt ved denne Klostergave giøre det godt. Den hellige Ingrid af Skeninge døde da den 2 September (Ericus Olai lib. III. p. 138), efterat hun Aaret forhen havde oprettet Klosteret, i hvilket Aar ogsaa Ulf Carlsen Drost døde. Hvitfeldt (p. 284) og Messenius (Scondia Tom. XII. p. 134) ville, at det var først i dette Aar, at den danske Prindsesse Margrete eller Merethe blev trolovet med den svenske Prinds Birger, og vil den sidste og, at det først var i dette Aar, at begge Kongerne Eric og Magnus samledes i Skara, som jeg forhen S. 767 har henført til 1278.

Saasom Kong Magnus bortgav saa meget til Geistligheden, og desuden indrettede et jernklædt Rytteri, hvoraf alle de, som opholdt denne Rusttieneste, vare fri for at give Skat, saa maatte Kronens Indkomster nødvendigen aftage, hvorover han ved Herredagen paa Helligaands Holm (Lagerbring II. p. 585-96), og ved dens Beslutning fik det maget saa, at alle Biergværker, saa og ødebygde Skove, Alminninger, og alle store indenlandske Søer med Fiskerier skulde høre Kronen til; ved den Leilighed blev og en ny Matrikul og Regning vedtaget. Saaledes tiltog den norske og svenske Konges Magt inde i deres Lande, imedens den Danskes aftog, hvilket baade maa tilskrives Omstændighederne, saa og at den norske Konges Raad og den svenske Kong Magnus vare klogere end Kong Eric.

Den

Den unge skotske Prinds Alexander ægtede i Roxburgh den flanderske Greves Datter den 15 November (Fordun 8vo III. p. 781). Erik Glipping Aar 1282.

Den 30 Martii skede de saa bekiendte sicilianske Vesperæ (Hvitfeldt p. 284. Muratori VIII. p. 152-56), da fast alle Franske i Sicilien bleve dræbte, først i Palermo og siden paa de andre Steder, fordi Kong Carl, en indfød Franskmand, tillod dem al mulig Vold og Frækhed; og derpaa overgav Landet sig til Kong Peder af Arragonien, som var gift med en Datter af den forrige Konge Manfred.

De to Brødre Demetrius og Andrei i Rusland bekrigede hinanden, og holdt Novgoroderne med den sidste. (Petersburg Journal 1778 p. 289-90).

Den 27 Martii var Kong Eric i Viborg, og der stadfæstede han i sit Raads Nærværelse sin Moders Dronning Margretes Tilladelse af 21 August 1277, givet Kanikerne i Reval om selv at vælge deres Bisp, og om fri Græsgang, Skovhugst paa alle Revals Fælleder, tilligemed dem der boede paa Slottet, Vasallerne og Borgerne, endskiønt Kongen, uvidende om sin Moders Breve, havde handlet herimod. Under dette sit Ophold i Jylland var det vel, at han paa ny lod befæste Kolding Slot mod Hertugdømmet, saasom Hertug Valdemar ei alene krævede sit Hertugdom af Kongen, men ogsaa en stor Del andet Gods som Fædernearv, og som Kongen ei var villig hertil, saa forbandt han sig mod ham med mange fornemme danske Adelsmænd, hvoriblant Junker Jacob, Marsk Stig og flere (Gebhardi dän. Gesch. 4to p. 557. 8vo p. 34). Den 9 Junii var Kongen i Nyborg, og tog Cistercienser-Klosteret i Reval under sin Beskyttelse, og gav det Tilladelse til at slaae Høe og hugge Brænde paa alle Fælleder, som opregnes, samt gav 30 Haken didhen. Efter dette holdt han et Danehof i Helsingborg, Aar 1283.

Erik Glipping Aar 1282.

ven indviet i dette Aar, eftersom en liden Kronike, der slutter ved 1290, henfører (apud Langebek V. p. 571) hans Formands Stigots Død først til dette Aar, da han dog vist døde 1280.

Augustinerne fastsatte paa deres Kapitel i Viborg (Script. Rer. Dan. V. p. 634), at den Broder, som vidste sig skyldig i nogen aabenbare Forseelse, og foragtede at komme til Kapitlet, skulde paa samme Dag sættes paa Vand og Brød, og dog i næste Kapitel straffes efter sin Prælats Behag for sin Forseelse.

Niels Knutsen, Ridder, skiænkede til Aarhus Bispers Bord (Script. Rer. Dan. VI. p. 425) 2 Brydier og 7 Gardseter i Bothorp, som kunde saae 2 Mark Korn aarlig, naar alting pløiedes, og avle 60 Læs Høe; ligeledes gav han en Skov, hvor 300 Svin og flere kunde ansættes, saa og 2 Fiskedamme med gode Fisk i, og derimod fik han istedet 4 Gaarde "Curtes" i Urchistorp, 2 i Wulwtorp, 1 i Ørsskov, og 1 i Blekvild.

Niels Menver (besynderligt nok, at dette Tilnavn var i Brug, førend Kong Eric, den da regierende Erics Søn, bar det, hvorover det vel maa have en anden Oprindelse, end man almindelig troer), Kapellan ved Domkirken i Aarhus, kiøbte næsten et halvt Bol i Næsbye, som tilhørte Øm Kloster (Script. Rer. Dan. VI. p. 431-35), og hvori kunde saaes 12 Øre Korn, da den tredie Del var bevoxet med Lyng, og avles 30 Læs Høe; men da der vare flere Eiere i Bolet, saa blev alting med Tiden saa forvirret, at det maatte rebes, paa det enhver kunde faae sit. Han gav Øm 140 Mark Penge herfor, det er omtrent 310 Rigsdaler efter vor nuværende Mynt. Heraf sees, at et Boel, som endda kun var slet, gialdt da 620 Rigsdaler, naar 1 Mark Penge beregnes til 12 Rigsdaler 20 Skilling, som den var værd i Waldemari den 4des Tid. Han opførte de nødvendige Bygninger, som

vare

vare næsten gandske forfaldne, og besatte det med Qvæg og andet fornødent. Ved sit Testamente gav hun siden det halve af Gaarden og Jorden til St. Clemens Kirke i Aarhus, hvis Fuldmægtig han engang havde været, og den anden halve Del til Bispens og Kanikernes Bord, og egentlig til deres Drik, og det fordi han af Gunst havde faaet Adgang til deres Drik, som kaldtes fælles eller commun.

Erik Glipping Aar 1282.

Den 28 Junii bekiendtgiorde Raadet og Borgerne af Slesvig, at imellem dem og Flensborger Borgere var bleven giort saadan Forening (Seelen Memorab. Flensb. p. 195), at om nogen af dem, sine Borgere uadspurgt, anklagede en anden uden Grund for de Mægtige, saa skulde han bøde 3 Mark Sølv; ingen maatte giøre "Forkiøp" for den anden; den ene skulde hielpe den anden i Skibbrud; havde nogen at klage over en anden, da tage med to andre Borgere til sin By, og der ende sin Sag lovligen, eller bøde til sine Borgere 3 Mark Sølv.

Bartholin antager i sine utrykte Annaler ved 1282, at de Forordninger, som staae i hans Tome B p. 605 bag ved Nyborgs Herredag 1282, ere paa samme Tid givne der af Bisperne. De indeholde, at hvilken Qvinde der laae sit Barn ihiel, skulde giøre Poenitentse i 3 Aar, hvoraf hun i det første skulde Tirsdag og Torsdag kun spise Grød, og derpaa kunde hun af Bispen introduceres i Kirken; i de 2 andre Aar skulde hun Tirsdag, Torsdag og Løverdag spise Fisk; men i Fasten, 3 Uger for St. Hansdag, 3 for Mikkelsdag, og i den gandske Advent, skulde hun hver Løverdag kun nyde Vand og Brød; hvo der bortsnappede Jomfruer og Enker, skulde poenitere i 3 Aar, og i al den Tid være udenfor Kirkens Samfund; for Lemlæstelse skulde og poeniteres ligesom for Drab; lagdes et udøbt Barn ihiel, førend Moderen var frisk,

da

Erik Glipping Aar 1282.

da skulde 7 Aars Poenitentse paalægges Faderen som Drabsmand; fordrev nogen sit Foster, som beviislig havde Liv, da skulde hun poenitere, som for Drab. Omkom noget Barn i Ildebrand eller Vand ved Forsømmelse, da skulde Moderen poenitere i 1 Aar med sædvanlig Faste; skede Drab i Kirken, da skulde den igien indvies med en Bisp; spildtes andet Blod der, da havde Bispen Magt til at rense Kirken; skede ellers Vold der, da var det nok, at Stedet bespræ̈ngedes med Vievand; men stødes kun Kirkens Vægge, da behøvede Kirken ei at indvies paa ny, medmindre det store Alter flyttedes eller opbrændte, eller og Kirketaget faldt ned; begikkes grov Blodskam med Datter, eller og med Datter og Moder tillige, eller og med 2 Søstre, da skulde Bisperne enten forsende de Skyldige til Paven, eller om de bleve hiemme, skulde de poenitere i 14 Aar, og Drabsmænd i 7 med tilhørende Faste og Afhold fra visse Spiser; efter 2 Aar maatte de først indlades i Kirken, og det paa Skiærtorsdag; var Drabet skeet en Søndag, da maatte han aldrig paa den Dag spise Kiød; og var det skeet Mandag, Onsdag eller Løverdag, da skulde han paa de Dage holde sig fra Melkemad; var det Tirsdag eller Torsdag, da fra Kiød; var det Fredag, da skulde han nyde Grød, Brød og Øl, dog uden Drukkenskab. Spørgsmaal dog, om disse Anordninger ei snarere ere giorte 1284.

Adolph, Johan, og Albert, Grever i Holsten og Stormarn, stadfæstede den 13 Martii Byen Hamborgs Privilegier (Lambecii Res Hamb. II. p. 72 og 67); blant Underskriverne forekomme Marqvard Drost, og Nicolaus de Wedele, Ridder. Greverne love og her deres hamborgske Borgere Hielp mod den bremiske Erkebisp og Ridder Henric af Barmstede, som ofte fornærmede dem paa Gods og Krop. Den 3 November bevidnede

Grev

Grev Gerhard den Yngre af Holsten og Scovenburg udi Oldenburg (i Wagrien), at Ridder Theodoric af Niverstorp havde for ham tilstaaet ingen Ret at have til Landsbyen Nivestorp, tilhørende Klosteret Cismar. Herved vare blant andre nærværende Vulveke af Ratlov og hans Broder Marqvard. Den 25 August protesterede udi Stade Thomas, Kanik af Bremen og Klerk i Lovenburch (Schütze Beweis p. 46) mod Grev Gerhard af Holsten og hans Broders Børn, i Overværelse af den bremiske Erkebisp Giselbert og de Bisper Ulric af Raceburg Herman af Zwerin og Burchard af Lybek, imod det, at de ulovligen og med Uret besad den bremiske Kirkes Gods, nemlig Byen Hamborg med Tilliggende, hvilket dog ei kunde præscriberes eller af nogen Erkebisp afhændiges.

Waldemar, Herre af Rostok, døde den 9 November (Frank V. p. 84-85), og havde med sin Gemahlinde Agnes, Datter af den holstenske Grev Johan, avlet 3 Sønner, Johan, Nicolaus og Burewin, hvoraf den første og sidste døde i Rostok 1284 af Pest. Den mellemste Nicolaus beholdt altsaa Landet alene; han kaldtes Barnet (das Kind) af Rostok, dels fordi han var meget ung, da Faderen døde, dels fordi han sin hele Tid opførte sig mere barnagtig end mandig. Agnes var 1287 endda i Live. Waldemar blev begravet i Doberan.

De schwerinske Grever Helmold og Nicolaus sendte, som Patroner for Klosteret Zarrenthien, Gesandter til den danske Kong Eric (Chemnitz ap. Pötken II Stück p. 15) i Henseende til Jomfru Margrete, Datter af Junker Abel, hendes Gods, som hun havde testamenteret Klosteret Zarrenthien, da hun døde 1281 (Hvitfeldt p. 236. 307), og hvorhen hendes Fader havde givet hende; disse Gods havde Kongen taget i Besiddelse, og nu blev

for-

Erik Glipping Aar 1282.

forligt saaledes, at han derfor skulde give Klosteret 800 Mark fint Sølv; endskiøndt hendes Fader Abel skal efter Hvitfeldt (p. 236) selv have solgt sit Gods til Kongen. Den 24 Junii solgte Herre Henrik af Meklenborg ved sit Brev i Sternberg (Schröder l. cit. p. 766) Landsbyen Warckstorff i det Nye Buckowiske til Klosteret Eismar for 816 Mark lybske Penge. De Riddere Eghard af Qvitzow, Rosendal af Plese og flere have underskrevet. I et Diplom af 13 December (Schröder l. cit. p. 770) kalde Nicolaus og Henric, Junkere af Werle, deres afdøde Moder Rickeza, forhen Dronning af Sverrig, da hun dog kun var en svensk Prindsesse, og Enke efter den unge norske Kong Hakon, Hakon den Gamles Søn.

I Lyneborg den 1 April solgte Hertug Otto af Brunsvig 3 Saltpander (Chori) i Lyneborg, til Gerhard af Bettendorpe, Borger i Hamborg, med Rettighed at kunne bortsælge, skiænke, og pantsætte dem, og skulde der opkomme nogen Trætte mellem Hertugen og Byen, saa skulde det dog ei giøre ham noget Skaar i den ubehindrede Brug af hans Eiendom. De lyneborgske Raadmænd gave under samme Dag deres Bevis paa, at dette er skeet. Underligt er det, at de her kalde ham Gerard af Mezekendorp, da dog begge Originalbrevene forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Den 18 May blev ved den apostoliske Legat sluttet Forlig i Slottet Milit (Dogiel Cod. Diplomat. IV, p. 32-34) mellem Hertug Mestwin af Pomern og den tydske Orden, hvorved Hertugen aftraadte til den Landet Wenceke eller Meren, undtagen hvad Klosteret Oliva der besad, saa og Hertugdømmet Sweze, Neuenburg og Timowe, samt nogen Part af Pomern, hvilke Hertugens Farbroder Ratibor havde forhen aftraadt til Ordenen, da han gik

imod den, hvorimod Ordenen vilde tilbagegive til Hertugen alle de Breve paa Land, som de ellers havde havt af Mestwin selv og hans Farbrødre, hvoriblant var det Privilegium Hertug Sambor (den danske Dronning Margretes Fader) havde givet dem. Dette Forlig stadfæstede Paven den 8 November udi Montefiasco.

Erik Glipping Aar 1282.

Hansestæderne forligede sig med Byen London (Willebrandt II. p. 37) angaaende nogle Stridigheder dem imellem, og Kong Edvard stadfæstede Forliget.

Den rygiske Fyrste Wizlaf gav i Riga den 19 April (Arndts Liefl. Chron. II. p. 67. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 316) Borgerne der fri for al Told og Skibsvrag (ɔ: Strandret) i sit Land, og udstædte desuden flere Diplomer i Riga. Den 22 Martii udstædte den rigiske Erkebisp Johan en Vidisse over et Kong Abels Brev, givet til Nyborg den 8 August 1251, hvorved han hævede alle Stridigheder mellem sig og den tydske Orden og dens Mester Andreas i Liefland, hvorom her foran ved Aar 1251 S. 193. Pave Martinus den 4de stadfæstede i Montefiasco den 13 September denne Afstaaelse, hvilken findes i en Vidisse af Bisp H. af Reval den 10 Februar 1303.

Byen Nidaros eller Tronhiem brændte af (Script. Rer. Dan. III. p. 117. Torfæus IV. p. 370). Saasom Erkebispen blev bestandig ved ei at ville give efter for Kongen, saa droge (Script. Rer. Dan. l. cit. Torfæus l. cit.) han, Bisp Andreas af Oslo, og Thorfin af Hammer udaf Landet, ja det lader endog, at Kongen har giort dem landflygtige. Jon fik derfor af Geistligheden Tilnavn af den Bestandige (Script. Rer. Dan. II. p. 195), og døde i Landsflygtighed den 21 December udi Skara i Vestgotland. Man seer heraf, hvormeget Roligheden havde tient til at stadfæste den

Erik Glipping Aar 1282.

kongelige Magt i Norge; thi man har ingen Aarsag til at tvivle paa, at Bisperne jo gierne vilde have opvækket Uro.

Gyrid Bradz Datter skiænkede ved sit norske Brev til Munkelifskloster i Bergen den Jord Vik i Hardanger af 19 Manadamatabol, imod at hun derfor skulde hver Dag have 1 Bolle Øl, halvandet Pund Meel, 3 Lob Smør, og fornødent Slagteqvæg eengang om Aaret, samt Grav i Mikkels-Alter i Munkelif Klosterkirke. Ved et norsk Brev (Thorkelins Diplom. II. pag. 96) solgte og Erling, Brodersøn af Bisp Peter, og "Person" ved Mariæ Kirke, til Abbed Erik af Munkelif 3 Mark Boel i Rossanæs for 3 Mark brændt Sølv, saa og en halv Manadamatabool i Thornsey. Den 4 Martii tilskrev Paven fra Orvieto, Erkebispen af Nidaros, at han havde meldet ham, at Tienden gaves paa Island og paa Færøerne paa en Maade, som ei saa let kunde ombyttes eller giøres i Penge, og derfor ei beqvemmeligen føres til det hellige Land eller det apostoliske Sæde; af Grønland gaves Tienden i Oxe- og Sælehunde-Huder og Tænder og Toug af Hvalfisk (funibus balænarum, maaskee Fiskeben), hvorover Erkebispen bad om Forholdsbefaling, hvad herved skulde giøres. Paven byder at bytte det om i Sølv og Guld, saa godt som muligt, og at sende det med den øvrige Tiende af Norge til det apostoliske Sæde; Paven lod og Breve afgaae til den norske Konge, med Begiering, at han ei vilde eller lade forhindre slig Sendelse, og at han vilde tilbagekalde sin Forordning, at ingen Legmand maatte sælge Sterlinger eller Sølv til de Geistlige. De 2 Breve herom til Kongen haves ogsaa, og ere af samme Dag og Sted; i det første siger Paven, at hans Formand Gregorius den 10de havde paa Concilium i Lyon tilstaaet Tienden af alle geistlige Indkomster i 6 Aar til det hellige Lands Hielp; og i det andet formaner han Kongen

til

til at gienkalde sin Forordning, hvorved blant andet befales, at hver Legmand, som solgte Sølv til en Klerk, skulde give visse Pengebøder. Disse 3 Breve ere meddelte ved Pavens Archivarius Marini. (conf. Raynaldi Annal. ad ann. 1282. p. 331-32).

Den 28 Martii forbød den svenske Kong Magnus ved et svensk Brev i Konungxbergh, at ingen af hans Embedsmænd i Øster-Gylland maatte oppebære noget Spannemaal af geistlige Personer, nemlig af deres egen Fædernegods. Dette Brev haves og paa Latin. Den 24 Junii stadfæstede han i Rugbyarghum den Gave Wiglogh Nielsøn havde ved sit Testamente skiænket Riseberg Kloster. Den 25 Junii ligeledes han og hans Broder Benedict Gaven af Gaarden Normaløsa, som deres Søster Frue Cristine havde skiænket til Linkøping Stigt. Den 13 Julii skiænkede Siggo af Lynnom, saafremt han ingen Børn fik, sin Gaard i Huxstad til Linkøpings Sæde og til samme Alter, hvortil hans Hustru havde givet. Kong Magni og Bisp H. af Linkøping deres Segl bleve forehængte. Baade Siggo og hans Hustru bleve begravne i Alvastra efter Lagerbring Tom. 2 p. 508. Deres Søn Suno er venteligt født efter denne Tid; af ham haves et Diplom 1311 den 12 November, hvorved han solgte endel af Karlabye til Alvastre Kloster. Af den svenske Kong Magnus haves et Brev, givet i Skara den 18 May, og indført i en Vidisse af Bisp Siggo af Skara, givet i Lekkiu 1345 den 29 September; Magnus igiengiver derved til Børnene af Johan og Birger Philips Sønner, som ved Oprør havde forbrudt deres Gods til Kronen, bemeldte Gods. Endel Bisper, Kongens Broder Benedict, Herre Swantapulch og flere hang deres Sigiller for. I Sigtun skiænkede Kongen den 14 Julii en Grund, som Herre Philip Petersen forhen havde besiddet, og hvor Arno Nor-

Erik Glipping Aar 1282.

man og hans Hustru Bierløta en Tid havde boet, til Prædikerbrødrene der. Den 25 Julii skiænkede Kongens Broder Benedict ydi Sko med Samtykke af Frue Helena, Holmgers Enke og Philips-Datter, Gaarden Refstadh til Sko Nonnekloster, hvilken var tilligemed meget andet confisqveret, og givet ham af Kongen, fordi bemeldte Herrer havde sammensvoret sig mod Kongen og hans Ministrer, og nu menede mange, at Rentekammeret eller Fiscus havde ubilligen tilegnet sig deres Enkers Midler; altsaa vilde Bengt ved denne Klostergave giøre det godt. Den hellige Ingrid af Skeninge døde da den 2 September (Ericus Olai lib. III. p. 138), efterat hun Aaret forhen havde oprettet Klosteret, i hvilket Aar ogsaa Ulf Carlsen Drost døde. Hvitfeldt (p. 284) og Messenius (Scondia Tom. XII. p. 134) ville, at det var først i dette Aar, at den danske Prindsesse Margrete eller Merethe blev trolovet med den svenske Prinds Birger, og vil den sidste og, at det først var i dette Aar, at begge Kongerne Eric og Magnus samledes i Skara, som jeg forhen S. 767 har henført til 1278.

Saasom Kong Magnus bortgav saa meget til Geistligheden, og desuden indrettede et jernklædt Rytteri, hvoraf alle de, som opholdt denne Rustieneste, vare fri for at give Skat, saa maatte Kronens Indkomster nødvendigen aftage, hvorover han ved Herredagen paa Helligaands Holm (Lagerbring II. p. 585-96), og ved dens Beslutning fik det maget saa, at alle Biergværker, saa og ødebygde Skove, Alminninger, og alle store indenlandske Søer med Fiskerier skulde høre Kronen til; ved den Leilighed blev og en ny Matrikul og Regning vedtaget. Saaledes tiltog den norske og svenske Konges Magt inde i deres Lande, imedens den Danskes aftog, hvilket baade maa tilskrives Omstændighederne, saa og at den norske Konges Raad og den svenske Kong Magnus vare klogere end Kong Eric.

Den unge skotske Prinds Alexander egtede i Roxburgh den flanderske Greves Datter den 15 November (Fordun 8vo III. p. 781). Erik Glipping Aar 1282.

Den 30 Martii skede de saa bekiendte sicilianske Vespere (Hvitfeldt p. 284. Muratori VIII. p. 152-56), da fast alle Franske i Sicilien bleve dræbte, først i Palermo og siden paa de andre Steder, fordi Kong Carl, en indfød Franskmand, tillod dem al mulig Vold og Frækhed; og derpaa overgav Landet sig til Kong Peder af Arragonien, som var gift med en Datter af den forrige Konge Manfred.

De to Brødre Demetrius og Andrei i Rusland bekrigede hinanden, og holdt Novgoroderne med den sidste. (Petersburg Journal 1778 p. 289-90).

Den 27 Martii var Kong Eric i Viborg, og der stadfæstede han i sit Raads Nærværelse sin Moders Dronning Margretes Tilladelse af 21 August 1277, givet Kanikerne i Reval om selv at vælge deres Bisp, og om fri Græsgang, Skovhugst paa alle Revals Fælleder, tilligemed dem der boede paa Slottet, Vasallerne og Borgerne, endskiønt Kongen, uvidende om sin Moders Breve, havde handlet herimod. Under dette sit Ophold i Jylland var det vel, at han paa ny lod befæste Kolding Slot mod Hertugdømmet, saasom Hertug Valdemar ei alene krævede sit Hertugdom af Kongen, men ogsaa en stor Del andet Gods som Fædernearv, og som Kongen ei var villig hertil, saa forbandt han sig mod ham med mange fornemme danske Adelsmænd, hvoriblant Junker Jacob, Marsk Stig og flere (Gebhardi dän. Gesch. 4to p. 557. 8vo p. 34). Den 9 Junii var Kongen i Nyborg, og tog Cistercienser-Klosteret i Reval under sin Beskyttelse, og gav det Tilladelse til at slaae Hoe og hugge Brænde paa alle Fælleder, som opregnes, samt gav 30 Haken didhen. Efter dette holdt han et Danehof i Helsingborg, Aar 1283.

Erik Glipping Aar 1283.

borg, som Petrus Olai og den nestvedske Krønike, der slutter med 1300, sige (Script. Rer. Dan. I. p. 188. 372), hvor ventligen nu ubekiendte Anordninger ere blevne giorte for Skaane. Og at Danehoffet er paa denne Tid holdt i Helsingborg, slutter jeg deraf, at et Diplom viser, at Kongen var den 13 Junii i Lund, hvor Erkebisp Johan af Lund, Kapitlet der, Johan af Reval, Peder af Viborg, Tuco af Aarhus, Tuco af Ribe, Ingvar af Roskild, Jacob af Slesvig, Johan af Odense, og alle deres Kapitler, og Kapitlet i Børlum alene uden Bispen, saa at ventelig Bisp Svend da var død, hang deres Segl for, hvoraf jeg slutter, at alle disse have og bivaanet Danehoffet i Helsingborg. Ved dette Brev blev Stridigheden mellem Bispen af Reval, som havde vedvaret baade i Trugots og Johannis Tid, og Kongens Mænd og Vasaller i Estland bilagde, i Henseende til de Allodial-Gaarde de sidste havde opført eller herefter opførte, og om Tiende af Tiende, til hvilken Ende de kiøbte 60 Haker i Landsbyerne Mastele og Kadiel, og overlode dem til Bispen og hans Bord; derhos lovede de, at de ei enten ved Trudsler eller Hug, Løn eller Gave vilde formaae Estherne til at forlade deres gamle Bopæle og at opbygge ny Gaarde, og om Bispen derfor tiltalte dem, da skulde de skielligen undskylde sig, ja endog aflægge korporlig Ed, om Bispen det forlangte; alle Esthere, som boede paa bemeldte Vasallers Grund, skulde give aarligen til Bispen "annona synodalis" af ligesaa mange Haker, som de svarede deres Herrer, nemlig af hver Hake 2 Maal, som paa Estnisk kaldtes "Kulmet", ligesom de forhen havde givet; hvo som handlede herimod, skulde paadrage sig alle Helgenes Vrede. Herved vare overværende Herre Nicolaus, forhen Præfectus i Skaane, Andreas Erlandsen, Peder Drost og mange flere, saavel Klerker som Legfolk. En Afskrift af dette Diplom findes i det kongelige danske Geheime-Archiv, og Hvit-

feldt

Erik Glipping Aar 1283.

feldt har i sin Historie (p. 285-86) oversat det paa Dansk. Dog maa jeg tilstaae, at i den latinske Fortordning, som staaer trykt bag ved Bisp Knuds latinske Oversættelse af den jydske Lov, siges, at den er givet i Martii 1269 i Helsingborg, hvilket Kofod Ancher i Lovhistor. II. p. 48 efter nogle danske Afskrifter troer bør være 1283, og ei 1280, som staaer hos ham, og det paa adskillige Grunde, især paa den, at 1283 holdtes Danehof i Helsingborg. Efter dette holdt Kongen, som Petrus Olai og den næstvedske Kronike der slutter med 1300 (apud Langebek l. cit.) berette, et andet Danehof i Nykiøbing, (ventelig paa Falster, uvist naar, og formodentligen for at skifte efter sin Frue Moder). I Ribe den 15 Julii tog Kongen alle Fremmede "hospites" der reiste til Ribe, under sin Beskyttelse, tilligemed deres Gods; og skulde de kun i Told betale af hver Læst Sild de kiøbte, 2 Øre Penge, af hver Hest 1 Øre, af hvert Lispund (talentum) Flesk og Tallig (arvina) 9 Penge, ligesaameget for et Lispund Fit, af hver Løb (lagena) Smør 1 Skilling Penge, og af hver Mark af alt Slags Korn 3 Øre Penge; alt hvad de kiøbte for Mortensdag, kunde de uden Tilladelse af den kongelige Foged i Ribe og uden nogen anden Hindring føre hvorhen de vilde; herved vare nærværende Bisp Johan af Reval, Peder Drost, Niels Landy, Advocat i Ribe. Dette Brev blev siden stadfæstet og transsumeret i Roskild 1293 Løverdagen for St. Laurencii Dag i Overværelse af Fyrst Wyslav af Rygen, Henric Pore af Anderskov, og de Herrer Nicolaus, Kongens Drost, og Thuko Appelgart. Den 20 Julii stadfæstede Kongen i Hedebye (Lambecii Orig. lib. II. p. 72) (det gamle Slesvig, tæt ved det nuværende) Hamborgerne deres Friheder paa det skaanske Marked, ligesom de andre Slaviske og Søstæder have faaet af ham og Forfædre, og gav dem en Grund der at bygge

Bo-

Erik Glipping Aar 1285.

Moder op paa; og dette giorde han efter Begiering og Forlangende af den ædle Herre Grev Johan af Holsten sin kiære Svoger (gener), og hans Hustru Grevinden sin kiæreste Søster; denne sidste Omstændighed er ellers ganske ubekiendt, medmindre hun har hedet Berengaria efter sin Farmoder eller og Agnes, og at det har forvirret nogle Skribentere (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 113) og bragt dem til at tillægge Johan den 2dens Kong Erik Glippings Enke Agnes istedet for hans Søster. Vidner vare Grev Albert af Glichen, H. Prior af Andvorskov, Peder Drost. Den 15 Julii i Ribe gav Kongen (Script. Rer. Dan. VII. p. 328-29) Riber Borgere fri for al Told paa hans skaanske Markeder. Peder Drost var herved Vidne. J Sønderborg paa Als stadfæstede Kongen den 26 Julii (Script. Rer. Dan. VIII. p. 220-21) en Dom Erkebisp Thrugot havde fældet, og hans Eftermand Johannes bekræftet i den Sag mellem Bisp Tuko af Ribe og Herre Magnus Bendixen om Vandløb til den sidstes Mølle, og var Sagen gaaet Bispen imod. Peder Drost var Vidne ved Kongens Brev.

Den 1 August giorde Haqvin, Erkedegn i Lund, sit Testamente (M. Matthiæ Ser. Ep. Lund. p. 84) der, hvorved han udvalgte at begraves i St. Laurentii Kirke lige ved Trinene for St. Vincentii Chor, ved hvis Alter han beskikkede en Præst, og gav han 10 Fierdinge Jord i Hæmminxkyugæ, et Møllested ved Strandbreden, og 4 Grunde med Bygninger af 33 gangbare Marks Værdi, og derfor skulde han hver Dag holde Messe; desuden gav han Præsten den Gaard til Bolig han havde kiøbt af Sven Stumpæ; han havde og til Alteret givet Kalk, Præsteklæder og alle andre nødvendige Kirkeredskaber, som alle skulde giemmes i den store Kiste. Paa de store Høitidsdage (festa dupplicia), og Sønda-

gene

gene skulde Præsten bivaane Choret i Messen og Aftensangen; Decanus skulde have Magt til at ind- og afsætte Præsten; af Indkomsterne skulde aarligen henlægges ½ Mark Penge til Klædernes, Bøgernes og Prydelsernes Forbedring. Til Kirkebygningen i Lund skiænkede han sine 2 Gaarder i Lokkathorp. Desuden gav han Kirken et Guldbæger, som han havde kiøbt af Skræder Hethikkæ, Borger i Lund, og deraf skulde en Kalk giøres; til Kanikernes Bord gav han sin Gaard i Thorthætorp, Thyrnæthors Sogn, og til sin egen Sielemesse sin Gaard i Thathætorp og en i Hammærlitlæ, med Vilkaar, at deraf skulde gives ½ Mark Penge til Vicarierne, som bivaanede Messen og Vigilierne, og til de fattige Skoledisciplar; til Kanikernes Tractement 1 Mark Penge, og til Decanus for hans Umage ligeledes. Til Jomfru Mariæ Alter i Kirken sin Gaard i Byrkyryth. Da Erkebisp Johan var ham 22 Mark purt skyldig, saa gav han det Halve heraf til Bispestolen, 8 Mark til det hellige Land, og 3 til sin Medkanik og Staldbroder Nicolaus Bassæbek. Alt hvad han eiede i Wyrlingæ, gav han til Bispestolen, siden han saalænge havde havt dets Sager under Hænder. Til de fattige Skoledisciplar gav han sine Eiendele i Treøghæ, som han havde kiøbt for 140 Mark Penge, sine Eiendele i Særeslaf, som han havde kiøbt for 40 Mark gangbar Mynt, en Jord der, han havde kiøbt for 14 Mark Penge, og sit Stutteri i Hovedstorp. Til Diaconus Andreas Decretalerne og en Gaard i Colfstorp. Til Herre Thorth Thaat hans Søm (Löem i en anden Codex) med Telt og Arbeidshest (eqvus summarius), idetmindste 10 Mark Penge værd; til hans Beslægtede Magnus Æst sit Stutteri i Saxthorp; til den Helligaands-Hospital i Lund den opredte Seng han pleiede at ligge i; til Laurents, Præst, sin Dragt (collobium) med Maar-Skind foret; til Herre Pe-

Erik Glipping Aar 1283.

Erik Glipping Aar 1283.

Peder ved Mariæ Alter sin blaa Dragt, foret med Silke; eller og et Føl (polidrum) af hans Stutteri til 4 Mark Penges Værdi; til de Drenge, som pleiede at ride med ham, 1 Føl idetmindste af 3 Marks Værdi; hans Faster Asa 2 Mark Penge og 1 Ko; hans Husholderske (Procuratrix) Mærthe hans beste Ko i hans Gaard i Lund; hans Broderdatter den beste Gaard i Grytby under Herre Thorth Thaats Formynderskab, indtil hun havde faaet en Mand; sin Klerk Jacob sit Breviarium og Landsloven og til at kiøbe et Missale 12 Mark ny og gode Penge; desuden meget andet til Kirker, Hospitaler, Klostre, Beslægtede, Geistlige og andre, som altsammen opregnes, men som jeg vil forbigaae, og hvilket viser, at denne Erkedegn har været meget rig. Til Executores indsatte han sine Medkaniker, Nicholaus Bassebæk og Peder Trugotson, og sin Beslægtede Herre Thord Thaat. Dette findes i en Vidisse af 1350, som Johannes, Abbed i Allehelgens Kloster nær Lund, Nicholaus, Prior af Dalby, og Thrygill, Prior af Prædikerbrødrenes Kloster i Lund, udstædte paa Pergament, og forvares i Antiqvitets-Archivet i Stokholm.

Til Erkebispen, Bisperne, Hertugerne, Greverne, Adelsmændene, Baronerne, Ridderne og Vasallerne i det danske Rige skreve den 28 August fra Zwerin Bisp Herman af Zwerin, og begge Greverne af Zwerin Helmold og Nicolaus, at da Herre Guncelin, som tilligemed sin Broder Henric besad Grevskabet Zwerin, gav sin Datter Oda til den ædle afdøde Mand Grev Nicolaus af Halland, saa gav han hende i Medgift og i Fædernearv den halve Del af Slottet Zwerin med tilliggende Land, og avlede de Nicolaus sammen, Fader til den nu levende Jacob. Men som ovenmeldte Nicolaus døde, saa blev den danske Kong Waldemar, som næste Arving, retmæssig Formynder for den

unge

unge Nicolaus, som han og burde. Men som Kong Waldemar blev fanget af Grev Henric, og paa ingen anden Maade kunde komme ud af Fængsel, saa blev det afgiort ved Andres Mellemhandling, at bemeldte umyndige Nicolaus skulde overgive sin Arvepart og sin Moders Medgift i den saxiske Hertug Alberts Hænder, hvorimod bemeldte Konge overlod ham og Arvinger Landet Halland til fri Raadighed, som kunde sees af de derom udfærdigede Breve af Kongerne og Fyrsterne; hvorover bemeldte Bisp og 2 Grever paa det indstændigste bede ovenmeldte Herrer at formaae Kong Eric til at tilbagegive deres Beslægtede den ædle Mand Jacob, hvad ham som ret Arving tilkom, og det for Guds og Retfærdigheds Skyld, og lade ham besidde det roligen og tryggeligen. Dette vigtige Document er i Afskrift i det kongelige danske Geheime-Archiv, og har jeg ladet det trykke i Bilagerne. Dette, tilligemed de Stores i Danmark og den danske Adels Forbund mod Kongen, bragte endelig tilveie paa Danehoffet i Wordingborg, at Kong Eric ved sit Brev den 8 September stadfæstede det Skiøde, Kongens Farfader Kong Waldemar havde givet til Grev Nicolaus og Arvinger paa den halve Del af Halland med alle Indkomster, Friheder, Rettigheder, og alle og enhver Byrder, Tienester og Tilliggende, som tilhørte Kronen, istedet for hans Land i Zwerin, hvorved Waldemar løste sig ud af Fængsel, hvilket altsammen kunde sees af de herom udstædte Privilegier. Efter Overlæg med og med Bifald og Samtykke af de beste Mænd i sit Rige overgav nu Kongen (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 188. 247. 293. II. 635. III. 314. V. 625) til Foreviseren af dette Brev sin Frande Grev Jacob den halve Del af Halland nordenfor Etthra (ved Falkenberg, altsaa Nord-Halland) med alle Indkomster, Friheder, Rettigheder, alt Tilliggende og alle Tienester

Eric Glipping Aar 1283.

 (Ho-

Erik Glipping Aar 1283.

(Hoverier, Servicia) til Kronen, ham og hans Arvinger til fri Raadighed (libere). Til desstørre Sikkerhed lod han vedhænge sit Sigil, saa og Hertug Valdemars, Erkebisp Johans af Lund, Jacob af Slesvig sin Kanzlers, Tucos af Aarhus, Tucos af Ribe, Jngwars af Roskild, Peders af Viborg, Johans af Reval, Johans af Odense, Broder Nicholaus udvalgt og stadfæstet til Bisp i Berlum, Wizlavs, Rygernes Fyrste (altsaa erkiendte han den danske Konge for sin Lehnsherre, da han mødte paa hans Danehof, og havde ei taget sit Land til Lehn af Keiser Rudolph, som de pomerske Skribentere og efter dem Hvitfeldt (p. 285) ville, hvorfor og Schwartz (pommersch: Lehnshistorie p. 225 : 26) tvivler meget herpaa), Gerards den yngre Greve af Holsten (maa ventelig havt noget Lehn af Kongen) og de Herrer Grever Alberts af Glichen, Alberts af Eværsten, Henrics af Glichen (som alle besad Gods i Danmark). Alle fornemme Danske vare og tilstede. Originalen forvares i det danske Selskabs Archiv, og har jeg ladet den trykke i Bilagerne. Hvitfeldt beretter (p. 285), at Grev Jacob var endda ei tilfreds, fordi han ei fik Jndkomsterne af Halland, som han saalænge havde mistet, og fordi han skulde giøre Tieneste deraf med 50 Mand, hvorom dog intet staaer i Brevet; thi han menede at burde have det frit, efterdi frit Gods var givet derfor. Nu er det vel sandt, som Hvitfeldt skriver (l. cit.), at denne Konge ei havde begyndt med at forholde ham Halland, men allerede dennes Fader Christopher; imidlertid have de Eric dog giort det i 24 Aar. Saameget er vist, at Grev Jacob fattede et bittert Had til Kongen. Paa denne Rigsdag forlehnede Kongen ogsaa (Contin. Alb. Stad: 13. Script. Rer. Dan. I. p. 125. 170 188. 247. 293. II. 265. 389. 635. III. 314. IV. 229. V. 615. 625. Christiani II. p. 357-59) Hertug Valdemar

med

med Sønder-Jylland; men han blev og misfornøiet, siden det var et Lehn, hvoraf skulde giøres Tieneste. Dersom de danske Konger skulde have givet alle dem beslægtede Prindser hvad de forlangte, saa var intet bleven tilovers. Da skulle og Jyderne være blevne forligte med Kongen. Paa samme Tid beskikkede Kongen Junker Eric, Hertug Anunds Søn til Drost (Script. Rer. Dan. I. p. 372). Nogle af vore Kroniker sige, at paa Wordingborger Danehof vare 5 Bisper; men ovenanførte Document viser, at der var 9. Efter Petrus Olai (apud Langebek p. 188) blev og holdt et Danehof i Warthærsø eller Veirsø ved Halland mellem Kongerne af Danmark og Norge, hvor de kom med mange Skibe og Landflygtige. Venteligen var denne Sammenkomst for at befæste Freden; men det følgende Aar viser, at den blev kun slet befæstet. Rimeligen skede denne Samling efter Danehoffet i Wordingborg, da Petrus Olai fortæller den derefter. Kroniken, som slutter med 1317 og den med 1410 (Script. Rer. Dan. II. p. 174), henføre Valdemars og Jacobs Forlehning til 1284, som er aldeles urigtigt. I Anledning af disse Forlehninger blev der Forlig mellem Kongen og hans Adel; men Følgerne vise, at den kun var forstilt.

Erik Glipping Aar 1283.

Kapitlet i Roskild bevidnede, at den 6 Januar havde Mester Johan, Provst i Roskild, indgivet for det en Protest, imod at Kongen havde uden Lov og Dom og uden at han var stævnet, overbeviist, eller havde tilstaaet noget, udkastet ham af Besiddelsen af St. Mikkels Kirke i Slauløse (Slagelse), som hørte til hans Provsti, og som hans Formænd havde besiddet; og Mester Nicholaus, Kongens Kanzler, havde taget den i Besiddelse, og efter dennes Død var Provsten gaaet til Kongen, for at bringe ham til at lade sig roligen beholde bemeldte Kirke; men førend han kunde

komme

Erik Glipping Aar 1283.

komme til ham, havde Kongen bortlovet den til en Anden efter sin Drostes Forlangende; endelig havde han dog ladet sig bevæge til at forestille ham dertil; men som Prövsten paa den ene Side indsaae, at denne Forestilling duede intet, saasom han ingen Ret havde dertil, og paa den anden Side frygtede for sin Modstanders Magt, allerhelst Kongen i Manges Nærværelse havde svarligen truet ham med at ville fratage ham hans Arvepart, saafremt han beholdt bemeldte Kirke, og dette skede, da han efter den første Uret klagede herover for Bispen i Roskild og Erkebispen i Lund i Kongens og Kanzlerens Overværelse, og siden den Tid havde Kongen været vred paa ham i mange Aar. Bevæget af disse Aarsager havde han modtaget ovenmeldte Forestilling; men derfor udgav han denne Protest, paa det at denne Antagelse ei skulde blive Provstiet til Skade. Dette viser, hvi denne Johan Grand siden ei var det kongelige Hus og Kongerne bevaagen, som især udviste sig, da han blev Erkebisp af Lund. Man seer og heraf, at Kongen lod sig regiere meget af sin Drost, som efter sit Embeds Medfør fulgte allevegne med ham, og at han let har kunnet lade sig snakke for.

I Roskild den 12 Martii gav Nicholaus Matthesfun af Ysboegh ved sit Brev til St. Claræ Kloster der 16 Skilling Jord i Skyld og 3 Stykker Jord, som paa Dansk kaldtes Stüvæ, og som han havde kiebt af Esbern Jonæsfun af Syveshæ; Niels Hermanfun og Mattheus Adbrictsun, Borgere af Roskild, hang deres Segl for.

Den 24 Junii udgaves i Rom et 40 Dages Afladsbrev for Roskilder Kirke af Gerhard, Bisp af Brandenborg, Robert af Roscen, Ocerus af Wexio og flere, i Anledning af at St. Lucii Kirke der var med alle sine Prydelser ganske opbrændt, og da den ei selv besad Midler nok til sin Opbyggelse.

Paa

Paa Prædikerbrødrenes almindelige Kapitel i Montpellier blev (Martene Thes. nov. Anecdot. IV. p. 1811) det danske Landskab (Dacia) tilladt at oprette et (nyt) Hus (Kloster) hos sig. Erik Glipping Aar 1283.

Paven stadfæstede efter Ansøgning den 15 October St. Agnetis Kloster i Roskild alle dets Privilegier.

Sorøe Kloster havde angaaende Synsthorp megen Trætte (Script. Rer. Dan. IV. p. 503-4) med en Johan, Kok hos den roskildske Bisp Ingwar, der som Arving efter en vis Boo Bret tilegnede sig det, endskiønt Boos Søster Katrine havde med sin Søn Hemming, der blev Munk i Sorøe, afstaaet den Ret hun havde til den fierde Del deri. Dog Kokken havde Medhold af sin Herre Bispen, der under Bandsstraf paalagde Munkene, uden at høre dem, at overlade Eiendelen til Kokken, som og vandt sin Sag, baade for de geistlige og verdslige Retter; og dette varede saalænge Bisp Ingwar levede.

Den 10 October i Ribe klagede Abbed Joon af Lygum (Script. Rer. Dan. VIII. p. 160-61) over Herre Johan af Urnæ for Bisp Tucho af Ribe, som beskikket Dommer af Erkebispen, at han havde sat sig i Besiddelse af mange Jorder som opregnes, og hvilke tilkom Klosteret efter Herre Knud Snubbæs Testamente, hvorover han efter den canoniske Ret paastod dem, tilligemed hvad de havde indbragt, tilbage, og forbeholdt sig Omkostningerne paa denne Sag. Den 11 October mødte Parterne; men Johannis Advocat indvendte, at Stedet ei var beqvemt og sikkert, at det ei tilkom Metropolitanen at beskikke Dommere, og at Sagen var engang indstævnet for Kongen. Men Bispen afviste begge hans Indvendinger, og forelagde dem Dag til næste Mandag efter næste Mortens-Fest. Den 10 August fra Lund tilskrev Erkebispen (Script. I. cit. p. 232-33) Loger, kal-

det

Erik Glipping Aar 1283.

det Arn, Kanik i Ribe, at Conventet og Abbeden i Lygum havde klaget over, at Jon Iwarsøn og flere havde fiendtligen anfaldet Klosteret, brudt nogle af dets Huse ned, og fornærmet dets Eiendele i Seem Mark, hvorover han skulde kalde Parterne for sig, og under Band tilholde dem at adlyde hvad han dømte. Bemeldte Knud Snubbes Testamente forvares i den lygumske Codex (ib. p. 159-60). Derved gav han noget til Lygum Kloster, til Slesvig, Apenra, og St. Mariæ Kirke i Ribe, og til flere. Hans Moder levede endda. Det er siden udstædt af Knud, Dyaconus i Aawith, Nicolaus, Præst i Otar, Christina, Knud Snubbes Enke, og Matthens hans Søn. Om han har været af samme Slægt som Eskil Snubbe, Søn af Henning Glug og Sønnesøn af Olav Glug, der ægtede Gytha Datter af Ebbo, Skialm Hvides Søn, skal jeg lade være usagt. Tiden træffer vel nok ind, og at Snubbe har da været et brugeligt Tilnavn, sees deraf, at Eskils Sønnesøn Eskil bar og det Tilnavn Snubbe.

Awo, Abbed i Sorøe, frasagde sig Embedet (Script. Rer. Dan. IV. p. 536. 556), efterat have siddet næsten i Aar, saasom han plagedes af en svær og langvarig Sygdom. Nicolaus, en Sielandsfar, blev hans Eftermand.

Bisp Jacob af Slesvig fratog (Script. Rer. Dan. I. p. 170. V. 380) Munkene i Rye Kloster deres Tiender, og lod nogle af dem afprygle, altsammen for deres ryggesløse Levnet.

Taarnet ved Mariæ Domkirke i Ribe faldt ned Julenat (Script. Rer. Dan. I. p. 188. 293. 372. III. 314. VII. 194) efter den første Messe, og derved bleve mange Mænd og Qvinder dræbte; dog faldt Kirken selv ikke ned, som Imago mundi hos Bartholin vil.

Efter

Erik Glipping Aar 1283.

Efter Kroniken, som slutter med 1323, og den Sielandske (Script. Rer. Dan. II. p. 527. 635) var i dette Aar en stor Hunger i Danmark.

Kong Eric lod sine 2 Døttre Katrine og Elisabeth begrave i Choret af Minoriternes Kirke i Odense (Script. Rer. Dan. V. p. 516), hvor han lige for det store Alter havde udvalgt sig sin Begravelse, i mange Adelsmænds Overværelse, og ladet det bekiendtgiøre paa Fyens Landsting. Han lod der og tilligemed sin Dronning giøre et Alterblad "tabula" som siden kaldtes det gamle, og blev nedtaget, da et nyt giordes.

Fra Rameslo tilskrev Kapitlet begge Greverne Gerhard af Holsten, Fader og Søn, og takkede, fordi de havde efter dets Begiering tilbagegivet det deres Gods og Tiender i Landet Haseldorp (et Sogn, som ligger ved Elven i Stormarn) og som Greverne havde 1282 indtaget med væbnet Haand, (venteligen fra Henric af Barmsted, thi om denne Sag findes intet optegnet i Historien).

Imellem den holstenske Grev Gerhard og Ditmarskerne oprettedes et Forbund (Hvitfeldt p. 622), hvorved de lovede at staae ham og Arvinger bi mod enhver i og uden for Holsten. Dog meener Bolten (Dithm. Gesch. II. p. 345), at det ei længe har staaet ved Magt. Det blev ellers forseglet af det ganske Land, og var endda 1448 i Behold, som den gamle holstenske Kronike (Westph. III. p. 120) vidner.

Hamborgerne tilkiendegave ved deres aabne Brev af 17 September (Lentz Brandenburg. Urkunden II. p. 117), at de vilde i deres By modtage den brandenborgske Marggrev Ottos Mænd og Kiøbmænd, som med Vare kom til dem, ligesom deres egne Borgere, tillade dem sikkert at opholde sig, og ligesaa sikkert at reise fra og til.

Erik Glipping Aar 1283.

Den lybske Bisp Burchard gav den 11 Martii 40 Dages Afflad til alle dem, som hialp Neumünster-Kloster. Ligeledes gav Erkebisp Giselbert af Bremen den 22 December 40 Dages Afflad til samme Hensigt.

Paa Dagen af St. Auctor, som havde været Erkebisp i Trier (rettere Biskop), det er den 20 August, udstædte Abbed Johan af Benediktiner-Klosteret i Wismar, som laae under Stigtet Lybek, samt det hele Kloster, et Beviis paa (Schröders Papist. Meklenb. I. p. 774-75), at de havde faaet noget af Christi Blod, som Hertug Henrik Løve havde fört med sig fra Grækenland, og ladet forvare i St. Egidii Kirke i Brunsvig, og deraf overladt sin Ven Bisp Henric af Lybek noget, som igien havde foræret det til bemeldte Kloster i Wismar, hvilket han stiftede.

Efter en thyringisk Krønike hos Mencke (II. p. 1748) døde i dette Aar Grev Albert af Orlamünde, hans Broder Grev Otto, og Grev Albert af Gleichen, af hvilken sidste dog haves Diplomer fra 24 Februar og 21 Julii; rimeligen forstaaes herved den Albert, som var gift herinde med Cæcilia, Esbern Vognsens Datter, og havde en Søn Albert med hende. Men Chronicon St. Petri af Erfurt (Mencke III. p. 292) siger, at det var Grev Albert af Glichenstein som døde, af hvilken og haves et Diplom af 21 Julii, og som synes at have stammet fra en Sidelinie af Greverne af Glichen, da denne (Lünig Pars Spec. cont. IV. Th. II. Forts. p. 433) kalder sig selv Fætter til Albert af Glichen. I et Diplom i Rostok den 5 Februar af de Herrer Henric og Johan af Werle (Westph. III. p. 1529) forekomme de Riddere Henric af Flotow, Nycolaus Gallus (Hahn), Gerard af Cropelyn, Jordan af Cröpelyn, Johan Coss.

Mi-

Micrælius (Pommern lib. III. p. 370) siger, at den rygiske Fyrste Wizlav søgte i dette Aar at giøre sig løs fra sin Lehnspligt til Danmark, og til den Ende tog i Lybek sit Land til Lehn af Keiser Rudolph; en Sag jeg kort forhen S. 868 har handlet om og modsagt; han siger og, at han befæstede Passet Damgarten, hvilket vel kan være rigtigt. Erik Glipping Aar 1283.

Den norske Kong Eric og hans Broder Hertug Hakon gave fra Bergen i Kongens fierde Regieringsaar, det er efter den 28 April, deres Beskyttelsesbrev til Kirken og Kapitlet i Nidaros (Thorkelins Diplom. II. pag. 96-97. Schønings Trondh. Domkirke Beskr. Anh. p. 65). Brevet er paa Norsk. Stallaren Gudleikr Vilialmssun indseglede det, og Amund Præst Amundar Svadasun skrev det. I Seglet sees den siddende Konge; paa den anden Side samme til Hest med Skiold, hvori sees en Løve med Øxe i Forfødderne, hvilket og sees i Hielmdækket (Carstens i Vidensk. Selsk. Skrift. ny Saml. I. p. 200).

(Jeg har Tegning af et gammelt Horn, kommen fra Island, hvorpaa sees sex opretstaaende Løver med Øxerne i Forfødderne, og fire Gange en staaende Bisp og siddende Konge med Øxen i Haand, betegnende uden Tvivl St. Oluf, og to Gange en staaende Konge og en staaende Dronning, hvorved maaskee sigtes til Eric af Pomern og Margrete, i hvis Tid dette Horn kan være giort. Hilfeling har 1774 tegnet dette Horn).

Bisp Arno af Stavanger gav den 14 September ved sit Brev fra Stavanger (Thorkelin l. cit. p. 97-98) i sit Sædes 7de Aar til Kapitlets Bord der Jorden Farstade i Sand Sogn. Den 8 November gave Olafr Erlanzson og flere deres Vidnesbyrd paa Norsk (Thorkelin l. cit. p. 98-99), at Steinvor Osteins Datter havde skienket til Munkelif i Bergen 2 Manadamatabol kaldte Langakir i Gemlastada Skipreide paa Nordfiord.

 Den

Erik Glipping Aar 1283.

Den unge norske Dronning Margrete døde (Script. Rer. Dan. III. p. 117. Torfæi IV. p. 371 Fordun 8vo III. 783) den 9 April i Tønsberg, efterladende sig en Datter, ogsaa kaldet Margrete, med Kong Eric. Offentlige Gesandtere bleve derpaa sendte af den norske Konge til den Skotske, for at fordre af ham og modtage de belovede 700 Mark i visse Jorder for sin unge Datter. Alexander tog vel imod Gesandterne, og sendte med dem efter Overlæg med sit Raad Gesandtere til Norge med store og adskillige Foreringer.

Efter Fordun (ed. Edingb. fol. 1750 T. II. lib. X. cap. 38. p. 125) døde den norske Dronning Margrete, fød skotisk Prindsesse, den 9 Junii; men efter et norsk Necrologium (Script. Rer. Dan. V. p. 386) den 16 November, saafremt hun der forstaaes ved den hellige norske Dronning Margrete, og ei snarere Kong Hakons Enke, Moder til Magnus, som maaskee er kaldet hellig, fordi hun gav sig i Reins Kloster.

Dronning Margrete gav sin Kaabe (Torfæus l. cit.) til Holum Kirke paa Island, hvoraf Bisp Jorund der lod giøre en Kappe, som siden kaldtes Dronningens Gave. Erkebisp Jons Legeme blev flyttet (Script. Rer. Dan. III. p. 117. Torfæus p. 371) til Nidaros og der jordet. Mange ansaae ham for en Helgen. De Herrer Rafn Oddsen og Erland Lagmand kom til Island fra Norge, og vare (Script. Rer. Dan. l. cit. Torfæus l. cit.) forsynede med Magt at forklare Lovene; og den første at beskikke Legfolk til at forestaae geistlige Gods, saaledes som det havde været førend Island overgav sig til Norge, og havde mange i Norge ogsaa tilforn havt Ret hertil, som Geistligheden havde under Kong Magni Regiering alene tilegnet sig. — For disse og flere Ting Kong Eric foretog sig mod Geistligheden, fik han Tilnavn af Præstehader, et

Navn

Mand han endnu havde. — Thordur Sturlesøn, Kongens Skrifvefader, døde (Torfæus l. kit.), saa og Herre Erling Alfs Søn. Erik Glipping Aar 1283.

Den 2 April gav den svenske Dronning Sophia, Kong Valdemars Gemahlinde, ved sit Brev i Skeninge Laxefiskeriet i Norkøping til Kloster-Jomfruerne af Predikerordenen ved St. Mariæ Kirke i Skeninge. Mærkeligen kalder hun sig her den ældre Dronning, venteligt fordi Hedevig var den yngre. Bisp Henric af Linkøping giorde den 11 April paa Pillegrims-Reisen til det hellige Land sit Testamente i Sygehuset i Marseille. Det er noget ufuldstændigt kommen til os; imidlertid seer man dog, at han har været meget rig, og blant andet, at han gav 15 Mark til 3 Dominicaner, 10 Mark til 2 Minoriter, som studerede i Paris fra Landskabet Dacien. Siden giorde han et andet Testament i Accon i Palæstina den 27 August, da han laae paa sin Sotteseng, og deri lagde han meget til det forrige Testament, og døde derpaa (Script. Rer. Dan. IV. p. 595) i Accon. I Jonkøping stiftedes (Script. Rer. Dan. V. p. 514) et Minoriter-Kloster.

Den skotske Kong Alexanders eneste gienlevende Barn Alexander døde (Fordun 8vo Vol. III. 781), da han var 20 Aar gammel, i London, og blev begravet i Dunfermling, og lod den flanderske Greve Guido derpaa afhente hans Enke sin Datter fra Skotland ved 4 Riddere.

Nu havde de tydske Riddere undertvunget ganske Preussen, og bragt det ved Sværdet til Lydighed og den christne Tro (Duisburg Chron. Pruss. Pars III. p. 298. Leo hist. Pruss. lib. II. p. 114).

Primislav, Hertug af Storpolen i Gnesen, lod sin Gemahlinde den meklenborgske Prindsesse Lucgardis qvæle ved en Strikke af hendes Piger. (Dlugossi Hist. Polon. lib. VII. col. 831. Kadlubko p. 41-42).

Erik Glipping Aar 1284.

Den 18 May paa Christi Himmelfartsdag holdtes et Danehof i Wordingborg (Script. Rer. Dan. I. p. 188. 247. 372), hvor Kongen, Bisperne og de Store vare tilstede, og hvor Jyderne fuldkommen forligtes med Kongen, og Eric, Hertug Knuds Søn, blev forlehnet med Sønder-Halland, og beskikkedes til Hertug der, hvorpaa Uffo Nicleson blev i hans Sted anden Gang Drost. Formodentlig har Eric, som en Sønnesøn af Kong Valdemar den anden, paastaaet ogsaa at blive Hertug, og at have et anseligt Lehn i Riget. Besynderligt er det, at strax paa denne Herredag blev holdt en anden i Nyborg (Script. Rer. Dan. I. p. 247. V. 625. VII. 160. 224. Hvitfeldt p. 287), hvor Breve og Forordninger udstædtes den 24, 25 og 26 May. Ved den første af 24 May (Mst. Bartholin Tom. VI. p. 971. VIII. 113) bekiendtgiører Jacob, af Guds Naade Bisp i Slesvig, Kongens Kantsler, Tuco af Ribe, Johan af Odense, Jakob, Greve af Halland, Nicolaus Hac, Joon Litlæ, Uffo Niclæsun (venteligDrosten), Stigot Andersun (Marsk), Nicolaus Knutsun, Johan Grubby, Thomas Nuly, at da de efter Begiering af Kong Eric og den jydske Hertug Valdemar og det eenstemmige Samtykke af det danske Riges Menighed (Universitas, hvilket ventelig var skeet i Wordingborg) vare blevne udvalgte til at være Opmænd (arbitri) i alle Sagerne mellem Kongen, Hertugen, og det danske Rige paa den ene Side, og de Søstre, Dronning Sophia af Sverrig, Dronning Ingeborg af Norge, og de Frøkener Jutta og Agnes, Døttre af Eric, forhen Konge i Danmark, paa den anden, hvilke havde fremlagt for dem deres retfærdige Klagemaal, deels ved sig selv, deels ved deres Sendebud, og som de ved troværdige Personers Vidnesbyrd havde fuldkommen indseet, nemlig at endel af deres Fædernegods, som laae adspredt paa mange

Ste-

Erik Glipping Aar 1284.

Stæder i Danmark, og som arvelig efter deres Faders Afgang tilfaldt dem, blev dem til stor Skade og Forfang forholdt, hvorover Hovmændene formeente, at alle disse og ethvert Gods, hvor de laae i Riget og Hertugdømmet, og som uretmæssig og voldelig forholdtes dem imod deres Samtykke og Fædrenelandets Love, burde igien gives bemeldte Søstre uden nogen Vanskelighed og Modsigelse, tilligemed al Indkomst og Frugt af dem i den forløbne Tid, naar kun ikke enten de selv eller deres Formyndere havde for Værd, eller paa anden lovlig Maade afhændet noget deraf. I Følge af dette, udstedte Kong Eric samme Dag til Frøken Jutta sin kiere Søster (egentlig Fætterske) sit Brev paa; at han havde overladt og skiødet hende alt sit rørlige og urørlige Gods med Tilliggende og Møller i de Landsbyer Agnæwith mikla, Agnæwith litla, Halstad, Thorp og Sæthing; til Giengield for hendes Fædernearv i Byen og Slottet Nyborg og i Landsbyen Hyllby (i Fyen). Dette var underskrevet af Erkebisp Johan af Lund, Jacob, Bisp af Slesvig, Peder af Viborg, Tuco af Ribe, Tuco af Aarhus, Ingwar af Roskild; Grev Henric af Holsten (maaskee Alberti Søn), Jacob, Greve af Halland, Henric, Prior i Antvorskov, Eric, Hertug Knuds Søn, Kongens Drost (altsaa maa han endda ei have faaet Forleningen paa Sønderhalland, men det kun blevet besluttet i Vordingborg), Uffo Niclæssun, forhen Drost, Nicolaus, forhen Præfectus i Skaane, Peder Niclæssun, forhen Drost, Absalon Andersun og Peder Saxesun, samt mange flere Klerker og Lægfolk. Disse to findes i en Pergaments original Transsumpt i det kongelige danske Geheime-Archiv, udstædt 1298 af Bertold, Bisp i Slesvig og Kapitlet der, saa og i Afskrift blant Bartholins Manuskripter VIII. p. 214, og har jeg ladet dem trykke i Bilagerne. Uden Tvivl har Kongen ogsaa af-

fundet

Erik Glipping Aar 1284

fundets sig med Frøken Agnes; og maaskee med Dronning Sophie, men vist ikke med den norske Ingeborg.

Den 25 May bevidnede Hertug Waldemar af Jylland ved sit Brev i Nyborg, at han havde tilbagegivet sin Søster (Fætterske, Søster og Broder var altsaa da en Hofstiil mellem beslægtede Regentere og fyrstelige Personer) den norske Dronning Ingeborg alle hendes Fædernegods beliggende i Hertugdømmet, tilligemed deraf oppebaarne Indkomster, som Opmændene i Danmark havde tildømt hende paa det almindelige Danehof (concilium generale) i Nyborg; derfor bad han alle dem, som faae dette Brev, ei at lægge bemeldte Frue, eller hendes Befuldmægtigede noget i Veien i denne Sags Udførsel. Af dette Dokument findes kun Afskrift i Bartholins Samlinger VI. p. 972, og har jeg ladet det trykke i Bilagerne. Rimeligen har Hertug Valdemar søgt ved denne Beredvillighed at erhverve sig de Norskes Venskab; og forekommer det mig og, at han, Marsk Stig, og de flere have ved deres Dom villet skade Kong Eric; hvorvel man maa tilstaae, at den var retfærdig, saa at Kongens egen Kantzler kunde ei undslaae sig for at bifalde den.

Paa dette Danehof udgaves og den 26 May 3 Breve eller Haandfæstninger, en til Skaane, en til Sieland, og en til Jylland, som findes trykte bagved Lovbøgerne af disse Lande (Kofod Ankers Lovhist. II. p. 52-60), men som kunne rettes af de skrevne Exemplarer, der og ere tilføiede hvert Lands skrevne Lovbog. De ere alle paa Dansk, i nogle Exemplarer fuldstændigere, og i nogle kortere. Til Slutning af det Pergaments-Exemplar af den jydske Lov i 12mo, som af Rostgaards Gave giemmes paa Universitetets Bibliotheque, staaer, at ved Udgivelsen af den vare nærværende Hertug Waldemar, Erkebisp Jacob af Skaane, Bisp

Yngwar

Yngwar af Sieland, Jens af Fyen, Jacob, Kanzler, af Hethby, Tughæ af Ripbæ, Tughæ af Aarus, Pæther af Wibergh, Electus Nyels af Burlum, Biskop Jens af Reval, Greve Albert af Hillersten (Ewerstein), Greve Henrik af Liken (Gleichen), Greve Jakop af Halland, (Hamsfort i Script. Rer. Dan. VII. p. 224 lægger Otto af Ravensberg til), og alle de beste Mænd i Riget, baade Lærde og Legfolk. Disse 3 Forordninger eller Love ligne hinanden i meget. Det mærkeligste er, at i den Sielandske siges, Artikel 12, at Lolland, Falster og Meen skulde have samme Lov som Sielandsfaren, uden i Drabssag; Art. 13, at Mynten i Sieland skulde være ligesaa god som den i Jylland; og i den Jydske, at ny Mynt skulde lyses i alle Lande paa næste Landsting for Mikkelsdag. I den Skaanske og Sielandske staaer, at hvo der forsætlig dræbte, humblede (lemlæstede), eller saarede en anden, enten i hans Hus eller i Kirken, skulde saavelsom alle de, der vare i Færd eller Følge med, være fredløse, og have deres Hovedlod forbrudt; og hvo der siden af dem blev paagreben, skulde det koste ham hans Hals. I den Jydske derimod staaer, at for Husfredbrøde skulde bødes Hals og Boeslod over rette Bøder. Saadan en Fredløs maatte Kongen ikke give sin Fred igien, førend den Dræbtes Arvinger bade for ham. Herved skede altsaa mærkelige og strænge Forandringer i de gamle lemfældige Love for Drab, og derfor kan jeg ikke indsee, helst naar jeg overveier den jydske Forordning, hvorledes denne Kong Erics Søn Kong Eric kunde ved sine Fuldmægtige lade sige i Rom (Script. Rer. Dan. VI. p. 289) i Sagen mod Erkebisp Jens Grand, at hans Fader vilde skiærpe Straffen for Drab, og afskaffe, at den ei kunde forsones med Penge, saasom han indsaae, at en haardere Straf passede paa et lovligt og retfærdigt Regimente; men at de samme fornemme

Mænd,

Erik Glipping Aar 1284.

Mænd, som siden dræbte ham, satte sig af alle Kræfter herimod; dog maa man tilstaae, at den strængere Straf blev kun sat paa dem, som brøde Husfred og Kirkefred, saa at de der dræbte paa Alfarvei og i andres Huse, slap endda med Pengebøder, og paa den Grund var det, at Kong Erics Mordere siden paastode at burde kunne forsone hans Mord med Penge. Man fastsatte og i dem alle tre, at Danehof skulde aarligen holdes i Nyborg; men besynderligt er det, at de ere forskiellige i Henseende til Tiden. Den Sielandske siger paa den Søndag Pindseuge er, den Skaanske Midfaste-Søndag, og den Jydske Trinitatis-Søndag. Man forordnede og, at Forbud paa at udføre Korn, Flesk, Heste, Smør med videre maatte ei skee, uden det hele Land, det er alle Lande, bade derom; meget politisk og rigtigt. I den Skaanske og Sielandske fastsættes, at om nogen forsætlig dræbte, lemlæstede, saarede, slog eller voldførte nogen i det Herred eller By Kongen var i, da maatte han fanges, om han blev greben paa fersk Fod. En Anordning, Valdemar den 2den allerede havde givet i Skaane. I den Sielandske forordnedes, at Bønder maatte ei tvinges til at bygge eller bedre Borg, medmindre det skede med hele Rigets Raad; at fattig Mand der eier nogen Jord, som han ikke dyrker, bør være fri for at skylde af samme; hvad der videre kan være at mærke ved disse Anordninger, findes hos Kofod. I den Skaanske siges, at Andreas Erlandsen, Erkebisp Jacobs Broder, døde paa dette Danehof i Nyborg; men Hamsfort siger, at det skede 1282 den 25 May.

Den 29 November gav Kong Eric i Odense de slaviske Stæder efter deres Klagemaal et Forsikkringsbrev paa, at ingen af hans Land skulde føre eller overføre noget til Norge, eller handle i Norge, eftersom de norske Kiøbmænd havde tilføiet Stædernes Kiøb-

Kiøbmænd megen og stor Skade; skulde nogen af hans Kiøbmænd handle herimod, saa vilde han ei hævne, om noget blev dem fra: taget; dog vilde han ei forbyde de Norske at komme til sit Rige, og at opholde sig og sælge i hans Kiøbsteder og Havne indtil efter tilkommende Pindsefest; men bleve de Norske inden den Tid ei forligte med Stæderne, saa vilde han fra Pindsedag af forbyde dem at handle i sit Rige, indtil fuldkommen Fyldestgiørelse var skeet af den norske Konge, baade til ham og hans Undersaattere, samt bemeldte Stæder for tilføiede Fornærmelser. Brevet er underskrevet af Bisp Jacob i Slesvig, Johan i Odense, Grev Albert af Eversten, Grev Henric af Glichen, Junker Jacob, Greve af Halland, Uffo, Kongens Drost, Stigot Marsk, Laurents Tuleson, Nicolaus Knutsun, Peter Jacopsun, Fyens "Advocat", Johan Joansen. Originalen giemmes ved Consulatet i Lybek, og har jeg ladet det aftrykke i Bilagerne. Willebrandt har givet det i den hansiske Krønike III p. 5 paa plattydsk. Af det skulde man næsten slutte, at de Norske havde paa egen Haand bekriget de Danske uden deres Konges Samtykke, thi Eric var endda meget ung; idetmindste taler den troværdige Krønike som fortsætter Albert af Stade (p. 18) kun om Krig mellem Norge og de tydske Stæder paa denne Tid; hvorom jeg mere skal handle, naar jeg kommer til Norge. Dog maa jeg tilstaae, at man af det efterfølgende seer, at den danske Eric ei havde efter Dommen tilbagegivet den norske Dronning Ingeborg hendes Fædernegods. Saameget er vist, at de Norske under Anførsel af Alf, eller Alver, Erlings Søn, eller Ellingsøn, som de Danske kalde ham, plyndrede uden Forskiel danske, tydske og frisiske Kiøbmænd (Script. Rer. Dan. I. p. 247. 255), og borttog mange Skibe. Blant de Stæder Alf og de Norske da røvede, nævnes Skanør (Script. Rer. Dan.

Eric Glipping, Aar 1284.

Erik Glipping Aar 1284.

Dan. II. p. 265. V. 531), hvorpaa de havde meget Mod, for at stoppe denne rige Kilde for de Danskes og Hansestædernes Handel; Skagen, om det kun ikke er en urigtig Læsemaade i Kroniken, som slutter med 1323 (ap. Langebek II. pag. 527) for Skanør, da den alene af alle gamle Kroniker har Skagen, som den skriver Skaffen, og udelader derimod Skanør; og Lauholms Slot i Halland. Hvitfeldt vil (p. 286), at Nørrekanten af Jylland blev da skiændt og brændt af de Norske. Hvitfeldt (p. 288) giver Alf det Tilnavn Vilder; men Strgl (ap. Langebek III. p. 314) og Kiempeviserne kalde ham Milder Alf = den Gavmilde; de sidste og mindre Alf, fordi han var saa liden, og vidne derhos, at han var Greve og raadte over Tunsberg Lehn (Kiæmpeviserne III Part No. 14 og 15). Det forekommer mig rimeligt, at Plyndringen af Skanør har forvoldet Uvillien mellem de Norske og Hansestæderne; thi da de sidste havde deres Boder der, saa led deres Handel derved stor Skade.

Uvist er det, om det Brev hos Thorkelin (i Diplom. II. p. 102), hvoraf Pergaments-Originalen er i det kongelige danske Geheime-Archiv, vedkommer dette eller noget af de følgende Aar, da det er uden Aarstal. Det er udstædt af den norske Konges Gesandtere Anund Haraldsøn og N., Præst, til Broder Peter, Minoriter-Munk i Horsens og den norske Konges Advocater beskikkede i Nørre-Jylland angaaende Arveskiftet af Kong Erik i Danmark hans Døttre forrettet ved dem, som udstædte Brevet, og ved den svenske Konges Sendebud, og de Frøkeners Jutta og Agnes, hvorved disse sidste tilfaldt Rolde, Skandthorp (Skanderborg By), Thrywad, Byrsting, Jlo, Hyldisheff, Methalby, Rostheweth, Agistorp, saa bade de, at bemeldte, som de tilskreve, vilde uden nogen Hindring overlade bemeldte Gods til ovennævnte Frøkeners

Erik Glipping Aar 1284.

koners Fuldmægtig, naar han det forlangte; og ei i Fremtiden befatte sig med bemeldte Gods. Og som de ei havde deres Sigil hos sig, saa lode de de Herrers Karl Ingylburgsuns og Klerken Benedicts forehænge. Ved nøie at overveie dette Brev, bliver det rimeligt, at det er givet dette Aar, og noget efter Danehoffet i Nyborg. Derved bliver det og rimeligt, at norske Befuldmægtigede ere blevne sendte om i hvert Landskab, hvor Ingeborgs Fædernegods laae. Man seer og heraf, at den svenske Konge, som en god Ven baade af den danske og norske Konge, har meglet i Sagen. Men vist er det, at Ingeborg ei fik sit Fædernegods, venteligt formedelst Hindringer fra den danske Konges Side.

Bisp Ingvar af Roskild tilbagegav (Script. Rer. Dan. IV. p. 387) St. Peders Kloster i Nestved Kirken Tiærebỳ, eftersom Kong Eric frasagde sig Patronatretten dertil; han formanede og Sognefolkene i bemeldte Kirke til alene at svare Afgift til dette Kloster, og til ingen anden. Kong Eric skiænkede (Script. l. cit. p. 388) Munkene Patronatsretten til denne Kirke for sin egen og Forfædres Siele, dog forbeholdt han Bispen sin Ret.

Ridder Peder, Søn af Olav i Tyssetorp, forligede sig den 15 May (Script. Rer. Dan. IV. p. 482) med Sorøe Kloster, fordi han havde nedbrudt Møllen ved Kongs-Kilde, og gav derfor Klosteret efter sin Død hvad han eiede i Brenrstorp, nemlig 1 Gaard af det halve Bol der, og skiødte det paa Alsted Herredsting i Overværelse af Grev Jacob i Halland, Herre Jon Lyllæ, Herre Peder Jacobsøn og mange flere. Hans Søn Karl fornyede dette siden, og gav Klosteret Rettighed over Skoven, Engene, Græsgangene ved Kungkilde-Mølle.

Absalon, en Søn af Andreas Groosøn, og Søstersøn af Absalon Bælg, som var Esbern Snares Søn, døde 1287,

og

Erik Glipping Aar 1284.

og gav i dette Aar 1284 ved sit Testamente (Script. Rer. Dan. IV. p. 490) til Sorøe Kloster sin Gaard Ørenskov og de Landsbyer Stenløsemagle, Nythorp, Afkenthorp, med Tilliggende af Skove, Agre, Enge, Græsgange, Rørskier, Fiskerier og Mølle. Men hans mægtige Arvinger toge det i Besiddelse, nemlig Jflugh Tomesøn og Nicolaus Ræff paa deres Hustruers Ingeborgs og Ecla Vegne, saavel efter bemeldte Herre Absalon, som efter Andreas Knutsøn kaldet Groos, som var Esbern Snares Svigersøn.

Erkebisp Johan af Lund stadfæstede den 26 May i Nyborg (Script. Rer. Dan. VI. p. 403), at Bisp Tuco af Aarhus havde med sit Kapitels Samtykke lagt Hunzlund Kirke til Kantoriet i Aarhus, ved det Patronen af bemeldte Kirke havde Allehelgens-Nat myrdet Provst Ugot, Kanik i Aarhus og Præst til bemeldte Kirke. Den 24 December bevidnede den aarhusiske Bisp Tuco (ibid. p. 415), at Frue Christina, Enke efter Jacob Blærugh, havde imodtaget 40 Mark gangbare Penge efter Erkedegn Otto og Kapitlet i Aarhus for noget Gods i Ølstath, som hun forhen uden Vilkaar havde skiødet det paa Abo Sysselting. I den Uge Christi Himmelfartsdag indfaldt, gav Bisp Tuco af Aarhus paa Herredagene i Nyborg (saa skriver Hamsfort (Script. Rer. Dan. I. p. 293), men det skal vel være Vordingborg) alle dem, som vare gavmilde mod Knuds Brødre og Kirke i Odense, eller som paa visse Dage besøgte dem, 40 Dages Aflad.

Efter den sielandske Krønike (sp Langebek Tom. II. p. 635) døde Prindsesse Jutta, Dåtter af Kong Eric Plovpenning, først i dette Aar, hvilket ogsaa bevises ved det Kong Eric endnu i dette Aar gav hende hendes Fædernegods tilbage paa Danehoffet i Nyborg; altsaa har Hvitfeldt Uret, naar han lader hende døe allerede 1280.

Mester

Mester Peder, Cantor i Ribe, døde (Script. Rer. Dan. V. p. 564) den 17 October, og gav han noget Gods til Ribe Kirke, beliggende i Wildstede og Fardrup. Erik Glipping Aar 1284.

Augustinerne holdt Kapitel i Dalby (Script. Rer. Dan. V. p. 634), gik deres Anordninger igiennem, og fandt, at de fleste af dem burde nøie holdes, hvorover de fastsatte, at de 4 Gange aarligen skulde oplæses enten i Kapitlet eller over Borde; de fastsatte og, at Klædeforvareren "vestiarius" og Proviantmesteren, eller den der havde Opsyn over Kielderen "cellarius" skulde lade Brødrenes Klæder toe og sye; ingen maatte sende sin tildelte Mad bort, men kunde han ei spise det op, da skulde den lægges til den almindelige Almisse.

I Øm Kloster gav Bisp Tuco af Aarhus ved sit Brev (Müller vom Flensburg p. 20) 40 Dages Aflad til dem, som hialp til paa ny at opbygge St. Mariæ Kirke i Flensæburch (Flensborg).

Den 8 April stadfæstede den jydske Hertug Waldemar i Tøndern og Bisp Tuco af Ribe Lygum Klosters gamle Privilegier (Script. Rer. Dan. I. p. 293). Den 25 Januar i Slesvig gav Valdemar sine kiære Borgere i Slesvig Tilladelse til overalt i sit Land at kiøbe Korn, Flesk, og hvad de vilde, og at føre hen, hvor de vilde. Den 25 Junii gav han i Slesvig (Cassels Brem. Urkunden p. 6) alle Indvaanere i Bremen fuld Tryghed at komme til Byen Slesvig, og at kiøbe og handle der i Henseende til dem af Eiderstet og for Friserne.

Den 15 August gav han (Script. Rer. Dan. I. p. 293. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. II. p. 998-99) Flensborgerne Ret og Privilegier, som vare de første Skrevne de fik. Denne Ret bestod af 132 Artikler, og kom i det meste overens med Slesviger Stadsret. De satte den selv op, og stadfæstede Hertugen den paa

3 Ar-

Erik Glipping Aar 1284.

3 Artikler nær. Westphal har ladet den trykke i sin 4de Tom. p. 1897 seqv., og er den ogsaa trykt i Flensborg i 4to 1765. De fastsættes Pengebod for Saar og Drab; Tyve, som gribes paa fersk Fod, dømmes til at hænges; en Ridder og Adelsmand som boede i Byen, underkastedes dens Lov og Tyngsler. Til Byen Aabenraa gav denne Hertug og en Stadslov (Christiani l. cit. p. 499) som i det meste stemmer overens med Slesviger og Flensborger. For denne Tid skal Flensborg have fulgt Slesvigs Stadsret, men ingen skreven Lov havt, og Henning Flotow have 1386 opsat den Lov efter Pergaments-Haandskrifter. Denne Flotows Codex kommer ganske overens med Slesviger Stadsret. Den 30 December stadfæstede Hertugen i Tondern (Westph. IV. p. 1949. III. Præfat. p. 90-92) den flensborgske Bylov efter sine beste Mænds Raad, undtagen 3 Artikler, hvoraf den ene var, at ingen maatte bøde for sig, som blev grebet i Hoer, hvilket og holdtes i alle danske Stæder. Herved vare nærværende hans Riddere Nicolaus Knutson, Thomas Muly, Johan Grubby, Christian Troesson, Nicolaus Tundering, Tuco Drost. Borgerne af Apenrade lode og skrive den Byret, som Hertug Waldemar havde givet dem; den bestaaer af 13 Artikler. Dreyer har ladet den trykke i sine Afhandlinger Tom. 3. p. 1373-1436; men da den ei er paa Dansk, men paa Tydsk, saa er det rimeligen kun en senere Oversættelse giort 1514, da Christian den 2den stadfæstede den.

Først i dette Aar var det, at Bisp Jacob af Slesvig (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 293. III. 314) lod fordrive Munkene i Rye Kloster ved Kyndelmissetider, som Hvitfeldt (p. 284) urigtig henfører til 1230, og forlode de det med megen Smerte og Bekymring.

Her-

Hertugen, forledet af sine Raadgivere og af sin egen Herskelyst, vilde nu ei lade sig nøie med Hertugdømmet, men paastod endog Als med paaliggende faste Slotte, Sønderborg og Norborg, ja giorde endog Paastand paa Riget selv, og udgav til den Ende til Erkebispen af Lund følgende mærkelige Protest, som alene findes paa Dansk hos Hvitfeldt, p. 286-87 i Folioudgaven, og i Qvart p. 358-60, saa lydende:

Erik Glipping Aar 1284.

"Hertug Waldemar tilkiendegiver Eders Værdighed, og beklager paa sin egen og hans Broders Vegne, at den Tid Kong Abel hans Farfader døde, da var baade den geistlige Stand og hans Rige og Lande i Rolighed; men siden da haver Kong Christopher deres Farbroder, Rigens Vasal, og Hertug udi Lolland og Falster, som var deres Faders Værge efter Loven, og skulde forsvaret og haandthævet deres Ret, formedelst nogen hans Anhængere, Verdslige og Geistlige, ladet sig tage og krone til Konge, dennem til stor Skade; endog han som deres Farbroder, deres Fader og dennem, som kom af hannem, havde samtykt til Riget. Og den Tid, paa Abels Børns Vegne, imellem Kong Christopher og dennem kom Trætte, hvem skulde succedere udi Riget; og fornævnte Abels Børn den Tid var umyndige, at forfølge deres Ret imod Christopher, som da var rodfæst udi Riget, da giordes der saadan en Forligelse, at de skulde være under hans Forsvar, indtil de kom til deres myndige Aar. Midlertid skulde Hertugdømmet, og deres faderlige Arv og Indkomst, som deraf optoges, dennem igiengives. Der det var skeet, lod Kong Christopher sin Søn Eric, som nu er Konge, den Tid kun 3 Aar gammel, udvalge til Konge, og hyldes. Deres Værgemaal forestod han saaledes udi mange Aar, at han ofte førte stor Krigsmagt ind udi Fyrstendømmet, ødelagde deres Gods, Kirker, Slot, som han ned-

Erik Glipping Aar 1284.

nedbrød af et ondt Forsæt, at om de fik Fyrstendømmet igien, skulde de ingen Magt have at imodstaae hannem. Men der Tiden nu kom, han skulde igien til dennem overantvorde Fyrstendømmet, endog alle Rigens Prælater og Ridder bad og intercederede for dennem udi mange Aar, at han skulde holde, hvis lovet var, og igien overantvorde, hvis han havde lovet, kunde de dog intet faa holde. Men samme Konge lagde ydermere sin Haand over dennem, og forjagede han deres Moder og dem uden Riget. Der han nu var død, og deres Frue Moder hemmeligen igien med dem var kommen i Landet, da haver Kong Christophers Efterleverske, Dronning Margrete, endeligen begierendes at ødelægge dennem, ført en mægtig Krigsmagt over dennem, udi hvilken hun af Guds Forseende med hendes Søn Kongen ere bleven fangne og ført udi Fængsel. Og da saadant er skeet, haver forne Abels Børn afstaaet deres Tiltale til Riget, og Oppeherlighed, for det almindelig Beste Skyld. Og have de alene villet lade dennem nøie med Hertugdømmet og deres Fædernegods, om det maatte dennem følge, hvilket dennem ofte var lovet ved store og mange Eder; men deraf blev heller intet holden for Dronningens onde Raad Skyld. Og endog for fulmen atter giort er en Forhandling, som skulde være mere navnkundig, som er bekræftet ved mange deres Eder, at alt deres Fædernegods skulde dennem igien tilstilles og overantvordes, dog haver Kongen giort imod hans Ed, og indeholder endnu meget deres Gods paa adskillige Steder, dennem til stor Skade og Forfang, nu som tilforn. Og efterdi de saa tidt og ofte formedelst Kongens, Dronningens, hans Moders Svig, ere omgangne, og det hialp intet, de have afstaaet og sluppet meget, og vil være altid steds med en ringe Del, derfore udi Protestatsvis foresætter de Eder, at de agter at ville Dannemarks Rige med al deres Rettig-

hed

ved begiere og forfølge, saavidt de kunde; hvorfore de supplicerer ydmygeligen, at I denne Protestats, for Eder giort er, vilde indføre udi Eders Bøger og Papir, skrive Paven til for dennem, hvorledes Kongen og Dronningen haver handlet ikke retfærdeligen imod hannem.")

Erik Glipping Aar 1284.

Man seer heraf, hvor farligt det var at dele Landene imellem de kongelige Børn, og at deraf opkom evig Fiendskab i den kongelige Slægt. Vist nok er det, at Abel var ældre Broder end Christopher, og at Abels Børn vare engang samtykte at være de næreste Arvinger til Riget; men paa den anden Side maa og overveies, paa hvad Maade Abel var kommen til Riget, og at det danske Rige vel var et Arverige, men at Stænderne havde Magt til at vælge, hvilken af Kongeslægten de vilde; og endelig at denne Abels Børns Rettighed var nu forældet, og at Valdemar selv havde erkiendt Erik for Konge og taget Hertugdømmet til Lehn af ham. Det er uvist, om det var før denne Protest, eller om det var en Følge af den, at Kongen vilde drage ind i Hertugdømmet, og blev forhindret deri, som Kroniken, der slutter med 1286 (Script. Rer. Dan. II. p. 438), og Hamsfort (ib. VII. p. 224) berette, hvilken sidste lægger til, at Valdemar hindrede ham deri med Magt. Samme Krønike, som ender med 1286, henfører (l. cit.) først til dette Aar, at Riber Kirketaarn faldt ned, som vel bliver urigtigt.

I Slesvig den 15 November stadfæstede dets Bisp Jacob, Kongens Kanzler (Script. Rer. Dan. VIII. p. 208), Gaven af Trediedelen af Tienden i Bylderup Kirke ved Bisp Valdemar til Lygum Kloster. Ivar Munk, Bisp i Ribe, udstædte (ib. p. 210) 1506 den 12 Januar i Lygum en Vidisse heraf.

Erik Glipping Aar 1284.

N. Mathesun af Ysbøhæ solgte og skiødede ved sit Brev i Roskild den 4 Julii en Jord i Jerphehæ til St. Claræ Kloster i Roskild, og lod vedhænge de Herrers Mathei de Capelle og Nicolai Hermansuns Sigiller, af hvilke det første er borte, og det andet forhen anført. Men foruden det hænger et ved af Alexander af Glovcestria, som ei omtales i Documentet. Dette Sigil er aflangt, og forestiller en gaaende Fugl med Blomster om, og Omskrift: *S. Magri* (Magistri) *Alexandri De Gloocæstria*; hvo de han og Capella have uden Tvivl været Engellændere.

Den 18 September befol Officialis i Paris ved sit Brev der, at det Hus, som Mester Peder Arnfast, Doctor i den hellige Skrift og Kanik i Roskilde, havde givet til fattige Studentere af Danmark, som studerede i Paris, skulde ved Procuratores og Forstandere fra Danmark anvendes til bemeldte Studenteres Nytte. Heraf findes kun en Vidisse i et andet Brev af Officialis i Paris Aar 1342; begge ere paa nyt Dansk og findes kun Afskrift deraf i en Dombog paa det kongelige danske Bibliothek, som er indbunden 1597.

Nicolaus Hermansun, Advocat i Roskild, bevidnede den 29 September, at han havde været nærværende, da Raadet og Borgerne i Roskild gave til Nonnerne i St. Claræ Kloster en Jord, beliggende mellem Klosteret og Byens Alfarevei, med Rosten, paa Vilkaar, at Nonnerne skulde holde Træ- og Stenbroen vedlige paa denne Vei. I Hallwænsleslund gav Absalon Andreæson den 3 December Jord af een Skilling Skyld i Collærydh og Jorden i Leerholte til Esrom Kloster.

I Kiel den 4 October forligte Grev Johan af Holsten sig med Neumünster Kloster om nogle Landsbyers stadige Grændser. Fortsætteren af Albert af Stade henfører (p. 14) først til dette

Aar

Aar Ildebrandelt i Hamborg, som jeg forhen efter andre har henført til 1285. En Krønike hos Hugo (Accesf. ad Histor. I. pag. 555) som slutter med 1294, henfører og Branden til dette Aar, og lægger til, at den opkom i et Bryggeri, at Stenhuse faldt ned; Skibe og Broer brændte, og 100 Mennesker af begge Kiøn satte Livet til paa en Altan. Men naar den vil, at Lybek brændte samme Aar, da feiler den uden Tvivl. I Egnen mellem Hamborg og Lybek tog Røveri saa til (Willebrandt II. p. 13), at Stratenrøverne havde endog anlagt Fæstninger, hvorover begge Byer vel klagede for Nabofyrsterne; men uden Frugt, hvorfor de selv søgte at hævne det i Forening med de vendiske Fyrster, det er dem af Werle.

Erik Glipping Aar 1284.

Grev Otto af Oldenborg gav i Delmenhorst med sin Hustrues Frue Grevinde Odæ Samtykke og alle sine Arvingers (Vogt Monum. Brem. I. p. 51) til Herre Winand og Arvinger, Advocatiet over den halve Fierding i Stura.

Bisp Johan af Reval og Kapitlet der gav ved sit Brev i Reval efter Begiering af den danske Kong Eric og Erkebisp Johan af Lund Revals Borgere alle aandelige Rettigheder paa Synoder og ellers at holdes ligesom i Byen Lybek.

Den liflandske Ordensmester Wilhelm af Schauenburg byggede (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 321) Slottet Wolmar, som Kelch efter Pontanus tilskriver den danske Kong Valdemar den 2den, begge forledte af Navnet. Ellers er det dog mærkeligt, at Sognet heder ogsaa Wolmar, paa latinsk Walmeve, og at Hupel (Topograph. Nachr. von Lief- und Esthl. T. I. p. 220, III, 115, 16) mener, at det endnu ei er saa afgiort, enten Valdemar eller Vilhelm har bygget det; men da det ligger i den rigiske Kreds, saa er det alt for langt borte fra de Egne, hvor Kong

Val-

Eric Glipping Aar 1284.

Valdemar krigede. Hos Scheidt i Codice Diplomatico p. 649 og 650 forekommer et Diplom af Ermengard (hos Christiani og flere kaldes hun Elizabeth, og var hun en Datter af den holsteenske Grev Gerhard), Grevinde af Welpe den 19 Martii, og var hun gift med Grev Burchard af Welpe. Af Sophia, Kong Abels Datter, gift med Grev Bernhard af Anhalt, haves et Diplom for dette Aar. (Lenz Beckmann. enucl. p. 238).

Den 5 Februar forpligtede alle de store skotske Herrer sig (Rymeri Acta II. p. 266) til deres Konge, at ville efter hans Død erkiende hans Datterdatter Margrete, den norske Kong Erics Datter, for deres og Den Mans Regentinde og rette Arving, saa fremt han ellers ei efterlod sig Søn eller Datter. Ved sit Brev fra Bergen af 27 Martii gav den norske Konge den engelske Kong Edvard tilkiende (Rymer p. 272), at have sendt sine Gesandtere Herre Ridder og Baron Bernard af Bjarkerey, og Herre Vinen, Ridder, for at fornye det gamle Forbund, som var sluttet mellem hans Fader Magnus og Edwards Fader Henric. Udi Kaernawan bekiendtgiorde disse Sendebud den 19 Julii (Rymer p. 281), at Forbundet mellem Henric og Magnus den 4de var bleven fornyet, hvilket ogsaa forhen var skeet den 13 Julii i Kaernawan. Det Forbund med Henric havde de norske Gesandtere Narva, Bisp af Bergen, og Eric, Benediktiner-Abbed af St. Mikkels Kloster ved Bergen, transsumeret. (See her foran 1269 p. 644).

Udplyndringen af Skaner (Script. Rer. Dan. I. p. 255) gav uden Tvivl Hansestæderne Anledning til Uvillie mod de Norske, som voldte, at Kong Eric lod anholde deres Skibe i Bergen og paa andre Steder i Norge, hvorover Stæderne Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripsvold, Riga, Wisbye, Campen, Stavern, forenede sig imod de Norske (Contin. Alb. Stad. p. 13. Wilbrandt

lebrandt. II. p. 14-15. Beckers Gesch. von Lübek I. p. 245. 246) Erik
sendte en Flode i Søen mod dem, og forbød al Tilførsel til Norge, Glipping
især ved at lægge sig i Øresund; men Bremen, som da havde Aar 1284.
indgaaet Handelsforbund med London, vilde et have med denne Strid at bestille, hvorfor den blev udelukt af Hansen. Saasom Lybek forskaffede de fleste Skibe, saa blev den erklæret til Anfører for Floden, og fik tilligemed Forsædet og Directorium blant Stæderne, som den siden beholdt. Denne Krig og deraf opkommende Nødvendighed for Stæderne nærmere at forene sig, lagde den fornemste Grund til Hansestædernes Magt og Anseelse. Cornerus (col. 931) og efter ham Crantzius (Norvegia lib. VI. cap. 2) Krøniken af Riddagshusen hos Leibnitz II. p. 80, Lambecius Orig. Hamb. II. p. 73, og Christiani (Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 62) kalde den norske Konge ved denne Leilighed Olaus. Et Brev udstedt i Perugia den 20 November (Aymanni Sylloge Anecdot. I. p. 331) om et Hospital for Spedalske etc. udenfor Northusen i Tydskland, og et andet af samme Dag til Bodenwerder Kirke i Minden Stigt (Baringii Clavis Diplomat. p. 480) beviser, at den flygtige norske Bisp Andreas af Oslo da opholdt sig i Italien hos Paven.

Nordens store Historieskriver og Poet Sturle Thordarsøn, en Brodersøn af Snorro Sturlesøn, døde paa Island den 30 Julii paa sin Fødselsdag (Script. Rer. Dan. II. p. 195. 513. Torfæus p. 372) da han var 70 Aar gammel. Han skrev sin egen Slægts, Sturlungernes Historie med største Upartiskhed fra 1000 af, og er det endnu ikke trykt, og befatter næsten hele Islands Historie i det Tidsrum i sig; ligeledes skrev han Kong Hakon Hakonsøns Historie og Kong Magni Lagebæters, hvilket sidste Arbeide er bortkommet. Uden Tvivl lagde han

sidste

Erik Glipping Aar 1284. sidste Haand paa Skaldet, som ei er trykt. Man mener og, at han skal have skrevet Grettes Saga, som dog er hel uvist; for sin Død frasagde han sig Laugstolen, for ei at støde enten de Geistlige eller Verdslige i Henseende til geistligt Gods.

Til dette Aar henføre mange islandske Annaler (Torfæus p. 372. Script. Rer. Dan. III. p. 117), at Legfolk toge endel Præste og Kirkegods under sig efter Rafns Anordning. Der døde og paa Island mange Mennesker af Sult (Torfæus l. cit.); der var og stor Qvægsyge.

Den orkenøiske Jarl Magnus Magni Søn, og Bisp Peter døde. (Script. Rer. Dan. II. p. 195. III. 117. Torfæus l. cit. Torfæi Orcades p. 172).

Kong Erik og hans Broder Hertug Hakon toge Munkene af Nydrøe under deres Beskiermelse.

Den 29 December skrev Paven fra Perugia (Raynaldi Annal. ad ann. 1284 p. 360. Bzovii Annal. col. 914. Lagerbring II. p. 613) til Birger og Magnus, og gav Tilladelse til, at Magni Søn Birger maatte ægte den danske Kong Eriks Dotter Margrete, endskiønt de vare i fierde Grad beslægtede sammen; da man ei paa anden Maade kunde bilægge de Tvistigheder, som vare mellem begge Kongerne. Heraf skulde man næsten slutte, at Samlingen mellem dem, som jeg forhen S. 860 har henført til 1282 eller 1278, er først skeet i dette Aar. Den 1 Martii gav Paven Kong Magnus Lov til at holde Gudstienesten i sit Kapel efter romersk Skik, og den 13 Februar, at Ulf Holmgers Søn og Helene, der vare i Slægt med Kongen, maatte ægte hinanden, endskiønt de vare i fierde Grad beslægtede sammen, for derved at neddæmpe den Strid, som havde været mellem Kongen og Ulph og flere Baroner.

Udi Skeninge lod Kong Magnus (Script. Rer. Dan. I. p. 255. 392. Ericus Olai III. p. 138. Lagerbring II. p. 611) sin Søn Birger udvælge til Konge og Eftermand, og sin anden Søn Eric til Hertug, samt giorde sin Broder Benedict til Hertug i Finland, og vare de to første endda meget unge. Ved denne Tid udgav Kong Magnus ogsaa mange gode Love (Hvitfeldt p. 286. Messenii Scondia Tom. II. p. 62. Tom. XII. p. 135), iblant andet, at ingen maatte gieste Bønder uden Betaling, hvorfor han fik Tilnavn af Ladelås, fordi han havde sat Laas og Negel for Bøndens Lade, det er: skaffet ham Sikkerhed. Messenius vil (Tom. II. p. 62), at Valdemar da atter frasskrev sig Riget. Efter Kyndelmisse sendte den skotske Konge Alexander efter sine troe Mænds Raad Gesandtere til Frankrige, og lod frie for sig til Jolanta, Datter af Greven i Dreux, og som han derpaa ægtede i Gedburg (Boethii Scothia lib. XIII. fol. 291. p. 1). Erik Glipping Aar 1284.

Den fordrevne russiske Storfyrste Demetrius kaldte den tartariske Regent Nogai til Hielp, efter hvilken de nogaiske Tartarer endnu bære Navn, som giorde sig uafhængig af den store tartariske Chan i Kaptschak, og ved ham tvang Demetrius sin Broder Andreas til paa ny at afstaae sig Thronen, ja endog at tvinge Novgoroderne til at erkiende Demetrius for Regent. (Petersburg. Journal 1778 p. 321-23. Müllers russ. Samml. V. p. 419).

Trefoldigheds-Søndag den 20 May holdtes Danehof i Nyborg, og da stadfæstede Kong Eric Minoriterbrødrene i Odense (Script. Rer. Dan. V. p. 516) Besiddelsen af den Grund, hvorpaa deres Kloster var bygget, og hvortil han havde hiulpet, og for dette Document lod han sit Majestæts Segl hænge. Paa samme Danehof eller Herredag, som Hvitfeldt p. 288 kalder den, blev og ved Opmænd affagt den 28 May Dom i den Tvistighed mellem Aar 1285.

Erik Glipping Aar 1285.

Kongen og Hertug Valdemar, hvilken findes paa Dansk jes Hvitfeldt saaledes som følger; dog, da den latinske Original i det kongelige Geheime-Archiv viser, hvorledes Hvitfeldt i sine Oversættelser afveg fra Originalen, har jeg ladet Originalen trykke i Bilagerne.

Hvitfeldt har det i Folioudgaven S. 288 og i Qvart S. 363 saaledes:

Johannes, af Guds Naade Erkebisp til Lund, Sverriges Første, Peder til Viborg, Tyge til Aarhus, Tyge til Ribe, Ingvar til Roskilde, Johannes til Othense, Nicolaus til Børglum, af samme Naade Bisper. Alle som dette Brev seer, helsen i vor Herre. Vi gior Alle vitterligt, eftersom imellem vor naadige Herre Kong Eric, Danmarkes og Slavers Konge, paa Kronens Vegne paa den ene, og Herr Waldemar, Hertug af Sønder-Jylland paa sit Førstendømmes Vegne paa den anden Side, haver været Spand og Tvist imellem, om det Land Als og kongelig Arvegods, liggende udi fornævnte Førstendømme, som er om Krop, Hadebo, Ulpenes, Ranes, Klintebierg, Mark, Skov og Enge, Bokenes Skov med de Enge paa hin Side Svartstrøm, 4 Mark Gulds Jord udi Tofte, Biskopstoft og Backelef, foruden det som Svening Graasøn sammesteds aatte, Jarnevid, Giettinge, Uberød, Brothe, og om alt det Kalle Svendøsøn aatte udi Ulkerbalde, item om alle Parter udi Slesvig By med alle kongelige Grunde, 1 Mark Guld udi Huglested, Dannevirke, Hettested, Hammetorp, Handwig med diss Tilhøre, Hothen med sin Tilliggelse, Kliplef, Sydtorp, Alslef, Brithanes, item udi gamle Haderslef 5 Otting, udi Gram 12 Otting med den Penge af Mynten gives, og Udbuds-Løsen udi Sønder-Jylland, hvorom Klage og Kiær var. Paa det sidste er efter de Bestes Raad, som til Nyborg Herredag Helligtrefoldigheds-Søndag vare forsam-

lede

ede Aar 1285 for godt anseet, at om Alse, hvor om ingen skrift lig Instrumenter eller Breve fandtes, blev saaledes lovlig skikket g foreseet, at der skal tilnævnes 12 forstandige Mænd af Danmark, hvilken Ed kaldes almindeligen Worthel, (at han heller og jemler hans Ord, og hvad som siges med Ed); disse skulde sige og sværge, hvem fornævnte Land og Gods tilhører med rette, og blev udnævnt disse, **Mogens Pedersøn, Niels Due, Ture Nenersøn** af Jylland, **Johan Barthsøn** af Fyen, **Niels**, fordum Foged over Lund, **Jon Litle, Mogens Corvizssøn** af Skaane, **Anders Nielsøn, Oluf Tygesøn** af Sieland, og **Jacob** Skep af Laaland. Disse 10 indkomme for det ganske Raad, og svore dennem at være fuldvitterligt, at Herredømmet over ganske Alseland med Fæstninger og Slot, og Indbyggerne sammesteds, da ere de Kronen og Danmarkes Rige med Ed forpligtet, Bønderne hører Kongen til paa Kronens Vegne; dog undertagendes Kongernes Børn, deres fæderlige Arvelod, som findes sammesteds, og dem hver efter Kong **Waldemars** Død blev tilmindet. Om fornævnte Gods er os sligt vitterligt, formedelst et aabne Instrument, fordum Hertug **Erics** af Sønder-Jylland, denne **Waldemars** Fader derpaa er givet; hvis dennem nu alt Landet tilhørte, var ikke Godset specificeret; thi tildømmer vi Kongen og Kronen Herredømmet over al Als med et fuldkommeligt Herredømme og Ret. Derforuden skal alle vide, at fornævnte Gods udi Hertugdømmet, som nu benævnt er, med Penge af Mynten, Udbudsleien, som gives i Sønder-Jylland, det alt have vi tilsagt og tildømt Kongen paa samme Retterting paa Kronens Vegne til evig Tid at besidde. Forbydendes under Bandsstraf, at ingen befatter sig med Herredømmet over Als, eller med fornævnte Gods i nogen Maade, uden Kong **Erics** og hans Efterkommeres Villie og Vidskab. Til Vidnesbyrd

Erik Glipping Aar 1285.

Erik Glipping Aar 1285.

nesbyrd have vi med demem, som dette svoret haver, hængt vore Segl herfore. Actum paa fornævnte Herredag V Cal. Junii.

Det forekommer mig at være rimeligt, at Hertugen har indtil den Tid været paa fri Fod; men vist er det, at han i dette Aar blev fanget af Kongen; hvormed saaledes tilgik. Saasom Uvenskabet mellem ham og Kongen nu var paa det høieste, saa beslutte de han at forlade Riget, og at søge Fremmede om Krigsmagt mod Kongen. Alle Nyere sige efter Hvitfeldt (p. 288), at han agtede sig til Norge, som og bliver troligt derved, at de Norske da vare i Krig med de Danske; men den eneste gamle Skribent, Krøniken som slutter med 1317, siger (ap. Langebek. Tom. II. p. 174), at han vilde gaae til Sverrige; men maaskee det kun er en Skrivverfeil; hvorom alting er, saa er det vist, at Kongen lod Hertugen fange i Helsingborg, samt hans Drost Tuko Abildgaard, og sætte dem begge i Bolt og Jern paa Søborg Slot, hvorpaa Kongen gik ind i Hertugdømmet, indtog og nedbrød i Grund Tønder Slot, hvorved de Ny rigtig forstaae Møgel-Tønder. (Script. Rer. Dan. I. p. 248. 293. II. 265. 438. 635. III. 314. V. 531. 615. VII. 224. Hvitfeldt p. 288. Continuat. Alb. Stad. pag. 14. Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. II. p. 363. Meursius col. 446. Pontanus p. 372. Holberg. I. p. 353. Mallet I. p. 257. Gebhardi 4to p. 558. 8vo p. 34).

Krigen mellem Danmark og Norge vedvarede, og opbrændte den norske Admiral Alf og plyndrede Horsens og Kalundborg og mange danske Øer (Script. Rer. Dan. I. p. 248. 255. 293. II. 438. 527. III. 314. V. 625. Hvitfeldt p. 288). De Vendiske eller Hansestæder gik derpaa i Søen mod ham med 30 store Kogger, vel besatte med Mandskab, og lagde sig for Helsinger i 8 Uger, hvorpaa de vendte tilbage, uden at have udrettet noget (Hvitfeldt p. 288.

Erik Glipping Aar 1285.

288. Meursius l. c. Pontanus l. cit). Alf som tilbage til Norge med stort Bytte.

Den norske Konge giorde Grev Jacob af Halland til Ridder (Hvitfeldt p. 288. Script. Rer. Dan. I. p. 248. 293. III. 314) et Træk, som viser denne Greves lidet patriotiske Sindelav; thi at lade sig giøre til Ridder af en fremmed Konge, der paa samme Tid er i aabenbar Krig med hans egen Konge og Landsmænd, røber et fiendtligt Sind, og dog lader det, at Jacob ei faldt i Unaade hos den danske Eric. Hertug Eric af Sønder-Jylland blev og giort til Ridder af den svenske Magnus (Script. Rer. Dan. I. p. 248), og formoder Langebek i en utrykt Anmærkning, at Eric kan have besøgt sin Broder Svantopolc i Sverrige, hvis Frue var nær beslægtet med Kong Magnus.

Aker, Dominicanernes Provincial i Danmark, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 293. II. 438). Benedict, Decanus i Lund, døde den 17 October (Script. Rer. Dan. III. p. 562. IV. 59), og gav en Gaard Vialthorp af 13 Øre Penge til St. Laurencii Kirkes Bygning, til Kanikerne og Vicarierne, for at holde Vigilier og Sielemesse, til Offer og de fattige Discipler, samt til Dominicanerne og Franciscanerne i Lund.

Tucho Fisk, Abbed i Øm Kloster, frasagde sig, (Script. Rer. Dan. V. p. 265), efterat have siddet 3½ Aar, og blev derpaa Jacob Cordal "Cellarius" i Esrom, Abbed. David blev (Script. Rer. Dan. V. p. 526) udvalgt til Minoriternes General i Dacia. Riko, Cantor i Ribe, døde den 27 May (Script. l. cit. p. 550).

Den 5 Junii afsagde den roskildske Bisp Ingwar i sit Kapel i Roskild en Dom mellem Sorøe Kloster og Bo Breths Arvinger angaaende Gaarden Spotborp til de sidstes Beste. Den

1 Ju-

Erik Glipping Aar 1285. 1 Junii gav Rano, Decanus i Roskild, sin Svoger Olav, kaldet Lunggæ, Magt til at skiøde til St. Claræ Kloster i Roskild hans Gaard i Alundelitlæ, som han havde arvet efter sin Broder Herre Olav i Rostok. Denne sidste, som var Ridder, døde den 1 April, venteligt i dette Aar, og var gift med en Datterdatter af Esbern Snare.

De svenske Bisper af Skara Linkøping og Strengnes gave paa Gulberghede i Sverrige den 29 Junii Aflad til dem, som besøgte Knuds Kirke i Odense.

Den 16 August anordnede den ribiske Bisp Tuco ved sit Brev i Ribe (Terpager p. 254), at Kapitlet der med dets Samtykke skulde herefter kun nyde den halve Deel af de ledige Præstekalds Indkomster, da det forhen havde nydt det Hele, og dette skulde erlægges til Kantoren i Ribe. Samme Bisp udstædte i Augustmaaned sin Vidisse over Pave Clementis den 4des Brev af 29 Junii 1265 fra Perugia angaaende, at ingen maatte under Bandsstraf forurolige Minoriterordenen.

Af nysommeldte Decanus Benedict i Lund haves endnu hans Testamente af 23 August, hvori han giver, foruden ovenanførte, meget bort til Klostere, Kirker, Hospitaler, Fattige og sine Beslægtede. Det mærkeligste deri er: "Sorcocium" (ɔ: Surtout Overkiole) en Bibel; en Guldring; et Føl af 3 Aar; et Sølvdrikkebæger, som han skiænkede til Kierligheds-Gilde; et Decret (Jus canonicum); en Udlæggelse af Pauli Breve; et Horn; Reymundi Summa (et theologisk System, thi at herved skulde forstaaes Raymundi Martini, som døde efter 1286, og har skrevet en endnu utrykt Summa mod Alcoranen, kan jeg neppe forestille mig); en foret Trøie (Tabardum) med hvidt Klæde; en blaa rund Kappe; hans Reisebeskrivelse i 2 Dele (Skade, at den ei endnu er til);

Erik Glipping Aar 1285.

tørret Rug (altsaa var det da allerede brugeligt at tørre Rug, hvorimod man hos os nu har saa meget at sige); en Pasgiænger (Ambulator); Ganfredi Summa (uden Tvivl Galfred af Granville, hvis endda utrykte Summa du Cange vidner at have seet i St. Germain Kloster-Bibliothek); tørret Malt; Støvler med hvide Hale (saa forklarer jeg her caligæ); han gav og 1 Mark Penge til Vedligeholdelse af Broen over Dysiæ-Aaen.

Joon Joonsen Litlæ skiænkede den 4 September ½ Mark Jordskyld i Kuldæruth til Esrom Kloster.

Den 9 September indlagde i Odense Kapitel Lygum-Kloster sin Appel til Paven (Script. Rer. Dan. VIII. p. 160) fra Nicolaus, Prior i Odense, Nicolaus Provst der, og Ryko Tosten, Kirkens Provst, som beskikkede Dommere af Paven i den Sag mellem Klosteret og Ridder Johan Urnæ af Slesvig Stigt om Klosterets Eiendele i Bollersslemarck og Urnæ, hvorved han havde skilt det, og som dem af Stigtets Bisp var tildømt; denne Appel skede i Henseende til det Ophold bemeldte Dommere nu næsten i et Aar foraarsagede det, ved ei at ville afgiøre een eneste Artikel, eller at sidde i Retten. — Den 29 September gav Cæcilia, Hustru af Hago Hakie, med hans Samtykke ved sit Brev i Aalborg (Alleburgh) sin Gaard i Grym, som hun havde faaet i Fastens-Gave, til St. Agnetis Kloster i Roskild.

Den 1 November tilskrev Paven fra Rom Bispen af Aarhus *) om, at de Penge til det hellige Lands Undsætning, som Bisp Ber-

*) Den i Pavens Breve forekommende unavngivne "*Episcopus Arusiensis*" har saavel Lagerbring i sin svenske Historie II. p. 734, som Magnus a Celse i sin *Apparatus ad Historiam Sveogothicam* p. 92 antaget at være Bispen af Westeraas.

Nyerup.

Erik Glipping Aar 1285.

Bernard af Arles endda ei havde indsamlet eller ladet efterstaae i Danmark og Sverrige, til dem at indsamle havde han nu sendt sin Kapellan og Sognepræst i Castellione i Arezzo Stigt, Huguitio, som og medbragte dette Brev. Under samme Dag medgav han og bemeldte Huguitio Fuldmagt til Bispen i Aarhus; samme Dag og paa samme Maade til Erkebispen, Bisperne og alle Prælater i Sverrige; ligeledes til Mesteren og Brødrene der af Johanniter og den tydske Orden; ligeledes til Erkebispen, Bisperne og Prælaterne i Danmark; til Johanniter og den tydske Ordensmester og Brødre der; til Kongen af Sverrig, Kongen af Danmark (Bzovii Annal. col. 925), til Erkebispen, Bisperne, Abbederne, Priorerne &c. Hertugerne, Marggreverne, Greverne, Baronerne, Ridderne, Forstanderne, Menighederne, Raadet i Byer, Slotte, og alle andre Embedsmænd, hvor de fandtes, om at han sendt Huguitio til Norge i dette Ærende; en vidtløftig Fuldmagt til Huguitio om at indsamle denne Tiende i Norge, som før havde været betroet til den tronhiemske Erkebisp, men nu var han død; og gav han ham Magt at bandsætte alle dem, især Geistlige, som heri vare ham hinderlige; (besynderligt er det, at heri ei meldes et Ord om Kongen i Norge); en Anvisning til ham at udbetale til et Selskab af Kiøbmænd i Florenz alt hvad der af denne Tiende blev indsamlet i Norge; et Brev til alle Troende af 5 November, om at have sendt bemeldte florentinske Kiøbmænd, som førte Brevet med sig til Norge Danmark og Sverrige, i den romerske Kirkes Ærende, og at derfor alle skulde lade dem reise ubehindret og ei tilføie dem nogen Forhindring; og endeligen den 22 November meddelte han Huguitio en Afskrift af den Fuldmagt den trondhiemske Erkebisp havde faaet. Alle disse Breve ere ved Professor Mallets Omsorg blevne udskrevne i Rom.

Erke-

Erkebisp Johan af Lund stadfæstede Kongens Præsentation, og Bisp Ingwar af Roskild (Script. Rer. Dan. IV. p. 291. 387) hans Collats om Tiereby Kirke. Erik Glipping. Aar 1285.

Abbed Nicolaus den 3die af Soree lod der (Script. Rer. Dan. IV. p. 540-41. Pontoppidans Annal. I. pag. 296) den 3 November forflytte fra den gamle Kirke, som afbrændte 1247, til den ny og større, som nu var bleven færdig, og som er den det endnu staaer, alle Been af Skialm Hvide, hans Søn Tucho, Asker Ryg, Erkebisp Absalons Fader, Inga hans Hustru, Ebbo Skialm Hvides Søn, og hans Hustru Ragnild, Gydhi deres Datter, Tucho Ebbos Søn med hans Moder Gydhe og mange fleres, og lod han dem lægge paa 3 Steder, en Part i det høie Alters Chor paa den høire Side af Erkebisp Absalon, en Part ved Alteret af Johannes Evangelist, og en Part ved Alteret af St. Hans den Døber.

Den 2 Februar skiænkede den holstenske Grev Johan i Kil til Neumünster Kloster Landsbyen Eyndersteden (i Sognet Brügge i Amtet Kil) med høie og lave Ret. Blant Vidnerne forekomme de Riddere Herre Papa Wulff, og hans Søn Marqvard. Den 12 Martii stadfæstede Grev Adolph af Holsten og Stormarn (Westph. IV. p. 3486) det Gavebrev Ridder Henric af Barmstede havde meddelt Utersen Nonnekloster paa adskilligt Gods, han af Grev Adolph havde i Forlehning, saafremt han og Grev Johan samtykke deri, og det baade med høie og lave Ret (Hals og Haand), og hvorfor han gav Greven 1000 Mark hambergsk Penge; hans Brev var af 10 Februar. Dette Brev stadfæster Adolph, dog med Forbehold af hans Broders Grev Johans Ret. Marqvard Drost, Ridder, var blant Vidnerne. Junker Adolph af Holsten Stormarn og Schaumburg, en Sønnesøn af Gerhard

 den

Erik Glipping Aar 1284

sidste Stand paa Skalde, som ei er trykt. Man meener og, at han skal have skrevet Sverrers Saga, som dog er hel uvist; for sin Død frasagde han sig Laugstolen, for ei at støde enten de Geistlige eller Verdslige i Henseende til geistligt Gods.

Til dette Aar henføre mange islandske Annaler (Torfæus p. 372. Script. Rer. Dan. III. p. 117), at Legfolk toge endeel Præste- og Kirkegods under sig efter Pavens Anordning. Der døde og paa Island mange Mennesker af Sult (Torfæus l. cit.); der var og stor Qvægsyge.

Den orkenøiske Jarl Magnus Magni Søn, og Bisp Peter døde. (Script. Rer. Dan. II. p. 195. III. 117. Torfæus l. cit. Torfæi Orcades p. 172).

Kong Erik og hans Broder Hertug Hakon toge Munkene af Hovedøe under deres Beskiermelse.

Den 29 December skrev Paven fra Perugia (Raynaldi Annal. ad ann. 1284 p. 360. Bzovii Annal. col. 914. Lagerbring II. p. 613) til Birger og Margrete, og gav Tilladelse til, at Magni Søn Birger maatte ægte den danske Kong Eriks Datter Margrete, endskiønt de vare i fierde Grad beslægtede sammen; da man ei paa anden Maade kunde bilægge de Tvistigheder, som vare mellem begge Kongerne. Heraf skulde man næsten slutte, at Samlingen mellem dem, som jeg tilforn S. 880 har henført til 1282 eller 1278, er først skeet i dette Aar. Den 1 Martii gav Paven Kong Magnus Lov til at holde Gudstienesten i sit Kapel efter romersk Skik, og den 13 Februar, at Ulf Holmgeirs Søn og Helene, der var i Slægt med Kongen, maatte ægte hinanden, endskiønt de vare i fierde Grad beslægtede sammen, for derved at neddæmpe den Strid, som havde været mellem Kongen og Ulph og flere Baronier.

Udi Skeninge lod Kong Magnus (Script. Rer. Dan. I. p. 255. 392. Ericus Olai III. p. 138. Lagerbring II. p. 611) sin Søn Birger udvælge til Konge og Eftermand, og sin anden Søn Eric til Hertug, samt giorde sin Broder Benedict til Hertug i Finland, og vare de to første endda meget unge. Ved denne Tid udgav Kong Magnus ogsaa mange gode Love (Hvitfeldt p. 286. Messenii Scondia Tom. II. p. 62. Tom. XII. p. 135), iblant andet, at ingen maatte gieste Bønder uden Betaling, hvorfor han fik Tilnavn af Ladelås, fordi han havde sat Laas og Regel for Bøndens Lade, det er: skaffet ham Sikkerhed. Messenius vil (Tom. II. p. 62), at Valdemar da atter frasskrev sig Riget. Efter Kyndelmisse sendte den skotske Konge Alexander efter sine troe Mænds Raad Gesandtere til Frankrige, og lod frie for sig til Jolanta, Datter af Greven i Dreux, og som han derpaa ægtede i Gedburg (Boethii Scothia lib. XIII. fol. 291. p. 1). Erik Glipping Aar 1284.

Den fordrevne russiske Storfyrste Demetrius kaldte den tartariske Regent Nogai til Hielp, efter hvilken de nogaiske Tartarer endnu bære Navn, som giorde sig uafhængig af den store tartariske Chan i Kaptschak, og ved ham tvang Demetrius sin Broder Andreas til paa ny at afstaae sig Thronen, ja endog at tvinge Novgoroderne til at erkiende Demetrius for Regent. (Petersburg. Journal 1778 p. 321-23. Müllers russ. Samml. V. p. 419).

Treefoldigheds-Søndag den 20 May holdtes Danehof i Nyborg, og da stadfæstede Kong Eric Minoriterbrødrene i Odense (Script. Rer. Dan. V. p. 516) Besiddelsen af den Grund, hvorpaa deres Kloster var bygget, og hvortil han havde hiulpet, og for dette Document lod han sit Majestæts Segl hænge. Paa samme Danehof eller Herredag, som Hvitfeldt p. 288 kalder den, blev og ved Opmænd affagt den 28 May Dom i den Tvistighed mellem Aar 1285.

Erik Glipping Aar 1285.

Kongen og Hertug Valdemar, hvilken findes paa Dansk hos Hvitfeldt saaledes som følger; dog, da den latinske Original i det kongelige Geheime-Archiv viser, hvorledes Hvitfeldt i sine Oversættelser afveg fra Originalen, har jeg ladet Originalen trykke i Bilagerne.

Hvitfeldt har det i Folioudgaven S. 288 og i Qvart S. 363 saaledes:

Johannes, af Guds Naade Erkebisp til Lund, Sverriges Første, Peder til Viborg, Tyge til Aarhus, Tyge til Ribe, Jngvar til Roskilde, Johannes til Othense, Nicolaus til Børglum, af samme Naade Bisper. Alle som dette Brev seer, helsen i vor Herre. Vi gior Alle vitterligt, eftersom imellem vor naadige Herre Kong Eric, Danmarkes og Slavers Konge, paa Kronens Vegne paa den ene, og Herr Waldemar, Hertug af Sønder-Jylland paa sit Førstendommes Vegne paa den anden Side, haver været Span og Trist imellem, om det Land Als og kongelig Arvegods, liggende udi fornævnte Førstendomme, som er om Krop, Hadebo, Ulpenes, Ranes, Klintebierg, Mark, Skov og Enge, Bokenes Skov med de Enge paa hin Side Svartstrøm, 4 Mark Gulds Jord udi Tofte, Biskopstoft og Backeløf, foruden det som Svening Graasøn sammesteds aatte, Jarnevid, Gieltinge, Uberød, Brøthe, og om alt det Kalle Svendsøn aatte udi Ulkerbalde, item om alle Parter udi Slesvig By med alle kongelige Grunde, 1 Mark Guld udi Huglested, Dannevirke, Hettested, Hammetorp, Handwig med diss Tilhøre, Hother med sin Tilliggelse, Klipløf, Sydtorp, Alsløf, Brithanes, item udi gamle Haderslef 5 Otting, udi Gram 12 Otting med den Penge af Mynten gives, og Udbuds-Lesen udi Sønder-Jylland, hvorom Klage og Kiær var. Paa det sidste er efter de Bestes Raad, som til Nyborg Herredag Helligtrefoldigheds-Søndag vare forsam-

lede

lede Aar 1285 for godt anseet, at om Alse, hvor om ingen skriftlig Instrumenter eller Breve fandtes, blev saaledes lovlig skikket og foreseet, at der skal tilnævnes 12 forstandige Mænd af Danmark, hvilken Ed kaldes almindeligen Worthel, (at han heller og hemler hans Ord, og hvad som siges med Ed); disse skulde sige og sværge, hvem fornævnte Land og Gods tilhører med rette, og blev udnævnt disse, Mogens Pedersøn, Niels Due, Ture Menersøn af Jylland, Johan Barthsøn af Fyen, Niels, fordum Foged over Lund, Jon Litle, Mogens Corvizssøn af Skaane, Anders Nielsøn, Oluf Tygesøn af Sieland, og Jacob Jlep af Laaland. Disse 10 indkdmme for det ganske Raad, og svore dennem at være fuldvitterligt, at Herredømmet over ganske Alseland med Fæstninger og Slot, og Indbyggerne sammesteds, da ere de Kronen og Danmarkes Rige med Ed forpligtet, Bønderne hører Kongen til paa Kronens Vegne; dog undertagendes Kongernes Børn, deres fæderlige Arvelod, som findes sammesteds, og dem hver efter Kong Waldemars Død blev tilmindet. Om fornævnte Gods er os sligt vitterligt, formedelst et aabne Instrument, fordum Hertug Erics af Sønder-Jylland, denne Waldemars Fader derpaa er givet; hvis dennem nu alt Landet tilhørte, var ikke Godset specificeret; thi tildømmer vi Kongen og Kronen Herredømmet over al Als med et fuldkommeligt Herredømme og Ret. Derforuden skal alle vide, at fornævnte Gods udi Hertugdømmet, som nu benævnt er, med Penge af Mynten, Udbudsleeſen, som gives i Sønder-Jylland, det alt have vi tilsagt og tildømt Kongen paa samme Retterting paa Kronens Vegne til evig Tid at besidde: Forbydendes under Bandestraf, at ingen befatter sig med Herredømmet over Als, eller med fornævnte Gods i nogen Maade, uden Kong Erics og hans Efterkommeres Villie og Vidskab. Til Vidnesbyrd

Erik Glipping Aar 1285.

Erik Glipping Aar 1285.

neabyrd have vi med demmen, som dette vedkommer, hængt vore Segl herfore. Actum paa fornævnte Herredag V Cal. Junii.

Det forekommer mig at være rimeligt, at Hertugen har indtil den Tid været paa fri Fod; men vist er det, at han i dette Aar blev fanget af Kongen; hvormed saaledes tilgik. Saasom Uvenskabet mellem ham og Kongen nu var paa det høieste, saa beslutte de han at forlade Riget, og at søge Fremmede om Krigsmagt mod Kongen. Alle Nyere sige efter Hvitfeldt (p. 288), at han agtede sig til Norge, som og bliver troligt derved, at de Norske da vare i Krig med de Danske; men den eneste gamle Skribent, Kroniken som slutter med 1317, siger (ap. Langebek. Tom. II. p. 174), at han vilde gaae til Sverrige; men maaskee det kun er en Skriverfeil; hvorom alting er, saa er det vist, at Kongen lod Hertugen fange i Helsingborg, samt hans Drost Tuko Abildgaard, og sætte dem begge i Bolt og Jern paa Søborg Slot, hvorpaa Kongen gik ind i Hertugdømmet, indtog og nedbrød i Grund Tønder Slot, hvorved de Ny rigtig forstaae Møgel-Tønder. (Script. Rer. Dan. I. p. 248. 293. II. 265. 438. 635. III. 314. V. 531. 615. VII. 224. Hvitfeldt p. 288. Continuat. Alb. Stad. pag. 14. Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. II. p. 363. Meursius col. 446. Pontanus p. 372. Holberg. I. p. 353. Mallet I. p. 257. Gebhardi 4to p. 558. 8vo p. 34).

Krigen mellem Danmark og Norge vedvarede, og opbrændte den norske Admiral Alf og plyndrede Horsens og Kalundborg og mange danske Øer (Script. Rer. Dan. I. p. 248. 255. 293. II. 438. 527. III. 314. V. 625. Hvitfeldt p. 288). De Vendiske eller Hansestæder gik derpaa i Søen mod ham med 30 store Kogger, vel besatte med Mandskab, og lagde sig for Helsinger i 8 Uger, hvorpaa de vendte tilbage, uden at have udrettet noget (Hvitfeldt p.

288.

288. Meursius l. c. Pontanus l. cit). Alf kom tilbage til Norge med stort Bytte. Erik Glipping Aar 1285.

Den norske Konge giorde Grev Jacob af Halland til Ridder (Hvitfeldt p. 288. Script. Rer. Dan. I. p. 248. 293. III. 314) et Træk, som viser denne Greves sidet patriotiske Sindelav; thi at lade sig giøre til Ridder af en fremmed Konge, der paa samme Tid er i aabenbar Krig med hans egen Konge og Landsmænd, røber et fiendtligt Sind, og dog lader det, at Jacob ei faldt i Unaade hos den danske Eric. Hertug Eric af Sønder-Jylland blev og giort til Ridder af den svenske Magnus (Script. Rer. Dan. I. p. 248), og formoder Langebek i en utrykt Anmærkning, at Eric kan have besøgt sin Broder Svantopolc i Sverrige, hvis Frue var nær beslægtet med Kong Magnus.

Aker, Dominicanernes Provincial i Danmark, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 293. II. 438). Benedict, Decanus i Lund, døde den 17 October (Script. Rer. Dan. III. p. 562. IV. 59), og gav en Gaard Vialthorp af 13 Øre Penge til St. Laurencii Kirkes Bygning, til Kanikerne og Vicarierne, for at holde Vigilier og Sielemesse, til Offer og de fattige Discipler, samt til Dominicanerne og Franciscanerne i Lund.

Tucho Fisk, Abbed i Øm Kloster, frasagde sig, (Script. Rer. Dan. V. p. 265), efterat have siddet 3½ Aar, og blev derpaa Jacob Cordal "Cellarius" i Esrom, Abbed. David blev (Script. Rer. Dan. V. p. 526) udvalgt til Minoriternes General i Dania. Riko, Cantor i Ribe, døde den 27 May (Script. l. cit. p. 550).

Den 5 Junii afsagde den roskildske Bisp Ingwar i sit Kapel i Roskild en Dom mellem Sorø Kloster og Bo Breths Arvinger angaaende Gaarden Sputhorp til de sidstes Beste. Den

1 Ju-

Erik Glipping Aar 1285.

1 Junii gav Rano, Decanus i Roskild, sin Svoger Olav, kaldet Lunggæ, Magt til at skiøde til St. Claræ Kloster i Roskild hans Gaard i Alundelitlæ, som han havde arvet efter sin Broder Herre Olav i Rostok. Denne sidste, som var Ridder, døde den 1 April, venteligi dette Aar, og var gift med en Datterdatter af Løbern Snare.

De svenske Bisper af Skara Linkøping og Strengnes gave paa Gulberghede i Sverrige den 29 Junii Aflad til dem, som besøgte Knuds Kirke i Odense.

Den 16 August anordnede den ribiske Bisp Tuco ved sit Brev i Ribe (Terpager p. 254), at Kapitlet der med dets Samtykke skulde herefter kun nyde den halve Del af de ledige Præstekalds Indkomster, da det forhen havde nydt det Hele, og dette skulde erlægges til Kantoren i Ribe. Samme Bisp udstædte i Augustmaaned sin Vidisse over Pave Clementis den 4des Brev af 29 Junii 1265 fra Perugia angaaende, at ingen maatte under Bandsstraf forurolige Minoriterordenen.

Af nysommeldte Decanus Benedict i Lund haves endnu hans Testamente af 23 August, hvori han giver, foruden ovenanførte, meget bort til Klostere, Kirker, Hospitaler, Fattige og sine Beslægtede. Det mærkeligste deri er: "Sorcocium" (ↄ: Surtout Overkiole) en Bibel; en Guldring; et Føl af 3 Aar; et Sølvdrikkebeger, som han skiænkede til Kierligheds-Gilde; et Decret (Jus canonicum); en Udlæggelse af Pauli Breve; et Horn; Reymondi Summa (et theologisk System, thi at herved skulde forstaaes Raymundi Martini, som døde efter 1286, og har skrevet en endnu utrykt Summa mod Alcoranen, kan jeg neppe forestille mig); en foret Trøie (Tabardum) med hvidt Klæde; en blaa rund Kappe; hans Reisebeskrivelse i 2 Dele (Skade, at den ei endnu er til);

Erik Glipping Aar 1285.

tørret Rug (altsaa var det da allerede brugeligt at tørre Rug, hvorimod man hos os nu har saa meget at sige); en Pasgiænger (Ambulator); Ganfredi Summa (uden Tvivl Galfred af Granville, hvis endda utrykte Summa du Cange vidner at have seet i St. Germain Kloster-Bibliothek); tørret Malt; Støvler med hvide Hale (saa forklarer jeg her caligæ); han gav og 1 Mark Penge til Vedligeholdelse af Broen over Dysiæ-Aaen.

Joon Joonsen Litlæ skiænkede den 4 September ½ Mark Jordskyld i Kuldæruth til Esrom Kloster.

Den 9 September indlagde i Odense Kapitel Lygum-Kloster sin Appel til Paven (Script. Rer. Dan. VIII. p. 160) fra Nicolaus, Prior i Odense, Nicolaus Provst der, og Ryko Tosten, Kirkens Provst, som beskikkede Dommere af Paven i den Sag mellem Klosteret og Ridder Johan Urnæ af Slesvig Stigt om Klosterets Eiendele i Bollersslemarck og Urnæ, hvorved han havde skilt det, og som dem af Stigtets Bisp var tildømt; denne Appel skede i Henseende til det Ophold bemeldte Dommere nu næsten i et Aar foraarsagede det, ved ei at ville afgiøre een eneste Artikel, eller at sidde i Retten. — Den 29 September gav Cæcilia, Hustru af Hago Hakie, med hans Samtykke ved sit Brev i Aalborg (Alleburgh) sin Gaard i Orym, som hun havde faaet i Fæstens-Gave, til St. Agnetis Kloster i Roskild.

Den 1 November tilskrev Paven fra Rom Bispen af Aarhus *) om, at de Penge til det hellige Lands-Undsætning, som Bisp Ber-

*) Den i Pavens Breve forekommende unavngivne "*Episcopus Arusiensis*" har saavel Lagerbring i sin svenske Historie II. p. 734, som Magnus a Celse i sin *Apparatus ad Historiam Sveogothicam* p. 92 antaget at være Bispen af Westeraas.

Nyerup.

Erik Glipping Aar 1285.

Bernard af Arles endda ei havde indsamlet eller ladet efterstaae i Danmark og Sverrige, til dem at indsamle havde han nu sendt sin Kapellan og Sognepræst i Castellione i Arezzo Stigt, Huguitio, som og medbragte dette Brev. Under samme Dag medgav han og bemeldte Huguitio Fuldmagt til Bispen i Aarhus; samme Dag og paa samme Maade til Erkebispen, Bisperne og alle Prælater i Sverrige; ligeledes til Mesteren og Brødrene der af Johanniter og den tydske Orden; ligeledes til Erkebispen, Bisperne og Prælaterne i Danmark; til Johanniter og den tydske Ordensmester og Brødre der; til Kongen af Sverrig, Kongen af Danmark (Bzovii Annal. col. 925), til Erkebispen, Bisperne, Abbederne, Priorerne rc. Hertugerne, Marggreverne, Greverne, Baronerne, Ridderne, Forstanderne, Menighederne, Raadet i Byer, Slotte, og alle andre Embedsmænd, hvor de fandtes, om at have sendt Huguitio til Norge i dette Ærende; en vidtløftig Fuldmagt til Huguitio om at indsamle denne Tiende i Norge, som før havde været betroet til den tronhiemske Erkebisp, men nu var han død; og gav han ham Magt at bandsætte alle dem, især Geistlige, som heri vare ham hinderlige; (besynderligt er det, at heri ei meldes et Ord om Kongen i Norge); en Anvisning til ham at udbetale til et Selskab af Kiøbmænd i Florenz alt hvad der af denne Tiende blev indsamlet i Norge; et Brev til alle Troende af 5 November, om at have sendt bemeldte florentinske Kiøbmænd, som førte Brevet med sig til Norge Danmark og Sverrige, i den romerske Kirkes Ærende, og at derfor alle skulde lade dem reise ubehindret og ei tilføie dem nogen Forhindring; og endeligen den 22 November meddelte han Huguitio en Afskrift af den Fuldmagt den trondhiemske Erkebisp havde faaet. Alle disse Breve ere ved Professor Mallets Omsorg blevne udskrevne i Rom.

Erkebisp Johan af Lund stadfæstede Kongens Præsentation, og Bisp Ingwar af Roskild (Script. Rer. Dan. IV. p. 291. 387) hans Collats om Tiereby Kirke. Erik Glipping. Aar 1285.

Abbed Nicolaus den 3die af Sorøe lod der (Script. Rer. Dan. IV. p. 540 - 41. Pontoppidans Annal. I. pag. 296) den 3 November forflytte fra den gamle Kirke, som afbrændte 1247, til den ny og større, som nu var bleven færdig, og som et den det endnu staaer, alle Been af Skialm Hvide, hans Søn Tucho, Asker Ryg, Erkebisp Absalons Fader, Inga hans Hustru, Ebbo Skialm Hvides Søn, og hans Hustru Ragnild, Gydhi deres Datter, Tucho Ebbos Søn med hans Moder Gydhe og mange fleres, og lod han dem lægge paa 3 Steder, en Part i det høie Alters Chor paa den høire Side af Erkebisp Absalon, en Part ved Alteret af Johannes Evangelist, og en Part ved Alteret af St. Hans den Døber.

Den 2 Februar skiænkede den holstenske Grev Johan i Kil til Neumünster Kloster Landsbyen Eyderstede (i Sognet Brügge i Amtet Kil) med høie og lave Ret. Blant Vidnerne forekomme de Riddere Herre Papa Wulff, og hans Søn Marqvard. Den 12 Martii stadfæstede Grev Adolph af Holsten og Stormarn (Westph. IV. p. 3486) det Gavebrev Ridder Henric af Barmstede havde meddelt Uetersen Nonnekloster paa adskilligt Gods, han af Grev Adolph havde i Forlehning, saafremt han og Grev Johan samtykte deri, og det baade med høie og lave Ret (Hals og Haand), og hvorfor han gav Greven 1000 Mark hambergsk Penge; hans Brev var af 10 Februar. Dette Brev stadfæster Adolph, dog med Forbehold af hans Broders Grev Johans Ret. Marqvard Drost, Ridder, var blant Vidnerne. Junker Adolph af Holsten Stormarn og Schaumburg, en Sønnesøn af Gerhard

Erik Glipping Aar 1285.

den 1ste, stadfæstede siden efter Aar 1317 sin Farbroders Sønners de Grever Adolphi og Johannis og hans Søns Adolphs Stadfæstelse paa Ridder Henric af Barmstede hans Gave til Uetersen Kloster, som er indført, men hvoraf haves kun en Afskrift. De Grever Gerhard den ældre og yngre af Holsten og Scawenburg fastsatte ved deres Brev i Pløn den 5 Junii Grændserne af Eismar Kloster dets Eiendele, og gave noget mere Gods did. Deri forekomme de Brødre Henric og Nicolaus af Qvale. Den 26 December fastsatte og beskrev udi Segeberg Grev Adolph af Holsten og Segeberg Grændserne af Landsbyen Glinde, tilhørende Reinbec Kloster. Blant Vidnerne forekommer Thideric af Hesten, da Advocat.

Den 8 May afbrændte Byen Bremen. Den 26 Junii stadfæstede den bremiske Erkebisp Giselbert i Stade Neumünster Kloster efter Erkebisp Hartwics Brev Besiddelsen af Tienden af Bilewelde eller Dodencop, som den havde af Bremer Kirke. Dette Brev findes i Original i det kongelige danske Geheime-Archiv. Samme Erkebisp gav den 26 Julii Aflad til dem, som besøgte Neumünster Kirke. Junker Hildebold af Oldenborg pantsatte den 22 December udi Drakenburg (Vogt Monum. Brem. I. p. 506) adskilligt Gods til Bersen Nonnekloster for 35 Mark Bremers Sølv. Ved sit Brev i Rostok af 6 Julii (Schroders Papist. Meklenb. I. p. 786) solgte Henric Knut 30 Husen i Landsbyen Tralow til Klosteret Dobbertin. I et Diplom af Henric, Herre af Werle, givet den 25 Julii (Westph. IV. p. 948-50) forekommer de Riddere Nicolaus Hane, Godecho Lühe, og i et uden Dag af Nicolaus og hans Brødre (Henrici Sønner), Junkere af Werle, de Riddere Nicolaus Gallus (Hahn), Henric Knuth, Thideric af Bardenfleth, Prizbur, Johan Coz,

Gam-

Gamme, Conrad og Willekin, Brødre af Stockflete, Wratislav af Penze. Erik Glipping Aar 1285.

Den 26 October døde Adelheid, født Marggrevinde af Montferrat; hun var en Datter af Marggrev Otto, nu Enke efter Grev Gerhard den 1ste af Holsten, og forhen gift 1265 med Albert den Store, Hertug af Brunsvig, som hun avlede 6 Sønner og 1 Datter med (Kitchberg ap. Westph. pag. 769. Lerbeke Chron. Schaumburg. p. 514. Orig. Gvelf. IV. Præfat. p. 7. Corner. ap. Eccard. p. 911. Pfeffingers Braunschw. Hist. I. pag. 118. 132. 133), hun skrev sig Adelleyd, forhen Hertuginde i Brunsvig, nu Frue af Hertesberg og Grevinde af Schowenborch. Med Gerhard, som døde 1281, havde hun ingen Børn, og vare alle hans Børn med hans første Gemahlinde Lutgard, en Datter af Fyrst Johannes, Theologus i Meklenborg, som døde 1268.

Bugislav, Slavernes Hertug i Pomern, og Titbold, Abbed i Belbück, stadfæstede i Belbück den 16 Martii (Rangonis Pomeran. Diplom. p. 190) 2 Privilegier af Byen Treptow, og gav den samme som Gripsvald havde. Blant Vidnerne forekommer Nicolaus Lode, Ridder.

Rygernes Fyrste Wizlaf gav den 18 Martii (Hvitfeldt p. 288) i Lybek sine Borgere i Tribuses samme Friheder, som de i Rostok havde; deri tales om det gamle Slots Grav, og fastsættes Grændserne af Byens Jorder. Hans Arvinger Wizlaf, Jaremar, Sambur og Svantopolc vare herved tilstede, saa og de af hans Riddere Reinfrid af Penz, Johannes af Osten, Mattheus Moltke, Heinric Marskalk af Osten, Nicolaus af Diwitz med flere, som jeg forbigaaer; heraf findes en gammel Afskrift af 1584 i det kongelige danske Geheime-Archiv. I et Diplom af dette Aar, som Greverne Adolph og Albert af Schavenborg

Erik Glipping Aar 1285. borg have udstedt (Grubs Orig. Pyrmon. p. 112), nævnes Grev Otto af Everstein. — Wynard, Abbed og det hele Convent i Valkole i Liefland i den dørptske Kreds gave den 21 September i Dypen deres Brev om et Forlig meslem dem og den tydske Ordensmester i Liefland Willikin (maaskee Wilhelm) angaaende noget nistigt Gods i Ermlen. Den liflandske tydske Ridder Johan Clefs eller Clavssun gav noget Gods til Nydale Kloster i Sverrige for sin afdøde Hustrues Siel, og laae det i Madalbyesherr, Sigerstad Sogn paa Øland, og indeholdt et Spyd og 5 Albuer efter det Lands Maade. En mig ubekiendt Maade at beregne Jorder paa. Erkebisp Johan af Riga bygde den skiønne Kirke i Window. Den 5 December bød Paven Bispen, Provsten, og Decanus af Oesel igien at indkalde de Mensalgods (Gadebusch Lief. Jahrb. I. p. 328. 23. Dogiel Cod. Diplom. V. p. 5) som de rigiske Erkebisper havde ubilligen afhændet fra deres eget Bord og at tvinge hertil ved Band. Grev Otto af Orlamünde skienkede noget Gods til Klosteret Sonnenwalt, og den 26 Junii 1316 udstædte en Otto, om det ei er den samme, et Diplom herom.

Den flygtige Bisp Thorfin af Hammer døde (Script. Rer. Dan. II. p. 195. III. 118. Torfæus p. 372) den 8 Januar i Flandern, blev der begraven i det Cistercienser-Kloster Tosano eller Doest i Stigt Brügges, og bliver af Ferrarius i Catalog. Sanctor. p. 28 regnet blant Helgener. Hans Gravskrift lyder saaledes (Acta Sanctor. Jan. Tom. I. p. 548): Hic jacet Dominus Torphinus ex regno Norvegiæ, civitate Hamariæ, qvi pro jure Ecclesiæ de terra sua exulatus et in mari naufragatus, hic tandem veniens pauper et extenuatus per triginta septimanas infirmatus hospitans et amore Christi misericorditer sustentatus, sancto fine qvievit, anno Domini millesimo ducentesimo qvadragesimo qvarto (efter den Regning

ning at Aaret begynder med Paaske, men efter vor 1245) Sexto Idus Januarii. Henriqvez omtaler ham saavel i Menolog. Cistercienf. ad VIII Januarii, som i Fasciculus Sanctorum ordinis Cist. lib. II. Dist. 10. cap. 5. Førend han blev Bisp, havde han været en Cistercienser-Munk. I bemeldte Kloster, som nu er ødelagt, og laae et langt fra Bruges, var han begravet i en ophøiet Grav. Da han døde 1284, efter vor Regning 1285, saa er venselig bemeldte Gravskrift sat længe efter hans Død. Erik Glipping Aar 1285.

Vesten for Island fandt (Script. Rer. Dan. II. p. 195. Torfæus p. 374) Helgos Sønner Adelbrand og Thorvald et nyt Land, som en islandsk Annal kalder Duneyer; maaskee det har været det Land, som Eskimaux beboe, og som i de ældre Tider vare Norske og Islændere bekiendt, men siden er gaaet i Forglemmelse.

Bisp Andreas af Oslo bragte et Brev med sig fra Paven (Script. Rer. Dan. III. p. 118. Bzovii Annal. ad ann. 1285. col. 926. No. 11) til den norske Konge, som kun haves paa Islandsk hos Arngrim i hans Commentario, og som Torfæus har oversat paa Latin (p. 372-74), hvorefter jeg har ladet det trykke i Bilagene. Pave Honorius siger deri, at hans Formand Martinus havde ladet afgaae et Brev til den norske Kong Eric (og som maaskee for hans pludselige Død ei blev assendt); deri siger Paven, at Bisp Andreas af Oslo og Thorfin af Hammer havde berettet ham paa egne og den ganske norske Geistligheds Vegne, hvad der havde tildraget sig mellem Erkebisp Johan af Nidaros og Kongens Fader Kong Magnus, hvorledes denne sidste og hans Embedsmænd havde forandret Rigets Love, afskaffet de gamle og gode, og indført ny og uhørte, især afskaffet Kong Magni Erlingsens Friheds breve til Nidaros Kirke, hvorved han havde overgivet sig og sit

Erik Glipping Aar 1285.

sit Rige til St. Oluf, at Erkebispen og Bisperne skulde ei have nogen Indflydelse i Kongevalget, og mere; men endelig havde Kongen og Erkebispen forligt sig, hvilket Forlig Magnus og havde holdt saalænge han levede; Eric selv havde i Overværelse og med Samtykke af sine Formyndere besvoret at ville holde dette Forlig, ved sin Kroning, da han var 18 Aar gammel (kun 12; men Geistligheden har venteligt giort ham ældre, for at giøre ham desto forstere hos Paven); men siden havde samme Formynder og Raad brudt deres Troe og indført skadelige Love til Kirkens og Geistlighedens Fornærmelse. Erkebispen havde derimod holdet et Ting, og forkyndt de pavelige og canoniske Love, hvorimod Formynderne havde indskudt sig for Paven. Erkebispen havde forgieves formanet dem, og især sat 2 af Formynderne Bernhard af Gisko og Andreas Plucke i Band, som dog ei havde skiøttet den, da de havde Medhold af de andre, og var endog den sidste bleven begravet i Kongens Kapel i Bergen, endskiønt han døde i Band. Begge Parter havde derpaa sendt Gesandtere til Rom, og Paven havde overgivet nogle Kardinaler Sagen til Undersøgning. Imidlertid havde Kongens Raad fængslet Bispernes, Provsternes og Klerkernes Vicarier, forjaget og berøvet de Legfolk, som havde foret Bisperne Tieneste, ja udjaget Erkebispen og forommeldte 2 Bisper og frataget dem alt deres Gods. Erkebispen havde villet reise til sit Sæde igien, men var død, hvorpaa Kongens Raad havde kaldt deres Gesandt tilbage fra Pavens Hof; herover vare bemeldte Bisper komne til Paven, som derover formaner og byder Kongen at føre sig anderledes op. Man maa af denne lemfældige Tone i dette Brev slutte, at Kongens Parti har havt mærkelig Overhaand i Norge, og at Paven derfor ei har turdet drive Sagen for vidt.

I Ber-

I Bergen den 13 Martii tilskrev Kong Eric Advocaten Skytsherren) Raadet og Menighederne af de Stæder: Lybek, Hamborg, Wismar, Rostok, Bremen, Stralsund, Gripsvold, Stetin, Dymyn, Anclam, Gotland, Elbing, Ryge, (Riga) og Reval, at da megen Uvenskab og Skade havde yttret sig med de tydske i hans Rige og hans Undersaatter i deres Byer, saa, for herefter at undgaae sligt, vilde han efter sit Riges Lov og Skik skaffe hver tydsk Kiøbmand fuldkommen Erstatning, som beviiste for ham selv eller hans Justitiarier at have lidt nogen Skade af hans eller Undersaatter; og skulde Raadet i de tydske Byer igien giøre hans Undersaatter samme Skiel; Byerne skulde i hans Rige nyde de Friheder og Rettigheder, som hans Fader og Forfædre havde givet dem.

Erik Ellipping Aar 1285.

I den skrevne Fortegnelse over Breve vexlede mellem Engeland og Norge, forekommer et Brev om Krigsfolk, der fra Engeland gik den norske Konge til Hielp. Skade, at man af disse Breve har kun et kort Indhold.

Den 19 Martii tibyttede Abbed Erik af Munkelif (Thorkelins Diplom. II. pag. 103) med Nonnerne i Nunesætet i Bergen, Fierdingen i Skeid paa Øen Kormt for 5 Manadamata-Jord i Lodhuthveitt og 5 Mark brændt norsk Sølv. Den 14 May skiøgte Mester Eric, Provst i Lister (Thorkelin l. cit.), den Jord Sneridhadal for 15 Mark brændt Sølv i ny engelske Penge til Abbed Eric i Munkelif i Bergen.

Den norske Enkedronning Ingeborg, Eric, Abbed i Munkelif i Bergen, og Eric Duggulsøn gave ved deres Brev (Thorkelin l. cit. p. 104-106) Bisp Nerva af Bergen og Herre Biarn Erlingsen Fuldmagt at drage som Sendebud til Sverrig, og at indgaae Forlig, som de kunde, naar de medgivne Forslag

rret Rug (altsaa var det da allerede brugeligt at tørre Rug, hvor-med man hos os nu har saa meget at sige); en Pasgiænger (Amulator); Ganfredi Summa (uden Tvivl Galfred af Granille, hvis endda utrykte Summa du Cange vidner at have seet St. Germain Kloster-Bibliothek); tørret Malt; Støvler med vide Hale (saa forklarer jeg her caligæ); han gav og 1 Mark enge til Vedligeholdelse af Broen over Dysiæ-Aaen.

Joon Joonsen Litlæ skiænkede den 4 September ½ Mark ordskyld i Kuldæruth til Esrom Kloster.

Den 9 September indsagde i Odense Kapitel Lygum-Kloster n Appel til Paven (Script. Rer. Dan. VIII. p. 160) fra Nicolaus, Prior i Odense, Nicolaus Provst der, og Ryko Tosten, irkens Provst, som beskikkede Dommere af Paven i den Sag ellem Klosteret og Ridder Johan Urnæ af Slesvig Stigt om losterets Eiendele i Bollersslemarck og Urnæ, hvorved han havde ilt det, og som dem af Stigtets Bisp var tildømt; denne Appel ede i Henseende til det Ophold bemeldte Dommere nu næsten i et ar foraarsagede det, ved ei at ville afgiøre een eneste Artikel, ler at sidde i Retten. — Den 29 September gav Cæcilia, Hustru Hage Hakie, med hans Samtykke ved sit Brev i Aalborg (Alburgh) sin Gaard i Grym, som hun havde faaet i Fastens-Gave, St. Agnetis Kloster i Roskild.

Den 1 November tilskrev Paven fra Rom Bispen af Aars*) om, at de Penge til det hellige Lands Undsætning, som Bisp

Ber-

*) Den i Pavens Breve forekommende unavngivne "Episcopus Arusiensis" har saavel Lagerbring i sin svenske Historie II. p. 734, som Magnus a Celse i sin *Apparatus ad Historiam Sveogothicam* p. 92 antaget at være Bispen af Westeraas.

Nyerup.

lebrandt. II. p. 14-15. Beckers Gesch. von Lübek I. p. 235-236) Erik Glipping Aar 1284.
sendte en Flode i Søen mod dem, og forbød al Tilforsel til Norge, især ved at lægge sig i Øresund; men Bremen, som da havde indgaaet Handelsforbund med London, vilde ei have med denne Strid at bestille, hvorfor den blev udelukt af Hansen. Saasom Lybek forskaffede de fleste Skibe, saa blev den erklæret til Anfører for Floden, og fik tilligemed Forsædet og Directorium blant Stæderne, som den siden beholdt. Denne Krig og deraf opkommende Nødvendighed for Stæderne nærmere at forene sig, lagde den første Grund til Hansestædernes Magt og Anseelse. Cornerus (col. 935) og efter ham Crantzius (Norvegia lib. VI. cap. 2) Krøniken af Riddagshusen hos Leibnits II. p. 80, Lambecius Orig. Hamb. II. p. 73. in Christiani (Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 12) kalde den norske Konge ved denne Leilighed Olaus. Et Brev udstædt i Perugia den 20 Novembher (Ayrmanni Sylloge Anecdot. p. 331) om et Hospital for Spedalske sat udenfor Northusen i Tydskland, og et andet af samme Dag til Bodenwerder Kirke i Minden Stigt (Baringii Clavis Diplomat. p. 480) beviser, at den samme norske Bisp Andreas af Oslo da opholdt sig i Italien hos Paven.

Nordens store Historieskriver og Poet Sturle Thordarsøn, en Brodersøn af Snorro Sturlesøn, døde paa Island den 30 Julii paa sin Fødselsdag (Script. Rer. Dan. II. p. 195. 13. Torfæus p. 372) da han var 70 Aar gammel. Han skrev sin egen Slægts, Sturlungernes Historie med største Upartiskhed fra 1000 af, og er det endnu ikke trykt, og befatter næsten hele Islands Historie i det Tidsrum i sig; ligeledes skrev han Kong Hakon Hakonsøns Historie og Kong Magni Lagebæters, hvilket sidste Arbeide er bortkommet. Uden Tvivl lagde han

sidste

Udi Skeninge lod Kong Magnus (Script. Rer. Dan. I. p. 255. 392. Ericus Olai III. p. 138. Lagerbring II. p. 611) sin Søn Birger udvælge til Konge og Eftermand, og sin anden Søn Eric til Hertug, samt giorde sin Broder Benedict til Hertug i Finland, og vare de to første endda meget unge. Ved denne Tid udgav Kong Magnus ogsaa mange gode Love (Hvitfeldt p. 286. Messenii Scondia Tom. II. p. 62. Tom. XII. p. 135), iblant andet, at ingen maatte gieste Bønder uden Betaling, hvorfor han fik Tilnavn af Ladelås, fordi han havde sat Laas og Regel for Bondens Lade, det er: skaffet ham Sikkerhed. Messenius vil (Tom. II. p. 62), at Valdemar da atter frafkrev sig Riget. Efter Kyndelmisse sendte den skotske Konge Alexander efter sine troe Mænds Raad Gesandtere til Frankrige, og lod frie for sig til Jolanta, Datter af Greven i Dreux, og som han derpaa ægtede i Gedburg (Boethii Scothia lib. XIII. fol. 291. p. 1). Erik Glipping Aar 1284.

Den fordrevne russiske Storfyrste Demetrius kaldte den tartariske Regent Nogai til Hielp, efter hvilken de nogaiske Tartarer endnu bære Navn, som giorde sig uafhængig af den store tartariske Chan i Kaptschak, og ved ham tvang Demetrius sin Broder Andreas til paa ny at afstaae sig Thronen, ja endog at twinge Novgoroderne til at erkiende Demetrius for Regent. (Petersburg. Journal 1778 p. 321-23. Müllers russ. Samml. V. p. 419).

Trefoldigheds-Søndag den 20 May holdtes Danehof i Nyborg, og da stadfæstede Kong Eric Minoriterbrødrene i Odense (Script. Rer. Dan. V. p. 516) Besiddelsen af den Grund, hvorpaa deres Kloster var bygget, og hvortil han havde hiulpet, og for dette Document lod han sit Majestæts Segl hænge. Paa samme Danehof eller Herredag, som Hvitfeldt p. 288 kalder den, blev og ved Opmænd afsagt den 28 May Dom i den Tvistighed mellem Aar 1285.

lede Aar 1285 for godt anseet, at om Alse, hvor om ingen Skrift lig Instrumenter eller Breve fandtes, blev saaledes lovlig skikket og foreseet, at der skal tilnævnes 12 forstandige Mænd af Danmark, hvilken Ed kaldes almindeligen Worthel, (at han heller og jemler hans Ord, og hvad som siges med Ed); disse skulde sige og sværge, hvem fornævnte Land og Gods tilhører med rette, og blev udnævnt disse, Mogens Pedersøn, Niels Due, Ture Nenersøn af Jylland, Johan Barthsøn af Fyen, Niels, fordum Foged over Lund, Jon Litle, Mogens Torvizsøn af Skaane, Anders Nielsøn, Oluf Tygesøn af Sieland, og Jacob Flep af Laaland. Disse 10 indkomme for det ganske Raad, og svore dennem at være fuldvitterligt, at Herredømmet over ganske Alseland med Fæstninger og Slot, og Indbyggerne sammesteds, da ere de Kronen og Danmarkes Rige med Ed forpligtet, Bønderne hører Kongen til paa Kronens Vegne; dog undertagendes Kongernes Børn, deres fæderlige Arvelod, som findes sammesteds, og dem hver efter Kong Waldemars Død blev tilmindet. Om fornævnte Gods er os sligt vitterligt, formedelst et aabne Instrument, fordum Hertug Erics af Sønder-Jylland, denne Waldemars Fader derpaa er givet; hvis dennem nu alt Landet tilhørte, var ikke Godset specificeret; thi tildømmer vi Kongen og Kronen Herredømmet over al Als med et fuldkommeligt Herredømme og Ret. Derforuden skal alle vide, at fornævnte Gods udi Hertugdømmet, som nu benævnt er, med Penge af Mynten, Udbudslesen, som gives i Sønder-Jylland, det alt have vi tilsagt og tildømt Kongen paa samme Retterting paa Kronens Vegne til evig Tid at besidde. Forbydendes under Bandsstraf, at ingen befatter sig med Herredømmet over Als, eller med fornævnte Gods i nogen Maade, uden Kong Erics og hans Efterkommeres Villie og Vidskab. Til Vidnesbyrd

Erik Glipping Aar 1285.

288. Meursius l. c. Pontanus l. cit). Alf som tilbage til Norge med stort Bytte.

Den norske Konge giorde Grev Jacob af Halland til Ridder (Hvitfeldt p. 288. Script. Rer. Dan. I. p. 248. 293. III. 314) et Træk, som viser denne Greves lidet patriotiske Sindelav; thi at lade sig giøre til Ridder af en fremmed Konge, der paa samme Tid er i aabenbar Krig med hans egen Konge og Landsmænd, røber et fiendtligt Sind, og dog lader det, at Jacob ei faldt i Unaade hos den danske Eric. Hertug Eric af Sønder-Jylland blev og giort til Ridder af den svenske Magnus (Script. Rer. Dan. I. p. 248), og formoder Langebek i en utrykt Anmærkning, at Eric kan have besøgt sin Broder Svantopolc i Sverrige, hvis Frue var nær beslægtet med Kong Magnus.

Aker, Dominicanernes Provincial i Danmark, døde (Script. Rer. Dan. I. p. 293. II. 438). Benedict, Decanus i Lund, døde den 17 October (Script. Rer. Dan. III. p. 562. IV. 59), og gav en Gaard Bialthorp af 13 Øre Penge til St. Laurencii Kirkes Bygning, til Kanikerne og Vicarierne, for at holde Vigilier og Sielemesse, til Offer og de fattige Discipler, samt til Dominicanerne og Franciscanerne i Lund.

Tucho Fisk, Abbed i Øm Kloster, frasagde sig, (Script. Rer. Dan. V. p. 265), efterat have siddet 3½ Aar, og blev derpaa Jacob Cordal "Cellarius" i Esrom, Abbed. David blev (Script. Rer. Dan. V. p. 526) udvalgt til Minoriternes General i Dania. Riko, Cantor i Ribe, døde den 27 May (Script. l. cit. p. 559).

Den 5 Junii afsagde den roskildske Bisp Ingwar i sit Kapel i Roskild en Dom mellem Sorøe Kloster og Bo Breths Arvinger angaaende Gaarden Spothorp til de sidstes Beste. Den

Erik Glipping Aar 1285.

tørret Rug (altsaa var det da allerede brugeligt at tørre Rug, hvorimod man hos os nu har saa meget at sige); en Pasgiænger (Ambulator); Ganfredi Summa (uden Tvivl Galfred af Granville, hvis endda utrykte Summa du Cange vidner at have seet i St. Germain Kloster-Bibliothek); tørret Malt; Støvler med hvide Hale (saa forklarer jeg her caligæ); han gav og 1 Mark Penge til Vedligeholdelse af Broen over Dysiæ-Aaen.

Joon Joonsen Litlæ skiænkede den 4 September ½ Mark Jordskyld i Kuldæruth til Esrom Kloster.

Den 9 September indlagde i Odense Kapitel Lygum-Kloster sin Appel til Paven (Script. Rer. Dan. VIII. p. 160) fra Nicolaus, Prior i Odense, Nicolaus Provst der, og Ryko Tosten, Kirkens Provst, som beskikkede Dommere af Paven i den Sag mellem Klosteret og Ridder Johan Urnæ af Slesvig Stigt om Klosterets Eiendele i Bollersslemarck og Urnæ, hvorved han havde skilt det, og som dem af Stigtets Bisp var tildømt; denne Appel skede i Henseende til det Ophold bemeldte Dommere nu næsten i et Aar foraarsagede det, ved ei at ville afgiøre een eneste Artikel, eller at sidde i Retten. — Den 29 September gav Cæcilia, Hustru af Hago Hakie, med hans Samtykke ved sit Brev i Aalborg (Alleburgh) sin Gaard i Grym, som hun havde faaet i Fæstens-Gave, til St. Agnetis Kloster i Roskild.

Den 1 November tilskrev Paven fra Rom Bispen af Aarhus *) om, at de Penge til det hellige Lands Undsætning, som Bisp Ber-

*) Den i Pavens Breve forekommende unavngivne "*Episcopus Arusiensis*" har saavel Lagerbring i sin svenske Historie II. p. 734, som Magnus a Celse i sin *Apparatus ad Historiam Sveogothicam* p. 92 antaget at være Bispen af Westeraas.

Nyerup.

Erkebisp Johan af Lund stadfæstede Kongens Præsentation,
g Bisp Ingwar af Roskild (Script. Rer. Dan. IV. p. 291. 387)
ans Collats om Tiereby Kirke.

Abbed Nicolaus den 3die af Soroe lod der (Script. Rer.
Dan. IV. p. 540-41. Pontoppidans Annal. I. pag. 296) den
November forflytte fra den gamle Kirke, som afbrandte 1247,
l den ny og større, som nu var bleven færdig, og som et den det
idnu staaer, alle Been af Skialm Hvide, hans Søn Tucho,
sker Ryg, Erkebisp Absalons Fader, Inga hans Hustru,
Ebbo Skialm Hvides Søn, og hans Hustru Ragnild, Gyd-
i deres Datter, Tucho Ebbos Søn med hans Moder Gydhe
g mange fleres, og lod han dem lægge paa 3 Steder, en Part i
et høie Alters Chor paa den høire Side af Erkebisp Absalon,
Part ved Alteret af Johannes Evangelist, og en Part ved
lteret af St. Hans den Døber.

Den 2 Februar skiænkede den holstenske Grev Johan i Kil
l Neumünster Kloster Landsbyen Eyndersteden (i Sognet Brügge
Amtet Kil) med høie og lave Ret. Blant Widnerne forekomme
Riddere Herre Papa Wulff, og hans Søn Marqvard.
en 12 Martii stadfæstede Grev Adolph af Holsten og Stormarn
Westph. IV. p. 3486) det Gavebrev Ridder Henric af Barm-
ede havde meddelt Utersen Nonnekloster paa adskilligt Gods, han
Grev Adolph havde i Forlehning, saafremt han og Grev Jo-
n samtykte deri, og det baade med høie og lave Ret (Hals og
aand), og hvorfor han gav Greven 1000 Mark hambergsk Pen-
; hans Brev var af 10 Februar. Dette Brev stadfæster Adolph,
g med Forbehold af hans Broders Grev Johans Ret. Mar-
vard Drost, Ridder, var blant Widnerne. Junker Adolph af
olsten Stormarn og Schaumburg, en Sønnesøn af Gerhard

Gamme, Conrad og Willekin, Brødre af Stockflete, Wratislav af Penße. Erik Glipping Aar 1285.

Den 26 October døde Adelheid, fødd Marggrevinde af Montferrat; hun var en Datter af Marggrev Otto, nu Enke efter Grev Gerhard den 1ste af Holsten, og forhen gift 1265 med Albert den Store, Hertug af Brunsvig, som hun avlede 6 Sønner og 1 Datter med (Kirchberg ap. Westph. pag. 769. Lerbecke Chron. Schaumburg. p. 514. Orig. Gvelf. IV. Præfat. p. 7. Corner. ap. Eccard. p. 911. Pfeffingers Braunschw. Hist. I. pag. 126. 132. 133), hun skrev sig Adelleyd, forhen Hertuginde i Brunsvig, nu Frue af Hertesberge og Grevinde af Schowenborch. Med Gerhard, som døde 1281, havde hun ingen Børn, og vare alle hans Børn med hans første Gemahlinde Ermgard, en Datter af Fyrst Johannes, Theologus i Mekkenborg, som døde 1268.

Bugislav, Slavernes Hertug i Pomern, og Titbold, Abbed i Belbuck, stadfæstede i Belbuck den 10 Martii (Rangonis Pomeran. Diplom. p. 190) 2 Privilegier af Byen Treptow, og gav den samme som Gripsvald havde. Blant Vidnerne forekommer Nicolaus Lode, Ridder.

Rygernes Fyrste Wizlaf gav den 18 Martii (Hvitfeldt p. 288) i Lybek sine Borgere i Tribuses samme Friheder, som de i Rostok havde; deri tales om det gamle Slots Grav, og fastsættes Grændserne af Byens Jorder. Hans Arvinger Wizlaf, Jaromar, Sambur og Svantopolc vare hervid tilstede, saa og de af hans Riddere Reinfrid af Penß, Johannes af Osten, Mattheus Moltke, Heinrik Marskalk af Osten, Nicolaus af Diwiß med flere, som jeg forbigaaer; heraf findes en gammel Afskrift af 1584 i det kongelige danske Geheime-Archiv. I et Diplom af dette Aar, som Greverne Adolph og Albert af Schavenborg

ning at Aaret begynder med Paaske, men efter vor 1245) Sexto Idus Januarii. Henriquez omtaler ham saavel i Menolog. Cistercienſ. ad VIII Januarii, ſom i Faſciculus Sanctorum ordinis Ciſt. lib. II, Diſt. 10. cap. 5. Førend han blev Biſp, havde han været en Ciſtercienſer-Munk. I bemeldte Kloſter, ſom nu er ødelagt, og laae ei langt fra Bruges, var han begravet i en ophøiet Grav. Da han døde 1284, efter vor Regning 1285, ſaa er venſelig bemeldte Gravſkrift ſat længe efter hans Død. Erik Glipping Aar 1285.

Veſten for Island fandt (Script. Rer. Dan. II. p. 195. Torfæus p. 374) Helgos Sønner Adelbrand og Thorvald et nyt Land, ſom en islandſk Annal kalder Duneyer; maaſkee det har været det Land, ſom Eſkimaux beboe, og ſom i de ældre Tider vare Norſke og Islandere bekiendt, men ſiden er gaaet i Forglemmelſe.

Biſp Andreas af Oslo bragte et Brev med ſig fra Paven (Script. Rer. Dan. III. p. 118. Bzovii Annal. ad ann. 1285. col. 926. No. 11) til den norſke Konge, ſom kun haves paa Islandſk hos Arngrim i hans Commentario, og ſom Torfæus har overſat paa Latin (p. 372-74), hvorefter jeg har ladet det trykke i Bilagene. Pave Honorius ſiger deri, at hans Formand Martinus havde ladet afgaae et Brev til den norſke Kong Eric (og ſom maaſkee for hans pludſelige Død ei blev affendt); deri ſiger Paven, at Biſp Andreas af Oslo og Thorfin af Hammer havde berettet ham paa egne og den ganſke norſke Geiſtligheds Vegne, hvad der havde tildraget ſig mellem Erkebiſp Johan af Nidaros og Kongens Fader Kong Magnus, hvorledes denne ſidſte og hans Embedsmænd havde forandret Rigets Love, afſkaffet de gamle og gode, og indført ny og uhørte, iſær afſkaffet Kong Magni Erlingſens Frihedsbreve til Nidaros Kirke, hvorved han havde overgivet ſig og

ſit

I Bergen den 13 Martii tilskrev Kong Eric Advocaten (Skytsherren) Raadet og Menighederne af de Stæder; Lybek, Hamborg, Wismar, Rostok, Bremen, Stralsund, Gripsvold, Stetin, Dymyn, Anclam, Gotland, Elbing, Ryge, (Riga) og Reval, at da megen Uvenskab og Skade havde yttret sig med de Tydske i hans Rige og hans Undersaatter i deres Byer, saa, for herefter at undgaae sligt, vilde han efter sit Riges Lov og Skik skaffe hver tydsk Kiøbmand fuldkommen Erstatning, som beviste for ham selv eller hans Justitiarier at have lidt nogen Skade af ham eller Undersaatter; og skulde Raadet i de tydske Byer igien giøre hans Undersaatter samme Skiel; Byerne skulde i hans Rige nyde de Friheder og Rettigheder, som hans Fader og Forfædre havde givet dem.

Erik Glipping Aar 1285.

I den skrevne Fortegnelse over Breve verlede mellem Engeland og Norge, forekommer et Brev om Krigsfolk, der fra Engeland gik den norske Konge til Hielp. Skade, at man af disse Breve har kun et kort Indhold.

Den 19 Martii tibyttede Abbed Erik af Munkelif (Thorkelins Diplom. II. pag. 103) med Nonnerne i Nunesætet i Bergen, sig Fierdingen i Skeid paa Øen Kormt for 5 Manadamata-Jord i Lodhuthveitt og 5 Mark brændt norsk Sølv. Den 14 May solgte Mester Eric, Provst i Lister (Thorkelin l. cit.), den Jord Auridhadal for 15 Mark brændt Sølv i ny engelske Penge til Abbed Eric i Munkelif i Bergen.

Den norske Enkedronning Ingeborg, Eric, Abbed i Munkelif i Bergen, og Eric Duggulsøn gave ved deres Brev (Thorkelin l. cit. p. 104-106) Bisp Nerva af Bergen og Herre Biarn Erlingsen Fuldmagt at drage som Sendebud til Sverrige, og at indgaae Forlig, som de kunde, naar de medgivne Fry-

slag

fine Undersaattere til at iagttage Forbundet mellem begge Riger, Erik Glipping Aar 1285.
især at forhindre, at de Tydske (Hansestæder) som vare Fiender
det norske Rige, ei tilføiede begge Rigers Kiøbmænd nogen
kade i Engeland, enten til Vands eller Lands, og om saa ske-
, da ei at forunde dem nogen Tilflugt i sit Rige.

Saasom baade den norske Konge og Hansestæderne udvalgte
r svenske Kong Magnus til Opmand i Stridighederne mellem
, da Krigen forvoldte dem begge megen Skade, og de Norske
r manglede mange fornødne Ting, ved det Stæderne hæmmede
lferselen, saa bragte Kong Magnus den 31 October i Calmar
Forlig tilveie (Script. Rer. Dan. I. p. 255. Torfæus IV. pag.
495. Lagerbring II. p. 627), hvorom endnu hans Brev haves
ontenta i Willebrandts Hans. Chron. III. p. 5) og som jeg har
et trykke i Bilagerne efter den Afskrift Langebek har giort der-
udaf Riga Stads Archiv. Deri siger han, at der havde væ-
Uenighed mellem den norske Kong Eric og de Stæder Lybek,
stok, Wismar, Stralsund, Gripsvald, Riga, og de Tydske
Wisbye, og endelig han selv, den norske Konge, og Stædernes
endebud, havde ved St. Hanstid 1285 mødt sammen paa Guld-
rgshede (Guldberg eller Golthurg ved Gottenborg, som Chri-
an den 4de Aar 1621 beleirede), men der efter megen Samtale
kunnet forliges, hvorpaa de havde valgt ham til Opmand saale-
s, at 2 Dommere paa den norske Konges Side, og 2 paa Stæ-
rnes skulde møde for ham Mikkelsdag i Kalmar, og afgiøre Tin-
n, og hvori de ei kunde forenes, det skulde han 1 Maaned efter
mme i efter sin Samvittighed, og begge Parter holde hans Dom;
en som de ei kunde blive enige, saa havde de overladt ham at af-
je Dommen inden 1 Maaned fra St Lucæ Dag af (den 18 Oc-
ber) under Straf af 20000 Mark purt Sølv efter Cylns Vægt

 for

Olie af Haafisken), hvor de kiøbte den; nyde Landets Love, naar de indstævnedes af Beboerne eller andre; og lægge til Bryggen i alle norske Stæder uden Beboernes Tilladelse, dog udbede sig Frihed at losse; fornærmede enkelte Personer hinanden, da skulde de dømmes efter Lovene og Stedets Vedtægter, og Freden derfor ikke brydes; ingen maatte staae sine Landsmænd bi, som røvede; dersom den danske Konge klagede over, at den norske giorde sig Uret, og forlangte Stædernes Hielp, da skulde de tilskrive den norske Konge om at giøre ham Ret; men ei skulde Stæderne hielpe den danske Konge, naar den norske Konge tilskrev dem at ville ansætte en Dag til Forlig mellem sig og den danske, og dersom da 2 til 3 udvalgte Opmænd afsagde, at den norske Konge havde Ret, da skulde Stæderne ei hielpe den Danske mod ham; men afsagde de derimod, at den Danske havde en retfærdigere Sag, da maatte Stæderne hielpe den Danske, om de vilde; dog saa, at baade de Norske og Stædernes Kiøbmænd kunde 1 Maaned efter Dommen vende frit tilbage med deres Gods, ja endog trygt blive tilbage om de vilde, indtil Krigen var endt; men dersom Stæderne 8 Aar fra Pindsø af ei hialp den danske Konge, saa skulde de siden ei have Magt til at hielpe nogen mod den norske Konge, og ligeledes skulde han undtage Stæderne; hvo der brød dette Forlig, skulde betale 20000 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt; og da Sendebudene af de 7 Stæder havde paa Mødet i Gulberg forlangt, at de Stæder Campen, Stavern, og Grøningen maatte og indsluttes i Forliget, og nu atter forlangte det, saa, dersom disse 3 Stæder inden St. Hansdag sendte Breve til ham, og antoge ham til Opmand, vilde han og efter sin Samvittighed dømme mellem dem og den norske Konge, naar de og han sendte Gesandtere. Ved et andet Brev af samme Dag forklarede Kong Magnus den Artikel om

Erik Glipping Aar 1285.

Erik Glipping Aar 1285.

venskabelige Brev, og udbad sig fremdeles hans Venskab, giver derhos tilkiende, at de Tydske, som han og Forfædre stedse havde vist sig gunstige imod, havde besluttet anstundende Sommer fiendtlig at angribe hans Rige; han frygtede intet andet, end at derved deres Fribytterskibe skulde forurolige de Skibe, som agtede sig til Engeland og andre Riger, beder ham derfor at anholde alle slige, som han finder i sit Rige, og lover Gientjeneste. Rymer har uretteligen henført dette Brev til 1286.

Nerva, Bisp af Bergen, blev vel af Nogle valgt til Erkebisp i Trondhiem; men Valget gik igien tilbage. Endelig bleve alle Kanikerne enige om at vælge Endrid, Kanik i Trondhiem, som da studerede i Boulogne, en hæftig og paastaaende Mand, som i Stridighederne mellem Kongen og Erkebisp Jon stedse havde været den første imod, og derfor fundet det raadeligt at forlade sit Fædreneland; men da han hørte, at Kongen var hans Valg ganske imod, undslog han sig viseligen derfor. (Finni Johannæi Hist. Eccles. Island. I. p. 447).

Den 2 September gav Sophia, fordum Dronning (i Sverrig) ved sit Brev i Marby, en Mølle eller Qværn til sin Tærne Ingrid, som igien kunde give den til Skeninge Jomfru-Kloster, om hun gik derind; Brevet blev forseglet med hendes og Kong Magni Segl, af hvilket sidste jeg slutter det har ligget i Sverrige, maaskee det er Nunesæter, ei langt fra Skeninge i Ostgotland. Da Sophie her ei nævner sin Mand Valdemar, saa har han maaskee dengang forladt hende og havt Omgang med Christina og andre, som bebreides ham i et Brev af 1285.

Kong Magnus giorde i Nykiøping paa engang Bryllup til 2 af sin Broder Valdemars Døttre; Richiza fik Premislav, Hertug af Storpolen udi Kalisch (Dlugos Hist. Polon. lib. VII. col.

Erik Glipping Aar 1285.

lund herved ei faae nogen ny Ret, og den af Upsal ei betages nogen, om han havde den. Kapitlet i Upsal udstædte derpaa den August et Brev, som indeholdt Magni af samme Dag, hvorved han tilkiendegav, at han agtede sig til Lund, for at indvies; nen at Boo, Bisp af Linkøping, havde ei nødig at følge ham did, uden han selv vilde; thi at hans Formand Henrici af Linkøping havde fulgt Magni Formand Jacob did til hans Indvielse, skulde ei giøre nogen Pligt deraf for Linkøpings Bisper. Man mærker, at Paven saae gierne der var Uenighed mellem disse 2 Erkebisper, for at de skulde blive desmere afhængige af ham. Magnus blev derfor vel indviet, men modtog ikke Pallium.

Den 22 Februar giorde Kong Magnus sit Testamente i Skara (Lagerbring II. p. 630), hvorved han gav overmaade meget til Kirker og Klostere. Efter Julen gav han en Forordning i Aboe, hvor blant Underskriverne forekommer Swantepulker (Hertug Knuds Søn og Valdemari den 2dens Sønnesøn).

Efter Bzovius (ad ann. 1285. p. 923. No. 8) blev Guido af Montfort fanget af de Engelske, og sat i evigt Fængsel i Bolt og Lænker; det er ham, som Edvard vilde, de Norske skulde have anholdt.

Endskiønt fast alle Skribentere og deriblant mange gamle henføre den skotske Kong Alexanders Død til dette Aar, saa beviste dog Diplomer, at den ei indfaldt førend 1289.

Pave Martinus den 4de døde den 29 Martii (Torfæus p. 372. Muratori VIII. p. 175) meget pludselig, og havde den 2 April Honorius den 4de til Eftermand.

Imellem de russiske Fyrster Demetrius og Andreas opkom atter Krig; den sidste vilde ved Tartarer fra Kaptschack indtage Landet, men den første slog ham og dem paa Flugt, og tvang ham

til

Claus, Grever af Sverin, Geert, Greve af Hoya, Johannes og Henrich, Grever af Meklenborg, evindelig Helsen med Gud. Det skal Alle vitterligt være, at paa Hertug Waldemars Vegne af Slesvig var ydmygeligen begieret af os, at vi skulde love for hannem, at han skulde holde disse Puncter, som udi efterskrevne Brev findes inddragne, som er en Forligelse imellem Kong Erich af Danmark og hannem, hvilket Brev saa lyder:

Erik Glipping Aar 1286.

Waldemar, af Guds Naade Hertug udi Sønder-Jylland, evindelig Helsen med Gud. Det er Fyrsters Lov og Ære, at de naadeligen høre og efterlade de Paaraabendes deres Begiering, og for den Gunst og Naade Skyld, de meddele de Klagende, fødes udi deres Underdane Lydighed og Troskabs Forøgelse, saa at tilvoxendes sig Undersaatternes Hyldest og Yndest, skal sig og formere de Regierendes Ære, Titel og Navn; derfore skal Alle vitterligt være, at vi af Ungdoms Uforfarenhed og barnlige Raad er forførte, at inddrage det Kronen tilhørte paa Als, imod vor Herre Kong Erichs i Danmark Befaling, hvorudinden vi kiendes os ilde have giort, saa det synes os og andre vore Venner, at vort Fædernelands Lov er os for skarp og for strenge; hvorfore forbemeldte Konge, efter vor ydmyge Supplicering, hans Prælaters Raad og andre troe Mands, haver efterladt os al Skyld og Brøde, som vi uforsynligen have beganget imod hannem, og haver efter hans Prælaters Raad, Adels Bøn og Formaning udi Danmark igiengivet os det Hertugdømme Sønder-Jylland, med Fanens Overantvordelse, og anden vor Fædernearv, og af deres Raad haver tillagt Hertugdømmet Mynten og Penge at slaae til Slesvig, og anden Tieneste af Leding, som han os før af forنævnte Fyrstendømme Sønder-Jylland ikke pligtig var, med den Beskeed, hvis Myntmesteren giør den værre, end som den slaaes andensteds udi Jylland, da skal

mod, heller det kan os overbevises efter Fædernelands Lov og Brug, hemmeligen at have skaffet, da skal alt vort Lehn og Gods ermed var forbrudt, saa at vor Herre og Konge af egen Magt laa det annammme paa Kronens Vegne, og giøre deraf til evinelig Eie, hvad hans Naade tykkes, til med at straffe os paa Liet, efter Retten, eller benaade som hans Naade tilsiger. Vi tilsde hermed, at Danmarkes Prælater maa lade forkynde Kirkens Band over os, intet Varsel foregiort, om saa skede, det Gud forbyde, at vi giorde noget imod dette foreskrevet staaer. Vi bekiener og, at saa ofte Danmarkes Rige bekriges, og om Kongen, ans ærlige Raad og gode Mænd synes godt at være, at nogen lmindelig Krig skal foretages af Riget, da ere vi pligtige efter vor Herre Konges Befaling, at komme med vore Undersaatter Riget il Hielp, at hevne den Skade, saafremt vi ikke ville have forbrudt Fyrstendømmet udi de to begge Fald, som foreskrevet staaer, om i findes forsømmelige. Item vi skal besøge Herredage, naar de aabydes, om Rigens Beste, og naar Hans Majestæt ellers lader ordre os, uden vi ere lovlig forhindret. Item vi skal ikke tage Ed af Bisperne, som have Gods udi Fyrstendømmet, af det Gods e nu have, som hører Kronen til; ikke heller besværge dennem ller nogen Klerke, imod de Privilegier som de nu have eller kan ekomme; ikke heller nøde dennem til usædvanlig Tieneste; ikke eller Kongens Folk udi Fyrstendømmet, eller dem der haver Gods ammesteds, ikke forlegge eller forhade imod Retten; ingen heller di Fyrstendømmet, som der haver Gods, forhindre eller besvære, om de lader stevne os for Kongen, for deres Besværinge og Paalæg; vi skal ikke heller holde fredløse Folk, eller tilstede at forholdes. Item for dette vort Fængsel skal vi ikke feide Kongen, hans Sønner, eller nogen udi Riget, eller uden, eller noget Ondt,

 noget

ing, Rov eller Brug, hvorved fornævnte Brev kan brydes. Til bedre Forvaring, fordi vi ikke selv have Indsegl, haver værdig Fader, Tyge, Bisp til Aarhus, Tyge, Bisp til Ribe, Jacob til Slesvig, Rigens Cantsler, Johannes til Othense, Niels i Børglum, Bisper, Hertug Wizlav af Ryen, Johannes og Geert den yngre, Grever udi Holsten, og Herr Geert af Hoya, som denne Forhandling have overværet, efter vor Begiering deres Indsegl herhos hængt, og ville vi det forsegle med første Leilighed. Actum paa Herredag udi Nyborg Aar 1286 pridie calendarum Aprilis."

Erik Glipping Aar 1286.

Efter dette fik Hertug Valdemar sin Frihed af sit Fængsel paa Søborg, og blev ei først, som Hamsfort beretter (apud Langebek Tom. I. p. 294), sat paa fri Fod efter Kongens Død; og nu syntes alting at blive roligt, indtil den Ild, som ulmede under Asken, paa engang brød ud i Lue.

Den 1 May giorde Kapitlet i Aarhus bekiendt (Script. Rer. Dan. VI. p. 415), at deres Medkanik Herre Johan, Provst i Himber-Syssel, havde skienket en muret Bygning han havde ladet opføre i deres Gaard til et Sygehus for Kanikerne efter sin Død, hvorfor de under Bandstraf forkyndte, at ingen frisk Kanik maatte bruge det til sit eget Kammer.

Den holstenske og schaumburgske Grev Geert den yngre overdrog ved sit Brev i Nyborg den 2 Junii til sin kiære Svoger den svenske Kong Magnus fire Ottendedele Jord i Landsbyen Hosabu beliggende ved Wisendrso (hvorved Langebek i en skreven Anmærkning mener, at Visingsøe bør forstaaes). Saasom Treforenigheds-Fest faldt herpaa ind den 9 Junii, til hvilken Dag det ved en Anordning var bestemt, at det aarlige Danehof skulde holdes i Nyborg, saa er jeg visten af den Tanke, at Grev Geert har opholdt

Erik Glipping Aar 1286.

-esse Jorder i samme Mark, som indbragte aarligen 4 Øre Byg, -r betaltes St. Andreæ Dag den 30 November; han blev begra- -t hos Prædikerbrødrene i Ribe. Johan var en meget værdig -Mand, og havde Gisico til Efterfølger, forhen Dominicanernes -Subprior i Odense; uden Tvivl have Knudsbrødrene valgt ham, -den han altid derefter var dem saa meget hengiven, og Kongen -ke indtrængte ham, som Hamsfort (sp. Langebek. VII. p. 225) -l; han blev indviet af Erkebisp Johan Dros. Gisico udret- -de meget Godt i den Tid han var Bisp (Pontoppidans Annal. I. -758); han satte igien Domkirken og det dertil stødende St. -nuds Kloster i Stand, som havde lidt af Ildebrand; han stiftede -n første Skole i Odense; beskikkede Niels Fripp til første Læ- -r der, og tillagde ham en aarlig Løn af 1 Mark purt Sølv -) Rigsdaler) 2 Par Skoe, 2 Skiorter og 10 Alen Vadmel; han -ulde daglig spise med sine 16 Discipler i Knuds Klosters Om- -ing, og det af Levningerne, der kom fra Brødrenes Bord i Spis- -salen; dog gav Bispen selv til deres aarlige Underholdning 1 Mark -orn, det er 16 Tønder.

Erkebispen stadfæstede udi Aos den 29 September Forliget -ellem Bisp Peder af Viborg og Vitsköl Kloster angaaende en -strid om hans Rettighed.

Den 15 Martii døde Godeca Decken, Kanik i Roskild -Script. Rer. Dan. I. p. 294), den 30te Trugill, Erkedegn i -lesvig; samme Dag Hagon, Erkedegn i Lund (Script. Rer. -an. III. p. 501. IV. 36), som gav sine 2 Gaarde Thorathorp og -amarlitlæ til Lunde Kirke, for at holde Sielemesse for sig, saa -et Guldbæger og andet mere til Kanikernes Bord. Den 17 Ju- -i døde Niels Bassæbec, Kanik i Lund (ibid. III. pag. 528. -m gav til Lunde Kirkes Bygning een Gaard i Høgh, og til

Ka-

Erik Glipping Aar 1286.

ig; hun havde, som forhen er sagt, været i St. Agnetis Jom-
s-Kloster i Roskild, men forladt det og igien, gaaet ind i Ver-
n, fordi Søstrene der vare for haarde og skarpe mod hende; dog
ede hun siden et kydsk Liv, og gav mange af sine Eiendele bort i
lmisse. Saa skriver den foreiske Gavebog (ap. Langebek l. cit.)
kan man herved bestyrkes i Mistanken mod Kong Christophers
ronning Margrete, at hun ei har været god imod Kong Erics
øttre, og tvunget dem til at gaae i Kloster. Men Dominicauer-
onnerne af St. Agnetis Kloster trættede imod denne Gave, og
agte Sagen for den verdslige Ret, paastaaende, at det med Rette
lkom dem, fra den Tid at hun gik ind i deres Orden, hvorover
rindsesse Agnes anden Gang skiødede Sorøe Kloster det paa
ingsted Landsting i mange Adelsmænds Overværelse.

I Nystad i Lolland blev et Minoriter-Kloster (Script. Rer.
an. I. p. 294. V. 513) stiftet af Herrerne og Fruerne af Kæstorp
Katelstorp, som bygde med andre godt Folks Hielp Kirken og
t østre Sovekammer "dormitorinm" lige til Bibliotheket "libraria".

Den 31 October bleve 3 Sole seete (Script. Rer. Dan. I. p.
94), hvilket ansaaes for et forunderligt Syn, og lagde man
Mærke til, at den ene var midt paa Himlen og blev til en Regn-
ue, og som Kong Eric ei lange efter dræbtes, saa synes det, at
rønikken, der slutter med 1286 (apud Langebek II. p. 438), an-
ae denne naturlige Tildragelse for et Forvarsel. Østersøen skal
ter Petrus Olai (apud Langebek I. p. 188) have frosset til;
en hor langt ud, siger han ikke.

Den 17 October udstædte Grev Jacob i Halland et Brev
Hvitfeldt p. 292. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 375) i Skelskør an-
raaende Kong Erics Arvegods, og indførtes i Brevet, hvad hver
Datter tilfaldt, nemlig Ingeborg af Norge, og paa hendes

Erik Glipping Aar 1285. til at bede om Fred. (Petersburg Journal 1778 p. 323. Müllers Rusf. Samml. V. p. 419-20).

Aar 1286. Den 31 Januar skrev Paven fra Lateran til Kapitlet i Aarhus, og stadfæstede de Gaver, Bisperne Peder og Skialm havde givet af deres Arvegods til Præbender, saa og den Trediedel af Tienden til samme Brug, og den saa kaldte Giaf (Landgilde) af deres Brydier og Bønder. Samme Dag stadfæstede han ogsaa Sorøe Kloster Besiddelsen af Gimlingethorp, Giminchi med tilliggende Skov og "Ormacher" som Bisp Skialm af Aarhus havde givet did; saa og ved et andet Brev til Kapitlet i Aarhus stadfæstede han det den Trediedel af alt det Offer, der faldt i Aarhus Domkirke ved den Salige Nicolai Grav.

Den 26 Martii bekiendtgiorde Poul Hwit, Kongens Foged paa Sioburgh, at han havde skiødet til Herre Magnus, Abbed i Esrom, og til Conventet Jord af 5 Skilling og 3 Penges Skyld, som han havde i Tiswillæ, imod at de skulde igien tilskiøde ham en Jord af 6 Øres Skyld i Grimstop.

Mange Fyrster, saa og den danske Adel, giorde sig Umage for at bilægge Stridighederne mellem Kongen og Hertug Waldemar, og at faae den sidste af Fængsel, som endelig lykkedes dem, efterat Hertugen havde i Nyborg den 31 Martii stillet en Forsikkring fra sig, og de siden som Forlovere bekræftet den i Lybek den 20 April. Begge Breve findes alene paa Dansk hos Hvitfeldt (i Folioudgaven S. 290-91 og i Qvart S. 365-71), og efter ham har jeg ladet dem indføre her for deres Vigtigheds Skyld:

Alle som dette Brev see eller høre læse, Herman, af Guds Naade Biskop til Sverin, Johannes, Hertug af Saxen, Geert, Johannes og Adolph, Grever af Holsten, Helmold, Claus,

Claus, Grever af Sverin, Geert, Greve af Hoya, Johannes og Henrich, Grever af Meklenborg, evindelig Helsen med Gud. Det skal Alle vitterligt være, at paa Hertug Waldemars Vegne af Slesvig var ydmygeligen begieret af os, at vi skulde love for hannem, at han skulde holde disse Puncter, som udi efterskrevne Brev findes inddragne, som er en Forligelse imellem Kong Erich af Danmark og hannem, hvilket Brev saa lyder:

Erik Glipping Aar 1286.

Waldemar, af Guds Naade Hertug udi Sønder-Jylland, evindelig Helsen med Gud. Det er Fyrsters Lov og Ære, at de naadeligen høre og efterlade de Paaraabendes deres Begiering, og for den Gunst og Naade Skyld, de meddele de Klagende, føjes udi deres Underdane Lydighed og Troskabs Forøgelse, saa at tilvorendes sig Undersaatternes Hyldest og Yndest, skal sig og formere de Regierendes Ære, Titel og Navn; derfore skal Alle vitterligt være, at vi af Ungdoms Uforfarenhed og barnlige Raad er forførte, at inddrage det Kronen tilhørte paa Als, imod vor Herre Kong Erichs i Danmark Befaling, hvorudinden vi kiendes os ilde have giort, saa det synes os og andre vore Venner, at vort Fædernelands Lov er os for skarp og for strenge; hvorfore forbemeldte Konge, efter vor ydmyge Supplicering, hans Prælaters Raad og andre troe Mænds, haver efterladt os al Skyld og Brøde, som vi uforsynligen have beganget imod hannem, og haver efter hans Prælaters Raad, Adels Bøn og Formaning udi Danmark igiengivet os det Hertugdømme Sønder-Jylland, med Fanens Overantvordelse, og unden vor Fædernearv, og af deres Raad haver tillagt Hertugdømmet Mynten og Penge at slaae til Slesvig, og anden Tieneste af Leding, som han os før af fornævnte Fyrstendømme Sønder-Jylland ikke pligtig var, med den Beskeed, hvis Myntmesteren gior en værre, end som den slaaes andensteds udi Jylland, da skal

Erik Glipping Aar 1286.

Straffen tilhøre Kongen; dog at Hertugen ingen Mynt udi sit Navn lader slaae udi Jylland, uden i Kongernes. Naar ogsaa Kongen og hans Raad synes at udbyde Leding udi Sønder-Jylland, eller synes at løse den for Penge, skal hans Villie skee; dog saa, at hvis Penge, som gives for Løsen og Fetalie, som almindeligen kaldes Upurgshavne, og anden Tieneste skal følge os. Derforuden bekiende vi udtrykkeligen, at Herskabet over det Land Als, med Slot, Mand, jordegne Bønder, hvad Ed og Lydighed anlanger, og derforuden det efterskrevne Gods udi Fyrstendømmet, som er Krop, Hedebote, Ulpenes, Naues, Klinteby, med Skov, Enge, den Skov Beckenes, med de Enge paa hin Side Sornstrøm, 4 Mark Guldjord udi Tofte, Biskopstoft, og Backisløf, foruden det Svenning Graassøn sammesteds aatte, Jarneved, Gieltinge, Uberød, Brote, og alt det Kalde Svenssøn havde udi Ukerbolde; item Trediedparten udi Slesvig, med tre kongelige Grunde sammesteds, 1 Mark Guld udi Huglasted, Dannevirke, Hetteset, Hammetorp, Handvig med sin Tilliggelse, Hother med sin Tilliggelse, Kliploef, Sudtorp, Alsløf, Brytenes, 1 Otting udi gamle Haderslef, 12 Otting udi Gram, det tilhører Kongen paa Kronens Vegne, med al Ret, lovendes, at vi fornævnte Land Alse, og fornævnte Gods udi Fyrstendømmet aldrig efter denne Dag skulde anfægte, antage, ikke heller give der Raad, Daad eller Svig til at skulde indtages; vi love derhos, at vi aldrig skal til Kongens Død eller Fængsel giøre og skaffe, raade eller befordre, han skulde tabe Jord, Byer, Stæder, Fæster, ei heller at forbinde os, conspirere eller practisere, imod Riget, eller hannem; ikke heller tilskynde, forhandle, eller nogen den Del giøre, som kan hede Crimen læsæ Majestatis; men vi skal bevise hannem al Ære, Underdanighed, Reverents, Troskab; giøre vi noget vitterligt herimod,

imod, heller det kan os overbevises efter Fædernelands Lov og Brug, hemmeligen at have skaffet, da skal alt vort Lehn og Gods hermed var forbrudt, saa at vor Herre og Konge af egen Magt maa det annammme paa Kronens Vegne, og giøre deraf til evindelig Eie, hvad hans Naade tykkes, til med at straffe os paa Livet, efter Retten, eller benaade som hans Naade tilsiger. Vi tilstade hermed, at Danmarkes Prælater maa lade forkynde Kirkens Band over os, intet Varsel foregiort, om saa skede, det Gud forbyde, at vi giorde noget imod dette foreskrevet staaer. Vi bekiender og, at saa ofte Danmarkes Rige bekriges, og om Kongen, hans ærlige Raad og gode Mænd synes godt at være, at nogen almindelig Krig skal foretages af Riget, da ere vi pligtige efter vor Herre Konges Befaling, at komme med vore Undersaatter Riget til Hielp, at hevne den Skade, saafremt vi ikke ville have forbrudt Fyrstendømmet udi de to begge Fald, som foreskrevet staaer, om vi findes forsømmelige. Item vi skal besøge Herredage, naar de paabydes, om Rigens Beste, og naar Hans Majestæt ellers lader fordre os, uden vi ere lovlig forhindret. Item vi skal ikke tage Ed af Bisperne, som have Gods udi Fyrstendømmet, af det Gods de nu have, som hører Kronen til; ikke heller besværge dennem eller nogen Klerke, imod de Privilegier som de nu have eller kan bekomme; ikke heller nøde dennem til usædvanlig Tieneste; ikke heller Kongens Folk udi Fyrstendømmet, eller dem der haver Gods sammesteds, ikke forlegge eller forhade imod Retten; ingen heller udi Fyrstendømmet, som der haver Gods, forhindre eller besværge, om de lader stevne os for Kongen, for deres Besværinge og Paalæg; vi skal ikke heller holde fredløse Folk, eller tilstede at forholdes. Item for dette vort Fængsel skal vi ikke feide Kongen, hans Sønner, eller nogen udi Riget, eller uden, eller noget Ondt,

 noget

Erik Clipping Aar 1286.

noget Menneske derfore tilføie; men derføre lader vi dennem qvit og ledig. Vi skal ingen Forpligt eller Forbund giøre med nogen Person i Verden, ved hvilken Hans Majestæt og Riget nogen Skade kan tilføies; og have vi nogen saadan Forbund giort, skulde vi dennem opsige; og ikke forholde salig Kong Erichs Datter, som i Sly blev senket, eller deres Arvinge deres Fædernearve; men vi skal lade dennem følge, hvad Gods udi Fyrstendømmet de have Ret til, og ikke derudi forurette. Vi skal ikke heller forhindre Prioren udi Antvorskov, paa Østedmølle, imod Retten. Vi lader og hermed Hans Majestæt qvit for al Tiltale til denne Dag, vi have havt til hannem, for al Oppebyrd af vort, vore Brødres og Søstres Gods, som han eller hans have oppebaaret, derfore lader vi hannem fri; vi lade hannem og qvit for os og vore Brødre, for de Penge han skulde igienløse Gierløff-Herred for, Fyenskow, Gamleborrig, og andet Kronens Gods, som os og vore Forfædre haver været forpantet, hvilket Pant han kan bevise at være med nøiagtig Skiel; item vi lader forbemeldte Konge qvit og fri for os, vore Brødre og Søstre, for alt det Gods han haver kiøbt efter vor Farbroder Hertug Abel, og vi med hannem twistet om; derfore skal vi holde hannem fri for al Tiltale af vore Brødre og Søstre. Kommer der nogen Trætte imellem Hans Majestæt, os, eller vore Tienere og Folk, da skal vi intet med Magt foretage imod dennem, før Sagen ved Dom og Ret paa Herredagen bliver efter Landsloven ordelet, eller for dennem som dertil forordnes at kiende om. Og paa det hvis nu lovet er, ikke skulle stilles udi Tvivl, da have vi med en corporlig Ed svoret og lovet paa de hellige Evangelia, at vi uden al Bedrageri skulde holde hvis foreskrevet staaer, vedersigendes al Exception, som kan tiene til Besvigelse, Magt eller Trusel, eller og Undervisning, geistlig eller verdslig Rettes Behielpning,

Erik Glipping Aar 1286.

ning, Lov eller Brug, hvorved fornævnte Brev kan brydes. Til ydermere Forvaring, fordi vi ikke selv have Indsegl, haver værdige Fader, Tyge, Bisp til Aarhus, Tyge, Bisp til Ribe, Jacob til Slesvig, Rigens Cantsler, Johannes til Othense, Niels til Berglum, Bisper, Hertug Witzlav af Ryen, Johannes og Geert den yngre, Greper udi Holsten, og Herr Geert af Hoya, som denne Forhandling have overvaret, efter vor Begiering deres Indsegl herhos hængt, og ville vi det forsegle med første Leilighed. Actum paa Herredag udi Nyborg Aar 1286 pridie calendarum Aprilis."

Efter dette fik Hertug Valdemar sin Frihed af sit Fængsel paa Soborg, og blev ei først, som Hamsfort beretter (apud Langebek Tom. I. p. 294), sat paa fri Fod efter Kongens Død; og nu syntes alting at blive roligt, indtil den Ild, som ulmede under Asken, paa engang brød ud i Lue.

Den 1 May giorde Kapitlet i Aarhus bekiendt (Script. Rer. Dan. VI. p. 415), at deres Medkanik Herre Johan, Provst i Himber-Syssel, havde skienket en muret Bygning han havde ladet opføre i deres Gaard til et Sygehus for Kanikerne efter sin Død, hvorfor de under Bandstraf forkyndte, at ingen frisk Kanik maatte bruge det til sit eget Kammer.

Den holstenske og schaumburgske Grev Geert den yngre overdrog ved sit Brev i Nyborg den 2 Junii til sin kiære Svoger den svenske Kong Magnus fire Ottendedele Jord i Landsbyen Hosabu beliggende ved Wisendeso (hvorved Langebek i en skreven Anmærkning mener, at Wisingsøe bør forstaaes). Saasom Trefoldigheds-Fest faldt herpaa ind den 9 Junii, til hvilken Dag det ved en Anordning var bestemt, at det aarlige Danehof skulde holdes i Nyborg, saa er jeg næsten af den Tanke, at Grev Geert har opholdt

Erik Glipping Aar 1286.

holdt sig i Nyborg, for at bivaane det. Vist er det, at Danehof holdtes i dette Aar der; det bevidne gamle Krøniker (f. Ex. Script. Rer. Dan. I. p. 372); men Spørgsmaal bliver, om det er holdet den 9 Junii eller og den 31 Martii, da saa mange Herrer vare forsamlede i Nyborg, hvor og da efter Aarbøgerne af Esrom (Langebek Tom. I. p. 248) virkelig holdtes Parlament; eller og, som jeg snarest troer, paa begge Tider, den første Gang af politisk Nødvendighed, for at dæmpe den indvortes Misfornøielse, og den anden Gang for Rigets almindelige Sagers Skyld.

Den 24 Junii skiænkede i Roskild Niels Hermansen Borger der sin Gaard, kaldet Løthenstoft, beliggende i St. Mortens Sogn, med tilliggende Huse, Jorder og alt øvrige til St. Clare Kloster i Roskild paa det almindelige Thing der i de beste Bymænds Overværelse.

Den 17 August erklærede Kongen ved sit Brev i Odense til Prioren og Kapitlet ved St. Knuds Kirke i Odense for sig og Efterfølgere (Script. Rer. Dan. I. p. 294. VII. 225), at han herefter ei vilde forhindre dem i den Ret, som tilkom dem, efter Pave- og Erkebispe-Breve, til at vælge og postulere til Bispesædet der. Foruden hans eget Sigil, bleve og Sigiller af Herre Peder, Abbed i Næstved, Juris Juriosen i Ringsted, Olav af Holmen, samt Peder Jacobsen forehængte. Dette Løfte er vel bleven giort i Anledning af det Bisp Johan af Odense døde den 6 Julii (Script. Rer. Dan. VII. p. 224. Hvitfeldt p. 292), og for at hindre, at Kongen ei skulde blande sig i hans Eftermands Valg. Johan gav til Kirkens Bygning i Ribe (Script. Rer. Dan. V. p. 554), ventelig fordi han hak været født der, Jorder i Litælfarthorp Mark, som aarlig indbragte 20 Mark Penge og 6 Øre gangbar Mynt, eller og 7 Skilling Sterling, og til at holde sin Siele-

messe

Erik Glipping Aar 1286.

nesse Jorder i samme Mark, som indbragte aarligen 2 Øre Byg, ier betaltes St. Andreæ Dag den 30 November; han blev begravet hos Prædikerbrødrene i Ribe. Johan var en meget værdig Mand, og havde Gisico til Efterfølger, forhen Dominicanernes Subprior i Odense; uden Tvivl have Knudsbrødrene valgt ham, iden han altid derefter var dem saa meget hengiven, og Kongen ikke indtrængte ham, som Hamsfort (sp. Langebek VII. p. 225) il; han blev indviet af Erkebisp Johan Dros. Gisico udrettede meget Godt i den Tid han var Bisp (Pontoppidans Annal. I. p. 758); han satte igjen Domkirken og det dertil stødende St. Knuds Kloster i Stand, som havde lidt af Ildebrand; han stiftede en første Skole i Odense; beskikkede Niels Fripp til første Lærer der, og tillagde ham en aarlig Løn af 1 Mark purt Sølv 9 Rigsdaler) 2 Par Skoe, 2 Skiorter og 10 Alen Vadmel; han skulde daglig spise med sine 16 Disciple i Knuds Klosters Omgang, og det af Levningerne, der kom fra Brødrenes Bord i Spisesalen; dog gav Bispen selv til deres aarlige Underholdning 1 Mark Korn, det er 16 Tønder.

Erkebispen stadfæstede udi Aos den 29 September Forliget mellem Bisp Peder af Viborg og Vitskøl Kloster angaaende en Strid om hans Rettighed.

Den 15 Martii døde Godeca Decken, Kanik i Roskild Script. Rer. Dan. I. p. 294), den 30te Trugill, Erkedegn i Slesvig; samme Dag Hagon, Erkedegn i Lund (Script. Rer. Dan. III. p. 501. IV. 36), som gav sine 2 Gaarde Thorathorp og Hamarlitlæ til Lunde Kirke, for at holde Sielemesse for sig, saa og et Guldbæger og andet mere til Kanikernes Bord. Den 17 Julii døde Niels Bassæbec, Kanik i Lund (ibid. III. pag. 528, som gav til Lunde Kirkes Bygning een Gaard i Høgh, og til

Ka-

Erik Glipping Aar 1286.

Kanikernes Bord een Gaard i Dikatzerp. Den Adelsmand Peder Olesson af Tystorp gav til Sorøe Kloster (Script. Rer. Dan. IV. p. 501) alle sine Eiendele i Brengstorp i Alsted Herred, og skiødte det Brydie-Gaardene med Tilliggende i Kongens Overværelse til en Erstatning, fordi han havde nedbrudt dets Mølle ved Kungskilde.

Ved denne Tid havde Paven beskikket Cardinal Joan, Bisp af Tusculum (Raynaldi Annal. ad ann. 1286. No. 3) til sin Legat i Tydskland, Bøhmen, Danmark, Sverrige, Polen og Pomern.

Efter nogle er Bisp Nicolaus af Burglum død i dette Aar; han gav til Lyom Kloster (Script. Rer. Dan. VIII. p. 217. 18) alt hvad han eiede i Gaarden Dofre, saavel i Jord, som Huse, Qvæg og Bohave, da han havde udseet sin Begravelse i bemeldte Kloster. Aaret heraf er uvist; ligeledes er Aaret uvist af en Begiering af alle Cistercienser-Abbeder i Danmark til Kongen (Script. l. cit. p. 237), at han ei vilde tillade sine at forulæmpe Løghum Kloster i Besiddelsen af Patronatretten til Brewadt Kirke, siden han selv altid viste sig gunstig imod Munke, saa og fordi Klosteret havde saavel i Krig som i Fred vist sig hans Forfædre tienstlydige og hengivne. Grev Jacob af Halland blev (Script. Rer. Dan. IV. p. 504) Forlover for Kongen til Sorøe Kloster for 240 Mark Penge den 5 Februar, og overlod det til evindelig Besiddelse Jorder, som aarlig indbragte 20 Mark gangbar Mynt, og pantsatte det sine Jorder i Ormerløff af 1 Mark og 8 Skilling Skyld med hvad de aarlig indbragte, og lod han dem overgive ved den Adelsmand Nicolaus Mandorp.

Prindsesse Agnes, Kong Erik Plovpennings Datter, skienkede til Sorøe Kloster sine Eiendele i Hesleby (Script. Rer. Dan. IV. p. 509), og skiødede det didhen paa det almindelige Lands-

tinj

ning; hun havde, som forhen er sagt, været i St. Agnetis Jomfru-Kloster i Roskild, men forladt det og igien, gaaet ind i Veren, fordi Søstrene der vare for haarde og skarpe mod hende; dog levede hun siden et kydsk Liv, og gav mange af sine Eiendele bort i Almisse. Saa skriver den foreiske Gavebog (ap. Langebek l. cit.) og kan man herved bestyrkes i Mistanken mod Kong Christophers Dronning Margrete, at hun ei har været god imod Kong Erics Døttre, og tvunget dem til at gaae i Kloster. Men Dominicaner-Nonnerne af St. Agnetis Kloster trættede imod denne Gave, og bragte Sagen for den verdslige Ret, paastaaende, at det med Rette tilkom dem, fra den Tid at hun gik ind i deres Orden, hvorover Prindsesse Agnes anden Gang skiødede Sorøe Kloster det paa Ringsted Landsting i mange Adelsmænds Overværelse. Erik Glipping Aar 1286.

I Nystad i Lolland blev et Minoriter-Kloster (Script. Rer. Dan. I. p. 294. V. 513) stiftet af Herrerne og Fruerne af Kæstorp og Katelstorp, som bygde med andre godt Folks Hielp Kirken og det østre Sovekammer "dormitorium" lige til Bibliotheket "libraria".

Den 31 October bleve 3 Sole seete (Script. Rer. Dan. I. p. 294), hvilket ansaaes for et forunderligt Syn, og lagde man Mærke til, at den ene var midt paa Himlen og blev til en Regnbue, og som Kong Eric ei længe efter dræbtes, saa synes det, at Krøniken, der slutter med 1286 (apud Langebek II. p. 438), ansaae denne naturlige Tildragelse for et Forvarsel. Østersøen skal efter Petrus Olai (apud Langebek I. p. 188) have frosset til; men hor langt ud, siger han ikke.

Den 17 October udstædte Grev Jacob i Halland et Brev (Hvitfeldt p. 292. Torfæi Hist. Norv. IV. p. 375) i Skelsør angaaende Kong Erics Arvegods, og indførtes i Brevet, hvad hver Datter tilfaldt, nemlig Ingeborg af Norge, og paa hendes

Erik Glipping Aar 1286.

Vegne mødte Peder, Kapellan; Sophie af Sverrig, og paa hendes Vegne mødte Lydeke og flere; Agnes og Jutta, endskiønt denne sidste da var død. Hvitfeldt mener (l. cit.), at da og blev handlet om Fred mellem Danmark og Norge: han vil og, at der blev handlet om Giftermaal mellem Ingeborg, Kong Eriks Søster, og den norske Hertug Erik, Kong Magni Søn, med 6000 Mark Dansk i Medgift, naar hun kom til hendes myndige Aar, og skulde Kong Magnus møde Dronning Agnes om Midfaste derefter til Bovensberg ved Falkenberg, for videre at aftale om den Sag; men den Handel gik tilbage, enten formedelst hendes dødelige Frafald, eller fordi de vare hinanden for nær i Slægt. I denne Hvitfeldts Fortælling er meget at anmærke; har Eric, som Hertug, skullet have Prindsessen, saa maa det være skeet for 1280, medens hans Fader Magnus endda levede, og saa kan det være skeet endog 1275; thi da kunde den danske Erics Søster endda være ung; men er Forhandlingen gaaet for sig 1286, som Hvitfeldt vil, da maa det have været den norske Kong Eric selv, som vilde have hende, og som da var Enkemand, hvilket er Torfæi Mening (p. 375), og da maa det have været den danske Erics Datter og ei Søster; at Dronning Agnes alene skulde møde den norske Konge, kunde bringe en paa de Tanker, at dette var forhandlet efter hendes Mands Drab; men det værste er, at Historien har ei optegnet, at enten Kong Christopher eller Kong Eric Glipping havde nogen Datter af det Navn Ingeborg; hvilket og Carstens retteligen nægter i Christiani den 1stes Genealogie; man kunde og herved falde paa den Mistanke, at herved sigtedes til Kong Eric Plovpennings Datter Ingeborg, som ægtede den norske Magnus; men da hendes Forlovelse og Giftermaal skede, var Dronning Agnes endda ikke herinde. Saafremt Ag-

Erik Glipping Aar 1286.

ikke ei var blandet herind, saa kunde man falde paa den Tanke, at herved sigtedes til Magni Lagebæters Forlovelse med Ingeborg; thi her havde man en virkelig Ingeborg, da det derimod er saa uvist, om Christopher eller hans Søn Eric havde nogen Datter af det Navn. I Eric Menveds Klage mod Erkebisp Jens Grand (Script. Rer. Dan. VI. p. 26) siges og tydelig, at Kong Eric i Norge og hans Broder Hakon vare den danske Konges Hovedfiender, da Mordet skede paa ham, som og bekræftes derved, at de toge de flygte Mordere i Beskyttelse, hvorved det bliver meget tvivlsomt, om den gode Forstaaelse mellem Norge og Danmark var da allerede saavidt kommen; maaskee og, at Christophers Datter, som fik den holstenske Greve Johan, har heddet Ingeborg, da hendes Navn ellers er ubekiendt, og at der i hendes hel unge Aar har været et Ægteskab i Forslag mellem hende og den norske Prinds Eric. Saa meget seer man af alt dette, at Kongen arbeidede med Held paa at forlige Norge og Danmark; med Sverrige og Tydskland stod han og i Venskab, saa at alting føiede sig meget godt, naar kun hans egen Adel havde været fornøiet med ham. Uden Tvivl kom deres Misfornøielse meget deraf, at den søgte efter andre Landes Exempel alt mere og mere at udbrede sin Magt, som allerede var meget stor, at Kongen ofte maatte føie den efter, men ofte igien brød hvad han havde lovet. Af de anførte Haandfæstninger og Anordninger sees, hvad den klagede over; og vidne Petrus Olai, Erici Krønike, Gheysmer, en liden Krønike, som slutter med 1286, en anden, som slutter med 1315 (Script. Rer. Dan. I. p. 125. 168. II. 388) Rimkrøniken (i Erik Glippings Levnet), samt Cornerus (col. 488), at han tog Kirkegiender og Rettigheder bort, giorde Ingen Ret, betyngede og forarmede Klosterne, ved at paalægge dem at føde hans

 Heste

Erik Glipping Aar 1286.

Heste og Hunde, da han var en stor Elsker af Jagten, saa og ved selv at gieste dem med sit Hof, og endelig at han krænkede Adelsmænds Hustruer og Døttre. Imidlertid var dog ingen Bisp i Sammenrottelsen mod ham, hvorvel maaskee nogle andre Prælater, og deriblant især den roskildske Provst Jens Grand, hvorom mere siden. Ved disse Beskyldninger maa anmærkes, at Erici Krønike er den ældste og fornemste, som fremfører dem; men er det vel vist, at Forfatteren synes at have levet paa samme Tid; men herved maa agtes, at han uden Tvivl har været en Undersaat af Hertug Valdemar og Munk i Rye Kloster. De Beskyldninger om Tiender og Klostre høre uden Tvivl ogsaa for meste Parten til Kongens yngre Aar, da hans Moder og Bisp Tuko af Aarhus giorde det, og fornemmelig mod Øm, og vel andre Klostre, som vare det kongelige Hus imod. Stridigheden med Bisperne arvede han og efter sin Fader, og blev den fornemmeligen fortsat ved hans Moder; imidlertid maatte han dog undgielde derfor, da mange af hans Mordere vare beslægtede med Erkebisp Jacob Erlandsen, og Bisp Peder Bang. Efterat han selv regierede, begavede han mange Klostere efter Tidernes Viis, og stod sig vel med Bisperne. Vel muligt, at han, som Elsker af Jagten, kan have giestet Klosterne; men de vilde ogsaa nyde Landets Fedme, uden at bære dets Byrder. Da der var Tvist mellem Kongen og Adelen, den ene vilde forstørre og forøge sin Magt og Høihed saavel som den anden, saa er det vel muligt, at Kongens Domme have ei altid været ganske upartiske. Ukydskhed havde Eric tilfælles med mange Konger; men uden Tvivl har han drevet den vel vidt; thi den troværdige Fortsætter af Albert af Stade vidner (p. 14), at hans egne Vasaller (fideles) myrdede ham for hans Ukydskhed, og hans Handel med Marsk Stigs Hustru er alt for bekiendt, saa jeg derfor

ei

Erik Glipping Aar 1286.

ej kan bifalde Langebek, som nægter denne Beskyldning, paa Grund at den kommer for ofte for i vore gamle Historier, som blant andet ogsaa mellem Kong Valdemar den 2den og Grevinden af Schwerin, hvilken sidste uden Tvivl er urigtig. Langebek mener og, at det var alt for slet et Paaskud til saaledes at medhandle sin Herre; men om vi end tænke saa i det 18de Seculo, saa tænkte dog de modige og ærekiære Mænd i det 13de anderledes. Men gierne vil jeg troe, at om Adelen ellers ei havde været misfornøiet med Kongen, saa havde den neppe derfor alene grebet til saa gruelig en Gierning, idetmindste paa den Maade; men den tænkte vist, at det skulde blive skiult, at den havde Deel deri, og at den da skulde have tilvældet sig større Magt i en mindreaarig Regiering. De Fornemste, som sammensvore sig mod Kongen, vare: den jydske Hertug Valdemar, som ei kunde glemme sit Fængsel, og at han havde mistet Als, Ærøe, Femern og flere Øer; hvo veed, om han ei havde endog Kronen i Sigte? Men saasom Omstændighederne vare saaledes, at han ei offentlig blev anklaget for Raadet, saa udgiver Hvitfeldt (p. 292) Grev Jacob for Hovedmanden; men Petrus Olai, Gheysmer, af hvem den første har taget sit, og en kort Krønike, som slutter med 1286, men som neppe er fra de Tider, udgive (Script. Rer. Dan. I. p. 125. II. 389. V. 531. 615) Hertugen derfor; imidlertid var Hertugen dog ikke selv med at lægge Haand paa Kongen; de vare 1) Grev Jacob af Halland, fordi han ei kunde faae Indkomsterne af dette Land i den Tid Kongen havde stødet inde med det; og saaledes forglemte han de mange Velgierninger, Kongen havde beviist ham, og at han selv havde nu paa en Tid udviist sig at være hans Ven, saa at han af Alle her førte sig allerskammeligst op; thi det er vist en Fabel, hvad Hvitfeldt (p. 292) skriver, at efter Rygte skulde

Erik Glipping Aar 1286.

de Kongen have besovet hans Hustru, da han var paa Feldttog i Sverrige; thi saadant findes ei hos nogen gammel Skribent, og har Hvitfeldt uden Tvivl blandet ham med Marsk Stig; 2) Marsken Stig Andersson, som af dem alle havde mest Aarsag til Havn, for den slette Opførsel af Kongen med hans Hustru, imedens han skal have været borte, og stredet for Landet mod de Svenske, hvorfor han og ved adskillige Leiligheder havde viist, at han intet godt Hierte bar til Kongen, som da han ei vilde svarge hans Søn den unge Eric; men derimod er det ikke troligt, at han offentlig i Skanderborg har undsagt Kongen, som ellers var Brug paa de Tider; thi dette staaer alene i Kiæmpeviserne og ei hos nogen gammel Skribent. Peder Syv i Rostgaards Manuskripter No. 55 p. 443 vil, at Marsk Stigs Midler og Gods blev derfor ei confisqveret, hvorpaa jeg dog tvivler. Stig havde ellers saavelsom alle de andre oppebaaret mange Velgierninger af Kongen, der opfødte og ophøiede mange af dem, og giorde dem rige fremfor alle, havde dem ved sit Hof, satte dem over Rigets Indkomster, og giorde dem saa at sige til Rigets Fædre, forbeholdende sig alene Kongenavn; men vare dog ei fornøiede hermed, saalænge de ei besad Kronen, som Eric Menved siger (apud Langebek VI. p. 290) i sin Klage mod Jens Grand; hvorved vel især sigtes til Hertug Valdemar, som dog ei der nævnes. Marsken var saavelsom de andre meget mægtige og anseete ved Kongens Hof og i Riget, saa at Kongen endog saae igiennem Fingre med dem, at de udpressede Penge af Undersaatterne, maaskee fordi de vare ham for mægtige. Af denne Aarsag skrive ogsaa Mange (Script. Rer. Dan. I. p. 170. II. 438. 527), at Kongen blev myrdet af dem, han mest havde elsket; af sine egne Mænd "milites" (l. cit. I. p. 248) af sine fortrolige og fortroligste Venner (l. cit. III. p. 314), af sine

egne

gne Drävantere "Satellites", ligesom Gustav den 3die udi Sverrige i vore Dage; 3) Palle Litle, Marsk Stigs Svigerfader, som vilde hævne den sin Datter tilføiede Spot (gemenligen kaldes Marsk Stigs Kone Ingeborg, andre kalde hende Ossa, vemeligen Aase, Asa); men Stig har nok været gift mere end eengang; 4) Peder Pors, som forhen havde flyet til Magnus i Sverrige for en Gields-Fordring Kong Eric ei vilde betale ham, og som Langebek i en utrykt Anmærkning formoder at have været en Slegfred-Søn af Grev Jacob; men herved maa agtes, at den Peder Jacobsen, Hvitfeldt p. 298 og 306 nævner blant Eric Glippings Mordere, ei kan have været Peder Porse, som forhen havde begivet sig fra Danmark til den svenske Kong Magnus; hertil kommer, at 1315 levede en Aage Pors hos den jydske Hertug, saa at Pors synes at have været en udbredt dansk Slægt; 5) Ove eller Uffo Dyre, Kammermester, som forhen havde flyet til den svenske Magnus, for en Fordring han havde hos Kongen, og som denne ei vilde betale; 6) Jacob Blafod, hvis Enke Christina omtales i et Diplom af 1308, og Søster Margrete, Nonne i St. Claræ Kloster, og Svoger Herre Nicolaus Ranesøn udi Sieland i samme; 7) Aage Ragge; 8) Arved Bendtsøn; 9) Niels Hallandsfar (denne Niels eller Claus Hallandsfar, som han kaldes i Kiæmpevisen af Udgaven 1739 p. 231, nævnes Nicolaus Hallandsfare miles i den norske Kong Erics Beskyttelsesbrev af den 25 Junii 1287 til dem der vare beskyldte for at have dræbt den danske Kong Eric; Langebek formoder, at han kan have været en Slegfred-Søn af den hallandske Grev Nicolaus den 2den, og Broder til Grev Jacob; Navnet Hallandsfar, og især Nicolaus, arveligt i denne Slægt, leder hertil); 10) Tuko Abildgaard, Hertug Valdemars Drost,

som

Erik Glipping Aar 1286.

som uden Tvivl var sin Herre hengiven, og vilde venteligt ogsaa hævne sit Fængsel paa Søborg Slot; 11) Rane Johansen eller Jonsen Lange, Kongens Kammermester "camerarius", hvis Moder Elizabeth var en Datter af Niels Falster, Stallare; 12) Peder Jacobsen, en Mand, som ofte forekommer i denne Tids Historie, og som Langebek anseer i en skreven Anmærkning for en naturlig Søn af den hallandske Grev Jacob, hvilket dog uden Tvivl er urigtigt. I alt 12, som Petrus Olai (ap. Langebek II. p. 265) og Kroniken der slutter med 1410 (ib. V. p. 531) vidne, hvilket Tal ogsaa kommer ud; dog maa jeg tilstaae, at i Eric Menveds Klage mod Jens Grand nævnes ogsaa Niels Knutsen, venteligen af Skaane, som var gift med en Datter af Gytha, Søster til den roskildske Bisp Peder Bang, hvorefter de Sammenrottede vare 13; men maaskee Petrus Olai har ei regnet Hertug Valdemar med, siden han ikke lagde Haand paa, hvorfor de kun vare 13; fast alle disse vare beslægtede med hinanden, hvorfor det er rimeligt, at de vilde hævne Marsk Stigs Kone; de vare og fast alle beslægtede med Erkebisp Jacob Erlandsen og den roskildske Bisp Peder Bang, begge hvis Forfølgelse og Landsflygtighed have uden Tvivl fra gammel Tid af giort dem misfornøiede med Kongen; ligeledes vare de og beslægtede med Jens Grand, Provst i Roskilde, siden Erkebisp i Lund, og da han allerede for sin egen Fordeel var misfornøiet med Kongen, saa og siden tog sig af disse Mordere, saa er det rimeligt, som og siges i Kong Eric Menveds Klage mod ham (apud Langebek VI. p. 290-91. 314. 320), at han offentlig i Riget blev beskyldt for at have havt Deel i Kongemordet ved sine Raad og Medvidenhed. Mærkeligt er det, at fast alle disse vare af den berømmelige Absalonske Slægt, som havde

Danmark saa store Tienester under Store Valdemar og Slette Knud. Cranzius slutter, af Mangel paa ham bekiendte Skribentere, at de Danske sloge Kongen ihiel, fordi de vare kiede af en lange Rolighed, men den var vist ei stor under denne Konge; og herom vidste Cranzius lidet. Til Kongens Mords Beskrivelse tager jeg Kiæmpeviserne herom til Hielp (P. Syvs Kiæmpeviser Udgaven 1739 pag. 221-36); thi endskiønt de ere satte i nyere Stil, saa ere de dog vist meget gamle, og anfører den svenske Historieskriver Ericus Olai dem allerede; hertil kommer, at intet var beqvemmere end Viser til at fortplante Afsky for sligt Kongemord. Med det gik det saaledes til: Ingeborg var den, som fornemmelig ophidsede sin Mand Marsk Stig hertil, og sagde, da han stod i Tvivl: "Frygter ikke for Kongens Magt; thi han er en feig Mand, og hverken Leg eller Lærd over hans ganske Land lider ham; min Søstersøn Ranild (Rane) er hos ham, og lader os vide, naar han er alene; han er hengiven til Drik og Søvn, derfor let at forraske; den norske Konge staaer Eder siden bi med Skib og Mand"; dersom dette sidste er rigtigt, at hun saa har talet, da er det et stort Bevis mod den norske Konge. At hun kalder Rane sin Søstersøn, kan have hængt saaledes sammen, at hun og Søsteren har havt fælles Moder, men ikke Fader. De Sammensvorne rede nu til Ribe, og lode sig der skiære Munkekapper, for at blive ukiendte. Kongen reiste da om i Nørre-Jyland paa Thingene, og lod sig af Rane forlede til at drage paa Jagt i Skoven, ei langt fra Viborg, og lod sine fleste Hofmænd efter sig i Viborg. Rane og nogle faa Smaa-Drenge vare de alene, som fulgte ham. Denne Beskrivelse giør det troligt for mig, at Kongen er gaaet ud paa en Elskovs-Handel, hvilket og Erkebisp Jens Grand siger tydelig nok i sit Forsvar mod Kong

Erik Glipping Aar 1286.

Erik Glipping Aar 1286.

Eric Menved (apud Langebek VI. p. 299), nemlig: at en sin og troværdig Mand har fortalt ham, af hvad elendig Aarsag Kongen omkom paa saa øde og mistænkeligt et Sted, og at han vel kunde aabenbare denne Persons Navn for Paven og Kardinaler, naar de det forlangte; og tilligemed, hvor skiødesløs Kongen havde handlet med sine og alles gode Sæder i Riget, og hvor meget han havde forfulgt Kirkerne de Geistlige og deres Friheder. Rimeligen har det dog ikke været nogen fornem Mands Kone eller Datter Kongen da efterstræbede, men en ringe Mands, hvorfor Erkebispen ei vilde nævne ham; thi da havde man letteligen indseet, at saadan Mand havde ei lagt Haand paa Kongen, som Erkebispen dog vilde, at man skulde troe, for derved at undskylde sine Paarørende. Da udi Visen siges, at Kongen forelskede sig i Skoven i en Jomfru, der dog kun var et Spøgelse, som spaaede hans nærforestaaende Død og forsvandt, saa giver det Vægt til den Mening, at Kongen var ude efter Qvindfolk. — Som det morknedes, saa begyndte Kongen at blive bange, og sagde: nu hielpe os Gud og St. Giertrud, vi ere ude af vor Vei. Rane raadte ham da til at ride til Finderup, en Bondeby omtrent 2 Mile Vesten for Viborg, hvor de toge Lye i en Lade uden at være kiendte. Efter Visen skal Kongen da have været meget bange, ventelig fordi han vidste, at han havde Uvenner, og derfor bedet Rane vel at lukke Døren til, som han lovede, men ikke giorde. Imidlertid vare Morderne komne formummede og i Munkekapper (Hvitfeldt p. 293) og ridende paa en Høi udenfor Finderup, hvor de atter besvore sig sammen at lide og undgielde, hvad derefter kunde komme. Derefter stødte de paa Døren med Glavind og Spyd, og sagde paa gammel nordisk Vis: Stat op Kong Eric, og gak til os. Rane skal da have nægtet, at Kongen var der, samt kastet Høe og Straa

over

Erik Glipping Aar 1286.

ver ham og Sengen; men peget til Stedet, hvor han laae, da e kom ind. Kongen skal have tilbudet Rane sin Søster (maaskee Ingeborg, ifald hun har været til), saafremt han vilde værge ans Liv. Den første, som kom ind, bar en Løgte, og ialt gik Mænd ind, hvoraf den ene med en Stridsøxe giennemborede Kongens Hoved, som han havde lagt paa sin Haand (Script. Rer. Dan. I. p. 188. 392). Petrus Olai, og Kroniken som slut- er med 1415 (Script. Rer. Dan. I. p. 125. 188. 392), ville, t Kongen laae i en dyb Søvn, som bliver troligt ved den stærke Bevægelse han havde havt paa Jagten, og som jeg vil haabe at ære rigtigere, end Visens Fortælling, hvorefter Kongen maa have æret en meget feig Herre. Efter Ericus Olai (p. 143) og Visbye Annaler (apud Langebek I. p. 256), hvoraf det første r skrevet omtrent 1340, saa var Palle Litle, Marsk Stigs Svigerfader, den første, som lagde Haand paa ham, for at hævne in Datters og Svigersøns Vanære. Efter dette kom flere ind, og ave ham 56, som de ældste og beste Kroniker (apud Langebek I. . 125. 170. 294. II. 174. 265. V. 531) skrive, eller og 70 Script. Rer. Dan. I. p. 188. 392) dødelige Saar, hvoraf intet ar neden for Beltestedet, ja droge hans Indvolde ud af Livet. Med saadan Vrede og Bitterhed toge de ham af Dage, som viser, t de have havt egne Fornærmelser at hævne. Efter Ericus Olai l. cit.) sov alle de, som vare hos Kongen, eller lode som de sov; ien efter Visen sad hans Smaa-Drenge stille og græd; men Rane id som han værgede ham, og hug om sig, dog ei paa Morderne; g at Rane ikke sov, bekræftes og ved det Erkebisp Jens Grand ger (apud Langebek VI. p. 299), at han, endskiønt nøgen og den Vaaben, værgede ham det beste han kunde, som Rygtet sagde; an lægger og til, at af de som beskyldtes for at have myrdet ham,

 var

Erik Glipping Aar 1286.

var en, da Mordet skede, borte paa 3 Dages Reise, og en anden paa 2, og dette kan have været rigtigt om nogle af dem, som kun vare med i Sammenrottelsen, og derfor ei tilstede ved Mordet; thi Kongens Søn Eric Menved nævner selv (apud Langebek VI. p. 315) som Mordere kun følgende 9: Grev Jacob, Marsk Stig, Peder Jacobsøn, Niels Knudsøn, Peder Porse, Niels Hallandsfar, Arved Bengtsøn, Aage Kagge og Rane Jonsøn med deres Medskyldige; men besynderligt er det, at han ei nævner Palle Litle, som efter to gode Skribentere lagde første Haand paa Kongen; og at de ei alle have været tilstede ved Mordet, bekræftes derved, at nogle Kroniker, f. Ex. Petrus Olai (apud Langebek I. p. 125. II. 389. V. 531. 615), hvoriblant den, som slutter med 1286, vidne, at de Adelige sendte hemmeligen nogle ud, som myrdede Kongen. Denne Erkebispens Tilstaaelse bekræfter Visens Udsagn, at Rane ei sov; men en anden Omstændighed i Visen, at der brændte Voxlys i Laden, og at Morderne slukte dem ud, tvivler jeg paa. Efter dette stege Morderne til Hest, og rede bort, og som de vare forklædte, saa bleve de en Tid lang ikke opdagede, uden hvad man begyndte at mumle om og slutte sig til efter visse Omstændigheder. Mordet skede St. Cæcilie Nat den 22 November (Hvitfeldt p. 292. Script. Rer. Dan. I. p. 125. 170. 248. 392) paa en Fredag, endskiønt Hamsfort siger (l. cit. p. 294) Torsdag, ved det han henfører det til Cæcilie Aften den 21 November, og mener altsaa, at det er skeet forend Midnat. Men det skede 1286 og ei 1287, som Ericus Olai og Tillæggene til den sielandske Kronike (Script. R. D. II. p. 635) ville.

Saaledes omkom Kong Eric efterat have regieret i 27 Aar og opnaaet en Alder af omtrent 37 Aar. Han efterlod sig 3 Sønner: Erik, som blev Konge efter ham, Christopher, som regierede

Erik Glipping Aar 1286.

lede efter Broderen, og Valdemar, som døde i Tydskland i Roſtok 1302; han havde og følgende to Døttre: 1) Rixa, som blev, da hun var 4 Aar gammel, forlovet med Nicles, Herre af Werle, og derpaa opdraget i Dobberan Kloſter (Kirchberg hos Weſtphal T. 4. col. 82. c. 171), ſiden ægtede han hende omtrent 1293, og fødte hun ham Johan, og Sophie, førſt forlovet med den ſvenſke Hertug Eric; men ſom hun ei fik ham, ſaa ægtede hun den holſtenſke Greve Gerhard den Store (ibid. c. 173. col. 831), og den 2den Margrete, der ægtede den ſvenſke Konge Birger. Han fik det Tilnavn Glipping, Glepping, eller Klipping, efter den almindelige Forklaring, fordi han glippede med Øinene, hvilket almindeligen holdes for Tegn paa en falſk Mand. Klipping ſynes at lede til, at han klippede Mynten, thi Chriſtian den 2den fik derfor af nogle det Ogenavn. Hvitfeldt lægger til, at efter Nogles Mening kaldtes han ſaa, fordi han glippede og holdt ikke hvad han lovede. Winding (om danſke Kongers Tilnavne i Mſt.) taler vidtløftig herom, men giver efter Sædvane intet Udſlag. Vedel (Kiæmpeviſerne Udg. 1739 p. 231) er meget haard imod ham, og ſiger, at han fik det Tilnavn, fordi han var glepſket, det er raſende og affindig, og foer ilde afſted i alle ſine Raad og Daad. Hamsfort vil (ap. Langebek I. p. 40), at denne Konge var utugtig, grum og ulykkelig, hvilket ſidſte iſær kan ſiges om ham i Henſeende til hans Endeligt; men det mellemſte ſynes mig ikke med nogen Grund kan lægges ham til Laſt. Det, hvorfor han uden Tvivl fortiener meſt at laſtes, er vel, at han ei beſad Dueligheds og Mod nok til at regiere i ſaa vanſkelige Tider, og at han derfor lod ſig ſkræmme, og lovede adſkilligt, som han ei agtede at holde, og ei heller holdt. Mærkeligt er det, at man ei finder nogen af hans naturlige Børn anført, ſom han dog venlelig har have. Den

dan-

Erik Glipping Aar 1286.

danske Rimkrønike siger om ham, at han havde et slet Rygte, mest for sin Ukydskhed, og fordi han plagede Kirker og Klostre med at underholde sine Heste og Hunde, hvilket især er taget af Erici Krønike (apud Langebek I, p. 168), og ogsaa siges af Gheysmer (ib. II. p. 388) og Petrus Olai. Chronicon Erici lægger til, at han plyndrede Kirker (vel. i Krig); og skaffede Ingen Ret i Landet. Erici Krønike vil og, at han blev dræbt, fordi han tog hvad Gud tilhørte; men Aarsag til hans Mord, som dog ingen af de gamle Skribenter angiver. Erkebisp Jens Grand beskylder ham for (apud Langebek VI. p. 287. 311), at han saavelsom hans Søn, den følgende Kong Eric, betyngede og plyndrede Indbyggerne i Lund, og udpressede af dem 5000 Mark Skaansk, og af dem i Aos 4660 Mark Skaansk og derover, hvortil Eric Menveds Befuldmægtige hos Paven svarede (l. cit.), at saavel han selv, som Fader og Farfader være, og havde været gudelige Konger, og at de kun havde laant bemeldte Penge til Rigets Forsvar. Erkebispen benægtede og, at Kongen havde hæriget dem, som beskyldtes for at have været hans Banemænd; havde han i Henseende til deres Tienester givet dem Endel, saa havde de dog igien tilsat meget af deres eget, fordi de vare af de ædelste og rigeste i Landet. Erkebispen beskyldte og (l. cit. p. 288. 311) denne Konge, hans Søn og Eftermand, for at have forværret Mynten, saa at det, som forhen kunde haves for 3 Pund dansk Sølv, kostede nu 18 Pund, hvorover saavel Lærd som Læg toge stor Skade; hvortil Kongens Sendebud kun svarede: at de ei troede det var saa, og heraf slutter jeg, at han for Myntens Skyld har faaet det Tilnavn Klipping. I den lundiske Gavebog (ap. Langebek III. p. 571. IV. 62) kaldes han en Konge af gudelig Ihukommelse, hvilket og kan være rigtigt nok, i Henseende til at han gav Gaver til Kirker

og

y Klostere. Svaning den ældre siger hos Bartholin (Mst. ad ...nn. 1286), at Kongen blev dræbt af 9 Sammensvorne, hvis ...ustruer og Døttre han havde krænket, og just det samme Tal op... ...ver Kong Eric Menved selv. Den gamle meklenborgske Skri... ...nt Kirchberg (apud Westph. IV. p. 774) kalder denne Konge ...n Stærke, uvist om enten i Henseende til hans naturlige Kræf... ...e eller hans Magt. Og dette er den sidste Konge, hvis Mord ...fudker vore Annaler; deels var Maaden det skede paa, saa grum, ...els Hævnen, som derfor blev taget, saa stor, at Lyst til slig Ugier... ...ing vel maatte forgaae. Erik Klipping Aar 1286.

Erics Liig blev ført til Viborg, og begravet der i Domkir... ...n, ovenover Kraftkirken bag Alteret i en hvælvet og 1 Alen over ...orden ophøiet Grav (Danske Atlas IV. p. 614-15), hvori han ...ae i en Egekiste med Bly overtrukket, og havde hos sig sit Sværd, ...m var 3 Fingre bredt og 7 Qvarteer langt, og havde Kryds paa ...æftet, og en fin Messingknap, og en Sølvæske med Sakramen... ...t, efterdi han var død uden det; paa Æsken stod: *Panis adest ve... ...e domini sponsalia vitæ.* I Kraftkirken holdt Prælater og Kani... ...r fra Klokken 3 om Natten til 5½ om Morgenen hver Nat Vigi... ...r og Sielemesser paa Latin for denne Konges Siel, hvilket ved... ...tede endog efter Reformationen indtil 1630, under Navn af ...Baadesang" for den Baande som vederfores ham, da den med ...ngelig Tilladelse blev forandlet til en saa kaldet Chorsang af ...i Disciple; som og afskaffedes 1684 (Pontoppidans Annal. I. p. ...7. Marmora Dan. II. p. 192); og at denne Sang vedligeholdt... ...i saalænge, var fordi Kongen havde 1281 skiænket Kapitlet og ...omkirken Lesser, hvoraf de fik megen Indkomst af Salt, og det ...dt de skulde holde Sielemesse for ham. Men 1726 brandte Vi... ...rg By og Kirke af, og Kongens Grav tilligemed. For den

Tid

Erik Glipping Aar 1286.

Tid havde Christen Erichsen, Præst i Viborg (see hans Viborg Byes Beskrivelse p. 12. 13) den 10 May 1708 ved Gravens Aabning og Nedbrydelse seet hans Lig, og fundet man i Hovedpanden see endeel firkantede og runde Huller, hvilke Morderne med deres Stridshamre eller Øxer havde hugget ham (Testrup Krigsantiqvitatur p. 56. Pontoppidans Annal. I. p. 590). Den viborgske Bisp Trellund lod siden 1735 oprette et Monument af Træ med et latinsk Vers paa. I Finderup siges et Alter at staae paa det Sted, hvor Laden var (danske Atlas IV. p. 647), men rettere skal der have staaet et Kapel paa det Sted han blev myrdet, opsat af Muur og hugne Steen, men som blev nedbrudt 1551.

Jomfru-Klosteret i Slesvig brændte af (Script. Rer. Dan. I. p. 170. 294. III. 314). I en Kronike, som slutter med 1546, men hvoraf den største Deel er skrevet ved 1500 (apud Langebek V. p. 509), siges, at Rendsborg brændte halv af, men at Borgerne Aaret efter begyndte at bygge Kirkerne op af Teglsteen.

Den 21 Januar gav Conrad, Provst i Preetz, Adelheyd, Priorinde, og hele Conventet der en Anordning ud om Føde og Klæder for alle de Personer, som opholdt sig der, saa og om alle Indkomster dertil. Man seer deraf, at der da var 70 Jomfruer i Klosteret, og at de tilhobe fik 700 Alen Linned, samt for 16 Mark Penge Vinter-Sko af Korduan med Filt, og Sommer-Sko af Faareskind uden Filt; desuden 16 Pelser og 4 Dækkener, 6 Mark til Klæde, som kaldtes Carbel (mig ubekiendt, med mindre derved forstaaes tykt uldent Klæde, som Finnerne kalde Serka) til Sommertrøier; 4 Mark til Skatmesterinden (Cameraria) til Bordtøi for Jomfruerne og Provsten, og Linned til Giester; den som havde Ulden i Forvaring, fik 3 Mark til at lade den væve og valke; Priorinden skulde skaffe Jomfruerne Kul fra Mikkelsdag til

alle

Alle-Helgens til Frokleuesten "matutina"; hun skulde forsyne dem med linnede Klæder af de Landsbyer Bruwendorp og Croch; Skatmesterinden skulde forvare Jomfruernes uldene Klæder, men Hovmesteren (custos) Silke- og Purpurklæder, Guld, Sølv og Ædelstene til Kirkens Prydelse; af Flekken Porez (Preß) skulde han af hver Kro have 6 Lispund (Talenta) Vox; af Landsbyen Tatstorp al Avl til 12 store Voxlys; af hver Kro i Seowenberch 5 Mark til 4 Lamper; de 4 store Høitidsuger om Aaret, Jul, Paaske, Pindse, Himmelfart, skulde Jomfruerne have Hvedebrød og godt Øl, saa og i Advent og Fasten, saa og paa mange flere Festdage; paa Kiødsdagene skulde de have 3 Retter Mad, Middag og Aften; de 4 Gange om Aaret de lode sig aarelade (in qvatuor minucionibus); det mindre mærkværdige forbigaaer jeg.

Erik Glipping Aar 1286.

Grev Gerhard af Holsten gav i Itzeho den 10 November Tienden af Bilevelde og Dodenesb til Neumünster-Kloster. Provst Albert af Hamborg har her blant andre underskrevet. Den 29 April stadfæstede den bremiske Erkebisp Giselbert i Stade (Westph. II. col. 54) sin Formand Hartvics Stadfæstelse paa disse Tiender, og den 10 Julii gav i Neumünster Tideric, Decanus i Bremen, som tilligemed den lybekske Bisp Burchard vare sendte som Visitanter did af den bremiske Erkebisp, dette Kloster med Bispens Raad en ny Indretning (Westph. l. cit.) siden det meget trængte til Forbedring; han indførte den gamle Orden i Gudstienesten; bød alle at indfinde sig i Spisesalen; Provsten skulde ester Stad indbyde til sit Bord; han skulde bestyre alle Ting med Hielp af 3 Kaniker, udvalgte af Conventet, foruden mange andre mindre betydelige Anordninger. Den 30 September bilagde (Kiøbenh. Videnskl. Selsk. Skr. VII. p. 435) Grev Adolph af Holsten Storgarn og Sewenborch en Tratte opkommet mellem ham og hans

Erik Glipping Aar 1286.

Fogder af Zegeberghe paa den ene Side, og Reynevelde-Kloster pa den anden, om en Ferngrube det havde aabnet paa Byens Gru og det tilhørende, saaledes: at Klosteret skulde besidde Grube saa og hvad andre Jern- og Metalarter, Stene og alle saadan Ting (congeries) det overalt kunde finde paa sine Grunde, hvor i end laae i Herrernes Herredømme, saa at det maatte eie, brug sælge ꝛc. alt saadant efter Behag. Dette er uden Tvivl den ældst Efterretning om Mineralier i Holsten, undtagen man didhen v regne Saltværket i Oldeslo.

Den 27 Februar udstædte Junker Nicolaus af Rostok denne By et Diplom (Schröders Papist. Meklenb. I. p. 787) m Samtykke af sin Moder Agnes og sin Farbrodersøn og Formynd den ædle Mand Henric Herre af Werle; man seer deraf, at d da vare Jøder i Warnemünde. I et Diplom af 10 August, so Nicolaus, Junker af Werle, udgav (Schröder l. cit. p. 78 forekomme som Vidner de Riddere Nicolaus Gallus, The ker Wackerbarth, Bertrand Plesse, og de Væbnere (vel staa der *Servi*, men det maa betyde *armigeri*, *famuli*, Opvartere, t egentlig Trælle skreve aldrig under, mindst i Selskab med Ridder Joannes og Nicolaus de Belowe. Johan af Meklenber Herre af Gadebuz, udstædte den 17 October et Brev (Schröd l. cit. p. 791), hvori nævnes Brødrene Johan og Henric Bülowe, deres Broder Godefrid, Knapen, "famulus", og sa tykt af hans Brodersønner Johan og Henric, Herrer af Mekle borg, og deres Moder Frue Anastasia. Blant Vidnerne fo kommer hans Broder Nicolaus, Provst i Zwerin og Lybek, ædle Herrer Helmold og Nicolaus, Grever af Zwerin, Gode frid Bülowe, Sognepræst i Gadebuz, de Riddere Ulric Wüchen, Zechard af Kvitsowe, Johan af Barnekowe.

De

Erik Glipping Aar 1286.

Den rygiske Fyrste Wizlaf stadfæstede den 20 April i Ro-
tok Salget af Rekenitz Flod til Byen Ribnitz ved de Brodre af
Dechow Herre Henric, Ridder, og Herman, for 70 Mark ro-
toksk Mynt. Blant Underskriverne forekommer Reddag af Mol-
ike, Gerhard Molciko; Godstalk Preen, Ridder. Den
r trykt hos Rudloff (i Cod. Diplomat. Megapolit. col. 121), og
det kongelige danske tydske Cancellies Archiv er en Afskrift af
584, og denne sidste giort efter en Afskrift i Ribnitz, ældre end
453.

Efter Duisburg (Part. 3. cap. 222. p. 304) vilde Preusser-
e, især de af Barth og Pogesanien, udjage de tydske Riddere,
g indbøde til den Ende den rygiske Fyrste at indfinde sig med en
tægtig Hær; men dette Anslag blev i Tide aabenbaret, og derved
ilintetgiort.

Keiseren giorde Lybekkerne toldfri i nogle Aar paa Rhinen
Willebrandt II. p. 15). Lybekkerne lode med store Omkostninger
ldæmme det ene Udløb af Traven, og giorde derved den Prival-
l en Halvøe (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 226-27. Dreyer
pecim. Jur. Lub. p. 208). Under den 17 April 1548 haves en
lattydsk Transsumpt af Borgemester og Raad i Lybek af et latinsk
Brev, udstædt af de Fyrster Bugislav, Barnim og Otto,
laverernes Hertuger, til Abbed Paul og det ganske Kloster af Reyen-
lde af 28 October 1286, hvorved de skiænkede Japeswe Lands-
y didhen. Blant Underskriverne forekommer Ridder Herman
f Osten. Det lader, at Brevet er givet i Treptow. Wille-
randt vil (l. cit.), at den danske Kong Eric havde en stor Sam-
ng af Fyrster og Herrer hos sig, samt Gesandtere fra Lybek, og
m en fredelskende Herre ophævede han al Strid mellem dem,
bragte det saa vidt, at de gave hinanden Hænder. Skade, at

 Wil-

Erik Glipping Aar 1286.

Willebrandt aldrig anfører sine Vidner, og skulde jeg snart tro
at dette henhører til et andet Aar, eftersom han siger, at Kong
var i nogle Aar Lybeks Skytsherre, (som vist ikke er rigtigt) o
derpaa blev omkommet.

I Frisland og Holland skal (Eccard. Genealog. Princi
Saxon. Super. col. 444) have været saadan en Vandflod, at fle
end 80000 Mennesker druknede den 1 Januar, ved det Vand
gik over Digerne med en Østenvind, hvilket neppe kan være.

Erkebisp Johan den 1ste af Riga døde, og havde Joha
den 2den af Fechten til Eftermand. (Gadebusch Liefl. Jahrb.
p. 324).

Jørund blev (Script. Rer. Dan. III. p. 118. Torfæus p
375) indviet til Bisp i Hammer af Bisp Andreas i Oslo, som
og indviede Dolgfin til Bisp over Ørkenøerne.

Fra den tartariske Konge kom Gesandtere til den norske Kon
ge (Script. Rer. Dan. II. p. 195. III. 118. Torfæus pag. 375)
ventelig fra Nogai, og maaskee i Anledning deraf, at Tartarern
udbredte sig saa langt Nord paa, at de derved grændsede op til e
kom i Trætte med de norske Finner og Qvæner.

Alf blev nu giort til Jarl i Norge (Script. Rer. Dan. II. p
195. Torfæus p. 375), og fik maaskee da først Tonsberg i For
lehning, og Audur Hestkorn, saa kaldt, fordi han gav sine He
ste Korn eller Byg, istedet for Havre, ligeledes til Jarl, som
Annalerne i Mst. N. 411 og 428 ville have, var over Island,
hvorpaa jeg dog tvivler.

Paa en Samling i Borgafiord i Island saaes ligesom et
Syn i Luften (Script. Rer. Dan. II. p. 196. Torfæus l. cit.),
maaskee en Comet. Præsten Gudmund Hals Søn kom (Script.
Rer. Dan. II. p. 196. Torfæus l. cit.) med Stævnebrev til Is-

land,

Erik Glipping Aar 1286.

and, som det synes, fra Norge, og bleve uden Tvivl derved alle Haandgange Mænd, Vasaller, paa Island (Script. Rer. Dan. III. p. 118), samt nogle, eller efter en Annal 200, af Bønderne stævnede at komme derfra til Norge. Samme Gudmund førte med sig Kongens forneemste Klæder (Torfæus l. cit.), som han havde lovet at give til den hellige afdøde Bisp Jon i Holum, fordi han paa sit Tog havde, ved at paakalde ham, faaet god Vind efter langvarig Modvind, hvorfor han siden især dyrkede ham. Af disse Klæder bleve giorte Messeklæder ved Holums Kirke.

Hugo, Nuncius, uden Tvivl fra Paven, kom til Norge, ... og Fribyttere, saa forklarer jeg fripentungi, som han maaskee havde leiet udenlands, for at bruge dem mod de Danske. Den ... Januar tilskrev Paven fra Rom (Thorkelins Diplom. II. p. 07, 8. Raynaldi Annal. ad ann. 1286. p. 391) den norske Konge ... at ophæve det Forbud, at ingen Legmand maatte sælge Sterlinger eller andet Sølv til nogen Geistlig; thi dette Forbud var det hellige Land til Skade. Paven kalder Kongen Serenitas tua, ... Celsitudo regia, og siger, at hans Formand Martinus havde allerede havt i Sinde at bede Kongen om at ophæve det. Ved et andet Brev, uden Tvivl af samme Dag (Wadding Annal. Minor. ... p. 155), bad han ham at tillade Udførselen af Pengetienden til det hellige Lands Forsvar.

Fra Norge var Greven af Saresburg Oliver af Montespine (efter Navnet at slutte, en Fremmed) bleven sendt som Gesandt til den engelske Kong Edvard angaaende et Pengelaan. Edvard skrev den 26 Junii fra Paris Richard Guidiconis Søn og andre Kiøbmænd fra Lucca, som vare i Selskab med ham (Rymeri Acta II. p. 324), at forstrække den norske Konge 2000 Mark, at skye dem til Sendebudet til forestaaende Mikkelsdags Tid imod

hans

Erik Glipping Aar 1286.

hans Beviis for Annammelsen, saa og hans Obligation efter den Forskrift, som Edvards kiære og fortrolige Klerk Mester Willielm af Luda, hans Garderobe-Forvarer, skulde overgive under sit eget Segl. Kongen skulde give dem Forsikring for Pengene. Den 20 Julii udstædte bemeldte Greve af Saresburg Oliver af Montesvine (Rymeri Acta publ. II. p. 327) udi London sin Obligation for disse 2000 Mark i gode og gieve "legales" Sterlinger, hver Mark beregnet til 13 Skilling og 4 Penge; de skulde igien betales til den engelske Konge eller hans visse Bud "attornatus" udi London, 1000 Mark Mikkelsdag 1287, og de andre 1000 Aar 1288, og hertil forbandt sig baade den norske Konge, hans Rige, Mænd og Kiøbmænd, samt alle deres Kiøbmandsvare og Eiendele, hvor de fandtes. Greven underkastede sig, den norske Konge, samt begges Arvinger, Pavens og alle Prælaters Band, om Betalingen feilede, og hertil forbandt de sig edeligen; han overgav tilligemed Kongens aabne Brev om at laane disse Penge, samt hans Stadfæstelse paa det skete Pengelaan. Besynderligt er det, at Pengene siges at være annammede Mikkelsdag den 29 September 1286, som er efter Beviisets Udstædelse, hvoraf jeg slutter, at dette kun er en Udskrift. Under den 29 September udi Bergen stadfæstede den norske Konge denne Greven af Saresburg hans Obligation og alle derom indgangne Conventioner (Rymeri II. p. 339); han kalder ham her sin kiære Blodsforvandte "consangvineus"; dersom dette ikke er en Hofstil, saa bliver det vanskeligt at udfinde deres Slægtskab; rimeligen har Eric villet bruge disse Penge til at bekrige Danmark.

Den 10 Julii udstædte Andreas, Bisp af Oslo, Arno af Stavanger, Nerva af Bergen, Jorund valgt til Hammer, og Dolfin valgt til Orkenøerne deres Afladsbrev udi Lødese i Vester-

gotland

Erik Glipping Aar 1286.

...land for Strengnes Domkirke paa 40 Dage. Og samme Dag udstædte i Sødesø Bisp Bryniulph af Skara (Thorkelins Diplom. I. pag. 108) ligeledes et Afladsbrev for 40 Dage paa visse Festdage, hvoriblant St. Ansgarii, for dem der besøgte St. Swithuni Domkirke i Stavanger, der nyligen var brændt, som dog var skeet længe før; rimeligen holdtes da et Provincial-Concilium i Lødese, maaskee om Kirkestridighederne i Norge. Den svenske Kong Magni Broder Benedict, Hertug af Finland, blev i Stockholm indviet til Bisp af Linkøping (Script. Rer. Dan. I. p. 156). I Sigtun holdt Dominicanerne et Kapitel (Script. l. cit. p. 294. II. 438), hvor Johan, Prior i Sigtun, blev i Kong Magni Overværelse giort til Bisp i Finland, og Oluf, Prior i Roskild, blev igien i hans Sted Provincial-Prior i Sigtun. Den 12 Julii giorde Margrete, Datter af Herre Karl Swærtaskiin, et Mageskifte med Herre Swantepolk, Hertug Knuds Søn, saa staaer i Diplomet.

Efter Tilleggene til den sielandske Kronike (apud Langebek I. p. 639) døde den afsatte svenske Kong Valdemars Dronning Sophie først i dette Aar, og maa det være skeet efter den 17 October; thi da fik hun i Danmark sin Arvepart, som forhen er anført. Minoriternes Diarium i Sverrige (udgivet af Lagerbring), henfører og Sophiæ Død til 1286, og Lagerbring giver det (Swea Rikes Hist. II. p. 556) sit Bifald. Efter denne Tid maa Valdemar altsaa først have ægtet Christine i Danmark; hvorved
...r laden, at han forhen har levet med hende. Sophia døde altsaa ei 1284, som Torfæus (IV. p. 372) vil, mindre 1283 efter Hvitfeldt (p. 282); hun opnaaede omtrent en Alder af 46 til 47 Aar.

Den

Erik Glipping Aar 1286.

Den 23 April giorde Karl Estrikhson sit Testamente i Lagunzborgh, hvorved han gav sin Gaard Hammerby til Sko Kloster, hvor han vilde begraves. Det øvrige mærkelige er, at han gav 100 Mark Penge, for at blive fri fra sit Løfte om et Korstog til Riga; til sin Herre Kongen 1 Kar med Balsom og 2 Blider; til Frøken Helena 7½ Skilling Guld og 20 Ædelstene; Frøken Ingeborg (maaskee Kong Magni Datter, som vel og Helena har været, siden de kaldes Domicellæ) en Guldhægte, og til begge 60 Mark Penge og 1 Stykke "Peria" af gentilsk Klæde; Jomfruerne i Gudhem Kloster 1 Mark Guld med 100 Ædelstene til at giøre en Kalk af; Brødrene i Sictun 10 Mark Penge og 1 Balderkin med Mariæ Billede; Kirken i Asum Jord af 3 vestgøthisk Sold (cribra, et Slags Maal mig ubekiendt) udi hver "Gerdi" (Giærde, ventelig Mark, fordi de vare indhegnede med Giærder) at saae. Deri nævnes ogsaa hans Brødres Sønner Carl og Benedict. Kongen og Erkebisp Magnus og de Herrer Carl Gøthestafsson og Israel indsatte han til Executorer. Blant Underskriverne forekommer Prior Johan af Sigtun. Denne Herre maa have været overmaade rig, da han skiænkede Penge til ethvert svensk Kloster, og desuden til mange Kirker og enkelte Personer.

Den 18 May tilskrev Paven fra Rom Bisperne af Roskild og Odense at give Pallium til Magnus, udvalgt Erkebisp i Upsal, saafremt Erkebisp Johan i Lund et kunde giøre det. Dette Brev er fra Fredenheim.

Den svenske Kong Valdemars Datter Rixa fødte sin Mand Hertug Premislaw af Storpolen den 1 September en Datter, som og blev kaldet Rixa, og døbt i Posen. (Dlugossi Hist. Polon. I. col. 842).

Nu staaer kun tilbage at fortælle et og andet, som er skeet under Eric Glippings Regiering og ei kan henføres til visse Aar. Saaledes forekommer i den lundiske Gavebog (apud Langebek III. p. 557) en Erland Erlandson, som døde den 30 September, og for hvis Siel Kapellanen ved St. Mariæ Alter maatte aarligen holde Messe. Den Erlandson, som faldt den 29 September ved Rendsborg, og var Margrete Søn, har maaskee været Erkebisp Jacob Erlandsens Søstersøn, og hører maaskee til dem, der efter Erkebisp Johan Grands Beretning bleve af denne Slægt slagne i Krig udi Kongens Tieneste, hvilket og hændte Nicolaus, Erkebisp Jacobs Broder og Statholder i Lund, som den 29 September faldt i Krig, og gav Kanikerne i Lund 1 Mark Sølv. Denne Nicolaus var 1285 endda i Live, saa han maaskee er endda først faldet under Eric Menved; men da veed jeg ikke af nogen Krig ved Rendsborg. — Nogle Borgere fra Kiøbenhavn (Haven) vare i Havsnød, og kunde ei med Øsere overkomme at kaste Vandet ud; de giorde derfor Lodder til de Helgener Knud, Vilhelm og Niels af Aarhus, og udkom den sidstes Lod 3 Gange, hvorpaa de raabte: O! hellige Niels, hielp os! og strax hørte Stormen op, hvorpaa de alle kom til hans Grav, ophøiede ham som Helgen, og gave Gaver did (Script. Rer. Dan. V. p. 307). Udi Gleichinstorp eller Glenstorp Benedictiner-Kloster i Aarhus Stigt, Dronningborg Amt, Nørre Halds Herred, var en Stum, som intet kunde sige, uden Ja og Nei. En Dag sov han ind, og da han vaagnede, raabte han: Saa siger jeg; tog sin Kappe paa, og løb til Aarhus, kom igien, og gav tilkiende, at han var bleven helbredet ved St. Nicolaus, hvilket var ham aabenbaret fra Himlen; og forblev han i Klosteret til sin Død

 (Lan-

Erik Glipping Aar 1286.

(Langebek l. cit.). Begge disse Ting ere rimeligen skete under Erik Glipping.

I Kongens Mynt-Cabinet (p. 86-87) henføres 17 Sølv-Mynter til denne Konge. Paa dem staaer paa Reversen: *Ericus Rex*, og paa Aversen: *Danorum*. Det er klart af Præget, at de ei tilhøre Eric af Pomern, men saare uvist, om de ei tilhøre Eric Plovpenning eller Eric Menved, da det er vanskeligt, ja næsten umuligt, at adskille disse 3 Kongers Mynter, og at tillægge hver sin. Paa en staaer Eric. For Resten sees paa dem Sværd, Stierner, Cirkel, Nøgel, 2 Kløverblade, Halvmaane, Liliekroner, Anker, Kors, Hiul, Firkanter med Kors, Liliekors, og paa en et Kirketaarn, hvilken sidste man holder for at være slaget i Odense. De ere ei større end To-Skillinger, og, som alle danske Mynter i 12, 13 og 14 Seculo, af slet Gehalt. I Tillægget til Kongens Mynt-Samling findes end videre 8 Sølvmynter af denne Konge, og en Kobbermynt, som jeg selv besidder, og som er den største af alle danske Mynter før den oldenborgske Stamme.

Hos Terpager i Ripis Cimbricis p. 682 og 683 forekommer et Diplom uden Aar af en Kong Eric, maaskee af denne, til Beboerne af Warwith Syssel, hvorved han giver tilkiende, at han ei vil formindske Riber Bispers Havne, men lade dem blive saaledes, som hans kiære Fader og han selv havde ved Sendebud anordnet dem; derfor om nogen Mand kom fra Bispens Havne til Kongen, og giorde ham svigagteligen Mandskab, fortiende, at han tilhørte Bispens Havne, saa skulde sligt ei gielde. — Ei langt fra Skanderborg ved Vesterkanten af Landsbyen Grønbeck eller Grinfeld i Lusgaard Herred og Grønbek Sogn sees (Pontoppidans

Mar-

Marmora II. p. 132. Atlas IV. 480) Levninger af denne Konges Jagthus. Erik Glipping Aar 1286.

Paa Gammelstrup Hede i Gammelstrup Sogn, Fiends Herred, Halds Amt og Viborg Stift findes Levninger af en Skandse, hvor Dronning Margrete, (ventelig denne Kong Erics Moder) skal have havt sit Krigsfolk samlet (Danske Atlas IV. p. 668), og hvor og for endel Aar blev funden nogle smaa Penge, mest ukiendelige, som man troede at være af hendes Mynt. I Flye-Sogn paa Heden mellem Flye og Estvadgaard ligger et Sted, kaldet Skadstou (Atlas IV. p. 667), hvor Dronning Margrete skal have havt sit Telt, og ikke langt derfra 2 Damme, hvor hun skal have vandet sine Heste. Nordost fra Mønsted By i Mønsted Sogn, Fiends Herred, Halds Amt, Viborg Stift (Atlas IV. p. 671) vises en lang Grøft, kaldet Margretes Grob, hvor Margrete skal have overvundet den svenske Kong Albert, som er aldeles urigtigt; men da der paa Heden dog findes tydelige Tegn til et Feltslag og Valsted, saa kan denne Dronning Margrete maaskee havt noget at bestille der. I Kobberup Sogn og ovennævnte Herred og Amt skal Dronning Margrete have efter gammel Sagn (Atlas IV. p. 673) havt paa Tastum Hede sin Leir mod Kong Albert, og vises der og en Høi, hvorpaa hun skal have opholdt sig. Hofman mener (i Atlas loc. cit.), at hun her kan have samlet sine Folk, for at føre dem over Limfiorden til Sverrige; men jeg mener, at alt dette snarere vedkommer Glippings Moder.

I denne Konges Tid, omtrent 1285, skede det, at Herre Svend Graae blev udi Ungstrup- eller Lund-Kirke i nuværende Torning Sogn, Lysgaard Herred, Silkeborg Amt, Aarhus Stigt,

 thiel-

Erik Glipping Aar 1286.

ihjelslaget af Hr. Thule Vognsen og hans Brødre (Script. Rer. Dan. III. p. 491. Atlas IV. p. 487. Kiæmpeviserne af 1739. p. 354. 57), fordi den første havde drevet de sidstes Moder Mette lille udaf en forgyldt Stol hun havde ladet sætte i Lund Kirke, ja endog draget hende i Haaret og slaget hende til Jorden, uagtet det lader, at hun har været ved Dronningens Hof. Svend Graae havde desuden slaget deres Fader ihjel, men bødet derfor 3000 Mark i Guld og Sølv. Maaskee deres Fader har været Vogn Gallen og deres Broder Esbern Vognsen, hvis Datterdatter Cæcilia var gift med Grev Albert af Gleichen, saa at deres Slægt hørte til den ypperste i Riget. Thule iførte sig sin Søsters Skarlagen, og satte hendes Guldkrone paa sit Hoved, hvorved han indbildte Svend at være en Jomfru, og dræbte han ham i Kirken for Mariæ Alter. Begge bleve begravne for Steffens Alter i Torning Kirke. Aar 1577 fandt man der nogle store Skinneben, og en Fiel af en Egekiste 4 Alen lang. I Visen siges, at den danske Dronning gik i røde Skarlagen. Saavel Lunde-Kirke, som Graa-Kirke, bleve efter Sagn begge nedbrudte, og sees endda Levninger af dem begge. Torning Kirke skal være opbygget af deres Steen. Ved Tiislund Kirke i Riber Stigt, Haderslevhus Amt, Nørre Rangstrup Herred, ligger den saa kaldte Tulesmose (Atlas VII. p. 181), hvorved Nogle mene, at Tule har boet. Han skal have eiet Avensberg, forhen Torkilstrup (At-

las

las IV. p. 495), beliggende 2 Mile fra Viborg, Aarhus Stigt, Sørslev Sogn, Lysgaard Herred. I danske Adels Lexicon p. 187 menes, at den Svening Graasun, som nævnes i Erkebisp Johannis Diplom af den 29 May 1285, er denne Sven Graa. Tiden og Beliggenheden af hans Gods stemmer overens hermed. Det lader af Diplomet, at han allerede da var død. Hans Vaaben skal have været en blaa, rød og gul Regnbue i et Sølvfelt med 3 sexoddede røde Stierner, og 2 Vesselhorn paa Hielmen, det ene blaat og rødt, det andet gult og blaat. Aar 1529 skal en Jørgen Graa til Sollestede, Landsdommer i Fyen, have levet. Imidlertid kaldes Svend Graa i Diplomet Graasun, saa at Graae synes her at have været et nomen proprium. Lagerbring synes (Monumenta Scanensia I. pag. 307-8. II. 39-40) at henføre dette til Skaane, og kan Lunde Kirke i Visen ogsaa noegenlunde bestyrke det. Sagnet vil, at paa Gråmanstorp har Svend Graae boet, og at den Slægt har bygget Kirken der, og Vogn boet paa Smolerup. Den afdødes Slægt skal have givet Gods til Herisvad Kloster. Ved Smolerup Gaard skal Vogns Grav være. Magnus Gyllenstierne fandt der i Friderici den 2dens Tid en tredobbelt stor Guldkiede, hvis Rander forestilte et Slangehoved. Chytræus Veyanus (Mst. paa Universitets-Bibliotheket) skal, efter Lagerbrings Sigende, have beskrevet Kampen mellem Tule Vognsen og Svend Graa paa latinske Vers; men jeg kan paa intet Sted finde det hos ham.

Om

Erik Glipping Aar 1286.

Om det er om denne Konge eller hans Farbroder Eric Plo penning, at Reinmar von Zweter, Søn af Reinmar d alte, synger, er uvist; dog er det snarere om Eric Glipping det findes i Proben der alten Schwäbischen Poesie p. 184 185, og i den Manessiske Samling T. 2. p. 132. Deri sig om Kong Eric af Danmark, at han mere zierde Kronen end de ham, at han stillede Enkers og Faderløses Klage, at han hol Fred, at hans Hierte og Mod var sielden ledigt. Reinmar vo Zweter døde efter Olla Potrida 1792, Stück 3. p. 119, Aar 1269

Nogle tillægge Eric urigtigen en Datter Sophie, som fik Marg grev Conrad af Brandenborg, hvilket Carstens i Heinzes historisch Abhandlungen 1ster Theil, som er Oversættelse af det kiøbenhavnsk Selskabs Skrifter VIII Tome S. 335, med Grund nægter, og bli ver det uvist, om Conrad har havt en Sophie, og hvo der ha været Moder til den berømte Marggrev Valdemar. Med Grun nægter ogsaa Carstens, at Eric har havt en Søster eller Datt af det Navn Ingeborg.

Den 12te Vise i Samlingen af gamle danske historiske E skovs-Viser p. 101-117 handler om Ebbe, en Søn af H Skammel i Thye, hvorledes han var forlovet med Adelheid, o betroede hende til sin Broder Peder, imedens han reiste uden lands; men denne overtalede hende til at blive utroe. Ebbe kom just hiem paa Bryllupsdagen, dræbte baade Brud og Brudgom

saared

saarede sin Fader og hug Haandret af sin Moder, hvorpaa han maatte blive landflygtig. | Eric Glipping Aar 1286.

Lagerbring i T. 2. af sin svenske Historie p. 535 skriver, at hverken Modgang eller Medgang giorde Kong Eric klogere eller billigere.

I Marsk Stigs 1ste Vise p. 240 siger Frue Ingeborg, at hendes Mand havde givet hende Guldringe og Klæder om hendes Hals; p. 242, at han væbnede sine Hofmænd med Brynje og Pantzerring. P. 243 beskyldes Dronning Agnes for at have elsket Peder Hoddingsøn, medens Kong Eric levede. I Marsk Stigs 2den Vise p. 244 siges Marsk Stig at have havt 700 jernklædte Mænd, og p. 245 at have undsagt Kongen paa Viborg Landsting; p. 246 siges, at hverken Leg eller Lærd i det ganske Land kunde lide Kongen, som var hengiven til at sove og drikke, at Manddraberne forud stolede paa den norske Kong Eric, at Ingeborg raadte Marsk Stig til at bygge Slottet paa Hielm; p. 247 kaldes Kongen Glepping; p. 247 siger Vedel, at Kongen blev dræbt nogle Aar efterat Marsk Stig havde undsagt ham, at Ranild var Ingeborgs Søstersøn.

Wiedeburg, (i Nachricht von einigen alten teutschen poetischen Manuscripten, Jena 4to 1754 p. 9) siger, at nogle gamle (med Kong Eric samtidige) tydske Poeter i en gammel Pergaments skreven Samling af tydske Poeter, ivre meget imod Kong Erics Drab, og berette, at det var Jyder, som aflivede ham ved 56 Saar.

I den

Erik Glipping Aar 1286.

I den Afhandling om Falke i det (norske Videnskabers S[...] kabs Skrifters ny Samlinger 4to T. 2 p. 70 og 71) anføres ef[...] franske Skribentere, at den franske Konge Philippus Aud[...] sendte mange af sine Betientere til Danmark, for at lære at o[...] gaaes og opføde, samt afrette Falke til Jagt. Efter Cassel ([...] den Gesetzen von Bremen p. 81) gav Kong Eric Bremerne paa [...] Torsdag efter St. Andreæ Dag (den 30 November) ved sit Br[...] i Nyborg fri Handel i sit Land. Der er intet Aar under de[...] Document, og Cassel anfører det ei heller.

Bila[...]

Bilag.

1241.

S. 4. Stadfæstelsesbrevet paa St. Knuds Klosters Privilegier i Odense er det som Thorkelin har indført i 1ste Tome af sit Diplomatarium S. 286/87, og tillagt det Kong Waldemar II. I Langebeks Diplomsamling findes under Aar 1241 to Afskrifter deraf, men i begge er der Lacuner. Paa den ene har Langebek været meget uvis, hvilken Konge han skulde henføre det til, og vaklet imellem Waldemar I, Waldemar II, og Erik Plovpenning. Ved denne sidste er han endelig bleven staaende. Den Afskrift, som er hel igiennem med hans egen Haand, aftrykkes her, som correctere end hint thorkelinske Aftryk.

In nomine sancte et individue trinitatis. Ego *Ericus*, Dei gratia Danorum Sclavorumque Rex, tam presentibus quam futuris in perpetuum. Consideratis diligentius status humani circumstantiis, ea tantummodo cognouimus mortalibus vsibus reseruari, quod que prouida hominum circumspectio diuine remuneracionis intuitu erogauerit, succedentibus seculis multiplici fenore reditura. Quod enim in hoc corpore constitutus sibi quisquam non timuerit subtrahere, et eorum, qui necessitatem paciuntur, usibus ministrare, hoc profecto, cum nudus ad vterum matris, vnde nudus exierat, reuertitur, se non dubitet inuenire. Ea propter *patris* nostri et antecessorum nostrorum piis vestigiis incedere cupientes, et ab eorum virtutis et karitatis operibus, in quantum nobis dominus permiserit, non satagentes vllatenus declinare, cum vniuersis in nostro dominio constitutis tenemur in justicia non deesse, illis tamen specialius nos recognoscimus debitores, qui,

relictis hujus mundi illecebris, nudi ab hujus seculi naufragio euaserunt diuino se incessanter seruicio mancipantes. Scire igitur volumus vniuersos, quod religiosos ecclesie beate Kanuti *Othense* seruitores speciali quadam prerogatiua caritatis et beneuolentie amplectentes, libertatem, quam a *patre* nostro et antecessoribus nostris optinuerant, quorum beneficiis et elemosini monasterium hoc recognoscitur institutum, nullatenus decernimus minuendam, sed secundum tenorem tam *patris* nostri quam antecessorum nostrorum, sigilli et literarum apicibus consignatum, inuiolabiliter conseruandam Ita videlicet ut possessiones et colonos ipsorum vniuersos ab exactione, *fud* et expedicione, et omni seruicio, juri regio debito, liberi permaneant et immunes, super hoc nulli exactorum nostrorum, sed monachis tantummodo, respondentes. Statuimus eciam, ut censum estiualem de Odense, et decem marchas argenti de insula *Sild* annuatim reddendas ad vestituram fratrum, quas ab antecessoribus nostris habuere, non noster exactor, sed eorum tutor, eommodo suscipiat. Et quia omnibus fere regnum transeuntibus officio tenentur caritatis ministrare, tam quadraginta quam trium marcharum exactionem, et ut pistores ejusdem ciuitatis nusquam preter ad illorum molendina molere debeant, concesimus. Ne igitur alicui exactorum nostrorum hinc liceat contradicere uel nostre constitucioni in aliquo contraire, eam literarum et sigilli nostri testimonio dignum duximus confirmare. Si quis vero constitucionem nostram et justiciam non attendens, hiis attemptauerit ausu temerario obuiare, indignacionem nostram incurrens, iram supremi judicis se metuat meruisse.

supra scriptum.

. . . .

habens sceptrum in dextra . . .

in posteriori parte apparuit vexilifer equest . . .

S. 5. Kongens Bestemmelse om sin Begravelse, som her er taget af Hvitfeldt, har Langebek blandt sine Diplomata udskreven af Petri Olai Minoritæ haandskrevne Collectanea.

S. 6. Den her omtalte Landstings-Vidisse af Stadfæstelsen af Roskilde Capitels Privilegier har Langebek udskreven af *Mst. Bartholin.* Tom. V. pag. 82, hvor den lyder saaledes:

Littera placiti generalis super protectorio Erici Regis dato capitulo Roskildensi in danicum translato.

Alle Men thette Breff see æller høre læses helse wi Anders Jensson Landsdommer i Siæland, Abbet Magnus i Ringstædhe Closter, Thorbern Bille i Sisholm, Mickels Rudh i Wedby, Jeop Jensson ꝛc. ewinnelighe met Gud. Wi gøre widerlicht alle, at Aar effter Guds Byrdh MCDL octavo, then Odhensdagh næst effter thywende Dagh Jwle, wor skicket fore oss paa Siælandsfar Landsthingh wærdugh Fadher med Gud oc Herre Hær Olæff Dæa met Guds Nade Biscop i Roskilde, Hvilken fræmbar innen fira Thingstocke fore oss thry gamble Howit=Breff screffne i Latine paa Pærkmæn, met heelæ oc holdne hængende Incigle, uskrabethe oc uraghete, uthen allskons Smitte æller Mestancke, som ludde the paa forscreffne wærdughe Fadhers hans Kirkes oc Capitels Frihet, som them giffne ære aff Hoghborne Første oc Hærre Konninge uti Danmark, som ydermere udthryckes i Breffene. Thet thredie Breff aff them war swa udthyd oc læsd obenbarlige fore oss paa Danske, Ordh fran Ordh ludendis, som hær effter screffuit stander:

- Wi Erik met Guds Nade Danmarks oc Wendes Konning, Alle thette Breff see, ewinnelig Helssen met Gudh. At Guds høxste Wærdughet skall bewises i alle Made rætskyldigh Hether, oc ther till at samme Gud skall si alle gode Made hwgswale war Siæll effter thenne Leffuids Ende for thesse fræmgangne oc forgengelighe Werdens Gods, wi umwell aff wor egen fulle berade Willie, som fore war kære Mester Boes Provest i Roskilde Bøn skyld, hawe frii unt oc i Friihet taghit till ewigh Tildh alle Roskilde Kirkes Canickers Jordhegods, swa wæl the alminnelighe Jordhe, som ligge till theris almindelighe Bordh, som the Jorde ther ligge til hwert Canickedøme besynderlighe met theris eghne Jorde, oc alle theris Wordnethe oc Gardsædher, som boe paa forscreffne theris Jorde, frii aff all Udgifft, Studh oc Ledhingh, met all Konninglich Ræt, i hwilket the hawe oss oc ware Forfædre hær till plichtughe wærit. Forbiudende strængeleghe under war Nades Hylleste, at enghen aff ware Foghethe æller Embidsnien her effter tilldorwess uforrette æller nødhe forscreffne Canicker æller theris Wordnethe, amodh thenne war Gaffwe. Ther ower wille wi, at hwer Man skal

 fonge

songe at vithe, thet forscreffne Canicke hawe hwer besonderlighe iætt ess pa god Troo, at fore thenne Saffue skyld, soa well i wor Liffs Tiid, som es ther wore Daghe skule lathe sighe en Masse fore alle cristne Siæle, fore e besonderlicht Alteræ, met tilborligh Werdighed, paa theris eghen Tæring oc Arbeydh, som theris Breff udwiser clarlighe, som giort ær paa forscreffn Ærinde. Ther till at forscreffne wor Saffue skall bliffue fast oc ubereri hær æffter aff alle, haffue wi hengt wort Incigle fore thette Breff, wa kære Brodhre Hærtigh Abel oc Hær Christoffer, Hær Uffæ Erch biscop i Lund, Hær Niels Biscop i Roskilde, Wagn Gunnersson Anders Grossen, Magnus Unnesson, met mange fleræ till Wi nesbyrdh. Giort i Roskilde unner wors Herris Aar Thusende tuhundre firetywge paa thet eenæ Aar, then siætte Manyt annen Daghen i forscreffn Manet.

S. 11. Istedenfor *Raynaldi Annal. Tom. XV* skal læses *Tom. XIII.*

S. 13. At dette her omtalte Forbund mellem Lübek og Hamborg ikke egentlig ka siges at være Oprindelsen til det hanseatiske Forbund, det har Sartoriu udførlig vist i sin Geschichte des Hanseatischen Bundes 1 The især S. 371 o. følgg.

1243.

S. 26. I Bredden for 1242 l. 1243.

1244.

S. 39. Forliget imellem Bispen af Minden og Greverne af Schowenburg er d samme som siden Pag. 43 anføres udaf Lünigs Reichsarchiv.

1245.

S. 51. Det her omtalte Document meddeles her efter en Afskrift, taget m Langebeks Haand af Originalen paa Pergament i Geheimearchivet.

A. Dei gratia Dux Jucie, et C. Falstrie ac Lalandie Dominus, Om nibus presentem paginam cernentibus, in Domino salutem. Constare v lumus presentibus, et posteros non latere, quod, post obitum dilecti cog nati nostri Domini Comitis *Alberti*, felicis memorie, facta bonorum nostr

ru

rum in *Alfsa*, que simul cum illustri Rege *Erico* dilecto fratre nostro prius habuimus, diuisione, ejusdem Domini Regis parti possessiones cesserunt infrascripte, quas, omni juri et actioni, que in eis habuimus, plene renunciantes, ipsi dilecto fratri nostro Regi Danorum alienauimus et scotauimus jure perpetuo possidendas, videlicet in *Elefstorp* nonaginta marcas auri, In *Ulkeböla* quatuordecim marcas auri et sedecim solidos auri, In *Miälles* sex marcas auri, In *Wiböki* quatuor marcas auri et marcam argenti, In *Fialbotha* octo marcas auri ac duas marcas argenti, In *Liusapeld* tres marcas auri et sex marcas argenti, In *Litlanes* et in *Halmstad* quatuor marcas auri, In *Langesio Gunnildebol* et duos octonarios et dimidium, pro quindecim marcis auri et sex marcis argenti. Qua in re ne super premissis aliqua inopinata inposterum injuria, calumpnia, seu ulla vexatio indebita possit suboriri, presentes litteras sigilli nostri appensione fecimus insigniri. Actum *Kalding*, presentibus Dominis, *Olaue Pincerna*, *Andrea Grosun*, *Nicolao Peterssun*, *Johanne Niclessun*, *Andrea Palnisun*, *Laghi Gudmundsun*, *Peter Jonessun*, *Asmund Jopssun*, *Johanne Finssun* et *Esberno Lisla*. Anno Domini Millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, Kal. Nouembris undecimo.

1247.

S. 95. Det Lin. 2-3 omtalte aabne Brev af Cardinal Wilhelm lyder saaledes efter Langebeks Udskrift af Bartholins Collectanea paa Universitets-bibliotheket Tom. *E* p. 216.

W. miseracione diuina Sabinensis Episcopus, Apostolice sedis legatus, omnibus presentes literas inspecturis salutem in nomine Jhesu Christi, Cum venissemus in Bergensem ciuitatem Norvegie, invenimus domum fratrum predicatorum juxta majorem ecclesiam satis in arcto constructam, et ad instantiam et preces nostras dyocesanus eorum locum aliquantulum dilatauit, sed canonici ejusdem ecclesie domos edificauerant inter majorem ecclesiam et domum predicatorum, et erant domus canonicorum in altiori loco, posuerantque cameras priuatas contra domos fratrum, ita quod sordes in ortum et domum fratrum continue defluebant, et erat ibi fetor continuus, quem non poterant fratres commode sustinere, propter quod cogitauimus predictas domos amovere de loco illo, quia lignee et leves erant et deponi in alio loco

ibi

sibi prope adhoc satis conuenienti. Rogauerunt autem nos canonici, quod sufficeret nobis et fratribus, quod permanentibus domibus priuate camere penitus tollerentur, quod et factum est de bona omnium voluntate. Verumptamen quia generatio aduenit et generatio preterit, timebant, ne alii canonici supervenientes vel forte predicti ex illa parte aliquas cameras instaurarent, quod in perpetuum fieri prohibemus, ferentes excommunicationis sententiam in omnes, qui contra statutum nostrum venerint hoc scientes Datum *Bergis* Ydus Augusti, Pontificatus domini *Innocentii* pape *IIII* anno quinto.

1248.

S. 120. Svantopolks Beskiermelsesbrev for de Sofarende er astrykt i Dreyers *Specimen jur. publ. Lub.* Pag. 185.

1249.

S. 124. Lin. 11 for den roskildske Bisp læs den revalske. Gavebrevet, som Langebek har afskrevet af en gammel Copibog i Geheimearchivet, er saaledes affattet:

Ericus Dei gratia Danorum Slauorumque Rex omnibus præsens scriptum cernentibus in domino salutem. Notum esse volumus præsentibus et futuris, quod nos domino *Torkillo*, episcopo Reualiensi, et successoribus suis, quatuordecim vncos in Kuate in sortem dotis contulimus jure perpetuo possidendos, quos quidam *Vlricus Balistarius* ante possedit, sub obtentu nostræ gratiæ mandantes, ne quis huic donationi præsumat processu temporis contraire. In cujus rei testimonium præsentes litteras sigilli nostri appensione fecimus communiri. Datum *Lundis* Anno Domini M.CC.XLIX. 6. Idus Aprilis.

— Lin. 20. Det Document, hvorved Reval fik lybsk Ret, lyder saaledes:

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorumque Rex ac Estoniæ (*Dux et Dominus*). Omnibus hoc scriptum cernentibus in Domino salutem. Libertates ciuibus nostris de Revalia indultas a Domino Rege *Woldemaro*, tenore præsentium, confirmantes, remittimus ipsis omnia jura, quæ habent ciues Lubecenses. Et quia semper fuerunt liberi a telonio, inhibemus omnibus obtentu gratiæ nostræ, ne super thelonio per aliquem molestentur. Cæterum

rum volumus, ut, si aliquis alium intra terminos civitatis vulneraverit, ut super hoc secundum consilium Consulum civitatis ac hominum nostrorum emendetur. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus literis duximus apponendum. Datum Worthingborgh, Anno Domini MCCXLVIII, Idus Mey, teste Domino . . . . .

1250.

S. 166. Kong Abels aabne Brev angaaende Borgerne i We erholdt Langebek 1754 af Hr. Ichsel i Stokholm, og lyder det saaledes:

Abel, Dei gratia Danorum Slavorumqve Rex, Dux Jutiæ, omnibus hoc scriptum cernentibus in Domino salutem. Significamus universitati vestræ quod villanos de *We* a debito expeditionis liberos dimisimus et exemptos, eorum paupertatibus condolentes, et propterea mandamus, ne ab eisdem præsumat quisquam hujusmodi debita extorquere, et hanc libertatem ipsis concedimus, quia ad hoc debitum persolvendum ipsos sufficere non videmus sine nimia gravamine eorundem. Præterea ipsos villanos dimisimus liberos per totum regnum nostrum a telonii solutione; interim volumus, ut coloni nostri ibidem de singulis suis fiarthingis, quæ tenent, solvant nobis annuatim marcham denariorum, festo sancti Olai. Ita quod nobis præter præmissa in nullo servire teneantur nisi in assignatione vectigalium cum nos personaliter affuerimus, vel dilectam uxorem nostram contigerit adesse. Datum *Rosthild* Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo, calendis Novembris 16.

S. 175. Lin. 7. nedenfra. Fornyelsen af Kong Magni Gave til Sollhun, leveres her efter de Bartholinske Samlinger Tom. VI. p. 910:

Rex Haqvinus, filius regis Haqvini, Domino A. Episcopo Stavangrensi, Archidiacono, omnibusqve aliis Canonicis, Clericis et Laicis, Colonis et Rusticis, præsentibus et futuris, Dei et suis amicis, præsentes literas visuris vel audituris, salutem et divinam benedictionem. Multiplex debitum tam a pauperibus qvam divitibus, qvi christianam amplectuntur religionem, exigit, ut Deum sanctamqve ecclesiam omnibus rebus sibi a Deo concessis honorent, præcipue autem omnes a Deo regno et principis nomine decoratos oportet, illam ad jura sua obtinenda fulcire, nullatenus autem

eam

eam rebus a bonis viris et Dei amicis concessis spoliare: Nos autem liter
Magni Regis vidimus et audivimus qvas in testimonium fieri fecit se urbe
ipsam Stavangrensem Deo et sancto Svithuno dedisse, qvod tamen aliqvand
observatum non est, sed ut recte didici contra justitiam, cum tanti nomin
Princeps qvam fuit Rex *Magnus*, cognatus meus, hanc donationem literis
sigillo suis munivisset. Omnibus itaqve notum facere volo, me Dei causa D
miniqve Arnæ *) Episcopi amici mei petitione inductum, donationem ha
Sancto Svithuno factam innovasse, eiqve urbem Stavangrensem dedisse cu
omnibus intra urbem antiqva vel nova consvetudine illuc pertinentibus r
bus, tributis expeditionis, mulctis, aliisve causis. Propterea vero qvod n
in Dei gloriam, sanctæqve illius matris, Sancti Svithuni, omniumqve D
sanctorum honorem hæc fecimus, Dominus Episcopus mihi promisit ac i
violabiliter pollicitus est, ut nomina regis avi mei, patris mei, meumqv
cum Deo me hinc avocare placuerit, in libro scribantur, ac in S. Svithu
templo, omnibusqve ejus ditionis templis figantur, ac præcipue pro e
rum animabus qvovis die dominico per universum annum oretur, omniu
qve nostrum, tempore qvo nos decedere contingit. Credo etiam, Deum san
tumqve Svithunum nobis omnibus, animabus scilicet mortuorum, ac adh
viventibus gratiam habituros, sic et me ab urbe regentibus et recturis ami
citiam promeruisse mihi videor. Omnes itaqve reges vel principes mihi
regno succedentes, qvi hanc meam constitutionem servant, a Deo remu
rationem ac a Sancto Svithuno virisqve sanctis, qvibus dicata est hæc ur
gratiam accepturos esse credo; omnes vero, qvi hanc meam donationem v
lant vel violari curant, sive majoris sive minoris sint dignitatis, in sac
sanctæ ecclesiæ excommunicationem Deiqve iram incident. Faxit Deus,
hæc omnia bene observemus, ut in hoc mundo pace et felicitate ac in al
vita æternis gaudiis perfruamur. Hi autem donationis hujus testes fue
Margareta Regina, Götho Johannis, Paulus Vegascalme, Ivarus Nef, I

gi

*) Det kunde være tvilsomt, om ikke dette *Arnæ* er en Glosse, som ved en urigtig C
jectur er kommen ind i Texten. Idetmindste har Afskriften af dette Document
Norsk blot Begyndelses-Bogstavet *A*, som da rimeligvis maa forstaaes om Bi
Askel i Stavanger, som efter en Kreven Anmærkning af Langebek sad fra 1226-12

Nyerup.

gister Willielmus Bote Capellanus Regis, Johannes Bulk pistor aulicus Regis, multique alii probi viri tam clerici quam laici.

1 2 5 1.

S. 183. Kong Abels Beskyttelsesbrev givet Lygum Kloster, staaer i *Script. Rer. Dan.* VIII, p. 182. og Bisko Eggers Gavebrev til Klosteret paa et Bol i Imberschet staaer sammesteds p. 219.

S. 192. Kong Abels Privilegium givet Rostockerne, see Rostockische Anzeigen for 1752 S. 97, hvor, efter Langebeks Anmærkning, urigtig er sat Albertus istedenfor Abel.

— — Brevet, som Kiøbmændene i Faaborg fik, tilskrives i Resens Atlas, hvoraf Langebek har udskrevet det, Kong Erik; men deels paa Grund af Aarstallet, deels fordi Hertug Waldemar 1288 udtrykkelig stadfæster sin Farfaders Kong Abels Privilegium, antager Langebek, at her skal læses Abel.

Abel af Guds Naade Danmarkes og Slavis Konnigh, Hertugh udi Judlandt. Alle som seer thenne neruerendis Scrift ønske wy Salighedt i Herrenn. Efterdi at menniskis gierninger letteligen gaar menniskenn aff hu och glemmis, uden the beuisis medt scrifftelight vidnisbyrdt. Therforre fundgiøre wy for alle neruerendis och efterkommendes, ath wy haffue unth och giffuith wore Kiøffmendt aff Faburgh offuer gandske Danmarks righe och hertughdomme, i huor som helst thennom hender ath komme, fri at were for aldt besuæringh och toldt, och strengeligen her hos befale wilde wor Naade, ath ingenn skall i nogenn maade fordriste sigh her imodt at giøre them nogen forhindringh paa samme theris frihedt. Ath saa i sandhedt er, thet euindeligen stadfeste wy medt thette wort breff, Giffuet paa Hagenskou Anno 1251 then 14 dagh Julii.

S. 193. Det Privilegium, Kongen i Flensborg gav Borgerne i Wismar, har Langebek udskreven af en Copie af Hansestædernes Privilegier i det Slesvig-holstenske Cancellies Archiv.

Abel, Dei gratia Danorum Slauorumque Rex, Dux Jutie, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino. Vt ea, que geruntur in tempore, ne simul transeant cum tempore et euanescant, debent literarum testi-

testimonia perhennari. Hinc est, quod, dilecti nostri, Domini *Johannis* Magnopolensis meritis exigentibus ac precibus inclinati, ciuibus suis *Wismarie* gratiam specialem facientes, concedimus eisdem hanc libertatem, quod si forte, aduersitate ipsis imminente, sub aliqua regni nostri parte naufragium patiantur, omnia, que de bonis suis ab inclementia maris et tempestate potuerint extrahere, sibi vsurpent, ac vsibus et vtilitati sue conseruentur. Inhumanum enim esse videtur et impium, si bona aliquorum hominum, periculoso labore conquisita, ab alienis, pietate remota, per avaritiam rapiantur. Insuper etiam omnia jura et easdem libertates, ciuibus Lubicensibus a patre nostro felicis recordationis *Waldemaro* et a nobis concessa, eisdem ciuibus Wismariensibus in *Skanore* et aliis regni nostri partibus, prout in literis nostris super hec confectis plene continetur, dummodo dictus Dominus *Johannes* in nostro obsequio perstiterit, liberaliter concedimus cum effectu. Probibentes districte sub obtentu gratie nostre omnibus terrarum nostrarum aduocatis et exactoribus, ne quis ipsos super hac concessione nostra aliquatenus audeat molestare. Vt autem hec indulta nostra, dictis ciuibus concessa, debitam habeat firmitatem, presentem paginam nostro sigillo duximus roborandam. Datum *Flensborch* Anno Domini M°CC°LI° Idus Augusti.

§. 194. Kong Abels Toldanordning for Skaner ibder saaledes efter en Afskrift i det Slesvig-holstenske Cancellies Archiv:

Abel, Dei gratia Danorum Sclauorumque Rex, Dux Jutiæ, omnibus hoc scriptum cernentibus salutem in perpetuum. Tempus est mensura motus rerum mutabilium, idcirco discrete decreuit antiquitas, vt ea, que geruntur sub tempore, ne simul labantur cum tempore, literarum testimonio reciperent firmamentum. Ad reuocandas igitur contentiones, lites et discordias, nec non etiam perjuria super solutione thelonei in nundinis *Scanore*, que aliquando fiebant ab iis, qui *Vindlandsfare* dicuntur, que quidem sepius minime committi possunt sine discrimine et periculo non modico animarum, taliter inter nos et eosdem, accedente nostro et eorum consensu, deliberatione sufficienti adhibita, satis prouide in perpetuum est statutum, quod de quolibet *Coggone*, qui ad partes occidentales de *Scanore* redierit, triginta duo solidi bonorum sterlingorum persoluantur: Si vero ad orientales partes declinare aliquis de supradictis noluerit, et super hoc ex parte no-

stra

ſtra requiſitus juramentum preſtiterit corporale, quod illic ſit tertius, duo ſolidi de qualibet leſta monete Scanienſis recipiantur ratione telonei ab eodem. Si vero aliquis fraudem in premiſſis fecerit, et ſuper hoc repertus et conuictus fuerit, bona ipſius ad vſus noſtros deuoluentur vniuerſa; qui ſi ad regnum noſtrum redire noluerit, et noſtrum nuncium ad terram aut ciuitatem, in qua habitat, miſerimus pro juſtitia ab ipſo obtinenda, nuncio noſtro cum omnibus bonis ſuis exponi debet a ſuis conciuibus. Hoc enim prefati *Vindlandsfar* firmiter promiſerunt, qui preſentes impetrarunt. Si vero conciues ipſius negligentes in hoc extiterint, nec curauerint nobis a prefato juſtitiam extorquere, toti terre ſeu ciuitati, in qua habitat, debet merito imputari. Quicumque etiam ad prefatas nundinas de dictis *Vindlandsfar* cum naui ſua et ſuis deuenerit mercaturis, et inde ad *Norwegiam* tranſire voluerit, nec ſecum halec, ſed pannum lineum et ſal ſeu etiam victualia ſua detulerit, a telonei grauamine ſit immunis; ita tamen quod Camerarius noſter vel alius ex parte noſtra vel ipſius naues ipſorum et eorundem contenta copiam habeat perſcrutandi. Ceterum cum ſepius progenitorum noſtrorum temporibus paſſis naufragium violentia inferebatur et injuria, ſtatuimus, vt quicumque naufragium perpeſſi fuerint, bona vniuerſa libere habeant, que ſaluare et eripere poſſunt propriis laboribus et expenſis, nec exactor noſter ſeu aliquis alter ſe de bonis eorundem ſic ereptis aliquatenus intromittat. Quicumque vero contra tenorem hujus priuilegii exceſſerit, non ſolum direptionem bonorum ſuorum ſentiet, verum etiam noſtram non effugiet vltionem. Vt igitur premiſſa rata ſint et firma, preſentem paginam ſigilli noſtri munimine duximus roborandum. Datum *Scanore* Anno Domini M°CC°LI° Calend. Octobris octauo. Preſentibus Dominis ſubſcriptis, dilecto conſanguineo noſtro Comite *Erneſto*, et fidelibus noſtris, *Tukone* Camerario noſtro, *Nicolao* noſtro Prefecto Lundenſi, *Martino Perſhegell*, et multis aliis clericis et laicis eccleſie noſtre.

1252.

S. 220. Vitſkøl Kloſters Beſkiermelſesbrev lyder ſaaledes:

Chriſtophorus, Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, univerſis Chriſti fidelibus præſentibus et futuris rerum geſtarum memoriale perpetuum.

 Cum

Cum universis Claustralibus, intra regnum nostrum constitutis, nostræ velimus protectionis præsidium impendere, præcipue tamen fratrum nostrorum Vitescole monachorum qvieti prospicere, et perpetuæ eorum securitati et paci tenemus et volumus providere, qvorum monasterium piæ memoriæ progenitores nostri, Reges Daciæ, in bonis suis patrimonialibus fundaverunt, et suis tuitionibus specialiter commendaverunt. Qvapropter, ne qvi perversi monachos Vitescole inqvietent, eorum negotiis et utilitatibus per injustitiam obviando, vel eorum possessiones occupando, vel calumniis involvendo, nos monasterium eorum, cum omnibus bonis suis, sub nostra manutentione suscepimus, et in omnibus possessionibus suis, qvæ in præsenti habent, vel habere poterunt in futurum, plenam eis regalem libertatem, nulli regiæ jurisdictioni obnoxiam, indulgemus. Omnes etiam possessiones prædictorum monachorum, scilicet Vitescole, Strandby, Sundrop, grangiam australem et grangiam aqvilonalem Swotherp cum omnibus molendinis suis et prædiorum suorum terminis legitimis et antiqvis, Ale, Ywerstrop, Pandom, Reesby, Brytrop, Svenstrop, Horn, Barnæmpræ, Flestom, cum omnium prædictarum possessionum pertinenciis, possessiones eorum in Alnes, grangiam Hals, dum Saaswaaden et dimidium Getropmarck et uno insuper octoante, medietatem silvæ qvæ dicitur Hedemusholt, cum silvis et piscationibus suis, Wordberg, cum terminis suis, possessiones eorum in Lindholm, cum possessionibus eorum in Sundby, terras eorum in Halnæ, cum omnibus terris eorum, Birchild, cum omnibus pertinentiis suis, Pegles et Wissome cum omnibus terminis suis, Norslow et partes suas in Osclow, prata Asthops, et prædia sua omnia cum terminis suis legitimis et antiqvis, totam insulam Ligh, et quartam suam partem insulæ Lesso integram, exceptis solis pratis Westrabeg, usqve ad ingens saxum versus orientem porrectum, et universas et singulas alias possessiones eorum, qvocunqve justo titulo acqvisitas, cum omnium possessionum suarum pertinentiis omnibus, integras monasterio Vitescole in perpetuum confirmamus, et a cujuslibet impetitione invasione et occupatione liberas esse perpetuo auctoritate regia decrevimus et mandamus. Volumus etiam et firmiter observari præcipimus, ut qvicunqve eisdem monachis vel eorum familiis et colonis injurias intulerint, injuriarum illatarum et de omni nostro regio et de illorum jure illis monachis plenarie respon-

ſpondeant et ſatisfaciant, vel ei qvem idem monachi in cauſis ſuis elegerunt prolocutorem. Sed et villicis eorum et colonis omnibus de expeditione et regalium penſionum præſtatione plenariam in perpetuum contulimus immunitatem. Ut igitur hæc omnia rata eis in perpetuum permaneant, ſigilli noſtri impreſſione præſentem paginam roboramus, per qvam dilectis fratribus noſtris Viteſcole monachis hæc et talia, qvicunqve eis ſunt data a nobis, immunitatum privilegia confirmamus. Cœterum rogamus vos omnes noſtros ſucceſſores, reges, et univerſos regni Daciæ epiſcopos, principes et poteſtates, qvatenus prædictos monachos ob divinam et noſtram reverentiam habentes abundantius in viſceribus caritatis, eis privilegia ſua et indultas inviolabiliter conſervandas libertates et ipſi inviolabiliter conſervetis et faciatis ab aliis ſimiliter obſervari, nec eorum qvietem et pacem malignorum ſinatis perverſitatibus perturbari, ſed potius ſecuros eos a perverſorum malignitate manutenere et in jure ſuo ſtudeatis omnimode confovere.

1253.

S. 243. Den i ſidſte Linie omtalte Forordning beſtaaer i Følgende, ſom Langebek har udſkrevet af No. 37 i Qvart blandt de magnæanſke Manuſkripter paa Univerſitetsbiblіotheket:

Mandamus inſuper diſtricte precipiendo, ut qvilibet in eccleſia et domo propria, in placito et via placiti, ſecuritate pacis gaudeat et fruatur; qvod ſi qvis infringere preſumſerit, ſcire debet, ſe ſententiam capitalem et amiſſionem omnium bonorum incurriſſe.

1255.

S. 270. Det Brev, hvorved Kong Christopher gav Reval lybſk Ret, har Langebek faaet meddelt af Hr. Bagge i Reval 1754. Det lyder ſaaledes:

Chriſtophorus, Dei gratia Danorum Slavorumque rex, omnibus hoc ſcriptum cernentibus ſalutem et dilectionem. Nouerint univerſi, quod cum conſilio meliorum regni noſtri, civitatem noſtram in Revalia cum Jure Lubecenſi decrevimus conſtruendam. Quocirca noſſe volumus omnes, ad quos præſentes peruenerint literæ, quod omnibus in memorata civitate ædificantibus

ficantibus et habitantibus jura civitatis Lubecensis cum augmento totius justitiæ ac pacis concesserimus in perpetuum ac inviolabiliter observanda. In cujus facti evidens et stabile testimonium præsentes literas sigilli nostri patrocinio duximus roborandas. Datum Siobyrgh Anno Domini MCCLV. Kalend. Septembr. XVII.

1259.

S. 399. Lin. 12. I det her tilføiede Diplom, som er udskreven ex codice membranaceo Nydaliensi, og som Langebek 1753 fik af Hr. Serenius, hedder det:

In nomine patris et filii et spiritus sancti, Ego Gytha, villica Dominæ Ranfridis in Græsbylta, cum voluntate et cum consensu ejusdem dominæ mee, pro me et pro dilecto marito meo Gudmundo villico, predium meum et totam curiam cum ceteris attinenciis confero sollempni voto claustro et fratribus Novavalle.

1260.

S. 420. Den engelske Konges Stadfæstelse af Hansestædernes Privilegier er aftrykt i *Hagemeier de foeder. civitat. Hanseat.* samt i Lünigs Reichsarchiv Tom. XIV. pars spec. continuat. IV. Tom. II. Fortsez. p. 3.

1261.

S. 425. Ridder Peder Olufssøns af Kalveris hans Testamente indrykkes her efter Langebeks Afskrift af Originalen.

In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. Cum nihil certius morte, hora mortis mihil incertius, Ego *Pætær Olafsun* de Kalwæris, licet eger corpore, sanus tamen mente et spiritu, non inmemor salutis anime mee, lego et condo *Testamentum* meum in hunc modum, in primis autem debita mea, que sunt hec, *Thrugillo* dicto *Nykil* pro injuria sibi illata V. marcas denar. *Thruun* relicte *Nicolai* dicti *Paue* I marc. den. *Tocke Rumpa* vnum polidrum. Ecclesiæ *Helgæstatha* XXIX. marc. den. *Domino Ingwaro Hæstensun* VII. marc. den. *Domino Gerardo* de Næstwith dicto *Hanskæmakære* IIII. marc. den. et tres hor. den. *Hugnild* in Stæthiumshæræth IIII. marc. den.

den. pro *Jacobo Aftrathæfun* X. marc. den. pro quodam equo, et ipfi denarii debentur epifchopatui. Eligo vero fepulturam in ecclefia mea *Kalwaris*, cui confero XII. marc. den. ad ejus confecrationem. Item Clauftris *Æsgharum*, *Hæpplæholt*, *Clauftro fancte Marie Rofkildis*, *Predicatoribus* ibidem, *Ringftadis*, *Soræ*, Monachis in *Næswith*, *fratribus predicatoribus in Hordthugæburgh*, in *Hafnis fratribus minoribus*, *fratribus minoribus in Kalundæburgh*, cuilibet iftorum X. marc. den. Item *Dominabus in Clauftro Slaggæthorp*, *fratribus minoribus Rofkildis*, *fratribus minoribus in Næftwith*, cuilibet iftorum XV. marc. den. Item *Hofpitali in Hafn*, *Hofpitali Rofkildis*, et *Hofpitali fancti Spiritus* ibidem, *Hofpitali Ringftadis*, *Hofpitali Slaulöfæ*, *Hofpitali Athorp*, cuilibet predictarum X. marc. den. Item *ecclefie fancti Nicolai in Hafn* omnes naues meas, quas habeo ibidem. Item ad redimendum crucem meam centum marcas den. Item cuilibet ecclefie in *Stathiumsharæth* et *Faxæharæth* vnam marcam den. et fimiliter cuilibet facerdoti ibidem vnam marcam den. – Item facerdoti meo in *Kalwæris Domino Hæmingo* V. marc. den. Dyacono ibidem I. marc. den. Item vnam oram Scyld, quam habui a *Jacobo Aftrathæfun* in Holtöighiæ, libere relinquo eidem ad redimendum pro XX. marc. den. ad teftamentum meum redimendum. Item filiis Domine *Juftinæ*, *Magno* et *Laurencio*, *Petro Johannis Kæfyiæfun*, *Yfac filio Yfaac*, *Gnæmar Harwafthæfun*, *Aki Esgifun*, cuilibet iftorum XXX. marc. den. *Magno Ingwari filio* XX. marc. den. Item cuilibet puero meo vnum polidrum. Item fi debita mea funt plura, quam fcripta funt, ad ea redimenda asfigno CCC. marc. den. Quicquid fuperfuerit, confilio executorum meorum, pauperibus viduis et orphanis diftribuetur. Infuper bona mea, que habeo in *Hagnælef*, fcilicet VI. oras fcyld et dimid. folid. In *Scyrpingi* I. or. fcyld. In *Hædingi maklæ* XIIII. folid. fcyld. Item quicquid habeo in *Flæthiæ*, in *Siggærslæwæ* II. or. fcyld. In *Holthöiæ* III. or. fcyld et tres denar. In *Arnvghæ* IIII. folid. fcyld. In *Hælleftathæ* X. or. fcyld folido minus. In *Warppælewæ* dimid. octauum folidum fcyld. In *Thrygiwællæ* XVI. fol. fcyld. In *Lyndæ* I. marc. fcyld. In *Jarslæwæ* dimid. feptimum folid. fcyld. *Alslewæ* VII. folid. fcyld. Predicta omnia cum fuis attinenciis, mobilibus et inmobilibus. lego, do et fcoto *Clauftro Dominarum fancte Clare Rofkildis*, ita tamen quod prouifores ejusdem Clau-

ftri

ſtri omnia predicta, tam debita, quam legata, de predictis bonis perſoluant, et quicquid reſiduum fuerit, cedat ad uſus ejusdem clauſtri. Teſtes autem hujus mee vltime voluntatis ſunt: dilectus frater meus *Dominus Ingwarus*, *Dominus Haſtan*, *Dominus Johannes Raniſun*, *Dominus Petrus Hiud Ingwarſun*, *Dominus Hemingus* ſacerdos, *frater Aſtradus*, et *frater Laurencius* de ordine minorum Roſkildis, et alii quam plures milites et famuli. Executores autem hujus Teſtamenti conſtituo venerabilem Patrem, Dominum Archiepiſcopum Lundenſem, Dominum Epiſcopum Roſkildenſem, *Dominum Ingwarum* fratrem meum, *Dominum Olauum Raniſun*. et fratrem ejus *Dominum Johannem*, et dilectum cognatum noſtrum *fratrem Aſtradum* de ordine fratrum minorum, quorum ſigilla fecimus apponi. Quicunque autem contra hanc vltimam meam voluntatem contraire preſumpſerit, nutu conſilio vel aſſenſu, anathematis vinculo ſit ipſo facto innodatus. Actum in *Kalwaris*, Anno Domini M°CC°LXI°. XI° Kal. Aprilis.

§. 427. Erkebiſp Jacobs Afladsbrev efter Originalen paa Universitetsbibliotheket.

Jacobus, Dei gratia Lundenſis Archiepiſcopus, Suethye Primas, vniuerſis Chriſti fidelibus, per prouintiam Lundenſem conſtitutis, ſalutem in domino. Quoniam, ut ait apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi, prout in corpore geſſimus, ſiue bonum fuerit, ſiue malum, oportet nos diem meſſionis extreme miſericordie operibus preuenire, ac eternorum intuitu ſeminare in terris, que, reddente domino, cum multiplicato fructu recolligere debeamus in celis; firmam ſpem fiduciamque tenentes, quum qui parce ſeminat, parce et metet, et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet uitam eternam. Cupientes igitur, ut fidelium Chriſti circa monaſterium dilectarum nobis in domino ſororum ordinis ſancti Damiani *Roſkildis* recluſarum deuocio excitetur, omnibus uere penitentibus et confeſſis, qui eccleſiam ipſarum perſonaliter deuotionis cauſa uiſitauerint, in feſtis quidem patrocinii, et in die conſecrationis, et anniuerſarie dedicationis, et quatuor glorioſe virginis, et ſanctorum Franciſci et Antonii, ſanctęque Clare, et infra octauas eorundem, quadraginta dies, ac omnibus aliis anni feſtiuitatibus, viginti, in ſingulis uero dominicis, decem,

injuncta sibi penitentia misericorditer relaxamus. Datum Anno Domini M°CC°LXI° Mense Maji.

§. 434. Det Privilegium, Hertug Erik gav det slesvigske Domcapitel, lyder saaledes;

Ericus, Dei gratia dux Jutiæ, omnibus ad qvos præsens scriptum peruenerit salutem in Domino. Cum ex injuncto nobis officio teneamur sponsam Christi Ecclesiam defendere, pro cujus defensione gladio utimur ad vindictam maleficorum, laudem vero bonorum, significandum duximus uniuersis, præsentem paginam inspecturis, nos capitulo Slesuicensi, quod sincera in Domino diligimus caritate, omnes libertates et immunitates, quas a progenitoribus nostris habuerat, liberas dimisisse. Insuper diuina inspiratione admoniti, ejusdem capituli innumeras attendentes tribulationes et angustias, illud cum omnibus suis successoribus, sub nostræ majestatis protectione dignum duximus confouere, quippe piis postulationibus ejus clementer annuere disponentes, statuimus atque priuilegii nostri munimine roboramus, volentes omnes villicos suos et colonos suorumque successorum, quos ad præsens prædictum capitulum, siue in futurum habiturum sit legitime et canonice, vel ejus successores habuerint, in remissionem peccatorum illustris regis Domini *Abell* patris nostri progenitorumque nostrorum, liberum ab omni fore gravamine, prædictoque capitulo concedimus super illos causarum omnium executiones nostro juri debitas, ut nulli alienæ dominationi, sed tantum suæ suorumque successorum sint subjecti potestati. Ne igitur aliquis, nacta malignandi occasione, attemptet libertates dicti capituli impugnare seu quocunque modo diminuere, nouerint præsentium inspectores, nos paratos esse, dictum Capitulum protegere, et concessas sibi libertates inuiolabiliter conseruare. In cujus rei testimonium præsentem paginam contulimus sigilli nostri appensione roboratam. Datum *Schleswick* Anno Domini millesimo CC. sexagesimo primo, quarto Idus Julii.

1262.

§. 457. Dette er Frue Estrid Niels Datters udførlige Testamente efter Originalen paa Universitetsbibliotheket:

In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. Ego *Estridis*, filia *Domini Nicolai filii Alexandri*, presentis vite ambigue et mortis affuture inambigue non inmemor, liberam mearum disponendarum rerum habens potestatem, nulla urgente egritudine. sed de bona voluntate et plena prehabita deliberatione testamentum meum condidi in hunc modum. In primis igitur, ad Dei et beate Marie virginis honorem, ac meorum peccaminum remissionem, contuli et scotavi in die sancto Pentecostes coram clericis et laicis, qui ibidem aderant, omnia bona mea, que in *Scania* possedi, in domibus, in terris et nemoribus, *Claustro sanctimonialium in Byrthingi*, insuper in *Selandia Salby* et *Asum* cum omnibus suis attinentiis ibidem contuli perfecte et donavi. Preterea *Kalslunde* et *Göterlune*, que in *Selandia* possedi, cum omnibus suis attinentiis contuli et scotavi *Claustro dominarum sancte Clare Roskildis*, sub hac forma, ut ex eisdem bonis solvantur ducente marce denariorum, que locis relligiosis, hospitalibus, et ecclesiis, secundum dispositionem dilecti cognati mei *fratris Astradi*, de ordine fratrum minorum, distribuantur. Istis autem rite ordinatis, vovi et in continenti reddidi me ipsam *Claustro sanctimonialium in Byrthingi*, quamdiu superstes sum, Deo et beate Marie virgini servituram, habitum secularem coram omnibus deponendo, et habitum *sancti Benedicti* induendo. Executores autem presentis facti mei et testamenti ordinavi Dominum *Jacobum* Archiepiscopum Lundensem, et Dominum *Erlandum* ejusdem loci Archidiaconum, et Dominum *Nicolaum Öndæsun*, supplicans eisdem in domino, quatenus viriliter et veraciter se intromittant, ut hec presens donatio mea, seposita omni contradictione, possit stare firmiter et teneri, quorum etiam sigillis deliberavi et elegi presentem paginam consignari. Rogo autem omnes et singulos, quod huic donationi mee sint favorabiles et benigni, quod possit vim roboris et firmitatis optinere. Quicumque autem huic donationi mee nisus fuerit contrariari vel impedire, obligatus sit Deo et beate virgini super hiis in die novissimo respondere. Actum *Byrthingi* Anno Domini M°CC°LXII° Quinto Kalendas Junii.

1263.

S. 469. Det Brev, som den pavelige Nuncius Herman udstædte, da Erik Plovpennings Datter Agnes blev Nonne, er opbevaret i de Bartholinske Manuscripter paa Universitetsbibliotheket, hvor det Tom. VI. pag. 948 lyder:

Universis presentes litteras inspecturis, Frater *Hermannus* de Wysbu, ordinis fratrum predicatorum, Domini Pape Penitentiarius Capellanus et Nuntius, salutem et sinceram in domino caritatem. Exigente pie devotionis affectu, quam Domicella *Agnes*, filia quondam Domini *Erici* Regis Danorum illustris, ex longo proposito pro sue salute anime habuit, se et sua omnia, que ipsam contingunt hereditario jure, Deo et beate virgini Marie et beate Agneti in Ecclesia fratrum nostrorum *Roskildis* sollempniter obtulit, et devote reddidit, sororum ordinis nostri habitum assumens; quam ex tunc simul cum omnibus suis, et sorores pariter, que cum ipsa se pariter reddiderunt, nec non et duas Beginas *Tybicam* et *Elysabeth*, cum curia sua et aliis ipsarum attinentiis sub protectione et tuitione sacrosancte Romane ecclesie recepimus speciali, ferentes nichilominus excommunicationis sententiam in omnes illos et singulos, qui predicte Domicelle bona vel sororum seu beginarum predictarum invadere vel deripere presumpserint, vel etiam ipsas personas attemptaverint in aliqvo molestare. In cujus rei evidentiam sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum Roskildis Anno Domini MCCLXIII. Idibus Martii.

S. 475. Fru Margretes, Johan Gunnesens Enkes, Gavebrev, haves paa Universitetsbibliotheket saavel i Original som afskreven i Bartholiniana T. VIII. p. 147 saaledes:

In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. Qvoniam humane fragilitatis conditio ad mortis januas prolabitur incessanter, nec qvicqvam incertius sit mortis hora, utile immo necessarium est indefinenter manu valida et constanti meritis cumulandis instare in tempore, unde bravium divine retributionis percipiatur in eternitate. Ideoqve ego *Margareta relicta Domini Johannis Gunnissun* anime mee salubriter providere disponens et spretis mundi divitiis transitoriis in habitu sancte religionis meo creatori de cetero deservire

ſervire decernens, pro deliciis eternaliter permanſuris in bona mentis et corporis valetudine conſtituta de bonis michi a Deo collatis ordinare decrevi in hunc modum. Inprimis noverint univerſi, me in *communi placito Wibergenſi* cuilibet heredum meorum, quibus debui, de bonis meis portionem competentem et debitam aſſignaſſe, ſcotatione mediante, qvam libere voluntatis arbitrio acceptabant, et ſe habebant pro pacatis, me et meis omnibus ab omni ipſorum impetitione in poſterum libertatem omnimodam publice et firmiter promittentes. Me autem et omnia bona mea reſidua do plenarie et confero *Clauſtro ſororum ſancte Clare, ordinis ſancti Damiani, Roſkildis* reclusarum, cum qvibus et recludi volo et in ipſarum habitu pro divini nominis honore diſciplinis regularibus inſudare. Bona vero predicta hec ſunt, Terra in *Winclemark* valens novem marchas auri, Terra in *Riinsmark* valens decem et octo marchas auri, In *Scoghsthorp* qvinqve marcas auri, In *Ravnlundmark* duas marchas auri et dimidiam, In *Brezriismark* ſex marchas auri, In *Kirkibekmark* marcham auri et duas marchas argenti. Preterea in remedium anime mee et meritum lego et confero *Clauſtro monialium ſancte Marie de Randrus* decem marchas denariorum de proventibus bonorum jam predictorum perſolvendas. Item *fratribus minoribus ibidem* V. marchas denariorum. Item *domui leproſorum ibidem* marcham denariorum. Item *clauſtro ſancti Botulfi Wibergis* V. marchas denariorum. Item *fratribus predicatoribus ibidem* duas marchas denariorum. Item *fratribus minoribus ibidem* V. marchas denariorum. Item *domui leproſorum ibidem* duas marchas denariorum. Item *fratribus minoribus in Sleswiik* decem marchas denariorum. Item *clauſtro monialium ibidem* tres marchas denariorum. Item *ſorori mee moniali ibidem* tantum. Item cuidam *pauperi clerico nomine Höy* V. marchas denariorum. Item *Eccleſie Wincle* dimidiam marcham denariorum, perſone ejusdem Eccleſie tantum. Item *Eccleſie Riind* duas oras denariorum, ſacerdoti ibidem tantum. Item *Eccleſie Fiſkabek* duas oras denariorum, ſacerdoti ibidem tantum. Item *fratribus minoribus Roſkildis* duas marchas denariorum. Item *fratribus predicatoribus ibidem* marcham. Item *duabus Begginis ibidem* videlicet *Thora* et *Thruen* marcham denariorum. Item *hoſpitali leproſorum ibidem* marcham denariorum. Inſuper volo centum marchas denariorum mee diſpoſitioni infra annum reſervari pro debitis meis perſolvendis

dis et restitutionibus faciendis, si forsan aliqvibus michi suggesserit in posterum dictamen conscientie ordinate. Ad majorem vero certitudinem ac firmitatem presentem litteram sigillis *illustris domine M. regine Dacie*, *Domini Petri prepositi Roskildensis*, et *fratrum minorum ibidem*, ac meo proprio et aliorum feci consignari. Actum *Roskildis* Anno domini MCC. sexagesimo tertio. Junii Kal. sexto decimo.

S. 477. Lin. 8 nedenfra. Den paaberaabte Efterretning i den Ribeske Copibog bestaaer i følgende:

Domina M. regina omnes possessiones Johannis filii Skanulli Thorthasun, propter crimen lesæ Majestatis, Domino Regi ascribi fecit, et eas Domino episcopo Esgero scotavit jure perpetuo possidendas.

S. 493. Grev Adolph af Dannenbergs Gavebrev.

In nomine sancte et individue trinitatis *Adolfus* Dei gratia Comes de Dannenberge omnibus in pepetuum. Modernorum optinuit consvetudo utilis et honesta, ea, qve geruntur in tempore, ne simul labantur cum tempore, litterarum testimonio commendari. Notum igitur esse volumus Christi fidelibus universis, qvod nos de consensu heredum nostrorum qvartam partem ville *Crucen*, qvam *Bertoldus de Lengede* a nobis in feodo tenebat, ad honorem Dei et beate virginis matris ejus, ecclesie et conventui in *Dunemunde* ordinis Cystercienfis in proprietatem dedimus pleno jure perpetuo possidendam. Testes hujus donationis sunt *Wenemarus* Abbas de Dunemunde, *Heinricus* monachus, qvondam Abbas ejusdem loci, *Ludolfus* monachus de Doberan, *Hogerus*, et notarius curie, Milites, *Martinus*, *Hermannus*, *Johannes*, *Pachedach* fratres, *Johannes Mulo*, advocatus noster, et alii qvam plures. Datum *Grabowe* Anno gratie M°CC°LXIII°. Idus Maji. Et ne cuiqvam super hoc ambiguitas generetur, presentem paginam super eo scribi fecimus sigilli nostri munimine roboratam.

S. 512. Lin. 10. Det af Willebrand anførte Document om en Forening imellem Hamborg og Grev Wilhelm af Holland anseer Sartorius i Gesch. des Hanseat. Bundes I. p. 429, ligesom Suhm, for apocryphisk.

1264.

S. 534. Dette Beskyttelsesbrev, som Kong Magnus gav Munkeliv Kloster, er opbevaret i Klosterets Pergamentsbog paa Universitetsbibliotheket, hvoraf Langebek med egen Haand har udskrevet det.

Magnus Konungar, son *Hakonar* Konungs, sender ollum gudz vinom oc sinom værandom oc uidher komandom þeim sem þetta bref sea ædher höyra Q. G. oc sina. Wer uiliom at þer uitid, at wer hafuom tækid stadh hins heilaghá Michiæls at Munkalifue i Bergwin, Herra Abota oc brödher, þa sem þar æro, egner stadharens, skogha oc fiskistadhe, einkanligha þer eigner er om fiolft Klausterid liggia, Nordnæss oc Sunnes, meth uppsatom oc ueidheskapp oc annor lunnende þau sem þar eigha till at liggia brödhir oc systir er þar hafua sith godz in gefuid, i Gudz hegnad, i uart uald oc kungligt traust till allra retra maala. Firirbiudhom wer huariom manne at mistyrma þeim, sweinom þeira, ædha þionosto monnum, ædha nokoro þui gotze, sem þeim edha stadhenom vardhar. En huær er þat dyruist, þa uithi sanligha, at sa skall sæta af oss reidhe oc reffingom oc hardhom afuar kostom oc ofuan a þat swara fullo brefue bruthi. En hiner sem till þeira oc þes sem þeim uardhar göra uæll oc uinattosamligha skulo odlazst af oss aast oc vinatto meth sannom godhuilia. Þat biodhum wer oc eenkanlegha syslomonnom oc allum adhrum ombudzmonnum, at þeir styrker stadhen oc þa þui frammar till allra rettra maala bædhe om loghlighar skulda hemtingar þeira oc om adhra luti uidher hwat manne sem þeir eighu þat at skifra at þeir hafua þetta uart bref oo latid þa swa þes mote sem þeir uilid hafua vara vinatto oc halla syslonum oc þeim sömdom sem þeir hofuid af oss. Var þetta bref gort þa er lidhner varo fra burdh uars herra Jhesu Christi M. vættra oc CC. oc LX. oc fira, annan uætren rikis uars, *Herra Erlendir* Kanzalær incigladhe. P. ritadhe.

S. 535. Den til Erkebiskop i Trondhiem udvalgte Birgers Confirmation paa Gerlofs Stiftelse for Kanikerne sammesteds, har Langebek udskrevet af de Bartholinske Manuskripter paa Universitetsbibliotheket Tom. VIII. p. 265, hvori den, tilligemed Vidissen, staaer indført med A. Magnæi Haand efter Originalen. Documentet lyder saaledes:

Uni-

Universis Christi fidelibus presens transcriptum visuris vel audituris Prior et Conventus fratrum *predicatorum Nidrosie*, nec non et conventus fratrum *monasterii de Holm*, ordinis sancti Benedicti, salutem in domino sempiternam. Noveritis, nos vidisse ac diligenter perlegisse qvasdam litteras apertas *Birgeri* bone memorie qvondam Nidrosiensis Archielecti sigillo munitas, in hec verba.

Universis Christi fidelibus has literas visuris vel audituris, *Birgerus* dei gratia Nidrosiensis Ecclesie postulatus, salutem in domino Jesu Christi. Cum divina disponente providentia nos ad regimen vocaremur Nidrosiensis Ecclesie, conqverentibus nobis ejusdem Ecclesie canonicis ac evidentia facti manifeste satis docente dicimus, *Enarum* Nidrosiensem archiepiscopum, predecessorem nostrum, ipsos canonicos minus juste minusqve rationabiliter aggravasse, nam idem archiepiscopus, spreto juris ordine, dolo simul usus et potentia episcopales decimas Ecclesiarum sancte Crucis et sancti Olavi et sancti Clementis Nidrosiensium et sancti Michaelis de Stein Nidrosiensis diocesis cum fundo communis curie eisdem canonicis abstulit in eorum prejudicium non modicum et gravamen, qvas decimas cum dicto fundo *Serlo* bone memorie qvondam Nidrosiensis Archiepiscopus dictis fratribus ad mensam communem contulerat libere possidendas in perpetuum, prout ipsius archiepiscopi litere super hoc confecte plenius attestantur. Verum qvia ecclesiasticus ordo confunditur, cum unicuiqve sua jura non servantur, et fraus et dolus nemini patrocinari debeat, nec-non et deceptis et non decipientibus jura subveniant, nos predictas omnes decimas cum fundo prenominato prefatis canonicis integre restituimus, renunciantes omni juri, si qvod nobis competit vel competere poterat in predictis, et ut justitie declinatio justo juris et gratie sublevetur subsidio, nos predictam donationem dicti *S.* Archiepiscopi et qvicqvid per eum actum est in hac parte gratum et ratum habentes, id per nostras literas confirmamus, et presens scriptum sigilli nostri patrocinio communimus.

In cujus rei testimonium nos prior et conventus supradicti sigilla nostra huic transscripto duximus apponenda. Actum Nidrosie III. ydus Septembris Anno Domini MCCC. septimo.

1265.

1265.

S. 540. Kong Eriks Beskyttelsesbrev givet Esrom Kloster, har Langebek udskrevet af Cod. membran. Esrom. paa Universitetsbibliotheket:

E., Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, omnibus presentes litteras inspecturis in Domino salutem. Qvoniam temporibus istis adeo increvit malitia perversorum, ut non solum sufficiat eis in invicem machinationis sue insidias exercere, verum etiam avaritie sue estibus inflammati, in ipsos interdum religionis viros, et bona ipsorum, qvi, qvanto sunt divino servitio districtius occupati, tanto deberent esse singulari qvadam securitate a molestantium calumpnia liberi et immunes, rapinis et aliis diversis injuriis improba temeritate manum mittere non verentur, Nos, qvi omnibus religiosis, auxilium nostrum expetentibus, protectionis nostre tenemur beneficium non negare, illos tamen precipue, qvi nobis sedulo pietatis obseqvio officiosi sunt, qvadam protectionis gratia volumus in sua justitia confovere. Cum ergo nos hujus rei gratia dilectis nobis fratribus de *Esrom* velimus efficacionis manutentionis beneficium inpendere ex affectu, monasterium ipsum, cum omnibus ad se pertinentibus rebus et personis, sub nostra protectione speciali defensandum suscipimus, secundum qvod etiam prius sub defensione et protectione dilecti patris nostri dinoscitur extitisse. Qvicunqve igitur dicti monasterii fratribus in personis seu rebus ad se suosve pertinentibus qvacunqve occasione inferre lesionem presumpserint, nisi eisdem satisfecerint, de eisdem ultionem expetere nullatenus omittemus. Datum *Roskildis* Anno Domini M°CC°LX°V° Ydus Julii. Teste Domino Burglanensi.

S. 541. Pavens Stadfæstelsesbrev paa St. Clare Klosters Eiendomme:

Clemens, Episcopus, servus servorum Dei. Dilectis in Christo filiabus, Abbatisse et sororibus Monasterii Roskildensis ordinis sancte Clare salutem et apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assvete pietatis officio propensius diligere consvevit, ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tanqvam pia mater consvevit sue protectionis munimine confovere. Espropter, dilecte in christo filie! vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum, in qvo divino estis obseqvio mancipate, cum omnibus bonis, qve in

pro-

presentiorum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, prestante domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem domos, vineas, et alia bona vestra, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos Monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Siqvis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Perusii X. Octobris Pontificatus nostri anno primo.

S. 542. Pavebrevet om Immuniteter for Klosterne af St. Clare Orden, saaledes som Erkebiskop Jacob udfærdigede det for St. Clare Kloster i Roeskilde:

Clemens, Episcopus, servus servorum Dei. Dilectis in christo filiabus universis Abbatissis et conventibus sororum inclusarum monasteriorum ordinis sancte Clare, salutem et apostolicam benedictionem. Qvanto studiosius devota mente ac humili divine contemplationis vacatis obseqviis, tanto libentius vestre pacis procuramus commodum et qvietis. Attendentes igitur, qvod, licet qvamplura monasteria vestri ordinis varias possessiones obtineant, idem tamen ordo in paupertate fundatur, vosqve voluntarie pauperes Christo pauperi deservitis, vestris supplicationibus inclinati, ut vos, vel vestrum aliqve ad exhibendum procurationes aliqvas Legatis vel Nuntiis apostolice sedis, sive ad prestandam subventionem qvamcumqve vel ad contribuendum in exactionibus vel collectis, seu subsidiis aliqvibus per litteras dicte sedis aut legatorum, vel nuntiorum ipsorum, seu rectorum terrarum vel regionum qvarumcumqve minime teneamini, nec ad id cogi possitis, etiam si in hujusmodi sedis ejusdem contineatur litteris, qvod ad qvevis exempta et non exempta loca et monasteria se extendant, et aliqva eis cujuscunqve tenoris existat, ipsius sedis indulgentia non obsistat, nisi forsan littere ipse dicte sedis de indulto hujusmodi et ordine vestro plenam et expressam fecerint mentionem, auctoritate vobis presentium indulgemus. Nos enim decernimus irritas et inanes interdicti suspensionis et excommunicationis sententias, sqvas in vos vel aliqvam vestrum, aut aliqvod Monasteriorum vestro-

strorum, seu quoscumqve alios occasione vestri premissorum pretextu contra hujusmodi concessionis nostre tenorem, per qvemcumqve decetero contigerit promulgari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis & constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Siqvis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei & beatorum petri & pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Perusii X. Kal. Decembris. Pontificatus nostri anno primo.

Bulla abest.

(*in tergo.*)

Hanc litteram procuravit dominus *Jacobus*, Lundensis archiepiscopus, Svethie primas, in curia Romana personaliter existens, sororibus ordinis sancte Clare provincie dacie, ad honorem dei & sanctorum & ad consolacionem sororum, & ut ipsum archiepiscopum dicte sorores in suis orationibus habeant recommendatum, & aliis fidelibus recommendent, tam in vita qvam in morte. Rogans, qvod hec scriptura apponatur ad singula exemplaria, qve post hanc litteram fieri contingent, sub qvibuscunqve fiant sigillis, supplicatqve idem archiepiscopus, qvod hec scriptura non deleatur.

1266.

S. 554. Cardinal Guidos Afladsbrev for at fremme St. Clare Klosterkirkes Bygning:

Universis Christi fidelibus, per regnum dacie constitutis, frater *Guido*, miseratione divina Titulo Sancti Laurentii in Lucina presbiter cardinalis, apostolice sedis legatus, salutem in domino. Qvoniam, ut ait apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi recepturi, prout in corpore gessimus, sive bonum illud fuerit sive malum, oportet nos diem messionis extreme misericordie operibus prevenire ac eternorum intuitu seminare in terris, qve cum multiplicato fructu recolligere valeamus in celis, firmam spem fiduciamqve tenentes, qvum qvi parce seminat, parce & metet, & qvi seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet vitam eternam. Cum itaqve dilecte in Christo filie sorores sancte Clare Roskildensis tanto paupertatis honere premantur, qvod ecclesiam suam, qvam edificare inceperunt, consummare neqveant, nec etiam sine fidelium elemosinis sustentari, universitatem vestram

ſtram rogamus, monemus & hortamur attente, vobis in remisſionem peccaminum injungentes, qvatenus de bonis veſtris vobis a Deo collatis pias elemoſinas et grata eis karitatis ſubſidia erogetis, ita qvod per ſubvencionem veſtram et aliorum fidelium ipſe Chriſti pauperes valeant ſuſtentari & eccleſia earundem conſummari, & vos per hec & alia bona, qve domino inſpirante feceritis, posſitis ad eterne ſelicitatis gaudia pervenire. Nos autem de miſericordia Dei & auctoritate nobis a domino papa conceſſa confiſi, omnibus vere penitentibus & confesſis, qvi eis benefecerint et qvi ad edificacionem eccleſie ſue manum eis adiutricem porrexerint & qui eccleſiam eandem in die ſancte Clare & in qvatuor ſollempnitatibus beate marie, videlicet in annunciatione, aſſumptione, nativitate, & purificatione, cum devocione & reverencia viſitaverint, ſexaginta dies de injuncta ipſis penitencia miſericorditer in domino relaxamus, preſentibus, poſt conſummationem operis minime valituris, qvas mitti per qveſtuarios diſtrictius inhibemus, eas, ſi ſecus actum fuerit, carere viribus decernentes. Datum *Roſkildis*, Kalendas Auguſti, pontificatus domini Clementis pape IIII. anno ſecundo.

S. 561. Cardinal Guidos Formaningsſkrivelſe til Prædikerbrødrene i Danmark lyder ſaaledes:

Frater *Guido*, miſeratione divina Tituli ſancti Laurentii in Lucina presbiter cardinalis, apoſtolice ſedis legatus, univerſis fratribus predicatoribus per regnum dacie conſtitutis ſalutem in domino. Cum nos tulerimus exigente juſtitia in omnes terras regis dacie ſententiam interdicti, et qvidam prelati, ſicut dolentes accepimus, illud in eccleſiis ſuis cathedralibus non faciant obſervari, diſcretionem veſtram monemus & hortamur, attente vobis qva fungimur auctoritate precipiendo mandantes, qvatinus cum vos non debeatis malos in ſua rebellione & contumacia imitari, immo magis vos omnibus dare decet obedientie & ſanctitatis exemplum, ipſum interdictum cum omni diligentia obſeruetis, non obſtante ſi a ſede apoſtolica vobis indultum exiſtit, qvod ſententiam interdicti non debeatis obſervare, qvamdiu cathedralis eccleſia non obſervat, cum iſta ſimilitudo ad eccleſiam inobedientem & rebellem nullatenus dinoſcatur. Datum *Lubeke* IIII. Idus Novembris, pontificatus domini Clementis pape IIII. anno ſecundo.

S. 566. Kong Eriks Gavebrev til Nakskov By:

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in Domino. Volumus & tenore publico confirmamus, qvod Villani nostri de *Nachschof* fortam illam ad pascua pecorum suorum, qvæ tempore Patris nostri dilecti villæ ipsorum adjacere consvevit, cum campo illo Sigherslegh, qvem a Domino *Matthæo* qvondam Dapifero habuimus, perpetuo habeant liberam, per gratiam nostram distincte prohibentes, ne qvis ipsos Villanos super hoc in posterum impediat vel molestet, qvod qvi fecerit temere, regiam non effugiat ultionem. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum in ipsa villa anno Domini 1266 Kalend. May septimo, teste Domino Foed.

S. 567. Dronning Margretes Stadfæstelse af Revals Byes Privilegier, har Langebek faaet meddelt af Hr. Bagge i Reval 1752, og lyder Originalen saaledes:

Margaretha, Dei gratia Danorum Sclavorumqve regina, Domina Esthoniæ. Omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in vero salutari, Ex qvo dilectus filius noster Dominus *Ericus*, Dei gratia rex Danorum, de consensu & consilio Meliorum regni sui terras Esthoniæ & Wironiæ cum omni jure sibi in iisdem attinente nobis ad dies nostros dimiserat libere disponendas, scire volumus universos, qvod, dilectorum nobis civium Revaliensium precibus & fidelibus servitiis inclinatæ, libertates & jura Lubecensia tempore piæ recordationis dilecti qvondam mariti nostri et Domini *Christophori* Regis qvondam Domini illustris ab ipso eis indulta, tam in spiritualibus qvam in temporalibus, qvantum de jure possumus, iisdem libenti animo cupimus, & tenore præsentium confirmamus, præsentes sibi literas sub sigillo nostro in testimonium concedentes. Datum Roschildis Anno Domini MCCLXVI. III Idus May. Domino Woghan Palnisun, Capitaneo Revaliensi, præsens negotium procurante.

S. 585. Lin. 8 nedenfra, for Skaun, læs Norge; sammesteds Lin. 7 nedenfra, for Skut, læs Skat.

1267.

S. 589. Lin. 16. Pavens Stadfæstelse af Guidos Anordning om skibbrudne Lybekkere er at læse hos Dreyer i *Specimen Juris publ. Lub.* p. 31-32.

S. 594. Dette vigtige Document om den Skadeserstatning til Bisper og andre Geistlige i Lund og Rosfilde Stifter, som Cardinal Guido paalagde Kong Erik og hans Moder Dronning Margrete, er opbevaret i de Bartholinske Manuscripter Tom. V. p. 51. o. f. saaledes som følger:

In nomine Domini Amen. Nos *frater Guido*, miseratione divina tit. sancti Laurentii in Lucina presbyter Cardinalis, Apostolice sedis legatus, ad notitiam presentium & memoriam futurorum. Cum ergo exigente justitia venerabiles patres *J.* Archiepiscopum Lundensem & *P.* Episcopum Roskildensem, & qvosdam alios infra scriptos prelatos & clericos regni Dacie, suis sedibus & juribus, a non suo judice & preter juris ordinem destitutos, juxta tenorem apostolici mandati sententialiter restituissemus, Dominum *E.* Regem Dacie ac Dominam *M.* Reginam matrem ejus illustres peremptorie citavimus, ut certis loco & termino per se seu procuratores ydoneos comparerent coram nobis, audituri rerum ablatarum, dampnorum illatorum & injuriarum irrogatarum estimationem, qvam ab ipsis supradicti Archiepiscopus, Episcopus, Prelati ac Clerici petere intendebant. Verum cum in predictis loco & termino nullus pro rege ac regina procurator appareret, nisi tantummodo *Petrus Åby*, qvesivimus ab eo, utrum pro eisdem rege & regina respondere vellet, & super hoc procuratorium exhibere, responsum ab eo fuit, qvod non ad agendum vel respondendum in premissis ex parte Regis & Regine venerat, sed tantummodo ad assignandum nobis, qvod de predictis rebus ablatis Episcopis Prelatis & Clericis memoratis non debebamus nos intromittere, triplici ratione; primo videlicet, qvia res ille tenebantur a Rege, & ideo ad ipsum, non ad nos judicium pertinebat. Secundo, qvia Rex a nobis appellaverat, & appellationi jam facte inherebat. Tertio qvia res ille propter enormes excessus prelatorum & clericorum fisco regio jam applicate fuerant & asscripte; & super hoc litteras sigillo regio communitas premissa plenarie continentes exhibuit in judicio coram nobis. Nos igitur bonorum & peritorum communicato consilio, predictos Regem & Reginam

Canonico Roskildensi, *Magistro Oddone* Phisico, Canonico S. Gang. Camracen, *Johanne Magistri Milonis*, Canonico Wratislaviensi, & domino *Johanne* presbytero, Canonico Poznanensi, Capellanis dicti domini Legati, dominis *Johanne* fratre predicti Archiepiscopi, & *Heinrico* cive Lubicensi, ac pluribus aliis testibus ad hoc specialiter vocatis & rogatis, sub Anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, mensis Septembris die decima, indictione undecima, Pontificatus domini *Clementis Pape IIII*. anno tertio.

Et ego *Guillelmus de Alisia*, publicus sancte Romane ecclesie auctoritate Notarius, prolationi prescripte sententie interfui, et eam de mandato & auctoritate predicti domini G. Cardinalis, apostolice sedis Legati, scripsi & in publicam formam redegi, meoqve signo signavi rogatus.

§. 600. Det Beskiermelsesbrev, som Kongen i Nykiøbing gav Wismars Indbyggere, lyder saaledes:

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, omnibus presens scriptum cernentibus in domino salutem. Notum facimus universis, qvod nos precibus dilecti consangvinei nostri Domini *Henrici* Magnopolensis inclinati, civibus suis *Wismarie*, latoribus presentium, gratiam specialem facientes, concedimus eisdem hanc libertatem, qvod si forte, adversitate ipsis imminente, alicubi in regno nostro naufragium paciantur, nullus advocatorum seu exactorum nostrorum, neqve alius aliqvis, ipsos impedire debeat aliqvatinus, qvo minus ea, qve de bonis suis ab inclemencia maris ac tempestate potuerint extrahere ac colligere, in qvieta pace habeant, & eisdem absqve cujuslibet impedimenti obstaculo libere perfruantur. Insuper etiam omnia jura & easdem libertates, civibus Lubicensibus a clare memorie dilecto avo nostro rege *Waldamaro*, & ab aliis progenitoribus nostris, nec non a nobis concessa, eisdem civibus *Wismarie* in *Scanoria* & aliis nostri regni partibus, prout in literis nostris super hoc confectis clarius continetur, liberaliter indulgemus. Prohibentes firmiter, sub obtentu gratie nostre, ne qvis predictorum advocatorum seu exactorum nostrorum, vel qvisqvam alius, predictos cives *Wismarie*, contra hujusmodi privilegii nostri indulta, molestare vel vexare audeat qvoqvo modo. Qvod qvicunqve fecerit, regiam procul dubio non effugiet ultionem. In cujus rei testimonium presentes eis literas contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum *Nikøping* Anno

Domini

Domini M°CC°LXVII°. Idus Junii septimo, presentibus Dominis *Ernesto* Comite de Glicken, & *Mathea* Dapifero.

1268.

S. 612, Lin. 8 nedenfra. Stege Byes Privilegium.

E., Dei gratia Danorum Sclavorumqve rex, universis hoc scriptum cernentibus, salutem in domino. Noveritis, nos lateribus præsentium, villanis nostris de *Stege*, concessisse, qvod ipsi sylvis nostris & circumjacentibus pascuis qvoad jumenta ipsorum & pecora adeo libere gaudeant, sicut tempore dilecti avi nostri qvondam *Waldemari* Regis dignoscuntur liberius habuisse. Inhibemus igitur, ne qvis advocatorum nostrorum, qvi ibidem pro tempore fuerint, dictos villanos impediant super gratia hujusmodi ipsis a nobis jam concessa, sicut regiam effugere voluerint ultionem. Datum *Nestved* Anno Domini 1268. 14 Maji. Teste Domino *Matthæo* Dapifero.

S. 614. Privilegier givne St. Mariæ Nonnekloster i Roeskilde, efter Langebeks Afskrift af Originalen:

Ericus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve rex. Omnibus presens scriptum cernentibus, salutem in Domino. Constare volumus universis, qvod nos dilectis nobis *sanctimonialibus de claustro Sancte Marie Roskildis* libertatem & emunitatem contulimus super omnibus bonis suis tam in civitate Roskildensi qvam alias in rure, ita ut villici & coloni ipsarum exempti sint ab omni gravamine tam expeditionis, qvam etiam illorum, qve ex novo propter temporis maliciam intervenerint, videlicet, ut cum aliis nec fodere nec plancas facere teneantur. Adjicientes eis hanc de speciali gratia libertatem, qvod villici sui & coloni pro excessibus suis de jure regio nulli respondeant nisi sibi. Concedimus etiam eisdem de speciali gratia, ut, si qva de lignis ipsarum monialium, qve pro suis usibus, sumptibus propriis & navibus duxerint apportanda, ad litus appulsa fuerint fractis navibus, vel eisdem salvis existentibus, nullus omnino eadem ipsis auferre presumat in prejudicium ipsarum & nostre donationis contemptum. Ne igitur super premissis memoratis monialibus aliqvod per processum temporum generari poterit prejudicium vel calumpnia seu injuria, presentem paginam ipsis conferendam duximus, sigilli nostri muniminе roboratam in testimonium & cautelam,

 Da-

Datum Roskildis Anno Domini M°CC°LXVIII° Kalendas Julii XVIII°. Presentibus Dominis *Jon Lith* et *Mathea Dapifero*.

S. 617. **Fru Cecilies Attest, at det hun havde skiødet til St. Clare Kloster, var kun Lidet, imod det hun efterlod til sine Arvinger; udskreven efter Originalen af Langebek.**

Omnibus presentes litteras inspecturis, *Cecilia*, relicta Domini N. qvondam stabularii, salutem perhennem in vero salutari. Qve geruntur in tempore commendari litterarum consveverunt apicibus, in memorie humane subsidium ac stabilitatis perpetue firmamentum. Igitur universitati vestre tenore presentium facio manifestum, me contulisse libere posfidenda perpetuo & scotasse in manus Domini *Petri* Prepositi Roskildensis bona mea, qve *Helkelava mackla* possedi, cum omnibus suis attinentiis mobilibus & immobilibus, sororibus sancte Clare Roschildis in remedium anime mee, de liberorum meorum & heredum beneplacito & voluntate, cum qvibus etiam sororibus intuitu celestis libertatis recludi volo in presenti, honoribus mundi & divitiis derelictis, exemplo pauperis crucifixi, ut creatori omnium liberius & qvietius tempore vite mee servire valeam, in meorum remissionem peccaminum, sub disciplina regulari. Verum qvia dolus & malicia qvamplurimum nunc vendicant sibi tempus; ne prefate sorores, seu ipsarum claustrum, occasione dictorum bonorum impeti valeant in posterum vel infestari, bona, qve meis heredibus dividenda relinqvo, duxi presentibus annotanda, ut omnibus clare pateat & manifeste, qvod de bonis meis, secundum leges terre, in pios usus licite plus possem erogare. Sed propter heredum meorum predictorum solacium & juvamen hoc modico sum contenta. Predicta vero bona sunt hec, in Seylandia *Gunnildaryth* cum suis attinentiis, *Ekithorp* cum suis attinentiis, in Scania autem *Okxlef* cum castro & omnibus suis attinentiis, *Gotarslef* integraliter cum molendino & omnibus aliis attinentiis. Ista qvidem bona si estimentur, modica fore videbitur mea porcio, qvam recepi. In predictorum evidens testimonium ac perpetue stabilitatis firmamentum, presentes litteras sigillo Capituli Roschildensis, qvo presente memorata donatio & scotatio sunt facte, ac meo proprio feci communiri. Actum in civitate jam dicta anno domini Millesimo ducentesimo LXVIII°. XII Kalend. Novembris.

§. 618. Esbern Vognsens Enkes, Gro's, Testamente, hvoraf man seer, hvilke Klostere der da vare i Danmark, er udskreven efter Originalen af Langebek.

In nomine partris & filii & spiritus sancti Amen. Qvum humane fragilitatis condicio ad mortis januas prolabitur incessanter, nec qvicqvid incertius sit mortis hora, utile, immo necessarium est, indesinenter, manu valida & constanti, meritis cumulandis instare in tempore, unde bravium retributionis divine percipiatur in eternitate. Ideoqve ego, *Gro*, uxor qvondam Domini *Esberni Wagnsun*, anime mee salubriter omnimodis providere disponens, & spretis mundi diviciis transitoriis, in habitu sancte religionis meo creatori deceteto deservire decernens, pro deliciis eternaliter permansuris, in bona mentis & corporis valetudine constituta, de bonis mihi a Deo collatis, de licentia plena & assensu benevolo dilecti qvondam mariti mei predicti, ordinare decrevi in hunc modum. In primis noverint universi, me in placito, qvod dicitur *Ymbersusyl*, taliter dispofuisse cum mihi attinentibus titulo parentele, qvod se habebant pro pacatis, mihi & meis omnibus ab omni ipsorum impetitione in posterum libertatem omnimodam publice & firmiter promittentes. Me autem & qvinqve curias meas cum omnibus suis attinentiis, mobilibus & inmobilibus, qvarum scilicet curiarum una est in *Styhsno*, alia in *Bahrsthorp* ad orientem, tertia in *Styfhring*, cum molendino ibidem, reliqve due in *Thyud* villa *Höstrlid*, do libere & confero, qvas & scotavi in predicto placito, & super altare sancte Clare *Roschildis*, presentibus dominis *Petro* Preposito, *Petro* Archydyacono, Magistro *Wilhelmo*, Magistro *Nicolao Thrugoti*, *Jacobo Tuconis*, & *Arnwido*, Canonicis Roschildensibus, & aliis qvam pluribus clericis & laycis, dedi inqvam & scotavi claustro sororum ordinis sancte Clare *Roschildis* reclusarum, cum qvibus & recludi volo, & in ipsarum habitu, pro divini nominis honore, disciplinis regularibus vite mee tempore insudare. Preterea dilecta soror mea Domina *Margareta*, relicta Domini *Iwari Thachisun*, tenetur mihi persolvere centum marcas monete usualis, qvas sibi relinqvo libere & condono. Alteri dilecte sorori mee Domine *Botheld*, uxori *Nicholai Croc*, dedi curiam meam in *Bydorp*, valentem centum marcas denar. exceptis duobus longis *Rathelangi*, qve sibi non dedi. Nam illud *Rathelang* ad occidentem cu-

tie confero monialibus in *Alburg*. Illud vero, qvod ftat ex oppofito, monialibus in *Hunsland*. *Nicolaus* vero *Croc*, dilectus focer meus, duas curias a me comparavit, unam in *Budorp* ad auftrum, & aliam in *Grauelhöu*, pro pretio competenti. Unam curiam meam in *Guüörftorp* dedi ancille mee *Katherine*, valentem L. marcas monete ufualis. Infuper XIIII. hofpitalibus in Jucia confero XIIII. marcas den. Item clauftro *Wefterwich* duas marcas den. Clauftro *Syborhu* tantum. Clauftro *Hö* tantum. Clauftro *Wrælehf* tantum. Clauftro *Burölaund* tantum. Clauftro monialium in *Alburg* tantum. Fratribus minoribus ibidem tantum. Clauftro *Glonftorp* duas marcas den. Clauftro monialium in *Randrus* tantum. Fratribus minoribus ibidem tantum. Clauftro *Hefcönhbeq* tantum. Fratribus predicatoribus in *Arus* tantum. Clauftro Canonicorum *Wibergis* duas marcas den. Fratribus predicatoribus ibidem tantum. Fratribus minoribus ibidem tantum. Clauftro monialium ibidem tantum. Clauftro *Hasmoud* ultra ftagnum tantum. Clauftro *Alfing* tantum. Clauftro *Twilum* duas marcas den. Fratribus minoribus in *Horsnes* tantum. Clauftro *Höm* tantum. Clauftro *Wifing* tantum. Clauftris in *Hafhefilh*, *Smbthorp* & *Guthum*, cuilibet eorum duas marcas den. Clauftro monachorum in *Husunfön* duas marcas den. Clauftro *Dalum* tantum. Fratribus minoribus in *Swyneburg* tantum. Altari in *Welö*, qvod conftruxit maritus meus qvondam Dominus *Esbernus Wagnfun*, duas marcas den. Clauftro *Grindefclös* tantum. Hofpitali fancti fpiritus *Rofchildis* tres marcas den. Fratribus predicatoribus ibidem duas marcas den. Fratribus minoribus ibidem tantum. Fratribus minoribus in *Hafen* tantum. Fratribus minoribus in *Nöftwet* tantum. Fratribus minoribus in *Kalundeburg* tantum. Hofpitalariis fancti Johannis in *Anduorfkoh* VIII. marcas den. Ecclefie *Höftröld* marcam den. Ecclefie *Graflöf* tantum. Ecclefie *Wifö* duas marcas den. Pro predictis vero perfolvendis dedi & fcotavi tres curias alias, unam videlicet in *Barthorp* ad occidentem, & duas in *Wipthorp*, clauftro fancte Clare memorato, qvas qvidem curias dictum clauftrum recepit, hac tamen conditione, ut de redditibus annuis harum trium & aliarum qvinqve, qvas ipfi clauftro contuli, dictarum curiarum mee expenfe, in ingreffu meo, & mea debita, ac mea donatio hic confcripta, de anno in annum fideliter perfolvantur, exceptis duntaxat XII. marcis denar. vel circa de eisdem reddi-

tibus

tibus sumendis, qvi ad sustentationem mei cedent in usus claustri. Nec volo, ipsum claustrum inclamari a qvoqvam vel molestari occasione hic conscriptorum, sed bona fide de anno in annum, ut dictum est, solventur omnia, prout facultas claustri suppetet, & sororum necessitates patientur, sed & sicut terra dederit fructus suos. De predictis etiam tribus curiis deputo XX. marcas denar. pro debitis dilecte matris persolvendis. Ceterum *Petro Palnisun*, dilecto germano meo, do terram in *Thyudh* valentem XX. marcas den. Putativo fratri meo *Thorkillo Gunersun* terram in Thyudh, valentem XVI. marcas den. Consanguineo meo *Gunni Kethelsun* XII. marcas den. Dominus *Nicolaus Croc* gener meus tenetur mihi in IIII. denar. pro annona, qvarum duas confero nutrici mee *Thyry* in *Thudessusel.* Alias duas in *Thostorp* ad sanctam crucem. Ad majorem vero predictorum certitudinem ac firmitatem, presentem literam sigillis supradictorum Dominorum, Prepositi, Archydyaconi, & Canonicorum ac sororum dictarum ordinis sancte Clare Roschildis & fratrum minorum ibidem, nec non meo proprio sigillo feci consignari. Actum *Roschildis* anno Domini Millesimo ducentesimo LXVIII°. XIIII° Kalend. Decembris.

Ved Ordet Rathelang Pag. 995 Lin. 1 nedenfra har Langebek anmærket, at det er det jydske Raling ɔ: Stuehuset paa en Gaard. Ved Hothonsen Pag. 998 Lin. 18 er vedskreven, forte Odense. Ved Hafen Lin 23 Hafnia.

S 624. Lin. 6. for Clar, læs Claf.

1269.

S. 626. Kong Eriks af Suhm anførte Stadfæstelse af Lygum Klosters Privilegier haves i Script. Rer. Dan. Tom. VIII. p. 177, men med det urigtige Aarstal 1279 istedetfor 1269. Den er ogsaa indrykket i Registrum Process. Slesv. 1524 i Geheimearchivet, hvoraf Langebek har udskreven den til sit Diplomatarium.

— Hertug Eriks Stadfæstelse af Faaborg Byes Privilegier, har Langebek udskrevet af Resens Atlas.

Erik aff Guds Naade Hertugh udi Judtlandt, Alle som seer thenne neruerendes Scrifft, ønske wy Salighede i wor herre Jesu Christo. Alle Sa-

Saghers witterlighedt er jo thiß stadfesteligere, om the met skrifftelige widnisbyrdt euindeligen stadfestiß. Thi wille wy och, alle skulle wide, ath wy medt thette wort breff vnde oc stadfeste wore Borgere wdi Faburgh all thenn reth och alth thenn frihedt, som the haffue hafft wdi wores Salighe Herre Faders tydt, och nu medt thette wort breff strengeligen forbyde, ath ingenn skal fordriste sigh till imod forneffnte Naade ath gløre wore fri borgere nogenn forfangh, ligesom handt wor heffn och Straff will vnguaa. Till ydermere widnesbyrdt och Stadfestelsse willgiøre wy thette wort breff medt wort indsegle. Datum Anno 1269. 11 dagh Julii.

S. 629. Erkedegnen Erlands Testamente har Langebek udskrevet efter den ham af Lagerbring meddelte Codex membran. Diplomat. Lundens.

Cum diem vocationis sue Deus omnibus velit esse incertam, ne per repentinum ejus adventum impediri valeat, qvod misericorditer largiendum decrevit ultime voluntatis, qvi non redit, pius affectus, ego *Erlandus* Lundensis archidiaconus, in nomine patris & filii & spiritus sancti, meum in hunc modum condo testamentum: ad edificationem ejusdem altaris in ecclesia sancti Laurentii, ubi capitulo Lundensi congruum videbitur, & ad victum sacerdotis, qvi illud officiabit, mansum integrum, qvem per *Felicem* fratrem meum in *Fialöge*, in qvo presidet villicus *Tragotus*, cum omnibus mobilibus & immobilibus, ad me in dicto manso pertinentibus; Item tres qvadrantes in *Öndathorp*, qvos tenet *Ako* villicus, in oriente ipsius ville, cum omnibus mobilibus ad me pertinentibus ibidem; Item mansum integrum, qvem habeo in *Skræplinga* orientali, ubi sunt duo villici, cum omnibus mobilibus ad me pertinentibus ibidem; Item curiam Lundis, qvam emi de heredibus *Twonis* sacerdotis, & fundum, in qvo sita est *stupa*, in qva cum sociis meis & familia balneare consvevi, cum omnibus & singulis domibus, sitis in fundis utrisqve, in primis do & lego sub hoc modo, qvod dictus sacerdos singulis diebus dominicis vel per alios, nisi legitimo & canonico impedimento fuerit impeditus, missam teneatur dicere de sancta trinitate, singulis secundis feriis alternatim de angelis & de apostolis, singulis tertiis feriis alternatim de beato Laurentio, sancto Stephano & beato Vincencio, singulis qvartis feriis alternatim de beato Nicolao & de sancto Francisco, singulis qvintis feriis de beata Katerina & sancta Margareta, singulis sextis

feriis alternatim pro peccatis & pro defunctis, singulis sabbatis de beata dei genitrice virgine Maria, & qvod dictus sacerdos diebus festivis & sollempnibus chorum freqventare teneatur & interesse matutinis, misse, & utrisqve vesperis. Item dicti sacerdotis institutio ad prenominatum altare ad archidiaconum pertineat, qvi pro tempore fuerit, statuo. Item unum qvadrantem terre, qvem emi in *Flætöghe* a Sægut, cum omnibus mobilibus ad me pertinentibus ibidem; Item dimidium qvadrantem in *Thothæthorp* cum omnibus ad me pertinentibus ibidem, do, lego, sub hoc modo, qvod de redditibus, qvi proveniunt de terrulis memoratis, una marcha den. deducatur ad pitanciam canonicorum Lundensium die anniversarii mei, dimidia marca ad sacrificium, & marca den., modo qvo potest eqviori, dividatur inter vicarios & scolares, qvi interfuerint misse anniversarii mei. XII. ore volo qvod dividantur inter predicatores, fratres minores, hospitale leprosorum & hospitale spiritus sancti, & alios pauperes, sicut domino Decano, qvi pro tempore fuerit, eqvum videbitur, cujus ordinationi & modo, qvo dictum est, dictas terrulas committo, & si plus solverint, qvam dixi, volo, qvod residuum cedat usibus Decani. Item molendinum, qvod habeo in *Flætoghe*, lego mense canonicorum. Eqvicium, qvod habeo ibidem, archiepiscopatui; omnia prata, ad me spectancia in *Stangby*, lego *claustro monialium sancti Petri Lundis*. Item pratum, qvod habui de *magistro Felice*, & qvod interiacet pratis, spectantibus ad *Raby magle*, Decanatui. Item *Siwithruth*, qvod est in parrochia *Withingi* in *Hallandia*, lego mense fratrum de *Harwado*. Item omnibus constare volo, qvod tota terra, qvam emi in *Fiælöghe*, scilicet duo mansi & tertia pars mansi, Item tota terra, qvam emi in *Öndæthorp*, qve continet qvinqve qvadrantes, empte sunt de denariis pertinentibus ad archiepiscopatum, unde volo modis omnibus, qvod cedant archiepiscopatui. Preterea ad *fabricam Lundensis ecclesie* lego qvatuor marcas den. *Ecclesie omnium sanctorum* duas marcas den. *Claustro monialium Lundis* duas marcas den. Fratribus *predicatoribus* duas marcas den. Fratribus *minoribus Lundis* duas marcas den. *Hospitali sancti spiritus* duas marcas den. *Hospitali leprosorum* das marcas den. Singulis ecclesiis parrochialibus *Lundis* oram den. Singulis sacerdotibus parrochialibus *Lundis* duas oras den. Ecclesie *Flætöghe* qvatuor marcas den. presbitero ibidem marcam. Ecclesie *Fiælöghe*

duas

duas marcas, presbitero ibidem marcam den. Ecclesie *Malmöghe superiori* duas marcas den. Ecclesie *Malmögh inferiori* qvatuor marcas den. Ecclesie *Hadding* duas marcas den. *Monasterio Dalby* duas marcas den. *Tumætharp* duas marcas den. *Ewith* duas marcas den. *Bækiæskogh* duas marcas den. *Sirithkepeng* duas marcas den. *Claustro As in Hallandia* duas marcas den. Ut ergo omnia & singula, qve premissa sunt, firma permaneant atqve rata, & ne propter inopiam probationum & testium, dum discedunt, super premissis calumpnia in posterum valeat suboriri, presens meum testamentum sigillo Lundensis capituli, Domini *Joon Litle*, & proprio, atqve dominorum *Jacobi Branssun*, *Petri Torlaksun*, *Nicolai* dilecti fratris mei, & aliorum amicorum meorum, sigillis feci consignari. Actum *Lundis* Anno Domini MCCLX. nono, XII Kalendas Novembris. Exseqvutores autem testamenti mei constituo Dominum *Joon Litle* & dilectos concanonicos meos Magistrum *Nicolaum Thorchilli* & Magistrum *Trygotum Tukonis*.

1270.

S. 646. Originalen til Stadfæstelsen af det ubekiendte Hærighstaths Privilegier forefandt Langebek i det Rosenholmske Archiv, og udskrev samme 1761 saaledes lydende:

Ericus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve rex, omnibus hoc scriptum cernentibus in domino salutem. Scire volumus universos, qvod nos Leges & Jura forensiá, qve & qvas latores presentium, *villani de Hærighstath*, de consvetudine habuerant ab antiqvo, eisdem de cetero concedimus, & tenore presentium confirmamus, sub optentu gratie nostre districtius inhibentes, ne qvis advocatorum nostrorum, vel qvisqvam alius, ipsos villanos super hiis juribus forensibus, qve hucusqve habuerant, presumat in posterum impetere vel aliqvatenus impedire, sicut gratiam nostram diligit & favorem. In cujus facti memoriam presentes litteras eis contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum *Nyburgh*, Anno Domini M°CC°LXX° Kal. Augusti Qvartodecimo. Testibus Dominis, *Uffone* Dapifero, & *S. Williumsun*, & *Widone* dyacono.

S. 648. Lin. 8 nedenfra. Margrete Erlands Datter kan ikke (som Suhm har formodet i Overeensstemmelse med Langebek i Script. Rer. Dan. T. III. p. 508.

p. 508 i Noten) være Enke efter Esbern Mognsen. Hans Enke var Fru, Gunni Wints Datter, som S. 617 gik ind i St. Clare Kloster i Roskilde, og hvis Testamente ogsaa nævnes S. 649.

S. 656. Lin. 10. Biskop Askatins Gavebrev til Kannikerne i Bergen:

Universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, tam Prælatis qvam Subditis, ad qvos præsentes literæ pervenerint, *Askatinus*, Dei gratia Bergensis Episcopus, salutem & orationum suffragia. Cum ex pastorali sollicitudine nobis divinitus commissa, singulorum necessitatibus nostræ diocesis teneamur subvenire, illis tamen præ cæteris obligamur specialius, qvi nobis familiarius adhærent, & pro domo domini nobiscum pondus diei & æstus sustinent. Hinc est, qvod universitati vestræ, in Christo dilectæ, notificare dignum ducimus, nos fratrum nostrorum & Ecclesiæ nostræ Canonicorum penuriæ compatientes, qvi propter præbendarum paupertatem multo tempore in multis multiplicem sortiti sunt defectum, *Ecclesiam Beatri Petri*, *Bergensis civitatis*, ad eorum inopiam supplendam canonice concessisse, cum omnibus pertinentiis, juste adqvisitis vel adqvirendis; & ut nostra donatio sit rata & inconcussa, & eorum usibus perpetuo profutura, præsentes literas sigilli nostri munimine confirmasse. Si qva vero, qvod absit, ecclesiastica vel secularis persona præfatam donationem ausu temerario infringere vel eosdem Canonicos super eadem donatione injuste vexare præsumpserit, omnipotentis Dei indignationem & beatorum Apostolorum Petri & Pauli & omnium sanctorum & nostram incurrat. Hujus autem donationis testes sunt: Dominus B. Episcopus, Dominus Abbas S., Petrus Capellanus, S. Persona sanctæ Mariæ, Katellus Persona sanctæ Crucis, Ogmundus sancti Olaffvi, Meinardus sancti Laffrentii, & totum Bergense Capitulum. Valeat universitas vestra in domino.

1271.

S. 659. Kongens Mageskiftebrev med Esrom Kloster har Langebek udskrevet af Klosterets Copiebog paa Pergament i Universitetsbiblioteket.

Ericus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve rex, universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Constare volumus presentibus & posteros non latere, qvod nos cum dilectis nobis, viris religiosis, Domino *Esberno* abbate in Esrom, Cisterciensis ordinis, Ro-

Roskildensis diocesis, & toto conventu ejusdem loci, de qvibusdam bonis, prout inferius continetur, de fidelium nostrorum consilio, commutationem facientes, recepimus & justo scotationis titulo habuimus ab eisdem omnes possessiones, qvas in *Witherlöslitle* multo tempore justo titulo possederunt, cum fundis, agris, pratis, pascuis, silvis, stagnis, & arundinetis, cum ceteris aliis terris, cultis & incultis, ipsis ibidem attinentibus, ac cum tota supellectili rerum mobilium & immobilium, jure perpetuo possidendas. Pro qvibus tam in predictarum possessionum recompensationem, qvam in anime nostre remedium & salutem, rescotavimus eisdem molendinum nostrum eorum monasterio vicinum, qvod *Sote* dicitur, cum suo fundo, *Dam* et *Damband*, & toto fluvio, & inundatione, qvod *Flothsmal* dicitur, cum toto arundineto inter ipsum molendinum & claustrum eorum, nobis qvondam attinente, ac cum omnibus viis, ad dictum molendinum ducentibus ab antiqvo, & preter illas vias unam viam specialem sex ulnarum in latitudine ducentem de claustro eorum super terram nostram ad viam communem, qve est sub monte, qvi dicitur *Sotebiergh*, libere in perpetuum utendam eisdem duximus dimittendam. Qvam qvidem viam per Dominum *Joon Litle*, de consilio nostro ad hoc specialiter deputatum, eis fecimus assignari, proviso tamen, qvod ipsi per jam dictum eorum molendinum, in dampnum inferioris molendini nostri, aqvam malitiose non faciant retineri. In hac etiam commutatione talis forma conditionum inter nos & ipsos intercessit, qvod nullus advocatorum nostrorum aliqvem de familia nostra, qve ibidem molere consvevit, aliud ad molendinum compellere debeat, nec inter dictum molendinum & inferius molendinum nostrum, qvod *Holærhö* dicitur, aliqvod edificium vel *Demning* construat, nec in ipso molendino *Holærhö Hœnerstoch* vel aggerem elevet vel exaltet in superioris molendini sive claustri dampnum aliqvod vel gravamen. Ne igitur commutatio hec supradicta, inter nos & ipsos facta, & tam rationabiliter stabilita, per nos vel aliqvem successorum nostrorum possit vel debeat in posterum retractari, presentes litteras sub sigillo nostro eisdem contulimus in hujus facti testimonium & evidentiam pleniorem. Datum & actum *Siöburgh* Anno Domini M°CC°LXX° primo, Kalend. Novembris qvarto. Presentes fuerunt huic facto, venerabilis pater Dominus *Johannes* Dei gratia Burglanensis Episcopus, *Otto* Comes de

Ravens-

Rauensberg. Domicellus *Ericus* frater Regis Swecie. *Absalon Andressön*. *Jeon Lisle*. *Uffo Nickesfun* Dapifer noster. *Olauus Araldsun*. Domicellus *Ericus* filius Ducis *Kanuti*. *Johannes* prepositus Falstrie, Notarius noster. *Ericus* Kanonicus Lundensis, capellanus noster; & *Paulus Hwit*, tunc advocatus noster in *Siöburgh*; cum multis aliis tam clericis qvam laicis fide dignis.

1272.

S. 680. Den stavangerske Biskop Thorvalds Gavebrever, udskreven af MSt. Bartholin. Tom. VI. p. 909.

Th., Dei gratia Episcopus Stavangrensis, clericis & laicis præsentibus & futuris Dei & suis amicis præsentes literas visuris vel audituris salutem & divinam benedictionem. Omnibus notum facere volumus, nos anno Episcopatus nostri decimo qvinto Domino nostro Regi Canonicisqve nostris propositum nostrum dixisse qvod plures jam videre possunt, nempe ut vellemus Nosocomia qvædam fieri ad templum Divi Petri, ubi cathedra agros possidebat, in qvibus domicilium haberent, qvi in urbe ægrotant, usqve dum aut convalerent aut obirent, potius qvam morbidi vel vulnerati, semimortui inter ædes portarentur, prout antea factum est; voluimus etiam tam multas ædes ibidem facere, ut pastor qvi ibidem degeret ejusqve famuli contenti esse possent; Dominus autem noster Rex *Magnus* Nosocomio dicavit Templum divi Petri, cujus jus habebat uti ejus literæ testantur. Nos vero Nosocomio hæc prædia dedimus, Amot, qvantum Corona possidebat, Ingiallzvager a tributi Regii solutione immunes prout Domini nostri Regis *Haqvini* diploma concedit, Scielgsnes integrum qvod ad templum non pertinuit, dimidiam partem prædii Folldöyaröy, Oganes integrum, Vidarvik in Sirudali, Solbiargis, Saxland in Eikiudali. Hæc prædia in custodia habebunt binæ mulieres . . . . . . Ulvilda cognata nostra & Thoronna illius filia. Præterea Nosocomio huic consilio Canonicorum nostrorum dicavimus agrum ex utraqve via ad torrentem protensa parte jacentem, ubi nunc ex altera parte domus stant, nec non palustria, ad pratorum sepem sita, nec non sylvam in Lysi ad utilitatem & ædificationem domuum in prædiis illuc attinentibus. Addidimus præterea binas pratorum sepes unam qvam ab Enaro Dunno emimus, alteram vero qvam a Thoma Jonæ filio emimus. Ad hanc

 no-

noſtram conſtitutionem aſſenſum & conſilium dederunt omnes noſtri Canonici, Andreas Archidiaconus, Ericus Junior Bardonis filius Canonicus, Jonas Blakolls Canonicus, Magiſter Ericus, E. de Hylu, Aenas Cappellanus, omnesqve alii Canonici.

S. 684. Lin. 19. Stedet i Raynaldi Annal. eccleſ., hvor Slutningen anføres af Kongens Tiltrædelſe til Forliget med Erkebiſpen, er Tom. XIV. p. 173.

S. 694. Det Document med Aarstal 1262, ſom efter Suhms Formodning uimiligen henhører til nærværende Aar 1272, og ſom desuden har Vanſkeligheder i Henſeende til de deri forekommende Navne, meddeles her ſaaledes ſom Langebek har udſkrevet det af den greifswaldſke Copiebog i det ſchlesvig holſtenſke Archiv.

Omnibus Chriſti fidelibus preſens ſcriptum intuentibus frater *Ludekinus* Prior totusqve Conventus Fratrum Predicatorum in Gripswold, nec non Frater *Hermannus de Robele* Gardianus totusqve Conventus Fratrum Minorum ibidem, orationum ſuarum devotionem in virginis filio crucifixo. Notum eſſe volumus univerſis, nos vidiſſe patentes literas Illuſtrisſimorum Principum Dominorum *Haquini* & *Erici* qvondam Regum Norwegie, non raſas, non cancellatas, non in aliqva ſui parte viciatas, in hæc verba.

Haqvinus, Dei gratia Rex Norwegie, *Ericus* eadem gratia Rex junior filius ſuus, univerſis Chriſti fidelibus preſens ſcriptum audituris vel viſuris ſalutem in domino ſempiternam. Cum ſit rerum optima pax & concordia, & ex ea ſalus & ſolatium proveniat plurimorum, ipſam amplecti deſiderantibus affectamus tenere, & fovere modis qvibus poſſumus inſudamus. Hanc ad omnes & ſingulos, qvantum in nobis eſt, obſervare proponimus, ad hos tamen diligentius, qvi nobiscum familiariori & arctiori federe ſunt convincti ſpecialius. Hinc eſt, qvod univerſitati veſtre duximus intimandum, nos cum Nobili Domino *Woldemaro* Duce & Principe Demin & Gripswald, & Conſulibus & civibus predicte civitatis, perpetuam pacem & ſocietatem per mutuas literas contraxiſſe nulla temporum mutabilitate infringendam. Ita videlicet ut qvicunqve dicte civitatis mercatores ad partes noſtre dominationi ſubjectas velificaverint, ire & redire, emere & vendere, ſecundum

mo-

morem priorem, & alia sua negotia promovere libere valeant & secure. Et siqui de nostris eis minus juste ausu temerario in rebus vel personis aliqvam injuriam irrogaverint, nos lesis omnis satisfactionis justitiam incunctanter faciemus exhiberi; et insuper hii, qvi turbationi & injurie occasionem & causam prestiterunt, dignam sue presumptionis ultionem promerentur. Datum *Bergis* Anno Domini M°CC°LXII°. Idus Julii.

1274.

S. 704. Lin. 16 for Langscohus, læs Langsiehus.

S. 706. Raksko Byes Frihedsbrev, efter en Copie.

Ericus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve rex, omnibus præsens cernentibus scriptum in Domino salutem. Noveritis, qvod nos dilectis civibus nostris in Rachskof omnes leges & jura, qvæ & qvas villa Ræstvedt & aliæ villæ forenses in Sælandia a nobis ac progenitoribus nostris dignoscuntur habuisse, cupimus & devincimus per præsentes, recipientes ipsos, omnes & singulos, una cum omnibus ipsorum bonis sub nostra pace & protectione specialiter defensandos, inhibendo distincte, ne qvis ipsos super hac gratia eis a nobis indulta audeat contra tenorem presentium temere molestare, sicut regiam effugere voluerit ultionem. Datum Rackschof Anno Domini 1274 infra octavam assumptionis beatæ virginis, mandante Domino Rege.

— Den pavelige Bulle, som Mallet besørgede afskrevet, og hvis Indhold Langebek communicerede Lagerbring, lyder saaledes in extenso:

Gregorius, Episcopus, servus servorum Dei, Dilecto filio *Magistro Bajamundo de Vitia* Canonico Astensi, Cappellano dilecti filii nostri v. sancti Eustachii Diaconi Cardinalis salutem & apostolicam benedictionem. Qvanto estimamus negotium terræ sanctæ solempnius, qvantoqve magis insidet cordi nostro, tanto amplius ad executionem ipsius & eorumqve spectant ad ipsum personas idonejores exqvirimus, illud specialiter in earum idoneitate qverentes, ut fidelitate ac prudentia vigeant & zelo ferveant ad idem negotium prosequendum. Hæc de persona tua laudabile nobis testimonium a fide dignis exhibitum pollicetur. Cum itaqve, approbante sacro *Generali Concilio* nuper congregato *Lugduni*, decimam omnium ecclesiasticorum redditunm & proventuum ad terræ predictæ subsidium per sex annos a festo nativitatis Beati Johannis

hannis Baptistæ transacto novissime numerandos duxerimus concedendam; discretioni tuæ, præsentium auctoritate, mandamus, qvatenus prædictæ decime colligende in omnibus partibus *Regni Scotiæ* subscripto modo sollicite curam geras, videlicet ut in singulis civitatibus & diecesibus regni ejusdem de consilio locorum ordinarii, aut vicesgerentis si dioecesanus ipse absens fuerit, & duorum fide dignorum de Ecclesia Cathedrali constitutorum in dignitatibus seu aliorum qvoad non exemptos, qvoad exemptos vero de consilio aliqvorum proborum de contractu deputes duas personas fide facultatibus, si tales inveniantur, commodæ ac idoneæ ad collectionis hujusmodi ministerium exeqvendum. Collectores vero, qvos, ut præmittitur, deputabis, in forma Jurare facias infra scripta, & tu nihilominus regnum & partes ejusdem circueas, diligentius scrutaturus, qvaliter in commissæ sibi dictæ collectionis officio iidem se habeant collectores, qvaliter ipsis de decima satisfiat, collectamqve per illos ex decima ipsa pecuniam de prædictorum, ordinarii, & aliorum consilio facias per collectores eosdem in tutis locis, vel loco deponi. Tibi qvoqve cum consilio eorundem, ordinarii, & aliorum, mutandi collectores ipsos qvotiens videris expedire, ac eos compellendi ad reddendum coram eisdem ordinariis & aliis computum de collectis, & contradictores qvoslibet auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam compescendi plenam eadem auctoritate concedimus potestatem. Et ut tam tu, qvam dicti collectores fructum de vestris laboribus reportetis, præmissa tibi & eis in remissionem peccatorum injungimus, & nihilominus a præstatione decimæ pro annis illis qvibus circa ea laborabitis, volumus vos esse immunes. Te prætexea illius indulgentiæ concedimus esse participem, qvæ cruce signatis personaliter transfretantibus in præfate terræ subsidium est concessa, & qvod de pecunia ex ipsa decima colligenda singulis diebus, in qvibus circa præmissa vacabitis, *tres solidos Sterlingorum* percipias pro expensis. Non obstante si aliqvibus a sede apostolica sit indultum, qvod interdici suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, qvæ de indulto hujusmodi ac tota ejus continentia de verbo ad verbum, & de propriis locorum & personarum nominibus specialem plenam & expressam non fecerint mentionem. Sive qvibuslibet aliis privilegiis indulgentiis vel litteris qvibuscunqve dignitatibus, ordinibus, locis, vel personis generaliter, aut specialiter sub qvacunqve forma vel con-

cep-

ceptione verborum ab eadem sede concessis, de qvibus, qvorumve totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris specialis plena & expressa mentio sit habenda. Volumus autem ut freqventer nobis scribere studeas qvid actum fuerit, in qvalibet provincia tam circa collectores qvam circa collectionem, qvantitatem collectam, ipsius depositionem, locum depositionis ac modum. Et insuper de præmissis fideliter ac sollicite proseqvendis præstes tactis sacrosanctis Evangeliis juramentum. Consideras itaqve qvod in præmissis negotium Dei proseqveris, et in conspectu agis ejus qvi cuncta discernit, sibiqve necnon & nobis qvi circa hec omnem diligentiam adhibere intendimus, teneberis reddere rationem ab utroqve pro meritis recepturus, sic prudenter in illis habere te studeas, sic consulte, qvod in utriusqve judicio non solum vites poene confutionisqve discrimina, sed laudis titulos & gratiam, ac retributionis præmium asseqvaris. Forma autem juramenti, qvod præstare volumus collectores eosdem, hec est. Juro ego . . . a vobis *Magistro B.* auctoritate apostolica deputatus collector ad exigendum, colligendum, & recipiendum decimam omnium redditnum & proventuum ecclesiasticorum ab omnibus personis ecclesiasticis non exemptis in . . . . Civitate & Dioecesi constitutus a sede apostolica pro subsidio terræ sanctæ concessam, qvod fideliter exigam, colligam, recipiam, atqve custodiam ipsam decimam, non deferendo in hiis alicui personæ cujuscunqve ordinis, status, conditionis, aut dignitatis existat, prece, timore, gratia, vel favore, vel alia qvacunqve de causa, & eam integre restituam, & assignabo, prout a vobis recepero in mandatis. Et super premissis omnibus, & singulis plenam & fidelem rationem reddam vobis, & si contingat vos officium, qvod in præmissis geritis, dimittere, hec eadem faciam juxta mandatum illius qvi substituetur in eodem officio. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia. — Datum Lugduni decimo secundo Kalendas Octobris Pontificatus Nostri Anno Tertio.

1275.

S. 714. Kiøbenhavns Privilegier af 1275 med Stadfæstelse af Aar 1279 staae aftrykte i Resenii Descriptio Samsoæ S. 36.

1276.

1 2 7 6.

S. 731. Stralsunds Borgeres Fribedsbrev paa Markederne i Skaaner.

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, & dux Estonie, omnibus presens scriptum cernentibus, in domino salutem. Noveritis, qvod nos, dilectorum nobis civium de Stralessunde precibus inclinati, auctoritate præsentium eis concedimus, qvod qvotienscunqve in nundinis Scanien inter eos materiam qvestionis oriri contingerit, sive inter ipsos & alios, dummodo hujusmodi qvestio ad examen officialis nostri, qvi pro tempore ibidem prefuerit, non pertinere noscatur, coram suo proprio officiali possint & debeant super hujusmodi qvestionibus in forma judicii agere, & respondere, & eam finaliter terminare, sicut civibus Lubecensibus & de Rostok a nobis & nostris progenitoribus est concessum. In cujus rei testimonium, presentes eis litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Worthingeburgh Anno Domini Millesimo CCLXX sexto, Kalendis Junii qvinto.

S. 738. Ligesom her berettes, at den norske Konge sendte den engelske Foræringer, saaledes har den engelske Konge ogsaa sendt Foræringer til Norge. I den Anledning skrev Kong Magnus et Brev til Kong Edvard, som her leveres efter Justitsraad Thorkelins Udskrift af Originalen.

Excellenti Domino in Christo dilecto fratri Edwardo, Dei gratia Regi Anglie illustri Magnus eadem gratia Rex Norwegie in regno eterne beatitudinis Regi Regum conregnare. Grata Regalis munificentie munera tansmissa suscepimus nimirum gratanter, & cum gratifica, sicut condecet, gratiarum actione per nuncium vestrum Rogerum dictum Brun Burgensem de Gernemunde, cujus industriam vobis commendandam duximus per presentes, presertim cum ea, qve missa sunt & in vestris literis specificata, conservata fuerunt peroptime ac honorifice presentata. Qvocirca regalem duximus excellentiam exortandam, qvatenus jam dictus Rogerus sibi sentiat fructuosum qvod in commisso fuerit fidelis, & susceptum negotium procuraverit sicut vir industrius laudabiliter & honeste. Scripta Bergis Anno gratie Millesimo CCLXXVI sexto idus Maji Anno Regni nostri tertio decimo.

1279.

S. 787. Dronning Margretes Rescript til Borgerne i Reval, som Langebek 1754 har faaet meddelt af Hr. Bagge sammesteds.

Margaretha, Dei gratia Danorum Sclavorumqve qvondam Regina, Domina Esthoniæ. Omnibus præsentes literas inspecturis & audituris salutem in Domino. Ne gesta tempore, tractu temporis revocentur, proinde decretum est ab antiqvis, ut ea, qvæ geruntur, aut literarum indiciis aut vocibus testium perennentur. Hinc est, qvod tam posteris, qvam præsentibus constare volumus universis, qvod nos latoribus præsentium, dilectis nobis semper civibus Revaliensibus statuta & leges sibi ab illustribus Regibus Daciæ concessas, per omnia cupientes, districtius inhibemus, ne aliqvis hospes extraneus de Teuthonia vel Gotlandia vel aliis partibus existens, in dicta civitate pannum juxta mensuram ulnarum sine consensu & voluntate Consulum & totius civitatis vendere præsumat, nisi idem qvicunqve fuerit, ibidem jura civilia cum dictis civibus teneat & exhibeat, ut tenetur. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus literis duximus apponendum. Datum Nyköpingh. Anno Domini MCCLXXIX. In vigilia beati Jacobi Apostoli.

— Lin. 4 nedenfra. Denne Pavebulle, som her er adresseret til Lunde Stifts Geistlighed, er ordlydende samme, som den til Roeskildenserne her foran S. 775-76.

S. 788. Pavens Bulle af 22de Sept. lyder saaledes:

Nicolaus, Episcopus, servus servorum Dei, Venerabili fratri . . Archiepiscopo Lundensi salutem & apostolicam benedictionem. Sua nobis . . Priorissa & Conventus monasterii sancte Agnetis Roskildensis, ordinis sancti Augustini, secundum instituta & sub cura fratrum Predicatorum viventes, petitione monstrarunt, qvod *Jutta, filia clare memorie Erici Regis Dacie*, soror professa ipsius monasterii, postqvam ibi sollempnem professionem fecerat, & diu gestaverat habitum regularem, monasterium ipsum absqve superiorum suorum licentia exiens, eodem habitu temere derelicto, per seculum dampnabiliter evagatur, qvasdam terras, possessiones & alia bona predicti monasterii per violentiam occupans, in anime sue periculum,

detrimentum dicti monasterii, & scandalum plurimorum. Et licet predicta J. pluries & caritative monita fuerit, ut ad monasterium predictum rediret, terras, possessiones & bona predicta eidem restituens, ipsa tamen id efficere obstinato animo non curaverit. Cumqve felicis recordationis Gregorius Papa X. predecessor noster, venerabilibus fratribus nostris . . . *Skarensi* & . . . *Lincopensi Episcopis* suis dedisset litteris in mandatis, ut si eis ita esse constaret, dictam J. qvod ad prefatum monasterium rediret sub observantia predicti ordinis & ipsius Priorisse obedientia moratura, monitione premissa per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, coartarent, *Prior* ac *Petrus Gutbrandi frater domus Roskildensis ordinis predictorum fratrum predicatorum*, qvibus predicti Episcopi commiserant super hoc totaliter vices suas, qvibusqve de premissis legitime constitit, *Juttam* predictam canonice monuerunt auctoritate hujusmodi litterarum, ut ad predictum monasterium redire, & sibi terras, possessiones & bona predicta restituere, ac eidem Priorisse obedientiam & reverentiam debitam exhibere curaret, & tandem in ipsam, qvia id facere contumaciter denegavit, nihil rationabile proponens, qvare hoc facere non deberet, excommunicationis sententiam exigente Justitia promulgarunt, qvam *Jutta* predicta dampnabiliter contemnens, eam per plures annos sustinuit animo indurato. Qvare dicte Priorissa & conventus nobis humiliter supplicarunt, ut eandem sententiam robur faceremus firmitatis debitum obtinere. Qvocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, qvatinus sententiam ipsam, sicut rationabiliter est prolata, facias auctoritate nostra usqve ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inviolabiliter observari. Si vero *Jutta* predicta dictam sententiam, postqvam eam rite latam esse tibi constiterit, per unum mensem sustinuerit animo indurato, ipsam extunc singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, donec super hiis congrue satisfecerit, excommunicatam publice nunties, & ab aliis per omnia loca, in qvibus expedire videris, nuntiari facias, & ab omnibus artius evitari. Datum Viterbii X. Kal. Octobris, Pontificatus nostri anno secundo.

1280.

1280.

S. 798, 99. Det Privilegium, som Kongen forundte Gripswalds Borgere, lyder saaledes efter den i det Slesvig-holstenske Cancellies Archiv opbevarede Vidisse.

In nomine Domini Amen. Omnibus presens scriptum cernentibus *Ericus*, Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, salutem in domino sempiternam. Notum sit universis, qvod nos dilectis nobis consulibus & civibus civitatis *Gripeswold* dedimus & concedimus in terra *Schanie* in *Falsterbode* qvendam campum, *Vittam* nuncupatum, situm inter antiqvum indaginem & cemiterium Theutonicorum, & inter littus maris & campum seu *Vittam Sundensium*, cum omni jure & libertate, perpetuis temporibus possidendum. Concedimus insuper eisdem consulibus & Burgensibus in *Gripeswold* liberam facultatem de suis eligendi & statuendi in *nundinis Schanie* tempore piscationis Advocatum, qvi in dicto campo habeat in suos concives ac ceteros in sua advocatia commanentes qvamlibet Jurisdictionem de alto & basso judicandi & corrigendi, in causis superioribus & inferioribus, etiam sententia capitali. Indulgemus & concedimus nihilominus consulibus & civibus predicte civitatis, qvod ibidem in dicto campo nullus hominum Bodas faciat, nisi advocatus & cives predicti, & qvos iidem consules cum ipsorum civibus inibi sub eorum advocatia morari & Bodas facere permiserunt & permittunt ex favore speciali, & etiam ibidem absqve infestatione cujuslibet nostri advocati cum suis mercibus libere permanebunt. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus literis est appensum. Datum *Worthingeburg* Anno Domini M°CC°LXXX°. pridie Idibus Junii, presentibus consiliariis nostris.

1281.

S. 820. Biskop Ingvars Politie-Anordning for Kiøbenhavn af 3die May, der staaer saavel i Walkendorfs Copiebog af Kiøbenhavns Privilegier, den Klevenfeldtiske, som i Mst. Bartholin. Tom. VIII. p. 581, findes indrykket i Pontoppidans Origines Havnienses p. 59.

S. 825·26. **Det norske Document af 5te Februar lyder saaledes efter en Copie af Originalen:**

Ollum monnom þeim sæm þetta bref sea eder böyra senda beigi balnardzson, Endrider sigurderson, kolbiorn nicholosson ok jon þoresson kvædiu gudes ok sinæ, kunnuktgerande at mer varom nedzstav stofuonne a nördra lutanom i skankanom i Oslo, a tysdagen nesta æfter kyndilsmisso, a fyrstæ aare rikis várs vyrduligs herra Erikx med gudz nad noregs konongs, saom ok hoyrdum a, at broder berger i fullu vmbode vyrduligs fodurs herra hauardz med gudz nad abbotæ i hofwdöy ok hans monchæ afhende med handæbande ione kolbeinasyni ok þorbiorgo hanns eiginni kono ok barnom þera sæm þau bæde saman eiga æfter sik swa ok þeim sæm þorbiorgh fyrnæmfd atte med fyrræ æignom manne sinom vm alra þera lifs daga tuptir ok hws þau sem nw hafua þau a nordra lutanum i skankanom i Oslo, þat ero þriar budir stofua ifuir med inkleua oc þræf-ofuir forstofuonne. Item æin sualakleue. Item æit loftt ok hemulikt herbyrgi vt af þui, med þui skilorde at huart þera æfter annat skal holda vppi fyrsagdum husum i sinom æiknom kosnade ok taka timber oc ool annur tilfangh frialsliga i claustrens skogom, ok þegar fyrsagd hws kunnu af falla þa skulu þau en þau vilia annur afterbyggiæ. En æfter allæ þeræ frafall skulu þau huus sem þa kunnu standa, ok tuptir fyrsagder falla after vndir hofwdöy. Item skildi broder berger þeim brika pallen allan til sæs oc sætes i sætstofuone oc þeim monnom ruum i henner æfter gardz hondens skynsæmd oc skipan hweim þau vilia byggia af sinum husum. Item iattadi hann þeim, at hann skuldi rökta þeim af herra abbote oc brædronom brödralags bref. En till vbrigdaligri stadfestu þerssara goduilia, afhende fyrsagd bioon bæde ok huart vm sik, hofwdöy claustri i sama handerbande till allre eigu ok afrædes alt þet er þorbiorgh oftnæmfd atte i vestræ fraunum nördra gardenom, þet er þriggia marka boll, oc æit öyris boll i listæ risi till aker ok ængh, oc sua mykit i skogenom sem vækter halfuæ marka bole, liggia þersser jarder i osloarherade oc ærfde þorbiorgh þeim æfter fadur sin, ok till sannynda her vm sættom mer var insigli fyrer þetta bref er gort var i stad, oc a dæighi oc aare sæm fyr sægir.

1272

1282.

S. 836 og 838. Erik Glippings Forordninger udelades her efter Hr. Prof. Kalls Raad, deels for at spare paa Pladsen til forhen utrykte Documenter, deels fordi Suhm ikke havde, efter sin Agt, faaet Exemplarerne derаf indbyrdes collationerte. Desuden kan Publicum vente dem aftrykte i den Samling af Lovstykker, der er bestemt til at følge med Udgaven af Kofod Ankers samtlige Skrifter.

S. 845. Dronning Margaretas her paaberaabte Erklæring lyder saaledes:

Universis Christi fidelibus, ad qvos presens scriptum pervenerit, *M. Dei Gratia Danorum Sclavorumqve Regina*, salutem in Domino. Universitati vestre constare volumus, declaramus & testamur, qvod nobiles *Domicelle Agnes & Jutta*, clare memorie qvondam Regis Erici filie, *apud Sanctam Agnetem Roskildis* diu sorores fuerunt, sub cura ordinis fratrum predicatorum, & habitum regularem gestaverunt, qvarum prior videlicet *soror Agnes loci fundatrix*, in nostra presentia professionem fecit & postmodum multis annis eidem ordini in Capitulo & extra obedientiam tenuit humiliter & devote, Priorissa etiam longo tempore extitit, donec altera soror videlicet *Jutta*, qve maturior videbatur & discretior, professione facta, & alia absoluta, in priorissam est canonice electa, & per priorem provincialem confirmata. Hec autem scimus, qvia inter eas freqventer in monasterio conversate sumus, qvasdam etiam puellarum nostrarum, nobis etiam nescientibus, qvas specialiter diligimus, secum induxerunt, qve simili se obedientie pariter constrinxerunt, & ob hanc causam potius cum eis manere voluimus. Et ne nobis aliqvid impingere possint, scire debet universitas vestra, nos eas nullo ingenio, studio vel consilio, minis vel qvibuscunqve terroribus aut promissis ad hoc induxisse, sed devotioni earum, qve tanta fuit in dicta *Agnete*, qvod nec per *tutorem regni Dominum Ducem de Brunswich* potuit aliqvatenus impediri, affabiles fuimus & familiares in hoc prestare Deo obseqvium cupientes. Nec defectum etatis allegare possunt, qvia altera videlicet *Domicella Agnes* qvintum decimum agebat etatis annum, altera autem vicesimum, qvando habitum predictum assumentes ordinem sunt ingresse. Hec autem omnia & plura alia facta sunt in presentia plurimorum. In cujus facti eviden-

den-

dentiam & testimonium presentem litterum sigillo nostro & *confessoris nostri fratris Petri*, qvi his omnibus interfuit, fecimus consignari. Datum *Rozstok* Anno Domini MCCLXXXII. II Non. Decembris.

§. 848. Gavebrevet til St. Agnetes Kloster i Roeskilde efter Originalen med Langebeks Haand:

Universis Christi fidelibus, ad qvos presens scriptum pervenerit, *Esgi March*, clericus, *Nicholaus Ingimarsun* frater suus, laicus, & *Petrus Bondi* gener eorundem, salutem in domino. Noveritis, nos octo solidatos terre, cum domibus, qvas simul possidemus in *Gathingsö lirkle*, legitime, ut moris est, denunciatas, religiosis dominabus, Priorisse & sororibus apud *sanctum Agnetem Roskildis* pro justo precio vendidisse, nec non in manus Domini *Tuvonis Arnfasthasun*, qvi in hac parte dicti monasterii procurator extitit, publice ibidem in provinciali pretorio cum omnibus suis pertinentiis, mobilibus & immobilibus, scotavisse. Recognoscentes nos qvinqve marchas sterlingorum legalium in pondere pro viginti duabus marchis & dimidia de dicto precio usualis videlicet monete recepisse, & insuper viginti octo marchas ejusdem usualis monete. Residuum vero pretii, videlicet viginti duas marchas & dimidiam predicte monete, promiserunt se dicte sorores bona fide in proximo pentecoste integraliter soluturas. Renunciamus autem omni exceptioni doli & non numerate pecunie, nec non omni auxilio juris civilis & ecclesiastici sive cujuscunqve adminiculi, qvod in predicto contractu supradictis sororibus obstaculum seu impedimentum qvodlibet valeat generare. Actum *Roskildis* Anno Domini M°CC°LXXXII° in pretorio supradicto, secunda feria proxima post Dominicam qvinqvagesime. In cujus facti evidentiam sigillis dominorum Decani Roskildensis, *Tuvi Arnfasthasun* memorati, nec non fratris *N*, Prioris fratrum Predicatorum Roskildis, presentem kartam postulavimus roborari. Promisimus etiam, qvia propria non habemus, sigillum Communitatis Roskildensis apponendum.

§. 858. Gyrid Bradz Datters Gavebrev udaf Munkeliv Klosters Copiebog paa Universitetsbibliotheket.

Ollum gudz vinum oc sinum sem þetta bref sia edha höyra sender gyrid braaz dotter Qv. G. oc sina. Ek gere ollum monnum kunnukt at ek hefuer gefuit i prouento mina til munkliuis i bergwin iordh þa er liggir i hardangre

oc

oc vilk hafver XIX [illegible] mer [illegible] til alda odhals medher thui skilordhe at ek skal hafua af stadhenom huern dagh bolla [illegible] oc halft annat pund miöls III kupe smöre, [illegible] slaturs a huerium XII manadhom, ther medh skal ek hafua leghstadh sire mikials altari i kirkiunne. forbydher ek huerlom manne skyldom oc oskyldom at ryufua thessa mina skipan i ordhe ne uerki edha fylia til sa medh nokoro domrofue; oc af thui at ek atte ekki incigle sa badh ek [illegible] mer sitt incigle firer thetta bref oc thessa mina skipan, thessom monnom hia verandom [illegible] niohofse oc [illegible] varsyster minne [illegible] medh pale skæif gydhu sklings kono [illegible] oc mart annara godra manna er hia varo thessare minne framferdh.

L. S.

§. 861. Kong Eriks Stadfæstelsesbrev paa de revalske Kannikets Privilegier, udskreven med Langebeks Haand efter en gammel verificeret Copie i Geheimearchivet.

Ericus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve Rex; Dux Estoniæ, omnibus præsens scriptum cernentibus, salutem in domino sempiternam. Constare volumus universis, præsentibus & futuris, qvod omnes & singulas libertates per charissimam matrem nostram dominam *Margaretham*, Danorum Sclavorumqve Reginam, dominam Estoniæ, dilectis nostris Canonicis Revaliensibus, super electione & provisione Episcopi & pastoris sui, & Ecclesiæ suæ, libere & perpetuo perfruendum, una cum libertate omnium communitatum in terminis Revaliæ, cum Castrensibus, Vasallis, & Burgensibus, in lignis, graminibus, aqvis & sylvis, nec non cum libertate servitii terræ, ac exactionibus qvibuscunqve erogandis, de meliorum nostrorum consilio, de verbo ad verbum, prout in litteris prædictæ matris nostræ antecedentibus plenius continetur, ratificamus in hiis scriptis & Majestate Regia confirmamus. Non obstante, qvod contrarium per nos, nobis ignorantibus litteras matris nostræ supradictæ, sit aliud attentatum. Unde volumus, ut prædicti Canonici Revalienses juribus, libertatibus, ut præmittitur, indultis, concessis & totaliter resignatis, uti debeant libere pacifice & qviete in perpetuum obtinendo. Nec de cætero debeant a successoribus nostris dominis

Regi-

Regibus Daciæ, vel a qvoqvam in eisdem aliqvaliter impediri. Ut hæc confirmatio nostra stabilis in perpetuum maneat atqve firma, præsens scriptum sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum *Wiberck*, Anno Domini MCCLXXX tertio, præsentibus Consiliariis nostris.

S. 863. Kongens Anordning for Fremmede som handlede paa Ribe, er trykt i Cassels Samlung von Urkunden S. 3.

S. 866.67. Det schwerinske Document angaaende Greve Jacobs Rettighed til Halland, lyder saaledes:

Venerabilibus in Christo Patribus, Archiepiscopis, Episcopis, nec non illustribus viris, Ducibus, Comitibus, Nobilibus, Baronibus, Militibus & Vasallis in regno *Daciæ* constitutis, *H.* Dei gratia Episcopus, *Helmoldus* & *Nicolaus* Comites Sverinenses, salutem & æternam in Domino charitatem. Qvemadmodum veraciter nobis constat ex notitia rei gestæ, ita vestræ universitati scribimus et tenore præsentium publice ac fideliter protestamur, qvod dum olim bonæ memoriæ Dominus *Gunzelinus*, qvi una cum Domino *Henrico* comitatum Sverinensem habuit, inclytam puellam *Odam* filiam suam nobili viro piæ memoriæ qvondam Domino *Nicolao* Comiti *Hallandiæ* matrimonialiter copulasset, medietatem castri Sverinensis ac totius terræ adjacentis prædictæ tanqvam heredi legitimæ patrinorum bonorum assignavit pro dote ad onera matrimonii supportanda. Tandem vero cum idem *Nicolaus* ex eadem *Oda* filium generasset sui nominis & prædictæ dotis hæredem legitimum, videlicet *Nicolaum* Patrem *Jacobi* nunc viventis, et ipse primus *Nicolaus* postmodum universæ carnis debitum persolvisset, piæ memoriæ Dominus *Voldemarus*, inclytus Rex Danorum, prout ex propinqva consangvinitatis linea poterat & debebat, ejusdem *Nicolai* in ætate pupillari tunc existentis, legitimus tutor erat. Qvi dum a supradicto H. Comite Sverinensi captivus teneretur, & alias a captivitate liberari non posset, mediantibus omnibus, qvorum interesse videbatur, hoc extitit placitum, qvod prædictus pupillus, *Nicolaus* videlicet *Nicolai* filius, pro redemptione captivitatis prædicti Regis hæreditatem suam, videlicet dotem matris suæ præfatam, in manus illustris Domini *Alberti* tunc Ducis Saxoniæ libere resignavit, propter qvod in restaurationem ejusdem dotis dictus Rex dicto puero terram *Hallandiæ* in regno Daciæ liberaliter assignavit, sibi suisqve hæredibus in perpetuum

tuum libere possidendam, prout hæc omnia in instrumentis Regum & Principum inde confectis plenius continentur, & sicut fide perspeximus oculata. Qvapropter universitatem vestram reqvirimus & rogamus attentissime supplicantes, qvatenus illustrem Dominum *Ericum*, Regem, monitis & precibus votivis ac sedulis efficaciter inducere studeatis, qvod *Jacobum* nobilem virum, nostrum consangvineum, & bonorum prædictorum, qvæ in restauramen dotis prædictæ data sunt, hæredem legitimum, propter Deum & justitiam restituere non differat & restitutum uti permittat eisdem pacifice & qviete. Datum *Sverini* præsentibus toto Capitulo Sverinensi ac multis fidelium & vasallorum nostrorum & aliis qvam pluribus fide dignis. Anno Domini 1283. In die S. Augustini.

S. 867. 68. **Brevet, hvorved Kongen forlehner Grev Jacob med Nord-Halland.**

Ericus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve rex, omnibus presentes literas inspecturis in Domino salutem. Suffocaret breviter gesta fidelium processus temporis, nisi scriptis vel testimonio bonorum firmarentur. Noverint igitur universi, tam posteri qvam presentes, qvod qvia ex relatu memoriali & testimonio nobilium satis evidenter intelleximus, gloriosum principem Dominum Regem *Waldamarum* preclare memorie, avum nostrum, ex consilio Regni sui meliorum, medietatem terre Hallandie, cum omnibus proventibus, libertatibus & juribus, ac omnibus & singulis serviciis & attinentiis corone regni pertinentibus, Domino Comiti *Nicholao* & suis heredibus pro terra sua in Zwerin, cum qva a captivitate inimicorum redemptus fuisse dinoscitur, reddidisse in plenam recompensationem, & legaliter sub vere scotationis titulo assignasse, jure perpetuo possidendam, secundum qvod in privilegiis super hoc confectis expresse declaratur. Nos scotationem hujusmodi, ex voluntate, consensu & consilio Regni nostri meliorum, ratissimam habere volentes, medietatem dicte terre Hallandie ad partem aqvilonarem ultra Etthææ, cum omnibus solutionibus, libertatibus, & juribus, ceterisqve attinentiis & serviciis corone attinentibus, exhibitori presentium Comiti *Jacobo*, consangvineo nostro, libere resignasse, & sub forma predicte scotationis assignasse sibi & suis heredibus jure perpetuo possidendam. Ne igitur ipsi Comiti & suis heredibus aliqvid in posterum super hoc a nobis vel a nostris successoribus possit suboriri calumpnia, presentes literas cum

sigillo nostro, & sigillo Ducis *Waldemari*, nec non & sigillis venerabilium patrum Dominorum *Johannis* Archiepiscopi Lundensis, ac Episcoporum *Jacobi* Slaswicensis Cancellarii nostri, *Tuconis* Arusiensis, *Tuconis* Ripensis, *Ingwari* Roskildensis, *Petri* Wibergensis, *Johannis* Rewaliensis, *Johannis* Ottoniensis, & fratris *Nicholai* electi confirmati Burglanensis, nec non & sigillis Dominorum *Wizlavi* Principis Rysnorum, *Gerardi* junioris Comitis Holsatie, & Dominorum Comitum *Alberti de Glichen*, *Alberti de Ewerften*, *Henrici de Gelichen*, duximus roborandas in testimonium hujus & cautelam pleniorem. Actum & Datum *Worthinburgh* Anno Domini M°CC°LXXX°. tertio in nativitate beate virginis, presentibus Dominis supradictis, & universis melioribus totius Regni Dacie, tunc in consilio existentibus.

S. 869. Originalen til Provst Johannes Grands dristige Protest haves paa Universitetsbibliotheket paa Pergament, men noget mutileret, saaledes lydende:

Universis præsentes litteras inspecturis, Decanus & capitulum ecclesie Roskildensis salutem in Domino. Notum vobis facimus, qvod in capitulo nostro coram nobis *Magister Johannes* prepositus Roskildensis constitutus talem fecit protestationem. In nomine patris & filii & spiritus Sancti Amen. Anno Domini M°CC°LXXX tertio, die martis ante festum epiphanie domini ego *Magister Johannes*, prepositus Roskildensis, protestor coram vobis, domine decane & capitulum ecclesie Roskildensis, in hunc modum, videlicet cum ecclesia beati Michaelis in *Slaulose* annexa sit preposituræ Roskildensi, in cujus possesione vel qvasi pacifica tanqvam dicte prepositure annexe predecessores mei & ego fueramus, tandem, per potentiam domini nostri regis, non convictus non confessus non citatus, omni juris ordine pretermisso, a possesione dicte ecclesie fui ejectus, & *Magister Nicolaus*, dicti domini regis cancellarius, ipsam contra deum & justitiam occupavit. Tandem eodem Nicolao de medio sublato antedictum dominum meum regem adivi, ipsum intendens inducere, ut dictam ecclesiam tanqvam prepositure annexam michi habere permitteret in qviete, sed anteqvam ad ipsum possem pervenire ex instantia sui dapiferi eandem ecclesiam alii promisit, qvod ego intelligens jam dicti domini mei animum a predicta promissione cepi instanter petere, ut eam michi dimitteret, ipse vero post longam deliberationem me presentavit tandem, ego autem considerans

siderans dictam presentationem non valere, qvia jus presentandi non haberet, ex alia parte advertens adversarii potentiam timui, qvia si presentationem accipere rennuerem dictum dominum meum contra me provocarem, & sic ad propositum meum nullo modo, vel cum maxima difficultate possem pervenire, maxime qvia cum alias, qvando primo dicta ecclesia fui spoliatus qverimoniam deposuetam apud episcopum Roskildensem & archiepiscopum Lundensem in presentia dictorum dominorum Regis & Cancellarii, dictus dominus Rex minas michi intulit & terrores adjungens in presentia multorum, qvod si dictam ecclesiam haberem, patrimonium meum michi auferret, propter qvam etiam ecclesiam ipsius indignationem multis annis incurri. Hos igitur metus & terrores ac plures alios, qvi michi exinde possent provenire, qvi etiam in virum constantem cadere possent, timens ac advertens, dictam presentationem recepi, per hanc receptionem nullum volens prejudicium dicte prepositure vel michi generari. Sed intendens in posterum loco & tempore congruentibus per me & amicos meos dictum dominum meum regem inducere, ut me & dictam dignitatem jure nostro pacifice gaudere permittat, ac petere ut super hoc litteras patentes dare dignetur. Huic protestationi supplico ut sigillum capituli nostri apponere velitis ad cautelam. — Nos autem petitionem ejus licitam honestam ac juri consentaneam advertentes sigillum nostrum presentibus duximus apponendum in testimonium & cautelam.

S. 877. Den rige Linkøpingske Biskop Henriks Testamente af 27de August meddeles her som Bidrag til Kundskab om daværende Tiders Oeconomie.

In nomine domini Amen. Anno incarnationis dominice MCCLXXXIII sexto Kalend. Septembris. Notum sit omnibus qvod nos *Henricus*, Dei gratia Episcopus Lincopensis, votivus terre sancte & actu Accon existentes, infirmi corpore sani tamen mente & sana memoria existentes sacerdotibus nostris & famulis fidelibus ibidem nobiscum existentibus commisimus res infrascriptas Preposito & Decano ac Capitulo Lincopensi deferendas. Exceptis his qve expenduntur in exeqviis nostris & expensis sacerdotum & famulorum dictorum pro victu scilicet & vestitu eorundem & exceptis qvibusdam qve a Testamento nostro Massilie condito sunt excepta. Mittimus igitur septem purpuras deavratas videlicet duas blaveas tres rubeas & duas albas ad casulas vel cappas exinde faciendas, item qvatuor pecias blaveas de serico & in parte

deauratas pro capella successoris. Item XVIII pecias de sindal ad usum ecclesie, de qvibus aliqva pars ad usum capelle successoris deputetur. Item sex telas de Camelot, de qvibus duas damus successori & duas Domino A. Strengnensi & duas Domino B. Scarensi Episcopis. Item filum de serico ad opus foderature dictarum purpurarum. Item qvatuor zonas de serico ad usus ecclesie. Item IX pecias de filo aureo & argenteo. Item III Carpitas seu pavimentalia. Item crucem argenteam deauratam, in qva reliqvie sunt recondite, & alias reliqvias ponendas ad altare reliqviarum; & hec omnia supradicta deputentur ad usus ecclesie & successoris nostri, prout melius noveritis expedire. Subscripta vero, qve consistunt in argento preparato vel auro, ad augmentationem prebende qvam bone memorie prepositus Holmstanus ecclesie contulit Lincopensi deputentur, qvia recognoscimus ea post ejus mortem nos recepisse, sicut in testamento nostro plenius continetur. Res igitur predicte sunt VII scale argentee & due alie intrinsecus deaurate. Item XIII coclearia argentea. Item II pelues argentee in Masilia deposite. Item VI scutelle argentee. Item VI scale argentee. Item VIII cocliaria argentea. Item duo Cyphi argentei cum pedibus deauratis qvorum unus habet coopertorium. Item V annuli aurei cum diversis lapidibus pretiosis. Item unus saphirus. Item una absconsa de argento. Libros etiam cum capella remittimus per eosdem, de qvibus Passionarium & Brittonem & qvosdam Sermones damus domino A. Episcopo Strengnensi, & Breviarium nostrum parvum damus *Laurentio Alberti filio* Parisius studenti. Significamus etiam vobis qvod propter necessitatem exeqviarum & expensarum familie mandamus vendi armillam auream & IV parvas pecias auri & unam peciam argenti de qvibus in predicto testamento continetur; volentes rata manere omnia qve in eodem testamento nostro condito Massilie continentur, preter LX libras datas scilicet tribus pueris nostris *Magistro Oddoni*, *Benedicto*, *Lundvido*, qvas propter defectum pecunie compulsi sumus revocare. Preterea Decretales portatiles sine apparatu, qvas possedit predictus prepositus *Holmstanus*, damus domino *Olavo* sacerdoti de Gærislöso. Item filiabus *Adaledis* Suthercopie damus tres annulos aureos & unum domine *Walburgi*. Item mandamus predictis sacerdotibus & famulis nostris formatas vestes nostras distribuere in remedium anime nostre prout ipsis visum fuerit expedire. Item *Lunduido* famulo nostro dedimus

mus loricam unam cum caputio qvod dicitur Culder & unum Scac-tabulum, qvod in Accon nobis erat presentatum. Preterea de illis VII aureis petiis de qvibus predictum est mandavimus poni super fer- rum nostrum & post sepulturam nostram fratribus minoribus apud qvos sepeliri elegimus fecimus assignari. In qvorum testimonium sigillum nostrum & ministri fratrum de sancta Trinitate apud qvem hospitati fuimus, qvi & rogatus huic nostre ordinationi unacum fratribus suis interfuit, duximus & petivimus apponendum. Datum apud Accon Anno Domini MCCLXXXIII, indictione undecima, sexto Kalendas Septembris.

1284.

S. 878-79. **Brevene angaaende Erik Plovpennings Døttres Arv lyde saaledes efter den originale Pergaments-Transsumt i Geheimearchivet.**

Universis presentes litteras audituris & visuris, *B.* Dei gratia Sleswicensis Episcopus Capitulumqve ejusdem ecclesie, salutem in Domino sempiternam. Noveritis, nos litteras illustris *Erici* Regis Dacie, sigillo suo & sigillis venerabilium Episcoporum, Comitum, ac nobilium inferius nominandorum, roboratas, nec non & alias litteras venerabilium Episcoporum, *Jacobi* Dei gratia Episcopi Sleswicensis, *Tuconis* Ripensis, *Johannis* Ottoniensis eadem gratia, *Jacobi* Comitis Hallandie, *Nicholai* dicti *Hak*, *Joon Litla*, *Vffonis Niclessun*, *Stigoti Andressun*, *Nicolai Knutsun*, *Johannis Grubby*, & *Thome Muly* sigillis consignatas, perspexisse, in hec verba. *E.* Dei gratia Danorum Sclavorumqve Rex, omnibus hoc scriptum cernentibus, in domino salutem. Tenore presentium constare volumus universis, qvod nos dilecte sorori nostre Domicelle *Jutte*, qvondam filie *Erici* Regis clare memorie, omnia bona nostra mobilia & immobilia, cum suis pertinentiis universis, qve habuimus in villa *Agnæwith makla* & *Agnæwith litla*, in *Halstad*, *Thorp*, & *Sæthing*, in recompensationem pro bonis suis patrimonialibus in villa *Nyburg*, cum castro ibidem, & in villa *Hyulby*, cum dictarum villarum attinentiis universis, & molendinis ibidem, qve ab ipsa titulo commutationis & legittima scotatione habuimus, scotavimus in perpetuum possidenda. Ne igitur super premissis in posterum ambiguitatis materia, seu adversantium calumpnia poterit aut debeat suboriri, presentes litteras

teras dicte Domicelle contulimus, sigilli nostri robore communitas, in testimonium evidens & cautelam. Datum & actum *Nyburgh*, in Concilio nostro, Anno Domini M°CC°LXXX°. qvarto, feria qvarta infra ascensionem Domini. Presentibus viris venerabilibus & Dominis, *Joanne* Archiepiscopo Lundensi, *Jacobo* Sleswicensi, Cancellario nostro, *Petro* Wibærgensi, *Tucone* Ripensi, *Tucone* Arusiensi, & *Ingwaro* Roskildensi, Episcopis, *Henrico* Comite de Glykæn, *Jacobo* Comite Hallandie, *Henrico* Priore de Andwortscogh, *Erico* qvondam *Kanuti* Ducis filio, Dapifero nostro, *Vffone* *Niclessun*, qvondam Dapifero nostro, *Nicolao* qvondam Prefecto scanie, *Petro* *Niclæssun*, qvondam Dapifero nostro, *Absolone Andressun*, & *Petro Saxisun*, ac multis aliis tam clericis qvam laycis fide dignis. — Omnibus has literas visuris vel audituris, *Jacobus* Dei gratia Sleswicensis Episcopus, illustris Regis Danorum Cancellarius, *Tuco* Ripensis, *Johannes* Othoniensis, eadem gratia Episcopi, *Jacobus* Comes Hallandie, *Nicolaus* dictus *Hac*, *Jon* *Litlæ*, *Vffo Niclæssun*, *Stigotus Andressun*, *Nicolaus Knutsun*, *Johannes* *Grubby*, & *Thomas Muly*, salutem in Domino sempiternam. Constare volumus universis, qvod postqvam ex petitione voluntatis Dominorum illustrium, *Erici* Regis nostri, & Ducis Jutie *Waldemari*, ex parte una, ac consensu unanimi universitatis regni Dacie, ex altera, deputati fuimus in arbitros super causis omnibus motis inter ipsos Dominos, Regem, Ducem, & totius regni universitatem, tam ex inclitarum sororum Dominarum, *Sophye* Regine Swecie, & *Ingyburgis* Regine Norwegie, nec non & Domicellarum *Jutte* & *Agnetis*, *Erici* illustris qvondam Regis Danorum filiarum, justis qverimoniis, coram nobis per ipsas & ipsarum nuncios propositis, qvam testimonio fide dignorum evidentissime intelleximus, earum qvedam bona patrimonialia, eas post decessum patris sui jure hereditario attingentia, multis locis per Dacie circulum minus juste in dampnum non modicum illis & grave prejudicium occupari. Unde nos in ipsis causis & hujusmodi qverimoniis viam veritatis sollicite considerantes, prenominatis sororibus bona sua universa & singula, ubicumqve locorum per regnum Dacie, in Ducatu, vel alibi, violenter & injuste contra earundem consensum & leges patrie inveniuntur occupata, cum fructibus & proventibus ex eisdem medio tempore collectis, sine difficultate qvalibet & contradictione temeraria integraliter arbitra-

bitramur restitui & exponi, dummodo ipse vel ipsarum tutores legitimi pro debito pretio vel alio modo legali non alienaverant aliqva de eisdem. Ut autem arbitrium nostrum in hac parte editum ratum habeatur & firmum, sigilla nostra presentibus litteris duximus apponenda, in testimonium hujus & cautelam pleniorem. Actum & Datum *Nyburgh* Anno Domini M°CC° octogesimo qvarto, Nono Kalendas Junii. — In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum *Sleswik* Anno Domini M°CC°XC°VIII°.

S. 879. Lin. 5 nedenfra, for 10, læs to.

S. 880. Hertug Waldemars Erklæring:

Omnibus presens scriptum cernentibus *W. Dei gratia Dux Jutie* salutem in Domino sempiternam. Noveritis, nos omnia bona patrimonialia, ad *dilectam sororem nostram Dominam Ingiburgem Reginam Norvegie post decessum Erici illustris qvondam Regis Danorum patris sui* jure hereditario pertinentia ac devoluta una cum fructibus eorundem & proventibus medio tempore collectis, ubicunqve locorum in Ducatu nostro fuerint inventa, sibi a retroactis temporibus minus juste alienata & detenta, qve per arbitros regni Dacie in *Concilio generali apud Nyburgis* sibi fuerunt adjudicata, integraliter restituisse. Qvapropter universitatem vestram rogamus pariter & hortamur, qvatinus dicte Domine ac procuratoribus suis circa negotia sua proseqvenda super dictorum administratione bonorum nullam injuriam inferatis, aut inferri faciatis. Si qvis autem contra hanc prohibitionem ausu temerario contraire presumpserit, ultionem nostram se noverit incursurum. In cujus rei testimonium presentes litteras sigillo nostro fecimus roborari. Actum & Datum *Nyburgis* Anno Domini MCC. octogesimo qvarto, VIII. Kal. Junii.

S. 882. Kong Eriks Forsikkringsbrev til de slaviske Stæder.

Ericus, Dei gratia Danorum Slavorumqve rex, omnibus hoc scriptum cernentibus in Domino salutem. Conqvestum est nobis a civitatibus Sclaviæ, qvod mercatoribus ipsarum civitatum a Norvegiensibus gravia damna & injuriæ sunt illatæ, verum qvia injuriæ qvorumlibet nobis & cuilibet Christiano debent displicere, dictis civibus & civitatibus & earum mercatoribus promisimus, qvod nulli de nostro dominio res aliqvas deducere ad Norvegiam, vel transferre liceat, necnon in Norvegia mercimonia exercere, si vero aliqvis mercatorum nostrorum contra hanc prohibitionem nostram venire

nire presumpserit, mercimonia sua versus Norvegiam deferendo, qvilibet si in via spoliatus fuerit, protestamur, qvod hoc per nos non debet qvoqve modo vindicari. Nos nihilominus dictis Norvegiensibus ad dominium nostrum veniendi, & in villis nostris forensibus & portubus ipsis contiguis morandi, & mercimonia sua exercendi usqve ad octo dies post festum Pentecostes jam instans plenam securitatem concessimus & liberam facultatem. Si vero ipsi Norvegienses cum prædictis civitatibus ante dictum terminum concordare non poterint, sæpedictis etiam civitatibus promisimus, qvod ipsi mercatores de Norvegia in Regno nostro mercimonia sua postmodum nullatenus debent exercere, donec tam nobis & nostris, qvam dictis civitatibus pro injuriis nobis & ipsis illatis a Domino Rege Norvegiæ Illustri plenum fieri poterit justitiæ complementum. Datum Ottoniæ MCCLXXXIV. In vigilia beati Andreæ Apostoli. Præsentibus venerabilibus Patribus & Dominis, Jacobo Slesvicensi Cancellario nostro, Johanne Ottoniensi Episcopis, Alberto Comite de Eversten, Henrico Comite de Glichen, Domicello Jacobo, Comite Hallandiæ, Uffone Dapifero nostro, Stigoto Marschalco nostro, Laurentio Tukesun, Nicolao Knutsun, Petro Jacopsun, Advocato Fioniæ, Johanne Joansun.

1285.

S. 298. Dommen i den Tvistighed mellem Kongen og Hertugen, saaledes som Langebek har udskreven den af Originalen:

Johannes, Dei gratia Lundensis Archiepiscopus, Swethie Primas, *Petrus* Wibergensis, *Tucho* Arusiensis, *Tucho* Ripensis, *Ingwarus* Roskildensis, *Johannes* Othoniensis, *Nicolaus* Burglanensis, eadem gratia Episcopi, omnibus hoc scriptum cernentibus in Domino salutem. Notum facimus universis, qvod cum inter magnificum principem dominum nostrum *Ericum* Regem Danorum Sclavorumqve illustrem, nomine corone regni Dacie, ex una parte, & Domicellum *Waldemarum* Ducem Jutie, ex parte Ducatus sui, ex altera, super terra *Alsie*, & super bonis regalibus in predicto Ducatu sitis, videlicet Croop, Haddebooth, Vlpænes, Nonæs, Clinttæbergh, cum silvis & pratis, silva Bokænæs cum pratis ultra Swartæströöm, qvatuor marchis auri in terris in Thorp, Biscoftoftæ, & Baldeslööf, preter id qvod *Swening*

Grae-

Graasum ibidem possedit, Jarnæwith, Gæling ultra Brotæ, & de omni eo, qvod *Kally Sweningsun* habuit in Wakærböol. Item de tribus partibus Civitatis Sleswicensis, cum tribus fundis regalibus, marcha auri in Huglæstath, Danwirky, Hattasæt, Hammathorp, Handwith cum suis attinentiis, Höthæc cum suis attinentiis, Klippælöf, Sudthorp, Alslöf, Brytynæs. Item in gambla Hatharslöf qvinqve Atting, in Graam duodecim Atting, una cum denariis de moneta debitis, & pro redemptione expeditionis in Sunder-Jutia, diu fuisset mota materia qvestionis, tandem ex provisione & consilio meliorum regni Dacie, in *Concilio Nyburgh*, Anno Domini M°CC° octogesimo qvinto, in septimana sancte trinitatis celebrato, super dicta terra Alsie, de qva nil constabat, per puplica instrumenta, taliter extitit ordinatum legaliter & provisum, qvod juramento duodecim virorum discretorum de regno Dacie, cujusmodi juramentum *Wortheld* vulgariter nuncupatur, decerneretur & probaretur, ad qvem ipsorum dicta terra & bona deberent de jure pertinere. Sed qvia ex depositione & juramento decem virorum discretorum illorum, qvi a melioribus regni ad hoc annominati fuerant, Dominorum videlicet *Magni Patersun*, *Nicolai Juul*, *Thury Mariennæsun* de Jutia, *Johannis Barthasun* de Feonia, *Nicolai* qvondam prefecti Lundensis, *Joon Litle*, *Magni Sconong* de Scania, *Andree Niclæssun*, *Olaui Takysun* de Sialandia, & *Jacobi* dicti *Flep* de Lalandia, & qvi super hoc coram toto Concilio congregato predicto juraverunt, nobis ad plenum constabat, qvod dominium dicte terre Alsie, videlicet munitiones seu castra ibidem, homines homagio astricti Corone regni Dacie & bondones ad dictum dominum Regem E. nomine Corone regni pertinebant de jure, salvo jure bonorum patrimonialium in predicta terra, qve in sortem filiorum Domini Regis W. clare memorie specialiter devenerunt. De bonis etiam supradictis nobis etiam plene constabat per puplicum instrumentum Domini *Erici* qvondam Ducis Jutie, patris Domicelli predicti, super hoc confectum, qvod ad predictum Dominum Regem nomine Corone regni pertinent pleno jure. Scire volumus universis, qvod nos, auctoritate omnipotentis Dei & regni Dacie, dominium terre Alsie, sicut pretactum est & juratum, & bona supra scripta, in Ducatu sita, una cum denariis de moneta & pro redemptione expeditionis debitis in Sunderjutia sepedicto Domino Regi in eodem concilio adju-

dicavimus & adjudicamus nomine Corone regni in perpetuum possidenda, sub pena excommunicationis firmiter prohibentes, ne qvis de dominio terre Alsie seu de bonis memoratis se aliqvatenus intromittat preter ipsius Domini E & successorum ejus in regno voluntatem pariter & consensum. In cujus rei testimonium sigilla nostra una cum sigillis dominorum predictorum, qvi super hiis juraverunt, duximus apponenda. Actum & Datum loco anno & concilio supradictis, qvinto Kalendis Junii.

S. 902. Lin. 4 for Olav i Rostok, læs Olav kaldet Rastok.

S. 904. Af de adskillige her omtalte Pavebreve, som alle gaae ud paa det samme, meddeles Notificationen til Kongerne angaaende Huguitios Sendelse.

Honorius Episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio *Regi* **** illustri salutem & apostolicam benedictionem. Qvanto majori effectu felicem promotionem negotii terre sanctæ desiderare te credimus, tanto securius Celsitudinem Regiam pulsamus precibus & fiducia reqvirimus ampliori super hiis qve negotia ipsum contingere dignoscuntur. Cum itaqve dilectum filium *Huguitionem*, plebanum plebis de Castellione Aretinæ Diecesis, Cappellanum nostrum latorem præsentium ad Regnum **** pro negotio decimæ terræ sanctæ in Regno ipso subventioni concesse sumpta de ipsius multiplici bonitate fiducia destinemus, Excellentiam Regiam rogamus & hortamur in Domino, qvatenus pro divina & apostolicæ sedis ac nostra reverentia prædictum plebanum habes benignius commendatum tibi super præmissis cum ab eo fueris reqvisitus Regii favoris auxilium largiaris ei de securo conductu, de benignitate regia provisurus, ita qvod idem Plebanus Regio favore suffultus fructuosius & efficacius habere se valeat in hac parte, tuqve proinde ab omnium retributore bonorum condigna præmia conseqvaris, ac nos Regiæ devotionis promptitudinem immerito commendemus. Datum Romæ apud S. Sabinam Kalendis Novembris Pontificatus nostri anno primo.

S. 908-9. Den her omtalte Hammerske Biskop Thorkins Testamente er at læse i *Caroli de Visch Bibliotheca Scriptorum ordinis Cisterciensis*. Colon. Agripp. 1656. 4to p. 318; men da det er en her tillands sielden forekommende Bog, har man troet det ikke upassende, at anføre samme her.

Universis præsentes litteras inspecturis Joannes Upsalensis Ecclesiæ Archidiaconus, Joannes permissione divina Abbas de Eechoudt, Ægidius De-

canus,

canus, Joannes Cantor, Geruasius Scholasticus Ecclesiæ beati Donatiani, Prior fratrum Prædicatorum, Guardianus fratrum Minorum, & Jacobus Decanus Christianitatis in Brugis, salutem in domino sempiternam. Noveritis, qvod nos testamentum Venerabilis patris Domini Torfimii bonæ memoriæ Hamariensis Episcopi, sanum & integrum, bene sigillatum, vidimus tenuimus, legimus, & diligenter inspeximus in hæc verba.

In nomine Patris, & filii, & spiritus sancti Amen. Ego Torfimius, divina permissione Episcopus Hamariensis, condo & ordino testamentum meum, in hunc modum. Primo & principaliter ad honorem domini mei Jesu Christi pro remedio animæ meæ lego in subsidium terræ sanctæ X marcas Sterlingorum. Item ad fabricam Capellæ sanctæ crucis apud Hospitale Hamariense L marcas Noricanas, & presbytero qvi ibidem celebrabit III marcas annuatim ex redditibus de terris illis qvas emebam in diocæsi Hamariensi & mensam in curia episcopali. Item ad præbendam Altaris defunctorum, marcatam terræ qvam tradidit Dominus Radulphus de Ringisale Capitulo Hamariensi, dimidiam marcam terræ juxta Vardal, qvam assignavi eis Alantini in recessu meo cum X marcis Noricorum. Ad ecclesiam Sci Antonii qvinqve marcas, ad Ecclesiam de Ulmshof Antiphonarium de tempore & de Sanctis, qvod fecimus fieri & jacet in choro, sine psalterio. Item do, lego ad Tutam insulam Throndennæ XX marcas Noricanas, & ad claustrum sanctimonialium de Bacha XL marcas. Item ad sanctam sedem Tueygiæ, Heldeland, terræ de Wallinstad, in Incradale, cum X marchis. Item trado, lego ad structuram sanctæ ecclesiæ Sancti Clementis Nidrosiæ XV marchas & Capitulo Nidrosiensi X marchas. Item cognatis meis indigentibus Throndennæ XXX marchas per Arnonem fratrem meum dividendas. Et Thordoni Presbitero Sancti Olavi, & Arnoni, Petro & Ivaro fratribus meis, cuilibet annulum, qvi ponderat II Solidos, & uxoribus eorum cuilibet annulum qvi ponderat dimidiam horam. Item matri meæ & Gudrunæ & Ragnildæ, Sigridæ, sororibus meis, cuilibet de bono panno rubeo, vel viridi, XIII ulnas. Item do, lego ad monasterium Sanctæ Mariæ de Thosan II Scyphos argenteos. Cappam de examero cum pelle, & II eqvos cum viginti libris Pariensibus, & ibidem meam eligo sepulturam. Item Conventui de Thosan XXX libras Parisienses ad annuos & perpetuos red-

redditus comparandos, eidem Conventui pro pitantia in die anniversarii mei annis singulis distribuendos. Ibidem ad portam L solidos inter pauperes distribuendos. Item prædicatoribus de villa Brugensi XX solidos. Fratribus minoribus ibidem XX solidos Parisienses, & sacerdotibus in Ecclesia parochiali de Lissexveghe XX solidos. Item Magistro Viando Decretales suas. Item lego Domino Jarundo unam rosam argenteam, & Breviarium, & vestes meas meliores. Domino Thostano Olauui unam rosam argenteam. Domino Olauuo qvi est Parisiis cappam meam choralem. Olauuo presbytero de Ringebu deciam episcopalem de Frone & unum annulum. Item do, lego Thostano Gulsmid XX solidos annonæ. Domino Michaeli dicto V Vulf Civi de Dam II rosulas argenteas. Petro Coqvo, famulo meo, mensam in curia Episcopali pro suo perpetuo & XV marchas & Cappam & Tabardum meum. Item Arnoni dicto Digrez mensam in curia Episcopali pro suo perpetuo. Hujus testamenti mei executores nomino, eligo & constituo Dominos Jarundum & Thostanum Olauui Canonicos meos, & horum omnium potentes provisores, dans eis potestatem, in præmissis omnibus & singulis exseqvendis, vices suas cuicunqve vel qvibuscunqve voluerint committere, qvotiescunqve & qvandocunqve viderint expedire. Hoc volo & ordino & inviolabiliter observari præcipio. Qvod si mea prædicta dispositio vel ordinatio jure non valeat testamenti, valeat saltem jure codicillorum seu alterius cujuslibet ultimæ voluntatis. — In cujus rei testimonium & munimen sigillo nostro una cum sigillo domini Abbatis de Thosan præsentes litteras duximus roborandas. Actum & Datum apud Monasterium de Thosan Anno Domini MCCLXXXIV in Octava Assumptionis b. Mariæ Virginis.

S. 909. Pavens Bred til den norske Konge forbigaaes her som trykt hos Torfæus.

S. 913. Det Calmarske Forlig, som Kong Magnus i Sverrig bragde tilveie imellem den norske Kong Erik og Hansestæderne, lyder saaledes:

Omnibus presentes literas inspecturis *Magnus*, Dei gratia Swevorum Gothorumqve rex, salutem in domino sempiternam. Exorta jam dudum discordia inter illustrem principem Dominum *E.* regem Norwegie, regnumqve suum & subditos ex parte una, & civitates *Lybikh, Rözstok, Vismarh, Stralasund, Gripswold, Rigam,* & *Th.* (ɔ: *Theutonicos*) *in Visbby*, & dictarum civitatum incolas

cohs ex parte altera, ex qva personarum pericula, rerum dispendia, non fine animarum discrimine provenerunt, tandem Anno Domini M°CC°LXXX°V° circa festum beati Johannis baptiste, cum predictus Dominus rex Norwegie & nos necnon & nuntii civitatum predictarum conveniissemus apud *Gulbyarxhus* de pacis federe tractaturi, cum multis ac variis tractatibus habitis dictus rex & dictarum civitatum nuntii concordare non possent, placuit eis nos in predicta causa constituere judicem sub hac forma, videlicet ut qvod ex parte domini regis Norwegie duo, & duo ex parte dictarum civitatum assumpti judices in festo beati Michaelis extunc proximo subseqvente coram nobis *Kalmarnie* terminarent, deberet a partibus firmiter observari; qvod vero concorditer terminare non possent, hoc nos infra mensem computando a memorato festo beati Michaelis secundum deum & nostram conscientiam sententialiter decidere curaremus, sententia nostra modo simili firmiter a partibus observanda. Verum cum predicti judices & dictarum partium procuratores ad *Kalmarniam* circa memoratum tempus convenissent, & propositis hinc inde gravibus arduis ac multiplicibus qvestionum articulis cum in hiis judices concordare non possent, procuratores partium hoc perpendentes, nec non & qvod ad decisionem hujusmodi tempus assignatum artum esset nimium & habentes ad hoc speciale & sufficiens mandatum in nos magnis nobis factis instantiis compromiserunt taliter, ut qvicqvid super premissis discordiis omnibus & singulis infra mensem continuum a festo beati Luce proximo preterito summentem initium arbitrandum duxerimus, manere deberet inconcussum sub pena viginti milium marcharum puri argenti in pondere coloniensi, pro medietate nobis & pro medietate parti lese a parte qve vel arbitrium nostrum non susceperit vel susceptum violaverit, solvendarum, prout in literis super hoc confectis, qvas nobis dederunt dicti procuratores partium, plenius continetur. Nos igitur advertentes, hujusmodi discordia non sopita, immania multimoda & varia pericula multipliciter imminere, per qve eisdem commodis temporalis pacis & eterne tolli posse non immerito timendum esset, ac eorum precibus inclinati zelo pacis tacti & compassionis studio moti, ne tenuis & exilis cintilla in rapidam & ampliorem flammam excresceret, predictum in nos compromissum duximus assumendum. Discussionibus igitur pluribus habitis, ac communicato multorum discretorum con-

consilio, qvaliter sopitis materiis qvarumlibet qvestionum possemus secure magis & congrue inter premissas partes concordie reformare sententiam, in hunc modum sententialiter duximus arbitrandum, qvod sine omni falsitate & fraude inter premissas partes pax perpetua & stabilis in omnibus amicitia conservetur. Qvia vero & hoc habet solidare pacis federa, qvod passus injuriam satisfactionem se gaudeat habuisse, nec tuta videtur pacis reformatio nisi satisfactio subseqvatur & detergat injuriam, decernimus qvod bona omnia, qve de taxatis mercibus mercatorum dictarum civitatum adhuc remanent in *Norwegia* in *Bergis*, restituantur, cum per eos, qvi eadem reliqverunt, vel heredes eorum fuerint reqvisita, ita qvod ultimus restitutionis terminus, dummodo reqvisitio facta fuerit, sit in festo beati Johannis baptiste proximo nunc instante, & ut dampnis omnibus, discordiis, qvestionibus & qvestionum materiis qvibuscunqve, qve a retroactis temporibus usqve in presens inter premissas partes mote fuerant, vel moveri possent, sedatis totaliter & sopitis, in perpetuum de cetero firmum & indissolubile pacis & securitatis vinculum inter eas conservetur, Normanni exhibeant & solvant in *Tunsbyergh*, procuratoribus dictarum civitatum, sex milia marcharum norici argenti, ita qvod tres marce hujusmodi argenti valeant unam puri, infra annum a festo beati Johannis baptiste instante proximo computando eroganda & inter dampnificatos dividenda. Verum qvia incole civitatis *Stralesund* fecerunt qvedam in derogationem fame illustris domini *E.* regis Norwegie, & incole civitatis *Rozstok* detinuerunt homines ipsius regis apud se captivatos ultra hoc qvod placitatum fuit in colloqvio *Gulberxh*, & a partibus compromissum, mittant sex discretos cives, ita qvod civitas *Stralesund* qvatuor & *Rozstok* duos, ad dominum regem Norwegie infra annum a festo beati Johannis baptiste instante proximo computando, qvi sex nomine suo & dictarum duarum civitatum presentantes literas principum & nobilium intercessorias ad ipsum dominum regem pro civitatibus, cum omni humiliatione veniam petant ab ipso rege pro contemptu in hoc sibi facto qvod lesisse videntur reverentiam & honorem regium in premissis. Item decernimus, qvod persone, naves & bona omnia, qve apud colloqvium *Gulberxh*, ad restituendum expromissa fuerunt & adhuc restituta non sunt, ex utraqve parte restituantur statim, qve reqvisita fuerint & ad ultimum infra festum beati Jo-

Johannis baptiste proximo jam futurum. Item ex consensu procuratorum utriusqve partis arbitrati sumus, qvod incole dictarum septem civitatum ad Norwegiam & Norici ad dictas civitates vendendi & emendi gratia venientes possint emere res qvascumqve venales, sicut incole loci ad qvem venerint, non solum a burgensibus & civitatensibus sed ab hospitibus etiam & rusticis, & ea qve emerint libere deferendi licentiam habeant, nisi generalis facta fuerit prohibitio, etiam loci illius incolis de aliqvibus non deferendis, non obstante prohibitione aliqva qvin incole dictarum civitatum in *Norwegia* & *Norici* in dictis civitatibus, in qvalibet hora diei possint emere res qvascumqve venales ipsis congruas, sicut loci incole, a mane scilicet usqve sero. Ceterum qvia ex modicis verbis aliqvando nascitur contentio, ex contentione discordia, ex discordia pericula proveniunt, ad precludendum, ne per hec vel similia pacis bonum valeat perturbari, ex consensu procuratorum dictarum partium arbitrandum duximus, qvod sive incole dictarum civitatum *Noricis*, sive *Norici* ipsis incolis civitatum contemptibiliter aliqvid vel derisorie fecerint vel locuti fuerint, super eis qvi hoc fecerint corrigatur, velut si hujusmodi derisio facta esset alicui loci illius incole vel burgensi, & si hoc prius correctum non fuerit, hoc debet corrigi infra unum mensem postqvam rex Norwegie dictis civitatibus vel civitates regi Norwegie super hoc suas literas miserint, qvod talis derisio fuit facta. Ad majorem etiam inter premissas partes faciendam pacis & amicitie firmitatem sententiandum duximus, qvod omnia privilegia a Domino E. jam rege Norwegie & suis antecessoribus indulta dictarum civitatum incolis robur habeant perpetue firmitatis, & ad solidius pacis vinculum, ex consensu memoratorum procuratorum regis Norwegie, ultra hoc qvod prius habuerant ipsi dictarum civitatum incole ex privilegiis aliqvorum regum hactenus in Norwegia, adiicere curavimus, qvod libere fruantur articulis infrascriptis: videlicet qvod possint mensurare oleum halyus dictum ubi emunt ipsum libere ad locum qvemcunqve voluerint deducendo. Item qvod fruantur legibus, ut incole regni, qvando citantur a ballvis vel ab aliis qvibuscunqve. Item qvod mercatores dictarum civitatum venientes ad portum alicujus civitatis in Norwegia possint ad pontem applicare sine ballvi licentia, ut tamen pro mercibus de nave transferendis licentia reqviratur. Ne autem qvod firmum teneri debet, causa levis concuciat, arbitrandum

duxi.

duximus; ut si qve singulares persone ex parte alterutra singularibus personis partis alterius lesiones vel injurias alias intulerunt, excessus hujusmodi debent secundum leges vel approbatam loci consvetudinem, ubi lesio facta fuit, corrigi, pace nichilominus perdurante. Si vero aliqvis, collecta sociorum vel seqvacium multitudine, ex parte alterutra in partem alteram spolia latrocinia vel rapinas exercere presumpserit, non debet a parte reliqva consilium refugium vel auxilium optinere, & pars que hujusmodi predonibus & maliciosis refugium vel juvamen prestiterit, penam incurret inferius annotatam, pace tamen duratura. Item si rex Dacie, conqverens, regem Norwegie fecisse sibi injuriam secum, contra eum auxilium dictarum invocaverit civitatum, civitates debent *regi* Norwegie, qvod faciat regi Dacie justitiam, suas literas destinare. Qvibus receptis si rex Norwegie rescripserit se hoc velle, & qvod ad hoc offerat se paratum ad acceptandum etiam diem qvo ipse & rex Dacie ad conferendum super eis, qve inter eos verterentur, possent insimul convenire, qvamdiu dominus rex Norwegie exhibuerit se ad justitiam *regi Dacie* cum effectu, memorate civitates non astabunt *regi Dacie*, nec aliqvid contra regem Norwegie facient pupplice vel occulte. Postqvam autem convenerint ipsi reges, qvibus per se assumat unum discretum & tertium ambo simul, qvorum trium vel duorum ex ipsis stabitur arbitrio qvis dictorum regum causam habeat magis justam, & si arbitrati fuerint, qvod rex Norwegie justitiam habeat, civitates contra eum regem Dacie non juvabunt. Si autem arbitrium tulerint, qvod *rex Dacie* justiorem habeat causam, civitates, si volunt, regem Dacie poterint tunc juvare, ita tamen, qvod licet gwerra moveri & geri incipiat, incole dictarum civitatum in Norwegia & Norici in civitatibus premissis possunt hinc inde redire ad propria salvis rebus suis & personis in uno mense postqvam constiterit arbitrium esse latum, & si forsan aliqvi manere voluerint, ubi tunc constituti sunt, manendi securitatem habebunt in se & bonis suis ex utraqve parte, donec gwerra fuerit terminata. Verum si elapsis octo annis a festo pentecostes proximo preterito dictarum civitatum incole regi Dacie auxilium non prestiterint, ipsi alicui de cetero contra regem Norwegie non astabunt, nisi qvod qvelibet civitas potest juvare dominum suum, si ipsum rex Norwegie duxerit invadendum, nec se confederabunt cum aliqvibus aut conjurabunt, qvin semper exci-

pient

pient de cetero dominum regem Norwegie, qvod nichil facient contra ipsum, & si dominus rex Norwegie cum aliqvibus confederationem seu conjurationem fecerit, similiter dictas precludat & excipiat civitates. Sane ne qvod magnis excogitatum est laboribus, callidis & versutis adinventionibus seu presumptuosis qvibuslibet levitatibus subverti possit, decernimus, ut hec arbitrii sententia a nobis lata per hec scripta robur habeat perpetue firmitatis & a partibus inviolabiliter observetur, ita qvod pars, qve prolatum hoc arbitrium non susceperit vel susceptum infregerit, penam superius expressam, qvam acceptaverunt sponte dicti procuratores partium, persolvat; hec est viginti milia marcarum puri argenti in pondere coloniensi modo superius annotato. Ceterum cum nuntii dictarum civitatum in memorato colloqvio *Gulbyarxh*, pro civitatibus *Camparh*, *Srower* & *Grönongh*, qvod possent includi sub facta tunc compositionis forma, si & vellent sicut dicte civitates alie in nos compromittere, placitabant, & ex novo jam postqvam circa festum beati Michaelis venientes ad Kalmarniam compromiserunt in nos procuratores dictarum septem civitatum de compositionis forma qvam nunc facimus, placitabant, qvod memorate tres civitates possent includi similiter & in ista, notum facimus qvod si dicte tres civitates miserint nobis & domino regi Norwegie infra festum beati Johannis baptiste instans proximo suas literas, qvod velint in nos compromittere, sicut de septem civitatibus aliis, volumus & istis tribus civitatibus sicut VII aliis secundum nostram conscientiam justitiam judicare super causis qvestionibus & articulis earundem, & venientibus hujusmodi trium civitatum literis, qvando procuratores & nuntii domini regis Norwegie ad dirimendum qvod inter ipsum dominum regem Norwegie & ipsas civitates vertitur ad nos venire possint, certum curabimus locum & terminum assignare. Unde si non contingit ipsas civitates infra memoratum festum beati Johannis in nos compromittere, nec compositio formam cum predictis VII civitatibus habere, pretacte VII civitates non deponant bona sua ferenda in navibus predictarum trium civitatum, nec etiam ille tres in navibus septem premissarum propter securitatem pacis inter sepedictas septem civitates & *Noricos* diligentius conservandam. Omnia igitur & singula premissa rata & irrevocabilia, sicut diximus, decernimus salvo nobis jure interpretandi & declarandi suprascriptos articulos ad unum annum. Si

qva ex eis inter premissas partes emerserint dubia vel obscura, & in premissorum omnium testimonium ad evidentiam pleniorem sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Actum & Datum *Kalmarnie* Anno Domini supradicto, in vigilia omnium sanctorum, anno regni nostri duodecimo.

1286.

S. 944. Reglementet for Prez Kloster lyder saaledes efter Langebeks Afskrift:

Universis presentia visuris *Conradus* Dei gratia Porezensis Ecclesie Prepositus, *Alheydis* Priorissa, totusqve Conventus ejusdem loci, salutem in omnium Salvatore. Notum esse volumus, qvod nos de communi consensu & consilio nostri Conventus, bonis Ecclesie nostre computatis & diligenter taxatis, ad victum & vestitum personarum ibidem degentium qvedam plane & plene infrascripta super certis articulis decrevimus specialiter assignare. Forma autem assignationis hujus talis est. Primo Priorissa recipiet de villa *Stakendorp* singulis annis LX marcas denariorum, qvas coloni ejusdem ville persolvent. Medietatem dabunt in festo Michaelis. Reliqvam partem in festo Martini. De jam dicta pecunia Priorissa emet VII centenas linei panni pro XIV marcis denariorum, ut qvelibet Dominarum X ulnas habeat. Item pro XVI marcis denariorum hyemales calceos corduanicos cum filtro, & estiuales calceos ovinos sine filtro procurabit. Item XVI pellicia & IV tegmina, scilicet pellicium pro XIV marcis solid. ac tegmen pro X solidis procurabit. Item dabit VI marcas pro panno, qvi dicitur Cerkel, Dominabus ad tunicas estiuales. Item presentabit Camerarie III marcas ad mensalia Dominarum & Prepositi, & ad linteamina hospitum procurande. Item Domina tollens lanam, habebit a Priorissa III marcas ad lanam texendam, & ad pretium fullonis. Item Priorissa procurabit carbones Dominabus dictis matutinis a festo Michaelis usqve ad festum omnium sanctorum. Item Priorissa recipiet linum de villa *Vrauwendorp* & villa *Groch*, de qvo providebit conversis & sororibus in lineis vestimentis. In laneis vero & ceteris necessariis conversis & sororibus Prepositus providebit. Item qvecunqve persona nova receperit indumenta, sive lanea sive linea, secundum precepta regule Priorisse vetera reddat sine mora propter pauperes. Item Priorissa tollet duas marcas de Insula sua contra civitatem Kylensem, de qvi-

bus

bus faciet servitium Conventui in Anniversario *Conradi* Prepositi beate memorie. Si autem census ejusdem Insule supercrevit, cum hoc Anniversarium Prepositi *Luderi* peragatur. Item Cameraria de puellis vestiendis tollet vestes laneas, sericas vero & purpureas, aurum, argentum, & gemmas custos pro ornatu Ecclesie reservabit. Item custos habebit in villa *Porez* de qvalibet taberna VI talenta cere. Item de villa *Tarstorp* custos habebit omnem proventum apum ad XII candelas, qvarum III ad elevationem hostie ardebunt, due in choro, & una extra chorum ad omnes missas. Novem autem ardebunt in summis festivitatibus, videlicet, in Nativitate Domini, in primis & in secundis vesperis, & in summa missa Johannis Evangeliste, in Epiphania, in Purificatione, in Annunciatione, in Vigilia Pasche, & in Die sancto, in Ascensione, Pentecostes, in festo Trinitatis, in festo Corporis Christi, in Nativitate Johannis Baptiste, in Assumptione, in Nativitate beate Virginis, Michaelis, omnium sanctorum. In his festis predictis he novem candele ardebunt in utrisqve vesperis & summa missa. Item custos recipiet in villa *Sconenberch* de tabernis qvinqve marcas ad lampades IV, qvarum prima in dormitorio, secunda in capella, tertia in monasterio, qve tres nocte ardebunt, qvarta vero in choro, qve diu noctuqve ardebit, & ad candelas Dominarum & ad commodum Prepositi & Hospitum. Item custos tollet sacrificium ad vinum, thus & oblatas, excepto sacrificio, qvod in vestiendis puellis & in exeqviis mortuorum presentibus funeribus offertur. Item magistra infirmarum habebit allodium *Erpesvelde* cum omni utilitate ad usqve infirmarum Dominarum. Omnibus officiatis pro suis negotiis Prepositus nuntios procurabit. Item in omnibus sollempnitatibus, videlicet, per octavam Nativitatis domini, & in circumcisione, mesam tritici, per octavam Pasche mesam tritici, per octavam Pentecostes mesam tritici, per octavam Assumptionis mesam tritici, per octavas predictarum sollempnitatum habebunt Domine bonam cervisiam in camera cellerarie, similiter per Adventum domini, & per Qvadragesimam. Item in festivitatibus per circulum anni singulis diebus habebunt Domine duos modios tritici, & tunnam bone cervisie, scilicet, in Epyphania Domini, in octava Epyphanie, in conversione Pauli, in Purificatione, Blasii, in Carniprivio, Matthie apostoli, Gregorii pontificis, Benedicti, in Annunciatione beate virginis, in die Palmarum, in Cena do-

domini, Philippi & Jacobi, in Inventione crucis, Johannis ante portam latinam, in Ascensione domini, in festo Corporis Christi, Johannis Baptiste, in Dedicatione Ecclesie, Petri & Pauli, in Translatione Benedicti, in Divisione Apostolorum, Marie Magdalene, Jacobi apostoli, Vincula Petri, Laurentii, Bartholomei, in Decollatione Johannis, in die Patronorum, in Nativitate beate Marie, in octava Nativitatis, in Exaltatione Crucis, Matthei apostoli, Michaelis, Undecim millium Virginum, Symonis & Jude, omnium Sanctorum, in vigilia Martini, in die Martini, Katerine virginis, Andree apostoli, Nicolai, Thome apostoli. Item in Cena Domini modum tritrici ad mandatum. Item ad insolentiam penitus evitandam, que in electione Priorisse tempore devotionis a pueris movebatur, Prepositus providebit Conventui in servitio feria carnium proxima Epiphanie de mane in qvatuor ferculis, de vespera in duobus cum albo pane & bona cervisia. Item Prepositus procurabit Dominabus diebus carnium tria fercula in mane & tria in vespere in qvatuor minucionibus singulis annis. Item certum numerum personarum juramento jamdudum vallatum, videlicet LXX personarum, volumus firmiter observari. Acta hec sunt in *Pors*, Anno gratie 1286 in die Agnetis virginis & martyris.

Regi

Registerne.

I.

Navneregister.

Arres

Crope-

Albert

F.

G.

H.

Haktin,

Hen-

Jutta,

M.

Nic-

Osten,

Rein-

Skara,

Timm-

gifter

Y.

Z.

Æ.

Ø.

2.

Realregister.

A.

B.

G.

H.

Hum-

J.

K.

L.

O.

T.

3.

Register over Landsbyer, Torper, og enlige Gaarde i Danmark og Hertugdommene.

Bul

Fla

Hand-

J.

K.

L.

Ulke.

Forglemmelser. I det første Register er Allehelgensklester p. 6 glemt ved Staden Lund. Storehedbinge 575 er glemt imellem Hedevig og Heidenrik; og Thorborg 376 ved Taarnborg.